

ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ

ಅನುಬಂಧ - ವಿಶ್ವಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಉದ್ಘಾಟನಾ ಭಾಷಣ

ಸರ್ವಭಾಷಾಮಯೀ ಭಗವತೀ ಸರಸ್ವತಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರಲ್ಲೂ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಪರವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ.

ಕನ್ನಡ ಪ್ರಜ್ಞೆ ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಯಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಈ ವಿಶ್ವಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದೆ. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಇದನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸುವ ಹಿರಿಯ ಗೌರವಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸಿ ಋಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿನಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಅನೇಕ ಹಿರಿಯ ಚೇತನಗಳು ಸಂತತವಾಗಿ ಏಳೆಂಟು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದರ ಫಲವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನರ ಚೇತನದ ಸಮಸ್ತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ನೆರವೇರುವ ಕಾಲ ಸಮೀಪವಾಗಿದೆ. ಎಂದು ತಿಳಿದು ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಭಗವತಿ ಸರಸ್ವತಿ ಸರ್ವಭಾಷಾಮಯೀ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿರುವಷ್ಟೂ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ತನ್ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿನ ಜ್ಞಾನ ಭಂಡಾರವನ್ನು ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದೂ ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟೂ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿ ಕನ್ನಡದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಿ ಎಂದೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಅಂಥ ವ್ರತವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿದರೆ ಮಾತ್ರ ವಿಶ್ವಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಇದು ಅರ್ಹವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದಿತವಾಗಿರುವ “ವಿಶ್ವಮಾನವ ಸಂದೇಶ”ದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹಂಚಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆ “ವಿಶ್ವಮಾನವ ಸಂದೇಶ”ವೇ ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಉದ್ಘಾಟನಾ ಭಾಷಣ ಎಂದು ತಮಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಆ ಸಂದೇಶದ ಹೃದಯ “ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ವೈಯಕ್ತಿಕರಣ” ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮುಖ್ಯ ಅಂಗಗಳಿವೆ. ಒಂದನೆಯದು ಪಂಚಮಂತ್ರ. ಎರಡನೆಯದು ಸಪ್ತ ಸೂತ್ರ. ಮೂರನೆಯದು ವಿಶ್ವಮಾನವಗೀತೆ-ಅನಿಕೇತನ.

ಮನುಜಮತ, ವಿಶ್ವಪಥ, ಸರ್ವೋದಯ, ಸಮನ್ವಯ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿ ಇವು ಪಂಚಮಂತ್ರಗಳು.

ಸಪ್ತಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸೂತ್ರ “ಮನುಷ್ಯಜಾತಿ ತಾನೊಂದೆವಲಂ” ಎಂಬುದು. ನಮ್ಮ ಆದಿಕವಿ ಪಂಪನ ವೇದೋಕ್ತಿ. ಉಳಿದ ಆರು ಸೂತ್ರಗಳು ಆ ಮೂಲಸೂತ್ರದ ಶಾಖೆಗಳಷ್ಟೆ.

“ವಿಶ್ವಮಾನವ ಸಂದೇಶ”ದ ಕೊನೆಯ ಅಂಗ “ಅನಿಕೇತನ” ಎಂಬ ವಿಶ್ವಮಾನವ ಗೀತೆಯು ‘ಅಲ್ಪ ಮಾನವ’ನನ್ನು ವಿಶ್ವಮಾನವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ಉದ್ಧಾರದ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾರಿ, ಮುಂದಿನ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಏರಬೇಕಾದ ಉತ್ತುಂಗ ಶಿಖರದತ್ತ ಕೈ ಬೀಸುತ್ತದೆ.

ಈ ವಿಶ್ವಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಆ ಮಹೋನ್ನತ ಧ್ಯೇಯದತ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಜನರನ್ನೂ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಸಮ್ಮೇಳನವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಚೇತನಗಳೂ ಉದ್‌ಬೋಧನಗೊಳ್ಳಲಿ, ವಿಶ್ವಮಾನವರಾಗಲಿ ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಮಸ್ಕಾರ.

ಕುವೆಂಪು

ಮೈಸೂರು

೧೫ನೇ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೮೫

-1-

೧೯.೧೧.೧೯೮೫ನೆಯ ಎಂದರೆ ವಿಶ್ವಾವಸು ಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧ ಷಷ್ಠಿ ಬುಧವಾರದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ದೇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರು ಶ್ರೀಮಾತೆಯರನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಈ ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯನ್ನೇರುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದಿಗೆ ಅರುವತ್ತೊಂದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ೧೯.೧೧.೧೯೦೪ನೆಯ ಎಂದರೆ ಕ್ರೋಧಿನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಬಹುಳ

[1] ಸಪ್ತಮೀ ಗುರುವಾರದ ಉತ್ತರಾ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೆರೆದೆನೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನನಗೆ ಅದರ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಟ್ಟು ತಾನೆ, ನಾವು ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಂಬುತ್ತೇವೆ? ದೇವರಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದೂ, ಅವನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ದೊರೆಯುವ ತನಕ, ಸಿದ್ಧಗುರುವಿನ ಶ್ರುತಿಸದೃಶ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಮೇಲೆ ತಾನೆ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ನೆನಪಿಗೆ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದ ಬೆಂಬಲವು ದೋಣಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ನೆನಪಿನ ದೋಣಿ!

ಇಲ್ಲದೆ ಚುಕ್ಕಾಣಿ

ನೆನಪಿನ ದೋಣಿ

ತೇಲಿ ತೇಲಿ ತೇಲಿ

ಅಲೆ ಅಲೆ ಅಲೆ ಕೇಲಿ

ಅಲೆಯುತ್ತಿದೆ ಪೋಲಿ!

[1] ಶ್ರೀ ಮಹಾಮತೆ ಶಾರದಾದೇವಿಯವರ ಜನ್ಮ ತಿಥಿಯೂ ನನ್ನ ಜನ್ಮ ತಿಥಿಯೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದು ನನಗೆ ಆನಂದದ ಮತ್ತು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರು ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನನಗಾಗಿ ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥ ಸೇವಾ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಈ ಈಳಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ಕೋಟಲೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬದಿಗಿಕ್ಕಿ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೋಗಿ ನಂಟರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ದಪ್ಪರ ಕಡತಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ತಡಕಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಈ ಮುಂದೆ ಬರೆಯಲಿರುವ ನನ್ನ ಜನನ ಜನನಿ ಜನಕರ ಮತ್ತು ಆ ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಕಥನ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಅಲಿಖಿತವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು:

ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರ ಮದುವೆ ಆದದ್ದು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೮೨೪ನೆಯ ಫಲಗುನಾಮ ಸಂತ್ಸರದ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ೧೪ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರವಂತೆ; ಅಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ಧ ೧೯೦೧ನೆಯ ಮೇ ತಿಂಗಳು ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ತೇದಿ.

ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ತವರುಮನೆ-ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆ. ತವರು 'ಮನೆ' ಎಂದರೆ ಮನೆಯೆ! ಮಲೆನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ ಹಳ್ಳಿಗಳಂತೆ ಅದೂ ಒಂದೆ ಮನೆಯ ಹಳ್ಳಿ: ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಭವ್ಯ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ, ತರಂಗೋಪಮ ಮಹಾ ನಿರ್ಮೋನ್ನತ ಅರಣ್ಯಮಯ ಪರ್ಣಾಣವದ ಮಧ್ಯೆ! ಕಂದರ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಯ ಕೂಗು, ಅಡಕೆಯ ತೋಟ. "ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳು" "ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ" ಮೊದಲಾದ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಕಾನೂರು, ಕುಪ್ಪಳಿಗಳಂತೆಯೇ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆ, ಅಂದರೆ, ಒಂದೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವಂತೆ; ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೆಂಚು ಹೊದಿಸಿತ್ತುಲ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಹೊದಿಸಿದ್ದು ಅಡಕೆಯ ಸೊಗ. ಇಂದಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಗಿರುವ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಚಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು. ಅರ್ಧ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಂದರ್ಶನವಿತ್ತ ನನಗೆ ಒದಗಿದ ಆ ಕರುಣಮಯ ಅನುಭವದ ವಿವರ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮುಂದೆ ಉಚಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಿದ್ದೇನಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ, ಈ ಕುಪ್ಪಳಿ ಇನ್ನೂ ಇದೆ; ಆ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆ ಇಲ್ಲ! ಅದು ಇದ್ದ ಕುರುಹೂ ಕಾಣಿಸದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಮಾವಶೇಷ ಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ! ನನ್ನಮ್ಮ ನನ್ನನ್ನು ಹೆತ್ತೆಂದು ನಾನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಭೂಸ್ವರ್ಣಮಾಡಿದ ಪವಿತ್ರ ಜಾಗವೂ ಇಂದು ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯ ಜಮೀನನ್ನು ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಪಡೆದು ಹಿಂದಿನ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬೇಸಾಯ ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಭಟ್ಟರೊಬ್ಬರ ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಹಿಂಬದಿಯ ಗೊಬ್ಬರ ಗುಂಡಿಯಾಗಿದೆ!

ನನ್ನ ಅಜ್ಜನ ಎಂದರೆ ತಾಯಿಯ ತಂದೆಯ ಮೂಲಮನೆ ಅಮ್ಮಡಿ; ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಒಂದೆರಡು ಮೈಲಿಯೊಳಗಿದೆ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯ ಎಡಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ. ಅಜ್ಜ ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಸಿದ್ದಯ್ಯ ನಾಯಕರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ರಂಗಪ್ಪ ನಾಯಕರುಗಳಿಗೆ ಅಮ್ಮಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತಾವು ಅಮ್ಮಡಿಗೇ ಒಂದೆರಡು ಮೈಲಿಯೊಳಗಿರುವ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರಂತೆ. ಅಜ್ಜ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನಾಯಕರಿಗೂ ಅಜ್ಜಿ ಶೇಷಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯವರಿಗೂ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದ ಮೂರೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಸೀತಮ್ಮನೆ ಕೊನೆಯವರು.

ಅಜ್ಜ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನಾಯಕರು ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಮನೆ, ಗದ್ದೆ, ತೋಟ, ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಅಜ್ಜಿ ಶೇಷಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ಗಂಡನ ಅಣ್ಣ ಅಮ್ಮಡಿ ಸಿದ್ದಯ್ಯನಾಯಕರ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಏಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ (ಮೊದಲ ಐದು ಗಂಡು, ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು!) ಹಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ನಾಯಕರನ್ನು ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರಂತೆ. ನಾನು ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೆರೆದು ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಾಗಿ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಹಿಡಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆ 'ಸುಬ್ಬಮಾವ'ನೆ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಾಗಿ, ಸೊಂಟದಲ್ಲಿದ್ದ ನೆವಣಕ್ಕೆ 'ತವಾಜಿ'ಯನ್ನೂ ಬೀಗದ ಕೈಗೊಂಚಲನ್ನೂ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು, ಸೊಂಟದ ಪಂಚೆವಿನಾ ನಗ್ನರಾಗಿ, ರೋಮಮಯರಾಗಿ, ಒಂದು ಕಾಲಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಸರಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಮತ್ತೊಂದು ತುಸು ಸಣ್ಣವೂ ಗಿಡ್ಡವೂ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಕಾಲಿನಿಂದ ಕುಂಟಿ ಕುಂಟಿ ಝಣತ್ಕಾರ ಸಶಬ್ದರಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಸುದೂರದ ಚಿತ್ರದಂತೆ ಈಗಲೂ ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ!

ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಇಬ್ಬರು ಅಕ್ಕಂದಿರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಅಕ್ಕ ದಾನಮ್ಮನವರನ್ನು ಅಲಿಗೆ ನಾಗಪ್ಪ ನಾಯಕರಿಗೂ, ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಕ ವೆಂಕಮ್ಮನವರನ್ನು ಕೊಳಾವರದ ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಗೌಡರಿಗೂ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಇಬ್ಬರೂ ಮಕ್ಕಳಾಗುವ ಮುನ್ನವೆ ವಿಧವೆಯರಾದಂತೆ!

ನನ್ನ ತಾಯಿ ಅಥವಾ ಅವಳ (ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತಾಯಂದಿರನ್ನು ಅಮ್ಮ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವಳ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ರೂಢಿ.) ಸೀತಮ್ಮನವರನ್ನು ಕುಪ್ಪಳಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ (ಅಥವಾ ಅನೇಕ ವರುಷಗಳ ತರುವಾಯ ನಾನು ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸೇರಿದಾಗ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಂತೆ-ವೆಂಕಟಪ್ಪಗೌಡರು) ಧಾರೆಯೆರೆದಿದ್ದು, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೦೧ ರಲ್ಲಿ.

ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದಂದು ಐದಾರು ವರುಷದ ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದ ಅಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯ ನಾಯಕರು ನನ್ನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನಾನು ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ದಿನವೂ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆಂಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರಂತೆ! ನನ್ನ ಸಂಭವದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮದೇ ಆಗಿರುವ ಸ್ವಲ್ಪ ರೂಕ್ಷ ಎನ್ನಬಹುದಾದರೂ ಸಹಜ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯಕ್ಕಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ತಿದ್ದುಪಡಿಯೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

“..... ಈ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೂ-(ದೇವರುಗಳಿಗೂ)-ತಮಗೂ ಇರುವಂಥ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ, ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಮತ್ತು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿ. ತಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿಗೆ (ತಾಯಿಯ ತಾಯಿ) ಮೂರು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವರೇ ತಮ್ಮ ತಾಯಿ. ಹಿರಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅವರುಗಳ ಗಂಡಂದಿರೂ ತೀರಿಹೋದುದಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದಾರುಣ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಕಿರಿಯ ಮಗಳೊಬ್ಬಳಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆಗೂ ಮದುವೆಯಾಯ್ತು. ಆದರೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಸಂದರೂ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪಾಪ! ಕೊರತೆಯ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಹುಳಿ ಹಿಂಡಿದಂತಾಯ್ತು! ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ನಾಗರ ಕಲ್ಲನ್ನೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು, ಅಶ್ವತ್ಥ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಿವಿನಾಯಕರಲ್ಲಿಯೂ ನಂದಾದೀಪ, ಪಂಚ ಕಜ್ಜಾಯ, ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪೂಜಾದಿಗಳು ನಾಲ್ಕು ವರುಷ ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಡೆದ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಭಂಡಾರಕ್ಕೂ ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಮಂಜುನಾಥನ ಭಂಡಾರಕ್ಕೂ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತೊಟ್ಟಿಲು ಚಿನ್ನದ ಶಿಶುಗಳ ಸಮರ್ಪಣೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ಕೊಪ್ಪದ ಶ್ರೀ ಗುತ್ಯಮ್ಮ (ಅವರ ಮನೆ ದೇವರು)ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಮಂಗಳವಾರ ಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಕೋಳಿಯ ಹರಕೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೂ ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಗೋ ಕಾಣಿಕೆ! ಮತ್ತು ಕೊಟ್ಟದ ಮನೆ ಹಾರತಿಯಿಂದ ಗರ್ಭೋತ್ಪಾದನೆಗೆ ಔಷಧಿ! ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಂತು ಗ್ರಹಿಸಿ: ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವ ಘನೋದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿಯ ನಿಷ್ಕಾಮ ಪ್ರೇಮದ ಬೆಲೆಯನ್ನು! ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ ನುಡಿಯಂತೆ ‘ಹೂವಿನ ಬಾಳಿಗೆ ಪಂಪನು ಕೊಟ್ಟಾ ಬೀಜದ ಗೋಳನು-! ಆ ಸನ್ಮಾನ್ಯೆಯ ಪ್ರಾಥನೆಯ ಫಲವಾಗಿ ದೇವರು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ವರವ್ಯಸಾದ ಪುತ್ರರು ತಾವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಅನುಚಿತವೇನಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ತನ್ನ ಸಂತಾಪ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ತೋಡಿದ ತಿಳಿಗೊಳದ ಅಮೃತಪಾನ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಮಾತೆಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತಾನಂತ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೇಲೆದ್ದು ಚಿಮ್ಮುವ ಈ ಅಮೃತದ ಬುಗ್ಗೆಯನ್ನು ಆತ್ಮಲೋಕ ನಿವಾಸಿನಿಯಾದಾಕೆಯೂ ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿರುವಳೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.”

ಅಂತೂ, ಎಷ್ಟೊಂದು ದೇವ ದೇವಿಯರ ಕಮ್ಮಾರಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೃದಯದ ದಿವ್ಯಮೂಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಬಯಕೆಯ ತಪಸ್ಸಿನ ಅಡಿಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಡಿ ಬಡಿದು, ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿ ನನ್ನನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದರೆ, ನನ್ನ ವಿಚಾರ ಬುದ್ಧಿಯ ನಾಸ್ತಿಕತೆ ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ನಾಚಿ, ಆಸ್ತಿಕತೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಕಣ್ಣೀರು ಕಪೋಲಗಳನ್ನು ತೊಯ್ಯಿಸಿ ಮೀಯಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ!

ಅಂಥಾ ಅಜ್ಜಿಯ ನೆನಪಾದರೂ ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆಯೇ? ಇರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ನೆನಪೂ ತುಂಬ ಮಬ್ಬುಮಬ್ಬು. ಅಜ್ಜಿಯ ಚಿತ್ರವಂತೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ತುಂಬ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರಣ ನನಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ: ಅದೇನೆಂದರೆ, ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಬಹುಶಃ ನಾನೆಂದೂ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಲಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲ! ಎಲ್ಲ ಮನೆನಾಡಿನ ಹಳೆಯ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತೆ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳಕಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ ಹೊರಜಗಲಿ ಮತ್ತು ಚೌಕಿಯ ಅಂಗಳದ ಸುತ್ತಣ ಕಿರು ಜಗಲಿಗಳು. ಒಳಗೆ ಮಾಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯದೇ ದರ್ಬಾರು. ಆ ಕತ್ತಲೆಯ ಆಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಬೆಳಕಿಗೆ 'ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ!' ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಅಪ್ಪಣೆಯಂತಿರುವ ಬೆಳಕಿಂಡಿಗಳೂ ಕತ್ತಲೆಯ ಕಾವಲುಗಾರರಂತಿದ್ದ ದಪ್ಪದಪ್ಪ ಮರದ ಸರಳುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತೂರಿ ಬಂದ ಬೆಳಕು ತನ್ನ ಸತ್ವವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಕತ್ತಲೆಕೈ ಜೀವವನ್ನೇ ಹಿಂಡಿಬಿಟ್ಟ ಬೆಳಕಿನ ಬೆಳ್ಳೆಟ್ಟೆ ಮಾತ್ರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ತುಂಬು ಮುಪ್ಪಿನ ಅಜ್ಜಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ನಾನು ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಅಜ್ಜಿಯ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟದಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ.

ಹೊರಗಣ ಕಣ್ಣಿಗೋ ಅಥವಾ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಣ್ಣಿಗೋ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ: ಅಜ್ಜಿಯ ನೆನಪನ್ನು ತರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದ ಚಿತ್ರ ಮಾತ್ರ ಸುದೂರ ಸ್ಮೃತಿಯ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಾಂತರ ಸ್ಮರಣೆ ಎಂಬಂತೆ ಮಸುಗುಮಸುಗಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ:

ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಅಂದರೆ ಹೊತ್ತೇರಿ ಹೊರಗೆಲ್ಲ ಎಳಬಿಸಿಲು ನಲಿದಾಡುವ ಸಮಯ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ, ಅಡುಗೆ ಮನೆಯ 'ಒಲೆಸರ'ದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯ ನೆಲೆವೀಡು. ಬೆಳಕು ಏನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಇದೆ! ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವ ದುರುದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟೇ! ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ದಪ್ಪ ದಪ್ಪ ಚೌಕನೆಯ ಸರಳುಗಳಿಂದ ತಾನು ಗಾಳಿ ಬೆಳಕುಗಳ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರ ಎಂಬ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ 'ಕಿಟಕಿ' ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ 'ಬೆಳಕಂಡಿ'ಯಾಗಿತ್ತು! ಇನ್ನು, ಹಿತ್ತಲುಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಬಾಗಿಲಿಂದ ಒಂದಷ್ಟು ಸೋತ ಬೆಳಕು ಅಕ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ದಿಗಿಲುಗೊಂಡಂತಿತ್ತು!

ಆ ಬೆಳಕಲ್ಲದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ, ಹೌದೊ ಅಲ್ಲವೊ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು, ಅಡುಗೆ ಮನೆಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಂತಿದ್ದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮಣ್ಣಿನ ತೋಳಿನ ಒಲೆಗಳು. ನಮಗೆ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪದ-'ಒಲೆಸರ!' ಬಹುಶಃ ಒಲೆಗಳ ಸರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಹೆಸರು, ಬಂದಿರಬೇಕು. ಆ 'ಒಲೆಸರ! ಮಕ್ಕಳಿಗಂತೂ, ಮಾತೆಯ ಮಡಿಲಂತೆ, ತುಂಬ ಹಿತಕರವಾದ ಜಾಗ. ಮಳೆಗಾಲ ಚಲಿಗಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನೂಕು ನುಗ್ಗಲು, ಈಗ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಯೂ ಇರುವಂತೆ! ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಾಟ ಬಡಿದಾಟಗಳೂ ನಡೆಯುವುದುಂಟು! ಹಿರಿಯರಿಂದ ಬೈಸಿಕೊಂಡು ಎಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು! ಆದರೆ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಿಶೋರನಾಗಿದ್ದಾಗ ಇತರ ಓರಗೆಯ ಮಕ್ಕಳಾರೂ ಇದ್ದುದು ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆಯೂ ನನ್ನ ಇಬ್ಬರು ತಂಗಿಯರಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳು ಅಲ್ಲಿದ್ದುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಒಲೆಸರ ನನಗೆ ಏಕಚ್ಛತ್ರಾಧಿಪತ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅವ್ವ, ಅತ್ತೆಮ್ಮ ಆ ಒಲೆಯ ಬೆಂಕಿಯ ಕೆಂಬೆಳಕು ಮಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಆ ಒಲೆಸರದ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅಜ್ಜಿ ಒಲೆಗೆ ತೀರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಸೀಅಪ್ಪು! ಆ ಸಿಹಿಅಪ್ಪು ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಅಲ್ಲ, ನನಗಾಗಿ. ಅನ್ನ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕಲಸಿ ನುರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಕ್ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ರೊಟ್ಟಿ, ದಪ್ಪ ರೊಟ್ಟಿ, ತಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಂಚಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆ

ಅಡುಗೆಯ ಒಲೆಯ ಕಿರುಬೆಂಕಿಯ ಕೆಂಬೆಳಕು ಅಜ್ಜಿಯ ಶೀರ್ಣವದನದ (ಪಾಪ! ಅರವಿಂದ ಎಂದೋ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿದೆ!) ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಛಾಯಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ! ಸ್ಥಿ ಇಅಪ್ಪು ಸುಡುವ ಸ್ಥಿ ಇಕಂಪು ಮೂಗಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿದೆ! ಬಾಯಿಗೆ?

ನೆನಪಿನ ಬಾಯಿಗೆ ತುಂಬ ರುಚಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಭಾವನೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಆ ಭಾವನೆ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಮೂದಲಿಕೆಗೆ ಪಕ್ಕಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು: ಅದನ್ನೂ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ಅಜ್ಜಿ ಸುಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟ ಆ ಸಿಹಿಅಪ್ಪಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾವವಶನಾಗಿಯೇ ಆಗಾಗ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು, ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಇಂದುಕಲಾ ತಾರಿಣಿ-ಮುಂದೆ.

“ನಿಮಗೆ ಅಂದು ಅದು ರುಚಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈಗ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ನೀವು ತಿನ್ನುತ್ತೀರೋ ಇಲ್ಲವೋ” ಎಂದು ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ, ತನ್ನ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ, ನನ್ನ ಭಾವವಶತೆಗೆ ತುಸು ತಣ್ಣೀರೆರಚಿದಳು.

ಆ ಟೀಕೆಯ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಗ್ರಾಮ್ಯರೂಕ್ಷ ಎಂದು ಹಳಿಯುವ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಮೂದಲಿಕೆಯನ್ನು ಮೂಗಾಳಿ ಹಿಡಿದು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದೆ. ಇಂದ್ರಭವನ ಚಂದ್ರಭವನಗಳ ಬಹು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ನವುರಾದ ತಿಂಡಿಗಳ ಮುಂದೆ ಅವಮಾನಿತವಾಗಿ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತಂತೆ ತೋರಿತು, ಪೂಜ್ಯ ಅಜ್ಜಿಯ ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು-ಅನ್ನ-ಬಾಳೆ ಹಣ್ಣಿನ ಆ ಸಿಂಇಅಪ್ಪು.

ಸವಾಲು ಹಾಕಿದೆ “ನೀವು ಮಾಡಿಕೊಡಿ; ಆಮೇಲೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.”

ನನ್ನ ಸವಾಲು ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿ ತಯಾರೂ ಆಯಿತು ಸೀಅಪ್ಪು! ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಆರ್ಷೇಯ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ಶಂಕೆಗೊಳಗಾಯಿತು. ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಇದ್ದ ಅದು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕಿರಲಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಕನಿಕರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ತೋರಿತು. ತುಟಿಗೆ ರಂಗು ಬಳಿದುಕೊಂಡು, ಅತ್ಯಂತ ನವೀನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಶವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡು, ಮನಮೋಹಿಸುವ ತೆಳು ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆಯುಟ್ಟೂ ರಸಿಕ ದರ್ಶನೀಯವಾದ ಅಂಗಭಾಗಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಪೂರ್ವಕವೆಂಬಂತೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುವ ಅರ್ವಾಚೀನ ‘ಅಂಗಡಿ ಹುಡುಗಿಯರ ಮುಂದೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ, ಮರದ ಬಾಚಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಚಿ, ಹರಳೆಲೆ ಹಾಕಿ ಮಂಡೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಮುಚ್ಚುವಂತೆ ಜಿಡ್ಡು ಸೀರೆಯುಟ್ಟಿರುವ ಗತಕಾಲದ ಮುದುಕಿಯಂತೆ ಕನಿಕರಣೀಯವಾಗಿ ತೋರಿತು ಆ ಸೀಅಪ್ಪು, ಜಾಮೂನು, ಜಾಂಗೀರು, ಕಜೂರ, ಜಿಲೇಬಿ, ರಸಗುಳ್ಳ ಇತ್ಯಾದಿ ವರ್ಣಗಂಧ ರಸಮಯವಾದ ಆಧುನಿಕ ತಿಂಡಿಗಳ ಮುಂದೆ!-ಅಯ್ಯೋ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಸರಿದು ಪತಿತವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ, ನನ್ನ ಅಂದಿನ ಸರಳ ಗ್ರಾಮ್ಯಾಭಿರುಚಿ? ಎಂತಹ ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ!- ಎನ್ನಿಸಿತು ನನಗೆ. ಗತಕಾಲದ ನೆನಪಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದ್ದು ಆ ಪ್ರಿಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪದಚ್ಯುತಿಗೊಳಿಸಿ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ನೈಜ ಲೋಕದ ನಿಷ್ಕರತೆಗೆ ಇಳಿಸಿದುದೆ ನನ್ನ ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪು ಎಂದುಕೊಂಡೆ.

ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡೆ: ನನ್ನ ನಾಲಗೆಗೂ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಅಸಹನೀಯವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಅಜ್ಜಿಗೆ ಆಗಲಿರುವ ಅವಮಾನವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲೇಬೇಕು ಎಂದು; ಸೀಅಪ್ಪಿನ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದೆ ಅಜ್ಜಿಯ ಗೌರವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲೇಬೇಕು ಎಂದು. ತುಂಬ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಸ್ವಾದುವನ್ನೂ ನಟಿಸುತ್ತಾ ಭಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದೆ! ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿಯುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಚರ್ವಣ ಕಾರ್ಯ ತಟಸ್ಥಗೊಂಡಿತು: ನನ್ನ ನೆನಪಿನ ರುಚಿಯ ಭಾವನೆಗೂ ಸದ್ಯದ ನಾಲಗೆಯ ಅನುಭವಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟು ದೂರಾಂತರ ಒದಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ! ಆ ದೂರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಆದಷ್ಟು ಸಮೀಪಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ವಿಪರೀತ ಫಲಿತಕ್ಕೆ ಹಾದಿಯಾಯಿತು. ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿ ಚಿಂತಿಸಿದಷ್ಟೂ ಅಂತರದ ದೂರ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿತು. ಕಡೆಗೆ ಆ ದೂರ ಪೂರಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಜಿಹ್ವೆ ಎಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಅಜ್ಜಿಯ ಸೀಅಪ್ಪಿನ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಚಿರಂತನ

ಹಾನಿಯನ್ನು ತಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆಯೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ಸೀಅಪ್ಪಿನ ಚರ್ವಣವನ್ನು ನಾಲಗೆಯ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ತಟಕ್ಕನೆ ತಪ್ಪಿಸಿ ಗಂಟಲಿನ ಶವಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಜಠರ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ!

ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನೆದುರು ಮೇಜಿನಾಚೆಯ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ ಕೇಳಿದಳು: “ಏನು? ಬಹಳ ರುಚಿಯಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲವೆ ಅಜ್ಜಿಯ ಸೀಅಪ್ಪು?”

“ಅಜ್ಜಿಯ ಪರಿಣತೆ ನಿಮಗಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ರುಚಿ ಬರುವುದು!” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸೀಅಪ್ಪು ನನಗೆ ರುಚಿಯಾಗದಿದ್ದ ತಪ್ಪನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಜ್ಜಿಯ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಮಕ್ಕಳ ಅಕೌಶಲಕ್ಕೂ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೂ ಆರೋಪಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ!

-4-

“ನೀವು ಹುಟ್ಟಿದ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ತವರುಮನೆ ನೀವು ಭಾವಿಸಿರುವಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೀನವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ್ಯವಾಗಿ ರೂಕ್ಷವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ತಂದೆಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಕಲಾಭಿರುಚಿ ಇತ್ತು. ನಾನೆ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ, ಅನೇಕ ವಾದ್ಯಗಳಿದ್ದುದನ್ನು: ತಂಬೂರಿ, ತಬಲ, ಪುಂಗಿ, ಜಲತರಂಗದ ಹಾಗೆ ಟಂಟಂ ಹೊಡೆಯುವ ಲೋಹದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದ್ದ ಮರದ ಹಲಗೆ-ಅದರ ಹೆಸರು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ-ಮತ್ತೂ ಏನೇನೋ. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಚೌಕಿಯ ಕಿರು ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ತಾಳಮದ್ದಳೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಐಗಳು, ಸೇರೆಗಾರರು, ಸ್ವತಃ ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿ ತಿಮ್ಮನಾಯಕರು ಇತರರು ಸೇರಿ ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಿರುಪತಿಯ ಚಿತ್ರಪಟಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸೊಗಸಾಗಿ ತಲೆಕಟ್ಟಿದ ಕಡಿನಕೋಡು ಮಿಗದ ಕೋಡು ಮುಂತಾದುವು ಮುಂಡಿಗೆಯ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದವು. ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಉಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದರು ಅವರು. ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರಂತೂ ವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಮೂರುಹೊತ್ತೂ ಬಂಗಾರ ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದುದು ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.”

ಮೆಚ್ಚಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರ ದನಿ ತುಸು ತಗ್ಗಿ ವಿಷಾದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು: “ಆ ಕಾರಣವಾಗಿಯೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯ ಸಂಪತ್ತು ಕ್ಷೀಣಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಇಳಿದದ್ದು. ಅದು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ. ನೀವು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ತವರಿನಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣಭಾರತಾದಿಗಳು ಪ್ರಸಂಗ ಯಕ್ಷಗಾನ ತಾಳಮದ್ದಳೆ ಭಾಗವತರಾಟ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು, ನಿಮ್ಮ ಆಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ನಿಮಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತ ಬಯಸಿದ್ದುದನ್ನು ನಾನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಾಜರಿದ್ದು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ: ನೀವು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಗೆ ಮುಗ್ಗ. ಆವೊತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಗಂಡಸರ ಉಟ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಹೆಂಗಸರು ಉಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ‘ಕರ್ಣಾರ್ಜುನರ ಕಾಳಗ’ದ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ವಾದ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರವರ ಜಾಗದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಭಾಗವಹಿಸುವ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳೂ ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸುಸ್ವನಗಳೂ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಪೀಠಿಕಾಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಕೇಳತೊಡಗಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೇನೆ ತೊಡಗಿದೆಯಂತೆ ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ಒಳಗಣಿಂದ ಬಂತು. ಸರಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದರು, ಕರ್ಣಾರ್ಜುನರು ಆವೊತ್ತು ಕಾಳಗ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹೆರಿಗೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ತಟ್ಟಿಕಟ್ಟುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು!....”

“ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಈಚೀಚೆಯವರೆಗೆ ರಸ್ತೆಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯವರು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ತವರಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಕಾಲು ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬಂದು ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ಬಾಲೆ-ತೊಟ್ಟಿಲು ಹೊರಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜನ, ಅಂತೂ ಈ ರೀತಿ ತವರಿಗೆ ಬರುವಾಗ ತವರಿಂದ ಹೋಗುವಾಗ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರು ಹೊರೆಯಾಳು ಬೇಕಿತ್ತು. ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ನೀರು ಹರಿಯುವ ಹಳ್ಳ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಬಾಲೆ-ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನೂ ಕೆಳಕ್ಕಿಟ್ಟು, ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಡಿಕೆ ಇಟ್ಟು, ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೂ ಸುಳಿದು, ಗಂಗೆಗೆ ಹಾಕಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ

ನೀರು ತೆಗೆದು ಚಿಮುಕಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣಿಗೊರಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರ ತಮಗೆ ತಪ್ಪದೆ ನಡೆದಿದೆ. ನೀವು ಎಷ್ಟೋ ನದಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಸಲುವಾಗಿ ಗಂಗೆಗೆ ಒಂದು ವೀಳ್ಯವನ್ನೂ ಹಾಕಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಆಗ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಗಾಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮಿಂದಾಗಿ ಗಂಗಾಮಾತೆ ವೀಳ್ಯ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು!"

ಹೌದು, ಅಂತಹ ಒಂದು ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯಚಿತ್ರ, ತನ್ನ ಮಂಜುಮಂಜು ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ಪಷ್ಟಸುಂದರತರವಾಗಿ, ನನ್ನ ಚೈತ್ರಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸುದೂರ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಚಾಪದಂತೆ ಸುರಂಜಿತವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ನಾನೆ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಬಾಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಹಳ್ಳ ದಾಟಿದ ಕಾಲದಲ್ಲ; ನನ್ನ ಗಂತಿಯಿರಿಬ್ಬರು-ದಾನಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ-ಹುಟ್ಟಿದ ಅನಂತರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಆಗ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆಯಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದರೂ ಆರೇಳು ಮೈಲಿ ದೂರವಿದ್ದ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದಟ್ಟಗಾಡು ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡ ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳಗಳಿಂದ ಭೀಷಣವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದೂರವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಆಳಿನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆಯೇ, ಅವನ ವಸ್ತ್ರ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಡೆಯನ್ನು ಆತು ಕುಳಿತು, ಸವಾರಿ ಮಾಡಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ವಾಡಿಕೆ! ಅದೂ ಒಂದು ಮೋಜಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು, ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಮಾವಟಿಗನಂತೆ, ಅಥವಾ ಅಂಬಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಅರಸು ಕುವರನಂತೆ, ತುಸು ಎತ್ತರದಿಂದಲೇ ಆ ಅರಣ್ಯಕ ಮನೋಹರ ಭಯಂಕರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನಿರಪಾಯಸ್ಥಾನದಿಂದ ಮುಗ್ಧವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು! ಬಹುಶಃ ಆಗಲೇ ಇರಬೇಕು, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಅರಣ್ಯದೇವಿ ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನದಲ್ಲಿ ದೈವದತ್ತವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತುಪ್ಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ನಿಸರ್ಗಪ್ರೇಮ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು, ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ-ಉಪಾಸನೆಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದ್ದು!

ನೆನಪಲ್ಲ, ವಾಸ್ತವ: ಕಾಲದೇಶಾತೀತವಾಗಿ ನಿತ್ಯ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಆ ಅನುಭವ: ನಿಬಿಡ ತರುಗುಲ್ಮಪಂಕ್ತಿ, ಗಗನಚುಂಬಿ ವೃಕ್ಷರಾಜಿ, ನಾನಾ ವಿಧ ಪಕ್ಷಿಕಲರವ, ನಯನಗೋಚರವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಮತ್ತು ಸಂಚಲನೆಯ ನಿಗೂಢ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೊತ್ತುವುದರಿಂದಲೇ ಭೀಷಭಾವ ಪ್ರಚೋದಿಗಳಾಗಿರುವ ವಿವಿಧ ಮೃಗ ಸಮೂಹ, ಬಂಡೆಯಿಂದ ಜಾರಿ ಉಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳ ಬಿದಿರಿನ ಮೆಳೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಕೇಕೆಗೆ ಬೆದರಿ ಮೀ ಮೀ ಮೀ ಎಂದುಲಿಹ ಬೀರಿ ಹಾರುವ ಮೀಂಚುಳ್ಳಿ, ನೀರಿಗೆ ಬಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೊರಳಿನಿಂದ ಇಳಿಬಿದ್ದು ಮಿರುಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ಚಿನ್ನದ ಕಟ್ಟಾಣಿಯ ಸರಪಂಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವತೆಯಾಗಿರುವ ಅವ್ಯನ ನೆಂಟರ ಮನೆಯ ಹೊಸ ಸೀರೆಯ ತಾಯಿಗಂಪು!-ನೆನಪಲ್ಲ, ವಾಸ್ತವ: ನಿತ್ಯ ವರ್ತಮಾನವಾಗಿರುವ ಆ ಅನುಭವ!....

ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ತವರಿನ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣೀರ್ಮಿಡಿದು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು, ಸುಮಾರು ಅರ್ಧಫರ್ಲಾಂಗು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾವಡಿಗೆ ಬಂದು, ಆ ಎತ್ತರದಿಂದ ಗದ್ದೆ ಕೋಗಿಗೆ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಇಳಿದು, ಅದರ ಅಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಹಸುರು ಪೈರಿನ ನಡುವೆ ನಡೆದು, ಅಡಕೆ ತೋಟದ ಪಕ್ಕದ ಕಾಟನ್ನೂ ಹಕ್ಕಲನ್ನೂ ಹಳುವಿನ ನಡುವೆ ಕಲ್ಲು ಕೊರಕಲು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಏರಿ ಇಳಿದು ಹತ್ತಿ ಹಾರಿ ದಾಟಿ, ಅರಳಿಕಟ್ಟೆ ಸೂರೆದೇವಸ್ಥಾನ (ಸೂರ್ಯ ನಾರಾಯಣನ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ) ಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ಕೊಪ್ಪ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ರಸ್ತೆಗೆ ಸೇರಿ ಮುಂಬರಿದು, ಮತ್ತೆ ಹಳು ಹಾಡು ಗದ್ದೆಕೋಗು ಹಕ್ಕಲು ಹಳ್ಳಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಿಸಿ ಬೈಗಿನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವ್ಯನು, ಬಹುಶಃ ಕರೆಯಲು ಬಂದಿದ್ದ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಹಿಂದೆ, ಬಳಲಿ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು, ಬಾಲೆ-ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನೂ ಸಿಕ್ಕವನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತ ಹೊರೆಯಾಳುಗಳೊಡನೆ. ಅಲ್ಲಿ ತವರಿನಿಂದ ಹಸುಳೆಯೊಡನೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸ್ವಾಗತ ಕಾದಿರುತ್ತಿತ್ತು.

'ದಿಷ್ಟಿ ಬೆಳಗುವುದು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆಯೂ ನಡೆದಿರುತ್ತಿತ್ತು: ಕೆಂಪು, ಕಪ್ಪು, ಅರಿಸಿನ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಲಾ ಅಥವಾ ತ್ರಿಕೋನಾಕೃತಿಯ ಅನ್ನದ ಕುಪ್ಪೆಗೆ ಕಕ್ಕಡ (ಎಣ್ಣೆ ಬಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿದ ಪುಂಡಿಕಡ್ಡಿ) ಚುಚ್ಚಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಗಾತ್ರದ ಬಿಳುಗಲ್ಲನ್ನು ಮುರುವಿನ ಒಲೆಗೆ ಹಾಕಿರುತ್ತಿದ್ದರು, ಅದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾದು ನಸುಗಂಪೇರುವಂತೆ. ಒಂದು ತಂಬಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಓಕುಳಿ ತುಂಬಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆರತಿ ಬೆಳಗಲು ಒಂದು ಬಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಬತ್ತಿ ಹಾಕಿದ ಹಣತೆಯೋ ಅಥವಾ ಸೆಗಣೆ ಉಂಡೆಗೊ ಬಾಳೆ ಹಣ್ಣಿಗೊ ಚುಚ್ಚಿದ ಕಡ್ಡಿ ಬತ್ತಿಯೊ ತಾಯಿ ಮಗುವಿನ ಆಗಮನ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೆಗ್ಗಡಿಯರು ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಲೆಯ ಮುದ್ದುಮೋಗವನ್ನೀಕ್ಷಿಸುವ ತವಕದಲ್ಲಿ ತಕಪಕಿಸುವ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ತರುಣಿಯರೂ ಕುಮಾರಿಯರೂ ಮೆಟ್ಟುಂಗಾಲಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು.

'ಬಂದರು! ಬಂದರು! ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾಚೆಯಿಂದ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಆಳಿನ ಅಥವಾ ಆಳಿಯ ಬಾಯಿಂದ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಜಗಲಿಯ ಮುಂದೆ ಅಂಗಳದ ತುಲಸೀಕಟ್ಟೆಯ ಇದಿರಿನ ವರ್ತುಲಾಕಾರದ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ 'ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ' ನೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಗುವಿನೊಡನೆ ತಾಯಿ ತುಲಸೀಕಟ್ಟೆಯ ದೇವರಿಗೆ ಸುತ್ತ ಬಂದು ಮುಂಬರಿದೊಡನೆ ಕಕ್ಕಡ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು; ಓಕುಳಿಯಾರತಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತು; ಕಾದ ಬಿಳುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಅಶುಭ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಾಕಿದ ಕೂದಲಿನ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿನ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಯ, ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಮಾಂತ್ರಿಕಪದಾರ್ಥಗಳ ಕನರು ಕಟುವಾಸನೆ ಏಳುತ್ತಿತ್ತು. ಓಕುಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಕೆಂಡ ಚುಂಬಿಯೆಂದು ಮಗುವಿಗೆ ಬೆದರಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಓಕುಳಿ ನೀರು ಸಿಂಚಿತವಾಗಿ ಶಿಶು ಅಳತೊಡಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಅಳುವಿನ ಸದ್ದು ಮನೆಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಕವರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹಿಗ್ಗಿ, ಕಂದನ ಚೆಂದದ ಹಳೆಗೆ ಮೋಹದ ಕೈಗಳು ಮಸಿಯ ಬೊಟ್ಟನ್ನಿಟ್ಟು ಲಟಿಗೆ ಮುರಿದು, ತಮ್ಮ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನೂ ಶುಭಾಶಯವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ಅಮಂಗಳದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಮಂಗಳದ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪಡೆದು ಅವನೊಡನೆ ನಾನೂ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲು ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ?

-5-

ತವರುಮನೆ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯಿಂದ ಗಂಡನ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಚೊಚ್ಚಲು ತಾಯಿಯಾಗಿ ನನ್ನಮ್ಮ ಸೀತಮ್ಮನವರು ತೊಟ್ಟಿಲ ಕೂಸಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆತಂದು ಮನೆವುಗಿಸಿದಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆ,-ಕುಪ್ಪಳಿ,-ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಜನ ಮತ್ತು ಜೀವನದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ,-ನೆಮ್ಮದಿಯ ಬೀಡಾಗಿತ್ತು. ಕುಪ್ಪಳಿಯನ್ನು ದೊಡ್ಡಮನೆ ಎಂದೂ, ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯವರನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದವರೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಜನ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬತ್ತದ ಗದ್ದೆ, ಅಡಕೆ ತೋಟ, ಜಾನುವಾರು, ಆಳುಕಾಳು, ಪಟೇಲಿಕೆಯ ಅಧಿಕಾರ-ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಮಟ್ಟದ್ದು ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಮನೆಗಳಂತೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಮನೆಯೂ ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯದ ನಿಚ್ಚನೆಲೆವೀಡಾದ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಶ್ರೇಣಿಯ ಮಲೆ ಕಾಡು ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದರೂ ಇತರ ಮನೆಗಳಿಗಿಲ್ಲದ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಅನುಕೂಲ ಸನ್ನಿವೇಶ ಅದಕ್ಕಿದೆ: ಮನೆಯ ಮುಂದೆ, ಅಡಕೆ ತೋಟದಾಚೆಯ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ನಡೂ ಆಕಾಶದವರೆಗೆಂಬಂತೆ ಗೋಡೆ ಹಾಕಿದಂತೆ ಕಡಿದಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ ಮೇಲೆದ್ದು, ನಿತ್ಯ ಶ್ಯಾಮಲ ಅರಣ್ಯಾಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿರುವ ಮನೆ; ಮತ್ತು ಮನೆಯ ಹಿಂಬದಿಯಿಂದಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ವಿರಳ ಮರವೊದೆಗಳಿಂದ ಹಕ್ಕುಹಕ್ಕಲಾಗಿ ಮೇಲೇರಿ ಏರಿ ಬಂಡೆ ಮಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿರುವ ಹಿರಿಯ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಕವಿಶೈಲ! ಇವೆರಡೂ ಕವಿ ಹೃದಯದ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳಂತೆ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ರಸಜೀವನದ ಬದುಕಿಗೆ ಉಸಿರನ್ನಿತ್ತು ಪೊರೆದಿವೆ. ಮುಂದೆ ಮಹಾಕವಿಯಾಗಲಿರುವ ಒಂದು ಋಷಿಚೇತನದ ವಿಕಾಸನಕ್ಕೆ ವಿಧಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಹವೂ ಅನುಕೂಲವೂ ಆದ ಭಿತ್ತಿರಂಗವನ್ನು ಸಮೆಯಲಾರದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅಂದು ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬವಾಗಿದ್ದ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆ ಜನ ತುಂಬಿದ ಬೀಡಾಗಿತ್ತು. ಹೆಂಗಸರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗಂಡಸರ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಎರಡು ಮೂರರಷ್ಟಿತ್ತು. ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯವರಾಗಿದ್ದ ಗಂಡಸರೆಂದರೆ ಮೂವರೆ: ಅಪ್ಪಯ್ಯ-ನನ್ನ ತಂದೆ ವೆಂಕಟಪ್ಪಗೌಡರು, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ-ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರು, ಅಜ್ಜಯ್ಯ-ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಕಕ್ಕಂದಿರಾದ ಬಸಪ್ಪಗೌಡರು. ಹೆಂಗಸರು: ಶಿವಪುರದ ಅಮ್ಮ, ಕಾಗಿನಗೊಳ್ಳಿ ಅಮ್ಮ, ಕೆರೆಕೇರಿ ಅಮ್ಮ, ಹೊಳೆ ಕೊಪ್ಪದ ಅಮ್ಮ, ಅಂದಗೇರಿ ಅಮ್ಮ, ದೇವಂಗಿ ಅಮ್ಮ, ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆ ಅಮ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ: ಕೊನೆಯ ಮೂವರನ್ನುಳಿದು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿದವೆಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ

ಆಶೆ ಆಶಯ ದುಃಖ ಸಂಕಟಗಳೇನಿದ್ದರೂ ನನ್ನಂತಹ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಅದೊಂದೂ ತಿಳಿಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ತಾಯಂದಿರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ: ನನ್ನ ಹೆಚ್ಚು ತಾಯನ್ನು ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆ ಅಮ್ಮ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಉಳಿದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರವರ ತವರಿನ ಹೆಸರಿಗೆ ಅಮ್ಮ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಲಗತ್ತಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಹೆಸರುಗಳೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದವರಿಂದಿರಲಿ, ನನ್ನ ಅವನದೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೆ!

ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ದೇವಂಗಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರನ ಸಂಶೋಧನಾಸಕ್ತಿ-ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯ ಹಾವಳಿಯ ಕಾಟದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು!-ನನಗೆ ಒದಗಿಸಿರುವ ಪ್ರಾಕ್ತನ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ನಮ್ಮ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆತನದ ಮೂಲ ನಮ್ಮ ಮುತ್ತಜ್ಜನಿಂದ-ಅಂದರೆ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಅಜ್ಜ-ಓಬಯ್ಯಗೌಡರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮುತ್ತಜ್ಜನಿಗೂ ಅಜ್ಜ ಮುತ್ತಜ್ಜರಿರಬೇಕಷ್ಟೆ? ಆದರೆ ಅವರು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿದ್ದರು? ಏನು? ಎಂತು? ಅವರ ಹೆಸರುಗಿಸರು ಉರುಗೀರು ಎಲ್ಲ ಭೂತಕಾಲದ ಅನಂತತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸುಲೀನವಾಗಿ ವಿಸ್ಮೃತವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಆ ಅಜ್ಜಾತ ಅಜ್ಜಮುತ್ತಜ್ಜರೂ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಆ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿಯೆ ದುಡಿದು ಮಡಿದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಥವಾ?... ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಪಾಳೆಯಗಾರಿಕೆಯ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ತತ್ಕಾಲದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿವೆತ್ತಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದೇನೋ? ಅಥವಾ ನೆಪೋಲಿಯನ್ನನ ಭಯಂಕರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಜಾರ್ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರನ ಮಹಾಸೇನಾನಿ ಕುಟುಂಬೋವನ ದುರ್ದಮ್ಯ ದೃಢಶೌರ್ಯದ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯ ದಳಗಳಿಗೂ 'ಬೋರೊಡಿರೊ ಮಹಾಕದನ' ನಡೆದಂದು ಅದೊಂದರ ಅರಿವೂ ಒಂದಿನಿತೂ ಇರದೆ ಆ ಅಜ್ಜ ಮುತ್ತಜ್ಜರು 'ಹೊನಸಿನ ಕೊಡಿಗೆ'ಯ ಗದ್ದೆಯನ್ನುತ್ತು ಸಸಿನೆಡುವ ಮಹತ್ತರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲು ದೀಕ್ಷಿತರಾಗಿ ನೆಪೋಲಿಯನ್ನನಿಗಿಂತಲೂ ನೂರುಮಡಿ ಧನ್ಯರಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೇ? ಆಗಿರಬಾರದೇಕೆ?

ಆದರೆ ದೇವಂಗಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಿಗಿಂತಲೂ ಬಹುಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೆ, ಎಂದರೆ ೧೯೩೫ನೆಯ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೩ನೆ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದವೊಂದು ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಅವರು ಅದನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ನನಗೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಗ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯಲಾಭದ ನಿಮಿತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ತಂಗಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು (ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದಿತ್ತು ನನಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟ ಮಾವಂದಿರಾದ ಪೂಜ್ಯರು.) ಅವರಿಗೆ ಭಾವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ತಂದೆಯ ತಂದೆ ಓಬಯ್ಯಗೌಡರು ಇನ್ನೂ ಅರಿಯದ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದಾಗ, ಸಿಡುಬಿನ ಮಾರಿಗೆ 'ಮನೆಯ'ವರೆಲ್ಲ ತುತ್ತಾಗಿ, ಮನೆ ತೋಟ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಗಂಡಸರು ಯಾರೂ ಇರದಿದ್ದಾಗ, ಹೊಲೆಯರವನೊಬ್ಬನು (ಬೇಲರು ಎಂದು ಆ ಜಾತಿಯ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಸ್ಥಳೀಯರು.) ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ ಸೇವಾನಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ನೆರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿದನು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ತುಂಬಾ ಭಾವವಶರಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದರಂತೆ. ನನ್ನ ಮಾವನವರು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾವವಶರಾಗುವವರಲ್ಲದವರು ಹಾಗೆ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿ ಹನಿಗೂಡಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತಂತೆ: ಅಂತೂ ಆ ಬೇಲರವನು ನನ್ನ ಮುತ್ತಜ್ಜನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ಲೋಕಕ್ಕೆ 'ಕುವೆಂಪು' ಆಗಮಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ!

ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಅಜ್ಜ ಓಬಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಮೂರು ಜನ ಹೆಂಡಿರಂತೆ. ಸರಡೊಳ್ಳಿ ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ-ಒಂದು ಗಂಡು, ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು-ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ತಂದೆ. ಅವರಿಗೆ ಕೊಳಾವರದಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ತಂದಿತಂತೆ. ಆ ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿಗೆ ನನ್ನ ತಂದೆ ಏಕಮಾತ್ರಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು: ಕುಪ್ಪಳಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೌಡರು.

ಮೈಲಿಯ ಮಾರಿ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆ ಖಾಲಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಬೇನೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗದೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅದರ ಒಂದೆ ಒಂದು ಕೊಳೆ-ಓಬಯ್ಯಗೌಡರು-ಪ್ರವರ್ಧಮಾನರಾಗಿ ಬಹು ಬೇಗನೆ ಮನೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಸೇರಿ ಅವರಿಗೆ ಮೂವರು ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳಾದರು: ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು; ಎರಡನೆಯವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು; ಮೂರನೆಯವರಲ್ಲಿ

ನಾಲ್ಕರು! ನಾನು ಹುಟ್ಟಿ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಮೂವರು ಗಂಡಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ತಾಯಂದಿರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವವರಾಗಿದ್ದರು.

ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಂದು ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂವರು ಗಂಡಸರೆಂದರೆ: ಅಜ್ಜಯ್ಯ, ಅಪ್ಪಯ್ಯ, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಅಜ್ಜಯ್ಯ.- ಬಸಪ್ಪಗೌಡರು, ಮುತ್ತಜ್ಜ ಓಬಯ್ಯಗೌಡರ ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೂರನೆಯ ಮಗ; ಅಪ್ಪಯ್ಯ-ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೌಡರು,-ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗ ಮಂಜಯ್ಯಗೌಡರ ಒಬ್ಬನೆ ಮಗ; ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ,-ರಾಮಯ್ಯಗೌಡರು,-ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗ ಮಾನಪ್ಪಗೌಡರ ಎರಡನೆಯ ಮಗ, ಅಂದರೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಸಪ್ಪಗೌಡರು ನೇರವಾಗಿ ಮುತ್ತಜ್ಜ ಓಬಯ್ಯಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳು, ಉಳಿದ ಇಬ್ಬರೂ ಮುತ್ತಜ್ಜನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು.

-6-

ಅಜ್ಜಯ್ಯ (ಬಸಪ್ಪಗೌಡರು), ಅಪ್ಪಯ್ಯ (ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೌಡರು), ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ (ರಾಮಯ್ಯಗೌಡರು) ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳನ್ನು ನಾನು ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದು ಪೂರ್ಣ ನೈಜ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೆನೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆ. ಆದರೆ ಆಗಿನ ನನ್ನ ಬಾಲಕಬುದ್ಧಿ ಗ್ರಹಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಆ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಯ್ಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೆ ಹುಡುಗರಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಬಸಪ್ಪಗೌಡರೆಂದರೆ ಬಸವನಂತಹ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರದು ಮೃದುಸ್ವಭಾವ; ಸ್ವಭಾವದ ಮೃದುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಶರೀರದ ಸ್ಥೂಲತ್ವ ಮತ್ತು ಮೃದುತ್ವ; ಬಹಳ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಸುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ದೇಹದಂತೆ. ಅಗಲವಾದ ಮುಖ, ತುಸು ಬೊಜ್ಜಾದ ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆ, ಸುಪುಷ್ಟ ಅಂಗಾಂಗಗಳು. ಅವರು ಸೊಂಟದ ಪಂಚೆಯನ್ನು ಅಡ್ಡವಾಗಿಯೇ ಅಥವಾ ಮೊಳಕಾಲು ಮೀರದಂತೆ ಕಚ್ಚಿ ಹಾಕಿಯೇ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರಿ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದೆ, ಮನೆಯೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ನೋಟ. ಅವರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಾಧುಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನಿರ್ಭಯಸಲಿಗೆ. ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಹೊಡೆದದ್ದಾಗಲಿ ಬೈದದ್ದಾಗಲಿ ಜೋರಾಗಿ ಹೆದರಿಸಿದ್ದಾಗಲಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಅವರ ಗದರಿಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಅಪಾಯಕರವೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ, ಲಘುವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು, ವಿನೋದಾಂಗವೆಂದು!

ಆಗಿನ ಅಲ್ಲಿಯ ಶೂದ್ರರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಡಿವಾತಾವರಣವನ್ನು ಅವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ದೇವರು, ದಿಂಡರು, ಪೂಜೆಗೀಜೆ, ಆಚಾರ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅವರೇ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದರು. ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸಿ, ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವೂ ಜೀವಂತವೂ ಆಗಿ ಅವರು ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆರೆಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ತೋಟದಲ್ಲಿ ಹೂ ಕುಯ್ಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ, ಪೂಜಾ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ತರತರದ ಆಟದ ಸಾಮಾನಿನ ಆಕಾರದ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಆರತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ; ಸೆಗಣೆ ಉಂಡೆ ಕಟ್ಟಿ, ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿ, ಗಣಪತಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ; ಬಟ್ಟೆ ಹರಿದು, ತುಂಡುಮಾಡಿ ಬತ್ತಿ ಹೊಸೆದು, ಎಣ್ಣೆಗೆ ಅದ್ದಿ, ಐದು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿದ ಸಪ್ಪದ ಆಕಾರದ ಆರತಿಗೆ ಐದು ಬತ್ತಿ ಹಾಕುವ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ; ಜಾಗಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಸಣಕಲ; ಶಂಖ ಉದುವುದಕ್ಕೆ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿಬಿಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಒಬ್ಬ ಗಟ್ಟಿಗ; ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಸುಲಿಯುವುದು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಚಿಪ್ಪನ್ನು ಅಕ್ಷತವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದು, ಬಿಳಿನಾಮ ಕೆಂಪುನಾಮ ಗಂಧಗಳನ್ನು ತೇದು ತುಲಸಿ ಕಟ್ಟಿಯ ದೇವರಿಗೆ, ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಸರಿಯಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವುದು; ಹೀಗೆ ಘಂಟೆಬಾರಿಸಿ ಕರ್ಪೂರದಾರತಿಯೆತ್ತುವ ಪೂಜಾರಿಯ ಕೆಲಸ ಯಾವಾಗಲೂಲೂ ವರದ್ದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಒಟ್ಟು ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅವರ ನಡೆನುಡಿ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. 'ಅಜ್ಜಯ್ಯನ ಅಭ್ಯಂಜನ' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವರ ತೈಲಸ್ನಾನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದ ಪರಿಚಯವನ್ನಾಗಲೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನಾವು ಹುಡುಗರಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಧಾರಣೆಯ ಭಾವನೆ ತಲೆದೋರಿತ್ತು. ಅದರ ಒಂದು ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅನೇಕ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಂಡ ತಯಾರಿಸುವುದನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಕುಡಿಯುವುದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಭಂಗವೆಂದೂ ಅದು ಅವಮಾನಕರವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ, ಅದರ ಚಟಕ್ಕೆ ಆಗಲೆ ಬಲಿಬಿದ್ದಿದ್ದ ವಯಸ್ಸಾದವರು ಅದನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಕುಡಿಯದಿದ್ದರೂ, ಕದ್ದುಮುಚ್ಚಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಹುಡುಗರು ಮಕ್ಕಳು ನೋಡಿ ಕಂಡು ಅನುಕರಿಸಬಾರದು ಎಂದು. ನಮ್ಮ ಈ ಅಜ್ಜಯ್ಯ ದಿನವೂ ಸಂಜೆ ಬಗನಿಯ ಕಳ್ಳು ಸೇವನೆಮಾಡುವ ರೂಢಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಳಪೈಕದವನು ಗೊತ್ತಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ, ಯಾವುದೋ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ, ಮೊಗೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಳ್ಳನ್ನು ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ತಂದು, ಮುರುವಿನ ಒಲೆಯಲ್ಲಿಯೋ ಬಚ್ಚಲು ಒಲೆಯಲ್ಲಿಯೋ ಕಾಯಿಸಿ, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಸಮೆದುಮಾಡಿದ ಕರಟದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ. ಆದರೆ ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ನಾವು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕಂಡು, ಒಲೆಯ ಬಳಿಸಾರಿ, ತುದಿಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ಕೂತು ಅಭೀಷ್ಟಕ ನಯನಗಳಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದರೆ, "ಮಕ್ಕಳು ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಹಾಕುವುದು, ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯುವುದು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಬಾರದು!" ಎಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳುತ್ತಾ, ನಮಗೆಲ್ಲ ಕರಟದಲ್ಲಿ ಉಗುರು ಬೆಚ್ಚಗಿದ್ದ ಕಳ್ಳನ್ನು ತುಸುತುಸು ಬೊಗಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು!

ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರವನ್ನೂ ವಿಶೇಷ ಪವಿತ್ರ ದಿನದಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮವರೆಲ್ಲ ಜೈನರಾಗಿದ್ದುದರ ಅವಶೇಷವೋ ಏನೋ? ಶನಿವಾರ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ-ಗಂಡಸರು ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು-ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಬಟ್ಟೆ ಉಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಉಡಲೇ ಬೇಕಿತ್ತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಮಂಗಳ ಭೀತಿ! ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಎಂದರೆ ಶುಕ್ರವಾರ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದ ಮನೆಯ ಭಾಗಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸೆಗಣೆ ಬಳಿದು ಸಾರಿಸುವ ಕೆಲಸವಂತೂ ಹೆಂಗಸರ ಅನಿವಾರ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಶನಿವಾರದ ದಿವಸ ಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಣೆ, ಮಾಂಸದ ಪದಾರ್ಥದ ತಯಾರಿಕೆ, ಮಾಂಸದ ಸೋಂಕು ಇವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಪುನಃ ನಾವು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವವಾಗಿಯೋ ಏನೋ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೀನುಮಾಂಸ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಆಮಿಷ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಬೇಯಿಸುವ ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೀಸಲು ಒಲೆಗಳನ್ನು 'ಹೊಲಸಿನ ಒಲೆ' ಎಂದೇ ಕರೆಯುವುದು ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. 'ಹೊಲಸಿನ ಒಲೆ', 'ಹೊಲಸಿನ ಪಲ್ಯ', 'ಹೊಲಸಿನ ಊಟ' ಎಂದೇ ನಾವೆಲ್ಲ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಅದು 'ಅಂಕಿತನಾಮ'ದಂತಿತ್ತೇ ಹೊರತು 'ಅನ್ವರ್ಥ'ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಹೆಸರು ನಮಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮಾಂಸದ ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳಿದ್ದು 'ಶನಿವಾರ'ದ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾವು ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದಾದಾದಾಗ ನಮಗೆ 'ಇದೆಲ್ಲಿಯ ಹಾಳು ಶನಿವಾರ!' ಎನ್ನುವ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಈ ಶನಿವಾರದ ಜೈನೆಡೆ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನು, ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ನಂಟರಿಷ್ಟರು ಎಂಬ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗದೆ, ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಅಜ್ಜಯ್ಯನ ಕಠೋರನಿಷ್ಠರ ನಿಷ್ಠೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಅವರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಅಂಗಳದ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯ ಕಲ್ಲುದೇವರನ್ನು ನಾಮಗಳಿಂದಲೂ ಹೂವುಗಂಧಗಳಿಂದಲೂ ಸಿಂಗರಿಸಿ, ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದು ತಾಳಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಆವೊತ್ತಿನ ಊಟ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಸಿದಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಅಜ್ಜಯ್ಯ ತಾವೆ ಬೆಳೆದ ತರಕಾರಿಯನ್ನೂ ಅಥವಾ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಲಿಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಎಲೆ ಕಾಯಿಗಳನ್ನೋ ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತುಪ್ಪದ ಒಗ್ಗರಣೆ ಹಾಕಿ ವಿಶೇಷ ಮುತ್ತುವರ್ಷಿಯಿಂದ ಮಿಂದು ಮಡಿಯುಟ್ಟ ಮಡಿಮನಸ್ಸಿನಿಂದ

ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಸ್ವಾದ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಪಾಯಸ ಪರಮಾನ್ನವೂ ಏನಾದರೊಂದು ವಿಶೇಷ ಭೋಜ್ಯವೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಮಗೆ ಶನಿವಾರದ ಆಕರ್ಷಣೆ ಎಂದರೆ ಹೆಸರುಕಾಳು ಗಂಜಿ!

ಶನಿವಾರದಂದು ಅಜ್ಜಯ ರಾತ್ರಿ ಉಟಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಪಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ 'ಪಳಾರ'ವಾಗಿ ಬೆಲ್ಲಹಾಕಿ ಮಾಡಿದ ಹೆಸರುಕಾಳಿನ ಗಂಜಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಡುಗರಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಉಪಾಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, 'ಪಳಾರ'ದಲ್ಲಿ ಪಾಲು ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಮಗಂತೂ ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರವೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹಗಲೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ ಕಠೋರ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವ ಮುನ್ನ ಆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸಿದಂತೆ, ಹೆಸರುಕಾಳಿನ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು, ಸ್ವರ್ಗಸುಖವೆಂಬಂತೆ! ಈಗ ನೆನದರೆ ನಗು ಬರುತ್ತದೆ. ಎಂತಹ ಅಲ್ಪದಿಂದ ಎಂತಹ ಭೂಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಮರ್ಥವಾಗಿತ್ತು ಆ ಬಾಲ್ಯ ಎಂದು!

ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಗದ್ದೆ ತೋಟದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ, ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಹಣಕಾಸಿನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ, ಅಪ್ಪಯ್ಯ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಇವರಂತೆ, ಕೈಹಾಕುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ನಂಬುಗೆ. ಅವರದು ಸಂಸಾರದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾತ್ರ ಜವಾಬುದಾರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರ ದುಡಿಮೆಯ ಕೆಲಸ ಏನಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದು ಮನೆಯ ಒಳಗೇ. ಪುಂಡಿ ನಾಡಿನ ಹಗ್ಗ ಹುರಿ ಹೊಸೆಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಕಿರುಜಗಲಿಯ ಕಂಭದಿಂದ ಕಂಭಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನುಲಿದು ಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳನೆಯ ಆ ಕುಶಲಕರ್ಮವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿ ನೋಡುವಂತೆ. ಕೊಟ್ಟೆಕಡ್ಡಿ ಹೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಹಸುರುಹಚ್ಚನೆ ಬಿದಿರನ್ನು ಸೀಳಿ, ತಿಳ್ಳವನೆಲ್ಲ ಕೆತ್ತಿ ಬೆಳ್ಳಗೆ ರಾಸಿಹಾಕಿ. ಅಡಕೆಯ ಸೋಗೆಯ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಕೊನೆಕಟ್ಟುವ ಕೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾಟಿಯನ್ನು ಸೀಳಿ, ಸಲಕುಮಾಡಿ, ಬೇಯಿಸಿದ ಅಡಕೆ ಹರಡುವ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು, ಮುಚ್ಚುವ ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಗೂಡೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದನ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಕೊರಳುಗಣ್ಣಿಗಳನ್ನು, ತರಗು ತುಂಬಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಕಣ್ಣಿಜಲೆಗಳನ್ನು ನೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅವರ ಆ ಕುಶಲ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳಲು ಹೋಗಿ, ಏನಾದರೂ ಕಿತಾಪತಿ ಮಾಡಿ ನಾನು ಅವರ ಭರ್ತ್ಸನೆಗೆ ಪಕ್ಕಾಗುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು!

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಪೂಜ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಚಿತ್ರವೆಂದರೆ ಅಜ್ಜಯ್ಯನ ನೇತ್ರತ್ವದಲ್ಲಿ ನವರಾತ್ರಿಯ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳೂ ಅಖಂಡವೆಂಬಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆ. ಅದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಣ ಮಳಿಗೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ. ಯಾವ ಚಿತ್ರಪಟವಾಗಲಿ, ವಿಗ್ರಹವಾಗಲಿ ವಾಗ್ದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಮಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ: ಪುಸ್ತಕಗಳು! ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳು! ಮತ್ತು, ನಾವು ಓದುಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಸ್ಲೇಟು, ಬಳಪ, ಸೀಸದಕಡ್ಡಿ, ಲೇಖನಿ, ಕಾಪಿ ಪುಸ್ತಕ, ಕೊನೆಗೆ ಮಸಿದೌತಿ! ಪುಸ್ತಕಗಳೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಅಚ್ಚಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಲೈಬ್ರರಿ ಇತ್ತು ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಭಾವಿಸಿಯಾರು? ಅವೆಲ್ಲ ಓಲೆಗರಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು! ಎರಡೋ ಮೂರೋ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಬೆತ್ತದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದ ಓಲೆಗರಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು- ರಾಮಾಯಣ, ಭಾರತ, ಜೈಮಿನಿ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಕಾಂಡ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಬಹುಶಃ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ಐಗಳ ಕೈಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದ ವಿರಬೇಕು. ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ವರುಷವೆಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸುವ ತನಕ, ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಟ, ಬಟ್ಟೆ, ತಿಂಡಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಡಿ, ಅದು ಮುಕ್ತಾಯವಾದಂದು ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಿ ಲಿಪಿಕಾರನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತುಂಬ ದುಬಾರಿಯೆ ಆದ, ನೂರೂ ಇನ್ನೂರೂ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಂಭಾವನೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅಂತೂ ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಅವುಗಳೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನಮಗೆ ಅವು ಅತ್ಯಂತ ಅಮೂಲ್ಯವೂ ಪವಿತ್ರವೂ ಆಗಿ ವಸ್ತುಗಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ಬೆತ್ತದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಕರಿಹಿಡಿದು ಕರಗಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಮಲೆನಾಡಿನ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತೇವವಾಗಿ ಬೂಸಲು ಬಂದು ಹಾಳಾಗದಂತೆ, ಅವುಗಳನ್ನು 'ಹೊಗ್ಗಂಡಿ'ಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ: (ಹೊಗ್ಗಂಡಿ ಎಂದರೆ ಹೊಗೆಯ ಕಂಡಿ, ಅಡುಗೆಮಾಡುವ

ಜಾಗದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಕಿಂಡಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ೮.೧೦ ಅಡಿಯಷ್ಟು ಚೌಕವಾಗಿ. ಅದಕ್ಕೆ ತೊಲೆಗಳನ್ನು ಚೌಕಟ್ಟಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ, ದಪ್ಪ ರೀಪುಗಳನ್ನು ಜಾಲಂದ್ರವಾಗುವಂತೆ ಹೊಡೆದು ಕೂರಿಸಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ, ಅದು ಒಳಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಾಗಿ ಬೆಳಕು ಮಳೆ ಗಾಳಿ ಥಂಡಿಗಳಿಗೆ ದೂರವಾಗುವುದರಿಂದ, ಥಂಡಿ ತಗಲಿ ಹಾಳಾಗಬಾರದಂತಹ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ, ಹರಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಹಾಕಿದ ಮಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ, ಚೀಲಗಳಲ್ಲಿ, ಉಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿ, ಸಿಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ!) ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ಆ ಓಲೆಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನವರಾತ್ರಿ, ಉಗಾದಿ, ದೀಪಾವಳಿಯಂತಹ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತೆಗೆದು, ಅವನ್ನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಶೇಷರೀತಿಯ ತೈಲದಿಂದ ಉಜ್ಜಿ ಶುಚಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಓದುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಅವರು ಅವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದುದನ್ನಾಗಲಿ, ಕಥೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನಾಗಲಿ, ರಾಗವಾಗಿ ಓದಿ ಮನರಂಜಿಸಿದುದನ್ನಾಗಲಿ ನಾನು ನೆನೆಯಲಾರದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಅಂತೂ ನವರಾತ್ರಿ ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ನೆಲ ಸೆಗಣೆ ಬಳಿದು ಶುಚಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಸ ಕರಿಬಲೆ ಹೊಡೆದು ಹಸನಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಉರು ಹೆಂಚು ಹೊದಿಸಿದ್ದ ಮಾಡು. ಮಳಿಗೆಕೋಣೆ ದೇವಾಲಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಓಲೆಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲ ಮಣೆಗಳ ಮೇಲೆ ಒಪ್ಪವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿಟ್ಟು ಪೂಜ್ಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ನಮಗೂ ಓದುವ ಬರೆಯುವ ಪೀಡೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಯೋಗ ಶರೀರವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ! ನಮ್ಮ ಕಾಲೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದಿನಿತು ಸೋಕಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಕೈ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ಹಣೆ ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ವಿದ್ಯಾಮಾತೆಯ ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಕಲಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಪಾಠವನ್ನೆ ಕಟುವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿದ್ದೆವು ನಾವು. ಓಲೆಗರಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಮನೆಯ ಲೇವಾದೇವಿ ಲೆಕ್ಕದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪವಿತ್ರವೂ ಪೂಜ್ಯವೂ ಆಗಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೀಠಕ್ಕೆರಿದರೆ, ನಾವು ಓದುವ ಬರೆಯುವ ಸ್ಲೇಟು ಪುಸ್ತಕಗಳೇನು ಕಡಿಮೆ ಪವಿತ್ರವೇ? ಅವೂ ಪೂಜ್ಯವಲ್ಲವೇ? ಅವೂ ಸರಸ್ವತಿಯ ಅಂಗಭಾಗ ತಾನೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೂ ನಮ್ಮ ಸ್ಲೇಟುಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಓಲೆಗರಿಯ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಗೆದ್ದವಪ್ಪಾ ಎಂದು ಹೊರೆಯಿಳಿಸಿ ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರಂತಾಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. 'ಸಿಲೇಟು' 'ಪೊಸ್ತಕ' ಎರಡೇ ಏಕೆ ಪವಿತ್ರ? ಸರಸ್ವತಿಯ ಉಪಕರಣಗಳಾದ ಸಿಲೇಟುಕಡ್ಡಿ, ಸೀಸದ ಕಡ್ಡಿ, ಲೇಖನಿ, ಮಸಿದೌತಿ ಇವು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಏನು? ಎಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸಿ, ಪೂಜಾರ್ಹವಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು!

ಮಳಿಗೆ ಕೋಣೆಯ ಪುಸ್ತಕರೂಪದ ಸರಸ್ವತಿದೇವಿ ತರತರದ ಸುವಾಸನೆಯ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎತ್ತರವಾದ ದೊಡ್ಡ ನೀಲಾಂಜನಗಳಲ್ಲಿ, (ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ದೀಪದ ಕಂಭವೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು) ಉದ್ದವಾಗಿ ಹೊಸದ ಬತ್ತಿಗಳು, ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಹಾವುಗಳಂತೆ ಸೊಡರುಗಳ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ರಮಣೀಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಿಂದು ಮಡಿಯುಟ್ಟ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಮ್ಮ ಗಂಭೀರ ರೀವಿಯಿಂದ ಭಾವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತರತರದ ಆಕಾರದ ಆರತಿಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಪೂಜೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಘಂಟೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಾ. ಆಮೇಲೆ 'ಬೆನಕಾ! ಬೆನಕಾ! ಏಕದಂತಾ! ಪಚ್ಚೆಕಲ್ಲು! ಪಾಣೀಪೀಠ! ಮುತ್ತಿನುಂಡೆ! ಹೊನ್ನಘಂಟೆ! ಇಂತೀ ಒಪ್ಪುವ ಸಿರಿ ಸಿದ್ದಿ ವಿನಾಯಕದೇವರ ಪಾದಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ನಮಸ್ಕಾರಗಳು" ಎಂದು ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ತುಸು ರಾಗವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಎರಚಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಂದರೆ ನಾವು ಆಗ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ 'ಅಡ್ಡ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದೆವು'.

ಆ ನವರಾತ್ರಿಯ ಸರಸ್ವತೀಪೂಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ನಂದಾದೀಪ ಅನವರತ ರಕ್ಷೆಯ ಜಾಗರಣೆ ಸೇವೆ! ಅದರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು 'ಅನುಭಾವ'ದ ಸಂಪತ್ತು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಸೋಂಕುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈಗಲೂ ಅದನ್ನು ನೆನೆದಾಗಲೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವುದೋ ಅನಂತಕಾಲದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತೆ ಪುಲಕಿತವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಹೇತುಕವಾಗಿ! ಮಳಿಗೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೀಪದ ಕಂಬದ

ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಹೆಬ್ಬತ್ತಿಯ ಸೊಡರು ನವರಾತ್ರಿ ಪೂರೈಸುವ ತನಕ ಕೆಡದೆ ಉರಿಯಲೆಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿಯೂ! ಹಗಲೇನೋ ಸರಿ; ಯಾರಾದರೂ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕಾದರೂ ಬಂದು ಬಂದು ಹೋಗಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಆಗಾಗ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಣುಕಿ, ಬತ್ತಿ ಉರಿದಿದ್ದರೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ, ಎಣ್ಣೆ ಬತ್ತಿದ್ದರೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ, ಸೊಡರು ಕೆಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ರಾತ್ರಿ? ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ಹುಡುಗರೆ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದಲು ಬಂದು ಇರುತ್ತಿದ್ದವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೊಡ್ಡವರು, ಅಂದರೆ ಮನೆಯವರಾಗಿದ್ದ ನಮಗಿಂತಲೂ ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹಿರಿಯರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಆ ಮಳಿಗೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಡಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿ, ರಾತ್ರಿಯೂ ದೀಪ ಆರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕವರಾದ ನಮಗೆ ಕರುಬು! ನಾವೂ ಮಲಗುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಗಟ. ಆದರೆ ನಮ್ಮನ್ನೆ ಮಲಗಲು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮಂತೆಯೆ ದೀಪವೂ ನಿದ್ದೆ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಹಿರಿಯರ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ. ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ರಾಜಿಯಾಗಿ ನಮಗೆಲ್ಲ ಆನಂದ: ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡವನ ಜೊತೆ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕವ ಮಲಗುವುದು ಎಂದು.

ಹೂವು, ಗಂಧ, ಲೋಬಾನ, ಕರ್ಪೂರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಂಮಿಶ್ರಿತ ಸುವಾಸನೆ ಆ ನಮ್ಮ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮಳಿಗೆಕೋಣೆಯನ್ನು ಭೂಮಿಯಿಂದತ್ತಿ ದಿವ್ಯನಂದನದ ಅಂಗವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಶ್ಯಬ್ಧ, ನಿಬಿಡ ಘೋರಾಂಧಕಾರ! ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಸಾಂದ್ರ ರುದ್ರ ಉನ್ನತ ಅರಣ್ಯಮಯ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಯ ಉಗ್ರ ಗಂಭೀರ ಸಾನಿಧ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದ ಮಧ್ಯೆ ಆ ದೀಪದ ಕಂಬದ ಸೊಡರು ಎಂತಹ ಪ್ರಶಾಂತ ಶೀತಲ ಜ್ಯೋತಿಯಾಗಿ ತಾನು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಅತ್ಯಂತ ಅಲ್ಪವಾದ ವಲಯಕ್ಕೆ ಒಂದು-ನಿರಾಶೆಯ ನಡುವೆ ಆಶೆಯಂತೆ, ಭೀತಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೆ ಹೊಮ್ಮುವ ಧೈರ್ಯದಂತೆ-ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರಿವೇಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು! ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ನಮಗೆ ಅದೆಂತಹ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಜವಾಬುದಾರಿ! ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಒಂದು ಉಪಾಯವೋ ಎನ್ನುವಂತೆ-ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರೆ ಅದೆಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು-ನಾವು ನಿದ್ದೆ ಹೋಗಬಾರದು ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಕಣ್ಣು ಕುಗುರುತ್ತಿತ್ತು. ದಣಿದ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ನಿದ್ರಾದೇವಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಸೆರಗನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎಲ್ಲವೂ ಮಬ್ಬುಮಬ್ಬು ಮಂಜುಮಂಜು ಆಗಿ, ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಜಾರಿಹೋಗುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಫಕ್ಕನೆ, ಜಾಗರಣೆಯ ಸಂಕಲ್ಪದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಹಿರ್ಗೊಂಡು, ಕಣ್ಣುಗಳು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ತೆರೆಯಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಯ್ಯೋ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆವಲ್ಲಾ! ಇನ್ನು ಖಂಡಿತ ಮಲಗಬಾರದು; ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಇರಬೇಕು; ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪ ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ನಿದ್ದೆಯ ವೈತರಣಿಗೆ ಅದ್ಧಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆಯೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡವನು-ಅವನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಎದ್ದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಪಾಲನೆಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದವನು-ನೂಕಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೆ ಕಣ್ಣುಜ್ಜಿಕೊಂಡು ಎಳುತ್ತಿದ್ದುದು ನಾವು!

ಅಜ್ಜಯ್ಯನ ನೆನಪಿನೊಡನೆ ಅವಿಭಕ್ತವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಇಂತಹುದೇ ಮತ್ತೊಂದು ಎಂದರೆ-ಆಕಾಶದೀಪ: ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಕತ್ತಲಾಗುವ ಹೊತ್ತು ಅವರು ಸಂಪಿಗೆ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಬಳಿಯ ಅಡಕೆ ತೋಟದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದ ಉದ್ದ ಗಳುವಿನ ತುದಿಗೆ ಹಗ್ಗದ ಮೂಲಕ ಏರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಉರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ಗಾಳಿಗೆ ಆರದಂತೆ ಗಾಜಿನಿಂದ ಭದ್ರಪಡಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದ ಲಾಂದ್ರದ ದೀಪ! ಎರಡೂವರೆಯೊ ಮೂರೊ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದ ನಾವು ಬಾನೆತ್ತರಕ್ಕೇರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದೀಪವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಒಂದು ಅಸೀಮ ಅನಂತತೆಯನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಥ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಆ ದೀಪ ಏರುತ್ತೇರುತ್ತಾ ಅಮರ್ತ್ಯಲೋಕೋನ್ನತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುಮುಟ್ಟು, ಇನ್ನೇನು ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ತಗುಲಿಯೆ ಬಿಡುತ್ತದೆ ಎಂಬಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟ ಹೃದಯ! ಒಂದು ಏಣಿ ಹಾಕಿದರೆ ಸಾಕು, ಆ ದೀಪದ ನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ, ಆಕಾಶ ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಎಟುಕುತ್ತಿತ್ತು! ಆಗ ನಮಗೆ ಆಕಾಶ ಅಭಾವಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಮುಷ್ಠಿಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಘನವಸ್ತುವಾಗಿತ್ತು. ಅಜ್ಜಯ್ಯನ ಆ ಕಾರ್ತಿಕ ದೀಪದ ಆರೋಹಣ ನಮಗೆ, ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣದಂತೆ ನಮ್ಮ ಚೇತನದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉದ್ವರ್ಗಮನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿತ್ತೋ ಏನೋ?

ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಇಂತಹ ಪದ್ಧತಿಗಳು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾದ ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಲ್ಲವೂ ಸಾಧಾರಣವೂ ಬರಿಯ ಕಂದಾಚಾರಮಾತ್ರವೂ ಆಗಿ ತೋರಬಹುದಾದರೂ ಭಾವನಿಷ್ಠ ಅಂತರ್‌ದೃಷ್ಟಿಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಭೂಮಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಲೋಕವೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಂತಿರುವ ಬಾಲಕರ ಸಹೃದಯದೃಷ್ಟಿಗೆ, ಅದೊಂದು ಅಮೃತಮಯ ಚಿರಂತನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವದಂತೆ ನಿಗೂಢವೂ ಅಂತಃಸ್ಥಾಯಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಸ್ಮೃತಿಮಂದಿರದ ನಂದಾದೀಪವಾಗಿ ಜೀವಮಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಗುಪ್ತದೀಪ್ತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ!

-7-

ನಮ್ಮ ತಂದೆ, ಅವರ ನಡುಹರೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ಅಕಾಲಿಕವಾಗಿ, ದುಃಖಕರ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ, ನನಗೆ ಹತ್ತೊ ಹನ್ನೊಂದೊ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ನನಗೆ ಒದಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಜೊತೆಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಬಲವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವೂ ಇದೆ: ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬದ ಬದುಕಿನ ಪದ್ಧತಿ!

ಏಳೆಂಟು ಮಂದಿ ಹೆಂಗಸರೂ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಗಂಡಸರೂ ಇದ್ದ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರೇ ಬೇರೆ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಖರಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಗಲೆಲ್ಲ ಇತರ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲಕಳೆದು, ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ 'ನಮ್ಮ ಕೋಣೆ'ಯಲ್ಲಿ ಇತರರಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದುದೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ! ಉಟ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುವಾಗಲೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಣೆಹಾಕಿ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂರಿಸಿ, ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರು ಅಥವಾ ಇಬ್ಬರಾದರೆ ಇಬ್ಬರು, ಅನುಕೂಲ ಒದಗಿದಂತೆ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಉಟಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಮಗುವಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ತಾಯಿಗೆ ಉಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಾದರೂ ಇತರ ಅಮ್ಮಂದಿರೂ ಉಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಪೂರ್ವವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗುವಿಗೆ ತನಗೂ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೂ ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧವೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿ ತನ್ನ ತಾಯಿ ತನಗೆ ಉಟ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಗಲು ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಬೇರೆ ಅಮ್ಮ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಆ ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ 'ಸಂಬಂಧ' ನಿಬದ್ಧವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಬರಿಯ ಸಂದರ್ಭಾನುಕೂಲದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರವರ ತಾಯಂದಿರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕಂದನನ್ನೆ ಎಕ್ಕಟಿ ಕರೆದು, ಮರೆಯಾಗಿ, ಏನನ್ನಾದರೂ ತಿನ್ನಲು ಕೊಟ್ಟು, ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ತೋರಿಸದೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತಿನ್ನುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಆ ಮಗುವೂ ಬಾಗಿಲ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಥವಾ 'ನಮ್ಮ ಕೋಣೆ'ಯ ಕತ್ತಲೆಯ ಮರೆಯ ರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಂದು ಪೂರೈಸಿ, ಅಂಗಿತೋಳಿನಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬಾಯಿ ಒರಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಇತರ ಮಕ್ಕಳಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತಹ ಮುಗ್ಧ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು! ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ತಾನು ತನ್ನ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವನೆಂಬ ಅರಿವೂ ಅದಕ್ಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಆಧುನಿಕ ನಗರ ಸಂಸಾರದ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ತೋರುವಂತೆ ತಾನು ತನ್ನದು ತಮ್ಮವರು ಎಂಬ ಕಾಂಪೌಂಡು ಗೋಡೆಯ ನಡುವಣ ಪ್ರಖರ ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾಭಾವನೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಎಡೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಒಬ್ಬ, ಇತರ ಅಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅವ್ವನೂ ಒಬ್ಬಳು, ಎಂಬ ಸಾಮೂಹಿಕ ಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಿ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಬಾರದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ!

ತಾಯಂದಿರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಹೀಗಾದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ತಂದೆಯರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ತಾಯಿಯಾದರೂ ಹೊತ್ತುಹೆತ್ತು ಎದೆಹಾಲು ಕೊಟ್ಟು ಸಾಕಿಸಲಹಿ ಮುದ್ದಿಸಿ ಎದೆಗವಚಿ ಮಡಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಪ್ರಾಣಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದೈಹಿಕವಾಗಿಯೂ ಶಿಶುವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತಿನಿಕಟಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿಯೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ತಂದೆ?

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆತೋಟಗಳ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನಿಕೆಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಿಡುವಾಗಿ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿದಾಗ ತುಸುಹೊತ್ತು ಎತ್ತಿ ಮುದ್ದಾಡಿದರೆ ಅದೂ ಅತಿ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು, ಸಂಪ್ರದಾಯನೇತ್ರಕ್ಕೆ! ಏಕೆಂದರೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲಣ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಇತರಗೋಚರವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು ಅಸಭ್ಯವೆಂದೂ ಅವಮಾನಕರವೆಂದೂ ನಾಚುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ತಾನೆ ಮದ್ದಿಡುವುದೂ ಅಷ್ಟೇನೂ 'ಪೌರುಷ ಸಭ್ಯ'ವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಗಂಡಸು ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತುಂಬ 'ಸಂಯಮ'ದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತರ ಯಾರಿಗೂ ಇರದಿದ್ದ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕು ತಂದೆಯಾದವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಕ್ಕಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಅದರಿಂದಲಾದರೂ ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅದರ ತಂದೆಯ ಮುದ್ರೆ ಕಾಯಿಸಿ ಅಡಚಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ-ಶಿಕ್ಷೆ! ತಾನು ಎಂತಹ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ನ್ಯಾಯಪರ ಶಿಸ್ತಿನ ಮನುಷ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರದುರು ಅಪವಾದವಿಲ್ಲದೆ-(ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿಸಿದಾಗ ಇರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ!)-ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ-(ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಕ್ಷಪಾತ ಪ್ರದರ್ಶನೀಯ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೆ?)-ಹೊಡೆದು ಬಡಿಯುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ 'ತಂದೆತನ' ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಮಗು ಮರೆಯದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ!

ಆದರೆ ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಇತರರ ಕ್ರೂರಶಿಕ್ಷೆಯ ಸಚಿತ್ರ ಸ್ಮರಣೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ತಂದೆ ವಿಶೇಷರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ದಿಸಿದ್ದರೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರು ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿಯಾಗಿ ಆ ಕಡೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಈ ಕಡೆ ಹೋಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಇಂದಿನ ಊಹೆ.

ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ನನ್ನ ತಂದೆ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು-ಅಜ್ಜಯ್ಯ, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ-ಸಬಲರೂ ದೃಢಕಾಯರೂ ಆಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ತಂದೆ ತುಂಬ ಬಡಕಲು! ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದ ನಾನು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ; ಅವರ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಎದ್ದು ತೋರದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಚಾಚಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಟಲು ಮಣಿ ಅಥವಾ ಗೋಮಾಳೆಯನ್ನು! ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಅತಿ ನಿರಾಡಂಬರ. ನಂಟರ ಮನೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕಾದಾಗ ಅವರು ಒಂದು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಅಂಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಕೆಂಪಂಚಿನ ಕಚ್ಚೆ ಮಂಚಿಯುಟ್ಟು, ಹಾಸನದ ತೋಪಿ ತೊಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ನೆನಪು. ಆಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಏಕಮಾತ್ರ ವಸ್ತುವೆಂದರೆ, ಅವರ ಗಡಿಯಾರದ ಜೇಬಿನಿಂದ ಗುಂಡಿಯರಂಧ್ರದವರೆಗೆ ನೇತಾಡುವಂತೆ ಇಳಿಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಗಡಿಯಾರದ ಸರಪಣಿ: ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಪಣಿ!

ಅಪ್ಪಯ್ಯ-ತಂದೆ-ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾಜಮಾನ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಾವುವೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿನ ಹಿರಿಯತನದಿಂದಲೇ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಆಳುತನ, ಮೀಸೆ, ದರ್ಪ, ಧ್ವನಿ, ನಡೆನುಡಿ, ಉದ್ದಟತನ, ಗರ್ವ, ರೋಷ, ರಜೋಗುಣ, ಸಾಹಸಪ್ರವೃತ್ತಿ-ಇವೆಲ್ಲವೂನೂ ಮಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು, ನಮ್ಮ 'ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ'ಗೆ-ರಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ! ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಸಾತ್ವಿಕಪ್ರವೃತ್ತಿ ದುರ್ಬಲತೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ತತ್ತರಿಸುವಂತಿದ್ದರೆ, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನ ರಜೋಗುಣಮಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅವಿವೇಕದ ಸಾಹಸಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂವರು ಗಂಡಸರಿಗೂ ಮೂರು ಗ್ರಾಮಗಳ ಪಟೇಲಿ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಜನರಿಗೆ ಬಸಪ್ಪಗೌಡರ ಮತ್ತು ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೌಡರ ಪಟೇಲಿಕೆ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುಪ್ಪಳಿ ಪಟೇಲರು ಎಂದರೆ ಜಬರದಸ್ತಿನ ರಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೇ ಸಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು ಆ ಬಿರುದು! ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೇ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಜಮೀನಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಎರಡು ಮನೆಯವರೂ ಪರಸ್ಪರ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪ ಬಂಧುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಕುಪ್ಪಳಿ ಮತ್ತು ದೇವಂಗಿ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಹೊಡೆದಾಟವಾಗಿ, ಪೋಲಿಸಿನವರು ನಡುವೆ ಬಂದು ಆಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಕೊಲೆ ಖೂನಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದು! ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಆ ರಜೋಗುಣದ ಛಲದ ಹರದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೇ ಮುಂದೆ, ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನಿಯ ಜಲಾಂತರ್ಗಾಮಿ ಎಮುಡನ್‌ಮದರಾಸಿನ ಲೈಟ್‌ಹೌಸಿಗೆ ಗುಂಡು ಹೊಡೆದ ತರುವಾಯ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗಾಗಿ,

ರಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಅಡಕೆಯ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಭಾರಿ ನಷ್ಟವನ್ನೂ ಸಾಲವನ್ನೂ ತೀರಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ತಂದೆಗೂ ಅವರಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ ಬಂದು, ನನ್ನ ತಂದೆ ಮನೆಗೆ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದರೂ-(ಹಣಕಾಸಿನ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ)-ಮನೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಒಂದೆರಡು ವಾಡಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಷಮಶೀತಜ್ವರವೇರಿ ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದು!

ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಮಲೆನಾಡಿನವರಿಗೆ ಒಂದು ದಿನನಿತ್ಯದ ಹವ್ಯಾಸದ ಕಸುಬಾಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ತಂದೆ ಕೋವಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಹಬ್ಬದ ಹಿಂದಿನ 'ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆ'ಗೆ ಗುಮಪಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ನೆನಪಿದೆ. ಹಳು ನುಗ್ಗುವ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ಷಿಕಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರ ಬೇಟೆಯ ಹುಚ್ಚು ಇಳಿದು ಹೋಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ, (ಬಹುಶಃ ನಾನು ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲು ಅಥವಾ ನಾನು ತೊಟ್ಟಿಲ 'ಬಾಲೆ'ಯಾಗಿದ್ದಾಗ!) ಅವರು ಒಂದು ಹಬ್ಬದ ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದಾಗ, ಅವರ ಮುದ್ದಿನ ನಾಯಿ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಒಂದು ಹೆಬ್ಬಂದಿಗೆ ಗುಂಡಿಕ್ಕಿದರಂತೆ. ಆ ಗುಂಡು ಹಂದಿಗೆ ತಗುಲಿ, ಅದನ್ನು ಹಾಯ್ದು, ಅದರ ಆಚೆಗೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗೂ ತಗುಲಿ ಅದು ಸತ್ತಿತಂತೆ. ಆ ದಿನ ಅವರು ಕಣ್ಣೀರಿಕ್ಕಿ ಬಹಳ ಸಂಕಟಪಟ್ಟರಂತೆ. ಊಟವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಆ ಹಂದಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವಂತೆ! ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸತ್ತರೆ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಮಾಡಿ ಹೊಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಆ ನಾಯಿಯನ್ನು ಮಣ್ಣು ಮಾಡಿದರಂತೆ! ಅದರ ಹೆಸರು 'ಡೂಲಿ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇನ್ನೊಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಚಿತ್ರ ನೆನಪಿಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ: ಮುಂದೆ, ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ, ನಾನು ಕನ್ನಡದ ಮಹಾಕವಿಯಾಗಿ 'ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ' ಮಹಾಭಂಡಸ್ಥಿನ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದುದಕ್ಕೂ ಅದಕ್ಕೂ ಏನಾದರೂ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸಂಬಂಧವಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಅಚ್ಚರಿಪಡುತ್ತೇನೆ.

ಆಗತಾನೆ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ದಾಟಿ ಯೌವನದ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ವಾಟಿಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು (ಆಗ ನಮಗೆ ಅವರು 'ಮಂಜಣ್ಣಯ್ಯ' ಮಾತ್ರ ಆಗಿದ್ದರು.) ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಉಳಿಯಲು ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವರಿಂದ ಓಲೆಗರಿಯ ಕಟ್ಟುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದೆರಡು ಸಂಧಿಗಳನ್ನು ಓದಿಸಿ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಅಪ್ಪಯ್ಯ, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು. ರಾತ್ರಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವುದು ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ವಾಡಿಕೆ; ಏಕೆಂದರೆ ವಿಶೇಷ ಔತಣದ ಪಾಕಕಾರ್ಯ ಪೂರೈಕೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ. ಮಕ್ಕಳು ಅವರವರ ತಂದೆಯ ತೊಡೆಯ ನಡುವೆ ಹುದುಗಿ, ಹೊದ್ದ ಶಾಲಿನಿಂದ ತಲೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವಂತೆ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಕುಳಿತು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾನೂ, ಮುಂಡಿಗೆಗೆ ಒರಗಿ ಶಾಲು ಹೊದ್ದು ಕುಳಿತು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ತೊಡೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಶಾಲೊಳಗೆ ಹುದುಗಿ ಕುಳಿತು, ಯಾವುದೋ ಅಲೌಕಿಕ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ, ವಿಸ್ಮಯಾನಂದಗಳ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣ ಭಂಗಿಯಿಂದ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನಗೀಗ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಓದಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗ, ತೊರೆವೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಅಂಜನೇಯನ ಸಮುದ್ರ ಲಂಘನದ ಸನ್ನಿವೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಆ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ಅದರ ಭ್ರೂಣಾವಸ್ಥೆಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವತರದ್ದಾಗಿದ್ದು. ರಾಮ ಸೀತೆ ಹನುಮಂತ ರಾವಣರ ಹೆಸರುಗಳು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ ಕಥೆಯ ರೂಪ ಅಖಂಡವಾಗಿರದೆ ತೆನ್ನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಮಾದರಿಯದಾಗಿತ್ತು! ಆದರೂ ನನಗೆ ಮಂಜಣ್ಣಯ್ಯ ತುಸು ರಾಗವಾಗಿ ಓದಿ ಹನುಮಂತ ಹಾರಿದುದನ್ನು ಅರ್ಥಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಏನು ಕುತೂಹಲ! ತುಸು ರೋಮಾಂಚನ! ಮುಂದೇನು? ಮುಂದೇನು?-ಎಂಬ ಅದೇನು ಆತುರ! ತುಸು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹೇಳಿ, ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯ ಓದಲು ಗಮಕಿ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದಾಗ ನನಗೆ ಅದೊಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗದೆ, ಆ ಪದ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟೂ ಬರುತ್ತಿತ್ತು! ಅದೇಕೆ

ನಾನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾದಂತಹ ಗದ್ಯವೇ ಆಗಿರಬಾರದಾಗಿತ್ತು ಎಂದು?! ಜೊತೆಗೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ “ಬಳ್ಳೆ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ” ಎಂಬ ಊಟದ ಕರೆಯು ಬಂದು, ಎಲ್ಲರೂ ರಾಮಾಯಣದ ಲೋಕದಿಂದ ಕಡುಬು ತುಂಡುಗಳ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ನಿರ್ವ್ಯಸನಿಗಳಾಗಿ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಟುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು, ನನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನ ಹನುಮಂತನನ್ನೂ ಆಕಾಶದ ಮಧ್ಯೆ ಸಾಗರದ ಮೇಲೆ ತ್ರಿಶಂಕು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟು! ಈ ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೇ ಹೀಗೆ, ನಾನೇ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಓದಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಲಿತುಬಿಟ್ಟರೆ ಇವರ ಯಾರ ಹಂಗೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬೇಕಾದಾಗ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಾಲ ಹನುಮಂತನೊಡನೆ ಹಾರಿ, ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಸಾಹಸದ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬಹುಶಃ ಆ ಅಭೀಷ್ಟೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬೀಜದ ಅಂತರತಮ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಂಬರುವ ಮಹಾವಟ ವೃಕ್ಷವು ಸುಪ್ತಗುಪ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ, ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ?

-8-

ನನ್ನ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಗೆಯಾದುದು ಹಿಂದೆ ವರ್ಣಿಸಿದಂತಹ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ನವರಾತ್ರಿಯ ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆಯ ದಿನದಂದು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮಿಂದು ಮಡಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಉಡಿದಾರ, ಲಂಗೋಟಿ, ಅಡ್ಡ ಪಂಚೆಗಳ ದೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟು, ಮರಳಮೇಲೆ ಅ ಆ ಬರೆದು, ನಡುಬೆರಳಮೇಲೆ ತೋರುಬೆರಳನ್ನು ಇಡುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕಲಿಸಿ, ಅಕ್ಷರ ತಿದ್ದಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದುವರೆಗೆ ಉಡಿದಾರ ಹಾಕುವುದಾಗಲಿ, ಲಂಗೋಟಿ ಕಟ್ಟುವುದಾಗಲಿ, ಅಡ್ಡ ಪಂಚೆ ಮುಂಡುಸುತ್ತಿ ಉಡುವುದಾಗಲಿ ನನ್ನ ಇಷ್ಟ ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು ಅಂದಿನಿಂದ ಸಾಧಿಸಲೇಬೇಕಾದ ‘ನಿಷ್ಠೆ’ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು!

ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ‘ಮನೆಯ ಶಾಲೆಯ ಐಗಳ ಮಾಲೆ’ ಎಂಬ ಭಾವ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಶಾಲೆ, ಐಗಳು, ಅಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ರೀತಿ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶ.

ಆಗತಾನೆ ಸಮಗ್ರ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇರುಬಿಡಲು ತೊಡಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ನಮ್ಮವರನ್ನೆ ದುಡಿವಾಳುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವೂ ಅನುರೂಪವೂ ಆಗ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಬಹುಕಾಲ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದದ್ದು- ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದು.

ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದಲೂ ವಾಟಗಾರು ಮನೆಯಿಂದಲೂ ದೇವಂಗಿ ಮನೆಯಿಂದಲೂ ಹೊಸ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ತರುಣರು ಹೊರಗಣ ದೂರದೂರುಗಳಿಗೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು ಹೋಗಿ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿಯೂ ಇದ್ದರು.

ಆ ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡಿನ ಮೂಲೆಯ ಕೊಂಪೆಯಿಂದ ಹುಡುಗರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆಂದರೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ದೂರ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದುದೂ, ಹಾಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸಹಾಯಗಳು ದೊರಕಿದುದೂ ಕೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳಿಂದ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದರೆ ನಮ್ಮ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಿಷಾದಾಂಚಿತವೂ ಆಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಅದುವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಐಗಳ ಶಾಲೆಗೆ ಕಲಿಸಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವರೆ. ಅವರ ವಿದ್ಯೆಯ ಮಟ್ಟ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ. ಹುಡುಗರಿಗೆ ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಸಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತುಸು ಬರೆಯಲೂ ಓದಲೂ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಆದರೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಕೆ? ಇಂಗ್ಲಿಷಿನವರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯದಿದ್ದರೆ ಆದೀತೆ? ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹೇಳಿಕೊಡುವವರಾರು? ದೊರೆಗಳ ಭಾಷೆಯನ್ನು?

ಆ ಹಳ್ಳಿಗರು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಯಬೇಕಿತ್ತೋ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯಲು? ಆದರೆ ಮತಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಮತಾಂತರ ಉದ್ದೇಶವೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮದ ಮುಂಚೂಣಿಯ ದಳಗಳಾಗಿ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಕಾಡುಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೂ ಕಾಲಿಟ್ಟರು. ಸ್ಕೂಲು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದರು; ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿದ್ದ ಬೈಬಲ್‌ನೂ ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಮಾರ್ಕ್‌ಲ್ಯಾಕ್‌ಜಾನ್ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಸ್ತಶಿಷ್ಯಸಂತರ ಸುವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ಓದಲು ಹಂಚಿದರು. 'ಹಿಂದೂಗಳಾಗಿ ಇದ್ದೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಶೂದ್ರರೆಂದು ತಿರಸ್ಕೃತರಾಗಿ ಮೌಢ್ಯ ಅಜ್ಞಾನಗಳ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಬೆಳಕು ತೋರಿಸುತ್ತೇವೆ'. 'ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ದಾಸ್ಯದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುತ್ತೇವೆ' ಎಂದು ಮನದಟ್ಟುವಂತೆ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಶೂದ್ರರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನವೀನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಸಲು ಅವರನ್ನು ಮೈಸೂರು ಬೆಂಗಳೂರುಗಳ ಕ್ರೈಸ್ತ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಉಟ ಬಟ್ಟೆ ವಸತಿಗಳನ್ನು ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿಯೆ ನೀಡಿ ಅವರ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಬಂಧುಗಳ ಗೌರವ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸೊರೆಹೊಯ್ದರು. ಆ ಎಲ್ಲ ಸ್ನೇಹ ಸೌಹಾರ್ದ ಸಂಪರ್ಕಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಪಾದ್ರಿಗಳು ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗೂ ಒಬ್ಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬಲ್ಲ ಕ್ರೈಸ್ತ ತರುಣನನ್ನು ನಮಗೆ ಮೇಷ್ಟರನ್ನಾಗಿ ಕಳಿಸುವ ಕೃಪೆಮಾಡಿದರು: ಅವರ ಹೆಸರು ಮೋಸಸ್!

ಅವರ ಆಗಮನದ ತರುವಾಯ 'ಐಗಳು' ಎಂಬ ನಾಮ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಳಿಸಿಹೋಗಿ, 'ಮೇಷ್ಟರು' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಪಟ್ಟಕ್ಕೇರಿತು ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರಭಾವದ ಆಧುನಿಕ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು, ನಮ್ಮ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಶಾಲೆ.

ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿಯೆ ಒಳಗಾದವು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಅವರ ವೇಷಭೂಷಣ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗರ ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಜವಾಗಿದ್ದು, ಪಟ್ಟಣದ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಶೋಭೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಶ್ಲಾಘನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಅದೆಷ್ಟು ಬೆಳ್ಳಗೆ? ಅಷ್ಟು ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೋಡಿಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಅವರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಮಾರ್ವಾಡಿ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಕೊಂಡು ತರುತ್ತಿದ್ದ ಪಮಚೆಗಳು, ತಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆಚ್ಚಿಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವು ಎಂದಿಗೂ ಆ ಧವಳಿಮತೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಗೆ ಕಂಡಂತೆಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಬಣ್ಣಗೇಡು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು! ಸಾಬೂನು, ಸೋಪು ಈ ಮಾತುಗಳೂ ಪರಕೀಯವೂ ಅಪರಿಚಿತವೂ ಆಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಬಕಾರ, ಚೌಳು, ಸೀಗೆ, ಅಂಟುವಳಕಾಯಿ ಇವುಗಳು ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಅಚ್ಚ ಬಿಳಿಯ ಸುಣ್ಣದ ಶ್ವೇತತ್ವವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಒಂದು ತಿರಸ್ಕಾರಭಾವನೆ ಹೃದ್ಗತವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು! ಎಟುಕದ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಹುಳಿ ಎಂಬಂತೆ!

ಅವರು ಬೆಳ್ಳನೆಯ ಕಚ್ಚೆಯುಟ್ಟು, ಹೊಸ ನಮೂನೆಯ ಷರ್ಟ್ ಹಾಕಿ, ಮೇಲೆ ಕರಿಯ ಅಥವಾ ಗೀರುಗೀರಿನ ಅಥವಾ ಅನ್ನಾವುದೊ ಕಣ್ಣು ಸೆಳೆಯುವ ಬಣ್ಣದ ಕೋಟು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಿರೀಟಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದುದೆಂದರೆ ಅವರು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕ್ರಾಪು! ಅವರು ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಬಾಚಿ ಬೈತಲೆ ತೆಗೆದರೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಸೇರುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಕ್ರಾಪನ್ನೇ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಕರುಬಿ, ನಮ್ಮ ತಲೆಗಳನ್ನೂ ಏತಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಚೌರಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂಬ ಮತೀಯ ಕ್ರಾಂತಿಭಾವವೋ ಎಂಬಂತಹ, ಒಂದು ಭಯಂಕರ ಮನೋಧರ್ಮ ಇಣುಕುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ಬಾಹ್ಯದ ಅನುಕರಣದ ಆಶೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಶಾಮಾತ್ರವಾಗಿಯೆ ಉಳಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಕೈಗೊಡುವ ಸಂಭವ ಒಂದಿನಿತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲಣ ಕೂದಲು ನಮ್ಮದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಹಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಆ ಕೂದಲು ಹೇಗಿರಬೇಕು? ಹೇಗಿರಬಾರದು? ಎಂಬುದರ ಮೇಲಣ ಅಧಿಕಾರ ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಆ ತಲೆಯ ಕೂದಲು ನಮ್ಮ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬರಿಯ ಐಹಿಕದ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಅವರ ಆಮುಷ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಸೂತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಜುಟ್ಟನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಮುಂಡೆ ಬೋಳಿಸುವುದು ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ಸತ್ತದ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ಬದುಕಿರುವವರು ಯಾರಾದರೂ ತಲೆ ಬೋಳಿಸುವುದುಂಟೇ? ಅಂತಹ ಪಾಷಂಡಿಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನೆಂದೂ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರು ಜಾಭ್ರಷ್ಟರಾದಂತೆಯೆ ಅಲ್ಲವೆ? ಅದು ಜಾತಿಗೆಟ್ಟ ಕಿಲಸ್ತರಿಗೆ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೆ ಯೋಗ್ಯ; ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಶಿಖೆಯೇ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೊಯ್ಯುವ ಏಣಿ! ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ್ವಜ!

ನಮ್ಮ ಬುರುಡೆಯ ಮೇಲಣ ವಸ್ತುವಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿ ನಮ್ಮ ಮುಂಡೆಯ ಒಳಗಿನ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ? ಆದರೆ ಮೆದುಳಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಆಲೋಚನಾ ರೂಪವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಅಗೋಚರದ ವಿಷಯದ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ಲಕ್ಷ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣವಾಗಿಯೆ ನಮಗೆ ಅಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿತು. ಬಾಹ್ಯಕವಾಗಿ ನಡೆಯಲಾರದಿದ್ದ ಕ್ರಾಂತಿ ದಮನಗೊಂಡು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು. ನಮ್ಮ ಹೊಸ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಕೈಸತ್ತಮತ ಬೋಧೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೊಗ್ಗು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅರಳಿತು.

'ನಮ್ಮ' ಎಂದು ನಾನು ಬಹುವಚನವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇನಾದರೂ ಅದು ರೂಢಿಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ನಮಗೆ 'ನಮ್ಮ ಮನೆ, ನನ್ನ ಗದ್ದೆ, ನನ್ನ ತೋಟ, ನನ್ನ ಕೋಣೆ, ನನ್ನ ಗಾಡಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾತುಗಳು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಈಗಲಾದರೂ, -ನನಗೆ ಅರುವತ್ತುಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿ, ನಾನೆ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣದಿಂದ ನಾನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮನೆ ಕಾರುಗಳಿರುವುದಾದರೂ-ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ 'ನನ್ನ ಮನೆ' 'ನನ್ನ ಕಾರು' ಎಂಬ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ ಏಕವಚನ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಪೂರ್ವ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಿಸ್ತನ ಬೋಧೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಸಹ ಪಾಂಶು ಸಹಪಾಠಿಗಳಿಗೆ ಏನಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳಲಾರೆ; ನನ್ನ ಮೇಲಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ.

ಅದುವರೆಗೆ ದೇವರು ಜೀವಲೋಕ ಪರಲೋಕ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದೆನೆಂದು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಧೂಳಾಡುವ ಎಂಟೊಂಬತ್ತು ವರ್ಷ ಹಳ್ಳಿಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಅಂಥಾದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾತಾಡುವರಾರು? ಅಂಥಾದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಆಲೋಚಿಸಿ ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲ ಹಿರಿಯರು ಕೂಡ ಯಾರಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಿ? ಬಹುಶಃ ಅಂತಹ ಗುರುವಿಷಯ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಶೂದ್ರರೆಂದೂ ಅರ್ಹರಲ್ಲ; ಅದೆಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು; ಅವರ ಪಾದಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಸಾಕು-ಎಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಆ ಮೌಢ್ಯಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವೂ ರಕ್ಷಕವೂ ಆಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು; ಭೂತದ ಬನದಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬಲಿ, ಹರಕೆ ಜರುಗುತ್ತಿತ್ತು; ದೆಯ್ಯೆ, ಜಕ್ಕಿಣಿ, ಕಲ್ಕುಟಿಗ ಮುಂತಾದ ದೆವ್ವ ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಭೀಕರ ಕಥನಗಳೂ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಕತ್ತಲೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮನೆ ತುಂಬ ಅವುಗಳ ಓಡಾಟನ ಹೊಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಉಹಿಸಿ ಭಾವಿಸಿ ಬೆವರಿ ಬೇಗುದಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು.

ಅದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ, ಅತೀಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ನಮಗೆ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ವಸ್ತು, ಅದರ ಸ್ವರೂಪ, ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮೇಲಾಗುವ ಪ್ರಭಾವ-ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಬೀಭತ್ಸ ಮತ್ತು ಭಯಾನಕ ವಲಯಗಳದ್ದೇ ಆಗಿತ್ತು. ದೇವರೂ ಕೂಡ ಬೃಹದಾಕಾರಗೊಂಡ, ನಿರಂಕುಶಾಧಿಕಾರಿ ದೆವ್ವವೇ ಆಗಿದ್ದ!

ದೇವರು, ಜೀವ, ಜಗತ್ತು, ಪಾಪ, ಪುಣ್ಯ, ಕರ್ಮ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಮ್ಮಂತಹ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಯಾರು ತಾನೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ? ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಇಚ್ಛೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ? ಅಂತಹ 'ಗುರು' ವಿಷಯ 'ಲಘು'ಗಳಿಗೇಕೆ? ಆದರೆ ಕ್ರೈಸ್ತಮತಪ್ರಚಾರಕರ ಭೋಧನೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕ್ರಿಸ್ತಮತವನ್ನಪ್ಪಿದ ಯುವಕ ಮೋಸಸ್‌ಮೇಷ್ವರಿಗೆ ನಾವು ಅಷ್ಟು 'ಲಘು'ಗಳಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಮಗೆ ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಯೇಸು ಕ್ರಿಸ್ತನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಮತಪ್ರಚಾರಕರ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಿರಬಹುದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದ 'ಮಾರ್ಕನ ಸುವಾರ್ತೆ' ಎಂಬ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ನಮನಮಗೇ ಕೊಟ್ಟರು! ನಮ್ಮ ಮೆದುಳಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅದುವರೆಗೆ ಯಾರೂ ತೋರಿಸದಿದ್ದ ಗೌರವವನ್ನು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸಿ, ಆ ಪುಟ್ಟ, ಮುದ್ದಾಗಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿದ್ದ, ಮಾರ್ಕನ ಸುವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನಮನಮಗೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು! ನನ್ನ ಬದುಕಿಗೆ ಒಂದು ಹೊಸಬಾಗಿಲು ತೆರದಂತಾಯ್ತು. ಒಂದು ವಿಸ್ಮಯಕಾರಕ ನೂತನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತಾಯ್ತು ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ. ಯಾವುದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತೋ ನಾನೀಗ ಹೇಳಲಾರೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಮಾಡಿದರೆ ದೇವರು ಓಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಇಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ; ಯೇಸುಸ್ವಾಮಿ ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆ ಎರಡೂ ಸೇರಿದರೆ 'ಪವಾಡ'ಗಳಾಗುತ್ತವೆ; ರೋಗಿ ಗುಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ; ಕುರುಡ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ; ಭಗವಂತನು ಭೂಮಿಗಳಿಗಿದ್ದು ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಚೇತನ ಭಕ್ತಿದೀಪ್ತವಾಯಿತು. ಮೇಲಿನ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೂ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರಗಾಲವೇನಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬುದ್ಧಿ ಗೋಚರವಾಗುವಂತೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಯಾರೂ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಯೇಸು ಸ್ವಾಮಿ ಯಂತೆಯೆ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾದ ಬುದ್ಧಾದಿ ವಿಭೂತಿಪುರುಷರ ಜೀವನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಆ ತತ್ವಗಳು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳಗುವಂತೆ ನಮ್ಮವರು ಯಾರೂ ತಿಳಿಸುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸರಿ, ಯೇಸುಸ್ವಾಮಿಯಂತೆ ನಾವೂ ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಮಗೂ....? ಏನು? ಏನಾಗುತ್ತದೆ? ಏಕೆ? ತಿಳಿಯದು! ಅಂತೂ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರೇರಣೆ ಉತ್ಪತ್ತಿವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಜೊತೆ 'ಐಗಳ ಶಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಓದುವುದಕ್ಕಿದ್ದ. (ಕೆಲವರು ನನಗಿಂತಲೂ ವಯಸ್ಸಾದವರು), ಇತರ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ (ಎಷ್ಟೊ ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ 'ಕವಿಶೈಲ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದವನು ನಾನೆ!) ಏರಿದೆವು.

ಸೂರ್ಯ ಇನ್ನೂ ಮುಳುಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಯಂ ಸಮಯದ ಗೋಧೂಳಿಯ ಹೊಂಗಾಂತಿ ಮಲೆಗಳ ಹಸುರನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಳಗಿ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿತ್ತು. ತರತರದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಉಲಿಯುತ್ತಾ ಗೂಡುಗೊತ್ತುಗಳಿಗೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪಿಪಾಸೆಗೆ ಮಾದಕೋದ್ದೀಪಕವಾಗಿತ್ತು. ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳೇ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಸುಗಲ್ಲುಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಆ ಗುಡ್ಡದ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಭಾಗವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಏಕೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದು: ಕಣೆ ಬಿದಿರು ಗಳುಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಸುತ್ತಲೂ, ಒಡ್ಡುಹಾಕಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ವಲಯವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆವು. ದನ ಗಿನ ನುಗ್ಗಿ ಸೆಗಣೆ ಹಾಕಬಾರದು ಎಂದಿರಬಹುದು. ಎಲ್ಲರೂ ಮೊಳಕಾಲು ಮಂಡಿಯೂರಿ, ಕೈಮುಗಿದು ಕೊಂಡು ಕೈಸ್ತರು ಕೂರುವ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದೆವು:

“ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯೇ, ನಿನ್ನ ನಾಮವು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಲಿ.

ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಬರಲಿ.

ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರುವಂತೆಯೆ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ನೆರವೇರಲಿ.

ನಮ್ಮ ದಿನದಿನದ ಆಹಾರವನ್ನು ಈ ದಿನವೂ ದಯಪಾಲಿಸು.

ನಮ್ಮ ಸಾಲಗಾರರನ್ನು ನಾವು ಕ್ಷಮಿಸುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಸಾಲಗಳನ್ನೂ ನೀನು ಕ್ಷಮಿಸು.

ನಾವು ಪಾಪವಶರಾಗದಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾಪವುರುಷನಿಂದ ಪಾರುಮಾಡು.”

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ತಿಳಿಯುವ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪ್ರೌಢಕಾವ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಒಂದು. ಮಹತ್ತಾದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಗುತ್ತಿದ್ದ ಬೈಗಿನಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡವಿಳಿದೆವು. ಎದುರು ಗುಡ್ಡದ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡು ಮರಮರದಲೆಯ ಮಸಿಮುದ್ದೆಯ ಗೋಡೆಯಾಗತೊಡಗಿತ್ತು.

-9-

ಕುಪ್ಪಳಿ, ವಾಟಗಾರು, ದೇವಂಗಿ, ಬಳಗಟ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಒಂದೆಮನೆಯ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಈ ಮೊದಲೆ, ಕೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸಹಾಯಗಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ, ಕೆಲವು ಹುಡುಗರು ಮೈಸೂರು ಬೆಂಗಳೂರುಗಳಿಗೆ ಓದಲು ಹೋಗಿದ್ದರಷ್ಟೆ. ನನ್ನ ಲೋಕಪ್ರಜ್ಞೆ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ನೇತ್ರಗಳನ್ನು ತೆರದು ಸುತ್ತಣ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೆ, ಹಾಗೆ ಓದಲು ಹೋಗಿದ್ದು, ಮೈಸೂರಿನ ಹಾರ್ಡ್ವಿಕ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ, (ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಲೇಜು, ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಸ್ಕೂಲು) ಹಾರ್ಡ್ವಿಕ್ ಹಾಸ್ಟೆಲ್ ಎಂಬ ಆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟೆ ಉಟವಸತಿ ಗಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಓದು ಸಾಕಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಯೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂವರೆಂದರೆ: (ಆಗ ನಾನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ) ವಾಟಗಾರು ವೆಂಕಟಣ್ಣಯ್ಯ, ಕುಪ್ಪಳಿ ಐಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ದೇವಂಗಿ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಮಾವ. ಹಾಗೆ ತುಸು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಯೆಸ್, ಪುಸ್, ಕೆಸ್ ಕಲಿತು ಬಂದ ತಮ್ಮ ಹುಡುಗರನ್ನು ನೋಡಿ, ವಯಸ್ಸಾದ ಹಿರಿಯರಿಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯಲು ಮನಸ್ಸಾಗಿ, ಮೋಸಸ್ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೆ 'ಹುಚ್ಚು ವ್ಯಾಸರಾಯ'ರನ್ನು ನಮ್ಮ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. (ಅದರ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಗತಿ 'ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳು' ಪ್ರಸ್ತಕದ 'ಮನೆಯಶಾಲೆಯ ಐಗಳ ಮಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ!) ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಕ್ಷರಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪರಿಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನವರು ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ: ಮುಂದೆ, ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ-ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು-ಅಡಕೆ ವ್ಯಾಪಾರದ, ಸಾಹುಕಾರಿಕೆ ಕೈಕೊಂಡಾಗ, ಅಡಕೆ ತುಂಬಿದ್ದ ರವಾನೆ ಚೀಲಗಳ ಮೇಲೆ 'K.R.G' ಎಂದು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕೆಂಪುಮಸಿಯಲ್ಲಿ ವಿಳಾಸ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು, ತುಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ, ಇತರ ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತಮಗೊಬ್ಬರಿಗೇ ತಿಳಿಯುವುದು ಎಂಬ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ!

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಅವರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಅವರ ಕೈಗೊಡದ ಆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಮಹತ್ ಪ್ರಭಾವಕಾರಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು: ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಹಾಕಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಉದಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ, ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಮುಂದೆ, ಅವರ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಕಲಿಯದಿದ್ದರೆ, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ತತ್ಫಲವಾಗಿ ನಾವು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಪೇಟೆಯ ಇಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸೇರುವಂತಾಯಿತು.

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ-ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ-ಒಂಬತ್ತು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ, ಭೌಗೋಲಿಕವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಆಗ ಒಂಬೈನೂರು ಮೈಲಿಗಳಾಚೆ ಇತ್ತು; ಈಗ ಒಂಬತ್ತು ಫರ್ಲಾಂಗು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ! ಆಗ ನಮಗೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಎಂದರೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪುರಾಣದ ಪತ್ತನವಿದ್ದಂತೆ: ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳಿಂದಿಡಿದ ಕಾಡು ಕಣಿವೆ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂದಿಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲಿ; ತೂರಿ ಹೋಗುವ ಪ್ರಯಾಣ ದುರ್ಗಮವಾದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾದು, ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳ ಕೊಳೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿದರೆ ಅದು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದಂತೆ! ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಾದರೆ ಕಲ್ಲುಸಾರದ ಮೇಲೆ ದಾಟಬೇಕಂತೆ! ಅಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮತೀರ್ಥ ಇದೆಯಂತೆ! ಕಲ್ಲುಮಂಟಪ ಎತ್ತರದ ಬಂಡೆಯಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದೆಯಂತೆ! ಎಳ್ಳಾಮಾಸೆಯ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ

ಅಂತೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸುವುದು! ಅಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯ ಮರಳಿನ ಮೇಲೆ ಬುತ್ತಿಕಲ್ಲು ಬಂಡೆ ಬಿದ್ದಿದೆಯಂತೆ! ನಾಲ್ಕಾರು ಆನೆಯ ಗಾತ್ರ! ಭೀಮ ಬುತ್ತಿ ಉಣ್ಣುವಾಗ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಲ್ಲುಹರಳಂತೆ ಅದು! ಇನ್ನು ಅವನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ನದ ರಾಶಿ ಅದೆಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಿರಬೇಕು? ಮಳೆ ಬಿದ್ದು ಹೊಳೆ ಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ದೋಣಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂತೇ ದಾಟಬೇಕಂತೆ! ಹೊಳೆಗೆ ನೆರೆ ಬಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೇ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದಂತೆ ಪ್ರವಾಹ! ಅದುವರೆಗೂ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸಿದ್ದ ಹುಡುಗನ ಜೀವ-ಹುಡುಗರು ಕಣಿಯೊಡ್ಡಿ ಹಿಡಿದಾಗ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಹಕ್ಕಿಯ ಎದೆಯಂತೆ-ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು!

ಅಂತೂ ಕಡೆಗೂ ನಾವೆಲ್ಲ-ಐದಾರು ಹುಡುಗರು-ಕಮಾನುಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಿ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆಯ ಮಳಿಗೆ ಕೋಣೆಗೆ ಓದು ಸಾಗಿಸಲು ಹೋದವು.

ಆ ಪ್ರಾರಂಭದ ನೆನಪು ತುಂಬ ಮುಸುಕಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಘಟನೆ, ಒಂದು ಚಿತ್ರ, ಎರಡೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ.

ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಬೆನ್ನು ಮೂಳೆಯ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ, ನನ್ನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದದ್ದೂ, ಅಥವಾ ಅಂಗಿಯ ಸೆರಗಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿಯಿಟ್ಟದ್ದೂ ಅಥವಾ ಯಾರಾದರೂ ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಬೀಳಿಸಿದ್ದೂ, ಒಂದು ಸೂಜಿ ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿತು, ಪೂರ್ತಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವಂತೆ! (ಆಗ ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವ್ಯ ಅಪ್ಪಯ್ಯನೊಡನೆ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗುವಾಗ ಅಂಗಿಪಂಚೆ ಎಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು ಬತ್ತಲೆ ಮಲಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಗಲು ಹೇಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದವೋ ಹಾಗೆಯೆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು!) ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬೆನ್ನುನೋವು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಜೊತೆಯಿದ್ದ ನನಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವರಾದ ಹುಡುಗರು ನೋಡಿ 'ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಕಣೋ' ಎಂದುಬಿಟ್ಟು, ತುಸು ಎಣ್ಣೆ ಬಳಿದರು. ಆದರೆ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಬೆನ್ನು ಬಾತುಕೊಂಡಿತು. ಮರುದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಯಾತನೆ. ಅಂತೂ ಮರುದಿನ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಡಾಕ್ಟರು ಇಡೀ ಸೂಜಿ ಅನಾಮತ್ತಾಗಿ ಅಡ್ಡ ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಿತ್ತು ತೆಗೆದರು! ಇದು ನೆನಪಿರುವ ಘಟನೆ.

ಇನ್ನು ನೆನಪಿರುವ ಚಿತ್ರ-ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಆ ಚಿತ್ರ ಏಕೆ ನೆನಪಿದೆಯೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅದೇನೂ ಅಂತಹ ಅಸಾಮಾನ್ಯದ ದೃಶ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಏಕೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆಯೋ ಅದೂ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಅಪ್ರಕೃತ, ಅಸ್ವರಸ, ನೀರಸ!-ನಾನಿದ್ದ ಮಳಿಗೆಯ ಬಳಿಗೆ, ಒಂದು ಎತ್ತರದ ಪ್ರಕಾರದ ಒಳಗೆ ಇದ್ದ ಅಂಗಳವನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ಕೋಣೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವಕ್ಕೆ ಬಾಗಿಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಕಟ್ಟಡ ಸರ್ವರಿಗೂ ತೆರೆದಂತೆ ತೆರೆದೇ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು "ಮುಸಾಫರ್ ಖಾನೆ" ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮಗೆ ಅದರ ಅರ್ಥವೂ ಗೊತ್ತಿರದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಏನೇನೂ ಭಯಂಕರ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಗಡ್ಡ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡವರು, ಉದ್ದನಿಲವಂಗಿಯವರು, ಕೊಳಕಿನ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿರುವವರು, ಭಿಕ್ಷುಕರಂಥವರು-ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನಾವು ದೂರವೇ ಇರಬೇಕಾಗಿರುವಂತಹ ರಹಸಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು-ಒರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವು ಅದರೊಳಗೆ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೂ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಭಯ! ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ದೂರ ದೂರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಯ್ದು, ಮತ್ತೆ ಮನುಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮಾರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಹೆದರಿಕೆ! ಎಳೆಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಮಾಂಸ ಬೇಯಿಸಿ ತಿಂದೇಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ದಿಗಿಲು, ಆ 'ಮುಸಾಫರ್ ಖಾನೆ'ಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆರೆಯಿತ್ತು. ಅದೇನು ಅಂತಹ ದರ್ಶನೀಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಹೊಟ್ಟುಗೆರೆ, ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಸರೇ ನೀರು! ಉರುಹಂದಿಗಳು ಎಮ್ಮೆಗಳು ಮಗ್ಗಲು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಜನರು ಮಲಬಾಧೆ ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವಂತೆ ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು, ಮಗ್ಗಲು ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಉರುಹಂದಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಲುಹೊಡೆದೆಬ್ಬಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕುರುಚಲು ಕಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಹೆಗ್ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವಷ್ಟೆ. ಹಳು ನುಗ್ಗಿ, ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತು! ಬಹುಶಃ ಆಗ ನಾನು ಓದಲು

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಇರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಗ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ, ಅಂಬೆಗಾಲಿಕ್ಕಿಯೋ ತಿಪ್ಪತಿಪ್ಪ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟೋ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು!

-10-

ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಮರೆತಿದ್ದೆ. ನಡೆದ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಅದು ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀರುವ ಸಂಬವವುಂಟು.

ಕುಪ್ಪಳಿಯ ನಮ್ಮ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಸಸ್ ಅವರು ಮೇಷ್ಟ್ರರಾಗಿದ್ದಾಗ ನಡೆದದ್ದು.

ಅವರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಭಾನುವಾರವೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಅವರ ಪ್ರಾಟಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಚರ್ಚು ಎಂದರೆ ಆಗ ಇದ್ದದ್ದು ಉಪದೇಶಿ ಜ್ಞಾನ ಮಿತ್ರಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೆ ಸೇರಿದಂತಿದ್ದ ಒಂದು ಉದ್ದ ಕೋಣೆಯಷ್ಟೆ. ಪೇಟೆಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆಂದು ಏನನ್ನಾದರೂ ತಿಂಡಿ ಸಾಮಾನು ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನರಿತಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವುದಕ್ಕಿದ್ದ ನಮ್ಮ ನೆಂಟರ ಮಕ್ಕಳು, ನನಗಿಂತಲೂ ಅವರೆಲ್ಲ ತುಸು ದೊಡ್ಡವರೆ, ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ತಂದಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿಸ್ಕತ್ತಿನ ಇಡೀ ಡಬ್ಬವನ್ನೆ ಎಗರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಯಾರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ನಾನಲ್ಲ ನಾನಲ್ಲ ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಬಹುಶಃ ನನಗೆ ಅರಿವಾಗದಂತೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಹೆದರಿಸಿ ಬೆದರಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಯಾರು ಹಾರಿಸಿದವರೆಂಬುದು ಪತ್ತೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ನೇರ ನಡೆಯ ಮುಗ್ಧತೆಯ ಅರಿವು ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವನು ಎಂದಿಗೂ ನಾನು ಆಗಿರಲಾರನೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರದಿದ್ದರೂ ಯಾರು ಮಾಡಿದವರು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರಬಹುದಲ್ಲ. ಹುಡುಗರು ನಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಂಭವ! ಅಥವಾ ಅಷ್ಟೊಂದು ಬಿಸ್ಕತ್ತನ್ನು ಕಬಳಿಸುವಾಗ ನನಗೂ ಒಂದು ಒಂದು ಬಿಸ್ಕತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿರಬಾರದೇಕೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ-ನಾನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಮುಚ್ಚುಮರೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬಿ-ವಿಷಯದ ಪತ್ತೆಗೆ ಸುಳಿವು ದೊರೆಯಬಹುದು ಎಂದು ನಮ್ಮ ಐಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ-ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಓದು ಪೂರೈಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದ ತರುಣರು-ನನ್ನನ್ನು 'ಅಪ್ರೂವರ್' ಆಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ನನಗೆ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೆಂದೇ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪುಸಲಾಯಿಸುವಂತೆ ಕೇಳತೊಡಗಿದರು. ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ಮರೆಮಾಚುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಉಹಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಮುದ್ದು ಮಾಡುವಂತೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನದ ಮನೆಯ ಅರೆಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು, ಪುಸಲಾಯಿಸಿ ಕೇಳತೊಡಗಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಇತರರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಮೊದಲು ನಾನು ನಿಜವನ್ನೇ ಹೇಳಿದೆ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು. ಯಾರು ಕದ್ದರೋ? ಯಾವಾಗ ಕದ್ದರೋ? ಯಾರುಯಾರು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿಂದರೋ? ಯಾವುದೂ ತಿಳಿಯದು ಎಂದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಮುದ್ದಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಾ ಮತ್ತೇ ಮತ್ತೇ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.

ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಪೀಡೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಅವರೂ ನನ್ನಿಂದ ಅಷ್ಟನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಯಾರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವುದು? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕದ್ದಿದ್ದವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಸರಿಹೋಯ್ತು. ಆದರೆ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದವನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅವನಿಗೆ ಬಾಸುಂಡೆ ಬರುವಂತೆ ಹೊಡೆಸಿದರೆ!? ನನಗಂತೂ ಯಾರು ಏನು ಒಂದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ ಇಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನನ್ನಿಂದ ಅವರು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ. ಅವರನ್ನು ನಿರಾಶೆಗೊಳಿಸುವುದು ಹೇಗೆ?

ಕಡೆಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಅವರು ಪುಸಲಾಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನನಗೂ ಬೇಸರವಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಅವರಿವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ, ಯಾರು ಯಾರನ್ನೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡದವರನ್ನು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸುವುದೇಕೆ? ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನನ್ನೂ ನಿರಾಶೆಗೊಳಿಸಬಾರದು; ಇತರರನ್ನೂ ತೊಂದರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಬಾರದು; ಎಂದು, ಕಡೆಗೆ 'ನಾನೇ ಅದನ್ನು ಕದ್ದು ತಿಂದವನು' ಎಂದುಬಿಟ್ಟೆ!

ಅವರು ಕೇಳಿದ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ-'ಅದು ಎಲ್ಲಿತ್ತು' 'ಹೇಗೆ ತೆಗೆದೆ?' 'ಕಾಗದದ ಡಬ್ಬಿಯೋ ಟಿನ್ನಿನ ಡಬ್ಬಿಯೋ?' 'ನೀನೊಬ್ಬನೆ ತಿಂದೆಯೋ' 'ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ?'-ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತರಗಳೆಲ್ಲ ಬರಿಯ ಸುಳ್ಳಿಯ ಕಂತೆಯೆಂಬುದು ಅರಿವಾಗಲು ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ಅವರು ಎಂದೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಇದ್ದ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಗೋಡೆಯಿಂದಿಳಿಸಿದರು! ನನಗಂತೂ ಆ ಕೇಸು ಹೇಗೆ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು? ಹೇಗೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು? ಒಂದೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೊತ್ತಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಆ ವಿಚಾರ ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ತಾನೆ!

-11-

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಜೀವನ ನನಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ನನಪಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಜೀವನದ ಅನೇಕ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಘಟನೆಗಳೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಅದನ್ನು ಎ.ವಿ. ಸ್ಕೂಲ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು: ಅಂದರೆ, ಆಂಗ್ಲೋ ವರ್ನಾಕ್ಯೂಲರ್ ಸ್ಕೂಲ್. ಅಲ್ಲೇ 'ಲೋಆರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ'ವರೆಗಲ್ಲದೆ 'ಅಪ್ಪರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ'ಯೂ ಇತ್ತು. ಅಪ್ಪರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿಯವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತರಾಗಿ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಪಾರ ಹೇಳಿಕೊಡಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ.

ಬೇಸಗೆಯ ರಜದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ 'ಡಾಗೆರಲ್' ಪದ್ಯವೊಂದನ್ನು ('ಒಂದು ಎರಡು ಬಾಳೆಲೆ ಹರಡು' ಎಂಬ ಜಾತಿಯದು) ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸೂಟಿ ಎಂದು! ವಾಟಗಾರು ವೆಂಕಟಣ್ಣಯ್ಯ (ಕುಪ್ಪಳಿ ಐಯಪ್ಪಗೌಡರಂತೆ ಅವರೂ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಾರ್ಡಿಕ್ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಓದಲು ಹೋಗಿ, ಬಹುಶಃ ಲೋಆರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿದವರು. ಅವರನ್ನು ವಾಟಗಾರು ವೆಂಕಟಪ್ಪಗೌಡರು ಎಂದೆಲ್ಲರೂ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಗೆದು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಪಂಚೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಹಾಕಿ, ಹೊಳೆಯುವ ಗುಂಡಿಗಳ ಷರ್ಟನ್ನು ಧರಿಸಿ, ನಶ್ಯ ಬಣ್ಣದ ಜಬರ್‌ದಸ್ತಿನ ಕೋಟನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮುಂದಲೆಯನ್ನು ಲಾಳಾಕಾರವಾಗಿ ಕ್ರೂರಮಾಡಿಸಿ ಹಿಂದಲೆ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಹೊರಗಿಣುಕದಂತೆ ಒಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ತಲೆಗೊಂದು ಫೆಲ್ಟ್‌ಕ್ಯಾಪ್ ತೊಟ್ಟು, ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ತುಂಬ ವಿಶ್ವಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಗೌರವವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಕ್ಷರವಂತೂ ಕವಾತಿಗೆ ನಿಂತ ಸೈನಿಕರಂತೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದು ನನ್ನ ವಿಶೇಷ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು.)

ನನ್ನನ್ನು-ಹಾಸನದ ತೋಪಿ, ದಗಲೆಕೋಟು, ಲಳಬಳ ಅಡ್ಡ ಪಂಚೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು-ಕೈ ಹಿಡಿದು ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರ್ ಕೊಠಡಿಯೊಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರೊಡನೆ ನನ್ನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನಾನು ಬಾಯಿ ಪಾಠಮಾಡಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಕ್ಕಳ ಪದ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಕಾಲುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ, ನೆಟ್ಟರೆ ನಿಮಿರಿ ನಿಂತು, ಎತ್ತು ಉಚ್ಚೆಹೊಯ್ದಂತೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಹಾಗೆ, ಒದರಿಬಿಟ್ಟೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಶಿಫಾರಸು ಕೊಟ್ಟರು. ಮತ್ತೆ, ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೈಸಡಿಲಿಸಿ ಇಳಿಬಿಟ್ಟು ಜೋರಿಸಿದ್ದ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸಹಜಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಉಸಿರೆಳೆದು ಗೆದ್ದೆನಪ್ಪಾ ಎಂದು ನಿಂತೆ! ಅಂತೂ ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತಾಪರೀಕ್ಷೆಯಾದ ತರುವಾಯ ನಾನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಎ.ವಿ.ಸ್ಕೂಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದೆ.

ಈ ಸಾರಿ ನಾವು ಪೇಟೆಯ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಳಿಗೆಯಂತಹ ಮನೆಯಲ್ಲಿತರದೆ, ಅಂದಿನ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಪೇಟೆಯಾಚೆ ಎಂಬಂತೆ ದೂರವಾಗಿದ್ದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಕಡೆ ಹೋಗುವ ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಎಡಪಕ್ಕದ ಒಂದು ಬಾಡಿಕೆ 'ಮನೆ'ಯಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ನಾವು ಅದನ್ನು 'ಮನೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವಾದರೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅದೊಂದು ಹುಲ್ಲು ಗುಡಿಸಲು, ಸಾಲಾಗಿದ್ದ ಮೂರು ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಅಂಕಣಕ್ಕೊಂದು ಕೋಣೆ. ನಡುವಣ ಕೋನೆಯ 'ಜಗಲಿ!' ಬಲಪಕ್ಕದ ಕೋಣೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆ! ಎಡದ ಕೋಣೆಯೇ ನಾವು ಐದಾರು ಹುಡುಗರು ಇದ್ದು, ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು, ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದು, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಹಾಸಗೆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಒಳಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಗಡಂಗು ಅಥವಾ ಕೂಡು ಹಟ್ಟಿ! ಆ ಕೋಣೆಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷರಶಃ 'ಗವಾಕ್ಷ' ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಸಣ್ಣ ಬೆಳಕಂಡಿಗಳಿದ್ದವು. 'ಇದ್ದುವು' ಎಂಬ ಬಹುವಚನ ಔಪಚಾರಿಕ ಮತ್ತು ಸಮಷ್ಟಿಸೂಚಕ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಕೋಣೆಗೆ ಇದ್ದುದು ಏಕೈಕ ಗವಾಕ್ಷ! ಆ ಕಂಡಿಗಳಿಗೂ ಕಳ್ಳರು ಪ್ರವೇಶಿಸದಂತೆ ತಡೆಯಲೆಂದು ತೋಳುದವ್ವದ ಮರದ ಸರಳುಗಳು! ಕಳ್ಳರ ಮಾತೇಕೆ? ಗಾಳಿ ಬೆಳಕುಗಳಿಗೂ ಕಷ್ಟವೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು, ಪ್ರವೇಶ ದೊರೆಯುವುದಕ್ಕೆ! ಕತ್ತಲೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ನಿವಾಸಿ!

ನಾವು 'ಮನೆ' ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹುಲ್ಲು ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ನಾನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂದು ಆ ಕ್ಷುದ್ರ ಕಿಟೀರವೂ ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಎಷ್ಟು ರುದ್ರ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತ್ತು! ಮುಂದೆ ಗೃಹಕಲಹ ನಿಮಿತ್ತ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಬರುವ ನನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಅದು ಮರಣಸ್ಥಾನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಘೋರ ಭವಿಷ್ಯ ಅವರ ಗೊಬೆಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ನಮ್ಮ ಬಾಲಕಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿತ್ತು!

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನ ಅಷ್ಟೇನೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿನವೂ ಗೊತ್ತಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕ್ಲುಪ್ತವಾಗಿಯೋ ಅಕ್ಲುಪ್ತವಾಗಿಯೋ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು. ಬೆಂಚುಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮೇಷ್ಟರು ಬರುವ ತನಕಿತರ ಹುಡುಗರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವೋ ಜಗಳವೋ ಆಟವೋ ತಂಟೆಯೋ ಏನಾದರೊಂದರಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಿರುವುದು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಬಂದೊಡನೆ ಆಜ್ಞಾಪ್ರಕಾರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಎದ್ದುನಿಂತು ಅವರು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂತೊಡನೆ ಕೂರುವುದು. 'ಬೆಲ್' ಹೊಡೆದಕೂಡಲೆ ಹೋ ಎಂದು ಉದ್‌ಘೋಷಿಸುತ್ತಾ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನೂಕು ನುಗ್ಗಲು ನುಗ್ಗಿ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ತಿಂಡಿ ತಿಂದು, ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು, ಮತ್ತೆ ಚೆಂಡಾಟಕ್ಕೂ, ಬುಗುರಿ ಗೋಲಿ ಚಿನ್ನಿಗಳ ಆಟಕ್ಕೂ, 'ಚಾಟರ ಬಿಲ್ಲು' (ಕ್ಯಾಟಪುಲ್ಡ್ ಎಂಬ ರಬ್ಬರ್‌ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ತದ್ಭವವಂತೆ!) ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಹಕ್ಕಿಗಿಕ್ಕಿ ಬೇಟೆಗೋ ಹೊರಡುವುದು. ಆಗಾಗ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಜಾದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಶಾಲವತಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನೆವ ಹೇಳಿ, ಈಜಲೂ ನೀರಾಟವಾಡಲೂ ಹೋಗುವುದು. ಕತ್ತಲಾಗುವವರೆಗೆ, ಅಂದರೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಾಣುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುವವರೆಗೆ, ಹೊರಗಡೆಯೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಮನೆಗೆಹಿಂತಿರುಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಸಾಗಿತ್ತು ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವನ. ಆದರೆ ಕಾಲವೆಲ್ಲವೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವನದ ದಿನಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಬಾಲಕರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 'ವಿಶೇಷ ಘಟನೆ'ಯ ದಿನಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದುವು!

ನನಗೆ ಗುಡ್ಡ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆತೊರೆಗಳೆಡೆ ಅಲೆಯುವುದೆಂದರೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಇಷ್ಟ. ಬೇಟೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ನೆಪವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೋವಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ದೊಡ್ಡವರೊಡನೆ ಗೋಗರೆದು ಕಾಡಿಸಿ ಪೀಡಿಸಿ, ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ? ರಬ್ಬರ್ ಬಿಲ್ಲು ಹಿಡಿದು, ಜೊತೆಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಬಂದರೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬೊಂಟಿಗನಾಗಿ ಊರನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದ ಸಮೀಪದ ಬನಗಳಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಗೋ ಅಳಿಲಿಗೋ ಮಂಗನಿಗೋ ಹಾವಿಗೋ ಗುರಿಯಿಡುತ್ತಾ, ಬೇಟೆಯ ಸಾಹಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವ ನನ್ನ ಆಜನ್ಮ ಚಪಲತೆಗೆ 'ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರೇಮ' 'ನಿಸರ್ಗಸೌಂದರ್ಯಾಭಿರುಚಿ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿತ್ತೆಂದು ನಾನು ನಂಬಲಾರೆ. ಅದು ಒಂದು ತರಹ ಐಂದ್ರಿಯ ಸುಖಾನುವವಾಗಿತ್ತೆ ಹೊರತು ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಆಸ್ವಾದವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಸಿದ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಹಸುರು ಮೇಯುವಾಗ ಒಂದು ಸುಖಾನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಹಸುರಿನ ಬಣ್ಣದ ಚೆಲುವಾಗಲಿ ಅದರ ಕೋಮಲತೆಯಾಗಲಿ

ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಲ್ಲ. ಹಸುರಿನ ಚೆಲುವೂ ಕೋಮಲತೆಯೂ ಹುಲ್ಲು ಮೇಯುವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಗಮ್ಯವೇನಲ್ಲ. ಸಂವೇದನೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಗಮ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅದು ಹುಲ್ಲು ಅಷ್ಟು ಹಸನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರದಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಈ 'ಸುಂದರ ಕೋಮಲ' ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಸೌಂದರ್ಯ ಈ ಕೋಮಲತೆಗಳು ಆ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ತನ್ನ ಆಹಾರದ ಸಾರದ ಮತ್ತು ಸ್ವಾದುತ್ಪದ ಅಂಗಗಳಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತವೆ. ಅದು 'ಅಭಿರುಚಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ 'ರುಚಿ'ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಅಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಜೀವಪೌಷ್ಟಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ನನಗೆ ಅಂದು ಆ 'ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ'! ನಾನು 'ಪ್ರಕೃತಿ'ಯನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಪ್ರಕೃತಿ'ಯೆ ನನ್ನನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿತ್ತೇನೋ?! ಎಂತೂ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ರಮಣೀಯತೆಯ ಸುವಿಶಾಲ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಾಲಚೇತನ ಮರಿ ಮೀನಾಗಿ ಓಲಾಡಿ ತೇಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದು ಬೈಗು. ಸ್ಮೂಲಿನಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಇತರರೊಡನೆ ತಿಂಡಿ ತಿಂದೆ. ಹೊರಗೆ ಅಲೆಯಲು ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸು ಕುದಿಯತೊಡಗಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಬರಲೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಹೊರಟೆ ರಬ್ಬರು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಕಲ್ಲಿನ ಚೀಲವನ್ನು ಬಗಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು, (ಆ ಕಲ್ಲಿನ ಚೀಲ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ನನ್ನದೆ ಇಜಾರದ ಒಂದು ಕಾಲಾಗಿತ್ತು. ಇಜಾರ ಮಂಡಿಯ ಹತ್ತಿರ ಸವೆದು ತೂತುಬೀಳಲು ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ, ಹರಿದು ಚಡ್ಡಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಉಳಿದ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಎರಡು ಕಾಲಿನ ಎರಡು ಅರ್ಧ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಂದು ತುದಿ ಹೊಲಿದು 'ಚಾಟರ್‌ಬಿಲ್ಲಿ'ಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಹರಳುಕಲ್ಲು ತುಂಬುವ ಚೀಲಗಳನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದೆ. ಭಾರವಾಗಿದ್ದ ಚೀಲವನ್ನು ಬಗಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ನೇಲುಹಗ್ಗಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೊಲಿದಿದ್ದೆ.)

ಸೂರ್ಯ ಆಗತಾನೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ಸಂಧ್ಯಾರಾಗ ಹಸುರನ್ನೆಲ್ಲ ಮೀಯಿಸಿತ್ತು. ಗೂಡುಗೊತ್ತುಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ತರತರಹ ಉಲಿ ಬನದ ನೀರವತೆಗೆ ರಾಗರೋಮಾಂಚನವೀಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವ ಸದ್ದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಡು ಒಂದು ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಯವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕೈ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ, ಕಣ್ಣು ಗುರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾದಂತಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ಏನೇನನ್ನೂ ಮೆಲುಕುಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅದು ತುಂಬ ಗಹನವೂ ಉನ್ನತವೂ ಆದ ವಿಚಾರಗಳ ಕಡೆಗೂ ಏರಿ ಇಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಪಾಪ, ಪುಣ್ಯ, ದೇವರು, ಜಗತ್ತು, ಸೃಷ್ಟಿ, ವಿಧಿ, ಕಾಡು, ಬೆಟ್ಟ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ-ಹೀಗೆಲ್ಲ ಅಲೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಆಲೋಚನೆ, ಅಥವಾ ಅದರ ಅಂಬೆಗಾಲಿಕ್ಕುವ ಒಂದು ಮನಃಸ್ಥಿತಿ!

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪೆಪ್ಪರಮೆಂಟು ಕರಗಿ ಖರ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಕೈ ತನಗೆ ತಾನೆ ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ಜೇಬಿನೊಳಗೆ ತೂರಿ ಹುಡುಕಿತು. ಇಲ್ಲ, ಪೆಪ್ಪರಮೆಂಟೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಹೋಗಿವೆ! ಆದರೆ, ತಿಂಡಿಯ ಕೊಸರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು ಜೇಬಿನ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿತ್ತು. ಕೈ ಅದನ್ನು ಈಚೆಗೆ ಎಳೆಯಿತು. ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಸುಲಿಯುತ್ತಾ ಅಷ್ಟಷ್ಟೆ ಭಾಗವನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕಚ್ಚಿ ತಿನ್ನತೊಡಗಿತು ಬಾಯಿ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅನೈಚ್ಛಿಕವೂ ಎಂಬಂತಹ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಾಲುಗಳು ನಡೆಯುವ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಇದ್ದವು; ಕಣ್ಣುಗಳು ಪೊದೆ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ದಿಟ್ಟಿನಟ್ಟು ಹುಡುಕುತ್ತಲೆ ಇದ್ದವು; ಮನಸ್ಸೂ ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತಾನು ಚಿಂತನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಯೆ ಇತ್ತು;

ಈ ಕಾಡು, ಈ ಗುಡ್ಡ ಸಾಲು, ಈ ಮೋಡ, ಈ ಆಕಾಶ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ ದೇವರು, ಅವನು ಎಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿರಬೇಕು? ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲ ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೆ ಆಗದೆ. ಅವನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅಧೀನ. ಈ ಪೊದೆಯ ಬಳಿ ಹಸುರಿನ ಮೇಲೆ ಅರ್ಧ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಈ ಕಲ್ಲು ಗುಂಡು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೀಗೆಯೇ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ದೇವರು ನಿಯಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಅದು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿದೆ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಹಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ವಜ್ರನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಧೀನ.

ಸ್ವತಂತ್ರೇಚ್ಛೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲ-ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಹುಡುಗನ ಮನಸ್ಸು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಸಿಂಹದಂತಾಗಿ ಕಂಬಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತು ಬಿಡುವಂತೆ ನುಗ್ಗತೊಡಗಿತು. ಛೇ: ಇದೆಂತಹ ದಾಸ್ಯ?

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಾಳೆಯಹಣ್ಣು ತಿಂದು ಮುಗಿದು, ಸಿಪ್ಪೆ ಮಾತ್ರ ಕೈಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಕೈ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಎಸೆಯಿತು. ಅದು ತುಸುವೆ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಮುಳ್ಳುಪೊದೆಯ ಹರೆಗೆ ತಗುಲಿ ಒಂದೆರಡು ಕ್ಷಣ ಅಲ್ಲಿ ನೇತಾಡಿ, ಕೆಳಗೆ ನೆಲದ ಹಸುರಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕಾಲು ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತಾನು ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಮಾರು.

ಭಗವಂತಹ ನಿರುಂಕುಶೇಚ್ಛೆಯ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಮೇಲೆ ದಂಗೆಯೆದ್ದಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು, ಒಡನೆಯೆ, ಆಗತಾನೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಘಟನೆಯ ನಿರರ್ಥನವನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯಿಸಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿತು.

ನೋಡಿದೆಯಾ ದೇವರ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಲು ಯಾರಿಗೂ ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ನಿಯಮಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಳಬೇಕಾಯಿತು. ಅದು ಯಾರ ತೋಟದ್ದೋ? ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಮಾರಿದ್ದೋ? ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ತಂದು, ನೀನು ತಿಂದು, ಅದರ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೇ ತಂದು ಹಾಕಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ವಿಧಿಯ ಇಚ್ಛೆಗೆ ನೀನೆ ವಾಹಕ ಗುಲಾಮ! ನೀನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ತಿಂದು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಎಸೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದರ, ಆ ನೂರಾರು ಗೊನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೊನೆಯ ನೂರಾರು ಹಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯಃಕಶ್ಚಿತ ಹಣ್ಣಿನ ಆ ಸಿಪ್ಪೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಳಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿ ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ನೀನು ಇಂದು ಸಂಜೆ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ತಿಂಡಿಯ ನೆವದಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಇಲ್ಲಯೆ ಹಾಕಬೇಕಾಯಿತು. ಹಾಗಿದೆ ಭಗವಂತನ ಅಲುಗಾಡದ ಕಟ್ಟಳೆ.

ಹುಡುಗನ ಮನಸ್ಸು ರೇಗಿತು. ನಾನೇನು ವಿಧಿಯ ಗುಲಾಮನಲ್ಲ. ವಿಧಿಯ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಭಂಗ ತರಲೇಬೇಕು.

ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ ಪೃಥ್ವಿ ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ನಿಯಮ ಬಂಧನದಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ಆ ದುಷ್ಟವಿಧಿಯನ್ನು ಭಂಗಿಸುವ ದೃಢಭಲದಿಂದ, ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನೆಸೆದು ಅಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದ ನಾನು, ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ! ಸಿಪ್ಪೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿ ಹುಡುಕಿದೆ, ಅದು ಹಸುರು ಹುಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. (ಪಾಪ! ಆ ಸೆರೆಮನೆಯ ಭಯಂಕರ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ!) ಸೆರೆಬಿಡಿಸುವವನಂತೆ ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡೆ! ಮತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದು ಅದನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಎಸೆದು, ವಿಜಯಿಯ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದೆ.

ಆದರೆ ಆ ಹೆಮ್ಮೆ ಅಲ್ಪಾಯುವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು! ಹಾಳು ವಿಧಿ ಮೂದಲಿಸ ತೊಡಗಿತು. ಆ ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಎಸೆದು ಈಗ ಅದು ಬಿದ್ದಿರುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೆ ಅದು ಬೀಳಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಪುನಃ ಅದರ ದಾಸನಂತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ತಂದು ಇಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲಾ! ನನಗೆ ತಲೆ ಪರಚಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ನನ್ನ ಅಸಹಾಯಕತೆಗೆ ನಾನೆ ದುಃಖಿಸಿ ಕಣ್ಣು ಹನಿತುಂಬಿತು. ಸೋಲಿಗೂ ಅವಮಾನಕ್ಕೂ ಅಳು ಬರುವಂತಾಯ್ತು. ಈ ಬಿದ್ದಿರುವ ಜಾಗದಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಬಿನಾಡಬೇಕು ಎಂದೆನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಮತ್ತೆ ವಿಧಿಯ ದಾಸನಾಗಿಯೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಛೋ! ಹಾಳು ವಿಧಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಹಾಕಲಿ! ಏನಾದರೂ ಸಾಯಲಿ! ನನಗೇಕೆ? ಎಂದೆಲ್ಲ ಶಪಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ತಳ್ಳಿ, ರಬ್ಬರುಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕಲ್ಲುಹರಳು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಬೇಗಬೇಗ ಕತ್ತಲಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಮನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲು ಧಾವಿಸಿದೆ! ಹೊತ್ತುಮೀರಿ ಹೋದರೆ, ಹಾಳುವಿಧಿ, ಮನೆ ಮೇಷ್ಟರ ಕೈಲಿ ಭಡಿ ಏಟು ಹಾಕಿಸುವ ಹುನಾರು ಮಾಡಿದೆಯೋ ಏನೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು?

ಒಂದು ಸಂಜೆ ಶಾಲೆ ಮುಗಿಯುವ ಘಂಟೆ ಹೊಡೆದೊಡನೆಯೇ ಕಟ್ಟೆಯೊಡೆದು ಕೆರೆಯ ನೀರು ಭೋರಂದು ಹೊರಗೆ ಧುಮುಕಿ ಹರಿದು ನುಗ್ಗುವಂತೆ ಬಾಲಕರೆಲ್ಲ ಸಂತೋಷ ಘೋಷಗೈಯುತ್ತಾ ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಹಾವುಗಳು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ದಾಟಿ ಬಂಗಲೆಯ ಬಯಲಿನತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಪೇಟೆಯ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಹೆದರಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಓಡಿದರು. ಆದರೆ ನಾವು-ನಾನು, ಕಡೆಮಕ್ಕಿ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ಕುಪ್ಪಳಿ ಮಾನಪ್ಪ-ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದೆವು. ಅವು ಭಯದಿಂದ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ನುಗ್ಗಿದುವು. ದೂರನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗರು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದು ಅಪಾಯದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಲು ಬೊಬ್ಬೆಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಗಲಭೆ ಶಾಲೆಗೂ ಮುಟ್ಟಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳೆಲ್ಲ ಹೊರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನೆರೆದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯತೊಡಗಿದರು. ನಾವು ಕಾಡುಹಳ್ಳಿಯ ಬಾಲಕರಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಆ ಹಾವುಗಳು ಅಪರಿಚಿತವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಭಯಂಕರವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬೇಟೆಯಂತಾಗಿ ನಮಗೆ ಉಲ್ಲಾಸವೋ ಉಲ್ಲಾಸ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ನಮಗೆ ಅವು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹುದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಅವು ನಾಗರಹಾವುಗಳಲ್ಲ ಕೇರೆ ಹಾವುಗಳು ಎಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಹೆದರದೆ ನುಗ್ಗಿ ಕಲ್ಲು ಹೊಡೆದೇ ಹೊಡೆದೆವು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಕೂಗಿಗೂ ಮನ್ನಣೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಲಾಸಿನ ಹೊರಗೂ ಇವರದೇನು ಅಧಿಕಾರ? ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ. ಅಂತೂ ಆ ಹಾವುಗಳು ಏಟು ತಿಂತರೂ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟುವು. ನಾವು 'ಅಜುಬುರುಕ ಪೇಟೆಯ ಮಕ್ಕಳು' ಎಂದು ಇತರ ಬಾಲಕರನ್ನು ಅಣಕಿಸಿ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಯೂ ನೋಡದೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಅದು ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆವು.

ಆದರೆ ಇತರ ಹುಡುಗರಿಗೂ, ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಾರುವರೇ ಆಗಿದ್ದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯವರ್ಗದವರಿಗೂ ಅದು ಅದ್ಭುತಸಾಹಸದ ವಿಷಯವಾಗಿ ತೋರಿತ್ತು! ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಳಿಸಿಹೋಗಿದ್ದರೂ ಅವರೆಲ್ಲ ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾ ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಾ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾ 'ಶೂದ್ರರ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಗೆ' ಎಂದು ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಮನೆ ಸೇರಿದ್ದರು.

ಮರುದಿನ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ 'ಯಾರು ನಿನ್ನ ಹಾವುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುತ್ತಿದ್ದವರು ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಿ' ಎಂದರು, ನಮ್ಮ ತರಗತಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು, ಬೆತ್ತದ ರಾಘವಾಚಾರ್ಯರು!

ನಮ್ಮ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೋ ಏನೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಾವು ಮೂವರೂ ಎದ್ದು ನಿಂತೆವು. ಆದರೆ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನಮಗೆ ಕಾದಿದ್ದುದು ಬೆತ್ತದೇಟು.

ಏತಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಯ್ಯು, ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿ, ಸಾದಾಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟರೋ ನನಗಿನ್ನೂ ಅರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲ. ('ಸಾದಾಶಿಕ್ಷೆ' ಎಂದರೆ, ಅಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ, ಮೆಲ್ಲನೆ, ಚಾಚಿದ ಅಂಗೈಗೆ ತುಸು ಬಿಸಿ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದು. 'ಕರಿನ ಶಿಕ್ಷೆ' ಎಂದರೆ ಬಾಸುಂಡೆ ಏಳುವಂತೆ ಬಡಿಯುವುದು).

ಹುಡುಗರು ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುವುದರಿಂದ ಅಂಥ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಬಾರದು ಎಂದೋ? ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೆಲ್ಲ ಕೂಗಿ ಬೊಬ್ಬೆಯಿಟ್ಟು ಕರೆದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಹೋದುದು 'ಅವಿಧೇಯತೆ' ಎಂದೋ? ಹಾವು ಪೂಜಾಯೋಗ್ಯವಾದ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರಾಣಿ; ಹುತ್ತಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಹೂಮುಡಿಸಿ ಹಾಲೆರೆದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅಂಥ ನಾಗದೇವರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದು ಪಾಪವಾದ್ದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ವಿಮುಖಗೊಳಿಸಲೆಂದೋ? ದೇವರೆ ಬಲ್ಲ!

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಓದಲು ಬಂದಮೇಲೆ ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಭಾವವೀರುವಂತೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಒಂದು ಹೊಸ ವಸ್ತು ಎಂದರೆ-ಹೊಳೆ! ತುಂಗಾ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಣ್ಣ ಉಪನದಿ ಕುಶಾವತಿ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಒಂಬತ್ತು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯಿದೆ, ತೊರೆಯಿದೆ; ಆದರೆ ನಾವು ಈಸಾಡಬಹುದಾದ ಹೊಳೆ ಇಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಬಳಿಯ ಕೆರೆ ಆಳವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹುಡುಗರಿ ಅತ್ತ ಕಡೆ ಸುಳಿಯಬಾರದೆಂದು ಹಿರಿಯರ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಅದರ ನೀರೇ ಮನೆಯೆಡೆಯ ಬಾವಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು, ಕೆರೆಯ ನೀರನ್ನು ಕಲುಷಗೈವುದು ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಹತ್ತಿರದ ಹಳ್ಳಗಳೇ? ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೆಗಳಿಗೂ ಈಜಲು ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ನೀರು ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಭೋರ್ಗರೆದು ರಭಸದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಲು ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಹೊಳೆ ಒಂದು ಮನಮೋಹಕ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಕೆಳೆ ಆಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಆ ಆಕರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಭಯದ ಅಂಶಹುದಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಗಳಿದ್ದು, ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಮೀಯಲು ಹೋದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಹೋದ ದನಗಳನ್ನೂ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ವಾರ್ತೆ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹಗಲುಹೊತ್ತು ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ಅಡಿಗಳಿಗೂ ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದ ಕರ್ಕಶಕಾಯದ ಹೆಮ್ಮೊಸಳೆಗಳು ಹೊಳೆಯಂಚಿನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮಳಲ ಹರಹಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದು ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಬಿಸಿಲು ಕಾಯಿಸುತ್ತಾ ಮಲಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಭೀಕರ ದೃಶ್ಯದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದರ್ಶಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗರು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ನಾನು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದ ಮೊದಲನೆಯದೊ ಅಥವಾ ಎರಡನೆಯದೊ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ದುರ್ಘಟನೆ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯೆಗಳೆಯರ ಮನದಲ್ಲಿ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕವಾದ ದಿಗಿಲನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿತ್ತು.

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ-ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಆ ಪಕ್ಕ ಈ ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತು ತುಂಬ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಹಳ್ಳಿಯ ಮುಗ್ಧನಾದ ನನ್ನ ಕೂಡೆ. ಅವರು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಹಾರುವರ ಮಕ್ಕಳಾದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕೋವಿ, ಕಾಡು, ಬೇಟೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಂದರೆ ಅಗೋಚರವಾದ ಬಹುದೂರದ ಅದ್ಭುತ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುತೂಹಲವನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು, ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವವೊ ಎಂಬಂತೆ ಹುಲಿಯ, ಹಂದಿಯ, ಮಿಗದ, ಕಾಡಿನ, ಕೋವಿಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ, ಅವರು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಕಿವಿ ನಿಮಿರಿ ಪುಲಕಿತರಾಗಿ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು!

ಒಂದು ದಿನ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನಮ್ಮ ಕ್ಲಾಸಿನ ಹುಡುಗರು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯಭೀತರಾದಂತೆ ಕೆಳದನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋದರಂತೆ ಎಂದರು! ಕಳೆದ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸ್ಕೂಲು ಬಿಟ್ಟಾಗ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ವಿನೋದ ಮಾಡುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ಬೀಳುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರ ಮುರುದಿನವೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ನಂಬಲಾರದ ಮತ್ತು ನಂಬಲೊಲ್ಲದ ಒಂದು ತರಹದ ದಿಗಿಲಿನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ದುಃಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಏನೊ ಒಂದು ಪ್ರಾಣದ ತಲ್ಲಣಿಕೆ! ಜನರು ಸಾಯುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಹೊಸ ವಿಷಯವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾವು ನಮ್ಮ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇ ಬೇರೆ. ನಿನ್ನೆ ಇದ್ದ ನನ್ನ ಎಳೆಯ ಗೆಳೆಯರು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದಾರೆ! ಬುದ್ಧಿ ತುಸು ತತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿತೆಂದೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವ ಸ್ವಸ್ತ ಆಲೋಚನೆಯೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ ಆ ಬಾಲ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಏನೋ ಒಂದು ಮೂಕ ಭೀಷೆಯನ್ನನುಭವಿಸಿತ್ತು.

ಬಹುಶಃ ನನಗಾದಂತೆಯೆ ನನ್ನ ಇತರ ಗೆಳೆಯರಿಗೂ ಆಗಿತ್ತೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ನನ್ನಂತೆಯೆ ಅವರೂ ಅದನ್ನು ಮರೆಯಿಕ್ಕಿ- ಏಕೆ? ಹೇಗೆ? ಎಲ್ಲಿ? ಎಂತು? ಎಂದು ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವ ಸೋಗಿನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ತಿಂಡಿ ತಿಂದು, ಹೊಳೆಯಾಚೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಮಳೆಗಾಲ ಮುಗಿದು ರಾಮತೀರ್ಥದೇಡೆ ಕಲ್ಲುಸಾರ ಆಗತಾನೆ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಸಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಹಾಸುಂಬೆ ಹಬ್ಬಿ ಜಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಳೆಯ ದಾಟುಗಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ದೋಣಿ ನಡಸಿದ್ದರಾದರೂ ಈ ಸಾಹಸೀ ಮಕ್ಕಳು ಕಲ್ಲುಸಾರದ ಮೇಲೆ ದಾಟುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಯಾವುದೂ ಒಂದೆಡೆಯ ಸಾರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ತುಸು ತೆಳ್ಳೆನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಒಬ್ಬನು ಜಾರಿ ಹೊಳೆಗೆ ಬೀಳಲು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಹೋಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ರಭಸದ ಹೊನಲಿನಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋದರಂತೆ, ಹೆಣಗಳಿಗೂ ಇನ್ನೂ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ!

ಗಳೆಯರು ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತನಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ತೆತ್ತಮಿತ್ರನ ತ್ಯಾಗಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಸೃಷ್ಟಿ, ಜೀವ, ಜಗತ್ತು, ದೇವರು, ಸಾವು, ಹುಟ್ಟು, ಪಾಪಪುಣ್ಯ, ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ತಡಕಾಡತೊಡಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಚೇತನದ ಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರು ಬಾಲಮಿತ್ರರ ಅಕಾಲಮರಣ ನನ್ನ ಸುಪ್ತಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಂಭೀರಗುಪ್ತ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿತೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಹೊಳೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಹಿಂದಿದ್ದ ಲಘುಭಾವನೆ ತೊಲಗಿತು. ಅದರೊಡನೆ ತುಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

* * *

ನಮ್ಮನ್ನು ಓದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಹುಲ್ಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರೇ ಅಂಕಣಗಳಿದ್ದುವೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೆಯಷ್ಟೆ. ಒಂದು ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ನಾವು ಏಳೆಂಟು ಹುಡುಗರು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಕಣ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅಡುಗೆಮಾಡಿ ಹಾಕಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಕೆರೆಕೇರಿ ಅಮ್ಮ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಡುವಣ ಅಂಕಣವೇ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜಗಲಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ನಾನಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ತಟ್ಟೆ ಮರೆಕಟ್ಟಿದ್ದ ಚಪ್ಪರವಿರುತ್ತಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಒಲೆ; ಹಂಡೆ, ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಭಾನುವಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ! ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸೇದಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ನೀರು, ನಾವೇ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು!

'ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಅಜ್ಜಯ್ಯನ ಅಭ್ಯಂಜನಗಳೇ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾ ಬಚ್ಚಲುಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆತ್ತಿ ಜೋಡಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ 'ಕೊಣ'ದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಹಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಎಷ್ಟು ನೀರೆರದರೆ ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಸುರಿದುಕೊಂಡು ಮೀಯುತ್ತಿದ್ದ ನಮಗೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಮರೆಯ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಯ ಮೀಹದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ನಾಚಿಕೆ ತರುವಂತಹದಾಗಿತ್ತು!

ಅದನ್ನೇ ನೆವವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾವು "ಹೊಳೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಿಂದು ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ಅಮ್ಮಗೆ ಹೇಳಿದೆವು. ಅವರು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ; ಹುಡುಗರು ಹೊಳೆಗೆಹೋದರೆ ನೀರಿನ ಪಾಲಾಗುತ್ತಾರೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹೊಳೆಯ ಕಡೆ ಇಣುಕಲೂ ಬಿಡಬಾರದು ಎಂದು ಹಿರಿಯರ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆಯಾಗಿತ್ತಂತೆ! ನಾವು "ದೊಡ್ಡ ಹೊಳೆಗೆ (ತುಂಗಿ) ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ; ಸಣ್ಣ ಹೊಳೆಗೆ (ಕುಶಾವತಿ) ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವಷ್ಟು ನೀರಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಒಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೂ ಸೊಗಸಾದ ಹಾಸುಬಂಡೆಗಳು ನೀರಿಗೆ ಚಾಚಿರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಗೂ ಅನೇಕರು ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯಲೂ ಮೀಯಲೂ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಯಾವ ಅಪಾಯಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ಗೋಗರೆದವು! ಅಂತೂ ಕೊನೆಗೆ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು!

ನಮ್ಮ ಒಳ ಉದ್ದೇಶ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದು ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬರಿಯ ನೆಪವಾಗಿತ್ತು. ಮೈಯನ್ನಾಗಲಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಶುಚಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತರರಿಗಾಗಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೈಯುತ್ತಾರೆಂದು ಮಾತ್ರ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು, ಕಾಟಾಚಾರಕ್ಕಾಗಿ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಒಗೆದುಕೊಂಡ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಒದ್ದಮಾಡಿ ಒಣಗಿಸಿದವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುವೆ ಹೊರತು ಮಡಿಮಾಡಿದವಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ!

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಓದಲು ಬಂದಮೇಲೆ ನಮಗೆ ಈಜು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಮಹದಾಶೆ. ಹೊಳೆಗೆ ಹೋದಹೊರತು ಈಜನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾವಿದ್ದ ಗುಡಿಸಲು ಮನೆಗೆ, ಹಿಂದೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆರೆಯಿತ್ತು. ಅದೂ ಪಾಚಿ ಬೆಳೆದು ಈಜುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಣಹಾಕಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವವರೂ ಅಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಹುಡುಗರನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ನಮ್ಮ ಬೇಟೆಗೆ ಅಡಚಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಹೊಣೆಗೆ (ನಣ್ಣ ಹೊಳೆ ಕುಶಾವತಿಯಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ!) ಹೋಗಲು ಅನುಮತಿ ದೊರೆತಾಗ ನಮಗೆಲ್ಲ ಹಿಗ್ಗೋಹಿಗ್ಗು! ಮೀಯಬೇಕು ಒಗೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ಮಾತೆ ಇಲ್ಲ! ಹಾಗೆ ಈಜಬೇಕು; ಹೀಗೆ ಈಜಬೇಕು, ಮೊದಲು ಗುಂಡಿಗೆ ಎಂದರೆ ಆಳವಾದ ನೀರಿಗೆ, ಹೋಗದೆ, ತೆಳ್ಳೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬಂಡೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ಕಾಲ ಹೊಡೆಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು; ಆಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನು ಬೀಸುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು; ಹೀಗೆಲ್ಲ ಈಜು ಕಲಿಯುವುದರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಾಭಿನಯ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೊಡುತ್ತಾ ಕುಶಾವತಿಗೆ ಹೊರಟೆವು.

ನಮ್ಮ ಆರೇಳು ಜನರ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆಂದು ಸಾಬೂನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಮೂರು ಕಾಸು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು! ಚೆಲ್ಲರೆ ಅಂಗಡಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕಳಿಸಿ, ಉಳಿದವರು ಮುಂದೆ ಹೋದವು. ಅವನು ಸಾಬೂನು ತರುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತೂ ಸಮಯ ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಮಗೆ ಮನಸ್ಸಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾವೆಲ್ಲ ಕುಶಾವತಿ ಹೊಳೆಯ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಕಾಡುಮಾವಿನ ಮರದ ಬುಡದ ಹಾಸು ಬಂಡೆಗೆ ತಲುಪಿದೆವು. ಮೊದಲು ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ತರುವಾಯ ನೀರಿಗೆ ಇಳಿಯಬೇಕೆಂದೂ, ಎಲ್ಲರೂ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದಾಗುವವರೆಗೆ ಯಾರೂ ನೀರಿಗೆ ಇಳಿಯಕೂಡದೆಂದೂ ನಮ್ಮ ಮುಂದಾಳು ಕಡೆಮಕ್ಕಿ ಸುಬ್ಬಣ್ಣಯ್ಯನ ತಾಕೀತಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬನು ಬೇಗನೆ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದು, ನೀರಿಗಿಳಿದುಬಿಟ್ಟನೆಂದರೆ, ಉಳಿದೆಲ್ಲರೂ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಮುಕ್ತಾಯ ಮಾಡಿ, ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹರಡುವ ಗೋಜಿಗೂ ಹೋಗದೆ ಹಾಗೆಯೆ ಮರಳಿನ ಮೇಲೆ, ಹರಡುವ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ, ಎಸೆದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು! ಅಂತೂ ಮುಂದಾಳಿನ ಮಾತಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಟ್ಟೆ ಬಿಚ್ಚಿದೆವು. ಲಂಗೋಟಿಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊಳೆಯ ನೀರಿಗೆ ಅದ್ದಿ ತೆಗೆದು ಕಾದೆವು. ಎಷ್ಟು ಹಾದಿ ನೋಡಿದರೂ ಸಾಬೂನು ತರುವವನ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ! ಅವನಿಗೆ ಶಾಪ ಹಾಕುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಪೊದೆಗಳ ನಡುವೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಾಬೂನು ಇರಲಿಲ್ಲ! ಬಹುಶಃ ಜೇಬಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು? ಮೂರು ಕಾಸಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಾರು ಸೋಪಿನ ತುಂಡು ಅರ್ಧ ಅಂಗುಲ ಕೂಡ ದಪ್ಪವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ!

“ನಿನ್ನ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಿ! ಬೇಗ ಕೊಡೋ ಸಾಬೂನ್ನ” ಎಂದು ನಾಲ್ಕಾರು ಕೀಚಲು ದನಿಗಳು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡವು.

ಅವನು ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ತೆಗೆದನು: ಸಾಬೂನನ್ನಲ್ಲ! ಹುರಿದ ನೆಲಗಡಲೆ ಕಾಯಿಯನ್ನು!

ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಋಷಿಯೋ ಋಷಿ! ಆದರೂ ಕೇಳಿದೆವು “ಸಾಬೂನು ಎಲ್ಲಿ?” ಎಂದು.

ಅವನು ಹಲ್ಲುಬಿಟ್ಟನಷ್ಟೆ! ನಮಗೂ ವೇದ್ಯವಾಯಿತು!

ಸಾಬೂನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಏಕಮಾತ್ರ ದೃಢನಿಶ್ಚಯದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಅವನು ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋದನಂತೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ದಾರ್ಢ್ಯ ವಿಚ್ಛಿದ್ರಕಾರಿಗಳಾದ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳು ಸಾಬೂನಿನೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಹೂಡಿದುವಂತೆ, ಪೆಪ್ಪರಮೆಂಟು, ಖರ್ಜೂರ, ರಸಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಕರಿಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಮಿಠಾಯಿ, ನೆಲಗಡಲೆ, ಮಂಡಕ್ಕಿ, ಹುರಿಗಡಲೆ, ಉತ್ತತ್ತೆ, ಬೆಂಡು ಇತ್ಯಾದಿ! ಪಾಪ, ಮಾನು ಅಪ್ಸರೆಯರ ಹಿಂಡಿಗೇ ಹೊಕ್ಕು ಅನಾಘ್ರಾತ ನವಯೌವನದ ರಸಿಕವ್ಯಕನಂತಾಗಿ ದಿಗ್‌ಬ್ರಾಂತನಾದನಂತೆ! ಸಾಬೂನಿನಂಥ ಕಃಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಆರಿಸುವುದೇ? ಅಂಥ ಅರಸಿಕ ಪೆಚ್ಚನೇನಲ್ಲ ಅವನು! ಮೂರು ಕಾಸಿಗೆ ಎಂಥ ಅಪ್ಸರೆ ಎಷ್ಟು ದಕ್ಕಿತು? ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇನೂ ಹೋರಾಟವೂ ನಡೆಯಿತಂತೆ: 'ಛೇ! ಬಟ್ಟೆ ಮಡಿಯಾಗಿ ಒಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ ಮೂರು ಕಾಸು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ! ಸಾಬೂನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯದಿದ್ದರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಏನಂತಾರೆ?' ಆದರೆ ಮಾನುವಿನ ವಿವೇಕ ವಿಚಾರಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನೆಲಗಡಲೆಯ ಪರವಾಗಿಯೆ ವಾದಿಸಿತಂತೆ: 'ಆರೇಳು ಜನರ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯಲು ಮೂರು ಕಾಸಿನ ಸಾಬೂನು ಎಲ್ಲಿ ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ: ಭೀಮನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕಾಸಿನ ಮಜ್ಜೆಗೆ! ಆ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಎಲ್ಲ ಕೊಳೆಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ತೆಗೆಯಬೇಕಾದರೆ ಕಡೆಯಪಕ್ಷ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿನ ಸಾಬೂನಾದರೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಬೂನು ಯಾವ ಧೂಪಕ್ಕೆ! ಅದನ್ನು ಹಾಕಿದರೂ ಒಂದೇ ಬಿಟ್ಟರೂ ಒಂದೇ! ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಯಾರೂ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನೆಲಗಡಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೂ ಕಮ್ಮಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ' ಸರಿ, ನೆಲಗಡಲೆಗೆ ಹಾರಹಾಕಿ ಸ್ವಯಂವರಿಸಿ ಜೇಬಿಗೆ ಇಳಿಬಿಟ್ಟು ದೌಡಾಯಿಸುತ್ತಲೇ ಹೊರಟ, ಹೊಳೆಯ ಕಡೆಗೆ. ಆದರೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆ ಕಾಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತಿಂದ! ತುಂಬ ರುಚಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ದೌಡಾಯಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ: ಆದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಸಾವಧಾನದಿಂದಲೇ ಕಾಲು ಹಾಕಿದ! ಪರಿಣಾಮ! ಜೇಬು ಅರ್ಧ ಖಾಲಿಯಾಗಿ, ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುವಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆಲಗಡಲೆಯ ಮಟ್ಟ ಇಳಿದಿತ್ತು ಅವಶೇಷಾಂಶಕ್ಕೆ! ಅದನ್ನೇ ಅವನು ಜೇಬಿನಿಂದ ತೆಗೆದತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದು!!

ಸರಿ ಎಲ್ಲರೂ ನುಗ್ಗಿದರು. ಲೂಟಿಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲೆಂಬಂತೆ.

ಆದರೆ ನಮಗೆಲ್ಲ ತುಂಬ ನಿರಾಶೆಯಾಯಿತು: ಅವನ ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದೇ ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿತ್ತು; ಜೇಬೆಲ್ಲ ಖಾಲಿ! 'ಏನೋ? ಮೂರು ಕಾಸಿಗೆ ಇಷ್ಟೇ ನೆಲಗಡಲೆ ಏನೋ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಅವನೂ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡಂತೆ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಾ 'ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ ಅಂತಾ ಓಡಿ ಬರ್ತಾ ಇರೋವಾಗ ಎಲ್ಲ ಬಿದ್ದು ಹೋಯ್ತೋ' ಇಲಾತ್‌ಸೀಗೇಲಿ ಹುಡುಕಿದ್ವೆ ಸಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲ!' ಎಂದುಬಿಟ್ಟ.

“ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಯಲ್ಲ! ಎಲ್ಲೋ ಮುಚ್ಚಿ ಇಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದೀಯಾ?”

“ಇಲ್ಲ, ಖಂಡಿತಾ ಇಲ್ಲ, ದೇವರಾಣೆಗೂ ಇಲ್ಲ!”

“ತಿನ್ನಾ ಬಂದಿದಾನೋ ಅದ್ದೇ ಇಷ್ಟೊತ್ತಾಗಿದ್ದು”

“ಅವನ ಬಾಯಿ ಮೂಸಿ ನೋಡೋ ಗೊತ್ತಾಗ್ತದೆ”

ಸರಿ, ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಬಾಯಿ ಮೂಸಿದರು. ನೆಲಗಡಲೆಯ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಆದರೂ ಮಾನು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು “ಒಂದೆರಡು ಕಾಲು ತಿಂದಿದ್ದು ಹೌದೋ, ಬಾಕಿದ್ದೆಲ್ಲ ಬಿದ್ದು ಹೋಯ್ತೋ!”

ಅಂತೂ ಅವನ ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಷ್ಟನ್ನು ಉಳಿದೆಲ್ಲರೂ ಹಂಚಿಕೊಂಡೆವು. ಮಾನು ತನಗೂ ಪಾಲು ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ!

ಕಡೆಗೂ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದವು, ನೀರಿಗೆ ಅದ್ದಿ, ಒಂದೆಡೆ ರಪ್ಪರಪ್ಪನೆ ಬಡಿದು ಮತ್ತೆ ನೀರಿಗೆ ಅದ್ದಿ ಅಲುಬಿದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಹರಡಿ, ಮಳಲು ಗುಡ್ಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅರಹಾಕಿದವು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಆ ಅನಿಷ್ಟ ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಒಬ್ಬರೊಡನೆ ಒಬ್ಬರು ಸ್ಪರ್ಧೆ ಹೂಡಿ, ಐದೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವ ಅಧ್ಯಾಯ ಪೂರೈಸಿ, ಈಜು ಕಲಿಯುವ ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಧುಮ್ನಿಕ್ಕಿದವು.

ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅದೇನು ಮೋಹಕಶಕ್ತಿ ಇದೆಯೋ! ಶಬ್ದವಲನೆ, ತರಂಗ ಚಾಂಚಲ್ಯ, ಬಿಸಿಲನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಕಿಡಿ ಕಿಡಿ ಮಿರುಗುನಗು ಸುಳಿಸುಳಿ ನೋರೆ ನೋರೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಬಡಿದು ತುಂತುರೆದ್ದು ಮುನ್ನಡೆವ ಶೋಭೆ-ಈ ಇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಾಗುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ; ಹೊಳೆಯ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಆಹ್ವಾನವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ, ಅತೀತದತ್ತಣ್ಣೆ! ಅದಕ್ಕೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು 'ಜೀವನ' ಎಂದೂ ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ; ನಮ್ಮ ಜೀವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಮಿಸುತ್ತದೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ನೀರು-ಜೀವನ!

ಕುಶಾವತಿಯಲ್ಲಿ, ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದ ನಮಗೂ ಕೂಡ ಎದೆಯೆತ್ತರ, ಹೆಚ್ಚು ಎಂದರೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯೆತ್ತರ ನೀರಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು, ಅದರ ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಮುಳುಗಿ ಸಾಯುವ ಹೆದರಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಈಜು ಕಲಿಯಲು, ಮೊದಲು ಕಾಲು ಬಡಿಯುವುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಒಬ್ಬ ಆಚಾರ್ಯನ ಸಲಹೆಯಂತೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಲಾಗಿ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಾಲು ಬಡಿಯಲು ತೊಡಗಿದವು. ನೀರು ಕಡೆದಂತಾಗಿ ಹಾಕಿ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಚಿಮ್ಮುವುದೇ ನಮಗೊಂದು ಆಟವಾಗಿತ್ತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವನೊ ದೊಡ್ಡವನೊಬ್ಬನು 'ಬಂಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಒದೆ ಕಾಲುಬಡಿಯುವುದರಿಂದ ಈಜಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೈಹುಟ್ಟು ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು' ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದನು.

ಅವನ ಬುದ್ಧಿವಾದದ ಸತ್ಯಾಂಶ ಏನೇ ಇರಲಿ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನಾವು ಅನೇಕ ಸಲ 'ನೀರು ಕುಡಿಯುವಂತಾಯಿತು! ಮೂಗಿಗೆ ನೀರು ಹೋಗಿ ಸೀನಿ, ಕೆಮ್ಮಿ, ದಡಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು!'

ಅಂತೂ ಆ ದಿನ ನಮ್ಮ ಚೀರಾಟ, ಮಳಲಾಟ, ಕಲ್ಲಾಟ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ಹೋದದ್ದೆ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೀರಿನೊಳಗೆ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು, ಬಿಸಿಲಿನ ಗುಳ್ಳೆಗಳ ನೆಳಲು ನಾಲ್ಕಾಣೆ ಎಂಟಾಣೆ ರೂಪಾಯಿಗಳಂತೆ ತಳದ ಮಳಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ವೃಥಾಸಾಹಸದಲ್ಲಿ, ನೋಡಿ ನೋಡಿ, ಕಣ್ಣೆಲ್ಲ ಕೆಂಪಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರು ನೆನಪು ಕೊಟ್ಟೆವು-ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆಕೇರಿ ಅಮ್ಮ ನಮಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಾ ಊಟಮಾಡದೆ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾರೆ; ಆಮೇಲೆ ನಮಗೆಲ್ಲ ಬೈಗುಳವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು. ಆದರೆ ಆಟದ ಮಜಾದಲ್ಲಿ ಹಿತವಚನ ಗಮನಕ್ಕೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ನಾವೆಲ್ಲ ದಣಿದು ಸೋತು ದಡಕ್ಕೆ ಏರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಪರಾಹ್ನ ಒಂದೂವರೆ ಎರಡು ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು! ನಾವು ಒಡೆಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿ ಮರಳ ಮೇಲೆ ಹರಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿ ಎಸೆದಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಗಳೆಲ್ಲ ಒಣಗಿ ಗರಿಗರಿಯಾಗಿ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದವು, ಉರಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ! 'ಹೊತ್ತಾಯಿತು ಕಣ್ಣೋ! ಮನೇಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಛಡಿ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಿಸ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಬೇಗಬೇಗ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ದೌಡಾಯಿಸುತ್ತಲೇ ಮನೆ ಸೇರಿದವು.

ಊಟವನ್ನೇನೂ ಹಾಕಿದರು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡವು. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಮನೆ ಮೇಷ್ಟರೂ ತಮಗೆ ದೊರೆತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಕೈ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡಿದರು!

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಓದಲು ಬಂದಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಗುಂಪು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಕುಪ್ರಸಿದ್ಧವೆ ಆಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಗೆಲ್ಲ ನಾವೇ ಯಜಮಾನರು. ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಗದ್ದೆ, ಅಡಕೆ ತೋಟ, ಕಾಡು, ಬಯಲು, ಗುಡ್ಡ ಎಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮದೇ! ಪರರು ಮತ್ತು ಪರರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಅಲೆದರೂ ಅನ್ಯರದ್ದು ಎಂಬುದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ್ನೂ ನಮ್ಮದು ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಹಿನ್ನೆಯಾದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಲಹಗಳಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಹಣ್ಣಿನ ಮರದ ಯಾವ ಹಣ್ಣಾದರೂ ನಮ್ಮದೇ ಆಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. 'ಇದು ಅವರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು; ನಾವು ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಕದ್ದಾಂತಾಗುತ್ತದೆ; ಜಗಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ' ಎಂಬ ಕೋಟಲೆಯನ್ನೇ ಅರಿಯದಾಗಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೆ 'ಇದು ಅವರ ಮನೆ' 'ಇದು ಅವರ ಹಿತ್ತಲು' 'ಈ ಮಾವಿನ ಮರ ಅವರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು!' 'ಚಕ್ಕೋತ ಮರವಿರುವ ಆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಅವರು ವಾರಸುದಾರರು!' 'ಈ ಗೋಡೆ ಅವರ ಕಾಂಪೌಂಡು, ಅದರ ಮೇಲೆ ನೀವು ಹತ್ತಿ ಕೂರಬಾರದು!' ಇತ್ಯಾದಿ ಅನುಲ್ಲಂಘನೀಯಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗುಚಾಳಿ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಇಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಮರದಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ನೇರವಾಗಿ, ಯಾವ ಅಪರಾಧ ಭಾವನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಹತ್ತಿ ಕೀಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಂದು ವೇಳೆ ವಾರಸುದಾರರು ಕಂಡು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮೊದಮೊದಲು ಯಾರೋ ಹುಡುಗರು ಎಂದು ಶಾಪಹಾಸಿ ಸುಮ್ಮನಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ನಮ್ಮ ಖ್ಯಾತಿ ಹಚ್ಚಿತು: 'ಕುಪ್ರಳಿ ಮನೆ ಹುಡುಗರು' ಎಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ, ನಾವು ಜಯಪ್ರದವಾಗಿ ಲೂಟಿಮಾಡಿ, ತಿಂದು ಬಾಯಿ ಒರೆಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ದೂರು ನಮಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸೇರಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಸರಿ, ಮೋಸಸ್‌ಮೇಷ್ವರ ಭಡಿ ಏಟು ಅಂಗೈ ಉದಿಕ್ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೇನು? ಭಡಿ ಏಟಿನ ಭಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡೆಯುವ ಸಾಹಸದ ಆಕರ್ಷಣೆಯೇ ಅದಮ್ಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು!

ನಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯಕ್ರಿದಾಶೀಲತೆಯಂತೂ ನಾನಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣ ಜೀವನ ಪರಿಚಯ ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ಕೂಲಿನ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವೆಂದರೆ ಫುಟ್‌ಬಾಲ್, ಕ್ರಿಕೆಟ್, ಬ್ಯಾಡ್‌ಮಿಂಟನ್, ಉಳಿದ ಬೀದಿ ಆಟಗಳೆಂದರೆ ಗೋಲಿ, ಚಿಣ್ಣಿದಾಂಡು, ಬುಗುರಿ, ಜೊತೆಗೆ, ಚಕ್ರಬಿಡುವುದು: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ-ಶಿವಮೊಗ್ಗ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಮೂರೂ ಮೈಲಿಗಳೂ ಸ್ಪರ್ಧೆಹೂಡಿ ಚಕ್ರಬಿಡುತ್ತಾ ಓಡುತ್ತಿದ್ದೆವು; ಆದರೆ ಅದು ಬರಿಯ ಖಾಲಿ ಆಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಲೂಟಿಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು; ಕಬ್ಬಿನ ಹಿತ್ತಲು ಕಂಡಾಗ ದಾರಿಪಕ್ಕದ ಕಬ್ಬುಕೋಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿಯದೇ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಚಕ್ಕೋತದ ಹಣ್ಣು ನೇತಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ, ಒಬ್ಬನು ಮರಹತ್ತಿ ಕಣ್ಣುಕೊಯ್ದು ಹಾಕಿದರೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಅದು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಸದ್ದಾಗದಂತೆ ಬುತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಬೇಲಿಯಾಚೆಗೆ ಇದ್ದವರ ಕೈಗೆ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಮನೆಯವರಿಗೇನಾದರೂ ಸುಳಿವು ಹತ್ತಿ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಟ್ಟ ಬೈಗುಳಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ, ಚಂಗನೆ ನೆಗೆದು, ಹಾರಿ, ವೇಗವಾಗಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಕಡೆಗೆ ಚಕ್ರ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು! ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಆಟವೆಂದರೆ, ಕಳ್ಳ-ಪೋಲಿಸ್: ಒಂದು ಕಳ್ಳರ ಗುಂಪು, ಒಂದು ಪೋಲಿಸರ ಗುಂಪು. ಮೊದಲು ಕಳ್ಳರ ಗುಂಪು ಹಕ್ಕಲು ಕುರುಚಲು ಕಾಡು ದಟ್ಟಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ, ಗೊತ್ತಾದ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದು ಪೋಲಿಸರ ಗುಂಪು ಬೆನ್ನಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು! ಆ ಆಟವೂ ಕೂಡ ಖಾಲಿ ಆಟವಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಳ್ಳ ಪೋಲಿಸು ಇಬ್ಬರಿಗೂ! ಕಲ್ಲು ಸಂಪಗೆ ಹಣ್ಣು, ಬೆಮ್ಮಾರಲಹಣ್ಣು, ಕರ್ಜಿಹಣ್ಣು, ಕಾರೆಹಣ್ಣು, ಕಾಕಿಹಣ್ಣು, ಹುಳಿಚೊಪ್ಪಿನಹಣ್ಣು, ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಹೆಸರಿಲ್ಲದ ಆದರೆ ರುಚಿಯಿರುವ ಹಣ್ಣುಗಳು ಅಂಗಿಜೇಬಿಗೂ ಇಳಿಬೀಳುತ್ತಿದ್ದುವು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದ ತರುವಾಯ! ಆಗ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನ, ಪ್ರಧಾನಸ್ಥಾನ; ಓದುವುದೂ ಮನೆಯವರ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ; ಅವರಿಂದೊದಗಬಹುದಾದ ಪ್ರಹಾರಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಓದು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಂತೂ ನಮ್ಮ ಬಳಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುಪ್ರಳಿಯಿದೆ, ಗದ್ದೆಯಿದೆ, ತೋಟವಿದೆ, ಅಪ್ಪಯ್ಯ, ಅಜ್ಜಯ್ಯ, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಇದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ ನಮಗೇನು ಸಂಪಾದನೆಯ ತೆವಲು? ಬದುಕು ಚಿರಕಾಲವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬಂತೆ: ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ, ಬಾಲಕರಾಗಿ, ಮನೆಯವರ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅವರ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಓದುತ್ತಿರುವುದು, ರಜಾ ಬಂದಾಗ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು, ರಜ ಮುಗಿಯಲು ಮತ್ತೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ಇಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು! ಇನ್ನು ವಿದ್ಯೆ,

ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಹುದ್ದೆ, ಜ್ಞಾನಸಂಪಾದನೆ, ಖ್ಯಾತಿ, ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರಾಗುವುದು ಅನೇಕರ ಗೌರವ ಸಂಪಾದನೆ ಮುಂತಾದುವು ನಮ್ಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ-ಅಂತೂ ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ-ಮೊಲದ ಕೊಂಬುಗಳಾಗಿದ್ದುವು!

-13-

ಬದುಕು ಹೀಗೆ ಹೊರೆಹೊಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕಾಲವಾಹಿನಿಯ ನಿಸ್ತರಂಗಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧ ಹರ್ಷದಿಂದ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬಂತು, ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ರುದ್ರ ಅಪಘಾತ, ನನ್ನ ಚೇತನದ ಸುಖ ನಿಮಿಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಎವೆದರೆಸಿದ ದುಃಖದ ಆಘಾತ-ಸಾವು.

ಸುವಿಶಾಲ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೂರದೂರಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಘಟನೆಗಳಂತಿರಲಿ, ನಿಕಟ ನಿಕಟವೆ ಒದಗುವ ಸಂಗತಿಗೂ ಎಷ್ಟೋವೇಳೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಖಂಡ ಅಥವಾ ಅಂಶದೃಷ್ಟಿಗೆ. ಆದರೆ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಯಾವ ಘಟನೆಯಾಗಲಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಪೂರ್ಣ ಅಥವಾ ಅಖಂಡ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸುಸಂವೇದ್ಯ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜರ್ಮನಿಯ ಕೈಸರ್‌ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಒಂದು ಆಸುರೀ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಅರಣ್ಯಶ್ರೇಣಿಯ ಒಂದು ಕೊಂಪೆಯಲ್ಲಿರುವ ಏಕಗೃಹಗ್ರಾಮವಾದ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಬದುಕನ್ನೇ ಬಿರಿದು ಪಾಳುಗೈಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೇ?

೧೯೧೪-೧೯೧೮ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದೆವು. ನಮಗೆ ಆ ಯುದ್ಧದ ವಾರ್ತೆ ಒಂದು ರೌಚಕವಿನೋದ ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ರೌದ್ರ, ಘೋರ, ಕ್ರೂರ ಮತ್ತು ವಿನಾಶಕರ ರಾಕ್ಷಸೀಯ ಕರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲ ಮಗೆ ಎಂದೋ ನಡೆದ ಒಂದು ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಯ ವಸ್ತುವಿನಂತೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಈಗಿನಂತೆ ಆಗ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಇದ್ದವೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಿಷನರಿಗಳು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವೃತ್ತಾಂತ ಪತ್ರಿಕೆಯೂ ಅಂಚೆಯ ಆಮೆಯ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿಮಾಡಿ ಹಳ್ಳಿಮನೆಗಳನ್ನು ತಲುಪುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆ ಪತ್ರಿಕಾವಾರ್ತೆಗೆ ವಿಷಯವಾಗಿರಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳು ಚರಿತ್ರಗೇ ಮೀಸಲಾಗಿ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದುವೇನೋ! ನಮ್ಮಂತಹ ಮಕ್ಕಳಂತೂ, ಈಗಿನ ಮಕ್ಕಳಂತಲ್ಲದೆ, ಆಗ ಪತ್ರಿಕೆ ಓದುವ ತಂಟೆಗೇ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಠ ಓದಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಹೆರ್ಮಾಂಗಾಲವಾಗಿರುವಾಗ ಪತ್ರಿಕೆ ಓದುವ ವ್ಯರ್ಥ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಯಾರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ? ಆಟಕ್ಕೆ ಸಮಯ ಸಾಲದಿರುವಾಗ! ಆದರೂ ಇನ್ನೊಲಿನ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದ ನಮಗೆ ಜರ್ಮನಿಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೂ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆ ಎಂದು ಈಗ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ, ನಾವೆಲ್ಲ-ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಜರ್ಮನಿಯ ಪರವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೆ ಅಪಜಯವಾಯಿತೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿದಾಗ, ನಮ್ಮ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ಗೆಲುವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಗೆಲೆಯರೆಲ್ಲ ಎರಡು ಗುಂಪಾಗಿ, ಒಂದು ಗುಂಪು ಜರ್ಮನಿಯವರೆಂದೂ ಮತ್ತೊಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನವರೆಂದೂ ಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನೇ ಕೋವಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧದ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆಗ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಲವಾದ ಹೊಡೆತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ 'ಜರ್ಮನ್ ಹೊಡೆತ' ಎಂದೇ ಕೂಗಿ ಜಯಘೋಷ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಗೋಲಿಯಾಡುವಾಗಲೂ ಎದುರಾಳಿಯ ಒಂದು ಗೋಲಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧದ ತನ್ನ ಗೋಲಿಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಹೊಡೆದನೆಂದರೆ "ಬಿತ್ತು ಜರ್ಮನ್ ಹೊಡೆತ!" ಎಂದು ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಬಹುಶಃ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಚಳವಳಿಯ ದೂರ ಪ್ರಭಾವ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆಯೂ ಆಗಿತ್ತೋ ಏನೋ! ನನಗೆ ಈಗ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿನ ರೇಷನ್ ಪದ್ಧತಿ ಸೀಮೆಯಿಣ್ಣೆ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡದಿದ್ದುದರಿಂದ ಈಗಿನಂತೆ ಯುದ್ಧ ಮನೆಬಾಗಿಲಿಗೆ-ಅಡುಗೆಮನೆಗೂ-ಬಂದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನು ವಿಡಂಬನೆ! ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಎ.ವಿ. ಸ್ಕೂಲಿನ ಮಕ್ಕಳು, ನಾವು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ಮಹಾಕವಿಯ 'ದಿ ಮರ್ಚೆಂಟ್ ಆಫ್ ವೆನಿಸ್' ನಾಟಕವನ್ನು ಮೂಲ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಡಿ, ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ಯುದ್ಧನಿಧಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೆವಲ್ಲ! ಆ ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರ ಷೈಲಾಕ್‌ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ಹೊರಿಸಬೇಕೆ?

ಆ ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅತಿದೀರ್ಘ ಸಂವಾದವನ್ನು ಷೈಲಾಕನದೇ! ಅರ್ತವಾಗದೆ ಅದನ್ನು ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಲಾರದೆ ಅತ್ತು ಅತ್ತು, ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕೀಕಾಮಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದುದೆ ನನ್ನ ಈಗಿನ 'ಇಂಗ್ಲಿಷ್' ವಿರೋಧಕ್ಕೆ ಗುಪ್ತ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದೇನೋ!

ಆ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿಯೂ, ಲೋಕದ ಜನ ಹೇಗೆ, ಯಾವ ಯಾವ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಜಜ್ಜರಿತರಾದರೆಂಬುದು ಈಗ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನಮಗೀಗ ಪ್ರಕೃತವಾದುದು ಆ ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಲಕ್ಷಿತವಾಗಿ, ಅತ್ಯಂತ ಯಃಕಶ್ಚಿತವಾಗಿ, ಯಾರೂ ಗಮನಿಸದೆ ವಿಸ್ಮೃತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಪಘಾತ, ಮತ್ತು ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಕೌಟುಂಬಿಕ ದುರಂತ ಘಟನಾವಳಿ!

ಸಾಹಸಪ್ರಿಯರಾದ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಲಾಭ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗುವ ಆಶೆಯಿಂದ ಅಡಕೆಮಾರಾಟದ ಸಾಹುಕಾರ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ತಾವೇ ಸಾಲಮಾಡಿ ಹಣತಂದು, ಇತರೆ ಬೆಳೆಗಾರರಿಗೆ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಸಾಲಕೊಟ್ಟು, ಅಡಕೆ ತುಂಬಿ, ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಬೀರೂರಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿ (ಆಗ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ರೈಲು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ.) ಮಂಡಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕ್ರಮದ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಲಾಭ ಸಾಲದೆಂದು ತೋರಿ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಉಪಾಯ ಕಂಡುಹಿಡಿದರು. ಬೀರೂರಿಗಂತೂ ಅಡಕೆ ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಗಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ? ಅಲ್ಲಿಂದ ಮದರಾಸಿಗೆ ರೈಲು ರಸ್ತೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿಗೇ ತಾನೇ ಸಾಗಿಸಿ ಮಾರಿದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆಯ ದಳಗಳಿಗೂ ಜೊತೆಗೆ ಲಾಭವೂ ತಮಗೇ ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ತರ್ಕಿಸಿದರು. ಮೂಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿಗೆ ಸಾಮಾನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿ, ತಾವೂ ಹೊರಟರು, ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಆಪ್ತರಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ವಾಟಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು. ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಇಳಿಸಿ, ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುವ ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೊಡನೆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ, ಒಂದು ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ಜರ್ಮನಿಯ ಸಮರನೌಕೆ, ಜಲಾಂತರ್ಗಾಮಿಯಾದ ಸೆಬ್‌ಮೇರಿನ್-ಎಮ್‌ಡನ್ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಜಗದ್ ವಿಖ್ಯಾತವಾಯಿತು!-ಮದರಾಸಿನ ಲೈಟ್ ಹೌಸಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿಯಿಂದ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಫಿರಂಗಿ ಗುಂಡುಗಳ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿಬಿಟ್ಟಿತು!

ಹಕ್ಕಿ ಹಿಂಡಿಗೆ ಕವಣೆಕಲ್ಲು ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು! ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಬಹುಕಾಲ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಯುದ್ಧದ ಕೋಟಲೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತ ದಾಸ್ಯಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುಕ್ಕಲೆದೆಯ ಜನರು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಚಾಕರರು, ನೌಕರರು, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಲಾಯರಿಗೀಯರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಿಳಿಕಾಲರನ ನಾಗರಿಕರು-ಊರುಬಿಟ್ಟು ಓಡಲು ತೊಡಗಿದರು, ಹೇಗಾದರೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು ಎಂದು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಹಾಕಾರ ಗಡಿಬಿಡಿ! ಇನ್ನು, ಆ ಷಹರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲೇ ಮೊತ್ತಮೊದಲಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದು, ದೂರದ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ನಿಃಶಬ್ದ ಕೊಂಪೆಹಳ್ಳಿಯ ನಿರಾತಂಕ ನಿರುದ್ವಿಗ್ನ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಬದುಕಿದ್ದ ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಮತ್ತು ವಾಟಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಇವರ ಪಾಡು? ಅಡಕೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಶೆಟ್ಟಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗೆ ಅವನು ಕೇಳಿದ ಬೆಲೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಬದುಕಿದೆಯಾ ಬಡಜೀವ ಎಂದು ಮದರಾಸಿನಿಂದ ಕಾಲುಕಿತ್ತರು! ಪರಿಣಾಮ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಸಹಸ್ರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ನಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಅಡಕೆ ತುಂಬಿ ಸಾಹುಕಾರಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರಾದರೂ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಕೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರು ನನ್ನ ತಂದೆ ವೆಂಕಟಪ್ಪಗೌಡರು. ಅಡಕೆ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಲಾಭಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಾದ್ಯರಾಗುತ್ತಿದ್ದವರು ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಾದರೂ

ಅದರಿಂದ ಈಗ ಒದಗಿದ್ದ ಮಹಾನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವರೊಬ್ಬರ ಹೊಣೆಯಾಗಲು ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆತನವೆ ಆ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು.

ನಷ್ಟ ತುಂಬುವ ಮತ್ತು ಸಾಲ ತೀರಿಸುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾಗಿ ಮನಸ್ತಾಪಕ್ಕೂ ತಿರುಗಿತಂತೆ, ಮನೆತನದ ಕೆಲವು ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಅಡಿಕೆ ಸಾಹುಕಾರ ತಮ್ಮನೂ; ಹಿರಿಯರಿಂದ ಬಂದ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಮಾರುವುದು ಬೇಡ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಆ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿಯೆ ದುಡಿದು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಮನೆಯಜಮಾನ ಅಣ್ಣನೂ ವಾದಿಸಿ ಹಣಹಿಡಿದರಂತೆ. ಅಂತೆ ಏಕೆಂದರೆ, ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದ ನಮಗೆ ಆ ವಿಚಾರಗಳೊಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಯಾರೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಆಟ ಅಲೆದಾಟಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ನಮಗೆ ಅದೊಂದೂ ಬೇಕಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

‘ಅಪ್ಪಯ್ಯ’ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದರೂ ಮನೆಯ ಖರ್ಚಿಗೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಣ ಅಡಿಕೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಲೇವಾದೇವಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ‘ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ’ನ ಮುಖಾಂತರವೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆ ಖರ್ಚಿಗೆ ಹಣ ಬೇಕೆಂದು ‘ಅಪ್ಪಯ್ಯ’ ಕೇಳಲು ‘ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ’, ಬಹುಶಃ ಅಡಿಕೆ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಣದ ಕೊರತೆ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಇರಬಹುದು, ‘ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮನೆಯ ಜಮಾಖರ್ಚಿನ ಲೆಖ್ಪು ತೋರಿಸಲು ಕೇಳಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ನನಗೇ ನೆನಪಿರುವಂತೆ, ‘ಕೊಮಾರೇಗೌಡರು’ ಎಂಬುವರನ್ನ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಕರೆತಂದು ಅವರಿಂದ ‘ಅಪ್ಪಯ್ಯ’ ಲೆಖ್ಪು ಬರೆಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಆತ ‘ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ’ನ ಪರವಾಗಿದ್ದು, ಅವರಿಗೂ ಕರಣಿಕ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ, ಆತ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮನೆಯ ಲೆಖ್ಪು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆತ ಹೇಗಾದರೂ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಮನೆಯ ಲೆಖ್ಪು ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಿತುಕೊಂಡು ‘ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ’ಗೆ (ಆಗ ಅವರು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಎರಡು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ‘ಹೀಲಿಕೇರಿ’ಯ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.) ತಿಳಿಸಲೆಂದೇ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ತನಗೆ ಕಷ್ಟ ಎಂದೂ ಮೈ ಸ್ವಸ್ಥವಿಲ್ಲೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಅಗಾಗ್ಗೆ ಉರಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೋತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಪಾಪ! ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಗ್ಧಜೀವಿಯಾಗಿ, ಅಷ್ಟೇನೂ ಲೌಕಿಕತೆ ಇರದಿದ್ದ ‘ಅಪ್ಪಯ್ಯ’ ಆ ಕರಣಿಕೆಗೆ ಕಷ್ಟ ಹೋಗಲು ಔಷಧಿಹಚ್ಚಿ ಅಭ್ಯಂಜನ ಮಾಡಿಸಿದುದೂ ಎಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು! ಮನೆಯ ಆದಾಯದ ಹಣವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಲೆಖ್ಪುವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರಿಸದೆ, ಮನೆ ಖರ್ಚಿಗೆ, ದುಡ್ಡುಕೊಡು ಎಂಬುದಾಗಿ ‘ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ’ನನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬರ್ಥದ ಆಪಾದನೆಗೆ ‘ಅಪ್ಪಯ್ಯ’ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮನೆ ಖರ್ಚಿಗೆ ಹಣವಿಲ್ಲದೆ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಕಡೆಗೆ ಉಪ್ಪು, ಬೇಳೆ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕೊಬ್ಬರಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಕಾಫಿ ಬೀಜ ಇತ್ಯಾದಿ ದಿನದಿನದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನಾದರೂ ತರಬೇಕಲ್ಲ? ಕೆಲಸದವರಿಗೆ ಖರ್ಚಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲ? ಕಡೆಗೆ ಮನೆಯ ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮಗಳಿಗೆ (ಆಗ ಎಂಟು ಹತ್ತು ಜನರಿದ್ದರು!) ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಸೀರೆ ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲ? ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಆಳುಕಾಳುಗಳಿಗೆ ಕಂಬಳಿ ಕೊಂಡು ತರಬೇಕಲ್ಲ?-ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಮಾನಮರ್ಯಾದೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಲ್ಲದ ಯಜಮಾನಿಕೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ‘ಅಪ್ಪಯ್ಯ’ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಲು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾ ವಿಧಿಯೆ! ಹೊರಟವರು ಮತ್ತೆ ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ!

ಬೇಸಿಗೆ ರಜಕ್ಕೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆವು. ಇನ್ನೇನು ರಜ ಮುಗಿಯುವುದರಲ್ಲಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು, ರಜ ಮುಗಿದು ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆಯೆ ಹೊದರಾಯಿತು ಎಂದು. ಆದರೆ ಒಂದು ದಿನ ‘ಅಪ್ಪಯ್ಯ’ ಹೇಳಿದರು “ಹುಡುಗರೀ, ನಾಳೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋರಡೋಣರೊ ನಾನೂ ಬರ್ತೀನಿ.”

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ನಮ್ಮ ಕಮಾನು ಗಾಡಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆವೊತ್ತು ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲ. 'ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಜೊತೆ ಆ ದಿನ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊರಟವರು ನಾವು ಮೂವರು. ನಾನು, ಮಾನಪ್ಪ, (ಬಸವ್ವಗೌಡರ ಎರಡನೆಯ ಮಗ) ಕಡೇಮಕ್ಕಿ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ. 'ಅಪ್ಪಯ್ಯನೊಡನೆ ಕಾಲು ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೆ ತುಂಬ ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಹೊರಟೆವು. 'ಅಪ್ಪಯ್ಯನು ನಗುತ್ತಾ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾ, 'ಬೆಲ್ಲಾ ಕದ್ದವರಾರಯ್ಯ?' ಎಂದು ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು ನಗಿಸುತ್ತಾ, (ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ನಮ್ಮ ಹುಲ್ಲುಗುಡಿಸಿಲಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಅಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಡಬ್ಬದಲ್ಲೆಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲ ಕದಿಯಲು ಮಸಲತ್ತು ಮಾಡಿದೆವು. ಆ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಅಲ್ಲ ಏರಿದನು ಮಾನಪ್ಪ. ಅಂಗಿ ಜೇಬುಗಳೆಲ್ಲ ಭರ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಕದ್ದ ಇನ್ನಷ್ಟನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ತೋರದೆ, ಗಾಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕೌಪೀನದೊಳಗೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತೂರಿಸಿಕಬಿಟ್ಟನು! ಅಟ್ಟದಿಂದ ಇಳಿಯುವಾಗ ಸದ್ದಾಗಿ ಕಳ್ಳ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದನು! ಜೇಬಿನಲ್ಲೆಟ್ಟಿದ್ದ ಬೆಲ್ಲವನ್ನೇನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಲಂಗೋಟಿಯ ಒಳಗಿದ್ದುದನ್ನು ಥೂ ಎಂದು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ಉಳಿದ ಹುಡುಗರೂ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಅದಷ್ಟಾದರೂ ಕಳ್ಳನಿಗೇ ದಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿತು! ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೇ 'ಅಪ್ಪಯ್ಯ' ಗುರಿಮಾಡಿ ಮಾನಪ್ಪನನ್ನು ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ನಗಿಸಿದ್ದು!) ಒಂಬತ್ತು ಮೈಲಿಗಳ ಕಾಡುರಸ್ತೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ದಣಿವಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಳತೋಟಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಕಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯ ತಾಪವನ್ನಾಗಲಿ ಒಂದಿನಿತೂ ಸುಳಿವುದೋರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಷ್ಟೇ ಹುಡುಗಾಟಿಕೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರೊಡನೆ ತುಂಗಾನದಿಯ ದೋಣಿಗುಂಡಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದೆವು. (ಆಗತಾನೆ ಮಳೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಕಲ್ಲುಸಾರ ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಈಗಿನ ಸೇತುವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.) ಸಣ್ಣ ತುಂತುರು ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತುಸು ನೆನೆಯಲೂ ಬೇಕಾಯಿತು, ದೋಣಿ ಈ ದಡಕ್ಕೆ ಬರುವವರೆಂಗೆ. ಅಂತೂ ಹೊಳೆ ದಾಟಿ ಕತ್ತಲಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ನಮ್ಮ 'ಮನೆ' (ಹುಲ್ಲು ಗುಡಿಸಲು)ಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡೆವು. (ರಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಆಳು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ. ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಹಾಕಿ ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. 'ಅಮ್ಮ' ಮನೆಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯನ್ನು 'ಅವ್ವ' ಎಂದೂ ಉಳಿದವರನ್ನು 'ಅಮ್ಮ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ರೂಢಿ.)

ನಾವೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನ ಕಳೆದಿರಬಹುದು. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು? ಏಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು? ಇದೊಂದನ್ನೂ ನಾನು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ, ಇತರ ಹುಡುಗರಂತೆ. ನಾವು ನಮ್ಮದೇ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆಗ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿದುಬಂದುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ: ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಧುಡುಮ್ಮನೆ ಹೊರಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಪ್ತರು ನಂಟರಿಷ್ಟರೊಡನೆ ಆಲೋಚನೆಮಾಡಿ, ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ತೋರದೆ, ಮನೆಯನ್ನು ತೊರೆಯುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಗ ನನ್ನ ತಾಯಿಯವರು ನನ್ನ ಇಬ್ಬರು ತಂಗಿಯರೊಡನೆ ಅವರ ತವರು ಮನೆಗೆ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಸಾಂತ್ವನದ ಮತ್ತು ಹಿತವಚನದ ಬೆಂಬಲವೂ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನೂ ಜೀವಿಸಿರುವ ವಾಟಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಹೇಳಿದಂತೆ, ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಅವರು, ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ, ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟವರನ್ನು ಹಡಗಿನ ಮಕ್ಕಿ ಹಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ತಡೆದು ಏನೇನೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದ್ದರಂತೆ! ಹೀಗೆ ತುಂಬ ಕರ್ಕಶವಾಗಿದ್ದ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಳತೋಟಿಯ ಅನಂತರವೆ ಅವರು ಮನೆಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ನಾನು ಹಿಂದೆಯೆ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ನನ್ನ ತಂದೆ ತುಂಬ ಕೃಶಕಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನಾರಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಕಾಣದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಸಪುರವನ್ನೂ ಗಂಟಲಿನಿಂದ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಹೊರಚಾಚಿರುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಮಾಳೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದ ನಾನು 'ಏಕೆ ಹೀಗಿದೆ?' ಎಂದು ಏನೋ ಒಂದು ತರಹದ ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಬೆರಗನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಈಗಲೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಷ್ಟು ಬಡಕಲಾಗಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ನಿಜವೂ ಅಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನಿಜವಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ನನಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಎಲ್ಲರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಭಾಜನವಾಗಿದ್ದು, ಪಟೇಲರೂ ಆಗಿದ್ದ ವೆಂಕಪ್ಪಗೌಡರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಟಲಿಟ್ಟು ಜೀವನಯಾಪನೆ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು ಎಂದರೆ ನನಗೆ ನಂಬಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವಮಾನಕರವಾಗಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂದ ಬಂದ ಎಂಥವರಿಗೆಲ್ಲ ತಿಂಡಿ ತಟ್ಟೆ ತಂದುಕೊಡುವ, ಎಲೆಹಾಕಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸುವ ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಊಹಿಸುವುದೂ ನನಗೆ ಅಸಾಧ್ಯ! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದರಂತೂ ನನಗೆ ಅಳು ಬರುತ್ತದೆ.

ಅವರು ಪದೇ ಪದೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ “ನನ್ನ ಮಗನ್ನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿಸ್ತೀನಿ” ಎಂದು. ಆ ಗುರಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸ್ಕೂಲು ಇದ್ದುದು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ. ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಜೀವನೋಪಾಯದ ಕಸುಬುಮಾಡಲೇಬೇಕಷ್ಟೆ? ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಂಡದ್ದು ‘ಹೋಟಲು’, ಏಕೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿ ಅಕ್ಕಿ, ಅದನ್ನು ಊರಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂದು! ಅಂತೂ ಭಗವಂತ ಬಹುಶಃ ಒಂದು ದುರಂತವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ದುರಂತದಿಂದಲೇ ನಿವಾರಿಸಿದನೋ ಏನೋ?

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಪ್ಪಯ್ಯಗೆ ಸಣ್ಣಗೆ ಶೀತ ಕೆಮ್ಮು ಶುರುವಾಯಿತು. ಜ್ವರವೂ ಬರುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ, ಆದರೆ ಅವರು ಅದನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಮನೆಗೆ ಸಾಮಾನು ತಂದುಹಾಕಲೂ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು, ತುಂತುರು ಮಳೆಯನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ. ಆಗ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಓದಿಸಲು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವಂತದ ಮಂಗಳೂರು ಹೆಂಚಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ನನಗೆ ತುಂಬ ಹತ್ತಿರದ ಬಾಲ್ಯ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರು ಅಲ್ಲಿ ಓದಲಿಕ್ಕಿದ್ದರು. ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರೂ ಆಗಾಗ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ಎರಡು ಮೂರು ದಿವಸ ಇದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನ ತಂದೆ ಅವರೊಡನೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಧನಸಹಾಯವನ್ನೂ ಕೇಳಿರಬಹುದು. ಸಫಲವಾಗಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ! (ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ತಂಗಿಯನ್ನು ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರೂ, ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ತಂಗಿಯನ್ನು ದೇವಂಗಿಗೌಡರೂ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರು.)

ಒಂದು ಸಂಗತಿ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ತಾವೇ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು ದೇವಂಗಿಯವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬರಲು ಏನೋ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ, ನಾನು ಸಂಕೋಚ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಹಿಂಜರಿದೆ, ಆಗ ಅವರು ತುಸು ವಿರಕ್ತಭಾವದಿಂದ ಮುನಿದು “ಓಹೋಹೋ! ಇವನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಬಹಳ ನಾಚಿಗೆ ಬಂತೇನೋ? ನಿನ್ನ ಈ ಬೂಲ ನೋಡಿದರೇ ಸಾಕು! ನಿನಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡ್ತಾರೆ ಅಂತಾ ಮಾಡಿಯೇನೋ?” ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದರು. ಬಹುಶಃ ಅವರ ಭಾವನೆ ಹೀಗಿತ್ತು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ: ದೇವಂಗಿಯವರಂತಹ ಶ್ರೀಮಂತರಾದ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದವರು ವೇಷಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದವರು, ಬಗ್ಗಿ ಸಾರೋಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ತಮ್ಮ ಮಗನಂತಹ ಸಾಧಾರಣ ಕಾಡುಕಾಡು ಹುಡುಗನಿಗೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತಾರೆಯೇ? ಅವರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಓದಲಿಕ್ಕೇಂದು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇವನು ಹೋಗಲು ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ? ಅವರು ಬರಿಯ ಬಾಂಧವ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಂಟರಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ? ಅವರೆಲ್ಲಿ? ನಾವೆಲ್ಲಿ?

ಅಂತೂ ಅಪ್ಪಯ್ಯಗೆ ಜ್ವರ ಏರಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಮಳೆಗಾಲವೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರ ಕೈಲಿ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು, ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲು. ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು

(ಬಸವ್ವಗೌಡರ ಹಿರಿಯ ಮಗ. ಮೈಸೂರಿಗೆ ಓದಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದವರು.) ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ವರ್ತಮಾನ ಕಳಿಸಲು, ಅವ್ವ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದರು. ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ಗಂಡ ಮನೆತೊರೆದು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ! ಆ ತಾಯಿಯ ಹೃದಯ ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಎಟುಕುತ್ತದೆಯೆ? ಈ ನಡುವೆ ಸುದ್ದಿಯೊಂದು ಹಬ್ಬಿತ್ತಂತೆ: ಹಿಲಿಕೇರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ನನ್ನ ತಾಯಿತಂಗಿಯರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲಿದ್ದ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರಂತೆ ಎಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು “ಯಾರು ತಡೆಯುತ್ತಾರೋ ಬರಲಿ, ನೋಡುತ್ತೇನೆ! ಬಾರುಮಾಡಿ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ನಾನೂ ಗಾಡಿಯ ಹಿಂದೂಗಡೆ ಕಾವಲು ಇರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರಂತೆ. ಗಾಡಿ ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇಷ್ಟೆ. ನನ್ನ ತಂದೆ ಮನೆಯ ಯಾಜಮಾನ್ಯ ವಹಿಸಿದ್ದವರು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಿಬಂಗಾರದ ಡಾಗೀನು ಅವರ ವಶದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಲಿ ಆ ಡಾಗೀನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ! ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅಂಥಾದ್ದೇನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಆ ಸುದ್ದಿ ಇನ್ನೊಂದು ತರಹದ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಕಿವಿಗೆ ಆ ಸುದ್ದಿ ಬಿದ್ದು ಅವರು ಅಸ್ಥಿರರಾದರು. ಮನೆಯ ಡಾಗೀನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ದಿಗಿಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬರು ಗಾಡಿ ತಡೆದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೋವಿ ಹಾರಿಸಿ, ಏನು ಅನಾಹುತವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಅಶಂಕೆಯಿಂದ ಉದ್ವಿಗ್ನರಾದ ಅವರು ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೆ ಕೊಡೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದೋಣಿ ಗಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಅಶ್ವತ್ಥಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ಬರುವ ಗಾಡಿಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತರು. ಆಗಾಗ ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು; ಶೀತಗಾಳಿ ಭರನೆ ಹೊಳೆಯಕಡೆಯಿಂದ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರಿಗೆ ಜ್ವರ ಏರಿತ್ತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಕಾದು ನಿರಾಶರಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ತುಸು ಪಠ್ಯ ಸ್ವೀಕರಿಸ ಮಲಗಿದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಅಶಂಕೆಯ ತಾಂಡವರಂಗವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ಸುಮಾರು ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ದೋಣಿಗಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೂತು ಬೈಗಿನವರೆಗೂ ಕಾದರು ಗಾಡಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಅದುವರೆಗೂ ಯಾವುದು ಗಾಳಿ ಸುದ್ದಿಯಾಗಿತ್ತೋ ಅದು ಈಗ ನಿಜವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿ ತುಂಬ ಅಧೀರರಾದರು. ಯಾರ ಕೈಲಿ ಹೇಳುವುದು? ಯಾರನ್ನು ಕಳಿಸುವುದು ನೋಡಿಬರಲು? ನಾವೆಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು! ಅಂತೂ ತುಂಬ ನಿಶಕ್ತರಾಗಿ ಆಯಾಸದಿಂದಲೂ ಹತಾಶೆಯಿಂದಲೂ ಕುಗ್ಗಿ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಮಳೆಗಾಳಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು!

ಮತ್ತೆ ಮರುದಿನವೂ ದೋಣಿಗುಂಡಿಗೆ ಗಾಡಿಗಾಗಿ ಕಾಯಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೋ? ಆದರೆ ಜ್ವರ ಏರಿ, ಕೆಮ್ಮು, ಕಫ ಹೆಚ್ಚಿ, ನಿತ್ರಾಣವಾಗಿ, ಹಾಸಗೆಯಿಂದ ಏಳಲಾರದೆ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟರು.

ಅಂತೂ ಮರುದಿನ ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ನನ್ನ ತಾಯಿತಂಗಿಯರನ್ನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಕರೆತಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಅಪ್ಪಯ್ಯಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ವಿಷಮಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಔಷಧಿ ಪಠ್ಯಗಳ ಏರ್ಪಾಡನ್ನೂ, ನಮ್ಮ ಮನೆಮೇಷ್ಟ್ರರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಯುತ ಮೋಸಸ್‌ಅವರೊಡಗೂಡಿ, ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಕಾಯಿಲೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ವಿಷಮಿಸುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಕುಂದುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ನಾಲಗೆಯೆ ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತು. ಪ್ರಜ್ಞೆಬಂದಾಗ ಏನನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸನ್ನೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ!

ಜನರ ಸಂಚಾರ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿ, ವಾಹನ ಸೌಕರ್ಯಗಳೂ ಅಭಾವವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಳೆಗಾಲ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಕಾಯಿಲೆಯ ಸುದ್ದಿ ದೂರ ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಬಂಧುವರ್ಗಕ್ಕೆ ತಲುಪುವುದು ಬಹಳ ತಡವೇ ಆಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ ಕುಪ್ಪಳಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪಗೌಡರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಆಗಲೂ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರಂತೆ ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ ಅಂತೆಯೆ ಹಿಲಿಕೇರಿಗೂ ತಲುಪಿ, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನೂ ಬಂದರು. ಬಂದವರು ತುಂಬ ದಿಗಿಲುಗೊಂಡು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪರಾದರು. ಇಷ್ಟು ವಿಷಮಕ್ಕೆ ಏರಿದೆ ಎಂದು ಅವರು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಡಾಕ್ಟರುಗಳನ್ನು ಕರೆತಂದರು. ಆಗ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ, ಔಷಧಿ ಮಾರಾಟಮಾಡುವವರನ್ನೂ ಡಾಕ್ಟರುಗಳೆಂದೆ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು ಜನ. ಷರಾಯಿ ಬೂಟು, ಹ್ಯಾಟು ಹಾಕಿ, ಕೊರಳಿಗೆ ಸೈಥಾಸ್ಮೋಪನ್ನು ತಗುಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವರೊಬ್ಬರು ಬಂದು ಏನೇನೂ ಮಾಡಿಹೋದರು. ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದ ನಾನು ಕಾಯಿಲೆ ಸಾವಿನಲ್ಲಿ

ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ, ಎಂದು ನಂಬಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಡಾಕ್ಟರು, ಐಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಸ್ವತಃ ನಮ್ಮ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮೋಸಸ್ ಮೇಷ್ಟರು ಇವರೆಲ್ಲ ಇರುವಾಗ ಕಾಯಿಲೆ ಗುಣವಾಗದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೆ ಎಂಬ ಅಣುಗುಕೆಚ್ಚು. ಜೊತೆಗೆ, ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರದಿರುವಾಗ, ಶೋಕಾಕುಲೆಯಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ತಾಯಿ ನಾಲಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿ ಮಾತಾಡಲಾರದಿದ್ದ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ತಿರುಪತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ದೈನ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, ಮೂರುಕಾಸು ಆರುಕಾಸುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ 'ಸುಳಿಸಿ' ಅಂದರೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರಿಸಿ, ತನ್ನ ಜೀವನದೇವತೆಗೆ ಗುಣವಾದರೆ ಬೆಳ್ಳಿಸರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನನಗೂ ಧೈರ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಇಂಥಾ ಭಕ್ತೆಯಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಅವನ ಅಹವಾಲನ್ನು ದೇವರುಗಳು ಮನ್ನಿಸದೆ ಇರುತ್ತಾರೆಯೆ ಎಂದು!

ಒಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಆ ಮೂರಂಕಣದ ಗುಡಿಸಲಿನ ಜಗಲಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ನಡುವಣ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಯ್ಯನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಪಾದಗಳೆಡೆ ಕುಳಿತು ದುಃಖಾರ್ತೆಯಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಅವ್ವ ಏನೇನನ್ನೂ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳಿತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ತಾಯಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಾತು ನಿಂತುಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರು ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಬಹುಶಃ ಹೊರಗೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವನು, ಅವ್ವ ಕರೆದುದರಿಂದಲೂ ಏನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ, ಅವ್ವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಪಾದದೆಡೆ ನಿಂತು, ಜ್ವರತಪ್ಪವಾಗಿ ಶೀರ್ಣವಾಗಿ ಮೂಕವಾಗಿದ್ದ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಮುಖದ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಅಪ್ಪಯ್ಯ ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಮೌನವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಅವರ ಮುಖ ಪ್ರಸನ್ನವಾಯಿತು; ಮುಗುಳು ನಗೆಯ ಅಲೆ ತುಟಿಗಳೆಡೆ ಸಂಚರಿಸಿತು. ಯಾವುದೋ ಅತ್ಯಂತ ಸುಖದ, ಸಂತೋಷದ, ಮಂಗಳಮಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದವರಂತೆ ಅವರ ಮುಖ ಹರ್ಷಕಾಂತಿಯಿಂದ ದೀಪ್ತವಾಯಿತು. ಅದುವರೆಗೂ ನಾಲಗೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ ಮೂಕರಾಗಿದ್ದವರು ಆನಂದ ತಾಡಿತರಾದವರಂತೆ ನಗತೊಡಗಿದರು. ಆ ನಗೆಗೆ ದುರ್ಬಲವಾಗಿ ಎಲುಬುಚರ್ಮವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಮೈ ಕುಲುಕುತ್ತಿತ್ತು! ಯಾತಕ್ಕೆ ನಕ್ಕರೋ ಏನೋ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಅದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಂಟಾದುದು ಎಂದು ಅವ್ವನಿಗೂ ಆಸೆ ಅಂಕುರಿಸಿತು, ಬಹುಶಃ ರೋಗ ವಿಮುಖವಾಗುವ ಸೂಚನೆ ಇರಬಹುದು ಎಂದು!

ಆದರೆ ಆ ನಗೆ, ಆ ಹರ್ಷ ಅವ್ವ ಉಹಿಸಿದಂತೆ ರೋಗವಿಮುಖತೆಗೆ ಮುನ್ನೂಚನೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಆ ರಾತ್ರಿಯೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು:

ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾವು ಸಾಯುವ ಮುನ್ನ ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಏನೋ ತುಂಬ ಹರ್ಷದಾಯಕವಾದುದನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಸಂತೋಷಾತಿಶಯದಿಂದ ನಕ್ಕ ಆ ಚಿತ್ರ ನನ್ನ ಜೀವಮಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಬಂದಿದೆ. ಏಕೆ ನಕ್ಕರು? ನನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹರ್ಷದಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಯಾವ 'ದರ್ಶನ' ಮಿಂಚಿತು, ಶಾರೀರಿಕವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅವರಿದ್ದ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ನಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಚೋದನೆಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ತಮ್ಮ ಮಗನ ಮಂಗಳಮಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ, ಲೋಕೋತ್ತರ ಅಭ್ಯುದಯ ನಿಃಶ್ರೇಯಸಗಳ ಸಕ್ಕದ್ದರ್ಶನವೇನಾದರೂ ಆಯಿತೆ? ಅಥವಾ ತಾವು ತಮ್ಮ ಮರಣಾನಂತರ ಆ ಮಗನಿಗೇ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಆ ಅವನ ಅಭ್ಯುದಯ ನಿಃಶ್ರೇಯಸಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡು, ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಚಿತ್ರವೇನಾದರೂ ಗೋಚರವಾಯಿತೆ? ಅಂತಹುದೇ ಆದ ಒಂದು ದುರಂತ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ, ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವ ಮುನ್ನ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರೂ ಮೈಲಿಯಾಗಿ ಆಗತಾನೆ ಗುಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳೂ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ನಗೆಯಷ್ಟೇ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ಸಾರ್ಥಕಗೊಂಡುದನ್ನು ನೆನೆದರೆ, ಸಾಯುವ ಮುನ್ನ ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಕಂಡದ್ದು 'ಭವಿಷ್ಯದ್ದರ್ಶನ'ವೆಂದೇ ನಂಬಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಅವ್ವ ತಿರುಪತಿ ದೇವರಿಗೆ ಮುಡಿಪು ಕಟ್ಟಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೋ ಏನೋ!

ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗರು ನಾವೆಲ್ಲ ಮಲಗಿ ನಿಡ್ಡೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಏನೋ ಆದಂತಾಗಿ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡೆ; ಅಳು, ರೋದನ, ಗೋಳಾಟದಿಂದ ಮನೆ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು! ಜೊತೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಹುಡುಗರೂ ಎದ್ದರು! ಅವರೂ ಅಳುತ್ತಾ ನನ್ನಂತೆಯೆ ಬಾಗಿಲೆಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಗುಡಿಸಲಿನ ನಡುವಣ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಗೋಳಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಏನೇನನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ. ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರೂ ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯ ಅರಿವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ, ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವುದೇ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು, ಅಪ್ಪಯ್ಯ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೋಸಸ್ ಮೇಷ್ಟರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಗದರಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕೋಣೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ನಾನು ಅಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದೆ. ತಂದೆಯ ಸಾವಿನ ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವಾಗಿ ನಾನು ಅಳುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಅಥವಾ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಗೋಳಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಈಗ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲಾರೆ.

ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ರೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಸಸ್ ಮೇಷ್ಟರು “ಏನು ಗೌಡರೆ? ನೀವೆ ಹೀಗೆ ರೋದಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ?” ಎಂಬರ್ಥದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಲು ಹೋದಾಗ ಅವರು “ಅಯ್ಯೋ, ಮೇಷ್ಟರೆ, ಇದ್ದೊಬ್ಬ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆನಲ್ಲಾ ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿ ಅಂಥಾ ಅಣ್ಣನನ್ನು?” ಎಂಬರ್ಥದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದುದೂ ನನಗೆ ಕೇಳಿಸಿತ್ತು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಕಾಯಿಲೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ನೋಡಿ ಹೋಗಲು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ನಾಲ್ಕಾರು ನಂಟರು ನೆರೆದರು. ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಕಳೆಬರವನ್ನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ದೋಣಿಗಂಡಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿ, ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಆಚೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು. ತಂದೆಯ ಶವವಿದ್ದ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಅವರ ಪಾದದಡೆ ಕುಳಿತು ತಾಯಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನೂ ನನ್ನ ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಇತರ ಹುಡುಗರೊಡನೆ ಮತ್ತೊಂದು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದೆವು. ದೊಡ್ಡವರೆಲ್ಲ, ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರೂ ಸೇರಿ, ನಡೆದೇ ಬಂದರು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ. ಗಾಡಿ ಸುಡುಗಾಡಿನ ಬಳಿಯ ಕೂಡುಹಟ್ಟಿಯ ಹತ್ತಿರ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಅಮ್ಮದಿರೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು. (ಹೆಣವನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಿಲ್ಲ.) ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಂದು ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಕಳೆಬರವನ್ನು ನೋಡಿ ಗೋಳಿಟ್ಟರು. ಅವನನ್ನೂ ಸಂತೈಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಎಂದು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ನಾನೂ ನನ್ನ ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಅಳುತ್ತಲೆ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಜಗಲಿಯ ಕೆಸರು ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತೆವು. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆಯ ಕಲ್ಲಿನ ದೇವರು ಕಲ್ಲಾಗಿಯೆ ಕುಳಿತಿತ್ತು.

ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರವಾದುದನ್ನು ನಾನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡದಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಅಂದಿನ ನನ್ನ ವಿಧಿ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅದೇ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬೀರಿದೆ ಎಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ! ಉಳಿದವರಿರಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನ ಹತ್ತಿರದ ಬಂಧುಗಳು ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಅಗ್ನಿ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ನಾನು ಇರದಿರುವಂತೆ ವ್ಯೂಹವೊಡ್ಡಿದೆಯಲ್ಲಾ!

ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಅಪರಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಓದಲು ಕಳಿಸಿದರು. ಈ ಸಾರಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನಮಗಾಗಿಯೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡ ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆಗೆ-ಅದೂ ಹುಲ್ಲಿನದೆ, ತುಸು ದೊಡ್ಡದಷ್ಟೆ-ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಆ ಮನೆಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶಾಲವಾದ ಜಾಗವಿದ್ದು, ಅದರ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಕಾಫಿ ತೋಟವೂ ಇತ್ತು. ಎಂದಿನಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಹತ್ತಾರು ಮಂದಿ ಗಂಡಸರೂ ಹೆಂಗಸರೂ ಇರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸತ್ತರೆ, ಸಾವಿನ 'ದುಃಖ'ವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯೇ ತರಹದ 'ಕಷ್ಟ'ಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಒಳಗಿನ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹೋದುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಹೊಟ್ಟೆಬಟ್ಟೆಯ ಬದುಕಿನ ಕಷ್ಟ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಿಗಾದರೂ ಅಷ್ಟ. ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಹೋದುದರಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಲಾರದ ಭಯಂಕರ ವೈಧವ್ಯದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರು ಅವ್ವ ಒಬ್ಬಳೆ. ಅವ್ವನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದ ನಾವೂ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ದುಃಖಿಗಳಾಗಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಓದಲು ಬಂದು, ಮನೆಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಹುಡುಗರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ, ಆಟಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಸಾವಿನ ನೋವು ಕ್ರಮೇಣ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಹೊಂದಿತು. ಆದರೆ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಟಪಾಟಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ನೆನಪು ಅಳಿಸಿಹೋಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕನಸಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕನಸುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಮಾತ್ರ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಪ್ಪಯ್ಯ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ತೊರೆದು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ; ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಅಳುತ್ತಾ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ-ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ! ನಾನು ಅವರನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು "ಇಷ್ಟು ದಿನ ಏಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಿರಿ? ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಬೇಡಿ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾವೇನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ನಿಮಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುವಂತೆ!" ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚುತ್ತಿರುವಂತೆ! ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ-ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಯಾವುದೂ ಜಾತೆಯಲ್ಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ, ಕಂಡ ನಾನೂ ಕರೆಯುತ್ತಾ ಅವರಡೆಗೆ ಓಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ, ಆದರೆ ಜನಸಂದಣಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಹೋದಂತೆಯೂ ಕನಸು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ-ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಕೃಶವಾಗಿ ಬಡಕಲಾಗಿ ದೈನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬಂತೆ ಕನಸು. ಈ ಕನಸುಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿತ್ತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು.

ಬಹುಶಃ ನನಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅಪ್ಪನ್ನ ನನಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವವರೆಗೂ, ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳೂ ಈ ತರದ ಕನಸುಗಳು ಬೀಳುತ್ತಲೆ ಇದ್ದುವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಆ ರೀತಿಯ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಕನಸು ಬಿದ್ದಂತೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಅವ್ವ ಮಾತ್ರ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಸಾವಿನ ಆಘಾತದಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿದವರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದು!, ಓದುವುದಕ್ಕೊಂದು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟ ವರ್ಷದ ಬಹುಪಾಲು ಹೊರಗಿದ್ದು, ರಜೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇತರ ಮನೆಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ತೋಟ ಗದ್ದೆ ಕಾಡು ಬೇಟೆ ನಂಟರಮನೆ ಮೊದಲಾದ ಹವ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅಲಕ್ಷ ಮನೋಭಾವದ ನನಗೆ ಅವ್ವನ ಸಂಗಡ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುವ ಅವಕಾಶವೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವರ ಹೃದಯದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳಲೆ ಇಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಮರಣದ ಬೇಗೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸಾರದ ಈಷ್ಯಾದ್ವೇಷ ಅಸೂಯೆ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳ ಬೇಗೆಯೂ, ಇದ್ದ ಒಬ್ಬನೆ ಮಗನ ಅಲಕ್ಷದ ಬೇಗೆಯೂ ಸೇರಿ, ಅಪ್ಪಯ್ಯ ತೀರಿಕೊಂಡ ಎಂಟೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರು.

ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಸಸ್ ಮೇಷ್ಟರು ನಮಗೆ ಮನೆಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿಹುದ್ದೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿಯೂ ಅವರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಅವರು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ನರ್ಸ್‌ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ. ದಂಪತಿಗಳು ನಮ್ಮ ಹುಲ್ಲಿನ ಮನೆಯ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಒಂದೆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಉಟ ಮಲಗುವುದು ಸ್ನಾನ ಎಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತೋ ನಾನರಿಯೆ! ಆದರೆ ನಾವೂ-

ಏಳೆಂಟು ಜನ ಹುಡುಗರು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಅಮ್ಮ, ಒಬ್ಬ ಅಳು ಎಲ್ಲರೂ ಉಳಿದ ಎರಡು ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೆ 'ಮನೆ' ಮಾಡಿದ್ದೆವಾದ್ದರಿಂದ ಆಗ ನಮಗೆ ಅಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದೂ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಬರುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ!

ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು, ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದು, ಏನಾದರೂ ತಿಂಡಿ ಕಾಫಿ ಮಾಡುವುದು, ಆಟದ ಬದಲಿಗೆ-ಫುಟ್ ಬಾಲ್ ಬ್ಯಾಡ್ ಮೆಂಟನೋ ಕ್ರಿಕೆಟೋ ಯಾವುದಾದರೂ ಆಟದಲ್ಲಿ ಮಗ್ಗುವಾಗುವುದು, ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಬಳಲಿ ಬೆವರುತ್ತಾ ಮನೆಗೆಬಂದು, ಕೈಕಾಲು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಓದುವ ಶಾಸ್ತ್ರಮಾಡುವುದು, ಉಂಡು ಮಲಗುವುದು-ಹೀಗೆ ದಿನದ ಮೇಲೆ ದಿನ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ರಜಾದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಹುಡುಗರ ಜೊತೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಚಕ್ರ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಾರತಿಪುರದ ಉಬ್ಬಿನ ಕಡೆಗೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ-ಶಿವಮೊಗ್ಗ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಡ್ಡಾಜಿಡ್ಡಿನಿಂದ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಥವಾ ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕಳ್ಳ ಪೊಲೀಸು ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಕಾಡು ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಳಲುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಥವಾ ಚೀಲಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲು ತುಂಬಿ ಹೆಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ರಬ್ಬರ್ ಬಿಲ್ಲು ಹಿಡಿದು ಹೊಳೆಯ ಪಕ್ಕದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗೋಲಿಯಾಟದ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಹಗಲು ಮುಗಿದರೂ ಆಟ ಮುಗಿಯದೆ, ತುಂಬ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹೊತ್ತಾಗಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಬೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಬೇಸಗೆ ರಜಾ ಕ್ರಿಸ್‌ಮಸ್ ರಜಾಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಡು ಸುತ್ತುವ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲೆಹಾಕಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವ ನಾನಾ ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಶಾಲೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾವು ಪೇಟೆಯ ಯಾವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇದ್ದುದೂ ಅಷ್ಟಕಷ್ಟೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಳ್ಳಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂತಹ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಜನ ಸಂದಣಿಯ ನಡುವೆ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದು, ಹಾದಿಯ ಬದಿ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದ ಬತ್ತಾಸು ಮಿರಾಯಿ ಕಡಲೆ ಕಾರದಕಡ್ಡಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ನಮ್ಮ ಜಾತ್ರೆಯ ಉತ್ಸಾಹ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತೇರು ಎಳೆಯುವುದನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೆ ಹೆದರಿ ಹೆದರಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕಂತೂ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಬಳಿಸಾರಿದ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಶೂದ್ರರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸದಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರವಿದ್ದಿತೆ ಹೊರತೂ ಭಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆ ಜನಿವಾರ ಹೊಟ್ಟೆ 'ಅರೆನಗ್ಗತೆ' ಇವುಗಳನ್ನು ಕೈಸ್ತ ಉಪಾಧ್ಯಾರಿಂದ ಕಲಿತಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾಸ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು.

-16-

ನಮ್ಮ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ರಾಮರಾಯರು. ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಿಳಿಯ ಪೇಟ, ಕೋಟು, ಕಚ್ಚೆ ಹಾಕಿ ನೀಟಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತರ ಕೆಲವರಂತೆ ಅವರು ಹೊಡೆಯುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಹೆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ತುಂಬ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿ ನಾಗರಿಕವಾಗಿ ನಗುತ್ತಲೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆಲ್ಲ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವ, ವಿಶ್ವಾಸ. ಅವರದ್ದು ಒಂದು ಹಟ: ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಲಲಾಟಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು, ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ 'ಕ್ಯಾಸ್ಟ್‌ಮಾರ್ಕ್' ಅನ್ನು, ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಬರಬೇಕು ಎಂದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಕೊಂಕಣಿಗಳು ತಪ್ಪದೆ ಹಾಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಹಾಗೆ ತಿಲಕ ಧರಿಸಿಯೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು, ಹೆಸರಿಗೆ ನಾಮಧಾರಿ. ಒಕ್ಕಲಿಗ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ, ಲಾಂಛನಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾಗ, ನಾಮದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಯಾರಾದರೂ ಹಿರಿಯರು ನಾಮ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ನಾನೂ ಮುಖ ಚಾಚಿ ನಾಮ ಇಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟೆ ಹೊರತೂ ಅದನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಾಗಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಂತೂ ನಾಮ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದೆಲ್ಲಿ ಬಂತು? ಆದರೆ ರಾಮರಾಯರ ಪೀಡೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಹೊಡಿದ್ದೆ. ಅವರ ಕ್ಲಾಸು ಇರುವಾಗ,

ಯಾರಾದರೂ ಹಣೆಗೆ ನಾಮ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅವನ ಹಣೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನನ್ನ ಹಣೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ, ಬಲವಾಗಿ ಒತ್ತಿ, ನನ್ನ ಹಣೆಗೂ ನಾಮದ ಗುರುತು ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಮರಾಯರ ತರಗತಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ, ಒಂದೆ ನಾಮ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಗೆಳೆಯ ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ, ಮೂರು ನಾಮದ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ಗೆಳೆಯನನ್ನೆ ಹಿಡಿದು, ಅವನ ಹಣೆಗೆ ನನ್ನ ಹಣೆ ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹುಡುಗ ಎರಡು ಬಿಳಿನಾಮಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಕೆಂಪುನಾಮ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಪೂರ್ವ. ರಾಮರಾಯರು ಇದೇನು ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ನಾಮ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೀಯಾ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗೌಡರೂ ಮೂರುನಾಮ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ದಾಸಯ್ಯಗಳಂತೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಇಂತಹ ಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಸ್ನೇಹಿತನ ಹಣೆಯ ಮೂರು ನಾಮ ನನ್ನ ಹಣೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಎರಡು ಬಿಳಿನಾಮಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಒರಸಿಹಾಕುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಈ ನಾಮದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಕೇಡಿರಿಜಿಸ್ವರಿಗೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ದಾಖಲಾಗಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಕೆಲವು ಐಯ್ಯಂಗಾರ ಹುಡುಗರು ಶೂದ್ರನ ಹಣೆಗೆ ಹಣೆಯೊತ್ತಿದರೆ ತಮ್ಮಜಾತಿ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮಡಿಕೆಟ್ಟು ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹಣೆ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಜಾತಿಭೇದ ಇಲ್ಲದ ಸ್ನೇಹಿತರಾರೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ, ಹಣೆಗೆ ನಾಮ ಒತ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ. ಆದರೆ ರಾಮರಾಯರ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಹೋಗಲೇಬಾರಾಯಿತು. ಯಾರಾದರೇನಂತೆ? ಹಣೆಗೆ ನಾಮದ ಚಿಹ್ನೆ ಬಿದ್ದರಾಯಿತು ಎಂದು, ಹತ್ತಿರದ ಗೆಳೆಯನಲ್ಲದ, ಫಕ್ಕನೆ ಎದುರಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನನ್ನು ಹಣೆಗೆ ಹಣೆಯೊತ್ತಿ, ನಾನು ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದ ಶಿಕ್ಷಾಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ. ಅವನು ತುಂಬ ಮಡಿ ಹಾರುವ, ನನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ 'ಶೂದ್ರ', 'ಮುಟ್ಟಾಳು' ಎಂದು ಏನೇನೂ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟ. ನನಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಏರಿ 'ನಿನ್ನ ಜನಿವಾರ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ, ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಉಗುಳಿ ಜಾತಿ ಕೆಡಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹುಡುಗರು ಎಷ್ಟೇ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿರಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಸಾಬರ ಹುಡುಗರಿಗೂ ಶೂದ್ರ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಹೆದರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಎಲ್ಲಿ ಉಗುಳಿ ಜಾತಿ ಕೆಡಿಸುತ್ತಾರೋ ಎಂದು! ಅಂತೂ ಆ ಹುಡುಗ ಹೆಡ್ಡಾಸ್ವರಿಗೆ ದೂರುಕೊಟ್ಟ. ಸರಿ, ಹೆಡ್ಡಾಸ್ವರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಶೂದ್ರ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕರೊಡನೆ ಒಂದೇ ಬೆಂಚಿನಮೇಲೆ ಮೈಗೆ ಮೈ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವವೆಲ್ಲ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಮೊದಲೇ ಈರ್ಷ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ನನ್ನನ್ನು ಆಫೀಸು ರೂಮಿಗೆ ಕರೆಸಿ, ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದ. ಆ ಹುಡುಗ ನಾನು ಉಗುಳುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದನ್ನು 'ಉಗುಳಿಯೆ ಬಿಟ್ಟ' ಎಂದು ವರದಿ ಮಾಡಿದ್ದ. ನಾನು 'ಉಗುಳಲಿಲ್ಲ, ಉಗುಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೆದರಿಸಿದೆನಷ್ಟೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ 'ಉಗುಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದದ್ದು ಉಗುಳಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡುಪಾಪ!' ಎಂದು ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿಯೆ ಬಿಟ್ಟ. ಬೆತ್ತದಿಂದ ಅಂಗೈಗಳಿಗೆ ಏಟು ಬಿಗಿದು, ಕೇಡಿರಿಜಿಸ್ವರಿಗೆ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟ! ಕೇಡಿರಿಜಿಸ್ವರಿಗೆ ಹೆಸರು ಸೇರುವುದೆಂದರೆ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟದ್ದು! ತರುಳಿಯದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗನ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ತರುತ್ತದೆ! ಅವನು ಮುಂದೆ ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕರೀಗೀಟು-ಬ್ಲಾಕ್‌ಮಾರ್ಕ್-ಅವನಿಗೆ ಕಂಟಕಪ್ರಾಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ!-ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೆದರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನನಗಿದ್ದದ್ದು ಆ ಭವಿಷ್ಯ ಜೀವನದ ಅಪಾಯ ಭಯವಲ್ಲ; ಅಂಗೈಗೆ ಬಿದ್ದ ಬೆತ್ತದೇಟಿನ ನೋವು!

ರಾಮರಾಯರು ನಮಗೆ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ತರಗತಿಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಲಿ ಸಿಬ್ಬರ್ ಎಂಬ ಕವಿಯ 'ದಿ ಬ್ಲೈಂಡ್ ಬಾಯ್'-(ಕುರುಡು ಹುಡುಗ)-ಎಂಬ ಒಂದು ಕಿರುಕವನ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ಪಾಠ ಹೇಳುವಾಗ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಆ ಕವಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಕಾಲಿ ಸಿಬ್ಬರ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ನಾನು, ಆ ಕವನದ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅಂದಿನ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಉದ್ದ ಕೂದಲಿನ ವ್ಹಿಗ್ ಧರಿಸಿದ್ದ ಕಾಲಿ ಸಿಬ್ಬರ್ ಕವಿಯ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಉದ್ದವಾಗಿ ಹೆಗಲು ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು ಬಿಟ್ಟು ಮಧ್ಯೆ ಬೈತಲೆ ತೆಗೆದು ಬಾಚುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಅವನಿಗೆ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಅದೇ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಡ್ಸ್ ವರ್ತಕವಿಯ 'ವಿ ಆರ್ ಸೆವನ್'-ನಾವು ಏಳು ಮಕ್ಕಳು-ಎಂಬುದೂ ಇತ್ತು. ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಕವನದ ಧ್ವನಿಯಾಗಲಿ ಅದರ ಹಿರಿಮೆಯಾಗಲಿ ಒಂದಿನಿತೂ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಕವನದಲ್ಲಿಯೇ ಬರುವ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಮೃತ್ಯು ಅರ್ಥವಾಗದಂತೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೂ ಆಗಿತ್ತೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿತಾ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸೆಲೆಯೊಡೆದ ಮೇಲೆ, ಆ ವಿಚಾರವಾದ ಕಾವ್ಯವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ಓದಿ ಕೇಳಿಯಾದ ಮೇಲೆ, ಆ ಸಣ್ಣ ಕವನದ ಮಹಾಧ್ವನಿಸಂಪತ್ತಿಗೆ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದದ್ದು!

-17-

ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಅದು ನಡೆದದ್ದು ನಾನು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದು.

ಬೇಸಗೆಯ ರಜ ಮುಗಿದು ಸ್ಕೂಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೊದಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ನಮ್ಮ ಕ್ಲಾಸಿನ ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೆಡೆ ಒಟ್ಟುಕೂಡಿಸಿದರು. ಬಹುಶಃ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪೂರೈಸಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೆವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿದ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ರಜದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಾ ಗುಲ್ಲೋಗುಲ್ಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇಷ್ಟರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮೇಜಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಬಡಿದು 'ಸದ್ದೂ!' ಎಂದು ಕೂಗಿದೊಡನೆಯೇ ಗಲಾಟೆ ತಟಕ್ಕನೆ ನಿಂತು ಹೊಯ್ದು ಮಳೆ ಹೊಳವಾದಂತಾಯ್ತು. "ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸಂಸ್ಕೃತ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರು? ಯಾರು ಕನ್ನಡ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರು? ಸಂಸ್ಕೃತ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛಿಸುವರೆಲ್ಲ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಿ!" ಎಂದರು. ಅನೇಕರು ಎದ್ದುನಿಂತರು. ನಾನೂ ಎದ್ದು ನಿಂತೆ. ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಂದಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವಾಗ ನಾನೇಕೆ ಕೂತಿರಬೇಕು? ನಾನೇನು ಕಡಿಮೆ? "ಸಂಸ್ಕೃತದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲ ಮತ್ತೊಂದು ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ" ಎಂದರು ಮೇಷ್ಟರು. ತುಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ನಾನೂ ಇತರರೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಬೇರೆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆ. ನನ್ನ ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಮಿತ್ರರು, ಕನ್ನಡ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದವರು "ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಷ್ಟ ಕಷ್ಟ. ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಾತ್ರ" ಎಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಹಪಾಠಿಗಳು "ನಿನ್ಯಾಕೆ ಬಂದೆಯೊ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ? ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಯಾಕೊ ಸಂಸ್ಕೃತ? ನೀನೇನು ಮಂತ್ರಗಿಂತ್ರ ಹೇಳಿ ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ಮಾಡಿಯೇನೋ? ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿನಗೆ ಉಚ್ಛಾರ ಮಾಡೋಕೆ ಆಗೋದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಅದನ್ನು ಕಲ್ತು ಬರೆದು ಪಾಸುಮಾಡುವುದು ಹೌದೇನೋ?" ಎಂದು ಅರೆಅಣಕದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಮಾತನಾಡಿದರು. "ಓಹೋ ಅದೇನು ಮಹಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲೇನೋ?" ಎಂದು ನಾನು ಉಡಾಫೆ ಮಾಡಿ, ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತೆ. ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರ ಹೆಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮೂರುನಾಮದ ಪಂಡಿತರು ನನ್ನ ಸರದಿ ಬರಲು, ನಾನು ಹೇಳಿದ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೆರಗಾಗಿ, ಮೆಟ್ಟಿಬಾರದ್ದನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದವರಂತೆ, ಜುಗುಪ್ಸೆ ವಿಸ್ಮಯ ಅಸಮಾಧಾನಗಳ ಭಂಗಿಯಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನನ್ನ ಕಡೆ ದುರದುರನೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನೋಡಿ, ಏನನ್ನೋ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಹುಡುಗರ ಹೆಸರು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು.

ಸಂಸ್ಕೃತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಅವರು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಹೆದರಬೇಡಿ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನಾದರೂ ಬೋರ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ಬರೆದು ತಿಳಿಯಹೇಳಲಿಲ್ಲ. "ನಾಳೆ ಬರುವಾಗ ನೀವೆಲ್ಲ ಅಮರಕೋಶದ ನಾಂದಿಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು" ಎಂದರು, "ಯಸ್ಯಜ್ಞಾನ ದಯಾಸಿಂಧೋ" ಇತ್ಯಾದಿ, ನೀರಿಳಿಯದ ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಕಡಬು ತುರುಕುವಂತೆ!

ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನಂತೆ ಹಲವರೂ. ಮರುದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಪಂಡಿತರ ಉದ್ದೇಶ ನೆರವೇರಿತು. ಆ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡುವುದಿರಲಿ, ಅರ್ಥವೆ ಆಗದ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚಾರಮಾಡುವುದೂ ಅನಾಧ್ಯವಾಯಿತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ. 'ಶೂದ್ರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಾಯಿ ತಿರುಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ! ಇವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಯುತ್ತವಂತೆ! ನಿಲ್ಲೋ ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ!' ಹೀಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನ ಏಟು ತಿಂದು ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ನಿಂತು ನೋವಿಗೂ ಅವಮಾನಕ್ಕೂ ಹೇಸಿ ರೋಸಿ, 'ಹಾಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಹಾಳಾಗ!' ಎಂದು ಬೈದು ಮತ್ತೆ ಕನ್ನಡದ ತರಗತಿಗೇ ಸೇರಿದೆವು, ತಾಯಿಯ ಮಡಿಲಿಗೆ ಓಡುವಂತೆ!

-18-

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಎ.ವಿ. ಸ್ಕೂಲಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವರ್ಗದವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದವನೆಂದರೆ ಇಸ್ಮೋಲ್ ಜವಾನ 'ಆರೆಕೊಪ್ಪ', 'ಅರೆ ಕೊಪ್ಪ' ಎಂದು ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಅವನನ್ನು ಅವನನ್ನು 'ಆರೋಕೈಂ' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಅವನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಕೈಸ್ತಮತಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಗ ನಮಗಿನ್ನೂ ಮತಪ್ರಜ್ಞೆಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಊರು, ಭಾಷೆ ಇದೊಂದೂ ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡವಲ್ಲದೆ ಅವನು ಬೇರೆಯ ಭಾಷೆಯನ್ನೂ ಆಡುತ್ತಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅವನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನೊಬ್ಬ ಸ್ಕೂಲಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ 'ಬಂಗಲೆ' (ಟಿ.ಬಿ)ಯ ಮೇಟಿಯಾಗಿದ್ದ. ಅವನೊಡನೆ 'ಅರೆಕೊಪ್ಪ' ಇರುತ್ತಿದ್ದ! ಬಹುಶಃ ತನ್ನ ಮನೆಯವರೊಡನೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದನೋ ಏನೋ?

ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಇಪ್ಪತ್ತರ ಆಚೆ ಈಚೆಯ ವಯಸ್ಸಿದ್ದಿರಬಹುದು. ದೃಢಕಾಯನಾಗಿದ್ದು ನಮ್ಮ ತಂಟೆ, ಚೇಷ್ಟೆ ಹೋರಾಟ ಹೊಡೆದಾಟಗಳೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು ನಮಗೆ "ವೀರಪುರುಷ"ನಾಗಿದ್ದ.

ಸ್ಕೂಲಿನ ಎದುರಿಗೇ ದೇವಂಗಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹುಡುಗರನ್ನು ಓದಿಸಲು ಮನೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲ. ಅವರದೇ ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಮನೆ. ನನ್ನ ಓರಗೆಯವರಾಗಿ ಅದೇ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು ದೇವಂಗಿಯ ಡಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಮತ್ತು ಡಿ.ಎನ್. ಹಿರಿಯಣ್ಣ. 'ಅರೆಕೊಪ್ಪ'ನಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸದೃಶ ಗೌರವ. ಬಹುಶಃ ಅವರಿಂದ ಆಗಾಗ ಉಪಕೃತನಾಗುತ್ತಿದ್ದಿರಲೂಬಹುದು!

ನಾವು ಬಂಧುಗಳಾಗಿಯೂ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿಯೂ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಗೋಲಿಯಾಟವೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದ ಸಮಯ. ಕೊಂಡ ಗೋಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಹುಬೇಗನೆ ಹುಟ್ಟುಹಿಟ್ಟಾಗಿ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಸಿಮೆಂಟಿನುಂಡೆಯಂತೆ ಭದ್ರವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳನ್ನು 'ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಲಿ'ಗಳೆಂದೂ ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು 'ಹಿಟ್ಟಿನ ಗೋಲಿ'ಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಮಗೆ 'ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಲಿ'ಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಗೀಳು. ಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೆ 'ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಲಿ'ಗಳನ್ನೆ ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲಾ ಅಂದರೆ, ಇದು ಕಲ್ಲಿನದು ಇದು ಹಿಟ್ಟಿನದು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗದಂತೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಬಳಿದಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶುರುಮಾಡಿದ ಮೇಲೆಯೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಯಾವುದು ಹಿಟ್ಟಿನದು ಯಾವುದು ಕಲ್ಲಿನದು ಎಂದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವಯಾವ ಹುಡುಗರ ಕೈಲಿ ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಲಿಗಳಿವೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅವರನ್ನು ಗೋಲಿಯಾಟಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕ್ಲಾಸು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅಥವಾ ಕ್ಲಾಸು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಸ್ಕೂಲಿನ ಬಳಿಯೆ ಆಟಕ್ಕೆ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಸರಿ, ಆಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮುಂದುವರಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪೂವ್ಯಸಂಕೇತದಂತೆ ಆರೆಕೊಪ್ಪ ಹಾಜರಾಗುತ್ತಿದ್ದ "ಯಾಕ್ರೊ ಸ್ಕೂಲ್ ಹತ್ರ ಗೋಲಿಯಾಡೋದು? ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಕೊಡ್ರೊ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಲೀನ!" ಎಂದು ಗದರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಾವು-ನಾನು, ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ರಾಮರಾವ್, ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ ಮೊದಲಾದ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನವರು-ನಮ್ಮ ಗೋಲಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಾವು ಹೆದರಿ ಕೊಟ್ಟದನ್ನು ಕಂಡು ಇತರರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗೋಲಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವನ ಕೈಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು

ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಂತೆ ನಟಿಸಿ ಗೋಲಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ ಸ್ಕೂಲಿನ ತಾರಸಿಗೆ ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟು “ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಲಿಯಾಡೀರಿ, ಹುಷಾರ್!” ಎಂದು ಸ್ಕೂಲಿನೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪೆಚ್ಚುಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು-(ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿನವರದು ಬರಿಯ ನಟನೆ)-ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಹೋದಮೇಲೆ ಅರೆಕೊಪ್ಪ ಸ್ಕೂಲಿನ ಉದ್ದ ಏಣಿಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಾರಸಿಗೆ ಹತ್ತಿ ಆ ಗೋಲಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟು ಮಾಡಿ ತೆಗೆದು ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಎದುರುಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾವು ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿನವರು, ನಸುಗತ್ತಲೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಕೂಲಿನ ಬಳಿಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆಮೇಲೆ ಅರೆಕೊಪ್ಪ ದರೋಡೆ ಹಂಚುವಂತೆ ಆ ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಲಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ತನ್ನ ಪಕ್ಷಪಾತಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ!

ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿಯೂ ರೌಚಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟನೆ ‘ಅರೆಕೊಪ್ಪ’ನ ನೆನಪಿನೊಡನೆ ಸಂಗತವಾಗಿದೆ- ಹೆಮ್ಮಲಗನ ಘಟನೆ:

ಅಂದು ಭಾನುವಾರ. ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯಲು ಹೊಳೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೊರಟೆವು-ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ಮಾನಪ್ಪ, ತಿಮ್ಮ, ನಾನು ಧರ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ನಾವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಳೆ ಕುಶಾವತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ತುಂಗೆ! ಕುಶಾವತಿ ನಮ್ಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಆಗಲೆ ‘ಹಳ್ಳ’ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದರೆ ‘ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳ’ವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಈಜುವ ಪ್ರವೀಣತೆ!

ಸಾಬೂನು ಕೊಳ್ಳಲು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಆರುಕಾಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಸೋಸಲು ಗಾಳಗಳನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ಕಾಸಿಗೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಹೋದೆವು. ಒಂದು ಗಾಳಕ್ಕೆ ಬಗನಿ ಜವಿಯ ನೇಣುಕಟ್ಟಿದೆವು. ಬಂಡೆಬಂಡೆಗಳು ಹಿಂಡು ಹಿಂಡು ಮಲಗಿದ್ದ ಹೊಳೆಯಂಚಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಕೌಪೀನಧಾರಿಗಳಾಗಿ ನೀರಿಗಿಳಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ, ಬಳಿಯೆ, ಹೆಂಗಸರೂ ಗಂಡಸರೂ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಮಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಯಾವ ಪರಿವೆಯೂ ಇರದಿದ್ದ ಕಾಲವದು!

ಗಾಳಕ್ಕೆ ಎರೆಹಾಕಲೆಂದು ಒಂದು ಪಂಚೆಯನ್ನೆ ಬಲೆಮಾಡಿ ಗೋರಿ ಒಂದೆರಡು ಸಣ್ಣ ಮಿಡಿ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದೆವು. ಆ ಮೀನನ್ನು ಗಾಳಕ್ಕೆ ಚುಚ್ಚಿ, ನಾವು ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಸುಬಂಡೆಯ ಸಂದಿಯ ನೀಡಿಗೆ ಇಳಿಬಿಟ್ಟೆವು. ಗಾಳದ ನೇಣಿನ ಈ ತುದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕೋಲನ್ನು ಒಂದು ಕತ್ತಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಬಟ್ಟೆಗೆ ಸಾಬೂನು ಹಚ್ಚುವ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದೆವು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅರೆಕೊಪ್ಪನೂ ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ನಾವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ನಮ್ಮೊಡನೆ ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ಏನೇನೂ ಗಳಹುತ್ತಾ ಅವನೂ ನೀರಿಗಿಳಿದು ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಶುರುಮಾಡಿದನು.

ಗಾಳದ ಕೋಲು ಅಲ್ಲಾಡಿತು! ಬಂಡೆಯಿಂದ ನೀರಿಗೆ ಬಿತ್ತು! ಬೇಗಬೇಗನೆ ಕೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದು, ನೇಣಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ, ಎರೆಕಟ್ಟಿದ್ದ ಮೀನನ್ನು ಎಳೆದೆವು. ನೇಣು ತುಂಡಾಯಿತು. ನೋಡಿದರೆ, ನೇಣಿನ ತುದಿಯ ಗಾಳವೆ ಗೈರು ಹಾಜರು! ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಗಾಳವನ್ನು ನೇಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ, ಪುಡಿ ಮೀನೊಂದನ್ನು ಎರೆಸಿಕ್ಕಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಜಾಗಕ್ಕೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿಬಿಟ್ಟೆವು. ಬಿಡುವುದೆ ತಡ, ಮತ್ತೆ ಮೀನು ಕಚ್ಚಿ ಎಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಈ ಸಾರಿ ಸಿಕ್ಕಿತು ಎಂದುಕೊಂಡು ನೇಣನ್ನು ಬಲವಾಗಿ, ಹಿಡಿದೆಳೆಯಲು, ಮೊದಲಿನಂತೆಯೆ ನೇಣು ತುಂಡಾಗಿ, ಗಾಳ ಮಂಗಮಾಯವಾಗಿತ್ತು! ಎರೆ ಕಚ್ಚುವ ಮೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ಆಮೆ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆವು. ಏನಾದರಾಗಲಿ ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಬಲವಾದ ದಾರಕ್ಕೆ ಕೈಲಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಗಾಳವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಎರೆಚುಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದರೆ! ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಗತಿಯಾಯ್ತು!

ತಿಮ್ಮ ಓಬಯ್ಯ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಮೂವರನ್ನು ಓಡಿಸಿದೆವು ಮನೆಗೆ, ಕೆರೆಕೇರಿ ಅಮ್ಮಗೆ ಹೇಳಿ ಮೂರು ಕಾಸು ಈಸಿಕೊಂಡು ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಒಂದೇ ಗಾಳವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಪ್ಪದ ಬಲವಾದ ದಾರವನ್ನೂ ತರಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ. ಓಡುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಏದುತ್ತಾ

ಹಿಂತಿರುಗಿದರು: ಭಾರಿ ದೊಡ್ಡ ಗಾಳವೂ ಬಲವಾದ ಹಗ್ಗವೂ ಅವರ ಕೈಲಿತ್ತು. ಆರೇಕೊಪ್ಪನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಗಾಳವನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಆ ದಪ್ಪ ನೇಣಿಗೆ ಬಿಗಿಸಿ, ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಸೋಸಲನ್ನು ಪಂಚೆಬಲೆ ಬೀಸಿ ಹಿಡಿದು, ಗಾಳಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಜಾಗಕ್ಕೇ ಇಳಿಬಿಟ್ಟೆವು, ಈ ಸರಿ ಲೌಡಿಮಗನದು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ನೋಡಿಯೆ ಬಿಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು!

ನೇಣನ್ನು ನಾನೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದೆ. ಗಾಳವನ್ನು ಇಳಿಬಿಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಈ ಸಾರಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಳಂಬಮಾಡದೆ ಆ ಜಲಜಂತು ಎರೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ನೇಣನ್ನು ಎಳೆಯತೊಡಗಿತು. ನಾನು ನೇಣನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದೆಳೆದರೂ ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅದರ ಎಳೆದಾಟವನ್ನು ತಡೆಯಲು. ನಾನು ನೇಣನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ನೀರಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕು! ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಣ್ಣಗೆ ಕೂಗಿದೆ “ಬಾರೋ! ಬೇಗ ಬಾರೋ! ಎಂಥದೋ ಹಿಡಿದು ಎಳಿತದೆ! ನನ್ನೊಬ್ಬನ ಕೈಯಿಂದಾಗೋದಿಲ್ಲ!” ಅವನೂ ಬಂದು ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ನೇಣನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತ. ಇಬ್ಬರೂ ಎಳೆದರೂ ನೇನು ನಮ್ಮೆಡೆ ಬರುವ ಬದಲು ನೀರಿನ ಕಡೆಯೇ ಜಗ್ಗತೊಡಗಿತು. ನಮಗಂತೂ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ, ಭೀತಿ! ಇದೆಂಥ ಮೀನು? ಕಡೆಗೆ ಮೊಸಳೆಗಿಸಳೆಯೋ? ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಂದಲೂ ನೇಣನ್ನು ಎಳೆಯಲಾಗದಿರಲು ಆರೇಕೊಪ್ಪನನ್ನು ಕೂಗಿಕರೆದೆವು. ಅವನು ತುಸು ಅನುಮಾನಪಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಓಡಿಬಂದು ನೇನಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ, ತನ್ನೆರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಭದ್ರಮುಷ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ಕಾಲನ್ನು ಕಲ್ಲಿಗೆ ಆಪುಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜಗ್ಗಿಸಿ ಎಳೆಯತೊಡಗಿದನು.

ಮೊದಮೊದಲು ಅವನ ಬಲಕ್ಕೂ ಶರಣಾಗದ ಅದು ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮತ್ತ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಬರತೊಡಗಿತು. ಅವನೂ ಎಳೆದ! ಎಳೆದ! ಎಳೆದ! ಬಂತು! ಬಂತು! ಬಂತು! ನಾವೆಲ್ಲ ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಹಾಸುಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೀರಿನ ಕಡೆ ಒಂದೇಸಮನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಏನು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು!

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನೇಣಿನ ತುದಿ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಏನದು? ಏನದು? ದೊಡ್ಡ ಬಾಯಿ ಕಾಣಿಸಿತು! ನಮಗೆಲ್ಲ ಆನಂದವೋ ಆನಂದ! ಆರೇಕೊಪ್ಪನಿಗೂ ಬೆರಗು! ಎಳೆಯೋ ಎಳೆಯೋ ಎಳೆಯೋ ಎಂದು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಗಿ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದೆವು. ಅವನೂ ಎಳೆದ ಎಳೆದಾ ಎಳೆದಾ ಎಳೆದೇ ಎಳೆದ! ನೀರಿನ ಮೇಲಕ್ಕೇ ಬಂತು ಮೀನಿನ ತಲೆ, ಮೈ, ಆದರೆ ಮುಗಿಯಲೆ ಒಲ್ಲದು! ಎಳೆದಷ್ಟು ಬರುತ್ತಿದೆ! ಎರಡು ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ನೀರಿನ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಳೆದ ಆರೇಕೊಪ್ಪನಿಗೆ ಅದರ ಗಾತ್ರ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಡು ದಿಗಿಲಾಗತೊಡಗಿತು ಅವನಾಗಲಿ ನಾವಾಗಲಿ, ಅಂತಹ ಮೀನನ್ನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ‘ಹಾವೇನೋ’ ಎಂದು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಅಪರಿಚಿತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೂಗಿದನು. ಆರೇಕೊಪ್ಪ ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ಎನ್ನುತ್ತಲೇ ತನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನಮಟ್ಟದವರೆಗೂ ಎತ್ತಿ, ತನಗಿಂತಲೂ ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು, ಹೆದರಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡೇ ನೇಣುಸಹಿತ ದಡದ ಹಾಸುಬಂಡೆಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಎಸೆದ. ಸುಮಾರು ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳುದ್ದದ, ಒಂದು ಅಡಿಯಷ್ಟಾದರೂ ಸುತ್ತಳತೆಯ ದಪ್ಪದ ಆ ವಿಚಿತ್ರ ಜಲಜಂತು ದಡದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾವು ಹೊರಳುವಂತೆ ಅಂಕುಡೊಂಕಾಗಿ ಹೊರಳುತ್ತಾ ನೀರಿನ ಕಡೆ ಧಾವಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿತು. ನಾವೆಲ್ಲ ದಪ್ಪದಷ್ಟು ಬಂಡೆಗೆಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಂದು ಅದರ ತಲೆಯ ಮೇಲೂ ಮೈಯ ಮೇಲೂ ಹಾಕಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಕಲ್ಲುಗಳು ಅದರ ಮೈಗೆ ತಾಗಿ ರಬ್ಬರು ಚೆಂಡುಗಳಂತೆ ಪುಟನೆಗೆದು ಬಿದ್ದವು! ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೇನೂ ಪೆಟ್ಟಾದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಆರೇಕೊಪ್ಪನೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಡಿಗಿಯನ್ನು ಆ ಬಳಿಯ ಮರದಿಂದ ಮುರಿದು ತಂದು ತಲೆಗೂ ಮೈಗೂ ಬಡಿದು ಬಡಿದು ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚಲಗೊಳಿಸಿದನು, ಅಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಯಲೆ ಇಲ್ಲ.

ಅದು ಹಾವೂ ಅಲ್ಲ, ಮೀನೂ ಅಲ್ಲ, ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರದ ಯಾವುದೋ ಜಾತಿಯ ಹಾವು ಮೀನಿರಬೇಕು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆವು. ಅದನ್ನು ಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ? ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಗೋಣಿಚೀಲ ತಂದರು. ಅದರೊಳಗೆ ಆರೇಕೊಪ್ಪನ ನೆರವಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುದುರಿಸಿ ತೂರಿಸಿದೆವು. ಹೊತ್ತು ನಡೆದೆವು ಮನೆಗೆ, ಮಹಾ ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದುಬ್ಬಿ!

ದೊಡ್ಡ ಗಾಳ ಕೊಂಡುತರಲು ಕೇರೆಕೇರಿ ಅಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ದುಡ್ಡು ಈಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಇತರರು ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗಲೆ ಗುಲ್ಲುಸುದ್ದಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹಬ್ಬಿ ಜನ ಕುತೂಹಲಭರಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಮೂಟೆಯಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೂ ಸಾಯದೆಯೆ ಆಗಾಗ ನಿಗುರಿ, ಹೊತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ತಲ್ಲಣಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಮೀನನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಹೊತ್ತು ತಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಪಕ್ಕದ ಕಿರುಗುಡಿಸಲಿನ ಮತ್ತು ಸೆಟ್ಟಿಗಿತ್ತಿ, ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದೊಂದು ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದ್ದ ಮೋಸಸ್ ಮೇಷ್ಟರು ಮತ್ತು ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಎಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗಿ ನೆರೆದರು. ಕೇರೆಕೇರಿ ಅಮ್ಮನೂ ಮಕ್ಕಳು ಎಂಥ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮೀನನ್ನು ತಂದರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮನೆಯ ತೆಣೆಗೆ ಬಂದು ನಿಂತು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವು ವಿಜಯಗರ್ವದಿಂದ ಮೂಟೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಿ, ಚೀಲದ ಒಂದು ತುದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿ ಮೀನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬೀಳಿಸಿದೆವು.

ಕೇರೆಕೇರಿ ಅಮ್ಮ ಚೀತ್ಕರಿಸಿ ಹೌವ್ವನೆ ಹಾರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೊಡಿ ದೂರ ನಿಂತು ಬೆರಗು ಭಯಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ “ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ಇದನ್ಯಾಕೆ ತಂದಿರೋ? ಇದು ‘ಹೆಮ್ಮಲಗ’ ಕಣ್ಣೋ! ಎಂದು ಕೂಗಿದರು.” ಆದರೆ ಸೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸೆಟ್ಟಿಗಿತ್ತಿ “ಇದು ಹೆಮ್ಮಲಗ ಹೌದು. ಬಹಳ ಪಸಂದಾಗಿರುತ್ತದೆ ಪಲ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ!” ಎಂದರು. ಅಮ್ಮ ‘ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ನೀವೆ ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ. ನಮ್ಮಿಂದಾಗದಿಲ್ಲ. ಅಸಹ್ಯ!’ ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ತಂದ ನಮಗೆ ನಿರಾಶೆಯೋ ನಿರಾಶೆ! ಸೆಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೊಟ್ಟೆ ಕಿಚ್ಚು! ಆದರೆ, ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತೋರದೆ, ಆ ಮೀನು ನಿಂಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಗಾಳಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ತೆಗೆದು ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಕರಾರಿನ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಸೆಟ್ಟಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟೆವು.

ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ತನಕ ಆ ಹೆಮ್ಮಲಗನ ಮೈಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ನಮ್ಮ ಕೈಗಳನ್ನು ಬಿಸಿನೀರು, ಸೀಗೆ, ಸಾಬೂನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಎಷ್ಟು ಕಲ್ಲುಮಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ತಿಕ್ಕಿದರೂ ಅದರ ಅಸಹ್ಯವಾಸನೆಯೂ ಲೋಳೆ ಲೋಳೆಯಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ತರಹದ ಜಿಗುಟಿನ ಅಂಟೂ ಹೋಗಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋದುವು. ಉಟಮಾಡುವಾಗಲೂ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ವಾಕರಿಕೆ ಬರುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋದಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಪಕ್ಕದ ಹುಡುಗರು ನಾವು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬೆಂಚನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಕ್ಕದ ಬೆಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇಷ್ಟರು “ಯಾಕ್ರೋ ಒಂದೇ ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನ ಕೂತೀರಿ? ಇಬ್ಬರು ಮೂವರಾದರೂ ಬನ್ನೋ ಪಕ್ಕದ ಬೆಂಚಿಗೆ!” ಎಂದು ಗದರಿಸಿ ಬೆತ್ತ ಆಡಿಸಿದಾಗ ಆ ಹುಡುಗರು “ನಾರ್, ಅವರ ಹತ್ರ ಕೆಟ್ಟವಾಸ್ನೆ!” ಎಂದು ಮೂಗು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ನಿಜಾಂಶವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಮೇಷ್ಟರು (ಪಾಪ! ಹಾರುವರು!) ನಮ್ಮ ಬಳಿಸಾರಿ ಮೈಕೈ ಮೂಸಿ, ‘ಥೂ ಥೂ ಥೂ ಶೂದ್ರ ಮುಂಡೇವು’ ಎಂದು ದೂರ ಓಡಿ, ಬೆತ್ತದಿಂದಲೆ ನಮ್ಮನ್ನು ನೂಕಿ, ‘ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ’ ಎಂದು ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ನಮಗೋ ಖುಷಿಯೋ ಖುಷಿ! ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ರಜಾ ಸಿಕ್ಕಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು! ಆದರೆ ಜವಾನ ಆರೆಕೊಪ್ಪ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ತಡೆದು ‘ಯಾಕ್ರೋ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿರೀ? ಮೀನಿನ ವಾಸನೆ ಆ ಹಾರುವಯ್ಯಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾದರೆ ಅವನೇ ಮೂಗಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲಿ! ನೀವು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ಆ ವಾಸನೆ ಹೋಗ್ತದೇನು? ವಾಸನೆ ಇದೆ ಅಂಥಾ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೇರಿಸದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೇನು ಅಧಿಕಾರ? ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೂಸಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೋ ಪಾರ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೋ ಅವನನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಸಂಬಳಕೊಟ್ಟು ನೇಮಿಸಿರುವುದು?’ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದನು. ನಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟು ‘ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದೆವು’ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕೂತೆವು!

ಅರೆಕೊಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರಾಭಿಮಾನಾಪನ್ನನಾಗಿ ತಾನು ಜವಾನ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಎಷ್ಟೋ ಮೇಷ್ಟರುಗಳನ್ನು ಮೈಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅದರಿಂದಾಗಿ ತೊಂದರೆಗೂ ಒಳಗಾಗಿರಬೇಕು. ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೆದು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ನಾನು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವೈಸ್ ಛಾನ್ಸಲರ್ ಆಗಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭಾಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಅವನನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದು ‘ಇವನು ಯಾರು ಗೊತ್ತಾಯ್ತೆ? ನಮ್ಮ ಸ್ಕೂಲು ಜವಾನ ಆಗಿದ್ದನಲ್ಲಾ ಆ ಅರೆಕೊಪ್ಪ! ಈಗ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಟೆಂಡರ್ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವನು ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕು

ಅಂತಾ ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನೀವು ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವನ ಆಶೆ ಎಂದರು.

ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದೆ. ಅದೇ 'ಆರೆಕೊಪ್ಪ!' ಅದೇ ನಗೆ! ಅಂದಿನ ಹಾಗೆಯೇ ನಕ್ಕು ಹಲ್ಲು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ವಯಸ್ಸು ದೇಹದ ಮೇಲೆ ತುಸು ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಈಗಲೂ ಗೋಲಿ ಕಸಿದು ತಾರಸಿಯ ಮೇಳೆ ಎಸೆಯುವ ಮನೋಧರ್ಮದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನೂ ದೂರವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಅಂದಿನ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ!

“ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ನಿನಗೆ ಅಟೆಂಡರ್ ಕೆಲಸ ಸಿಗುತ್ತದೆಯೇ?” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

“ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ತುಸು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿದ.

“ಮತ್ತೆ? ಕಡಿಮೆ ಸಂಬಳದ ಜವಾನಗಿರಿಗೇ ಬರ್ತೀಯಾ?”

“ಜವಾನಿಕೇನೇ ಸಾಕು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ!”

ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು ಮತ್ತೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯೂ ಆಯಿತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಬಡ್ಡಿ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಏನೆಲ್ಲ ಪಾಡುಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲೊಬ್ಬ ಇದಾನಲ್ಲಾ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೂದಲಿಸುವಂತೆ! ಅಲ್ಲದೆ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಪೇಟೆಗೆ ಸಣ್ಣ ಊರಿನಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಊರಿಗೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ, ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಹೊಸದೆಹಲಿಗೆ ಏರಿ ಹಾರಬೇಕೆಂದು ಅಧಿಕಾರಲಾಲಸೆಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಮಾರ್ಗದ ಮೇಲಾಟದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಿಂದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಇಳಿಯಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ ಈ ಅರೆಕೊಪ್ಪ?

-19-

ಒಮ್ಮೆ ಬೇಸಗೆಯ ರಜದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಣ ನಾಗಂದಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳಿದ್ದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅವೆಲ್ಲ ಹರಿದು ಮುರಿದು ಒರಲೆ ಹತ್ತಿಹೋಗಿದ್ದವು. ಬಹುಶಃ ಅವುಗಳನ್ನು ತೇರಿಗೆ ಹೋದವರು ಯಾರೋ ಮಾರಾಟಗಾರನ ಪುಸಲಾಯಿಕೆಗೆ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಶರಾಗಿ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಓದಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ತೆಗೆದು ಧೂಳು ಕಸ ಝಾಡಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಒಂದೆರಡೇ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಓದುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಕ್ಷತವಾಗಿದ್ದು ಕಂಡುಬಂತು. ಮಬ್ಬುಮಬ್ಬಾದ ಭಂಗುರ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿದ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನ ಪುಸ್ತಕಗಳವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಮೇಲೆ 'ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹಸ್ತಾಮಲಕರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು' ಎಂದಿತ್ತು. ಅದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿತ್ತು. ನನಗೆ ಕುತೂಹಲವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಓದನು ತೊಡಗಿದೆ. ನನಗೆ ಆ ನೀತಿ ಬೋಧೆಯ ಭಾಷೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕರಾರುವಾಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಯಿತೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ನರಕವರ್ಣನೆ ನನ್ನ ಭಯಾನಕತೆಯಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿತು!

ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರು ಮಾಡುವ ಯಾವ ಯಾವ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಎಂತೆಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಯಮ ವಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಘೋರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರು. ಹಾದರ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಏನು ಶಿಕ್ಷೆ? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧ? ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧ? ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವರಿಗೆ ಯಾವ ತರಹದ ಯಾತನೆ? ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಕುದಿಸಿದಣ್ಣೆಯ

ಕಡಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಸಾರಿ ಅದ್ದಿ ಅಭ್ಯಂಜನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ? ಕೆಂಪಗೆ ಕಾದ ಉಕ್ಕಿನ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಗೆ ಕಣ್ಣು ತಲೆ ಕುಟುಕಿ ತಿನ್ನುತ್ತವೆ? ಶೂಲಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಏರಿಸುತ್ತಾರೆ? ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಓದುತ್ತಾ ಓದುತ್ತಾ ನನಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗಿ ಬೆವರು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಚಾರ್ಯರು ನಮೂದಿಸಿದ ಕೆಲವು ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾನೇ ದಿನವೂ ಯಾವ ಮುಲಾಜೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಮಾಡಿದ್ದೇನಲ್ಲಾ! ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಗತಿ ಏನು? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಾದರಗೀದರದಂತಹ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಒದಗುವ ಶಿಕ್ಷೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನನಗೇನೂ ಭಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಪಾಪದ ಅರ್ಥವೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೂ ನನಗೂ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾಂಸಾಹಾರ? ಉಟ ಮಾಡುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಆ ಪಾಪ ಪಾಡಿಯೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ! ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ ನೂರಾರು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಿಸಿದ್ದೇನಲ್ಲಾ! ಉರುಕೋಳಿ, ಕಾಡು ಕೋಳಿ, ಚಿಟ್ಟುಗೋಳಿ, ಹುಂಡುಕೋಳಿ, ಉರುಹಂದಿ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ಕಣೆಹಂದಿ, ಬರ್ಕ, ಕಬ್ಬಿಕ್ಕು, ಮೊಲ, ಉರುಕುರಿ, ಕಾಡುಕುರಿ, ಮಿಗ, ಕಡ, ಚಿಪ್ಪಿನ ಹಂದಿ, ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಭೂಚರ ಜಂತುಗಳು! ಇನ್ನೂ ವಾಯುಚರ ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ? 'ಹೊರಸಲು ಹಕ್ಕಿ, ಹಾಡು ಹಕ್ಕಿ, ಮಣೆಹಾಡು ಹಕ್ಕಿ-ಕಡೆಗೆ ರಬ್ಬರು ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಷಿಕಾರಿ ಮಾಡಿದ ಷಿಕಾರ, ಕುಟುರ, ಗಿಳಿ, ಅರಸಿನ ಬುರುಡೆ ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಹೆಸರಿಲ್ಲದ ಹಕ್ಕಿಗಳು! ಇನ್ನು ಜಲಚರಗಳು? ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲ! ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೆ, ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನ ದಪ್ಪರ ಪುಸ್ತಕವೆಲ್ಲ ಸಾಲುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ನನ್ನೊಬ್ಬನ ಪಾಪಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೆ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ? ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು?

ಕುದಿಯುವ ಎಣ್ಣೆಯ ಕಡಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದುತ್ತಾರೆ, ಕೆಂಪಗೆ ಕಾದ ಶೂಲಕ್ಕೆ ಚುಚ್ಚುತ್ತಾರೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ಓದಿದಾಗ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯ್ತು. ಆದರೆ "ಕಂದ, ಕೇಳ್" ಎಂದು ಶುರುಮಾಡಿ ಆಚಾರ್ಯರು "ಕೊಳೆತ ಪುರೀಷ ಮೂತ್ರದ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ" ಹಾಕುತ್ತಾರೆ ಯಮದೂತರು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ಹೆದರಿಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಮೀರಿ 'ಅಸಹ್ಯ' 'ಜುಗುಪ್ಸೆ' 'ಹೇಸಿಗೆ' 'ವಾಕರಿಕೆ' ಎಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿ 'ಕೆಟ್ಟೆ!' ಎಂದುಕೊಂಡು ಪುಸ್ತಕ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆ!

ಬಾಲಕನ ಅದ್ಭುತ ಕಲ್ಪನೆ ಕೆರಳಿತು: ಅತ್ಯಂತ ಬೀಭತ್ಸಕವಾದ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟೆ!

ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಚಿಂತನೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಮೋಸಸ್ ಮೇಷ್ಟರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮಾರ್ಕನ ಸುವಾರ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಯೇಸುಸ್ವಾಮಿ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು: ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಎಂಬುದು. ನರಕಶಿಕ್ಷೆಯ ಭಯದಿಂದ ಆಗಲೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಶುರುವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತಷ್ಟೆ? ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿಸಿದರಾಯ್ತು, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದಿಂದ ಪಾಪವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಾಗಿಯೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಪಾಪ ಮಾಡದ ಹಾಗೆ ಹೋಡಿಕೊಂಡರಾಯ್ತು! ಅಂದರೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಅದೇನು ಸಾಧಾರಣ ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ನಿರ್ಧಾರನ ಬುದ್ಧನ ಪತ್ನೀಪುತ್ರರಾಜ್ಯ ಪರಿತ್ಯಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮಾಂಸಾಹಾರದ ರುಚಿಯಿರತ ನಾಲಗೆಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ!

ನನ್ನ ಉದ್ಧಾರವನ್ನೇನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಿಂದಲೆ ಮಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಒಡನಾಡಿಗಳು, ಗೆಳೆಯರು, ಬಂಧುಮಿತ್ರರು, ಮನೆಯವರು ಇವರೆಲ್ಲ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಪಡಬಾರದ ಯಾತನೆಪಡುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಪರದುಃಖಕಾತರತೆ ಹೃದಯವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲೇನು ಮಾಡುವುದು? ಆದ್ದರಿಂದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರಂತೆ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬೋಧನೆ ಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನೂ ನರಕದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ದೊಡ್ಡವರೆಲ್ಲ ನನ್ನಂತಹ ಅರಿಯದವನ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಾರೆಯೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಜೊತೆಗಾರರನ್ನಾದರೂ ನರಕದಿಂದ

ಉಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಲೆಹಾಕಿದೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ-ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ಧರ್ಮು, ಮಾನಪ್ಪ, ಓಬಯ್ಯ, ತಿಮ್ಮ, ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ-ನಾನು ಕಥೆ ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ಆಶಿಸಿ ನೆರೆದರು.

ಹಸ್ತಾಮಲಕರಿಗೆ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ್ದ ನರಕದ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ರಾಗವಾಗಿ ಓದಿ ಮನದಟ್ಟುವಂತೆ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಸತ್ತಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಒದಗಬಹುದಾಗ ಕೇಡುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆಲಿಸಿದ್ದ ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪರಿಹಾರ ಕ್ರಮಗಳನ್ನುಸೂಚಿಸಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ರೂಪವಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ಮುಂದೆ ಅಂತಹ ಪಾಪ ಸಂಭವಿಸದಂತೆ ಮಾಡಲು ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಹೃದಯಸ್ಯಂದಿಯಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿದಂತೆ ತೋರಿದರು. ಅದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿತ್ತು, ಮತ್ತೆಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ತಿಳಿಯುತ್ತದಷ್ಟೆ.

ಸರಿ, ಎಲ್ಲರೂ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಶಪಥಮಾಡಿದೆವು; ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮಾಂಸಾಹಾರ ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು.

ನಾವು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ತಿಥಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಟ್ಟಳೆ ನಡೆಯಿತು. ನಂಟರಿಷ್ಟರು ಬಹಳ ಮಂದಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿ ಹೊರಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರಿಗೆಲ್ಲ 'ಬಳ್ಳೆ' ಹಾಕಿದ್ದರು, ಒಳಗೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗಾ ಸಾಲದಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು. ನಾವೆಲ್ಲ ಹುಡುಗರೂ ಒಂದೆಡೆ ಸಾಲಾಗಿ ಕುಳಿತೆವು. ಯಾರೂ ತೊಟ್ಟ ಶಪಥವನ್ನು ಮುರಿಯಬಾರದು ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು.

ಆ ಕಟ್ಟಳೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಎಂಥಾದ್ದಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ, ಊಟದಲ್ಲಿ ತುಂಡು ಕಡುಬೇ ಪ್ರಧಾನ. ಕಡುಬನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಕ್ಕುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಅದರ ಹಿಂದೆ ಮಾಂಸರ ಹುಳಿಯೂ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ಬಡಿಸುವವರು ನನ್ನ ಎಲೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದೊಡನೆ ನಾನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಅಡ್ಡ ಹಾಕಿ 'ಬೇಡ' ಎಂದೆ. ಬಡಿಸುವವರಿಗಂತೂ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ. ಕಡುಬು ತುಂಡು ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವಷ್ಟು ಬೇಗುತ್ತಿದ್ದವನು ಈ ಹೊತ್ತೇಕೆ ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು? ಬಡಿಸುವವರು ತುಸು ತತ್ತರಿಸಿ ನಿಂತರು. ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದು ಗಮನಿಸಿದ ನಂಟರನೇಕರು ಬೆರಗಾಗಿ ನನ್ನತ್ತ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಹಿರಿಯರು ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಕೂಗಿದರು "ಬ್ಯಾಡ ಅನ್ನಬಾರದೋ, ಕಟ್ಟಳೆ ದಿನದ್ದು" ಎಂದು. ಆದರೆ ನಾನು ಅಡ್ಡ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕೈಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯದೆ ಮುಖವನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟುವಂತೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ ಎಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಪಕ್ಕದ ಎಲೆಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ 'ಬೇಡ!' ಅದರ ಪಕ್ಕದ ಎಲೆಯೂ 'ಬೇಡ' ಎಂದಿತು. ಇಡೀ ಪಂಕ್ತಿಯೇ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣುಹಾಕಿತು! ಅಂತೂ ಶಪಥ ತೊಟ್ಟ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಡುಬನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ತುಂಡನ್ನು ಬೇಡವೆಂದೇಬಿಟ್ಟೆವು. ಬಡಿಸುವವರು ಹಡುಗರ ಸಾಲನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ಬಡಿಸುತ್ತಾ ಹೋದರು. ಹಿಡಿಯರೊಬ್ಬರು ಹಡುಗರಿಗೆ ಕಡುಬಿಗೆ ನಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ತುಪ್ಪ ಬೆಲ್ಲ ಬಡಿಸಲು ಹೇಳಿದರು.ಅದರಂತೆ ತುಪ್ಪಬೆಲ್ಲ ನಂಚಿಕೊಂಡು ನಾವೆಲ್ಲ ತಿನ್ನತೊಡಗಿದೆವು.

ಆದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ, ಅತ್ಯಂತ ಕಿರಿಯ, ಕಡುಬಿಗಾಗಲಿ ತುಪ್ಪಬೆಲ್ಲಕ್ಕಾಗಲಿ ಕೈಹಾಹಲೆ ಇಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿಂದ ಬಳಬಳನೆ ನೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ನೀರವವಾಗಿ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಮೊದಮೊದಲು ಯಾರೂ ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಅವರು "ಯಾಕೋ, ತಮ್ಮಾ, ಅಳ್ತಾ ಕೂತೀಯಲ್ಲಾ" ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಕೂಗಿದರು. ಅವನ ಅಳು ಮತ್ತೂ ಜೋರಾಯಿತು. ಏಕೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಹೇಳದೆಯೆ ಹೋದ. ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಅಮ್ಮನೆ ಬಂದು ಕೈಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಒಳಗೆ ಕರೆದು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕಡುಬಿಗೆ ಮಾಂಸದ ಹುಳಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಯಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ತಿಂದನಂತೆ!

ಆ ಕಿರಿಯನೇನೂ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪ್ರಲೋಭನಕ್ಕೇ ಸೋತು ಶರಣಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮುರಿದು ಶಪಥದಿಂದ ಪಾರಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ! ಆದರೆ ಉಳಿದವರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೂ ಬಹಳ ಕಾಲ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆ ಪಾಂಡವರು ಉರುಳಿದಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಒಬ್ಬರಾದಮೇಲೊಬ್ಬರು ಮಾಂಸರುಚಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಶರಣುಹೊಡೆದರು. ನಾನೊಬ್ಬನೆ, ಹಟಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದೇ ನನ್ನ ಭಾವನೆ, ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದೆ.

ಹೀಗೆಯೇ ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಭಂಗಗೊಂಡ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳಿಗೆ ಲೆಖ್ಖವಿಲ್ಲ; ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಪಾಲನೆಗೂ ಆಹಾರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಒಪ್ಪತ್ತು ಉಟಮಾಡಿ, ರಾತ್ರಿ ನೆನೆಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕಡಲೆ ತಿಂದು, ಕಾಲಹಾಕಿದ್ದೆ. ಬೇಟೆಯ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ, ಹುಲಿ ಹಂದಿ ಮಂತಾದ ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಮೊಲ ಜಿಂಕೆ ಮಂತಾದ ಸಾಧುಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಶಪಥಮಾಡಿ, ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕುಳಿತು, ಮಿಗ ಕಾಡುಕುರಿ ಬರ್ಕ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಬೇಟೆಗಾರರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹವಲ್ಲದ ಇನ್ನೆನಿತೆನಿತೊ ದುರಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ವ್ರತಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಶಪಥಗಳನ್ನು ವೀರನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕೈಕೊಂಡು, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸೋತು, ಉರುಳಿ, ಬಿದ್ದು, ಎದ್ದು ಪಯಣ ಸಾಗಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ, ಶ್ರೀಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ, ಸೋತರೂ ಬಿದ್ದರೂ ಉರುಳಿದರೂ ಗಾಯಗೊಂಡರೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ದೃಢಪ್ರತಿಜ್ಞೆನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಛಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಂದೂ ಕೈಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ.

-20-

ನನಗೆ 'ರೊಟ್ಟಿರಾಹು' ಬಿಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳದೆ ಬಿಡುವುದು ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆಯೆ ಸರಿ!

ನಾನು 'ರೊಟ್ಟಿ' ಎಂದರೆ ತುಂಬಾ ಬೇಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಉಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಇತರ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ರೊಟ್ಟಿ ಬೇಕು ಎಂದು ರಂಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ('ರೊಟ್ಟಿ' ಎಂದರೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ರೊಟ್ಟಿ. ಅನ್ನ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು ಕಲಸಿ ನುರಿದು, ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂತಲೂ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆದಂತೆ ತಟ್ಟಿ ಹೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಬೇಯಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ ಒಲೆಯ ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥ!)

ಮನೆಯ ಅಮ್ಮಂದಿರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ನನಗೆ 'ರೊಟ್ಟಿ ರಾಹು' ಮಸಲತ್ತು ಮಾಡಿದರು! ಆ ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅವ್ಯನೂ ಭಾಗಿಯಾದರು. ಒಂದು ದಿನ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬ ಅಮ್ಮ ಕೇಳಿದರು "ಪುಟ್ಟೂ, ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ ರೊಟ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ನೀನು ಅಷ್ಟನ್ನೂ ತಿನ್ನುವುದಾಗಿ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟರೆ" ಎಂದು. ನನಗೆ ಬಹಳ ಖುಷಿ, 'ಓಹೋ!' ಎಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಸವಾಲು ಹಾಕಿದೆ. "ಎಷ್ಟು ತಿನ್ನುತ್ತೀಯಾ? ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ!" "ಹತ್ತು?" "ಅಯ್ಯೋ ಹತ್ತು ಯಾವ ಮೂಲೆಗೆ? ಹನ್ನೆರಡು!" ಎಂದೆ. "ಸುಳ್ಳೋ ಬದ್ದೋ?" ಎಂದು ಮೂದಲಿಕೆಯ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. "ದೇವರಾಣೆಗೂ" ಎಂದೇ ಬಿಟ್ಟೆ! ಆಗ ನಮಗೆ ದೇವರು, ಆಣೆ ಈ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು ಅತ್ಯಂತ ಲಘು ಭಾವನೆಯಷ್ಟೆ!!

"ಹಾಗಾದರೆ, ನಾಳೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಕಾಫಿಗೆ?"

"ಓಹೋ! ಅದಕ್ಕೇನಂತೆ?" ಎಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿದೆ.

ನನಗೆ ಆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಎಂದಿಗೆ ನಾಳೆ ಬರುತ್ತದೆಯೋ? ಎಂದಿಗೆ ಬೇಗ ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗುತ್ತದೆಯೋ? ಎಂದು ಅವಸರವೇ ಅವಸರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ.

ಈ ಸುದ್ದಿ ನನ್ನ ಜೊತೆಯ ಹುಡುಗರಿಗೆಲ್ಲ ಮುಟ್ಟಿತು! ಕೆಲವರಿಗೆ ಖುಷಿ! ಕೆಲವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಕೆಲವರಿಗೆ ಕರುಬು! ಕೆಲವರು ನನಗೆ ಸೂಚನೆ ಇತ್ತರು “ಬರಿಯ ರೊಟ್ಟಿಗೆ ಏಕೆ ಒಪ್ಪಿದೆಯೋ ಜೊತೆಗೆ ತುಪ್ಪ, ಚಟ್ನಿ ಕೇಳಬೇಕೋ ಬೇಡವೋ ಬರೀಬೆಪ್ಪು!” ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು.

“ಬರೀ ರೊಟ್ಟಿ ಯಾರಾದರೂ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆಯೆ? ತುಪ್ಪ ತಟ್ಟಿ ಹಾಕದೆ ಇದ್ದರೆ ಪಂತದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಸೋತ ಹಾಗೆ! ನಾನು ತಿಂದರೆ ತಾನೆ? ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ರೊಟ್ಟಿಗೆ ಎಷ್ಟು ತುಪ್ಪ ಚಟ್ನಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೋ ಹನ್ನೆರಡು ರೊಟ್ಟಿಗೂ ಹನ್ನೆರಡರಷ್ಟು ಚಟ್ನಿ ತುಪ್ಪ ಹಾಕಲೇಬೇಕು” ಎಂದು ವಾದಿಸಿದೆ..

ಅಷ್ಟು ರೊಟ್ಟಿ ತುಪ್ಪ ಚಟ್ನಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಶಂಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಗಣಿತ ಮತ್ತು ತರ್ಕಗಳು ಅತ್ಯಾಶೆಯ ಬಕಾಸುರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಾಗಿದ್ದವು. ನನ್ನ ಧೈರ್ಯ ಎಂತಹ ಮೂರ್ಖವಾದದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿತು ಎಂದರೆ: ನಾನು ದಿನವೂ ಉಣ್ಣುವ ಅನ್ನ-ಸಾರನ್ನ, ಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನ-ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ರೊಟ್ಟಿ ರಾಶಿಯಾಗಿಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೇನು ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತೇನೆ! ರೊಟ್ಟಿಯ ಸಾಂದ್ರತೆಯ ವಿಚಾರದ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ನನ್ನ ಬಳಿಗಿನ್ನೂ ಸುಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಸೆಯ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವಿಧೇಯನಾದ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು?

ಮರುದಿನ ಬಂದಿತು. ಬುದ್ಧಿಗೆ ಏನಾದರೂ ವಿವೇಕವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಸಿದ್ಧತೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳಗಿನ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುವುದನ್ನಾದರೂ ತಿಂದು ಕುಡಿಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಹ್ಲೂ ಹ್ಲೂ! ಅಪರಾಹ್ನ ಒದಗುವ ರೊಟ್ಟಿ ರಾಶಿಯ ಭೋಗದ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಟ್ಯವಾಗಿಯೆ ಕಬಳಿಸಿದ್ದೆ!

ಅಪರಾಹ್ನ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಫಿಗೆ ಕರೆದಾಗ ಇತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದಿನವೂ ಕೊಡುವಂತೆ ರೊಟ್ಟಿ ತುಪ್ಪ ಚಟ್ನಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಾಫಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದರು. ನನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಮಣೆಹಾಕಿ ಕೂರಿಸಿ ಅಗಲವಾದ ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಯನ್ನು-ಬಾಡಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ಕುಡಿಬಾಳೆಯೆಲೆ! ಉಟಕ್ಕೂ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು!-ಹಾಸಿ, ರೊಟ್ಟಿ ಕುತ್ತರೆ ಹಾಕಿದರು! ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಗಟ್ಟಿತುಪ್ಪದ ದೊಡ್ಡ ಉಂಡೆ! ಅದಕ್ಕೆ ಬಳಿಯೆ ಚಟ್ನಿಯ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಗುಡ್ಡೆ! ನನಗೆ ಆನಂದವೂ ಆನಂದ! ಎಂದಾದರೂ, ಹುಡುಗರು ಯಾರಾದರೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಸ್ತಿ ಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಬೈದೊ ಗುದ್ದಿಯೊ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಕುಟ್ಟಿಯೊ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಈವೊತ್ತು ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕೆಲವು ಅಮ್ಮಂದಿರು ದೂರದೂರದ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಾ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ನನ್ನ ಗೆಲುವಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಇನಿತೂ ಸಂಶಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಃಪುರದ ಹೆಂಗಳೆಯರ ಎದುರಿನ ಉತ್ತರಕುಮಾರನಂತೆ ನಾನು “ಅರ್ಜುನ ಧೈರ್ಯ”ದಿಂದಲೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಇಳಿದೆ. ರೊಟ್ಟಿಯ ತುಂಡು ಮುರಿದು ತುಪ್ಪದ ಮತ್ತು ಚಟ್ನಿಯ ಗುಡ್ಡೆಗಳಿಗೆ ರೀವಿಯಿಂದ ಅದ್ದಿ, ಆದಷ್ಟು ತುಪ್ಪ ಚಟ್ನಿಗಳು ರೊಟ್ಟಿಯ ತುಂಡಿನ ವಶವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅಗಲವಾಗಿ ಬಾಯಿ ಕಳೆದು ತೋರಿಸಿ, ಕೆನ್ನೆಯುಬ್ಬಿಸಿ ಅಗಿದು ತಿನ್ನಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಕಾಲುಭಾಗ ರೊಟ್ಟಿ ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಕಾಫಿ ಕೇಳಿದೆ. “ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನು ಆಮೇಲೆ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯಬಹುದಂತೆ” ಎಂದಾಗ ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ತುಪ್ಪ ಚಟ್ನಿ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಕಾಫಿಯನ್ನೂ ಕೊಡಲೇಬೇಕೆಂದು ವಾದಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಪರಾಭವಕ್ಕೆ ನಾನೆ ಕಂದನ ಅಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದ ಆ ಅಮ್ಮ ಮುಗುಳುನಗುತ್ತಾ ಕಾಫಿ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನೆ ತಂದಿಟ್ಟು ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ಲೋಟಕ್ಕೆ ಬೊಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಒಲೆಸರಕ್ಕೆ ರೊಟ್ಟಿ ತಟ್ಟಿ ಬೇಯಿಸಲು ಹೋಗಿ ಕುಳಿತರು. ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿ ಅರ್ಧ ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ತುಪ್ಪ ಚಟ್ನಿ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಖರ್ಚಾಗಿತ್ತು. ದೂರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಅಮ್ಮ ಸಲಹೆಕೊಟ್ಟರು, ಹುಡುಗನ ಮೇಲೆ ‘ಪಾಪ’ ಎಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ: “ಅಷ್ಟು ಚಟ್ನಿ ತಿನ್ನಬ್ಯಾಡೋ, ಮುಖಮುರೀತದೆ!”. ಆದರೆ ನಾನು ಆ ಸಲಹೆಗೆ ತಪ್ಪು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ, ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಲೋಭಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವರ ಹಿತವಾದವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಹಟಮಾಡಿ, ಮತ್ತಷ್ಟು ತುಪ್ಪ ಚಟ್ನಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡೇಬಿಟ್ಟೆ!

ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿ ಪೂರೈಸಿತು. ಇನ್ನೂ ಹತ್ತೊತ್ತೊಂದೊ ರೊಟ್ಟಿ ರಾಶಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಿವೆ, ದಂಡಿನಂತೆ! ನನ್ನ ಮುಖ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಆಗಲೇ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಹೋದಂತಿತ್ತು! ಕುರುಸೇನೆಯನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡ ಉತ್ತರಕುಮಾರನಂತಾಗಿ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿತು, ಇದಿರೆ ನಿಂತು ಮೂದಲಿಸುವಂತಿದ್ದ ರೊಟ್ಟಿ ಸಂಕುಲವನ್ನು ನೋಡಿ! “ಬಿಟ್ಟುಗಿಟ್ಟು ಹೋಗೀಯಾ ಮತ್ತೆ!” ಎಂದು ರೊಟ್ಟಿ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನೆಕ್ಕಿಕೋಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರು.

“ಅಷ್ಟೊಂದು ತುಪ್ಪ ಚೆಟ್ಟಿ ಕಾಫಿ ಎಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಯಾಕೆ? ನಾನು ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಂತೀನಿ ಅಂತಾ ಪಂತ ಕಟ್ಟಿದ್ದೇನು? ಅವೇ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಬಿಟ್ಟಿವೆ!” ಎಂದು ದೂರಿದೆ.

“ನೀನೆ ಹಾಕಿ ಹಾಕಿ ಹಾಕಿ ಅಂತಾ ಇಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು! ನಾನೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲೇನು ಬ್ಯಾಡಾ ಸಾಕೂ ಅಂತಾ” ಎಂದು ಅಣಕುದನಿಯಲ್ಲಾಡಿದರು ಆ ಅಮ್ಮ.

ಮತ್ತೆ, ಸೋಲನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದ ಭಲಮನನ್ನು ‘ಮರಳಿ ಯತ್ನವ ಮಾಡುವ ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ರೊಟ್ಟಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿತು. ತುಪ್ಪ ಚೆಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಅದ್ದಿ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕೊಂಡು ಮುಕ್ಕಿ ಮುಕ್ಕಿ ಅಗಿದು ನುಂಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೆ ರುಚಿಯ ಅಂಶ ಹಿಂದಾಗಿ ಹಟದ ಅಂಶದ ಮೇಲೆ ಯೆ ನಾಲಗೆ ಹಲ್ಲುಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು!

ಹೇಗೂ ಏನೂ ಅಂತೂ ಭಗೀರಥ ಪ್ರಯತ್ನ ಸದೃಶ ಬಕಾಸುರ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಒಂದೂವರೆ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಲ್ಲು ನಾಲಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲ ಸುಸ್ತಾಗುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿ ವಿಮೋಚನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದೆ.

ಮಾಣಿಗೆಯತ್ತ ತೆರೆದಿದ್ದ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ಅಭೀಷ್ಟಕ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿದೆ. ಮಾಣಿಗೆ ದಾಟಿದರೆ ಜಗಲಿಗೆ ತೆರೆಬಿದ್ದ ಬಾಗಿಲು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಅಂಗಳ, ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು!

ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಗೊಟಗೊಟನೆ ಕುಡಿದೆ. ರೊಟ್ಟಿ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಮ್ಮ ಒಲೆಯ ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ರೊಟ್ಟಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಮತ್ತೊಂದು ರೊಟ್ಟಿ ಹೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಬೇಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ರೊಟ್ಟಿ ಎಡಗೈ ಅಂಗೈ ಮೇಲೆ ಅರ್ಧಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಗಲಕ್ಕೆ ತಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವರ್ತುಲವಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿತ್ತು. ಕೈ ಮನಸ್ಸು ಕಣ್ಣು ಎಲ್ಲವೂ ಕಾರ್ಯಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದುವು. ಇದೇ ಸುಸಮಯ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದೆ. ಕೈ ಎಂಜಲಾಗಿದೆ, ಬಾಯಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು ಎಂಬೆಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಆಚೆಗೆ ದಬ್ಬಿ, ಚಂಗನೆ ನೆಗೆದದ್ದು, ಮಾಣಿಗೆಯಿಂದ ಜಗಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ, ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಜೊತೆಯ ಗೆಳೆಯರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಣಕ್ಕೆ ಓಡಿದೆ! ಅಮ್ಮ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದಾಗ ಖಾಲಿ ಮಣೆ, ಬಾಳೆಯಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹತ್ತೂವರೆ ರೊಟ್ಟಿಗಳು ಅವರ ನೋಟಕ್ಕೆ ಮೂದಲಿಕೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವು!

“ಹಿಡುಕೊಳ್ಳೋ! ಹಿಡುಕೊಳ್ಳೋ! ಪುಟ್ಟ ಓಡಿದೆ!” ಎಂದು ಅವರ ಕರೆಗೆ ಇತರ ಅಮ್ಮಂದಿರ ನಗೆಯೆ ಮಾರುತ್ತರವಾಗಿತ್ತು!!

ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿ ಕಣ್ಣೆರಡ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ‘ಬೇಟೆ’ ಒಂದು ಸಸಂಭ್ರಮ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಕೋವಿಗಳು, ಬೇಟೆಯ ನಾಯಿಗಳು, ಬೇಟೆಗಾರರು ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದುವು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ

ಅನುದ್ವಿಗ್ನಕರವೂ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯೊಂದೇ ಕುತೂಹಲಕರವೂ ಉನ್ನೇಷನಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದಿದ್ದರೂ 'ದೊಡ್ಡಬೇಟೆ'ಗೆಂದು ಜನರೆಲ್ಲ ನೆರೆದು ನಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಗುಡ್ಡವೇರಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದಾಗ, ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ ಕೆರಳಿ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಹುದಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಂಜೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಹಿಂತಿರುಗುವ ತನಕ ಜೀವ ಸೂಜಿಮೊನೆಯಿರಿದಂತೆ ತುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಎದುರಿಗೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಅಡಕೆಯ ತೋಟದಾಚೆ ಹಸುರು ಮರಗಳ ಮುದ್ದೆಯ ಮಹಾದುರ್ಗ ಭಿತ್ತಿಯಂತೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಕಡಿದಾಗಿ ದುರ್ಭೇದ್ಯವಾಗಿ ನಡು ಬಾನಿವರೆಗೂ ಮೇಲೇರಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅರಣ್ಯಶ್ರೀಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕಾಡಿನಿಂದ ಕೋವಿಯ ಈಡಿನ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿದಾಗ ಮೈಮೇಲೆ ಕುದಿನೀರು ಹೊಯ್ದಂತಾಗಿ ಚೇತನವೆಲ್ಲ ಉಹೆಯ ಅಲಗಿನ ಮೇಲೆ ನಿಮಿರಿ ನೃತ್ಯವಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಏನಾದರೂ ಬೇಟೆಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಶುಭಶಕುನಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧೆಯಡಿ ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕಿರುತ್ತಿದ್ದ 'ಸಿದ್ಧೆಗುಮ್ಮ' (ಹಸರು ಜಿರಲೆ ಅಥವಾ ಕುದುರೆಹುಳ)ನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು ಕಾತರದ ಮನಸ್ಸು. ಎರಡೋ ಮೂರೋ ಈಡುಗಳು ಒಂದಾದಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಕೇಳಿಸಿದಾಗ ಹಂದಿಯೊ ಮಿಗವೊ ಕಡವೊ ಯಾವುದೋ ದೊಡ್ಡಪ್ರಾಣಿ ಬಿತ್ತು ಎಂದು ಉಹಿಸಿ, ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಬಂದಾಗ ಹಂದಿಯನ್ನೇ ತಡೆದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಥಾಂಥಾಂ ಎಂದು ಈಡು ಕೇಳಿಸಿದರೆ "ಖಂಡಿತ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇ ಈಡು ಹೊಡೆದಿರಬೇಕು" ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಹೇಳಿದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ "ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಇವೊತ್ತು ತೋಟಾಕೋವಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೋ. ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನೇ ಹೊಡೆದಿರಬೇಕು" ಎಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೆ, ಪಂತ ಕಟ್ಟುವುದೂ ಬೇರೆ ಸಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು! ಸಾಯಂಕಾಲ ಅವರೆಲ್ಲ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ, ಕದನವೊಂದರಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವ ನಾಗರಿಕರಂತೆ, ಅತ್ಯಂತ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಎದುರುಕೊಂಡು, ಏನು ಬೇಟೆಯಾಯಿತು? ಎಲ್ಲಿಗೆ? ಯಾರು ಹೊಡೆದರು? ಹೇಗೆ ಬಿತ್ತು? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯನ್ನೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮತ್ತು ಷಿಕಾರಿಯಾದ ಪ್ರಾಣಿ-ಹಂದಿ, ಕಾಡು ಕುರಿ, ಮಿಗ, ದೊಡ್ಡ, ಕಡ, ಯಾವುದೇ ಆಗಿರಲಿ-ಕೆರೆಯ ಹತ್ತಿರ ಹಸಿಗೆಗಾಗಿ ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ಹೋದರು ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ದೌಡಾಯಿಸಿ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತ ವೀರರಸಾನುಭವ ಮಾಡುವಂತೆ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಾವೂ ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡವರಾದಾಗ ಹೀಗೆಯೆ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತೇವೆ; ಆಗ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು; ದೊಡ್ಡ ಜಂತುವಿಗೆ ಒಂದೇ ಏಟಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಎರಡು ಈಡು ಹೊಡೆದು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕದಂತೆ ಮಲಗಿಸಿಬಿಡಬೇಕು;-ಎಂದೆಲ್ಲ ಕನಸು ಕಟ್ಟಿ ಅದರ ವಿಚಾರ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದದ್ದೇ ಹೊಡೆದದ್ದು!

ಆದರೆ ನಾವು ದೊಡ್ಡವರಾಗುವತನಕ ತೆಪ್ಪಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಬೇಕಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ನಾವು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವ ಮದ್ದುಗುಂಡನ್ನು ಈಗಲೆ ಏಕೆ ಶೇಖರಿಸಬಾರದು ಎಂಬ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಾಗಿ, ಒಂದು ದಿನ ಕಾರ್ಯರಂಗಕ್ಕೂ ಇಳಿಯುವ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿತು. ಆದರೆ ಆ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಇತರರಾರಿಗೂ ಹೇಳದೆ ನಾವಿಬ್ಬರೇ-ನಾನು ಮತ್ತು ಮಾನಪ್ಪ-(ಅವನು ನನ್ನ ಸಮವಯಸ್ಕನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಆಗಿನ ರೂಢಿಯಂತೆ ನಮ್ಮ ಸಂಬಂಧ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 'ಮಾನಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ.) ಕೈಕೊಂಡೆವು.

ಬೇಟೆಗಾರರು ಬಗಲಿಗೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕೋವಿ ಚೀಲಗಳನ್ನು ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಿನ ಕೋಡಿಗೋ ಕಡವಿನ ಕೋಡಿಗೋ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ವಾಡಿಕೆ. ತೋಟ ಕೋವಿಯವರೂ ಕೂಡ ತಾವು ಕಾಡಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಗಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಅಂಗಿಯ ಜೇಬುಗಳಲ್ಲಿಯೆ ತೋಟಾಗಳೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲರೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಉಟ ಮುಗಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಥವಾ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಲಗಿ ಹಗಲುನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯವನ್ನೆ ಹೊಂಚಿ ನಾವು ಕೇವು, ಕೋವಿಯ ಮಸಿ, ರವೆ, ಗುಂಡು, ಬಾರುಮಾಡಿದ್ದು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ವಿದೇಶಿ ತೋಟಾಗಳು ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಎಗರಿಸಲು ತೊಡಗಿದವು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿಡುವುದು ಎಂಬುದೂ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಲು ಮಾನಪ್ಪ ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಯಡಿ ಮುಚ್ಚಿಡುವುದಾಗಿ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಹಾಗೆಯೆ ಮಾಡಿದನು.

ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಾಗಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಲಿ ಮದ್ದುಗುಂಡನ್ನು ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಗಾಗಿ ಶೇಖರಿಸಲು ಶುರುಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟುದಿನ ತಾನೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನೋಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಕ್ಕಾದೀತು? ಏನಾದರೂ ಒಂದು ನೆವ ಹೂಡಿ, ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಒಂದು ಕಿತಾಪತಿ ಮಾಡಿ, ಕಾಲು ಮೆಟ್ಟಿಯಾದರೂ ಜಗಳ ಕಣಕಿ ಅಥವಾ ತೋಳದಂತೆ ಕುರಿಮರಿಯ ಮೇಲೆ ಆಪಾದನೆ ಹೊರಿಸಿ, ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ದೇಶಗಳೊಡನೆ ಯುದ್ಧಹೂಡಿ, ಶೇಖರಿಸಿದ ಮದ್ದುಗುಂಡು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇತಿಹಾಸ ಸುಧಾರಣಾ ವಿಷಯ ತಾನೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು ನಮಗೂ!

ಸುಮ್ಮನೆ ಕೋವಿಮಸಿಯನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಏನು ಬಂತು? ಅದನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನೋಡಬಾರದು? ಎಂಬ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು.

ಮದುವೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸವಗಳ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕದಿನಿ ಹಾರಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದು ನಾವು, ಕದಿನಿಮಸಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ಹಾರಿಸಿ, ಮಹಾಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುದನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಅನುಕರಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆವು. ಕಬ್ಬಿಣದ ಕದಿನಿಗಳನ್ನು ಅಣಕಿಸುವಂತೆ ವಾಟೆಯ ಕೊಳವಿಗಳನ್ನು ಗೆಣ್ಣೆಚೂರು ಚೋಟುಧಕ್ಕೆ ಕತ್ತರಿಸಿದೆವು. ಗೆಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಅದರ ಬುಡದಲ್ಲಿ ದಬ್ಬಳ ಕಾಯಿಸಿ ಚುಚ್ಚಿ ಸಣ್ಣ ತೂತು ಮಾಡಿದೆವು, ಕದಿನಿಗೆ 'ಕಿವಿ' ಇರುವ ತೆರದಲ್ಲಿ. ಕೋವಿಮಸಿ ಬೆಂಕಿಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಿತವಾಗಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿ ಜೋಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಹಿಂದುಗಡೆ ತುಸುದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕರೆಹಟ್ಟಿಯ ಪಕ್ಕದ ಗೊಬ್ಬರ ಗುಂಡಿಯ ದಂಡೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲೊಂದು ಒಣಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಗಂಧದ ಮರವಿತ್ತು. ಅರದ ಬುಡವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಾಹಸದ ಕಣವನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡೆವು.

ರಣಬಿಸಿಲಿನ ಹಗಲು. ಮನೆಯ ಎದುರಿನ ಕಾಡಿದಿದ ಮಲೆಸಾಲು ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯೆ ಹೆವ್ವುಗಟ್ಟಿದ ಹಸುರುನಿದ್ದೆಯ ಗಗನಗಾಮಿ ಪಾರ್ವತ ಭಿತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸದೆ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಹಕ್ಕಿಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಗೆ ಮೌನವಾಂತು ಮರದ ಹಸುರಿನಲ್ಲಿ ಹುದಗಿ ತೂಕಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾಯಿ, ಕೋಳಿ, ದನಕರು ಎಲ್ಲ ಬಿರುಬೇಸಗೆಯ ಹಗಲು ರೌಸಿಗೆ ಮಲಗಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ತೂಕಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವದು.

ವಾಟೆಯ ಕೊಳವಿಗೆ ಕೋವಿಮಸಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಇಡಿದೆವು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾರಿ ಸದ್ದು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆ.

"ಹಳೇ ಪೈಕದ ಬುರುಡ, ಕದಿನಿಗೆ ಮಸಿ ತುಂಬುವಾಗ ದಪ್ಪ ಜಗದ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಬಡಿದು ಬಡಿದೂ ಗಿತ್ತರಿದು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದನೋ ನಾನು ನೋಡೀನಿ!" ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದಾಗ ಮಾನವ್ಯ ವಾಟೆಯ ಕೊಳವಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಕೋವಿಮಸಿಯ ಮೇಲೆ, ಕೊಳವೆಯ ತೂತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿಸುವ ಗಾತ್ರದ ಕೋಲಿನಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಬಡಿದು ಇಡಿಯಲು, ಆ ಹಸಿಯ ವಾಟೆಯ ಕೊಳವೆ ಹಿಸಿದುಕೊಂಡಿತು!

ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಂದು ಕೊಳವೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದೆವು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಸಿ ತುಂಬುವಾಗ ತುಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಿ ಒಡೆಯದಂತೆ 'ಗಿತ್ತರ್ದು' ತುಂಬಿದೆವು. ಅದರ 'ಕಿವಿ'ಗೂ ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಕೋವಿಮಸಿ ಮತ್ತಿದೆವು, ಬೆಂಕಿಕಡ್ಡಿ ಇಟ್ಟಾಗ ತಟ್ಟನೆ ಹೊತ್ತಲಿಕ್ಕೆ.

ಅಂತೂ ವಾಟೆಕೊಳವೆಯ 'ಕದಿನಿ' ಹಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು!

ಕೆಳಗುರುಳದಂತೆ ಅದನ್ನು ಮರಳುಗುಡ್ಡೆಯ ಆಪುಕೊಟ್ಟು ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆವು!

ಇನ್ನು ಬೆಂಕಿಕಡ್ಡಿ ಗೀರಿ ಹೊತ್ತಿಸುವುದೊಂದೇ ಬಾಕಿ!

ಯಾರು ಹೊತ್ತಿಸಬೇಕು? 'ನೀ ಹೊತ್ತಿಸು, ನೀ ಹೊತ್ತಿಸು' ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದೆವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹೆದರಿಕೆ!

ನಾನು ಹಿಂಜರಿದು ಕುಳಿತದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾನಪ್ಪನೆ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಲು ಮುಂದಾದನು. ವಾಟೆಕದಿನಿಗೆ ತುಸುದೂರವೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕುಳಿತು ಕಡ್ಡೀಗೀರಿ ಕದಿನಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಆನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಕದಿನಿ ಹಾರಲೆ ಇಲ್ಲ. ಕಡ್ಡಿ ಆರಿತು. ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಗೀರಿ ಕದಿನಿಯ ಕಿವಿಯ ಕೋವಿಮಸಿಗೆ ಜ್ವಾಲೆ ತಗಲುವಂತೆ ಹಿಡಿದನು. ಹಾರಲೆ ಇಲ್ಲ! ಮತ್ತೂ ಒಂದನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಹಾರಲಿಲ್ಲ! ಬಹುಶಃ ಬರಿಯ ಜ್ವಾಲೆ ತಾಗಿದರೆ ಮದ್ದು ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ, ಕೆಂಡವೂ ತಗುಲಬೇಕೋ ಏನೋ.

ಕದಿನಿ ಹಾರುವುದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಇನ್ನೆ ಎನಿಸಿತು. "ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡೋ ನಾ ಹೊತ್ತಿಸ್ತೀನಿ" ಎಂದೆ. ಕದಿನಿಯ ಸಮೀಪವೆ ಕುಳಿತು, ಕಡ್ಡಿಗೀರಿ, ಕದಿನಿಕಿವಿಗೆ ಮತ್ತಿದ್ದ ಕೋವಿ ಮಸಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಾಗುವಂತೆ ಆನಿಸಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದೆ! ಈ ಸಾರಿಯೂ ಹಾರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ ಏನೋ, ಜ್ವಾಲೆ ಉರಿದು ಆರಿ ಕೆಂಡವಾಗುವವರೆಗೂ ತಗುಲಿಸಿ ಹಿಡಿದೇ ಇದ್ದೆ! ಅತ್ಯಂತ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಎವೆಯಿಕ್ಕುವುದರಲ್ಲಿಯೆ, ಥಮಾರ್ ಎಂದು ಸದ್ದಾಗಿ ವಾಟೆ ಕೊಳವಿ ಒಡೆದು ಹಾರಿ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಯಿತು. ಏನಾಯಿತು ಎಂದು ಅರಿಯಲೂ ಆರದ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ದಿಕ್ಕುಗಟ್ಟಂತಾಗಿ ಥಟ್ಟನೆ ಹೆದರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೂರಗಿದೆ.

'ಅಯ್ಯೋ ಪುಟ್ಟಾ!' ಎಂದು ಕೂಗಿದ ಮಾನಪ್ಪ! ನೋಡಿದರೆ, ನನ್ನ ಎಡ ಅಂಗೈ ಪೂರಾ ಕಪ್ಪಾಗಿತ್ತು! ಸಿಡಿದ ಮದ್ದಿನ ರಭಸವು ನನ್ನ ಮುಖದ ಮುಂದೆ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಾನು ಗುರಾಣಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಎಡ ಅಂಗೈಗೆ ಬಡಿದು, ಅಂಗೈ ಸುಟ್ಟು ಕರಗಾಗಿತ್ತು! ನಾನು ಅಂಗೈಯನ್ನು ಮುಖದ ಮುಂದೆ ಗುರಾಣಿಯಂತೆ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮುಖ, ಮೂಗು, ಕಣ್ಣುಗಳೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಸೀದು ಹೋಗಿ, ಇಂದು ಈ 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿ'ಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಈಗ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಇದು ಎಂದಿಗೂ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ವಿಸ್ಮಯ, ಬೆರಗು, ಕಂಗೇಡು ಎಲ್ಲ ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೇ ನನ್ನ ಅಂಗೈ ಉರಿ ಉರಿಯಾಗಿ, ಗಾಯಕ್ಕೆ ಜೀರಿಗೆ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಮೆತ್ತಿದಂತಾಯಿತು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುವ ಹಾಗೆಯೂ ಇಲ್ಲ; ಯಾರನ್ನಾಗಲಿ ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ಕರೆಯುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಚ್ಚುಮರೆಮರೆದ ಕಳ್ಳತನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದೆವಾದ್ದರಿಂದ. ಆದರೆ ಗಂಟಲೊಳಗೇ 'ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯೋ! ಉರಿ! ಉರಿ! ಎಂದು ನಾನು ಅಳತೊಡಗಿದೆ ಮಾನಪ್ಪ ನನ್ನನ್ನು ಅವನ ತಾಯಿತಂದೆ ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಗೆ, ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಸುಟ್ಟು ಸೀದು ಕರಗಾಗಿದ್ದ ಅಂಗೈಗೆ ನಾಗಂದಿಗೆಯಿಂದ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಕುಡಿಕೆ ತೆಗೆದು ಎಣ್ಣೆ ಬಳಿದನು. ಮದ್ದಿನ ಮಸಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿದ ಎಣ್ಣೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಲು ಉರಿ ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಜೋರಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದೆ. "ಅಳಬೇಡ' ಗೊತ್ತಾದರೆ ನಮ್ಮ ಚರ್ಮ ಸುಲೀತಾರೆ!" ಎಂದು ಸಂತೈಸುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಗೆ ತುಸುವೆ ದೂರವಾಗಿ ವಿವಿಕ್ರವಾಗಿದ್ದ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ನನ್ನ ಅಳು ಯಾರಿಗೂ ಕೇಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವನ ಭರವಸೆ. ಆದರೆ ಉರಿ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಅಳು ರೋದನಕ್ಕೆರಿತು.

ಜಗಲಿಯ ಕೆಸರು ಹಲಗೆಯಮೇಲೆ ಹಗಲು ನಿಡ್ಡೆ ಮುಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅಪ್ಪಯ್ಯ, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ನನ್ನ ರೋದನ ಕೇಳಿಸಿ, ಏನೂ ಅನಾಹುತ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಎಂದು ಬಚ್ಚಲಿಗೆ ಓಡಿಬಂದರು!

ಮಾನಪ್ಪನ ಸಮಯಸ್ಫೂರ್ತಿ! ನಿಜವಿಷಯ ತಿಳಿದರೆ ನಾವು ಕದ್ದಿದ್ದ ಮದ್ದು ಗುಂಡು ರವೆ ತೋಟಾ ಎಲ್ಲ ಬಯಲಿಗೆ ಬಂದು, ತನಗೆ (ಏಕೆಂದರೆ ನನಗೆ ಆಗಲೆ ಸಿಡಿಮದ್ದಿನ ಶಿಕ್ಷೆ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸಿ, ತಪ್ಪನ್ನೆಲ್ಲ ತನಗಿಂತಲೂ ತುಸು ಹಿರಿಯನಾಗಿದ್ದ ಅವನೊಬ್ಬನ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ!) ಮೈಮುರಿಯುವಂತೆ ಏಟು ಬೀಳುತ್ತದೆಂದೂ, ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ನಾವು ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಮದ್ದು ಗುಂಡಿನ ದಾಸ್ತಾನಿಗೆ ಖೋತಾ ಬೀಳುತ್ತದೆಂಬ

ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದಲೂ “ಏನೋಯ್ಯೋ? ಯಾಕೆ ಅಳತಾನೋ ಪುಟ್ಟು?” ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ “ಹಲಸಿನ ಬಿತ್ತ ಸುಡ್ಡಿದ್ದೆವು. ಪುಟ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮುಗ್ಗರಿಸಿ ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆ!” ಎಂದು ನಿರ್ವಿಕಾರವಾಗಿ, ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿನ ಅನುದ್ವಿಗ್ನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ, ಉತ್ತರಿಸಿದ!

ಅವರು ಯಾರಿಗೂ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹದ ಕಾರಣವೂ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಮಾನಪ್ಪನ ಸುಳ್ಳು ಗೆದ್ದಿತು!

ಸದ್ಯಕ್ಕೆ!

ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಹರಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಒರಸಿ ತೆಗೆದು ಜೇನುತುಪ್ಪ ಹಚ್ಚಿದರು. ಉರಿ ಶಮನವಾಯಿತು, ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ....

ಆದರೆ ಬೇಸಗೆಯ ರಜಾ ಮುಗಿದು ನಾವೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಮನೆಯಿಂದ ಬಂದರು ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಮಾನಪ್ಪನ ಸ್ವಂತ ಅಣ್ಣ.

ಅವರು ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಹುಡುಗರ ಟ್ರಂಕು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಜೇಬು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಅಜಮಾಯಿಸಿ ಮಾಡುವುದು ಅವರ ಪದ್ಧತಿ. ಬಹುಶಃ ಹುಡುಗರು ನಶ್ಯ ಬೀಡಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಟ್ಟ ಚಾಳಿಗಳಿಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದರೆ ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಿರಬೇಕು! ಅಥವಾ....?

ಒಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಮನೇಮೇಷ್ಟರು ತಮ್ಮ ದಪ್ಪವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಫಂಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಗಾಗ ಕಣ್ಣಿನ ನೋಡಿಗೀಡಿ ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಂದು ಪೂರ್ಣನಗ್ನಸ್ತ್ರಿಯ ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತಂತೆ! ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ನಾವು ಯಾರೂ ಅದರ ತಂಟೆಗೂ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥಾದ್ದರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವ ವಯಸ್ಸು ನಮಗೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಒಬ್ಬರೂ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರೆ! ಸರಿ, ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ವಿರಹ ಕೆರೆಳಿದಂತಾಗಿ ಕೋಪಾಗಿ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡಿತು! ಜೊತೆಗೆ, ಆ ಚಿತ್ರ ಇತರ ದೊಡ್ಡವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು ತಮಗೆಲ್ಲ ಅವಮಾನವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಎಂಬ ಭೀತಿ ಬೇರೆ! ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಮಾಯಿಸಿ, ಬಲವಾದ ನೆಕ್ಕಿಯದೊ ಯಾತರದೊ ಕೋಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ತಂದರು. “ಹೇಳುತ್ತೀರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಯಾರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡವರು? ಎಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ? ಹಿಡಿಯಿರಿ ಕೈಯಿ!” ಎಂದೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅಂಗೈ ಉದಿಕ್ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ಎರಡು ಕೈಗಳಿಗೂ ಸರದಿಯಂತೆ, ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಅತ್ತೆವು, ಕೂಗಿದೆವು, ‘ದಮ್ಮಯ್ಯ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ’ ಎಂದೆವು, ನಿಮ್ಮ ತಿಂತೀವಿ! ಎಂದು ಏನೇನೋ ಆಡಬಾರದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಆಡಿದೆವು. ಆದರೆ ಅವರ ರೋಷ ಕುಗ್ಗಲೆ ಇಲ್ಲ.

ನಾನೂ ಕೈಯೊಡ್ಡಿದೆ. ಒಂದೇಟು ಬಿದ್ದುದೆ ನನಗೆ ಸಿಡಿಲೆರಗಿದಂತಾಯ್ತು! ಎರಡನೆ ಏಟಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯ ಬೈಗಳಿಂದ ಬೈಯುತ್ತಾ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆರೆಕೇರಿ ಅಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕೆ, ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ, ಕಿಲಿಸ್ತರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಅಡಿಗಮನೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ನಿಷಿದ್ಧ ಎಂದು, ವಾಲಿ ಮತಂಗವನಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸುಗ್ರೀವ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿದಂತೆ!

ಅಮ್ಮನೂ ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ‘ದನಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊಡೆಯೋಕೆ ನೀವೇನು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲೇನು? ಎಂದು ಭರ್ತ್ಯನೆಮಾಡಿ, ಅವರ ಕೈತಡೆದು, ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡಿದರು....

ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಈ ನಗ್ನಚಿತ್ರವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರಬಹುದೆ ಎಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ (ಬಹುಶಃ ಮೇಷ್ಟರು ದೂರುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ) ಅಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ನಮ್ಮ ಟ್ರಂಕು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ನೋಡಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಗ್ರಹಚಾರ! ಮಾನವನ ಗ್ರಹಚಾರ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ! ಅವನ ಟ್ರಂಕಿನಲ್ಲಿ ನಗ್ನಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ಮದ್ದು ಗುಂಡು ತೋಟಾಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವು! ಆ ಪಿತೂರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಪಾಲು ವಹಿಸಿದ್ದ ನಾನೂ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವನಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದೆ.

ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಅವರ ತಮ್ಮನನ್ನು ನಡುಮನೆಗೆ ಕರೆದು, ಆಗಿನ ಶಿಕ್ಷಾಪದ್ಧತಿಯಂತೆ 'ಹಿಡಿ ಕೈಯ್ಯ!' ಎಂದು ಕೈ ಹಿಡಿಸಿ, ಅಂಗೈಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಮೂರನೆಯ ಏಟೆಗೇ ಮಾನವ ಮೂರ್ಛಾಹೋಗಿ ದಢಾರನೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟ! ಭೀತಿಯಿಂದಲೋ ಏನೋ ಮುಖ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೊರೆ ಕಾರಿತು! 'ಅಯ್ಯೋ! ತೆಗೆದೆಯೇನೋ ಹುಡುಗನ್ನ?; ಎಂದು ಕೂಗಿ ಅಮ್ಮ ನೀರು ತಂದರು. ತಲೆಗೆ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದರು. ಮೂರ್ಛೆ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನಮಗೆಲ್ಲ ಭಯ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವರಂತೆ ಹೊರಗೆ ನುಸುಳಿ ಹೋದಾಗ.

ಅವನ ಪಿಟಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮದ್ದುಗುಂಡಿನ ದಾಸ್ತಾನನ್ನೆಲ್ಲ ಅಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ಬಕ್ಕಣೆಕ್ಕೆ ಇಳಿಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಅವರೂ ಪಿಟಾರಿಯ ಗಿಳಿನವರಷ್ಟೆ!

ಆದರೆ, ನಗ್ನಚಿತ್ರ?-(ನಾವು ಅದನ್ನು ಮೇಷ್ಟರ ಸೂಳೆಯ ಚಿತ್ರ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಹಾಗೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ! ಅವರಿಗಿನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಯದ ಷೋಕಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಯೆ ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು!)

ವಾಟಗಾರು ವೆಂಕಟಪ್ಪಗೌಡರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹುಡುಗರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೈ ಆಡಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಮೇಷ್ಟರ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಚಿತ್ರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೇಬಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರಂತೆ. ನಮಗೆಲ್ಲ ಒದಗಿಸ ಭಯಂಕರ ಶಿಕ್ಷಾಪ್ರಸಂಗ ಅವರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ಆ ಕಾರ್ಡಿನಾಕಾರದ ಬಣ್ಣದ ನಗ್ನಸ್ತ್ರೀ ಚಿತ್ರವನ್ನು, ಕಣ್ಮುಟುಕಿಸಿ ಲೇವಡಿಮಾಡಿ, ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ವಾಪಾಸು ಕೊಟ್ಟರಂತೆ!

-22-

ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಭಯಂಕರತೆ ಆಟಗುಳಿಗಳಾಗಿದ್ದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲಾಬಾಲಕರಿಗೆ ವಾರ್ತಾರೂಪದ ವಿನೋದದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತಷ್ಟೆ! ಆದರೆ ಆ ಯುದ್ಧ ಮುಗಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೂ ಏನೂ ಅದರ ರಭಸದ ಕ್ಲೇಶ ಮಲೆನಾಡಿನ ಮೂಲೆಗೂ ತಟ್ಟಿತು. ಪದಾರ್ಥಗಳ ಬೆಲೆ ಏರಿ ಸೀಮೆಎಣ್ಣೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗೆ ಕ್ಯಾನಿಂತು ರೇಷನ್ ಪಡೆಯುವುದೊಂದೇ ನಮ್ಮಂತಹ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದ ತೊಂದರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅನೇಕವೇಳೆ ಆಟದ ಹೊತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಯಾನಿಂತು ನಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಪದಾರ್ಥ ತರುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದಲ್ಲಾ ಎಂದು.

ಒಂದು ಸಂಜೆ ಆಟದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಚೆಂಡಾಟ ಮುಗಿಸಿ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಗುಂಪು ಕುಳಿತು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬ (ಅವನು ಡಾಕ್ಟರ ಮಗನಿರಬಹುದು) ಹೇಳಿದ "ಅಲ್ಲೋ ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳು. ಜರ್ಮನಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕಾಯಿಲೆ ಬಂದಿದೆಯಂತೆ. ಅವರೇ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಮೇಲೆ ಕಳಿಸಿದ್ದಂತೋ! ಬೀಸುಬಡಿಗ ಜ್ವರ ಅಂತಾರೆ. ಬೀಸಿ ಬಡಿಗ ಹೊಡೆದರೆ ಹೆಂಗೆ ಸಾಯ್ತಾರೋ ಹೆಂಗೆ ಸಾಯ್ತಾರಂತೆ ಅದು ಬಂದ್ರೆ ಜನ! ಆದರೆ ದೊಡ್ಡೋರಿಗೇ ಅಂತ ಕಣೋ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಡಿಯೋದು; ನಮ್ಮ ಹಾಂಗಿರುವ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದು, ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದು, ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗ್ತದಂತೆ". ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಕ್ಕರೆ ತಾನೆ!

ಅದರ ನಿಜಾಂಶ ಏನೇ ಇರಲಿ, ನಮಗಂತೂ ಹಾಗೇ ಆಯ್ತು. ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿನ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆ 'ಇನ್‌ಫ್ಲೂಯೆನ್ಸ್ ಜಾ' ಎಂದು ತರುವಾಯ ಕುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಆ ಜ್ವರ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಂದು, ಹೆಚ್ಚು ತೊಂದರೆ ಕೊಡದೆ, ಬಿಟ್ಟೆ ಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ನಾಡಿಗಾದ ಗತಿಯೆ ಬೇರೆ!

ಆ ಮಹಾರೋಗದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮನೆಮನೆಗಳೇ ನಾಶವಾದುವು. ಇಡೀ ಸಂಸಾರಗಳೇ ಸತ್ತುಹೋದುವು!

ಶಾಲೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ರಜಾ ಘೋಷಿಸಿದರು. ನಾವು ಪೇಟೆಯಿಂದ ಮನೆ, ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ, ಹೋದೆವು. ಪ್ಲೇಗು, ಕಾಲರಾ ಮುಂತಾದ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿದ್ದರು ಅತ್ತ ಕಡೆಯ ಜನರು. ಆ ರೋಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಗರಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲು, ನಮ್ಮತ್ತೆಕಡೆ ಅವು ತಲೆಹಾಕುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ನಂಬುಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಹೊಸರೀತಿಯ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕದಿಂದ ಜನ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋದರು.

ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಮನೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವು ತೀರ್ಥಗಳಿಗೆಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನೋಡಿದ್ದ ಭೂತಾಕಾರದ ಶೀಸೆಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ನಿರೌಷಧಿಗಳು ನಮ್ಮ ಭಯಭರಿತ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಳ್ಳಿಗಳು ಏಳು ಎಂಟು ಮೈಲಿಗಳಿಗಿಂಟೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ದೂರವಾಗಿದ್ದು, ಆ ದೂರದಿಂದ ರೋಗಿಗಳು ದಿನವೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಬರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ (ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಾರ್ಗಗಳೆ ಇಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಡು ಮಲೆಗಳ ದುರ್ಗಮ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ) ಹಳ್ಳಿಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಹಂಚೆಗಟ್ಟಲೆ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ತುಸು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ಸೇವಾಮನೋಧರ್ಮದ ಯುವಕರು ಆ ಔಷಧಿಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೆ ತಯಾರಿಸಿದ ಅನ್ನ ಗಂಜಿ ಮುಂತಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಡಾಕ್ಟರು ತಿಳಿಸಿದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೈಸೂರಿನ ಹಾರ್ಡ್ವೇರ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ (ಅದು ಬರಿಯ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಅವರೆಲ್ಲ ಕಾಲೇಜ್ ಎಂದೇಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ? ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಟೆಲ್ಲೂ ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಉಟ ಬಟ್ಟೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.) ಪ್ರಾಥಮಿಕ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕ್ಲಾಸಿನವರೆಗೆ ಓದಿ ಬಂದಿದ್ದ ಐಯಪ್ಪಗೌಡರೆ ಆ ಆಸುಪಾಸಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದು ಈ ಔಷಧಿ ಹಂಚುವ ಡಾಕ್ಟರ್ ಕಮ್ ಕಾಂಪೌಂಡರ್ ಕೆಲಸದ ಮುಂದಾಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ ಆಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಪಟೇಲ್ ರಾಮೇಗೌಡರು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಾಗಿ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿದ್ದ ಬೇಲರ ಕೇರಿ, ಒಕ್ಕಲುಗಳಾಗಿದ್ದ ಹಳಪೈಕದ ಮತ್ತು ಮರಾಠಿಗಳ ಮನೆಗಳು, ಕೆಳಕುಪ್ಪಳಿಯ ಕಿಲಸರ ಒಕ್ಕಲು ಮನೆಗಳು, ಬೆಕ್ಕನೂರು, ಕರ್ಕಿಬೈಲು, ಹೊಸಮನೆ, ಅಲೆಮನೆ ತಟ್ಟಾಪುರ ಮುಂತಾದ ಸಮೀಪದ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಇವರ ಸೇವಾ ವಲಯಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಜೆ ಔಷಧಿ ಮತ್ತು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತೂ ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಮನೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಗುಡಿಸಲು ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಯಾವಯಾವ ಔಷಧಿ ಕೊಡಬೇಕೋ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಂಚಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಹೆಣಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಅವರವರ ಜಾತಿಯ ರೂಢಿಯಂತೆ ಸುಡುವವರನ್ನು ಸುಟ್ಟು, ಹೂಳುವವರನ್ನು ಹೂಳಿಯೂ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಕೆಲವೆಡೆ ಒಂದು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ಉಳಿಯದಂತೆ ಖಾಲಿಯಾದದ್ದೂ ಉಂಟು. ಕೆಲ ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವವರೆಲ್ಲ ಸತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಮುದುಕರು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದು, ಅವರ ತರುವಾಯದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಮತ್ತು ಆರೈಕೆಯ ಹೊಣೆಗೂ ಇವರು ಭಾಜನರಾಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತಂತೆ.

ಆ ವರ್ಷ ನನ್ನನ್ನು ಕನ್ನಡ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಸೆಲೆಕ್ಷನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣವನ್ನೊಡ್ಡಿ. ಆದರೆ ನನಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರಲ್ಲದಿದ್ದು, ಆ ವರ್ಷದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಥುಮ್‌ಕಿ ಹೊಡೆದ ಅನೇಕರನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಡುಮೂಲೆಯ ಉರುಗಳಲ್ಲಿ ಲೋ.ಸೆ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಎಂದರೆ ಮಹಾ ಅನರ್ಘ್ಯ ಪದವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದ ಶೂದ್ರ ವರ್ಗದವರು ಆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂರುವುದೆಂದರೆ (ತೇರ್ಗಡೆಯ ಮಾತಿರಲಿ!) ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಪಟ್ಟ ದಯಪಾಲಿಸಿದಷ್ಟೆ ಮಹತ್ವದಾಗಿತ್ತು! ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವರ್ಗವೆಲ್ಲ ಜನಿವಾರದವರೇ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಆಯ್ಕೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರ ಮಕ್ಕಳು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟೂ ಮೇಲೇರದಂತೆ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆಂಗ್ಲೀಯ ರೀತಿಯ ಸ್ಕೂಲುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆ ಸ್ಕೂಲುಗಳೆಲ್ಲ ತಮಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲೆಂಬ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದ್ದರು. ಮನುವಿನಂತೆಯೇ ಇಂಗ್ಲಿಷರೂ ಅವರ ಸನಾತನ ಧರ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸನಾತನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಾಗುವಂತೆ ವರ್ತಿಸಿ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆಯೆ ಬ್ರಿಟಿಷರು? ಆ ಧೈರ್ಯವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೀತು ಅವರಿಗೆ? ವಿಜಯನಗರ ಮೊದಲಾದ ಹಿಂದೂ ರಾಜ್ಯಗಳ ದೊರೆಗಳಂತೆ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಹೆದರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಶೂದ್ರರ ಮಕ್ಕಳೂ ಶಾಲೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಾಯ್ತು. ಆದರೆ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಮಡಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಜನಿವಾರದ ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಕೂರುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಒಕ್ಕಲಿಗರೆ ಮೊದಲಾದ ಶೂದ್ರರ ಹುಡುಗರನ್ನು ತುಸು ದೂರ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕೂರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತೂ ಕೆಲಕಾಲ ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಕೆಲಕಾಲ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲಾ? ಕೈಸ್ತ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರು. ಆಗ ಬೆಂಚುಗಳಿಗೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಕೆಲವು ಬೆಂಚುಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬೆಂಚುಗಳಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಶೂದ್ರ ಬೆಂಚುಗಳಾದವು. ಅಂತೂ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ, ಪಾಪ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗ್ರಹಚಾರಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಕೈಸ್ತರು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಓದಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ ತುಸು ಮುಂಬರಿದು ಹೊಲೆಯರು ಮೊದಲಾದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಮಕ್ಕಳೂ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರತೊಡಗಿದರು. ಈಗೇನು ಮಾಡುವುದು? ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ದಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಗಣ ತಣೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕೂರಿಸಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ತಮಗೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಬರದಂತೆ, ಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳು ಹೊಲೆಯರೊಡನೆ ಕೂರಲು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಹೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದರು. ಗೌಡರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶ್ರೀಮಂತ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮನೆಗಳವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಕ್ಷವೇ ನಿಂತು ತಮ್ಮ ಜೀತದವರಾದ ಹೊಲೆಯವರನ್ನು ತಾವು ದೂರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕೊಳಕು ಹುಡುಗರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಮೈಗೆ ಮೈಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಕೂರಿಸಲಾಗದು ಎಂದರು. ಶಕ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಹೊಣೆಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠುರ ವರ್ತನೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರು 'ಧರ್ಮಗ್ಲಾನಿ'ಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪದಿದ್ದುದೂ ಒಂದು ಮುಚ್ಚುಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು!

ಆದರೆ ನನಗೆ (ಮತ್ತು ನನ್ನಂತಹ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗರಿಗೆ) ಈ ತಳತಂತ್ರದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಲವಲೇಶವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸರೀತಿಯ ಆಂಗ್ಲೀಯ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಜೀವನೋಪಾಯ ಮಾರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆಂದಾಗಲಿ, ಅಧಿಕಾರವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಧನವನ್ನೂ ಗೌರವವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸುಗಮ ಜೀವನ ನಡೆಸಬಹುದೆಂದಾಗಲಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಉಹಿಸಲೂ ಬುದ್ಧಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಬ್ಬುಮಬ್ಬಾದ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ದಿವ್ಯ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೃದಯಸಂಚಾರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ದೇವರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಜೀವನ

ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಬದುಕಿನ ಗುರಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಆ ರೀತಿಯ ಅಂತರ್ಮುಖತೆ ತಂದೆಯ ಮರಣಾನಂತರ ನನ್ನ ಅಂತರಾಳದಿಂದ ಆಟದ ಮಧ್ಯೆ, ಉಟದ ಮಧ್ಯೆ, ಗೆಳೆಯರೊಡನೆಯ ಅಮೋದ ಪ್ರಮೋದಗಳ ಮಧ್ಯೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಡುಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಇಣುಕಿ ಬಂದು ಬದುಕಿನ ರಹಸ್ಯಮಯತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಟೌನ್‌ಹಾಲಿನ ಕ್ಷುದ್ರ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಪಾಲಕನಾಗಿದ್ದ ಸ್ನೇಹಿತ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟಿಯಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪಡೆದು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ದೊಡ್ಡ ಜೀವಗಳ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಎದುರು ನನ್ನ ಚೇತನ ನಿಂತಾಗ ನಾನೂ ಅವರಂತಾಗಬೇಕೆಂದು ಒಂದು 'ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ'ಯ ದುರ್ಬಲಸ್ಥಿತಿ ತಲೆಹಾಕುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮತಸ್ಥಾಪಕರ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂತರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ, ಅವರು ದೇವರನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ತಾನೂ ಕಾಣಬಾರದೇಕೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಚೇತನ ಉಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಹಿಂದೂ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಬೌದ್ಧಾದಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮನ್ವಯಿಸಿ, ಎಲ್ಲದರ ಪರವಾಗಿಯೂ ವಾದಿಸಬಲ್ಲೆ ಎಂದು ಜಂಭ ಕೊಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದುದೂ ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ! ಅದಕ್ಕೇನು ಆಧಾರಗಳಿದ್ದುವೋ ನಾನು ಅರಿಯೆ! ಅಂತೂ ಹಾಗೆ 'ಕೊಚ್ಚು'ತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು.

ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಲೋ.ಸೆ.ಯ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಗೊತ್ತಾದಾಗ ನನಗೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ! ಒಂದು ವರ್ಷ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಲಾ ಎಂಬ ಭಾವನೆಗೆ ಎಡೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನೋವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಅವಮಾನವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ನನಗಿಂತಲೂ ಕೀಳುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಲೋ.ಸೆ. ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆಲ್ಲ ಎಂದು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಗಂತೂ ಒಂದಿನಿತೂ ಪ್ರವೇಶಕೊಡದೆ 'ಬುದ್ಧಿರಾಹಿತ್ಯ' ಭದ್ರವಾಗಿತ್ತು ನನ್ನ 'ಮುಗ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ.'

-24-

ಆಗ ಲೋ.ಸೆ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆ! ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ ಸರ್ವತ್ರ! ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ! ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಎ.ವಿ. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದಿದ ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತಾರು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ, ಕೂರಲು. ಕಾಡು ಕೊರಕಲಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲದಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ!

ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕತ್ತೈದು ಮೈಲಿ. ಎರಡು ದಿನಗಳ ಗಾಡಿ ಪಯಣ. ಈಗ ಅದರ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಮೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಲಂಡನ್ನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಕೊಪ್ಪ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಸೊಗಸಾದ ಟಾರು ರಸ್ತೆಗಳಾಗಿವೆ. ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆ ಕಾಡುಗಳ ನಡುವೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವುದೆ ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಉದ್ಯಾನ ಯಾತ್ರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಎಂದರೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಒಂದೂಕಾಲು ಘಂಟೆ. ಆಗಿನ ರಸ್ತೆಗಳೂ ವರ್ಣಿಸಲಸಾಧ್ಯ. ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಕಡಿದು ಮಾಡಿದ್ದ ಕಾಡುದಾರಿಗಳು ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ಧೂಳು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಸರು. ಚಕ್ರಗಳು ಹೂತು, ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಬಡಿದರೂ ಗಾಡಿ ನಿಶ್ಚಲ! ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವವನ ಜೊತೆಗೆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರೂ ಇಳಿದು ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಕೈ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ ಕೆಸರಾಗುವುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಜೊತೆಗೆ ರಾತ್ರಿಪಯಣ; ಹಗಲು ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ದಣಿವಾಗಿ ಸೋಲುತ್ತವೆ ಎಂದು. ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿ ಇರುಳೆಲ್ಲ ಪಯಣಮಾಡಿ, ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗಾಡಿ ಬಿಟ್ಟು, ಮರಗಳ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯ ಮರಳಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಉಟ ಮುಗಿಸಿ, ಮಿಶ್ರಮಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟುವುದು!

ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯಿಂದ ಲೋ.ಸೆ. ಕಟ್ಟಿದ್ದು ನಾನೊಬ್ಬನೆ. ದೇವಂಗಿ ಮನೆಯಿಂದ (ಆಗ ಅದು ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ. ಉಂಟೂರು, ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ.) ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಸೀತಮ್ಮ, (ಗೌಡರುಗಳ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಓದೇ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೀತಮ್ಮ ಲೋ.ಸೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂತಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯವರಿಗೆಲ್ಲ ಎಂತಹ ಮಹತ್ವ ಘಟನೆಯಾಗಿರಬೇಕು? ಎಂತಹ ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿರಬೇಕು?

ಉಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಆಗ ಕೆಲವರು ಲೋ.ಸೆ. ಪಾಸಾದವರನ್ನು ಉರಿನ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದರೆ!! ಲೋ.ಸೆ. ಸರ್ವಿಷ್ಚಿಕೇಟೆಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಚೌಕಟ್ಟು ಹಾಕಿಸಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ತೂಗುಹಾಕಿದ್ದಾರೆಂದರೆ!!)

ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಮಾನುಗಾಡಿ, ದೇವಂಗಿಯಿಂದ ಅವರ ಕಮಾನುಗಾಡಿ. ಮನೆಯ ಅಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ ಸಂಭ್ರಮ. ನನ್ನ ಅಮ್ಮ ಆ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೆಂಬುದು ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸಂಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಯಣದ ಅಡಿಗೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದ ಮೂರುನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮು ಪಾತ್ರೆ ಪರಟೆ ಎಲ್ಲ ತುಂಬಿದವು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅಧಿನೇತೃಗಳಾಗಿದ್ದವರು ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ. ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವವರಲ್ಲದೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲೂ ಇತರ ಸೆವಾಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಇಬ್ಬರು ಆಳುಗಳು, ಬಹುಶಃ ಗಾಡಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟಾಗ ತಂಗಿ ತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲದೆ ನಾಯಿಗಳೂ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಬಾಲ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ನಲಿದಾಡಿರಬೇಕು! ಷಿಕಾರಿಗೇ ಹೊರಟರೆಂದು! ಏಕೆಂದರೆ ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟರೂ ಷಿಕಾರಿಗೇ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆಂದು ಅವುಗಳ ಭಾವನೆ! ಅವರು ಹೆಗಲಿಗೆ ಕೋವಿ ಏರಿಸಿ ಹೊರಟರೆ, ಅವೂ ದಳಪತಿಯ ಹಿಂದೆ ಸೈನಿಕರು ಹೊರಟಂತೆ, ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಶಬ್ದವಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದುದು ರೂಢಿ.

ನಮ್ಮ ಕಮಾನುಗಾಡಿ ದೇವಂಗಿಯ ಕಮಾನುಗಾಡಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಬೆಕಿರುವಾಗಲೆ ಹೊರಟಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ತುಂಗಾನದಿಯನ್ನು ಉಕ್ಕಡದ ಹತ್ತಿರದ ಗಾಡಿಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ ದಾಟಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಸೇತುವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯ ದೋಣೆಗಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡು ದೋಣೆಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ತೆಪ್ಪದ ಮೇಲೆ ಗಾಡಿ ಗಾಟುತ್ತಿದ್ದರು; ಗಾಡಿಗಳು ರಾಮತೀರ್ಥದ ಸ್ಥಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಡದ ಹತ್ತಿರ ದಾಟಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನೀರು ಮೊಳಕಾಲೆತ್ತರ, ಸೊಂಟೆತ್ತರ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬೆಳಕಿರುವಾಗಲೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೀರೊಳಗಿನ ಗಾಡಿದಾರಿಯ ಅಂದಾಜಿನಲ್ಲಿಯೆ ಎತ್ತುಗಳು ಹೊಡೆದು ದಾಟಬೇಕಿತ್ತು. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಎಡಕ್ಕಾಗಲಿ ಬಲಕ್ಕಾಗಲಿ ಚಕ್ರ ಹೊರಳಿದರೆ ಅಪಾಯ ಸಂಭವವಾದ್ದರಿಂದ ಬೆಳಕಿರುವಾಗಲೆ ದಾಟಿಸುವ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ಗಾಡಿಗಳು ಅಡಕೆ ಮೂಟೆ ಗಾಡಿಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಒಳಗೆ ಮನೆತನಗಳ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು ಕೂತಿದ್ದರಲ್ಲವೆ?

ನಮಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗಿಂತಲೂ ಗಾಡಿಪಯಣವೆ ಸಂಭ್ರಮದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ನಿಬಿಡಾರಣ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ, ನೀರವ ನಿರ್ಜನವಾದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ, ಗಾಡಿ ಚಕ್ರಗಳ ಸದ್ದಿನೊಡನೆ ಗಾಡಿಯೆತ್ತುಗಳ ಕೊರಳ ಗಗ್ಗರದ ಸರಗಳ ಟಿಂಟಿಟಿಯ ಶ್ರುತಿರೂಪದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನಾಲ್ಕಾರು ಬಾಲಕಗಳೆಯರು, ಹಿಂದೆಂದೂ ಹಾಗೆ ಉರುಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಹೋಗದಿದ್ದವರು, ಒಬ್ಬರನ್ನು ಒಬ್ಬರು ಮೀರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹರಟುತ್ತಾ, ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತ ತತ್ಕಾಲದ ವರ್ತಮಾನ ಮಾತ್ರದ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಇರುಳು ಮುಂಬರಿದಂತೆ, ಕಣ್ಣು ಭಾರವಾದ ಹಾಗೆಲ್ಲ, ಮಾತು ಹಿಂಜರಿಯತೊಡಗಿ, ಕ್ರಮೇಣ ಗಾಡಿಯೊಳಗೆ ನಿಶಬ್ದವಾಯಿತು. ರಸ್ತೆಯ ಅಂಚಿನಿಂದಲೆ ಆಕಾಶಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಬೆಳೆದುನಿಂತಿದ್ದ ಮರಳಿನಿಂದ ದಟ್ಟವಾದ ಆ ಕಗ್ಗಾಡಿಗೆ ಒಂದು ಭವ್ಯ ಭೀಷಣಿಯ ಭಂಗಿ ಒದಗಿತ್ತು. ಕಾಡೇನೂ ನಮಗೆ ಹೊಸದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಬದ್ಧಭುಕುಟಿಯ ಭಂಗಿ ಬಂದು ಹೆದರಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಸಾಲದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಅಡಕೆ ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಥೆಗಳೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು ಅವ್ಯಕ್ತಭೀತಿ ಸಂಚಾರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು: ದಡ್ಡಗಾಡಿನ ನಡುವೆ ಕಳ್ಳಕಾಕರು ತಲೆಯೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ! ಹುಲಿ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡನಿಂತು ಗಾಡಿಯೆತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ! ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ಆ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನು ನೂಕಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು ಒಂದು ಮೊಂಡು ಧೈರ್ಯ: ಎರಡು ಗಾಡಿಗಳಿವೆ. ದೊಡ್ಡವರೆ ನಾಲ್ಕು ಜನರಿದ್ದಾರೆ! ಜೊತೆಗೆ ಹುಲಿ ಹಂದಿಗಳಿಗೂ ಹೆದರದೆ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಇದ್ದಾರೆ! ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟಾರೆ ಕಳ್ಳರನ್ನ. ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಗಾಡಿಯೆತ್ತುಗಳೇನು ಸಾಮಾನ್ಯವೆ? ಅವು ಓಡಲು ತೊಡಗಿದರೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ಎತ್ತು 'ಮುರ್ಗಿ'ಯ ಕೋಡುಗಳು ಎಷ್ಟು ಚೂಪು, ತಿವಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಗೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ! ಹೀಗೆ

ಬಾಲಿಶವಾದ ಭಯವನ್ನು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಾಲಿಶವಾದ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಡ್ಡೆ ತಾಯಿ ತನ್ನ ರಕ್ಷೆಯ ಮಡಿಲಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು.

ಬೆಳಗಾಗುವಾಗ ಗಾಡಿಗಳು ತೂದೂರು ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದುವು. ತೂದೂರು ತುಂಗಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿದೆ. ಆಗ ಊರಂದರೆ ಹುಲ್ಲಿನ ಮನೆಗಳಷ್ಟೆ! ಆ ಮನೆಗಳ ನಡುವೆ ಹೊಳೆಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಗಳು ನಡೆದು ಸುವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ ಮಳಲ ರಾಶಿಯ ಬೇಸಗೆಯ ಹೊಳೆಯ ದಡದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಹೊಂಗೆಯ ಹೆಮ್ಮರಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟುವು.

ಹೊಳೆ, ಮಳಲು, ಹೊಂಗೆಯ ತೋಪು ನಮಗೇನು ಹೊಸದಲ್ಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಕುಪ್ಪಳಿ-ತೀರ್ಥಳ್ಳಿಯ ಹತ್ತು-ಹನ್ನೆರಡು ಮೈಲಿಯ ವಲಯದಿಂದ ಅದುವರೆಗೂ ಹೊರಗೇ ಹೋಗದಿದ್ದ ನಮಗೆ ಆ 'ದೂರದ ಪರ ಊರಿನ' ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅದು ನೂತನಾನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಅಡುಗೆಯವರೂ ಆಳುಗಳೂ ಕಾಫಿತಿಂಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ನಾವು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಕಾಲು ಫರ್ಲಾಂಗು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಳೆ ಅಂಚಿನ ನೀರಿಗೆ ನುಣ್ಣುಗಳ ಮೇಲೆ ನೆಗೆದೋಡಿ ಹೋಗಿ ಮುಖ ತೊಳೆಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿದೆವು. ಮುಂದಿನ ದಿನ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ 'ಪಬ್ಲಿಕ್' ಪರೀಕ್ಷೆ ಇರುವ ವಿಷಯ ನಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತಾನೆ? ಆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಇನ್ನೂ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಮೈಲಿಯ ಮ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಘಂಟೆಯ ಸುದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು ನಾವಿನ್ನೂ ಅದರ ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗದ ಲಘು ಹೃದಯಗಳಾಗಿಯೆ ನಲಿದೆವು!

ನಾವು ಗಾಡಿ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳ ಅನೇಕರು ಗಾಡಿ ಬಿಡುವ ಮಾಮೂಲು ಸ್ಥಳವೆ ಆಗಿದ್ದು, ಒಲೆಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾರುಯಾರೂ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಮೂರು ಮೂರು ಕರಿಯ ಕಲ್ಲುಗುಂಡುಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆಯೆ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಹುರುಳಿ ಬೇಯಿಸಲು ಚಿಮಿಣಿ ಎಣ್ಣೆ ಡಬ್ಬಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಬೆಂಕಿಹಾಕಿದ್ದರು. ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಓದಬೇಕಾದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿದರೂ ನಾವು ಯಾರೂ ಆ ದೂರದ ಅಪಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಇಲ್ಲ. 'ಅಷ್ಟು ದೂರ ಇರುವ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಇವರು ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಏಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ದಿಗಿಲುಪಡುತ್ತಾರೆ?' ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೊಳೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಮೀಯುವ ನೆವದಿಂದ ತೆಳ್ಳೆನೀರಿನಲ್ಲಿಯೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಈಜಾಡಿ ಬಂದೆವು. ಉಟಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಮಳಲಮೇಲೆಯೆ ಹರಡಿಕುಳಿತೆವು. ಹಾಗೆ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣುವ ಅಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ನಮಗೊಂದು ಖುಷಿಯಾಗಿತ್ತು, ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಮನೆಯೊಳಗೇ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಶಿಸ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟೇ ಉಂಡಿದ್ದವರಿಗೆ. ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಪಾತ್ರೆ ಪರಟೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಳೆದು ಮಾಡಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿದರು.

ಹಳ್ಳಿಮುಕ್ಕರಾಗಿದ್ದ ನಮಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗೆ ದೊಡ್ಡ ಷಹರು! ಗಾಡಿಗಳು ನಗರದ ಸುದೀರ್ಘವೆಂದು ತೋರಿದ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಚರಿಸಿ ಸೇತುವೆಯ ಬಳಿ ಹೊಳೆಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಕೋರ್ಪಾಲಿಸ್ ಭತ್ತದಲ್ಲಿ ನೊಗ ಕಳಚಿದುವು. ಆ ಭತ್ತ ಆ ಹೆಸರಿನ ಯಾವನೊ ವಿಧೇಶೀಯ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಂತೆ. ಅದರ ಎರಡು ಕೊಟಡಿಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮಂತೆಯೆ ಎಷ್ಟೋ ತರತರಹದ ಜನರು ಅಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದರು. ಆ ಜನ ಮತ್ತು ಉಡುಗೆತೊಡುಗೆಯ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಬೆರಗುಗೊಂಡಿದ್ದುವು.

ಉಟಗೀಟ ಎಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾದೆವು. ನಾವೆಲ್ಲ ಅಂದರೆ-ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಸೀತಮ್ಮ, ಕೂಡಿಗೆ ಗುರಪ್ಪ ಮತ್ತು ನಾನು ಎಂದು ನೆನಪು. ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ-ಉಳಿದೆಮಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿತ್ತು ಆ ಊರು-ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಪರೀಕ್ಷಾ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ನಮ್ಮ ಹಾಲ್‌ಟಿಕೆಟುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಸೀಟುಗಳ ನಂಬರಿದ್ದ ಹಾಲ್‌ಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿದರು. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡು ಕುಳಿತೆವು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಪರಿಚಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ದೊಡ್ಡ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ವಿಶೇಷ ಉದ್ದೇಗದ ಭಾವನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಅಥವಾ ನನಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗುವ ಅಥವಾ ಫೈಲಾಗುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಸಕ್ತಿಯೇನೂ

ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಈ ದೂರಕ್ಕೆ. ಒಂದು ಫುಟ್‌ಬಾಲ್ ಆಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು.

ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಗಳು ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಉರು ನೋಡಲು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಮೊದಲು ರೈಲ್ವೇ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಆಗ ಶಿವಮೊಗ್ಗಯ ಉರಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಾಗಲಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗವೆ ತುತ್ತತುದಿಯ ನಿಲ್ದಾಣವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅದನ್ನು ಹಳೇ ಸ್ಟೇಷನ್ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಧ್ಯುಷ ಣಂಘೇ ಅಧ ಆಣಾಬೌ ಆದ್ಯುತವಾಗಿತ್ತು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 'ಹೊಗಯ ಗಾಡಿ'ಯು ನೋಡು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ ಬೇಗ ಎಂಬ ಪದ್ಯವಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಗೆ ಉಗುಳುತ್ತಾ ಗಾಡಿಗಳ ಸಾಲನ್ನು ಎಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಎಂಜಿನ್ನಿನ ಚಿತ್ರವಿತ್ತು. ಅದೇ ರೈಲಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ರೈಲನ್ನೇ ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಬೆರಗು ಮೇರೆಮೀರಿತ್ತು. ಆಗಿನ್ನೂ ಮೋಟಾರುಕಾರುಗಳೂ ಅತ್ತಕಡೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ರೈಲು ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿನಾವು ಕಂಡ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ಮಹಿಮೆಗೆ ತೆರೆದ ಬೆಳಕಂಡಿಯಾಗಿತ್ತು.

ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು 'ಖಂಡೇರಾಯರ ಆನಂದ ಭವನ!' ಹೋಟೆಲ್ ಎಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸದಿರಿ. ಅದೊಂದು ಮನರಂಜನೆಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು ಆಗಿನ ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವರ್ತಕರೊಬ್ಬರ ಮನೆಯೊಳಗಣ ಅಂಗಣದಂತಿತ್ತು. ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಥೂಲಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿರುಚಿಯ ವರ್ಣಮಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಗ್ರಾಮೀಣರಾಗಿದ್ದ ನಮಗಂತೂ ಇಂದ್ರನಾಸ್ಥಾನವೆಂಬಂತೆ ಶೋಭಿಸಿತ್ತು! ಅಂಗಳದ ನಡುವೆ ಕಾರಂಜಿ. ಅದರ ಕುಳ್ಳುಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದ ಮೀನುಗಳೂ ಇದ್ದುವೇನೋ? ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿ ಬಣ್ಣ ಬಳಿದಿದ್ದ ನಾನಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಂಡೆಗಳು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತರತರದ ಬಣ್ಣ ಹಾಕಿದ ಕುಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವಿನ ಹಸುರಿನ ಗಿಡಗಳು. ನಾವಂತೂ ಆ ಅಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮವನ್ನೇ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಂತೆ ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಆ ವರ್ತಕರು ಅದನ್ನು ಸ್ವಂತ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ದಿನದ ಕ್ಲುಪ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಅಡಕೆ ಬತ್ತ ಇವುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಮಂಡಿಗಳಿಗೆ ಹಾಕಲು ಬಂದವರೆಲ್ಲ 'ಖಂಡೇರಾಯರ ಆನಂದಭವನ' ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಉರುಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದವರು ಅವರ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಬಟ್ಟೆ ದಿನಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಖಂಡೇರಾಯರಿಗೆ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಲಾಭವೂ ಎರಡೂ ಲಭಿಸಿ ಪರಾರ್ಥ ಸ್ವಾರ್ಥ ಎರಡಕ್ಕೂ 'ಸಾಧನವಾಗಿತ್ತು' ಆನಂದಭವನ!

ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ನಾವು ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಕೈಕೊಂಡ ಗಾಡಿಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮರುಪಯಣವೇ ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಂದ ಅತಿಮಿತಿ ವಿತ್ತದಿಂದ ಏನೇನೋ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಸಾಮಾನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಗಾಂಧೀಸಿಗರೇಟು!

ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಹೆಸರು ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗರ ಕಿವಿಗೂ ಬೀಳುವಷ್ಟು ಅಗಲೆ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಸ್ವದೇಶಿ ಎಂಬ ಮಾತೂ ಅರ್ಥಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭಾವಗೋಚರವಾಗುವಷ್ಟು ಪರಿಚಿತವಾಗಿ ಇತ್ತು. ಅದುವರೆಗೆ ನಾವು ಯಾರೂ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದಿರಲಿಲ್ಲ; ಬೀಡಿ ಸೇದುವ ಚಟವೂ ಯಾರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇತರರು ಸೇದುವ ಷೋಕಿಯನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೆವು. ಕರುಬಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು, ಬಹುಶಃ ಆದರೆ ಸ್ವದೇಶಿವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ನಮ್ಮ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಆ ಸಿಗರೇಟಿನ ಮೇಲೆ ಎರಗಬೇಕೆ? ಗಾಂಧೀ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣ ಇರದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಅತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದೇಶಸೇವೆಗೆ ಅಂಥ ಸುಲಭ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾವು ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಸರಿ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದೂ ಎರಡೆರಡೂ ಪ್ಯಾಕೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೆವು. ಒಂದೊಂದು ಪ್ಯಾಕೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಿಗರೇಟುಗಳಿದ್ದರೂ ಬೆಲೆ ಮೂರೇ ಕಾಸು, ಎಷ್ಟು ಅಲ್ಪ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಸದವಕಾಶ

ದೊರಕಿತೆಂದರೆ ನಮಗೆಲ್ಲ ಹೆಮ್ಮೆಯೇ ಹೆಮ್ಮೆ. ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತಿಗಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಐಗಳು ಸೇದಿ ಬಿಸುಟ ಬೀಡಿ ತುಂಡುಗಳಿಗೆ ಬಚ್ಚಲು ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣದಾನ ಮಾಡಿ ಸೇದಿದಾಗ, ಕೆಮ್ಮಿಕೆಮ್ಮಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು, ಬೈಸಿಕೊಂಡು ಏಟು ತಿಂದಿದ್ದೆವು. ಈ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಬೀಡಿಯ ತುಂಡುಗಳಲ್ಲ, ಇಡಿಯ ಬೀಡಿಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ಬಹದ್ದೂರು ಸಿಗರೇಟುಗಳನ್ನೆ ಯಾರ ಬೆದರಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸೇದಬಹುದಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾದ ನಮಗೆ, ಮಾಡಬಾರದ್ದು ಮಾಡಿ ಪಡುವ ಸುಖದಿಂದೊದಗುವ, ಖುಷಿಯೇ ಖುಷಿ! ಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಾಮಹಾಕಿ ಪಡೆದ ಛಲದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಫಲ!

ಬೈಗಾುತ್ತಿರಲು ಮರುಪಯಣಕ್ಕೆ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿದರು. ಅಂದು ಬೆಳ್ಳಿಗಳ ರಾತ್ರಿ, ಊರುಬಿಟ್ಟು ಗಾಡಿಗಳು ನಿಬಿಡ ನಿರ್ಜನಾರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುವು. ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕು ಇರುಳನ್ನೂ ಹಗಲಾಗಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತು. ನಾವು ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದು ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇವೆ ಎಂದೆವು. ಹುಡುಗರ ಖುಷಿಗೆ ಅಡ್ಡಬರಲಿಲ್ಲ. ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಸೀತಮ್ಮ, ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು, ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಗಾಡಿಗಳು ಮುಂದುವರಿದುವು. ಅವು ಮರೆಯಾಗುತ್ತಲೆ ನಾವು ಜೇಬುಗಳಿಂದ ಸಿಗರೇಟು ಪ್ಯಾಕುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದೆವು. ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಗುರಪ್ಪ, ನಾನು, ಡಿಸೋಜ (ಗುರಪ್ಪ ಕೂಡಿಗೆ ಮಣೆಗಾರರ ಮಗ, ಆತನೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗಲೆ. ಡಿಸೋಜ ಹಲಸಿನಹಳ್ಳಿ ಬಾಬುನಾಯಕರ ಮಗ. ಕ್ಯಾಥೊಲಿಕ್ ಆಗಿ ಮತಾಂತರಗೊಂಡವರು. ಆತನೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವವನಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮರುಪಯಣದಲ್ಲಿ ಸಂಗಾತಿಯಾಗಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ.)

ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅದು ಹೊಸ ಅನುಭವ. ನಶ್ಯಸೇದುವ ಅಭ್ಯಾಸ ನಮಗೇನೂ ಹೊಸತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಉಡಿದಾರದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ತಾಯಿತಿಯ ತಾಮ್ರ ಸುರುಳಿಯನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತೆಗೆದೆಸೆದು (ಅದರ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ!) ತಾಯಿತಿಯ ಅಂಡೆಗೆ ನಶ್ಯ ತುಂಬಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕದ್ದು ಸೇಯುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ನಶ್ಯ ಮೂಗಿಗೇರಿಸಿದ್ದರೂ ಸೀನು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಿಗರೇಟು ಹೊಸ ಪರಿಚಯ. ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಅದರ ನಿಃಶಬ್ದತೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸುತ್ತಾ ಶುರುವಾಯಿತು ಕೆಮ್ಮಿನ ಫಿರಂಗಿ ದಾಳಿ!

ಸಿಗರೇಟಿನ ಹೊಗೆ ಶ್ವಾಸಕೋಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಾವು ನಾಲ್ಕಾರು ಹುಡುಗರೂ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಕೆಮ್ಮುತೊಡಗಿದುದು ಆ ಕಾಡಿನ ನೀರವತೆಯಲ್ಲಿ ತುಸು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಗಾಡಿಗಳು ಆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲದ ರಸ್ತೆ ಕೊರಕಲಿನಲ್ಲಿ ಜಟಕಾ ಹೊಡೆದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸದ್ದು ನಮ್ಮ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಾಯವನಿಕೆಯಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕೆಮ್ಮಿ ಕೆಮ್ಮಿ ಎದೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತೊಂದರೆಟ್ಟರೂ ಯಾರೂ ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂಜರಿಯುವುದು ಹೇಡಿತನವೆಂದೇ ನಮ್ಮ ಭಾವನೆ. 'ಧೂ! ಕೈಲಾಗದವನೆ!' ಎಂದನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂಬ ಪೌಠುಷದ ಹಟದಿಂದ ಸೇದಿದೆವು, ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಬಾರದೆಂಬಂತೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಷ್ಟು ಹಣ ಖರ್ಚುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಎಸೆದುಬಿಡುವುದೇ? ಉಪಯೋಗಿಸಿಯೇ ಪೂರೈಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಅಭ್ಯಾಸವಾದ ಮೇಲೆ ಶ್ವಾಸಕೋಶಕ್ಕೆ ಹೋಗದಂತೆ ಹೊಗೆ ಬಿಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತೆವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಒಂದು ಸಿಗರೇಟು ಮುಗಿದರೆ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದೆವು! ಹೀಗೆ ಕೆಮ್ಮುತ್ತಾ ಸೇಯುತ್ತಾ ಹರಟುತ್ತಾ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೂದಲಿಸುತ್ತಾ ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತಾ ಎರಡು ಮೂರು ಮೈಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಬೇಗ ವ್ಯಾಪಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರು ಹಾದಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಹಾಳು ಸಿಗರೇಟನ್ನು ಬಿಸಾಡಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅನ್ನಿಸತೊಡಗಿದ್ದರೂ ಗುಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಸೋಲೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಯಾರಿಗೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲೊಬ್ಬ ಗೊದಗೊದನೆ ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟ! ಕಣ್ಣಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯಿತು! ಬಾಯಿ ತೊದಲಿತು! ರಸ್ತೆಯ ಮೋರಿಯ ಮೇಲೆ ತಲೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟ!

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅದೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕಾಯಿತು. ತುಂಬ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಅವನ ಬಳಿ ಸಾರಿ ವಿಚಾರಿಸಿದೆವು. ಅವನು ನೀರು ಬೇಕು ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನೀರು ಎಲ್ಲಿಂದ ತರುವುದು? ಬೇಸಗೆಯಾದ್ದರಿಂದ ದಡ್ಡ ಹಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತು ನೀರಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಕಾಡಿನ

ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಓಡಿಯಾಡಿದೆವು. ಕಡೆಗೆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಇದೆ; ಎಲ್ಲರೂ ಬೇಗ ಬೇಗ ನಡೆದು ಗಾಡಿ ಹಿಡಿಯೋಣ ಎಂಬ ಒಬ್ಬನ ಸಲಹೆಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸರ್ವರ ಸಮ್ಮತಿ ದೊರೆಯಿತು. ಸಿಗರೇಟು ಪ್ಯಾಕುಗಳನ್ನು ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೆ? ಪ್ಯಾಕುಗಳನ್ನು ಹೊರ ತೆಗೆದು ಸಿಗರೇಟುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುರಿದು ಹಿಸುಗಿ ದಾರಿಯ ಪಕ್ಕದ ಮುಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಎಸೆದವು!

ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ನೀರು ಕೇಳಿ, ಕುಡಿದೆವು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದಿದ ವಾಸನೆ ಗೊತ್ತಾಗಬಾರದೆಂದು ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಿದೆವು. ಆದರೂ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಯ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಾವು ಯಾರೂ ಅಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗಾಡಿಗೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಹರಟುತ್ತಬರುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರರನ್ನು ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಇದ್ದ ಗಾಡಿಗೇ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿದೆವು. ಎಷ್ಟು ಸೋತಿದ್ದವು ಎಂದರೆ ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಗಾಡಿಯೊಳಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಶಬ್ದತೆ ನೆಲೆಸಿತು, ಬಹುಶಃ ಗೊರಕೆ ವಿನಾ!

ಮುಂದಿನ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲದೆ ಮನೆ ಸೇರುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬೆಳಗಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಗಾಡಿಗಳು ತೂದೂರು ಕಟ್ಟೆಯ ಹೊಳೆಯ ಮಳಲಿಗೆ ಸೇರಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಾಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೋ-ಬಹುಶಃ ದೇವಂಗಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಇಲ್ಲವೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣನಿಗೆ ಇರಬಹುದು-ಬೇಗ ಮನೆ ಸೇರುವ ಒಂದು ದಾರಿ ಹೊಳೆಯಿತು.

ಗಾಡಿಗಳು ಹಗಲೆಲ್ಲ ತೂದೂರಿನ ಹೊಳೆಮಳಲ ಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬೈಗಾದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ಇರುಳೆಲ್ಲ ಪಯಣಗೈದು ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮನೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾವು ಹೊಳೆದಾಟಿ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಡುಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಂದೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮನೆ ಸೇರಬಹುದು ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ 'ಸೋಮಾರಸಂತೆ ಶಂಕರಭಟ್ಟರ ಮನೆ' ಸಿಗುತ್ತದೆಂದೂ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಉಟ ಕತ್ತರಿಸಬಹುದೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ನಮಗೂ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತೂ ಕೂತೂ ಕಾಲು ಮರಗಟ್ಟಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಸರಿ, ಹುಡುಗರಷ್ಟೂ ಹೊರಟೆಬಿಟ್ಟೆವು , ಮೊಳಕಾಲೆತ್ತರ ನೀರಿದ್ದ ದಾಟುದಾಣದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿಂದ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ನೆಗೆಯುತ್ತಾ ಹೊಳೆ ಹಾದು ಆಚೆಯ ದಡ ಸೇರಿ, ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಬರಿದೆವು.

ಶಂಕರಭಟ್ಟರು ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ತಟ್ಟಾಪುರ ರಾಮಭಟ್ಟರ ಅಣ್ಣಂದಿರಂತೆ, ಕುಪ್ಪಳಿ ಮತ್ತು ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಬೇಕಾದವರು. ಅಡಕೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಲೇವಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಂಬಂಧ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಶಂಕರಭಟ್ಟರ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿ ದೇವಂಗಿಯಂತಹ ಒಂದು ಮನೆಯ ಹಳ್ಳಿ; ಚೌಕಿ, ಅಂಗಳ, ಜಗಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ನಮೂನೆ. ನಮ್ಮ ಗುಂಪು ತುಸು ಸಂಕೋಚದಿಂದಲೇ ಅವರ ಮನೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಸುಳಿದಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೇ ಒಳಗೆ ಕರೆದು ಚೌಕಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಂಚುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ, ಮಾತಾಡಿಸಿ, ಕಾಫಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರ ಮಕ್ಕಳು ಬಂದಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ ಎಂದು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದ ವಿಶ್ವಾಸ ಆದ್ದರಿಂದ, ಆಗಲೇ ಉಟದ ಹೊತ್ತೂ ಬಳಿ ಸಾರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಉಟಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಹೋಗಲು ಹೇಳಿದರು. ದೇವಂಗಿಯ ದೂರವನ್ನು ಹೇಳಿ, ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪುವ ವೇಳೆಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಿದರು. ಒಪ್ಪಿದೆವು.

ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯತನ ಏನಿದ್ದರೂ ನಾವು ಶೂದ್ರರಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೂರುವ ಜಗಲಿಗೆ ಹೇಗೆತಾನೆ ಕರೆದಾರು? ಚೌಕಿಯ ಕೆಳ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ, ಹೊಲೆ ಮಾಡಿಗ ಮೊದಲಾದ ಅಸ್ವಶ್ಯರು ಪ್ರವೇಶಿಸದ, ಆದರೆ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮೊದಲಾದ ಜಾತಿಯವರು ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದಾದ ವಲಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ಕುಳಿತು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದೆವು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೋ? ಅಥವಾ ಇದ್ದರೂ ಶೂದ್ರ ಸಂಪರ್ಕ ನಿಷಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ಬರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂತೂ ಯಾವ ಮಾಣಿಯೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಮಾತಾಡಿದಂತೆ ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ.

ಹಾರುವರ ಮನೆಯ ಉಟಕ್ಕೆ ಕಾದುಕಾದು ಶೂದ್ರನ ಗೋಣು ಉದ್ದವಾಯ್ತಂತೆ! ಎಂಬರ್ಥ ಬರುವ ಒಂದು ಗಾದೆ ಇರುವಂತೆ ನೆನಪು. ನಮಗೂ ಹಾಗೆ ಆಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸ್ನಾನ ಪೂಜೆ ಉಟ ಎಲ್ಲ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ತಾನೆ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಅವರ ಪ್ರಸಾದ ದೊರೆಯಬಲ್ಲುದು? ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಉಟ ಹಾಕಿದರೆ ಶೂದ್ರನ ಎಂಜಲನ್ನು ತಿಂದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಈಗ ಉಟಕ್ಕೆ ಎಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆಗ ಉಟಕ್ಕೆ ಎಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಕಾದುಕಾದು ಸಾಕಾಯ್ತು. ಆಕಳಿಸಿಯೂ ಆಯ್ತು. ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ನಮ್ಮನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಅನುದಾರವಾದ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೂ ನಡೆದುವು ಅತಿಥೇಯರ ಮೇಲೆ!

ಅಂತೂ ಕಡೆಗೆ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿದರು. ಕೆಳಜಗಲಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಎಲೆಹಾಕಿದರು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ಏನಾದರೂ ವಿಶೇಷವೋ? ಅಥವಾ ಶ್ರೀಮಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ತಿಳಿಯದು. ಹೋಳಿಗೆ, ಪಾಯಸ, ಚಿತ್ರನ್ನ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳ ಔತಣವೆ ನಮಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ಗಡದ್ದಾಗಿ ಉಂಡೆವು. ನಮಗೋಸ್ಕರ ಇಷ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ತಯಾರಿಸಿದರೇನೋ? ಎಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮುಗ್ಧರು ಬೆಪ್ಪು ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೋ ಉಂಟು!

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಪ್ರಮಾದ ಜರುಗಿತು!

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಂಕರಭಟ್ಟರೇ (ವಯಸ್ಸಾದ ಗಂಭೀರ ಸಾತ್ವಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ) ನಾವು ಉಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು. ನಮಗೆ ಏನೋ ಸಂಕೋಚ. ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟೆವು. ಅವರು ಪಿತೃಸದೃಶವಾದ ಹಿರಿಯರ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ 'ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಟಮಾಡಿ, ಏನು ಬೇಕೂ ಕೇಳಿ. ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ನಮಗೇನು ಅನ್ಯರಲ್ಲ' ಎಂದೆಲ್ಲ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಪಂಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ನಡೆದಾಡುತ್ತಾ ಇವರು ಯಾರು? ಇವರು ಯಾರು?' ಎಂದೆಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತ ಬಂದರು. 'ಇವರು ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳು' 'ಇವರು ದೇವಂಗಿ ನಾಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳು' 'ಇವರು ಕುಪ್ಪಳಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳು' ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದೆವು. ಭಟ್ಟರು ಕೇಳುತ್ತಾ ಕೇಳುತ್ತಾ ಕ್ರಮೇಣ ಉಣ್ಣುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಡಿಸೋಜನ ಎಲೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತರು!

ನಮಗೆಲ್ಲ ಜೀವ ಹಾರಿತು!

'ಇವರು?' ಎಂದು ಕೇಳಿಯೆಬಿಟ್ಟರು!

ಡಿಸೋಜ ಕಿಲಸ್ತರವನು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಿಲಸ್ತರು ಹೊಲೆಯರಿಗಿಂತಲೂ ಅತ್ತತ್ತ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆಲ್ಲ, ಸಾಬರೆಂತೂ ಅಂತೆ. ಹೊಲೆಯರಾದರೂ ಹಿಂದೂಗಳು ನಮ್ಮವರು. ಕಿಲಸ್ತರು, ಸಾಬರು ಎಲ್ಲ ಮ್ಲೇಚ್ಛರು! ಹೆಸರಾಂತ ಗೌಡರುಗಳ ಮನೆತನದ ಮಕ್ಕಳು ಕಿಲಸ್ತರ ಹುಡುಗನನ್ನು ಸಹಪಂಕ್ತಿ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವುದು ಎಂದರೇನು ಅದೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ! ಅವನನ್ನೂ ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಹರಟುತ್ತ ನೆಂಟರೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವಂತೆ ಉಟಮಾಡುವುದೆಂದರೇನು? ಅದೂ ನಿಷ್ಕಾವಂತರಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ! ಈ ವಿಚಾರ ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ಗತಿಯೇನು? ಜಾತಿಯಿಂದಲೇ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದರೆ? ನಮ್ಮ ಬೆನ್ನು ಸುಲಿಯುತ್ತಾರೆ! ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಏನೇನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯೋ? ಅದು ಇರಲಿ! ವಿಷಯ ತಿಳಿದರೆ ಶಂಕರಭಟ್ಟರೇ ಏನೆನ್ನಬಹುದು? ಒದ್ದು ಓಡಿಸು ಅಂದರೆ? ಅರ್ಧ ಉಟದಲ್ಲಿಯೆ? ಈ ಭೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬರಿಯ ಕಲ್ಪನಾಂಶವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೇನೋ? ಆದರೆ ಅಂದು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನಂಬಿದ ನಮಗೆ ನಿಜಾಂಶವಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು. ಪಾರಾಗುವುದೆಂತು ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ದಿಕ್ಕುಕೆಟ್ಟವರಂತೆ ಮೂಕರಾಗಿ ನಮ್ಮನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನು ಒಬ್ಬರು ನೋಡಿಕೊಂಡೆವು. ಭಟ್ಟರು ಉತ್ತರ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಡಿಸೋಜನ ಎಲೆಯ ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನೆಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು!

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಇನ್ನು ಯಾರು ಏನು ನಿಜ ಹೇಳಿ, ಏನು ಅನಾಹುತಮಾಡಿರುತ್ತಾರೋ ಎಂದು ತಟಕ್ಕನೆ, ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಮುಂದಾಳಿನಂತೆಯೇ ಇದ್ದು ನಾವೆಲ್ಲ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ದೇವಂಗಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯ 'ಅವರೂ ಬಿದರಳಿ ಸುಬ್ಬೇಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳು' ಎಂದುಬಿಟ್ಟ!

ಇನ್ನೇನು, ಅನಿವಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ತಾನು ಯಾರ ಮಗ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಡಿಸೋಜ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ (ಅವನು ಅವರನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತುಂಬ ಗೌರವದಿಂದ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ತಂದೆ ಹಲಸಿನ ಹಳ್ಳಿ ಬಾಬುನಾಯ್ಕರು ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಗೌರವವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರಾದ್ದರಿಂದ). ಉತ್ತರ ಕೇಳಿ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದ! ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಹಲಸಿನಹಳ್ಳಿ ಬಾಬುನಾಯ್ಕರ ಮಗನಾಗಿದ್ದ ತಾನು ಬಿದರಳಿ ಸುಬ್ಬೇಗೌಡರ ಮಗನಾಗಿ ಜನ್ಮಾಂತರ ತಾಳಿ ಹುಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ!!

ಬೇರೆ ಸಮಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕಿಸಕ್ಕನೆ ನಗದಿರಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸನ್ನಿವೇಶದ ವಿಷಮತೆಯಿರತಿದ್ದ ನಾವೆಲ್ಲ ಆದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಗೆಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೊತ್ತಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಉಣತೊಡಗಿದ್ದೆವು! ಜೊತೆಗೆ ವೆಂಕಟಯ್ಯನ ಕ್ರೂರ ದೃಷ್ಟಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೆದರಿಸಿ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿತ್ತು!

ತರುವಾಯ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಿಗೂ ಹರಟೆಗೂ ಹೋಗದೆ ಉಟ ಪೂರೈಸಿ, ಅತಿಥೇಯರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬೀಳುಕೊಂಡೆವು.

ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟವರು ನಿಃಶಬ್ದವಾಗಿ ಕಾಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಫರ್ಲಾಂಗು ನಡೆದು, ನಮ್ಮ ಸದ್ದು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಇನ್ನು ಕೇಳಿಸದು ಎಂದು ತಿಳಿದೊಡನೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗತೊಡಗಿದೆವು. ಆ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು? ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಣ್ಣಾಗುವಂತೆ ಅಳ್ಳೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಕ್ಕೆವು. ಕೆಲವರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರಾಕಾರ! ಡಿಸೋಜನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ "ಏನೂ ಬಿದರಳಿ ಸುಬ್ಬೇಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳೇ?" ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಮುನ್ನಡೆದೆವು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ!

-25-

ಇನ್ನೊಂದು ಘಟನೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ತುಸು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ಘಟನೆ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡಿತೆಂದು ನಾನು ನಂಬುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಾನೆಂದೂ ನನಗೆ ದೇವರು ಧರ್ಮ ಭಕ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ದೇವರು ಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ದೈವಿಕಭಾವನೆಗಳು ಅವರಲ್ಲಿ ಏನಿದ್ದರೂ ಭಾವುಕವಾಗಿದ್ದವೆ ಹೊರತು ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕಾಂಶವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ವಾಗ್ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಭಾಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಾಗಲಿ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ ಅವರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ವರ್ತನೆಯಿಂದಲೇ ಅವರು ನನ್ನ ಬಾಲಕಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಭಗವತ್ ವಿಷಯಕವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಕೆಲವು ಆಚಾರ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ತಾತ್ಸಾರ, ತಿರಸ್ಕಾರ, ಬಹುಶಃ ಕೈಸ್ತ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ ಪಡೆದಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನ್ಮಾಂತರ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದಲೂ ಬಂದಿತ್ತು ಎಂದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ಭಟ್ಟರಿಂದ ಬೂದಿ ತರಿಸುವುದು, ಮಠಗಳಿಂದ ಮಂತ್ರದ ತಾಯಿತಿ ತರಿಸಿ ಕಟ್ಟುವುದು, ಕೋಳಿ ಸುಳಿದು ಬಿಡುವುದು, ಆ ದೇವರಿಗೆ ಈ ದೇವರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಬೆಳ್ಳಿನಾಣ್ಯ ಕಟ್ಟುವುದು, ಚಿನ್ನದ ಅದನ್ನು ಇದು ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ತ್ರಿಶೂಲ ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಲಂಚಕಟ್ಟುವುದು ಇಂಥವುಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಸಡ್ಡೆ. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ, ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾದ, ನಿರಾಡಂಬರವಾದ, ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಲ್ಲದ ಭಕ್ತಿಯ ಆವಿರ್ಭಾವಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿ ಉದ್ದೀಪನವಾಗಿ, ಅದನ್ನು ನಿರಹಂಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದವರನ್ನು ತುಂಬ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಸಹಜಸ್ಫೂರ್ತ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ನಿದರ್ಶನ; ನಾವು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣೆಯ

ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದಾಗ ಎದುರು ಮೊದಲು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ತುಳಸೀಕಲ್ಲು. ಅವು ಯಾವಾಗಲೂ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದ ನಸುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ನಿಂತು ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ಸುದೀರ್ಘಕಾಲ ನಿಂತು ಅನಿಮೇಷವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ದೇವರನ್ನು ನೋಡಿ ಏನನ್ನೂ ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಹೊರಗೆ ಜಗಲಿಗೆ ದಾಟುತ್ತಿದ್ದರು, ದೈನಂದಿನ ಕೆಲಸದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ. ಆ ಬರಿಯ ಚಿತ್ರದಿಂದಲೂ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಳವಾದದ್ದೇನೋ ಒಂದರಿಂದ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ನನಗೆ ಭಗವಂತನ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೇ ಮೂಡಿ ಆಸ್ವಾದ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದು! ಭೇರಿಯ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದು ಆಗ ಮಾತ್ರ ಚಿನ್ಮಯ ಭಗವಂತನಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದ ತುಳಸಿಕಲ್ಲು ನಡನಡನಡುಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಸವೇಶ್ವರನ ತಾಟಸ್ಥ್ಯವನ್ನೇ ಅಲುಗಾಡಿಸಿ ಕೃಪಾಪುಲಕಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟನೆ!

ಬೇಸಗೆ ರಜಾ ಪ್ರಾರಂಭವಾದೊಡನೆ ನಾವು ಏಳೆಂಟು ಮಂದಿ ಹುಡುಗರು ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕುದುರೆಗೆ ಕಾಲು ಬಿಚ್ಚಿದಂತೆ ಅಗಿತ್ತು ನಮಗೆ. ಮುಂದಿನ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳಾದರೂ ಯಾವ ಹೊಣೆ ಹೊರೆಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹಗುರವಾಗಿ ಹಾರಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಉಲ್ಲಾಸ. ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಪ್ರಾಣಮಯ ಕ್ರೀಡೋತ್ಸಾಹ. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಮುಗಿಸಿ "ಅಮ್ಚ್ ಅಲಿಚ್" ಆಡಲು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ 'ಕಣಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು.

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ "ಅಮ್ಚ್-ಅಲಿಚ್" ಆಡಲು ಯಾವಾಗಲೂ ನಾವು ಹೊಳೆಯ ಮಳಲಿಗೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಕಾರಣ, ಆಟದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಆಟ ತೋರುವ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಹಲವರು ಮುತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಹೋರಾಡಿ ಬೀಳಿಸಿದಾಗ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಪಘಾತವೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಟ್ಟಿನೆಲದ ಮೇಲಾದರೆ ಏಟಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಳಲಿನ ಮೇಲೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಬಾಕಾದ ಗೆರೆಗಳನ್ನು ಎಳೆಯುವುದೂ ಸುಲಭವಾಗಿತ್ತು: ಒಬ್ಬನು ಕುಳಿತು ತನ್ನೆರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ; ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಅವನ ಎರಡೂ ಕಾಲುತುದಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಕುಳಿತಿದ್ದವನ ಅಂಡು ನೇಗಿಲಿನಂತಾಗಿ ಉಳುತ್ತಿದ್ದು ಆ ಗೆರೆಯೇ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣದ ವಿಭಜನೆಗಳನ್ನು ರೇಖಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಎಲ್ಲಿಂದ ತರುವುದು ಹೊಳೆಯ ಮಳಲು ಗುಡ್ಡೆಯನ್ನು? ಕಣದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿಯೆ ಕೋಲುಗಳಿಂದ ಗೆರೆಗಳನ್ನು ಎಳೆದು, ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಒಡೆದು, ಆಟ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆವು. 'ಅಮ್ಚ್ ಅಲಿಚ್' ಅನ್ನು 'ಗುಡ್-ಗುಡ್' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಡುಗೆರೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಒಂದು ಗುಂಪಿನ ಒಬ್ಬನು 'ಅಮ್ಚ್ ಅಲಿಚ್' 'ಅಮ್ಚ್-ಅಲಿಚ್' ಎಂದು ಉಸಿರು ನಿಲ್ಲಿಸದೆಯೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಎದುರು ಗುಂಪಿನವರು ಅವನನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರೂ ಅವನು 'ಅಮ್ಚ್-ಅಲಿಚ್' ಅನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಎದುರಾಳಿಗಳನ್ನು ಸೆಣಸಿ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಗೆರೆಯಿಂದಿಚ್ಚೆಗೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಎಳೆತಂದರೆ ಗೆದ್ದಂತೆಯೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಅವರ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ, 'ಅಮ್ಚ್-ಅಲಿಚ್' ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಸೋತಂತೆಯೆ.

ಆಟ ಆರಂಭವಾಯಿತು, 'ಅಮ್ಚ್-ಅಲಿಚ್' ನನ್ನದೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ವೀರಸರದಿಯೂ ಆಯಿತು. ಗೆರೆ ದಾಟಿ ಅಮ್ಚ್-ಅಲಿಚ್ ವೀರಘೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ನುಗ್ಗಿದೆ. ಎದುರಾಳಿಗಳು ಬಂದು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಅಮ್ಚ್-ಅಲಿಚ್ ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಅವರನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿನ ವಲಯಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಾರೊ ಒಬ್ಬನು ನನ್ನ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆದ. ನಾನು ಬಿದ್ದೆ. ಆದರೂ ತೋಳುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಮತ್ತೆ ಏಳಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಾವನೊ ಒಬ್ಬನು ನನ್ನ ಎಡತೋಳಿನ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಮೆಟ್ಟಿ ತನ್ನ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಕುಳಿತ. ತೋಳಿನ ನಡುವಣ ಸಂದುಲಟ್ಟನೆ ಸಶಬ್ದವಾಗಿ ಮುರಿದು, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಹಿಂದಕ್ಕೇ ಬಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು! ಅಯ್ಯೋ ಕೈಮುರಿಯಿತು ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡೆ. ಆದರೆ ಆ ಜಯಘೋಷದ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾಗಲು ತುಸು ತಡವೇ ಆಯಿತು. ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೆ ಆಟ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ತಂಗಿಯರು-ದಾನಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ-ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅತ್ತು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು. ಉಳಿದವರೂ ಭಯಭೀತರಾಗಿ ದೂರ ಸರಿದರು. ತಿಮ್ಮು ಒಳಗೆ ಓಡಿ "ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯನ ಕೈ

ಮುರಿದುಹೋಯ್ತು!" ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ. ನನ್ನ ಅಮ್ಮ ಒರಳಿನಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೋ ಕಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೋ? ಮೈಮೇಲೆ ಕುದಿನೀರು ಹೊಯ್ದಂತಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಕಣಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದರು, "ಅಯ್ಯೋ ಏನಾಯ್ತೋ?" ಎಂದು ರೋದಿಸುತ್ತಾ.

ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ದುಃಖ ದೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳತೀರದು. ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಮುಗ್ಧ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಟುಕಲಾರದಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಕ್ಲೇಷಕಷ್ಟಗಳಿಗೂ ಅವಮಾನ ಅವಹೇಳನಗಳಿಗೂ ಈರ್ಷ್ಯಾಸೂಯೆಗಳಿಗೂ ತುತ್ತಾಗಿ, ಇದ್ದ ಒಬ್ಬನೆ ಮಗನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮತ್ತು ತನ್ನಿಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯದ ಆಶಾಗೋಪುರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಆದ ಆಘಾತದ ಗಂಭೀರತೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ನಡೆದ ಘಟನೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಊಹಿಸಬಹುದು.

ನಾನು ಎದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಎಡತೋಳು ನನ್ನಿಂತ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಚ್ಚಿನ ನೋವೂ ಇರದಿದ್ದರೂ ಕೈಮುರಿದುಹೋಯ್ತು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಂಟಾದ ಭೀತಿ ಚೇತನವನ್ನಾವರಿಸಿ ಸ್ತಂಭಿತವನ್ನಾಗಿ ಮೂಡಿಸಿತ್ತು. ಸುಮ್ಮನೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೆ, ಹೆದರಿಯೆ! ಅಮ್ಮ ಓಡೋಡಿ ಬಂದು "ಅಯ್ಯೋ, ಪುಟ್ಟಾ!" ಎಂಬ ಸಣ್ಣ ಉದ್ಗಾರದಲ್ಲಿಯೆ ಕೋಟಿ ದುರಂತ ನಾಟಕಗಳ ಸಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಾ ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆಯ ಬಾಗಿಲಿಂದ ಅಡುಗೆ ಮನೆ, ಮಾಣಿಗಳ ಮೇಲಾಸಿ ಜಗಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಕೆಸರಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹಸಿದ ಜಮಖಾನದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದರು.

ಅಮ್ಮ ಹಾಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಮಲಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆಗತಾನೆ ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಳೆದಿದ್ದ ಅವರ ಬತ್ತಲೆ ತೋಳು ತನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಸೋಂಕಿ ಆ ದಿವ್ಯಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕೆನ್ನೆ ತಣ್ಣಗಾಯಿತು, ಆ ತಣ್ಣನೇನಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ? ನನ್ನ ಮಗುತನ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಅಮ್ಮನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಅವಕಾಶವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಗುತನದಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಮಾತೃಸ್ಪರ್ಶದ ನೆನಪು ಮರೆತೆಹೋಗಿತ್ತು. ಓದುವ ಹುಡುಗನಾಗಿ ತಾಯಿಯಿಂದ ದೂರವಾದ ಮೇಲೆ ತಾಯಿಯ ಶ್ರೀದೇಹದ ತಣ್ಣಿನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಹುವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಅಮ್ಮನ ಒದ್ದೆಯಾರದಿದ್ದ ತೋಳಿನ ತಣ್ಣು ನನ್ನ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಅಮೃತಸುಖವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಅದು ಇಂದಿಗೂ ಹಚ್ಚಹಲುಸಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಸ್ಥಾಯಿಯಾಯಿದೆ!

ನನ್ನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ ಅಮ್ಮ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದರು. ಆ ತುಲಸಿಯ ಕಲ್ಲು ಅವರಿಗೆ ಕಲ್ಲಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಆಗಲೆ ಮನೆಯ ಅಮ್ಮಂದಿರೆಲ್ಲ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಗಂಡಸರಾರೂ ಇದ್ದಂತೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ.

ಅಳುತ್ತಾ ದುಃಖ ಜರ್ಜರಿತ ಶೋಕತಪ್ತಹೃದಯರಾಗಿ ತೂಣ ಗೊಂಡವರಂತೆ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನಿಳಿದು ಕಠಿನ ಕಲ್ಲಿನ ತುಳಸೀಕಟ್ಟಿಗೆ ಅಭಿಮುಖರಾಗಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು ಸಂಕಟದಾರುಣ ಧ್ವನಿಯಿಂದ "ಅಯ್ಯೋ ಸ್ವಾಮೀ, ನಿನಗೆ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವೇ? ಗಂಡನನ್ನಂತೂ ನುಂಗಿಕೊಂಡೆ! ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಗನಿಗೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲೋ" ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ಆರ್ತರಾಗಿ, ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವಂತೆ ಬಾಗಿ, ಹಣೆಯನ್ನ ದಿಡ್ಡೆಂದು ಸದ್ದಾಗುವಂತೆ ದೇವರ ಕಲ್ಲುಪೀಠಕ್ಕೆ ಕುಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟರು? ಒಂದು! ಎರಡು!! ಮೂರು ಸಾರಿ!!!

ಪರಿಣಾಮ: ನೆತ್ತರು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕಿತು!

ಹೌದು ಹೊರಗಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡದ್ದು ಅಷ್ಟೆ: ನೆತ್ತರು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕಿ, ಹಣೆ ಉದಿ ಕೊಂಡದ್ದು! ಆದರೆ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಶ್ರದ್ಧಾಚಕ್ಷುಸ್ಸಿಗೆ? ಕಲ್ಲು ವಿಕಂಪಿಸಿ ಭಗವಚ್ಚರಣವಾಗಿ, ದೇವದೇವನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕರುಣಾನುಕಂಪನವಾಗಿ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯ ಚಿತ್ರಪಶ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಜಾಗ್ರತವಾದ ಈಶ್ವರೀಕೃಪೆ ಅತೀತದಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದು ನನ್ನ ಶಿರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮುದ್ರೆಯಾಗಿ ನಿಂತದ್ದು ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಬಿಡದೆ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿ ಕಾಯುತ್ತಿದೆ! ನನ್ನ ಅವ್ಯನ ಲಲಾಟಾಘಾತಕ್ಕೆ ಕರಗಿದ ವಿಧಿ ಅವರ ಕಂದನ ಲಲಾಟಲಿಪಿಯನ್ನು ನನ್ನ

ಸುಭದ್ರವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಬಾಳಿನ ಸಂದುಗೊಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಜೀವನ ದೇಗುಲದ ಗೋಪುರಾಗ್ರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ!

ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಸಾಧಾರಣ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಸಂದು ತಪ್ಪಿದ ತೋಳನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಅದರ ಸಹಜ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೊರಳಿಗೂ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಯ ಸಿಂಬಿಯನ್ನು ಉರುಳು ಕಟ್ಟಿ ತೂಗುಹಾಕುವ ಬದಲು, ತೋಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ನೆಟ್ಟಗೆ ಇಟ್ಟು, ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿ, ಒಂಬತ್ತು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಉಗ್ಗರು, ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ. ತೋಳು ಉದಿಕ್ಕೊಂಡು ಮಹಾಯಾತನೆ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಆಗ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಗೋಪಾಲ ಮೊದಲಿಯಾರ್ ಎಂಬುವರು ಡಾಕ್ಟರಾಗಿದ್ದರು, ಯುದ್ಧಾನಂತರದ ಇನ್‌ಫ್ಲೂಯೆನ್‌ಜಾದ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಗೆ ತುಂಬ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದವರು. ಅವರು ಉದಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಮಿರಿದ್ದ ತೋಳನ್ನು ಬಾಗಿಸಿ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ನೇಲುಕಟ್ಟಿ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಪಾಡಿದರು. ಹಾಗೆ ಬಾಗಿಸಿ ಕಟ್ಟುವಾಗ ನನಗೆ ಜೀವಹೋಗುವಷ್ಟು ನೋವಾದರೂ ತರುವಾಯ ನಾನು ಎದ್ದು ಓಡಾಡಿದರೂ ಅಷ್ಟೇನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಬೇಸಗೆ ರಜದ ಅಮೂಲ್ಯ ಕಾಲವೆಲ್ಲ ಮುರಿದ ಕೈ ಗುಣವಾಗುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಕಳೆಯಿತು!

ನನ್ನ ಕೈ ಮುರಿದ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ, ನೆಂಟರ ಮನೆಯ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದಲೂ ಅವರವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಎಬ್ಬಿಬಿಟ್ಟರಂತೆ!

-26-

ಆ ವರ್ಷ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ನಾವಿಬ್ಬರೇ; ನಾನು ಮತ್ತು ಸೀತಮ್ಮ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕನ್ನಡ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದವರು. ಉಳಿದವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಇಡೀ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡೆಇಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದವರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಂದ-ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ಕಡ್ಡಾಯ ಹೇರಿದರೆ- ಉಂಟಾಗುವ ಅನಾಹುತದ ಅರಿವಿಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಒಳಗಾಯಿತೇನೋ ಎನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ?

ಆ ವರ್ಷ ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತು. ಅದೇನೋ ಅದಕ್ಕದೇ ವಿಶೇಷವಾದುದಲ್ಲ. ಅದರ ವಿಶೇಷತೆ ಇರುವುದು ಅದರ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಆದ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೂ -ರಂಗಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ - ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ಮೂಡಿಗೆರೆ ಸಮೀಪದ ನಂದೀಪುರಕ್ಕೂ ಹಿರಿಯವಳಾದ ರಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಮೇಗರವಳ್ಳಿ ಕಡೆಯ ಹೊಸಮನೆಗೂ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಆ ಸಂಬಂಧದಿದಾಗಿ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಫೈಲಾಗಿದ್ದ ದೇವಂಗಿಯ ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ನಂದೀಪುರದ ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಬೀಗರ ಮನೆಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದ ಮೂಡಿಗೆರೆಯ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಅಲ್ಲಿ ಮೇಷ್ಟ್ರರಾಗಿ ನಂದೀಪುರಕ್ಕೆ ಆಪ್ತರಾಗಿದ್ದ ರಂಗರಾಜಯ್ಯ ಎಂಬುವರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿರಲು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಂಗಿಯವರ ಸ್ವಂತ ಮನೆ, ಓದುವ ಅವರ ಹುಡುಗರಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಖಾಲಿಯಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಕೊಡಲು ದೇವಂಗಿಯವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲವೋ? ಅಥವಾ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಛೇರಿ ಮೊದಲಾದ ಸರಕಾರೀ ಇಲಾಖೆಗಳಿದ್ದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಆಗಾಗ ಬಂದೂ ಉಳಿದೂ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಪ್ರಮೇಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮವರೇ ಇದ್ದರೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ, ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಕುಪ್ಪಳಿ ಹುಡುಗರ ಬಳಕೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಗ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಭ್ಯಗೃಹಸ್ಥರು ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹವಾದಂತಹ ಹೋಟಲುಗಳಾವುವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡರೆ ಮೇಲಿನ ಉಹೆ ತಪ್ಪಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸಾಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ದೇವಂಗಿಯ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನಂದೀಪುರಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ

ಆದದ್ದು: ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಹುಡುಗರಾದ ನಾವು ಆ ಮನೆಯ ಎದುರಿಗೇ ದಿಬ್ಬದಲ್ಲಿದ್ದ ಎ.ವಿ. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆವು. ನಾನು ಕನ್ನಡ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪೂರೈಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ವರ್ಷ ಬರೀ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಒಂದನ್ನೇ ಓದಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕಟ್ಟಬೇಕಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ದೇವಂಗಿಯ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮೇಗರವಳಿಗೆ ಸೀಮೆಯ ಹೊಸಮನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಆದ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದಾಗಿದೆ. ರಂಗಮ್ಮನನ್ನ ಮದುವೆಯಾದವರು ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು. ಅವರು ವಾಟಗಾರು ವೆಂಕಪ್ಪಗೌಡರು ಮತ್ತು ಕುಪ್ಪಳಿ ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ಮೊದಲಾದವರಂತೆಯೆ ಕೈಸ್ತಪಾದ್ರಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮೈಸೂರಿನ ಹಾರ್ಡಿಕ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಓದಿದವರು. ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ವೆಂಕಟಪ್ಪಗೌಡರು ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಕೈಮುಗಿದು ಹಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದರು. ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್. ಸಿ.ವರೆಗೂ ಓದಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ತೆರೆದಿದ್ದ ಅಡಕೆ ಮಂಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಂಡತಿ ತವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಆಗಾಗ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ತೀರ್ಥಹಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಓದಲು ಇದ್ದ ದೇವಂಗಿಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿ, ರಾತ್ರಿ ಉಳಿದು, ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ದೇವಂಗಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಗಾಡಿ ಹೊಳೆಯಾಚೆ ಕಾದಿರುತ್ತಿತ್ತು ಅವರಿಗಾಗಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾಲನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಹೊಳೆದಾಟಿ ದೇವಂಗಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ತೀರ್ಥಹಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಂಗಿಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಜವಾಬುದಾರಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ಆಳೂ ಇದ್ದ ಮನೆ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ. ತೀರ್ಥಹಳಿಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹತ್ತಿರದ ನೆಂಟರೂ ಆಗಾಗ ಬಂದು ಉಳಿದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರೂ.

ಆದರೆ ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೂ ಇತರರಿಗೂ ತುಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿತ್ತು. ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿಯೂ ಸುಸಂಸ್ಕೃತರಾಗಿಯೂ ನಯ ವಿನಯವಂತರಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಮಲ ವೇಷಭೂಷಣಗಳಿಂದ (ಬೆಳ್ಳನೆ ಬಿಳಿಯ ಮಲ್ಲಪಂಚೆಯ ಕಚ್ಚೆ, ಅಚ್ಚ ಬಿಳಿಯ ಷರ್ಟ್, ಸಾಧಾರಣ ಬಣ್ಣದ ಕೋಟು ಮತ್ತು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಪೇಟ) ಆಕರ್ಷಕರಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೂ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಬಹುಬೇಗ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಬಹುಶಃ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಏನೋ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಅವರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ತುಂಬ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಾವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೈಸ್ತ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂಗಸಮಾಜದಿಂದಲೂ ಕಲಿತು ತಿಳಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನೊಡನೆ ಸಮಾನಸ್ಕಂಧನೆಂಬಂತೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ನನ್ನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ಯಾಮುಎಲ್‌ಸ್ಮೈಲ್ ಎಂಬಾತನು ಬರೆದಿದ್ದ ನೀತಿಬೋಧಕವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅವರು ಬಹಳ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ದೊಡ್ಡ ಹೊತ್ತಗೆಗಳನ್ನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಜಗತ್ತಿನ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ ಮಹಾಪುರುಷರ, ಮಹಾಲೇಖಕರ, ಮಹಾಸೇನಾನಿಗಳ, ಮಹಾಕವಿಗಳ ಜೀವನದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ನಾವೂ ಅವರಂತೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಅಂತಃಶ್ಚೇತನದ ಪೆಟ್ಟೋಲಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ತೋರಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ವಾಗ್ದೇವಿ ತನ್ನ ಕಂದನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಶಿಖರ ಕಂದರಾರಣ್ಯಮಯಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಹೇಗೆಯೂ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ, ಯಾರಯಾರ ಮುಖಾಂತರವೋ ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅಮೃತಸ್ತನ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿಸಲು ತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾಡಿನಮೂಲೆಯ ಕುಪ್ಪಳಿ ಎಲ್ಲಿ? ದೇವಂಗಿ ಎಲ್ಲಿ? ದೂರದ, ಅಮೆರಿಕೆಯ ಪೋರ್ಟ್‌ಲೆಂಡ್ ಎಲ್ಲಿ? ವಿಶಾಲ ಸಾಗರಗಳಾಚೆಯ ಭೂಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಭಾರತೀಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಪ್ರಾಚ್ಯವೂ ಆದ ಅತ್ಯಂತ ವಿದೇಶೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದ ಆ ಕವಿಯ ಗೀತೆಯೊಂದು ಕಾಲದೇಶಗಳ ಅಪಾರ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ದಾಟಿ, ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡದ ಮಹಾಕವಿಯಾಗಿ ಮೇರುಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ನಿಮಿತ್ತನಾಗುವ ಕವಿಶಿಶುವಿನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುವಾಗಿದ್ದ ಸಾರಸ್ವತ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಬತ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಾಗ್ನಿಯ ಸೊಡರನ್ನು ಅಂಕುರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ?

ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಜೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಬಂದು ಉಳಿದರು, ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ದೇವಂಗಿಗೆ, ಅಂದರೆ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ (ಆಗಲೆ ಮನೆತನ ಭಾಗವಾಗಿ ದೇವಂಗಿ, ಉಂಟೂರು, ಇಂಗ್ಲಾಡಿನಗಳು ಮೂಡಿದ್ದುವೆಂದು ನನ್ನ ನೆನಪು!) ಹೋಗಲೆಂದು. ಆಗ ರಜಾಕಾಲವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು, ನನ್ನ ತಂಗಿಯಿರಿಬ್ಬರು ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಾಯಿ ಮಾತ್ರ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ಇತರ ಹುಡುಗರು ಮನೆಗೆ ಅಂದರೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ, ಹೋಗಿದ್ದರು. ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಬಂದದ್ದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು. ಅವರೊಡನೆ ನಾನಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತರಗಳಿಂದ ಉದ್ದೀಪನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಅವ್ಯನೊಡನೆಯೂ ಅವರು ನನ್ನ ದೊಡ್ಡ ಭವಿಷ್ಯದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ, ನನ್ನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದಲು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕಳಿಸುವಂತೆ ಅವರು ಹೇಳಿದಾಗ ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಾನು ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕಳೆಂದೂ ಎಲ್ಲವೂ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿ ಕಣ್ಣಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು 'ನಾನೇ ರಾಮೇಗೌಡರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಮೈಸೂರಿನ ಓದುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ತಮ್ಮನ ಜೊತೆಗೆ ಇವನನ್ನು ಕಳಿಸುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದರಂತೆ.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿ ಅವರು ಹೊರಡಲನುವಾದರು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಸುಮಾರು ಆರೇಳು ಮೈಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ದಾರಿ ಕಾಡುದಾರಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿರ್ಜನ, ಒಬ್ಬರೇ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಅವರಿಗೆ ಆಯಾಸಕರವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬೇಜಾರಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ದಾರಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆಯಷ್ಟೆ ನನ್ನನ್ನು "ಬರುತ್ತೀಯಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನನಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ಒಪ್ಪಿದೆ. ಅವರು ಅವ್ಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಆನಂದದಿಂದ ಅವರೊಡನೆ ಹೊರಟೆ.

ಬೆಳಗಿನ ಎಳೆಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ, ತಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಸಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯುತ್ತಾ ಅನವರತ ಯಾತ್ರಿಯಾಗಿರುವ ಬೇಸಗೆಯ ತುಂಗಾನದಿಯನ್ನು ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕಡೆಯಿಂದ ಕಲ್ಲುಸಾರಗಳ ಮೇಲೆ ದಾಟಿ, ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಹೆದ್ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ನಡೆದೆವು.

ಅತ್ತಕಾಡು, ಇತ್ತಕಾಡು, ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯಶ್ರೇಣಿ; ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ ಮರಗಳಿದ್ದೆ ಆಕಾಶವೆ ಒಂದು ನೀಲಿಯ ಓಣಿ! ಕಾಡಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಃಶಬ್ದದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುವ ತರತರದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕೂಜನ. ನಾವು ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ನಡೆದೆವು. ಕಾಲಿಗೆ ಸ್ಲಿಪ್ಪರ್ ಹಾಕಿದ್ದ ಅವರು ಬರಿಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಬಾಲವೇಗಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ವೇಗವನ್ನಿಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಆಗಾಗ 'ಕಾಲು ನೋಯುತ್ತದೇನಯ್ಯ' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. (ದೊಡ್ಡವರಾದ ಶ್ರೀಮಂತರಲ್ಲದ ನಮ್ಮಂತಹ ಹುಡುಗರು ಕಾಲಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಡುಮೇಡುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾವು ಬರಿಗಾಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದುದು ವಾಡಿಕೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಕಲ್ಲು ಎಡವಿ, ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿ, ಕೀತು, ಬಾತು, ಕಾಲುನೋವಿಗೆ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ನಾನಂತೂ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆಯೇ, ಅಲ್ಲಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಾಲಿಗೆ ಮೆಟ್ಟನ್ನೂ ಬೂಟನ್ನೂ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ,

ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಬರಿಗಾಲಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಗಮಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮೂದಲಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಮೆಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು) ಆದರೆ ನನಗೆ ಕಾಲಿನ ಪರಿವೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದೆ. ಮೈಸೂರಿನ ವಿಚಾರ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ವಿಚಾರ, ವಿದ್ಯೆಯಿಂದೊದಗುವ ಏಳೆಯ ವಿಚಾರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಚೇತನ ವಿಕಾಸಕೊಂಡು ನಮಗುಂಟಾಗುವ ಅಭ್ಯುದಯ ವಿಚಾರ ಏನೇನೂ ಹೇಳುತ್ತಾ, ಹೇಳುತ್ತಾ 'ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದ್ಯ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾವು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಾಗಬೇಕು, ಯಾವ ಮನೋಧರ್ಮದಿಂದ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ; ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿ' ಎಂದರು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಹೇಳಿ ವಿವರಿಸಲು ಕೇಳಿದೆ. ನನಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ! ಆದರೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿದ್ದ ವರ್ಡ್ಸ್ ವರ್ತ್ ಮುಂತಾದ

ಕವಿಗಳ ಕೆಲವು ಸುಲಭ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದೇನಲ್ಲವೆ? ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ, ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಧಿ ಶೇಖರಿಸಲು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಎ.ವಿ. ಸ್ಕೂಲಿನ ಮಕ್ಕಳು ಆಡಿದ್ದ 'ದಿ ಮರ್ಚೆಂಟ್ ಆಫ್ ವೆನ್ನಿಸ್' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಷೈಲಾಕ್ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದೇನಲ್ಲವೆ?

ಅವರು ನೆನಪಿನಿಂದಲೆ 'ಲಾಂಗ್ ಫೆಲೊ' ಕವಿಯ 'ದಿ ಸಾಮ್ ಆಫ್ ಲೈಫ್' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಒಂದೊಂದೆ ಪದ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಸಾಗಿದರು.

1

Tell me not, in mournful numbers,

"Life is but an empty dream!"

For the soul is dead that slumbers

And things are not what they seem.

2

Life is real! Life is earnest!

And the grave is not its goal;

"Dust thou art, to dust returnest,"

Was not spoken of the soul.

3

Not enjoyment, and not sorrow,

Is our destined end or way;

But to act, that each to-morrow

Find us farther than to-day.

4

Art is long, and Time is fleeting,

And our hearts, though stout and brave,

Still, like muffled drums, are beating

Funeral marches to the grave.

5

In the world's broad field of battle,

In the bivouac of Life,

Be not like dumb, driven cattle!

Be a hero in the strife!

6

Trust no Future, however pleasant!

Let the dead Pasty bury its dead!

Act-act in the living present!

Heart within, and God o'erhead!

7

Lives of great men all remind us

We can make our lives sublime,

And, departing, leave behind us

Footprints on the sands of time-

8

Foot prints, that perhaps another,

Sailing o'er life's solemn main,

A forlorn and ship wrecked brother,

Seeing, shall take heart again.

9

Let us then be and doing,

With a heart for any fate;

Still achieving, still pursuing,

Learn to labour and to wait.

ನನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಚೈತನ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಒಂದು ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು ಆ ಕವಿತೆ. "ಜಗತ್ತು ಮತ್ತು ಜೀವನ ಬರಿಯ ಒಂದು ಶೂನ್ಯ ಸ್ವಪ್ನವಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದುಕೊಂಡು ನಿದ್ರಿಸುವ ಜೀವ ಸತ್ತಂತೆಯೇ ಸರಿ! ಬದುಕು ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲ; ಬದುಕು ಸುದೃಢ ಸತ್ಯ. ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ ನೀನು ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ ಎಂಬುದು ಆತ್ಮಕ್ಕಲ್ಲ; ಆ ಮಾತು ಅನ್ವಯವಾಗುವುದು ದೇಹಕ್ಕೆ. ನಮ್ಮ ದಾರಿ, ನಮ್ಮ ಗುರಿ, ಸುಖಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ, ದುಃಖಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ, ಕಮ್ಮಕ್ಕೆ; ಕರ್ಮಮಾಡುವುದೇ ನಮ್ಮ

ಕರ್ತವ್ಯ. ಇಂದಿಗಿಂತ ನಾಳೆ, ಒಂದೊಂದು ದಿನಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ದಾರಿ ಮುಂದುಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ವಿದ್ಯೆ, ಕಲೆ, ಜ್ಞಾನ ಇವು ಅನಂತ, ಅಪಾರ, ನಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸಾದರೂ ಕ್ಷಣಿಕವೆಂಬಂತೆ ಮಿಂಚಿಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಯಾವತ್ತಾದರೂ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕರೆ ಬರಹುದು ನಮಗೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬದುಕಿನ ಕದನ ರಂಗದಲ್ಲಿ, ಮೂಕಪ್ರಾಣಿಗಳಂತಲ್ಲದೆ, ವೀರರಂತೆ ಹೋರುತ್ತಾ ಮುನ್ನುಗ್ಗಬೇಕು. ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಸುಖಸ್ವಪ್ನ ನಂಬಿ ಕುಳಿತಿರಬಾರದು; ಹಾಗೆಯೇ ಕಳೆದ ಕಾಲದ ವೈಭವವನ್ನೇ ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಲೂ ಇರಬಾರದು; ಹಿಂದಕ್ಕೂ ನೋಡದೆ, ಮುಂದಕ್ಕೂ ಹಾಕದೆ, ಇಂದಿನದನ್ನು ಇಂದೆಯೇ ಮಾಡಿ ಪೂರೈಸಬೇಕು, ಹೃದಯದ ಧೈರ್ಯೋತ್ಸಾಹ ಕೆಡದೆ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮಹಾಪುರುಷರು. ಅವರನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಮಹಾಪುರುಷರು. ಅವರನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅವರ ಹೆಜ್ಜೆಯ

ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ನಡೆದರೆ ನಮ್ಮ ಬದುಕು ಭವ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಳಿದ ಮೇಲೆ ನಾವೂ ಅವರಂತೆಯೆ ಕಾಲದ ಹೊಳೆಯ ಮರುಳುಡಿಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಹೆಜ್ಜೆಗುರುತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬಹುದು. ಬಹುಶಃ ನಮ್ಮ ತರುವಾಯ ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಸಂಸಾರ ಮಹಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಾ ಬರುವ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಹಡಗೊಡೆದು ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟು ಬರುವ ಜೀವನಪ್ರಯಾಣಿಕನು ಆ ನಮ್ಮ ಹೆಜ್ಜೆಗುರುತುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಧೈರ್ಯತಂದುಕೊಂಡು ಮುಂಬರಿಯಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎದ್ದೇಳು! ಕರ್ಮನಿರತನಾಗು! ಬಂದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ! ಹೋಗುತ್ತಾ ಜಯಿಸುತ್ತಾ ಮುಂದುವರಿ! ಕರ್ಮಮಾಡುತ್ತಾ ತಾಳ್ಮೆಗೆಡದೆ ಕಾಯುವುದನ್ನು ಕಲಿ!”

ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಆಲಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನ ಜೀವ ಜ್ವಾಲಾಮಯವಾಯ್ತು, ನನ್ನ ಅಂತಃಶ್ಚೇತನಕ್ಕೊಂದು ಮೊತ್ತಮೊದಲನೆಯ ‘ಉಪನಯನ’ ವಾಯ್ತು! ಚೈತನ್ಯ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟಿತು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು!

“ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯ ನಿಡ್ಡೆ?”

ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರ ಮಹತ್ತಿನ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ, ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಲಿರುವ ಒಲವಿನ ಮುಖದರ್ಶನದ ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದರು!

ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ನಾನು ಆ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಡುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ. ಅವರೂ ತುಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಓದಿಓದಿ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿದೆ. ಅದು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿತೆಂದರೆ ಅಂದು ಬಾಯಿಪಾಠಮಾಡಿದ್ದು ಇಂದಿಗೂ ಒಂದಿನಿತೂ ಮಾಸಿಲ್ಲ!

ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಈ ‘ಸಾಮ್ ಆಫ್ ಲೈಫ್’ಗಿಂತಲೂ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತೋನ್ನತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಧಿಸುವ ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸಿತು. ಭಗವದ್ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನವನ್ನು ಬರಿಯ ಬಾಲಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿಸಿ ತೊದಲುಗೊಳಿಸುವ ಭಾಗಗಳೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ‘ಗುರು’ವಾಗಿ ನನ್ನ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೆರೆಯಿಸಿದ ಈ ಕವನ ನನ್ನ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವಾಗಿಯೆ ನಿಂತಿದೆ!

-27-

ಆ ವರ್ಷ (೧೯೧೯-೨೦) ನಾನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಕಟ್ಟಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ (೧೯೧೮-೧೯) ಕನ್ನಡ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಈ ವರ್ಷ ಬರಿಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೂರಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿಯೆ ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದಂತೆಯೆ ತೊದೂರು ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯ ಮಳಲಿನ ಮೇಲೆ ಗಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೋರ್ಪಾಲಿ ಛತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಕುಂಬಾರಗುಂಡಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ, ದಿನಸಿ ಅಡಕೆ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಪೇಟೆಗೆ ತಂದು ಗಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಇತರ ನೂರಾರು ಗಾಡಿಗಳ ಗೊಂದಲದ ನಡುವೆ ನಮ್ಮ ಗಾಡಿಯೂ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕಸ ಕೊಳಕಿನ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಸುಂಕದ ಮನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಗುಂಡು ಹೂಡಿ ಬೆಳಗಿನ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಉಟಮಾಡಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಬಿಟ್ಟರು. ಹೋದ ವರ್ಷ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂತಿದ್ದವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ವರ್ಷ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಪರಿಚಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾರೂ ಇರದಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇನೂ

ಗ್ರಾಮೀಣತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿಲ್ಲ ನಾನು. ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಎರಡೂ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮುಗಿದವು. ಮತ್ತೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯೆ
ವಾಪಸು ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿದೆವು!

ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಯಿತು. ಮುಂದೆ? ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ಗೌಡರಲ್ಲಿ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪಾಸುಮಾಡಿದವರೆಂದರೆ
ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ಎರಡಕ್ಕರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತಿಳಿದರೆ ಸಾಕು. ಮುಂದೆ ಓದಿ ಏನು ಅಮಲ್ಕಾರಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕೆ? ಆ ಮನೋಧರ್ಮ
ಇದ್ದದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್. ಸಿ . ಓದಿದ್ದ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ಗೌರವ, ಒಂದು ತೆರನಾದ
ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಗೌರವ! ತಮಗಿಂತ ಅವರು 'ಇಪರೀತ' ಓದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು! ಅವರು ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ: "ಹುಡುಗ ಬಹಳ
ಚುರುಕಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮುಂದೆ ಓದಿಸಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ತಮ್ಮ ರಾಮಪ್ಪ ಮತ್ತು ಗೋವಿನಹಳ್ಳಿ ವೆಂಕಪ್ಪಗೌಡರ ಮಗ ರಾಮಪ್ಪ
ಇಬ್ಬರೂ ಹಾರ್ಡ್ವರ್ಕ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಸಗೆ ರಜ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವರೊಡನೆ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನನ್ನು ಕಳಿಸಿ. ಉಟ ಬಟ್ಟೆ
ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಿಶನ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಫೀ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಓದಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿಮಗೆ ಹಣದ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ!" ಎಂದೆಲ್ಲ
ಹೇಳಿ ಅವರ ಮನ ಒಲಿಸಿದರು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, (ಮುಂದೆ ನಾನು ಅಳಿಯನಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಅರಿವಾಗಲಿ ಆಶೆಯಾಗಲಿ ಒಂದಿನಿತೂ
ಇಲ್ಲದೆ) ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಭಾವನಿಗೆ, ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಅರ್ಧ ಆಸ್ತಿಗೆ ಹಕ್ಕುದಾರನಾಗಿದ್ದ
ನನ್ನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದಲು ಕಳಿಸಿದಿದ್ದರೆ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತೀರಿ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಹೇಳಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ
ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ತುಂಬ ಪ್ರಗತಿಪರ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ತುಸು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಮನೋಧರ್ಮದವರಾಗಿಯೂ
ಇದ್ದರು.

ಇದೆಲ್ಲದರ ಜೊತೆಗೆ ವಿಧಿತಂತ್ರವೆಂಬಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಗತಿಯೂ ಜರುಗಿತು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇಲಾಖೆಯ
ಪ್ರಧಾನಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಿ.ಆರ್.ರೆಡ್ಡಿಯವರು ತಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಪರಿಶೀಲನ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರೂ
ಒಕ್ಕಲಿಗರಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದವರಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಆ ನಾಡಿನ ಗೌಡರುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿ,
ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾಗಿ, ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ 'ಮೆಂಬರೂ' ಆಗಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರನ್ನು ಸಂಧಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ
ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಅವರೊಡನೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಿಸಿ ಅಹವಾಲುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಅಳಿಯ
ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡರು! ಸಿ.ಆರ್.ರೆಡ್ಡಿಯವರು ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರ ವೇಷಭೂಷಣ ರೀತಿಗಳು ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನು ದಿಗ್
ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸುವಂತಿದ್ದವು. ಕ್ರಾಪು, ಕನ್ನಡಕ, ಟೈ, ಅತ್ಯಂತ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಮಿರುಗು ಬಟ್ಟೆಯ ಕೋಟು, ಷರಾಯಿ, ಬೂಟು, ಆಕ್ಸ್
ಫರ್ಡ್ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಎಲ್ಲವೂ ಆಕ್ಸ್ ಫರ್ಡ್!

ಏನೇನು ಅಹವಾಲು ಹೇಳಿದರೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನೂ ಅವರ ಮುಂದೆ
ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಏನ್ನನ್ನೂ ಹೇಳಿದರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು. ರೆಡ್ಡಿಯವರೂ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಸಮ್ಮತಿಸುವಂತೆ ಸಭ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ
ಮುಗುಳನಗೆ ಬೀರಿದರು. ಆಮೇಲೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದುಬಂತು, ನನಗೆ ಸ್ಕಾಲರ್ ಷಿಪ್ ಕೊಡಿಸುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟರು ಎಂದು.

ಅಂತೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಉಪಾಯಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಪ್ರಣಾಳಿಕೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಧಿ ನನ್ನನ್ನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಸೆಳೆಯುವ ತಂತ್ರ
ಹೂಡಿತು.

ಬೇಸಗೆ ರಜ ಮುಗಿಯಿತು. ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಹುಡುಗ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೆ? ಉದ್ದೇಗಪೂರ್ಣ ಸಂಭ್ರಮ! ಅವ್ವ
ಒಂದೆರಡು ಬಗೆಯ ಹಳ್ಳಿತಿಂಡಿಮಾಡಿ ಗಂಟುಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟರು. ತಮ್ಮ ಒಂದು ಹೊಚ್ಚಹೊಸ ಬಣ್ಣದ ಕಿರುಜಮಖಾನೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ
ಹಾಸಗೆಯ ಗಂಟನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟರು. ಮೈಸೂರಿಗೆ ಓದಲು ಹೋಗುವ ಸಂಭ್ರಮದ ಸಂತೋಷವಿದ್ದರೂ ತಾಯಿಯಿಂದ ಆಗಲಿ ದೂರ
ಹೋಗುವ ಒಳಯಾತನೆ ಇಲ್ಲದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆಗ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನೋ ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಆಗತಾನೆ ಶುರುವಾಗಿದ್ದ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ಅಡಕೆಮಂಡಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಹೊಸಮನೆ ರಾಮಪ್ಪನೂ ಗೋವಿನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಪ್ಪನೂ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ರೈಲು ಹತ್ತಿದರು. ಇನ್ನೊಂದು ನೆನಪು. ನನ್ನನ್ನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಬರಲು ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರೇ ನನ್ನನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದರು ಎಂದು. ಜೊತೆಗೆ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರೂ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ* ಡಾಕ್ಟರ್ ರಾಜಗೋಪಾಲು ಮೊದಲಿಯಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದಲಿಕ್ಕಿದ್ದ ಅವರ ಮಗ, ಮಾನಪ್ಪನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆಂದು ಬಂದರೆಂದೂ ನೆನಪು. ನಾವೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗೆ ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಮೈಸೂರು ತಲುಪಿದೆವು. ನನ್ನ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ರೈಲ್ ಪ್ರಯಾಣ! ಆ ಬೆರಗು, ಆ ಕುತೂಹಲ, ಆ ಆನಂದ, ಆ ಹೊಸ ಲೋಕದ ಉತ್ಸಾಹ ಹೇಳತೀರದು.

ಹೊಸಮನೆ ರಾಮಪ್ಪ, ಗೋವಿನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಪ್ಪ ಇಬ್ಬರೂ ನನ್ನನ್ನು ಡಾಕ್ಟರ್ ರಾಜಗೋಪಾಲ ಮೊದಲಿಯಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹಾರ್ಡ್ವೇರ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋದದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ನನಗೂ ಜಾಗ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸೇರಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಆದರೆ ಮರುದಿನ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಹಾರ್ಡ್ವೇರ್ ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದು ಬೇಡ, ನಾವೇ ಒಂದು ರೂಂ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಉಟಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ಸಮಿಪದ ವೆಸ್ಟಿಯನ್ ಮಿಷನ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸೆರೋಣ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಕಾರಣ?

ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಹುಡುಗರನ್ನು-ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಶ್ರೀಮಂತ ಮನೆತನದವರನ್ನು-ಬಿಟ್ಟಿ ಉಟ ಬಿಟ್ಟಿ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಟ್ಟು ಓದಿಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಹಾರ್ಡ್ವೇರ್ ಹಾಸ್ಟಲಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಎಂದಾದರೂ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೈಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ದೂರದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು ಮಿಷನರಿಗಳದ್ದು. ಕುಪ್ಪಳಿ ಐಯಪ್ಪಗೌಡರು, ವಾಟಗಾರು ವೆಂಕಪ್ಪಗೌಡರು, ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ, ಓದಿ, ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದರು; ಕೈಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರದೆ! ಮಂಡಗದ್ದೆ ಚನ್ನಪ್ಪಗೌಡರು ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಇನ್ನೂ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಮಿಷನರಿಗಳಿಗೆ ತಾವು ಖರ್ಚುಮಾಡುವ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೂ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಗೂ ಬಹಳ ನಷ್ಟದ ಅಂತರ ಕಂಡುಬಂದುದರಿಂದಲೂ ಏನೋ, ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದ ಆ ವರ್ಷದಿಂದ, ಕೈಸ್ತರಾಗಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟಿ ಉಟ ಬಿಟ್ಟಿ ಬಟ್ಟೆ ಬಿಟ್ಟಿ ಓದು ಲಭಿಸುವುದಾಗಿಯೂ ಉಳಿದವರು ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚ ಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರಂತೆ. ಈ ಆಜ್ಞೆ ನನ್ನಂತಹ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರುವವರಿಗೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಆಗಲೇ ಸೇರಿ ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಆಂಶಿಕವಾಗಿಯೂ ಅನ್ವಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ರಾಮಪ್ಪದ್ವಯರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿ ಉಟ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು, ಅವರು ಸೇರಿದ್ದರೆ. ಆದರೆ ಅದುವರೆಗೂ ಬಿಟ್ಟಿ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವರು ಅದನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದುದಕ್ಕೆ ತಮಗೆ ಮಹಾ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸೇರುವುದೇ ಬೇಡ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದರು! ತರುವಾಯ ನನ್ನೊಡನೆ ಇನ್ನೂ ಇತರ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದರು ಅನ್ನಿ, ಅತಿಶಿಸ್ತು, ಹಾಳು ಉಟ, ಕಿಲಸ್ತರಂತೆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು, ಬೈಬಲ್ ಓದಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು ಅದರಂತೆ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ; ಕೆಲವು ಉಲ್ಲೇಖನಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಕಾರಣಗಳೂ ಇದ್ದುವು ಅನ್ನಿ! ಅಂತೂ ಅವರ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಪೂರೈಸಿ ಕೃತಘ್ನತೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿದಿದ್ದುದು ಮಿಷನರಿಗಳ ಪುಣ್ಯ!!

ಕೈಸ್ತಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುಹಿದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ ಕಾಳಮ್ಮನ ಗುಡಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಾನೂ ಸೇರಿ ಮೂವರೂ ಹೋದೆವು. ಮ್ಯಾನೇಜರು ಮರುದಿನ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು, ಸೀಟು ಕೊಡುವುದಾಗಿ.

ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದು ಸೇರಲಿದ್ದ ನಾವು ಮೂವರನ್ನೂ ನೋಡಿ ಮಾತಾಡಿಸಿದರು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಪರಿಚಿತನಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ರಾಮಪ್ಪ ರಾಮಪ್ಪರು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮುಖಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದದನ್ನೂ ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಕೈಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರನ್ನೆಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ? ಆದ್ದರಿಂದ

ನಾವೆಲ್ಲ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿರುವವರು ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದರು.

ಮರುದಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಸೇರಲೆಂದು ನಾವು ಹೋದಾಗ ಮ್ಯಾನೇಜರು ಸೇರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮತದವರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ. “ನೀವು ಹಾರ್ಟ್‌ಡ್ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರೆಂದು ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ನೀವೆಲ್ಲ ಕಾನ್ವರ್ಸ್ ಆದ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರಾದ್ದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಜಾಗವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ನಾನು ಜಾಗಕೊಟ್ಟರೆ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಹುಡುಗರು ತಮ್ಮ ಜಾತಿ ಕೆಡುವುದೆಂದು ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಹಾಸ್ಟೆಲನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಬೆದರಿಸಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು.

ಕಂಗೆಟ್ಟ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು “ನಾವು ಹಾರ್ಟ್‌ಡ್ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು ನಿಜ. ನಾವು ಅವರ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿಲ್ಲ, ಈಗ ಹಾಸ್ಟೆಲನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರು” ಎಂದು ಎಷ್ಟು ವಾದಿಸಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ನನಗಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಜಾಗ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ “ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹಾರ್ಟ್‌ಡ್ ನಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಇವರು ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯವರು. ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪಾಸುಮಾಡಿ ಈಗತಾನೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಓದಲು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗಾದರೂ ಒಂದು ಸೀಟು ಕೊಡಿ” ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿದರು.

ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಹುಡುಗರು “ಈ ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರೆಲ್ಲ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಇವರೆಲ್ಲ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರೇ. ಖಂಡಿತ ಜಾಗಕೊಡಬಾರದು!” ಎಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದರು.

ಹಾರ್ಟ್‌ಡ್ ಹಾಸ್ಟೆಲನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ (ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ), ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಿಂದಲೂ ತಿರಸ್ಕೃತರಾಗಿ (ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ) ತ್ರಿಶಂಕು ಸ್ವರ್ಗಾನ್ವೇಷಿಗಳಾಗಿ ಹೊರಬಿದ್ದೆವು.

ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧಿಯ ಕೈಯೆ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲವೆ? ಸಿಂಹಾಲೋಕನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಗೆಂದೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ ಈಗ!

ನಾನೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಈ ಕೈಸ್ತ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಕೋಮುವಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವೈಶಾಲ್ಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಭಂಗ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಚಲನವಲನಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿಲಯದ ನಿಯಮಾವಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಗಿ ನಾನು ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆವರೆಗಿದ್ದು ನನಗೆ ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನ ಅಡುಗೆ ಮುಗಿದು ಹೋಗಿರುತ್ತಿತ್ತು; ಇಲ್ಲವೆ ಅಡುಗೆಯವನು ನನ್ನೊಬ್ಬನಿಗಾಗಿ ಕಾಯಲಾರದೆ ದೂರು ಹೇಳಿ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಜೊತೆಗೆ, ಸಂಗಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಒಂದೇ

ಜಾತಿಯ ಹುಡುಗರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಸಣ್ಣಮನಸ್ಸೂ ಸಂಕುಚಿತಭಾವಗಳೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾಡುಹರಟೆ, ಪೋಲಿಮಾತು, ಪರನಿಂದೆ, ಪರಚರ್ಚೆ ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸಿಲುಕಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ವಿನಿಯೋಗವಾಗದ ಕಾಲಹರಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಸೇರದೆ ಬಿಡಿಯಾಗಿರುವವರೆಲ್ಲ ಉದ್ಧಾರವಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಲ್ಲ ನನ್ನರ್ಥ. ನನ್ನನ್ನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕರೆತಂದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರದ್ವಯರ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅವರಿಗೂ ನನ್ನಂತೆಯೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿದ್ದರೂ ಆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಅವರು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರವರ ಜನ್ಮಾಂತರ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಅವರವರ ಜನ್ಮೋದ್ದೇಶಗಳ ಅವರವರ ಮಾರ್ಗನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ

ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಯಾರನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಏನನ್ನಾಗಿಯಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಕೈಸ್ತಮತಾಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣತತ್ವ, ಬೆಳಕನ್ನು ಕುರಿತ ಅಂಧರವಿಜ್ಞಾನದಂತೆ, ಅತ್ಯಂತ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದುದೆಂದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನುಭವ ಇರುವವರೆಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

* ಅವರು ಹಿಂದೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಆಗಿದ್ದು, ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಿಗೆ ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ವರ್ಗವಾದಮೇಲೆ, ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಮಗ ಮಾನಪ್ಪನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯೊಡನೆ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು

-28-

ನಾವು ಮೂವರೂ ಸೇರಿ ಕಾಳಮ್ಮನಗುಡಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದ ಒಂದು ರೂಮನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದೆವು. ಆ ಮನೆಯ ಮುಂದೆಯೇ ಇದ್ದ ಒಂದು ಊಟದ ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದೆವು; ಮತ್ತು ತುಸು ಸಮಿಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಫಿಕ್ಲಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನ ಮತ್ತು ಅಪರಾಹ್ನದ ಕಾಫಿತಿಂಡಿಗೂ ಲೆಖ್ಪ ಇಟ್ಟೆವು.

ವೆಸ್ಟಿಯನ್ ಮಿಶನ್ನಿನ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ವಿಭಾಗದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಫಾರಂಗೆ ನಾನೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಫಾರಂನಿಂದ ತೇರ್ಗಡೆಹೊಂದಿದ್ದ ಗೋವಿನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಪ್ಪನು ಐದನೆಯ ಫಾರಂಗೂ, ಹೊಸಮನೆ ರಾಮಪ್ಪನು ಅದೇ ಸ್ಕೂಲಿನ ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಗೂ ಸೇರಿದೆವು. ಶುರುವಾಯ್ತು ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ!

ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹೊಸತು, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಬೆರಗು! ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ನನಗೆ ನಗರದ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿದರು. ಆಗಿನ ಮೈಸೂರು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವೈಭವದಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈಗಿನ ಮೈಸೂರು ಮಹಾನಗರದ ಮುಂದೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳಿ ಎಂಬಂತಿದ್ದರೂ ಕಾಡಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ನನಗೆ ಅದೊಂದು ಅದ್ಭುತದ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯದ ಔತಣವೊದಗಿಸಿತ್ತು: ಅರಮನೆ, ಮೈಗಾಲಯ, ಜಗನ್ಮೊಹನ ಬಂಗಲೆ, ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು, ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟ ಮತ್ತು ದೇವಸ್ಥಾನ, ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆ, ಲಲಿತಾದ್ರಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆಗಿನ್ನೂ ಸಿನಿಮಾ ಪಿಡುಗು ಕಾಲಿಟ್ಟರಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಿಪದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಕನ್ನಂಬಾಡಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದೆವು. ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದ ಟೀಪುಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸ್ಮಾರಕಗಳೂ ನನಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದುವು!

ಕಾಲದ ಅನುಕ್ರಮವನ್ನು ಅಷ್ಟೇನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದೆ, ನಾನು ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಮೂರು ವರ್ಷದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವಬೀರಿದ ಕೆಲವು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಅಚ್ಚರಿಯ ವಿಷಯ: ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ, ಕನ್ನಡದ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಆಗಲಿ ಆ ಪ್ರಭಾವ ನನ್ನ ಚೇತನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಲ್ಲ; ಎಲ್ಲವೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಮುಖಾಂತರವೇ ಆದದ್ದು. ಆಗ ಕನ್ನಡವು ಸ್ಕೂಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಹಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಭಾಷಾವಸ್ತುವಾಗಿತ್ತು ಅಷ್ಟೆ. ಅದನ್ನು ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೂ ವೇಷಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಪಾಠಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ತರುಣ ಹೃದಯಗಳಿಗೆ ಯಾವ ನೂತನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಕೊಡಬಲ್ಲವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವರ ಪ್ರವಚನದಲ್ಲಿ ಭಾವಪುಷ್ಟಿಯೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿಪುಷ್ಟಿಯೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಗಲಾಟೆ, ಹಾಸ್ಯ ಪರಿಹಾಸ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ! ಕನ್ನಡ ಓದಿದರೇನು? ಬಿಟ್ಟರೇನು? ಎಂಬ ತಾತ್ಕಾರ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಫೆಯಿಲ್ಲದರೂ ಪಾಸುಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಮೊಂಡು

ಕೆಚ್ಚು! ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೇ ಪ್ರಧಾನ ಮಾನ್ಯತೆ. ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಆಮೇಲೆ ಕೊಂಡರಾಯಿತು, ದುಡ್ಡು ಉಳಿದರೆ! ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಹತ್ತಿರವಾದರೂ ಇದ್ದ ಪುಸ್ತಕ ಒಂದು ಚೂರು ನೋಡಿದರಾಯಿತು. ಆ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದೂ ಮಹಾ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ! ಒಂದುವೇಳೆ ದುಡ್ಡು ಉಳಿದರೂ ಕಾಫಿತಿಂಡಿಗೆ ಖರ್ಚುಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿ; ಹಾಳು ಕನ್ನಡದ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ದುಡ್ಡು ದಂಡಮಾಡಬೇಕು?

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿದ್ದು, ಒಳ್ಳೆಯ ಸೊಗಸಾದ ರಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದು, ಆಕರ್ಷವಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಗೌರವವನ್ನೆ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವಂತಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೇ ಮೊದಲು ಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತು: ಪ್ರಿಚರ್ಡ್‌ನ “ಸ್ಪೆಡೀಸ್ ಇನ್ ಲಿಟರೇಚರ್” -ಸ್ಕಾಟ್ ಕವಿಯ “ಲೇಡಿ ಆಫ್ ದಿ ಲೇಕ್”!

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡ ನನಗೆ ಅವುಗಳನ್ನೋದುವ ವರೆಗೂ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಆಗ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಮಟ್ಟ ಅಷ್ಟೇನೂ ಎತ್ತರದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥವಾಗದ ಪದಗಳನ್ನು ನಿಘಂಟಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಿಳಿದೇ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು ಎಂಬ ಹಠವೇನೂ ಇತ್ತು. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಮಟ್ಟ ಇತರ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಎತ್ತರ ವಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೇಖಕರನ್ನು ಓದುವಾಗ ಎಷ್ಟೋ ಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳ ಮರ್ಮ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಸಮಯಗಳಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ನಿಘಂಟು ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗಬೇಕು? ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಭಾಗದ ಸ್ವಾರಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾರಸ್ಯದಿಂದ ಚ್ಯುತವಾಗಿ ನಿಘಂಟನ್ನು ನೋಡುವಷ್ಟು ಸಹನೆಯೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅನೇಕವೇಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಸ್ವಷ್ಟಾರ್ಥ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಭಾವ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು!

ಪ್ರಿಚರ್ಡ್ ಎಂಬಾತ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ‘ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ’ (ಸ್ಪೆಡೀಸ್ ಇನ್ ಲಿಟರೇಚರ್) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಾಲೇಖಕರ, ಮಹಾ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಮತ್ತು ಮಹಾಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅರಿಸಿ ಪೋಷಿಸಿತ್ತು. ಆರಿಸಿದ ಭಾಗಗಳಾದರೂ ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು, ಐದು ಪುಟಗಳಿಗೆ ಮಿರದ ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕೂ ಪೀಠಿಕೆಯಾಗಿ ಆ ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕೃತಿಯ ವಿಷಯ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಆದರೂ ಓದುಗನ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳುವಂತೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗದ ತುದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವಾಚಕನಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ವಿಮರ್ಶನಾತ್ಮಕವಾದ ಲಘುಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿದ್ದವು. ನೆನಪಿರುವಷ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಷೇಕ್ಸ್ ಪಿಯರ್, ಮಿಲ್ಟನ್, ಕಾಲ್ಡೆಲ್, ಗಿಬ್ಬನ್, ಡಾನಿಯೇಲ್ ಡೀಪೊ, ಸ್ಟೀಫ್ಸ್, ಲ್ಯಾಂಬ್, ಡಿಕ್ಸಿನ್ಸಿ, ರಸ್ಕಿನ್ ಮುಂತಾದ ಲೇಖಕರ ಬರಹ ಭಾಗಗಳು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿದ್ದವು. ಅವು ಒಂದೊಂದೂ ನನಗೆ ಹೊಸಹೊಸ ಲೋಕಗಳನ್ನೆ ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿ ‘ಬಾ, ಪ್ರವೇಶಿಸು’ ಎಂದು ಕೈಬೀಸಿ ಕರೆಯುವಂತಾಯಿತು, ಓದಿದಂತಲ್ಲ!

ಒಂದು ದಿನ ಯಾವುದೋ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ -ಬಹುಶಃ ಕನ್ನಡದ್ದೆ ಇರಬೇಕು- ನಾನು ಹಿಂದಿನ ಬೆಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಿಚರ್ಡ್ ಪುಸ್ತಕ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ “Footprints on the sand!” (ಮರಳಿನ ಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯ ಹೆಜ್ಜೆ! ಅದು ಡಾನಿಯೇಲ್ ಡೀಪೊ ಬರೆದ ‘ರಾಬಿನ್ ಸನ್ ಕ್ರೂಸೊ’ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಆಯ್ದ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಮುನ್ನಡಿ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಂದ ಅರಿತೆ.

ಸಮುದ್ರ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಡಗು ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಟ್ಟೆಗೆಟ್ಟು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದ್ವೀಪದ ಬಳಿ ಅಡಗುಬಂಡೆಗೆ ತಗುಲಿ ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಯಾಣಿಕರೆಲ್ಲ ನೀರುಪಾಲಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರೂಸೊ ಒಬ್ಬನೆ ನಿರ್ಜನ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿದ್ದ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನರಪ್ರಾಣಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಕಡಲ ದಡದ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ! ಆ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಸಮಿಪವೋ ದೂರವೋ ಇದ್ದ ಭೂಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ನರಭಕ್ಷಕ ಕಾಡು ಮನುಷ್ಯರು ಇವನಿದ್ದ ಗುಹೆಯ ತಾಣಕ್ಕೆ ಸುದೂರವಾಗಿದ್ದು ತಾನಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿದ್ದ ತೀರಭಾಗಕ್ಕೆ ದೋಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು, ತಾವು ಸೆರೆಹಿಡಿದ ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಸುಟ್ಟು ಹಸುಗೆಮಾಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದುದು ಇವನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಇವನಿದ್ದ

ದ್ವೀಪದ ಕಡೆಗೆ ಸುಳಿಯುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇವನಿದ್ದುದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಗೊತ್ತಾಗುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಅಲ್ಲಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಿರುವುದು ದೊಂದೇ ಇವನಿಗಿದ್ದ ರಕ್ಷೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದು ಸಂಜೆ ಕಡಲದಡದಲ್ಲಿ ಮಿನುಹಿಡಿಯಲು ಹೋದಾಗ ತನ್ನವಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯರ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ! ತಾನಿದ್ದ ಗುಹೆಗೆ ಸಮಿಪದಲ್ಲಿಯೆ!

ಇದು ಕಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ Footprints on the sand ಗೆ. ಅದನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದಾಗ ನನಗಾದ ಅನುಭವ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸದೃಶವಾಗಿತ್ತು: ವಿಸ್ಮಯ! ಭಯ! ಕುತೂಹಲ! ಆಶಂಕೆ! ಮುಂದೇನು? ಮುಗಿಯಿತು ನನ್ನ ಗತಿ; ನಾನಾ ಭಾವಗಳಿಂದ ತಾಡಿತವಾದ ರಾಬಿನ್ ಸನ್ ಕ್ರೋಸೋವಿನ ಹೃದಯವೆ ನನ್ನೊಳಗೆ ಪ್ರಸ್ತಂದಿಸುತ್ತಿರುವಂತಾಯಿತು: ಡೀಪೋವಿನ ಗದ್ಯಶೈಲಿ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಸಾಧಿಸಿತ್ತು-ಒಂದು ದೀರ್ಘವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ , ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ನಾವು ನಿರೀಕ್ಷಿಸದ ದೈನಂದಿನ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಶಾಂತ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ನಮಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ತಳ್ಳಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿತ ಅಲ್ಪವಸ್ತು ಎನ್ನಬಹುದಾದ, ಒಂದು ಸಾಧಾರಣ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಚೇತನವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಮಹಾ ಊದ್ವಿಗ್ನತೆಯ ಕಮರಿಗೆ ತುಯ್ಪಿಸಿಯುತ್ತಾನೆ. ಕಡಲ ದಡದ ನಿರ್ಜನ ನೀರನ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತ ಮರಳು ದಿಣ್ಣೆ ಹರಾತ್ತನೆ ನಮ್ಮ ಸಾವು ಬದುಕಿನ ಹೋರಾಟದ ಕಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ದೀರ್ಘವಾಕ್ಯದ ತರುವಾಯ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ವಾಕ್ಯಗಳೂ ವಾಕ್ಯಭಾಗಗಳೂ ಸುತ್ತಿಗೆಯ ಪೆಟ್ಟಿನಂತೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆರಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನೆ ಪ್ರಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. "It happened one day, about noon, going towards my boat, I was exceedingly surprised with the print of a man's naked foot on the shore, which was very plain to be seen on the sand. I stood like one thunder 'struck, or as if I had seen an apparition. I listened, I looked round me, I could hear nothing, nor see anything. I went up to a rising ground, to look farther. I went up shore, and down the shore, but it was all one..."

ಓದಿ ಮುಗಿಸಿ, ಆ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಮುನ್ನುಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಕೇಳು-ಆಲಿಸು, ಜನಮೇಜಯರಾಯ - ಜನಮೇಜಯ ನೃಪಾಲನೇ ಎಂಬಂತಹ ಬರಿಯ ಅರ್ಥ ಕೊಡುವಂತಹ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಾಗಿರದೆ, ಶೈಲಿಯ ವಿಮರ್ಶೆಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಆ ಕಥೆಯ ಮುಂದಿನ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಭಾಗವೂ His man Friday ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದನ್ನೂ ಊರಿವ ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೆ ಓದಿಮುಗಿಸಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿಗೆ ಚಳುಕಿಹಾಕಿ, ಅದರ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ತೊಳೆಯ ಚೂರನ್ನು ರುಚಿನೋಡಲು ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು ನನಗೆ. ಆ ಚೂರಿನ ರುಚಿ ನಾಲಗೆಗೆ ಹತ್ತಿ, ಹಣ್ಣನ್ನೆ ಹುಡುಕತೊಡಗಿದೆ.

ಕೃತಿ ರಾಬಿನ್ ಸನ್ ಕ್ರೋಸೋ; ಕೃತಿಕಾರ ಡಾನಿಯೇಲ್ ಡೀಪ್ಲೋ; ಆ ಪುಸ್ತಕ ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ?

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನನಗಿಂತ ಮೊದಲೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇದ್ದ ಆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಬಹುದು ಎಂದರು. ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ನನಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದೆಂದರೆ ದಿಗಿಲು.ಆ ಲೈಬ್ರರಿ ಎಲ್ಲಿದೆ ಅದೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಿತ್ರರನ್ನು ನನ್ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು? ಹೇಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಎಂಬುದೂ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿತ್ತು ನನಗಿಗೆ.

ಎದುರಿನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಟ್ಯಾಂಡ್ ಗಳ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು ಕೆಲವರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಮೇಜಿನ ಸುತ್ತ ಇದ್ದ ಕುರ್ಚಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೊದುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಯ್ದು ಒಳಗೆ ಹೋದೆವು. ನಾನು ಬೆರಗು ಬಡಿದಂತಾಗಿ ನಿಂತೆ, ಉನ್ನತವಾದ ಬೀರುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿ ಬಾಗಿಲುಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಾಲ್ಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ ಗ್ರಂಥರಾಶಿಗಳ ಮುಂದೆ! ಆ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಎಂತೆಂತಹ ಬಣ್ಣದ ಕ್ಯಾಲಿಕೊ ರಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿ ಮನಮೋಹಿಸುತ್ತಿವೆ? ಅವುಗಳ

ಹೆಸರುಗಳೋ ಚಿನ್ನದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿವೆ! ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಕ್ಷರಗಳು ಕವಾತುಮಾಡುವ ಸೈನಿಕರಂತೆ ಮಿಂಚುತ್ತವೆ. The poetical works of Tennyson! The Drams of Shakespeare! Milton's Paradise Lost! ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಬುಡದಿಂದ ನೆತ್ತಿಯವರೆಗೆ, ನೋಡಿದಷ್ಟೂ ಸಾಲದು; ನೋಡಿದಷ್ಟೂ ಕಣ್ಣು ತಣಿಯದು. ವಿಪುಲೈಶ್ವರ್ಯಮಯಿಯಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತಾಯಿ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯ, ಸೆರಗು ಓಸರಸಿ, ಸ್ವರ್ಣ ಕಲಶಸದೃಶಗಳಾದ ತನ್ನ ದುಗ್ಧಪೀನ ಪಯೋಧರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮುಗ್ಧ ಕವಿಕಂದನ ಮುಂದೆ ಚಾಚಿ ನಿಂತಂತಿತ್ತು. "ಬಾ ಪೀಯುಷ ಪಾನಗೈ!" ಎಂದು.

ಕನ್ನಡದ್ದು ಮಾತ್ರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ! ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ! ಇಂತಹ ಶ್ರೀಮಂತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ದರಿದ್ರ ಪ್ರವೇಶ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಆಗಿನ ನಮಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಹಜ ಸತ್ಯದಂತಿತ್ತು, ದೇವಸ್ಥಾನ ಹೊಲೆಯರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಹೇಗೆ ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತೋ ಹಾಗೆ!

ಗ್ರಂಥಪಾಲಕನ ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಮೇಜಿನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಚೀಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು Name of the Reader ಎನ್ನುವುದರ ಮುಂದೆ K.V. Puttappa ಎಂದು ನನ್ನ ಹೆಸರು ಬರೆದು, ಉಳಿದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ Robinson Crusoe ಎಂದು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟೆ.

ಅವರು ನನ್ನ ಕಡೆ ಪರಿಹಾಸ್ಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ, ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದು ವಾಚಕರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸುವ ಕೆಲಸಕ್ಕಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಅಟೆಂಡರ್ ಸಾಬಿಗೆ "ಇಲ್ಲಿ ನೋಡ್ರೀ, ರಾಬಿನ್ ಸನ್ ಕ್ರೂಸೋನೇ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ನಮ್ಮ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ!" ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಲೇವಡಿಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಇತರರೂ ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನಕ್ಕರು. ನಾನು ನೆಲಕ್ಕಳಿದು ಹೋದೆ, ಏನೋ ನಗೆಪಾಟಲು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ ಎಂದುಕೊಂಡು.

Name of the Reader ಎನ್ನುವುದರ ಮುಂದೆ ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು ಬರೆಯಬೇಕಿತ್ತಂತೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಂತೆ ರೀಡರ್ ಎಂದರೆ ಓದುವವನು ಎಂದರ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಓದುಗ ನಾನಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಅವರು Name of the book ಎಂದು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿದ್ದರೆ ಈ ತಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸರಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಚೀಟಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವರು ಹೇಳಿದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟೆ. ಆ ಅಟೆಂಡರ್ ಸಾಬಿ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು "ನನ್ನ ಜೊತೆ ಬನ್ನಿ, ಐಯ್ಯಂಗಾರ್!" ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಲೈಬ್ರರಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊನೆಯ ಸಾಲಿನ ಬೀರುವಿನೆಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ದಪ್ಪಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚಾಗಿ, ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ತುಂಬ ದಡೂತಿಯಾಗಿದ್ದ ಹೆಬ್ಬೊತ್ತಗೆಯೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟು: The Life and Adventures of Robinson Crusoe by Daniel Defoe ಆ ಅಟೆಂಡರ್ ಸಾಬಿ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ 'ಅಯ್ಯಂಗಾರ್' ಎಂದು ಕರೆದನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು? ನನ್ನ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ತನ ಕಂಡಿತೋ ನಾನರಿಯೆ. ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಲಾಂಛನವಾದ ನಾಮವನ್ನೂ ನಾನು ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ನಾಮಧಾರಿ ಒಕ್ಕಲಿಗನಾಗಿದ್ದರೂ ನಾಮಹಾಕುವುದನ್ನು ಎಂದೋ ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಆದರೂ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ನಾನು ಆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡೂ ಮೂರು ವರ್ಷವೆಲ್ಲಾ ನನ್ನನ್ನು 'ಅಯ್ಯಂಗಾರ್' ಎಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ!

ರಾಬಿನ್‌ಸನ್ ಕ್ರೂಸೊ ಓದಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದೆ. ಲೈಬ್ರರಿಯ ಕೊಟ್ಟಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಇತರರಾರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರೆದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಮೇಜಿನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಓದತೊಡಗಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಆ ಜಾಗದ ಆ ಕುರ್ಚಿಯ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ನಾನ ಉಟಮಾಡಿ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಕ್ಲಾಸ್ ಬಿಟ್ಟಕೂಡಲೆ, ಓದುತ್ತ ಹೋಗಿ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಬುಕ್‌ಗಳನ್ನು ಎಸೆದು, ಲೈಬ್ರರಿಗೆ, ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಓದುತ್ತಲೆ, ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ, ಇತರರು ಯಾರಾದರೂ ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನನಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಾರು ಎಂದು. ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಲೈಬ್ರರಿ ಮುಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಸೂಚನೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಹೆಗ್ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಡನೆಯೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಗ್ರಂಥಪಾಲಕನ ಮೇಜಿನ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಗ್ರಂಥಪಾಲರೂ ಅಟೆಂಡರೂ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಆ ಸೌಕರ್ಯ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ನಾನು ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯಾಗಿ, ಅವರು ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸಿದರೂ ಓದುತ್ತಲೆ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಆ ಸಾಬಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ತೋರಿಸಿ ಕಾದು, ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸಕರಣ ವಿನಯ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪುಸ್ತಕ ಈಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ಆತನಿಗೆ ತಾಳ್ಮೆ ತಪ್ಪಿ, ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗಲು ಶುರುಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಅವನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಓದಿಯೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ!

ರಜಾ ದಿನಗಳಲ್ಲಂತೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಎರಡೂ ಹೊತ್ತೂ ಧಾವಿಸಿ ಹೋಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಲೈಬ್ರರಿ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯುವ ಮುನ್ನವೇ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಕಾಯುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಟೆಂಡರ್ ಮಹಾಶಯನು ಬಂದವನು ನಗುತ್ತಾ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದು ಒಳಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ನಗುವಿನಲ್ಲಿ 'ಯಾಕೆ ಇವನಿಗೆ ಈ ಪಿತ್ತ ಕೆದರಿದೆ? ಇಷ್ಟು ವರ್ಷದ ಸರ್ವಿಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನೂ ನೋಡಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಹೀಗೆ ಓದುವ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿರುವವರನ್ನು? ಈ ಅಯ್ಯಂಗಾರಿಗೆ, ಪಾಪ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಐಬಾಗಿರಬೇಕು! ಎಂಬ ಕನಿಕರದ ಛಾಯೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾನು ಸ್ಕೂಲ ಬಿಟ್ಟಕೂಡಲೆ ಇತರರಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆ ಓಡಿಓಡಿಹೋಗಿ ಹೋಗಿ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ನನಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ ಯಾರೋ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಆಗ ನನ್ನ ಗೋಳು ಹೇಳತೀರದು. ಆ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನು ಎಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಇಡೀ ಲೈಬ್ರರಿಯನ್ನೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಹತ್ತಿರವೂ ನಿಂತೂ ನಿಂತೂ! ಕಡೆಗೆ ಪತ್ತೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಒಬ್ಬನ ಕೈಲಿ! ಆಗ ಅವನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಮತ್ಸರ ಕೆರಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಪುಸ್ತಕ ಕಸಿದುಕೊಂಡುಬಿಡುವಂತೆ ಮನಸ್ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಆಗುವಂತಹ ರೋಷ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನಾದರೂ ಅದನ್ನು ನಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ಓದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಯೇ? ಅದೂ ಅಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಬಂದವನು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಇದನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ! ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ಮತ್ತೆಂದೂ ಆ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಾಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವರು ಒಂದು ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ಓದಿದಂತೆ ಮಾಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಉಂಟು. ಆಗ ನಾನು ಅಟೆಂಡರ್ ಮಹಾಶಯನಿಂದ ರಾಬಿನ್‌ಸನ್ ಕ್ರೂಸೋವನ್ನು ಈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆತನೂ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ನನ್ನ ಪರಿಚಯವಾದ ಮೇಲೆ ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಬಿಟ್ಟು ನನಗೆ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ರಿಯಾಯಿತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಜ್ವಲಂತ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನಾನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನನಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲೆ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಬಂದವರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನಗೆ ಅತೀವ ಮನಃ ಖೇದವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದಲೂ ಒಂದು ಉಪಕಾರವಾಯ್ತು. ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಮಹೋನ್ನತ ಬೀರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ ಅಂತರವಾಗಿ ಸಾಲುಗೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದ ಇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಾವಕಾಶಾವಲೋಕನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಗ್ರಂಥಲೋಕದ ವಿಸ್ತಾರ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೆರಗಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. My days among the dead are past, around me I behold, where ever these casual eyes are cast, the mighty minds of old! ಎಂಬ ಅಂಗ್ಲೀಯ ಕವಿಯ ಕವನವನ್ನು ಮುಂದೆ ನಾನು ಓದಿದಾಗ, ಹಿಂದೆ ನನಗೆ ಆಗಿದ್ದ ಈ ಅನುಭವದಿಂದ ಜನ್ಯವಾದ ಭಾವಕೋಶದ ನೆರವಿನಿಂದಲೇ ಆ ಕವನದ ಅರ್ಥಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಾನು ರಸವಶನಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು. ಬೀರುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ ಅರೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಚಕ್ರಕಾಲಿನ ಏಣಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ನನಗೆ ನನ್ನ ಜೀವನದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ, ನನ್ನ ಬದುಕನ್ನೆಲ್ಲ ಮರ್ತ್ಯದಿಂದ ಅಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಿ ಬೀಸಿದ ಭಗವತ್ ಕೃಪಾ ಹಸ್ತರೂಪದ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದ ವಿಷಯಕವಾದ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿಯ ದರ್ಶನವಾದದ್ದು!

-29-

ಸ್ಕೂಲು, ಹೋಟಲು, ಲೈಬ್ರರಿ, ಪೇಟೆ, ಕರ್ಜನ್‌ಪಾರ್ಕ್, ನಿಷಾದ್‌ಬಾಗ್, ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಆಟದ ಮೈದಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ನಡುವೆ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮನೆಯಿಂದ ಮನಿಆರ್ಡರು ಬರುವುದು ತಡವಾಗಿ ರೂಮಿನ ಬಾಡಿಗೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡದಿದ್ದುಕಾಗಿ ಮನೆಯವರು ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ತಿಂಗಳ ಉಟದ ಖರ್ಚನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೋಟಲಿನವರು ಅನ್ನಹಾಕುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಕಾಫಿತಿಂಡಿ ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿ ಲೆಖ್ವ ತೀರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಅದೆಲ್ಲ ಹೊಸದಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಅದುವರೆಗೆ 'ಮನೆಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಕಡೆ ಇದ್ದು ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ನೂಕಿಸಿಕೊಂಡು ಬಯ್ಯಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ತುಂಬ ಮುಜುಗರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಮಾನವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಮಿತ್ರರ ಮುಂದೆ ನಗುನಗುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದೆನಾದರೂ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದಾಗ 'ಮನೆಯನ್ನೂ ತಾಯಿತಂಗಿಯನ್ನೂ ಆ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನೂ ನೆನೆದು ಕಣ್ಣೊರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಈ ಹಾಳು ಓದುಗೀದು ಏನೂ ಬೇಡ; ಸುಮ್ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿದ್ದು ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೃದಯ ಎಣ್ಣಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಮಲೆನಾಡಿನ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಗದ್ದೆ ತೋಟ ಕಾಡು ಹಕ್ಕಲು ಬ್ಯಾಣ ಬೇಟೆ ಮರಸು ನಾಯಿ ಕೋಳಿ ದನ ಕರು ಗಂಗೆ ಪುಟ್ಟ ತಮ್ಮ ಅವ್ಯ ಅಮ್ಮಂದಿರು ತಂಗಿ ತಮ್ಮಂದಿರು -ಎಲ್ಲ ನೆನಹಿಗೆ ಬಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ 'ಮನೆಗಿರ' ಹಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ನನ್ನ ಜೊತೆಗಾರರು ರಾಮಪ್ಪದ್ವಯರಿಗೆ ಹಾಗೇನೂ ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೂರುನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಇಂಥದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡುಂಟು ಅವರ ಜೀವಕ್ಕೆ ಜಡ್ಡುಗಟ್ಟಿಹೋದಂತಾಗಿತ್ತು. ಮಾನಾವಮಾನಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನೇ ಅವರು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು! ಅಲ್ಲದೆ ಪೇಟೆಯ ಬಾಳಿನ ವಂಚಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರು, ದುಡ್ಡು ಉಳಿಸಲು, ಖರ್ಚು ಕಡಮೆಮಾಡುವ ಮಿತವ್ಯಯದ ಅಂಗವಾಗಿ. ಏತಕ್ಕೂ ಏನೂ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ರೂಮಿನೊಳಗೇ ಜಗಳವಾಡಿ ಕೈಕೈ ಮಿಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಖ ಮುಖಕ್ಕೆ ಗುದ್ದಿ ಕೊಂಡು ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ರಕ್ತ ಸೋರುವವರೆಗೂ; ಷರ್ಟು ಹರಿದು, ಪಂಚೆಯೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊರಗಿನವರು ನೋಡದಿರಲಿ ಎಂದು ನಾನು ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದರೆ, ಇವರ ಗುದ್ದುಮಳಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಿಗಿಲುಗೊಂಡ ಮನೆಯಮಂದಿ ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ಇಣಕಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಂತಾ ಕಾಣುತ್ತೆ, ನಮ್ಮನ್ನು ರೂಮು ಬಿಡುವಂತೆ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದ್ದು.

ನಮ್ಮ ರೂಮಿನ ಎದುರಿಗೆ ಬೀದಿಯಾಚೆ ಇದ್ದ ಮನೆ ಒಂದು ಉಟದ ಹೋಟಲು. ಹೋಟಲಿನ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣವೂ ಅದಕ್ಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೋರ್ಡು ಕೂಡ ಹಾಕಿದ್ದಂತೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ ಅದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಒಬ್ಬ ಮುದುಕ ಹಾರುವ. ಅವನಿಗೊಬ್ಬಳು ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಂಡತಿ. ಆ ಹೆಂಡತಿಯೂ ನಮಗೆ, (ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಉಟಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ!) ಉಟ ಬಡಿಸಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಮ್ಮೊಡನೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನನಗಿಂತ ತುಸು ಬೆಪ್ಪುಬೆರಗಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಕೆಯೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಳುಕದೆ ತಮಾಷೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತಿನ್ನೇನೇನು

ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೋ ದೇವರಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲಾ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆ ಮುದುಕಗಂಡನ ಎದುರಿಗೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಸೋಜಿಗವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ರೂಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಎದುರಿಗೆ ಆ ಹೋಟಲಿಗೆ ಬಳಿಯಾಗಿ, ಒಂದು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಮಹಡಿಯಿದ್ದ ತಾರಸಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಮಹಡಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಮೂರು ರೂಮುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ನಾವು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು.

ಆ ಇಡಿಯ ಮನೆಯನ್ನೆ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ನಾವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಸಂಭಾವಿತರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಮಗೆ ಒಂದು ರೂಮನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರು ತಮಿಳರು. ತಮಿಳೆಂದರೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ ನೆಲಸಿದ್ದವರಲ್ಲ; ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಡಿಗ್ರಿ ಪಡೆದು ಆಗತಾನೆ ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೋಧಕರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತೊದಲು ತೊದಲು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವರು. ಅವರಿನ್ನೂ ಸಂಸಾರಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕರೆತಂದಿರಲಿಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು. ಅವರು ಒಬ್ಬರೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾವೇ ಸ್ಟವ್ ಕುಕ್ಕರ್ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಡುಗೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ನಮಗೂ ಅವರ ಅಡುಗೆಯ ರುಚಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಣಿತ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆ ತೋರಿದಾಗ ಅವರ ಹತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಿರಿಯ ಅಣ್ಣನಂತೆ ಅವರು ನಮಗೆ ತಪ್ಪುದಾರಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವು ಹಳ್ಳಿಗಾದಿನಿಂದ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ (ಅವರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಉಹಿಸುತ್ತೇನೆ.) ನಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿನಿಮಾ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ದುಡ್ಡು ಪೋಲುಮಾಡದಿರಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೋಟಲಿನ ತಿಂಡಿ ತಿಂದು ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಹೊರಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಎದುರು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬೀಗಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚಪಲಚಿತ್ತರಾಗಿ, ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಕ್ಕಸಿನ ಕಿರುಗಂಡಿಯಿಂದ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿ ಸಿನಿಮಾ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲದ ತರುವಾಯ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ!

ನಾವು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಕಾಫಿತಿಂಡಿಗೆ ಲೆಖ್ಪ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಹೋಟಲಿಗೆ ನಾವು ಮೂವರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಫಿತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ನನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೆ ದೋಸೆ ಇಡ್ಲಿ ಒಡೆ ದಮರೋಟು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಿಂಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಲೆಖ್ಪದಲ್ಲಿಯೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮೊಬಲಗು ಇರುತ್ತಿತ್ತು! ಇದು ಹೇಗೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಅಚ್ಚರಿ, ಜೊತೆಗೆ ತುಸು ಮತ್ಸರ. ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಮಿತ್ರರು ಸುಮ್ಮನೆ ಹುಳಿನಗೆ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ! ನನ್ನೊಡನೆ ನಿಜ ಹೇಳಲು ಭಯಪಡಬೇಕಾದ ಕಾರಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ; ಆದರೆ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದು ಇನ್ನೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಹೇಳಲು ಸಂಕೋಚ. ಕಡೆಗಂತೂ ಒಂದು ಬೆರಗುಗೊಂಡೆನಷ್ಟೆ. ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದೆಂದು ತೋರಿಸಿಯೂಕೊಟ್ಟರು. ದುಡ್ಡು ಉಳಿಸಲು ನಾನೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಉಳಿತಾಯವಾಗುವ ದುಡ್ಡು ಎಷ್ಟು? ಮೂರೂ ನಾಲ್ಕೂ ರೂಪಾಯಿಗಳು!

ನಾವು ಕಾಫಿತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಹೋಟಲಿನವನು ನಮ್ಮಂತಹ ಗಿರಾಕಿಗಳಿಗಾಯೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿ ನಾವು ತಿಂದು ಕುಡಿದುದರ ಬಾಬು ಹಣದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ನಾವೇ ಬರೆದು ರುಜುಹಾಕಬೇಕಿತ್ತು. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ಹಣದ ಮೊತ್ತದ ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಬಹುದಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು: ಒಂದನ್ನು ತುಸು ಡೊಂಕು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು, ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಸೊನ್ನೆ ಮಾಡುವಂತೆ! ಹಾಗೆಯೆ ಇತರ ಕೆಲವು ಅಂಕಗಳನ್ನೂ! ನನಗೀಗ ಅವರು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನೆನಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾನೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರ ಸಾಹಸದ ಸವಿಗಾಗಿಯೆ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ತಿದ್ದುವ ಅವಿವೇಕ ಮಾಡಿದ್ದೆನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ಅದರ ಅನೀತಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದರೆ ಏನು ಗತಿ? ಎಷ್ಟು

ಅವಮಾನ? ಎಂದು ದಿಗಿಲು! ಕಡೆಗೂ ಹೋಟಲಿನವರಿಗೂ ಇದು ಗೊತ್ತಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮಾನಕಳೆದು
ಗಿರಾಕಿಗಳನ್ನು ಗಾರಾಕಿಸುವ ನಷ್ಟದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಲೆಖ್ಪ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿಬಿಟ್ಟ!

-30-

ಅಂತೂ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಗಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಾನೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೇಟೆಯ ಕದೀಮತನದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜೀವನದ
ಕೊಳಕು ಬೆಳಕುಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಕರ್ಣಾಕರ್ಣಿಯಾಗಿಯಾದರೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗಿತ್ತು. ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ
ಹೆಂಗಸರು ತೊಪ್ಪೆ ಹೆರಕುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದೆ “ಯಾತಕ್ಕೆ ಸೆಗಣಿ ಹೆರಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ?” ಎಂದು ಮಿತ್ರರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ.
ಅವರು ಬೆರಣಿಯ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದರು. ನಾನು ಬೆರಣಿ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು “ನೀನಾರಿಗಾದೆಯೋ ಎಲೆ ಮಾನವಾ” ಎಂಬ ಗೋವಿನ
ಹಾಡಿನ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದೆ. “ತಟ್ಟಿದರೆ ಕುರುಳಾದೆ” ಎಂಬಲ್ಲಿ “ಕರುಳು” ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ‘ಬೆರಣಿ’ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು.
ನಮ್ಮ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಕೆ.ಬಿ. ಮಾನಪ್ಪನನ್ನು ‘ಬೆರಣಿ ಅಂದರೆ ಏನೊ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅವನು ಎದ್ದುನಿಂತು ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು
ತುಂಬ ಗಂಭೀರವಾಗಿ “ಅದೇ, ಸಾರ್, ದಿನವೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾವು ಗಂಜಿ ಉಣ್ಣುವಾಗ ಇಷ್ಟಿಷ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀವಲ್ಲಾ ಅದು!” ಎಂದ.
ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಗೊಳ್ಳೆಂದು ನಕ್ಕರು. ಅವರು ಬಯಲಸೀಮೆಯವರಾಗಿದ್ದು, ಬೆರಣಿ ಎಂಬುದು ದಿನನಿತ್ಯದ
ಅನುಭವದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ನಗು! ಆದರೆ ನಮಗಾರಿಗೂ ನಗುಬರಲಿಲ್ಲ.
ಶಬ್ದ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಮಾನಪ್ಪನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬೆರಣಿ ಎಂದರೆ ಬೆಣ್ಣೆ ಎಂದಾಗಿತ್ತು! ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ಸೌದೆ
ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಹಾದಿಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಸೆಗಣಿಯನ್ನು ಆಯ್ದು ತಟ್ಟಿ ಒಣಗಿಸಿ ಇಂಧನವಾಗಿ
ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಸೆಗಣಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಗೊಬ್ಬರಗುಂಡಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೊರತು, ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಹೊರಗೆ ದನಕರು
ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಸೆಗಣಿಯನ್ನು ಎತ್ತುವ ಗೋಜಿಗೇ ಯಾರೂ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೊಂದು
ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಯಾರಾದರೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಂಡಿದ್ದರೆ!

ಇಲ್ಲಿಯ ಅನೇಕರು ಕೊಳಕು ಬಟ್ಟೆಯ ಶರಟು ಚಡ್ಡಿ ಹಾಕಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಅವರಲ್ಲ ತುಂಬ
ಕೀಳುಜಾತಿಯವರಿರಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಅವರು ಒಕ್ಕಲಿಗರೆಂದು! ಮತ್ತು ನಾನೂ ಅವರ ಜಾತಿಗೇ
ಸೇರಿದವನೆಂದು! ನಾನು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಜಾತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ‘ಗೌಡರು’
ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯವರು ಯಾರೂ ಚಡ್ಡಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಹುಡುಗರನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಓದಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ
ಹುಡುಗರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ. ಹುಡುಗರಲ್ಲಿಯೂ ಆಗತಾನೆ ಅದು ರೂಢಿಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು, ಇಜಾರದಂತೆಯೆ! ಎಲ್ಲರೂ ಪಂಚೆ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದು
ಅಥವಾ ಕಚ್ಚೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಚಡ್ಡಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವುದು ತುಂಬ ಕೀಳು ವರ್ತನೆ ಎಂಬ
ಭಾವನೆಯಿತ್ತು. ಅದಾದರೂ ಎಂತಹ ನಿಕರ? ಅಡ್ಡಗೆರೆಯ ಬಟ್ಟೆಯದು! ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಬೆರಷ್ಟು ಸೀಳಿರುತ್ತಿತ್ತು! ಇದನ್ನೆಲ್ಲ
ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನನ್ನ ಗ್ರಾಮಿಣ ಮನಸ್ಸಿ ಭಾರವಾಗಿತ್ತು ಮೊದಮೊದಲು.

ನಮ್ಮ ತರಗತಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಿರುನಗೆ ಬೀರಿ ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.
ಏನೋ ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವನನ್ನು ಚುಡಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು ತುಸು ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ನೋಡಲು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದನು. ನನ್ನೊಡನೆ
ಅವನು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಥವಾ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅವನು ಇತರ ಎಷ್ಟೋ ಹುಡುಗರಿಗಿಂತ ಮೇಲುಮಟ್ಟದವನಾಗಿಯೆ
ಕಾಣಿಸಿದ್ದನು, ನಯವಿನಯಗಳಲ್ಲಿ, ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ, ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ, ಆದರೂ ಯಾಕೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಪೀಡಿಸುತ್ತಾರೆ
ಎಂಬುದೇ ನನಗರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ

ಪದವೂ ನನಗೆ ಹೊಸತು; ಎಂದೂ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಿತ್ರ ನನ್ನು - ನಾವಿಬ್ಬರೇ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ -ಕೇಳಿದೆ, ಆ ಪದದ ಅರ್ಥ ಏನು ಎಂದು. ಅವನು ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯತನಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟು, ತುಂಬ ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟುಕೊಂಡ, ಅತಿ ಅಶ್ಲೀಲದ ವಲಯ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಲಾರದೆ, ಇಂಗಿತವಾಗಿಯೇ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಾಗ ನಾನು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅದನ್ನು ನಂಬಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋದೆ. ಆಮೇಲೆ ಆ ಪದವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅಂತಹ ಇತರ ಪದಗಳೂ ಹುಡುಗರ ಹೆಸರಿನೊಡನೆ ಕಕ್ಕಿಸಿನ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಕಾಂಪೌಂಡು ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಆ ಹೀನ ದುರಭ್ಯಾಸ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಜುಗುಪ್ಸೆ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆ.

-31-

ಮನೆಯಿಂದ ಮನಿಯಾರ್ಡರು ಬರುವುದು ತಡವಾಗಿ ನಾವು ಹೇಗೆ ಕಟುವರ್ತನೆ ಕಟುಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗಿ ಅವಮಾನಿತರಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಕಷ್ಟಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ನನಗೆ ಯಾರೂ ಪರಿಚಯಸ್ಥರು ಇಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಹೊಟಲಿನವರಂತೆ ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ತಟಕ್ಕನೆ ಅನ್ನಹಾಕುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ!

ಶ್ರೀ ಮಾರ್ಗಸಹಾಯಂ ವರ್ಗವಾದರೂ ಅಥವಾ ಮನೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದರೂ ಅವರಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಅವರಿಂದ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಇದ್ದ ನಾವೂ ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ಹಿಂದೆ ಮೈಸೂರು ಬ್ಯಾಂಕು ಇದ್ದ ಅಡ್ಡಬೀದಿಯ ಒಂದು ಓಡುಹೆಂಚಿನ ಮಹಡಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಡಿಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಕೋಣೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು. ಆ ಮನೆ ಈಗಲೂ (೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ) ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂಬುದೇ ಅಚ್ಚರಿ. ಅದರ ಸುತ್ತ ಇದ್ದ ಅಂತಹ ಎಲ್ಲ ಮನೆಗಳೂ ಉರುಳಿ, ಅವುಗಳ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕವಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳಿದ್ದವೆ. ತರತರದ ಅಂಗಡಿಗಳಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅದು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಕ್ತನಾವಶೇಷವೆಂಬಂತೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ! ನಾನು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗಲೆಲ್ಲ ನಾನಿದ್ದ ಆ ಮನಿಯ ಕೊಟಡಿಯ ಕಿಟಕಿನಾಮಕ ಕಂಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಹಾಯಿಸಿ, ಎಂತೆಂತಹ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿಯೂ ಎದ್ದುಗದ್ದು ಬರುವಂತೆ ಶ್ರೀಗುರು ನನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ ಎಂದುಕೊಂಡು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತೇನೆ! ಆ ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರಗೋಡೆ ಸುಣ್ಣಗಾರ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ, ಕುಳಿಬಿದ್ದು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದು ಈಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ. ಆ ಮನೆಯ ನೆಲ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬ್ರೆಡ್ ತಯಾರಿಸುವ ಅಂಗಡಿಯಿತ್ತು. ಆ ರೊಟ್ಟಿಹಿಟ್ಟನ್ನು ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಹಮ್‌ಹಮ್ ಉಸ್‌ಉಸ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ತೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಪೈಲ್ವಾನರಂತಹ ಕಾಚಾ ತೊಟ್ಟ ಬೆತ್ತಲೆ ಮೈಯವರ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ ಈಗಲೂ. ಅವರ ಮೈಯಿಂದ ಬೆವರು ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಬೆವರು ಮುಖ ಹಣೆ ಎದೆಯ ಭಾಗಗಳಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಅವರು ನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು! ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೋರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದರೆ ನಿಜಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತದೇನೋ. ಮನೆಯ ಆ ಭಾಗವೆಲ್ಲ ಹೆಂಡದ ವಾಸನೆಯೊಡನೆ ಕಲೆತ ಬೆವರಿನ ನಾತದಿಂದ ಗಿಡಿದುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲಿಯ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ನಾವಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಯ ಎದುರಿನ ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಷಿಂಗ್ ಸೆಲೂನಿನಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಇಸ್ತಿಮಾಡುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಮೇಜು ಇತ್ತು. ಒಬ್ಬ ಯುವಕ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಸ್ತಿಮಾಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದ. ನಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಒಗೆಯಲು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅವನೇ ಇಸ್ತಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ತುಂಬ ಸರಳನಾಗಿ ಸ್ನೇಹಪರನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ. ನಮ್ಮ ಮೂವರೊಡನೆಯೂ ಸಮಯವಿರುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಹರಟುತ್ತಿದ್ದ. ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಮಿತ್ರರೂ ರಾತ್ರಿ ಸಿನಿಮಾ ನೋಡಲು ಹೋದರು. ನಾನೊಬ್ಬನೆ ರೂಮಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಆಗ ಆ ಯುವಕ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಅಶ್ಲೀಲವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದ. ಆದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸದಿರುವಂತೆ ತೋರಿಸಿ ಕಟು ಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಹಿಂಜರಿದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಮತ್ತೆಂದೂ ನನ್ನ ಬಳಿ

ಸಾರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ, ಬರೆಯಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ, ಕೆಲವು ಅನುಭವಗಳು ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ನರಕ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ನಾನು ಆ ನರಕದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬದುಕಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಭಗವಂತನ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಂತಹ ಹೊಲಸಿಗೆ ತಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂದು. ಮತ್ತೆ ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಆ ಪಾಪಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಮೈ ಕೆಸರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಪರಿಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಗರ್ವವುಂಟಾಗಿ ಶುಚಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಮೇಲಿನವನು ಎಂಬ ಅಹಂಭಾವದ ಪಿತ್ತ ಎಲ್ಲಿ ನೆತ್ತಿಗೆರಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತೋ ಎಂದು. ಆದರೆ ಈಗ ನನಗೊದಗಿದ ಆ ನರಕಾನುಭವಗಳಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಪತಿತರನ್ನೂ ಪಾಪಿಗಳನ್ನೂ ಅನುಕಂಪದಿಂದ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕೋಟ್ಯಂತರ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಒಬ್ಬನೆಂದೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಇತರರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ವಿಭೂತಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಾರಣವೆಂದೂ ತಿಳಿದ ಕೃಪಾಭಗವತಿಯ ಚರಣತಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಶ್ರೀಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮನೆಯಿಂದ ಹಣ ಬರುವುದು ತಡವಾಯ್ತು. ಹೊಟಲಿನವನು ಊಟ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಹಲವಾರು ದಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪವೆ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡೇ ಇಡ್ಲಿ ತಿಂದು ನೀರು ಕುಡಿದು ಕಾಲಹಾಕಬೇಕಾಯ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಬ್ಬರು ನನ್ನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿದರು, ನನಗೆ ಗುರುತಾಯಿತು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿದ್ದರು, ಮಂಜುನಾಥಯ್ಯ. ಅವರು ಕೊಂಕಣಿಗಳು. ಜರಿಯಿಲ್ಲದ ಸಾದಾ ರುಮಾಲು ಸುತ್ತಿ ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ ಉಟ್ಟು, ಸಾಧರಣ ಬಟ್ಟೆಯ ಕೋಟಹಾಕಿ, ಅತ್ಯಂತ ಸರಳಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೃದುತ್ವ ಸ್ನೇಹಪರತೆ ಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇತರ ಕೆಲವು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಉಗ್ರತೆ ಲವಲೇಶವೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಅವರನ್ನು ತುಂಬ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷ, ಎಲ್ಲಿ? ಏನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ? ಎಂದೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಮುಖ ನೋಡಿ “ಯಾಕೆ ತುಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು” ಎಂದರು. “ಕಾಯಿಲೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು, ಊಟದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಲು ಸಂಕೋಚಪಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರೇ ಕೇಳಿದರು “ಎಲ್ಲಿ? ನಾನು ಊಟಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಒಂದು ವಾರದಿಂದ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆ? ಬೇರೆ ಹೋಟಲಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದಿರೇನು? ಊಟ ಸರಿಹೋಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಇದ್ದಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆ ಹೋಟಲೇ ವಾಸಿ ಎಂದು ನನ್ನ ಅನುಭವ.”

ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಊಟಮಾಡುವೆಡೆ ಒಳಗೆ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಸಮಯವಲ್ಲದ ಬೇರೆ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ನಾನು ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆಗ ನಾನು ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ‘ಒಂದು ವಾರದಿಂದ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಡ್ಲಿ ತಿಂದುಕೊಂಡು ಇದ್ದೇನೆ’ ಎಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರು ತುಂಬ ಸಂತಪಟ್ಟುಕೊಂಡರು.

“ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೆ? ಹಾಗೆಂದಿಗೂ ಮಾಡಬೇಡ, ಅವನಿಗೆಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು ಬಾಕಿ?”

“ಇಪತ್ತು ಅಂತಾ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಜೊತೆಗೆ ಬೆಳಗಿನ ತಿಂಡಿ ಕಾಫಿಯದೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಇರಬೇಕು. ಇನ್ನೇನು ನಾಳೆ ಮನಿಯಾರ್ಡರು ಬರಬಹುದು, ಹೇಗೂ ಇಡ್ಲಿ ತಿಂದದ್ದೆ ಸಾಲುತ್ತದೆ.”

ಒಡನೆಯೆ ಜೇಬಿನಿಂದ ಪಾಕೆಟ್ ಹೊರತೆಗೆದು ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಎಣಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಮನಿಯಾರ್ಡರ್ ಬಂದಮೇಲೆ ವಾಪಸು ಕೊಡಲು ಹೇಳಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಹೋಟಲಿನವನಿಗೂ ಛೇಮಾರಿಮಾಡಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ‘ಅವರೇನು ಗರೀಬರೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ?’

ಅಡಕೆತೋಟ ಗದ್ದೆ ಎಲ್ಲ ಇರುವ ಶ್ರೀಮಂತ ಕುಟುಂಬದವರು. ಮರ್ಯಾದಸ್ಥರು. ನಿನ್ನ ದುಡ್ಡು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಜಾಮಿನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ, ಬೇಕಾದರೆ ಎಂದೆಲ್ಲ! ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಹೋಟಲಿನವರು ನನ್ನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಮೇಲೆ ತುಂಬ ಗೌರವದಿಂದ ಬೇರೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸ ತೊಡಗಿದ್ದನು.

ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥಯ್ಯನವರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಹುಶಃ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್‌ಗಾಗಿ ಬಂದು ಓದುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಅವರು ಯಾವ ಧೈರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ದುಡ್ಡುಕೊಟ್ಟರೊ? ನಮ್ಮ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆತನದವರು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಹಣವನ್ನು ಮನಿಯಾರ್ಡರು ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ವಾಪಸುಕೊಟ್ಟು ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ತರುವಾಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೂ ಅವರನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿದ್ದಾರೆಯೋ? ಇಲ್ಲವೂ ಅದೂ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಅವರ ನೆನಪು ಮಾಸಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೆಷ್ಟೋ ಮೇಷ್ಟರುಗಳು, ಹೈಸ್ಕೂಲಿನವರು, ಕಾಲೇಜಿನವರು ಎಲ್ಲ ಮರೆತುಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಪೈಮರಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಮೇಷ್ಟರು ಮಾತ್ರ ಅವಿಸ್ಮೃತ, ಅವರಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ, ಶಾಂತಿ ದೊರೆಯಲಿ!

-32-

ಅಂತೂ ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಗೋ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆಯಿತು. ಪರೀಕ್ಷೆ ಪೂರೈಸಿತು. ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಮೊದಲನೆಯ ತರಗತಿ ನಾಲ್ಕನೇ ಫಾರಮ್‌ನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಇತರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ನಡೆದು ಬೇಗನೆ ರಜಾ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಮೊದಲೇ ಟಿಕೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿ, ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ನೇರವಾಗಿ, ಗಂಟುಮೂಟೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ರೈಲ್ವೇ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಾತ್ರಿ ರೈಲು ಹತ್ತಿದೆವು. ಜೀವ ಮನೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ತವಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು!

ಈಗ ಎಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ? ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ನಗರಕ್ಕೆ ಓದಲು ಬರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಮರೆತೆಬಿಟ್ಟವರಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಜಾ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಹತ್ತುಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಸಬೂಬು ಹೇಳುತ್ತಾ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರಂತಹರೇ ಆಗಿರುವ ಮಿತ್ರರ ಸಂಗಡ. ಹಳ್ಳಿ ಮನೆಗೆ ತಡವಾಗಿ ಹೋದರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಗ, ಸ್ನೇಹ, ಜೀವನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುವುದಿಲ್ಲ; ತಾವು ತುಂಬ ಮೇಲಿನಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟವರು ಎಂಬಂತೆ ದೂರದೂರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ನಾವು ಹಳ್ಳಿಗೆ ರಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯವರ ಬಾಳಿನ ನಾನಾ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು, ಹೊಂಡ ತೊಣಕುವುದು, ಕೆರೆಗೆ ಬಲೆಹಾಕಿ ಮಿನು ಹಿಡಿಯುವುದು, ಮರಸು ಕೊರುವುದು, ಕೂಣೆಹಾಕುವುದು ಎಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಕಾಲಕಳೆದಿದ್ದೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ ರಜಾ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಮುಗಿಯಿತೇ ಎಂದು ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ, ನಾಳೆ ರಜಾ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಮೊದಲನೆಯ ರೈಲಿಗೇ ಟಿಕೆಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಹಳ್ಳಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ, ಈಗೇನು ಮಾಡುವುದು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ? ಕಾಲೇಜು ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾದರೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ರಜಾ ಮುಗಿದು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರು ತಗಾದೆ ಶುರುಮಾಡಿದಮೇಲೆಯೇ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಈಗ ಕಾಲೇಜು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಿರುವಾಗಲೇ ಹುಡುಗ ಹಳ್ಳಿ ತೊರೆಯುತ್ತಾನೆ!

ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮನೆಯ ಇತರ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ-ಮಾನಪ್ಪ, ತಿಮ್ಮಯ್ಯ, ಓಬಯ್ಯ, ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ವಾಸಪ್ಪ, ದಾನಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ರಾಜಮ್ಮ-ಮೊದಲಿನ ಬದುಕನ್ನೆ ಮತ್ತೆ ಬಾಳಿದೆ. ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ನಾಯಿ ಕರಕೊಂಡು ಕಾಡುಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡಗೂಡಿ ಹಗಲೂ ಬೈಗೂ ಅಲೆದಾಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಹೊಸದಾಗಿ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಗಾತಿಗಳೊಡನೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದು ಹೆಮ್ಮೆ ಪಟ್ಟೆ.

ಕೋವಿಡಿಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದೆರಡು ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹುಡುಗರನ್ನು ಕೋವಿಯ ಬಳಿ ಸುಳಿಯಲೂ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹಿರಿಯರು, ಎಲ್ಲಿ ಏನು ಅಪಾಯವಾದೀತೋ ತ್ವರೆಯಿಂದ ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆ ಕಿರಾತ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಕಲಿಯಬೇಕಾಯಿತು.

ತೋಟಕೋವಿಗಳು ರೂಢಿಗೆ ಬರುವ ಮುನ್ನ, ಬೇಟೆಗಾರರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೇಪಿನ ಕೋವಿಗಳನ್ನು, ಅಡುಗೆಮನೆಯ ಒಲೆಸರದ ಹತ್ತಿರ ನಾಗಂದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ, ಮುಚ್ಚಿಗೆಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ತೊಲೆಗೆ ಹೊಡೆದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮೊಳೆಗಳಮೇಲೆ, ಅಡ್ಡಡ್ಡ ಚಾಚಿ ಇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಡು ತುಂಬಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕೋವಿಗಳ ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಕೇಪುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಕೇಪು ಇಲ್ಲದೆ ಈಡು ತುಂಬಿದ ಕೋವಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟರೆ, ಮಸಿ ನೀರೆದ್ದು, ಈಡು ಹಾರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಬೆಚ್ಚಗಿಟ್ಟಿರಲು ಯಾವಾಗಲೂ ಬೆಂಕಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಲೆಸರದ ಕಾವಿನ ವಲಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅವು ಇರುತ್ತಿದ್ದುವು.

ನಾವು ಎತ್ತರವಾಗುವವರೆಗೂ ಕೋವಿ ಕೈಗೆ ಎಟುಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಹೋಗಲಾಗುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕೈ ಕೋವಿಗಳಿಗೆ ಎಟುಕುವಷ್ಟು ನಾವು ಬೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಹಿರಿಯರ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ ವಿಫಲಗೊಂಡಿತು. ಅಡುಗೆಮನೆಯ ಅಮ್ಮಂದಿರು ಕಂಡರೂ ಕಾಣದಿದ್ದವರಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದರು, ನಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ ಗುಡ್ಡೆಯ ಲಂಚಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ! ನಮ್ಮ ಮೇಲಣ ಅವರ ಅಕ್ಕರೆಯೂ ಕಾರಣವಾಗಿ!

ಒಂದು ಸಂಜೆ ನಾನು ಮಾನಪ್ಪ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದು ಕೇಪಿನ ಕೋವಿಯನ್ನು ಲಬಟಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಗುಡ್ಡೆ ಹತ್ತಿದೆವು. ಕೋವಿ ನನ್ನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆಯೇ ಇತ್ತು. ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವನೂ ನಾನೆ. ಮಾನಪ್ಪ ನನಗಿಂತಲೂ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹಿರಿಯನಾಗಿದ್ದು, ನಾನು ಅವನನ್ನು ಆಗಿನ ರೂಢಿನಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ 'ಮಾನಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬೇಟೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೇ 'ಹಿರೇತನ' ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು, ಆ ಕಸುಬಿನಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಹೆಚ್ಚು ನಿಷ್ಣಾತನಾಗಿದ್ದೆ.

ಈಗ 'ಕವಿಶೈಲ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಗಿರಿನತ್ತಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದ ಓರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾಡಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆವು. ಕೋವಿ ಹಿಡಿದ ನಾನು ಮುಂದೆ, ಮಾನಪ್ಪ ನನ್ನ ಹಿಂದೆ, ಇಬ್ಬರೂ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ ಹುಳವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಸಾಗಿದೆವು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಕ್ಕಾಗೆ ನಮಗೆ ತುಸುದೂರದಲ್ಲಿ ಪೊದೆ ಸದ್ದಾಗಿ ಒಂದು ಮೊಲ ಎದ್ದು ಚಂಗ ಚಂಗನೆ ಹಾರಿ ಓಡತೊಡಗಿತು, ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಅದು ತೋರಿ ತೋರಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ತೋರಿ ಮತ್ತೆ ಮರೆಯಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾನಪ್ಪ 'ಫುಟ್ಟೂ ಫುಟ್ಟೂ, ಹೊಡೆಯೋ ಹೊಡೆಯೋ!' ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ನಾನೆ ಕೋವಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಗುರಿಯಿಡುತ್ತಾ ಅದರ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುವ ವಸ್ತುವಿಗೇ ಗುರಿಹಿಡಿಯುವುದು ಮುಚ್ಚಿ ಪ್ರಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೈ ತುಸು ಅಲ್ಲಾಡಿದರೂ ಗುರಿ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಎಡಗಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಬಲಗಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆದು ಒಕ್ಕಣ್ಣಿನ ನೋಟ ಕೋವಿಯ ಕಿವಿಯಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ನಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾದು 'ನೊಳಮುದ್ರೆ' ಮೇಲಿಂದಾಗಿ ಗುರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನಿಂತ ಮೇಲೆ ಕುದುರೆಯೆತ್ತಿ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಅಮುಕಬೇಕು; ಹಾಗೆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಅಮುಕುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪನೆ ಅಲುಗಾಡಿದರೂ ಗುರಿ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಅಮುಕುವಾಗ ಎದೆಯ ಆಟ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿದರ ಮಾತ್ರ ಗುರಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುವ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಗುರಿಯಿಡುವುದನ್ನೇ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚೊಚ್ಚಲು ಬೇಟೆಗಾರನಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಪೊದೆಗಳ ನಡುವೆ ತೋರಿತೋರಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ನೆಗೆದೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಲದಂತಹ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಗುರಿಯಿಡುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಆದರೆ ತರ್ಕಬುದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪ್ರತಿಭೆ ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆಯಷ್ಟೆ? ಆ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಶರಣಾಗಿ; ಕೋವಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ನಿಂತು, ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಲದ ಚಲನೆಯ ರೇಖೆಯನ್ನೇ ಕೋವಿಯ ನಳಿಗೆ

ಅನುಧಾವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಒಂದೆಡೆ ಮೊಲ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡೊಡನೆ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂತ್ತಿದೆ! ಈಡು ಹಾರಿತು ಥಾಂ ಎಂದು! ನೋಡುತ್ತೇವೆ, ನೆಗೆದು ನೆಗೆದು ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಲ ಪಲ್ಕಿಹೊಡೆದು ತನ್ನ ವೇಗಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಉರುಳು ಉರುಳಿ ಬಿತ್ತು!

ನಮಗಾದ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಹರ್ಷ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಓಡಿಹೋಗಿ ಇನ್ನೂ ಬೆಚ್ಚಗಿದ್ದ ಅದರ ಮೃತಶರೀರವನ್ನು ನೆಗಹಿ, ಹಿಗ್ಗಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ನೋಡಿದೆವು. ಆಗತಾನೆ ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಡಿನ ಜೀರುಂಡೆ ಕರೆಯಲು ತೊಡಗಿದ್ದು. ಮನೆಗೆ ಓಡಿದೆವು. ಅಮ್ಮಂದಿರಿಗೆಲ್ಲ ಅಚ್ಚರಿ. ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರು ಪಿಕಾರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರಲ್ಲ ಎಂದು. ನಮಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಹಿಗ್ಗು ಬರಬರುತ್ತಾ ಇಳಿದು ಹೆದರಿಕೆ ಶುರುವಾಯಿತು. ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯಾದಿ ದೊಡ್ಡವರು ನಾವು ಕದ್ದು ಕೋವಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದನ್ನು ಅರಿತು ಬಯ್ಯುತ್ತಾರೋ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೋ ಎಂದು. ಆದರೆ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಮೊಲದ ಮಾಂಸದ ಪಲ್ಕಿವಿದ್ದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಎಲ್ಲಿತ್ತು? ಯಾರು ಹೊಡೆದರು? ಎಂಬುದನ್ನು ಅಮ್ಮಂದಿರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು, ಗಂಡಸರೆಲ್ಲ ಸೋಜಿಗೊಂಡರೂ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ನನ್ನ ಈಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ಶಹಭಾಷ್ ಹೇಳಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುವುದನ್ನೂ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳುವುದನ್ನೂ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ನಾವಂತೂ ಪಿಕಾರಿದಾರರಾಗುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವರಾದೆವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೂ ಕತ್ತಲೆಕತ್ತಲೆ ಇರುವಾಗಲೆ, ಜೋಡು ನಳಿಗೆಯ ತೋಟಾಕೋವಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದೆ; ಅವನು ಕೇಪಿನಕೋವಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ. ಅಡಿಕೆತೋಟ ದಾಟಿ, ಭೂತದ ಬನವನ್ನು ಹಾಯ್ದು ಬಿಳುಗಲ್ಲು ತುಂಡು ನೆತ್ತಿ ಕಡೆಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದೆವು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ಸರಲು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಬೇಸಗೆ ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ನೀರಿರಲಿಲ್ಲ, ಒಣಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಸರಲಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಬಿದಿರುಹಿಂಡಿಲಿಗೆ ಬೆಂಕಿಬಿದ್ದು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯ ರಾಶಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಬೂದಿಯ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಲಗ ಕಾಡುಹಂದಿ ಮಗ್ಗಲು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಿವೆಯ ಇಲ್ಲದೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಸರಲಿನ ದಂಡೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆವು.

ಆ ಸಲಗ ಒಂಟಿಗ ನಮ್ಮ ಸಾಮಿಪ್ಯವನ್ನರಿತು, ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು, ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಸರಲಿನ ಆಚೆಯ ದಡಕ್ಕೇರಿ, ಮೂಗಾಳಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತ ನಿಂತಿತ್ತು, ಮುಸುಡಿಯನ್ನು ಮೇಲೊಗ್ಗಮಾಡಿ ಅತ್ತಇತ್ತ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ. ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಕು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಹಂದಿಯ ಆಕಾರ ಅಷ್ಟೇನೂ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸರಲಿನ ಆಚೆಯ ಉಬ್ಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಮಗೆ ಆಚೆಯ ಉಬ್ಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅದು ಮೂಗಾಳಿ ಹಿಡಿಯುವ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತ್ತು. ತುಂಬ ಉದ್ದೇಗಗೊಂಡು ಆ ಸದ್ದು ಎತ್ತಣಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಮಾನಪ್ಪ “ಹೊಡೆಯೋ, ಹೊಡೆಯೋ, ಪುಟ್ಟಾ!” ಎಂದು ಪಿಸುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಕೈದೋರಿದನು. ನಾನೂ ನೋಡಿದೆ. ನನಗೂ ಕಂಡಿತು. ತೋಟಾ ಕೋವಿಯನ್ನೆತ್ತಿ, ಎಡದ ನಳಿಗೆಗೆ ಗುಂಡನ್ನೂ ಬಲದ ನಳಿಗೆಗೆ ಚರೆಯನ್ನೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು, ಹಂದಿಯಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಜಂತುವಿಗೆ ಗುಂಡಿನಿಂದಲೆ ಹೊಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಪಿಕಾರಿನಿಯಮವನ್ನೂ ಮರೆಯದೆ, ಕೋವಿಯ ಎಡದ ಕುದುರೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಅಮುಕಿದೆ. ಈಡು ಹಾರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತೂ ಅಮುಕಿದೆ, ಈಡು ಹಾರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಂದಿ ನಮ್ಮ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನರಿತು ಹೊಂಕರಿಸಿ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಮುಂಬರಿದು ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿಯೆ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಮಾನಪ್ಪ “ಛಾ ನಿನ್ನ! ಎಂಥಾ ಹಂದೀನ ಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ? ಎಂಟೊಂಬತ್ತು ಆಳಿಗಿತ್ತಲ್ಲೋ ಆ ಒಂಟಿಗ!” ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಿದ.

“ನೀನ್ಯಾಕೆ ಹೊಡೀಬಾದಾರ್ಗಿತ್ತು?” ಎಂದು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮೂದಲಿಸಿದೆ ನಾನು.

“ಕೇವಿನ್ ಕೋವಿನ್ ಕಾಡುಕೋಳಿ ಹೊಡಿಯೋಕೆ ಚರ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದೀನಿ. ಆ ಹಂದಿಗೆ ಹೊಡೆದರೆ ಅದರ ರೋಮಕ್ಕೂ ಸಾಲದು ಈಡು” ಎಂದು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದನು.

ನಾನು ಪೆಚ್ಚಾದೆ, ಯಾಕೆ ನನ್ನ ತೋಟಾ ಕೋವಿಯ ಈಡು ಹಾರಲಿಲ್ಲ, ಈಡು ಹಾರಿದ್ದರೆ ಹತ್ತೇ ಮಾರು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಹಂದಿ ಬಿದ್ದೇಬೀಳುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲಾ ಎಂದು. ಕಡೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು ನಡೆದಿದ್ದ ಅವಿವೇಕ, ಅಚಾತುರ್ಯ: ಗುಂಡಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಎಡದ ಕುದುರೆಯನ್ನೇನೋ ಎಳೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ತೋಟಾ ಕೋವಿಯ ಬಲದ ಕುದುರೆಯ ಬಿಲ್ಲ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಎಡದ ಕುದುರೆಯದು ಅದರ ಒತ್ತಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವಸರದ ಉದ್ದೇಗದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಎಳೆಯುವಾಗ ಹಿಂದಿನ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬೆರಳು ಹಾಕುವ ಬದಲು ಮುಂದಿನ ಬಿಲ್ಲಿಗೇ ಬೆರಳುಹಾಕಿ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ: ಹಂದಿಯ ಆಯುಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿತ್ತು!

ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಮೇಲಿನ ರಜಾ ನೋಡುನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕರಗಿಹೋಯಿತು. ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸಂಕಟ. ಒಂದೆರಡು ಮಳೆಯೂ ಆಗಲೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ನಾಲ್ಕುದಿನ ತಡೆದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಳೆ ಬಿದ್ದು ಹಳ್ಳದ ನೀರೇರಿದರೆ ಮೀನು ಹಿಡಿಯಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಮನಸ್ಸು; ರಾತ್ರಿ ಲಾಟೀನು ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಹತ್ತು ಮೀನು ಕಡಿಯುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಸಾಹಸ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗುತ್ತದಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಒಳಕುದಿಹ. ಆದರೆ ನಾನು ಮೇಗರವಳಿ ಕಡೆಯ ತಮ್ಮ ಊರಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರಾಮಪ್ಪದ್ವಯರ ಸಂಗಡವೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟೆ.

ಎಂದಿನಂತೆ ಅವ ಕಾಯುಂಡೆಯಂತಹ ಹಳ್ಳಿತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಟ್ರಂಕಿನಲ್ಲಿಡುವ ‘ತಾಯಕ್ಕರೆ’ಯನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಾಗರಿಕವಾದ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯ ಊಹೆಯ ಕನಸಿಗೂ ಎಟುಕದ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ತರತರದ ತಿಂಡಿಗಳಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ನಿಜವಾದರೂ ಆ ತಿಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತಮ್ಮನ ಮುದ್ದು ಇರುತ್ತದೆಯೆ?

-33-

ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಐದನೆಯ ಫಾರಂನಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವಬೀರಿದ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಘಟನೆಗಳು ‘ನೆನಪಿನ ದೋಣಿ’ಯನ್ನೇರಲು ಕಾಲವಾಹಿನಿಯಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಕೈಚಾಚಿ ಹವಣಿಸುತ್ತಿವೆ.

ವೆಸ್ಲಿಯನ್ ಮಿಶನ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಜನರ ನೆನಪು ಇನ್ನೂ ಮಾಸದಿದೆ, ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಪಿ.ಸಿ. ಬ್ರಂಟ್ ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಹೆಡ್ಮಾಸ್ಟರ್ ಸುಬ್ಬಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಸುಂದರ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಐಯಂಗಾರ್, ದೇಶಿಕಾಚಾರ್, ಬಿ.ವಿ.ಕೃಷ್ಣ ಐಯಂಗಾರ್, ಕೆ.ಕೆ.ದಾಸ್. ಮೊದಲಿನ ಮೂವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಐಯಂಗಾರ್ ಗಣಿತಕ್ಕೂ ದೇಶಿಕಾಚಾರ್ ಚರಿತ್ರಗೂ ಉಳಿದಿಬ್ಬರು ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಪಾಠರಗಳೆಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಅವು ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಅತ್ಯಂತ ದೂರದ ಊಹೆಯೂ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀ ಸುಂದರ ಅವರು ಕೈಸ್ತರು. ಆಗತಾನೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎಂ.ಎ. ಪಾಸುಮಾಡಿ ಬಂದಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೈತನ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂತೋಷವಿದ್ದು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ಬ್ರೌನಿಂಗ್ ಕವಿಯ ‘ಪೈಡ್ ಪೈಪರ್ ಆಫ್ ಹ್ಯಾಮಲಿನ್’ ಅನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಓದಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತುಸು ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾ (ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಾಠಮಾಡುವಾಗ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಯೋಗ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೇನಾದರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿದರೆ ಬೋಧನೆಯ ಪವಿತ್ರತೆಗೇ ಭಂಗವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವುದು

ಅವಮಾನಕರವೆಂದೂ ಸರ್ವರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ನಿರ್ಣಾಯಕ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು.) ತಾವೂ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗುತ್ತಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನಗೆಯ ಹೊನಲಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಕವಿತೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯ, ಅದರ ಹಾಸ್ಯರಸ ಅವರು ಓದಿದ ಧಾಟಿಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ಪಠ್ಯವಿಷಯವಾಗುವ ಸಾಹಿತ್ಯಭಾಗ ಪರೀಕ್ಷೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈರಭಾವವನ್ನೆ ಉದ್ರೇಕಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಆದರೆ 'ಪೈಡ್ ಪೈಪರ್ ಆಫ್ ಹ್ಯಾಮಲಿನ್' ತನ್ನ ನೃತ್ಯಮಯ ಶೈಲಿಯಿಂದಲೂ ಬಾಲಕ ಚೇತನಗಳಿಗೆ ಕಚಗುಳಿಯಿಟ್ಟು ನಗಿಸುವಂತಹ ಹಾಸ್ಯದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿತು. ಅದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಅಂತಃಕರಣದ ಭಾವಕೋಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತ್ತು ಎಂದರೆ, ಮುಂದೆ ೧೯೯೯ರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಆರೇಳು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ, ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಗುಣಮುಖನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ "ಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ"ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದಾಗ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕವಿತೆ ನನ್ನ ಬಳಿ ಇರಲೆ ಇಲ್ಲ. "ಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ"ಯನ್ನು ಬ್ರೌನಿಂಗ್ ಕವಿಯ ಕಥನ ಕವನದ ಭಾಷಾಂತರವೆಂದು ಅನೇಕರು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಭಾಷಾಂತರವೂ ಅಲ್ಲ, ಅನುವಾದವೂ ಅಲ್ಲ, ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುವ ರೂಪಾಂತರ ಸೃಷ್ಟಿ.

ಮೇಲಿನದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ರಸಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟವರೂ ಶ್ರೀಸುಂದರ ಅವರೇ. ಅಧ್ಯಾಪನಕ್ಕೆ, ನವೋದನವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು, ಅದಿನ್ನೂ ಸುಧೀರ್ಘಕಾಲದ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಹೊಳಪನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹಳಸಾಗದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಮಾತ್ರದ ಅಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂಬ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡದೆ, ತಮಗೆ ನೂತನ, ಪ್ರಚಲಿತ, ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಎಂದು ತೋರಿದವುಗಳನ್ನೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ, ಚೇತನಕ್ಕೆ ವಿಕಾಸವಿಟ್ಟು, ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಪಾರದ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಏನೇನೂ ಸಂಬಂಧವಿರದಿದ್ದರೂ ಒಂದು ದಿನ ತರಗತಿಯ ಒಂದು ಇಡೀ ಪೀಠಿಯಡ್ಡನ್ನೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರ 'ಗೀತಾಂಜಲಿ'ಗೆ ಮುಡಿಪು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು ಯಾರು ಏನು ಎಂಬ ವಿಚಾರ ತುಸು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸರ್ವಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗೆ ಲಭಿಸುವ 'ನೋಬೆಲ್' ಬಹುಮಾನ ಬಂದುದನ್ನೂ ಅದರಿಂದ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಲೋಕದ ಗೌರವ ಸಂದು ಕೋಡು ಮೂಡಿದಂತಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಬಾಲಕ ಹೃದಯಗಳ ಹೆಮ್ಮೆ ಪುಲಕಿತವಾಗುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಅದುವರೆಗೆ ಯಾವ ಏಷ್ಯಾದ ಸಾಹಿತಿಗೂ ಆ ಬಹುಮಾನ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ, ಏಷ್ಯಾಕ್ಕೆ ಅದು ದೊರೆತಿರುವುದು ಅದೇ ಮೊತ್ತಮೊದಲೆಂದೂ ನಮ್ಮ ತಲೆಗೆ ಕಿರೀಟ ತೊಡಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂಬಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಮತ್ತೆ 'ಗೀತಾಂಜಲಿ'ಯ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ತುಂಬ ರಸವತ್ತಾಗಿ ಅವುಗಳ ಕಾವ್ಯತ್ವ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತ್ವ ಹೃದಯಸ್ಪಂದಿಯಾಗುವಂತೆ ವಾಚಿಸಿದರು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರಹಸ್ಯಮಯ ಸುಮಧುರ ಭಾವಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಗವಾಕ್ಷ ತೆರೆದಂತಾಗಿ ನನ್ನ ಚೇತನ ರಸೋನ್ಮಾದಿಯಾಯಿತು. ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಸ್ಕೂಲು ಬಿಟ್ಟೊಡನೆ, ಗೀತಾಂಜಲಿ ಎಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿದು ಆ ಸ್ಥಳದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಆಗಿನ ಮರಿಮಲ್ಲಪ್ಪ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಎದುರಿನ ಒಂದು ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಿ.ಟಿ.ಐ. ಬುಕ್ ಡಿಪೋಗೆ ಹೋದೆ.

ಆ ಬುಕ್ ಡಿಪೋ ನನಗೆ ಬರಿಯ ಪುಸ್ತಕದ ಅಂಗಡಿಯಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮೂಗಿಗೆ ಬಂದ ಅದರ ವಾತಾವರಣದ ಪುಸ್ತಕ ವಾಸನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಏನೊ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ಮಾದಕತೆ ಇತ್ತು. ಬೀರುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕ್ಯಾಲಿಕೊ ರಟ್ಟಿನ ಚಿನ್ನದಕ್ಷರದ ದಪ್ಪ ದಪ್ಪ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಝಗಝಗಿಸಿ ಹೊಳೆಯುವ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾರದಿಂದ ಬಾಗುವ ಯಾತ್ರಿಕನಂತಾಯ್ತು ನನ್ನ ಚಿತ್ತಸ್ಥಿತಿ. ಅಲ್ಲಿದ್ದವೆಲ್ಲ ಬರಿಯು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕಗಳೆ! ನನ್ನ ಗೌರವವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡು ಮೋಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಪಂಕ್ತಿಪಂಕ್ತಿ! ಒಂದೊಂದರ

ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನೂ ನಿಂತೂ ನಿಂತೂ ಓದಿದೆ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯವೆಂಬಂತೆ. ಚಿನ್ನದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ವಜ್ರ ವೈಡೂರ್ಯದ ಆಭರಣದ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ಬಡ ಹುಡುಗಿಯಂತಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆಯಾಯ್ತು ಮತ್ತೆ ನಿರಾಶೆಯಾಯ್ತು!

ಅಂಗಡಿಯವನು ಏನು ಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ 'ಗೀತಾಂಜಲಿ' ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದಲೆ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದೆ. ಹೆಸರು ಬೈಂಡಿನ ಒಂದು ತೆಳ್ಳನೆಯ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಬೆಲೆ ಒಂದೆ ರೂಪಾಯಿ! ಪುಸ್ತಕ ಕೊಂಡು ರೂಮಿಗೆ ಬಂದೆ. ಓದಿದೆ, ಮತ್ತೆ ಓದಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಪ್ರೇಮಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಆ ರೀತಿ ಮುದ್ದಾಡಿ ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಅದರ ಮಾದಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದುವೋ? ದೈನಂದಿನ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೇನೋ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ, ಮೇಯುವುದು, ಉಣ್ಣುವುದು, ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ಚೇತನವೆಲ್ಲ 'ಗೀತಾಂಜಲಿ'ಯ ನಂದನದಲ್ಲಿ ನರ್ತಿಸಿ ನಲಿವ ಅಪ್ಪರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಚನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕವಿಹೃದಯದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಅಭೀಷ್ಟೆ, ಆರಾಧನೆ, ಅನಂತತಾ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಸುಮಧುರಾಸ್ವಷ್ಟ ಸ್ವಾಷ್ಟಿಕಾಹ್ವಾನ ಇವು ನನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಇಂದ್ರಚಾಪ ಸದೃಶವಾದ ವರ್ಣೋಪವರ್ಣಮಯ ಭಾವಪಾಶಗಳಿಂದ ನೆಯ್ದಿ ಬಂದ್ರಜಾಲದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿ, ಸುದೂರದೊಂದು ಇಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೊಯ್ದುವು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ - ವಿವೇಕಾನಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ನನಗೆ ಆಗಲೆ ಗೋಚರವಾಗತೊಡಗಿದ್ದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾವ್ಯಸೌಂದರ್ಯದ ದರ್ಶನದೀಪ್ತಿ ಸಂಗಮಿಸಿದಂತಾಯ್ತು!

ಆ ವರ್ಷವೆ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ನನಗರಿಯದಂತೆಯೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಕವಿಪ್ರತಿಭಾದೀಕ್ಷೆಯಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. 'ಗೀತಾಂಜಲಿ'ಯನ್ನು ಕೊಂಡಂತೆ ನನಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂದುಳಿದ ಪಂಗಡದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಪುಸ್ತಕ ಕೊಳ್ಳಲು ವಿನಿಯೋಗಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಹಳೆ ಪುಸ್ತಕದ ಮಾರಾಟದ ಅಂಗಡುಗಳಲ್ಲಿ (ಸೆಕೆಂಡ್ ಹ್ಯಾಂಡ್ ಬುಕ್ಸ್ ಸ್ಟಾಲ್) ಅರ್ಧ ಬೆಲೆಗೆ ಕಾಲುಬೆಲೆಗೆ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಗೆ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳನ್ನು ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ನನ್ನ ಬಳಿ ಇನ್ನೂ ಇರುವ ಆ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ -ಗೀತಾಂಜಲಿ, ರಾಬಿನ್‌ಸನ್ ಕ್ರೂಸೋ, ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್ ನಾಟಕಗಳು (ವೆರೈಟೀ ಎಡಿಷನ್) ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾಸ್ತ್ ಮುಂತಾದುವು K.V. Puttappa, V Form, Wesleyan Mission High School, Mysore, ಎಂಬ ಲಿಖಿತವಿದೆ. ಅದನ್ನೊದಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಬೆನ್ನನ್ನು ನಾನೆ ತಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತಾಗಿ, ಅದು ಕೆಂಪು ಗರ್ವಾಹಂಕಾರವಲ್ಲ, ಬಿಳಿಯ ಹೆಮ್ಮೆ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವಂತೆ, ನನ್ನ ಮೊದಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಅಕಾವ್ಯಕ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ತಯಾರಾದದ್ದು! ನನ್ನ ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. ಚರಿತ್ರೆಯ ತನಗೆ ತಾನೆ ಅಂಥಾ ಕಷ್ಟಕೊಡುವ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ನಾವು ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಂ.ಹೆಚ್.ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಂಗಾರ್ ಬರೆದ "ಹಿಂದೂ ದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸುಲಭ ಪಾಠಗಳು" ಎಂಬುದು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನಾವು ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿ ಓದುವಂತೆ ಆಸ್ವಾದಿಸಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಎಂದರೆ ಇಸವಿಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಹಾಳು ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ಲಳ ಹೆಸರುಗಳ ಪಟ್ಟಿ. ಶಿವಾಜಿಯ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಪಾಣೀಪತ್ತದ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕಥನ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾದಂಬರಿ ಓದುವಂತೆ ಕಥೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ಓದಬೇಕಾಯಿತು. ಕಥೆ ಕವಿತೆ ನಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೆ ಓದಿ ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನಂಥ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಹಾಳು ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವುದು ತುಂಬ ನೀರಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟದಿದ್ದ ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗತಿ? ಆ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯ ಅಕ್ಷರನ ವಿಷಯವನ್ನೋ ಔರಂಗಜೇಬನ ವಿಚಾರವನ್ನೋ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಬಾಯಿಪಾಠಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮರೆತುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ: ಆ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಪದ್ಯದಂತೆ ರಚಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಛಂದಸ್ಸು ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿ. ಆಗ ಬಾಯಿಪಾಠಮಾಡಿದ ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತಿಳಿದರೆ, ಬರೆಯಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ-ಎಂದು, ಅವನು ಸಂತಸದಿಂದ ಹೂಗುಟ್ಟಿದ. ನಾನು 'ಅಕ್ಬರ್ಸ್ ಟೂಂಬ್' ಎಂದೂ 'ಔರಂಗಜೇಬ್ಸ್ ಟೂಂಬ್' ಎಂದೂ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು

ಒಂದಷ್ಟು ಪಂಕ್ತಿ ಪದ್ಯ ತಯಾರಿಸಿದೆ. ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ಅದನ್ನು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಪಾಠಮಾಡಿ, ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೂ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪದ್ಯ ಬರೆದುಕೊಡಲು ಅಂಗಲಾಚಿದ. ವರ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ದೇವತೆಯಂತೆ ನಾನೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದಲೇ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪದ್ಯ ತಯಾರಿಸಿಕೊಟ್ಟೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ತುಂಬ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತಂತೆ! ಹೇಗೋ ಅಂತೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಗುಡ್ಲಿಪೂಜೆಯಾಯಿತು ಆ ಘಟನೆ.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದ್ಯದ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಪರಿಚಯ ನನಗಾದದ್ದು ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರ್ ಸುಬ್ಬಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ. ಸ್ಕಾಟ್ ಕವಿಯಿ(The Lady of the Lake) 'ದಿ ಲೇಡಿ ಆಫ್ ದಿ ಲೇಕ್' ದೀರ್ಘ ಕಾವ್ಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಕ್ಯಾಂಟೊ ನಮಗೆ ಪಠ್ಯವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಆ ಕಾವ್ಯದ ಇಡೀ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಆ ಕಥನ ಕವನವನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಓದಿಓದಿ ಆನಂದಪಟ್ಟಿದ್ದೆ. ನಾಲ್ಕು ಗಣದ ಅದರ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಗತ್ತಿನಿಂದ ಪಠಿಸುವುದನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ್ದೆ. ಅದರ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಕುರಿತು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುಲಘು ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ವಿವರಣೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಓದಿ ಸುಬ್ಬಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಬೋರ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ಬರೆದು ವಿವರಿಸಿದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಮೂಲವರ್ಮ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಸ್ಪೂರಿಸಿತು. ಆಮೇಲೆ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಲೂ ವಿವಿಧ ಛಂದೋವಿಲಾಸಗಳ ವಿಚಾರ ಓದಿ ತಿಳಿದೆ. ಲಘು-ಗುರು, ಗುರು-ಲಘು, ಲಘು-ಲಘು-ಗುರು ಇತ್ಯಾದಿ ನಾನಾ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗುರುತಿಸಲು ಕಲಿತೆ:

u __ u _____ u _____ u ____

The stag at eve had drunk his fill

u _____ u _____ u _____ u _____

Where danced the moon, on monau's rill;

u _____ u _____ u _____ u _____

And deep his midnight lair had made

u _____ u _____ u _____ u _____

In dark glemarks huzzle shade

ಈ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಮತ್ತು ಪಂಕ್ತಿ ವಿನ್ಯಾಸದ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಕೂಲಂಕಷ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾನು ತಿಳಿದದ್ದು ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕವನ ರಚಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ, ನನಗೆ ಅದು ಛಂದಸ್ಸಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೀರು ಕುಡಿದಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೈಸೇರಿತು. ಛಂದಸ್ಸಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಾನು ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಕಾಯಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಆ ವರ್ಷದ ಇನ್ನೊಂದೆರೆಡು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಗಳೆಂದರೆ, ಬೈಬಲ್ ಪ್ರಶ್ನಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆದದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರ ಬೀಳ್ಕೊಡಿಗೆ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೊಂದೇ ರಚಿತವಾದ ನನ್ನ ಪದ್ಯ 'ಅಡ್ಯೂ'('Adieu' ಬೀಳ್ಕೊಡಿಗೆ)ವನ್ನು ಓದಿದ್ದು.

ವೆಸ್ಲಿಯನ್ ಮಿಷನ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಲಾಸುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮುನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಅಧ್ಯಾಪಕವರ್ಗದವರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಂದ್ರ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನೆರೆಯಲೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಐರೋಪ್ಯ ಮಿಷನರಿಗಳಿಗೇ ಸ್ಥಾನ ಮಿಸಲಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು - ಬೈಬಲ್ಲಿನಿಂದ ಓದಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವರವರು ಅವರವರ ತರಗತಿಯ ಕೊಠಡಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಪಾಠಪ್ರವಚನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ, ಕ್ರೈಸ್ತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೇ ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಇರುತ್ತಿತ್ತೋ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ, ಅದೊಂದು ಮಾಡಲೇಬೇಕಾದ ಬೇಜಾರಿನ ದಿನಚರಿಯಾಗಿತ್ತಷ್ಟೆ.

ವರ್ಷದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ಪರಿಷ್ಕೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೈಬಲ್ ಪರಿಷ್ಕೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಬರೆಯುವ ಉತ್ತರದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಅಂಕಗಳಿಂದ ಯಾವ ಹಾನಿಯೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ತರಗತಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅಂಕಗಳಿಗೆ ಬೈಬಲ್ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಅಂಕಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಂಬರು ತೆಗೆದರೆ ಇತರ ಕೆಲವು ಅನುಕೂಲಗಳೂ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳೂ ಬಹುಮಾನಗಳೂ ಲಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಪ್ರೀಷಿಪ್ಪು ಸ್ಕಾಲರ್ ಷಿಪ್ಪುಗಳ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ; ಸಂಘ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುವ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿತ್ವಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ; ಲಕ್ಷಣವಾದ ಬೈಬಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ; ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತರಗತಿಯಿಂದ ತರಗತಿಗೆ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಲು ಒಂದೊ ಎರಡೊ ಅಂಕಗಳು ಕಡಮೆಯಾದಾಗ ಕೂಡಿಕೊಡುವ ಅನುಗ್ರಹಾಂಕಗಳ ಕೃಪಾಲಾಭದಲ್ಲಿ!

ಎಷ್ಟೋ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಏನಾದರೂ ನೆಪ ಒಡ್ಡಿ ಬೈಬಲ್ ಪರಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರಿಷ್ಕೆಗೆ ಬಂದವರಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಕಾಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಗೀಚಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಆಗತಾನೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದ್ದು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಶಾಶ್ವತಾಂಶವಾದ ವೇದಾಂತದರ್ಶನದ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಂದ ಪ್ರಣೀತವಾದ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯದ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮತಧರ್ಮವೂ ವೇದಾಂತದರ್ಶನದಷ್ಟು ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸತ್ಯ ಬುದ್ಧಿಗೋಚರವಾಗ ತೊಡಗಿತ್ತು. ವಾದದಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಸೋಲಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಬೌದ್ಧಿಕವರ್ಗದ ಕೆಚ್ಚು ಮೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಸದಾಗಿ ಕೋಡುಮುರಿದ ಜಿಂಕೆಮರಿ ಹುತ್ತಿನಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾನು ಬೈಬಲ್ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ತರ್ಕಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ಕೋಡುಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಬೈಬಲ್ ಪರಿಷ್ಕಾಭವನಕ್ಕೆ ಶಸ್ತ್ರಸಜ್ಜಿತನಾಗಿ ಯುದ್ಧಹೂಡಲು ಹೋದೆ.

ಬೈಬಲ್ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆ ಇತರ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಗಳಂತೆಯೆ ಏಳೆಂಟು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಅಂಕಗಳನ್ನು ಹಂಚಿ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೂರು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಕೈಸ್ತಮತ ಮತ್ತು ಮಿಶನರಿಗಳ ಕೈಸ್ತಮತ ಪ್ರಚಾರ ಇವುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದಂತೆ ನನಗೆ ತೋರಿದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಮೂರು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಅದೊಂದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಪುಟಗಳಷ್ಟು ಉತ್ತರವನ್ನು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಗೌಡೀ ಶೈಲಿಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ನಲ್ಲಿ ಬರೆದೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬ ನನ್ನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ “ಅದಕ್ಕಿಟ್ಟಿರುವ ನಂಬರೆ ಇಷ್ಟೋ! ನೀನು ಅದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆದರೂ ಇಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಜಾಸ್ತಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬೈಬಲ್ ಪರಿಷ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಫೈಲಾಗಿಬಿಡುತ್ತೀಯೆ. ನೀನು ಸ್ಕಾಲರ್ ಷಿಪ್ ಹೋಲ್ಡರ್” ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಆ ಕೈಸ್ತಮತ ಪ್ರಚಾರಕರನ್ನು ಖಂಡಿಸುವ ನನ್ನ ಮತಪ್ರಚಾರ ರೋಷಾವೇಶ ನನಗೊದಬಹುದಾದ ಮಂಗಳಾಮಂಗಳಗಳನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ಲೆಕ್ಕಿಸಲಿಲ್ಲ.

ನನ್ನ ಆ ಉತ್ತರ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಬೆಲೆಕಟ್ಟಿದ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರು ಒಂದು ದಿನ (ನನ್ನ ಆ ಒಂದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಬರೆದ ದೀರ್ಘ ಉತ್ತರದಿಂದ ಚಕಿತರಾದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ). ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ಆ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ಲಾಘಿಸುವಂತೆ ನಟಿಸಿ, ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಪ್ಪೆಂದು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಕೈಸ್ತಮತ ಮೂಲತತ್ವಗಳ ಅಭದ್ರವಾದುವು, ವಿಚಾರಸಮ್ಮತವಾದುವಲ್ಲ, ತರ್ಕವಿರುದ್ಧವಾದುವು ಮತ್ತು ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದುವು ಎಂದು ವಾದಿಸಿದೆ: ಹುಟ್ಟುವ ಜೀವ ಹಿಂದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅದು ಸಾಧಿಸುವ ಕರ್ಮದಿಂದ ಅದು ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೂ ನಿತ್ಯನರಕವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ; ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಎಇದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿ ಮತ್ತೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಕಡೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮಗಳ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ; ಜನ್ಮಾಂತರ, ಕರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕಾರ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಕೈಸ್ತಮತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವೆ ಇಲ್ಲ; ಅವತಾರಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಇಲ್ಲ; ದೇವರು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಳಿಸಿ, ಮನುಜರ

ಪಾಪವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಅವನು ಶಿಲುಬೆಗೇರಿದನೆಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ಬುದ್ಧಿವಂತರಾರೂ ನಂಬಲಸಾಧ್ಯ. ಇಂತಹ ನಾನಾ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನೊಡ್ಡಿ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ನಮಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿರುವ ವೇದಾಂತ ದರ್ಶನವಾದರೂ ಕೈಸ್ತಮತದಂತೆ ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲದೆ, ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಮಾಡಿರುವ ಸಿದ್ಧಪುರುಷ ತಮ್ಮ ಸಾಧನಾ ಪ್ರಯೋಗಜನ್ಯವಾದ ವಿಜ್ಞಾನಸತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರವಾಗಿ ನಿಷ್ಠಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಾದಿಸಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅರ್ಥವಾಯಿತೋ ನಾನರಿಯೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಸಂಬಳ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕೈಸ್ತಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಿಯೋಜಿತರಾದ ವೃತ್ತಿಯವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ವಾದವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಅರಿಯುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ವೈಯುಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಯಾವ ಅಗೌರವ ಭಾವನೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಆ ಕೆಲಸದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ಹೋಗುವಾಗ ಒಂದು ಬೀಳ್ಕೊಡಿಗೆ ಪದ್ಯವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದು, ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಓದಿದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ವಿಸ್ಮಿತರಾದಂತೆ ಅದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಹೊಗಳಿದರು, ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಕವಾಗಿ ತಯಾರಾದ ಪದ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ!

ಈಗ ಅದನ್ನು ನೆನೆದರೆ 'ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ!' ಅನ್ನಿಸುತ್ತೆ: ಇಂಗ್ಲಿಷರಂತೆ ಡ್ರೆಸ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು 'ಸಾಹೇಬ್' ಎ/ಮದು ಬಗ್ಗಿ ಸಲಾಂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಂದಿನ ದಾಸಜಾತಿ ಸುಲಭವಾದ ಭಾರತೀಯತೆಯ ಸ್ವದೇಶ ಸ್ವಭಾಷಾ ಸ್ವಧರ್ಮ ಸ್ವಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಅಭಿಮಾನ್ಯ ಶೂನ್ಯತೆಗೂ ಪರಭಾಷಾ ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕೂ ಅದು ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. 'ಅಂದಿನ' ಎಂದೇನೂ ಬರದೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿಗೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋದಯವಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರವೂ (೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ) ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪರವಾದ ಅಂತಹುದೆ ದಾಸಾಂಧತೆಗೆ ಶರಣಾಗಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಜನರನ್ನೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಅಲ್ಲವೆ?

-34-

ಆ ವರ್ಷದ ನಮ್ಮ ಊಟದ ಹೋಟಲಿನ ಅನುಭವವೊಂದು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಆ ಹೋಟಲು ಈಗ ಬಾಂಬೆಭವನ ಇರುವ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸಿನಿಮಾಮಂದಿರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯಕಾಲದ ತೊಟ್ಟಿಯಮನೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು, ಒಳಗೆ ಹೋದರೆ. ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಅರಿವೇ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಸುತ್ತಲೂ ಅಂಗಡಿಗಳು ಬಳಸಿ. ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಬಾಗಿಲು, ಇದ್ದೇನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬಂತಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಳೆಯಕಾಲದ ಓಡುಹೆಂಚು ಹೊದಿಸಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಬೇರೆ ಇತ್ತು, ಕತ್ತಲೆಗೆವಿಯಿಹಾಗೆ ರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ! ನಮ್ಮ ಅನ್ನಯಾತ್ರೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಂದಲೂ ಸಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತು, ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ರಾಮಪ್ಪದ್ವಯರ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವರೂಪದ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ. ನಾನು ಸ್ವಭಾವತಃ ಹಾಗೆ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಯೆ ಅಲ್ಲ. ನನ್ನದು ಒಂದಿ ರೀತಿಯ ಸ್ಥಾವರ ಪ್ರಕೃತಿ. ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ, ಒಬ್ಬರಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣಹಾಕಿದ ರಂಗೂನಕ್ಕಿಯಿಂದ ಅನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅದು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದು; ಆ ಹೋಟಲಿನವನದು ಬಹಳ ದಿಮಾಕು, ಇವನು ಭಾನುವಾರ ತಯಾರುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಈರುಳ್ಳಿಹುಳಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಕು ಎಂದರೆ 'ನೀವು ಕೊಡೋ ದುಡ್ಡಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹಾಕಬೇಕು?' ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿ ಮೂಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ; ಅವನು ಹಾದರಮಾಡಿ ಮೈಯಿಲ್ಲ ಕಜ್ಜಿಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಅವನು ಬಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಉಂಡರೆ ನಮಗೂ ಅಂಟುತ್ತೆ; ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಸಿಂಬಳ ಸುರಿದ ಕೈಯನ್ನು ತೊಳೆಯದೆಯೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೈಯಿಂದಲೆ ಬಡಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ ಹೀಗೆ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಹಲವಾರು ನೆಪಗಳನ್ನು ಅರ್ಥವಾಗುವ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರಸಿ ಸ್ಥಳಾಂತರ

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಬೇಜಾರುಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಅದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ ಈ ಹೊಸ ಊಟದ ಹೋಟಲಿಗೆ ಗಿರಾಕಿಗಳಾಗಿ ವಿಧಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಎಳೆತಂದಿತ್ತು.

ಆ ಹೋಟಲಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೊದಲ ರಾತ್ರಿಯೆ ನನಗೆ ಏನೋ ಅನುಮಾನಾಸ್ಪದವಾಗಿ ತೋರಿತ್ತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿತ್ತು. ನಾವು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಿರುದೀಪ ಮಿಣಿಮಿಣಿ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಬೆಳಕು ಎಷ್ಟು ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ನಮಗೆ ಬಡಿಸುವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯೆ ನಮಗೆ ಕಾಣುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ! ಆ ಬದನೆಕಾಯಿ ಒಣಪಲ್ಯವೋ? ಇಂಗು ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಾರೋ? ನೀರುಮಜ್ಜೆಗೆಯೋ? ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು 'ಕ್ರಮೇಣ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು; ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ಹಿಂದೆ ನಾವು ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೋಟಲಿನವನಿಗಿಂತ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಛಾರ್ಜ್ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭದತ್ತ ನನ್ನ ಗಮನ ಸೆಳೆದು! ಉಳಿತಾಯವಾದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನಬಹುದಲ್ಲಾ?

ಅದಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನನ್ನ ಅನುಮಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದದ್ದು, ಆ ಅರೆಬೆಳಕಿನ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು ಸ್ತ್ರೀರೂಪಗಳು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದು ಚಲಿಸುತ್ತಾ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಎಣಿಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನೇರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೊಗುತ್ತಿದ್ದುದು. ಮತ್ತು ಪೇಟ ಕೋಟು ಕಚ್ಚಿಪಂಚೆ ಹಾಕಿ ಸಂತಪೇಟೆಯ ಸಾಹುಕಾರರಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ; ಸಾಬರ ತರದ ಟೋಪಿಹಾಕಿ, ನಿಲುವಂಗಿತೊಟ್ಟು, ಬಿಗಿ ಇಜಾರದಿಂದ ಸೇಟುಗಳಂತಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಂತರೂ; ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ ಹಿಡಿದ ಅಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಝಣಝಣಿಸುತ್ತಾ ಕತ್ತಲೆಯ ಸೋಪಾನ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನೇರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದದೂ!

ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ನಮ್ಮ ಹೋಟಲಿನ ನಿಜಸ್ವರೂಪ ಬಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಘಟನೆ, ನಾವು ರಾತ್ರಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗಲೆ ನಡೆದು, ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಮಾಡಲು ಮತ್ತೊಂದು ನಿಜವಾದ ಕಾರಣ ದೊರಕಿತು:

ಎಂದಿನಂತೆ ಅರೆಬೆಳಕಿನ ಮಬ್ಬು ಮುಸುಗಿದ್ದ ನೆಲದಮೇಲೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ಆ ರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ರಹಸ್ಯಮಯವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹೋಗಿ ಸೇರಿದ್ದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಪೋಲಿಸರು ಸಮವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿದ ಕೆಲವು ಜನರು ಆ ಮಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕತ್ತಲೆ ಮುಸುಕಿದ್ದ ಸೋಪಾನ ಪಂಕ್ತಿಗಳತ್ತ ಧಾವಿಸಿದರು. ಅವರ ಬೂಟಿನ ಸದ್ದು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನಮಗೆ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ, ಹೋಟಲಿನ ನೌಕರವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಗಾಬರಿ ಸಂಚಾರವಾಯಿತು. ಹಠಾತ್ತನೆ ದೀಪಗಳೆಲ್ಲ ಆರಿಹೋಗಿ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿಯಿತು. ಏನೋ ಗುಸುಗುಸು! ಪೋಲಿಸು! ಪೋಲಿಸು! ನಮಗೊಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಲು ಕೂಗಿಕೊಂಡೆವು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಜನ ಓಡುವ ದಡದಡ ಸದ್ದು! ಯಾರೋ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳುವ ಸದ್ದು! ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಸಾಹುಕಾರರೋ ಸೇರರೋ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಧುಮುಕಿ ದಡದಡನೆ ಇಳಿದು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಬಾಗಿಲತ್ತ ಬಿರುಬಿರನೆ ಧಾವಿಸಿದ ಸದ್ದು! ನಮ್ಮಂತೆಯೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು ಆ ಹೋಟಲಿನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದವರಿಂದ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಕೆಳಗೆ ಹೋಟಲಿನ ಮುಖವಾಡ ಧರಿಸಿದ್ದ ಆಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ, ಪಾನಗೋಷ್ಠಿ ಮತ್ತು ಜೂಜಿನಕಟ್ಟೆ ಇವು ಮೂರೂ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿದ್ದುವಂತೆ!

ದಿಗಿಲುಗೊಂಡ ನಾವು ಆ ಹೋಟಲನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮೈಸೂರಿನ ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಊಟದ ಮತ್ತು ವಾಸದ ಕೊಟ್ಟಕೊನೆಯ ಹೋಟಲಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲಿರಲಿದ್ದ, ಸಂತಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಮನ್‌ಐಯ್ಯರ್ ಎಂಬುವರು ಮಾಲೀಕರಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ "ಆನಂದ ಮಂದಿರ"ದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದೆವು.

ಹೆಸರಿನಮಟ್ಟಿಗೆ 'ಆನಂದ ಮಂದಿರ'ವಾಗಿದ್ದ ಆ ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಸುಮಾರು ಮೂರುನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳ ಕಾಲ ಇದ್ದೆ, ಶ್ರೀ ಗುರುಕೃಪೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕೈಹಿಡಿದೆಳೆದು ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವವರೆಗೆ.

ಸಂತೇಪೇಟೆ ಎಂದರೆ ಆಗಿನ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಾದ ರಸ್ತೆ. ಇಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಳೆಯಕಾಲದ ಉರುಹೆಂಚಿನ ಹೆಮ್ಮನೆಗಳು. ಆ ಮನೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಿನಸಿ ಮಂಎಇಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಗಡಿಗಳು; ನೈರ್ಮಲ್ಯವಾಗಲಿ ಸೌಂದರ್ಯವಾಗಲಿ ಸ್ಥಳಾನುಕೂಲಿವಾಗಲಿ ವಲಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಬೆಳೆಗಾಯಿತೆಂದರೆ ನಾನಾ ಧಾನ್ಯ ದಿನಸಿ ತುಂಬಿದ ಗಾಡಿಗಳು ಬರತೊಡಗಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸ್ಕೂಲಿಗೂ ಕಾಲೇಜಿಗೂ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಆ ಬಂಡಿಗಳ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ, ಗಾಡಿಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾದು ನೊಗಗಳನ್ನೂ ಹತ್ತಿ ಹಾರಿ, ಮೂಗಿಗೂ ಕಣ್ಣಿಗೂ ದಿನಸಿಯ ಘಾಟೂ ಧೂಳಿಯೂ ಹೋಗದಂತೆ ಕರವನ್ನೂ ಕರವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಅಡ್ಡಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಆದರೂ ನುಗ್ಗಿಬರುವ ಸೀನುಗಳನ್ನು 'ಆಕ್ ಸೀ' ಎಂದು ಹೊರಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾ, ಒಂದು ಅಪಾಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾರಾಗುವವರಂತೆ ದೌಡಾಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ಇನ್ನು ಶಬ್ದ? ಗಾಡಿಯ ಸದ್ದು, ಗಂಟೆಯ ಸದ್ದು, ಹಮಾಲಿಗಳ ಕೂಗು, ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವರ ಕಾಕು, ಎದುರುಬದುರು ಅಂಗಡಿಗಳವರು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೆ ಕೂಗಿ ಸಂವಾದಿಸುವ ಸದ್ದು, ಗಿರಾಕಿಗಳ ಚೌಕಾಸಿಯ ಮಾತುಗಳ ಹೋರಾಟದ ಸದ್ದು, ಕಾಗೆಗಳ ಕಾದಾಟದ 'ಕಾ' ಸದ್ದು, ಬೀದಿನಾಯಿಗಳ ಕಚ್ಚಾಟದ ಸದ್ದು -ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ರೌರವ ಸದ್ದಿನ ಸಂತೆ! ಜೊತೆಗೆ ಬೈಸಿಕಲ್ಲುಗಳ ಟ್ರೆಂ ಟ್ರೆಂ, ಕಾರುಗಳ ಪೋಂ ಪೋಂ! ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ದಿನಸಿ ಧೂಳಿನ ಕಟುವಾಸನೆಯ ಕೆಸರು; ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲ ಬೇಗಗೆ ಹುರಿದಂತೆ ಒಣಗಿ ಜನದ ದನದ ಕಾಲು ಗೊರಸುಗಳ ಕಡೆದಾಟಕ್ಕೆ ಕಲಕಿ ಮೇಲೆದ್ದು, ಮನೆಗಳ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಲಾರದ ಕುಂಟುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಇತ್ತಿಂದತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಡೆಗೆಟ್ಟಂತೆ ಓಲಾಡುವ ಕಟು ಕನರುಗಂಪು, ಹೆಣವಾಸನೆ!

ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹೋಟಲು 'ಆನಂದಮಂದಿರ' ಆ ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗವನ್ನು, ಬಹುಶಃ ತರುವಾಯ, ತುಸು ಹೊಸತನದ ರೀತಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ರಂಗರಾಯರ ವಕೀಲೀ ಬೋರ್ಡ್ ಇದ್ದು, ಕಕ್ಷಿದಾರರ ಸಂದಣಿ ಬಂದುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಭಾಗವೆಲ್ಲ ಹಳೆಯ ಅಟ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ನಾಡಹೆಂಚು ಹೊದಿಸಿದ್ದು ಅದು ಕಾಣದಂತೆ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಮೇಲೆ ಮಣ್ಣು ಮೆತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮರದ ಕಂಭಗಳಿಗೆ ಗೊಳಲೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ ಗಾಳಿಮಳೆಗೆ ಕುಸಿದು ಬೀಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಹಲಗೆಯ ಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಯ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ತಿಗಣೆಗಳ ಕೋಟೆ! ಈ ಸಾರ್ವತಿಕ ನಾರಕತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸ್ವರ್ಗೀಯತಾ ಅಂಶವಿತ್ತು: ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಸಂಪಗೆಯ ಮರ!

ಹೋಟಲನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವರು ವಾಮನ ಐಯ್ಯರ್. ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಆತನ ಮನೆ ಹೋಟಲಿನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೂರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಗೃಹಸ್ಥನ ಒಳ್ಳೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದ ಆತ ತುಂಬ ಸಂಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದು ನಾವು ಅದುವರೆಗೆ ಕಂಡಿದ್ದ ಹೋಟಲು ಮಾಲೀಕರಲ್ಲದ ಭಿನ್ನರೀತಿಯ ಯೋಗ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ತಮಿಳುನಾಡೊ ಮಲೆಯಾಳವೊ ಅವರ ಹುಟ್ಟುನಾಡು. ವಾಮನಐಯ್ಯರವರು ನಮ್ಮೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಪರ ಸಭ್ಯತೆಯ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿ ನಾವು ಮೂರುನಾಲ್ಕು ವರ್ಷವೂ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ತಂಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಆದರೆ ವಾಮನ ಐಯ್ಯರ್ ರವರ ಸಭ್ಯತೆಯಾಗಲಿ ಅವರ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಪರತೆಯಾಗಲಿ ಕೇರಳೀಯರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಅವರ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಶುಚಿಭೂತತೆಯಾಗಲಿ ಅವರ ಆನಂದ ಮಂದಿರವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಹೊಟುಲುಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ, ಅಥವಾ ಅವಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ, ಪಾರುಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಆ ಹೊಲಸು ಹೇಸಿಗೆಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದುದೆಂದರೆ ಒಲೆಗಳ ಸಾಲಿನಂತಿದ್ದ ತೆರೆದ ಕಕ್ಕಸು: ಡಾಂಟೆಯ ನರಕವೂ ಅದನ್ನು ಕಂಡು ನಾಚುವಂತಿತ್ತು!

ಮೂಗು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೆ ಅದನ್ನು ಸಮಿಪಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವರು ಅದರ ನಾತವನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಿಗರೇಟು ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರೂ ಮೂಗು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೂತು ಬಾಧೆ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಳಗೆ ಒಲೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಹೇಸಿ ಅಂಜಿ ರಾತ್ರಿ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕಕ್ಕಸಿನ ಹೊರಗಡೆಯ ಎರಡೂ ಬಾಧೆಗಳನ್ನೂ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಇತರರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಸ್ಥಳಾಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ತುದಿಗಾಲಿಗನ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಒಲೆ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು, ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಕೂರಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದಷ್ಟೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಚೆ ಹೋದರೆ ಒಲೆ ಖಾಲಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿ ಅವರಿಗೆ, ಹಿಂದಿನ ಸಂಜೆ ಜಲಗಾರನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆಂದು ನಂಬಿ. ಆದರೆ ಒಲೆಗಳು ಖಾಲಿಯಾದುದನ್ನೆ ಕಂಡರಿಯರು. ಅವು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಭರ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುವು ಎಂದರೆ ಒಲೆಯ ತೋಳಿನ ಮೇಲೆ ಕುಕ್ಕರುಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕೂತರೆ ಹೇಲಿನ ಕುತ್ತರೆ ಅಂಡಿಗೆ ತಗುಲುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಲೆಯ ಹುಡುಗರೂ ಕುರ್ಚಿಕೂರುವಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅಮೇಧ್ಯ ಸ್ವರ್ಶವಾಗದೆ ಇರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ. ಬರಿಯ ಹೇಸಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ರೋಗ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಯವೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಹೇಲಿನ ರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ತರತರದ ಬಣ್ಣದ ರಕ್ತಗಳೂ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದುವು; ನೆತ್ತರೊಡನೆ ಔಷಧಿಯ ಹತ್ತಿರ ಚೂರುಗಳೂ ರೋಗಗಳ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದುವು: ಆಮಶಂಕೆಯೋ? ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯೋ? ಮೇಹರೋಗದ ವ್ರಣಗಳೋ? ಕ್ಷಯದ ಕಫದ ಕಲೆಯೋ? ಕಡೆಗೆ, ಎಲೆಯಡಕೆಯ ಉಗುಳೋ? ಸ್ವರ್ಶದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡರಾದರೂ ಕ್ಷೇಮ ಉಂಟೇ? ನೋಣಗಳು! ನೋಣಗಳು! ನಾನಾ ಗಾತ್ರದವೂ! ನಾನಾ ಬಣ್ಣದವು. ನಾನಾ ವಿಕಾರದ ಮಿಸೆಯ ಕಣ್ಣಿನ ರೆಕ್ಕೆಯ ನೋಣದ ಹಿಂಡು ದಂಡುಗೊಂಡು ಆ ಸ್ಥಳ ಈ ಸ್ಥಳ ಎಂದು ನೋಡದೆ ಮುತ್ತಿ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಖದಮೇಲೆ ಕೆನ್ನೆ ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳ ಸೋಂಕು ತರಬಹುದಾದ ರೋಗಗಳನ್ನು ನೆನೆದೇ ಜೀವಹಾರುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡು ಕೈಗಳೂ ದನಗಳು ಬಾಲ ಬೀಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಿರಂತವಾಗಿ ವ್ಯಾಯಾಮಪ್ರದರ್ಶನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತೂ ಬಾಧೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆ ಕ್ರೂರಶಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೈಬೆವರಿ, ದುರ್ವಾಸನೆಗೆ ಮೂಗು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಆಸಾಮಿ ಸರ್ಕಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಆಯಾಸದಿಂದ ಶ್ವಾಸಕೋಶವೆಲ್ಲ ಭರ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ, ಧೀರ್ಘವಾಗಿ ಉಸಿರಳೆದು ಏದುತ್ತಾ, ದುರ್ವಾಸನೆಯ ಆ ಕಕ್ಕಸಿಗೆ ದಿನವೂ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಭಯಂಕರತೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಲಬದ್ಧತೆಯಂತಹ ರೋಗವನ್ನು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕರೆದು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಹಂಬಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಕಕ್ಕಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೆ ಅಲ್ಲ ಇಂತಹ ಭಿಕರ ಭೀಭತ್ಸದ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು. ಮಹಡಿ ಎಂದು ನಾವು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಶಿಥಿಲ ಅಟ್ಟದ ಇತರ ಬಾಡಿಗೆಯ ಕೊಟಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೈನಡುಗುವಂತಹ ಮತ್ತು ವಾಕರಿಕೆ ತರುವಂತಹ ಜುಗುಪ್ಸೆಯ ನೋಟುಗಳೂ ಕಣ್ಣೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಮ್ಮೆ, ಮಿತ್ರರಾಗಿ ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಸಂಭಾವಿತರಾಗಿ ನಮಗಿಂತಲೂ ವೇಷಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ನಾಗರಿಕರೂ ಶ್ರೀಮಂತರೂ ಆಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಯುವಕರೊಬ್ಬರು ಬಾಡಿಗೆಗಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಯ ಬಾಗಿಲು ತುಸುವೆ ತೆರೆದು ಒಳಗೆ ದೀಪ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೋ ಏನೋ ಆದರೂ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬೀಗಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರಲ್ಲಾ ಎಂದುಕೊಂಡು ಇಣಕಿದಾಗ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ದೃಶ್ಯ ಹೇಸಿಗೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೆದರಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಿತ್ತು. ದೀಪದ ಹತ್ತಿರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನದ ದುರ್ದರ್ಶನೀಯ ಅರಕ್ಷವರ್ಣದ ವ್ರಣಕ್ಕೆ ಔಷಧಿಯ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಮೆತ್ತುತ್ತಲೂ ಅಥವಾ ತೆಗೆಯುತ್ತಲೂ ಸಂಕಟಾನುಭವ ಮಾಡುವ ಮುಖ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಓಡಿಬಿಟ್ಟೆ!

ಇನ್ನೂ ಇಂತಹ ಅಸಹ್ಯವಾದ, ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಲ್ಲದ, ನವನಾಗರಿಕ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರುವ ಮಾನವದೌರ್ಬಲ್ಯ ಸಹಜವಾದ ಎನಿತೆನಿತೋ ಅಸುರೀಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಅರಿವಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು ಆ 'ಆನಂದ ಮಂದಿರ' ಆದರ್ಶಲೋಕ ಸಂಚಾರಿಯಾದ ಕವಿಗಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಾಸ್ತವ ಪ್ರಪಂಚ ಪ್ರವಾಸಿಯಾಗುವ ಕಾದಂಬರಿಕಾರನಾಗುವವನಿಗೆ ಬದುಕಿನ ಆ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಪರಿಚಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನರಿತು ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಧಿ ನನಗೆ ಆ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!

-36-

ಇಷ್ಟಾದರೂ 'ಆನಂದ ಮಂದಿರ' ಬರಿಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಬೀಡಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತತ್ತ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವ್ಯಷ್ಟಿಪ್ರಜ್ಞೆ ತನ್ನ ಹಲವಾರು ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜಗತ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳು, ನಾಟಕಾರರು, ಸಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕರು ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸಕರು ಪ್ರಬಂಧಕಾರರು ಬುದ್ಧಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಭಾವಕ್ಕೆ ಕಾಂತಿಯನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿದರು. ಭಾರತೀಯರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಂಗ್ರಾಮದ ವೀರಪುರುಷರೆ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ, ಲೇಖನ , ಭಾಷಣಗಳಿಂದ ಭಾರತೀಯತಾ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ದೇಶಪ್ರೇಮದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದ ನನ್ನ ಚೇತನ ತನ್ನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸ್ವಲ್ಪತ್ವವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ವಿಶ್ವಭೂಮತ್ವಕ್ಕೆ ಪದಾರ್ಪಣಮಾಡಿತು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಗಗನದ ಅನೇಕ ಉಚ್ಚಲ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡನೆ ನನ್ನ ಜೀವಾತ್ಮ ಸಂಪರ್ಕಗೊಂಡು ತನ್ನ ತಮಃಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಅಂಬರಿಗಾಮಿಯಾಗಿ ಅನಂತತೆಯ ಅಂಚಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹಾರಿಯಾಯಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆವೇಶ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದರೂ ಆ ಆನಂದ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿಯೆ! ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ೧೯೫೧ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ "ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಭಗವತಿ ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತಿಗೆ" ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಢದ ಐದು ಆರನೆಯ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಆವೇಶದ ಆಕ್ರಮಣದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಯ ಉನ್ನೇಷನದ ಚಿತ್ರಣ ಪ್ರತಿಮಿತವಾಗಿದೆ.

ಆ ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಕೃಪೆ ನನಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಿದಿರಲಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತುಂಬ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಯಿತು; ಹಗಲಿರುಳೂ ನಿಷ್ಪತಿಯಿಂದ ಸಾರಸ್ವತ ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಮಗ್ನವಾಗಿ, ಲೌಕಿಕವೂ ಸಾಮಾಜಿಕವೂ ಆಗಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಬಂದು ಕಟುಟೀಕೆಗೂ ನಿಂದೆಗೂ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಬಂಧು ಬಳಗದವರಂತಿರಲಿ ಕಡೆಗೆ ತಾಯಿತಂಗಿಯರ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನೂ ಅಲಕ್ಷಿಸುವಷ್ಟು ಉಗ್ರವಾಯಿತು ಆ ಆವೇಶೋನ್ಮಾದಃ ಕರೋರವೂ ನಿಷ್ಕರವೂ ಆಗ ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಚೇತನ ತನ್ನ ಸಹಜಧರ್ಮವೆಂಬಂತೆ ಅದನ್ನು ಅವಶವಾಗಿಯೆ ಕೈಕೊಂಡಿತ್ತು. ತಾಯಿ ಭಗವತಿಯ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಸಾರಸ್ವತ ಹಸ್ತ ತನ್ನ ಕಂದನನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನತ್ತ ಕೈಹಿಡಿದೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು!

ಒಮ್ಮೆ ಲ್ಯಾಂಡ್ಸ್ ಡೌನ್ ಬಿಲ್ಡಿಂಗ್ ಅಂಗಡಿ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಹಳೆ ಪುಸ್ತಕದಂಗಡಿ(ಸೆಕೆಂಡ್ ಹ್ಯಾಂಡ್ ಬುಕ್ ಸ್ಟಾಲ್)ಯಲ್ಲಿ ಷೇಕ್ಸ್ ಪಿಯರ್ ನ 'ಸಿಂಬಲ್ಯೆನ್' ನಾಟಕ ಕಂಡೆ. ಕ್ಯಾಲಿಕೊ ಪ್ರತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಬೆಲೆಯೂ ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದು ನನ್ನ ರಸಿಕತೆಗೆ ಎಟುಕುವಂತಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಲವು ದಿನದ ಬಯಕೆಯಾಗಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡೆ. ಒಡನೆಯ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋದೆ. ಸಂಜೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಚಾಪೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನನ್ನ ಹಾಸಗೆಯ ಸುರುಳಿಗೆ ಒರಗಿ ಪುಸ್ತಕ ಓದಲು ತೆರೆದೆ. ಏನು ಉತ್ಸುಕತೆ ಮಹಾಕವಿಯ ಕೃತಿ ಪ್ರವೇಶನಕ್ಕೆ!

ಮೊದಲನೆಯ ಅಂಕದ ಮೊದಲನೆಯ ದೃಶ್ಯದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಾವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿಯೆ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಹಟ. ಆದರೆ ಹತ್ತಾರು ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಓದಿದರೂ ಏನೂ ಅರ್ಥ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟ ಪದಗಳಿಗೆ ನಿಘಂಟನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಳಿದು ಮತ್ತೆ ಓದಿದೆ. ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅರೆ! ಇದೇನು? ನನಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ! ಆದರೆ ಷೇಕ್ಸ್ ಪಿಯರ್ ನ ಈ ನಾಟಕ ಏಕೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಒದೆ ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ನಿಘಂಟನ್ನು ನೋಡಿ ಪದಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೂ ಭಾವವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ? ಅಳು ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ಪುಸ್ತಕ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು, ರೂಂ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಿಷಾದ್ ಬಾಗಿಲಿನ ಕಡೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆ.

ಮರುದಿನ ಮತ್ತೆ ಓದಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಮೂದಲಿಸುವಂತೆ ತೋರಿತು. ನೋಡೋಣ ಎಂದು, ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಥಾ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಓದಿದೆ. ಕಥೆಯೇನೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮೊದಲನೆಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದೆ. ಉಹ್! ಏನೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟೇರಿತು! ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದು ಎದುರಿಗೆ ಆರೇಳು ಅಡಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋಡೆಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಎಸೆದು ಅವುಗಳೆಸಿಬಿಟ್ಟೆ! ಹಾಳೆಗಳೆಲ್ಲ ಹಕ್ಕಿಪುಕ್ಕಗಳಂತೆ ಕೆದರಿ, ಕ್ಯಾಲಿಕೊ ರಟ್ಟು ಗೋಡೆಗೆ ಡಿಕ್ಕಿಯಾದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಹಿಸಿದು, ರವ್ವನೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರೂ ಬಂತು. ಅಯ್ಯೋ ದುಡ್ಡುಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಡ ಪುಸ್ತಕ ಹಾಳಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದೂ ಕರುಳು ಕಿವಿಚಿತು. ಎದ್ದುಹೋಗಿ ಅದನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಾಳೆರಟ್ಟುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಪಡಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಓದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ.

ಈ ಸಾರಿ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು, ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೂ ಓದುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಕಥೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಸುಮ್ಮನೆ ಓದುತ್ತಾ ಹೋದೆ. ತಂತಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತುಂಡುಗಡಿದಿದ್ದರೂ ಸಮಿಪಗತವಾಗುವುದರಿಂದ ವಿದ್ಯುತ್ತು ತುಂಡಿನಿಂದ ತುಂಡಿಗೆ ಹಾರುವಂತೆ ಅನೇಕ ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೂ ಕಥಾಸೂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಭಾವಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ಪೂರ್ತಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿಯೆಬಿಟ್ಟೆ! ಅಂತೂ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ವಾ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸಿತು.

ನನಗಿಂತಲೂ ತಿಳಿದವರು ಯಾರಾದರೂ ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಂದ ಓದಿಸಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಭಾವವಿವರಣೆ ಪಡೆದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಪಾಡುಪಡದೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಗ ನಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಅನುಕೂಲವಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ರೂಮುಮೇಟುಗಳು ನನಗಿಂತಲೂ ಮಹಾಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳು. ಬೇರೆಯವರ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲ. ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಪಾಠಹೇಳಿಕೊಡುವುದೆ ಹರ್ಮಾಗಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅವರ ಸಮಯ ಕಾದು, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುವ ಚೇತನ ನನ್ನದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾರ ನೆರವನ್ನೂ ಹಾರೈಸದೆ ಏಕಾಂಗಸಾಹಸಿಯಾಗಿಯೆ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಲಾಭವಾಯಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯದೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ, ಅರ್ಥದೊಡನೆ ಗುದ್ದಾಡಿ, ತಪ್ಪೊನೆಪ್ಪೊ ಭಾವಗಳೊಡನೆ ಗರುಡಿಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ಒದಗಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾಯಿತು; ಉಜ್ಜಿಉಜ್ಜಿ ನನ್ನ ಭಾವಶಕ್ತಿ ಉಜ್ಜಲವಾಯಿತು; ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಒಂದು ಕೆಚ್ಚು ಲಭಿಸಿ, ಆತ್ಮಪ್ರತ್ಯಯ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಷೇಕ್ಸ್ ಪಿಯರ್ ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಮಿಲ್ಟನ್ ಕವಿಯ ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾಸ್ತ್ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಓದಲು ಸಮರ್ಥನಾದೆ.

ನನ್ನ ಒಳಬದುಕಿನ ಉದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ವಸಂತಮಾಸ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಹೊರಬದುಕು ಸನ್ನಿವೇಶದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಕೆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಒಳಬದುಕಿನ ನೂತನತೆಗೂ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೂ ಕಾಂತಿಗೂ ಪರವಶವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮನಸ್ಸು ಹೊರಬದುಕಿನ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಅನೈರ್ಮಲ್ಯ ಅಸಹ್ಯಗಳನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆತ್ಮಶ್ರೀಯ ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ದೇಹಶ್ರೀ ರಿಕ್ತದಶೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ಗಮನ ಸೆಳೆದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ 'ಆನಂದಮಂದಿರ'ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೊಲಸಾದ

ಉಟವಸತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆಗತಾನೆ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಒಡಲು ಅದರ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಕಾಯಿತು.

ಆರೋಗ್ಯದ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕೊಟಡಿಯ ಸಹನಿವಾಸಿಗಳು. ಎಂಟೊ ಹತ್ತೊ ಹದಿನೈದೊ ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಗುಡಿಸಿದರಾಯಿತು. ನೀನು ಗುಡಿಸು, ನೀನು ಗುಡಿಸು ಎಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದವೆ ಹೊರತು ಯಾರೂ ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಧೂಳು ಕಸದ ಮೇಲೆಯೆ ಬಾಪೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹಾಸಗೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮಗ್ಗಲುಹಾಸಿಗೆ ಕೊಳಕಿನ ಮುದ್ದೆಯಾದರೂ ಓದುವುದು ಬರೆಯುವುದು ಎಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಜೊತೆಗೆ, ನಶ್ಯಹಾಕಿ ಸಿಂಬಳ ಸುರಿದು ಎದುರು ಗೋಡೆಗೆ ಬೀಸಿ ಒಗೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಗೋಡೆಗಳೆಲ್ಲ ನಶ್ಯ ಬೆರೆತ ಸಿಂಬಳದ ಗೊನ್ನೆ ಒಣಗಿ ಅಸಹ್ಯವೋ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು. ಇತರರಿಗೆ, ನಮಗೆಲ್ಲ! ಸೊಳ್ಳೆ ತಿಗಣೆಗಳೊ ಹಿಂಡು ಹಿಂಡು! ಪರಿಣಾಮ- ಮಲೇರಿಯಾ ಜ್ವರ, ಕಜ್ಜಿ, ಹೊಟ್ಟೆನೋವು, ಬಾವು, ಮಲಬದ್ಧತೆ. ಒಂದೆರಡು ನಿರರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮನದಟ್ಟಾಗಬಹುದು ನಮ್ಮ ಆಗಿನ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ.

ಏಳೆಂಟು ಅಡಿಯ ಚೌಕದ ನಮ್ಮ ಕೊಟಡಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಮೆತ್ತಿದ ಮರದ ಹಲಗೆಯ ಮುಚ್ಚುಗೆಯಿತ್ತು. ಅದೂ ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಬೀಳದಂತೆ ರೂಮಿನ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಕಂತ್ರಿಕಂಭವನ್ನು ಆಪುಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಕಂಭದಲ್ಲಿಯೂ ಸೀಳುಸೀಳಾಗಿ ಬಿರುಕುಗಳಿದ್ದುವು. ಮುಚ್ಚಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಲಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿರುಕುಗಳಿದ್ದುವು. ಮೊದಲೇ ಹಳತನದಿಂದ ಬಣ್ಣಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಅವು ಹೋಟಲಿನ ಪಾಕಕರ್ಮದ ಹೊಗೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಕರ್ರಾಗಾಗಿದ್ದುವು. ಆ ಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ತಿಗಣೆಗಳು ಮೊಟ್ಟೆ ಮರಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿದ್ದುವು. ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಬಂದು ಇದ್ದು ಹೋದ ಎಷ್ಟು ಜನರ ರಕ್ತದ ರುಚಿ ನೋಡಿದ್ದುವೋ ಅವು? ಹಗಲು ಹುಡುಕಿದರೂ ಅವು ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ನಾವು ಹಾಸಗೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಮಲಗಿ ದೀಪ ಆರಿಸುವುದನ್ನೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದು ಅಡಗುದಾಣಗಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮೊದಮೊದಲು ನಿರ್ದಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಾವು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿಯೆ ಅವು ಕಚ್ಚಿದ ಜಾಗವನ್ನು ತುರಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಂದು ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ತಿರುಗಿ ನಿರ್ದಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮಿತಿಮೀರಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಸೋಮಾರಿತನವೂ ಮೈಕೊಡವಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಯಾರಾದರೂ ಎದ್ದು ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಾವು ಎದ್ದು ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಎತ್ತಿ ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಷ್ಟಿತಪ್ಪಿ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಒಂದೆರಡನ್ನು ತಿಕ್ಕಿ ಸಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅದರ ಮತ್ತೆ ದೀಪವಾರಿಸಿ ಮಲಗಿದರೆ ಶುರುವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮುತ್ತಿಗೆ.

ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಕಗ್ಗೊಲೆಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದು ನಮ್ಮನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಆಗ ಈಗಿರುವಂತೆ ತಿಗಣೆ ಬೆಷಧಿ ಪಾಲಿಪಾಡು ಇರಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥವು ಇದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲೂ ಇಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದಾಗ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಕ್ತ ಹೀರುತ್ತಿದ್ದುದೇನೋ ನಮ್ಮ ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚಿತು ಎಂದರೆ, ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದರೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೋಟಿನ ಒಳಗಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದುದನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಬೆಂಚಿನವನು ತೋರಿಸಿ ನಕ್ಕಾಗ ರಕ್ತನಷ್ಟಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು ಮಾನನಷ್ಟ! ಅಲ್ಲಿ ಆ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಹಿಸುಗಿ ಕೊಲ್ಲುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿಸುಗಿದರೆ ಸಹಿಸಲಾರದ ಯಮನಾತವಾಗಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣದ ಹುಡುಗರ ಅಸಹ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಮೊದಲೆಗೂ ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಪಕ್ಕಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದವರು ಎದ್ದು ಬಿದ್ದು ಬೇರೆ ಬೆಂಚುಗಳಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದಾಗ ಉಪಧ್ಯಾಯರೇನಾದರೂ ನೋಡಿ ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವಮಾನ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ! ಈ ರಕ್ತಹಾನಿ, ಮಾನಹಾನಿ, ನಿರ್ದಹಾನಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಪಾರಾಗುವ ಉಪಾಯ ಒಂದನ್ನು ಹುಡುಕಿದೆವು, ಅವುಗಳ ಸಾಮೂಹಿಕ ಕಗ್ಗೊಲೆಗೆ!

ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಲಿತಿದ್ದ ಇಸ್ವೀಟು ಆಟದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದು, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದೆವು. ದೀಪ ಇರುವವರೆಗೂ ಹೊರಗೆ ಬರಲಾಗದಿದ್ದ ಅವಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಇಸ್ವೀಟು ಆಟವನ್ನು ಕಂಡು ಬಲು ರೇಗಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಪಾಪ! ಅವಾದರೂ ಹಸಿದುಕೊಂಡು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ತಾನೆ ಕಾಯಲು ಸಾಧ್ಯ?

ನಾವು ಮಲಗಿ, ದೀಪ ಆರಿ, ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿತೊ ಇಲ್ಲವೊ ಹಸಿದು ರೇಗಿದ್ದ ಅವಕ್ಕೆ ತಾಳ್ಮೆ ತಪ್ಪಿ, ಪ್ರಾಣಿಸಹಜವಾದ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಯ ವಿವೇಕವನ್ನೂ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಮತ್ತು ಕೋಣೆಯ ನಡುವಿದ್ದ ಕಂತ್ರಿ ಕಂಬದ ಮೇಲಿಂದ ಹರಿದು ಬರುವ ತಡವಾಗುವಿಕೆಯನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಮುಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದ ಕೈಕಾಲು ಬಿಟ್ಟು ನೇರವಾಗಿ ಹಾಸಗೆಗೆ ಧುಮುಕಿಬಿಟ್ಟವು! “ಬೀಳುತ್ತಾ ಇವೆಯೋ, ಹಾಳು ಮುಂಡೇವು!” ಎಂದನು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮಪ್ಪ. “ಸುಮ್ಮನಿರೋ ಎಲ್ಲ ಬೀಳಲಿ” ಎಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ರಾಮಪ್ಪ. ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಕಣ್ಣಿನಮೇಲೆ ನಿಡ್ಡೆ ಭಾರವಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ “ರಕ್ತ ಕುಡಿದರೆ ಕುಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ. ನಾಳೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚೆಯೆ ಮಲಗಿ ಷಿಕಾರಿ ಮಾಡಿದರಾಯ್ತು!” ಎಂಬ ಮನಸ್ಸು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಪ್ಪ ದಿ ಫಸ್ಟ್ ಪಿಸುದನಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಅರಚಿದ. “ಕಚ್ಚಾ ಇವೆಯಲ್ಲೋ ಶನಿಗಳು. ಬೇಗ ದೀಪ ಹಚ್ಚೋ” “ಕಚ್ಚಿದರೆ ಕಚ್ಚಲೋ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳೋ ಎಲ್ಲ ಜಮಾಯಿಸಲಿ. ಒಂದೇ ಏಟಿಗೆ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡೋಣ!” ಎಂದನು ರಾಮಪ್ಪ ದಿ ಸೆಕೆಂಡ್. ನನಗೂ ಶುರುವಾಯ್ತು ಕಡಿತ! ನಿಡ್ಡೆ ಓಡಿಹೋಯ್ತು. ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೆಳಿ, ದಡಬಡನೆ ಎದ್ದು ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಯೆಬಿಟ್ಟೆ!

ಹೊದಿಕೆ ಮಗುಚಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ, ತೋಳ ಎರಗಿದ ಕುರಿಹಿಂದು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲು ಓಡುವಂತೆ ತಿಗಣೆದಂದು ಕೊಳಕು ಬಿಳಿಯ ಬೆಡ್ ಷೀಟುಗಳ ಮೇಲೆ(ಬೆಡ್ಡೀಟುಗಳೆಂದರೆ ನಾವು ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಚೆಗಳೆ. ಆಗ ಷರಾಯಿ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪಂಚೆಗಳು ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾರದಷ್ಟು ಕೊಳೆಯಾದೊಡನೆ ಅವನ್ನು ಬೆಡ್ ಷೀಟಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಡೋಬಿಗೇನು ಬಿಟ್ಟಿ ದುಡ್ಡು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆವೇನು? ಕೊಟ್ಟು ದುಡ್ಡಿಗೆ ಅವನಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಕೆಲಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಷ್ಟು ದಡ್ಡರಲ್ಲ ನಾವು! ಆ ಕೊಳಕು ಪಂಚೆ ಬೆಡ್ ಷೀಟಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೊಳೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ನಮಗೂ ಅಸಹ್ಯವಾಗುವಷ್ಟು ಕೊಳೆಯಾದಮೇಲೆ, ಅದನ್ನು ವಾಷಿಂಗ್ ಸೆಲೂನ್ ಗೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಗಸಗೇನು ಹಕ್ಕು ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ?) ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಧಾವಿಸುತ್ತಿವೆ! ಸರಿ, ಮೂವರೂ ಆರು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಅವನ್ನು ಹಾಸಗೆಯ ಮಧ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ಗುಡಿಸಿಗುಡಿಸಿ ಒಟ್ಟುಮಾಡಿದೆವು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಆರು ಅಂಗೈಗಳಿಂದಲೂ ತಿಕ್ಕಿದೆವು, ತೀಡಿದೆವು, ಒತ್ತಿದೆವು, ಒರಸಿದೆವು, ಕ್ರಿಯಾ ಪದಗಳೆ ಸಾಲದೆ ನೋಲುವಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆವು. ಮಗ್ಗಲು ಹಾಸಗೆಯೆಲ್ಲಾ ರಂಪ! ಕೆಂಪುರಕ್ತ, ಕರಿರಕ್ತ, ಕಡುನೀಲಿ ರಕ್ತ! ನಾನಾ ವಕ್ರ ವಿನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ! ತಿಗಣೆಯ ದುರ್ವಾಸನೆ ನಮಗೆ ಸುಪರಿಚಿತ ವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಾವೇನು ಅದಕ್ಕೆ ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂಗೈಗಳಿಗೆ ತಿಗಣೆಯ ನೆತ್ತರು ಮೆತ್ತಿ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂಗಿನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧೂ ಧೂ ಎಂದು ಜುಗುಪ್ಸೆ ಪಟ್ಟಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ನೈರ್ಮಲ್ಯಭಾವನೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೂ ಯಾರೂ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು ಹೋಗಿ ನಲ್ಲಿಯೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೈ ತೊಳೆಯುವಷ್ಟು ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ಶರಣಾಗುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಹಾಗೆಯೆ ದೀಪ ಆರಿಸಿ ಮಲಗಿಯೆಬಿಟ್ಟೆವು!

* * *

‘ಮೂಗೊಸ್ಟ್ರ’ ‘ಮೂಗೊಸ್ಟ್ರ’ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆವು ನಾವು ನಮ್ಮತ್ತ ಕಡೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ. ‘ಅಂಗವಸ್ತ್ರ’ ಎನ್ನುವುದು ‘ಅಂಗೊಸ್ಟ್ರ’ ಆದಂತೆ ‘ಮೂಗುವಸ್ತ್ರ’ ಎನ್ನುವುದು ‘ಮೂಗೊಸ್ಟ್ರ’ವಾಗಿತ್ತು. ಸಿಂಬಳ ಸುರಿಯುವುದಕ್ಕೇ ಅದು ಉಪಯುಕ್ತ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ನಾಗರಿಕರಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವವರು ‘ಕರವಸ್ತ್ರ’ ಎಂದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಮೇಲೆ ‘ಹ್ಯಾಂಡ್ ಕರ್ಚೀಫ್’ ಆಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಅದೇ ‘ಮಿನಿ’ ಆಗಿ ‘ಕರ್ಚೀಫು’ ಆಯಿತು. ಆದರೆ, ನಮ್ಮಮಟ್ಟಿಗೆ, ಹೆಸರು ಬದಲಾಯಿಸಿದರೂ ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯ ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಕೆಲಸ ಮೂಗಿನ ಮಟ್ಟಿಗೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ‘ಮೂಗೊಸ್ಟ್ರ’ವೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿತ್ತು.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಇತರ ಸಂಗಡಿಗರೊಂದಿಗೆ ನಾನೂ ನಶ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಮೊದಲು ಆ ಅಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಅದರ ರುಚಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಷೋಕಿಗಾಗಿ. ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಐಗಳ ಮರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದೆ ಅಜ್ಜಿಯನ ಮಡಿನಶ್ಯದ ಕೋಡಿನ ಡಬ್ಬಿಯಿಂದ ಚುಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕದಿಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನ, ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ, ಬಣ್ಣದ ಪುಟ್ಟ ಶೀಶೇಯನ್ನು ಕದ್ದು, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಅಂತ್ರದ ಅಂಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಯಿತಿಯ ಮಂತ್ರಲಿಪಿಯನ್ನು ತೆಗೆದೆಸೆದು ಖಾಲಿಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಪುಡಿನಶ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿ, ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಸೇಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬಾಲನೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮೋಹಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ 'ನಶ್ಯದ ಡಬ್ಬಿ'ಯ ಹೆಸರಿನ ಚಿಕ್ಕ ಶೀಸೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಇತರ ದೊಡ್ಡವರಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಚಪಲತೆಯಿಂದಲೇ ಅವನ್ನು ಕೊಂಡು, ಸುಮ್ಮನೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಏನು ಬಂದ ಹಾಗಾಯಿತು ಎಂದ ಅವಕ್ಕೆ ನಶ್ಯ ತುಂಬಿದೆವು. ಹೀಗಾಗಿ ಬರಬರುತ್ತಾ ಬಿಡಲಾರದ ಚಟವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು, ನಶ್ಯ!

ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮಂಗಳೂರಿನ ಕೆಂಪು ನಶ್ಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಮದರಾಸು ನಶ್ಯ' ಎಂದು ಸಂಗಾತಿಗಳು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕರಿ ನಶ್ಯ ಸೇಯತೊಡಗಿದೆವು. ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ 'ಮೂಗೊಸ್ತ'ದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಶ್ಯಹಾಕಿ ಸಿಂಬಳ ಸುರಿದು ಗೋಡೇಗೋ ಮರಕ್ಕೋ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದರೆ ಉಟ್ಟ ಪಂಚೆಯ ಹೊರಗೆ ಕಾಣದಿದ್ದ ಮಡಿಕೆಯ ಒಳಭಾಗಕ್ಕೋ ಒರಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಬೆಪ್ಪುಗಳೆಯನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಸ್ನೇಹಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವ ನೆಪದಿಂದ ಸುರಿದ ಸಿಂಬಳದ ಅವಶೇಷವಿದ್ದ ಕೈಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು! ಆದರೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ 'ಕರ್ಚೀಪು' ಇಡುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಕೈಕೊಂಡೆವು, ಕಾಲಿಗೆ ಮೆಟ್ಟುಹಾಕಲು ಕಲಿತಂತೆ.

ಆದರೆ ಆ ಅಂಗೈ ಅಗಲದ 'ಕರ್ಚೀಪು' ಎಲ್ಲಿ ಸಾಲುತ್ತದೆ, ಮದರಾಸು ನಶ್ಯ ಹಾಕಿದ ಮೂಗಿನ ಸಿಂಬಳ ಭರಿಸುವುದಕ್ಕೆ? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕರಿನಶ್ಯದ ಕರಿಸಿಂಬಳ! 'ಕರ್ಚೀಪು' ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಹುಡುಕಿದರೂ ಬಿಳಿಯ ಖಾಲಿ ಜಾಗ ಸಿಗದಷ್ಟು ತುಂಬಿಹೋಗಿ ಮೂಗಿಗೂ ಅಸಹ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಲೋಳಿಗರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕರ್ಚೀಪಿನ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಕ್ಲಾಸಿನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ರೂಮಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ 'ಮೂಗೊಸ್ತ'ದ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಉಟ್ಟ ಪಂಚೆ ಮಾಸಿದ ಮೇಲೆ ಬೆಡ್ ಷೀಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೆ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಬೆಡ್ ಷೀಟು ಮತ್ತು ಕೊಳೆಯಾಗಿ ತಿಗಣೆಯ ರಕ್ತ ಕಜ್ಜಿಕಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಲೀಜಾದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆಯ ಸುರುಳಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು, ನಶ್ಯ ಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ಸಿಂಬಳ ಸುರಿಯುವುದಕ್ಕೆ! ಅದೂ ಸುಮಾರು ಒಂದು ವಾರದಷ್ಟಕ್ಕೆ ಒದಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಕ್ಕೋಕ್‌ಒಳೆಯಾದಾಗ, ಅದನ್ನು ತಿಕ್ಕಿ ಗೋಡೆಗೆ ಬಡಿದು, ಒಣಗಿದ್ದು ನಶ್ಯದ ಧೂಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡವಿ ಸೆಲೂನಿಗೆ ಒಗೆಯಲು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆಗ, ಇನ್ನೊಂದು ಬೆಡ್ ಷೀಟು ತನ್ನ ಹೊಸ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾಜರಾಗುವ ಮುನ್ನಿನ ಕಾಲದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುರಿದ ಸಿಂಬಳಕ್ಕೆ ಎದುರಿನ ಗೋಡೆಯ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗೋಡೆ ನಶ್ಯಗೂಡಿದ ಕರಿಗೊನ್ನೆಯಿಂದ ಕಲೆಕಲೆಕಲೆಯಾಗಿ ಒಣಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಶ್ಯದ ಗೊನ್ನೆ ಗೋಡೆಗೆ ತಗುಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಯ ಹಕ್ಕಿಯ ಮನುಷ್ಯರ ಆಕಾರಗಳೂ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆಗ ನಾವು ಚಿತ್ರಭಿತ್ತಿಯ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ನಗೆಯ ಕೋಲಾಹಲ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಆ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ನಾವು ಹೋಗುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಸಗೆ ರಜಕ್ಕೆ ನಾವು ಊರಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮನೆಯ ಮಾಲೀಕರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಾಂಗವಾಗಿ ಶುಚಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆಷ್ಟೆ! ನಾವು ಬಾಡಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಕೊಡುವುದೇನು ಬಿಟ್ಟೆಯೆ? ನಾವೇಕೆ ಅವರ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು?

ದಸರಾ ರಜಾ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ದಸರಾ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಯಾರೂ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ ಆ ವರ್ಷ. ಮತ್ತು ಒಂದು ಕಾರಣವಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಮತ್ತು ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಕೆಲವರೊಡನೆ ದಸರಾಕ್ಕೆ

ಬರಬಹುದು ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೆ ಕಾಗದ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಲಿ, ಕಡೆಗೆ ಬರುವುದು ನಿಶ್ಚಯವೆಂದಾಗಲಿ ಖಾತ್ರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾವಿನ್ನೂ ರೂಮಿನ ಬಾಗಿಲು ಅಗಣೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿಯೆ ಇದ್ದೆವು. ಯಾರೊ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದ ಸದ್ದಾಯಿತು. ನಾವು ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿಂದಲೆ ಜೋರುಮಾಡಿದೆವು “ಯಾರೀ ಯಾತ್ರೀ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ಗುದ್ದುತ್ತೀರಿ?” ಎಂದು. “ ಯಾರೋ ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಯವರಂತೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಳಗೆ ಹೋಟಲಿನ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದಿತು ಆ ಧ್ವನಿ. ನಾವು ದಡಬಡನೆ ಎದ್ದೆವು. ಹೊಸಮನೆ ರಾಮಪ್ಪ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋದವನೆ ಮತ್ತೆ ಓಡಿ ಬಂದು “ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ನಿಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ! ಕೆಟ್ಟಿತು ಕೆಲಸ, ಅವರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದರೆ! ” ಎಂದವನೆ ಗೋವಿನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಪ್ಪಗೆ ಹೇಳಿದ “ನೀನು ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಮುಖಗಿಖ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನೀರುಮನೆ ತೋರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವು ರೂಮನ್ನು ಗುಡಿಸಿ, ಗೋಡೆ ಕರೆದು, ಚೊಕ್ಕಟ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಎಬ್ಬಿದ ಕೆಳಕ್ಕೆ.

ಒಡನೆಯೆ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿ ಅಗಣೆ ಹಾಕಿದ, ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಅವರು ಒಳಗೆ ಬರದಿರಲಿ ಎಂದು. ಒಂದು ಪೊರಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರ ಹಿಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಿಂದ ಗೋಡೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೀಸಿ ನಶ್ಯದ ಕಲೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆದು ಹಾಕಿದ. ಘಟಿನ ಧೂಳು ರೂಮನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿತು. ಆ ರೂಮಿಗೆ ಬಾಗಿಲೇ ಕಿಟಕಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಹಾಸಗೆ ಚಾಪೆ ಎಲ್ಲ ಕೊಡವಿ ರೂಮನ್ನು ಗುಡಿಸಿದೆವು, ಸೀನಿನ ಮೇಲೆ ಸೀನುತ್ತಾ! ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಅಕ್ಷರಶಃ: ಗವಾಕ್ಷದ ಬಿಗಿಗೊಂಡಿದ್ದ ರೆಕ್ಕೆಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೂ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಮಿಟಿ ತೆಗೆದೆವು; ಧಳು ಹೋಗುವಂತೆ ತುಸುವಾದರೂ ಗಾಳಿ ಬರಲಿ ಎಂದು. ಅಂತೂ ‘ಬಿಟ್ಸ್’ ವೇಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವೇಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗಲೀಜು ಬಾಳು ಗೊತ್ತಾಗುವಂತೆ ನಿರ್ಮಲೀಕರಣವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸಾಧಿಸಿ ಬಾಗಿಲು ಅಗಣೆ ತೆಗೆದು, ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾದೆವು, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಗೆದ್ದೆವು ಎಂದುಕೊಂಡು!

-38-

ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಖಚಿತವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಎಚ್ಚರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೂ ಜರ್ಮನಿಗೂ ನಡೆದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ, ಅಧಿಕೃತ ಸಭೆ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪರವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಘೋಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ನಮ್ಮ ಶಾಲೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಷೇಕ್ಸ್ ಪೀಯರನ ಮರ್ಚೆಂಟ್ ಆಫ್ ವೆನಿಸ್ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈಲಾಕ್ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರೂ, ನನ್ನಂತಹ ಬಾಲಕರ ನಿಜ ಮನಸ್ಸು ಗೋಲಿಯಾಟದ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, (ಅವುಗಳನ್ನೆ ಕೋವಿಗಳೆಂದು ನಟಿಸಿ,) ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಯುದ್ಧಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ನಮ್ಮ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಘೋಷಣೆಗಳೆಲ್ಲ ಜರ್ಮನಿಯ ಪರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬನ ಗೋಲಿ ಎದುರಾಳಿಯ ಗೋಲಿಗೆ ಬಲವಾಗಿ ತಗುಲಿ ಅದನ್ನು ಬಹುದೂರಕ್ಕೆ ಒಗೆಯಿತೆಂದರೆ ‘ಬಿತ್ತು ಜರ್ಮನ್ ಏಟು! ಎಮ್ ಡನ್ ಹೊಡೆತ’ ಎಂದು ಕೈಚಿಪ್ಪಾಳೆಯ ಮತ್ತು ಕೇಕೆಯ ಸದ್ದು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೇಗೋ ಯಾವುದೊ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಆಗ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಬಿಸುಪು ಮಲೆನಾಡಿನ ಮಕ್ಕಳ ಪುಟ್ಟ ಎದೆಗಳಿಗೂ ತಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಬಿಸುಪು ಬೆಳಕಿನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಲೂ ಆ ರೀತಿಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದ ನಮಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಿದ್ದ ಬಾಲಕ ಸ್ನೇಹಿತರ ಸಂಗಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೂ ರಾಜವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದರೂ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಂಡಿಯಾದಿಂದ ಬಂದು ಭಾಷಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗರ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಭಾಷಣಗಳಿಂದಲೂ ತಿಲಕರು ಗಾಂಧೀಜಿ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಕುರಿತ

ಕರ್ಣಾಕರ್ಣಿಯಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ನನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕಣ್ಣೆರೆದು ಖಚಿತವೂ ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ ಆಗತೊಡಗಿತು. ಬರಿಯ ಭಾವದಲ್ಲಿಯೆ ಪರಿ ಸಮಾಪ್ತಿಹೊಂದದೆ ಬುದ್ಧಿ ವಿಷಯವೂ ಆಯಿತು ಕ್ರಮೇಣ.

ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದ ಹೊಸದಲ್ಲಿಯೆ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಫಾರಂ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ದ್ವಾಗಲೆ, ೧೯೨೦ರಲ್ಲಿ, ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ ಘೋಷಿಸಿದ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ, ಬಾಲಗಂಗಾಧರ ತಿಲಕರುತೀರಿಕೊಂಡರು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹರತಾಳ ಸಭೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ವಿದೇಶೀ ವಸ್ತ್ರದಹನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ ಆಸ್ಪೋಟಿಸಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವೈರಭಾವದ ಲಾವಾರಸ ಪ್ರವಹಿಸಿತು. ಕ್ರಾಂತಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿದ್ವೀಪದಂತಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಆ ಅಗ್ನಿಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದ ಕಿರುದೊರೆಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕೈಸ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಶ್ರಯದ ರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪರವಾಗಿದ್ದ ವೆಸ್ಲಿಯನ್ ಮಿಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಭಾರತೀಯತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಕೃಪಾದಾಸ್ ಎಂಬ ಕೈಸ್ತಮತಾವಲಂಬಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೆ ನಮ್ಮ ಹರತಾಳದ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಪ್ರೇರಕನೂ ನಿಯಂತ್ರವೂ ಅಗ್ರೇಸರನೂ ಆಗಿ ನಾಯಕತ್ವ ವಹಿಸಿದ್ದನು. ಕೆಲವೇ ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ, ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧ ನಿಂತು ಇತ್ತಂಡಗಳೂ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕಿದುದರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ, ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಲಾಗಿ ಕವಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಚಿನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತಿಪದಕಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದ್ದರು ಆಳಸರು. ಮಕ್ಕಳು ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಆ ಚಿನ್ನದ ಹೊಳಪಿನ ಪದಕಗಳನ್ನೂ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದೆವು! ಈ ಅಷ್ಟೇ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆವೇಶದಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಭುಗ್ಗನೆ ಹೊತ್ತಿ ಹಡೆಯೆತ್ತಿತ್ತು! ಆ ವಿಚಾರವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬ್ರಿಟಿಷರನ್ನು ಓಡಿಸಿಬಿಡಬೇಕು ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ತಗುಲಿತ್ತು.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಕೇಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಮಗೆ ಎನೋ ಘೋಷಣೆ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಬಂದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಕಿವಿ ನಿಮಿರಿತು, ನೆತ್ತರು ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಯಾಗಿ ನುಗ್ಗಿತು, ಕುತೂಹಲ ಉದ್ವಿಗ್ನವಾಯಿತು. ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀ ಕಿ ಜಯ್! ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕ್ ಕೀ ಯ್! "ಬಾಯ್ ಕಾಟ್" ದಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್! ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕನ್ನಡ ಹಿಂದೀ ಏನೇನೂ ಘೋಷಣೆಗಳ ಘೋಷ ಬಳಿಸಾರಿತು. ಕಿವಿನಿಮಿರಿ ಕಣ್ಣರಳಿ ಕೊರಳತ್ತಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾಪಕರತ್ತ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟೆವು. ಅವರು ಭಾರತೀಯ ಅಧ್ಯಾಪಕರು. ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿನ ಕೆಲಸವಿದ್ದುದು ಕೈಸ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ. ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ತೋರಗೊಡದೆ 'ಯಾರೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬಾರದು' ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹುಡುಗರ ಗಲಾಟೆಯ ಗುಂಪು ಕಾಣಿಸಿತ್ತು. "ಬನ್ನಿ ಹೊರಗೆ! ಷೇಮ್! ಷೇಮ್!" ಎಂದು ಒರಲುತ್ತಾ ಒಳಗೇ ನುಗ್ಗಿದರು. ಸರಿ, ಗಲಾಟೆಯೇ ಗಲಾಟೆ. ಮೇಸ್ವರು ಒಳಗೊಳಗೆ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕುದ್ಧರಾದಂತೆ ಏನೇನು ಹೇಳಿದರೋ ಯಾರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ತರಗತಿ ಖಾಲಿಯಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಹೊರನುಗ್ಗಿದರು.

ಮುಂದಾಳುಗಳು ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಟ್ಟಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅರಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಗಗನ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಾ ಹೊರಟಿತು ಮೆರವಣಿಗೆ. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಪೊಲೀಸರನ್ನು ಮೂದಲಿಸುತ್ತಾ, ಕೋಚು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಐರೋಪ್ಯ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿ 'ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ!' ಎಂದು ಕೂಗಿ ಅವರನ್ನು ಮುಂದುವರಿಯದಂತೆ ಬಲಾತ್ಕರಿಸುತ್ತಾ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಶಾರದಾವಿಲಾಸ ಹೈಸ್ಕೂಲು, ಬನುಮಯ್ಯ ಹೈಸ್ಕೂಲು, ಮರಿಮಲ್ಲಪ್ಪ ಹೈಸ್ಕೂಲು, ಸದ್ವಿದ್ಯಾ ಪಾರಾಶಾಲಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗಲ್ಲ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಬೊಬ್ಬೆ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಸಾಧ್ಯವಾದೆಡೆ ಕಲ್ಲನ್ನೂ ತೂರಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ಹತ್ತಾರು ಸಾವಿರದ ಜನಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಅರಾರಾಕಛೇರಿಗೆ ಸಮಿಪಿಸಿತು ಮೆರವಣಿಗೆ.

ಎಲ್ಲಿಗೆ? ಏಕೆ? ಯಾರು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ? ಅಂತೂ ಅರಾರಾಕಛೇರಿ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಗಂತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು, ಸರಕಾರದ ಕಛೇರಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇರಬಹುದು. ಚಿಕ್ಕಪಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಅರಾರಾಕಛೇರಿಯ ಮಹಡಿಗೇ ನುಗ್ಗಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬೌರಿಂಗ್ ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲೀಯ ಐ.ಜಿ.ಪಿ ನಿಂತು ಕೆಳಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅರೆನಗೆ ಮೊಗದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಅದೊಂದು ನಿರಪಾಯಕರವಾದ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪಾಗಿತ್ತಷ್ಟೆ. ಲಾರಿಭಾರ್ಜು, ಛಿಛಿಛಿ, ಗೋಲಿಬಾರ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಕಾಲ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಆ ದೊಡ್ಡ ದಡಿಯ ಕೆಂಪು ಮನುಷ್ಯನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಮುತ್ತಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆತ ನಗುತ್ತಾ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಡೆಗೆ ಮುಂದಾಳುಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನೆಲ್ಲ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೊಡನೆ ಯಾರು ಏನು ಮಾತಾಡಿದರು ಅದೊಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಬೈಗಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಚೆದರಿತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಆಟದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ ಬಾಲ್ ಪಂದ್ಯ ನೋಡಲು ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನಜಂಗುಳಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡೆವು!

ಅಂತೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾವು ಏನೋ ಒಂದು ಮಹಾತ್ಮಾರ್ಯ ಮಾಡಿದೆವೆಂದು ಹಿಗ್ಗು! ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ನಾವೂ ಹೆಗಲು ಕೊಟ್ಟೆವೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ!

* * *

ಇನ್ನೊಂದು, ಸಂಜೆ, ಸಂತೇಪೇಟೆ ಹೋಟೆಲು 'ಆನಂದ ಮಂದಿರ'ದಿಂದ ಹೊರಟು ಕಾರಂಜಿ ಕೆರೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದ ಮಾವಿನತೋಪಿನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದೆವು, ನಾವು ಕೆಲ ಗೆಳೆಯರು. ಟೌನ್ ಹಾಲ್ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಜನ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿತ್ತು. ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿಯಿತು, ಗೌರೀಶಂಕರ ಮಿಶ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಟು ಒಬ್ಬರು ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು.

ಉತ್ತರ ಭಾರತದವರು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನೇತರ ಕರ್ಣಾಟಕರು ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಜನ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮನ್ ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ರಾಜರನ್ನಾಗಲಿ ಸರಕಾರವನ್ನಾಗಲಿ ಖಂಡಿಸಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಹೆದರಿಕೆ. ಇನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷರನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಒಳಗೆ ನಿಂದಿಸುವ ಔಚಿತ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರು ಖಾದಿಚೋಪಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಶುರು ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಖಂಡಿಸುವ ಕೆಚ್ಚು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮಗೆ ಪುಕ್ಕಲು. ನಾವು ಮಾಡಲಾರದಿದ್ದುದನ್ನು ಇತರರು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಮಗೆ ಖುಷಿ. ಸರಿ, ನಾವೂ ಭಾಷಣ ಕೇಳಲು ಗುಂಪು ಸೇರಿದೆವು, ತಿರುಗಾಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ.

ಭಾಷಣಕಾರರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಖಂಡನೆಯ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಬೀಸಿ ರುಳಿಸಿದರು. ಮಧ್ಯೆಮಧ್ಯೆ ಸಭೆ ಅಥವಾ ನೆರವಿ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿತು, ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿತು, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇಶಭಕ್ತರ ಹೆಸರು ಕೂಗಿ ಜೈಕಾರ ಘೋಷಿಸಿತು. ಭಾಷಣಕಾರರು ಆಗಾಗ್ಗೆ, ಎದುರಿಗಿದ್ದು ದೀಪಗಳಿಂದ ಜಾಜ್ಜಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಅರಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕೈಬೀಸಿ, ಬಡವರು ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಬಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರಾಜಮಹಾರಾಜರುಗಳು ತಮ್ಮ ಭೋಗವಿಲಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಬಡವರ ದುಡಿಮೆಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ದೋಚುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೊಡನೆ ನಿಂತು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮಂತಹ ತರುಣರಿಗೆ ಹಿಗ್ಗೋ ಹಿಗ್ಗು! "ನೋಡಿದೆಯಾ? ಮುಲಾಜಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಕೊಡ್ತಾ ಇದಾನೆ ಏಟು? ಗಂಡು ಕಣೂ ಅವನು! ಇಷ್ಟೊಂದು ಪೋಲೀಸರು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವಾಗ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕೂಡ ತರಾಟೆಗೆ ತಗೊಳ್ಳಿದಾನಲ್ಲಾ!" ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು 'ಭಾಷಣಕಾರರನ್ನು ದಸ್ತಗಿರಿ ಮಾಡದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದಾಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು 'ಅಷ್ಟೊಂದು ಜೂರತ್ ಮೈಸೂರು ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿದೆಯೋ?' ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದರು.

ಹೀಗೆ ಭಾಷಣ ಘೋಷಣ ಕತ್ತಲೆಯಾದ ಅನಂತರವೂ ಕೊನೆಗಾಣದೆಂಬಂತೆ ಸಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಗುಸುಗುಸು ಹಬ್ಬಿತು. ಬೀದಿ ದೀಪಗಳಿದ್ದರೂ ವೇದಿಕೆಯಿದ್ದ ಜಾಗದ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಏನು ಎಂದು ಏಕೆ ಯಾವುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ, ಜನಜಂಗುಳಿಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಮಗೆ. ಕೊನೆಗೆ ಭಾಷಣ ನಿಂತೇ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಹಿರಿಯ ಪೋಲೀಸರು ಅಧಿಕಾರಗಳು 'ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ರಾಜದ್ರೋಹಕರವಾದ ಭಾಷಣ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ತಡೆದರಂತೆ' ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ನಮಗೆಲ್ಲ ರೇಗು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿತು: ವೇದಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಯಾರೊ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದರಂತೆ: "ದೇಶಬಂಧು ಗೌರಿಶಂಕರ ಮಿತ್ರ ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣವನ್ನು ತಾವು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಖಾಸಗಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ೯ಗಂಟೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾರೆಂದೂ, ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿದೇಶೀ ವಸ್ತ್ರ ದಹನದ ಯಜ್ಞವೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂದೂ, ಭರತಖಂಡದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ!"

ಇನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳಾದ ನಾವು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದಂತಾಗಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಚೇತನಕ್ಕೆ!

ಹೋಟಲಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ, ಉಟ ಮುಗಿಸಿ, ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಟಲಿನ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಆ ಹೋಟಲಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಜನ ಆಗಲೇ ನೆರೆದಿತ್ತು. ಆ ಸಭೆಯನ್ನೂ ಪೋಲೀಸರು ನಡೆಯದಂತೆ ತಡೆಯುತ್ತಾರಂತೆ ಎಂದೂ ಲಾರಿ. ಛಾರ್ಜ್ ಆಬಹುದೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹೋಟಲಿನ ಕಾಂಪೌಂಡಿನ ಒಳಗೆ ಖಾಸಗಿ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ನೀಡಿದಾಜ್ಞೆ ಜಾರಿಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಒಬ್ಬರು ಹೇಳಿದರು. ಏನೂ ಒಂದು ಮಹದ್ ಘಟನೆ ನಡೆಯಿಂದಲಿದೆಯೆಂದು ನಾವು ಕಾದುನಿಂತೆವು.

ಆ ಸಭೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ್ದವರು, ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಟಲಿನ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು. ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದ ನಮಗೆ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಂದರೆ ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಗೌರವ! ಕೆ.ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ, ಎಂ.ಎ.ವೆಂಕಟರಾವ್ ಮೊದಲಾದ ಎಂ.ಎ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಜೋರಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಂದಾಳು ವೀರರೆಂದು ಇತರರು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗೌರಿಶಂಕರ ಮಿತ್ರರ ಉಗ್ರ ಭಾಷಣ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಸಾಗಿತು. ನಾವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಶಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ, ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಂತೆ ಪೋಲೀಸರು ಪ್ರವೇಶಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಭಾಷಣ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ವಿದೇಶ ವಸ್ತ್ರದಹನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾಷಣಕಾರರ ವೇದಿಕೆಯ ಮುಂದೆ "ಬಾನ್ ಪೈರ್" ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೆಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಬೆಂಕಿ ಎದ್ದಿತು. ಭಾಷಣದಿಂದ ಆವೇಶಗೊಂಡಿದ್ದ ಹುಡುಗರು ತಲೆಯ ಟೋಪಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೋಟುಗಳನ್ನೂ ನಿಕ್ಕರ್ ಹಾಕಿದ್ದವರು ತಮ್ಮ ಪ್ಯಾಂಟುಗಳನ್ನೂ ಬೆಂಕಿಗೆ ಎಸೆಯತೊಡಗಿತದರು. ಆದರೆ ಎಸೆದ ಟೋಪಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳದ್ದೇ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವವನ ತಲೆಯ ಟೋಪಿಯನ್ನೂ ಅನೇಕರು ಕಿತ್ತೆಸೆದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಾಟವೂ ಆಯಿತು. ಪಾಪ, ಒಂದೇ ಒಂದು ಕೋಟು, ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದಂಥ ಬಡವರನ್ನೂ ಮೂದಲಿಸಿ, ದೇಶದ್ರೋಹಿ ಎಂದು ಬೈದು, ಕೋಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಬೆಂಕಿಗೆ ಎಸೆಯುವಂತೆ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದರು. ಕೆಲವರು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಟೋಪಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪಾರಾದರು. ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಕೋಟುಗಳನ್ನು ಬೆಂಕಿಗೆ ಎಸೆಯುವಂತೆ ನಟಿಸಿ, ಬಿಚ್ಚಿ ಸುತ್ತಿ, ಬಗಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಮನೆಗೆ ಓಡಿದರು, ದೇಶಭಕ್ತಿ ಅಷ್ಟು ದುಬಾರಿಯ ವಸ್ತುವೆಂದು, ಪಾಪ, ಆ ಬಡವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ!

ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಆವೇಶದ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅನೈಚ್ಛಿಕವಾಗಿಯೋ, ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಇತರರು ದೇಶದ್ರೋಹಿ ಎಂದು ಕರೆದು ಮೂದಲಿಸಿ ಅವಮಾನ ವಾಗುತ್ತದೆಂದೋ ನಾನು ನಿನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ, ಹೊಸದಾಗಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ, ಫೆಲ್ಟ್ ಕ್ಯಾಪನ್ನು ಎಸೆದೇ ಬಿಟ್ಟೆ! ಆದರೆ ಒಡನೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಕಟವಾಯಿತು, ಮನೆಯವರು ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಕಳಿಸಿದ್ದ ಸುಮಿತ ಪ್ರಮಾಣದ ತಿಂಗಳ ಖರ್ಚಿನ ಹಣದಲ್ಲಿ

ಕೊಂಡಿದ್ದ ಟೋಪಿಯನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬೆಂಕಿಗೆ ಹಾಕಿದನಲ್ಲಾ ಎಂದು. ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಗಾಂಧಿಯವರು ಕೊಟ್ಟ ಕರೆಯಂತೆ 'ವಿದೇಶೀ ವಸ್ತ್ರದಹನವೂ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅನೇಕರು ಮಿತ್ರರು ತಮ್ಮ ವಸನಗಳನ್ನೂ, ಕಡೆಗೆ ವಿದೇಶೀಯವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನೂ (ಬೂಟ್ಸ್) ಎಸೆದಿರುವಾಗ ನಾನು 'ಕರಿಕುರಿ' ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆಯೇ?

ಟೋಪಿ ಹೋದುದಕ್ಕೇ ಆತಂಕಗೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರು ಕೋಟನ್ನೂ ಎಸೆಯುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. 'ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು' ಎಂದರೂ ತಪ್ಪಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಾದರೂ ಶ್ರೀಮಂತವರ್ಗದವರಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಥವಾ ಐದು ವಿದೇಶೀಬಟ್ಟೆಯ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಕೋಟುಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವರೇ! ಅವರು ಈಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೋಟನ್ನು ಬೆಂಕಿಗೆ ಎಸೆದರೂ ನಾಳೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನ ಕೋಟು ಅದೊಂದೇ. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು 'ಏನೀ, ಭರತಮಾತೆ ಭರತಮಾತೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಹಾಡು ಬರೆಯುತ್ತೀರಿ. ಪರದೇಶೀ ಬಟ್ಟೆ ಬೆಂಕಿಗೆ ಹಾಕಲು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತೀರಿ. ನಾಚಿಕೆಗೇಡು' ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದಾಗ ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೋಟನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಟ್ಟೆ. ಅವರೇ ಬೆಂಕಿಗೆ ಎಸೆದೂ ಬಂದರು. ಮರುದಿನ ನಾನು ತಲೆಗೆ ಟೋಪಿ ಇಲ್ಲದೆ, ಕೋಟನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬರಿಯ ಷರ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನೋಡುತ್ತೇನೆ: ವಿದೇಶಿ ವಸ್ತ್ರ ದಹನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕಾಣಿಕೆ ನಿವೇಸಿದಿದ್ದ ನನ್ನ ಶ್ರೀಮಂತ ಮಿತ್ರರು ಉತ್ತಮ ತರದ ವಿದೇಶಿ ಕೋಟು ಟೋಪಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿಯೇ ಸೀಟುಗಳಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ!

ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರಂತೂ ತಾವು ಅಗ್ನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದ ಹಳೆಯ ಕೋಟುಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೊಗಸಾದ ಮತ್ತು ಬೆಲೆಬಾಳುವ ವಿದೇಶೀವಸ್ತ್ರದ ಕೋಟುಗಳನ್ನೇ ಮತ್ತೆಯೂ ಹೊಲಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕೇಳಿದರೆ, 'ಏನು ಮಾಡೋದ್ರೀ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟು!' ಎಂದು ತಮ್ಮ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ನಾವು ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಅಂದಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಗಾಂಧೀಟೋಪಿ ಮತ್ತು ಖಾದಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಡುವ ವ್ರತ ತೊಟ್ಟೆವು!

-39-

ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕದಿಂದ ಭಾರತವರ್ಷಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೋವನರಂಗಕ್ಕೆ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧೀಜಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂದಿನಿಂದ ಸಮಗ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನವೋತ್ಥಾನದ ಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ಸಮುದ್ರ ಮಂಥನದ ಕೇಂದ್ರವಿದ್ದುದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ. ಆದರೂ ಆ ಕಡೆಹದ ರಭಸದಿಂದಿದ್ದ ಉರ್ಮಿಮಾಲೆಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದ್ವೀಪಗಳಂತಿದ್ದ ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ನಗರವೂ ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಶಕ್ತಿಯ ಆಸ್ಥಾನೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು? ಹೊಸಹೊಸ ಭಾವತರಂಗಗಳಿಗೆ ಸದಾ ಎದೆತೆರೆದಿರುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೃಂದವೂ ಆ ಅನೇಕ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದ ದೀಪ್ತವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನವಂತೂ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಗವಾಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ತೆರೆದು ಆ ಶಕ್ತಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿತು, ಆರಾಧಿಸಿತು, ಪೂಜಿಸಿತು, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿತು, ಉಪಾಸಿಸಿತು! ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಗಳೆರಡೂ ನನಗೆ ಆರಾಧ್ಯವಾದುವು. ಅದನ್ನೆ ಕುರಿತು ಮುಂದೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತಯ್ಯು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ನಾನು ಹಾಡಿದ 'ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಭಗವತಿ ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತಿಗೆ' ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಢೆಯಲ್ಲಿ "ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ಥೇಂಸಿಗಾಯ್ತು ಗಹನ ಗಗನ ಸಂಗಮ; ನೆರೆಯುಕ್ಕಿದ ಕಾವೇರಿಗೆ ಸೊಗಸಿದುವು ವಿಹಂಗಮ: ವಂದಿಸುತ್ತ ಸಂಧಿಸಿದುವು ಧನ್ಯ ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ" ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಚೇತನ ಈ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಗಳ ತರಂಗತಾಡನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿ ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ, ಇನ್ನೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಕಾವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪೂಜಾರಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಹವಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಾಧ್ಯಮ ಮೊದಲು

ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು ತನ್ನ ತಾಯಿನುಡಿಯಲ್ಲ; ಅದು ಮೊದಲು ಮೈದೋರಿದ್ದು ವಿದೇಶಿಯಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ; ಯಾವ ಬ್ರಿಟಿಷರನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಲು ಭರತಖಂಡ ಪ್ರಚಂಡ ಚಳವಳಿ ಹೂಡಿತೋ ಆ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಭಾಷೆಯಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ!

ಇಂಡಿಯಾದೇಶವನ್ನು ಶೋಷಣೆಮಾಡಿ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ದ್ವೇಷವಿದ್ದಿತೋ ಅದಕ್ಕೆ ದ್ವಿಗುಣಿತ ತ್ರಿಗುಣಿತವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಗೌರವ ಮಮತೆಗಳಿದ್ದವು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದೆ; ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಗಳಿಗೆ; ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಗಳು ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ಪಾರಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯ ನನಗೆ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳ ವಿಷಯದ ನೂತನತೆಯೂ, ಅವುಗಳ ಭಾವಗೀತಾತ್ಮಕತೆಯೂ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠನಾದ ರಸಾನುಭವಗಳ ರಮಣೀಯತೆಯೂ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳ ಬರಿಯ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥಾನಾತ್ಮಕತೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮನಮೋಹಿತವಾಗಿತ್ತು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ನನ್ನ ಜ್ಞಾನತ್ಯಜ್ಞೆ ತನ್ನ ದಾಯಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ರಸನಾ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿ ಅಮೃತವಾರಿಯನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕನ್ನಡ ವಾಚ್ಯ ಮರುಭೂಮಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು, ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕಾದರೂ! ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಆಹಾರ ಒದಗಿದುದು ಆಂಗ್ಲೀಯಭಾಷೆಯ ಮುಖಾಂತರವೆ. ವಸ್ತು ಭಾರತೀಯವಾದದ್ದೆ ಆದರೂ ಅದನ್ನು ನಾನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಮುಖಾಂತರವೆ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಚಲಿತ ವೈದಿಕ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ಶ್ರದ್ಧೆ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲ ನನಗೆ ನಂಬುಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅತ್ಯಂತ ತಿರಸ್ಕಾರವೂ ಇತ್ತು. ಮೇಲು ಕೀಳು ಭಾವನೆಗಳು, ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ ಬ್ರಹ್ಮದ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಸ್ತು, ಶೂದ್ರನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಓದಬಾರದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದನ್ನು ಅವನು ಆಲಿಸಿದರೆ ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಸೀಸ ಕಾಯಿಸಿ ಹೊಯ್ಯಬೇಕು ಎಂಬಂತಹ ಮನುವಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರಾಜ್ಞೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಚಲಿತ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಅನುದಾರವೂ ಅವಿವೇಕವೂ ಆದ ನೀಚಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಬದ್ಧದ್ವೇಷವಿತ್ತು. ಅಂತಹ ದುರ್ಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲ ಕುರಾರ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಂತಹರ ವಾಣಿ ನನಗೆ ದೊರೆತದ್ದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕವೆ. ನನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಭಯ ಘೋಷಣೆಮಾಡಿ, ತಾನು ಶಿವತತ್ತ್ವದಿಂದ ಅಭಿನ್ನ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಸಾರಿ, ಆತ್ಮದ ಔನ್ನತ್ಯ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆಯೂ ಎದೆವೊಗುವಂತೆಯೂ ಹಾಡಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವೇದಾಂತವಾಣಿ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ! ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಇಂಡಿಯಾದೇಶವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅದರ ರಾಜಕೀಯ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಂದು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಉಚ್ಚವರ್ಣದವರಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತುಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಶೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ದಾಸ್ಯತ್ವವನ್ನೆ ದೈವದತ್ತವೆಂದೂ ವಿಧಿಯೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕಾಲಡಿಯ ಕಸವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಶೂದ್ರಾದಿವರ್ಗದವರನ್ನು ತಲೆಯೆತ್ತುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ್ದೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿರೇ; ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೋದಿ, ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದ ಭಾರತೀಯರೇ! ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆಳುವವರ ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಭರತಖಂಡವನ್ನೂ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗಿಂಬಂತೆ ಏಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೆ ಇದ್ದ ಅಖಿಲಭಾರತೀಯತ್ವವು ರಾಜಕೀಯಾದಿ ಭೂಮಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಠಿತವಾಗುವಂತೆ ಕೃಪೆಗೈದಿತ್ತು. ಶೇಕಡ ಅರ್ಧವೂ ಕಾಲೊ ಜನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಭಾಷೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅಖಿಲ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಭಾಜನವಾಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಜನವೆಂತೂ ಅಂತೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾತನಾಡುವವರೂ “ಪೂಜ್ಯ”ರಾಗಿಬಿಟ್ಟರು, “ದೊರೆ”ಗಳಾದರು, “ಸಾಹೇಬ”ರೂ ಆದರು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಆ ಭಾಷೆ ನನ್ನಂತಹ ಎಳೆಯರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭುತ್ವಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಪೂಜ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿತು!

ನನಗೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವ ಸಾಹಿತಿಯ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ತೆರನಾದ ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು ಅದರ ಅರಿವು ನನಗುಂಟಾದದ್ದು ನಾನು ಬಿ.ಎ. ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ. ತರಗತಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೇ! ಕನ್ನಡ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನಂತಹ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ ಇದೆ ಎಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘಗಳೂ ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ನಾವು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಮಿಶನ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಎಂಬುದು ಪಠ್ಯವಿಷಯ ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆಸಕ್ತಿ ಗೌರವ ಎಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪದ್ಯರಚನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದೆ. ಮೊದಮೊದಲು ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರನ್ನು ಗೌರವಿಸಲು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಗುವ ಪದ್ಯ ಹೊಸೆದು ಓದಿದೆ. ಸಹಾಧ್ಯಾಯಿಗಳೂ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಮೆಚ್ಚಿದರು; ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೂ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿದರು. ಆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿದ್ದ ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ಕವನರಚನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವಂತೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾವ್ಯಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದೆ. ನಾನು ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್. ಸಿ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ 'Beginner Muse's' ಎಂಬ ಹದಿನಾರು ಪುಟದ ಪುಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಈಗ ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ಕೆ ಮಾಡಿದನೋ ಎಂದು ಅಚ್ಚರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಮಿತ್ರರು ನನ್ನನ್ನು ಉಬ್ಬಿಸಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ಹದಿನಾರು ಪುಟದ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ, ಬಹುಶಃ ಐನೂರು ಪ್ರತಿಗಳಿರಬೇಕು, ಎಷ್ಟು ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟೆನೋ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾನು ಅಂಥದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹಣ ಖರ್ಚುಮಾಡುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ, ಬೆಳಗಿನ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಗೇ ಒಂದಾಣೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಖರ್ಚುಮಾಡಲು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಕಾಲರ್ ಷಿಪ್ ನಾಲ್ಕು ಎಂಟು ರೂಪಾಯಿ. ಮನೆಯಿಂದ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೊತ್ತ ಅಷ್ಟಕಷ್ಟ. ಜೊತೆಗೆ, ನನಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಗಳ ಮತ್ತು ನಾಟಕಕರ್ತರ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರನ, ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ ದುರ್ದೈವ್ಯ ಅಭಿಲಾಷೆ. ಅಚ್ಚಾದ 'ಬಿಗಿನರ್ಸ್ ಮ್ಯೂಸ್'ನ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಕಾಂಪ್ಲಿಮೆಂಟರಿ ಕಾಪಿಗಳಾಗಿಯೇ ಖರ್ಚಾಗಿದ್ದು! ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರು ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಮಾರಿದ್ದೂ ಉಂಟು. (ಅದರ ಬೆಲೆ ಕೇವಲ ಎರಡೇ ಆಣೆ! ಹಾಗೆ ಮಾರಾಟವಾದ ಪುಸ್ತಕದ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಪ್ಪತ್ತಿರಬಹುದೋ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ಮೂವತ್ತಿರಬಹುದು.) ಆದರೆ ನನಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ. ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಾನು ಖುದ್ದಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಪ್ರೊಫೆಸರ್ಸ್ ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಸ್ ನಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಬಂಗಲೆಗಳ ಮಹಾಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಎಸ್.ಎಸ್.ಸುಬ್ಬರಾಯರಿಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಜೆ.ಸಿ.ರಾಲೋ ಅವರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟ ನೆನಪು ಇನ್ನೂ ಹಸಿಯಾಗಿದೆ. ಮನೆಯ ಎದುರುಗಡೆ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉಪಚಾರದ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಮಾತಾಡಿ ಕವಿಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಗೇಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ನಾನು ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಪಾಸುಮಾಡಿ, ಎಂಟ್ರೆನ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಸಿ ೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಹೋದಾಗ ಅವರು Beginner's Museನ ಕವಿಯನ್ನು ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ.

Beginner's Museನಲ್ಲಿದ್ದ ಏಳು ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ (Prelude ಸೇರಿ) ಎರಡು ಮಿಲ್ಟನ್ ಕವಿಯ L'allegro ಮತ್ತು Ilpenseroso ಕವನಗಳ ಅನುಕರಣೆಗಳು: 'The Rural Scenes' ಮತ್ತು 'The Urban Scenes'. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ೧೭೧ ಪಂಕ್ತಗಳಿವೆ; ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ೧೦೫ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವೆ. 'Ode to the Cuckoo', 'Awake My Slumbering Heart', 'We Walk The Verdant' 'Earth With Blindfold Eyes' ಎಂಬ ಮೂರು ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಅನುಕರಣೆಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ Ode ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದೆರಡೂ 'ಸಾನ್‌ಟ್'ಗಳು. 'The Massacre of Delhi' ಎಂಬುದು ಒಂದು ಬ್ಯಾಲಡ್, ಲಾವಣಿಯ ಜಾತಿಯದು. 'Beginner's Museನ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆ 'Ballads, Descriptive Poems and Sonnets' ಎಂದಿರುವುದೇನೋ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ Ballads ಎಂಬ ಬಹುವಚನ ಮಾತ್ರ ಔಪಚಾರಿಕ; ಏಕೆಂದರೆ ಇರುವುದೊಂದೇ ಬ್ಯಾಲಡ್!

'ಅರಿಕೆ'ಯಂತಿರುವ Prelude ಐದು ಗಣಗಳ 'ಅಯಾಂಬಿಕ್ ಪೆಂಟಾಮಿಟರ್' (Iambic Pentametre)ನಲ್ಲಿದೆ, ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸದ ದ್ವಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ಕವಿ ತಾನಿನ್ನೂ ಅಂಬೆಗಾಲಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಶಿಶುವೆಂದೂ, ತಾನು ಹಿಡಿದಿರುವ ತಂತ್ರೀವಾದ್ಯ (ಹಾರ್ಪ್) ತನ್ನದಲ್ಲದ ವಿದೇಶೀಯ ವಾದ್ಯವೆಂದೂ, ಆಲಿಸುವವರ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವುದು ತನ್ನ ತಾಯಿನುಡಿಯಲ್ಲ ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಕವಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುತ್ತಾನೆ.

Distance not, my friends, this bard unknown,

Who holds an alien harp and not his own; ...

ಆದರೂ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕವಿತೆಗೆ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡುವುದೇನೂ ಬೇಡ, ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ನಿನ್ನ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕಡಮೆ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ
ಆತ್ಮಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನೂ ತೋರುತ್ತಾನೆ.

Ye friends and learned men,

'Courage his youthful lyre to sing again

With nobler notes and nobler themes inspired

By higher Muse. But ah! My begging lyre,

Crave not, it unworthy of thy sire...

ಕೋಗಿಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತ 'ಓಡ್ ಟು ದಿ ಕಕೂ' ಎನ್ನುವ ಕವನ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ: ಐಯಾಂಬಿಕ್ ಟೆಟ್ರಾಮೀಟರಿನ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು
ಪಂಕ್ತಿಯ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ:

O Bird of Spring, demure, divine,

Descended from the heaven,

Upon this earth for e'er remain;

Thou art to mortals givne.

ಆದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ, a b a b ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸದಲ್ಲಿ. ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳು ನಿರರ್ಶನಕ್ಕೆ:

The winters turn to , blithesome springs

By those alluring notes;

And year shall glide upon thy wings.....

* * *

If I were bird so blithe and fair,

O Bird Elysian,

Would I have lived in wood-land air

And sung for human class.....

When stretch'd I lie upon the grass

Below the dappled sky.....

Thy voice reminds me of those times
When I was blithe like thee,
And sought for thee to hear thy chimes
In every bush and tree.

The woodland hills and flowery dales,
The dewy morning's show,
Without thy songs of mystic tales
Begin to duller grow.

The verdant dales of spring-time green,
And gentle fragrant gales
Are naught without thee, Flowery-Queen!
Or Bard of Mystic Tales;

'ದೆಹಲಿ ಕಗ್ಗೊಲೆ' ಎಂಬ ಲಾವಣಿ (The Massacre of Delhi) ಕುಂಟ ತೈಮೂರನ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಕಗ್ಗೊಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಗನೊಬ್ಬ ಓಡಿಬಂದು ತಂದೆತಾಯಿಯರಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಗ್ಗೊಲೆಯ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಿ, ತಡಮಾಡದೆ ಓಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲ (ತಂದೆ ತಾಯಿ, ಮಗ, ತಂಗಿ, ಒಂದು ಶಿಶು) ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಕರಾಳ ಸೈನಿಕ ಕೊಲೆಗಾರರು ಧಾವಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮಗ ತಂದೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ "ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಎದುರಿಸೋಣ, ಅಮ್ಮ, ತಂಗಿ, ಪುಟ್ಟ ತಮ್ಮ ಬೇಗನೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ".... ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಭಟರ ಖಡ್ಗಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸೈನಿಕರು ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಓಡುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿ ಮಗಳು ಕಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕತ್ತಿರಿಸುತ್ತಾರೆ.

It was a day of blackest deed
When Delhi streets of fame
Did glitter well by curse'd greed
Of harsh Timoor the lame.

A youth came running on the road,
And rush'd into a house....

* * *

"Question not; no time to spare,
But shoot I tell the news..."

“The smoking house is falling down,
And singed stands the post;
O fallen! fall'n ! this puissant town,
By fire of Afghan host!”

* * *

“The roads are fill'd with tears and blood,
Shed by the foemen's sward;
And like a stormy Jumma flood
The blood adown is pour'd.”

“Oh! Children die in cradled bed,
And woman with her child;
And helpless men by panic led
Are running mad and wild.”

* * *

And as he said, he turn'd aside
“Run, mother, sister, run.....”
“But, father; turn; let us defend;
Let mother, sister run...”
“Smash them down!” the foemen cried
And hundred swords did flash...
The mother shriek'd and clasp'd her child
That trembled at the sight.
“Down! Down with her! let not a child
Or woman live tonight.”

* * *

Before her kiss had lefft the cheek
The Afghan sword had met
Her throat; and with a moaning squeak
Down dropt before her pet!...

ಕಡೆಗೆ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕವಿಯ ಆಗಿನ ಭಾವುಕತೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಏರಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಶಿಲುಬೆಗೇರಿದ ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಾತು ಆ ತೊದಲುವ ತುಟಿಗಳಿಂದ ಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ!

Tho' yet a child she dying cried

"Oh Heaven Forgiven My Foes!"

'ಬಿಗಿನರ್ಸ್ ಮ್ಯೂಸ್' ನಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತವು. abba, abba, cde, cde ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಮುಂದೆ ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾನೆಟ್ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿದಾಗ ಮೊದಮೊದಲು ಈ ಪ್ರಾಸಕ್ರಮವನ್ನು ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಸಿದ್ದುಂಟು. ಅವು ಯಾವುವೂ ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ. ಮುಂದೆ ಉಚಿತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ' ಉದಾಹರಣ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಕೊಡಲಿದ್ದೇನೆ: ಇಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಒಂದೇ ಕ್ರಮದ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

AWAKE MY SLUMBERING HEART!

Awake, my slumbering heart! the breezy morn
Displays its glorious scenes: the rosy east
Adorned by Aurora, who nobly drest
With bright-some Lucifer, smiles on the lorn
And misty land; the fragrant flowers adorn
The lovely dale and wave their dewy crests,
To call the drowsy birds of speckled breasts,
Who by the lonely hunter's earnest horn
Awaken'd send their charming chimes. O leave
The Poet's leaf or painter's flower; for they
Can sing and picture well, but can they show
The Nature's charm? Or heavenly fragrance give?
Or breeze of morning blow? O do not stay;
The mountain Fay invites you on the brow.

WE WALK THE VERDANT EARTH

WITH BLINDFOLD EYES

We walk the verdant earth with blindfold eyes;
With deafen'd ears we hear. The scented rose
Perfumes the breeze, but not allures the nose!
The angels fair descend their heavenly skies,

To share the bliss of His creations nice,
Tho' share they not the string of human woes
But man, such great and happy blessings, throws;
Embracing Woe, renouncing bliss he dies.
O God! I know not why these men disdain
The Zephyrs cool, and phoebus bright, and sky
Devoid or dappal'd by the clouds. O Love!
If thou art Nature's faithful friend, constrain
The feeble hearts to love the Nature high,
The emblem of the Great who rules above.

ಮೇಲಣ ಎರಡು ಸಾನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು 'The rural scenes' ಮತ್ತು 'The urban scenes' ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಅನುಕರಣ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಭಾರತೀಯವಾದ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಪೌರಾಣಿಕವಾದ ಯಾವ ಹೆಸರುಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅರುಣ, ಉಷಾ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಆಕಾಶ, ಸ್ವರ್ಗ, ಮಾರುತಾದಿಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಸುವ ಗ್ರೀಕರ ಮತ್ತು ಗ್ರೀಕ್ ಪುರಾಣ ದೇವದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರನ್ನೆ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ:

Aurora, Lucifier, Zephyr, Pheobus, Mammon,
Hermes, Pan, Elysian, Aglaia, Ihalia,
Fauns, Naiades, Jove, Hades, Cupid,
Stygian, Venus, Seyila, Charybdis,
Nymphs, Pluto, Bacchus, Euterpe,
Leto, Apollo, Hera, Ortygia, ಇತ್ಯಾದಿ

“ಶಬ್ದಜಾಲಂ ಮಹಾರಣ್ಯಂ ಸ್ಯತಿವಿಭ್ರಮ ಕಾರಣಂ!” ಎಂಬ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ, ಈ ಹೆಸರುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಓದಿದಾಗ, ಈಗ ಪರಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಹೋಗುವವರಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಸವಾಲಿನಂತೆಯೇ? ಅಥವಾ ಭರ್ತ್ಸನೆಯ ಮೂದಲಿಕೆಯಂತೆಯೇ?

'The Rural scenes' ಎಂಬ ದೀರ್ಘ ಕವನ ಹಳ್ಳಿಯ ಬದುಕಿನ ಸೌಂದರ್ಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಮುಗ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲು ಹೊರಟಿದೆ. ಅದು ಪಟ್ಟಣದ ಬಾಳನ್ನು ಹಾಳು ಎಂದು ತೆಗೆಳುತ್ತಾ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

Avaunt, ye weary scenes
Of streets tumultuous and mansions high,
Begot but recently
By Mammon's craft to raise the jovial greens!
Let gloomy minds abide,
And taste those jollities, to suffer loss,

Like those who from the glass
Of Circe, drankfull the Necromantic drugs,
And turn'd to hateful slugs
Tho' human senses sacred, yet undied.

ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಕವಿ ಭಾರತೀಯ ಎಂಬುದರ ಚಿಹ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲ! ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೆಲ್ಲ ಗ್ರೀಕ್ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳಿಗೇ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವಾಗಿವೆ.

Hail, thou son of Hermes, pan!
Hail, thou ancient site of man!
Clad with buxom grass so green,
And bright like Elysian scene.....

ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದತ್ವ ಪರಮ ಶಿಖರ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ: ಹಳ್ಳಿಯ ಮಹಿಳೆಯರೊಡನೆಯೂ ಮಹನೀಯರೊಡನೆಯೂ ಕವಿ ಒಲೆಯ ಬಳಿ ಬೆಂಕಿ
ಕಾಯಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತು ಹೇಳುವ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲ ಗ್ರೀಕ್ ಪುರಾಣದವು!

And sit beside the rural fire
To chat with dame and household sire,
Of ancient mythsH how Cronus tried
To eat his sons and how they vied
And won; how Pluto proud became
The nether Jove; or how the game
Of Orpheus brought his lovely bride
Eurydice who sudden died;
And by folly lost his wife
And on the Bacchus feast his life....

'The Urban Scenes' ಎಂಬುದು ಹಳ್ಳಿಯ ಜೀವನದ ಅನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಮೂದಲಿಸಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಪಟ್ಟಣದ ನಾಗರಿಕ ಜೀವನದ
ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಬರಿಯ ಗ್ರೀಕ್ ಪುರಾಣದ ನಿದರ್ಶನಗಳೆ!

Avaunt, ye lustful scenes,
Born of ages old where knowledge crude
Dwells in very rude
Mind, uncivilized in civic means!

ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ:

Hail, thou offspring of Leto

Hail, thou mighty Apollo!.....

ಪಟ್ಟಣದ ವೈಭವವನ್ನು ಹೊಗುಳುತ್ತಾನೆ ಕವಿ:

Hail, ye cities, towns, new-born!

And garnerers of the farmer's Corn,

(ಅಂದರೆ ಹಳ್ಳಿಯವರು ಬೆಳೆದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಣಜಗಳೆಂದು ಪಟ್ಟಣಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆ!!)

Dight with coloured mansions high

That seem to kiss the cloud sky;

And paved streets of measured plan,

Surrounded by the sculptured lawn,

With surpassing beauty run,

As if the rustic swain to stun;(!!)....

* * *

Lords with ladies handsome, fair,

Walk along and pair by pair,

Proud with glittering garments dight,....

And Night accompany'd by light...

(ಕಾಡಿನ ಹಳ್ಳಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಮಿನಿ ಬೆಳಕನ್ನೆ ಕಂಡ ಕವಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಪ್ಪು ಬೆರಗಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ!! ಅಷ್ಟೆ ಸಾಕು ಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ!)

ನಗರದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಇರುವುದನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಕವಿ ವಾದಿಸುತ್ತಾನೆ ನಗರದ ಪರವಾಗಿ:

The temple of learning best

Where Muses sit upon the crest.

Will bring up minds to glow-like fire,

Such of armours or of lyre,

Who try to raise a nation's name

In Art or Muse or Warlike game;

And who if staid in rural parts

Would not have known the civic arts,
But fad'd like scented rose that blooms
To waste its fragrance O'er the brooms
And other forest trees in vain....

ಇದೆಲ್ಲ ನಾನು ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೂ ತುಸು 'ಮುನ್ನ ೧೯೨೧-೨೨ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಅನುಕರಣ ಮಾತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು. ಮುಂದೆ ೧೯೨೪-೨೫ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಾಲಿಶ ಅನುಕರಣೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಆದರೂ ಅನ್ನು ನೋಡಿದ ಭಾರತೀಯರಾದ ಹಿರಿಯರಾರಿಗೂ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವ ಸದವಕಾಶ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆಳುವವರ ಭಾಷೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದಾಸ್ಯದ ಮನೋಧರ್ಮ ರೂಢಮೂಲವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು! ಐರೋಪ್ಯ ವೇಷಭೂಷಣ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಎಂತಹ ಬೆಪ್ಪನನ್ನೂ ಮೇಧಾವಿ ಎಂದು ಗೌರವಿಸಿದಂತೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವವನನ್ನು ಅದ್ಭುತ ಜ್ಞಾನಿ ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಲ್ಲಿ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಭೆಯ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರೇನೂ?

-40-

ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಚೇತನ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪಥಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ೧೯೨೧-೨೨ರಲ್ಲಿ ನಾನು ದಸರಾ, ಕ್ರಿಸ್ ಮಸ್ ಮತ್ತು ಬೇಸಗೆ ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹುಟ್ಟೂರಿನ ಬದುಕನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಳ್ಳಿಗರ ಗ್ರಾಮಿಣವಾದ ಆದರೂ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿದ್ದ ಜೀವನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯ, ಅದರ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಮುಖಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿತ್ತು ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಿವರ್ತನೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಷಿಕಾರಿ ಅದರ ಸಾಹಸಂಶಕ್ತಾಗಿ ಮೋಹಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಈಗ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಆಸ್ವಾದನೆಯ ಅಂಶವೂ ಸೇರಿ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯತರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಬುದ್ಧಿ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಚಿಂತನಶೀಲವಾಗಿ ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟ ಮಲೆ ಹೊಳೆ ಹಕ್ಕಿ ಮಿಗ ಹೂವು ಮಳೆ ಬಿಸಿಲು ಇತ್ಯಾದಿ ನೂರಾರು ನಿಸರ್ಗ ವ್ಯಾಪಾರ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳು ಭಗವತ್ಪರವಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಚೋದಕವಾಗಿ ಅವೆಲ್ಲ ಯಾವುದೋ ದಿವ್ಯರಹಸ್ಯದ ಲೀಲಾ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಆ ಸವಿಯನ್ನೂ ಸವಿಯುವ ಧ್ಯಾನಶೀಲತೆ ಹೃದಯರಸನೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಉನ್ನತ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿ ತನ್ನ ಶಂಕರ ಭಯಂಕರ ಕಂದರಾರಣ್ಯಗಳ, ರುದ್ರ ರಮಣೀಯತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಹ್ಯಾದ್ಭುತವಾದ 'ಆಶ್ಚರ್ಯ'ವನ್ನು ಹುದುಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭವ್ಯಾನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಮೇಣ ನನ್ನ ಪೂಜೆಗೂ ನಮಸ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರವಾದ ದೇವತಾ ಸತ್ತ್ವವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಈ ನನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ಪರಿವರ್ತನೆ ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಲಿ, ಅದನ್ನು ಅರಿಯಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ಎಂದರೆ ನನ್ನ ನಡೆನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಸು ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೆಲವರು ಗಮನಿಸಿರಬಹುದು, ಪೇಟೆಯ ಜೀವನದ ಪ್ರಭಾವ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ.

ನಾನು ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ನನ್ನ ಆಪ್ತ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಗದಗಳಲ್ಲಿ, ಹೊಸದಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದ ಕಾವ್ಯಭಾವಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಠಾಕೂರರ ಗೀತಾಂಜಲಿಯ ತೆರೆನಾದ ಕಾವ್ಯಭಾಷೆಯೂ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತಿತ್ತು: ಪ್ರಾತಃಸಮಯ, ಹಿಮಮಣಿ, ಮೇಘಪಂಕ್ತಿ, ಪಕ್ಷಿಕೂಜನ, ತಳಿರು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವುಕ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದಗಳ ವಿಲಾಸ

ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿರುತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಒಂದು ಅತೀಂದ್ರಿಯ 'ಮಿಸ್ಟಿಕ್' ವಾತಾವರಣವು ಕಲ್ಪಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಮಾವನವರ ಮನೆಗೆ, ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ, ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ? ಅವರ ಕೈಗೂ ಆ ಕಾಗದಗಳು ಸಿಕ್ಕಿ, ಇತರರಿಗೆ ಅರಿವಾಗದಿದ್ದ ಭಾವಾತಿಶಯದ ಬರಹವನ್ನು ಅವರು ಓದಿ, ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರಬಹುದು. ಅದು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ ಹಬ್ಬಿರಬೇಕು. ಅದು ನನ್ನ ಅವನ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.(ಅವ್ವಗಂತೂ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಅವರಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹಾಗೆಲ್ಲ ಗಂಡಸರಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವ ರೂಢಿಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥಾದ್ದು ಆಲೋಚನೆಗೂ ಬರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅಂದು!) ಅವ್ವಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ, ತನ್ನ ಮಗ ದೇವಂಗಿಗೌಡರ ಅಳಿಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಓದಿದ್ದ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಂತಹವರೂ ಹೊಗಳುವಂತೆ ಏನೇನೂ ಅದ್ಭುತವಾದದ್ದನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾನಂತೆ ಎಂದು! ಒಂದು ದಿನ, ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾತಾಡಲು ಸಿಕ್ಕಿದ ಅಪೂರ್ವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ.(ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡಲು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆ ಸಿಗುವ ಏಕಾಂತ ಸಾಧ್ಯವೆ ಇಲ್ಲ!) ಅವರು ತುಂಬ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ, ಆದರೂ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಎಂಬಂತೆ, ಕೇಳಿದರು: "ಪುಟ್ಟೂ, ನೀನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಬರೆದೀಯಂತಲ್ಲಾ ದೇವಂಗಿ ಎಂಕ್ವಯ್ಸಿಗೆ, ಅದೇನು ಬರೆದಿದ್ದೀಯಾ ಹೇಳೋ!" ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಒಬ್ಬನೆ ಮಗನ ಮೇಲಿದ್ದ ಮುದ್ದೂ ಹೆಮ್ಮೆಯೂ ಹೊಮ್ಮುವಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ಗೆಲೆಯರಿಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದ, ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಚಾರ, ನಮ್ಮ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಓದು-ಇವೆಲ್ಲ ಅವನವರೆಗೆ ಹೋಗುವ ವಿಷಯವೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ನನಗೇ ಬುದ್ಧಿಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರದಿದ್ದ, ಅದನ್ನು ಅವ್ವಗೆ ವಿವರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಹಸುರುಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಇಬ್ಬನಿ ಎಳಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಮಿರುಗುವ ಸಂಗತಿ, ಸಸಿನಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ, ಕಳೆಕಿತ್ತು, ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ವರುಷವರುಷವೂ ತಿರುಗಾಡಿದ ಅನುಭವವಿರುವ ಅವ್ವಗೆ, ಹಕ್ಕಲು, ಗುಡ್ಡ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ನೈಸರ್ಗಿಕ ದೈನಂದಿನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಬೇಸರ ಬರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನೋಡುತ್ತಲೆ ಇರುವ ಅವ್ವಗೆ, ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು? ಅವನ ಸುತ್ತ ನನಗಿದ್ದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾವನೆಯ ಪರಿವೇಷದ ವಿಪುಲ್ಯಶ್ಚರ್ಯದ ಇದಿರು ನಾನು ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ತೀರ ಬಡಕಲಾಗಿ, ಅತ್ಯತಿ ಅಲ್ಪವಾಗಿ ತೋರಿತು. ನನಗೆ ಮುದುರಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು! ನಾನೇನಾದರೂ ಹೇಳಲು ಹೊರಟರೆ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ 'ಭ್ರಮಾ ಮಾಧುರ್ಯ' ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರಸನವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ನಗುನಗುತ್ತಾ "ಎಂಥದೂ ಇಲ್ಲವ್ವಾ!" ಎಂದು ಏನೇನೂ ಹೇಳಿ ನಾನೂ ನಕ್ಕು ಅವರನ್ನೂ ನಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ!

ಆಗ ನನ್ನ ಅವನ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳದೆ, ಅವನ ತಿಳವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಲಾಪ್ರಜ್ಞೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಾತ್ಕಾರದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದ್ದೆನಾದರೂ ಈಗ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ, ನನ್ನ ಅವನ ಕಲಾಭಿರುಚಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನಾನು, ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದ ನಾನು, ಉಹಿಸಿದ್ದಷ್ಟು ಕೀಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು. ಅವನ ತವರುಮನೆ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಸಂಗೀತಗಳು ದಿನನಿತ್ಯವೂ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು ಎಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಭವದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರು ಎಂಬುದನ್ನು ಓದುಗರು ಗಮನಿಸಿರಬಹುದು. ಗಮನಿಸಿರದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅದನ್ನು ಗಮನವಿಟ್ಟು ಓದಿಕೊಂಡರೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ: ನನ್ನನ್ನು ಹೆರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಗೆ ಕಲಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾಳಮದ್ದಲೆಯ ಯಕ್ಷಗಾನರಂಗವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಎಂದು! ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ತಂದೆ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನಾಯಕರು ತುಂಬ ಶ್ರೀಮಂತಾಭಿರುಚಿಯವರೂ ಲಲಿತಕಲಾರಸಿಕರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಅಮ್ಮ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆ ತಾಳಮದ್ದಲೆಯಕ್ಷಗಾನಾದಿಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಅಜ್ಜನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತುನೂ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಸಾರಿ ಆಲಿಸಿ ಸವಿದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅದೆಲ್ಲ ಅಡುಗೆಮನೆಯ ಮೂಲೆಸೇರಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತಾಳಮದ್ದಲೆ ಇದ್ದಿತ್ತಾದರೂ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಹಿಸಿದಂತೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಿ ಜಗಲಿಗೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅಲ್ಲದೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯವರ ಕಲಾಭಿರುಚಿ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯವರ ಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತಾದಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಗೆ, ನನಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಉಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಮ್ಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ನನ್ನ ಅವ್ವ ತಾನು

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಆಲಿಸಿ ಆಸ್ವಾದಿಸಿದುದರ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು. ನನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹೋನ್ನತ ಶಿಖರವಾಗಿರುವ ಸಂಚಿಕೆಗೆ ನಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹೆಸರು ನೇರವಾಗಿ ನನ್ನ ಅವ್ಯನಿಂದಲೆ ಬಂದುದಾಗಿದೆ. ಅವ್ಯ ಯಾವುದಾದರೂ ತನಗೊದಗಿದ ಕಷ್ಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ತನ್ನಿಂದ ಏನಾದರೂ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ “ಅಯ್ಯೋ ನಾನೇ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಅಂತಿದ್ದೀನಪ್ಪಾ!” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ‘ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!’ ಎಂಬುದು ಏನೋ ಒಂದು ಕಷ್ಟಕ್ಕೋ ಗೋಳಿಗೋ ದುರಂತಕ್ಕೋ ವಾಕ್ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು ನನ್ನ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ. ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಶೀರ್ಷಿಕೆ “ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!” ಗೋಳನಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಿ, ಮಹಾಗೋಳಿಗೆ ಒಂದು “.....ಶಬ್ದ ಪ್ರತೀಕ” ವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ.

ಆಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ. ಕಾಡು ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗುವಾಗಲೂ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಮರದಡಿಯೂ ಕುಳಿತು ದಿಂಗತವಿಶ್ರಾಂತವಾದ ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಾ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಭಾವಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು ನನ್ನ ಚೇತನ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವೂ ಸಂಜೆಯೂ ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಮರಸಿಗೆ ಕೂತಾಗ, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬರುವುದನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ‘ಗೋಲ್ಡನ್ ಟ್ರೆಜರಿ’ ಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ತಲ್ಲಿನತೆಯಿಂದ ಓದುತ್ತಿದ್ದು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬಂದುದನ್ನಾಗಲಿ ಹೋದುದನ್ನಾಗಲಿ ಗಮನಿಸದೆ ‘ಖಾಲಿ’ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ, ಹೃದಯ ‘ಭರ್ತಿ’ಯಾಗಿ!

ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಿಲಕರ ‘ಗೀತಾರಹಸ್ಯ’ದ ಭಾಷಾಂತರ ಹೆಚ್ಚೊತ್ತಿಗೆ ಹೇಗೋ ಬಂದಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಮರಾಠಿಯಿಂದ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿದ ಆಲೂರು ವೆಂಕಟರಾಯರ ಕಡೆಯವರೆ ಅದನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರ ಕೊಠಳಿಗೂ ಒಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರಾರೂ ಅದನ್ನು ಓದಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಂಡಾಡಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಗೆ ಅದು ಹೇಗೋ ಸಿಕ್ಕಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ನಾಗಂದಿಗೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಆಗಾಗ ಓದುತ್ತಿದ್ದು, ಮತ್ತೆ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೆ ಹುದುಗಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸರಿ ನಾನು ಗೀತೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ವೇದಾಂತದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದ ‘ಗೀತಾರಹಸ್ಯ’ದಲ್ಲಿ ನಾನು ತುಂಬ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತಿಲಕರ ಕರ್ಮಯೋಗ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು.

* * *

ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಗಲು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಹುಡುಗರೂ-ನಾನು, ಮಾನಪ್ಪ, ತಿಮ್ಮಯ್ಯ, ಓಬಯ್ಯ, ವೆಂಕಟಯ್ಯ-ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಏನೋ ಬೇಟೆಯ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಬಂದು “ಗುಡಿಕಲ್ಲು ಕೆರೆಗೆ ಬಲೆ ಹಾಕಲು ಹೋಗೋಣವೇನೋ” ಎಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ನೆಗೆದಿದ್ದರು! ನಾನೂ ಹೊರಟೆ, ಗೀತಾರಹಸ್ಯ, ಗೀತಾಂಜಲಿ, ಗೋಲ್ಡನ್ ಟ್ರೆಜರಿ, ಸೆಲೆಕ್ಟೆಡ್ ಸ್ಪೀಚಿಸ್ ಅಂಡ್ ರೈಟಿಂಗ್ಸ್ ಆಫ್ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ-ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ, ನಾಗರಿಕತೆಯ ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದೆಸೆದು, ಅಪ್ಪಟ ಕಾಡುಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಟ ಕಾಡುಮನುಷ್ಯನಾಗಿ, ಕಿರಾತ ವೃತ್ತಿಗೆ! ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅಮ್ಮದಿರಿಗೆ ತೆಳುಗನ ದೋಸೆಗೆ ಹಿಟ್ಟು ಕಡೆಯಲೂ ಮಿನು ಪಲ್ಯಕ್ಕೆ ಖಾರ ಕಡೆಯಲೂ ಹೇಳಿಯಾಯಿತು. ಮಿನುಬೇಟೆ ಎಂದರೆ ‘ಪಕಾರ’ ಖಾತ್ರಿ!

ಬಲೆ, ಇರಿಗೊಣಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇಲರಾಳುಗಳೂ ಹಳವೈಕದವರೂ ಸೇರಿ ಹೊತ್ತು ತಂದರು. ಕಡುಬೇಸಗೆಯ ನಡುಹಗಲು ಸುಡುಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಬೆಳುದಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಬಂತೆ ನಡೆದವು! ಉತ್ಸಾಹದ ಮಹಿಮೆ ಅಂಥಾದ್ದು! ನೀರಿನ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ

ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಏನೂ ಕೆಲಸವಿರದಿದ್ದರೂ ಅವೂ ಬಾಲವಾಡಿಸಿ ಹರ್ಷೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ನೆಗೆದಾಡುತ್ತಾ ನುಗ್ಗಿಬಂದುವು ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ.

ಗಡಿಕಲ್ಲಿನ ಆ ಕೆರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡೂವರೆ ಮೈಲಿ ಇರಬಹುದು. ಆ ಕೆರೆಗೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸರ್ಕಾರಿ ಹೆದ್ದಾರಿಯ ದಂಡೆ. ಸುತ್ತ ನಿಬಿಡ ಕಾನನ ಪಂಕ್ತಿ; ಏರಿಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಯ ಕೋಗು, ಆಲೆಮನೆ, ಚೌಕಿಮನೆ, ಹೊಸಮನೆ, ಹೊರಬೈಲು ಇತ್ಯಾದಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಸ್ಥಳ ನಿರ್ಜನ. ಆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಗಾಡಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಜನಸಂಚಾರವೂ ಬಹಳ ಅಪರೂಪ. (ಈಗ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಊರೇ ಎದ್ದುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಒಂದು ಹೈಸ್ಕೂಲು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ!) ನಿರ್ಜನ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲ ಕೌಪೀನಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಕೆರೆಗಳೆದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಲು ಸಂಕೋಚವಡಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬಟ್ಟೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಬತ್ತಲೆಯಾದೆವು. ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಉಡಿದಾರವಿರುವವರು ಲಂಗೋಟಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಇದ್ದುದರಿಂದ ದಡಬಡನೆ ನೀರಿಗೆ ಇಳಿದರು. ನಾನೂ ನನ್ನಂತೆ ಇದ್ದವರೂ ಉಡಿದಾರವನ್ನು ಎಂದೋ ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಜಾಳು ಪಾಣಿಪಂಚೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡೆವು, ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದೆಳೆದು ಕಟ್ಟಿ. ನಡುಹಗಲು ಉರಿಬಿಸಿಲಿನ ಪರಿವೆಯೇ ನಮಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಕೆರೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಳವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಎದೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ನೀರು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನೀರಿನ ಆಳ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಮೆಯ ಕೆರೆಯ ತಳದ ಉಸುಬು ಏನಿಲ್ಲ ಎಂದರೂ ತೊಡೆಮಟ್ಟಕ್ಕಿತ್ತು, ಕಲೆವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಲು ನಾವು ಕೂತೇ ಮಂಡೆ ಮುಳುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನೀರಾದರೂ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಊಹಿಸಬೇಡಿ. ಅಕ್ಕಂಡೆ ಹೂವು, ಎಲೆ ಮತ್ತು ಪಾಚಿ ಹಬ್ಬಿ ಕೆರೆಯೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿಯೋ ನಡುವೆ ನೀರು ತುಸು ಆಳವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಗೈಯಗಲದ ನೀರು ಹೌದೊ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಬಲೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ನೀರಿಗಿಳಿದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ಬೇಲರಾಳುಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಕೆರೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಲೆ ಬಿಡತೊಡಗಿದರು. ಬಲೆ ಬಿಡುವುದೆಂದರೆ ಅದರ ತಳಭಾಗ ನೆಲ ಮುಟ್ಟುವಂತೆಯೂ ಮೇಲುಭಾಗ ತೇಲುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿ ಕೆರೆಯ ಒಂದು ತುಂಡನ್ನು ಸುತ್ತವರಿಯುವುದು. ಬಲೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೆಳೆದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೂರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಎರೆಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿ, ಸುಟ್ಟು, ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದ ಪಂಕ್ತಿಪಂಕ್ತಿ ಗುಂಡುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮೇಲುಭಾಗ ತೇಲುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬೆಂಡಿನ ತುಂಡುಗಳು ಪಂಕ್ತಿಪಂಕ್ತಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಆ ಬೆಂಡಿನ ಸಾಲು ನಮಗೆ ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗಿದ್ದು, ಮಿನು ಬಲೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ, ಅದರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ, ಅದರ ಎಳೆದಾಟ ಒದ್ದಾಟದಿಂದಾಗಿ ಮುಳುಗಿ ಮುಳುಗಿ ಎದ್ದು ಎದ್ದು ನಮಗೆ ಸೂಚನೆ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಒಡನೆಯ ಆ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ, ನೀರಿನೊಳಗೇ ಕೈತಡಕಿ, ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಕುಂಚಿನ ಅಥವಾ ಅವಲಿನ ಮಿನನ್ನು ಬಲೆಯ ದಾರಕ್ಕೆ ಅಪಾಯ ಬರದಂತೆ ಮಿನಿನ ಕಿವುರಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ, ಕೊರಳು ಮುರಿದು, ದಡ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಎಸೆಯುತ್ತಾರೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸೊಂಟದ ಉಡಿದಾರಕ್ಕೆ ಕಿವುರಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಿನನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸರಿ; ಬಲೆ ಬಿಟ್ಟಾದ ಮೇಲೆ, ನಮಗೆಲ್ಲ 'ದುಡುಬು'ವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ದುಡುಬುವುದೆಂದರೆ, ಕಾಡಿನ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಳುವಿನವರು ಬಿಲ್ಲಿನವರ ಕಂಡಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಓಡಿ ನುಗ್ಗುವಂತೆ ಸೋವುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಹಾಗೆ. ನಾವೆಲ್ಲ ಸಾಲಾಗಿ ಮಾರಿಗೊಬ್ಬರಂತೆ ನಿಂತು, ನೀರನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಬಡಿಯುತ್ತಾ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಬಲೆಯುತ್ತ ಓಡಿಸತೊಡಗಿದೆವು. ಕೆರೆಯ ಪಾಚಿಯೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಕಾಲು ತುಳಿತಕ್ಕೆ ತಳ ಸೇರಿ, ನೀರು ಬಗ್ಗಡವಯಿತು.

ನಾವು ನೀರಿಗಿಳಿದು ದುಡುಬಲು ಶುರು ಮಾಡಿದ್ದೆ ತಡ, ದಡದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಯೊ ಕುಳಿತೊ ತಿರುಗುತ್ತಲೊ ಇದ್ದ ನಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೆರೆಗೆ ಹಾರಿ ಬಲೆಯುತ್ತ ಈಜ ತೊಡಗಿದವು. “ಹಭೀ, ರೋಜಿ!” “ಹಭೀ, ಡೈಮಂಡ್” “ಹಭೀ, ಟಾಪಿ!” “ಹಭೀ,ಡೂಲಿ!” ಅವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಗಿ, ಹೆದರಿಸಿ ದಡಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬದವು. ಆ ಉರಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನೀರಿಗಿಳಿಯಲು ಅವುಗಳಿಗೂ ಬಹಳ ಖುಷಿಯಾಗಿತ್ತು! ಆದರೇನು ಮಾಡುವುದು? ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಂತಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಅವು ಎಷ್ಟು ಉಪಯುಕ್ತವೋ ಇಲ್ಲಿ ಅವು ಅಷ್ಟೂ ನಿರುಪಯುಕ್ತ, ಮತ್ತು ಉಪದ್ರವಕಾರಿ.

ದುಬುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕೂಗಿದ “ಅಕೊಳೊ! ಅಕೊಳೊ! ಅಲ್ಲಿ ಬೆಂಡು ಮುಳುಗ್ತಲೊ!”

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಬೆಂಡು ಮುಳುಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ತಲುಪಿ, ನೀರಿನಡಿಯಿದ್ದ ಬಲೆಯ ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ತಡವುತ್ತಾ ನಿಂತನು. ನಮಗೆಲ್ಲ ಕುತೂಹಲ, ಮಿನು ಸಿಕ್ಕತೊ ಇಲ್ಲವೊ ನೋಡಬೇಕೆಂದು. ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮಳೆ: “ಏನಾಯ್ತು? ಏನಾಯ್ತು? ಏನಾಯ್ತು” ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ತುಟಿ ಮುದುರಿಸಿ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥತಾಭಂಗಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ “ಲೌಡಿಮಗನ್ನು, ಬಲೆ ಹರುಕೊಂಡೇ ಹೋಗಾದಾ?” ಎಂದ ನಮ್ಮ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ.

“ಏ! ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಯಾ? ಕೈಯೆತ್ತು!” ಎಂದೆವು.

ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿದ. ಖಾಲಿ!

“ಥೂ ನಿನ್ನ! ಮತ್ತೆ ಭಾರೀ ಮಿನು ಹಿಡಿಯೋ ಹಮ್ಮಿರನಂತೆ ಇವನು?”

ಎಂದು ಛೇಮಾರಿಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ದುಡುಬತೊಡಗಿದೆವು.

ಆದರೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕುಂಚಿನ ಮಿನನ್ನು ಬಲೆಯ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ, ನೀರಿನೊಳಗೇ ಅದರ ಕುತ್ತಿಗೆ ಮುರಿದು, ಅದರ ಕಿವುರು ಸಂದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಸೊಂಟದ ಉಡಿದಾರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ! ಮುಂದೆ ನಮಗೆ ಬೆರಗುಂಟಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಖಾಲಿ ಕೈಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದ, ಬಲೆಗೆ ಎರಡನೆ ಮಿನು ಸಿಕ್ಕಾಗ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ತೋರಿಸುವಾಗ, ಎರಡು ಮಿನುಗಳಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾವೆಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನಿಂದ ನಿಜವಿಷಯ ತಿಳಿದು ನಾವೆಲ್ಲ ಆ ಪರಿಹಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ಸುತ್ತಣ ನೀರವ ಅರಣ್ಯ ನಮ್ಮ ನಗೆಯ ಅಲೆಯಿಂದ ನಲಿಯಿತು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಐದುಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ನಮ್ಮ ಮಿನುಬೇಟೆ ಮುಂಬರಿಯಿತು. ಮಿನೂ ‘ಮಸ್ತಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದುವು. ಆದರೆ ಸೊಂಟದ ಮಟ್ಟದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಮಿನು ಹಿಡಿಯುವ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಮಗೆ ಬಿರುಬೇಸಗೆಯ ಪರಿವೆಯ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಬಿಸಿಲು ಸುಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ದೇಹಕ್ಕೆ ಅರಿವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದಲ್ಲ; ಮನಸ್ಸು ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ದೇಹವೇ ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ನಾವು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ನೀರು ತಲೆಯನ್ನು ಮುಳುಗಿಸುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಬೆನ್ನು ತಲೆ ಎಲ್ಲ ಒದ್ದೆಯಾಗಿ ತುಸು ತಣ್ಣಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಂದು ನಮಗಾದ ಬಿಸಿಲಿನ ಹೊಡೆತದ ಪರಿಣಾಮ ಕೆಲದಿನಗಳ ಮೇಲೆಯೆ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾದುದು; ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಮಿಯುವಾಗ ಮೈಗೆಗೆ ಬಿಸಿನೀರು ಹೊಯ್ದುಕೊಂಡರೆ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಚುರುಕ್ ಎಂದು ಉರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಬೂನು ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಸುಟ್ಟಗಾಯ ಮುಟ್ಟಿದಂತಾಗಿ ನೋವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಲೂ ನನಗೆ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇನ್ನೆರಡು ದಿನ ಹೋಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಬೆನ್ನು ಕರ್ರಗಾಗಿದ್ದನ್ನು ಬೆನ್ನುತಿಕ್ಕುವವರು ಗಮನಿಸಿದರು. ಮತ್ತೂ ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನಿನ ಚರ್ಮ ಸುಟ್ಟಂತೆ ಸುಲಿಯತೊಡಗಿತು, ಆಗಲೆ ಗೊತ್ತಾದುದು ನಿಜಸಂಗತಿ!

ಬಿಸಿಲಿನ ರೌಸಿನ ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಭವಗೋಚರವಾಗದಿದ್ದರೂ ಇಂಬಳ, ಬೆಗಣೆ, ಪಟ್ಟೆಜಿಗಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕೀಟಕಾಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಿಸದಿರಲು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆಂದೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಮುಂದೆಂದೂ ಇದುವರೆಗೂ ಆಗಿಲ್ಲ; ಅಂತಹ ಒಂದು ಅನುಭವ ಅಂದು ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಒದಗಿತು. ದುಡುಬುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಏತಕ್ಕೋ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿಕೊಂಡೆ. ಏನೋ ಕೈಗೆ ನುಣ್ಣುಗಾಯಿತು. ಕಳಕು ನೀರು ನನ್ನ ಎದೆಮಟ್ಟಕ್ಕಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಸೊಂಟದ ಆ ಭಾಗ ನೀರೊಳಗಿದ್ದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೈಗೆ ಆ ನುಣ್ಣುಪಿನ ಲೋಳಿ ಲೋಳಿ ವಸ್ತು ಏನೆಂದು ಪರಶೀಲಿಸಲು ಬರೆಳುಗಳನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಾಯಿಸಿದಾಗ, ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನಷ್ಟು ದಪ್ಪಗಿದ್ದ ಆ ಪದಾರ್ಥ ನನ್ನ ಸೊಂಟದ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗವನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ನನಗೆ ದಿಗಿಲಾಯಿತು. ಹೆದರಿ ಕೂಗಿ ಕೊಂಡೆ, ಯಾವುದೋ ಹವು ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿ. ಅದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬೇಗಬೇಗನೆ ದಡದತ್ತ ಓಡಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಏನೆಂದರಿಯದೆ ನನ್ನತ್ತಲೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮಾತ್ರ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಓಡಿ ಬಂದ, ನನ್ನ ಸೊಂಟದ ಭಾಗ ನೀರಿನ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಾಣುವಷ್ಟು ದಡದಡೆಯ ತೆಳ್ಳಗೆ ನಾನು ಓಡಿದ್ದೆ. ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಬೆರಳುದಪ್ಪದ ಕರಿಬಿಳುಪು ಪಟ್ಟೆಪಟ್ಟಿಯ, ಹಾವಿನಂತೆಯೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಲೆ ಯಾವುದು ಬಾಲವಾವುದು ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸಮಗಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಜಂತು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸುತ್ತುವರಿದು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದೆ! ಅದಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿ ಕಿತ್ತೆಳೆಯಲೂ ಹೆದರೆ ಇ ಹೇಸುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅದನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಕಿತ್ತೆಳೆದು ದಡಕ್ಕೆ ಬೀಸಿ ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟ. ಅದು 'ಪಟ್ಟೆ ಜಿಗಳೆ'ಯಂತೆ! ಹುಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟೆಹುಲಿ ಇರುವಂತೆ ಜಿಗಳೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಪಟ್ಟೆ ಜಿಗಳೆ!' ಅದು ರಕ್ತ ಕುದಿದೂ ಕುದಿದೂ ತನಗೆ ತಾನೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ! ಈಗ ಅರ್ಧಮಟ್ಟಿಗೆ ರಕ್ತ ಕುದಿದಿತ್ತಂತೆ. ಪೂರ್ತಿ ಕುದಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೊಂಟವನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಬಳಸುತ್ತಿತ್ತಂತೆ! ದಡಕ್ಕೆ ಎಸೆದಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕುಟ್ಟಿದರೂ ಸಾಯಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಿಯಿಂದ ತುಂಡುತುಂಡು ಕತ್ತರಿಸಿದರೂ ಎಷ್ಟು ತುಂಡಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಜಿಗಳೆಗಳಾಗುತ್ತದಂತೆ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತರಗೆಲೆ ಒಟ್ಟುಮಾಡಿ ಆ ಕಬಂಧನನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದೆವು.

ನಮ್ಮ ನೀರು ಷಿಕಾರಿ ಮುಗಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಾನೆಲ್ಲ ಮೋಡ ಕವಿದು, ಗುಡುಗಿ, ಮಿಂಚಿ, ಸಿಡಿಲೂ ಸದ್ದುಮಾಡಿ, ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಮುಂಗಾರ ಮೊದಲ ಮಳೆ ಹನಿ ಹಾಕತೊಡಗಿತು. ಕೆರೆಯ ನೀರೆಲ್ಲ ಕೊಳಕು ಬಗ್ಗಡವಾಗಿದ್ದು ಕೆಸರು ಮೆತ್ತಿದಂತಿದ್ದ ಮೈಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಳೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಬೇಲರೂ ಹಳೆಪೈಕದವರೂ ಆ ಕೆಸರು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮೈ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ನಾವು ನಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮುದುರಿ ಗಂಟುಮಾಡಿ ಬಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಿದೆವು. ಏಕೆಂದರೆ ಬತ್ತಲೆಯಿದ್ದ ನಾವು ಬಂದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವಷ್ಟು ನಾಣ್ಣೇಡಿಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಡಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಓಡಿ ಮನೆಯ ಬಚ್ಚಲುಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡೆವು. ಭೋರ್ಗರೆದು ಬಿದ್ದ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆಂದು ಒದ್ದೆಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಓಡಿ ಬಂದವರೆಂದರೆ ನಾಯಿಗಳು ಮಾತ್ರ!

* * *

ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಮನೆಯ ಬದುಕು ಎಂದಿನಂತೆ ಸಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಳಗೊಳಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮಸೆತ ಉಂಟಾಗಿ ಬಿರುಕು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯದ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲಿನ ಮೋಡದ ಮೇಲೇರಿ ಆಕಾಶಯಾತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಅಂತರಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗಿದ್ದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಹಾಧ್ಯೇಯ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ ಹಸ್ತಗಳನ್ನು ಚಾಚಿ ನನ್ನ ಚೇತನವನ್ನು ಕರೆ ಕರೆದು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಂಸಾರಿಕ ಪಂಕಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ. ನಾನೇನಾದರೂ ಆ ಉಸುಬಿಗೆ ಕಾಲು ಹಾಕಿದ್ದರೆ 'ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ'ಯಿಂದ ಹಿಡಿದು 'ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ'ದ ವರೆಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಗೋರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು! 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ'ಯಾಗಲಿ 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' ಆಗಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ

ವಿನಷ್ಟಿಗಿಂತಲೂ ಮಹತ್ತರವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿನಷ್ಟಿಗೂ ಪಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಆತ್ಮ ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉದ್ಧಾರದಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿ ಈ ಜನ್ಮವೆ ಅಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಆದರೆ ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಕರುಣೆಯ ಕೈಹಾಕಾಗಲು ಬಿಡಿಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ಬೈಗಿನ ಹೊತ್ತು ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೆ ತಮ್ಮ ಜೊತೆ ಬರಲು ಕರೆದು ಈಗ 'ಕವಿಶೈಲ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಹೊತ್ತಿರುವ ಗುಡ್ಡದತ್ತ ಏರಿದರು. ಅವರ ಕೈಲಿ ಕೋವಿ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಸೋಜಿಗವಾಯ್ತು. 'ಮರಸು' ಕೂರಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೇನೋ? ಅದಕ್ಕೆ ಜೊತೆಗಿರಲು ನನ್ನನ್ನು ಒಬ್ಬನನ್ನೆ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದುದು ಹುಸಿಯಾಯ್ತು.

ನಾವು ಗುಡ್ಡವೇರಿ ತರುವಾಯ 'ಭೂತದ ಸಿಲೇಟು' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದ, ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಯೆಡೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವರು ಕೂತು, ನನ್ನನ್ನೂ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಕೂರುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗಿದ್ದರೂ ಸಂಜೆಗೆಂಪು ಎದುರು ಮಲೆಯ ಪರ್ಣನಿಬಿಡವಾದ ಅರಣ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಗೂಡುಗೊತ್ತುಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಉಲಿ ಇಂಪಾಗಿತ್ತು.

ಅವರು ಏನನ್ನೂ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಬಹಲ ಹೊತ್ತು ವಿವರವಿವರವಾಗಿ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ (ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಹಾಗೆ.) ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ತಮ್ಮ ತಂದೆ ಬಸಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ವಿಧವೆಯಾಗಿರುವ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಏನೇನು ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಳಿದರು. ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ತನಗಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲ ಒಡವೆ ದುಡ್ಡು ಒಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಮನೆಯ ಆಸ್ತಿಯ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುದಾರನಾಗಿರುವ ನನಗೂ ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಂಗಿಯರಿಗೂ ಏನೂ ವಂಚನೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರು. ತಾವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಬರಿಯ ಉಹೆಯಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಲು ಅವರು ಡೈರಿ ಇಟ್ಟು ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದರು.

ನನಗೀಗ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿವಿ ಕೇಳಿತು; ಮನಸ್ಸೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಗ್ರಹಿಸಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲೆ ಇಲ್ಲ! ನನಗೆ, ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ, ನನ್ನ ತಂಗಿಯರಿಗೆ ಕಷ್ಟಸಂಕಟ ಅನ್ಯಾಯಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನ ಚೇತನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾದಂಬರಿಯ ದಾರುಣ ಸಂಕಟದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರುಣ ರಸಾನುಭವ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡಿತೇ ವಿನಾ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಯಾವ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವ ಸಂಚಾರವೂ ಆಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖನಾಗಿ ಕಲಕಿದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ!

ಈಗ ಉಹಿಸುತ್ತೇನೆ: ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ಆ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನದ ಸದುದ್ದೇಶ, ಮನೆ ಪಾಲಾಗುವ ಕಾಲ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುತ್ತಾ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನಾನು ರಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಆಸ್ತಿಯ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ಅವರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಬದಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ಬಸಪ್ಪಗೌಡರ ಕಡೆಗೆ ಸೇರುವಂತಾಗಲಿ ಎಂದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು. ಆದರೆ ಆ ವಿಚಾರವೇನೂ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಇಳಿಯದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಈಗ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆಂದೂ ಅದನ್ನು ನೆನೆದೆಯೆ ಇಲ್ಲವೇನೋ!

* * *

ಅಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರ ಹಾಗೆಯೆ ನನ್ನ ಅವ್ಯನೂ ಒಂದು ದಿನ ಸಮಯಕಾದು ಕೆರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೆ ಮನೆಯ ಪೂರ್ವದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲೆಡೆ ಸಂಧಿಸಿ, ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವಂತೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರು ಯಾರನ್ನೂ ದೂರಲಿಲ್ಲ. 'ಮನೆ

ಪಾಲಾಗುತ್ತದಂತೆ. ನಮ್ಮ ಪಾಲನ್ನು ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲಾಯಿದ ಇದ್ದು ಬಿಡೋಣ

ಎಂಬರ್ಥದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರು, 'ನಾನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇನು' ಎಂದು. 'ನನಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿದೆ' ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರೇ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು, ನನ್ನ ತಂದೆ ಅವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದನ್ನು. ನನ್ನ ತಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದರಂತೆ "ಏನಾಗಲಿ ಬಿಡಲಿ, ನನ್ನ ಮಗನ್ನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿಸಿಬಿಡ್ತೀನಿ!" ಎಂದು. ತಂದೆಯ ಆಶೆಗೆ ತಾಯಿ ವಿರುದ್ಧವಾದಾರೇ?

ಆದರೂ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಮಗನಾದವನು ತಾಯಿಯಾದವಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಹೊರಬೇಕೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನು ಹೊರುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲದೆ ಉದಾಸೀನವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಆಗಾಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ನಾನು ರಜೆಗೆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಮೈ ಸರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಡುಗಬುದ್ಧಿಯ ನಾನು ಇತರ ಹುಡುಗರೊಡನೆ ಆಟದಲ್ಲಿ, ಶಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಅಲೆತದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹಿರಿಯ ಅಮ್ಮಂದಿರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ನನ್ನದು. ಇತರರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಾನು ಮಾತ್ರ ದಿಕ್ಕಾಗಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ಖಂಡಿತ ನಾನು ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಃ ಯಾರಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾದರೂ ಯಜಮಾನರೂ ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ. ಒಂದು ಸಾರಿ ಅವನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದೆ. ಅವನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಹುಷಾರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನೋವನ್ನು ಹೊರಗೆಡವಿದರು, ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿಯ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೆ. "ಏನು ಪುಟ್ಟೂ, ನನಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ನೀನು ಬಂದು ಮಾತಾಡಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ?" ಅಂದರೆ ತಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಉದಾಸೀನನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಆಗ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ತರುವಾಯ ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ, ದುಃಖಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ, ಸಂಕಟಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದೇನೆ. ಅವರು ತೀರಿಹೋದ ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ, ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಮನುಷ್ಯತ್ವ' ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಸಂಜೆ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ದಡದ ಹಸುರು ದಿಬ್ಬದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬನ ಕುಳಿತು, ಅವನನ್ನು ನೆನೆದು ಕಂಬನಿ ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಅಂದು ಅವರಿಗೆ ನಾನಾಡಿದ ವೇದಾಂತದ ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತಾ ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಒಂದು ಕವನದಲ್ಲಿ ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಅಂದು ನಾನಾಡಿದ ವೇದಾಂತದ ಮಾತುಗಳಿವು: "ಅವನು ನನಗೇನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲ ಅಂತಾ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀಯಾ? ನೀನು ಅಂದರೆ ಬರಿಯ ಈ ನಿನ್ನ ದೇಹವೇನು? ನೀನು ಸತ್ತರೂ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮ ಅವರವಾಗಿರುತ್ತದೆ....." ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರಃ

"ಆಗಲಪ್ಪಾ! ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇರು, ನೀನು ಸುಖವಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗದೇ ಸಂತೋಷ!"

ನನ್ನ ತಂದೆ ನನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಸಂಗತಿ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ, ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ: ಆ ಮಗನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಬರುವವಳು ನನ್ನ ತಾಯಿಯೆ ಆಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆ ತಾಯಿಗೆ ನನ್ನಮ್ಮನಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ(೩.೧೦.೧೯೭೧).

೧೯೨೧ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಐದನೆಯ ಫಾರಂನಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಎರಡನೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ದಸರಾ ರಜಕ್ಕೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಒಂದು ಸಂಗತಿ, ಅಂದು ದೈನಂದಿನ ಒಂದು ಯಶಸ್ವಿ ಸಾಧಾರಣ ಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಇಂದು ಒಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ವಿಧಿನಿಯಂತ್ರಣದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳು ಲನೆಯ ತಾರೀಖು.(ಮುಂದೆ ೧೯೨೯ರಲ್ಲಿ ಅದೇ ನನ್ನ ದೀಕ್ಷಾದಿನವೂ ಆಗುವುದೆಂದು ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು!) ನಾನು ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ನೆಂಟರ ಮನೆ 'ಇಂಗ್ಲಾದಿ'ಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ದೇವಂಗಿ ಮನೆಯವರು ಪಾಲಾಗಿ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಇಂಗ್ಲಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಆಪ್ತಮಿತ್ರರಾದ ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಅವರ ಹಿರಿಯ ಮಗ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ, ಅವರ ಸೋದರಮಾವನ ಮನೆಗೆ, ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಾದಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಟ, ಬೇಟೆ, ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ತಾಯಿ (ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ತಂಗಿ) ತೀರಿಹೋಗಿ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ನಂಬಳದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಅದೂ ಒಂದು ಅಚ್ಚರಿಯ ಸಂಗತಿಯೇ ನನ್ನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ! ಏಕೆಂದರೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ನಾವು (ಎಂದರೆ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಹುಡುಗರು) ಆ ಮದುವೆಗೂ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಆ ಮದುವೆ ನಡೆದದ್ದು ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ. ನಾವು ಹುಡುಗಬುದ್ಧಿಯವರೆಲ್ಲ ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹರಟೆ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದ್ದೆವು. ಕುಪ್ಪಳಿ ಹುಡುಗರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಬಂದು ನಂಬಳದ ಮನೆಯವರೊಬ್ಬರು ನಮ್ಮನ್ನು ಒಳಗೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಹಾಸಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಲು ಗೋಗರೆದು ಕರೆದರೂ ನಾವು ಉಡಾಫಿಮಾಡಿ 'ಬರುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟೆವು. ಆದರೆ ರಾತ್ರಿ ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ಚಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಒತ್ತಿಬತ್ತಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡರೂ ನಡುಕು ತಪ್ಪದೆ ತುಂಬ ತೊಂದರೆಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆವು! ೧೯೧೭ರಲ್ಲಿಯೋ? ೧೯೧೮ರಲ್ಲಿಯೋ?

೧೯೨೧ನೆಯ ಇಸವಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೭ರಂದು ದೇವಂಗಿ ದೊಡ್ಡಮಾವನಿಗೆ (ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರನ್ನು ನಾನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ) ಅವರ ಹೊಸ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತು, ತವರುಮನೆ ನಂಬಳದಲ್ಲಿ. ಅದು ಹೆಣ್ಣಾಗಿರದೆ ಗಂಡಾಗಿದ್ದಿದ್ಧರೆ? ಈ ನನ್ನ ನೆನಪಿನದೋಣೆಗೆ ಏರುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ! ಆದರೆ ಜಗನ್ನಿಯಂತ್ರ ವಿಧಿಯ ಚಿತ್ರಲೀಲೆ ಹಾಗೆ ಇಚ್ಛಿಸಿತ್ತು!

ಆದರೆ ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷ ತುಂಬುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನ ಬಾಳಿಗೆ ಆಗತಾನೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಶಿಶು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಯಾರುತಾನೆ ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು?

ಸಂಜೆ ಸುಮಾರು ಐದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ಹರಟುತ್ತಾ ದೊಡ್ಡಮಾವ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು "ಬರ್ತಿಯೇನೋ ನಂಬಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರೋಣ" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನನ್ನ ಜೊತೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಸ್ವಂತ ಮಕ್ಕಳು ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಮಾನಪ್ಪ ಮತ್ತು ಅವರ ತಮ್ಮದಿರು ನಾಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳು ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಮುಂತಾದವರೂ ಇದ್ದರು. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೆ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆಯೇ? ಅವರೆಲ್ಲ ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನೇನು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ನೆಂಟರ ಹುಡುಗನಾದ್ದರಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದವರು ಎಂತಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಾರೆ-ಎಂದು ಊಹಿಸಿ ನಾನು 'ಆಗಲಿ, ಬರ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿದೆ. ಮಾವ ಹೋಗುವುದು ಏಕೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರು ಹೇಳಿದರು, ಅವೊತ್ತು ನಂಬಳದಲ್ಲಿ 'ಬಾಲೆ ತೊಟ್ಟಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ಮನೆ' ಎಂದು. ಮಾವ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಾಗ ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕಾಡುಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಗಾವಲೆಂಬಂತೆ ಒಬ್ಬ ಆಳು ಮಾತ್ರವೇ ಕೋವಿಹಿಡಿದು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಸೋಜಿಗವಾಯಿತು, ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಯಾರೂ ಏಕೆ ಜೊತೆಗೆ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು. ಅವರು ಯಾರೂ ಬರದಿರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯುವ ವಿದಗ್ಧತೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಏರಿರಲಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಮುಗ್ಧತೆ ಅಂದು!

ನಾವು ಹೊರಟಿದ್ದು ದಟ್ಟಕಾಡಿನ ಒಳದಾರಿಯಲ್ಲಿ. ಆ ಕಾಲುದಾರಿ ಹಳುವಿನ ನಡುವೆ ಅಂಕುಡೊಂಕು ಏರಿ ಇಳಿದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೋದರೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಮೈಲಿಗಳಾಗಬಹುದಾಗಿರುವ ನಂಬಳ ಈ ಕಾಡಿನ ಒಳದಾರಿಯಿಂದ ಹೋದರೆ ಎರಡೂವರೆ ಮೂರು ಮೈಲಿಗಳಾಗಬಹುದೇನೋ? ನಾವು ಹೊರಟಾಗಲೆ ಬೈಗು ಬಳಿಸಾರಿತ್ತು. ಹೊರಟು ದಿಬ್ಬವೇರಿ ನಿತ್ಯ ಶ್ಯಾಮಲ ನಿಬಿಡಾರಣ್ಯ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದಾಗ ಮರಗತ್ತಲೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಬೈಗುಗಪ್ಪೂ ಇಳಿದು ಬಂದಿತು. ಕಾಡಿನ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಗೂ ಹಾರಿಹೋಗುವ ವಿವಿಧ ಹಕ್ಕಿಗಳ ನಾನಾ ಕಲರವ ಸುಮಧರವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಾಡಿನ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೋದಂತೆಲ್ಲ ಕಾಡುಗತ್ತಲೆಯ ಜೊತೆಗೆ ನೀರವತೆಯೂ ಅತಿಶಯವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು ತುಸು ಹೆದರಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಜೀರುಂಡೆಗಳ ಕರೆಕರೆಯ ಚೀರ್ದನಿ ಆ ನೀರವತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಗರಗಸದಿಂದ ಕೊಯ್ಯುವಂತಾಗಿ ಕಿವಿಗೆ ಕರ್ಕಶವಾಯ್ತು.

ಹಳುವಿನ ದಾರಿ ಕಾಲುದಾರಿ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಮಾವ ಮುಂದೆ, ಅವರ ಹಿಂದೆ ನಾನು, ನನ್ನ ಹಿಂದೆ ಕೋವಿ ಹೊತ್ತ ಆಳು. ಪಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ ಸಂಭಾಷಿಸುವಂತೆ ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರು ಕಾಲುದಾರಿಯ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಹಳುವಿನ ಮಧ್ಯೆ ದಾರಿಯ ಕಡೆ ಕಲ್ಲುಗಿಲ್ಲ ಎಡವದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನನಗಿಂತಲೂ ಬಹಳ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದವರೊಡನೆ ಎಂಥ ಮಾತು? ದಾರಿ ಮೌನವಾಗಿಯೆ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನೇಕೆ ಬರಲೊಪ್ಪಿದೆನೋ ಎನ್ನುವಂತಾಗಿತ್ತು.

ನವಿಲುಕಲ್ಲು ಗುಡ್ಡದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಆ ಕಾಲುದಾರಿ ಮೇಳಿಗೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಕೊರಕಲು ರಸ್ತೆಗೆ ಅಥವಾ ಹಳ್ಳಿಯ ಗಾಡಿದಾರಿಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತು. ದಾರಿ ಅಗಲವಾದಾಗ ಮಾವನ ನಡೆ ನಿಧಾನಿಸಿತು; ನಾನು ಅವರ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದೆ. ಆಗ ಮಾತಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆವು.

ಏನೇನು ಮಾತಾಡಿದೆವೋ ನನಗೀಗ ನೆನಪಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಮಾತು ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ಅವರು ನಂಬಳದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಸರು ಸೂಚಿಸಲು ಹೇಳಿದರು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ನಮಗೆಲ್ಲ ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಬಿಗುಮಾನದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕರು ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ದರ್ಪಕ್ಕೆ ಮಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಲೌಕಿಕದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ನಿಷ್ಠುರ ನಿರ್ಭಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದೇನೋ? ಆದರೆ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮತಮೌಢ್ಯದ ಉಸುಬಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ತಮ್ಮತನವನ್ನೆಲ್ಲ ಪುರೋಹಿತ ಹಾರುವರ ಕಾಲಡಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದ ಗೌಡರುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅಂತಹ ಒಬ್ಬ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕ ಬುದ್ಧಿಯ ಸಮರ್ಥ ಮುಂದಾಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದುದೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅವರೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗೊಡ್ಡದಾಸರಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜೋಯಿಸರು ಶೂದ್ರರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಸರನ್ನೆ ಅವರ ಮಗಳಿಗೂ ಇಟ್ಟು, ನಾನು ಕುಳ್ಳಮ್ಮಗೊ ಗಿಡ್ಡಮ್ಮಗೊ ಬೊಳ್ಳಮ್ಮಗೊ ಗಂಡನಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ನಾನೆ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ: ಒಂದು ದಿನ ದೇವಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಮೈಮೇಲೆ ದೇವರು ಬರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಣಮಗನಂತೆ ಹೂಂಕರಿಸಿ ಏನೇನೋ ಕಣಿ ಹೇಳಲು ತೊಡಗಿದಾಗ ಇವರು, ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕೆಸರ್ಹಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿದ್ದ ಜಮಾಖಾನದ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದವರು, ಕೈಗೆ ಒಂದು ಬೆತ್ತ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಆ ಗಣಮಗನಿಗೆ ರಪ್ಪರಪ್ಪನೆ ಹೊಡೆದಾಗ ಅವನು ದೇವರತನವನ್ನೂ ಗಣಮಗನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ತಟಕ್ಕನೆ ಕಳಚಿ ಎಸೆದು "ಅಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಹೊಡಿಬೇಡಿ!" ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಅವರ ಕಾಲು ಹಿಡಿದು 'ತಪ್ಪಾಯ್ತು' ಎಂದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದುದನ್ನು!

ಅವರನ್ನು ಕೈಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರೆಲ್ಲ ಕೈಸ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಐರೋಪ್ಯಪಾದ್ರಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಪುಸಲಾಯಿಕೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾದುದಕ್ಕೆ, ಒಬ್ಬ ಆಂಗ್ಲೀಯ ಪಾದ್ರಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ತನ್ನ ಮಿಶನ್ನಿನ ಸೈನಾಡ್ ಅಥವಾ

ಸೈನೋಗಾರ್ ಗೆ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿ ಕಳಿಸಿದ ಒಂದು ಪುಸ್ತಿಕಾರೂಪದ ವರದಿಯಲ್ಲಿ, ಮಂಡಗದ್ದೆ ಚನ್ನಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ಕೈಸ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುದಾಗಿಯೂ, ಆದರೆ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮತದಲ್ಲಿಯೆ ಮುಂದುವರಿಯಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ತಮ್ಮ ಹಿಂದೂಮತದಲ್ಲಿಯೆ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಈ ಅರ್ಥ ಬರುವಂತೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಪಾದ ತೊಳೆದು ನೀರನ್ನು ಪವಿತ್ರತೀರ್ಥ ಎಂದು ಕುಡಿಯುವುದು!' ಅಲ್ಲಿಯ ಶೂದ್ರರ ಆಗಿನ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲೇನೋ ಆ ಪಾದ್ರಿ ಒಂದಿನಿತೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಲ್ಲ!

ಅವರು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಸೇವಾ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದರಂತೆ. ಆದರೆ ನಾನೀಗ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಗತಿ ನಡೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾದಂತಿದ್ದರು. ನನಗೆ, ಅವರ ಬದುಕಿನ ಆ ಗಂಭೀರ ವಿಚಾರಗಳಾದವುಗಳೂ ಗೊತ್ತಿರದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ನನಗೆ, ಬರಿಯ "ದೇವಂಗಿ ದೊಡ್ಡಮಾವ" ಮಾತ್ರರಾಗಿ ಅಷ್ಟೇನೂ 'ಭಯಂಕರ' ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಗೌರವವಿದ್ದು, ಅವರೊಡನೆ ಹಿರಿಯ ಇತರರೊಡನೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಲಘುವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವರು ನನ್ನೊಡನೆ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದಲೆ ವರ್ತಿಸಿ ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನನ್ನ ಅನುಭವ. ಒಮ್ಮೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಾವುದೂ ಕಛೇರಿ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಏನೋ ಅವರೂ ಕೂಡಿಗೆ ಮಣೆಗಾರರೊಡನೆ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಅವರು "ಏನೋ ನೀನು ಎಂ.ಎ. ಪಾಸು ಮಾಡ್ತೀಯೇನೋ?" ಎಂದು ಲಘು ಹಾಸದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ನಾನು 'ಎಂ.ಎ.'ಯ ಗುರುತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಅದರ ಅಸಂಭಾವ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಅರಿಯದಿದ್ದರೂ ಒಂದಿನಿತೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ "ಓಹೋ!" ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದೆ. ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಓದಲು ಹೋಗಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಿದ್ಯ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸುದ್ದಿ ಅವರ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ನನ್ನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಮೂಡಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಕೀರ್ತಿಯ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಶಿಶುವಿಗೆ ಹೆಸರು ಸೂಚಿಸಲು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ.

ನಾನು ತುಸು ಸಂಕೋಚದಿಂದಲೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿ, ನಡೆಯುತ್ತಲೆ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಆಗಲೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಮಬ್ಬು ದಟ್ಟಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದಾರಿ ಮಸಗು ಮಸಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಮ್ಮರಗಳ ನೆತ್ತಿಯ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿ ಅರಿಲುಗಳೂ ಮಿಣುಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ನೆಲೆಗಳಿದ್ದ ದಟ್ಟಮರಗಳಿಂದಾದ ಕಡುಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಮಿಣುಕುಹುಳಗಳ ಕಾಂತಿಯೂ ಗೋಚರಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಹಾದಿ ದೈನ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದ ಬೇಲಿಯ ತಡಬೆ ದಾಟಿ, ಅವರ ಮುಂಚೆಕಡೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯ ಸಮಿಪದಲ್ಲಿಯೆ ಹಾದು ಮುಂಬರಿಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ದಾರಿ ಕಾಣಿಸದಷ್ಟು ಕಷ್ಟಾಯಿತು. ಹಾದಿಯ ಬಳಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಂದಿ ಮಾಡಿಸಿ ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಅದನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಾ ಆಳು ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಅದರ ಮಂದಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾದಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಮುಂದುವರಿದು, ನಂಬಳದ ಮನೆ ಸೇರುವುದರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕತ್ತಲಾಗಿತ್ತು. ಜಗಲಿಗೆ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದರು. ಗೌಡರು ಬರುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಮನೆಯವರು.

ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನನ್ನ ಓರಗೆಯ ಹುಡುಗರಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ತುಂಬ ಬೇಸರವೂ ಆಯಿತು, ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಇವರೊಡನೆ ಬರಬಾರದಿತ್ತು ಎನ್ನಿಸಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಲೀಲಾಮಯಿ ಜಗದಂಬೆ ಮುಂದೆ, ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ, ನನಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿ ಮಧುಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿದ್ದ ಆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಕೂಸಿಗೆ ನಾನೆ ಹೆಸರಿಡುವಂತೆ ವ್ಯೂಹ ಯೋಜನೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದಳು. ಅದೇನಾದರೂ ಅಂದು ಹೊಳೆದಿದ್ದರೆ! ಬೇಸರವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ?

'ಬಾಲೆ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪೂರೈಸಿ, ನಮಗೆಲ್ಲ ಔತಣದೂಟವಾಯಿತು: ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅವತರಿಸಿದ್ದಳು, ಹೆಸರಾಂತು: 'ಹೇಮಾವತಿ!'

೧೯೨೨ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳು 'Beginner's Muse' ಪ್ರಕಟವಾದ ಮೇಲೆ, ಹಿಂದೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಿಲಸ್ತರ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿ ಜಾತಗಟ್ಟವನೆಂದು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೊರದೂಡಿದ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಒಕ್ಕಲಿಗರೂ ನನಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ತೋರಿದರು, ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯವನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು! ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಚೇತನ ಜಾತಿಗೀತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಿರಿ ನಿಂತಿತ್ತು, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃಪೆಯಿಂದ. ನನ್ನ ಆಪ್ತ ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿದ್ದರು, ವೈಶ್ಯರಿದ್ದರು, ಮುಸಲ್ಮಾನರಿದ್ದರು, ಕ್ರೈಸ್ತರಿದ್ದರು, ಶೂದ್ರರ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪಂಗಡಗಳವರೂ ಇದ್ದರು. ನನಗೆ ಜಾತೀಯತಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವ ಮನೋಧರ್ಮವೆ ಲುಪ್ತವಾಗಿತ್ತು, ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನಿಜವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ. ಆ ಮತದವರು ಈ ಮತದವರು ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಕುಳಿತು ಊಟ ತಿಂಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ಅವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಯಸ ಉಂಡು, ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ ಅವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಲಾವು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ, ನಾನೊಬ್ಬ ಸುಧಾರಕ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಲ್ಲ.

ನನ್ನ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಕೆಲರು-ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯ, ಎಚ್.ಬಿ.ನಂಜಯ್ಯ, ಹನುಮಯ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಖಿಲ ಮೈಸೂರು ಒಕ್ಕಲಿಗ ಯುವಜನ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಬಲವಂತ ಮಾಡಿದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ, ಇನ್ನೂ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ಮೆಹನತ್ತು ಮಾಡಿ ಮೆರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶೂದ್ರನಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯವನೆ ಒಕ್ಕಲಿಗನಾಗಿ, ಇಂತಹನೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ ಎಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯುಂಟು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಚಪಲತೆ ಅವರಿಗೆ.

ನಾನು 'ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ' ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಬರೆದಾಗ ಎಂತೊ ಅಂತೆಯೇ 'ಅಮಲನ ಕಥೆ' ಬರೆದಾಗಲೂ (೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ) ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದರಂತೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಿಗೆ ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮುಂದೆ ತಾವು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೀಳು ಮತ್ತು ನೀಚರೆಂಬ ಭಾವನೆ ಶೂದ್ರವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಬೇರೂರಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗೇನು ತೊಲಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂದಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮ.

ನಾನು ಅಂದಿನವರೆಗೆ ಆ ತರಹದ ಸಮ್ಮೇಳನ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಪೇಟೆಯ ಜೀವನ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದರೂ ನಾನು ಇನ್ನೂ ತುಸು ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಯೆ ಆಗಿದ್ದೆ. ಹೊಸ ಗೆಳೆಯರು (ನನ್ನನ್ನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕರೆತಂದ ಹಳ್ಳಿಯ ಮಿತ್ರರು ಹೊಸಮನೆ ರಾಮಪ್ಪ ಮತ್ತು ಗೋವಿನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಪ್ಪ ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು, ಒಂದು ವರುಷದ ಹಿಂದೆಯೇ. ನಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಯ್ಯ, ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪ ಬಂದಿದ್ದರು) ಜೊತೆ ಇರುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಅವರೊಡನೆ ಹೊರಟೆ. ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ಫರ್ಲಾಂಗು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಏರ್ಪಾಡುಮಾಡಿದ್ದರು. ಊಟ ತಿಂಡಿಗಳಿಗೆ ನಾವು ಅಷ್ಟು ದೂರವೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎರಡಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಊರಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುರುಚಲ ಕಾಡಿನಂತಿದ್ದು ನಡುವೆ ಒಂದೆಡೆ ಹಳ್ಳವಿತ್ತು. ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತೆಂಬುದು ಮುಂದೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಒದಗಿರುವ, ಸಾವು ಬದುಕಿನ ಕೆಲವು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ 'ಪುಣ್ಯ' ಚನ್ನಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ನಡೆಯಿತೋ ಅದೊಂದೂ ವಿವರ ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕವಿ ಎಂದು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದುದೂ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಬಂಧ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನ ಬಂದುದೂ ನೆನಪಿದೆ. ಎಂಟಾಣೆಗಾತ್ರದ ಒಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಗಡಿನ ಮೇಲೆ Poet ಎಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿರುವ ಆ 'ಪದಕ' ಇನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿದೆ. ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಬಂಧ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಬಂದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಫ್ರೆಂಚ್ ಕಾದಂಬರಿ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಡ್ಯೂಮಾಸ್‌ನ "The Three Musketeers" ಇನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿದೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಳು ತಿಂದು ಬಹುಮಾನ ಅಂಟಿಸಿದ ಚೀಟಿ ಹೀಗಿದೆ:

THE VOKKALIGARA STUDENTS UNION

CHANNAPATNA

ESTD-1918

COMPETITIVE EXAMINATIONS 1922

First Prize Awarded to K.V.Puttappa

V.S. Union, Mysore

For

English Essay writing

On the occasion of

The Third Anniversary Celebration on

Saturday the 21st October, 1922

With

B.N. Vizayadeva Esqr. M.A., Bar-at-Law,

Advocate & Member of the Legislative Council

Fellow of the Mysore University, in the Chair.

B.G.Dase Gowda, Secretary

V.Venkatappa Hon.:, President

ಆ ಪುಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು K.V.Puttappa, III Form, W.M.C.H.School, Mysore.

“V.S.Union” ಅಂದರೆ “Vokkligara Sangha or Students’ Union” ಎಂಬರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಯಾವ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಘಕ್ಕೂ ಸೇರಿದವನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು, ಹಿಂದೆಯೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ, ಯಾವ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೂ ಸೇರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನಗೆ ಬಹುಮಾನ ಬಂದಿರುವುದು ನಾನು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯ ಎಂದು. ಇದೆಲ್ಲ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಿತೋ ನಾನರಿಯೆ. ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹೋತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗೂ ಅಷ್ಟೇನೂ ಬೆಲೆ ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!

ಸಮ್ಮೇಲನದ ಕೊನೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮೇಲನಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಮತ್ತು ಸಮ್ಮೇಲನಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಜಾತಿ ಬಾಂಧವರಿಗೆ ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಭಾರೀ ಔತಣದ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಹಲವಾರು ಬನ್ನೂರು ಟಗರುಗಳಿಗೆ ದೊರಕಿತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ!

ಹಿಂದೆಯೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಇಳಿಸಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೂ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೂ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಫಲಾಂಗಿಗೆ ಹತ್ತಿರತ್ತಿರ ದೂರವಿತ್ತು. ನಡುವೆ ಮನೆ ಬೀದಿ ಯಾವುದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಬೆಳೆಯಲಿರುವ ಪಟ್ಟಣದ ತುದಿಯಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಹಕ್ಕಲು ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಆ ಹಕ್ಕಲಿನ ನಡುವೆ ಅದನ್ನು ಇಬ್ಬಾಗ ಮಾಡಿದಂತೆ ಊರಿನ ಕೊಳಚೆ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಒಂದು ಮಹಾ ಚರಂಡಿ ಆಕಳಿಸುತ್ತಾ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೆರಡಾಳು ಆಳವಾಗಿಯೂ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂವತ್ತು ಅಡಿ ಅಗಲವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅದನ್ನು ನೀರು ತುಂಬಿ ಹರಿದಾಗ ಒಂದು ‘ಹಳ್ಳ’ವೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದಿತ್ತು. ಅದರ ಇಕ್ಕೆಲದ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಳದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಳ್ಳುಗಳು ಬೆಳೆದು ಕೊರಕಲು ಕೊರಕಲಾಗಿತ್ತು. ಇತ್ತಿಂದತ್ತ ದಾಟಲು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಮೋರಿ ಕಟ್ಟಿತ್ತು, ಒಂದು ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿ ಓಡಾಡಬಹುದದಾಷ್ಟು ಅಗಲವಾಗಿ. ಆ ಹಕ್ಕಲಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೊಂಟೆತ್ತರದ ಕುಣಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿದ್ದರು, ತೆಂಗಿನಸಸಿ ನೆಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂತೆ.

ಈ ವಿವರ ವರ್ಣನೆ ಏಕೆ ಆವಶ್ಯಕವಾಯಿತೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ನನಗೊದಗಿದ ವಿಪತ್ತಿನ ಭೀಕರತೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಔತಣವೆಲ್ಲ ಮುಗಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮೋಡ ದಟ್ಟಯ್ಯಿ ಮಿಂಚು ಗುಡುಗು ಸಿಡಿಲುಗಳ ಆರ್ಭಟ ಭಯಂಕರವಾಯಿತು. ಮಳೆ ಶುರುವಾದರೆ ಅದು ನಿಲ್ಲುವವರೆಗೂ ನಾವು ಹಾಸ್ಟಲಿನಿಂದ ಹೊರಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಬಳಿಯೂ ಕೊಡೆಗಿಡೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದರೂ ಆ ಬಿರುಮಳೆಗೆ ಅದೊಂದೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಉಟ ಮುಗಿಯುತ್ತಲೆ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಕೈತೊಳೆದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿ ನಾವು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸುವ ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟರು, ಯಾರೊ ಒಬ್ಬರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ತೋರ ಮಳೆಹನಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಪ್ಪನೆ ಇಲ್ಲೊಂದು ಅಲ್ಲೊಂದು ಬಿದ್ದ ಸವ್ವುಳ ಕೇಳಿಸಿತು. “ಬನ್ನಿ, ಬನ್ನಿ, ಬೇಗ ಹೊರಡಿ!” ಎಂದು ಯಾರೋ ಕೂಗಿದರು. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆ ಕವಿದಿದ್ದುದರಿಂದ ಯಾರೊ ಒಬ್ಬ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಒಂದು ಲಾಟೀನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆಯುತ್ತ ಬಾಗಿಲತ್ತ ಧಾವಿಸಿದರು. ನಾವೂ ಸತ್ತೆವೊ ಕೆಟ್ಟೆವೊ ಎಂಬಂತೆ ಗುಂಪುಗುಂಪು ನುಗ್ಗಿದೆವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭೋರೆಂದು ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸಿ, ಮಳೆ ಮುಸಲಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಆ ಸ್ಥಳದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದವರು, ದೂರದಲ್ಲಿ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮಳೆಯ ಜವನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಸುಗುಮುಸುಗಾಗಿದ್ದ ಲಾಟೀನಿನ ಬೆಳಕಿನತ್ತ ಓಡತೊಡಗಿದರು. ಊರಿನ ಪರಿಚಯವಿರದೆ ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ನನ್ನಂತಹ ಕೆಲವರು ದಾರಿ ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಲಾಟೀನಿನ ಬೆಳಕಿನ ದಿಕ್ಕನ್ನೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓಡತೊಡಗಿದೆವು. ಬಿರುಗಾಳಿ, ಬಿರುಮಳೆ, ಗುಡುಗು, ಸಿಡಿಲು, ಮಳೆಯ ಹನಿ ಬಾಣದಂತೆ ಮುಖಕ್ಕೆ ಎರಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದು ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ದಿಕ್ಕು ಹಿಡಿದ ನಾವು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದೆವು. ಎಷ್ಟು ಕೂಗಿದರೂ ಕರೆದರೂ ಲಾಟೀನಿನವರು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಓಡಿದರು, ಓಡಿದರು, ಓಡಿಯೆಬಿಟ್ಟರು. ಲಾಟೀನಿನ ಮಂದಕಾಂತಿಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವೂ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಓಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆದಷ್ಟು ಶೀಘ್ರ ರಿಕಾಣಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಸರದಲ್ಲಿ.

ಈಗ ನಾವು ಓಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಹಕ್ಕಲಿನಲ್ಲಿ, ತೆಂಗಿನಸಸಿಗಳನ್ನು ನೆಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಎದೆಯೆತ್ತರದ ಕುಣಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿದ್ದ ಹಕ್ಕಲಿನಲ್ಲಿ! ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನಾನು ಒಂದು ಕುಣಿಗೆ ಬಿದ್ದೆ! ಅಯ್ಯೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಯಾರೋ ಇನ್ನೊಂದು ಕುಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕಿರಿಚಿದ ಸದ್ದು ಆ ಭೋರಿಡುವ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಮಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಿಸಿತು! ಹಾಗೆಯೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು!

ಆ ಕುಣಿಗಳೂ ಹೊಸತಾಗಿರದೆ ಎಂದೂ ತೋಡಿದವಾಗಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುಗಿಡಗಂಟೆಗಳು ಬೆಳೆದು ಅಪಾಯಕರವಾಗಿದ್ದವು. ನಾನು ಬಿದ್ದೊಡನೆ ನಾನೇ ನೆಯ್ತು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನನ್ನ ಟೋಪಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. (ಆಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಹವ್ಯಾಸ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇಸ್ಪೀಟು ಪಗಡೆ ಕಾಲ ಒಂದಿತ್ತು. ಪ್ಲಾಂಚೆಟ್‌ನ ಕೈಲಿ ಬರೆಸಿ ಸತ್ತವರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿಸುವ ಕಾಲ ಒಂದಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಪುಸ್ತಕ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೈಚೀಲ, ಟೋಪಿ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ದಾರದಿಂದ ಹೆಣೆಯುವ ಕಾಲ ಒಂದಿತ್ತು. ಆ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನಾನೂ ಕೈಚೀಲಗಳನ್ನೂ ಟೋಪಿಗಳನ್ನೂ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ.) ಕೈಚಾಚಿ ಹುಡುಕಿದೆ. ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ತಡೆಯುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಪಕ್ಕದ ಕುಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವರು ಎದ್ದು ಕರೆಯುತ್ತಾ ಹೋದರು. ಟೋಪಿಯ ಅನ್ವೇಷಣೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಕುಣಿಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ನಾನೂ ಅಂದಾಜಿನ ಮೇಲೆ ಓಡಗೊಡಗಿದೆ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳಕಿನ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ; ಮಳೆ, ಗಾಳಿ, ಕತ್ತಲೆ, ದಿಗಿಲು. ಹಕ್ಕಲಿನ ನಡುವೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾ ಚರಂಡಿಯ ನೆನಪು ತಲೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಚರಂಡಿ ತುಂಬಿ ಕಿರುಹೊಳೆಯಂತೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಸದ್ದು ಗಾಳಿಮಳೆ ಸದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಕಂಗೆಟ್ಟು ಓಡುತ್ತಾ ಬಂದು ಇನ್ನೇನು ಧುಮುಕಬೇಕು: ಒಂದು ಮಿಂಚು ಫಳನೆ ಹೊಳೆಯಿತು! ಎದುರುಗಡೆ ತುಂಬಿ ಭೋರೆಂದು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಚರಂಡಿ ಹಳ್ಳದ ನೀರು ಅಲೆಅಲೆಅಲೆ ಧಳಿಸಿತು! ನಾನು ಫಕ್ಕನೆ ಸ್ತಂಭಿತನಂತೆ ನಿಂತೆ! ನನ್ನ ಹಿಂದೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದು, ನಾನು ಧುಮುಕಿದ್ದರೆ ತಾನೂ ಧುಮುಕುತ್ತಿದ್ದ, ಆ ಮಿತ್ರನೂ ನಿಂತೆ! ಆ ಮಿಂಚಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇತುವೆ (ಮೋರಿ)ಯೂ ಕಾಣಿಸಿತು. ಬೇಗನೆ ಆಯೆಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ದಾಟಿ, ನಮ್ಮನ್ನಿಳಿಸಿದ್ದ ಕಟ್ಟಡದ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದೆವು: ಟೋಪಿಯಿಲ್ಲದೆ ತಲೆಕೆದರಿ, ಅಂಗಿಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲ ಒದ್ದೆಮುದ್ದೆಯಾಗಿ!

ಆ ಮಿಂಚು ಹೊಳೆಯದಿದ್ದರೆ ಅದೆಂತಹ ದುರಂತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ! ಹೇಳಬಲ್ಲವರಾರು? ಅಂತೂ ನಿರಪಾಯವಾಗಿ ಪಾರಾದ ಅಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಟೀಕಿಸಿ ನಕ್ಕದ್ದೂ ಆಯಿತು. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಸಾವಿಗೂ ಬದುಕಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಕೂದಲೆಳೆಯ ಅಂತರವಿರುತ್ತದೆ. ಮಿಂಚಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ಆ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೃಪೆಯ ಹಸ್ತವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಂದರ್ಭಗಳು ಮರೆಯದಂತೆ ಮೂಡಿ ನಿಂತಿವೆ: ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ

ಆಕಸ್ಮಿಕದಂತೆಯೂ ಕಾಕತಾಳೀಯವಾಗಿಯೂ ಆಗಿ ತೋರಬಹುದಾದ ಅವು ಶ್ರದ್ಧಾನುಭವಕ್ಕೆ ಭಗವತ್‌ಕೃಪೆಯ ರಕ್ಷಾಹಸ್ತಗಳಾಗಿಯೇ ನೇರವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತವೆ.

-43-

೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ "Beginner's Muse" (ಬಿಗಿನರ್ಸ್ ಮ್ಯೂಸ್)ನಲ್ಲಿರುವ ಕವನಗಳೆಲ್ಲ ಅನುಕರಣಶೀಲವಾದ ಬಾಲಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ೧೯೨೩ರಿಂದ ೧೯೨೬ರ ವರೆಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಂತಿಕೆ' ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ S.S.L.C. ಇಂದ ಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ. ವರೆಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೨೪ನೆಯ ಜುಲೈ ೩ನೆಯ ತಾರೀಖು ಬುಧವಾರದಂದು (ಆಗತಾನೆ ಬೇಸಗೆ ರಜಾ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದೆ.) ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣಣಯಂಗಾರರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ನಾನು ಜೀಮ್ಸ್ ಎಚ್.ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಕವನ ಕಟ್ಟುವ ಸೂಚನೆ ಪಡೆದು, ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆಯೂ ನಾನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಕವನರಚನೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ್ದೆ. (ಆ ಘಟನೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತೇನೆ.) ಆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವನ್ನು ಭಾಗಶಃವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಮುನ್ನ ಆ 'ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಕವಿಯ ಮನೋಧರ್ಮ, ಅವನ ಆಶೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಆಲೋಚನೆ, ಭಾವ, ವಸ್ತು, ಛಂದಸ್ಸು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಪರಿಚಯವಾಗಬಹುದೆಂದೇ ಹೊರತು ಅವು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಭಾವದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರುತ್ತವೆ ಎಂದಲ್ಲ. ಅವು ಬರಿಯ ತಿಪ್ಪತಿಪ್ಪ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಬಾಲಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು!

೧೯.೯.೧೯೨೩ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ 'The Cowherd' (ದನಗಾಹಿ) ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಯ ಏಳು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ! ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಇಂತಿವೆ:

He smiles and he sings all alone
Beneath the banyan tree;
The cadence of his bamboo tone
Swells sweetly O'er the lea.

The withered leaves do whirl and dance
In the hot summer noon;
And the wild hilly sweet expanse
Doth quiver to his tune.

The birds seek shelter in the shade,
The land lies in a swoon;
The blithest foliage pants, to fade
And waste its spring-time boon.

Full wearied lie the peaceful kine;
The hear the cadence sweet,

While in the blazing hot sunshine

The summer gales do greet...

ಅದೇ ದಿನ ಬರೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ "The Cowherd's Flute" (ದನಗಾಹಿಯ ಕೊಳಲು)

Traveller, a moment pause,

Pass not this dale with haste;

Or listen as you slowly pass,

The flute of this jovial waste.

Sweetly does the cadence creep

Into the weary ears;

See, how does the forest sleep

The rustic flute as it hears!

Is it the song of the soul

Or the great song of heaven

That flows from every hole

As if by instinct driven?

Behold how his fingers roll

By power of music driven!

Traveller, does it not console

A heart to misery given?...

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಚೇತನ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನೋದಿ ತನ್ನ ಅಗ್ನಿಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಬಿಡಿರ್ಚಿ ಆಕಾಶಗಾಮಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಚೈತನ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಭೂತಿಗಳ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ, ನನ್ನಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅದ್ವೈತಭಾವ ಓಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮುಂದಿನ (To My Soul) (ನನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ) ಕವನದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಯ ಒಂಬತ್ತು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಕೆಲವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

Deem not, O Soul, that thou art bound,

For thou art perfect, firm and pure;

Know that thou art the King uncrowned,

Unsoiled, immutable and sure.

Think not, O Soul, that thou do'st live,

And neither ponder thou shalt die;

For Life and Death shall never strive

To rule the Absolute and High...

Thank that thou art the Holy-one,

Pervading all the universe;

Tho'Omnipotent yet unknown,

Unseen thou dost each bosom nurse.

Nor Life, nor Death commands thee Free,

Nor flame, nor wind destroys thee High;

For opposites are false to thee.

Thou art the pure, the perfect EYE,

* * *

Nor Time, nor space can change thee free,

* * *

Created creature art thou not.

For things begun must also end;

And never dost thou hold a spot,

For forced things must take an end.

Thou art He, O pretending soul,

Whom mortals all desire to reach;

Thou art He who pervades the whole,

The sky, the mount, the silent beach.

ಮುಂದಿನದು ಒಂದು ದೀರ್ಘ ಕಥನ ಕವನ, ಲಾವಣಿ (Ballad) ಜಾತಿಯದು. ಆರಾರು ಗಣಗಳಿರುವ ದೀರ್ಘಪಂಕ್ತಿಯ 'ಹೆಕ್ಸಾಮೀಟರ್'ನ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ. ಕಥೆ: ಒಂದು ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುತ್ತುವರಿದ ಗುಡಿಸಲೊಂದರಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಯಿ ಮಗು ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋದದ್ದು. ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭದ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ;

ಕವನದ ಹೆಸರು "The Flood: An Incident" (ಪ್ರವಾಹ: ಒಂದು ಘಟನೆ)

The rain is falling fast and loud the west wind roars;

The ranging floods increase, they splash the feeble shores.

It is the dead of night; a dismal scene to see

The lonely cottage standing by the banyan tree.

Five days are past and still the feeble house doth stand
Immersed by floods beyond the aid of human hand.
In scarlet lines the lightnings flash across the sky,
And thunder rumbles loud; it quells the moaning sigh.
A female form appears upon the scene; aghast
She stand with misty light and still wild roars the blast.

* * *

The wind moans, and the storm blows loud, the billows cry,
And Death's Eternal Chariot rumbles in the sky.

* * *

The roaring floods rush on, the cottage crashing falls;
They spread a havoc wild, they break the sod-built walls;
And the sweet place where the kind mother and the child
Lived, turns to be a spot full desolate and wild.

ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ 'Calf Love' (ಕೈಶೋರ ಪ್ರಣಯ) ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಪ್ರೇಮಕವನವೊಂದು ಸಾಲು ಕವನಗಳುಳ್ಳ ಇಪ್ಪತ್ತು ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ-೧೭.೮.೧೯೧೩ರಲ್ಲಿ. ಅದರ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ: ಬಹುಶಃ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥನ 'ಲೂಸಿ' (Lucy) ಕವನಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ!

I love thee not for earthly pleasures
But for the joy of heaven;
And in thy heart live holy treasures
But to few maidens given.

ಮುಂದಿನ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ತರುಣಕವಿಯ ಚಿಂತನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಆಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳ ಮಂಥನ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಟು ಸಾಲುಗಳ ಐದು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯದ ಕೊನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳು ಪಲ್ಲವಿಯಂತೆ ಪುನರಾವೃತ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾಲುಗಳು ಪದ್ಯ, ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳು ಪಲ್ಲವಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ "All Things Begin Where They Shall End" ಎಂದಿದೆ. (ಎಲ್ಲ ಕೊನೆಗಾಣುವಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮೊದಲಾಗುತ್ತವೆ.)

The Sun soars high up in the east
Across the blue he sails;
And in the West he sinks again,
Not even a day he fails.
All things begin where they shall end;
Destruction only helps to mend:

And why not I when I shall die

Be born again to swim this main?

ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಎರಡನೆಯ ಪಂಕ್ತಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ಐದು ಆರನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವಿದೆ. ಏಳು ಎಂಟನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಪ್ರಾಸಗಳಿವೆ. ಅವನ್ನು ಹೀಗೆ ಬರೆದರೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ:

And why not I

When I shall die

Be born again

To swim the main?

ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬರೆಯಲು ತೊಡಗಿದಾಗ ಈ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನ ಛಂದೋ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆದದ್ದು.

The plant projects out of a seed

And soon becomes a tree;

But when it fades it leaves behind

A mother-seed to me...All things etc.

The mountains crumble into dust

And settle in the main;

But when these hills turn beds of seas

Like mounts they rise again.... All things etc.

Out of the main the vapours rise,

They reach the earth like rain;

Thro'streams and broom the water flows

At last to join the main....All things etc.

The Fortune's wheel whirls round and round,

Beginningless it rolls;

When things do end they start again

Ere loud the death knell tolls... All things etc.

ಮುಂದಿನ ಕವನದಲ್ಲಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರ 'ಗೀತಾಂಜಲಿ'ಯ ಅನುಭಾವ ಗೀತೆಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ಅದರ ಛಂದೋವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ಶರ್ಲಿ ಕವಿಯ "Death the Leveller" ಮತ್ತು ಥಾಮಸ್ ಹುಡ್ ಕವಿಯ "The Light of Other Days" ಅಂತಹ ಕವನಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. "Death The Leveller" ಎಂಬುದು "ಸಾವಿನ ಸಮತೆ" ಎಂದು 'ನವಿಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರಗೊಂಡಿದೆ. "The Light of Other Days" ಎಂಬುದು "ಹೋದ ಬಾಳ ಬೆಳಕು" ಎಂದು 'ಪ್ರೇಮ ಕಾಶ್ಮೀರ' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿದೆ.

“In the Silent Night” (ನಿಃಶಬ್ದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ) ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಐದು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ.

Methinks, I hear a voice
That whistles in the wind;
It's not the cry of boys
Nor voices of Fancy's mind.
What may it be?
What sings to me?
A silent beauty lulls
The pond, the lake and hills;
The wind is calm
With heavenly balm;
A visionary song
Silently flows along:
It is the voice of skies
The tune of heavenly sighs.
Methinks, I hear a sound
From distant mountain head;
It's not the cry of hound
Nor voices of the dead...

* * *

A visionary cry
Prevailing makes me sigh
It is the voice of heaven
The songs from planets given.
Methinks, I hear him sing,
That whispers in the breeze.
It's not a flap of wing
Nor murmur of the trees
Who may it be
That follows me?
No phantom treads the green;
A stillness numbs the scene.
His steps I hear

In front and rear;
A visionary man
Comes when I am alone;
He is the King of Skies
Who visits waking eyes!...

* * *

ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ಪೋಪ್ ಕವಿಯ 'ಸುಖೀ ಮಾನವ' (The Happy Man) ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಒಂದು ಕವನ 'Blessedness' (ಧನ್ಯತೆ) ಎಂದು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ.

Blessed is he who loveth all
Regarding neither caste or state,
Who at the tune of honour's call
Remains as great;

Who sheds his tears for other's woe,
Who purely smiles at other's joy;
Whose heart is same when high and low
Pure as a boy;...

* * *

'ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ' (Lines written after reading the Upanishads) ಎಂಬ ಒಂದು ಕವನ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ:

We are the children of all ages;
Our morn has just begun,
And we see our glorious sun
Rising in the horizon,
We shall begin again
To end in vain
The work of all the sages....

* * *

'Music' (ಸಂಗೀತ) ಎನ್ನುವ ಕವನದಲ್ಲಿ ಆರು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

Sweet charmer, when I hear thy voice
My heart becomes a child;

The woes of life depart and joys
Abounding make me wild,
This world of dust melts to a heaven
And pleasures greet by Fancy given.

* * *

If thou wert He, O charmer sweet,
The musician great
I fain would fall upon thy feet
And ever be thy mate,
Thou charmest all; thou mayst be He,
The singer great and Ever Free!

“ಮಲೆನಾಡಿನ ಹಳ್ಳಿಯ ಅಂಚೆಯವನು” (The village Postman of Malnaud) ಎಂಬ ಕವನ ಕವಿಯ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವದಿಂದ ಮೂಡಿರುವ ಕವನ. ಆ ದಟ್ಟಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಂಚೆಯವನು ಕುಕ್ಕೋಟದಿಂದಲೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಓಡುತ್ತಾ ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಅಂಚೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಈಟಿಯಂತಹ ಒಂದು ಕಬ್ಬಿಣದ ತುದಿಯ ಕೋಲಿದ್ದು, ಅದರ ತುದಿಗೆ ಏಳೆಂಟು ಸಣ್ಣ ತಗಡಿನ ತುಂಡುಗಳ ಗೊಂಚಲು ಸಿಕ್ಕಿಸಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಅವನು ಕುಕ್ಕೋಡಿದಂತೆಲ್ಲ ಗಣಗಣಗಣ ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಡಿನ ಹುಲಿ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಓಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಕತ್ತಕತ್ತಲೆಯಾಗುವ ಬೈಗು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಊರು ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗ ತುಸು ಜೋರಾಗಿಯೆ ಕುಕ್ಕೋಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತಗಡಿನ ಗೊಂಚಲಿನ ಸದ್ದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನಮೋದಕವಾಗಿಯೂ ಅನ್ಯಲೋಕ ಸಂಚಾರಕವಾಗಿಯೂ ತೋರಿ ಅದನ್ನು ಬೆರಗಾಗಿ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆರಾರು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. a b a b c c ಪ್ರಾಸವಿನ್ಯಾಸವಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕವನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ, ಹಿಂದೆ ಕೊಟ್ಟವಾಗಲಿ ಮುಂದೆ ಕೊಡುವವಾಗಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ಅಕ್ಷರ ವ್ಯಾಕರಣ ಛಂದಸ್ಸು ವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಆಗಿನ ತರುಣ ಕವಿಯ ಭಾವ ಆಲೋಚನೆ ಕಲ್ಪನೆ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದಷ್ಟೆ ಅಷ್ಟೆ. ಈ ಕವನ ರಚನೆಯ ತಾರೀಖು ೧೩.೭.೧೯೧೩ ಎಂದಿದೆ ಅಂದರೆ ಕವಿಯ ಎಂಟ್ರೆನ್ಸ್ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ.

The night rolls slow from east to west
And the dew of eve descends;
The roving beasts are gone to rest,
And the song of night-bird blends
With nature's clamour that begins
Ere stilly night her scepter wins.

* * *

Now some sounds break the stillness deep
And a jingling clamour swells;
It echoes from yon frowning steep

And it rings from yonder dells.
While in the distant haze is seen
A cantour moving on the green.

* * *

Behold, with jingling spear he runs
With a mighty heart and mind,
As if a warrior bold he stuns
The shades of evening blind;
And chases swift with spear in hand
The demon of the still land.

* * *

How hastily hither he hes
With a bag upon his back!
Is it an armour that he ties?
Or a ringlet of his sack?

* * *

Welcome to thee, Messenger sweet,
.....
Thy wearied heart of eve I greet,
O thou village Mercury!
They news be they of joy or woe
I blindly greet them, let me know.

* * *

Come, Mercury of Seven days,
The world's account before me place.

(ಈ ಅಂಚೆಯವನು ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ಟಪ್ಪಾಲು ಹಂಚುತ್ತಿದ್ದನು!)

Like the Messenger great that he's
At the eve of every life
To free the soul from worldly ties,

Thou comest when the birds go to sleep

And give reflections high and deep.

ಕೈಶೋರ ಕವಿಪ್ರಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೂರು ಕವನಗಳು, ೧೮.೮.೧೯೧೨, ೧೨.೯.೧೯೧೨ ಮತ್ತು ೧೫.೧೦.೧೯೧೨ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಕವನದ ಹೆಸರು 'The Flying Dove' (ಹಾರುವ ಪಾರಿವಾಳ). ಹಾರುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಪಾರಿವಾಳವನ್ನು ಸಂದೇಶವಾಹಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಪ್ರಣಯಿನಿಯೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತಿದೆ:

O whither dost thou fly, sweet Bird?

Wherefore such hurried flight?

A moment pause, I have a word.

O chuck thy plumage bright.

If to my native home you go,

Sweet Bird, messenger sweet,

Stop, there I have a lovely brow,

A maiden sweet to greet.

O let her know how oft my cheeks

With tears are well bedewed;

And let her know the heart now speaks

Leaps up with gratitude.

Tell her sweet Bird: my heart is there

Where she the flowers culls;

My bosom doth her lyrics share,

And me her sweet song lulls.

Carry this news, adieu, sweet Bird,

Peaceful be thy airy way;

Carry, sweet Bird, my lovely word

And bring me back her lay.

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟುದರ ಫಲವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ, The Death of Tippu ಎಂಬ ಲಾವಣಿ ೯.೯.೧೯೧೨ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಯ ಹದಿನೆಂಟು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. "ಹಗಲು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಕಳಕೊಂಡವರು" ಎಂದು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಹಂಗಿಸುವುದನ್ನು ನಾನು ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗ ಕೇಳಿದ್ದೆ.

ಟಿಪ್ಪೂಸುಲ್ತಾನ್ ಉಟಕ್ಕೆ ಕೂತಿದ್ದವನು ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತಿತರ ಸೇನೆಗಳೊಡನೆ ಕಾದಾಡಿ ಮಡಿದನಂತೆ:

It was a day full bright and clear;
The soldiers all were merry;
Each sword was laid aside, each spear;
There was no rush nor hurry.

But soon they heard the cannon's boom,
The sign of the English army;
The startling sounds proclaimed the doom
And every mind was stormy.

* * *

Three armies marched onward and fast,
All firm and like an Ocean;
While Tippu heard the rifle blast
And saw them all in motion.

"Let me be once out of the wall
And cross the mother river;
I'll make the English banner fall
And all their allies shiver."

With this he grasped his mighty sword
And put on his warlike armour,
And leaving his half-finished board
Rushed forth into the clamour.

* * *

A bullet brought the Sultan down;
Earth did him all her homage.
His mighty scepter sword and crown
Passed to a tale of old age....

"The Patriot" (ದೇಶಭಕ್ತ) ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಕವನ ಅಂದಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಅಹಿಂಸಾ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮೂಡಿದೆ. a b a b c c ಪ್ರಾಸದ ಆರು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಎಂಟು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ.

I love thee, O my native land,
Thou art my hope and pride;
Thy sorrows all I understand,
And follies all deride.
I strive to free thee from the chain
Of abject bondage and of pain.

I do not seek the aid of sword,
Or vain conflict of war;
But I should call the blessed Lord
To aid my country's star.
Not blood but peace shall be my aim,
And joy my hope, not sword and flame.

* * *

My end is not ambitious dream
Of getting wealth and fame.
I fight for freedom's pennon fair,
For man's born as Liberty's heir.

* * *

I speak not ill of other race
Nor barter love with royal grace.

* * *

My country's love shall never lead
Me look with evil eyes
A foreign land or foreign creed
Save all their glozing lies.

* * *

Thou blessed Mother, I give thee
All that I own to make thee free.

* * *

My life and all sacrifice

To raise thy banner to the skies.

ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಆಟದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಚೆಂಡಾಟದ ಸ್ಪರ್ಧೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ನಾವೆಲ್ಲ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ನೋಡಲು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಹನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯಗಳ ಈ 'Foot-Ball' (ಫುಟ್ ಬಾಲ್) ಕವನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ:

It's time, it's time, the game shall begin, boys,

And the play-ground heaves like the harvest field;

Move on, or else it will be too late, boys,

And you shall lose the gift that the play may yield.

* * *

೩೦.೮.೧೯೨೩ನೆಯ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ 'The Ancient Bard' (ಸನಾತನ ಕವಿ) ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಯ ಏಳು ಪದ್ಯಕವನ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕವಿಯೆಂದೂ ಜಗತ್ತನ್ನು ಅವನ ಕವನವೆಂದೂ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ:

The Lord is but a poet great

The world is but his poem;

Its birth and death none can relate,

It's hard to read his his theme.

ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯ:

And that reads with jealous mind

His poem word by word

Can only understand, and find

The great and Ancient Bard.

ಇನ್ನೊಂದು ಕವನ ವಸ್ತುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನಾದ, ಲಯ, ಛಂದಸ್ಸು, ಪ್ರಾಸಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಗಮನೀಯವಾಗಿದೆ. ಶೀರ್ಷಿಕೆ "Children of Youth" a b a b c c c d e d e ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಎರಡನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಮೂರನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ ಪ್ರಾಸವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

Merrily we sing, merrily we dance,

On the sliding wings of Time;

We care for no chance, we wield not a lance,

For our morn is more than sublime.

We care not for the coming morrow,

We fly like a merry sparrow,

Skiping and skimming the sea of sorrow.

Our blood is coloured crimson red

For the flower of joy is in our hearts;

We wail not for the roses dead

Nor laugh when sorrow from us parts.

* * *

Merrily we play, merrily we pray,

With the dust and on the green;

And the men on their way mock us and they say

“These are fools.” with all their spleen.

We care not for the wealth and splendour,

Nor look at other’s Pomp with wonder,

For ours is all the joy of the Sender.

We move and play with joy; we sing,

For the world of woe is far away;

And the happiness of many a king

Is scattered on our delightful way....

ನಾನು ಎಂಟ್ರೆನ್ಸ್ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಒಳತೋಟಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುವಂತಿದೆ ೨೭.೧೦.೧೯೨೩ರಂದು ಬರೆದ ಈ ಕವನ. ನನ್ನ ಆಸಕ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಾವ್ಯ, ತತ್ವಗಳ ಕಡೆ ಇದ್ದರೂ ನಾನು ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ, ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ, ಗಣಿತಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶವಾಗಲಿ ಅಲೋಚನೆಯಾಗಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ.ಯಲ್ಲಿ ಸಹಪಾಠಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಗೆಳೆಯರು ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದುದೇ ಬಹುಶಃ ನಾನೂ ಆರಿಸಿಕೊಂಡುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ನನ್ನ ಆ ಗೆಳೆಯರು ಎಂಟ್ರೆನ್ಸ್ ಪಾಸುಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದರು, ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ.ಗೆ ಸೇರಲು (ಆಗ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರ್ಟ್ಸ್ ವಿಷಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದುವು ಸೆಂಟ್ರಲ್‌ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ. ಡಿಗ್ರಿಗೆ ಆರ್ಟ್ಸ್ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರೆಲ್ಲ ಮೈಸೂರಿಗೇ ಬರಬೇಕಿತ್ತು; ಸೈನ್ಸ್ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರೆಲ್ಲ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು.) ನಾನು, (ನನ್ನ ಸ್ಥಾವರಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸ್ಥಳ ಬದಲಾಯಿಸುವ ತೊಂದರೆತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಹಿಂಜರಿದುದರಿಂದಲೂ ಇರಬಹುದು!) ಆರ್ಟ್ಸ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಸೈನ್ಸ್ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಗ ನನಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ವಿರೋಧಭಾವಗಳು ಆಗ ನಾನು ಬರೆದ ಕೆಲವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿತಗೊಂಡಿವೆ.

“Random Lines” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಈ ಕವನ ಹೀಗೆ ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ:

Philosophy is my delight,

And poetry my heaven;

I take with these my refuge bright,

From the vast world when driven.

Solitude is my temple sweet

And contemplation priest;....

The meaning of the universe

The cuckoo sweetly tells;

And every subtle thought of verse

Disclose the butter-bells....

* * *

ಮುಂದಿನ ೫.೭.೧೯೨೩ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ ಈ ಕವನ ಥಾಮಸ್ ಗ್ರೇ ಕವಿಯ 'ಎಲಿಜೆ'ಯ ನೆನಪು ತರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸ್ವಂತ ಅನುಭವವೊಂದರಿಂದ ಮೂಡಿದುದು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿದೆ. ನಾನೊಬ್ಬನೆ, ಎಷ್ಟೋ, ಸಾರಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಮಿತ್ರರನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಏನಾದರೂ ನೆವಹೇಳಿ ತೊಲಗಿಸಿ, ಕಾರಂಜಿ ಕೆರೆಯೇರಿಯ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಮಾವಿನ ತೋಪಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದ ಶ್ಮಶಾನಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿರ್ಜನತಾ ನೀರವತಾ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಬೈಗಿನಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲು ದಟ್ಟಿಸುವವರೆಗೂ ಪದ್ಮಾಸನವಿಕ್ಕಿ ತಾತ್ವಿಕ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಂತಹ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಮಸಣ ಮರಣಗಳ ಬಾಹುತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ನನ್ನ ಚೇತನ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಆಗ ನನ್ನನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅದ್ವೈತದ 'ಅಭೀಃ' ತತ್ವವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನು ಅನುಭಾವಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಗೋರಿಗಳೂ ಬೃಂದಾವನದಂತಹ ಕಟ್ಟಣೆಗಳೂ ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿದ್ದು ಸತ್ತವರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಬದುಕಿರುವವರು ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ವಿಫಲತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಗೋರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಉರುಳಿಬಿದ್ದು ಮುರಿದಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಸೀಳುಬಿಟ್ಟು ಓರೆಯಾಗಿ ಒರಗಿ ತಮ್ಮ ಗತಿ ಮುಂದಿನ ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಾರುವಂತಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವುಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೊರಚೆಲ್ಲಿ ಚೆದರಿಬಿದ್ದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಕನಿಕರಣೀಯವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಂತಹ ಒಂದು ಗೋರಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲೆಯೇ (ಸಾವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಅಥವಾ ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ಛಲದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಇಂತಹ ಬಹುಶಃ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದ ನಿಷಿದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿತ್ತು ನನ್ನ ಚೇತನ!) ಕುಳಿತು ಬರೆದುದಿದ್ದಿರಬೇಕು ಈ ಕವನ: ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಯ ಒಂಬತ್ತು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಪ್ರಾಸ abab ಅಯಾಂಬಿಕ್ ಪೆಂಟಾಮೀಟರ್. "Fallen tomb"

[1] 'ಉರುಳಿದ ಗೋರಿ' ಶೀರ್ಷಿಕೆ.

ಎಂಟ್ರೆನ್ಸ್ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಯೂನಿಯನ್ ಇಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ 'The Union' ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಚಿಕ್ಕ ಕವನ. "ತತ್ ತ್ವಮಸಿ" ಎಂಬ ಅದ್ವೈತ ತತ್ವದ ಪ್ರಭಾವ ಅದರಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ "Sparrow" (ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ). ಮೂರು ಗಣದ ಟ್ರೈಮೀಟರ್ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳೂ ಎರಡು ಗಣದ ಮೀಟರಿನ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳೂ ಉಳ್ಳ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಪ್ರಾಸ a b a b aa bb.

Thou little Nature's Child

That playest on yonder tree,

Where fragrance sweet and wild

Diffusing makest thee

Happy and gay
To sing thy lay,
Art thou not He
Who dwells in me?
Upon that Champak tree
That smiles before my door
He takes the form of thee
The Lord supreme and pure.
Thou Nature's child,
Thou creature mild,
Art thou not He
Who dwells in me?

೧೯.೨.೧೯೨೩ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಕವನ 'The Labourer's Cottage' ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಡ ಜನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕವಿಯ ಆಸಕ್ತಿ ಕನಿಕರಗಳನ್ನೂ ಅವರ ಕಷ್ಟ ಜೀವನದ ಪರವಾಗಿದ್ದ ಗೌರವ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ನೇಗಿಲಯೋಗಿ' ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಿದ್ದ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಬೀಜಾವಾಪನೆಯಾದಂತಿದೆ. ಎಂಟು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಹತ್ತು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಕವನದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಾಸ ನಿಯಮ: aaa b ccc b ಗುಡಿಸಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಪ್ರಕೃತಿದೃಶ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಅದರ ನೀರವ ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಆ ಬಡಶ್ರಮಜೀವಿಯ ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತ ಕವಿಯ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಅನುಕಂಪ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾಷೆಯ ನಡೆ ಅಂಬೆಗಾಲಿಕ್ಕುವುದನ್ನು ದಾಟಿ ತಿಪ್ಪತಿಪ್ಪ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ?

Remote from towns and haunts of men,
Upon the the wild sequestered glen,
Beyond the reach of envious ken
And all destructive hands,
Alone amid the regions wild
Where man is ever undefiled
There like a simple nature's child
The Labourers cottage stands.
If on the cottage floor you stand

Your eyes survey the smiling land
Whose splendor wrought by nature's hand
Allures each nature's child;
Around, the green-clad mountains rise;
Beneath, the green-clad pasture lies;

Above, there spread the silent skies,

And make a heaven in the wild.

* * *

No regal wall surrounds the shed

And porticos none stand ahead,

Save flowery shrubs by nature fed

Supply both gate and wall;

No watchman strong the shed requires,

No sweeper wise the house desires;

For Poverty with all her sires

Obeys the poor-man's call!

* * *

ಎಂಟ್ರೆನ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಾನು ಐಚ್ಛಿಕವಿಷಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ, ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಗಣಿತಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ವಿಜ್ಞಾನದ ಅನ್ವೇಷಣಾ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಅದರ ತಾತ್ವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಬೇಸರ ತರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಯೋಗಶ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವಿಮುಖವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಆಗಿನ ಭೌತವಿಜ್ಞಾನ ಈಗಿನಂತೆ ವೇದಾಂತದ ಅಂಚೆಗೇ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಸತ್ಯದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಅಂದಿನ ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳಿಂದ ಒದಗುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವ ಸತ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಗಳ ರಸಾನುಭವವಂತೂ ಅಂದಿನ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಯಾವುದಾದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಥವಾ ತತ್ವಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನದ ನೋಟುಪುಸ್ತಕದ ಅಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಪಾರವನ್ನೇ ಕೇಳದಿದ್ದ ನಾನು ತಪ್ಪುತಪ್ಪಾಗಿಯೇ ಬೆಪ್ಪು ಬೆಪ್ಪಾಗಿಯೇ ಅಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ ಅವರ ಭರ್ತ್ಸನೆಗೆ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಹಾನುಭೂತಿಯ ನಗೆಗೂ ಪಕ್ಕಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ಎಂಬುವರು ಹಾಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿ ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮುನಿದು ನನ್ನನ್ನು “ಶುದ್ಧ ಗಮಾರನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತೀಯಾ!” ಎಂದೂ ನಿಂದಿಸಿದ್ದು ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ. ಅಂತಹ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ತಾರೀಖು ೨.೧೧.೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ‘ಸೈನ್ಸ್ ರೂಂ’ ಎಂಬ ಕವನ.[2] ಅದನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಫಿಸಿಕ್ಸ್ ನೋಟ್‌ಬುಕ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದಂತೆ ನೆನಪು! ಸಂದರ್ಭ; ಒಂದು ಗುಬ್ಬಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಚ್ಚೇ ಚ್ಚೇ ಚ್ಚೇ ಎಂದು ಕೂಗಿತು. ಬಹುಶಃ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಗೂಡುಕಟ್ಟಿ ಮರಿಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದೇನೋ? ಆ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿದಂತೆ ಕವನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾವ್ಯಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಛಂದೋ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿದ್ದೆ, ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದೆ; ನಾನಾ ಛಂದೋರೂಪಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ರಚನೆಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದೆ. ಆ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ‘ಸಾನೆಟ್’ (Sonnet). ಮಿಲ್ಟನ್, ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಮೊದಲಾದ ಆಂಗ್ಲೀಯ ಕವಿಗಳು ಸಾನೆಟ್ ರೂಪವನ್ನು ಬಳಸಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದುದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತ್ತು. ಕಿರಿದರಲ್ಲಿ ಹಿರಿದನ್ನು ಹೇಳುವ ಕಲೆಗೆ ‘ಸಾನೆಟ್’ ಮಾತೃಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ನೂರಾರು ಸಾನೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾನೆಟ್ ರೂಪವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ನಾನು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ

ವಿಚಾರವನ್ನು ಮುಂದೆ ತಕ್ಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಮುಂದಿನ ಸಾಂಟ್ "Recollection" (ನೆನಪು) ಮಲೆನಾಡನ್ನು ಊರನ್ನು- 'ಮನೆಯನ್ನು ನೆನದು ಬರೆದದ್ದು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ "ಮನೆಗಿರ" ಹಿಡಿದುಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಓದುಗೀದು ಏನೂ ಬೇಡ, ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ ಎನಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಜೆ ಕಾರಂಜಿ ಕೆರೆಯ ಬಳಿ ಬರೆದಿದ್ದಿರಬಹುದು.

When with a vacant mind I breathe beside
The sunset mere, sweet Home, I muse on thee,
While phantom-like the visions rise: the tree
That cheered the days of innocence, and sigh'd
Sweet balm; the brook that gurgles deep and wide;
The mountain summit and its laboured bee;
The herd, and fields on which they browsed; the lea
Whose bosom heaved with my innoxious pride.
Then come the sweetest hearts: who cheered the flower
Of morn, supplied the sapling sweetest dew;
Who winnowed well the waste; who give this hour
A blooming hope, a future bliss more true
Than that I now enjoy. Sweet native bower,
Where ever I be, more loving things are few!

ತಾರೀಖು ೧೧.೧೦.೧೯೧೨ರಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು, ಪ್ರಾಸಪದ್ಧತಿ a b b a a b ba c d cd cd.

೧೨.೧೧.೧೯೧೨ರ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ದೀಪರಾಜಿಯ ಸುಮನೋಜ್ಞ ವಿಭವವನ್ನು ನೋಡಿ ಧನ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂದು ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕರೆಕೊಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ; ಶಾಲೆಗಿಲೆ, ಪಾರಗೀಲೆ, ಓದುಗೀದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೂಲೆಗೆಸೆದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ 'ಮೂರ್ಖ'ರಾಗುವ ಬನ್ನಿ ಎಂದು: ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಯ ಏಳು ಪದ್ಯಗಳ ಈ ಕವನ ಶೀರ್ಷಿಕೆ "A Deepavaly Night"[3] (ಒಂಚು ದೀಪಾವಳಿ ರಾತ್ರಿ).

೨೦.೧೧.೧೯೧೨ರಲ್ಲಿ ವೈಸರಾಯ್ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಆತನ ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಗಿಡ ಮರ ಮನೆ ಸೌಧ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳೆಲ್ಲ ವರ್ಣವರ್ಣಮಯ ವಿದ್ಯದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದಾಗ ಬರೆದ ಕವನ: The Electric Lights At the time of Viceroy's visit[4]ಎಂದಿದೆ. ಲಯದ ವೇಗಚಲನೆಯನ್ನೂ ಉದ್ದಗಿಡ್ಡ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸಗಳ ನೃತ್ಯಭಂದಸ್ಸನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನಾಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ ೨.೧೧.೧೯೧೨ನೆಯ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ Song of the Spring Time (ವಸಂತ ಗೀತೆ). ೨,೪, ೫ನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ಅಂತಃಪ್ರಾಸವೂ ಇದೆ. ೬ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ೪ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಮಾದರಿಗಾಗಿ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

Come away, children, come away,
The Spring-Time is awaiting us
With Champak flowers and Jasmine bowers,
With fragrant breeze and vagrant bees,
Away from home where nymphs do roam,

And where the maidens gather flowers
To wreath around their youthful lovers;
There the Spring is welcoming us
Come away, children, come away.....

* * *

೧೯.೮.೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಒಂದು 'ಸಾನೆಟ್' 'Written on an August

Evening' ಎಂಬುದು ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯಬಲ್ಲ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಒದಗುವ ಅಲೌಕಿಕ ರಸಾನುಭವದ ನಿತ್ಯಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಅದು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ

Sweet lulling murmurs fill the silent air,
And the lone Cuckoo's solitary voice
Elates the pensive mind with thrilling joys,
While wearied workmen to their sheds repair.

* * *

ಹೀಗೆ ಕೊನೆಗಾಣುತ್ತದೆ:

Ill fares with him who sits awaiting doom
When eve bestrews with stars the spacious sky.

೯.೧೨೯.೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಎರಡು ಸಾನೆಟ್‌ಗಳು ಅವುಗಳ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೇ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಒಂದು ಶೀರ್ಷಿಕೆ: University of Mysore, ಮತ್ತೊಂದರದು: India to England. ('ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ' ಮತ್ತು 'ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಇಂಡಿಯಾ').

Thou home of quill and lyre, O fane of lore,
Who art a mighty beacon to the land,
From whom doth she foretaste a noble band,
Like those who glorified her days of yore....

* * *

'ಇಂಡಿಯಾ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ' ಎಂಬ ಸಾನೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಗ ನಮ್ಮನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೂ ಕವಿ ಸಾಹಿತಿ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಲೋಕಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೂ ಇರುವ ಭೇದವನ್ನು ಕವಿ ಗಮನಿಸಿದ್ದಾನೆ.

England! If ever I love thy mighty name
It is not for Manchester or Lanchashire;
Not for thy pomp, nor for imperial ire,
Nor for thy splendid and colossal frame;
But for those mighty minds of noble fame
That walked thy breast and walk with quill and lyre,
Sweet names that plunge in my celestial fire,
And unaffected stand by curse or blame!

* * *

ತಾರೀಖು ೧೪.೧೧.೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ The Harvest Song (ಕೊಯ್ಲಿನ ಹಾಡು) ಏಳು ಗಣದ ದೀರ್ಘಪಂಕ್ತಿಯ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳುಳ್ಳ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಭಂದೋವೈವಿಧ್ಯಸಾಧನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿರುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ab ab ಪ್ರಾಸಗಳಿವೆ. ಒಂದನ್ನು ನಿದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

Let's go to the fields, to the golden fields,
Come away, brothers, come;
The sun has risen in the east and purple
Clouds are pensive still;
The wind is plundering grass and flower,
And the glimmering locusts hum,
And the song of the bul-bul blends with
The merry heath-cock's clarion shrill.

* * *

ಕವಿಯ ಅಂದಿನ ಚಿಂತನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ ಧ್ಯಾನಶೀಲತೆಗೂ ಗವಾಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ A Night Piece (ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ) ತಾರೀಖು ೧೦.೧೧.೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ.

Oft in the solitary glen of soul
I sit serene and sweet, to contemplate
On birth and death, on fetters strong of fate
And that Beyond where lies eternal goal.
The world is sweet! Ignorance makes it foul;...

* * *

ತಾರೀಖು ೨೬.೧೨.೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ, ಬಹುಶಃ ಕ್ರಿಸ್‌ಮಸ್ ರಜಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ (ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ತಮ್ಮ ಹಬ್ಬಗಳಿಗೆ ದೀರ್ಘ ಕಾಲದ ರಜಾ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ). Exhortations (on revisiting the woody mountains of my native ghats) ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುದೀರ್ಘ ಕವನ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ 'ಅಸಮಭಂದಸ್' (Irregular metre) ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದೀರ್ಘ-ಹ್ರಸ್ವ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ರಚನೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹುಟ್ಟಿದೂರಿನ ಅಕ್ಕರೆಯ ಮತ್ತು ಚೆಲುವಿನ ಮಮತೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಆ ಸೌಂದರ್ಯವು ಕವಿಯ ಬಾಲ್ಯದ ಮುಗ್ಧತೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ತರುವಾಯದ ತಾರುಣ್ಯೋತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದವನ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮದೊಡನೆ ಹೋಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಕವಿಗಳ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಮಹಾಕವಿಯ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಚಯದಿಂದಂಟಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯಾಸ್ವಾದನೆಯ ಪ್ರಭಾವವೂ, ಹಾಗೆಯೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಋಷಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯ ಪರಿಚಯದಿಂದ ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ದಾರ್ಶನಿಕವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸುವ ಒಂದು ಅಭಿರುಚಿಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸುದೀರ್ಘ ಕವನದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನೂರೈವತ್ತು ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಚುಳಿಕಿಹಾಕಿ ತೋರಿಸುವಂತೆ ಹತ್ತಾರು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

Once more, O ye enchanting hills, once more
 Ye meadows green that thread the silvery shore,
 Ye flowery lawns of saffrons glorious wild,
 Ye many a nature's child,
 I come to brush the long-seen dappled green
 Not with an eye less keen
 Than when from mount to mead with nimble feet
 I leapt;-a troublesome companion sweet....

* * *

Sweet Nature then with me communed, not I
 With her, for I careless of pleasures high,
 And so filled with excess disdained her claims
 Like a young child inflated in his games...

* * *

Ye pleasures of my Infancy, ye rills,
 Ye mountains, meadow, rivers, lakes and hills!
 (An thou sweet catalogue of thrilling names!)
 In whom my infancy discerned its games,....

* * *

Who pleased me then, whose thoughts now gladden me

As if I once more gain sweet Infancy...

* * *

A little dramatist of Nature's stage,

A monarch and a page,

And in the blissful Nature's hermitage

A true disciple and a mighty sage,...

* * *

Mirth then was scattered round, it knew no fear,

And heaven did seem so near,

So surely near, sweet scenes, it wellnigh leaned

Upon your verdant heads; the firmament,

The stars, the moon, the sun were only meant

As beautiful and wondrous things of sky

Hung by Almighty's hidden chains so high.

O poetic days, what dire change doth me rule?

What bareen truth I learn from every school?

No more thou art a golden disc, O Moon!...

* * *

Erudite lore has made thee bareen, dull,

As naught but sordid lumps of blazing earth.

So quelled my childish mirth...

* * *

Sweet study, academic lore have given

Inspiring light to the Infancy's heaven.

* * *

As when upon a stilly lake, a stone

By careless hands is thrown

Eddies in circles small which soon enlarge

And in the long run vanish out of sight
Becoming one, freed from individual fight,
So does the childish heart become well-trained,
And shares the mighty bliss; which when attained
Desires the worldly theatric joys no more,
Nor sharing shares the world's ignoble roar.

ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಗಿನ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆ 'ವಚನ ಕವನ' (Prose-poem) ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೈಯಾಡಿಸಿದೆ. ತಾರೀಖು ೨೭.೧೨.೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈ ಕವನ 'Lines written at the thought of Death' (ಮೃತ್ಯು ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಉದಿಸಿದ ಪಂಕ್ತಿಗಳು) ಬಹುಕಾಲದ ಅನಂತರ 'ಕಿಂಕಿಣಿ'ಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಒಂದು ವಚನಕವನದ ನೆನಪು ತರುವಂತಿದೆ.

They want tears, but I hide them in the life-boat
of my heart, and they see no signs of woe;
They want wailing loud, but silent I stand
and my heart responds to the call of love;
They bid me bow down and worship, but
I raise my head and gaze at the tranquil above;
Then some laugh at me, and rancour
rebukes, and some with reddened eyes
look stern in the face.
I neither laugh at them, nor sternly look
them in the face
But sing and dance in rhythmes of joy,
laughter and scorn.
All for thee, thou flower-seller who dost
sell flowers of joy;
All for thee, O player who playest with
the tender leaves of spring,
O Dancer in the shady brooks that flow
and flowing sing their rocky lay;
O Enjoyer of the sweet Champak flower
that toils, and in labour sees
its holiday.

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ (೨೦.೧೨.೧೯೨೩) ಬರೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ Midnight[5] (ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ) ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಗನ್ಮಾತೆಯನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು 'Blank Verse' (ಅಪ್ರಾಸಛಂದಸ್ಸು)ನಲ್ಲಿದೆ. ಭಾವದೀಪ್ತವಾದ ತಾತ್ವಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಬರೆದದ್ದು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ರಜಾದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಗ್ಗಾಡು, ಕಡ್ಡಿಗಳು, ನಿರ್ಜನತೆ, ನೀರವತೆ, ನಟ್ಟಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ಕವಿಯ

ಮನಸ್ಸು ಧ್ಯಾನಶೀಲವಾಗಿ ವಿಶ್ವದ ಅಪಾರತೆ ಅನಂತತೆ ಅಚಿಂತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಶೂನ್ಯಾನುಭವಕ್ಕೆ ಮೈ ಮರೆಯುತ್ತದೆ, ಅದ್ವೈತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ!

ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹೈದರ್ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪೂ ಅವರ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಾನವಾದ ಗುಂಬಜ್‌ಅನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಬರೆದ ಒಂದು ದೀರ್ಘಕವನ Elegy Written at Gumbuz[6] (ಗುಂಬಜ್ ಬಳಿ ಬರೆದ ಚರಮಗೀತೆ) ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಥಾಮಸ್‌ಗ್ರೇ ಕವಿಯ 'ಚರ್ಚ್‌ಯಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಎಲಿಜಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಛಂದಸ್ಸು ಪ್ರಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ. ಆದರೆ ವಸ್ತು ಭಾರತೀಯವೂ ಐತಿಹಾಸಿಕವೂ ಆಗಿದೆ.

'ಅನುಭಾವ ಭಕ್ತಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಒಂದು Prose-Poem (ವಚನ ಕವನ) ೩೧.೧೨.೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಚೈತನ್ಯದೇವನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮತ್ತು ರವೀಂದ್ರರ ಗೀತಾಂಜಲಿಯ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು, ಕಾವ್ಯರಚನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕವಿಯೂ ಭಕ್ತಿಸಾಧಕನಾಗಿದ್ದನು ಎಂಬುದೂ ಸತ್ಯ. ಆ 'ಸಾಧಕ ಭಾವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ, ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಲಿರುವ ಕೆಲವು ಕವನಗಳು. ಕವನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ 'The Lovers Embrace' (ಪ್ರಿಯನ ಆಲಿಂಗನ) ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಕ್ತಜೀವ ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಾನಾ ರಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ 'ಅನುಭಾವಿಸುತ್ತದೆ.'

Thou comest, O my sweet lover, covering thyself
with the foliage of the Champak a tree that dances
and waves with languid breath of the gloom.

Thou comest with the melody of the sweet
music that flows from an unknown distance,
and hearing the cadence of thy feet my bosom
swells with a meaningless joy.

Thou comest silently in the dark and thy
menacingly-sweet shadow plays with my
eyes; and at the touch of thy flowery feet
my heart feels the sweetness of an unknown agony!

Thou comest descending from the Milky-way
of the blue and thy divine radiance dazzles
the darkness of my heart.

I cover my face with the veil of my
garment at the sight of thy resplendent
glory, and find thee standing by my
Side, even in my close embrace!

- [1] Alien Harp. PP 89-90.
 [2] Alien Harp. PP. 97-98.
 [3] Alien Harp. 99-100
 [4] Alien Harp. 101-102
 [5] Alien Harp, PP.103-108
 [6] Alien Harp. PP.103-108

-44-

ಮೇಲಣ ವಿಭಾಗದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ವಚನಕವನ 'The Lover's Embrace ಎಂಬುದನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಮರುದಿನದಿಂದ, ಎಂದರೆ ೧೯೨೪ನೆಯ ಜನವರಿ ಒಂದನೆಯ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ನಾನು ದಿನಚರಿ ಬರೆದಿಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಆ ದಿನಚರಿಯ 'The Bangalore Press Diary, ೧೯೨೪' ಪುಸ್ತಕವೂ ಹಳೆಯ ಕಡತಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದಾಗ ಸಿಕ್ಕಿತು. ರುಧಿರೋದ್ಗಾರಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶೀಷ ಬಹುಳ ನವಮಿಯ ಮಂಗಳವಾರ ಕ್ರಿಸ್ತಸಂವತ್ಸರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ! (ಆಗ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆಯುವ ಅಭ್ಯಾಸ ತಾನೆ?)

Oh Lord of my life, today I have begun to keep an account of my life and I invoke thee to aid me so that it may all be good and beautiful! Not that I desire to flee away from the awful dangers of the battle field that thou hast set for me, but let me be courageous in facing it. O Lord of all the worlds, grant me the vision supreme that I may stand before thee face to face when the time of dissolution comes.

(ಓ ನನ್ನ ಜೀವನದ ದೊರೆಯೆ, ಇಂದು ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಒಂದು ದಾಖಲೆ ಬರೆದಿಡಲು ತೊಡಗಿದ್ದೇನೆ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ, ಆ ಕಥನವೆಲ್ಲವೂ ಶಿವಮಯವೂ ಸೌಂದರ್ಯಮಯವೂ ಆಗುವಂತೆ ನೀನು ನನಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದು. ನೀನು ನನಗಾಗಿ ಒಡ್ಡಿರುವ ಭವ್ಯವೂ ಅಪಾಯ ಬಹುಳವೂ ಆಗಿರುವ ರಣಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಧೈರ್ಯಸಾಹಸ ನನಗೆ ಬರಲಿ ಎಂದು. ಓ ಸರ್ವ ಜಗತ್ತುಗಳ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಲಯ ಸಮಯ ಐತಂದಂದು ನಿನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ನಿನ್ನೆದುರು ಧೀರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ನನಗೆ ಪರಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು).

ಅಂದು ಜನವರಿ ಒಂದನೆಯ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಿನಚರಿ ಅದೇ ವರ್ಷದ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೦ನೆಯ ಭಾನುವಾರದವರೆಗೆ ನಡೆದು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮರಣ ಮೊದಲಾದ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆದು ನಾನು ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗುವಂತೆ ಮತ್ತೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ೧೧.೮.೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ, ಮತ್ತೆ ಬೇರೊಂದು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನೂ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದೇನೆ.

೧೯೨೪ನೆಯ ಜನವರಿ ೧ರಿಂದ ೧೯೨೪ನೆಯ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೦ರ ವರೆಗೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ದಿನಚರಿ 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ'ಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಾಕ್ಷಿಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನೊದಿದರೆ ನನಗೇ ನಂಬಲು ಕಷ್ಟವಾಗುವಂತಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಚೇತನ ತನ್ನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದ ದಿವ್ಯಗುರುಚೇತನಗಳ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಹಿಡಿದು ಮುಂದುವರಿದ ಹೆಜ್ಜೆಗುರುತುಗಳಂತೂ ವಿಸ್ಮಯಕರವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಘಟನೆಗಳೂ ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಅವಧಿಯ ದಿನಚರಿ ತುಂಬ ಅಮೂಲ್ಯವಾಗಿದೆ, ಮರೆತುಹೋಗಿದ್ದ ವಿವರ

ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ನೆನಪು ಕೊಟ್ಟು, ಜನವರಿ ೪ರ ದಿನಚರಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆರವಾಗಲು ಬೇಡಿಯಾದ ಮೇಲೆ, ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ:

To day I have written an exhorting letter to my dear friend and sympathizer Mr. H.S. Manjappa Gowda.

I wrote the poem 'The Lover's Embrace' in the manuscript. (Wrote ಎಂಬುದು copied ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ).

I invoked at the beginning of the meeting of the Loutus Leaf Union which flourished well with nine or ten petals. Having finished the meeting my friends and I attended the Majestic Cinema. The episode was "A Royal Divorce" concerning the tale of Nepolean. I came home (ಅಂದರೆ ಬಾಡಿಗೆ ಕೊಠಡಿಗೆ, ಸಂತಪೇಟೆ 'ಆನಂದ ಮಂದಿರ' ದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು) and after reading and musing on two poems of Bhagavadgita, slept.

(ಇವೊತ್ತು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಗಳೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಎಸ್. ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೂ ಒಂದು ಭಾವಪೂರ್ಣ ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ).

(ನಿನ್ನೆ ರಚಿಸಿದ್ದ) "The Lover's Embrace" ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಎತ್ತಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ.

'ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘ'ದ

[1] ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೊದಲು 'ಪ್ರಾರ್ಥನೆ'ಯನ್ನು ನಾನೇ ನೆರವೇರಿಸಿದೆ. ಪದ್ಮಪತ್ರವು ಒಂಬತ್ತೂ ಹತ್ತೂ ದಳಗಳನ್ನುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಸಭೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನಾನೂ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೂ ಮೆಜೆಸ್ಟಿಯೆ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದವು. ಅಂದಿನ ಕಥೆ, ನೆಪೋಲಿಯನ್ನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ದೊರೆಯ ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದ ಎಂದಿತ್ತು. ಕೊಠಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ, ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಮನನಮಾಡಿ, ಮಲಗಿದೆ.

ಜನವರಿ ೨ನೆಯ ತಾರೀಖು ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ ಹೀಗಿದೆ: (ದಿನಚರಿಯೆಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಅದರ ಸಾರಾನುವಾದವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತೋರಿದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಸಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ.)

"ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದು, ನಾಳೆ ನೆರೆಯಲು ಗೊತ್ತಾಗಿರುವ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾಂದಿಯಾಗಿ ಓದಲು ಒಂದು ಕವನದ ಆಯ್ಕೆಯು ತೊಡಗಿದೆ. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರ 'Crescent Moon' ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ತಿರುವಿಹಾಕಿದೆ. ಮೊದಲು 'The First Jasmynes' ಎಂಬುದನ್ನು ಓದಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವಿತನಾದೆ ಎಂದರೆ, ಗೋಡೆಗೆ ತಗುಲಿಹಾಕಿದ್ದ ಠಾಕೂರರ ಭಾವಚಿತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ನಿರ್ಮೇಷವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯಭಾವದಿಂದ ದೀಪ್ತವಾದ ಹೃದಯದಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದೆ. ಆಮೆಲೆ 'The end' (ಕೊನೆ) ಎಂಬ ಕವನಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಗು ತನ್ನ ಮರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ ಎನಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ. ಮೊದಲನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಹನಿಗೂಡಿತ್ತು. ಕಣ್ಣೀರು ಒರಸಿಕೊಂಡು ಭಾವವಶನಾಗದಂತೆ ಕಠೋರಮನಸ್ಸುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓದಲು ದೃಢಹೃದಯನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಓದತೊಡಗಿದೆ. ಓದುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆಲ್ಲಾ, ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡ ದೃಢಮನಸ್ಸಿನ ಕಠೋರತೆ ಕರಗಿಹೋಯಿತು! ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣೀರು ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಜೋರಾಗಿ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ರಸಾನುಭವದ (The joy of poetry) ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದೆ; ಹಿಂದಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ, ನಾಳೆಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾಂದಿಯಾಗಿ ಓದಲು ಆ ಕವನವನ್ನೇ ಆರಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕವನ 'The Lover's Embrace' (ಪ್ರಿಯನ ಆಲಿಂಗನ) ಅನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ, ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ!

ಅಪರಾಹ್ನ ೪ ರಿಂದ ೬ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ತಾತ್ವಿಕ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೆ. ಸುಮಾರು ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಗಂಟೆಗೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರ ಶಿವರಾಂ ಮತ್ತು ಅವರ ತಮ್ಮನ ಒಡಗೂಡಿ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದತ್ತ ವಾಕ್ ಹೋದವು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ವಿಷಯಗಳಿಂದಲೆ ನಮ್ಮ ಸಂವಾದವೆಲ್ಲ ತುಂಬಿತ್ತು. ಏಳು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು.

ಡಿ.ಎನ್.ಹಿರಿಯಣ್ಣನವರಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬಂದಿದೆ.

ಹೇ ಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಮುಂದೆ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ, ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲ ಸತ್ಯವಾದರೂ. (Oh Lord, forgive me, for I spoke high about myself before my friends today tho' it is truth that I gave out) ಅಹಂಕಾರದಿಂದಲ್ಲ, ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭಾವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆ. ಆಮೇಲೆ 'The Bird and the Poet' ಎಂಬ ಕವನರಚನೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ."

ಮರುದಿನದ (೩.೧.೧೯೯೪) ದಿನಚರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ: " ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು, ಎಂದಿನಂತೆ ದೈನಂದಿನ ವ್ಯಾಯಾಮ ಪೂರೈಸಿ, ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ರಚಿಸಿದ 'The Bird and the Poet' ಕವನವನ್ನು ಕಾಪಿಮಾಡಿದೆ. (ಅಂದರೆ ರಚಿತವಾದ ಆ ಕವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತೆಂದು ಅರ್ಥ). ರಬೀಂದ್ರನಾಥ ರಾಕೂರರ ಕವನ 'The End' ಎಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ. (Translated into Canareese poetry ಎಂದಿದೆ ಒಕ್ಕಣೆ!) ಇವೊತ್ತಿನ ಸಭೆ ಮುಂದಿನ ಶನಿವಾರಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ನನ್ನೊಡನೆ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದರು. ನಾನು ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿದ 'The Sages of India' ಎಂಬ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣವನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಓದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೊರಟೆವು. ಆಗಲೆ ಬೀದಿ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದರು. ನಾನು ಮತ್ತು ಕೆ.ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ ವೀರರಾಘವನ್ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯನಾಥನ್‌ರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದೆವು. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಲೆ ದೀರ್ಘಸಂವಾದ ನಡೆಯಿತು. ಕೊಟಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಬಂದರು. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಹುಟ್ಟೂರಿನ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ೯ ಗಂಟೆಗೆ ಅವರು ಹೋದರು. ಎಚ್.ಕೆ.ವೀರಪ್ಪ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳೊಡನೆ ಬಂದರು.

ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮೂವರು ಭಿಕ್ಷುಕರನ್ನು ಕಂಡೆ. ಅವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ, ಒಂದಾಣೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಅವರು ತುಂಬ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಕಂಡರು. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬ ಮುದುಕ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಗಿದ್ದನೆಂದರೆ ಆರು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಅವನ ದೇಹ ಮೂರು ಅಡಿಗೆ ಕುಗ್ಗಿತ್ತು. ಅವರ ಒರಟು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. (Divinity shone in their rugged faces).

ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವ ಚಾಪಲ್ಯವನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸುವ ಈ ಮುಂದಿನ ಕವನ, ಜನವರಿ ಎರಡರ ರಾತ್ರಿ ರಚಿಸಿ ಮರುದಿನ ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿದ್ದು, "The Bird and the Poet"[2] (ಹಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಕವಿ) ಐದು ಪಂಕ್ತಿಯ ಆರು ಕವನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಎರಡನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ:

Where is thy temple, sweet little bird?

Is it beside the sacred river

Where myriad people go with flowers

To barter with their lofty giver?

The bird sang Coo-woo, Coo-woo!

Is it upon the mountain crest

Where sages sit and contemplate?

Or where the forester hews the wood?

Alone or with his comel mate?

The bird song Coo-woo, Coo-woo!

೧೯೨೪ನೆಯ ಜನವರಿ ೪ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಾನು ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟ್ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ; ಆದರೆ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಬೈರನ್ ಕವಿಯ “The English Bards and Scottish Reviewers” ಎಂಬ ವಿಡಂಬನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು (Satire) ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಓದಿದೆ. ಬೈರನ್ ಕವಿಯ ಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ವಿಡಂಬನ ಪ್ರತಿಭೆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ಹೋದಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ರಾಜಗೋಪಾಲರಾವ್, ಎಂ.ಎ., ಎಲ್.ಟಿ.ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ “Flood” ಕಥನಕವನ ಕಳಿಸಿದೆ. ೧೨ ಗಂಟೆಗೆ ಉಟ ಮುಗಿಸಿ ರಾಕೂರರ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಅವರ ‘ಸಾಧನಾ’ ಭಾಷಣಗಳ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಬಂಧ “The Problem of Self” ಓದತೊಡಗಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಎದುರಾಗಿದ್ದ ಸಂಪಗೆಮರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಇಂಚರಾಲಾಪ ಕೇಳಿಬಂತು. ಅದನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಎಂತಹ ಭಾವವಶನಾದೆನೆಂದರೆ ‘ಸಾಧನಾ’ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಮೀರಿಸುವ ಚಿಂತನಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಆಕ್ರಮಿತವಾಯಿತು. ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿದ್ದು, ಈ ದಿನಚರಿಯ ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಬರೆದೆ. ಮತ್ತೆ ಜೊಂಪು ಹತ್ತಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದೆ. ಏಳುವಾಗ ಅಪರಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆ ಆಗಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋದೆ. ಯಾವ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ಓದಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರ್ ಎಂಬುವರ ಬರೆದಿದ್ದ “Chaitanyas’s Pilgrimages and Teachings” (ಚೈತನ್ಯದೇವನ ಯಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಉಪದೇಶ) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ೪ ಗಂಟೆಯಿಂದ ೭ ಗಂಟೆವರೆಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಪುಟ ಮಾತ್ರ ಓದಿದೆ. ಹಾಳೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಳೆ ಓದುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಚೈತನ್ಯನಾಗುವ ಅವೇಶ ನನ್ನನ್ನಾವರಿಸಿತು. ಸುತ್ತ ಜನರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ಚೈತನ್ಯನೊಡನೆ ಹಾಡಿ ಕುಣಿದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮೇಜು ನೆಲ ಮತ್ತು ಇತರ ವಸ್ತುಗಳ ಕಡೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿದೆ. ಕಣ್ಣೆತ್ತ ಕಡೆಯೆಲ್ಲ ಪರಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ನಿರಾಕಾರ ಸಾಕಾರವೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು (Wherever I casted my eyes I saw the Supreme Being in a formless form.) ಆಲೋಚಿಸಿದೆ: ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷನಿಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಗುರು ದೊರಕಿದ್ದಾನೆ; ನನ್ನ ಗುರು ಯಾರಾಗುತ್ತಾನೆ? ಮತ್ತೆ ನನಗೆ ನಾನೆ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟೆ. ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ: “ನೀನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದೀಯೆ, ಹೇ ದೇವ ದೇವ. ನೀನೆ ನನ್ನ ಗುರು! ವಿವೇಕಾನಂದರು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ, ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ, ಚೈತನ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾನೆ, ಶಂಕರ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾನೆ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚೇನು ಬೇಕು?” (Vivekananda I posses, Ramakrishna I posses, Chaitanya I posses, Shankar I posses and many more. What more do I want?) ಬೋಧಿಸುವ ಬುದ್ಧಿ ಬಹಳವಾಗಿದೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಜೊತೆಗೂಡಿ ಅವನ ಹಾಸ್ಟಲಿಗೆ ಹೋದೆ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅನೇಕಾನೇಕವಾಗಿ ಪ್ರವಚಿಸುತ್ತಾ.”

೧೯೨೪ನೆಯ ಜನವರಿ ೫ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನಚರಿ. “ರಾತ್ರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತ ಮಲಗಿದ್ದೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಚೈತನ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ನನ್ನ ಮಹಾ ಮಹೋನ್ನತರೂ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಗಳೂ ನಿತ್ಯಚೇತನಗಳೂ ಆಗಿರುವ ಗುರುಗಳನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ. ನನಗೆ ಒಂದು ಕನಸು ಬಿತ್ತು; ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಆಕೆಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷನ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅವನು ಬೃಹದಾಕಾರನಾಗಿದ್ದ, ಆದರೂ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಿಗಿಂತ ನಾಲ್ಕು ಪಟ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ. ಅವನು ಅಮರ್ತ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿತನಾಗಿದ್ದ. ನನ್ನ ಕಡೆ ಕೈಬೀಸಿ ಕರೆದ. ಅವನು ಒಳ್ಳೆಯವನೂ ಅಲ್ಲವೂ ಅಸುರನೂ ಸುರನೂ ಯಾವುದನ್ನೂ ಗಣಿಸದೆ ಗೋಡೆ ಹತ್ತಿ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆ. ಮಾತೃಹೃದಯದಿಂದ ಮಾತಾಡಿಸಿದ. ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ನಾನೊಂದು ಕುಬ್ಜ(pigmy)ನಾಗಿದ್ದೆ, ಗಲಿವರನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಲಿಲಿಪುಟ್ಟನಿಗಿಂತಲೂ. ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಅವನ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನಗಾದ ಆನಂದವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾರೆ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದಿದ್ದೆವು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾರೊ ಕೆಲವರು ನಮ್ಮ ಕಡೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಆಗ ಆ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ ನನಗೆ ಏನನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ತಿನ್ನಲು ಹೇಳಿದನು. ಅದರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು; ನಾನೂ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡೆ; ಆದರೆ ಈಗ ಅದರ ನೆನಪು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾನು ಉಹಿಸುವಂತೆ ಅದೊಂದು ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಯ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅಗಲಿದೆವು-ಅಪರಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ನಾನು ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ ಆತ್ಮಗಳು ಪ್ರೇತಗಳು ವೇದಾಂತ ಇದ್ಯಾದಿ ಕರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆವು. ಕೊಠಡಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಭಿಕ್ಷುಕನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡೆ; ಆದರೆ ಅಯ್ಯೋ! ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಲು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ದುಡ್ಡು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಕಾಸು ಕೊಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ; ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದು, ವೀರಪ್ಪನ ಕೈಲಿ ಎರಡಾಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದೆ, ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಹಂಚಲು. ನಾನೊಬ್ಬನೆ ತಾರಸಿಯಲ್ಲಿ

ಓಡಾಡುತ್ತಾ, ನಾಳೆ ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘದ ಸಭೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಓದುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ 'Invocation' ಎಂಬ ಕವನ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದೆ. ಅದರ ರಚನೆಯ ಭಾವಾವೇಶದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಭಗವಂತನ ವಿಶ್ವರೂಪ (The Infinite form of God) ನನ್ನನ್ನು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾಗಿ ಸಿತ್ತು! ನನ್ನ ಪ್ರೇಮಯನನ್ನು ಬಯ್ಯು ಶಪಿಸುವಂತೆಯೂ ಮನಸ್ಸು ಓಲಿತು! ಆಗ ನಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಭಾಷೆ ಬಣ್ಣಿಸಲಾರದು. ಆದರೆ ಬಹುಬೇಗನೆ ಅನಂತತಾರೂಪವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ. ಆಗ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಮಧುರ ರೂಪ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಮೈದೋರಿತು, ನನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನೆದುರು ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ನಲಿಯುತ್ತಾ ನಗುತ್ತಾ (Stood before me consoling, playing, dancing and smiling at me)."

ಅಂದಿನ ಕವಿಪ್ರಜ್ಞೆ ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಭೀಪ್ಸೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿದೆ, ೫.೧.೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಆ 'Invocation' ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ:

O Lover of My soul, when thy infinite
form stands before me with the might of
the Present, the Future and the Past, beyond
Space and Time, my locks flutter in anxiety,
my eyes stand still in silent adoration;
my heart throbs with an awful delight
and I forget to bow down before thee.

Then a thrill of sweet horror—such as
flowers feel when the flower-culler goes to
pluck them, shivers my frame. I blindly
grope in blazing splendour of thy glory!
Again O my sweet lover, when thy sweet
Form stands before me with Cowherd's flute.
my vanity veils thy glory and I fail
to make obeisance to thee.

When thou playest with me I only
attend to thy play; when thou singest the
symphony steals my heart; when thou
dancest I will be unconscious, and I
recognize thee not.

O lover, grant me the vision supreme
and blest that I may see thee in
everything, in bliss and woe, in pleasure and
pain, in life and death.

ಜನವರಿ ೨ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಅಭ್ಯಂಜನ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಕೆಲವರು ನಿಷೇಧಿಸಿದರೂ ನಾನು ಎಣ್ಣೆಸಾನ ಮಾಡಿ, (ಭಾನುವಾರದ ಹಕ್ಕು) ಕೊಟಿಡಿಗೆ ಬಂದು, ಎರಡು ತುಪ್ಪದ ದೋಸೆ ತರಿಸಿದೆ. ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಇದ್ದೆ. ನಾನು ತಿನ್ನಲು ಶುರು ಮಾಡಲು ಕುಚೇಷ್ಟೆಯ ಶ್ರೀ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನು ಬಂದು ನನ್ನ ಎದುರು, ಕೊಳಲು ಹಿಡಿದು ಬಲಗೈ ಊರಿ, ಒರಗಿದಂತೆ ಕುಳಿತನು. ಮುಗುಳುನಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ನನಗೆ ತುಂಬ ಹರ್ಷದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಸಲುಗೆಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ ‘ದೋಸೆ ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ಮೊದಲು ನೀನೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸು’ ಎಂದು. ಅವನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ನಾನೆ ದೋಸೆಯ ಒಂದು ಚೂರನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅವನ ಬಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಒಯ್ದೆ ತಿನ್ನಿಸಲೆಂದು ಆದರೆ ಅವನು ಹಿಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದುಬಿಟ್ಟ. ನನಗೆ ಮುನಿಸು ಬಂದು, ಕೊಟಿಯಿಂದಾಚೆಗೆ ನಡಿ ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದೆ. ಅವನು ಮಾತ್ರ ನಗುತ್ತಲೆ ಅಲ್ಲೆ ಇದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಕೊಡಲೆಂದು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಚೂರನ್ನು, ನಾನು ಅವನಿಗೆ ತಿನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದು ನಾನು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚೂರನ್ನೆ! ಎಡಗೈಯಿಂದ ಕೊಳಲು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಊರಿ ಬಾಲಲೀಲೆಯಿಂದ ಓರೆಯಾಗಿ ಕುಳಿತೆ ಇದ್ದೆ. ಹಾಗೆ ನಾನು ಅವನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೋಸೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಂದೆವು. ನಮ್ಮ ಆನಂದ ಮಾತಿಗೆ ಮೀರಿತ್ತು. ನಡುವೆ ನಾನು ಅವನಿಗೊಂದು ಏಟುಕೊಟ್ಟು ಲಂಬೋದರ (ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆ) ನವನೀತ ಚೋರ (ಬೆಣ್ಣೆ ಕಳ್ಳ) ಎಂದು ಕರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ನಾನು ಎರಡೇ ದೋಸೆ ತರಿಸಿದ್ದೆ. ಅವನೂ ಎರಡು ತಿಂದ, ನಾನೂ ಎರಡು ತಿಂದಿದ್ದೆ. ಸುಖವೋ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನೆದಿತ್ತು. ನಾನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಚೂರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಆ ಹುಡುಗನೂ ಅಂತಹುದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಚೂರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅಂತೂ ಕಡೆಗೆ ದೋಸೆಗಳು ಮಾಯವಾಗಿದ್ದವು! ದೋಸೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕಾಗದ ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಎಸೆಯಲು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅವನು ತುಂಟಗಣ್ಣು ಮಾಡಿ ಒಲ್ಲೆ ಎಂದುಬಿಟ್ಟನು. ‘ಆಗಲಿ, ಕೃಷ್ಣ, ನೀನು ಮತ್ತೆ ಬಂದರೆ ನಿನಗೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಎಲೆಕಾಗದಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ; ಅವನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ನಾನು ಎಸೆದಾಗ ಅವನೂ ಎಸೆದ. ಅವು ಒಂದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಒಂದಾದವು. ಅವನು ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ನಗುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ. ನಾನು ನಡೆದ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆಯಲು ಡೈರಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಅವನು ಹೇಳಿದ “ಬರೆಯಬಾರದು!” ನಾನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲಿಲ್ಲ, ಹೇಳಿದೆ ‘ನಿನ್ನ ತಂಟೆಯ ಆಟವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ’ ನಾನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಕುತ್ತಿಗೆ ಚಾಚಿ ನೋಡುತ್ತಲೆ ಇದ್ದ ಇದರ ಕಡೆಯೆ. ‘ನೀನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ? ಹೇಳು, ಇದೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳೋ ನಿಜವೋ?’ ಎಂದೆ...

ಇವೊತ್ತಿನ ಸಭೆಗೆ ಭಾಷಣಕಾರನೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೆ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದೆ. ಆರು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾವು ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳ (vernaculars) ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ.”

ಜನವರಿ ೨ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೊಡನೆ ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ಟರ್ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟುಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅವರು ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಅವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು.

(ವೆಸ್ಲಿಯನ್ ಮಿಶನ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಸುಬ್ಬಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು. ಅವರು ಥಿಯಾಸೊಫಿ ಸಂಘಕ್ಕೂ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಯಾವ ಕವನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಂದೆ ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವಂತೆ ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಆ ಕವನಗಳನ್ನೇ ಇವರು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದು. ನಮ್ಮವರ ಹಾಸ್ಯಬುದ್ಧಿಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರದೇಶದವರ ಸ್ವತಂತ್ರಬುದ್ಧಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆ ಅದು!) ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದೆ. ಬಸವರಾಜು, ಪುಷ್ಪಣ್ಣ ಮತ್ತು ಇತರರು ಬಂದರು. ಸುಮಾರು ಅಪರಾಹ್ನ ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ‘ಪ್ರೇತಸಿದ್ಧಾಂತ’ (theory of spirits) ಪ್ರಸ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಬಂತು. ನನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಮಿತ್ರ. ಅವರನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸುವುದು ನನಗೆ ಪ್ರಯಾಸಕರವಾಯ್ತು. ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ನನ್ನನ್ನು ಪೀಡಿಸಿತು. ಅವರೆಲ್ಲ ಬೀಳೊಂಡಮೇಲೆ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಕುಳಿತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನೂ

ಇತರರನ್ನೂ ನನ್ನ ನೆರವಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅತ್ತೂಬಿಟ್ಟೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂದು ಥಿಯಾಸೊಫಿಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು Logas ಮಾತ್ರನೆಂದೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಅಂಶಮಾತ್ರವೆಂದೂ ಓದಿದ್ದು, ಈ ಹಾಳು ಮಂದಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೊಸ ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ನೆಯ್ದು ವಿಷಯವನ್ನು ಮತ್ತೂ ಜಟಿಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಜೀವನಿಗೂ ದೇವನಿಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವನ್ನು ಇನ್ನೂ ದೂರಾಂತರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರಲ್ಲ ಎಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ರೇಗಿ ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ಹೋಗಿತ್ತು. ತುಸು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ರೂಮಿನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳಕ್ಕಾಗಿ ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಸರಸರನೆ ನಡೆದೆ. ದಾರಿ ಸೀಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಒದ್ದೂ ಬಿಟ್ಟೆ. ಹೋಗುತ್ತಾ ಒಮ್ಮೆ ಅತ್ತು, ಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ ಕಡೆಗೆ ಪೂಜ್ಯರಾದ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನೂ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಜರುಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಹಕ್ಕಿ ಮರದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕೇಳಿಸಿತು, ಹಕ್ಕಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು: ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆ ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು. ಏನೂ ಒಂದು ರಸಾನಂದ ನನ್ನ ಚೇತನವನ್ನು ತುಂಬಿತು. ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ನೋಡಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಹಾಡಿನಿಂದ ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನರಿಯಬಹುದು ಎಂದು. ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಇತ್ತು.

ಒಂದೆರಡು ಫರ್ಲಾಂಗು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಹೂವಿನ ಪೊದೆ ಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಎರಡು ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ: 'ಕೆಲವರು ವೇದಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಪ್ಪಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಅನರ್ಥಕರವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.' ಹಾಗೆಯೇ ಆಲೋಚಿಸಿದೆ, ಥಿಯಾಸೊಫಿಗಳು ಮೂರ್ಖರು! ಏಕೆಂದರೆ, ಭಗವಂತನಿಗೂ ನಮಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜನವರಿ ೮ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದಂದು ದಿನಚರಿಯ ಸಾರಾಂಶ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಅವರೊಡನೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂವಾದಿಸಿದೆ. ಟಿ.ರಾಮಯ್ಯ ಅವರ ಮನೆಯ ಪೂಜೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು. ನಮ್ಮ ಸಭೆ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ಮೊದಲಾಯ್ತು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತಾಡಿದರು. ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು. "ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆ ಹರಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲ ಕಳೆದೆವು. ಪ್ರಸಾರೋಪವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೊಬ್ಬರಿಸಕ್ಕರೆ ಪೊಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ರಸಾಯನವನ್ನೂ ಹಂಚಿದರು. ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಸಾದದ ಪೊಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಆದರೆ ಗೆಳೆಯರು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಏನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ಎಂದು ಅಂಜಿದೆ. ಒಂದಕ್ಕೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಟಿಸಿದೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಮುಂದೆ ಹೋದರು. ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಭಿಕ್ಷುಕಿಯರಿಗೆ ಪೊಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆ. ಕೊಟ್ಟವನ ಸಂತೋಷ ಕೊಂಡವರ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು! ಧರ್ಮ ಕೊಡುವುದು ಸಕ್ಕರೆಗಿಂತ ಸಿಹಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದೆ. (I thought that charity is sweeter than sugar!) ನನ್ನೆದುರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಿಂತಿದ್ದನು ಮುಗುಳುನಗುತ್ತಾ: ಅವನೇ ಧರ್ಮ ಕೊಟ್ಟವನು ಎಂದರಿತೆ. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಚ್.ಎಸ್.ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬಂತು."

ಜನವರಿ ೯ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಇವೊತ್ತು ತರಗತಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು. ವಿಶೇಷವೇನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಕೂಲ್ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನವಾದ್ದರಿಂದ ೧೧ ಗಂಟೆಗೇ ರಜಾ ಘೋಷಿಸಿದರು. 'On the Reopening Day of the School' ಎಂಬ ಒಂದು ಸಾನ್‌ಟ್ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ದಿನವೆಲ್ಲ ಬರಿಯ ಸ್ಕೂಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯಿತು. ಅತಿಶಯದ ಆಲೋಚನೆ ಯಾವುದೂ ತಲೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಆರು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬನೆ ಹಾರ್ಡಿಂಜ್ ಸರ್ಕಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಹರಾತ್ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾನುಭವವಾಯಿತು! ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನು ಖಿನ್ನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. 'ಈ ತರಹದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ' ಎಂದು....ಓ ದೊರೆಯೆ, ಜಗತ್ತಿನ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲು. ನಿನ್ನೆದುರು ಹಸುಳೆಯಂತೆ ನಿಲ್ಲುವ ಸಾರ್ಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನೀಡು."

ಜನವರಿ ೧೦ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಫೀಸ್ ವಾಪಸು ಮಾಡುವುದಾಗಿ ನೋಟಿಸ್ ಕಳಿಸಿದರು. ನನಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಈಸಿಕೊಂಡು ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದೆ. ಎರಡಾಣೆಯನ್ನು ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಎರಡಾಣೆಯನ್ನು ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಒಮ್ಮೆ ವಾಕ್ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸಾಯಿತು; ಮತ್ತೆ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ಅಂತೂ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋದೆ. ‘Chaitanya’s Pilgrimage and Teachings’ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಕೆಲದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಓದಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಲಗನೆಯ ಪುಟದಿಂದ ೧೩೩ನೆಯ ಪುಟದವರೆಗೆ ಓದಿದೆ. ನನ್ನ ಚೇತನಕ್ಕೆ ತುಂಬಿಬಂದ ಆ ಪೂರ್ಣಪ್ರವಾಹವನ್ನು ನಾನು ವರ್ಣಿಸಲಾರೆ. (I cannot describe the full flood of my soul) ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನು ಸದಾ ನನ್ನ ಬಳಿಯೆ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಆ ತುಂಟ ಕೃಷ್ಣನ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೆ ಚೈತನ್ಯದೇವನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಂತನು. ‘ಅದೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನದೆ ಲೀಲೆ’ ಎಂದು ನಾನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ‘ಅಂದೆ’. (chid). ಅವನು ಸುಮ್ಮನೆ ಮುಗುಳುನಕ್ಕನಷ್ಟೆ, ಮಗುವಿನಂತೆ. ಪುಸ್ತಕ ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ, ಸ್ಕೂಲಿನ ನೆನಪಾಗಿ, ನಾನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳು ಪರ್ವತಾಕಾರವಾಗಿ ನಿಂತುವು. ಈ ಆಧುನಿಕ ನೀರಸ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರ್ಯೂಲಿಸ್ ಮತ್ತು ಜಯಂಟ್ ಅಟಾಸ್ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಎದುರಿಸಬಲ್ಲೆನೆಂದು ತೋರಿತು! ನನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದ ‘ಅದೂ ನನ್ನ ಲೀಲೆಯೆ’ ನಾನು ಹೇಳಿದ ‘ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸುಮಾಡಲು ನೀನು ನನಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕು’ ಅವನೆಂದ: ‘ಲೋಕದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗು ಮೊದಲು, ಹಾಗಾದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಸಾದಂತೆ.’ ತಟಕ್ಕನೆ ನನಗೆ ಸತ್ಯೋದಯವಾದಂತಾಯಿತು: ಯಾವುದಕ್ಕೂ ದುಃಖಿಸಬಾರದು! ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಲೀಲೆ. ಸ್ವಾಮೀ, ನನ್ನಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಸಿದುಕೊ ಬೇಕಾದರೆ, ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು. ಕೊಟಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟೆ; ಆದರೆ ನಾನು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ದಾನವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಒಂದು ಆಣೆ ಸಲ್ಲುವುದಿತ್ತು.”

ಜನವರಿ ೧೧ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನಚರಿ:

“ಸಂಜೆ ೪ ಗಂಟೆಗೆ ಕ್ಲಾಸ್ ಪೂರೈಸಿತು. ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದು, ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಗೂ ಭಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದುಡ್ಡು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆ. ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಚೈತನ್ಯನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ೧೫೯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವರಾಮ್ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ‘Talks with the Dead’ (ಸತ್ತವರೊಡನೆ ಸಲ್ಲಾಪ) ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತಂದು ಓದತೊಡಗಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಅದು ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಾನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓದತೊಡಗಿದೆ. ಓದುತ್ತಾ ಹೋದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಕುತೂಹಲ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಹಿಂದೂದರ್ಶನದ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಏರಿದ ಜೀವಾತ್ಮವು ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗಿ ಪರಮಾನಂದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಬೇರೆಯಾದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಅದರಿಂದ ನಾವು ಮತ್ತೆ ಪತನಹೊಂದಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಪುಸ್ತಕ ಓದುತ್ತಾ ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಾಖುಷಿಗಳಿಗೆ ಸಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಕೆಳಗಿಳಿಯತೊಡಗಿದರು. ಲಾಂಗ್ ಫೆಲೊ, ಷೆಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್, ಚಾರ್ಲ್ಸ್‌ಕಿಂಗ್ಸ್ಲೀ, ಕಾರ್ಲೈಲ್ ಇತ್ಯಾದಿಯರು ಒಬ್ಬೊಬರೆ ‘ಪ್ರೇತ’ (spirits) ಗಳಂತೆ ಬರತೊಡಗಿದರು. ಲಾಂಗ್‌ಫೆಲೊ ತಾನು ಕಾಲರಿಜ್ ಮತ್ತು ಷೆಲ್ಲಿಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದುದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು; ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೆ, ಷೆಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ‘ನಾನು, ಬೆನ್‌ಜಾಸನ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನೇಕರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದೇವೆ, ಎಂದೂ, ಆದರೆ ಷೆಲ್ಲಿ, ಕಾಲರಿಜ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನೇಕರು ನನಗಿಂತಲೂ ಕೆಳಗಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೂ ರಾಬರ್ಟ್ ಸದೇ (Robert Southey) ವಿಷಯ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅವನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತುಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ. ಭೂಮಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಲೋಕಗಳು, ಶನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಿರುವ ಉಂಗುರಗಳಂತೆ, ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಸುತ್ತಿ ಆವರಿಸಿವೆ’ ಎಂದೂ ಮತ್ತು ‘ನ್ಯೂಟನ್ ನಮಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ’ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸರ್. ಎಡ್ವಿನ್ ಅರ್ನಾಲ್ಡ್ ಕೂಡ ‘ಪ್ರೇತ’ವಾಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಅವರಿರುವ ಆ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನೆ ಕೇಳಿದರೆ, ಭಾರತೀಯವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ, ಅವರೆಲ್ಲ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಇಳಿಯಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು. ಅವರ ಆ ಲೋಕಗಳು ಭೂಮಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಅತಿಶಯವಾದ ಸುಖದ ಲೋಕಗಳಾಗಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ (Almighty) ಐಕ್ಯರಾದವರು ಮತ್ತೆ ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲಾರರು. ಷೆಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಮೊದಲಾದವರು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ,

ಗಣಮಗ (Medium) ಮೋಸಹೋಗಿದ್ದಾನೆ; ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು (Sitters) ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದುದು ಯಾವುದೂ ಹುಸಿ ನುಡಿದು ನಟಿಸುವ 'ದೇವ್' (devil) ಇರಬೇಕು. ತುಂಬ ಚಿಂತಾಭಾರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ: 'ಅಯ್ಯೋ ಭಗವಂತಾ ನಾನು ಓದಿದ್ದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಲೋಕವೂ ಬೇಡ, ನ್ಯೂಟನ್‌ನ ಲೋಕವೂ ಬೇಡ, ಕಾಲರಿಜ್‌ನ ಲೋಕವೂ ಬೇಡ; ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಯಾವುದೂ ಭೂಮಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮತರವಾಗಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಬೇಕಾದ್ದು ಪರಮೋತ್ತಮ ಲೋಕ. ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ಹತ್ತು ಕಾಸು ಕೊಟ್ಟೆ.'

[1] ಸಂತಪೇಟೆಯ 'ಆನಂದ ಮಂದಿರ'ದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಲಾಯರ ಆಫೀಸಾಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ನಡುವನ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ನಾವು ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸೇರಿ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು. ಮೊದಲು ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಕೊಠಡಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು. ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕೊಡಗಿನಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರು: ಕೆ. ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಎಚ್.ಕೆ.ವೀರಪ್ಪ, ಶಾಂತಮಲ್ಲಪ್ಪ, ವಸವರಾಜು, ಪುಷ್ಪಣ್ಣ. ನಾವು ಕೆಲವರು ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಡೆಯವರು: ನಾನು, ಕೆ.ಆ. ತಿಮ್ಮಯ್ಯ. ಡಿ.ಆ.ಮಾನಪ್ಪ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಅನೇಕ ಮಿತ್ರರು ಬಂದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನನ್ನ ವಾಚನ, ತತ್ತ್ವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ, ತತ್ತ್ವಾದ್ಯಯನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ರೂಪು ಕೊಡಲು ಒಂದು ಸಂಘ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟೆವು: 'Lotus Leaf Union' ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘ'. ಅದರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಸಭೆ ನೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. Lotus Leaf ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮ್ಯಾಗಜೀನ್ ಹೊರಡಿಸಲೂ 'ಕರಪತ್ರ' ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿದ್ದೆವು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಶ ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಅನಿಬೆಸಂಟರಿಗೂ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದು, ಅವರಿಂದ ಉತ್ತರ ರೂಪದ ಸಂದೇಶವೂ ಬಂದಿತು! ಆದರೆ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಪತ್ರಿಕಾ ಪ್ರಕಟಣೆ ಅದರ ಭ್ರೂಣಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ದಾಟಲೆ ಇಲ್ಲ! ಈ Lotus Leaf Union ವಿಚಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ.

[2] Alien Harp. Pp. 47-48

-44 (2)-

ಜನವರಿ ೧೨ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದೆ. ವಿಶೇಷವಾದ್ದೇನೂ ಜರುಗಲಿಲ್ಲ. ಇಸ್ವೀಟು ಆಡಿದೆವಷ್ಟೆ! ಮತ್ತೆ 'ಪ್ರೇತ' (Spirits) ಮತ್ತು 'ಪ್ರೇತವಾದ' (Spiritualism) ಆತ್ಮ ಮನಸ್ಸು (Soul and Mind) ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಮನಸ್ಸಿಗೊಂದು ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಮೂಡಿತು ಇಂದು: ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿರಬೇಕೆ ಹೊರತು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. (Not to question the very creation). ಕೆ. ಮಲ್ಲಪ್ಪ "ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾದರೂ ಏನಿತ್ತು?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮೀಜಿ (ವಿವೇಕಾನಂದರು) ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಕೊಟ್ಟೆ: ಮೂಲಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕುವುದಾಗಲಿ, ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹರಿಸುವುದಾಗಲಿ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವಲ್ಲ; ದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಏತಕ್ಕೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಅವನನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು, ಅವನನ್ನು ಸೇರುವುದು. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ತಂಟುಮಾರಿ ಶೆಟ್ಟಿ (ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ) ಬಂದ. ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ನನ್ನ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರೇತಗಳು ಪ್ರೇತವಾದವನ್ನು ಕುರಿತು ಭಾರತೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ವಿವರಿಸುವ ಭಾಗ್ಯ ನನ್ನದಾಯಿತು. ನಾವು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆವು. ತಿರುಗಾಟ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿತ್ತು. ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಕವಿಯ ತತ್ತ್ವದೃಷ್ಟಿ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂವಾದಿಸಿದೆವು. ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದೆವು, ಹಾರ್ಡಿಂಜ್ ಸರ್ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮಾತುಕತೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿತು. ಆ ದಿನ ಅಷ್ಟೇನೂ ತೃಪ್ತಿಯವಂತೆ ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲ, ತಿರುಗಾಟದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂವಾದವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ. ಪುಷ್ಪಣ್ಣಗೆ ಏಳು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೆ. ನಿನ್ನೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನವನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಒಂಬತ್ತು ಆಣೆ ನೆರವಿತ್ತೆ.

ಓ ದೊರೆಯೆ, ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲತತ್ವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿಯಲು ನನಗೆ ಬೆಳಕು ಕೊಡು; ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೆ, ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ. (Oh Lord, give me the light that I can see the inmost core of things, that I may find me in you and in you alone.)”

ಜನವರಿ ೧೩ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರ್ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಧಿಸಲಾರದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಬರುವಾಗ ಮಹಾರಾಣಿ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಹತ್ತಿರ ಚೆಂಡುವಹೂವಿನ ತೋಟದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಕವನ “Marigolds” ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದೆ. ಇವೊತ್ತು ಒಂದು ಕವನ “The Poet’s Rhyme” ರಚಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನು ರಚಿಸಿದುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರ ಅಹಂಕಾರ ಶಮನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ. ಅವರು ದೊಡ್ಡ ತತ್ವಪಂಡಿತರಂತೆ ಆತ್ಮ, ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹರಟುತ್ತಾರೆಯೆ ಹೊರತು ಏನು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬುದು ಕೂಡ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ವಾರ ನೆರೆಯವ ನಮ್ಮ ಸಂಘದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಯಾರು ಬರೆದುದು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ವಾಚನಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಬರೆದೆ. ಇವೊತ್ತು ವಾಕ್ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ, ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರೊಡನೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚೈತನ್ಯನ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ, ಅವರ ಹುಡುಗುಬುದ್ಧಿಯ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು: ಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೂ ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಅದು ನೀರಸವಾದ್ದರಿಂದ ಸಾಧಾರಣ ಮಾನವರಿಗೆ ಅವ್ಯಕ್ತದ ಉಪಾಸನೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇವೊತ್ತು ಡಿ.ಎನ್.ಹಿರಿಯಣ್ಣನವರಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬಂತು. ನಾನು ಕೆ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯನಿಗಾಗಿ ಕಳಿಸಿದ ‘ಅಮಲನ ಕಥೆ’

[1] ಕೈಸೇರಿತಂತೆ. ಹೇ ದೇವದೇವ, ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಭವ್ಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನಗೆ ನೀಡು.”

ಜನವರಿ ೧೩ನೆಯ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಲಾದ “The Poets Rhyme” ಎಂಬ ಕವನ “The Noble Path” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ೨೦-೦೧-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ಮಿತಿಯನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನೂ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದೆ. ಬುದ್ಧಿಯ ಗರ್ವ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲರದು; ಭಕ್ತಿಯ ನಮ್ಮತೆಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯ.

Speak not to me, thou learned friend,

Of things beyond our power;

For man is born not to contend

And mar the joy of life’s flower,

Vain, vain is the pride of lore

For the path is not the goal;

Tho’thou art knowledge’s mighty store

Yet higher is the soul.

The ship can trust the mighty deep

And it can avoid the shoal;

But it’s hard to find, still hard to keep

The happiness of soul.

The great are meek for they know the truth,
Loud and showy are the mean;
Know this thou fiery spirited youth,
And be as the great have been.

Oh! Ours is not question, why
Did the Lord create this earth?
For ours is but to work and try
Thro'gates of death and birth.

The secrets of the soul and mind
In mystery are hidden;
And when we strive their depths to find
Mad voices rise unbidden.

Duration is the youth of life,
A scene of cosmic play;
Time cannot end the merry strife
Nor death delude the day.

We do not end with the final breath,
Death only is our slave.
When man is not the slave of death
Why should he fear the grave?

We hold the one and leave the other
For our arms are not too long;
We stretch in vain for both, dear brother,
And feel the anguish strong.

We blindly hear whether madmen sing
And we dance to their lay.
O little we know that heavenly king
Doth smile at his own play.

To know a thread we weave a net,
And in the net we are caught;

Our joy is marred and we forget

The very things we sought.

The gloom of hell, the light of heaven,

And the world's merry strife

All soon or late from us are driven

And leave a dreary life.

The heart alone can dare to soar

High up above the sky;

Whatever be the mental lore

Its range is but the eye.

Then let us hear the poetic words

And lead a life of joy;

And thro' the chimes of harbinger birds

Let's gain the Cowherd Boy.[2]

ಜನವರಿ ೧೪ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಉತ್ತರಾಯಣ ಪುಣ್ಯಕಾಲ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಹಬ್ಬದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಇವೊತ್ತು ರಜಾ ಇತ್ತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೫ ಗಂಟೆಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಏನೇನೋ ಆಲೋಚನೆಗಳು: ನನ್ನ ‘ಒಲುಮೆ’ಯನ್ನೂ ನೆನೆದೆ. ಆ ‘ಒಲುಮೆ’ ಗೆ ಸೆರೆಯಾದ ಹೃದಯ ಅನ್ಯಕ್ಕೆ ಎಳಸದು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಬದುಕನ್ನೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಸೇವೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯೂ ಬಂತು. ಅದಂತೂ ‘ಒಲುಮೆ’ಯನ್ನೂ ಮೀರಿ ಸುಮಧುರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದೆ. ‘ಕರುಣೆ’ಯನ್ನು ಕುರಿತು ಏಳು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಅವನ್ನು ‘ಅಮಲನ ಕಥೆ’ಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆ: ಸ್ನೇಹಿತ ಡಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬಂತು. ಅದರಲ್ಲಿ ದುಗ್ಗಪ್ಪಗೌಡರ ತಾಯಿ ತೀರಿಹೋದ ದುಃಖವಾರ್ತೆ ಇತ್ತು. ನನ್ನ ಶೋಕ ಹೊರಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ದೇವರಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯರಾಗಿ ಆನಂದಸ್ಥಿತಿ ಪಡೆಯಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಮೂರ್ಖತೆಗಾಗಿ ಮನ ನೊಂದುಕೊಂಡೆ. ಕಾಲ ಮೀರುವುದರೊಳಗೆ ನಿಜವನ್ನರಿಯದೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಏನಾದರೂ ನನಗಂತೂ ಸಾವು ಎಂದರೆ ಒಂದು ಯಶಸ್ವಿತ ಕಃಪದರ್ಥ! ಕೆ. ಮರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಎರಡಾಣೆಯನ್ನು ಅವನಿಗರಿವಾಗದಂತೆ ಅವನ ಜೇಬಿಗೆ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟೆ. ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಕಥೆ “The Lord and the Lion.” ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಯಾರೋ ನನ್ನನ್ನು ಬೈದಂತೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದು ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹಬ್ಬ ಮತ್ತು ತೇರುಗಳು ವಿಚಾರ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದವು. ಸ್ಕೂಲಿನ ಪಾಠಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣವನ್ನೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹರ್ಷಪ್ರದವಾಗಿತ್ತು. “ಓ ದೊರೆಯೆ, ಪ್ರಪಂಚದ ದುರ್ದಮ್ಯ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟು ಸೆಣಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸು! ತೀರಿಕೊಂಡ ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಆನಂದ ದೊರೆಯಲಿ!” (‘ಅಮಲನ ಕಥೆ’ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು.)

ಜನವರಿ ೧೫ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ಎದ್ದಾಗ ಏಳು ಗಂಟೆ ಆಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಛೇದಿಸಿ ಹಾಕಿತು. ನನ್ನ ದೈನಂದಿನ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಕ್ಲಾಸಿನ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಲೌಕಿಕನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಈ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ

ಹೊಗುವ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವುದಾದರೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಏನೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಈ ನೀರಸ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಒಣ-ಹಾಳೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಓದಿ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ, ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಹೊಂದಬೇಕು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತು ದೃಢಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದೆ: ಆದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸುಮಾಡಲೂ, ಮತ್ತು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ, ಜ್ಞಾನ ವಿಸ್ತರಣೆಗಾಗಿ ಇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವ ಚಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಡಲೂ.” ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದೆ, ಕ್ಲಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಎಂಟು ಜನ ಸ್ನೇಹಿತರು ಸತ್ತರೆಂದು. ಹಾಲು ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಂಡೆಗೆ ನಾಗರಹಾವು ಬಿದ್ದಿತ್ತಂತೆ. ಸಂಜೆ ನಾಲ್ಕೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ನಾನು ಬಸವರಾಜು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಕಥಾವಸ್ತು 'The Mysterious Pearls', ನಟವೀರ ಎಡೀಪೋಲೊ. 'ಹೇ ದೇವರೆ, ಈ ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ಯೆಗಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಕ್ಷಮಿಸು. ಈ ಹಾಳು ಲೌಕಿಕ ಅಭ್ಯುದಯದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಮಧುರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು, ಓ ನನ್ನ ಕವಿತೆ, ಓ ನನ್ನ ಗುರು, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ! (For the time being farewell, Muse; farewell, my Guru Swami Vivekananda!) ಮತ್ತು, ಓ ಹಾಳು ಮೇಲೆಯ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರವೇ, ಗಣಿತವೇ ಜಯವಾಗಲಿ ನಿಮಗೆ! ನರಕಾಧಿಪತಿಗೆ ನರಕ ಮಧುರಸ್ಥಾನವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಉಳಿದೆಲ್ಲರೂ ಹೇಸುತ್ತಾರೆ. (And Hail, thou gloomy Physics and Mathematics, for tho' Hell is sweet for Ixion it is abhorred by all. O Lord forgive me if I have abused thee!). ಓ ದೇವರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸು.

“ಎಚ್.ಎಸ್.ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಇಂದು ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದೆ.”

ಜನವರಿ ೧೬ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದವನೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿದೆ. ಸ್ನಾನದ ತರುವಾಯ ಹೆಡ್ಮಾಸ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ಏನೂ ಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೊಡನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರೊಡನೆ ಆತ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆ. ಅವರು ತುಂಬ ಬಿಸಿಯಾದರು, ತಣ್ಣೀರರಚಿ ಬಂದೆ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕೋದಂಡರಾಮ ಮುದ್ರಣಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ಕಥೆ 'ಅಮಲನ ಕಥೆ'ಯನ್ನು ಅವನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದೆವು. ಅವನು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದನು. ತರುವಾಯ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋದೆವು. ನಾನು ಕೆಲವು ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು (Reviews) ನೋಡಿದೆ. ಅನೇಕ ಗಂಭೀರ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬಿತು. ಹೊರಗಡೆಯ ಪ್ರಪಂಚದ ಕಡೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದಾಗ ಅದೆಂತಹ ಗಲಿಬಿಲಿಯನ್ನು ಅದು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ: ರಣಭೇರಿ. ವೀಣಾವಾದ್ಯ, ನಾನಾ ಕಲೆಗಳ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಸಂತೆ, ಅವರೊಡನೆಲ್ಲ ಬೆರೆಯಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಹಾ ಜಗತ್ತಿನ ಬೃಹಜ್ಜೀವನ ಜಟಿಲಜಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಅಣುವಿಗಿಂತಲೂ ಅಣುವಾಗಿ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ಅಪಾರ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ ತಾನೆ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯಾಗಲು ಹೆಣಗುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ, ನಾನೇನು ಮಹಾ? ಒಂದು ಕಃಪದಾರ್ಥ! ಆದರೂ ನನಗೊಂದು ಮಹದಾನಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನನ್ಯಾಯ ಲೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಾರೆ? ಆಗ ಕಣ್ಣು ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣು ಒಳಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿದಾಗ, ನನ್ನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ನೀನೊಬ್ಬನೆ! ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದು ಕವನ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ 'The Wreck of Titanic.' 'ಟೈಟಾನಿಕ್ ಮಹಾನೌಕೆ' ಮುಳುಗಿ ಹೋದ ವಿಚಾರ ಓದಿದೆ. ಅದರ ನಾವಿಕರು ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತನಾಗಿ ಒಂದು ವೀರಕವನವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಆಶೆಯಾಗಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದಾಗ ರಚಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದೇವದೇವ, ನೀನೊಬ್ಬನೆ ನನ್ನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸುವವನು; ನೀನೊಬ್ಬನೆ ಸತ್ಯ, ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಮಿಥ್ಯೆ. ಕೃಷ್ಣ! ಕೃಷ್ಣ! ಕೃಷ್ಣ!”

೧೯೧೪ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೭ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ನನಗೆ ಮನಿಆರ್ಡರು ಲಭಿಸಿತು. ಹೋಟೆಲಿನವನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾವತಿಮಾಡಿದೆ. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ, The Wreck of Titanic ಕುರಿತು ಪ್ರಥಮ ಪದ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದು, ಕಾಫಿತಿಂಡಿ ಮುಗಿಸಿ, ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆ, ಒಬ್ಬನೆಯ. ನನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಆದರೂ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೆ ‘ಟೈಟಾನಿಕ್’ ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಂದರೆ, “The Lake View at Eve” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವನ ರಚಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ಇವೊತ್ತೊಂದು ‘ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರದರ್ಶನ’ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಗೊಳಗಾಗಿದ್ದ ಮಹಾತ್ಮಾಜಿ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.....ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಊಟ ಪೂರೈಸಿದೆ. ಏನೂ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚೆಯೇ ೯.೩೦ಕ್ಕೆ ಮಲಗಿದೆ, ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ ಮಲಗಿ ಕವನರಚನೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ. ಆದರೆ ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಒಂದು ಕನಸು ಕಂಡೆ: ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ನನ್ನನ್ನು ಕಠೋರವಾಗಿ ಬೈದಂತೆಯೂ ನಾನು ತಿರುಗಿಬಿದ್ದು ಸೆಟೆದು ನಿಂತಂತೆಯೂ, ಮತ್ತು ಏನೇನೋ.... ಓ ನನ್ನ ದೊರೆಯೆ, ಈ ದಿನವನ್ನು ನಾನು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಿಸು ಈ ನಿನ್ನ ಏಕಾಂಗಿ ಶಿಶುವನ್ನು! (Solitary Child!).

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿತವಾದ “The Lake View at Eve.” ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಎಂಟು ಸಾಲುಗಳ ಒಂಬತ್ತು ಕವನಗಳಿವೆ. a, b, a, b, c, d- d, c, c-ಪ್ರಾಸವಿನ್ಯಾಸವಿದೆ. ಆರನೆ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಪ್ರಾಸವಿರುವುದರಿಂದ d-d’ ಎಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು. ಇದು ಕಾರಂಜಿ ಕೆರೆಯ ಬಳಿ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಒಂದು ದೃಶ್ಯದಿಂದ ಮೂಡಿದ ಕವಿತೆ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿದ ತಾರೀಖು ೨೩.೧.೧೯೨೪ ಎಂದಿದೆ.

How sweet it is to watch these waves

And feel the dizziness of joy!

The breeze of eve her sweetly laves

And plays in ripples like a boy.

The Nymph of the lake with dimples small

Is greeting shyly

The passers by;

But oh to me is her special call,

She beckons me to her pearl-built hall!

Behold, how her breast falls and heaves

Like a maid when she meets her lover!

What expectation her now grieves?

What hope now sits in her bosom's bower?

Doth she not beckon me, doth she not?

She pants with joy

To embrace her boy:

Sweet Nymph, fear not; the poet ne'er forgot,

To him thy lot is his own lot.

Traveller, who ploddest by the lake,
Dost not her smile appeal to thee?
If inward joys thou cannot partake,
Hast thou no eyes to the out-ward glee?
What tho' sweet fancy far abides?
Hast thou no sight
And man's delight
To view the crane's elated strides
That triumphantly break the puny tides?

Pause here, thou hasty friend, behold
The musing heron's beguiling mood!
How still she stands surveying bold
The pigmy tempters of the flood,
Renouncing all save hypocrisy!
Her looks how grave!
The very wave
Doth shrink from her ascetic plea;
And the depth reduces to her knee!

Thou cyclist gaudy, why so swift?
Nature doth not pollute they show;
The giver is hiding in the gift,
Pause for my sake, then may'st thou go.
Behold the sweet vermilion west;
What glory shines
In crimson lines!
What tho'thou art in muslins drest?
The glory of nature is ever blest!

Why all this grandeur false and vain?
At least with Nature simple be.
Oh vain's thy parade upon this plain,
A maiden here thou canst not see!
If thou a lover art behold
The lake, and love!
It's high above

The silken cloth or chain of gold:

This love is never bought and sold.

The breeze is singing on the trees

And the wood-pecker cracks its jokes;

The beetle's drone comes thro' the breeze

And rattles swift the hackney spokes,

The fowls now wend hither their way,

Now black, now white,

Now dim, now bright.

It is a glorious scene and gay

To watch them at the ebbing day.

This is a simple joy, yet more high

Than worldly evil theatric joys.

Oh high above the trifling eye

Of mankind and its worthiest choice

This lies! But short-eyed man ignores;

He doth not see

The real glee,

But tries to gather crores and crores

And in the long run roars and roars!

Thou poet or philosopher,

Thou scientist great or worthy teacher,

Thou simple man or gaudy lover,

Thou servant, sage or simple preacher,

Who-so-ever thou may'st be, hie, hie

To this sweet place

Of glory and grace,

And feel, oh feel with majestic eye

The bliss supreme, the joy too high!

ಜನವರಿ ೧೮ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೂ ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪಗೂ ವಾಗ್ವಾದದಲ್ಲಿ ವಿರಸವಾಗಿ, ಪತ್ರಗಳ ವಿನಿಮಯವಾದ ಸಂಗತಿ ಇದೆ. ಮತ್ತೆ, ನನಗೆ ಮನಿ ಆರ್ಡರೂ ಬಂದು ಸ್ಕಾಲರ್ ಷಿಪ್ಪಿನ ಮೊತ್ತವೂ ಕೈಸೇರಿದ್ದು ನಾನೂ ಬಸವರಾಜೂ 'The Mysterious Pearls' ಎಂಬ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದೂ, ನಾನು ಆ ದಿನ "The wreck of Titanic" ಲಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದೂ ಅವು ಬರೆದಿಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರದಿದ್ದರಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತವಾದದ್ದೂ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ.

ಜನವರಿ ೧೯ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳುಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಹತ್ತೂವರೆಗೆ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದೆ. ಉಟಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಗೆಳೆಯರೂ ಇಸ್ವೀಟು ಆಡಿದೆವು. (most hideous and unworthy action! ಅತ್ಯಂತ ಹೀನಾಯವಾದ ಅಯೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯ!) ಆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಇಸ್ವೀಟಿನಿಂದ ಹಾಳಾಯಿತಷ್ಟೆ! ಕೆ.ಮರಿಯಪ್ಪ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದರು. ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಸ್ಕೂಲ್ ಯಾಳಿಮತ್ತು ಒಂದು ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಭಾಷಣ ಇದ್ದವು. (National Lecture ಎಂದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ವಿರುದ್ಧ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭಾಷಣಗಳು.) ನ್ಯಾಷನಲ್ ಲೆಕ್ಚರ್ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಸ್ಕೂಲ್‌ಯಾಳಿ ನೋಡಲು ಹೋದೆ. ಸಮವಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾದ ತರುಣರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ನಾನಾಕ್ರೀಡಾವ್ಯಾಯಾಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದವು. ನನಗೆ ಒಂದೇ ದುಃಖ. ಏನೆಂದರೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಕೂಟು ಚಳುವಳಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಬರಿ ಅಲಂಕಾರದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು. ವಿ.ನಾಗಪ್ಪನ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ವಾಕ್ ಹೋದೆ, ಕೆಲವು ತರುಣರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೀನಾಯ ವರ್ತನೆಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ. ಸಂಜೆ ಏಳುಗಂಟೆಗೆ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪಟದ ಕೆಳಗೆ ಮಂಡಿಯೂರಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ. ತುಂಬ ಶಕ್ತಿಮೈಗೂಡಿದಂತೆ ಅನುಭವವಾಯ್ತು! ಹೇ ಜಗದೀಶ್ವರನೆ, ಕಾಲವನ್ನು ಸದ್‌ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ನನಗೆ ಶಕ್ತಿ ಕೊಡು! ಜಯ್ ಕೃಷ್ಣ! ಜಯ್ ವಿವೇಕಾನಂದ!”

ಜನವರಿ ೨೦ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಏಳುಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿದೆ. ಬಸವರಾಜು ಬಂದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ‘ಮ್ಯಾಗ್ನಟಿಸಮ್’ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆವು. ‘The poets Rhyme’ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಕವನಕ್ಕೆ “The Noble Path” ಎಂದು ಹೆಸರು ಬದಲಾಯಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿದೆ. ಅಪರಾಹ್ನ ಮೂರುಗಂಟೆಯಿಂದ ಏಳು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ವಾರದ ಮೀಟಿಂಗು ನಡೆಯಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “The Noble Path” ಕವನವನ್ನು ನಾಂದಿಯಾಗಿ ವಾಚಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೂ ಅದು ನನ್ನದೇ ರಚನೆ ಎಂಬ ಗುಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಸಭೆ ಮುಗಿಸಿ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು. ದಿನವೆಲ್ಲ ಹರ್ಷಮಯವಾಗಿತ್ತು; ಮಿತ್ರರ ಸಂಗವು ಇನ್ನೂ ಹರ್ಷತರವಾಗಿತ್ತು.....”

ಜನವರಿ ೨೧ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ರಾತ್ರಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕನಸು ಬಿತ್ತು. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸತ್ತಿದ್ದೆ. ತುಂಬ ಆನಂದವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಲೋಕದಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಲೋಕಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಲೋಕಗಳಲ್ಲ ನನಗೆ ಆನಂದವಿತ್ತದ್ದು; ನಾನೆ ಆನಂದವಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ನಾನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ! (But suddenly I woke and found myself bulky on the bed!) ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ನನ್ನ ಕವನ “The Noble Path” ಅನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಕಾಪಿ ಮಾಡಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದನೆ ಗಂಟೆಯ ಪೀರಿಯಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪಾಠಹೇಳುವ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಶ್ರೀ ಗಾರ್ಡನ್ ಎಂಬವರು (ಭಾರತೀಯರೇ.) ಯಾವುದೂ ಪಾಠದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ನಾವು ಇರುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಯಾವ ವಾಸ್ತವಿಕ ಆಧಾರವೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ ಎಂದರು ಸತ್ತಮೇಲೆಯೂ ನಾವು ಇರುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಮನಗಾಣಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಇಡೀ ಪೀರಿಯಡ್ಡನ್ನೇ ಅವರೊಡನೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ನಾನು ಎಷ್ಟೊ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನೂ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ವಾದ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅವರು ‘ಅವೆಲ್ಲ ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲ, ಬರಿಯ ನಂಬಿಕೆಗಳು’ ಎಂದು ಬಿಟ್ಟರು. ಭೌತವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಧಾರ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸುವಂತೆ ಆತ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥೂಲೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೆ ಆಧುನಿಕ ಪ್ರೇತಶಾಸ್ತ್ರದ (spiritualism) ಮಾತೆತ್ತಿ ನಾನು ‘ಸತ್ತವರೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯ’ ಎಂದೆ. ‘ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ನೋಡುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ನಂಬಬಹುದು’ ಎಂದರು ಅವರು ‘ನೀವೆಂದಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹಾಗೆ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ನಾವು ಆತ್ಮದ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನು ನಂಬುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಬಹುದು; ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕಗೊಳ್ಳುವ ಆ ಪ್ರೇತಜೀವಕ್ಕೂ ನಮಗಿರುವಂತೆಯೇ ಒಂದು ಕೊನೆ ಇರಬಾರದೇಕೆ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಅದು

'ನನಗೆ ಸಾವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅಮೃತ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ನಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಗಿರುವಷ್ಟೆ ಬೆಲೆ ಅದರ ಹೇಳಿಕೆಗೂ. ಹೀಗೆ ಇಡೀ ಪೀಠಿಯದ್ದೆ ಇಂತಹ ವಾದದಲ್ಲಿ ಮುಗಿದುಹೋಯ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಬೀಜಗಣಿತದ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ 0-1 ಎಂಬ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಬೀಜಮೊತ್ತವನ್ನು ಕುರಿತೂ ತುಂಬ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದೆ.[3] ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ.

[1] ಇದರಿಂದ ಒಂದು ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯತೊಡಗಿದುದು ಶ್ರೀಯುತ ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರನ್ನು ಕಂಡಮೇಲೆಯೇ ಎಂಬುದು ಪೂರ್ತಿ ನಿಜವಲ್ಲ. ಅಮಲನ ಕಥೆಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ.

[2] ಗೋಪಾಲ ಬಾಲರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ

[3] In algebra we had a discussion about 0-1 = 1 as imaginary. $1^4 = \text{Iso } 1=4$ 0 land so on. At last I came to the conclusion that when we take numbers relatively then we have fractions. Irrationals etc... but individually they themselves are units.

-44 (3)-

ಜನವರಿ ೨೨ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 'The Lake View' ಎಂಬ ಕವನರಚನೆ ಮಾಡಿದೆ. (ಅದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ) ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತ ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಅಯ್ಯರ್ ಕ್ಲಾಸಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 'The Nature of Poet' ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಲು ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಬರೆದು ತೋರಿಸಿದೆ. ಅವರು ಅದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಎಷ್ಟು ಹೊಗಳಿದರು ಎಂದರೆ ನನಗೆ ಅತಿಯಾಯಿತೇನೋ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಅಂತೂ ನನಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಅಧ್ಯಾಪಕನೊಬ್ಬನನ್ನು ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡೆ. ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನ ಅಧ್ಯಾಪಕರಲ್ಲಿ ಜೀವನಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವರು ಅವರೊಬ್ಬರೆ ಎಂದೆನಿಸಿತು. ನನ್ನ ಹೃದಯ ಸುಸ್ಪಂದಿಸಿತು; ಭಾವಾತಿಶಯದಿಂದ ನನ್ನ ಕೈಗಳು ವಿಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಚೈತನ್ಯನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಓದಿದೆ. ನನಗಾದ ಆನಂದಾತಿಶಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಊಟ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಕಾವ್ಯದ (poetry) ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ವರ್ಷವರ್ತನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ವಿವರಿಸಿದ ತರುವಾಯವೆ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಅಸ್ವಾದಿಸಿದರು. ಅನೇಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯದ ರಸಾಸ್ವಾದ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಓ ಸ್ವಾಮೀ, ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನೇನೋ ದಾನಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ; ನಾನದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅಹಂಭಾವರಹಿತವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ನಿನ್ನ ಸೇವಕನಂತೆ ಇರುವ ವಿನಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು. ಅತ್ಯಂತ ವಿನಮ್ರನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಹೇ ಕೃಷ್ಣಭಗವಾನ್, ನನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸು!"

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ 'ಕಾವ್ಯ ಸ್ವರೂಪ, (The Nature of Poetry) ಪ್ರಬಂಧ ಲೇಖನದ ಸಂಗತಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ, ಅಧ್ಯಾಪಕ ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಅಯ್ಯರ್ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆಯದಿದ್ದರೆ 'ಅಸಾಧಾರಣ'ವಾದುದನ್ನು 'ಯಃಕಶ್ಚಿತ'ಗೊಳಿಸಿದ ಔದಾಸೀನ್ಯದ ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಅವೊತ್ತು ನಮಗಿದ್ದದ್ದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪೀಠಿಯಡ್. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಾರ ಹೇಳುವ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ರಜಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆಗ ಮಹಾರಾಜಾ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರ್ ಆಗಿದ್ದ ಆ.ವಿ.ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರು ಬಹಳ ನಿಷ್ಠುರ ನಿಷ್ಠಾವಂತರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ರಜಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಾಗದಿದ್ದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪೀಠಿಯಡ್ ನಷ್ಟವಾಗಬಾರದೆಂದು ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ

ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಆ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಾಠ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪೀರಿಯಡ್ ಆಗಿದ್ದರೂ ಗಣಿತದ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಆ ಪೀರಿಯಡ್‌ನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೆಬೇಕಾಗಿತ್ತು! ನಾವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು, ಮೊದಲನೆಯ ಪೀರಿಯಡ್‌ನಲ್ಲಿ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪೀರಿಯಡ್‌ಗಳೆಲ್ಲ ರಾಜಭಾಷೆಯಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೇ ಮೀಸಲಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕೊನೆಕೊನೆಯ ಗಂಟೆಗಳು, ಕನ್ನಡ ಕಾಟಾಚಾರ ಮಾತ್ರದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ.

ಅಧ್ಯಾಪಕರೇನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿಯಾದರೂ ಬಂದರು. ನೋಡುತ್ತೇವೆ: ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧ್ಯಾಪಕರಲ್ಲ, ಗಣಿತದ-ಅದರಲ್ಲಿಯೂ 'ಆಲ್‌ಜೀಬ್ರ'ದ (ಬೀಜಗಣಿತದ) ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಸಪ್ತರ್ಷಿ! ಅವರೂ ಅಯ್ಯರೆ; ಆದರೆ ನಾವು ಅವರನ್ನು 'ಸಪ್ತರ್ಷಿ' ಎಂದೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಸಪ್ತರ್ಷಿಯವರು ತುಂಬ ಸಾತ್ವಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಮಹಾ ಸಾಧು, ಇತರ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಮಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಭಯಭಾವನೆ ಅವರ ಮುಂದೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತುಸು ಸ್ಥೂಲಕಾಯದ ಜಬಲುಜಬಲು ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವರ ಉಡುಪೂ ಇತರರಂತೆ 'ಟ್ರಿಮ್' ಆಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಚೆಲ್ಲದ ಒಂದು ಬಿಳಿ ರುಮಾಲು ಸುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೂ ಖಾದಿಯದೇ ಇರಬೇಕು. ಒಂದು ಖಾದಿಬಟ್ಟೆಯ ಬಿಳಿಕೋಟು; ಅಂಥಾದ್ದೆ ಬಿಳಿ ಪಂಚೆ ಕಚ್ಚೆಹಾಕಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಯಸ್ಸು ಐವತ್ತರ ಆಚೆ ಈಚೆ ಇರಬಹುದು. ನಡೆ, ನುಡಿ, ಚಲನ ವಲನ, ದನಿ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಾವಧಾನದ ಭಂಗಿ. ಕೆಲವರು ಅವರಿಗೆ 'ಈಗಲೂ ಅಷ್ಟಕಷ್ಟ!' ಎಂದೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಧ್ಯಾನಶೀಲತೆ ಎಂದೇ ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಅವರು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡದ್ದನ್ನಾಗಲಿ ಮುಖ ಸಿಂಡರಿಸಿದ್ದನ್ನಾಗಲಿ ನಾನು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಗುಳು ನಗುಮೊಗದಿಂದಲೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಾಠ ಹೇಳುವಾಗಲೂ! ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು, ಬೀಜಗಣಿತ. ನನಗೇನು ಅಂತಹ ಹೃದಯಪ್ರಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅದು. ಆದರೂ ಅವರ ಪೀರಿಯಡ್‌ನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಎದುರುನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು. ಬೀಜಗಣಿತದಂತಹ ಅಪ್ರಿಯ ವಿಷಯವೂ ಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಬೋಧಿಸಿದಾಗ.

ಅವರು 'ಆಲ್ಟೀಬ್ರ' ಪಾಠಕ್ಕೇ ಶುರುಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ನಮಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಯಿತು 'The Nature of Poetry' ('ಕಾವ್ಯ ಸ್ವರೂಪ' ಅಥವಾ ಕವಿತೆ ಎಂದರೇನು) ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿರಿ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದಾಗ. ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಸಿಂಹಾಸನದ ಕೆಳಗೆ ಕಾಲೊರಸಾಗಿತ್ತಷ್ಟೆ! ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಗೌರವ ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು, ಆ ವರ್ನಾಕ್ಯೂಲ್‌ಗೆ, ಅಂದರೆ, ಗುಲಾಂಭಾಷೆಗೆ?

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯುವಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕೆಲವರೇ ಮಾತ್ರ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು. ಅನೇಕರಿಗೆ ವಿಷಯವೆ ಅಗಮ್ಯವಾಗಿತ್ತು! ಅಂತೂ ತಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದ ಕೆಲವನ್ನು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಮೇಜಿನ ಹಿಂದಿದ್ದ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಆನಂದದ ಮಂದಹಾಸ. ಉತ್ಸಾಹದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ತರಗತಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ 'ಮಿತ್ರರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರೆದಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಓದುತ್ತೇನೆ. ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದಲುತೊಡಗಿದರು. ನೋಡುತ್ತೇನೆ: ಅದು ನಾನು ಬರೆದದ್ದೆ: From joy we come, in joy we live, towards joy we move, and into joy we merge in end? - so sings the sage of the Upanishads ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದೆ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು.

ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಇಡೀ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಓದಿದರು. ಅವರ ಮುಖಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯದ ಪವಿತ್ರತೆಯ ಅರಿವಿನಿಂದ ಮೂಡಿದುದೋ ಎಂಬಂತಹ ಗಾಂಭೀರ್ಯವಿತ್ತು. ಅವರ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಭಾವನೆ ಕಡಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಚೇತನವೆಲ್ಲ ಏನೂ ಒಂದು ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಅನುಭಾವಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಕ್ಲಾಸೇ, ವಿಷಯದ ಅರಿವಾಗಲಿ ಬಿಡಲಿ, ಸೂಚಿಬಿದ್ದರೂ ಸದ್ದಾಗುವಂತಹ ನಿಶಬ್ಧತೆಯಿಂದ ಕಿವಿನಿಮಿರಿ ಆಲಿಸಿತ್ತು. ಓದು ಪೂರೈಸಲು ಕೊಟಡಿಯ ಸಂತ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದೆಂಬಂತೆ ಸುಯ್ಯಂತಾಯ್ತು. ಸಪ್ತರ್ಷಿಯವರು ಹೃದಯತುಂಬಿ ತಮಗಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಅಮೃತಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ಎರೆದುಬಿಟ್ಟರು. ಎಂದೆಂದಿಗೂ

ಮರೆಯಲಾಗದಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿವೆ: Friends, this is a great day, we have spent an hour of blessedness! (ಮಿತ್ರರೇ, ಇದೊಂದು ಮಹಾ ಸುದಿನ. ನಾವು ಕಳೆದ ಈ ಒಂದು ಘಂಟೆ ಧನ್ಯ!)

ಇತರ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಅವರವರಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ನನ್ನದನ್ನು ನನಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನವರು ಜೇಬಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿದಂತೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾಪಕವರ್ಗದವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ನಾಗರಿಕಮಿತ್ರರಿಗೂ ಓದಿಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ನಾ.ಕಸ್ತೂರಿಯವರು ಹೇಳಿದ ಜ್ಞಾಪಕ.

ಜನವರಿ ೨೩ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದವನೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿದೆ. ‘Lake View’ ಕವನದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪೂರೈಸಿದೆ. ೯ ಗಂಟೆಗೆ ವಿ.ನಾಗಪ್ಪ ಬಂದು ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಏನೂ ವಿಶೇಷ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದು, ನನ್ನ Elegyಯನ್ನು ಒಂದೂವರೆ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಟೈಪು ಮಾಡಲು ಕೊಟ್ಟು, ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಗೆ ಹೋದೆ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ ಸಿಕ್ಕರು. ಆಮೇಲೆ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರ ‘Divine Heritage of Man’ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ೮೩ ಪುಟ ಓದಿದೆ. ರೂಮಿಗೆ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ, ನಾನಿನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಆರು ಕಾಸು ಕೊಟ್ಟೆ. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಇದೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಕೊಡಬೇಕಾದ ಬಾಕಿ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಬಂದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಅನೇಕ ಗಂಭೀರ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಉಟ ಮುಗಿಸಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ರೂಮಿಗೆ ಹೋದರು. ಜಾಮಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಥಿಯರಂ ಓದಿ, ಹಾಸಗೆ ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದೆ, ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ, ಹೇ ಸ್ವಾಮೀ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ; ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ; ಆದರೂ ನನಗೇಕೆ ಇನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯ ಕೈಗೂಡಿಲ್ಲ? ಕೃಷ್ಣ! ಕೃಷ್ಣ!”

ಜನವರಿ ೨೪ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಹೇಯವೂ ಹೀನಾಯವೂ ಆಗಿರುವ ಅಪರಾಧ ಎಸಗಿದ್ದೇನೆ. ಬರೆದಿಟ್ಟ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಪಾಪವನ್ನಳಿಯಲು ಅನಂತವೂ ಸೋಲುತ್ತದೆ, ಇದು ತುಂಬ ಅಸಾಧ್ಯವೂ ಪೌರುಷವಿಹೀನವೂ ಆಗಿರುವ ಹೇಡಿಕಾರ್ಯ ಎಚ್ಚರಿಕೆ! ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏನು ಬರೆದಿದ್ದೀಯ? ಪವಿತ್ರ ಸಂತರ ಮತ್ತು ‘ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅಂತಹ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಇನ್ನೆಂದೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಗುರುದೇವ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೆ, ನಾನು ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾಗ ನೀನು “ನನ್ನಡೆಯೆ ಆಡುತ್ತಾ ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಸಖನಂತೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಪರಾಧಿಯಾದಮೇಲೆ ನೀನು ನನ್ನಿಂದ ದೂರವಾಗಿಬಿಟ್ಟೆ, ಭಯಂಕರವಾಗಿಬಿಟ್ಟೆ! ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು! ನನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಡ, ಓ ನನ್ನ ತಂದೆ, ಓ ನನ್ನ ತಾಯಿ, ಓ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯ! ನನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ನನ್ನನಾಲಿಂಗಿಸು, ಓ ನನ್ನ ಪ್ರೇಮಮಯ ಕೃಷ್ಣ!... “ಸಂಜೆ ನಾನೂ ಬಸವರಾಜೂ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ದೀಪ ಆರಿಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ತುದಿ ಮುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೆ ನಿಂತು ಹೋಗಿ ನಾವು ಹೊರಗೆ ಬಂದೆವು. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಜಾಮಿಟಿ ಓದಿದೆ. ಪರೀಕ್ಷೆ ದಿನವನ್ನು ೨೮.೧.೧೯೨೪ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ನನ್ನ ಕವನ ಎಲಿಜಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ಓ ನನ್ನ ಹೃದಯ, ನೀನೇ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ತಳವಿಲ್ಲದ ಪಾತಾಳದ ನರಕಕೂಪಕ್ಕೆ ಬೀಳಬೇಡ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು! ಅವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ.”

ಜನವರಿ ೨೫ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಚೆ ೪.೪೫ಕ್ಕೆ ಎದ್ದೆ. ಕೆಲವು ಪಾಠಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ನನ್ನ ದೈನಂದಿನ ವ್ಯಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ‘ಎಲಿಜಿಯನ್ನು (Elegy)’ Indian Review’ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಕಳಿಸಿದೆ (ಮದ್ರಾಸಿಗೆ). ರೂಮಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ

ತೇರ್ಗಡೆಹೊಂದುವ ಅಥವಾ ಹೊಂದದಿರುವ ಯಾವ ಕಾತರತೆಯೂ ನನ್ನ ಮುದ್ದು ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಸನ್ನಿಹಿತ ಸಂಗದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಏನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ ನನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಅವನು ಕೊಳಲೂದುತ್ತಾ ಆಡುತ್ತಾನೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಾನೆ ನಲಿಯುತ್ತಾನೆ; ಮತ್ತೆ ನನ್ನತ್ತ ತುಂಟ ನೋಟವಿಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕ್ಲಾಸಿನ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಆ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ದೃಶ್ಯದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಲಾರದವನಾದೆ. ನನಗೆ ಗೊತ್ತು, ಅವನಿಗಾಗಿ ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು; ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಲೋಭನೆಗಳು ಅಡ್ಡ ಹಾಕುತ್ತವೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅವಕ್ಕೆ ವಶನಾಗುತ್ತೇನೆ. ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪರೂಪದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗುತ್ತೇನೆ. ಯಥಾರ್ಥತೆಯ ಅರಿವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ೫ ಗಂಟೆಗೆ ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯ ನಾನು ಸ್ವಡಿ ಮಾಡಲು ಉದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಿ.ಟಿ.ನರಸಿಂಹಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ಒಳ್ಳೆಯ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. ಹೇ ಜಗದೀಶ್ವರನೆ, ನಿನಗೆನ್ನ ಸೇವೆ ಮುಡಿಪಾಗಿರಲಿ, ಗಾಳಿಗೆ ಹೂವಿನ ಸೇವೆಯಂತೆ, ಭೂಮಿಗೆ ಮರಗಳ ಸೇವೆಯಂತೆ, ತಾಯಿಗೆ ಕಂದನ ಸೇವೆಯಂತೆ. ಕೀಳು ಸುಖಗಳತ್ತ ಮನಸ್ಸು ಓಡದಂತೆ ನನಗೆ ಪರಮ ಆನಂದವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು. ಸರ್ವವನ್ನೂ ಸಮಗೊಳಿಸುವ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಎದುರಿಸುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಧೀರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು, ಕೃಷ್ಣಾ! (Let me be courageous in facing Death the Leveller!)

ಜನವರಿ ೧೯ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೫ ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ಪಾಠಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡೆ. ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಮೂರು ಪೀರಿಯಡ್ಡುಗಳೂ ಧಿಯರಿಯೆ ಆಗಿದ್ದು ತುಂಬಾ ಬೇಸರವಾಯ್ತು. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು, ಸ್ನಾನ ಪೂರೈಸಿ, ನನ್ನ ತಮ್ಮ (ಕೆ.ಆ.ತಿಮ್ಮಯ್ಯ) ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು “A Farewell Song” (ಬೀಳ್ಕೊಡಿಗೆ ಹಾಡು) ಬರೆದುಕೊಟ್ಟೆ, ಅವರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ವಿದಾಯ ನೀಡುವ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕಾಗಿ. ವಾಕ್ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ; ಅನೇಕ ವಿಷಯ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಸಂಜೆ ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಬಂದರು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದೆವು, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜೀವನ, ಉಪದೇಶ, ದರ್ಶನ, ಅವರ ದಿವ್ಯಹೃದಯ- ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು. ಅವರ ಹೆಸರೇ ನಮಗೊಂದು ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಚಾರವಾಗಿತ್ತು. ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತೇ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತೂವರೆಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು, ಆಮೇಲೆ ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೆಲವು ಕ್ಲಾಸ್ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮಲಗಿದೆ. ಪುಷ್ಪಣ್ಣಗೆ ೪ ಆಣೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಕ್ಷಮಿಸು, ಸ್ವಾಮೀ; ಸರಿದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸು, ಮೃತ್ಯು ಭಯವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಕಿತ್ತೆಸೆ. ನನ್ನನ್ನು ಧೀರನನ್ನಾಗಿಸು, ಕೃಷ್ಣ!”

ಜನವರಿ ೧೭ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಎಣ್ಣೆಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿದೆ. ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಬಸವರಾಜು, ನಾನು ಪಾರ್ಕಿಂಗ್ ಹೋಗಿ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದೆವು. ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೆ ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟೆವು. ಅಪರಾಹ್ನ ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಊಟ ಮಾಡಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ನಾವೆಲ್ಲ ಪಾರ್ಕಿಂಗ್ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು.

ಶೈಲಾಕ್ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚಿಸಿದೆವು. ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಪಾಠ ಓದಿ ಮಲಗಿದೆ. ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ, ತಿಗಣೆಯ ಕಾಟದಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಗಂಟೆವರೆಗೆ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಸಗೆಯನ್ನು ತಾರಸಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡಿದೆ. ಶೋಕಿಗಲ್ಲ, ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನ ಬದುಕೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿಯೆ ಕಳೆಯಲಿ ! ಕೃಷ್ಣ!”

ಜನವರಿ ೧೮ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೪.೩೦ಕ್ಕೆ ಎದ್ದೆ, ಪಾಠ ಓದಿಕೊಂಡೆ. ಲೆಖ್ಪ ಮಾಡಿದೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಕಾಗದ ಕೊಂಡುಕೊಂಡೆ. ೧೦ ಗಂಟೆಗೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಗಣಿತದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪತ್ರಿಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಊಟ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಮೈಸರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ. ಮೈಕೆಯೆಲ್ಲ ಏನೋ ಒಂದು ಥರಾ. ಹೇ ಜಗದೀಶ್ವರಾ, ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಂತಾಗಲಿ. ನಿನ್ನ

ಗೋಪಾಲಬಾಲರೂಪ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ನರ್ತಿಸುವಂತಾಗಲಿ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೆ, ನನ್ನನ್ನು ಧೀರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ !
ಕೃಷ್ಣ! ಕೃಷ್ಣ! ಕೃಷ್ಣ!”

ಜನವರಿ ೧೯ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ || ಪೇಪರ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಪರಿಚ್ಛೇದಿತ್ತು. ನಾನು ಏನನ್ನೂ ಓದಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಎರಡೆ ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂತು. ನಾನು ‘Laodamia’ ಮತ್ತು ‘Happy Warrior’ ಎರಡನ್ನೆ ನೋಡಿಕೊಂಡೆ. ಇನ್ನು ಕನ್ನಡವೋ ದೇವರೆಗತಿ. (It was hopeless). ಓದಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಇಲ್ಲ ಆದರೂ ಪರಿಚ್ಛೇದಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಒಂದು ಅಂಚೆ ಲಕ್ಕೋಟೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ನೋಡಿದರೆ, ನಾನು ಕಳಿಸಿದ್ದ ಕವನ ‘ಎಲಿಜಿ’ ವಾಪಸಾಗಿತ್ತು! ಅದು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಕಳಪೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನಗನ್ನಿಸಿತ್ತು, ಬಹುಶಃ ಅದು ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಅನ್ನಿಸಬಹುದು; ಇತರರಿಗಲ್ಲ ಎಂದು. ನನ್ನ ಎಲಿಜಿ ವಾಪಸಾದುದರಿಂದ ‘ನನ್ನ ಎಲಿಜಿ ವಾಪಸಾದುದನ್ನು ಕಂಡು’ (An Elegy on finding my Elegy returned) ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ‘ಎಲಿಜಿ’ ಬರೆಯುವಂತೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು. ನಾನು ಇನ್ನೊಂದು ಮ್ಯಾಗಜೀನ್‌ಗಳಿಗೆ ಕವನಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಬಾರದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ‘ಹೆಸರಾಂತವರು ಮತ್ತು ಸಿರಿವಂತರು’ (Birth and Worth) ಬರೆದುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಬೆಲೆಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧರ ಲೇಖನಗಳ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದು. (They want contributions from Mr. So and Sop A, BCD.....Z.....) ಅದರಯ್ಯೋ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ನಾನು ಅಂಥವನಾಗಿಲ್ಲ. (But alas! Fortunately I am not one) ಜಯ್ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ! ಜಯ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ!”

ಜನವರಿ ೨೦ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೪ ಗಂಟೆಗೆ ಎಚ್ಚತ್ತೆ. ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ.

‘O sweet flower, thou art young and fair
Fair with the glistening dew.’

ಮತ್ತೆ ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ನೆನಪು ಬಂದು ಬರೆದೆ:

The world’s great men like meteors dazzling come;
A moment blaze upon the darkened land,
And their resplendent glory doth command
The slumbering hearts that live like cattle dumb.’

ಇವೊತ್ತು ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ತುಂಬ ಕಷ್ಟವಾಗಿದ್ದವು. ನನಗನ್ನಿಸಿತ್ತು, ಕೊಲೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯ ಗುರಿಯಿಲ್ಲ ಅವಕ್ಕೆ ಎಂದು. ನಾನಂತೂ ಪರಿಚ್ಛೇದಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ನಾನು, ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಬಸವರಾಜು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಸಿನಿಮಾ ಟಿಕೆಟ್ ಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದು ಲಘು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯುವ ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತೂವರೆವರೆಗೆ ಮಲಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮೀ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಕೂಡ ನಿನಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟೇನು. ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸು.”

ಜನವರಿ ೨೧ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಎರಡು ವಿಷಯಗಳು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿವೆ. ನನ್ನಾತ್ಮ ಕವಿತೆಯ ಕಡೆಗೆ ತುಡಿಯುತ್ತಿದೆ; ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು, ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಎಂದೇ ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ, ನೀರಸ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ (ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ, ಫಿಸಿಕ್ಸ್) ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಹೆಗಲುಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಬಳಿ ಸಾರುತ್ತಿದೆ; ಫೆಯಿಲ್ ಆದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಗತಿ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ. ಏನೆ ಆಗಲಿ, ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ: ನನ್ನ ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ಆನಂದಾನುಭವಗಳಿಗೂ ಮೀಸಲಾಗಿ ವ್ಯಯವಾಗುತ್ತದೆ ಹೇ ಸ್ವಾಮೀ, ನಿತ್ಯ ನಾಟಕರಂಗದ ಮೇಲಣ ಈ ನಿನ್ನ ಮಧುಮಯ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಲಾರೆ, ಪಡೆದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಲಾರೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಯೇನು, ಆದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ನಾನೆಂದೆಂದಿಗೂ ಹೇಳಲಾರೆ. ನಿನ್ನ ಸಾಕ್ಷಾದ್ರೂಪವೆ ಆಗಿರುವ ಸ್ವಾಮಿವಿವೇಕಾನಂದರು ನನಗೆ ಕಲಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ನಿತ್ಯವೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಗುರುದೇವ ವಿವೇಕಾನಂದರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕೋ ನನಗರಿಯದಾಗಿದೆ!”

೧೯೨೪ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ತಿಗಳೆ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೪ ಗಂಟೆಗೇ ಎದ್ದೆ. ಸಂಜೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರ ‘Vedanta: The Divine Inheritance of Man’ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕಾಗಿ ಹುಡುಕಾಡಿದೆ. ಅದು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ‘Inspired Talks’ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಅದನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಚೇತನ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಆನಂದಾಮೃತವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಅವರ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನೆ ಎದೆಗಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಂತಾಯಿತು. ಅವರ ದಿವ್ಯದೇದೀಪ್ಯಮಾನಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ನನ್ನನ್ನು ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯಂಗೊಳಿಸಿತೋ ಎಂಬಂತಾಯಿತು; ಛೇ: ಅಂತೆಗಿಂತೆ ಅಲ್ಲ, ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯನನ್ನಾಗಿಯೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಲೈಬ್ರರಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಜನ್ಮದಿನ ಮುಂದಿನ ಭಾನುವಾರಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆ ದಿನ ನಮ್ಮ ಸಂಘದ ಸಭೆ ನಡೆಸಿ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಲು ದೃಢಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದವನೆ ಎಂ. ಬಸವರಾಜು. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ವಿಷಯ ಹೇಳತೊಡಗಿದೆ. ಅವರು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರಾಗುತ್ತಾ ನಿಷ್ಕಂದರಾಗಿ ಕುಳಿತು ನಾನು ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ತುದಿವರೆಗೂ ಆಲಿಸಿದರು. ನನಗೂ ಒಬ್ಬ ‘ಸಣ್ಣ ಗುರು’ (puny teacher) ವಿಗಾಗುವ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಖಂಡಿತ ಗರ್ವಭಾವವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. “ಓ ಸ್ವಾಮೀ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡು!”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೨ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ದೇವ ದೇವ, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ದಯಪಾಲಿಸೆನೆಗೆ ದುರ್ದಮ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯಮದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು. ಎನಿತೆನಿತು ಸಲ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಸೋತುಹೋಗಿದ್ದೇನೆ.” ದಿನವೆಲ್ಲ ಇಸ್ಪೀಟು ಆಟದಲ್ಲಿಯೆ ಕಳೆಯಿತು. ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೂ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ರೋಮಾಂಚಕ ಕಥೆ! ರಾಮಯ್ಯಗೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೆ. ನನ್ನ ‘ಎಲಿಜಿಯನ್ನು ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವರಾಮಯ್ಯಗೆ ಓದಲು ಕೊಟ್ಟೆ.

ಫೆಬ್ರವರಿ ೨ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಈ ದಿನ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಮಧರ ದಿನವಾಗಿತ್ತು, ಅದರ ಶ್ರಮಸಾಧನೆಗೂ ಮತ್ತು ಅದರ ಗೌರವಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕೂ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೂ ನಮ್ಮ ರೂಮನ್ನು ಶುಚಿಗೈದು ಶುಭ್ರಗೊಳಿಸಿದೆವು. ರೂಮಿಗೆಲ್ಲ ಸುಣ್ಣ ಬಳಿದೆವು. ಪೂರ್ತಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಕೊಡಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೊತ್ತು ತಂದೆವು. ನೆಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದೆವು. ಇಂದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಹತ್ತಾದ ದಿನವಾಗಿತ್ತು: ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಅರವತ್ತಾರನೆಯ ಜನ್ಮದಿನ! ಇವೊತ್ತಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ಸಮಯವೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶೃದ್ಧೆಯಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ನನಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಾರೆ, ಚಿಕಾಗೂ ಸರ್ವಧರ್ಮಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ತಾವೆ ನೆರವಿತ್ತುಕೊಂಡಂತೆ ಎಂದು. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಸಭೆ

ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ನಾನು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಭಾಷಣ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ (gap-less hours) ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ಸಾಗಿತ್ತು. ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಬಂದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ನಾನು ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಅದ್ಭುತ ಸಾಹಸಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಧಾರೆಧಾರೆ ಸುರಿದುಬಿಟ್ಟೆ. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ 'ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಏನನ್ನಾದರೂ ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಾನು ನನ್ನ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ; ಭಾಷಣದಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಸ್ವಂತಪ್ರತಿಭೆ ಹಕ್ಕುದಾರನಾಗಿದೆ.' ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದೆ. ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿತವಾದ ಕವನ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ಟು. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ರಿಚಿತವಾದ ತಾರೀಖು ೩.೨.೧೯೨೪ ಎಂದಿದೆ. ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

Flower of philosophy, thou teacher great
 Of cosmic creeds, O spiritual giant,
 O Soldier of God, thou mighty-hearted saint,
 O thou commander of suspicious fate,
 All hail to thee! For thee the death-less date
 Shall dazzling e'er survive! No shriek nor plaint
 Thy brave devotee gives; he'll be a giant
 Commanding earth and heaven; he ruleth fate!
 Like a great dazzling meteor did'st thou come
 Enlightening all, and flashed across the key.
 Then wonder thrilled each slumbering heart, while dumb
 All stood adoring thee with winkless eye!
 Again and yet again, O Ascetic blest,
 Way-Shower sweet, they orient rays blaze WEST!
 ೩-೨-೧೯೨೪

ಫೆಬ್ರವರಿ ೪ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವತ್ತೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸು. ಲೊಯಿಡೇಮಿಯಾಳನ್ನು ಸಾವಿತ್ರಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವ ಒಂದು ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. ಕೊನೆ ಪೀರಿಯಡ್ ರಜಾ ಕೊಟ್ಟರು. ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘದ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪೀಲ್ ಮತ್ತು ಅವನ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಎಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರವಚನವಿತ್ತು. ಇವೊತ್ತು 'Thoughts on Great Men' (ಮಹಾಪುರುಷರು) ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ ಬರೆದೆ. ನಮ್ಮ ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಹೊಸಬ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಸೇರಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಘದ ಸಭೆಯ ತರುವಾಯ ನಾನು ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯಕಾಲದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ, ಅವರ ಇಬ್ಬರು ಗೆಳೆಯರು ಒಂದು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸತ್ತ ವಿಚಾರವನ್ನು, ಸತ್ತ ಹುಡುಗರ ತಂದೆ ದುಃಖಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು, ಕೆಲಸಗಿಲಸ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಕಡುಬಡವನಾದುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆ ಸಾವು ಬಾಳುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಗಂಭೀರ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ವಾತಾವರಣ ಗಂಭೀರವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಸರಳ ಸಂಗತಿಯನ್ನು, ಆಧರಿಸಿ ಒಂದು ನೀಳ್ಗವನ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡೆ. ಏಕೆಂದರೆ, 'ಕವಿತೆ ಒಂದು ಸರಳಸಾಮಾನ್ಯ ಸತ್ಯದ ಮೇಲೆ ವೈಭವಯುಕ್ತ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಬಲ್ಲದು.' (Verse can build a princely throne on humble truth.) ದೇವದೇವ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥ ಭಕ್ತಿ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡು.”

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ಸಾನೆಟ್ Thoughts on Great Men

[1] ಅದೇ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ೪.೨.೧೯೨೪ರಲ್ಲಿಯೇ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಾಸವಿನ್ಯಾಸ: a b b a, a b b a, c d e c d e. ಫೆಬ್ರವರಿ ೫ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಮಹತ್ವದ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು: ಮಹಾತ್ಮಾಜಿಯನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದರಂತೆ! ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಣಗಳಾಗಿ ತರುವಾಯ ಮೆರವಣಿಗೆಯೂ ಇತ್ತು. ನಾನು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಾಗಿಯಾಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಬಿಡುಗಡೆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಯಾವುದಾದರೂ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಕಳಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ತಕ್ಷಣವೇ ರಚನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೊದಲ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಅವು ಹೀಗಿದ್ದವು! ‘Ring temples, ring; sing, churches, sing’ ರಾತ್ರಿ ನನಗೆ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ದೇಶಪ್ರೇಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದೆ. ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೆ, ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಕೈ ಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿ.”

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿದ ಕವನ ‘Lines: Written When I heard of Mahatma’s Release (ಪಂಕ್ತಿಗಳು: ಮಹಾತ್ಮಾಜಿಯವರು ಬಿಡುಗಡೆಯಾದದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬರೆದುದು.) ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ೧೫.೨.೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯಿತ್ತಲಾಗಿದೆ:

Sing, hills and groves of Hindustan.

And birds that cheer the Bharat-Land

For the great soul, for the mighty man

Who has come to strengthen India’s stand!

Sing, temples, sing,

Ring, churches, ring,

For the great and uncrowne’d King

Whose pain is India’s pain,

Whose chain is India’s chain,

Who weeps at other’s woes

And cares not for his throes!

Ye mosques, your incense burn and pray.

For him whose hairs with cares are gray,

Whom ignoble honour doth not allure,

Who cares not titles to secure!

He is safe, he is sound,

Fresh from the prison bound

To tread his primal ground.

God bless the British Nation!

God bless the mercy of Ocean!

Let this sound reach the sky:

“Mahatma Gandhiki Jai!”

೧೫-೧-೧೯೨೪

ಫೆಬ್ರವರಿ ೨ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ನಡೆದ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಘಟನೆ ಎಂದರೆ, ಮಹಾತ್ಮಾಜಿಯವರ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದ ಮೆರವಣಿಗೆ. ವೆಸ್ಟಿಯನ್ ಮಿಷನ್ ಸ್ಕೂಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕ್ಲಾಸುಗಳಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಆ ಸ್ಕೂಲಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಪಿ.ಸಿ.ಬ್ರಂಟ್ ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ‘ಮಿಸ್ಟರ್ ಗಾಂಧಿ ಎಂದಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬನು (ಆತನೆ ಮುಂದೆ ನಾಟಕಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ-ಪೀರ್.) ‘ಸರ್, ದಯವಿಟ್ಟು “ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ” ಎನ್ನಿ’ ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನಂತೆ, ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸಲು (ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಆಗಿದ್ದ) ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಬ್ಬರು ‘ಷೇಂ’ (ನಾಚಿಕೆ) ಎಂದು ಕೂಗಿದರಂತೆ. ಮುಸಲ್ಮಾನನಾಗಿದ್ದ ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪೀರ್ ತಾನೆಂದುನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯಂತಹವರನ್ನು ಮಿಸ್ಟರ್ ಎಂದು ಕರೆದು ಅವಹೇಳನಮಾಡುವುದನ್ನು ತಾನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದನಂತೆ. ಅಂತೂ ಮೆರವಣಿಗೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿತ್ತು, ಒಂದೆರಡು ವಿಷಾದಕರ ಘಟನೆಗಳನ್ನುಳಿದು: ಒಂದು, ಶಾಲೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅವಿಧೇಯರಾಗಿದ್ದು; ಮತ್ತೊಂದು, ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿಯವರ ಪಟಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಸೈಕಲ್‌ಸವಾರನ ವಾಹನವನ್ನು ಮುರಿದುಹಾಕಿದ್ದು. ಸಂಜೆ ಆ ದುರ್ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತೇ ನಾವು ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದೆವು. ಏನೇ ಆದರೂ ವಿಭೂತಿಪೂಜೆ (hero-worship) ಸ್ತುತ್ಯಾರ್ಹ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅತ್ಯುತ್ತಮದ ಭರದಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೃದಯಧ್ಯೇಯ ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕದ್ದೆ ಎಂದು ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಮನಗಾಣಿಸಲು ನಾನು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಫೆಬ್ರವರಿ ೨ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ಬಸವರಾಜನೂ ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆವು. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಗಣಿತದ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೩೬ ನಂಬರು ಬಂದಿರುವುದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಕನ್ನಡದ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಒಂದು ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಯೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದೆ. ಕಟು ನೀಲ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಬಿಳಿಮೋಡದ ತುಂಡುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಲುಗಾಡದೆ ನಿಂತಿವೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ತೇಲಿದ್ದುವು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತಾಗಂಭೀರವಾಯಿತು. ಠಾಕೂರರ ‘Realisation of Beauty’ (ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ) ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಸುಡು ಬಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರದ ನೆತ್ತಿಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಒಂದು ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿತ್ತು ? ಏನು ಆನಂದ ಅದನ್ನು ಹಾಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು? ಉರಿ ಕಾರುವ ಬೇಸಿಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಬೆಂದುಹೋಗುತ್ತಿರಲು ! ಅಲ್ಲಿಯೆ ಆ ಕ್ಷಣವೆ ‘The School Window’ (ಶಾಲೆಯ ಕಿಟಕಿ) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವನದ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. Sing, sweet bird, sing’ ಇತ್ಯಾದಿ. ಸಂಜೆ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರ How to be a Yogi ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ೧೦೬ಪುಟಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ೨.೫ ಆಣೆ ಕೊಟ್ಟೆ, ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಯಲ್ಲಿ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಂಯಮಿಸಲು ಆದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ದೇವರು ನೆರವಾಗಲಿ! ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಕೃಪೆಗೈಯಲಿ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮೇಲೆತ್ತಲಿ!”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೮ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದೆ, ಹಣ ಕಳಿಸಲು. ಸಂಜೆ ೫ ಗಂಟೆಗೆ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರ How to be a Yogi ಓದಿ ಪೂರೈಸಿದೆ. ಪುರಸಭಾ ಭವನದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ೬.೩೦ಕ್ಕೆ ಭಾಷಣವಿತ್ತು. ಕೋಕನಾಡ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವಿಚಾರವಾಗಿ. ಭಾಷಣ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತು. ಹೊಸದೇನನ್ನೂ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ. ಮುಂದಿನ ೧೫ನೆಯ ತಾರೀಖು ದೊಡ್ಡ ದೇಶಭಕ್ತರಾದ ಗೌರೀಶಂಕರ ಮಿಶ್ರ ಎಂಬವರು ಬರುತ್ತಾರಂತೆ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು 'Is Mahatma Gandhi an Incarnation? (ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ ಅವತಾರವೇ?) ಎಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಕೆಲವು ಪುಟ ಬರೆದು ಮಲಗಿದೆ. ಓ ದೇವ, ಈ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಸುವಂತೆ ಶಕ್ತಿ ನೀಡು! ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೇ ಪರಮಧ್ಯೇಯ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ನಡೆಸಿ! ಕೃಷ್ಣ! ಕೃಷ್ಣ! ಕೃಷ್ಣ!”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೯ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೬ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದೆ 'ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಅವತಾರವೇ?' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ತುಸು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾಕ್ಟಿಕಲ್ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದೆ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಬಂಧದ ಕೆಲವು ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ಸಂಜೆ ಬಸವರಾಜು ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಅವರೊಡನೆ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ, ಅವರ ಉದ್ದೇಶ, ಸ್ವರಾಜ್ಯ, ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿದೆ. ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಂದು ಕೆಟ್ಟ ಸಂಗತಿ ಹೇಳಿದರು, ಮದುವೆಯಾಗಿ ವಿಧವೆಯಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೆಡೆಸಿದ ಒಬ್ಬ ತಂದೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ. ಮಾತು ವಿಧವಾವಿವಾಹದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿತು. ನಾನೆಂದೆ 'ಗಂಡ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣು ಮದುವೆಯಾಗಬಾರದು ಎಂದು ಗಂಡಸು ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಮೊದಲು ಅವನೇ ಆ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಬೇಕು'. ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಓ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೇ! ನಿನ್ನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ನನಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು, ಓ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ!”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೦ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಸುಮಾರು ೫.೩೦ಕ್ಕೆ ಎದ್ದೆ. ಎಣ್ಣೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಇವೊತ್ತಿನ ಸಭೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು, ಉಪನ್ಯಾಸಕನೇ ಬರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ. ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬಂತು, ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಮಾದಲು ಪುಟ್ಟು ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಂಗಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ತುಂಬ ತೊಂದರೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು. ಇವತ್ತು ದಿನವನ್ನು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಳೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ವ್ಯಥೆಯಾಗಿದೆ. (ಎರಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಗಡಿಯಾರ ಗೋಪುರದ ಚೌಕದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುಕ, ಅಂಗವಿಕಲನಲ್ಲ, ಬಂದು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದನು. ಅವನ ಮನೆ ವಿಷಯ ಸ್ವಂತವಿಚಾರ ತಿಳಿಯಲೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು 'ಸ್ವಾಮಿ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಬೇಡಿ' ಎಂದ. 'ಅಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಇದಾರೆಯೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅವನು ಹೇಳಿದ 'ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ಏನು ಮಾಡ್ತಾರೆ? ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮ ನಾವು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. 'ನಾವು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ತಿಳಿಯಲೋಸ್ಕರ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಅವನನ್ನು ಯಾವ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಾಳ್ಮೆತೋರಲಾರದೆ ಹೊರಟೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟೆ) ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧ ತುಸು ಬರೆದೆ. ಇವೊತ್ತು ಒಬ್ಬರು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಭಾಷಣ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅಷ್ಟೇನೂ ಅಮೂಲ್ಯ ವಿಷಯಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದಿವ್ಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಹೃದಯವಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಜಯ್ ಕೃಷ್ಣ!”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೧ನೆಯ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯೋದಯದ ವಿಚಾರವಿದೆ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕ ಓದುವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಕಾಲ ಕಳೆಯಬಾರದೆಂದೂ ಗೆಳೆಯ ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದ ವಿಚಾರವಿದೆ. ದುರಾಲೋಚನೆಗಳ ವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿಯೂ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದೆ.

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೨ನೆಯ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವರಾಂಗೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ, 'Thoughts on Great Men' ಕವನವನ್ನು ಟೈಪು ಮಾಡಿಸಲು ಅವರ ಕೈಲಿ ಕೊಟ್ಟಂತೆಯೂ ಇದೆ.

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೩ರಲ್ಲಿ Love ಎಂಬ ಕವನ ರಚಿಸಿದ್ದಾಗಿಯೂ, ಸಂಜೆ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ವಾಕ್ ಹೋಗಿದ್ದುದಾಗಿಯೂ ಬರೆದಿದೆ. ಆ ವಾಕ್ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಟೀಕೆ ಇದೆ. ಅಂಥ ವಾಕ್ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪರ್ವಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ದಿನವೂ ಇರಬಾರದು ಎಂದು: ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಲಘು ಸಂತೋಷವನ್ನೇನೂ ಇತ್ತಿತೆಂದೂ ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಉದ್ಬೋಧನವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ. 'ಮಹತ್ತು ಮಧುರ, ಆದರೆ ಮಧುರವೆಲ್ಲ ಮಹತ್ತಲ್ಲ!' (Greatness is Sweetness, but Sweetness is not always great).

ಕೈಶೋರಪ್ರಣಯ ಭಾವನೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮೂಡಿದ ಆ ಕವನ ಒಂದು ಸಾನ್‌ಟ್ a b b a a b b a, c d c d, e e ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಗ್ರೀಕ್ ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಮಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಹಳೆಯ ಚಾಳಿಯನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು:

Of in the busiest hour I think on thee,
O Lover of my heart, thou maiden sweet;
Nor all my aspirations high can greet
Me with a sweeter thought or blither glee
Than thy sweet eyes so full of love for me!
My love stands rooted deeply many a feet
Within thy bosom's dale; nor time can cheat,
Nor space, this flowery chain of purity!
O Death is weak to check the might of love;
Erebus quakes beneath her potent sway;
Adversity doth kneel! She floats above
Tartarean fires and heaven's Elysian ray.

Eternal Love doth stand, the power divine
That binds all souls in one endearing chain.

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೪ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸು. ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲವು ಪಾಠ ಓದಿದವು. ಅವರು ಸ್ವೀಲ್ ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಶಿವರಾಂ, ನರಸಿಂಹಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ನರಸಿಂಹಶೆಟ್ಟಿಯಂತೂ ಇಡೀ ಕೊಠಡಿಯನ್ನೇ ನಗೆಗಡಲಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿಬಿಟ್ಟ. ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಎಂ.ಬಸವರಾಜು ಕರೆದರು; ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ; ಬೇಜಾರುಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಶಿವರಾಂ ಮತ್ತು ನರಸಿಂಹಶೆಟ್ಟಿ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. 'Children of Youth' ಎಂಬ ನನ್ನ ಕವನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಓದಲೆಂದು ಕೊಟ್ಟೆ, ಆದರೆ ಅದರ ಕರ್ತೃ ಯಾರು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸದೆ. ಶೆಟ್ಟಿ ಹೇಳಿದ 'ಕೆಲವರು Lucy Grayಯನ್ನು Michaelಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾರೆ' ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು 'ಅವುಗಳ ಸರಳತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಮಾನತೆ ಹೇಳಬಹುದು; ಆದರೆ ದುರಂತತೆಯಲ್ಲಲ್ಲ. ಲ್ಯೂಸಿಯ ದುರಂತತೆ ಅದೀರ್ಘವಾದುದರಿಂದ ಮೈಕೇಲ್‌ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ನಮಗೆ ಎದೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಕಥೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಾಗಲೆ ಅದು ತಟಕ್ಕನೆ ಕೊನೆಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೈಕೇಲ್ ಕಥೆ ನಾವು ಅದರೊಡನೆ

ಸಾಕಷ್ಟು ದೂರ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಕೊನೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. (೧) ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೆ, (೨) ಕೆ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೆ, (೩) ಡಿ.ಎನ್.ಹಿರಿಯಣ್ಣಗೆ.”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೫ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಚುನಾವಣೆಯ ದಿನವಾದ್ದರಿಂದ ರಜಾ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ‘The Sages of India’ ಎಂಬ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದೆ. ಚುನಾವಣೆಯ ದಿನ ಎಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿರುಪೆ ಬೇಡುವ ದಿನವಾಗಿತ್ತೆ ಹೊರತು.... ಅವರಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ದೈನ್ಯತೆ ಮೂಡಿಸಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಕಂಡಕಂಡವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೈಮುಗಿದು ಕೈ ಕುಲುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದೆ ಯಾರ ಬಳಿ ಕೂಡ ಸಾರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥವರಿಗೂ ಸಲಾಮು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಓಟಿಗಾಗಿ, ಸಂಘದ ಸಭೆ ಇತ್ತು. ಗ್ರೂಪ್ ಫೋಟೋ. ಶಿವರಾಂಗೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರ ಕವನಗಳ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಬಸವರಾಜು ಸೇರಿದಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಸಂಯಮದ ದೃಢಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದೆ. ಮನೋದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡುವಂತೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ.... ಹೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಗುರುವೇ, ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸು, ನಾನು ನಿನ್ನ ಕಂದ, ನಿನ್ನ ಶಿಷ್ಯ.. ಓಂ ಓಂ ಓಂ!”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೬ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ‘The World and the Poet’ ಎಂಬ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದೆ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ‘ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಅವತಾರವೇ?’ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ತುಸು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ನಿದ್ರೆ ಬರುವ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊಡಹಿ ಎಚ್ಚತ್ತುಕೊಂಡೆ... ಸಂಜೆ ೫ ಗಂಟೆಗೆ ನಾನು, ಶಿವರಾಂ, ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ಕಾರಂಜಿ ಕೆರೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಉದ್ದವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ನಮ್ಮ ನೆರಳುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಅರಿವಿನ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ಜಿ.ಎಚ್.ರಾಮಯ್ಯ, ಬಿ.ಎ. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದೆವು. ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ವಾಗ್ವಾದವಾಯಿತು: ಆಂಧ್ರಪ್ರೇಮದ ವಿಚಾರವಾಗಿ, ತಾಯಿಯ ಪರವಾದ ಮಗುವಿನ ಪ್ರೇಮ ಅಂಥವೋ ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವೋ? ಮಗುವಿನ ಮೇಲಣ ಮಾತೆಯ ಪ್ರೀತಿ ಅಂಥವೋ ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವೋ?-ಎಂದು. ತಾಯಿ ಪರವಾದ ಮಗುವಿನ ಪ್ರೀತಿ ಅಂಥ, ಅಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ. ಏಕೆಂದರೆ, ತಾಯಿ ನೀಡುವ ಆಹಾರಾದಿ ಸಕಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರು ಯಾರು ಕೊಟ್ಟರೂ ಮಗು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಾನು ವಾದಿಸಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ನಾವು ಅವರ ರೂಮಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅವರು ಶಿವರಾಂ ಒಡನೆ ಏನೇನೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ತಟಸ್ಥನಾಗಿ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ದೇವರು ಗೀವರು ಅಂತಾ ಕೂರುವುದು ಬರಿಯ ಕಾಲಹರಣ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು ಉತ್ತಮ ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರದಾದೆ. ಗುಡುಗಿಬಿಟ್ಟೆ: (Burst out). ‘ಹಾಗಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ, ನೀವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ತಪ್ಪು. ಅದು ಎಂದಿಗೂ ಕಾಲಹರಣವಾಗಲಾರದು.’ ಅವರು ತಟಕ್ಕನೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟರು. ಅಂಥ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ತಾವೇನೂ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲ ಎಂದು. ‘ನಾನೂ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೇನಲ್ಲ’ ಎಂದೆ ನಾನು. ತರುವಾಯ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ: ದೇವರೆ ಪರಮ ಸತ್ಯ; ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಖಂಡಿತ ಕಾಲಹರಣವಲ್ಲ-ಎಂದು. ತರುವಾಯ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆ.”

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿರುವ ‘The World and the Poet’ ಅದೇ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ೧೬.೨.೧೯೨೪ರಲ್ಲಿಯೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ಪ್ರಾಸನಿಯಮ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಗಮನಿಸುವಂತಿದೆ. ಹೀಗಿದೆ: abccabdde.e ಕೊನೆಯ ಪಂಕ್ತಿ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುನರುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

In the sweet world of fruits and flowers
Beneath the blue inspiring sky
Breathing the fragrance of the breeze,

Hearing the humming birds and bees
Under the shade of flowery towers
With a receiving heart and eye,
Brimming the cup of love and life
Flooding the spirit of Nature with his fife
The poet stands alone, silent and strange.

In the vast ocean of reefs and waves
Beneath the stormy awful sky,
Breathing the moisture of the spray,
Hearing the roaring surfs at bay,

Dancing upon the watery graves,
Ready to live, ready to die,
Brimming the cup of love and life
Soothing the spirit of Terror with his fife
The poet stands alone, silent and strange.

In thy great world of day and night
Beneath the sky of awe and joy
Reaping the fruits of good and bad,
Hearing the songs both blithe and sad,
Seeking in awe a sweet delight,
Singing the words 'Save and destroy!'
Brimming the cup of love and life
Alluring woe and bliss with his fife
The poet stands alone, silent and strange!

೧೬-೨-೧೯೨೪

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೭ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಜಿ.ಎ.ನಟೇಶನ್ ಅಂಡ್ ಕೋ, ಮದರಾಸು, ಅವರಿಗೆ ಎರಡು ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. ಸುರೇಂದ್ರನಾಥ ಬ್ಯಾನರ್ಜಿ ಮತ್ತು ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯ್ಡು ಅವರ ಭಾಷಣಗಳ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಬಾಬಾ ಭಾರತೀಯರ 'Light on Life' (ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೂ ವಿ.ಪಿ.ಮೂಲಕ ಕಳಿಸಿಕೊಡಲು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ 'ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಅವತಾರವೇ?' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಬರೆದೆ... ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋದೆ. ಆದರೆ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಬಡ ಪುಟ್ಟ ಮಗು (poor baby) ಸೋಪಾನ ಪಂಕ್ತಿಯ ಬುಡದ ಬಳಿ ಧೂಳಿನಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅದೇಕೋ ನನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿ ಗಮನವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ನೂರಾರು ಉದ್ಯೋದಕ ಚಿಂತನ ತರಂಗಗಳು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸುಮುದ್ರದಲ್ಲಿ

ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದುವು. ಕಲ್ಲು ನೆಟ್ಟಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆ ಆ ಶಿಶುಲೀಲೆಯನ್ನೆ ನೋಡುತ್ತಾ. ಯಾರಾದರೂ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗುವವರು ಮೆಟ್ಟಿಲೇರಲು ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡುವವನಂತ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ನಾನು ಆ ಶಿಶುಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಿಡುತ್ತಾರೋ ಎಂದು. ಆ ಮಗು ಒಂದು ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಧೂಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಪ್ಪಡಿಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಬರುವವರು ಹೋಗುವವರ ಕಡೆ ಅದರ ಗಮನ ಒಂದಿನಿತೂ ಹರಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾನವ ಭೂಮಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಬೇರೊಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿತ್ತು ಆ ಶಿಶು. ಅದರ ಅಮೇಯ ಆನಂದವನ್ನು ಅಳೆಯುವುದು ಬಹುಕಷ್ಟ; ಅದರ ಹೃದಯ ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿ ಆ ಹೃದಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಹೃದಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಪಡೆದಲ್ಲದೆ.... ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ! ಪರಮಹಂಸ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚೈತನ್ಯ!”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೮ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಸ್ಕೂಲಿನಿಂದ ಸೈನ್ಸ್ ಕ್ಲಾಸುಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆಲ್ಲ (ಆಗ ಮಹಾರಾಜ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಗಣಿತ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಾದಿ ವಿಭಾಗದ ಪಾಠಗಳು ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸೈನ್ಸ್ ಕ್ಲಾಸುಗಳೂ ಮತ್ತು ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಜಗನ್ನೋಹನ ಪ್ಯಾಲೇಸ್ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಮಹಾರಾಜಾ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಿಂದ ಜಗನ್ನೋಹನ ಬಂಗಲೆಗೆ ಆಯಾ ಪೀರಿಯಡ್‌ಗಳಿಗೆ ನಡೆದುಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು.) ದೊಡ್ಡ ಅರಳಿಕಟ್ಟೆಯ ಮಹೋನ್ನತ ಅರಳಿಮರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಳದಿಗೊಂಡ ಹಣ್ಣೆಲೆಗಳು (ಚಳಿಗಾಲ, ಫೆಬ್ರವರಿ) ಉದುರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮರದಿಂದ ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದ ಮರ್ಮರ ನಾದ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿಕುಣಿದು ಉದುರುತ್ತಿದ್ದ ಹಣ್ಣೆಲೆಗಳ ಹಳದಿಯ ಹೊಳಪು, ಆ ಎಲೆಗಳು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಉರುಳುರುಳಿ ತೇಲಿ ಬೀಳುವ ನೋಟದ ಮತ್ತು ಮೃದುಲಸದ್ದಿನ ಸೊಗಸು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಇವೆಲ್ಲದರ ಹಿಂದೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿದ್ದ ಚಿನ್ಮಯ ಚೇತನದ ದಿವ್ಯಾನಂದದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ-ನನ್ನನ್ನು ಭಾವೋನ್ಮಾದ ಮೂಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆಹಾ! ಅದನ್ನು ಕವಿತೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಲಾರೆ: ಒಂದು ಕವನ ರಚಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಒಡನೆಯೆ ‘Ah! The falling leaves, the sweet falling leaves!’ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ... ರೂಮಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಎಚ್.ಎಸ್. ಶಿವರಾಂಗ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ‘The Absolute and the Manifestation’ ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದೆ: ಪರಬ್ರಹ್ಮವು (Absolute) ಕಾಲಾತೀತ: ಏಕೆಂದರೆ, ಕಾಲ ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಇತರ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರುವಂತೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೆ ಇದೆ, ಬ್ರಹ್ಮವು ಕಾಲದ ಒಳಗಿಲ್ಲ. ದೇಶಾತೀತ: ಏಕೆಂದರೆ, ಅದು ಎಲ್ಲ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಚಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಜಾಗವೆ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಅತೀತವಾಗಿದೆ: ಏಕೆಂದರೆ, ಅದೇ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯಾವುದೂ ಕಾರಣವಾಗಿರಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಕಾರಣ ಕಲ್ಪಿಸುವುದಾದರೆ ಅದರ ಕೇವಲತ್ವಕ್ಕೇ ಭಂಗ ಬರುತ್ತದೆ. ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾರಣವೂ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯವೂ ಆಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಹೊರಟುಹೋದರು. ನಾನು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದೆ: ರಾಬಿನ್‌ಸನ್ ಕ್ರೂಸೊ ಕಥೆ.”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೯ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟುಕೊಂಡೆ. ಬದುಕೆಲ್ಲ ಪಾಪ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವುದಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದೆ. ನಾನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎಷ್ಟೊ ಜನ ಮಹದ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ; ಮತ್ತೆ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕ ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ದೃಢ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಪವಿತ್ರನಾಮಗಳ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಮುರಿದು ವ್ರತಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಓ ದೇವ, ಏಕೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯಲಾರದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಓ ತಂದೆ, ನನ್ನನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತು! ಓ ತಾಯಿ, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು! ಹೇ ಸಖನೆ, ನೆರವಾಗು! ಓ ರಕ್ಷಕನೆ, ಕಾಪಾಡು! ಓ ಆತ್ಮಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನು ಅರಿ! ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂತೆಂದೆ; ‘ತಂದೆಯೆ, ಅವರೇನು ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಸುಲಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ; ಇನ್ನೂಕೂಡ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿದಿದೆ!.... ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ‘The

Falling Leaves' ಎಂಬ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ಅದೇ ನನ್ನ ಮೊಲದನೆಯ ಕವನ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ, ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು. ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಇತರರಿದ್ದರು. ಆದರೂ ನಾನೆಷ್ಟು ಅದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ತಡೆಯದೆ ನನ್ನ ದೇಹಸಮಸ್ತವೂ ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಸ್ಪಂದಿಸತೊಡಗಿತು. ಕಣ್ಣೀರು ಉಕ್ಕಿತು, ಬೇಗ ಬೇಗ ಒರಸಿಕೊಂಡೆ. ಆನಂದ ಆವೇಶಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಾ ಪಂಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪಂಕ್ತಿಯಂತೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಹೋದೆ. ಕೊನೆಗೆ 'For yours is to give, And mine to receive' ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕೈ ನಡುಗಿತು; ತುಂಬ ಆಯಾಸಗೊಂಡಂತಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ತಲೆದಿಂಬಿನ ಮೇಲೆ ಓರೆಯಾಗಿ ಒರಗಿ ಬಿಟ್ಟೆ. ಮತ್ತೆ ಒಂಬತ್ತಾವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡೆ. ಇತರರ ಮುಂದೆಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಆವೇಶದಿಂದ ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಇದೇ ಮೊಲದನೆಯ ಕವನ ಎಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ... ಸಂಜೆ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರ Divine Inheritance Of Man ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ೮೭ನೆಯ ಪುಟದಿಂದ ೧೩೭ನೆಯ ಪುಟದವರೆಗೆ ಓದಿದೆ. ಮತ್ತು ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯನವರಿಂದ ರಾಕೂರರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆ.... ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಋಣದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತೀರಿಸಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕಾದ್ದು ಹನ್ನೆರಡೂವರೆ ಆಣೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ... ತಾಯಿ, ಶಿಶುವಿನಂತೆ ನಿನ್ನ ತೊಡೆಯೇರಲು ಬರುತ್ತೇನೆ.... ಓ ಕೃಷ್ಣಾ, ನನ್ನನ್ನು ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊ!"

ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೦ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಜಾನೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ಜ್ಯಾಮಿಟ್ರಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆ, ಆಮೇಲೆ ನಿನ್ನೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆದು, ಇನ್ನೂ ಮುಗಿಯದಿದ್ದು, ಭಾವಾತಿಶಯದ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ವಶನಾದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ 'The Falling Leaves' ಕವನದ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಸ್ಮೂಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಶಾರದಾನಂದರ 'The Ethics of the Hindu Religion' ಪ್ರಬಂಧ ಓದಿದೆ. ಇವೊತ್ತು ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣವಾದ್ದರಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ರಜಾ ಕೊಟ್ಟರು. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ನಿಡ್ಡೆ ಮಾಡಿದೆ. ಎದ್ದ ಮೇಲೆ 'The Falling Leaves' ಕವನದ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಬಂದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ (ರಾಬಿನ್‌ಸನ್ ಕ್ರೋಸೋ ಕಥೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಮಾತಿಲ್ಲದ ಮೂಕರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೀರಿಯಲ್ ಆಗಿ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು) ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೇ ಉಟ ಪೂರೈಸಿದೆ. ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣ ನೋಡಲು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಹೊಗೆ ಬಣ್ಣದ ಮುಗಿಲು ಮುಸುಗಿದಂತೆ ಅದರ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ ಬಿಂಬ ಆಕ್ರಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ನಾವು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನೋಡಿದರೂ ನಮ್ಮ ಕುತೂಹಲ ತಣಿಯಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತಾವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದೆ. ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಬನ್ ಪಾಠ ಓದಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿದೆ. ಮಲಗಿದೆ... ತಾಯಿ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಶಿಶು. ಕೃಷ್ಣಾ, ನನ್ನನ್ನು ಮುದ್ದಿಸು, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ನನ್ನ ಸಹೋದರ".

ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೧ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಇವೊತ್ತು 'The Falling Leaves' ಕವನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದೆ. ಸುರೇಂದ್ರನಾಥ ಬ್ಯಾನರ್ಜಿ ಮತ್ತು ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯ್ಡು ಅವರ ಭಾಷಣಗಳೂ ಮತ್ತು ಬಾಬಾ ಪ್ರೇಮಾನಂದ ಭಾರತಿಯವರ 'Light on Life' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವೂ ವಿ.ಪಿ.ಬಂದುವು. ಸ್ಮೂಲಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರು ನಾನು ಡಿಗ್ರಿಗೆ ಯಾವ ಐಚ್ಛಿಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಈಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಗಣಿತ, ವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದೆ... ಬಿಡುವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುರೇಂದ್ರನಾಥರ ಒಂದು ಭಾಷಣವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ವಾಚಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರೂ ಕೇಳಲಿ ಎಂದು. ಕೆಲವರು ಅದನ್ನಾಲಿಸಲು ಬಂದು ನೆರೆದರು. ಸಂಜೆ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ದೇಶಭಕ್ತ ಗೌರೀಶಂಕರ ಮಿಶ್ರ ಎಂಬುವರ ಬಹಿರಂಗ ಭಾಷಣವಿತ್ತು. ಗಾಂಧೀ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ಜನ ನೆರೆದಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಕಾಯುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು, ಮಿಶ್ರ ಅವರಿಗಾಗಿ. ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾದ ಉಡುಪು ಧರಿಸಿ ಬಂದರು. ಅವರ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದ್ದ ಮುಖ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು, ಶಕ್ತಿಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು; ಸರಳತೆಯ ಲಾಂಛನದಂತಿದ್ದರು ಅವರು. ಭಾಷಣ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ನಿಧಾನವಾಗಿತ್ತು ವಿನಮ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ

ಗುಡುಗಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಜಿಸತೊಡಗಿದರು. ಭಾಷಣದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ವೀರ್ಯವತ್ತಾದ ಶೈಲಿಯಿತ್ತೆಂದರೆ, ಅವರ ಕಂಠಶ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರಮತ್ತತೆಯಿತ್ತೆಂದರೆ, ಆಲಿಸಿದ ಕಲ್ಲುಮರಗಳೂ ಕೂಡ ಉದ್ರೇಕಗೊಳ್ಳುವಂತಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಅರಮನೆಗೂ ಅದು ತಲುಪಿ, ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳಿಂದ ಅನುರಣಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಧ್ವನಿ. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರಿಂದಿದ್ದರೆ, ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ರಾತ್ರಿ ೯ ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಸಾಗಿತ್ತು ಅವರ ಭಾಷಣ.

[1] ವಂದೇ ಮಾತರಂ!"

ಮುಂದಿನ ದಿನದ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವ ಮುನ್ನ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾದ 'The Falling Leaves' ಕವನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅದು ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದರೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಅಂದಿನ ಕವಿಯ ಚೇತನದ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಅನುಭಾವಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಉದ್ದ ಗಿಡ್ಡ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸಗಳಿಂದಲೂ ವಿಭಾಗಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಪ್ರಗಾಥ (Ode) ಲಕ್ಷಣಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದ ನಮೂದಿತವಾಗಿದೆ. ತನ್ನದಲ್ಲದ

ವಿದೇಶೀಭಾಷೆಯ ಅಸಮರ್ಪಕ ಪ್ರಭುತ್ವದ ನ್ಯೂನತೆ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳಿದ್ದರೂ ಕವನದ ಭಾವಶ್ರೀ ಸಹೃದಯ ಗಣ್ಯವಾಗಿದೆ:

I

Ah! The falling leaves, the sweet falling leaves

The leaves of golden yellow,

Bright and sweet, pleasing and mellow!

What message great-my heart receives?

What glory shines behind

The subtle poetic mind!

What secret meaning do I find?

There peeps in every falling leaf,

Tho' Withered by time, care and grief

As if they inherit

The subtle poetic mind!

What secret meaning do I find?

There peeps in every falling leaf,

Tho' withered by time, care and grief

As if they inherit

The eternal spirit,

The Cow-herd Boy

Of eternal joy!

The murmur of the breeze

Upon these Aswath trees

Doth echo in my heart

And singeth "That Thou Art!"

Their time of life is done;
Their glory they have won;
They now return to their home
With jollity to roam!

II

Sweet withering leaves, ye pleased me then
When ye were young and gay;
Trembling with delight ye made the glen
As sweet as morn of May!
When I alone upon the grass
Dappled with twinkling dew of morn
Took slow my silent way to the pass,
Sweet leaves, ye left me not forlorn;
But beckoning me with fluttering call
Played, prayed, conversed and with me smiled
And taught me highest truths of the wild
To conquer ere we fall,
To see the One in all!
And gave me emotions sweet, and thoughts
Which stand in my life as brightest spots,
Too high for words, too dear to part;
And thus breathed into me a rapturous heart;
And sometimes created in me delights
Too Subtle and too delicate
To ordinary sights
And too refined for those who hate!
And high above the human joys and sorrows
Unbound by todays and tomorrows!

III

Yes, sweet leaves, tho'mute your message came,
Those lispings tho' inarticulate
Were messengers from beyond my fate,
That made me into the future peer

And thus become a poetic seer!
One delightful flutter of your frame
Taught my sensitive soul more
Than the mightiest priests of lore;
One tremble of your dumb delight
Revealed the invisible to my sight!
The throngs of angels came
And played around the boy
While from the bottom my frame
Shook with excessive joy!
Then all did fade before
The mind's philosophic lore:
And I, beyond all, stood,
Beyond sorrows, joys, evil and good;
While angels, heavnes, joys and sorrows
Flew like the wizzing arrows;
And stood before me
The great Eternity:
Aweful yet sweet.
Ready to greet,
Unknown yet known,
Vacant yet full,
Young yet full-grown,
Delightful tho'dull!
Such inspirations did then I feel
Brightest, noblest, sweetest, blest;
Sweet leaves, tos thank you, now I kneel,
The only tribute of my brest!
Ye go and with you I too shall come;
But oh! The difference is,
Mine may not be with such ease!
Oh give me the bliss to pass away dumb!
Ye please when ye come
And smile when ye go;
Your Salutations dumb
I know, sweet leaves, I know!

IV

Oh! For the withering glory
When my head turns hoary!
Oh! For the leaves' withering mirth
When I have to leave this green earth!
Ah! Aged leaves, teach me to die
Without a tear, without a sigh,
Even a you taught me to live
With joy, to give and to receive!
Ye come not but for beauty
Tho'ye shall come with glee,
As man's mind thinks to be;
But ye have got your duty,
A sacred duty of your own
Not known to all but few alone!
Tho' poets find in you a joy
And attribute to you
The bliss to smile with dew,
Duty they never can decoy!
Tho'ye to outward view
Seem but bright things of joy
Yet there is duty
Above your beauty.

V

Nor for sweet poet's pleasure
Alone ye are born;
Not for philosopher's treasure
Alone ye dost adorn
Yonder fading Aswath hoary!
But for Nature's mystic glory!
For the great joy of Divine Mother
We come every playful brother!
Apart from your jollity
Your duty lingered still

While Nature worked her will
Regardless of your beauty.
You daily toiled in sun and wind
And helped the fruit and flower;
Your beauty never allured the mind
Of the great universal Lover,
Whose joy gives birth to you
Whose joy feeds you with nectar dew
Whose love of mighty blast
Consumes you all atlast!
There must ye go; from heaven ye came
And there shall ye abide
With ever-lasting fame
Where happiness is piled!
Depart, sweet leaves, depart!
My tribute is but a tear;
Your memory lingers in my heart,
Too dear to erase, oh! Too dear.

VI

Some flutter in joy and some wave
And some come again and again;
While some shall vanish thro'the grave
In one continous chain!
And there in yonder tree,
The child of liberty,
Some leaves are green,
And some are sheen,
While some are bright
And dance with delight;
While some are meek, serene and mild
Like contemplaters in the wild,
While some are yellow
And some are mellow
And some wither and fall

Leaving their brightest pleasure,
Throwing their sweetest treasure
To respond to the Mother's Call!
One by one, with the lightest breeze
The golden leaves come fluttering down,
And give the dust a silent kiss
As if it were their highest bliss,
To show that death is but their ease
And death's grim frown is Mother's frown!
A subtle secret thrills my frame;
I live again those days I lived;
And to me sweet Infancy's flame
Brings back such joys that were bereaved.

VII

Heaven makes you and heaven takes you
And heaven alone is your home!
Ye come to the world of flowers and dew
Only for a time to roam.
Ye bring a heaven to the poet's eye
Both when ye come and when ye go;
And when he sees your trembling hall
He hears the ancient fluttering call;
And feels the infant thrills
Of mountains, lakes and hills,
While thro' the sweet emotion's eye
The liquid joy doth flow!
Ye go from the world but not from my heart,
Your teachings great shall ever remain;
The poet from you shall never depart
In this great world's uncertain main.
Adieu, sweet leaves, adieu!
Let this farewell be short;
For ye shall come anew
To please a poet's heart!

Again and yet again

My salutations to you!

Again and yet again

My short but sweet adieu!

೨೯-೨-೧೯೨೪

[1] 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ' ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಒಂದು ಘಟನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷಣಕಾರರ ಹೆಸರು 'ಗೌರೀಶಂಕರ ಮಿಶ್ರ' ಎಂದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ದಿನಚರಿ ದೊರಕುವ ಮುನ್ನ ಅದನ್ನು ಬರಿಯ ನೆನಪಿನಿಂದ ಬರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ಭಾಷಣಕಾರರ ಹೆಸರು ಬೇರೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಿರುಗಾಳಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರೊ?

-44 (5)-

ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೨ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇದೊಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ದಿನವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಪೌರುಷ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದರ ದೇಶಭಕ್ತಿಗಾಗಿ. ಗೌರೀಶಂಕರ ಮಿಶ್ರರಿಗೆ ಬಹಿರಂಗ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರ. ಆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು, ಅದು ಮೂರ್ಖತನದ್ದೆ ಆಗಿತ್ತು, ಅವರ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: 'ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ, ಭಾಷಣಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾಷಣಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಮೂರೇ ಮೂರು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ನಿರ್ಭಯರಾಗಿರಿ! ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ! ವಿದೇಶೀ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿ; ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿರುವ, ಮಹಾರಾಜರುಗಳಿಗೂ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಡಿ. ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂತಿರಿ!' ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನಜಂಗುಳಿ ಅವರು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಲಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿ 'ಮೈಸೂರ್ ಹಾಸ್ಟಲ್'ನಲ್ಲಿ (ಅದು ಬಹಿರಂಗ ಸ್ಥಳವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಕಾನೂನಿನ ನಿರೋಧಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.) ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಅವರ ಭಾಷಣ ಎಷ್ಟು ಉತ್ತೇಜಕ ಮತ್ತು ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ, ಅಂಥ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೊನೆಯವನಾಗಿದ್ದ ನಾನೂ ಕೂಡ, ನನ್ನ ಟೋಪಿ ಕೋಟುಗಳನ್ನು ಬೆಂಕಿಗೆ ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟೆ. (ವಿದೇಶಿ ವಸ್ತ್ರದಹನ!) ಅವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೇ ನಮಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ಉಲ್ಲಾಸವಾಗಿತ್ತು! ಅವರ ಮುಖಮಂಡಲ ಒಂದು ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿಸಿತ್ತು. ದೇಶಭಕ್ತಿ ನಿಜವಾದ ಹೃದಯದ ಅಂತರಾಳದಿಂದ ಹೊಮ್ಮುವ ದೇಶಪ್ರೇಮ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತೊಂಕು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲ ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದವು..... ತಾಯಿ, ನನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಗೌರವ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸುಖ ಲಭಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು! ಹೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಗುರುವೇ, ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನಗುಂಟಾಗಲಿ! ಓಂ!”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೩ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮಹಾತ್ಮಾ[1] ಗೌರೀಶಂಕರ ಮಿಶ್ರ ಅವರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರು ಈ ಮೈಸೂರಿಂದ. ಆಮೇಲೆ ನಾವು ಜ್ಯಾಮಿಟಿ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ನನ್ನ ಕೋಟಿಗಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಖಾದಿ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡೆ. 'The Vision' ಎಂಬ ಕವನದ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿ ಬರೆದೆ. ಸುರೇಂದ್ರನಾಥರ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಮಾನಂದ ಭಾರತಿ ಅವರ ಕೆಲವು ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವರಾಂ, ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಎಂ.ಬಸವರಾಜು ಎಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪನೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆಯಿತು. ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದವು. ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. ಬೀಳ್ಕೊಡಿಗೆಯ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಬರೆಯಲು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಓಂ ತತ್ ಸತ್ ಓಂ. ಅಮ್ರಾ, ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ನಾನು ಬಂದೆ, ನೀನು ನನಗಂದು ಮುತ್ತಿಟ್ಟೆ. ವಿವೇಕಾನಂದ! ಪರಮಹಂಸ!"

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೪ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ‘Adieu’ (ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ) ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಒಂದು ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದೆ, ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ತರಗತಿಯ ಬೀಳ್ಕೊಡಿಗೆಯ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಲೆಂದು. (Social Gathering) ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಎಣ್ಣೆನ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ, ಹೊಲಿಯಲು ಹಾಕಿದ್ದ ಸ್ವದೇಶೀ ಕೋಟು ತರಲು ಹೋದೆ. ಅದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಬಂದರು. ಅವರೂ ನಾನೂ ಜ್ಯಾಮಿಟ್ಟಿ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು. ಸುಮಾರು ೫ ಗಂಟೆಗೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ೬ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಹರಟುತ್ತಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ವಿನೋದ, ಕೀಟಲೆ, ಹಾಸ್ಯ, ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಖುಷಿಯಾಗಿತ್ತು. ರಸ್ತೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಂಪು ನೆರೆದಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ಜಂಭದ ಮನುಷ್ಯ ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷ ತಂದು ಹಾಕಲು ತನ್ನ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿ, ಆ ತರಹದ ಪಕ್ಷದ್ವೇಷ ಪ್ರಚೋದನೆಗೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಥೂಗುಟ್ಟಿದೆವು. ನಾವೇನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗತ್ತೆ?... ರಾತ್ರಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಪಠಿಸಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದೆ, ವಿವೇಕಾನಂದ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಇವರ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ.”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೫ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ದೈನಂದಿನ ವ್ಯಾಯಾಮದ ಅನಂತರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ‘The Falling Leaves’ ಕವನವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿದೆ. ತರುವಾಯ ಕಾಫಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಾಫಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಬರಿ ತಿಂಡಿ ಮಾತ್ರ-ಶೆಟ್ಟಿಯ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ‘Adieu’ ಪದ್ಯವನ್ನು ಟೈಪ್ ಮಾಡಿಸಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಸುಬ್ಬಾಪಂಡಿತರಲ್ಲಿಗೆ (ಪಾರ್ಥನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತರ ತಂದೆ) ಹೋಗಿ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಅವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಹಾಸ್ಯಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೨ ಗಂಟೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಹಾಸ್ಯಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಆದರೆ ಗೇಟನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ‘ವೈತರಣಿಯ ಅಂಬಿಗ’ (Pilot of Acheron) ತಡೆದುದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸುಡುಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರೇಚ್ಚೆ ಇವೊತ್ತು ನನಗೆ ಹೀಗಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿತ್ತು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಚ್.ಬಿ.ನಂಜಯ್ಯನವರ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದೆ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸ್ಕೂಲಿನ ‘ಸೋಷಿಯಲ್ ಗ್ಯಾಡರಿಂಗ್’ಗೆ (ವರ್ಷಾಂತ್ಯದ ವಿದಾಯ ಸಂತೋಷಕೂಟದ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ) ಹೊರಟೆವು. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ನನ್ನ Adieu ಓದಿದರು. ೫ ಗಂಟೆಗೆ ಫೋಟೋ ತೆಗೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪೂರೈಸಿತು. ಆಮೇಲೆ ಹರ್ಷಾತಿಶಯದ ಕಲಕಲನಾದದೊಡನೆ ಕಾಫಿತಿಂಡಿಯ ಕಾರ್ಯ ಪೂರೈಸಿತು. ತರುವಾಯ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಅಧ್ಯಾಪಕರೆಲ್ಲರೂ ನೆರೆದರು. ಸಂಗೀತ ಪಿಟೀಲು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲವು ಮರ್ತ್ಯವನ್ನು ಮೀರಿ ಸ್ವರ್ಗೀಯವಾದಂತಿತ್ತು! ವಾಚನಗಳು (Recitations) ಜರುಗಿದವು. ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ‘ಅಡ್ರೆಸ್’ ಓದಲಾಯಿತು. ಶ್ರೀಯುತ ಗಾರ್ಡನ್ ಮತ್ತು ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರ್ ಅವರು ಉಪದೇಶ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ನನ್ನ Adieu ಪದ್ಯವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದಿದೆ...”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೬ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಬಸವರಾಜು ಬಂದರು. ಹಾರ್ಡಿಂಜ್ ಸರ್ಕಲ್‌ಗೆ ಹೋಗಿ ಫಿಸಿಕ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾಗ್ನಟಿಸಮ್ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆವು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆ.ಮರಿಯಪ್ಪ ಸಿಕ್ಕಿದರು. ಗಂಟೆ ೧೧ ಆಗಿತ್ತು. ಉಟ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಕವಿ ಸರೋಜಿನಿಯವರ ಭಾಷಣ ‘Upon the Teacher’s Duty’ ಓದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ‘ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ ಅವತಾರವೇ?’ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಸಂಜೆ ೬ಕ್ಕೆ ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಎಚ್.ಎಸ್. ಶಿವರಾಂ ಬಂದರು. ಶಿವರಾಂ ನನ್ನ ಕಥನಕವನ ‘Shivaji and The Martial Maid’ (ಶಿವಾಜಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷಾತ್ರ ಕನ್ಯೆ) ಎಂಬುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ನಾನು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಬೀಳುಕೊಂಡರು. ಸಿನಿಮಾ ಭವನದಲ್ಲಿ ಎಲ್.ರಾಘವೆಂದ್ರರಾವ್ ಸಿಕ್ಕಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಖುಷಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ತಿಂದೆವು, ವಿರಾಮವಾಗಿ. ೮.೪೫ಕ್ಕೆ ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. ಇವೊತ್ತು ಉಟ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.... ಓಂ ಓಂ ಓಂ! ಹೇ ಗೋಪಾಲ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕಂಡೊಯ್ಯೆ. ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪರಮಹಂಸ, ಚೈತನ್ಯ!”

Holy Kabir, I Salute thee ಎಂದು ಒಂದೆಡೆ ಬರೆದಿದೆ.

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೭ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ‘ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಸಿಟಿ’ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಹಾರ್ಡಿಂಜ್ ಸರ್ಕಲ್ ಉದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ನಡುವೆ ತುಂಬ ಸುಖಕರವಾಗಿತ್ತು. ವಾದ್ಯಮೇಲ ಬೇರೆ ಇತ್ತು. ಪಾರ್ಕಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದೆವು. ಅವರು ಸ್ವೀಲ್ ಪ್ರಬಂಧ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ‘ನನಗೆ ‘ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕ’ದ ವಿ.ಪಿ. ಬಂತು, ಹೋಟೆಲ್ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಗೆಳೆಯರಿಗೆಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕವನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಓದಿ ಹೇಳಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಋಷಿಪಟ್ಟರು.... ಒಂದು ಎಳನೀರು ಕೊಂಡು ಕುಡಿದು ತಿಂದೆ. ಸುಮಾರು ೩ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಂ.ಬಸವರಾಜು ಬಂದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಾಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕೆ.ಮರಿಯಪ್ಪ, ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯ ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಾವು ಅವರೊಡನೆ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯದೆ ನಡೆದುಬಿಟ್ಟೆವು. ಗೊತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಸಿಟಿಯ ಕೆಲವು ಲೆಖ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು. ಆಮೇಲೆ ವಾಕ್ ಹೋಗಿ ೭.೩೦ಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು. ತುಂಬ ಹಸಿದಿದ್ದೆ, ಊಟ ಮುಗಿಸಿದೆ. ಮಲಗುವ ಮುನ್ನ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಓದಿದೆ; ಅವ್ಯಕ್ತ (The Absolute and the Manifestation)ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ; ಮತ್ತು ನನ್ನಡೆಯ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮುದ್ದು ಗೋಪಾಲನನ್ನು ಕುರಿತೂ!”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೮ನೆಯ ಗುರುವಾರ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಫಿಸಿಕ್ಸ್ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೋದೆವು. ೧೧ಕ್ಕೆ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದೆ. ಪ್ರೇಮಾನಂದ ಭಾರತಿಯವರ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ‘The Real Real Life’ ಅನ್ನು ಓದಿದೆ. ಸುರೇಂದ್ರನಾಥ ಬ್ಯಾನರ್ಜಿಯವರ ಒಂದು ಭಾಷಣವನ್ನೂ ಓದಿದೆ. ೩ ಗಂಟೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಬೋರ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮನದಲ್ಲಿಯ ರಚಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಂದು ಚುಟುಕ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದೆ. ಅದರ ಮೊದಲನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರ, ಎರಡನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರ, ಮೂರನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯ ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರ, ಹೀಗೆಯೆ ಜೊಡಿಸಿಕೊಂಡು ಓದಿದರೆ ಒಲಿದ ಚೆಲುವೆಯ ಹೆಸರು ಬರುತ್ತದೆ:

Go, thou sweet Bird, and tell my love

How much I love her lovely brow.

Soul sweet and swift, fly, fly above

And remember my sacred vow

For I yearn there ere long to go!

ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಆ ಗುಟ್ಟು ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ.... ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರ ಗೌರೀಶಂಕರ ಮಿಶ್ರರನ್ನು ಸಭ್ಯವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿದೆ.... ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ತಾಯಿ, ನಾ ನಿನ್ನ ತೊಡೆಯನೇರಿರುವೆ. ವಿವೇಕಾನಂದಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನನ್ನೆತ್ತಿ, ನನಗೆ ನೆರವಾಗಿ! ಓಂ ಓಂ!”

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೯ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅನಂತರ ‘Great Men, I stand before you now and then’ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಒಂದು ಸಾನ್‌ಟ್ ಬರೆದೆ. ಏಕೆ ಬರೆದೆ ಎಂದರೆ, ನಾನು ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ ಆದ್ದರಿಂದ.[2]ಏಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಾತ್ಮರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಮಾತ್ರವೂ ನಮಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿತ್ತು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಶಾವಾದವನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ನಾಲ್ಕು ಸಾಲಿನ ಪದ್ಯ, ‘With Wordsworth’s heart I move among the trees’ ಎಂಬುದನ್ನೂ ರಚಿಸಿದೆ.... ಆಮೇಲೆ

ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೋದವು, ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು. ವಿ.ನಾಗಪ್ಪ ಬಂದು ತನಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಒಂದು ಕಾಗದ ಕೊಟ್ಟ. ಓದಿದೆ. ಸಂತೋಷವಾಯ್ತು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಗೆಳೆಯ ಪಿ.ಎಸ್.ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಕಾಗದವಾಗಿತ್ತು ಅದು. ಸ್ನೇಹಿತರು ಬಂದು ವಾಕ್ ಹೋಗಲು ಕರೆದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಕಾಗದ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆನಾದ್ದರಿಂದ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ವಾಕ್ ಹೋದೆ. ತಲೆತುಂಬ ಬಾಲ್ಯಕಾಲದ ನೆನಪುಗಳ! ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಒಂದು ಪದ್ಯರೂಪದ ಕಾಗದ ಬರೆಯಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಡಿ.ವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ನನ್ನ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಕವಿತೆಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ: 'ಹೇ ದೇವ, ವಿನಮ್ರತೆಯಿರಲಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ. ನನಗೆ ಬರುವ ಹೊಗಳಿಕೆಯೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಲಿ'. ನನ್ನೊಬ್ಬನೆಯ ತಿರುಗಾಟ ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. (The solitary walk was pleasant.)... ತಾಯಿ, ಮುದ್ದಿಸು ನನ್ನ! ವಿವೇಕಾನಂದ, ನನ್ನನ್ನೆತ್ತು. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರಿಗೆ ಮತ್ತು ಚೈತನ್ಯದೇವನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ!"

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ 'ಸಾನೆಟ್ಟು' ಆಗಿನ ಕವಿಯ ವಿಭೂತಿಪೂಜೆಯ ಪರವಾದ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನೂ ಆತ ಕೈಕೊಂಡ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನೂ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿಗಳೆಂದರೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕರೆಂದೇ ಅರ್ಥವಿಸಬೇಕು. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮೊದಲು 'Written in front of the portraits of great men in my room' (ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳ ಎದುರು ನಿಂತು) ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ. ಪ್ರಾಸವಿನ್ಯಾಸ:

a b b a a b b a c d e c d e.

Great Men, I stand before you, now and then,
 With folded hands and humble knees; I pray
 That I may follow or Ixion's den!
 Again I plough the land which many a pen
 Hath ploughed, and reap the precious corn which they
 Have Sowed: The glebe still bears their foot-prints gay
 That guide and life me from the horrid glen!
 O mighty souls, Your lives fill me with hope
 In all my flickering light of life; great truths
 Stand smiling face to face; and noble aims
 Enthroned my heart in bliss! I no more grope
 In darkness lost, like the adrifted youths;
 But stand unchanged, illumined by your flames!

೨೬-೨-೧೯೨೪

ಮಾರ್ಚ್ ೧ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಪದ್ಯಕಾಗದ (Poem Letter) ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆದೆ. ಆಮೇಲೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ೧೧ಗಂಟೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಮ್ಯಾಜಿನಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಸುರೇಂದ್ರನಾಥ ಬ್ಯಾನರ್ಜಿಯವರ ಅತ್ಯಂತ ಸೊಗಸಾದ ಭಾಷಣವನ್ನು ಓದಿದೆ. ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಅದೊಂದು ಸುಂದರವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯೆ ಆಗಿದೆ. ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಪದ್ಯಕಾಗದ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ಸನ್ಮಿತ್ರ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ಅಧ್ಯಾಪಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಬೀಳ್ಕೊಡಿಗೆಯ ಸಂತೋಷ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಬರುಲು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದರು.

ಧನ್ಯವಾದವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಒಂದು ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಲೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಹತ್ತು-ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಪದ್ಯಗಳ ಒಂದು ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಟೆವು. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಹಾರ ಹೊಡೆದವು. ತುಂಬ ಋಷಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇಡೀ ಭವನವೇ ಕರತಾಡನಗಳಿಂದಲೂ ಜಯಘೋಷಗಳಿಂದಲೂ ಅನುರಣಿತವಾಗಿತ್ತು. ಸಂಗೀತವೋ ಬಹಳ, ಬಹಳ, ಬಹಳ ಮಧುರವಾಗಿತ್ತು. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ಅಭಿವಂದನೆ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ, ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕವನವನ್ನು ವಾಚಿಸಿದೆ. ನಾನು ವೇದಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಗಂಧವಿತ್ತು ಕೊರಳಿಗೆ ಹೂಮಾಲೆ ಹಾಕಿದರು. ಅಂತಹ ಮನ್ನಣೆಗೆ ನಾನು ಅರ್ಹನಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಂಕೋಚವಾಯಿತು; ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆ ಎಂದುಕೊಂಡೆ! ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ.ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣ ಐಯಂಗಾರ್ ಅವರು, ಅವರಲ್ಲಿ ನನಗೇನೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷತೆ ಗೋಚರಿಸಿತ್ತು, ಎದ್ದು ಬಂದು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದದಿಂದ ಹಸ್ತಲಾಘವವಿತ್ತು 'Mr. Puttappa I did not make acquaintance with you earlier' (ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರೇ, ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ನಿಮ್ಮ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ವಿಷಾಧಿಸುತ್ತೇನೆ.) ಎಂದರು. ನಾನೆಂದುಕೊಂಡೆ 'ಮಹಿಮರಿಗೇ ಮಹಿಮರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ, ನಾನೇನು ಮಹಿಮನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ' ರಾಕೂರರೆ, ನಿಮಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ವಿವೇಕಾನಂದರೆ, ಭಗವಾನ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣರೆ, ಚೈತನ್ಯರೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರೆ ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಜಯಕಾರ!"

ಮಾರ್ಚ್ ೨ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೬ಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ದೈನಂದಿನ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮುಗಿಸಿದೆ. ನನ್ನವೆ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬಸವರಾಜು ಜೊತೆಗೂಡಿ ಪಾರ್ಕಿಂಗ್ ಹೋದೆ, ಜ್ಯಾಮಿಟ್ರಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ. ಹತ್ತುವರೆಗಂಟೆಗೆ ರೂಮಿಗೆ ವಾಪಾಸಾದೆ. ಹಗಲೆಲ್ಲ ಬಾಬಾ ಭಾರತಿಯ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಸಂಜೆ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು ಕೋತಿಗಳಿಗೆ ತಿಂಡಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಮಂಗಳ ಕಷ್ಟಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಂಗಸಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ಮೆಚ್ಚುವಂತಿತ್ತು. ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಸಂಗಾತಿಗಳಾಗಬಹುದು ನಾವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಹೇ ಜನನಿ, ಸರ್ವರೂ ನನಗೆ ಸಹೋದರರೆ! ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಮದರ್ಶನದಿಂದ ಒಲಿಯುವಂತೆ ನನಗೆ ಕಲಿಸು! ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ!"

ಮಾರ್ಚ್ ೩ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಸಾಯಂಕಾಲ ಸುಮಾರು ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ನಾನು ಶಿವರಾಂ ಮತ್ತು ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆವು. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು 'ಕವಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆ ವಿಶೇಷಣ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೇವನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಹಂಕಾರ ಪಡಲಿಲ್ಲ. ನಡೆಯುತ್ತಾ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಕಾರಂಜಿ ಕೆರೆಯ ದಂಡೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಆಗತಾನೆ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಶೆಟ್ಟಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. 'ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿ!' ಬರಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ನಿಷ್ಕಿರಣನಾಗಿ ಸೌಮ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅದನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಈಕ್ಷಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸದ್ಯಃಪರವಾಗಿ ದೃಶ್ಯದ ಹಿಂದಿರುವ ಅದೃಶ್ಯ ಸತ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಏರಿತು. ನಮ್ಮ ತಿರುಗಾಟದ ಉಳಿದ ಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತದೇಕ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕಳೆಯಿತು. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೇನೂ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಒಂದಿನಿತೂ ಆಲೋಚಿಸಲು ಅವಕಾಶಕೊಡದೆ ಅದೂ ಇದೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಈ ಮಹದ್‌ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಅಲ್ಪ ಅಣು ಎಂಬ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯ ಭೂಮಿಗಿಂತ ೧೩೦೦೦ ಪಾಲು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಖಗೋಲಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಈ ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತಲೂ ಹದಿಮೂರು ಸಾವಿರಬಹುಪಾಲು ಮಿಗಿಲಾದ ಸೂರ್ಯರ ಸೌರ್ಯವ್ಯೂಹಗಳ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿವೆ ಎಂದು. ಈ ಮಹಾ ಅನಂತ ಅಪಾರದಲ್ಲಿ ನಾನೊ ಅಲ್ಪಕ್ಕೂ ಅಲ್ಪ, ಶೂನ್ಯವೆಂದರೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾವನೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಚರಿಸಿತು: ಈ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಾನು ಮಹತೋಮಹಿಯನೆಂದು, ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಎಲ್ಲದರ ಪ್ರೇಮಿಯಾಗಿ! ನನ್ನ ಕಣ್ಮಂದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ರೂಪ ನಿಂತಿತು. ನನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ, ತನ್ನ ಸಹೋದರರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಬಂದವನೆಂದು ಅವನನ್ನು ನನ್ನ ಸಹೋದರನೆಂದು ಕರೆದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಒಬ್ಬಳೆ. 'ನಾನು ಅಲ್ಪ, ನೀನು ಮಹಾನ್ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆ' ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ: 'ನೀನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವನು ಅಂದುಕೊಂಡರೆ ನಾನೇಕೆ

ಅಂದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು?” ಅದಕ್ಕೆ ಅವನೆಂದ: ‘ನನ್ನಂತೆಯೆ ಒಲಿ; ನೀನೂ ಆಗುತ್ತೀಯೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಅಮ್ಮ ದಯಾಮಯಿ. ಎಲ್ಲರೂ ನಿನಗೆ ಸಮಾನರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನೀನು ಒಬ್ಬನನ್ನು ಹೀನ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ನೀನೂ ಇತರರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೀನನಾಗುವೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ.’ ತಿರುಗಾಟದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾತಾಡಲು ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ವಿಸ್ಮಯವಾಯ್ತು! ಅದುವರೆಗೂ ಮೌನದಿಂದ ನಾನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಏನು ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನಾನೇನೂ ತುಸು ಸೂಚನೆಕೊಟ್ಟೆ. ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು ಇಲ್ಲವೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಮಾರ್ಚ್ ೪ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಆದರೆ ೯ ಗಂಟೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಆಮೇಲೆ ‘The Self and the Universe?’ ಎಂಬ ಸಾನ್‌ಟ್ ರಚಿಸಿದೆ. ಅದರ ವಸ್ತು ನಿನ್ನೆ ವಾಕ್ ಹೋದಾಗ ಕಾರಂಜಿ ಕೆರೆಯ ಬಳಿ ಸಂಧ್ಯಾಸೂರ್ಯಾಸ್ತದರ್ಶನದಿಂದ ಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಚಿಂತಾತರಂಗಗಳಿಂದ ದೊರೆಕೊಂಡ ರಸಾನುಭವ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಓದಿಕೊಂಡೆವು. ಸಂಜೆ ೫ ಗಂಟೆಗೆ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಕೆಲವು ಪುಟ ಓದಿದೆ; ಆದರೆ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಹೀಗೆ ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ಓದುವುದು ಪ್ರಯೋಜನಕರವಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ವಾದವನ್ನು ಖಂಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿತ್ತು. ಇಂತಹ ವಾದ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಸಮತೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೂ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರೂ ಬೋಧಿಸಿರುವ ಸಮನ್ವಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಸರ್ವವೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಲ್ಲಿನವಾಗಿ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಸರ್ವೋತ್ತಮ ದಾರ್ಶನಿಕನೆಂದರೆ, ಯಾರು ವಿಶಾಲಹೃದಯದಿಂದ, ಅನೇಕ ಬಣ್ಣದ ಮಣಿಗಳನ್ನು ಕೋದಿರುವ ಏಕೈಕ ಸೂತ್ರದಂತೆ, ಸಮನ್ವಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು. ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ!

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸಾನ್‌ಟ್ ಕವನ ೪.೩.೧೯೧೪ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿಯೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಸ ಮೊದಲಿನ ಎಂಟು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ abbaabba ಆಗಿಯೂ ಕೊನೆಯ ಆರು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ cdcede ಆಗಿಯೂ ಇದೆ.

The wonder of creation humbles me,
Mother Divine! The earth's colossal frame
That circles round the hugest orb of flame
Is but a speck of vast Infinity.
The systems great that eyes can scarcely see.
Or minds conceive, or aught that yet no name
Received from man, are wonders of thy game
That check the pride of vain Humanity.
How low I stand? not greater than a fly,
Nor wiser, worthier, nor more great in power!
But yet I feel far mightier than the sky
In whose vast dome all orbs and systems shine
And move incessant, I am, as a Lover:
For I am one with thee, Mother Divine!

೪-೩-೧೯೧೪

ಮಾರ್ಚ್ ೫ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ಮತ್ತು ಬಸವರಾಜು ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಓದಿದೆವು. ನನ್ನ ಸಾವಿಗೆ ನಾನು ವ್ಯಸನಪಡುವುದಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣ, ಲೋಕ ಮಹತ್ತಾದುದನ್ನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದಲ್ಲ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದು ಆತ್ಮದ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನರಿಯದ ನನ್ನ ಬಂಧುಮಿತ್ರರು ದುಃಖಿಸುವರಲ್ಲ ಎಂದು. ಮತ್ತೂ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ, ನನ್ನವ್ವ ಶೋಕದ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ದಗ್ಗವಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾರಲ್ಲ ಎಂದು. (ಇದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನ್ನವ್ವ ಆ ವರ್ಷ ಎಂದರೆ ೧೯೨೪ನೆಯ ಸಂವತ್ಸವ ಕೊನೆಮುಟ್ಟುವುದರೊಳಗೆ ಇಹಲೋಕದಿಂದ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು?) ಮೇಲಿನ ಆಲೋಚನೆಗಳೇನೂ ಅವಿವೇಕದವಾದರೂ ಅವುಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಉನ್ನತವೂ ಆಳವೂ ಆದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಸಂಜೆ ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧದ (ಗಾಂಧೀಜಿ ಅವತಾರವೇ?) ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಬಂದರು; ಇಬ್ಬರೂ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ತುಂಬ ಹಿತವಾಗಿತ್ತು. Falling Leaves ಕವನವನ್ನು ಟೈಪು ಮಾಡಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು ಶಿವರಾಂ. ಓ ತಾಯಿ, ಪಾಪದಿಂದ ನನ್ನನುದ್ಧರಿಸು! ವಿವೇಕಾನಂದ! ಪರಮಹಂಸ! ಚೈತನ್ಯ! ಕಬೀರ!”

ಮಾರ್ಚ್ ೬ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಈ ದಿನದ ದಿನಚರಿ ಅಂದೇ ಬರೆದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಏನೂ ವಿಶೇಷ ನಡೆಯಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ವಾಕ್ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ರೂಮಿನಲ್ಲಿಯೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದೆ, ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯಕಾಲದ ಸಾಹಸಗಳನ್ನೂ ಏಳುಬೀಳುಗಳನ್ನೂ ಸುಖ ದುಃಖ ಆನಂದಾತಿಶಯಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು. ನಾಲ್ಕೊ ಐದೊ ಗಂಟೆ ಹರಟೆ ನಡೆಯಿತು. ನಗೆಯ ತರಂಗಗಳು ರೂಮನ್ನೆಲ್ಲ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವರವರ ತಾವುಗಳಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ನಾನೂ ಮಲ್ಲಯ್ಯನೂ ಉಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ದಿವ್ಯಜನನಿ, ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯತೆಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಾಡುವ ಶಿಶು ನಾನು. ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳೂ ನನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳೇ! (ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವೆ.)

A poetless land is like the moon-less sky;

It sleeps unheard; unsung its glory dies.

Great Kings may rule and mighty warriors rise,

But all its gems without a ray shall die.

ಮಾರ್ಚ್ ೭ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಓಂ! ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಉದ್ಯಾನದ ಮುದ್ದು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಸಮೋಹಿತವಾಯಿತು: ಚಿಮ್ಮಿ ನಲಿಯುವ ಅಳಿಲುಗಳು, ಉಲಿಯುವ ಮೈನಾಗಳು, ಸಿಳ್ಳಿಂಚರದ ಹಳದಿಹಕ್ಕಿಗಳು, ಪೊದೆಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ನಲಿಯುವ ಟುವಿ ಹಕ್ಕಿಗಳು. ಪರಿಪೂರ್ಣ ಮುದನನ್ನೂ ಅರಿವನ್ನೂ ಇತ್ತುವು ಅವು ನನಗೆ! ನನಗೂ ರೆಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಾನೂ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಇವುಗಳ ಜೊತೆ ಹಾರಾಡಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಎಳಬಿಸಿಲು ಬಿದ್ದು ಹಸುರು ಚಿಮ್ಮುವ ತುದಿ ಕೊನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಳಿಲುಗಳೊಡನೆ ಆಡಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲ ನಾನು, ಅಳಿಲಾಗುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಎನ್ನಿಸಿತು.... ಇವೊತ್ತು ನಮಗೆ ಯೂ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಅಡ್ಮಿಷನ್ ಟಿಕೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಒಡೆದು ಹಾಕಿದ್ದ ಗಾಜಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಾಗಿ ನನ್ನಿಂದ ಎಂಟಾಣೆ ಜುಲ್ಮಾನೆ ವಸೂಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.... ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಬಂತು. ಬಿ.ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದರು. ನನ್ನ ಅನುಭವಗಳು, ಭಾವಗಳು, ಆಲೋಚನೆಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಬಹುದೂರ ವಾಕ್ ಹೋಗಿ ಬಂದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ ‘ನನಗೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಸರಳ ಗೋಪಾಲ ಬಾಲಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಇಷ್ಟಮೂರ್ತಿ, ಗೀತೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ಮಹಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ನನ್ನಂತಹ ಹುಡುಗನೊಡನೆ ನಾನು ಯಾವ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ವರ್ತಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ಹಿರಿಯ

ಆಚಾರ್ಯನೊಡನೆ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ನಾವು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ತತ್ತ್ವ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ!”

ಮಾರ್ಚ್ ೮ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಖಾದಿಬಟ್ಟೆ ಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದೆವು. ಸುಮಾರು ೧೦ ಗಂಟೆಗೆ ನಮ್ಮನಮ್ಮ ರೂಮುಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು. ಇವೊತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಕಾಗದ ಬರೆದೆ: (೧) ಡಿ.ಆರ್.ವಿ, (೨) ಡಿ.ಎನ್.ಎಚ್, (೩) ಕೆ.ಆರ್.ಜಿ, (೪) ಎಂ.ಚನ್ನಪ್ಪಗೌಡ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪಾರ್ಕಿಂಗ್ ಹೋಗಿ, ಸುಮಾರು ೩ ಗಂಟೆಗೆ ವಾಪಸಾದೆವು. ಸಂಜೆ ಪುಸ್ತಕದ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ‘Golden Treasury’ (‘ಗೋಲ್ಡನ್ ಟ್ರೆಜರಿ’ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳ ಸುವ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಕಲನ) ಕೊಂಡುಕೊಂಡೆ. ರಾತ್ರಿ ಗಂಭೀರ ಆಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಪರಮ ಜಗನ್ಮಾತೆಯನ್ನು ಕುರಿತವೇ ಬಹಳ; ಜೊತೆಗೆ ನನ್ನ ಒಲುಮೆಯ ಗೌರಿಯ ನೆನಪೂ ಹೃದಯೋದ್ವಿಗ್ನವಾಗಿ, ಮನಸ್ಸು ಅವಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೋಡಲಾಶಿಸಿತು. ನನ್ನ ಒಲುಮೆ ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಿದೆ, ಅವಳದೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ. ಅವಳ ರೂಪು ಅಪ್ಸರೆಯಂತೆ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಆಮೇಲೆ ಆಲೋಚನೆ ಮತ್ತೊಂದು ಲೋಕ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿತು: ವಿಭೂತಿಗಳು, ಮಹಾಪುರಷರು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳು. ಈ ಎಲ್ಲ ಚಿಂತಾತರಂಗಗಳ ಮೇಲೆ ತೇಲುತ್ತಾ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದೆ.... ಹೇ ನನ್ನ ಪ್ರೇಮಮಯಿ ಜನನೀ. ನಿನ್ನ ರಕ್ಷೆಯ ಬಾಹುಬಂಧನವನ್ನು ನಾನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊ... (Speeches and Writings of swami Vivekananda. ಎರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಬರೆದು ಹಾಕಿದೆವು.”

ಮಾರ್ಚ್ ೯ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನಿಗೆ ಎರಡು ಪಂಚೆ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೆ! ಆದರೆ ಅವನು ಅಷ್ಟೂ ದುಡ್ಡಿಗೇ ಒಂದು ಪಂಚೆ ಕೊಂಡುತಂದ. ನಂಜಯ್ಯನ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ; ನಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವಿಚಾರ ಬಹಳ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ನಮ್ಮ ರೂಮಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದೆ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದವನು ವರ್ಡ್ಸ್ ವರ್ತ್ ಕವಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಮರ್ಶಾಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದಿದೆ. ಆ ಮಹಾಕವಿ ಚೇತನದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತನಾಗಿ ‘The Squirrel’s Scream’ ಎಂಬ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದೆ. ತರುವಾಯ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ ‘I ve Heard Thee, I Hear Thee’ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಸ್ವೀಲ್‌ನ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲೊಂದು ವಿಮರ್ಶೆ ಬರೆಯಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ಶೆಟ್ಟಿ, ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ನಾನು ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಸ್ವೀಲ್‌ನ ಮೇಲೆ ನನ್ನದೇ ಸ್ವಂತ ವಿಮರ್ಶೆ ಬರೆದೆ. ಮಲಗುವ ಮುನ್ನ ನನ್ನ ಮಧುರ ಗೌರಿಯನ್ನೂ ಅವರ ಪರವಾದ ನನ್ನ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ನೆನೆದು ಭಾವಿಸಿದೆ. ಕೃಷ್ಣ! ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ! “ಬಸವ್ವಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೆ”.

ಹಿಂದಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ‘The Squirrel’s Scream’ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ತಾರೀಖು ೯.೩.೧೯೨೪ ಎಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ.

Listen O Heart! Oh listen to the cry

Soul stirring, sweet and serene!

It dances thro’ the frame, it flows thro’ the eye;

And it unveils the scene that lies between

The inner and the out-ward sky!

Hark! Hark! How sweet the rhythmic scream

Rings thro’ the air its sylvan sound!

Sweeter than angel’s song in a dream

It cheers and lifts the inward art:

And brings to the emotional heart

Thoughts universal and profound!

It is not strange, the familiar voice,

The tunes so near and dear;

Many a time ere now did I rejoice,

And still the bliss retains another tear,

A tear of pure and innocent joys!

Drink! Drink! Sweet heart, the bliss supreme,

It is mother's lullaby!

The Mother sings! She sings thro' the scream!

Ah! Listen to the hidden chime,

Serene, consoling, sweet and sublime!

There cannot be a diviner glee.

Those notes so sweetly dear; ah! They inspire

And a different world they show!

Each time the heavenly rhymes swell thro' the air,

They thrill my heart; wherever they echo

I feel my heart is there!

Hide, heart, hide the bliss in thy soul,

Press it with love, caress and kiss!

It is the Mother who comes to console!

Let not these chimes go from the heart,

Let not the Mother's voice depart,

For they are messages of bliss!

೯-೩-೧೯೨೪

[1] ಆಗಿನ ತರುಣರ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಸಾಕ್ಷಿ. ತುಸು ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಸಾಕು, ಅವರೆಲ್ಲ ಮಹಾತ್ಮರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು!

[2] ಆಗಿನ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜಾಗೃತಿಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ತರುಣವರ್ಗದಲ್ಲಿ 'ವೀರಪೂಜೆ' 'ವಿಭೂತಿಪೂಜೆ'ಗಳು ಶಿಖರದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿದ್ದವು. ನಮ್ಮ ಬಾಡಿಗೆಯ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಪಂಕ್ತಿಪಂಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪಟಗಳ ಸರಮಾಲಿಗೆ ಇದ್ದವು. ಕಾರ್ಡಿನ ಗಾತ್ರದ ಬಣ್ಣದ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳು ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಒಂದಂಗವೋ ಎಂಬಂತೆ! ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ, ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದಗಾಂಧಿ ಇಂಥವರದಂತಿರಲಿ ಕಡೆಗೆ ಮಹಮ್ಮದಾಲಿ ಮತ್ತು ಷೌಕತಾಲಿಯಂಥವರ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು!

ಮಾರ್ಚ್ ೧೦ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಾವು ಮೂವರು ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಪಾರ್ಕಿಂಗ್ ಹೋಗಿ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಇವೊತ್ತೊಂದು ಭಯಂಕರ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿದೆ; ಈ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನರಬಲಿ ಕೊಡುವರಂತೆ! ಒಬ್ಬ ಎರಡನೆ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ. ಹುಡುಗನನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೋಗಿದ್ದರಂತೆ ನರಬಲಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ. ದೈವವಶಾತ್ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನಂತೆ. ನಾನಂತೂ ಸತ್ಕೋಪದಿಂದ ಬೆಂಕಿಯಾದೆ. ಆ ನೀಚ ಹತ್ಯಾಕಾರರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಶಿಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರ! ಓ ಕೃಷ್ಣಾ, ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಗೀತೋಪದೇಶ ? ಅಂತಹ ಕ್ರೂರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾಣಲಿ? ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದ ಅನಂತರ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಓ ತಾಯಿ, ಎಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಕಪಟ ನಾಟಕ ಲೀಲೆ.”

ಮಾರ್ಚ್ ೧೧ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆ ೧೦ ಗಂಟೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅಷ್ಟೇನೂ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪೇಪರು ಮೂರು ಗಂಟೆಯದು; ಕನ್ನಡ ೨ ಗಂಟೆಯದು. ಚೆನ್ನಾಗಿಯೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಪಂದ್ಯಾಟದಿಂದ ಬರುವಂತೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆವು; ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಉತ್ತರಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ‘ಜಗತ್ತಿನ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬುದೆ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ. ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ’ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತೆ ಗೌರಿಯನ್ನು ನೆನೆದೆ. ಅವಳ ರೂಪ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮೂಡಿ ನಿಂತಿತು. ಹಾಗೆಯೆ ನಿಂತು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ: ‘ನನ್ನ ಒಲವು ಬರಿಯ ಐಂದ್ರಿಯ ಕಾಮವೊ ಏನು?’ ಎಂದು. ‘ಅಲ್ಲ’ ಎಂದು ಬಂತು ಉತ್ತರ. ದಿವ್ಯಮಾತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿದು ನಡೆಸು. ಮೇಲೆತ್ತಿಕೊ. ಅಣ್ಣಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ, ದಾರಿ ತೋರು, ನೆರವಾಗು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೆ, ಪರಮಹಂಸರೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ.”

ಮಾರ್ಚ್ ೧೨ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“... Friendship”[1] ಎಂದು ಒಂದು ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ಇವೊತ್ತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎರಡನೆ ಪೇಪರ್ ಮುಗಿಯಿತು. ರೂಮಿಗೆ ೧.೨೦ಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪಾರ್ಕಿಂಗ್ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದೆ. ೨ ಗಂಟೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ದಿವ್ಯಮಾತೆ, ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ನಿನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗಲಿ. ವಿವೇಕಾನಂದ! ಓಂ ಓಂ.”

When friends long loved bid us good-bye

And leave us far behind

Sad tears bedim the watching eye

And sadder thoughts the mind.

Then loneliness like death comes down

And makes a desert to the town.

O! then we feel the weight of time

And sweetness of friends' speech,

While thoughts more deep and more sublime

The beating heart shall teach.

Then friends of earth do fade away
And heaven's delightful greet us gay.

While thus we sit in pensive mood
Our minds survey the past;
And tho' the fleeting scenes be crude
They lull the bosom's blast;
And thus bring us hope in despair,
For present joys are future's share.

While thus we build the friendship bridge
And scale the main of life
And thus attaining duration's ridge
We end the human strife,
Our hearts still owe to noble friends
The glorious blessings that heaven sends!

ಮಾರ್ಚ್ ೧೪ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ೪ ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ೭.೩೦ರವರೆಗೆ ಓದಿಕೊಂಡೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ೧.೩೦ ಗಂಟೆಗೆ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು, ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೋದೆ ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಓದಲು. ಸಂಜೆ ಶೆಟ್ಟಿ, ಶಿವರಾಂ ಬಂದರು. ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ತಾಯಿ, ನಿನ್ನಿಚ್ಚೆ ನೆರವೇರಲಿ. ನನ್ನಿಚ್ಚೆ ನಿನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತವಾಗಿರಲಿ. ವಿವೇಕಾನಂದ ಗುರುವಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ.”

ಮಾರ್ಚ್ ೧೪ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಸಂಜೆ ೭ ಗಂಟೆಗೆ ನಾನು ಶಿವರಾಂ ರೂಮಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಿ.ಪಿ.ರಾಮಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಕೂತಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಶಿವರಾಂ ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ನೋಟುಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುದ್ದಾದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಪಿ.ವಿ.ರಾಮಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ನಾನು ನಮ್ಮನಮ್ಮ ಕೊಟಡಿಗಳಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಆದರೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಮಹೋನ್ನತ ಸ್ತರಕ್ಕೆರಿತು. ನನ್ನ ಉರ್ಧ್ವಮುಖ ವಿಕಾಸದ ಭವಿಷ್ಯಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಿಗೆ ನಾನೆಷ್ಟು ಋಣಿ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ. ಮಾತುಕತೆ ಬಹಳ ದೀರ್ಘವಾಗಿತ್ತು; ಮಧುರವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಹೇ ದಿವ್ಯಮಾತೆ ನಿನ್ನಿಚ್ಚೆಗೆ ನನ್ನಿಚ್ಚೆ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೆ ಶರಣಾಗಲಿ! ಜಯ್ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ! ಜಯ್ ಪರಮಹಂಸದೇವ!”

ಮಾರ್ಚ್ ೧೫ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇದೊಂದು ನಾಟಕೀಯ ದಿನ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದ ಹುಡುಗ ಒಂದು ಒತ್ತು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಏನನ್ನೂ ಬರೆದು ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ನನಗೆ ಅದರ ವಿಚಾರವೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾಪಕಾಧಿಕಾರಿ, ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ತಮಗೆ ಎದುರುಬಿದ್ದು ಸೆಣಸಿ ಚುಡಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹುಡುಗನ ಮೇಲೆ ರೊಚ್ಚಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವಕಾಶ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಒತ್ತುಕಾಗದವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚೆಕ್ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಅಪರಾಧದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಸೇರಿದ್ದೇನೆಂದು

ಅನುಮಾನಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬ ನೋವಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಪರಿಶೋಧನೆಯೂ ಮಹತ್ತರನಾದ ಪರಿಶೋಧಕನೂ ನಮಗಿರುವಾಗ ಈ ಪುಟಗೋಷಿ ಅಲ್ಪಪರಿಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆ ತರಹದ ವಂಚನೆಯ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತ ತರವಾದ ಧೈಯಗಳು ನನ್ನವಾಗಿದ್ದುವು. (ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿದ್ದು ಪರಿಶೋಧಕರ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ) ರಾಯೋ ಬಳಿಗೂ ನಾನು ಹೋದೆ. ಅವರು 'ಯಾರು ತಂದದ್ದು ಆ ಕಾಗದ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. "ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ" ಎಂದೆ. ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. 'ಆ ಕಡೆಗೆ ನೀನೇಕೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ?' ನಾನೆಂದೆ 'ಯಾಕೆಂದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆ ನನ್ನ ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆತ್ತು.' ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ 'ಇನ್ನು ನೀನು ಹೋಗಬಹುದು' ಎಂದರು. ನಾನು ಹೊರಟು ಬಂದೆ. ನನ್ನ ಎದೆ ತುಸು ಹೊತ್ತು ಡವಗುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಪರಿಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗದಿದ್ದರೆನಂತೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ನನಗೆ ನಾನೆ ಮುಗುಳುನಕ್ಕೆ. ತಪ್ಪಿಲ್ಲದವರನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ನನ್ನ ತಾಯಿ ಇದ್ದಾಳೆ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಈ ಅಲ್ಪ ಮಾನವರ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೂ ತೀರ್ಪಿಗೂ ನಿಲಕದು ಬಹುಮೇಲು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ ನಾನು, ಮನುಷ್ಯಕುಲದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ್ದೆನಾದ್ದರಿಂದ. (I said to myself there is my mother who shields the right. And thought that I am far above the Judgement of frail humanity, born on earth to help mankind).

ಸಂಜೆ 'The Master as I saw Him' ಓದಿ, ಅತ್ತೂಬಿಟ್ಟೆ. ಲೈಬ್ರರಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುಕ ಅಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಅತ್ತೆ. ಶಿವರಾಂ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ, ಮೀಟಿಂಗ್ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ. ರಾತ್ರಿ 'Friendship' ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದೆ." [2]

In thy great world's uncertainty
Where notes confounding come and greet
I have heard thee and I hear thee
Musician great, Musician sweet!

Beside the brooks that run and slide
Filling with murmur the silent woods,
Whose shades spread far and wide
Overs the gurgling floods,
I have seen thee sit, I've heard thee sing,
O thou majestic Musician King!

In all the joys that came to me
And all the woes that I did meet
I have heard thee and I hear thee,
Musician great, Musician sweet!

In the joyous song of birds
In the mute appeal of trees
In the voice of audible herds
In the murmur of the breeze

I've seen thee sit, I've heard thee sing,

O thou majestic Musician King!

Amidst the hailing loud and free

And midst many a stern defeat

I have heard thee and I hear thee,

Musician great, Musician sweet!

In all my emotions sweet

That brighten the path of life,

In my inmost bosom's seat,

In this great world's shifting strife

I've seen thee sit, I've heard thee sing,

O thou majestic Musician King!

೯-೩-೧೯೨೪

ಮಾರ್ಚ್ ೧೬ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಬರೆದೆ. 'Friendship' ಕವನವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿದೆ. ಅಪರಾಹ್ನ 'ಲೋಟಸ್‌ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್' ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 'Life and Its Aim' ಎಂಬ ವಿಷಯ ಭಾಷಣಮಾಡಿದೆ. ನಾವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ 'ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘ'ದ ಸದಸ್ಯರ ಒಂದು ಗ್ರೂಪ್ ಫೋಟೋ ತೆಗೆಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಚಂದಾ ಎತ್ತಿದೆವು. ಉಳಿದ ಮಿತ್ರರನ್ನೂ ನಾಳೆ ಚಂದಾ ಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳಿ ಕೊಂಡೆವು. ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಕಥೆ ಲಾರ್ಡ್‌ಲಿಟ್ಟನ್ ಬರೆದ The Last Days of Pompeii (ಪಾಂಪೆಯ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳು.) ಹೇ ದಿವ್ಯಮಾತೆ, ನನ್ನನ್ನು ಮಾನವಕುಲದ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಸೇವಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ! ಓಂ ತತ್‌ಸತ್‌ಓಂ! ಜಿ.ಎ. ನಟೇಶನ್ ಅಂಡ್ ಕೋಗಿ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಕಾರ್ಡು ಬರೆದೆವು.”

ಮಾರ್ಚ್ ೧೭ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶೆಲ್ಲಿಯ 'ಯ್ಯಾಡೋನಿ' ಓದಿದೆ. ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ನಮ್ಮ ಪುನರ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಸುದ್ದಿ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಆಮೇಲೆ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋದೆ. ೧೨ ಗಂಟೆಗೆ ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವರಾಂ ಬಂದರು. ಸ್ಪಡಿಯೋಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್ ಸದಸ್ಯರ ಗ್ರೂಪ್ ಫೋಟೋ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡೆವು. ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ಕೆ.ಪಿ.ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಟೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಬಿ.ಎ. ಟೆಕ್‌ನೈನ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆ ನೋಡಿದೆ. ನಾನು ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ಶಿವರಾಂ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ಮಹಾಪುರುಷರ ಮತ್ತು ಮಹದಾಲೋಚನೆಯಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ,”

ಮಾರ್ಚ್ ೧೮ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋದೆ. ಎಚ್.ಬಿ. ನಂಜಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಹಿಸ್ ಹೈನಸ್ ಅಗಾಖಾನರಿಗೆ ಒಂದು ಬಹಿರಂಗಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದುದನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದೆ. ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಅವರನ್ನು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅವತಾರವೆಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ಮೂಢಮತಭ್ರಾಂತರೂ ನಕಲಿಯ ನಟವಂಚಕರೂ ಇದ್ದಾರಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ Arts and show Roomಗೆ ಹೋದೆವು. ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲನ್ನು ಖರ್ಚುಮಾಡಿದೆವು. ಅಷ್ಟೇನು

ಮೋಹಕವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೂ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇನೂ ಕೊಂಡೆವು! ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಇಸ್ವೀಟು ಆಡಿದೆವು. ಎರಡುಮೂರು ಗಂಟೆ ಆದಮೇಲೆ ಶೆಟ್ಟಿ, ತಮ್ಮಯ್ಯ, ನಾನು ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ತಮ್ಮಯ್ಯ ದೇವರಿಗೆ ಎರಡು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಅರ್ಪಿಸಲು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರೊಡನೆ ಲೇವಡಿಮಾಡಿದೆವು. ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಕುರಿತು. And in my heart I felt it would have been better for these to know the bliss of idol worship in a more blissful way. (ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯ ಆನಂದವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆನಂದದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿಯಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದುಕೊಂಡೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ.) ತುಂಬ ದೂರ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆವು. ಹರ್ಷದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. “ದಿವ್ಯಜನನಿ, ನಿನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಿಸು” ಓಂ! ಓಂ! ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ-ಪರಮಹಂಸ!”

ಮಾರ್ಚ್ ೧೯ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಫಿಸಿಕ್ಸ್ ಲೆಖ್ಪಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆವು. ಅವರು ಹೋದಮೇಲೆ ರವೀಂದ್ರದ ‘personality’ ಓದಿದೆ. ಅಪರಾಹ್ನ ಮಲ್ಲಯ್ಯನವರ ಹತ್ತಿರ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಠಾತ್ತನೆ ಕೆಲವು ಭಾವನೆಗಳು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿ ಬಗೆಗೆ ಬಂದವು: ಗದ್ದೆಗಳು, ತೋಟಗಳು, ಹೂವುಗಳು, ಕೆರೆ ಕೊಳ ತೊರೆಗಳು, ನನಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನಮ್ಮ, ನನ್ನ ತಂಗಿಯರು ಮತ್ತು ನನ್ನೊಲುಮೆ ಗೌರಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆಗ ಒಂದು ಕವನ The Friends of My Native Home, ರಚಿಸಿದೆ. ಕವನ ಮುಗಿಸಿ ಹಗಲುನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದೆ. ತುಂಬಾ ಹೊತ್ತು ಗಾಢನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ! ರೂಮಿಗೆ ಬಂದ ಶೆಟ್ಟಿ, ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನೆಲ್ಲ ಓದಿದ್ದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಶಿವರಾಂ, ಬಸವರಾಜು ಇತರರೂ ಬಂದರು. ನಾವೆಲ್ಲ ಫೋಟೋಗ್ರಾಫರ್ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ವಿಷಯ ಆಫಿಕ್ರದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯದಾಗಿತ್ತು. ಆ ದೃಶ್ಯಗಳು ಅದ್ಭುತವಾಗಿದ್ದವು. ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟಗಳು ಮನಮೋಹಕ. ಆ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂದುಹಿಂದುಗಳನ್ನೂ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿನೋಡಿ ರೋಮಾಂಚಿತನಾದೆ... ನಾಗಪ್ಪ, ರಾಮಚಂದ್ರಭಟ್ಟ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರು. ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಇವೊತ್ತು ಅವರ ಊರಿಗೆ ಹೋದರು (ಅವರು ಆರ್ಟ್‌ಗೇತೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ನಾನು ಸೈನ್ಸ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಸೈನ್ಸ್ ಪೇಪರುಗಳು ಔಟ್ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಪುನರ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿದ್ದು ನಾವು ಮತ್ತೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಬಹಳ ತಡವಾಗಿತ್ತು ಆ ವರ್ಷ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೆ, ಮಲೆನಾಡನ್ನೂ, ಮನೆಯವರನ್ನೂ ನೆನೆದು The Friends of Native Home[3] ಹೊರಬಂದದ್ದು.)”

ಮಾರ್ಚ್ ೨೦ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ‘ಗೋಲ್ಡನ್ ಟ್ರಿಜರಿ’ಯಿಂದ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು -‘Milton’s On His Blindness’, ‘Happy Life’, ‘Solitude’, ‘Lycidsa’- ಓದಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಜಿ.ಎ.ನಟೇಶನ್ ಕಂಪನಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಬಂದುವು. ನನಗಂತೂ ಹಿಗ್ಗೋ ಹಿಗ್ಗು. ಈ ಸಣ್ಣ ವಲಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಸಂದೇಶ ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರಚಾರವಾಗುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ! ನನ್ನಿಂದೇನಾದರೂ ಸಹಾಯವಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಅದು ಇದರಿಂದಲೇ: ಏನೆಂದರೆ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೆ, ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು. ನನ್ನಿಂದೇನಾದರೂ ನೆರವು ಒದಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಅದು ಈ ರೀತಿಯಿಂದಲೇ: ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಹದಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಹಾದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಅವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದು. (I am very glad to see my Swamis’s mission carried out by me in this small circle. If at all have helped my friends in anything it is in this viz, I have tried my best to induce them to buy, as it were, Swami, Vivekananda himself. If all have helped my friends it is this, viz, I have spoken to them often about great men. Great things and great philosophers.) ನನಗೆ ತುಂಬ ಆನಂದವಾಯಿತು, ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯ ಬಂದು ನನ್ನ ಗುರುದೇವನ ಅದ್ಭುತ ಭಾಷಣ ‘My Master’ (ನನ್ನ ಗುರುದೇವ) ಅನ್ನು ಓದಿ ವಿವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ, ಭಾಷಣವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದಿದೆ. ತಮ್ಮಯ್ಯ, ಶಿವರಾಂ ಇಬ್ಬರೂ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆ

ಮೌನದಿಂದ ನಿಬ್ಬರಗಾಗಿ ಆಲಿಸಿದರು, ಸುತ್ತಲೂ ಇಸ್ವೀಟು ಆಡುವ ಗೆಳೆಯರ ಬೊಬ್ಬೆಯಬ್ಬರವಿದ್ದರೂ! ಸುಮಾರು ಏಳುಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಾಷಣ ವಾಚನ ಮುಗಿಯಿತು. ತಮ್ಮಯ್ಯ, ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ನಾನು ವಾಕ್ ಹೋದವು. ಜಯ್ ದಿವ್ಯಮಾತೆ! ಜಯ್ ದಿವ್ಯ ಸೋದರರೆ!”

ಮಾರ್ಚ್ ೨೦ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

‘Where hast thou fled, O Spirit Dear?’ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಒಂದು ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. “ಶಂಕರ ಮತ್ತು ಆತನ ದರ್ಶನ” (Shankara and His Philosophy) ಓದಿದೆ. ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ಅವರೊಡನೆ ಶಂಕರ, ರಾಮಾನುಜ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ವರ ಅದ್ವೈತ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತ್ತು ದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ. ಮಲ್ಲಯ್ಯ ನಮ್ಮ ರೂಮಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮಲಗಿದರು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ನಾಲ್ಕನೆ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಓದಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದೆ. ರಸ್ಕಿನ್‌ನ ‘Pathetic Fallacy’ ಓದಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವುದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತು....

ಆಫ್ರಿಕಾ, ಅಮೆರಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕರಿಯರ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದೌರ್ಜನ್ಯ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿ ಮನಸ್ಸು ಕುದಿದು ಬರೆದ ಆ ಕವನ ೨೦ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಮೊದಲ ಪಂಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ‘The Colour Bar’[4] ಎಂದು ವಾಚ್ಯವಾಗಿಯೆ ಲಿಖಿತಗೊಂಡಿದೆ.

ಮಾರ್ಚ್ ೨೨ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. (ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು.) ಪುನರ್ ಪರಿಕ್ಷೆಗಳು ಪೂರೈಸಿದ ತರುವಾಯ ಬರಲು ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟರು, ಆಷ್ಟನಲ್ಸ್ (ಐಚ್ಛಿಕ) ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೆ ಪರಿಕ್ಷೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು.... ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ದರ್ಶನ ಕುರಿತು ಓದಿದೆ. ಇವೊತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಯಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತಪ್ಪುತಪ್ಪಾಗಿ ಓದಲೂ ಬರೆಯಲೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಯೂಬಿಟ್ಟೆ. ೫ ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲ ವಾಕ್ ಹೋದವು. ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ Rhythm, Rhyme, Bass, Treble, Fall, Rise ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನನಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆ.”

ಮಾರ್ಚ್ ೨೩ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವರಾಂ ಒಡನೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆ. ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದು ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಣದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಣದ ವಿಚಾರ ಬಂತು. ಆಗ ಅವರು ‘ಏನು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವುದರ ಪರವಾಗಿಯೂ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾರೆ?’ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಸಮಾಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ‘ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಳ ನನಗರಿಯದಾಗಿದೆ. ನಾನೂ ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲಾರೆ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿ, ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸಲೂ ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂದೆ.* ರಾತ್ರಿ ‘ರಾಮಾನುಜ ಮತ್ತು ಆತನ ದರ್ಶನ’ ಓದಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಭಾಗವನ್ನೂ ಓದಿದೆ. ತಾಯಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಶೀಘ್ರ ಅರಿಯಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು! ಓಂ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ, ಓಂ!’

ಮಾರ್ಚ್ ೨೪ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ದಿನದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಯಲು ಬಳಸಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಕಲಿತ ವೀರಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿ ಜಂಭ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲೂಬಹುದು! ಈಗೀಗ ಕವಿತೆ ಬರೆಯಲು ಮನಸ್ಸೆ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ ಕಾವ್ಯಾವೇಶದ ಬಿರುಬು ತಲೆ ಹಾಕಿದರೂ! ಅದಕ್ಕೆ

ಕಾರಣ, ನಾನು ಉಹಿಸುವಂತೆ, ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನೆ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿರುವುದು: ಸಂಸ್ಕೃತಾಭ್ಯಾಸ, ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಶಂಕರ-ರಾಮಾನುಜಾದಿ ದಾರ್ಶನಿಕ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳ ಓದುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ... ಸಂಜೆ ನಾವು ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಗಾಯವಾಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ರಾಮಾನುಜರ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಓದಿದೆ. ವೀರಪ್ಪನ ಅಣ್ಣ ಬಂದರು. ವೀರಪ್ಪ ತಮಗಾಗಿ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿಕೊಂಡರು. ದಿವ್ಯಮಾತೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಗ ಪಡೆಯುವಂತಾಗಲಿ ಓಂ ಓಂ!"

ಮಾರ್ಚ್ ೧೫ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಒಂದು ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ‘The Poet’. ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆಲದಿನಗಳ ಹಿಂದೆಯೆ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಮುಗಿಸಲಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವೊತ್ತು ಹಠಾತ್ತನೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಪೂರೈಸಿದೆ. ಬಸವರಾಜು ನನ್ನ ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದರು. ವೀರಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಬರೆದುಕೊಂಡರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಸ್ಕೃತ ಓದಿದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎಚ್.ಎಸ್. ಶಿವರಾಂ ಬಂದರು. ನಾವು ಎರಡನೆ ಪಾಠ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆವು, ಸಂಸ್ಕೃತದ್ದು. ಆಮೇಲೆ ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ, ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿ, ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯ ಬಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ಹರ್ಷದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯನ ಚೇಷ್ಟೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಕಾಲಿನ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಪೆಟ್ಟಾಯಿತು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಹರಟುತ್ತಾ ಒದರುತ್ತಾ ಕೇಕೇಹಾಕುತ್ತಾ ಏಳು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ‘ರಾಮಾನುಜ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಮತ’ ಓದಿದೆ. ನಿದ್ರೆಯೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.”

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ The poet ಕವನ ಅದೊಂದು ಸಾನೆಟ್. ಅದರ ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಈ ಹಿಂದೆಯೆ ಮಾರ್ಚ್ ೧೫ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅವು ಇಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಷ್ಟೇನೂ ಉತ್ತಮತರವಾಗಲಿಕ್ಕಲ್ಲ!

A poet-less land is like a moon-less night;
 Unheard, unseen, unfelt its splendor lies
 A havoc mild! Unsung its glory dies;
 A garden blooming with a vocal blight!
 Great kings may rule and men of martial might
 May stun the earth with their victorious cries,
 But all their pomp decaying Lethe-ward flies,
 Like flooded streams subside upon the height!
 A poet's voice the clamour doth retain
 For ages death-less. O! it penetrates
 The heights uncrossed and sweeps the sleep-less deep;
 It swallows time and space; shows joy in pain;
 Consoles the hearts on islands wreck'd; creates
 A strength to smile before a head-less heap.

ಮಾರ್ಚ್ ೧೬ನೆಯ ಬುಧವಾರ ದಿನಚರಿ:

“ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ದ್ವೈತ ಅದ್ವೈತದ ಆಲೋಚನೆ ಮೆದುಳಿಗೆ ತುಂಬ ಕಿರಿಕಿರಿ ಉಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನದೇ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ತಾಯಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ಏಕೆಂದರೆ, ತಾಯಿಯ ಜೊತೆ

ನಾವು ಬಿಚ್ಚುಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಇರಬಹುದು, ನಿರ್ಭೀತರಾಗಿಯೂ! ಅಲ್ಲದೆ ಭೂಮಾಹೃದಯಿಯಾದ mighty hearted ಶಂಕರರಂತೆ ಏಕತ್ವವನ್ನೂ ಅನುಭಾವಿಸಬಹುದು. ಶಂಕರರೇನೊ ಮಹೋನ್ನತ ಭವ್ಯ (majestic) ರಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯಬುದ್ಧಿಗೆ ಅಮೇಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವೊತ್ತು ಬೈಬಲ್ಲನ್ನೂ ಓದಿದೆ: ಸಂತ ಮಾರ್ಕ್ ಮತ್ತು ಸಂತ ಜಾನ್ ನನಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅನುಭವವಾಯ್ತು ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೆ ಕಂಡಂತೆ, ಯೇಸುವಿನ ಬೋಧೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಬೋಧೆಗಳೆನು ಕಡಮೆಯದಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ರಾಜಶೇಖರ ವಿಲಾಸ ಓದಿದೆವು....”

ಮಾರ್ಚ್ ೧೭ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“Three Acharys” (ಮೂವರು ಆಚಾರ್ಯರು) ಸ್ವಲ್ಪ ಓದಿದೆ. ಪಿ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ಎಚ್.ಎಮ್.ಪುಷ್ಪಣ್ಣ ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಅವರವರ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವಾರಾಂ ಬಂದರು; ಸಂಸ್ಕೃತ ಓದಿದೆವು. ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ, ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯ, ಎಸ್.ವಿ. ಮತ್ತು ನಾನು ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಗೆ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ನಾನು ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣವನ್ನೇನೊ ಖಂಡಿಸಿದೆ: ಆದರೆ ಮೊಟ್ಟೆ ತಿನ್ನುವುದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತುಸು ಸಡಿಲವಾಗಿದೆ. ಚರ್ಚೆ ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಹೃದಯದ ವಸ್ತುವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೆದುಳಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ರಾತ್ರಿ ಮಾಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಓದಿದೆ.”

ಮಾರ್ಚ್ ೧೮ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಹೇ ದಿವ್ಯಜನನಿ, ನಿನ್ನ ಕಂದನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು: ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತಾರುಣ್ಯ ಯೌವನಗಳ ಬಿಸುಪಿನಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಹೆಜ್ಜೆ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿ ಹಾಸುಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗಲೆ ‘Golden Dreams’ ಎಂಬ ಕವನದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ರಚಿಸಿದೆ. ಅದಾದ ತರುವಾಯವೆ ‘The Divine Love’ ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಭಾವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆವೇಶ ತುಂಬಿತುಳುಕಿ ರಚಿಸಿದೆ. Gospel of St. John (ಸಂತ ಯೋಹಾನನ ಸತ್ಯವೇದ) ಅನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಮಹೋನ್ನತ ಬೋಧೆಗಳೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಗಣಿತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆವು. ೬.೨೦ಕ್ಕೆ ವಾಕ್ ಹೋಗಿ ೭.೨೦ಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಬೃಹತ್ ಸ್ತೋತ್ರ ರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಓಂ ತತ್ ಸತ್ ಓಂ!”

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿದ ಕವನಗಳೆರಡೂ ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ‘Golden Dreams’ (ಹೊಂಗನಸುಗಳು). ಎರಡನೆಯದು ‘Divine Love’ (ಭಗವತ್ ಪ್ರೇಮ).

Our dreams are golden dreams; our hopes are flowers

Of glorious Spring, that flutter in the breeze

Of Faith. As days are spent desires increase:

Vague phantoms of the solitary hours!

We lay waste our imaginary powers

In vain pursuit of pleasures that ne'er please;

Beginning with birth they end with decease,

While we behind us leave our blasted flowers.

The glimpse of truth doth flash before the eye

Like the pure splendor of our Heavenly King,

When on the death-bed we forlorn shall lie,

And pray with sincere heart. All joys betray!

And none, save strength of Truth, shall come to sing

About the Love divine, and make us gay.

೨೮-೩-೧೯೨೪

O, speak not of grim Hell, Moralists weak,

Of ghastly shapes and tormenting fires;

It's not the way to build the heavenly spires,

For fear-gained heaven is barren, dull and bleak.

O, flood the souls with strength supreme, and speak

Of Love Divine; for Love, not fear. Inspires

The heart! Strength, strength the feeble heart requires;

And power is born of Love: Make no heart weak!

O Sinner blackst, worst, fear not! The love

Of heaven is far above the curse of man;

Take heart; our Mother's Love on thee shall shine.

Despair not, Brother, for thou art above

The sway of hell or heaven! O these began

With weaklings who know not the Love Divine!

೨೮-೩-೧೯೨೪

[1] ಈ ಕವನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ೧೮.೩.೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

[2] Friendship ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ 'The Musician and the Listener' ಇರಬೇಕು. ಮಾರ್ಚ್ ೯ನೆಯ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತವಾಗಿರುವ 'I've heard thee. I hear thee' ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿ ಆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಪದ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

[3] Alien Harp. Pp ೫೮-೫೯ ('ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯಕ್ತವಾದ ಕವಿಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮಲೆನಾಡಿನ ಪರ್ವತಾರಣ್ಯ ಮೃಗಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲದ ವೈಭವದ ಪರವಾದ ತೃಷೆಯನ್ನೂ ಮುನ್ನೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಆ ಕವನ. ಛಂದಸ್ಸಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು ಲಘು ಒಂದು ಗುರು (UU-) ಇರುವ ಗಣದ ಪ್ರಯೋಗ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಾಸನೀಯಮ: ab ab cc dd.

[4] Alien Harp. P 62

ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಗ ನನಗಿದ್ದ ಸಂಕುಚಿತ ಮತಮೂಢ ಸಂಪ್ರದಾಯಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿದೆ. ಆಗ ನನಗೆ ವೇದಕಾಲದ ಋಷಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತದ ಆರಾಧನೀಯ ವೀರರೂ ಗೋಮಾಂಸ ಆದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆಂದಾಗಲಿ, ಭಾರತೀಯರಲ್ಲದ ಇತರ ದೇಶಗಳ ಮಹಾಸಂತರೂ ಮಹಾಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಮಹಾ ದಾರ್ಶನಿಕರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸರ್ವಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಐರೋಪ್ಯಾದಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರೂ ಮಧ್ಯಪ್ರಾಚ್ಯದ ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಲೌಕಿಕರು ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ದನ ಕುರಿ ಕೋಳಿ ಮೀನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿ ಜೋಳ ರಾಗಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವಂತೆ ಯಾವ ಧರ್ಮಸಂಕಟಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗದೆ ಭಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ನನಗೆ ಸುಮಾರಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅದು

ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವಷ್ಟು ಮಂಥನ ವಸ್ತುವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾಂಸ ತಿನ್ನದಿರುವಿಕೆಯ ದೊಡ್ಡ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ನಾನೂ ಇತರ ಮೂರ್ಖರಂತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು ಅದು.

-44 (7)-

ಮಾರ್ಚ್ ೧೯ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆ. ಸಂಜೆ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಮಾವಿನ ತೋಪಿನಡೆಗೆ ವಾಕ್‌ಹೋದೆ. ಮಲ್ಲಪ್ಪನೂ ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಇದ್ದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನ ಮನೋಹರತೆಯನ್ನು ಸವಿಯಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿದ್ದೆವು. ಅಗಲೆ ಒಂದು ಕವನದ ಪ್ರಥಮ ಪಂಕ್ತಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ‘Behold the cloud crossed crimson sun, And the ray-built milky way!’ ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ವಿ. ನಾಗಪ್ಪ ಮತ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಅವರಿಂದ ಸದ್ಯದ ಶೃಂಗೇರಿ ಜಗದ್ಗುರುವಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಮಾತು ಆದಿಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಸುಮಾರು ಮೂರು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ವಿವೇಕಾನಂದ, ಪರಮಹಂಸ ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ೧೦ ಗಂಟೆಗೆ ಅವರು ಬೀಳುಕೊಂಡರು. ನಾನು ಕೆಳಗೆ ಹೋಗಿ ಊಟ ಮುಗಿಸಿದೆ.”

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕವನ ‘The Evening West’[1] (೧೯.೩.೧೯೧೪) ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕವನ ವರ್ಣಿಸುವ ಸುರಸುಂದರ ದೃಶ್ಯ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ದೂರಸ್ಮೃತಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯಾದರೂ ಈಗಲೂ ಮೂಡುವಂತಿದೆ ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ. ಅಂದು ಆದ ಆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮರ್ಥವೂ ಸುಂದರವೂ ಆದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಈ ಕವನ.

ಮಾರ್ಚ್ ೨೦ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು, ಹೊಟ್ಟೆಯ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಕುರುವಿನ ದೆಸೆಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಕಿವಿಯ ತೊಂದರೆಯಿಂದಲೂ. ಆದರೂ ಆ ದೈಹಿಕ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಇಕ್ಕಿಮೆಟ್ಟುವ ಒಂದು ದಿವ್ಯಾನಂದದ ಅನುಭವವೂ ಆಗುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದರೂ ಆನಂದಮಯರಾದ ನನ್ನ ಆರಾಧನೆಯ ಮಹಾಪುರುಷರು ನನಗೆ ಸಾಂತ್ವಾನವೀಯುತ್ತಿದ್ದರು; ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಆತ್ಮವೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆನಂದವೂ ದೈಹಿಕ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿತು. ರವೀಂದ್ರನಾಥರ ‘Personality’ ಓದಿದೆ. ಈ ಯಾತನೆಯ ಮಧ್ಯೆಯೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡು ನಿನ್ನೆ ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದ ಮಾವಿನ ತೋಪಿನಡೆ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದ್ದ ‘The Evening West’ (ಪಶ್ಚಿಮ ಸಂಧ್ಯಾ) ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಭಾರೀ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಗುಡುಗು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಉರುಳಿತು; ಮಿಂಚು ಬೆಳ್ಳಿಗರೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಿ ಧಳಧಳಿಸಿತು. ನಾನೆಂದುಕೊಂಡೆ ‘ತಾಯಿ ನನ್ನನ್ನು ನಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಇದೆಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲು ಹೂಡಿದ ಅವಳ ಆಟ.’ ರಾತ್ರಿ ನನ್ನ ದಿವ್ಯಮಾತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ; ಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ ಮತ್ತು ಇತರ ದಿವ್ಯ ಸಹೋದರರನ್ನೂ! ಅಂತಸ್ಸುಖದಿಂದ ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಮುಗುಳುನಕ್ಕೆ.”

ಮಾರ್ಚ್ ೨೧ರ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಮಂಕುಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೆ ರೂಮನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸಿದೆವು. ಕರುವಿನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ್ನೂ ಅಪ್ರಸನ್ನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇತ್ತು. ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವರಾಂ ಬಂದರು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಶೆಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಯವನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು

ಲೇವಡಿಮಾಡುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತನ ಹೃದಯ ತುಂಬ ಸರಳ, ಸ್ನೇಹಮಯ. ಅವನ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ಉಲ್ಲಾಸದ ಭಂಗಿ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆಲ್ಲ ಸಂತೋಷದಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆತನ ಸಾನಿಡ್ಯವೇ ಸಾಕು ಎಂತಹ ಮಂಕು ಕವಿದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಓದಿಸುವುದಕ್ಕೆ. ಅಪರಾಹ್ನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿಯ ರೂಮಿಗೆ ಹೋದವು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು, ಪಿತೃಗಳು ಮತ್ತು ಪಿತೃಪಿಂಡದ ವಿಚಾರವಾಗಿ. ಜನರಿಗೆ 'ಮನುಷ್ಯರು ಸತ್ತಮೇಲೆಯೂ ಇರುತ್ತಾರೆ' ಎಂಬ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನು ಬುದ್ಧಿ ಜಾಗೃತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಿತೃ ಪಿಂಡಾರ್ಪಣೆಯ ಕ್ರಿಯಾಚರಣೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ಶಿವರಾಂ ವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಲು, ನಾನು 'ಹಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಮೃತತ್ವದ ಅರಿವು ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಮೇಲೆಯೂ ಜನರು ಆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಮೂಢತನವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೇಲಿನ ಸ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿದಂತೆಲ್ಲ ಅವನ ಆರಾಧನಾ ವಿಧಾನವೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.' ಎಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ (Poet Laureate)ಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವೂ ಭವ್ಯವೂ ಆಗಿರುವ ಕಾವ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಟೀಸು ಬೋರ್ಡ್‌ನ್ನು ಓದಿದೆವು. ಆದರೆ ಆ ನೋಟೀಸಿನ ಒಕ್ಕಣೆ ಸ್ಪೀಲ್ ಮಹಾಶಯನ Postman or Ichobald Dock's Letterನಷ್ಟೆ ಅನರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಈ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟರೂ ಬಂದರು. ನರಸಿಂಹಭಾರತಿ ಪ್ರತಿಮೆ ನೋಡಲು ಕರೆದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆವು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇನೂ ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಜಗಿಯುತ್ತಾ, ಮರಗಳೆಂಬ ಈ ಸೋಮಾರಿಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ. ಓ ಶಂಕರಾ, ನಿನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೆಂಬವರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ನಿನ್ನ ಅದ್ವೈತವನ್ನಷ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಕಲಿಸಬಾರದೇ?"

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಸ್ತೂಡಿಯೋಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಿ.ಅನಂತರಾಮಯ್ಯನ ರೂಮಿಗೆ. ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅಧೋಗತಿಗಿಳಿದಿರುವ ಮರಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಸಂವಾದ ತತ್ವ ದತ್ತ ತಿರುಗಿತು. ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಲು ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು, ಔಷಧಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಓದಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಜಿ.ಪಿ. ನಟೇಶನ್ ಅಂಡ್ ಕೋಗೆ ಕಳಿಸಲು ಮೂರು ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆ. ಆಮೇಲೆ ಊಟ ಮಾಡಿ ಬಂದು ಒಬ್ಬನೆಯ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಹೋದೆ. (ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಅವರವರ ಉರುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಪುನರ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ)... ಸಂಜೆ 'The sermon on Gandhi by'...ಓದುವ ಸುಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿತು. ತುಂಬ ಸ್ತೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ Is Mahatma Gandhi an Incarnation ಎಂಬ ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧ ಓದಿದೆ. ನಾವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಮೇಲೆ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ೮.೩೦ಕ್ಕೆ ಶೆಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲೊಂದು ತಮಾಷೆ ನಡೆಯಿತು. ಶೆಟ್ಟಿ ತಮಾಷೆಗಾಗಿ ನನ್ನ ಕವನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಪಿ ಮಾಡಿದವು ಎಂದು ಆಪಾದಿಸಿ ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದ. ವಂಚಕ ಎಂಬರ್ಥ ಬರುವಂತೆಯೂ ಹೇಳಿದ. ನನಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು 'ನಾನು ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಅನುಸರಿಸುವವನು. ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮವೇ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದು.' ಎಂದೆಲ್ಲ ಒದರಿಬಿಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಈ ಜನರೇ ಹೀಗೆ: ಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದರೆ ಜಂಭ ಎನ್ನುವುದು, ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೆ ನಟನೆ ಎನ್ನುವುದು. ಅಂತೂ ಆ ಘಟನೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ತುಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು, ಕೊನೆಗೆ ಕಂಬನಿದುಂಬಿ ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ 'ಅಮ್ಮಾ, ನನ್ನ ಸಹೋದರರಿಗೆ ನೆರವೀಯುತ್ತಾ, ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನೆದೆಯ ಮೇಲೆ ಆನಂದಾಶ್ರು ಸುರಿಸಲು ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ನಾನು ಬರುವಂತಾಗಲಿ.' ಓಂ ಓಂ ಓಂ!"

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದೆ. ಎಚ್.ಬಿ.ನಂಜಯ್ಯನ ವಿ.ಪಿ. ಬಂತು. ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಮೇಲಣ ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಟ ಬರೆದೆ. ಮಾಧ್ವ ತತ್ವ ವನ್ನು ಓದಿದೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಶಾಂಕರತತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರುದ್ಧ. ನನಗೆ ತುಂಬ ಮನಸ್ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ಶಾಂಕರತತ್ವದ

ಏಕತ್ವವೂ ಸಿದ್ಧಿಸಲಿಲ್ಲ; ಜೀವಗಳೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಒಪ್ಪಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ತರಹದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಹುಚ್ಚನಂತಾಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ನಮ್ಮ ಏಕತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾರದ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಬಂಜೆ ಎನಿಸಿತು ನನಗೆ. ಜನ ಪಾಪದ ವಿಚಾರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: ನಮ್ಮ ಆತ್ಮ ತತ್ತ್ವತಃ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಾಪ ಇರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಜನ ವಿಧಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ, ನಮ್ಮ ಆತ್ಮ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಧಿ ಇರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಕರ್ಮ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ಹೇಗೆ? ಆತ್ಮ ಸರ್ವನಾಶವಾಗಿದ್ದರೆ, ಸೋ ಹಂ ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವಲ್ಲ ಏಕೆ? ನಾನೂ ಅವನೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದು ಹೇಗೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳುವಾಗಲೆ ನಾನು - ಅವನು ಎಂದು ಭೇದಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುತ್ತೇವಲ್ಲ? ಏಕತ್ವ ನಿಜವಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಆತ್ಮಗಳ ಜ್ಞಾನ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದಲ್ಲಾ ಅದು ಹೇಗೆ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬ ಸಂತನಿಗೂ ಒಬ್ಬ ಕಟುಕನಿಗೂ ಏನು ಭೇದ? ಒಂದು ದರ್ಶನ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರುದ್ಧ! ಆತ್ಮ ಆಗಲೇ ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಎಲ್ಲಿದೆ? ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೇಕೆ ಅಮೆರಿಕಾದಂತಹ ದೂರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಏನಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಅದೆಲ್ಲ ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ತಿಂದುಂಡು, ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ ದೀನದಲಿತರಿಗೆ ಸಹಾಯವೆಸಗದೆ ಧಿಮ್ಯನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ನ್ಯಾಯವೆ? ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮ ಪುನರ್ ಜನ್ಮವೆತ್ತುತ್ತದೆ? ಭಗವಂತನ ಕೇವಲ ಸತ್ತವಾಗಿರುವ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಕರ್ಮ ಅಂಟುವುದೆಂತು? (How can Karma stick to the absolute Essence of God?) ಅಮ್ಮಾ, ನಾನು ಅಳುತ್ತೇನೆ, ಈ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಂತೆ ನೀನೂ ನನಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕಮ್ಮಾ! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಂ!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು, ಇದುವರೆಗೂ ಕೈಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ದೈನಂದಿನ ವ್ಯಾಯಾಮ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಸ್ನಾನ ಕಾಫಿ ಮುಗಿಸಿ, ‘ವೃತ್ತಾಂತ ಪತ್ರಿಕೆ’ಗೆ ‘Missionaries in Malnad’ (ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಿಷನರಿಗಳು) ಎಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಒಂದು ಲೇಖನ ಬರೆಯತೊಡಗಿದೆ. ೧೦.೨೦ರವರೆಗೆ ಅದನ್ನು ಬರೆದೆ. ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಓದಿದೆ. ಆಲೋಚನೆ ವಾದಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯನಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬಂತು. ಸಂಜೆ ಕಾರಂಜಿಕೆರೆ ಕಡೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆವು. ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಕ್ಲಬ್ಬಿನ ಗ್ರೂಪ್ ಫೋಟೋ ನೋಡಿದೆವು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶೆಟ್ಟಿಗೂ ನನಗೂ ಒಂದು ವಾದ ನಡೆಯಿತು. ದೇವರನ್ನು ತಾಯಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವನ ಕರುಣೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವ, ಮತ್ತು ದೇವರನ್ನು ತಂದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವನಿಂದ ನ್ಯಾಯ ಪಡೆಯುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ. (On the Motherhood and Mercy of God and Fatherhood and Justice of God). ದೇವರನ್ನು ತಾಯಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂದೆ ನಾನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ‘ಹಾಗಾದರೆ, ನಾವು ಕರಣೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ನ್ಯಾಯಪಾಲನೆಗೆ ಭಂಗ ಬರುತ್ತದೆ’ ಎಂದ. ಯಾವುದನ್ನು ನೀನು ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಂದ ಶಿಕ್ಷೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೀಯೋ ಅದನ್ನೇ ನಾನು ತಾಯಿ ನನ್ನ ಕಂದಗೆ ಕೊಡುವ ಮುದ್ದಿನ ಗುದ್ದು ಎಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೇಲು? ರಾತ್ರಿ ದಯಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿಯವರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಓದಿದೆ. ಮಹಾಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಂತೆ ನನಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ ಪ್ರಪಂಚತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆ.... ತಾಯಿ, ನಾನು ನಿನ್ನೆಡೆಗೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆ ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇದೆ. ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೪ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಿತ್ಯದ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. ಕವೀಂದ್ರ ಎಂಬ ಮರೆಯ ಹೆಸರು ಹಾಕಿ, Missionaries in Malnad’ ಲೇಖನವನ್ನು ‘ವೃತ್ತಾಂತ ಪತ್ರಿಕೆ’ಗೆ ಫೋಸ್ಟ್ ಮಾಡಿದೆ. ಕಿವಿಗೆ ಔಷಧಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋದೆ. ಸುಮಾರು ೨ ಗಂಟೆ ಕಾಯಬೇಕಾಯ್ತು ಆ ಅಹಂಕಾರಿ ಡಾಕ್ಟರ ಬಳಿ ಸಾರಲು. ಅವನೋ ಕೊಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದು ದುರಹಂಕಾರದ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ. ಡಾಕ್ಟರಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹ! ಮನೆಯಿಂದ ೨೦ ರೂ. ಮನಿಯಾರ್ಡರು ಬಂತು. ನನ್ನ ತಮ್ಮನಿಂದ ಕಾಗದವೂ ಬಂತು. ಸಂಜೆ ಮಳೆ ಬಿತ್ತು. ವಾಕ್‌ಹೋದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ‘The Apparent and the Absolute Man’ ಭಾಷಣ ಓದಿದೆ.... ಎಚ್.ಬಿ.

ನಂಜಯ್ಯಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ದಯಾನಂದರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದೆ. ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನಿಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಬಹುಮುಖವಾದದ್ದು; ಯೇಸುವಿನದು ಏಕ ಮುಖ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಋಷಿ, ಯೋಗಿ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞ, ಆಲೋಚಕ, ದೊರೆ, ಕೊಲೆಗಾರ ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಆಗಿದ್ದ; ಆದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತ ಒಬ್ಬ ಮಹಾ ಸಂತ ಮಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ.”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೫ನೆಯ ಶನಿವಾರ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಬದುಕನ್ನೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ಸಿಂಹಾವಲೋಕಿಸಿದೆ. ಸೆಲೂನಿನಿಂದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಂದು, ಎಣ್ಣೆಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಹೋದೆ.... ಸ್ವಾಮಿ ಪ್ರೇಮಾನಂದ ಭಾರತಿಯವರ ‘Sons and Saints of God’ ಓದಿದೆ. ನಾನೂ ಏಕೆ ಸಂಸಾರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಬಾರದು ಎಂಬೊಂದು ಆಲೋಚನೆ ಮೂಡಿತು; ಮತ್ತೆ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೆ ಲೋಕಸೇವೆ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಯೂ ಮೂಡಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಯಿತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ‘Maya and Freedom’ (ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿ) ಓದಿದೆ. ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಯಿತು. ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಏಕಾಂತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಬಂದರು; ಆದರೆ ಇಂದು ನನಗೆ ಯಾರ ಸಂಗವೂ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು; ಒಬ್ಬನೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಅನ್ನಿಸಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಏನೇನೋ ಸಬೂಬು ಹೇಳಿ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ. ತರುವಾಯ ಕಾರಂಜಿಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಸರ್ವತ್ರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಲಭಿಸಿದ್ದೇನೋ ನಿಶ್ಚಯ. ಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ. ಓದುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಮಿತ್ರ ಬಸಪ್ಪ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸಿ ಹೊಸ ವರ್ಷದ ಶುಭಾಶಯ ಕೋರಿದರು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಆಗಲೇ “New Year”(ಹೊಸವರ್ಷ) ಎಂಬ ಕವನದ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಮೂಡಿದುವು. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅದನ್ನೊಂದು ಸಾನೆಟ್ ಆಗಿ ಬರೆದೆ. ಸಂಜೆ ಒಬ್ಬ ಫಾರಿಸ್ಟರ್ ಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಮತ್ತು ದಯಾನಂದರ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿತು. ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತಾವರೆ ಗಂಟೆತನಕ ಅಲುಗಾಡದೆ ಆಲಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಓದಿದೆ.... ತಾಯಿ, ಈಗ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದೆ, ನೀನು ನನಗೆ ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀಯಾ ಎಂದು!”

೧೯೨೪ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೫ನೆಯ ಶನಿವಾರ ಯುಗಾದಿಯ ದಿನ. ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರು ಹೊಸ ವರ್ಷದ ಶುಭಾಶಯ ಕೋರಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆ ದಿನವೇ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುವ ಸಾನೆಟ್ ‘To a friend on the Hindu New Year Day (Yugadi)’ ರಚಿತವಾಗಿದೆ.

One year is gone, dear Friend, one precious year
That was good, kind and dear! Bid her adieu
She shall return on more. Save thro' the dew
That you have gained thro' many a smile and tear
When she did reign. Forgive Her carrion-spear;
Forget Her tyranny; be to Her true!
Her, death has sanctified: give her her due,
If nothing great, at lease one tender tear!
Another has come whose reign we have to taste;
A ruler new, however good and kind
Is yet unkown and strange, and apt to press
His subjects new and lay their gardens waste.
But oh! Republicans are we to bind

The tyrant to his doom. Our land to bless!

೫-೪-೧೯೨೪

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತೆಲ್ಲ ಆಲಸ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಕಳೆಯಿತು. ಏನು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿದೆ. ಸ್ನೇಹಿತರುಗಳಾದ ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿ, ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ, ಬಿ.ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ ಬಂದರು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದವು. ಹಗಲೆಲ್ಲ ಇಸ್ಪೀಟು ಆಡಿದೆವು. ಭಗವಂತನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುವ ‘ಕಾಲ’ವನ್ನೂ ಪೂರ್ತಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ಆಟ ಈ ಇಸ್ಪೀಟು! (A game which can scorn God’s precious time) ವಾಕ್ ಹೋಗಿ ಬಂದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಸ್ಕೂಲರ್‌ಮಿಲ್‌ನ ‘Poetry and Its Varieties’ (ಕವಿತೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಭೇದಗಳು) ಓದಿದೆ. ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕವಿಯ ಅಂತಃಸ್ವರೂಪದ ಅವನ ವಿವರಣೆ ಮತ್ತು ವರ್ಣನೆ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಕವಿಹೃದಯ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಾನು ಸಂವೇದಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅವನು ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಪಕ್ಷಪಾತದ ಮಾತು— ಅವನ ಕಾವ್ಯವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಶೆಲ್ಲಿಯದರಂತೆ ಅಥವಾ ಶೆಲ್ಲಿಯದರಷ್ಟು ನೈಜವಲ್ಲ ಎಂಬುದು-ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವುಂಟುಮಾಡಿತು. ತಾರಸಿಯ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದೆ. (ಬೇಸುಗೆಯಾದ್ದರಿಂದ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಸೆಕೆಯಾದ್ದರಿಂದ). ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಉಜ್ಜಲವಾಗಿ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾತ್ರಿಯ ‘The Beauty of the Night’ ಅನ್ನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಿಸಿದೆ.... ತಾಯಿ, ನಾನು ನಿನ್ನೊಂದು ದಂಗೆಯೆದ್ದೆ ಶಿಶು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಅಕ್ಕರೆ. ನಾನೆಷ್ಟು ತಂಟಲುಮಾರಿಯಾದರೂ ನೀನು ಕೈಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಭರವಸೆಯಿದೆ. ನೀನು ಕೊಡುವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಮುದ್ದಾಟದ ಒಂದು ರೂಪವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಜಯ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಪರಮಹಂಸ, ವಿವೇಕಾನಂದ!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದವನೆ ‘The Beauty of Night’[2] (ರಾತ್ರಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ) ಎಂಬ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ಈ ದಿನ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಮೃದ್ಧ ಕವನ ರಚನೆಯ ದಿನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರ ಸಂಗಡ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಕಾಟನ್ ಮಿಲ್ಸ್ ಹತ್ತಿಗಿರಣಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದೆ. ಯಂತ್ರದಿಂದ ಯಂತ್ರಕ್ಕೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ‘ಇವೂ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಹತ್ಯೆಮಾಡುವ ಒಂದು ತರಹದ ಫಿರಂಗಿಗಳೆ!’ ಎಂದು ಗೊಣಗಿಕೊಂಡೆ.

ಅದ್ಭುತವಾಗಿಯೇನೂ ಇತ್ತು. ಆದರೂ ಕನಿಕರಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ನಾವು ಹೋಗಿದ್ದು ಒಂದು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ; ಆದರೆ ನನಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗಲು ಆಶೆಯಿತ್ತು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕೂತು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟೆ, ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಭರನೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು. ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತುಂಬ ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಎರಡು ಸೊಗಸಾದ ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ: ‘When we were out for flowers’ (ಹೂವು ಕುಯ್ಯಲು ಹೊರಟಾಗ) ಮತ್ತು ‘The Jasmine Bower’ (ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪೊದೆ). ‘ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪೊದೆ’ ಕವನ ನನ್ನನ್ನು ಅನ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದಿತು; ತಾಯಿಯ ಅಪ್ಪುಗೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಭಗವಂತ ತನ್ನ ಆನಂದದ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ಮಾನವಜೀವದ ಆಗಮನವನ್ನೆ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದರ ನೈಜಾನುಭವ ನನಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆನಂದವೋ ಆನಂದವಾಗಿತ್ತು!... ಫೋಟೋಗ್ರಾಫರ್ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘದ ಗುಂಪಿನ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತಂದೆವು. ಆಮೇಲೆ ಅದರ ಖರ್ಚನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಚಂದಾಹಂಚಿಕೆಗಾಗಿ ಲೆಖ್ಯ ಹಾಕಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಓದಿದೆ. ಮತ್ತು ಶೆಲ್ಲಿಯ ‘Cenci’ (ಚಂಚಿ) ನಾಟಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎರಡು ಅಂಕ ಓದಿದೆ. ತಾಯಿ, ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥವೂ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಆದ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಮೂರು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತೇನೆ: ಒಂದು - 'When we wear out for flowers', ಎರಡು -The Jasmine Bower. ಕೊನೆಯ ಕವನದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವುಗಳು ಮರದಿಂದ ಉದುರಿದುವು ಎಂದಿದೆ. ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಳ್ಳಿ ಕಾಡಿನಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಮರಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಹೂವು ಮರದಿಂದ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದುವು.

WHEN WE WERE OUT FOR FLOWERS

The sweet shower fell like pearls from heaven,
It pattered on tress and bowers;
The earth rejoiced and heaved and fell
With the glory of shower-bloomed flowers!

The breeze blew cool and fresh and sweet
From the fresh awakened woods;
The birds made sweeter with their chimes
The murmuring sound of floods.

The rain-bow with its message shone
After the gentle soft showers.
A glory revived with light and life,
And heaven and earth were ours.

Wherever we gazed the earth was gone!
Around us play strange powers;
Our earth was but a paradise
When we were out for flowers.

೭-೪-೧೯೧೪

THE JASMINE BOWER

It was a shower - awakened dawn,
And I was out on the green;
And when I neared the mist-veiled lawn
My eyese met a glorious scene!
In the hazy light the ground seemed white
And a delightful phantom met my sight.

I stood motionless and still, and drew
A breath of the fragrant breeze;

The earth was heaven with grass and dew,
And the flowers fell from the trees
Like stars, and decked the heaven beneath;
And the green earth was veiled by a flowery sheath!

The bower stood like a shyful bride
Half bent with the weight of flowers,
And half as if she stood beside
Her lover in his frolicsome powers!
So fair she stood, so sweet she smiled,
I feared she took me for her Lover beguiled!

Again I saw her white tears fall
And even I heard her sad sighs;
Again she waved as if to call
Some sadder tears from my eyes.
So sad she stood. So sad she smiled,
I ran and hugged her breast as her dear child!

“Mother”, I said “why weepest thou?
Why art thou, Mother, so sad?
The earth beneath, the sky above
All are glad, Oh! all are glad!
Rejoice, Mother, for I have come;
Tell me what aileth thee? O be not dumb!”

“The heaven and earth are glad my child,
For they find their joy in me;
But I depend on none, my child,
And only wait for thee!
Thou seek'st in me the joy, dear child,
But I fulfil my joy in thee, my child!”

Thus said my Mother dear to me,
And she kissed a heavenly kiss!
In her embrace, O! I was free,
For my Mother is all bliss!

And I to myself muttered slow:

“From my Mother’s embrace I shall ne’er go!”

೭-೪-೧೯೧೪

ಏಪ್ರಿಲ್ ೮ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದ. ಅವನಿಗೆ ಫೋಟೋವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ನಾನು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಸರಪಣಿಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟೆ. ಬೇಡ ಬೇಡ ಎಂದರೂ ಕೇಳದೆ ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ದಿನದ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಓದಿದ. ಅವನ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ೧೧ ಗಂಟೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ನಿನ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಇಸ್ಪೀಟು ಆಡಿದೆವು. ಭಾರೀ ಮಳೆ ಬಿತ್ತು. ಊಟ ಮಾಡಿ ಬಂದು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನೂ, ಶೆಲ್ಲಿಯ ‘Cenci’ಯನ್ನೂ ಓದಿದೆ. ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಪವಿತ್ರಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ನನಗೆ ಆನಂದದಾಯಕವಾಗದೆ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸಾಂತ್ವನವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಸಾರಿ ನನಗೆ ಈ ಭಾವಾವಸ್ಥೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟಿದೆ ಎಂದುಬಿಟ್ಟಾರು ಎಂದು ಅದು ಹೊರಗೆಹೊಮ್ಮಿ ತೋರದಂತೆ ದಮನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.... ನನ್ನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಧುರವಾಣಿಯ ನಾನು ಅದನ್ನು ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಕೇಳಿದ್ದರೂ ಅಮೃತಪ್ರಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ ನನಗೆ. ಈ ಹೂವನ್ನು ನಿನ್ನ ವಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿ ಅವುಚಿಕೊ, ತಾಯಿ. ಮಾತೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವಂದೇ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೯ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಆಣೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆ! ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟೋಸಲ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ್ದೇನೆ.... ‘Image worship or Idolatry’ (ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆ) ವಿಚಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸ ಬರೆಯಲು ಶುರುಮಾಡಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆವರೆಗೂ ಬರೆದೆ. ಆಮೇಲೆ ಶೆಲ್ಲಿಯ ‘Defence of Poetry’ (ಕವಿತೆಯ ಸಮರ್ಥನೆ) ಓದಿದೆ. ತುಂಬ ಉತ್ತೇಜಕವೂ ಹರ್ಷದಾಯಕವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ನಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ: ‘ಸರಿ, ಬಿಡು: ಇನ್ನೇನೂ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹಿರಿ ಅಣ್ಣನೊಬ್ಬ ನನ್ನ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾನೆ’ ಒಡನೆಯೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡು ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ಟನ್ನೂ ಬರೆದುಬಿಟ್ಟೆ, ಅತ್ಯಂತ ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ, ‘To Shelly’[3]ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ.... ಆಮೇಲೆ ಇಸ್ಪೀಟು ಆಡಿದೆವು. ಆಟದ ಮಧ್ಯೆ ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ರೇಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಥೆಯೂ ಆಯಿತು. ವಾಕ್‌ಹೋಗಿ ಬಂದೆವು. ಶಿವರಾಂಗೆ ಶೆಲ್ಲಿಯ ‘Defence of Poetry’ ಇಂದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ....

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೦ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದವನೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿದೆ. ‘ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆ’ ಉಪನ್ಯಾಸದ ಕೆಲವು ಪುಟ ಬರೆದೆ. ಆಮೇಲೆ ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಶಿವರಾಂ ಬಂದರು. ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಕೆಲಹೊತ್ತು ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಆಗ ನನಗೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿರಲು ಹೃದಯ ತುಯ್ಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾರಣ-ಕಾವ್ಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸವಿಯುವ ಉತ್ಕಟ ಅಭಿಲಾಷೆ.... ಅವರು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಎಂಟು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ ‘Hours of Inspiration’[4]ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ. ಆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಮೈದಾಳಿರುವ ಕಲ್ಪನಾಸಂಪತ್ತಿಗೂ ಪ್ರತಿಮಾ ವೈಭವಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಚೇತನ ಅತ್ಯಂತಿಸುವಿಯಾಗಿ ರಸಾನಂದ ಮಗ್ನವಾಯಿತು.... ಸಂಜೆ ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ, ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವರಾಂ ಮತ್ತು ನಾನು ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆವು, ಮಾನವಲೋಕದ ಕ್ಲೇಶಕಷ್ಟಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತಾವಿಹೀನವಾದ ದೌರ್ಬಲ್ಯವೇ ಮೂಲಕಾರಣ ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಶಾಂಕರ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಮಾಡುತ್ತಾ... ರಾತ್ರಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದಿ, ತಾರಸಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಲು ಹೊರಗೆ ಹೋದೆ. ನಿನ್ನೆಗೆ ಮುನ್ನ ಮೂರು ಸೊಗಸಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ರಚಿಸಿದೆ. ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಮರೆತು ಹೋಗುತ್ತವೆಯೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಮತ್ತೆ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟೆ. ಆ ಕವನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ‘I wait for my Love’ ಎಂದು.”

I WAIT FOR MY LOVE[5]

The flowers have closed their door.

The birds have gone to their nests;

But beside the sleeping shore

Alone the ferry-man rests!

The stars have begun to peep;

The winds have fled to their home;

The silent shadow of sleep

Is now abroad to roam!

The clouds have begun to pour

Their silent grace on the crests;

But beside the sleeping shore

Alone the Ferry-man rests!

He sits reclined at the prow

And the oar rests on his thigh;

And he moves in act to row

But stops to gaze at the sky.

What makes thee wait here alone

When all the world is asleep?

What agony not thine own

Awakes thee now from thy sleep?

What do thy anxious eyes see,

Ferry-man, on yonder side?

What love or fear now makes thee

Await with a boat and oar?

Awaitest thou the coming

Of a heart too dear to you?

Or the visit of some great King

From the land of flowers and dew?

The ferry-man muttered low

And I heard him form above:

“She comes. Comes; I shall not go!

Ay, Ay, I wait for my Love!”

Love dispels my wearied sleep,

Love brings me hope from above;

Love disperses languor deep;

Ay, Ay, I wait for my Love!”

೧೧-೪-೧೯೨೪

[1] Alien Harp, pp. ೨೦-೨೧.

[2] Alien Harp pp ೨೩-೨೪

[3] Alien Harp. pp.

[4] Ibid. ೨೨-೨೪

[5] ಈ ಕವನ ೧೧ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ೧೦ನೆಯ ತಾರೀಖು ಮುಗಿದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

-44 (8)-

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೧ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ವ್ಯಾಯಾಮ ಪೂರೈಸಿ, ನಿನ್ನ ರಾತ್ರಿ ರಚಿಸಿದ್ದ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳ, ಮುಂದಿನ ಆರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ‘I Wait for My Love’ ಮಧುರ ಕವನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದೆ. ನಂಜಯ್ಯನ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನೆಪೋಲಿಯನ್ನನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಕೆಲವು ಸುಂದರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಬರಹದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ; ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ಯೋಗೇಶ್ವರಾನಂದರ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅವರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದು ಪೂರೈಸಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶೆಟ್ಟಿ, ತಮ್ಮಯ್ಯ ಬಂದು ಇಸ್ಪೀಟು ಆಡತೊಡಗಿದರು. ನಾನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಂದನವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ ರಾಕೂರರ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. (I was reading the poems of Tagore with a heaven in my breast.) ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಆಕಾಶದ ಕಡೆ ನೋಡಿದೆ. ನನ್ನ ಶರೀರ ಸಮಸ್ತವೂ ಒಂದು ಆನಂದ ಸ್ಪಂದನದಿಂದ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು. ಮೋಡಗಳು ಒಂದು ನ್ಯಾಪ್ತಾ ಟ್ಯಾಂಕಿಗೆ ಬೆಂಕಿಬಿದ್ದರೆ ಉಬ್ಬಿಹೊಮ್ಮುವ ಕರ್ಮೋಂಥೆ ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯ ಮೇಲ್ಪಾಯುತ್ತಿದ್ದುವು. (The clouds were bulging forth like the dark smoke from a burning tank of Naptha.) ಹಕ್ಕಿಗಳೂ, ಗಿಡಗಳೂ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಾಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಯ ಉಲಿಯ ಇಂಚರ ತೇಲಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟ ಗುಬ್ಬಿಗಳೂ ಚಲಿಮಿಲಿ ಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಗುಂಪುಗುಂಪು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹೋಟೆಲಿನ ಒಳಾಂಗಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಸಂಪಗೆಯ ಮರ ವಿಶಾಲ ವಿಶ್ವದ ಸೌಂದರ್ಯದ ಮಧ್ಯೆ ತನ್ನದೇ ಒಂದು ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಜಗತ್ತು ನನ್ನೊಳಗಿದೆ, ನಾನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು ನನಗೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿ ನಿಂತೆ. ಮತ್ತೆ ರೂಮಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಿತ್ರರನ್ನು ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಕರೆದೆ. ಅವರೂ ಎದ್ದು ಬಂದರು; ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಹೂವು ತುಂಬಿ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಮರಗಳ ಸಾಲೂ ಸಜೀವಸಂತೋಷದಂತಿದ್ದ ವಾಯುಮಂಡಲವೂ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ (ಚೈತ್ರ ಮಾಸದ) ವೈಭವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದುವು. ಹೊಸ ಮಳೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದು ನೆಲದಿಂದ ಹಸುರು ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಆನಂದಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಗ್ಗದ ಮಳೆಗಳು

ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿತಂದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಎಂತಹ ಹಿಗ್ಗು? (What joy the earth receives when she feels the showers of heaven?)
 ಮಿಂಚುಗಾಜಿನ ಕೊಳವೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಹೊಳಪಿನ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಆ ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಸುಂದರತರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು.
 (The lightening like a bright tube-led creeper made more joyful the scene). ಸರಸಿಯ ಬಳಿ ನಗುತ್ತಾ ನಲಿಯುತ್ತಾ ಅಲೆದಾಡಿದೆವು
 (We wandered beside the lake with laughter and joy.) ಮಕ್ಕಳಿಗಂತಲೂ ಮಕ್ಕಳಂತಾಗಿ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಾವಿನ ತೋಪಿನ ಬಳಿಗೆ
 ಹೋದೆವು. ಮಾವಿನ ತೋಪಂತೂ ಹಸುರೋಹಸುರಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮನೋಹರತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು.
 ರೇಸ್‌ಕೋರ್ಸ್‌ನ ಸುತ್ತಲೂ ಹಬ್ಬಿಸಿದ ಶಾದ್ವಲದ ಗರಿಕೆ ಎಷ್ಟು ಹಸುರಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿವರ್ಣಶಿಲ್ಪಿಯ ಮನೋಜ್ಞಕಲೆ ಬಣ್ಣ ಬಳಿದಂತೆ
 ಮನಮೋಹಕವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆವು. ನಾನೆಂದೆ 'ನಾನೊಂದು ಹಸುವಾಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಮಜವಾಗಿ ಅದನ್ನು
 ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದೆ!' ಎಲ್ಲರೂ ನಕ್ಕಿದ್ದೇ ನಕ್ಕಿದ್ದು. ನಮ್ಮ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಂದನವೆ ಹುದುಗಿತ್ತು! (Our walk had a paradise in it.)"

ಏಪ್ರಿಲ್‌೧೯ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಎಂದರೆ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಸದ್ಯಃಪ್ರಪುಲ್ಲ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿದ ಒಂದು ಕವನ ರಚನೆ
 ಮಾಡಿದೆ. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ 'The Awakened April' (ಸದ್ಯೋದಿತ ಚೈತ್ರ). ಸೆಲೂನಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಗೆದ ಬಟ್ಟೆ ತಂದೆ. ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ
 ವಿಗ್ರಹರಾಧನೆಯ ಕುರಿತ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಬರೆದೆ. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ಯೋಗೇಶ್ವರಾನಂದರ 'Towards Light' ಓದಲು
 ಶುರುಮಾಡಿದೆ. ಅದೆಷ್ಟು ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ ನಡುವೆ ತುಸು ಹೊತ್ತು ಉಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಓದತೊಡಗಿದೆ. ಆ
 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಚೈತನ್ಯಕ್ಕೆ ಉದ್ವೇಗಾಮಿತ್ವವಿತ್ತುವು. ನನ್ನ ಉದ್ವೇಗ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳಿಂದ
 ಒಂದು ಉಜ್ವಲ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರಕೊಂಡಿತು. ಮೊದಲನೆಯ ಉಪನ್ಯಾಸ 'Ethical Standard' ಎರಡನೆಯದು 'Who will be A Wise
 Man?' ಮೂರನೆಯದು 'Illusions' ಉಳಿದ ಎರಡನ್ನು - 'Doubt' ಮತ್ತು 'Self Realisation' ನಿನ್ನೆಯ ಓದಿ ಪೂರೈಸಿದೆ. ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು
 ನಿರಂತರ ಓದಿ ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ. ಆಮೇಲೆ ಬಂದರು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು, ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವರಾಂ,
 ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ನಾನು ಶೃಂಗೇರಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಅವರ ವೈಭವ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದೆ.
 ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಎದ್ದಿತು, ರಾಜರು ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದೆವು. ಅವರೆಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸರು (Satan)
 ಅಂತಲೂ ಅಲ್ಲ, ದೇವತೆಗಳು (Gods) ಅಂತಲೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಂದಿ ಬಡವರು ಹೊಟ್ಟೆಬಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ
 ಗೋಳಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದುಂದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಖಂಡನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯ. ಮಹಾತ್ಮಾಜಿ ವಿದೇಶೀ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು
 ಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇವರು ವಿದ್ಯುಚ್ಛಾಲಿತ ಕಾರುಗಳನ್ನೆ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಣವನ್ನು ಭೋಗವಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ; ಇತ್ತ
 ಬಡವರು ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ತ್ಯಾಗ, ಸತ್ಯದ ಮಹಿಮೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯ ಹಿರಿಮೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು
 ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಕೊನೆಗೆ ನಾನೆಂದೆ ಮಿತ್ರರಿಗೆ-ಬಡವರನ್ನು ದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವುದು ನಮ್ಮನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ
 ಎಂದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಮೊದಲು ಆ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದೋಣ. ನಾವು ಬಡವರು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇರುವುದು ಬರಿಯ
 ಮೂರ್ಖತನ, ದೇವರು ನಮಗೆ ಹೃದಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಐಶ್ವರ್ಯವಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಮಂತರಾದರೂ ಬಡವರನ್ನು ದೂರ
 ತಳ್ಳಿದ್ದಾರೆ; ನಾವು ಬಡವರಾಗಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಬಡವರನ್ನು ನಮ್ಮ ಎದೆಗವ್ವಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ನಾವು ಬಡವರಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತೇವೆ ಎಂದು
 ಘೋಷಿಸೋಣ."

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಕವನ:

O Earth! What joy receives thou
 When heaven's grace sheds its showers?
 What secret gratitude or love
 Blooms forth sweet grass and flowers?

Oh Mother kind, what thou receives
Is but a speck of what thou givest!

O Trees! What glory enters you
When showers with heaven descend?
What foliage and flowers born anew
Your sylvan court commend?
O! in you glorious jubilee
Heaven and Earth mingle heartily!

O Lakes! What splendour crystalline
The cool showers bring to you?
What liquid joy, what trance divine
Like ripples pass you through?
To walk beside you is to roam
Like angels in their heavenly home!

O Birds! What nectar thrills your life
When pearl-like showers descend?
What god of music brings his fife
In your sweet throats to blends?
Ye come with glory and with mirth
When April's Beauty wakes the earth!

O April sweet! Of grace and flowers,
April of powers divine,
What heaven dissolved comes thro' your showers
That makes the dullest shine?
Season of glory and of mirth,
Spirit of Beauty, walk the earth!

೧೨-೪-೧೯೨೪

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೫ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದೆ. ದೈನಂದಿನ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿದೆ. ಎಣ್ಣೆಸ್ನಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದೆ. ಬಂದಮೇಲೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿದೆ. ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡೆ. ನನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ: ‘ನನ್ನ ಸೋದರರಿಗೆ ನೆರವಿಯಲು ನಾನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು,’ ತಾಯಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ತರುವಾಯ ನಾನೊಂದು ತುಂಬ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯದ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದೆ. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ‘The Child and the Flowers’[1] ರಚನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಸಲ ಅತ್ತೂ ಬಿಡಬೇಕಾಯ್ತು. ನಾನೂ ಮಗುವಿಗಿಂತ ಮಗುವಾಗಿ

ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಕಂಡಕಂಡ ಹೂವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮುತ್ತಿಕೊಡಬೇಕು ಎನ್ನಿಸಿತು, ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ಹೂವು ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದೊಂದು ಜೀವವೆ. ಕವನ ಗೀತಮಯವಾಗಿಯೂ ಸಂವೇದನಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇದೆ, (musical and touching) ನಾವು ಅದನ್ನು ಶಿಶುಹೃದಯರಾಗಿ ಮಗ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ರಾಗಮಯವಾಗಿ ಓದುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ. ಆಮೇಲೆ ನಾವು ತಿರುಗಾಡಲು ಹೊರಟೆವು. ಗಾಳಿ ನಿಧ್ನ ಮಾಡಿತ್ತು. ದೃಶ್ಯವೆಲ್ಲ ಸಪ್ತೆಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನೂ ಇತರರಂತೆ ಸುಖವನ್ನು ಹೊರಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವಂತಹ ಮನಸ್ಸಿನವನಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ. ಕತ್ತಲೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಚಾರ ಕರ್ಮಕ್ರಿಯೆಗಳ ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದೆ. 'ನಮ್ಮನ್ನು ಅಧೋಮುಖಕ್ಕೆ ತಳ್ಳದೆ ಉರ್ಧ್ವಮುಖರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾನು ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ದೇವರಿಗಾಗಿ ಹೂ ಕುಯ್ಯುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು 'ಮೂಢ'ನಾಗಿ ಬೇಕಾದರೂ ಆಗಲು ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಒಳಗಿದ್ದು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೊರಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಆನಂದವನ್ನು ಸವಿಯುವುದು ಸಾವಿರ ಪಾಲಿಗೆ ಮೇಲು."

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತವಾಗಿರುವ ಕವನವು ಭಂದಸ್ಸು, ಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ಲಾಸ್ಯಮಯ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಂದ ಇಂಪಾಗಿದೆ. ಎಂಟು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಹನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಒಂದು, ಮೂರು, ಐದು, ಏಳನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಃಪ್ರಾಸವಿರುವುದೂ, ಎರಡು, ನಾಲ್ಕು, ಆರು, ಎಂಟನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ತರಹದ ಅಂತ್ಯಃಪ್ರಾಸವಿರುವುದೂ ಭಂದೋಲಾಲಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿದೆ. ವಾಚನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಕ್ಕಳ ಕುಣಿತದ ಸೊಗಸು ಒದಗುತ್ತದೆ.

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ವ್ಯಾಯಾಮ ಮತ್ತು ಸ್ನಾನ ಪೂರೈಸಿ ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸ 'ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆ' ಬರೆಯತೊಡಗಿದೆ. ಹತ್ತೂವರೆ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಬರೆದೆ. ಬೇರೆಬೇರೆ ಮತಗಳ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಪೂಜಾವಿಧಾನಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ತೋರಿ, ಅದನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನ ಜೀವನವನ್ನು ಮ್ಯಾಥ್ಯೂಸುವಾರ್ತೆ (Gospel of St. Mathew)ನಲ್ಲಿ ಓದತೊಡಗಿದೆ. ಯೇಸುವಿನ ಬೊಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವೈಷ್ಣವ ಮತಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಆತನ ನೀತಿ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಯಾವ ಸಮಾಜದ ನೈತಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ವಿರೋಧವಾಗಿಲ್ಲ. ನಾವು ಮೂವರು ಸಂಚಾರ ಹೊರಟೆವು. ನಾನು, ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಅವರ ಮನೆಯ ಎದುರು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ನಿಂತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದೆ. ಮಧುರ ಗೌರಿಯ ಒಲವಿನ ನೆನಪು ಬಂದು ಭಾವವಶನಾದೆ. 'The secret Lovers' ಎಂಬ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಒಲವು ಯಾವಾಗಲೂ ದೈಹಿಕವಾಗಿರದೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದೆ. ಹೊರಗೆ ತಾರಸಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದೆ. ತಣ್ಣಗೆ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಾಗ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಬಿಜ್ಜಣವಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಹೇ ಮಧುರ ದಿವ್ಯ ಜನನಿ ನನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿನ್ನ ನೆನಪು ತೊಲಗದಿರಲಿ. ನನ್ನ ಮಧುರ ಗುರು, ನನ್ನ ಮಹಾ ಗುರು, ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!

THE SECRET LOVERS

I have loved thee too long. My flower,

And I cannot exchange my Love;

For I wish to remain as thy lover

When we go to regions above!

O, the breeze may not know the truth

As it passes across the garden:

But I know I will spend my youth

In the joy of thy fragrant burden!

On the morn I met thee on the green

Did my love embrace thy bosom;

From that hour I hold thee as my queen;

And the bud has become a blossom.

The quick glance of thy eyes are divine,

I know not what powers thy posses;

Like celestial virtue they shine;

And like biliss they come to caress!

Thou alone of all flowers in the valley

Didst shine with celestial beauty;

And out from a bowers didst thou sally

With a smile of love-laden duty!

The sweet smile thou didst send from the bush

Filled me with a desire to be thine;

O! I do not forget the blush

That tinged thy stature divine.

Let none know the love between us,

Let it be obtruse and cherish;

E'en the winds that scatter thy tresses

Should know naught of it when they perish!

O the green beneath us shall be blind

When we kiss and caress each other;

And the angels that pass us behind

Shall ont tell of this to our Mother!

Life of death I embrace for thy sake;

Heaven or hell I'm ready to enter;

For with thee accurs'd hell doth quake,

And thy bosom is heaven's sweet centre!

Heaven shall follow whither thou goest

For thou art born of putity;

And along thy sweet path thou sowest

Tender flowers of divinity!

I love thee in the sun and the shower

Thou dost shine in my heart as a star;

I'd be rather without a flower,

Than go from thy side afar!

I will come to thy valley ere long

Thou' it a again embrace me with a song,

And we will make a heaven of our bower!

೧೫-೪-೧೯೧೪

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೫ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರ ದಿನಚರಿ:

“ಮೊದಲೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಂತೆ ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವರಾಂ, ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದರು. ಆದರೆ ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು ಶಿವರಾಂಗೆ ಕವಿತೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಲು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕರಿಂದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ವಿಮರ್ಶೆಗಳನ್ನು ಓದಿದೆವು. ಆಮೇಲೆ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓದಲಾರಂಭಿಸಿ, ವಿವರಿಸುತ್ತಾ, ಕವಿಹೃದಯದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ತತ್ಸಂವೇದನೆಯನ್ನೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಆಲಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಪಾಲ್ ಗ್ರೇವನ್ 'ಗೋಲ್ಡನ್ ಟ್ರಿಜರಿ'ಯ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕವನಗಳನ್ನೆ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಸುಮಾರು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಹೀಗೆ ಕಳೆಯಿತು. ಅವರು ಹೋದಮೇಲೆ 'The Secret Love' ಉಳಿದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಗುಪ್ತ ಪ್ರೇಮಿ ಮತ್ತಾರೂ ಅಲ್ಲ, ನನ್ನ ಮುದ್ದು ಗೌರಿ. ಅವಳ ಮೇಲಿರುವ ನನ್ನ ಒಲವು ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಅಥವಾ ತಂಗಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಒಲವಿನಷ್ಟೇ ತೀವ್ರವಾದುದು; ಆದರೆ ಅದು ಕಾಮುಕನ ಐಂದ್ರಿಯವೂ ಅಶ್ಲೀಲವೂ ಅಸಹ್ಯವೂ ಆದ ಪ್ರೇಮನಾಮಕ ಆಕರ್ಷಣೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ, 'The Joys of Home'[2] (ಮನೆಯ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳು) ಎಂದು. (ಊರಿಗೆ ಹೋಗಲಾರದೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಹೋದಮೇಲೆಯೂ, ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇರಲೇಬೇಕಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಊರನ್ನು ನೆನೆದು) ಭಾವಾತಿಶಯದಿಂದ ರಚಿಸಿದೆ. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಹಾತೊರೆಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪೂರ್ವ ವೈಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಭ್ಯರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತು. ಠಾಕೂರರ The Second Birth (ದ್ವಿಜನ್ಮ) ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಓದಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ೪ಹ ಗಂಟೆಮೇಲೆ ಶಿವರಾಂ ಬಂದರು. ಅವರೊಡನೆ ಕವಿತೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆ. ತಾಯಿ, ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇನೆ; ನೀನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದೀಯೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನಂತೆಯೆ ಭೂಮನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು; ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಗು ಅಲ್ಲವೇನಮ್ಮಾ? ಹಾಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಸಲು ನನಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೇನಮ್ಮಾ? ನಾನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇನೆ, ಅಮ್ಮಾ! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೬ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದೊಡನೆ (ತಾರಸಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಮಲಗಿದ್ದೆ.) ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಹೂವು ತುಂಬಿ ಮೆಲ್ಲಲರಿನಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯನೆ ಒಲೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪೊದೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡು ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಒಳಗೆ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು 'The Flowers' ಎಂಬ ಕವನ ಬರೆದಿಟ್ಟೆ. ಎಚ್.ಬಿ.ನಂಜಯ್ಯನ ರೂಮಿಗೆ ಹೋದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮತ್ತು ದಾರ್ಶನಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದೆವು, ಅಲ್ಲಿಂದ ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. ಆದರೆ ಏನೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹೃದಯ ಯಾವುದೋ ಭಾವಸಂಚಾರದಿಂದ ಆಂದೋಲಿತವಾಯಿತು. ನನ್ನ ದಿವ್ಯಮಾತೆ ನನ್ನನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಸುತ್ತಿ-ಮುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಮುದ್ದು ಗೌರಿಯ ರೂಪ ನನ್ನೆದುರು ನಿಲ್ಲುವುದು. ನನ್ನ

ಭವಿಷ್ಯತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಿದೆ. ಏನೆ ಆಗಲಿ ಮಹಾಪುರುಷರು ನಡೆದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ, ತನ್ನೂಲಕ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ಅನೇಕ ವಿಷ್ಣುಗಳು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ತೋರಿತು; ಆದರೆ ನನಗೆ ನೆರವಾಗುವಂತೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ. ಸಂಜೆ ನಾವು ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಜನರ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಹೋದೆವು. ಜನರ ಮೌಢ್ಯಪರವಾದ ವಾದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದದ ಗುಡುಗಿನಿಂದ ನಿವಾರಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಅವರ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಅವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ತರವಾದ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ನಾನು ಸಲಹೆಯಿತ್ತೆ. 'ಓ ತಾಯಿ, ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ ಕುರಿಡಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿಡ್ಡೀಯಾ ಜನರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ?' ರಾತ್ರಿ ಬಾಬಾ ಪ್ರೇಮಾನಂದ ಭಾರತಿಯವರ ಆತ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಓದಿದೆ, ಅವರ ಬದುಕು ನನ್ನ ಬದುಕಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಬೆಳಕುತಂದು ನಡೆಸಬಹುದು. ತಾಯಿ, ನಿನ್ನ ಸಾನಿಧ್ಯ ನನ್ನ ಹೃದಯ, ಮನಸ್ಸು, ಆತ್ಮಗಳನ್ನೇ ತುಂಬಲಿ! ನನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಉದಿ ತೊರಿಬಿಡಾಚೆ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸು, ನನ್ನ ದೇಶದ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತಿನ ಅಜ್ಞಾನ ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನು ದಹಿಸಿಬಿಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವಂತೆ. ಓಂ! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್."

THE FLOWERS

Who are ye, sweet Flowers?

And Whence do ye come?

Ye adorn the bowers

And pass away dumb!

Some angels from heaven

Or maidens of mirth

From the firmament driven

For their second birth?

Some children of youth

Withered ere life's bloom?

Or messengers of truth?

Or proclaimers of doom?

Or some poets who died

Ere they poured their arts?

Or some lovers who vied

In loving their sweet hearts?

I know not who ye are,

But I know how to love;

And to me a star

Is less dear tho' above.

As I pass the bower
Oft I stand and kiss
Like a child each flower,
And feel some sweet bliss!
And I hold too dear
My credulity:
That a flower has a tear,
And a flower can pity!

Why should man be vain
And decry all others
When the flowers feels the pain
That disturbs their brothers?

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೭ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿದೆ. ಎಚ್.ಎಸ್. ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಂದ ಮತ್ತು ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಿಂದ ಕಾಗದ ಬಂದಿವೆ. ‘ಬೃಹತ್ ಸ್ತೋತ್ರ ರತ್ನಾಕರ’[3]ವನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ನಂಜಯ್ಯನಿಂದ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅವರ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಗುರುಗಳು ಮತ್ತು ಮೂಢಜನರು ಇವರ ಆಷಾಢಭೂತಿತನದ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದವು, ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಾದರೆ, ಇತರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನೂ ಏಕೆ ಪೂಜಿಸಬಾರದು? ಆದರೆ ಈ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಜನರು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ತಮ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನದೇನೂ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ನಾನು, ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ವಾಕ್ ಹೋದಾಗ ವೈಶ್ಯರಿಗೂ ಅವರ ಗುರುಗಳಿಗೂ ಆಗುತ್ತಿರುವ ತಿಕ್ಕಾಟದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದರು. ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಗುರುಗಳ ಅಡ್ಡಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯ ವೈಭವೋಪೇತ ಉತ್ಸವ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ‘ಬೃಹತ್ ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನಾಕರ’ ಓದಿದೆ. ತಾಯಿ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಗ ಪಡೆಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ನನಗೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯಮದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೮ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನನಗೆ ತುಂಬಾ ವ್ಯಸನವಾಗುತ್ತದೆ, ಎಷ್ಟೋಸಾರಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಆಣೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅಸಂಯಮಿಯಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯವಶನಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನಲ್ಲಾ ಎಂದು. ಋಷಿಯ ವೇಷದ ಆಷಾಢಭೂತಿ! ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಂಯಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಪಕಾರ್ಯ! ತಾಯಿ, ಮತ್ತೆ ನಾನು ಪಾಪಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗದಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಮಾಡು!” ‘ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆ’ ಉಪನ್ಯಾಸ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆದೆ. ಆಮೇಲೆ ನಿದ್ರಿಸಿದೆ. ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ, ನಾನು, ಎಚ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ವಾಕ್ ಹೋಗಿ ಕಾರಂಜಿ ಕರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆವು. ಚಂದ್ರನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ವೈಡೂರ್ಯದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಹೊಳೆಗಳೆ ನರ್ತಿಸುವಂತೆ ಚಂದ್ರಕಿರಣಗಳು ಕರೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಒರಟುಕಾಗದ ಕೊಂಡೆ. ‘ಅಮಲನ ಕಥೆ’ಯಲ್ಲಿ[4] ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ.... ಹೊರಗೆ ತಾರಸಿಯ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬನೆ ಮಲಗಿದೆ.

ಹೇ ದಿವ್ಯಮಾತೆ. ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್.!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಆ ಹುಚ್ಚ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ನನ್ನ ರೂಮಿನೊಳಕ್ಕೆ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಒಂದಷ್ಟು ರಾಶಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಸುಂದರ ಪುಷ್ಪಗಳೊಡನೆಯೂ ಮತ್ತು ಉದಿನಕಡ್ಡಿಯ ಕಟ್ಟುಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿಯೂ ತೂರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿದ ಹಾಗಿದ್ದ ಆ ಹುಚ್ಚ ನನಗೆ ಮುಖವನ್ನೂ ತೋರಿಸದೆ ಹೊರಟೆಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ‘ಅಮಲನ ಕಥೆ’ಯ ಕೆಲವು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಸಂಜೆ ವಾಕ್ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ನನಗೂ ಸ್ನೇಹಿತನಿಗೂ ‘ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯ’ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅಲ್ಪವಾದ ಮತ್ತು ಮಹತ್ತಾದ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆಯಿತು. ನಮ್ಮ ವಾಗ್ವಾದ ಅಷ್ಟೇನೂ ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಅವನದೂ ನನ್ನದೂ ತುಂಬ ರೂಕ್ಷಸ್ವರದ ವಾದವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಈಗಲೂ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತೆ. ರಾತ್ರಿ ರವೀಂದ್ರರ ಎರಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ‘The Realisation in Beauty’, ‘The Realisation.in Love’ ಓದಿದೆ. ಓ ಜಗನ್ನಾತೆ, ನೀನೇ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ; ನೀನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಎನೂ ಇಲ್ಲ! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೦ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಎಚ್.ಎಸ್. ಶಿವರಾಂ ಜೊತೆ ಪಾರ್ಕಿಗೆ ‘ಕೆಮಿಷ್ಟಿ’ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಹೋದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೆರೆಯಾಯಿತು. ಅಳಿಲುಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅಟ್ಟಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅತ್ಯಂತ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಸೋಲಿಸಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ನನಗಂತೂ ನನ್ನ ದಿವ್ಯ ತಾಯಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವ ನಿರವಧಿ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋದೆ. ಅವಳ ಕೃಪೆಯ ಕಟಾಕ್ಷ ನನ್ನನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ತೋರಿ ಮಾತಿಗೆ ಮೀರಿದ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿಗೂ ನನಗೂ ಬಹು ದೂರ ಇರುವಂತಾಯಿತು!” ರೂಮಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ರಾಕೂರರ ‘Soul Conciousness’ ಓದಿದೆ. ‘ಅಮಲನ ಕಥೆ’ಯನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಬರೆದ. ಬಿ. ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕವನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಓದಿದೆ. ಶೆಲ್ಲಿಯ ‘Defence of Poetry’ಯ ಭವ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಓದಿದೆ. ಶೆಲ್ಲಿಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ನನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನೆ ಮುಂದೂಡಿದೆ: ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕವಿ ಬರೆಯಲಾರ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ. ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆ ಬಂದಾಗೆಲ್ಲ ನಾವು ಕವನರಚನೆ ಮಾಡಲಾರೆವು. ನಮ್ಮ ದಾರ್ಶನಿಕರಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನಾದರೂ ಓದಲು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾವ್ಯ (Poetry) ಮತ್ತು ದರ್ಶನ (Philosophy) ಎರಡೂ ನಮ್ಮಾತ್ಮದ ಜೇನುಗೂಡು (honey-stores)ಗಳಿರುವಂತೆ. ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೧ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಓದುವ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದೆ. ಅದರೇನು ಅದು ಆ ವಿಷಯದತ್ತ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಿತ್ಯತತ್ತ್ವದ (Thoughts of the Eternal) ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರಿಸಿ ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ದೇಶ ಮತ್ತು ಜನರ ಸೇವೆಯೇ ನನ್ನ ಗುರಿ. ನಾನು ಕವಿತೆ ಬರೆಯುವುದು ಮತ್ತೇತಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ, ನನ್ನ ಆತ್ಮಾನಂದಕ್ಕಾಗಿ. ಮತ್ತು ಇತರರೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೂ ಆ ಆನಂದ ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ತರುವಾಯ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಬರೆದೆ. ಇವೊತ್ತು ಎಂ.ಬಸವರಾಜು ಉರಿಂದ ಬಂದರು, ಸಂಜೆ ವಾಕ್ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಇಸ್ಪೀಟು ಆಡಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಬಸವರಾಜುಗೆ ನನಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರಿಯವಾದ ಶೆಲ್ಲಿಯ ‘Defence of Poetry’ಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಭಗದ್ಗೀತೆಯ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಅನಂತರ ಮಲಗಲು ಹೋದೆ. ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಯೆ ‘Kisses’ (ಮುತ್ತುಗಳು) ಎಂಬ ಕವನ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ದಿವ್ಯಜನನಿಯನ್ನೂ ಆಕೆಯ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಅಮ್ಮಾ, ನಿನ್ನ ಕಂದನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವನ್ನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಡ! ನನ್ನ ಮಹಾ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ, ನನ್ನ ಮಹಾ ಗುರುದೇವನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ!” ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಮಹಾ ಗುರುಗಳಿಗೂ ನನ್ನ ನಮನ. ಓಂ!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೨ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ದೈನಂದಿನ ವ್ಯಾಯಾಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ, ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ನಾನು ಬಸವರಾಜು ಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿಸಲು ತೊಡಗಿದ್ದ ‘Kisses’ ಎಂಬ ಕವನದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಇಸ್ಪೀಟು ಆಡಿದೆವು. ಮತ್ತು ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಹೋದೆ. ಒಬ್ಬ ಸ್ಕೂಲ್ ಜವಾನ ಬಂದು ಎಚ್ಚರ ಮಾಡಿದ. ಅವನು ಹಣ ಕೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದ. ಆಮೇಲೆ ಕರಣಿಕರ ಹಣ ಕೇಳಲು ಬಂದರು. ಇವೊತ್ತು ವಾಕ್‌ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವರಾಂ ಒಡನೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯ (Science and Beauty) ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದೆ. ‘ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯ’ಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅವರು ಓದಿದರು. ರಾತ್ರಿ ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಅವರ ಊರಿಂದ ಹರಾತ್ತನೆ ಬಂದರು. ಅವರ ಊರಿನ ವಿಚಾರ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ತಾಯಿ, ಈ ಹೂವನ್ನು ನಿನ್ನ ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊ; ಅದು ಅಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರಲಿ, ಇನ್ನಾರೂ ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದಿದ್ದರೆ! ಮನೋಬುದ್ಧಿ ಅಹಂಕಾರ ನಾಹಂ ನ ಶ್ರೋತ್ರಂ ನ ಜಿಹ್ವಾ.... Hail Holy Men of the past. Present and future! (ಭೂತ ವರ್ತಮಾನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಪವಿತ್ರ ಗುರುಗಳಿಗೂ ನಮೋನಮಃ!)

[1] Alien Harp. Pp.೬೯-೭೨

[2] Alien Harp. Pp-೭೩-೭೪

[3] ತೆಲುಗು ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಆ ಬೃಹತ್ ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನಾಕರವು ನನಗೆ ನಮ್ಮ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಪದಮಾಧುರ್ಯದ ಲಾಲಿತ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಭವ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತುಂಬಾ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು. ಆ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಎಷ್ಟು ಆನಂದಪಟ್ಟೆನೋ! ರಂಜನೆ ಉತ್ಕರ್ಷ ಎರಡನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ!

[4] ೧೯೨೯ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೮ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದಲ್ಲಿ ‘ಅಮಲನ ಕಥೆ’ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ ಎಂದು ಈ ದಿನಚರಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಶ್ರೀಯುತ ಜೇಮ್ಸ್ ಎಚ್.ಕಸಿನ್ಸ್‌ಅವರನ್ನು ಸಂಧಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದೆನಂದಾಗುತ್ತದೆ.

-44 (9)-

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೩ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏನೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆದೆವಷ್ಟೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನನ್ನ ಕವನ ‘Kisses’ ಪೂರೈಸಿದೆ. ಖಾದಿ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಪಂಚೆ ಒಂದು ಟವಲು ಕೊಂಡೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ವಾಯುವಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಮಕಮಲ್ಲಿನಂತೆ ಹಸುರಾಗಿದ್ದ ಶಾರ್ದೂಲದಮೇಲೆ ಅಂಗಾತನೆ ಮಲಗಿ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದೆವು. ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಪ್ರೇಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ‘ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ಯಾವಳೂ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು!’ ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು. ನಾನು ‘ಹೌದು’ ಎಂದೆ. ನಾನು ಬರೆದ ಪ್ರಣಯಗೀತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದೆ ‘ಪ್ರೇಮ ಎಂದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಳುವಂತೆ, ಗೋಪಿಯರಿಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧದಂತಿರಬೇಕು’ ಎಂದು. ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಸಂಭಾಷಣೆ. ತಾಯಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ, ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಬಲ್ಮಿಯನ್ನು ನನಗೆ ನೀಡು. ಓಂ!”

ಮೇಲೆ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕವನ ‘Kisses’ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

An Kisses! Sweet flowery kisses!

What powers in your charms abide?

The sweetest of heavens he misses
Who wanders far from your side.

You come as a sweet relief
When we are gloomy and sad;
You add a bliss to the grief
When we are merry and glad.

When we go from bush and bower
Where our beloved ones abide
To a distant town or tower
Where unfamiliar faces reside,

Sweet remembrance brings your flower
Our hapless hearts to console;
And the bliss of long past hours
Inspires the pensive soul.

You give life to lifeless bosoms;
From you all sorrows retire;
Kisses, you are as the blossoms
That bloom never to expire.

Your sweet embrace is the surest
To display the power of love;
Your tender touch is the purest
From beneath or from above.

When the victim struggles coldly
In the icy jaws of death
You come to his side boldly
To cheer his farewell breath.

A Mother's sorrows are lulled
By your touch of love and bliss;
A lover's woes are annulled
By his lovings maiden's kiss.

But on, to a poet you bring

News unheard and forms unseen!

And you inspire him to sing

Of many a vanished scene!

೨೫-೪-೧೯೨೪

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೪ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದವನೆ ಶೌಚಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಂದು ಗೀತೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಕುಳಿತೆ. ನನಗೆ ಪರಿಚಿತನಾದ ಒಬ್ಬ ಮಾಧ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಬೃಹತ್ ಸ್ತೋತ್ರ ರತ್ನಾಕರವನ್ನು ಓದಲು ಬಂದನು. ಗೀತೆಯ ೯ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದ್ಭುತವೂ ಭವ್ಯವೂ ಆಗಿರುವ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ‘All beings have root in me and not I in them’ ಮತ್ತು

[1]Nor all beings have root in me ಭಾಗವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕೇನು ವಿವರಣೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕವನು ‘ಅನೇಕ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಗಳ ತತ್ತ್ವಭಾಸನಾಗಿದ್ದಾನೆ ದೇವರು’ ಎಂದನು. ‘ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದರ ಅರ್ಥ..... ದೇವರು ಅನಿರ್ವಚನೀಯ, ವಿವರಣೆಗೆ ನಿಲುಕುವವನಲ್ಲ, ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.-ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದೆ. ಆಗ ವಾಗ್ವಾದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ನಾನು ಅದ್ವೈತದ ಪರವಾಗಿ ವಾದಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ದ್ವೈತವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಯಾವ ದರ್ಶನವನ್ನೂ ಕೀಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೆ ಅದ್ವೈತ ಅಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅವರು ದ್ವೈತಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಸಮಯ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ, ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯರಾಗಿ, ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನೆಂದ: ‘ಹಾಗೆನ್ನುವುದು ಪಾಷಂಡಿತನ, ದೇವರೊಡನೆ ಸರಿಸಮಾನತ್ವವನ್ನು ನಟಿಸುವುದು; ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು, ಅವನಿಗೆ ಅಡಿಯಾಳುಗಳಾಗಿರುವುದು.’ ನಾನೆಂದೆ: ‘ಎಲ್ಲಿ ಎರಡು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಸರಿಸಮಾನತೆಯ ಕೇಳುವವರು?’ ಅವನೆಂದ: ‘ನೀವು ಸೋಹಂ ನಾನೆ ಅವನು ಎಂದರೆ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಹಾರ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರೋ? ಅದಕ್ಕೆ’ ನಾನೆಂದೆ: ‘ನಾನೀಗ ನಿಮ್ಮ ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಬಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ? ನಾನಾದರೋ ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತು, ಎಲ್ಲವೂ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು ಎಂದು. ಎರಡೂ ಬೇರೆಬೇರೆ, ದ್ವೈತವೇ ನಿತ್ಯ ಎಂದು ಅವನೂ, ನಾನು ಎರಡಿಲ್ಲ, ಏಕ ಅಥವಾ ಅದ್ವೈತವೇ ನಿತ್ಯ ಎಂದು ವಾದಿಸಿದೆವು. ಹೀಗೆ ಹತ್ತೂವರೆ ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಚರ್ಚೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು, ನಾನು ಅವನ ದ್ವೈತವನ್ನೇನೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಪಯಣದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅದೂ ಒಂದು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಎಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನದನ್ನು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಗಳೆದನು. ರಾಕೂರರ ‘Realisation of the Infinite’ ಓದಿದೆ. ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸದ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ಬರೆದೆ. ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ವಾಕ್‌ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ Golden Treasuryಯ ಪ್ರೇಮಗೀತೆಗಳನ್ನು ಓದಿದೆವು.”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೫ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತಿನ ದಿನಚರಿ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾವಗಳು ಮಾಸಲು ಮಾಸಲು. ನಿನ್ನ ಮಾಧ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಚರ್ಚೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನಾವು ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಐಕ್ಯವಾಗುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಪಾಷಂಡಿತನವೇನಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಪುಟದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆ. ಬೃಹತ್ ಸ್ತೋತ್ರ ರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿದೆ. ಕೆ.ಮರಿಯಪ್ಪ ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ರಾತ್ರಿಯೂ ಉಳಿದರು.

ತಾಯಿ, ಕಾಡಿನ ಹೂವಿನಂತೆ ಅಲಕ್ಷಿತನಾಗಿ ನಾನು ಜನರ ನಡುವೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಒಂದು ವಿಶ್ವದಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಏಕೆಂದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಲ್ಪಿಸುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದ ವಿಶ್ವವೆ ಮಲಗಿದೆ. ಜನರು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು

ನಿನ್ನೆದೆಗಪ್ಪಿಕೋ, ನಿನ್ನ ಸುಕೋಮಲ ಸ್ಪರ್ಶದಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನೂ ಕರುಣೆಯನ್ನೂ ನಾನು ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ
ವಿವೇಕಾನಂದಮ್.! ಪೂರ್ವದ ಮಹಾಪುರಷರೇ, ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಜಯವಾಗಲಿ! ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ!

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೬ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವತ್ತು ನಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆ ಇತ್ತು. ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಬುದ್ಧವಂತಿಕೆಯದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ವಾಕ್ ಹೋಗಿದ್ದೆ.
ದಾರಿಯಲ್ಲಿ.... ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಸಂಧಿಸಿದರು. ಅವರು ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಅವರ ಸಂಗಡ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು
ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆ, ಸೋಮವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕರಾರಿನ ಮೇಲೆ. ಕೆ.ಮರಿಯಪ್ಪ ಮತ್ತು
ಚೆಲ್ವಿರಾಯಗೌಡ ಬೀಳುಕೊಟ್ಟರು. ಶೆಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲೊಂದು ಮುದ್ದು ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಪಟ ನೋಡಿದೆ; ಅದು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರ
ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಾ ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನಾದೆನೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ. ಆ ಬೈಗಿನ
ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ದೃಶ್ಯ ನನ್ನನ್ನು ನಿಜವಾದ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಂತಾಯ್ತು. ಒಂದು ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ ‘She is fair like a jasmine
flower’ ಎಂದು ರಾತ್ರಿ ಒಬ್ಬನೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿದೆ, ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ!”

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತವಾದ ಕವನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ‘The Wood-land Maid (ವನಕನ್ಯೆ) ಎಂದಿದೆ.

She is fair like a jasmine flower,
She is sweet like a sacred thought;
And to me who is her dear lover
She is pure without a spot.

She walks like the midnight moon
Whit a splendour and glory unseen;
Sweet it is with her to commune
For her face beside fair is serene.

Her face is a rose of the morn
And she is like a bird on the lawn;
With her songs all hours doth she adorn
And she smiles like the blushing dawn.

Like a cloud with its unshed showers
Doth she mock the awaiting flowers;
Like a bower with its unplucked flowers
Doth she cheer the weary hours.

The bees take her face for a flower
But they dare not approach her form:

They see in her eyes a kindered power

And they hover around her to charm.

Like a lotus flowers of the lake

Lonely with its liquid splendour,

Like the blue sky when morn's awake

She is serene and tender.

She is fair like a malati flower

And sweet like a champak blossom;

And to me who is her dear lover

She is white in bosom.

೧೬.೪.೧೯೧೪

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೬ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸಿತು. ನಾನು ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣಯಂಗಾರ್ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿರಿಯ ಜೀವವನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದಂತಾಯಿತು ನಾನು ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದಾಗ. ನನ್ನ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಜೀವನಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದರು. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು, ನಡುವೆ ಅವರು ಹೇಳಿದರು: ‘ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ನನಗೇನೂ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ, ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಭವಿಷ್ಯತ್ತೊಂದು ಕಾಯುತ್ತಿದೆ. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ರಾಕೂರರಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಉಜ್ವಲ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಲೋಕವನ್ನೆ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ; ಪ್ರಪುಲ್ಲ ಚಂದ್ರರಾಯ್‌ಜಗದೀಶ ಚಂದ್ರಬೋಸರಿಗಿಂತಲೂ ಸಮರ್ಥರಾದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.’ ಮತ್ತು ಭಾವವಶರಾದಂತೆ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು: ‘ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರೇ, ನನ್ನ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಆ ಮಹಚ್ಛೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರೂ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು!’ ನಿಜ, ಹೌದು, ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ನಮ್ಮ ಕೈಲಿದೆ. ನಮ್ಮ ನಾಡನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಬೇಕು! ರಾಕೂರರು ಬ್ಯಾಪ್ಟಿಸ್ಟ್‌ಮಾತ್ರರು ಜಾನನಂತೆ; ಕ್ರಿಸ್ತನಿನ್ನೂ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆ! (Tagore is only a Baptist like John, but a Christ is yet to come! The future will be ours!) ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ನಮ್ಮದಾಗುತ್ತದೆ.... ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.... ಕನಸು ಕಾಣು, ಕನಸು ಕಾಣು, ಓ ಹೃದಯ, ಅತ್ಯಂತ ಭವ್ಯವಾದ ಕನಸುಗಳನ್ನೇ ಕಾಣು! (Dream, Dream O Heart, the most sublime of dreams!) ಓ ಮಧುರ ಹೂವೇ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಮುತ್ತಿಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ ಅದೇನು? (What makes me kiss you often, O Sweet Flower?).”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೮ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದುಬಿಟ್ಟೆ. ಈ ದಿನ ನನಗೊಂದು ಸಂಭ್ರಮದ ಸುದಿನ: ಏಕೆಂದರೆ ಇಂದು ನಾನು ನನ್ನ ಹುಟ್ಟೂರು ಮನೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಸಾಮಾನನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮಯ್ಯನವರ ವಶಕ್ಕೆ ಇಡಲು ಒಪ್ಪಿಸಿದೆ. ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಬೇಸಗೆರಜದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಶ್ರೀಯುತ ಬ್ರಜೇಂದ್ರನಾಥ್ ಶೀಲ್ (ಆಗ ವೈಸ್‌ಭಾನ್ಸಲರ್ ಅಗಿದ್ದರು) ಅವರಿಗೆ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿ ನೋಡಿದುದರ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ‘ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿರುವ ವಸ್ತು inspiration (ಸ್ಫೂರ್ತಿ) ಇದೆ. ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಿ!’ (Develop it) ಎಂದರು. ನಾನೆಂದುಕೊಂಡೆ: ‘ನನ್ನ ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣಯಂಗಾರರು ಇತರರಂತಲ್ಲ! ಬೇಗ ಬೇಗ ರೈಲು ಹತ್ತಿ

‘ಮನೆಗೆ’ ಹೊರಟೆ. ರೈಲಿನ ಪಯಣ ಆನಂದಕರವೂ ಆಲೋಚನಾ ಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆ ಅನುಭವವನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ: ಕಣ್ಣಿಟ್ಟ ಕಡೆ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಕಂಡಳೆನೆಗೆ. ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವರೊಡನೆ ನಾನು ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಆಗತಾನೆ ಉಷ್ಣಕಾಂತಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಂದಹಾಸ ಬೀರುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ರೈಲಿನ ಲೌಹರವ ಪ್ರಯಾಣದ ಪ್ರಶಾಂತಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಭಂಗಕಾರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹುಟ್ಟುನಾಡನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಒಂದು ರಸಸುಖದಿಂದ ಪುಲಕಿತವಾಯ್ತು. ಮಲೆನಾಡಿನ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆಂದೂ ನೋಡದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಜೀವ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದೊಂದು ಮರದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ದಿವ್ಯಮಾತೆ ಅಡಗಿ ನಿಂತು ನನ್ನ ಕಡೆ ಮುಗುಳುನಗೆ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಎಂತು ವರ್ಣಿಸಲಿ? ಅದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯನೂ ನಾನೂ ಎರಡು ಹೊಳೆಗಳು ಸೇರುವಂತೆ ಸಂಧಿಸಿದೆವು. ವಿವೇಕಾನಂದರ ‘ರಾಜಯೋಗ’ ಓದಿದೆ, ಡಿ.ಆರ್.ವಿ.ಗೆ ದೇವರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮದ ಸ್ವರೂಪದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ನಾಡೇ. ಓ ನನ್ನ ನಾಡೇ, ಓ ನನ್ನ ಸುಖದ ನಾಡೇ, ನಿನಗಿಂತ ಸಂತಸದ ನಾಡು ಇನ್ನಿಲ್ಲ! ಮಧುರ, ಮಧುರ, ಮಹಾ ಮಧುರ!”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೦ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸುಬ್ಬಾಪಂಡಿತರಿಗೂ ನನಗೂ ದೊಡ್ಡ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆಯಿತು. (ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಅಡಕೆ ಮಂಡಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪ ಗೌಡರಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸುಬ್ಬಾಪಂಡಿತರು ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಿಗೆ ಬೇಕಾದವರಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಆಯುರ್ವೇದ ಔಷಧಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಅನೇಕಸಲ ಸಂಧಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಒದಗುತ್ತಿತ್ತು.) ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ವಿಚಾರವಾದ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹಿಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾಗ್ವಾದ ಹತ್ತುವರೆ ಗಂಟೆಯ ತನಕ ನಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗದೆ ಕೈಬಿಟ್ಟೆವು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನು ಓದಿದೆ. ಜಮಖಾನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನೆನೆಯತೊಡಗಿದ ನನಗೆ ತಾಯಿಯ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಅನುಭವವಾಗಿ ಪುಲಕಿತನಾದೆ. ‘ಏಳು, ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳು, ಮಹಾಚೇತನವೆ, ಮುಂದುವರಿ!’ (Arise and proceed. Giant soul!) ಎಂದು ನನಗೆ ನಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಭೋಗಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಟಾಲ್‌ಸ್ತಾಯ್ ಅವರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಓದಿದೆ. ಸಂಜೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆವು. (ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ, ಕೂಡಲಿ ಚಿದಂಬರಂ, ಎಸ್.ವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿರಾವ್, ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಡಿ.ಆರ್.ಮಾನಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಒಟ್ಟಾಗುತ್ತಿದ್ದೆವು.) ದೃಶ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಅತೀವ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ತಾಯಿ ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡು. (Mother. Free me from the bonds of samsara.)

ಮೇ ೧ರಿಂದ ೭ನೆಯ ತಾರೀಖಿನವರೆಗೆ ದಿನಚರಿ ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ. ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿವಿವಿ ದೇವಂಗಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಇದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕುವೆಂಪಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ರೂಢಿ. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವಂತಹ ನೀರಸ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಬಿಡುವೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಅತ್ತಕಡೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ದಿನಚರಿ ಮೇ ೮ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇ ೮ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನಚರಿ:

“ಈಗ ನಾನು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ದಿವ್ಯ ಪವಿತ್ರ ಮಾತೆಯ ಸ್ಮರಣೆಮಾಡುತ್ತಾ ಎದ್ದೆ. ಇವೊತ್ತು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸೊಗಸಾದ ಕವಿತೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆಂದು ನಾನು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯಲು ನಾಲ್ಕು ಕಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರೆಯಲು ತೊಡಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಕಾಗದ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯವೇ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದೆಲ್ಲವೂ

ಅದ್ಭುತ ಕವಿತೆಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಭಾವ ಸುಮ್ಮನೆ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಪ್ರವಾಹದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಕಾಗದಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ತುಂಬಿದ ಆನಂದಾನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನಗಳು ಕೆಲವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರಗೊಂಡುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಭಾಷಾಂತರ ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಚಾರಲ್ಸ್‌ಲ್ಯಾಂಬ್‌ನ 'The Old Familiar Faces' ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಸಂವೇದನೆಯಿಂದಲೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿತ್ತು".

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದಗಳು ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಒಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿವೆ. ಅವು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಕಾಗದಗಳೇ ಅಲ್ಲ ಎಂಬಂತಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನೋದಿದ ಆ ಮಿತ್ರರು ಎಷ್ಟು ನಕ್ಕರೋ ತಿಳಿಯದು. ಅರೆಹುಚ್ಚನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಆ ಕಾಗದಗಳೆಲ್ಲ ಭಾವಾತಿಶಯದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವದ ನಿರೂಪಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಂದಿನ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಹೃದಯ ಎಂತಹ ಭಾವೋಜ್ವಲವಾದ ಕಲ್ಪನಾವಿಲಾಸಕ್ಕೂ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೂ ವಶವಾಗಿದ್ದುವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಗದಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ, ಪರೀಕ್ಷೆ ತೇರ್ಗಡೆಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ ಮತ್ತಾವ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾದ ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯಗಳಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೆನೋ ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿ ನಕ್ಕು ಕಸದ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಎಸೆದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬರೆದ ನಾನು, ನನಗೆ ಅವು ಅಮೂಲ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ! ಆಗಿನ ನನ್ನ ವಿಚಾರವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಆತ್ಮಪ್ರತ್ಯಯ ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ಮಯಕರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ ಈಗ ನನಗೆ! ಅದು ಅಹಂಕಾರಮೂಲವಾದದ್ದೇ? ಅಥವಾ ಆತ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಉದ್ಭವವಾದದ್ದೇ? ಮಿತ್ರರು ಹೀಗೆನ್ನಬಹುದು; ಉಳಿದವರು ಹಾಗೆನ್ನಬಹುದು!

ಇದು ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದ: ಅವರು ತರುವಾಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ವಕೀಲಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಆಮೇಲೆ ಕೊಡಗು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಹೊಸ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿ ಕೊಡಗು ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಂಡು ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಚಿವರಾಗಿ ಸೇವೆಗೈದು, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ದೈವಾಧೀನರಾದರು.

LETTERS WRITTEN TO MY FRIENDS

To

Nature's Cot

MALLAPPA

Beloved Friend,

It was a bright and inspiring morn, and I sat on my bed with a poet's eye and heart! A dawn-lit gloom veiled the reality and a dreamy cloud-like land smiled before me.

A mountain, verdant with tress, stood like a spiritual thought in front with its vapour-veiled crest. And the sweet song of birds lulled my heart like the tunes from a violin!

In front of me a brook glittering and gurgling and embroidered with a blanket of grass and speckled here and there by mountain weeds flowed; and was lost in the thickets. I gazed and sweetness trembling passed through my frame! And I felt the brooke entered my heart.

I stood and muttered half within and half without 'The work of my Mother is wondrous, Friends! And an agony made me droop again, for when I turned around to gaze at the my friends, I found I was alone! And yet it was sweet.

And I sighed and the breast heaved and fell: Ay, Ay, it heaved and fell like a maiden'n breast when she embraces for the first time her beloved lover!

Ay, Ay, it heaved and fell like the breast of a poet when he returns from the land of poesy.

Ay, Ay, it heaved and fell like the heart of a devotee when the vision of his beloved Lord of Love stands before him with His flute.

Oh it mingled like the rivers and it danced like the waves!

ಇದು ತಮ್ಮಯ್ಯಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದ: ಇವರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಅಗಿ ನಿವೃತ್ತರಾದರು. ನಾಗಮಂಗಲದವರು ನನಗೆ ಸನ್ಮಾನ ಮಾಡಿ ನಾಟ್ಯಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸಿದ್ದೆ.

To

Nature's Cot

THAMAIAH

Beloved Friend,

It was an evening sweet and mild and climbed up a hill and I sat on its top. And I beheld a wondrous scene.

The mountains, range after range, stretched hazily far away and near, and their dream-like tops projected from my heart. Amidst the haze I beheld a figure smiling and phantom-like. I muttered low 'It is my beloved friend.'

The sun-lit clouds stood stationary and they seemed like vapours of gold. And a vermillion colour painted the sky and it seemed like a sea of blood. And I saw a ship, dreamy and phantom-like, with stretched sails, and sailing, and I muttered slow 'Does it carry my beloved friend?'

I sat there mute and pensive, and the dusk of eve began to spread slowly and the sweet songs of birds died out like last notes from a flute.

And I beheld a bird coming from far away. It slowly approached me and flew away. And I muttered slow 'It came from eternity and flew to eternity!' And I stood and cried again 'Is it my friend's soul?'

'And again I sat, and the evening sun went down, and a dismalltwilight spread and increased the silence of the solitude. And the land was asleep.

Then an unknown humming sound entered my ears. and It filled the earth and heaven, and I muttered 'It is the Eternal Word!' I stood up and slowly as I paced toward my Home I said slow 'Is it my friends' distant symphony?'

ಇದು ಸಿ.ಟಿ.ಶೆಟ್ಟಿಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದ. ತುಂಬ ವಿನೋದಶೀಲದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ತರುವಾಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಸಂಧಿಸಿಯೆ ಇಲ್ಲ.

To

Nature's Cot

C.T.SETTY

It was not yet dawn and I arose and went to the mountain and a sweet and shocking solitude prevailed. And a single Madivaala poured its revelry.

The phantom-like trees and bushes stood before me like an unwrit poem. And a beauty thrilled the morn.

The dew drops pattered in the death-like silence serene and sweet. And the breeze whispered some secrecy to the leaves and flowers. And I listened and they said 'The Poet comes!' I felt a secret shame and yet I smiled.

And I moved and a silvery sheet of water glimmered before me in the dark, dappled with weeds and lotus flowers. And its border waw dark with trees!

Two or three fire-flies connived among the trees and the clouds passing above also passed below. And in the sky beneath on the clouds sailing I saw a play ful boy singing 'Happy, happy, happy heart!'

I stood mute listening to the poetry of the universe and I thought and felt I was on a cloud and was about to become a cloud. I smiled and murmured slow and low" I am a cloud even in flesh and blood."

"I have a lake within me, I have a sky within me and I have a cloud within me which never dies and ever showers and which can soar to heavens!"

A universe dwells within each heart, dear friend!

೧೯೨೪ನೆಯ ಮೇ ೮ನೆಯ ಗುರುವಾರ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಅಂದು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಳೆಯ 'ಅರ್ಥಸಾಧಕ ಪತ್ರಿಕೆ'ಯಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ನಾನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದೆ. ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಅದು ಚಾರಲ್ಸ್‌ಲ್ಯಾಂಬ್‌ನ 'The Old Familiar Faces'. ಅಂದು ನನಗೆ ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ, ಅದರ ಸಂಪಾದಕರು ಯಾರು ಏನು ಎಂಬುದಾಗಲಿ, ಆ ಭಾವಗೀತೆಯ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರು ಯಾರು ಎಂಬುದಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಚಳುವಳಿ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ನನಗೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಕೇಳುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಹೊಳೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನವೋದಯದ ನದಿಗೆ ಬಹಳ ದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲೇಜಿಗೆ

ಸೇರಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಕನ್ನಡದ ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಗಮನ ಮತ್ತು ಅಭಿಮಾನ ತಿರುಗಿದ್ದು. (ಆದರೆ ಅಂದು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಸೊಗಸಾಗಿ ಅನುವಾದಗೊಂಡ ಆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾವಗೀತೆಯನ್ನು ಓದಿ ನಾನು ಬಹುವಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿರಬೇಕು. ಬಹುಶಃ ಅದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಚೋದಿತನಾಗಿ, ಮರುದಿನದ ಮೇ ೯ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವಂತೆ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಕವಿಗಳು' ಎಂಬ ಕವನರಚನೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ಪದ್ಯ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೋ ಏನೋ. ಹುಡುಕುತ್ತೇನೆ. ಪತ್ತೆಯಾದರೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.) ಅದನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿದವರು ಮುಂದೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪ್ರೊಫೆಸರ್, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾ ಪ್ರೊಫೆಸರ್, ಆಗಲಿರುವ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಎಂಬುದೂ, ಆ ಅರ್ಥಸಾಧಕ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅದರ ಸಂಪಾದಕರು ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಎಂಬುದೂ ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು. 'ಹಳೆಯ ಪಳಕೆಯ ಮುಖಗಳು'-ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಅನುವಾದವೂ ಎಷ್ಟು ಸರಳ ಸುಂದರ:

ಕಂದ ಬಿದ್ದೆಯೆ ಎಂದು ಮುದ್ದಿಸಿ ನನಗೆ ಮರುಗುವರಿದ್ದರು
ಅಂದಿನೋದಿನ ಸುಖದ ದಿನದಲಿ ಜತೆಗೆ ಕುಣಿಯುವರಿದ್ದರು
ಎಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಾ ಮಾಯವಾದುವು ಹಳೆಯ ಪಳಕೆಯ ಮುಖಗಳು..

ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸಿದವರು ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು, ಮುಂದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರು ಜೇಮ್ಸ್ ಎಚ್.ಕಸಿನ್ಸ್ ಮಹಾಶಯರಾದರೂ!

[1] ನಾನು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಅನಿಬೆಸಂಟ್ ಅವರ ಭಾಷಾಂತರ. ಪಾಕೆಟ್ ಗಾತ್ರದ ಪುಸ್ತಕ ನಾಲ್ಕೇ ಆಣೆಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೂಲವನ್ನು ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಂತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮಯಾ ತತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಜಗದವ್ಯಕ್ತಮೂರ್ತಿನಾ!

ಮತ್ಸ್ಥಾನಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ನ ಚಾಹಂ ತೇಷ್ವವಸ್ಥಿತಃ!!

By Me all this world is pervaded in My unmanifested aspect: all beings have root in Me. I am not rooted in them.

ನ ಚ ಮತ್ಸ್ಥಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಪಶ್ಯ ಮೇ ಯೋಗಮ್ಯಶ್ಚರಮ್

ಭೂತಭನ್ ನ ಚ ಭೂತಸ್ಯೋ ಮಮಾತ್ಮಾ ಭೂತಭಾವನಃ!!

Nor have beings root in Me: behold My
Sovereign Yoga! The support of beings.
Yet not rooted in beings. MYSELF their
Efficient cause.

ಮೇ ಳನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

(ಇಂಗ್ಲಾದಿಯಿಂದ 'ಕುಪ್ಪಳಿ'ಗೆ-ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಬದುಕಿನ ಹೃದಯಕೇಂದ್ರವಾಗಿ, ಮಲೆ ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟು, ನನಗೆ ನಿನಗಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅತುಲೈಶ್ವರ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವ ಮತ್ತು ಭೂಮಾನುಭೂತಿಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ 'ನನ್ನ ಮನೆ'ಗೆ ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾ ಕಳೆಯಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.)

“ನಾನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬೇಟೆಯ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ (Hunting Expedition) ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಅದು ದೀರ್ಘಕಾಲದ್ದಾಗಿಯೂ ಶ್ರಮಪೂರ್ಣದ್ದಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು (It waw long and toilsome) ಉಟ ಮುಗಿಸಿ ಸುಮಾರು ೧೧ ಗಂಟೆಗೆ ಹೊರಟವರು ಬೈಗಿನ ೬ ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು, ಖಾಲಿ ಕೈಯಾಗಿ (without any booty)! ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಒಂದು ಕಾಡುಕೋಳಿಗೆ ಹೊಡೆದ, ಈಡೂ ತಗುಲಿಲ್ಲ, ತಪ್ಪಿತು. 'ಕವಿಗಳು' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ಹಿಂಜರಿಯದಿರು, ಓ ಹೃದಯ, ಬದುಕಿನ ಕ್ಲೇಶಕಷ್ಟಗಳಿಂದ. Be a giant ದೈತ್ಯಧೀರನಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಉದಾತ್ತ ಭಾವಗಳಿಂದಲೂ ಉನ್ನತಾದರ್ಶಗಳಿಂದಲೂ ಚ್ಯುತನಾಗದಿರು. ಹೆಳವ ಲೋಕದೊಡನೆ ನಡೆದು ದಾರಿ ತಪ್ಪಬೇಡ. ಹೇ ದಿವ್ಯಜನನಿ, ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ನಡಸೆನ್ನನು! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ಅಂದಿನ ನಮ್ಮ ಬೇಟೆಯ ಸಾಹಸವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದಿನಚರಿ ಒಂದು ಚುಟುಕ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದೆ: ಆದರೆ ಅಂದಿನ ಸಾಹಸದ ರೋಮಾಂಚನಕಾರಿಯಾಗಿ ಅನುಭವಗಳು ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ನಡೆದಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರವಾಗಿ ಹಸಿಹಸಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಓದುಗರೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಸವಿಯಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಗರದ ಬರಡು ಜೀವನದಲ್ಲಿದ್ದು ಮನೆಗೆಬಂದ ಮೊದಲ ದಿನದ ಚೊಚ್ಚಲಾನುಭವ ತುಂಬ ರಸವತ್ತಾಗಿತ್ತು, ಅದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಮೇಲಿನ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿತವಾದ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ!

ಉಟ ಪೂರೈಸಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಎರಡು ತೋಟಾ ಕೋವಿಗಳನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಗುಂಡು, ಕಡಕು, ಚರೆಯ ತೋಟಾಗಳನ್ನೂ ಷಿಕಾರಿ ಉಡುಪಿನ ಚೀಲಸದೃಶವಾದ ಜೇಬುಗಳಿಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ನಾವು ಹೊರಟಿದ್ದು, 'ಸಾರಿಕೆಬೇಟೆ'ಯಾದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಬರಲು ಅತ್ಯುತ್ತಮದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆದರಿಸಿ ಎಬ್ಬಿ, ಈಗ “ಕವಿಶೈಲ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯ ಕಾನು ಬಾಗಿಲತ್ತ ಏರಿದೆವು. ಮೇ ತಿಂಗಳ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸುಡುಬಿಸಿಲಿದ್ದರೂ ನಾವು ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾನುಬಾಗಿಲನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿಬಿಡ ತರುಗುಲು ಮಹಾವೃಕ್ಷರಾಜಿಗಳಿಂದ ಇಡಿದು, ಬಿಸಿಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಡದಷ್ಟು ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಕಾಡನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತು. ಕಡೆಮಕ್ಕಿ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹುಳುವಿನ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತುಸುದೂರ ನಡೆದು ಎಡಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ, ಈಗ 'ಸಂಜಿಗಿರಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಶಿಖರದ ಓರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾದು, ನಳಲುಗತ್ತಲೆ ತೀವಿದಡವಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ನಡೆದೆವು. ನಾವು ಯಾವ ಸರಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದೆವೋ ಆ ಕಾಡಿನ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ 'ಮ್ಯಾರರ ಗಡಿ ಹೊಂಡ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಹುಶಃ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಮೇದರು ಅಲ್ಲಿ ಗುಡಿಸಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಿದಿರು ಬೆತ್ತ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಬುಟ್ಟಿ ತಟ್ಟಿ ಜಲ್ಲೆ ಹೆಡೆಗೆ ಮಣ್ಣು ತಟ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸುತ್ತಣ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೋ? ಸುತ್ತಣ ಮಲೆಗಳೆಲ್ಲ ಇಳಿಜಾರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಣಿವೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು 'ಮೇದರ ಗುಡಿಸಲ ಹೊಂಡ' ಎಂದು ಕರೆದಿರಬೇಕು. ಅದು ಸಮೆದೂ ಸಮೆದೂ ಈಗ 'ಮ್ಯಾರ್ರ ಗುಡಿ ಹೊಂಡ' ಎಂದಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈಗ ಅದು ಮಹಾರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶ. ಅಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು ಎಂದಾದರೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ಏನೊಂದೂ ಗುರುತಿಲ್ಲ. ಮುಳ್ಳು ಮೈಯ ನಿಡಿದಾದ ಹೆಬ್ಬೆತ್ತದ ಹಿಂಡಿಲು ಹೆಣೆದು ಕೊಂಡು ನಡೆಗೆ ದುರ್ಗಮವಾಗಿದ್ದವು. ಕೇತಕಿಯ ಜಾತಿಯ ಪೊದೆಗಳು ಸರಲಿನ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಬ್ಬಿಬೆಳೆದು ದುಷ್ಪ್ರವೇಶ್ಯವಾಗಿದ್ದವು, ಮನುಷ್ಯರಿಗಿರಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಎಂಬಂತೆ. ಸುಡುಬಿಸಿಲಿನ ಬೆಟ್ಟ ಬೇಸಗೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಗಾಳಿ ಚಳಿಯಾಗುವಂತೆ ತೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸರಲಿನ ನೀರು ಬತ್ತಿಹೋಗಿ ಬೇಸಗೆಯ ಕಾಲದ ಒಣ ಎಲೆಗಳ ರಾಶಿರಾಶಿಯೆ ಆ ಕಾಡಿನ ತೊರೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿ

ತುಂಬಿದಂತಿತ್ತು. ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ ಪುಸಕ್ಕನೆ ಕಾಲು ತರಗಿನ ನಡುವೆ ಇಳಿದು, ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಮಗಡ್ಡೆಯ ಕುಳಿರ್ಪನ್ನೂ ಅಣಕಿಸುವಂತಹ ಸುಶೀತಲ ವಾರಿಯ ಸಂಸ್ಪರ್ಶವಾಗಿ ಚಳಿ ಅಂಗಾಲಿನಿಂದ ಷಾಕ್ ಹೊಡೆದಂತೆ ನೆತ್ತಿಯವರೆಗೂ ಏರಿದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಡಿನ ಇನ್ನೆಲ್ಲ ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ತೋ ಅಥವಾ ಸತ್ತಂತೆಯೋ ಆಗಿ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಇಂಬಳಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಮರರಾಗಿ ತಮ್ಮ ರಕ್ತಶೋಷಕ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಲಸ್ಯ ತೋರದೆ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮಿಗಳಾಗಿದ್ದುವು! ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಡಿನ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಾವಾಸಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ 'ನಾಗರಿಕ' ಪಕ್ಷಿಗಳಾವುವೂ ಅಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೊಡಲಿ ಕೊಕ್ಕಿನ ಮಂಗಳೈಯಂತಹ ರೂಕ್ಷ 'ಆರಣ್ಯಕ' ಪಕ್ಷಿಗಳ ಭೀಕರಧ್ವನಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಭೀಕರತರ ನಿಶಬ್ದತೆಗೆ ಆಗಾಗ ವಿರಳವಾಗಿ ಭಂಗ ತರುತ್ತಿತ್ತಷ್ಟೆ!

ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ಸದ್ದಾಗಬಾರದೆಂದು ಗೊಣಗುದನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗೋಣ? ಎತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಹೋದರೆ ಶಿಕಾರಿಯಾಗುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚು? ಯಾವಯಾವ ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿವೆ? ಕಾಡುಕುರಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಜಾಗ ಯಾವುದು? ಕಣೆ ಹಂದಿಯ ಗುದ್ದುಗಳು ಇರುವೆಡೆಯ ಕಡೆ ಹೋದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವೆ? ಬರ್ಕ ಸಿಗಬಹುದಾದ ಸಂಭವವಿದೆಯೆ? ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಎದೆ ಧಿಗ್ಗಿಂದಿತು. ಕಾಡು ಕಂಪಿಸಿತು. ಹೆಮ್ಮರಗಳೂ ತರತರನೆ ನಡುಗಿದುವು. ಇಡೀ ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟ ಭೂಮಿ ಎಲ್ಲ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರುವ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾ, ಅನುಭವದೊಡನೆ ಕಿವಿ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ತರಂಗತರಂಗವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುಲಿಯ ಭಯಂಕರ ಆರ್ಭಟ ಅಪ್ಪಳಿಸತೊಡಗಿತು! ಆ ಕಂಪನದ ಅನುಭವ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿರಲಾರದು ಭಾವನಿಷ್ಠವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸದಿರಲಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನಾಗಲಿ ಪಟ್ಟಣನಾಗಲಿ ಇಂಥದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹೆದರುವವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ. ಆ ಆರ್ಭಟ ಕೇಳಿಸಿದೊಡನೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮರಸನ್ನದರಾಗಿ ಕೋವಿಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಕುದುರೆ ಎಳೆದು ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕೈಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕಂಡರೆ ಸಾಕು ಹುಲಿಗೆ ಗುಂಡು ಹೊಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಒಂದೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಕಾತರತೆಯಿಂದ, ಆಶೆಯಿಂದ ಹುಲಿ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದೀತೊ ಎಂದು ಬಯಸುತ್ತಾ ಕಡುಗಲಿಗಳಾಗಿ ಬೇಟೆಗಾರರ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯಿಂದ ಮಲೆತು ನಿಂತಿದ್ದೆವು! ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಭಯಗ್ರಸ್ತ ಹೃದಯದ ಕಂಪನ ಕಾರಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡು ಬಂಡೆ ಮರಗಿಡ ಭೂಮಿ ಎಲ್ಲದರ ನಡುಕಕ್ಕೆ: ನಮ್ಮ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದರ ಯಾವ ದೂರದ ಛಾಯೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಾಸ್ತವವಾಗಿತ್ತು, ಆ ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳ ನಡುಗುವಿಕೆ. ನನಗಂತೂ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿತ್ತು. ಬ್ಲೇಕ್‌ಕವಿಯ "ಟೈಗರ್" ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಹುಲಿಯ ಅಬ್ಬರಿಕೆಗೆ The forest shakes ಕಾಡು ನಡುಗುತ್ತದೆ ಎಂಬರ್ಥದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಓದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಬರಿಯ ಕಾವ್ಯದ ರೀತಿಯ ಅಲಂಕಾರದ ಉಕ್ತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ. ಈಗ ಅದು ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲ, ಅತ್ಯಂತ ಲೋಕನಿಷ್ಠವಾದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕಸತ್ಯದ್ದು ಎಂಬುದು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು: ನಿಂತ ನೆಲವಂತಿರಲಿ ನನ್ನ ಇಡೀ ದೇಹ, ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕೋವಿ ಎಲ್ಲವೂ ಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲ ಭೌತಿಕವಾಗಿಯೆ ಅದುರುತ್ತಿವೆ! ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯ ಲವಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲ! ಸಮಯ ಬೇರೆಯದಾಗಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ನಮ್ಮ ಮಾತು ಥಟ್ಟನೆ ನಿಂತುಹೋಗಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿಯೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಇಬ್ಬರೂ ಕೋವಿಗಳ ಎರಡು ನಳಿಗೆಗಳಿಗೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಡಕು ಚೆರೆಯ ತೋಟಾಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರಿಯ ಗುಂಡಿನ ತೋಟಾಗಳನ್ನೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗರ್ಜನೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆಂದು ನಾವು ಊಹಿಸಿದ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೆವು. ಇಂಥಾ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಬರಬಹುದು ಎಂದು ನಾವು ಊಹಿಸಿದ್ದೆವಷ್ಟೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅದು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಿ ಬಂದು ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾವು ಕಣ್ಣುಸನ್ನೆಯನ್ನೆ ಸಂವಾದದ ಪ್ರಧಾನ ವಿಧಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ನಡುನಡುವೆ ಪಿಸುಮಾತನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಕಣ್ಣುಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ, ಕೈಯ ಮುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಎತ್ತಿ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ "ಮುಂದೇನು ಮಾಡೋಣ?" ಎಂಬಂತೆ ಕೇಳಿದ.

ನಾನೂ ಅರ್ಥ ಸನ್ನೆಯಿಂದಲೂ ಅರ್ಥ ಕೆಳದನಿಯಿಂದಲೂ ಸೂಚಿಸಿದೆ: "ಹುಲಿ ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಪತ್ತೆ ಮಾಡೋಣ, ಆ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಳುನುಗ್ಗಿ."

“ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೆ? ಅದು ಮರಿಹುಲಿಯೋ? ಅಲ್ಲ ಬೆದೆಹುಲಿಯೋ? ಮರಿಹುಲಿಯೆ ಆಗಿದ್ದರೆ ತುಂಬಾ ಅಪಾಯಕರ. ಮರಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತಾಯಿಹುಲಿ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ.”

“ಮತ್ತೆ ಅದು ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕಲ್ಲಾ!”

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಸೂಚಿಸಿದ. ನಾವು ನಿಂತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರ ಇತ್ತು. ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಮರಹತ್ತಿ ಮೇಲಿಂದ ದೂರದವರೆಗೆ ನೋಡುವುದಾಗಿಯೂ ಅದು ಇರುವ ಸೂಚನೆ ತೋರಿದರೆ ತಾನು ಈಡು ಹೊಡೆಯುವ ಮುನ್ನ ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಾಗಿಯೂ ನಾನು ಒಡನೆಯೆ ಮರ ಹತ್ತಿ ಅವನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಸಿದ. ನಾನು ಒಪ್ಪಿದೆ.

ಈಗ ನೆನೆದರೆ, ಎಂತಹ ಅವಿವೇಕಕ್ಕೆ ನಾನು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ ಎಂದು ಸೋಜಿಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನೇನೋ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಮೇಲೆ ಕೋವಿಯನ್ನು ಕತ್ತಿನ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಗೋ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮರ ಹತ್ತಿದ್ದನು. ನನಗೆ ಮರ ಹತ್ತುವುದು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೋವಿಸಹಿತವಾಗಿ ಖಂಡಿತ ಹತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೀನಮೇಷ ಮಾಡುತ್ತಾ ತಡಮಾಡುವಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶವೂ ಅದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂದು ನನಗಿದ್ದ ಮೊಂಡುಕೆಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಅದಾವುದೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜೋಡುನಳಿಗೆಯ ತೋಟಾಕೋವಿಯೂ ಆ ನಳಿಗೆಗಳಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎರಡು ಗುಂಡಿನ ತೋಟಾಗಳೂ ನನ್ನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೂ ನನಗಿದ್ದ ಸಂಹಾರ ಶಕ್ತಿಗೂ ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಗುಂಡು ಹೊಡೆದ ಮೇಲಾದರೂ ಆ ಹುಲಿ ಹೊರಗೆ ಬರಲಿ, ಅಥವಾ ಹೊಡೆಯುವ ಮುನ್ನವಾದರೂ ಹೊರಗೆ ಬರಲಿ ನಾನು ಕೋವಿಯ ಎರಡು ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಎರಡೂ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಅಮುಕಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಉಡಾಫೆ!

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಹುಲಿಯ ಆರ್ಭಟೆಯೂ ಗಿರಿವನಪ್ರಾಂತ ಕಂಪನಕಾರಿಯಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. ನಡುನಡುವೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕ್ಷಣ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸದ್ದು ನಿಂತಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನನಗಂತೂ ಸದ್ದು ನಿಂತಾಗ ಬಹಳ ಆತಂಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ಹುಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಕೂಗುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮತ್ತಕಡೆ ಬಾರದೆ ತನ್ನತ್ತಕಡೆಯೆ ಹೋಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮರದ ನೆತ್ತಿಯ ಹರೆಯವರೆಗೂ ಹತ್ತಿ ಸುತ್ತಣ ದಟ್ಟಹುಳುವಿನ ಕಾಡನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಹುಡುಕಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬುಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನಾನು ಆಗಾಗ ಕತ್ತತ್ತಿ ಅವನ ಕಡೆ ನೋಡಿ ಕೈಯಿಂದ ಸನ್ನೆಮಾಡಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹುಲಿಯಿದ್ದ ಜಾಗದ ಚಿಹ್ನೆ ಅವನಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಗರ್ಜನೆ ನಿಂತೆಬಿಟ್ಟಿತು!

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒರಕಿ ಒರಕಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದ. ಮುಂದೇನು ಮಾಡೋಣ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆವು: “ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮರಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯರ ವಾಸನೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹೆದರಿಸಲೆಂದು ಗರ್ಜಿಸಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದರ ಆರ್ಭಟ ಕೇಳಿಬರುವಂತಿದ್ದ ಜಾಗವಂತೂ ನಾಯಿ ಕೂಡ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಷ್ಟು ದಟ್ಟ ಹಳುವಾಗಿದೆ. ನಾವೇನಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ನಾವು ಅದನ್ನು ಅರಿಯುವ ಮೊದಲೆ ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಮೇಲೆ ಹಾರುತ್ತದೆ. ನಮಗಂತೂ ಕೋವಿ ತಿರುಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಷ್ಟು ಗಿಡಮರಬಳ್ಳಿ ಪಿಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮರಿಹುಲಿ ಮರಿಹಂದಿ ತಂಟೆ ಹೋಗದಿರುವುದೆ ಲೇಸು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.”

ಇಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಮಂತ್ರಣದ ಸಾರಾಂಶವಾಗಿತ್ತು. ಹುಲಿಯೂ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶ ನೆರವೇರಿತೆಂದು ವಿರಮಿಸಿತ್ತೋ ಅಥವಾ ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದಲೆ ತೊಲಗಿಹೋಗಿತ್ತೋ ಅಂತೂ ಅದರ ಆಟೋಪಾರ್ಭಟೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತು ಕಾಡು ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು, ವ್ಯಾಘ್ರ ಗರ್ಜನೆಯ ‘ನೆಗೆಟಿವ್’ ಎಂಬಷ್ಟೆ ಭೀಷಣವಾಗಿ!

ಎಂಥ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು ಹುಲಿ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ, ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತಪ್ಪಿ ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ನನ್ನ ಹುಡುಗುಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ನುರಿತು ಬೇಟೆಯ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಅರಿತ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಪ್ರವೀಣತೆ ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಅಪಾಯದಿಂದ ನಾವು ಪಾರಾದೆವೆಂದು ಗುಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಅವನ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ನಾವು 'ಕಣ್ಣಂದಿಗುದ್ದಿ'ನ ಮೇಲಾಸಿ ಹೋಗಿ 'ಕೆಮ್ಮಣ್ಣುಬುಟ್ಟು' ಮತ್ತು 'ಬಿಳುಗಲ್‌ತುಂಡು' ನೆತ್ತಿಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಇಳಿಯುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಟೆವು.

ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ದೂರದೂರವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಕಾಡಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಸೋವಿದಂತಾಗುತ್ತದೆಂದು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಗಲಿ ಮುಂದುವರಿದೆವು. ನನ್ನ ಹುಡುಗಾಟದ ಸಾಹಸಬುದ್ಧಿ ಎಕಾಂಗಸಾಹಸಿಯಾದುದಕ್ಕೆ ಹಿಗ್ಗಿ, ಬಿರುಬಿರನೆ ಕಾಡಿನ ಓರೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೇರಿ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಂದ ದೂರದೂರ ಹೋದಷ್ಟೂ ನನ್ನ ಮೃಗಯಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳೆಯೇರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿತು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು ಹುಳುವಿನಲ್ಲ, ಕಿವಿಮರೆಯೂ ಆದನು, ತುಸು ಹೊತ್ತಿನೊಳಗೆ. ಹೊತ್ತೇರಿ ಬಿಸಿಲು ಅಳುರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರೆ ಆ ದಟ್ಟಗಾಡಿನ ಮರ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಪರಿವೆ ನನಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನೆ ನಿರ್ಜನವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೋವಿಹಿಡಿದು ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವ ರಸಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಆನಂದದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದೆ: ನಿಂತು ನಿಂತು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಜಂತುಗಳ ಸಂಚಾರದ ಸುಳಿವಾಗಲಿ ಸದ್ದಾಗಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆಯೆ ಎಂದು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾ, ಮತ್ತೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ಪಡೆದ ಕವಿಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಚಿತ್ಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಲೆಯ ನಿಸರ್ಗ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಸವಿಯುತ್ತಾ, ವರ್ಡ್ಸ್ ವರ್ತ್ ಮೊದಲಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಗಳಿಂದ ಕಲಿತ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಾಸ್ವಾದನೆಯ ರಸರಸನೆಯನ್ನು ಚಾಚಿ ಸೊಬಗಿನ ಸವಿಯನ್ನು ಹೀರುತ್ತಾ ಈಂಟುತ್ತಾ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಅವನಿಂದ ಎಷ್ಟು ದೂರವಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದಾವುದನ್ನೂ ಬಗೆಯದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಲೆದೂ ಅಲೆದೂ ಅಲೆದೂ ಮುನ್ನಡೆದೆ.

ಆ ದಟ್ಟ ಮಲೆಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲದೇಶಗಳೂ ಮೈಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆಯೋ ಅಮೆರಿಕಾದ ಆಂಡೀಸ್ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆಯೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದಂತೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪ್ರಜ್ಞೆ. ಅತ್ತ ಕಾಡು, ಇತ್ತ ಕಾಡು, ಸುತ್ತಲೂ ಕಾಡು, ಮುತ್ತಲೂ ಕಾಡು! ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದ್ದರೂ ದೂರದ ಕೆಳಗಿನ ಗದ್ದೆ ತೋಟ ಬಯಲು ಹಳ್ಳಿಮನೆ ಯಾವುದೂ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ದಟ್ಟವಾಗಿತ್ತು ಅರಣ್ಯ. ಇನ್ನು ಕಾಲದ ವಿಷಯ? ಸೂರ್ಯ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮರದ ನೆತ್ತಿಗಳ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಣುಕಿದರೂ ಹೊತ್ತನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಸುಮಾರು ಅಪರಾಹ್ನ ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಈಡು ಕೇಳಿಸಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹೊಡೆದ ಈಡು ಎಂದೇ ಭಾವಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿತು. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಹೊಡೆದಿರಬಹುದು? ಸಣ್ಣದೊ ದೊಡ್ಡದೊ? ಕಾಡುಕೋಳಿಗೊ? ಮಿಗಕ್ಕೊ? ಒಂಟಿಗ ಹಂದಿಗೊ? ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬನೆ ಹೊರುವುದು ಹೇಗೆ? ಹೀಗೆ ಏನೇನಲ್ಲ ಅಲೋಚನೆ ಸುಳಿದು, ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಒದಗಿಸುವ ಆಶೆಯಿಂದಲೂ, ಅವನು ಶಿಕಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಏನು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿಯೂ ಅವನನ್ನು ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗತೊಡಗಿದೆ. ನಾನೇನೊ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೆ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಕಾಕು ಆ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ನಿಃಶಬ್ದತಾ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಎಸೆದ ಒಂದು ದನಿಹನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಕೂಗಿದರೂ ಎಲ್ಲಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೂ ತೋರಿಬರಲಿಲ್ಲ. ಮರುದನಿಯಂತಹ ಮೂದಲಿಕೆಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವಿನಾ!

ಆಮೇಲೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೂ ನನಗೂ ಯಾವ ಸಂಪರ್ಕವೂ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ನಾನೂ ಅವನೂ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ನಡೆದಿದ್ದೆವು, ದೂರದೂರವಾಗಿ. ಅವನಿಗೆ ನನ್ನ ಕರೆ ಕೇಳಿಸಿದರೆ ತಾನೆ ಅವನು ಓಕೊಳ್ಳುವುದು? ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ, ಅವನೂ ನನ್ನನ್ನು ಗೊತ್ತು ಹೆಚ್ಚಲು ಕಾಕು ಹಾಕಿ ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಸಾಕಾಗಿದ್ದನಂತೆ.

ಪ್ರಯತ್ನ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಮುನಿಸು ತೋರಿದಂತಾಗಿ 'ಹಾಳಾದವನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಸಾಯಲಿ' ಎಂದುಕೊಂಡು ಬಿರುಬಿರನೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತೂರಿದೆ. ನಾನು ಎತ್ತಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಅರಿವೂ ನನಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದ್ದೇನೆಯೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ.

ಆದರೆ ನಾನು ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದ್ದೆ.

ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿರುವ ಮಲೆಯ ಸಾಲು ಆ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಯ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ಓರೆ. ಆ ಪರ್ವತದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಯ ಇಳಿಜಾರು ಓರೆ ಘೋರಾರಣ್ಯಗಳಿಂದ ಇಡಿದು ಬಸರೊಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ದೂರದತ್ತ ಕಡೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಾನೇನಾದರೂ ಆ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದು ದಾರಿತಪ್ಪಿದ್ದರೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೆ ಅಲೆದು ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಕಾಣೆ. ಆದರೆ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಹಾಗಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ದಾರಿತಪ್ಪಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ಓರೆಯೆ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಚಾವಾದೆ.

ಪರ್ವತಾಗ್ರದ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ತುಸು ಬಯಲು ಸಂಧಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಸೂರ್ಯ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವುದಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ನನಗೆ ದಿಗಿಲು ಶುರುವಾಯ್ತು. ವೇಗವೇಗವಾಗಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದೆ. ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿದೆ. ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೆ ಕತ್ತಲಾಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಏನು ಗತಿ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿ ಧಾವಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಪರ್ವತದ ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹಡಗಿನಮಕ್ಕಿ, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜಟ್ಟಿನಮಕ್ಕಿ ಈ ಮನೆಗಳ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳ ಬಯಲಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದೇನೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಜೋರಾಗಿ ಇಳಿದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಆಯಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ಹಸಿವು ಬೇರೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಂತೂ ಕಡೆಗೆ ಮಲೆಯ ಒಂದೆಡೆ ತುಸು ಬಂಡೆಗಳಿದ್ದ ಜಾಗ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಏರಿ ನಿಂತು ಈಕ್ಷಿಸಿದೆ. ಕೆಳಗೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಯ ಬಯಲು ಗೋಚರವಾಯ್ತು. ಗದ್ದೆ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡೆ. ಸುಮ್ಮನೆ, ಶಿಕಾರಿಗಿಕಾರಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟು, ಬೇಗಬೇಗ ನಡೆದೆ. ಓಡಿದೆನೆಂದರೂ ತಪ್ಪಾಗದು. ಕತ್ತಲಾಗುವ ಮುನ್ನ ಬಯಲಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂದು.

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಸಮಯದ ದಿಗಂತದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಗೊತ್ತುಕೂರಲು ಹೋಗುವ ಗಿಳಿ ಕಾಮಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕೂಜನ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಲೆಕ್ಕಿಸಲೂ ನನ್ನ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಪುರುಸೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಪಲಾಯನ ಪಟುಗಳಾಗಿದ್ದುವು!

ಮನೆಗೆ ಬಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತೇನೆ: ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ!

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕತ್ತಲಾಗಿತ್ತು ಅವನು ಬಂದಾಗ. ಅವನೂ ನನ್ನಂತೆಯೆ ನನಗಾಗಿ ಕೂಗಿ ಕರೆದು ಹುಡುಕಿ, ಮನೆಗಾದರೂ ಬಂದಿದ್ದಾರೋ ಏನೂ ನೋಡೋಣ ಎಂದು ಸುಸ್ತಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ. ನಾನೇನಾದರೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ನಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಕಾಡಿಗೇರಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದ್ದನಂತೆ!

ಮೇ ೧೦ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ದೈಹಿಕ ಮಾನಸಿಕ ಎರಡೂ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಈ ದಿನ ಬಹಳ ಸಂತೋಷದ ದಿನವಾಗಿತ್ತು. ಉದಯಮಾನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎಳನೆಗೆ ಬೀರಿತ್ತು. ಹಕ್ಕಿಗಳ ಉಲಿಹ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿತ್ತು. ನಾವು (ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಹುಡುಗರು-ತಿಮ್ಮಯ್ಯ, ಮಾನಪ್ಪ, ಓಬಯ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ) ನಮ್ಮ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ಈಜಾಡಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದವನು ಭಗವದ್‌ಗೀತೆಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಿದೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿಯೂ ತಿಳಿಸಿದೆ....(ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವಾದ ತರುವಾಯ) ಹಗಲುನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ದೇವಂಗಿ

ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಬಂದವನು ಒಂದು ನಾಯಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಎಸೆದು ನನ್ನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದನು. ನಾನೂ ಅವನೂ ಮರಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರಟೆವು, ನನ್ನ ಮಧುರ ಒಲುಮೆ ಇರುವಲ್ಲಿಗೆ. ಗಾಡಿಪಯಣ ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು. ಗುರಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಒಲವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಉದ್ದೇಗದಿಂದ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಒಲುಮೆಯನ್ನೆ ತುರಿತು ನಾನು ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ, ನನ್ನ ಸೃಜನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಂಗವಾಗಿ. ಮನೆಯ ಬಳಿ ಸೇರಿದಾಗ 'ಅವಳಲ್ಲಿದಾಳೆ! ಅವಳಲ್ಲಿದಾಳೆ!' ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಓ ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಒಲವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮೀರಿದುದಾಗಿರಲಿ! ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್ ವಂದೇ!"

ಮೇ ೧೧ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ: (ಮರಿತೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ)

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದೆವು. ಸ್ನಾನ ಕಾಪಿ ಮುಗಿಸಿ ನಾರ್ವೆಗೆ ಹೊರಟೆವು. (ಸಣ್ಣ ಊರು. ಅಲ್ಲಿ ಚನ್ನಪ್ಪ ಒಂದು ಅಂಗಡಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು, ವ್ಯವಸಾಯದ ಜೊತೆಗೆ) ಚನ್ನಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ನೋಡುವ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅವರೊಡನೆ ಸರಸಸಲ್ಲಾಪದಲ್ಲಿ ಕಳೆದೆವು. ಅವರು ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ನಾವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ದೊಡ್ಡವರೊಡನೆ ಇರುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು. ಅಪರಾಹ್ನ ಮೂರೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಪಯಣ ಆನಂದಕರವಾಗಿತ್ತು, ಏಕೆಂದರೆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಒಲುಮೆಯೂ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಕದ್ದು ಕದ್ದು ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ; ಅಥವಾ ಕಂಡೆ ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡೆನೇನೋ. ಅಂತೂ ತುಂಬ ಸವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಗಲಿದೆ. ಆ ವರದಿ ಕವನಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ತಾಯಿ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಭಯಂಕರ ರೀತಿಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!"

ಮೇ ೧೨ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ: (ಕುಪ್ಪಳಿ)

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಕೆರೆಯ ಅಂಚಿಗೆ ಬಂದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗೋರಿಯನ್ನು ಕಂಡೆ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಸ್ವರ್ಗಸುಖಸದೃಶವಾದ ಅಥವಾ ಅದನ್ನೂ ಮೀರುವ ಮಹಾದಾನಂದದಿಂದ ನನ್ನನ್ನೆ ನೋಡಿ ಮುಗುಳುನಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ನಾನೆಂದೆ: 'ಪ್ರಿಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ, ಹೆದರಬೇಡಿ. ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ವಿಕಲಾಂಗಿ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರಂತೆ ನಾನಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಡಿ.' ನಾನು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ (I am a giant) ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣವನಾದರೂ ನಾನೊಬ್ಬ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ. (A giant though with a punyform). ನನ್ನ ಒಲುಮೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬಹಳ ಚಿಂತಿಸಿದೆ. ಅವಳನ್ನೆ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೆ ಇರುತ್ತೇನೆ. 'ಗೌರಿಯೊಡನೆ ನನ್ನ ಭವಿಷ್ಯ!' ಎಂದುಕೊಂಡೆ. (ಆ ಹುಡುಗಿ ಕೆಲವೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ತೀರಿಕೊಂಡಳಂತೆ.) ಅಲೋಚನೆಗಳೂ ಭಾವಗಳೂ ಕಲಬೆರಕೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ? ತಾಯಿ, ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನೆದೆಗಪ್ಪಿಕೊ! ಐಶ್ವರ್ಯ ಅಧಿಕಾರಗಳು ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ದೂರಮಾಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೋ. "ಮಹಾಪುರುಷರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ನನ್ನ ಏಕಾಂತತೆಯ ಸಂಗಾತಿಗಳು! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!"

ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರದಿದ್ದರೂ ಮೇ ೧೨ನೆಯ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಸೊಗಸಾದ ಕವನ ಕರಡು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಬಹುಶಃ ಅಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಹೋದಾಗ ಸಂಭವಿಸಿದ ಒಂದು ಅನುಭವದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಆ ಕವನದಲ್ಲಿ. ಕವನಕ್ಕೆ ಶೀರ್ಷಿಕೆ 'On a Morn' (ಒಂದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಎಂದು ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಪುಟ್ಟ ಚಿಟ್ಟೆಹಕ್ಕಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ-ಸೌಂದರ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ತನ್ನ ಪದ್ಮಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆಯೆ? ಎಂಬ ಸೊಗಸಾದ ಧ್ವನಿಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಕವನ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ:

ON A MORN

A sweet bird sang and I stood still,
Half dreamy tho' full mad!
A poet's joy heaved up the hill;
And every flower was glad!

And I to myself muttered slow:

"A small dear thing if sweet
Can make the great Heavens come and go
Or spurn them with its feet!"

And then the sun smiled and the wind blew,
And Beauty kissed the earth;
And then the sweet bird sang and flew
And swiftly fled all mirth.

Again I muttered slow, and smiled:

"O Beauty, is thy home
A tiny breast that hugs the wild?
And with it doest thou roam?"

೧೨-೫-೧೯೨೪

ಮೇ ೧೨ರಿಂದ ಮೇ ೧೮ರವರೆಗೆ ದಿನಚರಿ ಖಾಲಿಯಿದೆ. ಬಹುಶಃ ನಾನು ಅಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ೧೯ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನಚರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. 'I was sick and was lying bed' ಎಂದು. ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಾಧ್ಯಯನ, ಕವಿಕಾವ್ಯಗಳ ರಸಸಂಸರ್ಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಲೌಕಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಚೇತನ ನಿರಂತರವೂ ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದು, ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು 'ಕೊಳಲು' ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಜೀವಾನಂದ, ಕಾವ್ಯಾನಂದ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಗಳನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮಲೇರಿಯಾ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಒಡಲನ್ನು ಆಗಾಗ ಕಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯದಿಂದ ವಿರಮಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೂ ಕೂಡ ಜಗಜ್ಜನನಿ ನನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಿಯೋಜಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು, ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ!

ಮೇ ೧೯ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ನನಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದಲೂ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದೆ. ಅದೂ ನನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕೇ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಸುಮಾರು ೧೦ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಸ್ನೇಹಿತ ಡಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಮರಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಬರಲು ಕರೆದ. ಅವನ ಸ್ನೇಹದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಅವನೊಡನೆ ಹೊರಟೆ, ಎತ್ತಿನಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ. ಗಾಡಿಪಯಣ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿತಕರವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಚೇತನದ ಕವಿಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅದು ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಡಿಯ ಒಲೆದಾಟ, ಅದರ ಕಟಕಟ ಗಡಗಡ ಸದ್ದು, ಎತ್ತುಗಳ ಹಣೆಗೂ ಕೊರಳಿಗೂ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಮತ್ತು ಗಗ್ಗರದ ಟಿಂಟಿಣಿಯ ಇಂಚರ, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ನಾವು ಪಯಣಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ

ಹೆಗ್ಗಾಡಿನ ಮಲೆಯ ಕಣಿವೆಬೆಟ್ಟಗಳ ದೃಶ್ಯದ ರಮಣೀಯತೆ-ಇವು ನನ್ನ ಕವಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸುಖಮಧುರವಾಗಿ ರಸಾನಂದಕರವಾಗಿದ್ದುವು. ಹಿಂದಿನ ಇಂದಿನ ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಜಯವಾಗಲಿ! ವಂದೇ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್! ವಿಶ್ವಮಾತೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ!”

ಮೇ ೨೦ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಆಗಾಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ, ನನ್ನ ಬದುಕನ್ನೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೆ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು. ಆದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ನೋವು ಬಾಧಿಸುತ್ತದೆ, ನಾನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು, ಅವಳು ಸಾಂಸಾರಿಕವಾದ ಬಾಳನ್ನು ಬಯಸುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಕೈಬಿಡಬಾರದೆಂದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಒಲಿದಿರುವ ಚೆಲುವೆ ಗೌರಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಲೋಕಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ನಾಡಿಗಾಗಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೆ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನ-ದಾರ್ಶನಿಕ ಕವಿ (Philosopher-poet)ಯೆಂದು, (One who dreams nothing but gigantic dreams.)

ಮಹಾ ಕನಸುಗಳನ್ನೆಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಪವನ್ನೇನನ್ನೂ ಕಾಣದ್ದು. ನನ್ನ ಮಹಾಗುರುಗಳಾದ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಮತ್ತು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಮಧುರ ಮಹೋನ್ನತ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದೆ ನನ್ನ ಜೀವನದ ಗುರಿ. ಹೇ ದಿವ್ಯಮಾತೆ, ನೀನು ನನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿರುವ ಪ್ರತಿಭಾಬಲದಿಂದ ಲೋಕಸೇವೆಯ ನಮ್ರಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ನೆರವಾಗು, ತಾಯಿ!”

ಮೇ ೧೩ರಿಂದ ೧೮ರವರೆಗೆ ದಿನಚರಿ ಖಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ರುಗ್ಗಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬರೆದ ಎರಡು ಮೂರು ಕವನಗಳು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ೧೭-೫-೧೯೨೪ ಹಾಕಿರುವ ವಚನಕವನವೊಂದು, ೧೮-೫-೧೯೨೪ ಹಾಕಿರುವ 'The Bamboo Bell'. (ಎಂದರೆ ದನಗಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವ 'ದೊಂಟೆ'. ಬಿದಿರಿನಿಂದ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ತಾಳಿಗಳಂತೆ ದಾರ ಕಟ್ಟಿ ಇಳಿಬಿದ್ದಿರುವ ಎರಡು ಸಣ್ಣಮರದ ತುಂಡುಗಳು ಒಂದು ಗೇಣುದ್ದದ ಬಿದಿರಿನ ಅಂಡೆಗೆ ತಗುಲಿ, ದನ ಚಲಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ಸದ್ದಿನಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಣಿ ಎಲ್ಲಿದೆ? ಎತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ? ಎಂಬುದು ದನಗಾಹಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.)

The noise of the marriage heaved the house and I went out to muse in solitude. The clouds were sailing fast to the east, and the moon was flying to the West.

In the dim distance the hezy horizon stood dreaming like a phantom. And the forests were all asleep.

The noise of the marriage troubled them not in the least. In that stillness of the night there crept into my ears a sweet symphony as if the song of the heavenly maids.

I looked up and I looked around. In a cloud that was sailing I beheld a form of a damsel serene as the night, fair as the morn, dark as the clouds and sweet as my thoughts and I gasped "It's my Love!"

-45 (1)-

ಜೂನ್ ೧೯ರಿಂದ ೨೨ರವರೆಗೆ ಖಾಲಿ ಹಾಳೆಗಳಿವೆ. ಜೂನ್ ೨೩ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ ಹೀಗಿದೆ: “ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯಾಸಕರವಾದ ರೈಲಿನ ಪಯಣಮಾಡಿ ನಾನಿಂದು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದೆ. ಬಂದಾಗ ಪರಿಚಿತ ಮುಖಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಸುಸ್ವಾಗತಿಸಿದುವು. ನನಗೆ ಆ ಸ್ವಾಗತ ಸ್ವರ್ಗೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಏನು ನಗೆ, ಏನು ಹರಟೆ, ಏನು ಕೂಗಾಟ, ಏನು ಕೇಕೆ, ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಕೊರಡಿಯೆಲ್ಲ ಹರ್ಷದಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸೀಟಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿದೆ”.

ಬೇಸಗೆ ರಜದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಕ್ಕೂ ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯೇ 'ಮನೆಯ ಬದುಕಿನ' ಕಡೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಇನಿತೂ ಗಮನ ಹರಿದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ವಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅತಿ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಅವಜ್ಞತವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ತಾಯತಂಗಿಯರ ಯಾವ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ನೆನಪು ಖಾತ್ರಿಯಾಗಿಲ್ಲ! ಆದರೂ ನಾನು ಊಹಿಸುವಂತೆ ಆ ಬೇಸಿಗೆಯ ರಜದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಂಗಿಯರು ತಮ್ಮ ತವರಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಕಂಡೂ ಇಲ್ಲ, ಕರೆತರಲೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಾಯಿ ಬರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಜ್ಞಾಪಕ: 'ಅವರು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದುಕೊಂಡರು' ಎಂದು. ಅವರು ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರೊಡನೆ ಏನೂ ಮನಸ್ತಾಪದಿಂದ ತವರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ನನಗೆ ಒಂದು ಕಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಂತೆ ನೆನಪು: 'ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ತವರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೂತಿದ್ದಾಳೆ. ತಾನೂ ಕೆಡುವುದಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕೆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ' ಎಂದು. ಆಗ ನನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಚೇತನವನ್ನೂ ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕತೆ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಕಂಡು, ವಿಚಾರಿಸಿ, ವಿಷಯ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಜಗಜ್ಜನನಿಯ ಇಚ್ಛೆ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕವನ ಬರೆಯುವುದು, ವಿಭೂತಿಪುರುಷರ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು, ಏನೋ ಒಂದು ಮಹತ್ತಾದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅಹಂಕಾರದ ಮಹಾತ್ಮಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿ ಉರಿಯುವುದು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಜಗನ್ಮಾತೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರು ಮುಂತಾದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರೇಯವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಲಿಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥ ವಿವೇದ ಅರ್ಥ ಅವಿವೇಕಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅರ್ಥಮೂರ್ಛಿತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಚೈತನ್ಯಾಶ್ವವನ್ನೇರಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಗುದಾರವಿಕ್ಕಿ ಏನೋ ಒಂದು ನಿಷ್ಕರ ಅತೀತಶಕ್ತಿ ಸವಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ!

೧೫ನೆಯ ತಾರೀಖು ಸೋಮವಾರ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದವನು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ.ಗೆ ಸೇರಲು ಒಂದು ಸೀಟಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿದೆ. ನನ್ನ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳು ಪಿ.ಎಂ.ಎಂ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಪಾರಾಗಲೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೂ ಪ್ರಯೋಜನಕರವೂ ಆಗುತ್ತದೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಆರ್ಟ್ಸ್ ವಿಭಾಗವನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ೧೪ರಿಂದ ೧೭ರವರೆಗೆ ದಿನಚರಿ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರುವ ಸಂಭ್ರಮದ ಓಡಾಟದಲ್ಲಿ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ? ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಹೊಸ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲವೆ ಕಾಲೇಜು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಹತ್ತುವುದು.

ಜೂನ್ ೧೮ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು, ಬೇಸಿಗೆಯ ರಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಒಂದು ಒರಟಾದ ಕರಡು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಒಂದು ನೋಟುಬುಕ್ಕಿಗೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಎತ್ತಿ ಬರೆದೆ. Sankara's Select Works ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹರ್ಷದಿಂದ ಓದಿದೆ. ಸಂಜೆ ನಾವೆಲ್ಲ ವಾಕ್ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಅಗಲಿದ್ದ ಹಳೆಯ ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪರಿಚಿತ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದೆ. ಬೇಲಿಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆದೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹೃದಯ ನಲಿದಾಡಿತು. ಮೈಸೂರನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಸಾನ್‌ಟ್ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ರಚಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಕೆರೆಯಬಳಿ ಕುಳಿತೆ. “The First Great Poet I saw” (ನಾನು ಕಂಡ ಮೊದಲ ಮಹಾಕವಿ) ಎಂಬುದಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ಓಂ! ತತ್ ತ್ವಂ ಅಸಿ!”

ಜೂನ್ ೨೯ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ತುಂಬ ಖಾಯಿಲೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಡಿ.ಎನ್.ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ನನಗೇನೂ ಅಳುಕು ಹುಟ್ಟಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯ ಸಂಚಾರವಾಯಿತು. (I felt it and my heart gave way to formless fears.) ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡು, ‘ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನನ್ನ ಮಹಾಮಾತೆ ಜಗಜ್ಜನನಿಯ ಕೈಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೆ ನನಗೆ ನಾನೆ ಅಂದುಕೊಂಡೆ: ‘ನನ್ನ ತಾಯಿ ಸತ್ತರೂ ಅವರು ಬೇರೆಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿಯೆ ಇರುತ್ತಾರೆ.’ ಓ ಸ್ವಾಮಿ, ನೀನು ನನಗೆ ತಂದೊಡ್ಡುವ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಎದೆಗೆಡದೆ ಸಹಿಸುವಂತೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು. ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ನೀನು ತಂದೆಯಂತೆ ಕಾಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಚೇತನ ಭಯಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗದಿರಲಿ. ಎಲೈ ಭಾರವೆ, ತೊಲಗಾಚೆ!’

ಜೂನ್ ೩೦ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

‘Select Works of Sankara’ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಓದಿದೆ. ಲ್ಯಾಂಬ್ ಮತ್ತು ಹ್ಯಾಜಿಲೆಟ್‌ರ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಜಾರ್ಜ್‌ಈಲಿಯಟ್‌ಳ ‘The Mill on the Flose’ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೂ ಓದಿದೆ. ರಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಎತ್ತಿ ಬರೆದೆ. ಮತ್ತು ‘ನಾ ಕಂಡ ಮೊದಲ ಮಹಾಕವಿಯ (The First Great Poet I Saw) ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಸಂಜೆ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ. ಪುರಿ ತಿನ್ನುವುದರ ಮಾತು ಬಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರರು ಆಗಲೆಯ ಪುರಿ ಕಬಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ನಾವೂ ಒಂದು ಸೇರು ಪುರಿ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು, ನಗುತ್ತಾ, ಹರಟುತ್ತಾ, ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ತಿಂದೆವು. ಹಾಸಿದಂತಿದ್ದ ಹಸುರುಹುಲ್ಲು ನಮಗೆ ಮಧುರ ಮಂಚವೇದಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಓ ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಅವ್ಯಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದ್ದು? ನಾನೇಕೆ ದುಃಖಿಸಲಿ? ಓಂ ತತ್‌ಸತ್‌ಓಂ! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ಜುಲೈ ೧ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ‘The First Great Poet I saw’ (ನಾ ಕಂಡ ಮೊದಲ ಮಹಾಕವಿ) ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಲು ಶುರುಮಾಡಿದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಬರೆದೆ. ಲ್ಯಾಂಬ್‌ನ ಕೆಲವು ಪ್ರಬಂಧ ಓದಿದೆ. ಚಾರಲ್ಸ್‌ಲ್ಯಾಂಬ್‌ಗೂ ಮಿಲಿಯಂ ವರ್ಡ್ಸ್‌ ವರ್ತ್‌ಗೂ ಇರುವ ತಾರತಮ್ಯ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದೆವು. ಸಂಜೆ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ತುಂಬ ಹಿತವಾಗಿತ್ತು. ಕೆರೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹಸುರಾದ ತೆಂಗಿನ ತೋಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಲೆದಾಡಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಟೆನಿಸನ್ ಓದಿದೆ. ಹಾಸಗೆ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಾಗಲೆ ‘Tumultuous Dream’ ಎಂಬ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದೆ.

ತಾಯೀ, ನಡಸು ನನ್ನ. ಜ್ಯೋತಿಗಳಿರಾ, ದಾರಿ ತೋರಿ. ನಿಮಗಾಗಿ ತಡವುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಆತ್ಮಬೋಧೆ ನಶಿಸದಿರಲಿ. ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕರಾಳ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ದಿಕ್ಕುಗಡದಂತಾಗಲಿ. ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್! ಓಂ!”

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ Tumultuous Dream ಎಂಬ ಕವನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಡಿಕ್ಟಿನಿಯ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರಬಂಧದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು. ಆದರೆ ವಸ್ತು ಅದರದ್ದಲ್ಲ. ನನಗಾದ ಒಂದು ಸ್ವಪ್ನದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದುದಿರಬೇಕು. ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ತುಂಬ ಖಾಯಿಲೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕಾಗದ ಬಂದಾಗಿನಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಅಂತರ್ಮನಸ್ಸು ಕದಡಿಹೋಗಿತ್ತು. ಮೇಲೆಮೇಲೆ ತಾತ್ವಿಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದು ಒಳಗೊಳಗೇ ಅವ್ಯಯ ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಕಳವಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. ನನ್ನ ಸಂಕಟವನ್ನು ಹೊರಗಡೆಹದೆ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆನಾದರೂ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಒಳಮನಸ್ಸಿನ ಕಳವಳ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಿತವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಕವನದ ಹೆಸರನ್ನು ‘ಝಮ್‌ಝಮ್‌ ಡ್ರೀಮ್’ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರೂ ಒರಟು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಹೆಸರೇ ಇದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಶುದ್ಧ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಎತ್ತುವಾಗ

ಆ ಕವನದ ಹೆಸರು 'Despair' (ನಿರಾಶೆ) ಎಂದು ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡಿದೆ. ಅವು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸತ್ತುಹೋದರೆ ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು?
ಎಂದು ಮರುಗುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಉಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗುವಂತಿದೆ 'Despair' ಕವನ.

Heave up thy mighty bosom,

O ocean vast!

Pull down each tiny blossom,

O raging blast!

Sink down, O mighty mountains;

Swallow them, Earth!

Leap forth, fire-breathing fountains

In your mad mirth!

Break! Break! Thou deep hard sky

With havoc wild!

Break! Break! Thou day's great eye,

On ruins piled!

Howl, howl! Thou groaning breath,

Like gaunt wolves hungry!

Chase life, O icy death,

Like lions angry!

Die, birds and grass and flowers;

Die the dark death!

Die, meadows, trees and bowers;

Fire, be heaven's breath!

Die, beauty, virtue, truth,

With vice and sin;

Die child-hood, boy-hood, youth,

Let old age win!

Dry up, O ponds and lakes;

Hot vapours, rise

The mighty deluge quakes

Your paradise

Devour the barges, O sea;

Let all go down!

Begone, Heavenly mercy!

Justice, come down!

Devour the earth, O Heaven;

Devour each crown!

Take all that thou hast given;

Let justice come down.

Thus I heard in my dream

Some mighty Being crying;

Thus it came like a scream

Of some dark Death dying!

೧೯೨೪ನೆಯ ಜುಲೈ ೨ನೆಯ ತಾರೀಖು ಬುಧವಾರದ ದಿನ ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ-ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ- ಒಂದು ಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ದಿನ. ಮಹಾರಾಜ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣ ಐಯಂಗಾರರು ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಬಂದು ನೋಡುವಂತೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಉರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಅವರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದಾಗ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಆಗ ವೈಸ್‌ಭಾನ್ಸಲರ್ ಆಗಿದ್ದ ಬ್ರಜೇಂದ್ರನಾಥ ಶೀಲ್ ಅವರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಹೋಗಿ ಕಂಡೆ. ಅನೇಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆದಮೇಲೆ, ಅವರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷೋಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಬಂದಿದ್ದ ಐರಿಷ್‌ಕವಿ ಜೇಮ್ಸ್‌ಎಚ್.ಕಸಿನ್ಸ್‌ಅವರ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು.

ಆ ಬುಧವಾರ ದಿನಚರಿ ಇಂತಿದೆ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣ ಐಯಂಗಾರ್ ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೆ ಅನೇಕ ಮಾತುಕತೆಯಾದಿತ್ತು, ಶ್ರೀ ಕಸಿನ್ಸ್‌ಅವರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಸಲಹೆಯಿತ್ತರು. ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆಯೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವಾಫ್ ಕ್ವಾರ್ಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಿಡಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದಿದ್ದರು. ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಾನು ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋದೆ. ಆ ಭೇಟಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬರೆದರೆ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧವೇ ಆಗುತ್ತದೆ (To write about the visit it may take an essay) ಅವರೊಬ್ಬ ಸುಧಾರಕ ಮನೋಧರ್ಮದವರಾಗಿ ನನಗೆ ಕಂಡುಬಂದರು. ಆ ಮನೋಧರ್ಮ ಅವರಿಗೆ ಅಡಚಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಸದ್‌ವಿಮರ್ಶಕರನ್ನಾಗಲಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಭಾವಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ. (But I found in him a reforming spirit which did not allow him to be a good critic or encourage my thoughts and sentiments). ಈ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನೇ ಬರೆಯುವ ಇಚ್ಛೆ ನನಗಿದೆ. (I hope I will write an essay about this visit). ಸಂಜೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಮುನ್ನಡೆಸು, ತಾಯಿ! ಮಹಾ ಜ್ಯೋತಿಗಳಿರಾ, ದಾರಿ ತೋರಿ!”

ಶ್ರೀಯುತ ಕಸಿನ್ಸ್‌ಅವರು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿದು ನಿಷಾದ್‌ಬಾಗ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ ಗೆಸ್ಟ್‌ಹೌಸ್‌ಗೆ ಹೋದೆವು, ನಾನೂ, ಮಲ್ಲಪ್ಪ. ಸ್ಥಳ ಏಕಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ಉದ್ಯಾನಸೌಂದರ್ಯದ ಮಧ್ಯೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗಾಬರಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವ

ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭವ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಆ ಕಟ್ಟಡ, ಅದರ ಶಿಸ್ತು ಒಬ್ಬ ಅನುಚರ ನೌಕರ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಉದ್ಧ ಸೋಫಾದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ, ನನ್ನ ಹೆಸರು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಚೀಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಹೋದನು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಅವನು ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೂ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಸಣ್ಣದನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕಾದೆವು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅನುಚರ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರು ಕೂತಿದ್ದ ಸ್ಥಳ ನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಹೋದ. ನಾನು ಮುಂಬಂದು ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸೋಫಾದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆ, ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಗಳ ಅನಂತರ. ನಾನು ಏತಕ್ಕೆ ಬಂದೆ, ಯಾರ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ, ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮುಗುಚಿ ಮುಗುಚಿ ನೋಡಿದರು. ಮತ್ತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನನ್ನನ್ನು ಆಪಾದಮಸ್ತಕ ನೋಡಿದರು. ನಾನು ಸ್ವದೇಶೀ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಿ ಟೋಪಿಗಳನ್ನು ಬೆಂಕಿಗೆ ಎಸೆದಂದಿನಿಂದ ಖಾದೀ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ: ಖಾದಿ ಟೋಪಿ, ಖಾದಿ ಷರಟು, ಖಾದಿ ಕೋಟು, ಖಾದಿ ಪಂಚೆ.

ಕಸಿನ್ಸ್ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನದ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೆ ಮಾತಾಡಿದರು: “ಏನಿದೆಲ್ಲ ಕಗ್ಗೆ? (What is all this stuff?) ನಿಮ್ಮ ಮೈಮೇಲೆ ನೋಡಿದರೆ ತಲೆಯಿಂದ ಕಾಲಿನವರೆಗೂ ಸ್ವದೇಶೀ ವಸ್ತ್ರಗಳೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಇದು ಮಾತ್ರ ಸ್ವದೇಶಿಯಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಬರೆದಿದ್ದೀರಾ?”

ಅವರ ಆ ಧ್ವನಿಗೂ ಭಂಗಿಗೂ ನನಗಾಗಲೆ ಮುನಿಸು ಬರತೊಡಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಇತರ ನನ್ನ ಭಾರತೀಯ ಮಿತ್ರರೂ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದಂತೆ, ಅವರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟಿದ್ದ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ತೇಜೋವಧೆಯಾದಂತಾಗಿ ನಿರಾಶೆಯಾಯಿತು. ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಗಲೆ ‘ಅಮಲನ ಕಥೆ’ಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಒಂದೆರಡು ಕವನ ಬರೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದೆನಾದರೂ ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮಲೆತವನಂತೆ ಉತ್ತರಿಸಿದೆ: “ಇಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ, ಉದಾತ್ತ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಉನ್ನತ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಭಾಷೆಯ ಮಟ್ಟ ಬಹಳ ಕೀಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಛಂದಸ್ಸೂ ಹಳೆಯ ಕಂದಾಚಾರದ ಛಂದಸ್ಸು. ವೃತ್ತ, ಕಂದ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿರುವ ಛಂದೋ ವೈವಿಧ್ಯ ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲ.”

ಈಗ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅವಿವೇಕವಾಗಿಯೂ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿಯೂ ಧೂರ್ತವಾಗಿಯೂ ತೋರುವ ನನ್ನ ಆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಪರಿಣತ ಮನಸ್ಸಿನವರೂ ಅನುಭವಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಅವರು ಸೌಮ್ಯ ಸಾಂತ್ವನಕರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದರು: “ಹಾಗಲ್ಲ. ಯಾವ ಭಾಷೆಯೂ ತನಗೆ ತಾನೆ ಅಸಮರ್ಥವಲ್ಲ. ಸಮರ್ಥನೊಬ್ಬನು ಬರುವತನಕ ಮಾತ್ರ ಅದು ಅಸಮರ್ಥವೆಂಬಂತೆ ತೋರಬಹುದು, ಅಸಮರ್ಥರಿಗೆ, ಸಮರ್ಥನು ಬಂದೊಡನೆ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅದು ಎಂತಹ ಅದ್ಭುತವನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲದು. ಈಗ ನೋಡಿ. ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದಂತೆಯೆ ಅದೂ ಇತ್ತು. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ರಾಕೂರರು ಬಂದರು. ಹೊಸಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು. ಹೊಸ ಛಂದಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ನೊಬೆಲ್ ಬಹುಮಾನವೂ ಬಂದಿತು! ಹಾಗೆಯೆ ನೀವು ಹೊಸಹೊಸ ಛಂದಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಹೊಸಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಬೇಕು. ನೀವು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ತೋರಿ ಬಂದರೆ ನಾವು ಅದನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ರವೀಂದ್ರರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿರುವಂತೆ. ನೀವು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಸೃಜನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲಾರಿರಿ. ಅದು ನಿಮಗೆ ಪರಭಾಷೆ. ಹುಟ್ಟಿನೊಡನೆ ಬಂದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತಮ ಸೃಜನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬಲ್ಲದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಂತೂ ಉತ್ತಮ ಸೃಜನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾರಿಗೂ ಪರಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಓದುವ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ, ಅದೆಂತಹ ನಗೆಪಾಟಲ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂಬುದು.”

ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವಿವೇಕದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ವಾಪಸು ಕೊಟ್ಟು ಬೀಳ್ಕೊಂಡರು. ನಾನು ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಅತ್ಯುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಕುಪಿತ ಚಿತ್ತಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆಬಂದೆ.

ಹೊರಗಡೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ನನಗಾದ ತೇಜೋವಧೆ ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೊರಗಡೆಹದೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೆ. ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರು ಸ್ವದೇಶೀ ಚಳವಳಿಗಾರರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ವದೇಶಿ ಭಾಷೆಯಾದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಬರೆದರೆ ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ದೇಶಭಕ್ತಿದ್ಯೋತಕ ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದರೆಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದೆ.

ಆದರೆ ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರ ಹಿತವಚನ ಮೇಲೆಮೇಲೆಕ್ಕೆ ತಿರಸ್ಕೃತವಾಗಿದ್ದರೂ ಸುದೈವದಿಂದ ನನ್ನ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞೆ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಯೂ ಆ ಸುಸಂಧಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕಂದನನ್ನು ತನ್ನ ಹಾಲೆದೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡಳು!

ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗಲೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವಿತೆಯನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾ ಗುನುಗುತ್ತಾ ಬಂದೆ. ನನ್ನ ಕೊರಡಿಯ ಸಹನಿವಾಸಿ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಅದನ್ನು ರಾಗವಾಡಿ ಹಾಡಿದಾಗ ನನಗೆ ಉಂಟಾದ ಹಿಗ್ಗನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ಅವರ ರಾಗದ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಕವಿತಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಾರೋಪ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಬೆನ್ನನ್ನು ನಾನೇ ತಟ್ಟಿಕೊಂಡೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸುವ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನರಚನೆಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸವ್ಯಸಾಚಿಯಾಗುತ್ತೇನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ೧೯-೨೫-೨೬ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ರಚನೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತುದನ್ನು ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿಯೂ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನ ರಚನೆ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ರುಚಿ ಮತ್ತು ಅಭಿರುಚಿ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಂಧಿಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಗಳ ಸೆಳೆದಾಟ, ಹೋರಾಟಗಳೂ, ಆಗ ಕವಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಾನು, ಇತರ ಯಾರ ಮತ್ತು ಯಾವ ಚಳವಳಿಯ ಅರಿವೂ ಸಂಪರ್ಕವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಏಕಾಂಗಸಾಹಸಿಯಾಗಿ ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ನಿರ್ಣಯಗಳೂ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ.

ಜುಲೈ ೨ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಹಾಳೆ ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ.

ಜುಲೈ ೪ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಎದ್ದೆ. ಗೀತಾತ್ಮಕವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ‘The poet and Children’[1] ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳ ಒಂದು ವಚನಕವನ ರಚಿಸಿ, ಅದನ್ನು Indian Review ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಮದರಾಸಿಗೆ ಕಳಿಸಿದೆ. ಅದು ಅಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿಂದೇನೂ ಅಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಅನೇಕ ಸಾರಿ ನನ್ನ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಾಪಸು ಕಳಿಸಿದ್ದರು, ಇಲ್ಲವೆ ಕನಡಬುಟ್ಟಿಗೆ ಎಸೆದಿದ್ದರು. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಶಂಕರರ ಕೆಲವು ಕೃತಿ ಓದಿದೆ. ಇವೊತ್ತು ‘Milton and His Poetry’ ಪುಸ್ತಕ ಕೊಂಡೆ. ನಾನು, ತಮ್ಮಯ್ಯ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಚಿತ್ರ ‘ರೋಮಿಯೋ-ಜೂಲಿಯಟ್’ ತುಂಬ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿಯೂ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ನನಗಂತೂ ತುಂಬಾ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾದುವೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಲವು ನೈಸರ್ಗಿಕ ದೃಶ್ಯಗಳು-ಉಷ್ಣಕಾಲ, ಚಂದ್ರೋದಯ ರಾತ್ರಿ ಸರೋವರಗಳು, ಉದ್ಯಾನಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಣಯ ಸನ್ನಿವೇಶದ ದೃಶ್ಯ! ಸಿನಿಮಾ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯೆ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದಾಗಲೂ ನಾನು ‘Milton and His poetry’ ಓದಿದೆ. ಓಂ! ವಿಶ್ವಮಾತೆಯೆ, ನನ್ನ ನಡೆಸು. Sweet, sweet, Swami Vivekananda, thou art sweet, sweet more than heaven.”

ಜುಲೈ ೫ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಎಂ.ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ಎಂ.ಬಸವರಾಜು ಅವರಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗದ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. (ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.) ‘ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಘ ಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟಿ ‘ವೆರಿಟಿ ಸಂಪಾದಿತ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್’ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಸಂಜೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ತೀರಿಕೊಂಡ ತಾರೀಖು ತಿಳಿಯಲು ಲೈಬ್ರರಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ‘The Vedanta Sutras With Shankara’s Commentary’ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಸುಮಾರು ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು, ಆಮೇಲೆ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ವಾಕ್ ಹೋದೆ. ರಾತ್ರಿ ‘Milton and His poetry’ ಓದಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಆನಂದಮಯ ಹೃದಯನಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋದೆ. (Meditating upon the sweet and great Spirio of The WHOLE slept with a sweet heart.)

ತಾಯಿ, ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೆ ಬದುಕುತ್ತಿರುವೆ! ನಾನು ನೀನೆ ಆಗಿರುವೆ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗಿರುವ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ! ಜಯ್ ಜಗಜ್ಯೋತಿಗಳಿರಾ! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್! ಓಂ!”

ಜುಲೈ ೬ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಎಣ್ಣೆಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿಬಂದು ‘The Mill on the Floss’ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಎಂ. ತಮ್ಮಯ್ಯ ಬಂದರು. ನಾವೆಲ್ಲ ಪಿ.ಟಿ.ಐ. ಬುಕ್ ಡಿಪೋಗೆ ಹೋದೆವು. ಅವರು ‘Mill on the Floss’ ಕೊಂಡರು. ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಬೆಲೆ ವಿಚಾರಿಸಿದೆವು. ನಾನು ‘Introduction to English Literature’ by Henry Hudson (ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದದಿಂದಲೂ ಕುತೂಹಲೋತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ ಓದಿದೆ. ‘ಕಿಂಗ್‌ಲೀರ್’ ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಕವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹ್ಯಾಜಿಲೆಟ್ ಬರೆದ ಪ್ರಬಂಧ ಓದಿದೆ. ಮಲಗುವಾಗ ಶ್ರೀ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ; ಅವಳು ನನ್ನ ಹೃದಯ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ, ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ಅನುದಿನವೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ಪೂರ್ಣಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದೆ. ಓ ತಾಯಿ, ನಿನ್ನ ತೊಡೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊ. ವಿವೇಕಾನಂದ-ಪರಮಹಂಸ.”

ಜುಲೈ ೭, ೮, ೯ನೆಯ ದಿನಚರಿಯ ಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕನ್ ಕವಿ ‘ವ್ಹಿಟ್ಟಿಯರ್’ನನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಲೇಖನವಿದೆ!

ಜುಲೈ ೧೦ನೆಯ ಗುರುವಾರ, ೧೯೨೪ನೆಯ ದಿನಚರಿಗೆ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಈ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಅದು ಉಳಿದು ಈಗ ನನಗೆ ದೊರೆಯದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಆ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಶೈಲಿವಾಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಕಪುರುಷನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನೇ ನಂಬಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹಾಗೆ ಬರೆದನೋ ಆ ದೇವೀ ಸರಸ್ವತಿಗೇ ಗೊತ್ತು! ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೆ ಕೊಟ್ಟು ತರುವಾಯ ಅದರ ಅನುವಾದ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

This is the precious day for which I was striving for a time when I received inspiration to write in my own language in a different style so as to bring I think a new era in the annals of Kannada literature. I have rebelled against convention in the sense that I have followed my own metre etc. The them is my theme which I would have otherwise written in English. I composed a tiny beautiful poem and I named it ‘PUVA’ of (‘The flower’) It was hailed by my friends and casual admirers. Many for the music, few for the them and still few for the new style. “Mother, guide me! Let thy fire burn in my heart! Vande Swami Vivenkandam!”

“ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ, ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ, ಒಂದು ನೂತನ ಶಕವನ್ನೇ ತರುವಂತೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ದೂರವಾದ ಬೇರೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡಾಗ ನನ್ನ ನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣಗುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಅದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಮೂಲ್ಯ ದಿನ. ನಾನು ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ದಂಗೆಯೆದ್ದಿದ್ದೇನೆ, ಯಾವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ, ನನ್ನದೇ ಆಗಿರುವ ಛಂದಸ್ಸು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಲ್ಲಿ. ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನವೆ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಸುಂದರ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ‘ಪೂವು’ ಎಂದು ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಇತರ ಕೆಲವು ಪರಿಚಿತರೂ ಅದನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದೇ ಹೊಗಳಿದ್ದು! ಅನೇಕರು ಅದರ ನಾದ ಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ, ಕೆಲವರು ಅದರ ವಸ್ತುಭಾವಗಳಿಗಾಗಿ, ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಅದರ ನೂತನ ಶೈಲಿಗಾಗಿ. ತಾಯಿ ದಾರಿ ತೋರು! ನಿನ್ನ ಅಗ್ನಿ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಲಿ! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಅಂತಹ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾದ ಧೀರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ವೀರ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರವಾದ ಆ ‘ಪೂವು’ ಕವನವನ್ನು ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ಕನಿಕರ ಪಡುವಂತಿದೆ! ಅಷ್ಟು ಬಡಕಲು, ಅಷ್ಟು ಸೊಂಟಮುರುಕ! ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯೂ ಅದುವರೆಗಿನ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗದ ಮುಂದೆ ಬರಿಯ ಅಂಬೆಗಾಲು, ತಿಪ್ಪತಿಪ್ಪದಂತಿದೆ! ವಿದೇಶೀ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಅಷ್ಟಾದರೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಬಲ್ಲ ಕವಿಗೆ ತನ್ನ ನುಡಿಯನ್ನೇ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿಯಾದರೂ ಬಳಸಲಾರದಷ್ಟು ದಾರಿದ್ರ್ಯವಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪದ್ಧತಿ ಎಂತಹ ಗುಲಾಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಮತ್ತೇಕೆ ಆ ಉನ್ಮೇಷನ? ಆ ಸಂತೋಷ? ಅಷ್ಟೊಂದು ಹೆಮ್ಮೆ? ಆ ಪದ್ಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ? ಅದನ್ನು ಇಂಪಾಗಿ ಹಾಡಿ ಭಾವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಹೃದಯರಲ್ಲಿ ಸಂವಹನ ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇರಬಹುದು. ಆದರೂ ಆ ಕಾರಣ ಸಾಲದಾಗಿದೆ. ಈಗ ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಕವನದ ಭಾಷಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಅದರ ಹಿಂದಿರುವ ಕನ್ನಡ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಸ್ವರೂಪರಹಸ್ಯ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞಾಗೋಚರವಾದುದರಿಂದಲೇ ಕವಿಗೆ ಅಂತಹ ಆತ್ಮಪ್ರತ್ಯಯವೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೂತನ ಶಕಾರಂಭ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಭರವಸೆ ಮೂಡಿದುದು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾವಗೀತೆಗಳ ನಾನಾರೂಪದ ವೈವಿಧ್ಯದ ಪ್ರಯೋಗತಃ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ನನಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಫುರಿಸಿರಬೇಕು. ಟೈಮೀಟರ್, ಟೆಟ್ರಾಮೀಟರ್, ಪೆಂಟಾಮೀಟರ್, ಹೆಕ್ಟಾಮೀಟರ್ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ, ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ, ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ, ಐದು ಮಾತ್ರೆಯ, ಆರುಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದೆಂಬ ತತ್ತ್ವ ಗೋಚರವಾಗಿ ಆ ಧೀರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ವೀರೋಕ್ತಿ ಹೊಮ್ಮಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ! ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಇನ್ನು ಕೆಲವೇ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್, ಸಾನೆಟ್, ಬ್ಯಾಲೆಡ್ ಮೀಟರ್ಸ್ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಅದೇ ಬಡಕಲು ಸೊಂಟಮುರುಕ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಗಮನಿಸಿ ಓದತೊಡಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನನ್ನು ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಲಯವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆ, ಕರಿಬಸಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಅರ್ಥಟೀಕಾದಿಸಹಿತ-‘ಜೈಮಿನಿಭಾರತ’ದ ಸಹಾಯದಿಂದ.

ಪೂವು

ಎಲೆ ಪೂವೆ ಆಲಿಸುವೆ!

ನಾ ನಿನ್ನ ಗೀತೆಯನು||

ಎಲೆ ಪೂವೆ ಸೋಲಿಸುವೆ!

ನಾ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನು||ಪಲ್ಲವಿ||

ಮಜ್ಜನವ ಮಂಜಿನೊಳು
ನೀ ಮಾಡಿ ನಲಿವಾಗೆ
ಉಜ್ಜಗದಿ ಸಂಜಿಯೊಳು
ನರರೆಲ್ಲ ಬರುವಾಗೆ||

ತಳಿಯೊಳಗೆ ಕೋಕಿಲೆಯು
ಕೊಳಲನ್ನು ನುಡಿವಾಗೆ
ಎಳೆದಾದ ರವಿಕಿರಣ
ಇಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆವಾಗೆ||

ಕವಿವರನು ಹೊಲಗಳಲಿ||
ರವಿಯಿಂದ ತೊಳಗುತಿಹ
ಭುವನವನು ಸಿಂಗರಿಸಿ
ಸವಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗುತಿಹ||

ಅಲರುಗಳ ಸಂತಸದಿ
ತಾ ನೋಡಿ ನಲಿವಾಗೆ
“ನಲಿ” ಪೂವೆ ಎನ್ನುತಲಿ
ರಾಗದಿಂ ನುಡಿವಾಗೆ||

ಗೀತವನು ಗೋಪಾಲ
ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳದೊಳು
ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ನುಡಿವಾಗೆ
ನಾಕವನು ಸೆಳೆಯುತ್ತ||

ವನದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು
ಇನನನ್ನು ಸವಿಯಾಗಿ
ಮನದಣಿವ ಗೀತದಿಂ
ಮನದಣಿಯೆ ಕರೆವಾಗೆ||

ಮೋಡಗಳು ಸಂತಸದಿ
ಮೂಡುತಿಹ ಮಿತ್ರನನು
ನೋಡಿ ನೋಡಿ ನಲಿಯಲು
ನಾಡ ಮೇಲ್ ನಡೆವಾಗೆ||

ಮುಂಜಾನೆ ಮಂಜಿನೊಳು
ಪಸುರಲ್ಲಿ ನಡೆವಾಗೆ||

ಅಂಜಿಸುವ ಸಂಜೆಯೊಳು

ಉಸಿರನ್ನು ಎಳೆವಾಗ||

ಎಲೆ ಪೂವೆ ಆಲಿಸುವೆ

ನಾ ನಿನ್ನ ಗೀತೆಯನು

ಎಲೆ ಪೂವೆ ಸೋಲಿಸುವೆ

ನಾ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನು||

[1] ಈ ವಚನಕವನ ನನ್ನ ಒರಟು ಕರಡು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

-45 (2)-

ಈ ಮೊದಲ ತೊದಲ ಕವನವು ಉತ್ತಮ ಕವಿತೆಗೆ ಭಾಷಾಪ್ರಭುತ್ವ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಬರೆದಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ನನಗೆ ಭಾವಾಂಶ ಕಲ್ಪನಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಸಂಪತ್ತಿ ಇರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ; ವಿದೇಶಿಭಾಷೆಯಾದರೂ ರೂಪಾಂಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಎಷ್ಟೇ ದೋಷ ನ್ಯೂನತೆಗಳು ಇದ್ದರೂ, ಅಷ್ಟೇನೂ ಕೆಳಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿದೆ. ಆದರೆ, ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಮೇಲೆಯೂ ನನ್ನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕವನವು ಏಕೆ ಹೀಗಿದೆ? ನನ್ನ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಭಾವಾಂಶ ಚಿಂತನಾಂಶ ಕಲ್ಪನಾಂಶಗಳ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ರೂಪಾಂಶದ ಕೊರತೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳ ಅಭಾವವೂ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೆ ನಿದರ್ಶನ ಸಹಿತ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. 'ರೀತಿರಾತ್ಮಕವ್ಯಸ್ಯ' ಎಂಬುದು. ವಸ್ತು, ಅಲಂಕಾರ, ರಸ, ಧ್ವನಿ ಎಲ್ಲವೂ ವಿನಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. 'ರೀತಿ'ಯ ಕೊರತೆಯಿಂದ. ಪದಸಂಪತ್ತಿ ಭಾಷಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯ, ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗೆ. ಈ ಭಾಷಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಪದಸಂಪತ್ತಿಯ ಅಭಾವವೆ ಮೂಲಕಾರ 'ನವ್ಯ' ಕವಿತೆಯ ಉಗಮಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಅದರ ನೀರಸ ಅಖಚಿತ ನಿರುಪಯುಕ್ತತೆಗೂ, ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ, ಕೆಲವರಲ್ಲಾದರೂ.

'ಪೂವು' ಎಂದು ಕವನಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನ ತಡವರಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ, (ಕಾಗದ ತಂದು ಜೋಡಿಸಿ, ಕತ್ತೆಕಾಗದದ ರಟ್ಟು ಹಾಕಿ, ನಾನೆ ಹೊಲಿದು ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ನೋಟುಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿ ಆ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ 'ಪುಷ್ಪಗೀತೆ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಇಲ್ಲಿಯೆ ನನ್ನೆದುರಿಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಲಳ ಪುಟಗಳಿವೆ. ೧೦-೨-೧೯೧೪ರಿಂದ ೧೦-೮-೧೯೧೪ರವರೆಗೆ ಬರೆದ ಕವನಗಳು ಅದರಲ್ಲಿವೆ. ದೊಡ್ಡವು ಚಿಕ್ಕವು ಸೇರಿ ೨೭ ಕವನಗಳಿವೆ. ಅಂದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಜೋರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಒಂದೆ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ೨೭ ಕವನಗಳು ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು, ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ಸದೃಶ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಅನುಕರಣೆಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ಛಂದಸ್ಸಿನ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದ ಪೀಡೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿಲ್ಲ; ಒಂದೆರಡು ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್‌ಅನುಕರಣ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನುಳಿದು.) ನನ್ನ ಆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ 'ಪುಷ್ಪಗೀತೆ'ಯನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿದ್ದ ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. ನಾನಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ವಂದನೆಗಳೊಡನೆ ಹಿಂದಿರುಸ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಆ ಕಸದ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ರಸವನ್ನು ಕಾಣುವ ಸಹೃದಯ ಸುಹೃದಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಕೆಲವು ಕವನಗಳ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಪೂವು' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ವು' ಅನ್ನು ಹೊಡೆದುಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. 'ಕೊಳಲನ್ನು ನುಡಿವಾಗ' ಎನ್ನುವ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು 'ಕೊಳಲುಲಿಯನುಲಿವಾಗ' ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೆ 'ಎಳೆದಾದ ರವಿಕಿರಣ' 'ಇಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆವಾಗ' ಎನ್ನುವುದನ್ನು 'ಎಳೆದಾದ ರವಿಕಿರಣ! ವಿಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆವಾಗ' ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಎಳ' ಎಂದೇ ಬರೆಯಬೇಕು! 'ಇಳೆ'ಯನ್ನು ಸಂಧಿ ಬಿಡಿಸಬಾರದು! 'ಕವಿವರನು ಹೊಲಗಳಲಿ' ಎನ್ನುವ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ

'ಕವಿವರನು' ಎನ್ನುವ ಪದಕ್ಕೆ ಅಡಿಗೀಟು ಹಾಕಿ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಚಿಹ್ನೆ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಿರಬೇಕು 'ಕವಿವರ' ಯಾರು ಎಂದು! 'ನಾನೆ' ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಧಾಷ್ಟ್ಯ ನನಗಿದೆ ಎಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ನನ್ನ ಹೊರನೋ! 'ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳದೊಳು' ಎನ್ನುವ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರೆಯ ಅಭಾವವನ್ನು ಅವರು ಕಂಡುಹಿಡಿದು 'ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಾನದೊಳು' ಎಂದು ತಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. 'ಮನದಣಿವ ಗೀತದಿಂ' ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ 'ಮನವೊಲಿವ' ಎಂದು ತಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸೂಚಿಸಿ ಈ ಕವನ 'ಪಾಸಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣದ ಪೆನ್ಸಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೈಟ್ ಮಾರ್ಕ್‌ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ 'ಪುಷ್ಪಗೀತೆ'ಯಲ್ಲಿರುವ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ತಿದ್ದಿ ರೈಟ್ ಮಾರ್ಕ್‌ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ರೈಟ್‌ಮಾರ್ಕ್‌ಹಾಕಿರುವ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನೂ ಕವನಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಉದಾಹರಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅವರ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮಹಾದಾರ್ಯವನ್ನು ನೆನೆದರೆ ನನಗೀಗ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು, ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟು ಪ್ಯಾಂಟು ಪೇಟ ಧರಿಸಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರೊಫೆಸರುಗಳಂತೆಯೇ ಇದ್ದರೂ, ಹಳೆಯಪಂಡಿತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಆ ತೆರನ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಕರುಣೆ ಪ್ರೀತಿಗಳೆ ಹೃದಯ ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳಾಗಿದ್ದುವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ! ತರುಣನಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹ-ಭಂಗವಾದೀತೆಂದು ಹೆದರಿಯೆ ಬೆನ್ನುತಟ್ಟಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದಂತಿದೆ!

ಮತ್ತೊಂದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯ: ಆ ಕವನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬರೆದಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಎತ್ತಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರತಿಪಂಕ್ತಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೀಟು (I) ಪ್ರತಿಪದ್ಯದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗೀಟು (II) ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ್ದೆ! ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ; ಇನ್ನು ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ೧ ಮತ್ತು ೨ರಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಕ್ರಾಂತಿ ಮಾಡಲು ಹೊರಟ ತರುಣಕವಿಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಭ್ರಾಂತಿಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವುದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಸುಲಭವಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲವೆ?

ಜುಲೈ ೧೧ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

'ಪೂವು' ಬರೆದ ಮರುದಿನದ್ದು: "ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ವಿರಾಮ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಶತಪಥ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದೆ 'Dawn' ಕುರಿತು. ಅದಕ್ಕೆ 'ಅರುಣೋದಯ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಗಳು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಕವಾಗಿಲ್ಲ, ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಂತೆ; ಆದರೆ ಅವು ಮನೆಮಾತಿನಂತೆ ಸರಳ. ಹಿರಿಯರಿಗೂ ಕಿರಿಯರಿಗೂ ರಚಿಸುವ ದಿನದಿನದ ಬದುಕಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆ ಕುರಿತವು. (My Kannada lyrical poems are not so pedantic as the epic poetry, but they are simple and homely, and treat the everyday subject matter in which young as well as old is interested.) ಪೌರಾಣಿಕ ಕಾವ್ಯರೂಪಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯವನ್ನರಿಯದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವು ತಮ್ಮದೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಒಂದು ನೂತನ ವಿಧಾನವಾಗಿವೆ. ಅಥವಾ ಕೆಲವಾದರೂ ಇದ್ದರೂ ಅವೂ ಪುರಾಣಕಾವ್ಯದತ್ತಲೆ ಓಲುತ್ತವೆ, ವಿಷಯ, ವಸ್ತು ಮತ್ತು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ, (They are, so to say, a different variety in Kanarese literature which knows nothing but the epic form of poetry. Or if there be some they lean almost towards epic form and theme.) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆಯೆ ಹೊರತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲುಮಟ್ಟದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಎಂದೂ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕೆಂಬುದೆ ನನ್ನ ಮಹಾದಾಶೆ. (Nature in Kanarese literature is simply taken for its beauty in some stanzas of the epics. Kanarese has never dealt with it in any higher sense. And my ambition is to deal with Nature as the English poets have dealt with.)"

ಆ 'ಅರುಣೋದಯ' ಕವನದಲ್ಲಿ ಆರಾರು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಏಳು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದ ಪಿಡುಗು ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. 'ಪೂವು' ಕವನದಲ್ಲಿ ಐದು ಮಾತ್ರಗಳ ಗಣವಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರಗಳ ಗಣದ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಖಚಿತ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ.

‘ಪರದಂ ತೆ ಧರೆಯೊಳು ಮಿರುಗುವೆ’ ಎಂಬಂತಹ ವಿಷಮ ವಿಭಜನೆಯೂ ಇದೆ. ಭಾಷೆಯಂತೂ ಬಡಕಲು: ಅದರ ಮೊದಲಿನ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾದರಿಗಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

ಅರುಣೋದಯವೇ ಅರುಣೋದಯವೇ|
ಕರುಣಾಸಾಗರನೆಳನಗುವೇ|
ಗಿರಿಗಳ ಶಿಖರದಿ ಮರೆಯುವ ದಯವೇ|
ಪರದಂತೆ ಧರೆಯೊಳು ಮಿರುಗವೇ||

* * *

ಅರುಣೋದಯವೇ ಅರುಣೋದಯವೇ|
ಅರಳುವ ಪುಷ್ಪದಿ ಪರಮಪುರುಷನ ತೋರುವೇ||
ಮಿಸುನಿಯ ಧೂಳಿಯ ಮುಸುಕಿದ ತೆರೆದಲಿ|
ಮೋಡಗಳಂಬರ ತುಂಬಿಹವು||
ಪಸುರಿನ ವಸನವ ಧರಿಸಿದ ತೆರೆದಲಿ|
ಕಾಡುಗಳವನಿಯ ತುಂಬಿಹವು||
ಅರುಣೋದಯವೇ.....

೧೧-೭-೧೯೯೪

ಜುಲೈ ೧೯ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನಚರಿ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ೧೩ನೆಯ ತಾರೀಖಿನದು ಇಂತಿದೆ:

“ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಿಪಾಯಿದಂತೆಯ ಒಂದು ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೋಲ್ಡರುಗಳೂ ಸಿಪಾಯಿಗಳೂ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು (Kashmir gate) ಭೇದಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಆಗ ಒಂದು ಲಾವಣಿ (Ballad) ರಚಿಸಿದೆ, ‘The Fatal Torch’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಧಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿಲಾಲು ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ಸೈನಿಕನಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸೈನಿಕನಿಗೆ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸಾಯುವ ಸೈನಿಕನಿಂದ ಬದುಕಿರುವ ಸೈನಿಕನಿಗೆ ಸಾಗಿ ಸಾಗಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಹಿಲಾಲು ಕೋವಿಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ಬಿರಿಯುವ ಕೆಲಸ ಸಾಗಿಸಿತ್ತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ‘ಪ್ರಕೃತಿ ಗೀತೆ’ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯ ಸಹನಿವಾಸಿ ಮಿತ್ರರಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಾಡಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಸೈಕಾಲಜಿ ಮತ್ತು ಲಾಜಿಕ್ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡೆ. ಓಂ, ದಿವ್ಯಮಾತೆ, ನಿನ್ನೆದೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೋ! ನಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತದಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಾಗಿ ನಾನು ಪರಮಾನಂದವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವಂತಾಗಲಿ! ಪ್ರಾಚೀನ ಜ್ಯೋತಿಗಳಿರಾ, ನಿಮಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ! ಓಂ, ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಆ ಎರಡು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲಾವಣಿ, ಸೈನಿಕ ಶಸ್ತ್ರ ವಸ್ತ್ರಧಾರಿಯಾದ ಐರೋಪ್ಯ ಸೇನಾನಿಯಂತೆ, ಧೀರಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಗೌರವಾಸ್ಪದವಾಗಿ ನಿಂತರೆ, ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕವನ, ಉದಾತ್ತ ಭಾವಾಂಶವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೂ, ರೂಪಾಂಶದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕನಿಕರಣೀಯವಾಗಿ ಬಡಕಲಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೂ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲದೆ ಹರಕಲು ಕೊಳೆಬಟ್ಟೆ ತೊಟ್ಟು ಸಣಕಲು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಪುರೋಹಿತೋಪಾಧ್ಯಾಯನಂತೆ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ! ಆದ್ದರಿಂದ, ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶಿಸಿ ತಾಯಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅವಮಾನ ಮಾಡಲು ನನಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲ:

THE FATAL TORCH

(Blowing in the Kasmiri Gate at Delhi)

Then the fatal signal flashed
To blow in the Kasmir porch;
Soldier after soldier dashed
And the foremost held the torch.
But the rebels from the walls
Sent wildly shell after shell;
And the angry bursting balls
Around them shattered and fell.

Ere they felled the foremost runner
Another held his spot;
Ere he fell, by another gunner
The burning torch was caught.
The wounded as they were lying
Lifted up the burning brand;
And they saw as they were dying
The brand pass from hand to hand

Like lightnings the canons flashed,
Like thunder the shells rumbled;
And like rain-drops the shots dashed,
And like trees the soldiers tumbled.
But amidst such fiery storm
Never stooped the fatal brand,
For it moved from arm to arm,
And it flew from hand to hand.

From the dead to the dying,
From the dying to the standing
It swiftly went on flying
Towards its fatal landing.
Indian and English fell
Like brothers side by side;

And there was no one to tell

Each..... a different hide.

(ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವ ಪದ ಅಥವಾ ಪದಗಳು ಏನು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ)

And the gate at last was shattered,

And the brand was still flying;

Its stone-timbers wildly battered

Both the dead and the dying!

Wild was the charge they made,

Wild was the fate they met;

But their glory shall never fade,

And their courage we ne'er forget!

ಜುಲೈ ೧೪ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಕಳೆದ ಸಂಜೆ ನಾನು, ಎಚ್.ಕೆ.ವೀರಪ್ಪ ನಿಷಾದ್‌ಬಾಗಿಗೆ ವಾಕ್ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಅಗಲೆ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಚಂದ್ರನು ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರಿದ್ದನು. ಮೋಡಗಳು ಮೂಡಲ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದವು; ಚಂದ್ರನು ಪಡುವಲಕ್ಕೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾರೆಗಳು ಅರ್ಧಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸವಿಗಣ್ಣಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು ಪೃಥಿವಿಯ ಕಡೆಗೆ. ದೃಶ್ಯ ನನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ರಸದರ್ಶನಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಇವೊತ್ತು ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ‘ಚಂದ್ರನು’ ಎಂದು ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಇಂಪಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ದಿನಗಳನ್ನೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಐಗಳ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದೆ. ನಾನು ಆಗ ಕನಸು ಕವಿಯಂತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಇತರ ಸಹಪಾಠಿಗಳಿಗೂ ಏನು ಅನ್ನಿಸಿತೋ ನಾನರಿಯೆ. ಹೇ ಮಹಾತಾಯಿ, ನಿನ್ನ ಬೆಳಕು ನನ್ನನ್ನು ನಡೆಸಲಿ! ನೀನೆ ನನ್ನ ಆನಂದ, ಆಲಯ! ಓಂ!”

“ಚಂದ್ರನು” ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಪ್ರೊ.ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ತಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಒಂಬತ್ತು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ವರ್ಣನಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಹೆಸರು ಕೊಡುವಾಗಲೂ “ಚಂದ್ರ” ಎಂದು ಬರೆದರೆ “ಚಂದ್ರನು” ಎಂದು ಬರೆದಿರುವಲ್ಲಿ “ಮಡಿವಂತಿಕೆ”ಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಪಂಕ್ತಿಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೀಟಿರುವುದನ್ನೂ ಪದ್ಯದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗೀಟಿರುವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ ಮುಗುಳು ನಗುವಂತಿದೆ. ಒಂದೆರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾದರಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ:

ಚಂದ್ರನು

ಮೂಡಣ್ಣೆ ಓಡುತಿಹ

ಮೋಡಗಳ ನಡುನಡುವೆ

ಓಡುತಿಹ ಚಂದ್ರನನು

ನೋಡು ಬಾ ಬಾಲನೇ||

ಮಿಣುಕುತಿಹ ತಾರೆಯೊಳು
ಇಣುಕಿಣುಕಿ ನೋಡುತಿವೆ
ನೋಡು ಬಾ ಬಾಲನೇ||

* * *

ಆಗಸದ ಕಡಲಿನೊಳು
ಮೇಘದ ತರಂಗದೊಳು
ಸಾಗುತಿಹ ಭೈತ್ರವನು
ನೋಡು ಬಾ ಬಾಲನೇ||

ಉದಯಿಸಿದ ಇಂದುವನು
ಹೃದಯದೊಳು, ಧರಿಸಿರುವ
ಬುಧರಂಥ ಸರಸುಗಳ
ನೋಡು ಬಾ ಬಾಲನೇ||

ಇದನೆಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ
ಹೃದಯದೊಳು ನೆಲೆಸಿರುವ
ಬುಧನೊಬ್ಬ ಬರುತಿಹನು
ನೋಡು ಬಾ ಬಾಲನೇ||

೧೪-೨-೧೯೨೪

ಜುಲೈ ೧೨ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ನಾನು ‘ನೆನವರಿಕೆ’ ಎಂಬ ಒಂದು ಕನ್ನಡಕವನ ರಚಿಸಿದೆನು. ಅದನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತರ ಎದುರು ಓದಲು, ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿನೋದಕರಕವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಿದ್ದುಬಿದ್ದು ನಕ್ಕರು. ಆದರೆ ತುದಿಯ ಭಾಗವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ಗಂಭೀರವಾದ ಮೌನ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದ ಸಂಗಾತಿಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದ ವಿಷಯವಿತ್ತು. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿಯೂ ರೂಮಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ‘ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜ್’ ಎಂದು ಹೆಸರು ಕೊಡಲು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅನೇಕ ದಿನಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ಆ ಕವನ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ. ಅದನ್ನು ಯಾವೊತ್ತಾದರೂ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಯಾವೊತ್ತೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಮ್ಮಾ, ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿರಿಸು. ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಸರ್ವತ್ರ ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಕಹಿಯ ಬರಗಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯ ಮಳೆಗಾಲನ್ನು ನಾನು ಕಾಣುವಂತಾಗಲಿ.

(Let me feel your Kindness even in the bitter draughts of my life) ನಶ್ಚರವನ್ನು ದಾಟಿ ನನ್ನ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಶಾಶ್ವತದ ಕಡೆ ಸಾಗಲಿ.
(Let me transcend the transitory and seek the ever lasting) ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೇ ನಿಮಗೂ ನಿಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಗೂ ಪ್ರಣಾಮಗಳು! ಓಂ!”

'ನೆನವರಿಕೆ' ಕವನ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿರುವ ಚಾರಲ್ಸ್ ಲ್ಯಾಂಬ್‌ನ ಕವನ 'ಹಳೆಯ ಪಳಕೆಯ ಮುಖಗಳು' ಎಂಬುದರ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಬರೆದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಮಾತ್ರೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಪ್ರಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರಾಗಣ ವಿನ್ಯಾಸವಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಜೋಲು ಮೋರೆಯ ಕಾಲುಬಾರದ ಶಾಲೆಗೈದುವ ಸಖನನು' ಎಂಬಂತಹ ಒಳಪ್ರಾಸಗಳೂ ಇವೆ. ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವೂ ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಭಾವ ಸೂಚಕವಾಗಿ! ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ್ದು, ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಫ್ಲತಸ್ವರ 'ಓ' ಅನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸಿರುವುದು. ಇದು ಮುಂದೆ ಈ ಕವಿ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಹಿಸಲಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಕ್ರಾಂತಿ ಮನೋಭಾವನೆಯ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವಂತಿದೆ:

ನೆನವರಿಕೆ

ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು, ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು:

ಬೀದಿಯೆಡೆಯೊಳು ಪಾಳುಬಿದ್ದಿಹ ನಾನು ಓದಿದ ಶಾಲೆಯ|
ಓದು ಕಲಿಯಲು ನನ್ನ ಜೊತೆಯಲಿ ಬಂದ ಪ್ರೇಮದ ಬಾಲೆಯ||

ಏನ ಹೇಳಲಿ? ಏನ ಹೇಳಲಿ?

ಹಾದಿಯೆಡೆಯೊಳು ಇರುವ ಅಂದಿನ ಕಲ್ಲುಸಂಪಗೆ ಮರವನು|
ಮೋದದಿಂದಲಿ ಅದರ ಹಣ್ಣನು ತಿಂದ ಶೀತದ ಜ್ವರವನು||

ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು, ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು:

ಆಡುಸೋಗೆಯ ಕೋಲು ಹಿಡಿದಿಹ ನಮ್ಮ ಭೀಕರ ಗುರುವನು|
ಓಡಿಹೋಗುತ್ತ ಶಾಲೆಯಿಂದಲಿ ನಾವು ಅಡಗುವ ತರುವನು||

ಇಂದಿಗಿರುವುದು, ಇಂದಿಗಿರುವುದು:

ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಒಡಕು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿನಂದಿನಿ ಶಾಸನ
ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆದಿಹ ಪ್ರೇಮದಂದಿನ ಆಸನ||

ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು, ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು:

ಜೋಲು ಮೋರೆಯ ಕಾಲು ಬಾರದ ಶಾಲೆಗೈದುವ ಸಖನನು|
ಶಾಲೆಯಿಂದಲಿ ಹಾರಿ ಹೋಗುವ ಚಂದ್ರನಂದದ ಮುಖವನು||

ಏನ ಹೇಳಲಿ? ಏನ ಹೇಳಲಿ?

ಹಾಳು ಗುರುಗಳ ಹೇಳಬಾರದ ಕೋಳದಂಡದ ಸುಖಗಳ|
ಬಾಲರೆಲ್ಲರ ಉರಿವ ಮೋರೆಯ ಕೋಪತಾಪದ ಮುಖಗಳ||

ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು, ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು:

ಲೀಲೆಯಿಂದಲಿ ನಾವು ಈಜಿದ ಕಮಲಶೋಭಿತ ಕೆರೆಯನು|
ಕಾಲಿನಿಂದಲಿ ನಾವು ದಾಂಟಿದ ಗಿರಿಯ ವೇಗದ ತೊರೆಯನು||

ನಿನ್ನ ನೆನೆವೆನು, ನಿನ್ನ ನೆನೆವೆನು:

ಹುಲ್ಲು ಹೊದಿಕೆಯ ಬಡವನಂದದ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಶಾಲೆಯ|

ಕಲ್ಲು ಹೂಗಳು ಬೆಳೆದ ವದನದ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾತಾಯಿಯೆ||

ನಿಮ್ಮ ಮರೆಯೆನು, ನಿಮ್ಮ ಮರೆಯೆನು:

ಓ ಊರಿನ ಬೆಟ್ಟತೊರೆಗಳೆ ಅಂದಿನೆನ್ನಯ ಕೆಳೆಯರೆ||

ಓ ಊರಿನ ಬಯಲು ಹೊಲಗಳೆ ನಿಮ್ಮನೆಂದಿಗು ಮರೆವರೆ||

ಪಡೆಯಲಾರೆವು, ಪಡೆಯಲಾರೆವು:

ಬಾಲತನದೊಳು ಲೀಲೆಯಿಂದಲಿ ನಾವು ಪಡೆದಿಹ ಮುದವನು,

ಕಾಲಮುಟ್ಟಿಯೊಳೆಳಿದ ಅಂದಿನ ಪಾಪವಿಲ್ಲದ ಮದವನು||

ಇಂತು ತರುವುದು, ಇಂತು ತರುವುದು:

ಸಂದ ಕಾಲವು ಎಂದು ಬಾರದ ಅಂದಿನೆನ್ನಯ ಸುಖಗಳೆ|

ಅಂದು ನನ್ನೊಡನೋದಿ ಹಾರಿದ ಕಳೆದ ಪ್ರೇಮದ ಮುಖಗಳು||

೧೬-೭-೧೯೯೪

ಜುಲೈ ೧೭, ೧೮, ೧೯ನೆಯ ದಿನಚರಿಯ ಹಾಳೆಗಳೆಲ್ಲ ಜುಲೈ ೧೯ರಂದು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಜನ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ನಾನೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಹತ್ತು ಜನ ಮಿತ್ರರೂ ಪ್ರವಾಹದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರ ವಿವರ ಇದೆ. ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ನೂಕುನುಗ್ಗಲು, ಬೆಳಗೊಳ ಸ್ವೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಸಾವಿರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇಕೆಹಾಕುತ್ತಾ ಮೆರವಣಿಗೆವರಿದುದು, ಪ್ರವಾಹದ ವೇಗ, ರಭಸ, ನೊರೆ, ಮೊರೆ, ಸಾಗರದ ವೈಶಾಲ್ಯ, ಮುಂದೆ ಆ ಸ್ಥಳ ಮೈಸೂರಿನ ಒಂದು 'ಕಲಾ-ಸಾಹಿತ್ಯ' ಕೇಂದ್ರವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಸೂಚನೆ-ಇತ್ಯಾದಿ ಲಿಖಿತವಾಗಿದೆ.

ಜುಲೈ ೨೦ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೇಸಗೆ ರಜದ ದೀರ್ಘವಿರಾಮದ ತರುವಾಯ ನಮ್ಮ 'ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್' ಅನ್ನು (Lotus leaf Union) ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆವು. ಸಂಘದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನಡೆಸಿದೆವು. ನನ್ನಿಂದ ಒಂದು 'Invocation' ಆದ ಮೇಲೆ ಎಚ್.ಕೆ.ವೀರಪ್ಪನವರಿಂದ ನಾನೆ ರಚಿಸಿದ್ದ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಗೀತೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಂಘದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರದಿಯನ್ನು ಕೆ.ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಓದಿದರು. ಸಂಘದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾಸಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆವು; ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೂ ಇನ್ನಿತರ ಖರ್ಚುಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ನಿಧಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದೆಉ. 'ಮಹಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ಇತಿಹಾಸ' ಎಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾನೊಂದು ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದೂ ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು.

ತಾಯಿ, ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ನಡೆಸು ನನ್ನ! ವಿಲಯವಶನಾಗದಿರಲಿ ನಾನು! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!

ಜುಲೈ ೨೧ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಶ್ರೀ ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರ ಉಪನ್ಯಾಸವಿತ್ತು, ‘ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಸ್ಥಾನ, (The Place of Music in Education) ಎಂದು. ನಾನು ಮತ್ತು ಎಚ್.ಬಿ.ನಂಜಯ್ಯ ಪತ್ರಿಕಾ ಕಛೇರಿಗೆ ಹೋದೆವು. (ತಾತಯ್ಯನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರ ಪತ್ರಿಕಾಲಯಕ್ಕಿರಬೇಕು) ಆದರೆ ಸಂಪಾದಕರು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಸಂಜೆ ೫ ಗಂಟೆಗೆ ೧೯ನೆಯ ತಾರೀಖು ರಚಿಸಿದ್ದ ‘ಜ್ಞಾನಗೀತೆ’ ಎಂಬ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನದೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆವು. ‘ನಮ್ಮ ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್’ ವಿಚಾರದ ಒಂದು ವರದಿರೂಪದ ಲೇಖನವನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದೆವು. ಅವೆರಡನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು; ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಕವನ ಮಾತ್ರ ಕಮಿಟಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದ ಅನಂತರವೆ ಅಚ್ಚಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದರು. ಕಸಿನ್ಸ್ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರೆಂದರು ‘ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿತ್ತು.’ ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ!”

ಜುಲೈ ೨೨ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಹೊಳೆ’ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ‘ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ’ ಎಂಬ ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರ ಉಪನ್ಯಾಸವಿತ್ತು. ಇವೊತ್ತು ಆ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ನಾವೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಜನವೂ ನಿನ್ನೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಜಮಾಯಿಸಿತ್ತು. ತುಂಬ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಭಾಷಣವಾಗಿತ್ತು. ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಸಂಗೀತಗಾರರಿಗೂ.”

ಜುಲೈ ೧೯ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ‘ಜ್ಞಾನಗೀತೆ’ ಮತ್ತು ಜುಲೈ ೨೨ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ‘ಹೊಳೆ’ ಎರಡೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಕತೆಯ ದೋಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಅಂಬೆಗಾಲಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ವಾಗ್ದೇವಿ ತಿಪ್ಪತಿಪ್ಪನೆ ಹೆಚ್ಚೆಯಿಟ್ಟು ನಡೆನಲಿಯುವಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಐದು, ನಾಲ್ಕು, ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರಾಗಣಗಳು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ “ಜ್ಞಾನಗೀತೆ” ಮತ್ತು ‘ಹೊಳೆ’ಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮಾತ್ರಾಗಣಪ್ರಯೋಗ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೊತ್ತಮೊದಲ ‘ಜ್ಞಾನಗೀತೆ’ಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ತಿರಸ್ಕೃತವಾಗಿದೆ. ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಕವಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸುವತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಿಂದ ಬಂದ ವಿರಾಮಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದರೂ ಪಂಕ್ತಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೀಟನ್ನೂ ಪದ್ಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗೀಟುಗಳನ್ನೂ ಹಾಕುವ ಹಳೆಯ ಚಾಳಿ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ! ‘ಜ್ಞಾನಗೀತೆ’ಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತದ ಮತ್ತು ಭಗವದ್‌ಗೀತೆಯ ಪ್ರಭಾವವೂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ‘ಅಭೀಃ’ ಧೈರ್ಯದ ಆಶಾವಾದವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಒಂದು ಗೀಟು ಎರಡು ಗೀಟು ಈ ಗೊಡ್ಡನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಆ ಕವನಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತಕಂಡಂತೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಅಂಶವಾಗಿಯೂ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

ಜ್ಞಾನಗೀತೆ

ಕಡೆಯ ದಿನವ ಕಾಯೊ ಜೀವ
ಎಂಬ ನುಡಿಯ ನಂಬ ಬೇಡ;
ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ನಿನಗೆ
ಮರಣಭಯವು ಬೇಡ, ಜೀವ.
ನಾನೆ ಶಿವನು, ನಾನೆ ಶಿವನು
ಎಂದು ಭಯವ ನೀಗೊ, ಜೀವ!

ಸತ್ಯರೂಪನಾದ ಶಿವನ
ನಿತ್ಯ ಅಂಶನಪ್ಪ ನಿನಗೆ
ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಬೀಳ್ಕೊನೆಂಬ
ಮಿಥ್ಯೆಶಂಕೆ ಏಕೊ, ಜೀವ?
ನಾನೆ ಶಿವನು, ನಾನೆ ಶಿವನು
ಎನುತ ಭಯವ ನೀಗೊ, ಜೀವ!

ಅನಲನಲ್ಲಿ ಬೇಯಲಾರೆ,
ಅನಿಲದಲ್ಲಿ ತೋಯಲಾರೆ;
ಇನಿತು ಇರುವ ನಿತ್ಯನಾದ
ನಿನಗೆ ಭಯವು ಏಕೋ, ಜೀವ?
ನಾನೆ ಶಿವನು, ನಾನೆ ಶಿವನು
ಎನುತ ಭಯವ ನೀಗೋ, ಜೀವ!

ಶಸ್ತ್ರಗಳಲಿ ಸಾಯಲಾರೆ,
ಅಸ್ತ್ರಗಳಲಿ ನೋಯಲಾರೆ,
ವಸ್ತ್ರಗಳನು ಧರಿಸಿ ಇರುವೆ;
ಭಯವು ಏಕೋ, ಅಭಯಜೀವ?
ನಾನೆ ಶಿವನು, ನಾನೆ ಶಿವನು
ಎಂದು ಭಯವ ನೀಗೋ, ಜೀವ!

ಭಯವೆ ನರಕ, ಭಯವೆ ಕೂಪ,
ಅಭಯವೆಂಬ ಗುಣವೆ ನಾಕ;
ಭಯವೆ ಮರಣವೆಂದು ತಿಳಿದು
ಭಯವ ನೀಗೋ, ಅಭಯಜೀವ:
ನಾನೆ ಶಿವನು, ನಾನೆ ಶಿವನು
ಎಂದು ಭಯವ ನೀಗೋ, ಜೀವ!

ಸತ್ಯ ಜ್ಞಾನವಾದ ನೀನು
ಮಿಥ್ಯಲೋಕವನ್ನು ನಂಬಿ
ನಿತ್ಯವನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ,
ನಿತ್ಯ ಅಭಯನಾದ ಜೀವ:
ನಾನೆ ಶಿವನು, ನಾನೆ ಶಿವನು
ಎಂದು ಭಯವ ನೀಗೋ, ಜೀವ!

ರೂಪರಹಿತನಾದ ನೀನು
ವಿಶ್ವವನ್ನೆ ತುಂಬಿ ಇರುವೆ;
ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ, ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ
ನಿನಗೆ ಭಯವು ಏಕೋ, ಜೀವ?
ನಾನೆ ಶಿವನು, ನಾನೆ ಶಿವನು
ಎನುತ ಭಯವ ನೀಗೋ, ಜೀವ!

ಹೊಳೆ

(ಇಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ಬಿಡದೆ ತಲೆ ಹಾಕಿದೆ.)

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ, ಶಿಲೆ ನೋಡುತಿದೆ:

ಕಡಲ ಸೇರಿ ಮೋಕ್ಷಸುಖವ

ಪಡೆವೆನೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ

ಒಡೆಯನನ್ನು ಸೇವೆನೆಂದು

ಅಡಿಯ ಕುಣಿಯುತಿಡುತ ನಡೆವ

ಮಡದಿಯಂದದೀ

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ, ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ!

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ, ಪಿಕ ಹಾಡುತಿದೆ:

ಮಣಿಗಳಂತೆ ಹೊಳೆವ ಮರಳು

ಕಣಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ತೊಳೆದು

ಫಣಿಯ ವಕ್ರಗತಿಯ ಪಿಡಿದು

ಕುಣಿಯುತೇರಿ ಮಗಳೆ ಹಾರಿ ದಣಿವು ಕಾಣದೇ

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ, ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ!

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ, ಇಳೆಯಾಡುತಿದೆ:

ಕಡಲಶಯನನ್ನು ಭರದಿ

ಹುಡುಕುತವನ ಶಯನವಾಗಿ

ಪಡೆವೆ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಎಂಬ

ಹೆಡೆಯ ರಹಿತ ಶೇಷನಂತೆ

ಕಡಲ ದಿಕ್ಕಿಗೇ

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ, ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ!

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ, ಬೆಳೆ ಬೇಡುತಿದೆ:

ತಡಿಯ ಎಡೆಯೊಳಿರದೆ ನೋಳ್ಳು

ಗಿಡಗಳೊಡನೆ ಸರಸವಾಡಿ

ಪೊಡವಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ

ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತಿಹ

ಬಡವನಂದದೀ

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ,

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ!

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ, ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ:

ರಾಜರಾಜ ಬಿರುದ ಧರಿಸಿ

ರಾಜಭಟರ ಕಾವಲಿಂದ

ರಾಜರೀವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ

ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೆರೆವ

ರಾಜನಂದದೀ

ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ, ಹೊಳೆಯೋಡುತಿದೆ!

ಜುಲೈ ೨೨ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ನಮ್ಮದೊಂದು ಲೇಖನ ‘The Wealth of Mysore’ (ಸಂಪದಭ್ಯುದಯ) ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘಕ್ಕೆ ತರಗತಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸೇರಿ ಒಬ್ಬ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿದೆವು. ನಾನು ‘ಮಹಾ ಪುರುಷರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯೇ ಪ್ರಪಂಚದ ಚರಿತ್ರೆಯು’ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಭಾಷಣಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನಂಜಯ್ಯ ನಮ್ಮ ಸಂಘಕ್ಕೆ (ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘಕ್ಕಿರಬೇಕು.) ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಪ್ರಸಾರ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿದರು.

ಓ ತಾಯಿ ನನ್ನ ದಾರಿ ಎಷ್ಟೇ ವಕ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಡೆಗಾದರೂ ನಿನ್ನ ವಕ್ಷಾಶ್ರಯಕ್ಕೆ ತಲುಪುವಂತಾಗಲಿ! ನನ್ನ ಗುರು, ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನ ರಕ್ಷಕ, ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ, ನನ್ನ ಪರಮಸ್ತೂತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ನಮಸ್ಕಾರ, ನಮಸ್ಕಾರ!”

ಜುಲೈ ೨೪ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನೊಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ‘The Greatness of a poet’ ರಚಿಸಿದೆ. (ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಹೆಸರು ಬರೆದೆ ‘ಕವಿ’ ಎಂದಿದೆ) ‘The Wealth of Mysore’- ಸಂಪದಭ್ಯುದಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವನ ‘ಜ್ಞಾನಗೀತೆ’ ಅಚ್ಚಾದುದನ್ನು ಕಂಡೆ. (ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ‘ಜೀವಗೀತೆ’ ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ). ನಾನು ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೌತೂಹಲದಿಂದ ಓದಿದೆ ಅಂದರೆ ಅದನ್ನು ಬರೆದವರು ಯಾರೋ ಎಂಬಂತೆ. ಶ್ರೀ ಕಸಿನ್ಸ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಸಂಘದ ಪ್ರಾರಂಭ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜ್ ಯೂನಿಯನ್ ಹಾಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅತಿಸುಂದರ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು.

ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ, ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕಲೆ ಚಿತ್ರಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಜಾಗೃತಿ ತಲೆದೋರುತ್ತಿದೆ ಎಂದು. ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ, ಓ ನನ್ನ ದೇವರೆ. ತಾಯಿ, ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಎದೆಗೊತ್ತಿಕೊ!”

ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತವಾಗಿರುವ ಕವನ ವಾರ್ಧಕಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ತಪ್ಪಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಭಾವ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಮಹತಿ ಇದ್ದರೂ ಭಾಷೆಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದ ‘ಅಸಹ್ಯ’ ಮತ್ತು ‘ಅಯೋಗ್ಯ’ವಾಗಿದೆ. ಮಾದರಿಗೆ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಕೊಡಬಹುದು:

ಬೀಸುತಿಹ ಗಾಳಿಯಲಿ ಪೊಗಳಂದದಿ ನಲಿವೆ;|

ಈಶನನು ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗೀಕ್ಷಿಸುವೆ; ಮೇಣಾ ಪ|

ರೇಶನನು ತನ್ನರದೆಡೆಯೊಳನುಭವಿಸಿ, ಹರುಷವನು ಪಡುವೆ;||

ಬೇಸರಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕೃತಿಯನು ಮೈದೋರಿದಾ
ಈಶನಂದರಿಯುತಾನಂದದಿಂ ಪರಮ ಸಂ
ತೋಷವನು ಹೊಂದಿ ಸಲೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪವನು ತಳೆವೆ||

ಜುಲೈ ೧೫ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ‘Te Wealth of Mysore’- ಸಂಪದಭ್ಯುದಯ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ನನ್ನ ಎರಡು ಕವನಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದೆ. ಒಂದು ಕನ್ನಡದ್ದು ಮತ್ತೊಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನದು- “ನೆನವರಿಕೆ”, ‘The World and The Poet’. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲೇಜು ಸಂಘದ ಹಾಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದ ‘ವರ್ಣಚಿತ್ರ’ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಮಾತು ಬಣ್ಣಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಮಧುರವಾಗಿತ್ತು ಅದು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಶ್ರೀ ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರ ‘Internationalism in Painting’- ವರ್ಣಚಿತ್ರ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ ಎಂಬ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅವರು ಆ ಭಾಷಣವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಓದಿದರು. ನನಗೆ ಅದು ತುಂಬ ಆಕರ್ಷಣೀಯವೂ ಜ್ಞಾನಪ್ರದವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅವರ ಒಂದು ಕವಿತೆ ‘Ode To Truth’ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡೆ. ಓ ಸ್ವಾಮಿ, ಹಸರಿನಾಶೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ನೆರವಾಗು! (O Lord help me to spurn the desire for fame!) ನಿನಗಾಗಿ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ದುಡಿಯುವಂತಾಗಲಿ! (Let me work for thy sake and for the world’s)”

ಜುಲೈ ೧೬ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ‘ಹಾದಿಕಾರನು’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ಸಂಜೆ ನಾವೆಲ್ಲ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು; ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು, ಹರ್ಷ ಉತ್ಸಾಹಕರವಾಗಿ. ಗುರಿಯಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಓಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕುಶಲತೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿದೆವು. ಓಡುವ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಮಲ್ಲಪ್ಪಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನವೂ ನನಗೆ ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಥಾನವೂ ಲಭಿಸಿದವು. ಸಂಚಾರದಿಂದ ವ್ಯಾಯಾಮವೂ ಆಯಿತು. ಆನಂದವೂ ದೊರೆಯಿತು.

ಭಯಂಕರ ಪ್ರವಾಹಗಳ ವಾರ್ತೆಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಬರುತ್ತಿವೆ. ಭಗವಂತ ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಲೈಬ್ರರಿಯಿಂದ ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮುಲ್ಲರ್ ಅವರ ‘The Life and Sayings of Sri Ramakrishna’ ಮತ್ತು ವ್ಹಿಟ್‌ಮನ್‌ನ ‘Leaves of Grass’ ಎರಡನ್ನೂ ತಂದೆ.”

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ‘ಹಾದಿಕಾರನು’ ಎಂಬ ಕವನ ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನ ಯೂನಿಯನ್ ಮ್ಯಾಗಜೀನ್ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಅದೊಂದೇ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ‘ಕೊಳಲು’ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಯೋಗ್ಯತೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಛಂದಸ್ಸು ಕೂಡ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವ ಭಾವ ಅನುಭಾವಿಕವೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವೂ ಆಗಿ ಹಾದಿಕಾರನು ‘ಜೀವ’ನಿಗೆ ಸಂಕೇತವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೇ ಅದು ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಜುಲೈ ೧೭ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಾನು ತುಂಬಾ ಧ್ಯಾನಶೀಲನೂ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯೂ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಭಗವಂತನ ನಿರಂತರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾನುಭವ ನನಗೆ ಸರ್ವದಾ ಹರ್ಷಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚರ್ಚೆ ಏರ್ಪಡಾಗಿತ್ತು. ಕಾರ್ಲ್ಸ್‌ನ ಒಂದು ಉಕ್ತಿ ‘The History of the World is but the Biography of Heroes’ ‘ಮಹಾಪುರುಷರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಪಂಚದ ಇತಿಹಾಸ’ ಎಂಬುದು ಚರ್ಚೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಚರ್ಚೆ ಬಿರುಸಿನಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ನಮ್ಮ ಧೈಯೋತ್ಸಾಹದ ಮಾಸಿಕಕ್ಕೆ (Magazine) ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಸಂಪಾದಕ, ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿ, ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆರಿಸಿದೆವು. ಅಲ್ಲದೆ ತಿಲಕರ ದಿನವನ್ನಾಚರಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ‘ಪರಮಾನಂದಂ ಪರಮಾನಂದಂ’ ಎಂಬ ಒಂದು ಕವನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಅಮ್ಮಾ, ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವತ್ರ ನೆಲೆಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು! ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಮ್!”

ಜುಲೈ ೨೮ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ಕವನವನ್ನು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಮುಗಿಸಲು ತೊಡಗಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ತೃತ್ತರಿಯೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನನ್ನ ಯಾವುದಾದರೂ ಲೇಖನ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಹೇಳತೀರದ ಹಿಗ್ಗಾಯಿತು. ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನ-ಕೆಲವು ತಪ್ಪುಗಳೊಡನೆ-ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು! ಒಬ್ಬ ಕವಿಗೆ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ತೃಪ್ತಿಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನೇ ಅದು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿತು! ವ್ಯಂಗ್ಯದಂತೆ ತೋರುವುದಾಗಿದ್ದರೂ! (It gave me the greatest satisfaction possible for a poet! Ironic tho it be?)”

೨೯, ೩೦, ೩೧ನೆಯ ತಾರೀಕಿನ ಹಾಳೆಗಳು ಖಾಲಿ.

ಆಗಸ್ಟ್ ೧ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಟೌನ್‌ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮತ್ತು ಕೇಶವದಾಸರ ಭಾಷಣ ಕೇಳಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅವರ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನ್ಯೂನತೆಗಳಿದ್ದು ನನಗೆ ಸರಿಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲನೆಯ ದೋಷವೆಂದರೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಖಂಡನೆ; ಎರಡನೆಯದು, ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ದಿನಬಳಕೆಯ ಮತ್ತು ಸರ್ವಪರಿಚಿತವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದಗಳನ್ನ ಬಳಸಬಾರದೆಂಬ ಸೋಗು. ನಮ್ಮ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ‘ತಿಲಕರ ದಿನ’ವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದೆವು. ಅವರ ಪಟವನ್ನು ಹೂಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದೆವು. ನಾನೊಂದು ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಗೀತೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದೆ. ಅದು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

Awake! Awake! Ye sons of India
And guard the honour of your Mother.
Hark! Hark! To the sounds of drums
That thundering come thro' the wind.
Is it meet for you to linger thus
And laugh, O sons of India, at your Mother's woes?

ಮೇಲಿನ ಆರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಆ ಕನ್ನಡ ದೇಶಭಕ್ತಿಗೀತೆಯ ಮೊದಲ ಪದ್ಯದ ಭಾಷಾಂತರ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವಾಗ ಅದನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಸಲೀಸಾಗಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಜಬಲು ಜಬಲಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎಷ್ಟೋ ಮೇಲುಮಟ್ಟದಾಗಿದೆ. ‘ಏಳಿರಿ! ಏಳಿರಿ! ಭಾರತ ಪುತ್ರರೆ’ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಆರು ಪಂಕ್ತಿಯ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಗೊಂಡಿರುವ ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ! ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಂತರ ಪ್ರಾಸರಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದ ಮೂಲ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದಿಂದ ಶೃಂಖಲಾಬದ್ಧವಾಗಿಯೆ ಇದೆ!

ಏಳಿರಿ! ಏಳಿರಿ! ಭಾರತಪುತ್ರರೆ,
ಪಾಲಿಸಲೆಮ್ಮಯ ಮಾತೆಯ ಮಾನವ.
ಕೇಳಿರಿ! ಕೇಳಿರಿ: ಭೇರಿಯ ನಾದವು,
ಗಾಳಿಯ ಮೇಲಿಂ ಭೋರನೆ ಬರುತ್ತಿದೆ,
ತರವೇ ತರವೇ ನಿಮಗಿದು ತರವೇ,
ಮರುಗುವ ಮಾತೆಯ ಪೊರೆಯದೆ ನಗುವುದು, ಭಾರತೀಯರೇ?

ಬಹುಶಃ ಈ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಗೀತೆ ಕೂಡ ಮುದುವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮತ್ತು ಕೇಶವದಾಸರ ಭಾಷಣ-ಹರಿಕಥೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಂದಿನ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಭಿಮಾನ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಖಂಡನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ!”

ಆಗಸ್ಟ್ ೨ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ನಾನು ಮೂರು ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ, ಎಲ್ಲವೂ ತಾತ್ವಿಕ, ಗೀತಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸುಂದರ (all philosophical, lyrical and beautiful). ಮೊದಲನೆಯ ಕವನ, ಅತೀವ ತಾತ್ವಿಕವಾದುದು. ಭಗವಂತನ ಸರ್ವದಾ ಆಗಮನತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. (ನೀ ಬರುವೆ.) ಆತನ ಸಕೃದ್ಧರ್ಶನ ನಮಗೆ ವನಗಳಲ್ಲಿ, ಪಕ್ಷಿಕೂಜನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದು, ಭಗವಂತನ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟದ್ದು! ದೇವರನ್ನು ನಾವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಭಾವನೆ. (ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನು ನೋಡಲಿ?). ಮೂರನೆಯದು, ಮಾನವ ಹೃದಯದ ಶುಷ್ಕತೆಯನ್ನೂ, ಭಗವತ್ ಕೃಪೆಗಾಗಿ ಜೀವ ಹಂಬಲಿಸುವುದನ್ನೂ ಕುರಿತದ್ದು. ಅದಕ್ಕೆ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ.) ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚರ್ಚಾಕೂಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಲೈಬ್ರರಿಯಿಂದ ‘ರೂಪರ್ತ್ ಬ್ರೂಕ್’ ಮತ್ತು ‘ಶಂಕರ’ ತಂದೆ. ರಾತ್ರಿ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ‘Lotus Flower’ (ಕಮಲದ ಹೂ) ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ತಾಯಿ, ನೀನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದೀಯೆ. ಓಂ!”

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಮೂರು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ದಿನಚರಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತುಂಬ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿತ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದರೂ ಆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಅಂದಿನ ಕವಿಯ ಭಾವೋಚ್ಚಲತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆಯೆ ಹೊರತು ಕವನಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಮೌಲ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ Philosophical, Lyrical, Beautiful ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಭಾವಸತ್ಯಗಳಾಗಿವೆಯೆ ಹೊರತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಲೋಕಸತ್ಯಗಳಾಗಿಲ್ಲ:

ನೀ ಬರುವೆ

ಕಾಡಿನ ಬಳಿಯೊಳು ಕೊಳಲನು ಉದುತ್ತ
ಓಡುವ ಗಗನದ ಚಂದ್ರನ ನೋಡುತ್ತ
ಒಬ್ಬನೆ ಪಸುರೊಳು ನಡೆವಾಗ
ಹೆಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನಿಡುತ್ತ
ಚೋರನಂದದಿ ನೀ ಬರುವೆ.

ತೊರೆಗಳು ಹಾಡುವ ಗಾನವ ಕೇಳುತ್ತ
ಹುರುಷದಿ ಹಸುರೊಳು ಬೀಳುತ್ತ ಏಳುತ್ತ
ನಿರ್ಜನ ದಡದೊಳು ನಡೆವಾಗ
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನಿಡುತ್ತ
ವಲ್ಲಭನಂದದಿ ನೀ ಬರುವೆ.

ಮೂಡಣ ದೆಸೆಯೊಳು ಸೂರ್ಯನು ಮೂಡಲು
ಮೋಡದ ಬಾಗಿಲ ಚಕ್ರವು ಪಾಡಲು
ಒಬ್ಬನೆ ಮುಸುಕಲಿ ನಡೆವಾಗ
ಗಾನವಿನೋದ ರೂಪವ ತಳೆದು
ಆನಂದಮಯನೆ ನೀ ಬರುವೆ.

ನಾಕವ ಹೃದಯದಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವಂದದಿ
ಕೋಕಿಲ-ನಾದವು ಬರಲಾನಂದದಿ
ನೀರವ ಗಿರಿಯೊಳು ನಡೆವಾಗ
ಕನಸು ಕಾಣುವ ಕವಿಯ ತೆರದಿಂ
ಮನಸನು ಸೆಳೆಯುತ ನೀ ಬರುವೆ.

ಹೃದಯದ ಸರಸಿನ ಹೃದಯಕಮಲದೊಳು
ಮುದದಿಂ ಜೀವನು ನೃತ್ಯವ ನಟಿಸುತ
ಗಾನವ ಹಾಡುತ ನಡೆವಾಗ
ಹೆಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನಿಡುತ
ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೇ ನೀ ಬರುವೆ.
೨-೮-೧೯೨೪

ದೊಡ್ಡ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಲಾರದೆ ಹೊತ್ತು ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ನಡೆಯುವ ಸಣಕಲನಂತೆ ಮಹತ್ತಾದ ಭಾವದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರಲಾರದೆ
ಭಾಷೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಮುಗ್ಧರಿಸುತ್ತಿದ ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನು ನೋಡಲಿ? ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ಕವನ. ನಾಲ್ಕಾರು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಿದರ್ಶಿಸಲು
ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ:

ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನು ನೋಡಲಿ?

ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನು ನೋಡಲಿ| ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನು ಪಾಡಲಿ ||
ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನು ಬೇಡಲಿ| ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕೂಡಲಿ ||
ಪೂಗಳು ಬೆಳೆಯುವ ವನದಲ್ಲಿ |
ಗೋಗಳು ಮೇಯುವ ಬಯಲಿಲ್ಲಿ ||
ಕೋಗಿಲೆ ಕೂಗುವ ತಳಿರಲ್ಲಿ |
ಬಡವರಯ ಬೇಡಯವ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ |
ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಇಲ್ಲದ ಹೀನರೊಳು!
ಬಟ್ಟೆಯ ಕಾಣದ ದೀನರೊಳು ||
ಮೂರನೆಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲದ ಕವನವಿದು:

ಕೃಪಾಭಿಕ್ಷೆ

ಬಿಸಿಲ ಜಳವ ತಾಳಲಾರೆ |
ಬಿಸನಾಭವೆ |
ಕುಸುಮಶೀಲ ಕುಸುಮನೇತ್ರ
ಕುಸುಮ ವಾಸನೆ||ಪಲ್ಲವಿ||

ದೂರ ತೋರ್ಪ ದಿಗಂತದೊಳು |
ಕಾಣಲಾರೆನು |

ಹಾರಿ ಬರುವ ಮುಗಿಲ ಗುರುತ |

ವೇಣುನಾದನೆ ||

ಮೇಘದೂತನನ್ನು ಕಳುಹು |

ಬೇಗೆಯಾರಲಿ |

ಆಗಸದಿಂದ ಮಲೆಯು ಸುರಿದು |

ಭೋಗಿ ಶಯನನೆ ||

ಗಗನ ನೀಲವರ್ಣದಿಂದ |

ತುಂಬಿ ಇರುವುದು |

ಮುಗಿಲ ಮಚ್ಚೆಯೊಂದು ಇಲ್ಲ |

ಅಂಬರಾಗ್ರದಿ ||

ಗುಡುಗು ಮಿಂಚು ಕಾಳರೂಪ |

ಧರಿಸಿ ಕುಣಿಯಲಿ |

ಸಿಡಲು ಬಡಿದು ಮಳೆಯು ಕರೆದು |

ಧರಣಿ ತಣಿಯಲಿ ||

ಬರವು ಬಂದು ಹೃದಯಭೂಮಿ |

ಬಾಯಿಬಿಡುತಿದೆ |

ಕರುಣವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆದು |

ಕಾಯೊ ದೇವನೆ ||

ದಿನಚರಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಟ್ ೩, ೪, ೫ರ ಹಾಳೆಗಳು ಖಾಲಿ.

ಆಗಸ್ಟ್ ೬ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ರಾತ್ರಿ ನನ್ನ ರೂಮಿನ ಹೊರಗೆ ತಾರಸಿಗೆ ಹೋದೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಇಡೀ ದೃಶ್ಯವೆ ದಿವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ ರಚಿಸುವ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೆ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದೆ: ‘This sky, this moon, these clouds, these stars etc.’ ಆದರೆ ಒಡನೆಯೆ ಹಠಾತ್ತನೆ ಎಂಬಂತೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಿಂಚು ಹೊಳೆಯಿತು. ಅದನ್ನೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ. ‘ಈ ಗಗನವೀ ಚಂದ್ರ’ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆಗ ನನಗೆ ಒಂದು ದಾರಿ ಹೊಳೆಯಿತು. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಾನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದುದು, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ‘ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್’ ಬರೆಯುವ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದೆ. ನನ್ನ ಈ ಹೊಸ ಸಿದ್ಧಾಂತದಿಂದ, ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ‘ಹೊಸ ಶಕ’ದ ನವಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ತಾಯಿ, ದಿವ್ಯೆ, ನೀನೆನಿತು ಮಧುರೆ, ಮಧುರೆ, ಮಧುರೆ!”

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಕನ್ನಡ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್ ಕವನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ‘ಬೆಳದಿಂಗಳ ರಾತ್ರಿ’ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿರುವ ತಾರೀಖು ೭-೮-೧೯೯೪ ಎಂದಿದೆ. ಹದಿನೇಳು ಪಂಕ್ತಿಗಳಿದ್ದು ಆದಿ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ

‘ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ’ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಹೋನ್ನತ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಭಾವ್ಯಾಕಾರದಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಭಂಡಸ್. ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಮೂಲ ಬೀಜಾಂಕುರಾರ್ಪಣೆಯಾದುದು ಈ ಅಣುವ ವಾಮನದಲ್ಲಿ!

ಬೆಳದಿಂಗಳ ರಾತ್ರಿ

ಈ ಗಗನವೀ ಚಂದ್ರನೀ ಮುಗಿಲಿನಾನಂದ
ತಾರಕೆಗಳೀ ಪುರವು ಈ ಮನೆಯ ಈ ನರನು
ಈ ಗಿರಿಗಳೀ ಬಯಲು ಈ ತೊರೆಗಳೀ ಧರೆಯು
ಯಾ ಮಹ ಮಹಿಮನನು ಸೂಚಿಪುವು? ಓ ಮನವೆ,
ಗರ್ವದಿಂದೆಲ್ಲವಂ ಬಲ್ಲೆನೆಂಬುವನೀಗ
ಭಯಭರಿತ ಅಚ್ಚರಿಯ ತೋರಿ ನೀ ಹಿಂಜರಿವೆ!
ವೇದಗಳು ಮುಗ್ಧರಿಸಿ ಬೀಳುವವು. ನಿಲುಕದಾ
ಮಹಿಮನನು ನಿಲುಕಲೆತ್ತಿಸಿ ಬರಿದೆ ಬೀಳುವರು
ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪಂಡಿತರು ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಗಾಯಕರು
ತತ್ವಗಳ ತಿಳಿದವರು! ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವರು
ಸಕಲವನು ಗೀತದಲಿ ಸಲೆ ಗೆಲುವ ಕವಿವರರು!
ವೇದಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ತತ್ವಗಳು ನೀತಿಗಳು
ತಲೆತಗ್ಗಿ ಹೋಗುವವು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು
ಮೌನದಿಂ ಮೂಕರಂತೆಲೆ ಮನವೆ; ಅಚ್ಚರಿಯ
ತಾನೊಂದೆ ಉಳಿಯುವುದು. ಹುಚ್ಚನಂದದ ಕವಿಯು
ತಾನೊಬ್ಬ ಕವಿತನದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ದಚ್ಚುತನ ಸೇರುವನು! ಕವಿಯಾಗು, ಓ ಮನವೆ!

೭-೮-೧೯೨೪

ಆಗಸ್ಟ್ ೭ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ನಾನೊಂದು ವಿಧಾನ ಕಂಡುಹಿಡಿದೆ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾನೆಟ್ನು ಎನ್ನಬಹುದಾದುದಕ್ಕೆ. (To day I found out a method to compose something like Kannada sonnets.) ನನ್ನ ಆ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೇ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ನನಗೆ ನಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ ‘ಇದರ ನೆರವಿನಿಂದ ಕವಿತಾ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.’ ಎಂದು. (I said to myself with this I will sack the Kingdom of Muse!) ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಸಾನೆಟ್ ರಚಿಸಿದೆ ‘Beauty’ ಅಥವಾ ‘ಸೊಬಗು’ ಎಂದು. ಅದೊಂದು ಸೊಗಸಾದ ಸಾನೆಟ್; ಸೌಂದರ್ಯದ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ತೋರಿಕೆಯ ವಿಕೃತಿಗಳ ನಡುವೆಯೂ ವಿಶ್ವದ ಏಕತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. (It is a beautiful sonnet describing the perfection of Beauty and the oneness of the Universe even in its seeming distortions.) ವಂದೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಂ. ತಾಯಿ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ!”

ಮೇಲೇ ಹೇಳಿದ ಸಾನೆಟ್ಟಿನ ಗುಣಸ್ತುತಿಗೆ ಏನೂ ಆಧಾರ ದೊರೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ಯೋಗ್ಯತೆ ಸಾಧಾರಣ ಕೂಡ ಅಲ್ಲ. ಭಾಷೆಯೂ ಬಡಕಲು. ಕಡೆಗೆ ಛಂದಸ್ಸು ಕೂಡ ನ್ಯೂನತೆ ಲೋಪದೋಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾನೆಟ್ಟಿನ ರೂಪ ಸಾಧನೆಗೆ ಸಮರ್ಥ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವೀಯುತ್ತದೆ. ಆ 'ಸೊಬಗು' ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಸಾನ್ನಿಟ್ಟನ್ನು ಅದರ ಎಲ್ಲ ಲೋಪದೋಷಗಳೊಡನೆ ಹಾಗೆಹಾಗೆಯೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಆಮೇಲೆ ಮಾಡಬಹುದಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಸೊಬಗು

ನಾನೊಂದು ರಾತ್ರಿಯೊಳು ಕೋಣೆಯಿಂ ಹೊರಹೊರಟು
ಆನಂದಗಗನದಿಂ ಹಿಮಕರನು ಸೂಸುತಿಹ
ಭಾನುವೋಷಿತ ಸುಧಾ ಕಿರಣವಲಿಯ, ನೀರವ
ಗಾನವನು ಸಲೆ ಕೇಳಿ ಹರುಷದಿಂ ಮೈಮರೆತೆ.

ರಮಣೀಯ ರವರಹಿತ ಅಡವಿಗಳು, ಮನಲೋಲ
ಹಿಮಕರನ ರಶ್ಮಿಗಳ ಕೇಳಿಯೊಳು ಮನಸೋತು
ಭ್ರಮಿಸಿ ನಿದ್ರಿಸುತಿರ್ದುವು. ಧರಣಿಯುಮಾಗಸವು
ರಮಣ ರಮಣಿಯರಂತೆ ಶಶಿಭೋಗದೊಳಿರ್ದುವು!

ಹರುಷದಿಂ ನಿಜಹೃದಯ ಗಡಗಡನೆ ನಡನಡುಗಿ,
ಪರಮಾತ್ಮನನು ನೆನೆದು ದಳದಳನೆ ಕಣ್ಣೀರ
ಸುರಿಯಿಸಿತು. ಸೌಂದರ್ಯದಾನಂದವೆಂತಹುದೋ!

ಸೊಬಗೆ ದೇವ, ದೇವನೆ ಸೊಬಗು ನಿಜ. ಹೃದಯವೇ
ಸೊಬಗೆಂಬ ದೇವನನು ನೀನರಿತು ಸುಖಿಯಾಗು.
ಸೊಬಗೆ ನೀಂ; ನಿನ್ನೊಳಿಹುದೀ ವಿಶ್ವವಲೆ ಜೀವ!

-45 (4)-

ಆಗಸ್ಟ್ ಲನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಹೆಸರು The Mother's Song. (ತಾಯಿಯ ಹಾಡು). ಮಹತ್ತಾದ ತಾತ್ವಿಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಾನು, ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದೇನೆ; ಮತ್ತು ಕವಿತೆ (ರಸಾನುಭವ?) ಬದುಕಿನ ಮಧುರಾಮೃತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. (Of late I am, so to say, immersed in the eternal bliss and poetry is the sweets balm of life.) ಆನಂದ ಆನಂದ, ಮಾತಿಗೆ ಮೀರಿದ ಆನಂದ. (Sweet, sweet beyond convention) ಅದು ನನ್ನನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಸುಖಮಯ ಮತ್ತು ರಸಮತಿಯನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, (It keeps me always joyful and imaginative).

ತಾಯಿ, ನಿನ್ನ ಕೃಪೆ ಈ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಲಿ. ನನ್ನನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು, ಅದರ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಮಾನವ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ತನ್ಮೂಲಕ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗಾಗಿ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಶಿಶು!”

'ತಾಯಿಯ ಹಾಡು' ಒಂದು ಸರಳರಚನೆ. ಐದು ಮಾತ್ರೆಯ ಎರಡು ಗಣಗಳ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಪಲ್ಲವಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಕವಿ ಆಗಲೇ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವೂ ಇಣುಕ ತೊಡಗಿದೆ.

ತಾಯಿಯ ಹಾಡು

ಅಳಬೇಡವೆಲೆ ಕಂದ
ಇಳೆಯೊಳಿಹುದಾನಂದ
ಪೊಳೆವ ಹಿಮದೊಳು ಮಿಂದ
ಬೆಳೆಯು ನಗುತ್ತಿದೆ ಚಂದ. ||ಪಲ್ಲವಿ||

ಬಯಲೊಳಿಹ ಮರದಲ್ಲಿ
ರಮಣೀಯ ರಾಗದಿಂ
ಕೋಕಿಲೆಯು ಕೂಗುತ್ತಿದೆ
ನಿನಗಾಗಿ ಎಲೆ ಮಗುವೆ.

ಧರೆಯೊಳಿಹ ಪುಷ್ಪಗಳು
ಹೊರಗೆ ಆಡಲು ಬಂದು
ಶಿರವ ತೂಗುತಲಿಹವು
ನಿನಗಾಗಿ ಎಲೆ ಮಗುವೆ.

ಎಳೆಯ ನೇಸರ ಕಿರಣ
ಇಳೆಯ ಹಸುರನು ಬೆಳಗಿ
ಥಳಥಳಿಸಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ
ನಿನಗಾಗಿ ಎಲೆ ಮಗುವೆ.

ತರತರದ ಪಕ್ಷಿಗಳು
ಇಂಪಾದ ಗಾನದಿಂ
ದೇವನನು ನುತಿಸುತ್ತಿವೆ
ನಿನಗಾಗಿ ಎಲೆ ಮಗುವೆ.

ನಾಕದಿಂದಲಿ ಬಂದು
ಸೊಬಗು ಲೋಕವ ತುಂಬಿ
ನಗುತಲಿದೆ ನಿನಗಾಗಿ
ಎಲೆ ಮುಧ್ಧಿನೆನ ಕಂದ.

ದೇವಲೋಕದಿ ಇಳಿದು
ದೇವದೂತರು ಬಂದು

ಭೂಮಿಯನು ತುಂಬುವರು
ನಿನಗಾಗಿ ಎಲೆ ಮಗುವೆ.

ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳ
ಎತ್ತಿ ದೇವನು ಧರೆಯ
ಪೊತ್ತು ಪೊರೆದುದು ನಲಿದು
ನಿನಗಾಗಿ ಎಲೆ ಮಗುವೆ.

ಆದಿದೇವನು ಇಳೆಯ
ಹೃದಯದ ಕಮಲದ ಮೇಲೆ
ನೃತ್ಯವನು ಮಾಡುವನು
ನಿನಗಾಗಿ ಎಲೆ ಮಗುವೆ.

ಹಿಮಕರನು ಉದಯಿಸಲು
ಸಾಗರನು ಉಬ್ಬುವನು
ನೈದಿಲೆಯು ಅರಳುವುದು
ನಿನಗಾಗಿ ಎಲೆ ಮಗುವೆ.

ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದೇನು
ನಿನ್ನೊಳಿಹುದೀ ವಿಶ್ವ
ಶಿವ ನೀನೆ ಶಿವ ನೀನೆ
ಎಲೆ ಮುದ್ದಿನೆನ ಕಂದ. ಉ.ಒ.೧೯೨೪.

ಆಗಸ್ಟ್ ೨ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳ ಜೊತೆಗೆ ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನ Lotus Flower ರಚಿಸಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆ ಕವನ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್. ಅಂದೇ ರಚಿಸಿದ ಮೂರು ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳ ಪರಿಚಯ ಕೊಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಅಂದೇ ರಚಿಸಿದ ಈ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾನೆಟ್, ಯಾವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದೆ, ಅದರ ಕಾವ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರತಿಭೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ದಾರ್ಶನಿಕವಾಗಿಯೂ ಎಷ್ಟು ಉನ್ನತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ನಿರ್ದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

THE LOTUS FLOWER

On the blue lake of my sweet bosom blooms
The golden splendor-lit life's lotus flower,
Full glorious to behold, with many a tower
Of crystals sheen and rain-bow coloured domes,

Radiant with light celestial! There stay
The fairies champak-bosom'd, lotus-eyed

And rosy-veiled. There live the great who died

Giving us thoughts divine: Eternal play!

There booms the dull boom of Eternity,

Vague, dim, sweet and serene! They come and go;

They dance and play and sing their liquid notes

Borrowed from that great OM. Infirmity,

Infancy, both rejoice in one inflow.

Within my life's blue lake such Lotus floats!

೩.೮.೧೯೨೪

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಆಗಸ್ಟ್ ಹರಲ್ಲಿ, ಬರೆದ ಮೂರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳಿವೆ. ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಟ್ ಹನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಹಾಳೆ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಆ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು Radha and Krishna ಎಂಬುದು ಒಂದು 'vision' ಎಂದರೆ ಸಕೃದ್ಧರ್ಷನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದು. ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪುರುಷ ಇವರ ಮಿಲನದ ಆನಂದ ನೃತ್ಯದಿಂದ ಉದ್ಭವವಾಗುವ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಅದರ ವಸ್ತು. ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳೆರಡೂ ಒಂದೇ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ: 'The Banished Indian Patriot.' ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ವೀರ ಸಾವರ್ಕರ್ ಅವರಂತಹ ಅನೇಕ ದೇಶಭಕ್ತರನ್ನು ಹಿಡಿದು, ನಕಲಿ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ, ದೇಶಾಂತರ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿ, 'ಪೃಥ್ವಿಯ ನರಕ' ಎಂದು ಆಗ ಕುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಅಂಡಮಾನ್-ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳಿಗೆ ಜೀವಾವಧಿ ಜೈಲುವಾಸಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಒಬ್ಬ ದೇಶಭಕ್ತ ವೀರನ ಹೃದಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಆ ಎರಡು ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿದೆ.

RADHA AND KRISHNA

Come, VISION, Come: Upon the moon-lit green

Where the flower-graced Zephyrs lave and blow

Beneath the waving Champak-bosom'd bough

Two radiant forms celestial are seen!

Are they Universe's King and Queen?

How beautiful their flower-hem'd garments flow

In the sweet breeze of the blushing dawn! Each brow

Is crowned with freshest spring-time flowerets sheen!

Behold! Like sun and moon in one embrace

They move, the mystic pair of Paradise,

Their flower-knit garments trailing to and fro!

Majestic forms! See, the self-effulgent rays

Hem radiant round their forms! Their sweet dark eyes.

Pour peace and harmony: Go, VISION, go!

೫-೮-೧೯೨೪

THE BANISHED INDIAN PATRIOT

SONNET I

Forget me not, sweet Land! I am thy child.
Tho far away from thy beloved shore
I breathe and pass away, I love thee more.
Dear India! Remember thy child exiled.
I fought for heaven when conflagration wild,
With heart of hell and cloak of heaven. All o'er
Thy beauteous bosom did its vengeance pour.
But Satan wins ere comes Christ undefiled!

O Mother, thou hast given a gift supreme:
The mighty "I AM HE!" Hell shudders cold
Beneath its potency. Happy the race
That feels the freedom of the soul! That DREAM
Is but the surest bliss. March and be bold.
Dear Indian, hoping for thy better days!

ॐ-ॐ-ॐ ॐ ॐ ॐ

SONNET II

Ye oceans that around me spread your vast
And endless wavy bosom, roar and swell!
And O thou Islet grim, Earth's Darkest Hell,
But now a heaven to me. Rage, rage thy blast!
Here stands an Indian, mightiest INDIAN Soul,
That smiles at death, fiercer than ferocity,
And more infinite than Infinity,
Descendant of Rishis who were the WHOLE!

Ye feeble winds, ye pigmy oceans wide
Can you bind Him from whom you both survive?
Know that I am one with that mighty Power.
An Indian tho' I be, it is my pride
I'm one and All. When I begin to dive
Deep. O joy, I find myself a great Lover!

ॐ-ॐ-ॐ ॐ ॐ ॐ

ಆಗಸ್ಟ್ ೯ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ ಸಂಪದಭ್ಯುದಯ’ The Wealt of Mysore ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವನ ‘ಚಂದ್ರನು’ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ನನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರತಮವಾದ ಕವನ ಹೊಮ್ಮಿದೆ, ‘ಚೈತ್ರ-ವೈಶಾಖ’ ಅಥವಾ ‘The Awakened April’ ಎಂದು. ಅದರ ವಿಶೇಷತೆ ಏನೆಂದರೆ ಅದು ನನ್ನ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನದ ಭಾಷಾಂತರವೂ ಎಂಬಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಕವನ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸುಂದರವೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಬೆರಗಾದೆ. ‘ಆನಂದ’ ಅಥವಾ ‘Bliss’ ಎಂಬ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಸಾನೆಟ್ಟನ್ನೂ ರಚಿಸಿದೆ. ತಾಯಿ! ತಾಯಿ! ತಾಯಿ!.

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿರುವ ‘ಚೈತ್ರ-ವೈಶಾಖ’ ಮತ್ತು The Awakened April ಈ ಕವನಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ: ದಿನಚರಿ ‘ಚೈತ್ರ-ವೈಶಾಖ’ವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರತನವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕವನವೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದರೂ, ಮತ್ತು ಅದು ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನದ ಭಾಷಾಂತರವೂ ಎಂಬಂತಿದೆ ಎಂದು ಅಚ್ಚರಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರೂ ಆ ಶ್ಲಾಘನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಹೆಗ್ಗಣ ಮುದ್ದು ಎಂಬ ಗಾದೆಯ ಸಮರ್ಥನೆ ನಡೆದಿದೆ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ, ಕನ್ನಡ ಕವನವನ್ನು ಮಿತ್ರರು ಹಾಡಿದಾಗ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಅರೆಪಾಲು ಕವನಕ್ಕಲ್ಲದೆ ಗಾಯನಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುತ್ತಿದ್ದು, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಕ್ಕೆ ಆ ಸೌಕರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದದ್ದೂ ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಆಗಾತನೆ ಕನ್ನಡದ ಪರವಾಗಿ ಮೂಡಿ ವರ್ಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಭಾಷಾಭಿಮಾನವೂ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಕ್ಕಿಂತ ಕನ್ನಡ ಕವನ ಮೇಲಾಗಿದೆ ಎಂಬ ‘ಕ್ಷಮ್ಯಭ್ರಾಂತಿ’ಗೆ ಎಡೆಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈಗ ಆ ಎರಡು ಕವನಗಳನ್ನೂ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ ಇಟ್ಟು ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕವನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನದ ಅನುವಾದರೂಪವಾಗಿಯೇ ಮೂಡಿರಬೇಕು ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೇ ಆ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುತ್ತದೆ. The Awakened April ಮೊದಲು ರಚಿತವಾದದ್ದು. ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ಚೈತ್ರವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ವೈಶಾಖವೂ ಬರುವುದರಿಂದ ಚೈತ್ರ-ವೈಶಾಖ ಮಾಸಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಏಪ್ರಿಲ್‌ಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ‘ಚೈತ್ರ-ವೈಶಾಖ’ ಎಂದು ಕನ್ನಡ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ ಸರ್ವವಿದಿತವೂ ಆಗಿರುವ ‘ವಸಂತಮಾಸ’ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಹೊಳೆಯದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮೊದಲು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅದು ಉಳಿದಿರುವುದು ದಿವಂಗತ ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪನವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ. ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿದವರು ಅವರು, ‘Kishora Chandra Vani’ Selected Kannada and English Poems’ ಎಂದು ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿರುವ ರಟ್ಟಿನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ, ಬಹುಶಃ ಯಾವುದಾದರೂ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಕಳಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ, ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ ಮಾನಪ್ಪನವರು ಪ್ರತಿಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳೆರಡನ್ನೂ ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

THE AWAKENED APRIL

O Earth! what joy receivest thou
when heaven's grace sheds its showers?
what secret gratiude or love
Blooms forth sweet grass and flowers?
Oh mother kind, what thou receivest
Is but a speck of what thou givest!

O Trees! what glory enters You
When showers with heaven descend?

What foliage and flowers born anew
Your sylvan court commend?
O! in your glorius jubilee
Heaven and Earth mingle heartily!

O Lakes! what splendour crystalline
The cool showers bring to you?
What liquid joy, what trance divine
Like ripples pass you through?
To walk beside you is to roam
Like angels in thier heavenly home!

O Birds, what nector thrills you life
When pearl- like showers descend?
what god of music brings his life
In your sweet throats to blend?
ye come with glory and with mirth
when April's beauty wakes the Earth!

O April sweet! of grass and flowers,
April of powers divine,
What heaven dissolved comes thro, your showers
That makes the dullest shine?
Season of glory and mirth
Spirit of Beauty walk the earth!

ಚೈತ್ರ-ವೈಶಾಖ

ಎಲೆ ಧರಣಿ! ಯಾವ ವಿಧಾನಂದವಂ ಪಡೆವೆ
ಮಳೆಯ ಹನಿ ಮುತ್ತಿನಂದದಿ ಬೀಳೆ?
ಇಳೆಯ ಮೇಲಲರುಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ಬೀಳ್ವಂತೆ
ಬಳಬಳನೆ ಗಗನದಿಂ ಮಳೆ ಸೂಸೆ?
ತಳಿರುಗಳು ಹೂವುಗಳು ಹಸನಾದ ಗರಿಕೆಗಳು
ಸಲೆ ತುಂಬಿ ನಿನ್ನರವ ಮೆರೆಯುವುವು ಎಲೆ ಮಾತೆಯೆ!

ಸುರ ತುರುವೆ! ಮಹಿಮೆ ಯಾವುದು ನಿನ್ನ ಚುಂಬಿಪುದು
ವರ ಮಳೆಯು ನಾವಕಂ ಸಲೆ ಸೂಸೆ?
ಅರಳುತಿಹ ಪುಷ್ಪಗಳು ಬರಬರನೆ ಹೊರಡುವುವು

ಹರುಷದಿಂದ ನಿನ್ನದರದಿಂ ತರುವೆ!

ಮಿರುಗತಿಹ ಎಸಳೊಡೆದ ನಸುನಗೆಯ ಪೂಗಳನು

ಕರೆಕರೆದು ಕೈಬೀಸಿ ಕವಿಗೆ ನೀಂ ತೋರುತಿರುವೆ!

ಸರಸುಗಳೆ! ನೀವೇಕೆ ನಗುನಗುತ ಹಿಗ್ಗುವಿರಿ

ಹರುಷದಿಂ ಬಹ ಮಳೆಯು ತಾ ಸುರಿಯೇ?

ಸರಸವಾವುದು ನಿಮ್ಮ ಕೆನ್ನೆಗಳ ಚುಂಬಿವುದು,

ತರುಣಿಯರೆ, ಕಮಲದಳ ಶೋಭಿತರೆ?

ಪರವಾತ್ಮ ಮೋಡದಿಂ ಮಳೆಯಾಗಿ ಇಳಿಯುವನೆ?

ಸರಸಾಗಿ ಉಕ್ಕುವುದೆ ಪರಬೊಮ್ಮನಾನಂದವು?

ಕೋಕಿಲೆಯೆ! ಕಮನೀಯ ಪ್ರಕೃತಿ ವೈಣಿಕನೆ,

ಲೋಕವನೆ ಗಾನದಿಂ ರಂಜಿಸುವ

ನಾಕದಿಂ ಬಂದ ವರ ಸಂಗೀತ ಕೋವಿದನೆ,

ಈ ಕಲೆಯ ನಿನಗಾರು ಹೇಳಿದರು?

ನಾ ಕೇಳಿ ಸಲೆ ನಲಿವೆ;ಕೂ ಕೂಗು, ಕೋಕಿಲೆಯೆ;

ನಾಕವನು ತಲ್ಲಣಿಸು, ಓ ಗೀತ ಕೋವಿದನೆ!

ಓ ಚೈತ್ರ ವೈಶಾಖರೆ! ಫಲಪುಷ್ಪ ಬಾಂಧವರೆ!

ವೈಚಿತ್ರ ರಮಣೀಯ ಮಾಸಗಳೆ!

ಈ ಚಿತ್ರ ಕೋಟಿಗಳು ಇಳಿಯುವುವೆ ಮಳೆಯೊಡನೆ?

ನಾಚಿ ಪೋಪುದು ನಾಕ ತಲೆವಾಗಿ!

ಭೂ ಚಕ್ರಮಂ ಕೋಟಿ ಸಲ ಸುತ್ತಿ ಮೆರೆಯುವಿರಿ;

ಓ ಚೈತ್ರ ವೈಶಾಖರೆ, ಹರುಷವನು ಬೀರಿ ಜಗಕೆ!

೯-೮-೧೯೨೪

ಕನ್ನಡ ಕವನ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನದರ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಭಾಷಾಂತರವಲ್ಲ ಎಂಬುದೇನೋ ಸುಸ್ಪಷ್ಟ. ಭಾವಾನುವಾದ ಕೂಡ ಅಲ್ಲವೆಂದರೂ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ವಶವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿ ಪದ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗುತ್ತದೆ: 'O Earth' = 'ಎಲೆ ಧರಣಿ!', 'O Trees!' = 'ಸುರ ತರುವೆ!','O Lakes'= 'ಸರಸುಗಳೆ!' ' O Birds!' = 'ಕೋಕಿಲೆಯೆ!', 'O April Sweet !' = 'ಓ ಚೈತ್ರ ವೈಶಾಖರೆ!' ಅಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಭಾವಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಕಲ್ಪನಾ ವೈಭವದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನ, ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ನಡ ಕವನದ ಅತಿಶ್ಲಾಘನೆಯನ್ನು ಇಳಿಕೆಗೈವಂತೆ, ಮೇಲುಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಂಶ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಗದೆ ಇರದು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆರು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಕರೂಪದ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೂರು, ಎರಡು ನಾಲ್ಕು, ಐದು ಆರನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಕರೂಪದ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಂಶಕ್ಕಿಂತ ಬಂಧನಾಂಶವೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಕಾವ್ಯತ್ವ ಕುಂಠಿತವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡದ ಕವನದ ಮಾತ್ರಾಣ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪ್ರತಿ ಪದ್ಯದ ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಮಾತ್ರೆಯ ಮೂರು ಗಣಗಳಿವೆ; ಒಂದು ಗುರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಪದ್ಯದ ಆರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಐದು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಗುರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರಿದೆ.

ಇದುವರೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಭಾಷೆ, ಛಂದಸ್ಸು ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಈ ಕವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ 'ಇತಿಹಾಸ'ವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ಹಿಂದೆ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು 'ಸಂಪದಭ್ಯುದಯ' ಅಥವಾ The Wealth of Mysore ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಈ 'ಚೈತ್ರ ವೈಶಾಖ' ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆ. ಅದು ಅಚ್ಚಾಯಿತು. ಆ ಪತ್ರಿಕೆ ಆಗ ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಪರವಾಗಿ ಟ್ರೇಡ್ ಕಮಿಷನರ್ ಆಗಿದ್ದ ದಿವಂಗತ ಎಸ್. ಜಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕವನವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಓದಿದ ಅವರಿಗೆ ಆ ಕವನಕರ್ತೃವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುತವಾದ ನವೀನತೆ ಹೃದ್ಯೋಚರವಾಗಿ ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದ ಮೈಸೂರಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ತಾತಯ್ಯ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯವರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದರು: 'ಈ ಕವಿ ಯಾರು? ಇವರ ಕವನಗಳು ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆಯೇ? ಆಗಿದ್ದರೆ ನನಗೊಂದು ಪ್ರತಿ ಕಳುಸಿ ಕೊಡಿ'- ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ. ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೂ ಯ:ಕಶ್ಚಿತವಾಗಿನಾಗಿದ್ದ ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಪರಿಚಿತ. ನನ್ನ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು, ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಚಾರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅದು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದು ಅವರು ಆ ಪತ್ರಿಕಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಕಾಣುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಾನು, ಇಂದಿನಂತೆಯೇ ಅಂದೂ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಯಾರನ್ನೂ ಬಡಪಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಣುವ ಆಸಾಮಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವರು ಮತ್ತೇ ಮತ್ತೇ ಕಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು ತಾವೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಬರುವ ಭರವಸೆ ಇತ್ತು ನನ್ನನ್ನು ಪತ್ರಿಕಾಲಯಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ತುಂಬ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ, ಬಡತನದ ವೈಭವವನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತಿದ್ದ ಆ ಕೊಠಡಿಗೆ ನಾನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಥೂಲಕಲೆಯ ಮರದ ಮೇಜಿನ ಬಳಿ ಇಬ್ಬರೋ ಮೂವರೋ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವಂತೆ ದಿವಂಗತ ಪಿ. ಆರ್. ರಾಮಯ್ಯ ಅವರೂ ಮತ್ತು ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು ಇದ್ದರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಯಾರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಸಂವಾದದ ವಿವರ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಯಾರು ಎತ್ತ ಎಲ್ಲಿರುವುದು ಏನು ಓದುವುದು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದರು. ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದರು. ಎಸ್.ಜಿ.ಶಾಸ್ತ್ರಿಯಂಥವರೂ ಅದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಹೊಗಳಿ ಬರೆದಿದ್ದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕರವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಕಡೆಗೆ ಉರು ಮನೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಹೆಸರು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ನಾನು ಮಲೆನಾಡಿನ ಮೂಲೆಯ ಒಂದು ಕೊಂಪೆ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ಬಣ್ಣ ಆಕಾರ ರೂಪ ಮಾತಿನ ರೀತಿ ತಿಳಿದು ಅವರಿಗೆ ಉಡುಗೆ ಇವುಗಳಿಂದ ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದೇ ಅವರು ಭಾವಿಸಿದರು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲದವನಿಗೆ ಅಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯರಚನಾ ಶಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಅಲಭ್ಯವೆಂದೇ ಆಗಿನ ಕಾಲದವರ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಉಚ್ಚವರ್ಗದವರ ನಂಬಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಉರು ಮತ್ತು ತಂದೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದೊಡನೆ ಅವರ ಮೊದಲಿನ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಿಸ್ಮಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಡಂಗು ಬಡಿದವರಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತಿಲ್ಲದಿದ್ದರು. ಕಡೆಗೆ ತಾತಯ್ಯನವರು ಅವರೆಲ್ಲರ ಕಡೆಗೂ ಇಂಗಿತ ಭಂಗಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಟ್ಟುತ್ತಾ ಅಂದರು:

'ಯಾವ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಾವು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು?' ಪ್ರಶಂಸೋಕ್ತಿಯಾಗಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಅಗಸ್ಟ್ ೧೦ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

'ಇಂದು ನಾನು ಎರಡು ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಒಂದರ ಹೆಸರು 'ಕೋಗಿಲೆ', ಇತರ ಎಲ್ಲ ಕವನಗಳಿಗಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಲಯಬದ್ಧವಾದದ್ದು. (The most beautiful and rhythmic than any of the other poems, and it also adds meaning to the charms of its music.) ನಾದ ಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಥದ ಚಾರುತ್ವವೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ರೂಂ-ಮೇಟುಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡಿದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅದರ ನಾದಕ್ಕೂ ಲಯಕ್ಕೂ ಮಾರುಹೋಗಿ ಬೆರಗಾದರು. ಎಸ್.ವಿಷಕಂಠ ಅವರು ಅದನ್ನು ಅಭಿನಯಸಹಿತವಾಗಿ ಸೊಗಸಾಗಿ ಹಾಡಿದಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಮರುಳಾಗಿಬಿಟ್ಟರು.

ತಾಯಿ, ಜನರನ್ನು ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಗಾಯನದಿಂದ ಸೆಳೆಯುವ ಪುಟ್ಟ ಗಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಮ್ಮ ನನ್ನನ್ನು....

ಆ 'ಕೋಗಿಲೆ' ಕವನ ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಭಾವದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳೊಡನೆ 'ಕೊಳಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ, ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನ ೧೯೨೪ರ ದಿನಚರಿ ನಿಂತಿದೆ. ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮರಣ ವಾರ್ತೆಯ ಕಾರಣವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ, ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಲಘುತ್ತರ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಾನು ದಿನಚರಿ ಬರೆಯಲು ತೊಡಗಿದುದು, ಸರಿಯಾಗಿ ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿದಂತೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ, ೧೯೨೫ನೆಯ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೧ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ! ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವಂತಿದೆ.

೧೯೨೫ನೆಯ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೧ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಣ್ಣ ಕಿರುಜೇಬಿನ ನೋಟುಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ (೧೯೨೪ರ ದಿನಚರಿಯಂತೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್ ಡೈರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ.) ದಿನಚರಿ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಮುನ್ನ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದ ಡಯರಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಅದರ ಖಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ ೧೯೨೪ನೆಯ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೧ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ಹಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ಷರಾ ಬರೆದಿದೆ:

೧೧-೮-೧೯೨೫ Ah ye unwrit leaves how sweet and elevating would it have been if ye had the contents of my life! But ah the absence adds more glory to the life because there will not be the speck of pride or vanity in the unrecorded leaves of life. - K.V. PUTTAPPA.

ಮತ್ತೆ ಅದರ ಮುಂದಿನ ಖಾಲಿ ಪುಟದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಿವೆ:

11-8-1925. I perused over the contents of this dairy and felt glad. The scenes, almost faded and lost, returned one by one, both sad and joyful. Ah, life is sweet with all its defects!

-46-

ಎಂಟ್ರೆನ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ತರುವಾಯ ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಊರಿಗೆ ಹೋದವನು ಕಾಲೇಜುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಹಿಂದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎಂದರೆ ೧೯೨೪ನೆಯ ಜೂನ್ ೨೩ನೆಯ ಸೋಮವಾರ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದೆ. ಬಂದ ಒಂದು ವಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎಂದರೆ ಜೂನ್ ೨೯ನೆಯ ಭಾನುವಾರದಂದು ದೇವಂಗಿ ಹಿರಿಯಣ್ಣನವರಿಂದ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ತುಂಬಾ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕಾಗದ ಬಂತು. ಹಿಂದೆಯೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವಂತೆ, ನನಗೆ ತುಂಬ ದುಃಖವಾಯಿತು; ಅವ್ವ ಎಲ್ಲಿ ಸತ್ತಹೋಗಿ ಬಿಡುವಳೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯೂ ಮನಸ್ಸನ್ನಾವರಿತು. ಆದರೆ ಜಗನ್ಮಾತೆಗೆ ಅವ್ವನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆಗಬಾರದ್ದು ಸಾಗಿ ಹೋದರೂ, ಆಗ ನನ್ನ ಚೇತನವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆತ್ಮದ ಅಮೃತತ್ವದ ಭಾವವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ನನ್ನ ತಾಯಿ ಜಗಜ್ಜನನಿಯ ಮಡಿಲಾದ ಅನ್ಯಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಶೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಲಿದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡೆ. ಆದರೆ ಮನೆಯಿಂದ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಯಾವ ಕಾಗದವೂ ಬಂದಂತೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಭಾರವಾಗಲಿ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ನಾನಾ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವ್ವನ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ 'ಅವ್ವ ಸತ್ತೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಒಂದಿನಿತೂ ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ಕಾಯಿಲೆ ಬೀಳುವುದು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾದ ದಿನನಿತ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು ನನ್ನ ಅವ್ವಗೂ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬುಗೆ ಇತ್ತು. ಮನೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಗದ ಬಂದು, ಕಾಯಿಲೆಯ ವಿಷಮ ಸ್ಥಿತಿ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಾರೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಏನೋ? ಅದೂ ನಾನು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು ಒಂದು ವಾರವೂ ಕಳೆದಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ನನ್ನ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾದ 'ಸ್ಥಾವರ ಪ್ರಕೃತಿ' ಪ್ರಯಾಣ ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನಂತೆಯೇ ಅಂದೂ ವಿಮನಸ್ಕವಾಗಿದ್ದರಬೇಕು.

ನಾನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಪ್ರತಿ ದಸರಾ ಮತ್ತು ಬೇಸಗೆ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗಲ್ಲೆಲ್ಲ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ಮನೆಯವರು ತೀರಿ ಹೋಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಂದರೆ, ನಾನು ಎಂ.ಎ. ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಂದು ಮನೆಯ ಮಂದಿ ಮುಕ್ಕಾಲು ಪಾಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೆ ಖಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರು!

ನನ್ನ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಮೊದಲು ಬಸವಪ್ಪಜ್ಜಯ್ಯ ದಿವಗಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಆ ಎಲ್ಲ ಗೊಂದಲದ ದೆಸೆಯಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಅವನ ಖಾಹಿಲೆಯ ವಿಷಮಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕಾಗದ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ?

ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮರಣದ ಸಂದರ್ಭದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಮಗೆ ತಿಳಿದುದನ್ನೂ ಇತರರಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾದುದನ್ನೂ ಬರೆಯಿರಿ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಅಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಅವರು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು, ತಮಗೆ ನೆನಪಿರುವಷ್ಟನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವ ಕೃಪೆಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

ಶ್ರೀ ಕುಪ್ಪಳಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಹೇಳಿಕೆ:

“ಶ್ರಾವಣಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೃತಪಟ್ಟಿದ್ದು. ಆಗ ನಾನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರ ಮರಣಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಮೊದಲು ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಸೀತಮ್ಮನವರು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾಗುವ ಮೊದಲು ಅಂದರೆ ಎಂಟು ದಿನ ಮುಂಚೆ ಬಸವಪ್ಪ ಅಜ್ಜಯ್ಯ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರು.”

ಶ್ರೀ ವಾಟಿಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರ ಹೇಳಿಕೆ:

“ಸುಮಾರು ಸನ್ ೧೯೨೩-೨೪ನೆ ಇಸವಿ ಇರಬೇಕು. ನನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಆಗ ಕುಪ್ಪಳಿಯವರಿಗೂ ನನಗೂ ತುಂಬಾ ಮನಸ್ತಾಪ. ಕೋರ್ಟು ವ್ಯಾಜ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ದಿವಗಂತೆಯರಿಗೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರ ಆಗಿತ್ತು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಚಾರ್ಲಿ ಕಾಂಪೌಂಡರೆಂದಿದ್ದರು, ಅವರು ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರಾವಣಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೀತಮ್ಮನವರು ತೀರಿಕೊಂಡರು.

ಶ್ರೀ ಹೊರಬೈಲು ಚಾ.ತಿಮ್ಮಯ್ಯನಾಯ್ಕರ ಹೇಳಿಕೆ:

“ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ತಾಯಿ ಅವರು ತೀರಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಮುಂಚೆ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಆಲೆಮನೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸಹ ಬಂದು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಹೋಗಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಶ್ರಾವಣಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದರು”

ಶ್ರೀ ಕುಪ್ಪಳಿ ಓಬಯ್ಯಗೌಡರ ಹೇಳಿಕೆ:

“ಪುಟ್ಟಪ್ಪನ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಳ್ಳುವ ೧೫ದಿನದ ಮೊದಲು ನನ್ನ ತಂದೆ ದಿ.ಬಸವಪ್ಪಗೌಡರು ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರ ೧೧ನೆಯ ದಿನದ ಕಟ್ಟಳೆ ಮುಗಿದ ೪ನೆಯ ದಿನ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ತಿಂಗಳ ತಿಥಿಗಾಗಿ ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ಅಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ಕಂಚಿ ಜಾತಿಯ ಹೋತವನ್ನು ಕರೀದಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಪುಟ್ಟಪ್ಪನ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ೨ನೆ ಕಟ್ಟಳೆ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ನಂತರ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನ ತಾಯಿಯ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ೨ನೆಯ ಕಟ್ಟಳೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಯಿತು. ತೀರಿಕೊಂಡ ಸಮಯ ಶ್ರಾವಣಮಾಸ. ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರ ಆಗಿತ್ತು. ಚಾರ್ಲಿ ಕಾಂಪೌಂಡರು ಔಷಧಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾರೆ:

“ದಾನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನವರೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಾತೃಶ್ರೀ ಸೀತಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ತವರು ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಬಂದವರು ಬೊಮ್ಮಲಪುರ ಜಾತ್ರೆಗೂ ಹೋಗಿ ಜಾತ್ರೆ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಬಂದು, ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೂ ಬಂದು, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಜುಲೈ ತಿಂಗಳು ನಾನು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವಾಗ ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಮಾತೆಯವರು ಮೂಗಂಡುಗದ ಹಾಳಿ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದವರು ನನ್ನ ಕರೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ‘ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆಯಾ? ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ವರ್ತಮಾನವಿದೆಯೇ? ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆಮ್ಮ ಹ್ಯಾಗಿದ್ದಾರೆ?’ (ಅಂದರೆ, ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿ, ಅವರ ಸೋದರತ್ತೆ.) ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಎರಡನೆಯ ಸಾರಿ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾನು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವರು ಕಾಹಿಲೆಯಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಉಪ್ಪರಗಿ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಹತ್ತಿರ (ಅದರ ಹಿಂಬಾಗ) ಬಾಗಿಲಿರುವ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ದಾನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಸಹ ತಾಯಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೆ ಇದ್ದರು. ನಾನು ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೆ. ಇಷ್ಟು ನನಗೆ ನೆನಪಿದೆ. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ”

ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಬಂದಾಗ ನಾನು ಸಹನಿವಾಸಿಗಳೊಡನೆ ಮೈಸೂರಿನ ಸಂತೆಪೇಟೆಯ ಆನಂದಮಂದಿರ ಹೋಟೆಲಿನ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಸ್ವೀಟು ಆಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಇಸ್ವೀಟು ಆಟ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶಕರವಾದ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿತ್ತು. ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಒಡೆದು ಓದಿ ನೋಡಿದೆ. ಯಾವುದು ಆದರೇನು ಗತಿ ಎಂದು. ಭೀತನಾಗಿದ್ದನೋ ಅದು ನಡೆದುಹೋಗಿತ್ತು. ಯಾರ ಸ್ತನ್ಯಪಾನ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆಗಳಿಂದ ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಮಾನವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದ್ದೆನೋ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಮಯಾ ಮಾತೆ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದರು! ಶೋಕಾಘಾತದಿಂದ ಚೇತನ ತತ್ತರಿಸಿತು, ಒಂದು ಕ್ಷಣ! ಒಡನೆಯ ನನ್ನ ಅದ್ವೈತಬುದ್ಧಿಯ ಅನಸ್ತಿಶಿಯಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು. ಟೆಲಿಗ್ರಾಂಅನ್ನು ಜೇಬಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಏನು ಎಂತ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಏನೂ ವಿಶೇಷದ್ದಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಉತ್ತರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಆಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ. ಏನೂ ನಡೆದಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಆಟ ಮುಂದುವರಿದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಯಿತು.

ಆಟ ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ತಂತಿಯ ದುರಂತವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಸ್ನೇಹಿತರು ನನ್ನ ಅಮಾನುಷತೆಗೆ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತರಾದರು. ತಾಯಿಯ ಸಾವನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಃಖಿಸಲಿಲ್ಲ! ಅಳಲಿಲ್ಲ, ಮುಖಭಾವದಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನ ಸೂಚಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ; ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಏನೂ ಪ್ರಮಾದ ಸಂಭವಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಇಸ್ವೀಟು ಆಟವನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೋ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನೇನು ಮನುಷ್ಯನೋ ಕಲ್ಲೋ ಎಂದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು.

ನಾನು ಒಡನೆಯ ಊರಿಗೆ ರೈಲು ಹತ್ತುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕ್ರೋಧ ಸಂಮಿಶ್ರ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತಿಯೆ ಆಯಿತು. ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೊರಡಲೇಬೇಕು ಎಂದು ಆಪ್ತಮಿತ್ರರು ಅನುರೋಧಿಸಿದರು. ‘ಆಗುವುದೆಲ್ಲ ಆಗಿಹೋಗಿರುತ್ತದೆ; ನಾನು ಹೋಗಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ?’ ಎಂದೆ. ‘ನಿಮ್ಮ ತಂಗಿಯಂದಿರನ್ನಾದರೂ ಸಂತೈಸಲು ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ.’ ಎಂದರು. ‘ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು ಕಿರಿಯರೂ ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಆತ್ಮೀಯ ಬಂಧುಬಳಗದವರೂ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾನೇನು ಸಂತೈಸಲಿ?’ ಎಂದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಳೆದವು. ನಾನು ಆ ಸಮಯದ ದಿನಚರಿ ಬರದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಂದೋಳನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾರೆ. ಆದರೂ ಇಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ: ನನ್ನ ತಾಯಿ ಸತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೇ ನನ್ನ ದೃಢ ನಂಬುಗೆಯಾಗಿತ್ತು, ಅವರ ದೇಹ ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಆತ್ಮ ಅಮೃತವಾಗಿ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಆತ್ಮದೊಡನೆ ಇರುತ್ತಾ ಮಕ್ಕಳ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಲೋಕದಿಂದ ಮಾಡಬಹುದಾದುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು. ತಾರೀಖು ೨೧-೮- ೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಒಂದು ಕವನ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ‘ಅನಾಥ ಬಾಲ’ ಎಂದು. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕೆಳಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಸದೊಳಗೆ ‘ನನ್ನ ಜನನಿಯ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬರೆದುದು’ ಎಂದಿದೆ. ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿದರೆ ಆಗಿನ ನನ್ನ ಮನಸ್ಥಿತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು.

ಅನಾಥ ಬಾಲ

(ನನ್ನ ಜನನಿಯ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬರೆದುದು)

ಎಲೆ ಜನನಿ, ಎಲ್ಲಿರುವೆ?

ಬಿಳಿದಾದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯು

ಪೊಳೆಯುತಿಕ ಮರದಲ್ಲಿ ನಗೆ ಬೀರುತ

ಅಲರ ರೂಪವ ತಾಳಿ

ತಳಿರ ಸೊಬಗನು ಹೊಂದಿ

ಇಳೆಯ ನಾಕದೊಳು ನೀಂ ನೆಲೆಸಿರ್ಪೆಯಾ?

ಗಗನದೊಳು ತೇಲುತಿಕ

ಮುಗಿಲಾಗಿ ನೀ ಬಂದು

ಮಗುವಾದ ನನ್ನ ನೀ ಮುದ್ದಿಸುವೆಯಾ?

ಹಗರಣವ ಮಾಡದಾಂ

ಹಗಲೆಲ್ಲ ಅಳುತ್ತಿರಲು

'ಮಗುವೆ ಬಾ' ಎಂದು ನೀ ಚುಂಬಿಸುವೆಯಾ?

ಗಿರಿಗಳಿಂದಿಳಿದು ಬಹ

ಮೊರೆಯುತಿಕ ತೊರೆಗಳೊಳು

ಹರುಷದಿಂದಲೆಯಾಗಿ ನೀನಿರುವೆಯಾ?

ಮರುಗುತಲಿ ದಡಕೆ ನಾ

ಬರಲು ನೀಂ ತುಂತುರಿನ

ಪರಿಯಿಂದ ಕಂದನಂ ಚುಂಬಿಸುವೆಯಾ?

ಜೇನುಹುಳು ಝೇಂಕರಿಪ

ಕಾನನದ ಹೃದಯದೊಳು

ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಚಿಂತಿಸುತ ಜನನಿಯ

ಮೌನದಿಂದೈತರಲು

'ಏನು ಮಗನೇ' ಎಂದು

ನೀನಡವಿಯಿಂ ಜನನಿ ದನಿಗೈಯುವೆ!

ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ

ಸಂಪಗೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ

ಇಂಪಾಗಿ ಗಾನವಂ ನೀ ಹಾಡುವೆ

ತಂಪಾದ ಸಂಜೆಯೊಳು

ಸೋಂಪಾದ ತೋಟದೊಳು

ಇಂಪಾದ ಗಾನದಿಂ ನೀ ಕರೆಯುವೆ!

ಸಂಜೆಯೊಳು ಗಿರಗಳಲಿ
ರಂಜಿಸುವ ಶಿಖರಗಳ
ಮಂಜು ಮುಖವನು ಸೇರಿ ಕುಳುತಿರಲು ನಾ
ಕಂಜಸಖನಿಳಿಯುತಿಹ
ಮಂಜು ಕವಿದದ್ರಿಯಿಂ
'ದಂಜ ಬೇಡೆ' ನುತೈತರುವೆ ಜನನಿಯೆ !

ಉನ್ನತಾದ್ರಿಯನೇರಿ
ಮುನ್ನಿನಾ ದಿನಗಳನು
ಚಿಂತಿಸುತ, ಜನನಿಯೇ, ಕುಳುತಿರಲು ನಾ
'ಇನ್ನೇಕೆ ಅಳುತಿರುವೆ
ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನಿಹೆನು!
ಎನ್ನುತೈತಂದು ನೀಂ ಸಂತೈಸುವೆ!

ಎಲೆ ಜನನಿ, ಮುಂಜಾನೆ
ಅಲರ ಕೊಯ್ಯಲು ಬರಲು
ಎಲರಾಗಿ ನೀ ಬಂದು ಸಂತೈಸುವೆ!
ಎಳೆಯ ವೇಣಿಯ ಸವರಿ
'ಎಲೆ ಮಗುವೆ, ಇಲ್ಲಿಹೆನು;
ಅಳಬೇಡ ನೀ' ಎಂದು ಮುದ್ದಾಡುವೆ!

ಔತಣದ ಕಾಲದೊಳು
ಐತರುವ ಸ್ನೇಹಿತರು
ಮಾತೆಯರ ಮುದ್ದಿಪದನಾಂ ನೋಡಿರೆ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ನೀನಲ್ಲಿ
ಗೈತಂದು ಚುಂಬಿಸುತ
ಮಾತಿನಿಂ ಮುದ್ದಿಡುವೆ, ಎಲೆ ಜನನಿಯೆ!

ಮುಗಿಲು ಛೇದಿಸಿ ಬರುವ
ಗಗನ ಕಿರಣದಿ ಬಂದು
'ಮಗುವೆ' ನಾನಿಹೆನು ನೀ ಬೆದರಬೇಡ್ಯೆ!
ನಗುತ ನೀ ನಲಿದಾಡು!
ಖಗಪತಿ ಗಮನನಿಹನು,
ಮಗುವೆ.' ಎಂದೆನುತ ನೀ ಮುದ್ದಾಡುವೆ!

ದಿನಚರಿ ನಿಂತಿರುವ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೦ನೆಯ ತಾರೀಖಿಗೂ ಈ ಮೇಲಣ 'ಅನಾಥಬಾಲ' ಕವನ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಆಗಸ್ಟ್ ೨೧ ನೆಯ ತಾರೀಖಿಗೂ ನಡುವೆ ಸುಮಾರು ೧೦-೧೫ ಕವನಗಳು ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ವಸ್ತು ವಿಷಯಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದರೂ ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವೂ ಚಿಂತನಶೀಲವೂ ಆದ ಭಾವುಕತೆ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ: ಪಿಕಲೋಲ, ಮುಂಜಾನೆ, ನನ್ನೊಳಿಹುದೀ ಗಗನ ನನ್ನೊಳಿಹುದು, ಹಾಡುವ ಹಕ್ಕಿ, ಬಾನಿನಿಂದ ನೀನು ಬಾರೊ, ಹಳ್ಳಿ, ಗುಪ್ತಧ್ವನಿಗಳು, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ (ಸಾನೆಟ್) ಭರತಖಂಡ (ಸಾನೆಟ್) ಕೋಕಿಲ ತತ್ತ, ನಿಧೆ (ಸಾನೆಟ್), ನದೀ ತೀರ (ಸಾನೆಟ್), ಸಂಜೆ, ಕವಿ - ಇತ್ಯಾದಿ.

ತರುವಾಯ ೨೨-೮-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ 'ಅನಾಥಬಾಲ' ಬರೆದ ಮರುದಿನ ಒಂದು ಕವನ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆ ಕವನದ ಸಂಖ್ಯೆ, ನಂ. ೪೦ ರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಕೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಕ್ಷರ 'R' ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ. ಅದರ ಸಂಕೇತಾರ್ಥವೇನೋ ತಿಳಿಯದು. ಆ ಕವನದ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳು ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಂಭೋದಿಸಿಯೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ಆ ಸಂಭೋಧನೆ ನನ್ನನ್ನು ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಗೋ ಅಥವಾ ಜಗಜ್ಜನನಿಗೋ ಅಥವಾ ನನ್ನ ಆಗಿನ ಗಣಿತಾದ್ಯೈತ ಮನೋಭಾವದಂತೆ ಹೆತ್ತಮ್ಮ ಜಗದಮ್ಮರಿಗೆ ಅಭೇದ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಪರಿಣಾಮದ್ದೋ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಹೆತ್ತಮ್ಮ ಜಗದಮ್ಮರ ಅಭೇದ ಭಾವಕ್ಕೇ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ:

ಎಲೆ ಜನನಿ, ನಿನ್ನ ನೋಡುವ ಸಕಲ ತರುಗಳಲಿ,
ನಿನ್ನ ನೋಡುವೆ ನೀಲ ಗಗನದಲ್ಲಿ;
ನಿನ್ನ ನೋಡುವೆ ನದಿಯ ಕಮನೀಯ ದಡಗಳಲಿ,
ಹಸುರಾದ ಭಾಗಿಸಿದ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ.
ನಿನ್ನ ನೋಡುವೆ ನನ್ನಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ.
ನಿನ್ನ ನೋಡುವೆ ನಖಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ;
ಮನ ನಿಲುಕದ ಸಮವಹ ಭೀಕರದ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ!

ಓ ದೇವಿ, ನಿನ್ನ ನೋಡುವೆ ನನ್ನ ಸೌಖ್ಯದಲ್ಲಿ,
ನಿನ್ನ ನೋಡುವೆ ನನ್ನ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ;
ಕವಿತೆಯಲಿ, ವಚನದಲ್ಲಿ, ವಿಜಯಾಪಜಯಗಳಲಿ,
ನಿನ್ನ ನೋಡುವೆ ನಖಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯಲಿ;
ಮನ ನಿಲುಕದ ಸಮವಹ ಭೀಕರದ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ!

೨೨-೮-೧೯೨೪

ತಾಯಿಯ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ನನ್ನ ಚೇತನ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ತಾತ್ವಿಕ ಕಲೋರತೆಯಿಂದ ಮರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಅತೀತವಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಆಪ್ತಮಿತ್ರರು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನದ ಕಟ್ಟಳೆಗಾದರೂ ಹಿರಿಯ ಒಬ್ಬನೆ ಗಂಡು ಮಗನಾದ ನಾನು ಹೋಗಿಯೇತೀರಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಲೆ ಇದ್ದರು. ನನಗೆ ತಿಥಿಗತಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗತಿಸಿದ ಜೀವಾತ್ಮಕ್ಕೆ ನಾವು ಕೊಡುವ ತಿಲೋದಕ ತಲಪುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಅದರಿಂದ ಆ ಜೀವಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲು ಆ ಜೀವದ ಪ್ರಶಾಂತ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೂ ಸದ್ಗತಿಗೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದೊಂದೇ ಬುದ್ಧಿ ಸಮ್ಮತವಾದ ಮಾರ್ಗವೆಂಬುದು ನನ್ನದಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಬಿಡುವುದೇ ಎಂಬ ಒಳ -ತೋಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯಿತು. ಕಡೆಗೂ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು ನನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ನಾನು ಊರಿಗೆ ರೈಲು ಹತ್ತಿದೆ.

ನಾನು ಮನೆ ತಲುಪುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದ ನಂಟರೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಎಲ್ಲ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ನನ್ನ ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಅತ್ತು ಅತ್ತು ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣಯ್ಯನ ಬರುವಿಗಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ 'ಅಣ್ಣಯ್ಯ' ಮಾತ್ರ ಅವರು ಊಹಿಸಿದ ಮತ್ತು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ 'ಮನುಷ್ಯ'ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನೂ ಅತ್ತು, ಅಳುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮನ್ನೂ ಸ್ವಾಂತನ ವಚನಗಳಿಂದಲೂ ಅಕ್ಕರೆಯ ಅಮೃತಸೇಚನೆಯಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನನ್ನ ಕಠೋರತೆ ಕಂಗೆಡಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ರೀತಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ನನ್ನ ಚೇತನದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಕಾರಣವಾಗಿಯೋ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯೊಡನಾಗಲಿ ತಂಗಿಯೊಡನೆಯಾಗಲಿ ಅಲಾಯಿದ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುವ ಅಭ್ಯಾಸವೆ ನನಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ಗುಂಪು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯ ಎಲ್ಲರಿರುವಾಗಲೆ ನಡೆಯುವುದು ಸ್ವಾಭವಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ನಾನು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಬೇರೆ ಕರೆದು ಮಾತಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವ್ವ ಹೇಗೆ ತೀರಿಕೊಂಡರು? ಸಾಯುವ ಮುನ್ನ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿದರೇ? ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನ ಪ್ರಸ್ತಾಪಮಾಡಿದರೆ? ಅಥವಾ ನನಗೆ ಹೇಳಲು ಏನನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಿದರೇ? ತುಂಬಾ ಗೋಳಾಡಿದರೇ? ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಏನೊಂದನ್ನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಏಕಾಂತದ, ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಏಕಾಂತದ, (ಏಕೆಂದರೆ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಏಕಾಂತವೆಂದರೆ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರ ನಡುವೆ ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ! ಅಥವಾ ಏನಾದರೂ ಒಳ ಸಂಚು ಪಿತೂರಿ ನಡೆಸುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ!) ಸಮಯ ಸಾಧಿಸಿ, ನಾನು ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತು ತುಂಬ ದುಃಖಭಾವದಿಂದ ನನ್ನ ಮೇಲಣ ಅಕ್ಕರೆ ತುಂಬಿದ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿದಾಗ, ನಾನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಅಮ್ಮಂದಿರ ಮುಂದೆ ನಮಗೊದಗಿದ ಸಂಕಟಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಿರಂಗ ದುಃಖಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಅನಾಥ ದೈನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರ ಮುಂದೆಯೂ ತೋರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಭಂಗಕ್ಕೆ ತುಸು ಮುನಿದು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಅಳುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ 'ಅಂದು ಬಿಟ್ಟೆ'. ಅದನ್ನು ನೆನೆದರೆ ನನಗೆ ಈಗಲೂ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ನನ್ನ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ; ಎಂತಹ ವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನ ಲವಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದ ಅವಿವೇಕಿಯಾಗಿದ್ದೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ; ಎಷ್ಟು ನೊಂದುಕೊಂಡುವೂ ಆ ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರ ಕೋಮಲ ಹೃದಯಗಳು- ತಾಯಿಯ ಸಾವಿನ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಬೆಂದು, ಅಣ್ಣನ ಸಹಾನುಭೂತಿಗೂ ಅನುಕಂಪಕ್ಕೂ ಅಕ್ಕರೆಗೂ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸುಮಕೋಮಲ ಹೃದಯಗಳು- ಎಂದು ಹೃದಯ ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಬಹಿರಂಗ ಹಾಗೆ ಕಠೋರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರವೆ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕುದಿಹ, ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ೨೦-೧೦-೧೯೨೧ ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಬರೆದ 'ಜನನಿಗೆ' ಎಂಬ ಒಂದು ಕವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ಆಗ ನಾನು ಆಶ್ರಮನಿವಾಸಿಯಾಗಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಾಗಿತ್ತು. ಎಂ.ಎ.ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಯೂ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಳೆದಿತ್ತು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮ ತನ್ನ ಈಗಿರುವ ಶಾಶ್ವತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ನಾನು ದೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎರಡು ವರ್ಷದ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ವಿಷಾದಕರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವ್ವನನ್ನೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು; ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ - ನಾಟಕ, ಭಾವಗೀತೆ, ಸಣ್ಣಕತೆ - ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಒಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಹೊರಟು ತಿರುಗಾಡುತ್ತಾ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯ ಪೂರ್ವದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯಂಚಿನ ಹಸುರಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ. ಸಂಜೆಯ ರವಿ ಮುಳುಗಿ ಪಡುವಣ ಬಾನು ಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ಬೈಗುಗತ್ತಲೆ ಒಯ್ಯಯ್ಯನೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ನೆನಪು ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಾಡುತ್ತಾ ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಂಗಿಯರು ಮತ್ತು ತಂದೆಯವರತ್ತ ಹೊರಳಿತು. ಹಿಂದಿನದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದು ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದರಿಂದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಜನನಿಗೆ

ಜನನಿಯೇ, ವರುಷವೇಳರ ಹಿಂದೆ ನೀನಗಲಿ

ಹೋದೆ; ಕಣ್ಮರೆಯಾದೆ. ನಾನಂದು ಸುರಿಯದಾ

ಕಂಬನಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಿರಿಯ ಹೊಳೆಯಾಗಿಂದು
ನನ್ನೆದೆಯ ನೊಂದ ದಡಗಳ ಕೊಚ್ಚಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ.
ನೀನು ಮಡಿದಂದು ನಾನದ್ವೈತ ದರ್ಶನದ
ಮದಿರೆಯಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದೆ: ನನ್ನ ಕಿರುಬಾಳಿನಲಿ
ನನ್ನದಲ್ಲದ ಹಿರಿಯ ಶಕ್ತಿಯೊಂದಿರುತ್ತಿತ್ತು.
ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವು ಮಾಯೆ; ಜೀವರೆಂಬುವರೆಲ್ಲ
ಸುಳ್ಳಿನಲಿ ಕತ್ತಿರುವ ಗುಳ್ಳೆಗಳು; ಶಿವ ನಾನು;
ಎಂಬ ತತ್ತ್ವದ ಮತ್ತಿನಲಿ ನೀನು, ಯಾರೆದೆಯ
ಹಾಲುಂಡು ಬದುಕಿದೆನೊ ಆ ನೀನು, ಮಡಿದುದನು
ಸುಳ್ಳೆಂದು ಬಗೆದ. ನನ್ನ ತಂಗಿಯರು ಬಂದು
ನನ್ನೆದುರು ನಿಂತು ಕಂಬನಿಗರೆದು ಗೋಳಿಡಲು
ಅವರನಾಲಿಂಗಿಸುತೆ ಸಂತವಿಡುವುದನುಳಿದು
ಗದರಿದೆನು, ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲದ ಕಠಿಣವಾಣಿಯಲಿ.
ಶಿವ ಶಿವಾ, ಅವರಿರ್ವರೂ ನನ್ನ ಬೆನ್ನುಗಡೆ
ಬಂದು, ನನ್ನಯ ಕಣ್ಣ ಮುಂಗಡೆಯ ತೆರಳಿದರು!
ನಿಡುಸುಯ್ಯು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ; ಕಂಬನಿಗರೆಯಲಿಲ್ಲ.
ಅದರಿಂದೆ ನಾ ಜಗದ ರಂಗದಲಿ ಏಕಾಂಗಿ:
ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಲ್ಲ; ಅಣ್ಣನಿರಲೇ ಇಲ್ಲ;
ಇದ್ದ ತಂಗಿಯಿರಿಲ್ಲ: ಸಾಧು ಸಂಗದೊಳಿಂದು

ಏಕಾಂಗಿ: ಆಗಿಹೆನು ನಿಜವಾಗಿ ಅದ್ವೈತಿ!
ಇಂದು ಈ ಬೈಗಿನಲಿ, ಈ ಬಯಲು ಹಸುರಿನಲಿ,
ಹುಟ್ಟಿದೂರಿಗೆ ದೂರದೀ ರಾಜಧಾನಿಯಲಿ,
ನೀರವದ ನಿರ್ಜನದ ಗಂಭೀರ ಶಾಂತಿಯಲಿ,
ಚಿತ್ತದಲಿ ಮರಳಿ ಮೂಡಿದ ಕಳೆದ ಕಾದಾ
ಚಿತ್ರಭಿತ್ತಿಯಲಿ ಹೊಳೆಹೊಳೆದು ಮೈದೋರುತ್ತಿದೆ
ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನಾ ಮೂರ್ತಿಯ ಮೊಗದಲ್ಲಿ ಮುಗಳನಗೆ;
ಕಣ್ಣಲಿ ಚಿರಶಾಂತಿ; ಕೈಯೆತ್ತಿ ಹರಸುತಿಹೆ
ನಿನ್ನ ಮುದ್ದಿನ ಶಿಶುವ; ಹರಸು ಓ ಹರಸಮ್ಮಾ,
ನೀನೆನಗೆ ಶುಭದ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮೂರ್ತಿಯೊ:
ನಿನ್ನಡಿಗೇ ಇದೊ ಮಣಿದು ಬೀಳುವೆನ್ನು ನನ್ನೊಳಿಯ
ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಪದಾರ್ಥದಲಿ
ಭಕ್ತಿ ಬಿಂದುಗಳಾಗಿ ಸಂಗಮಿಸಲ್ವಿ.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನದ ತಿಥಿಗೆ ಅನೇಕ ಹಿರಿಯ ಕಿರಿಯ ಬಂಧುಬಾಂಧವರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಮುಖ್ಯರಾಗಿದ್ದವರು ನನ್ನಂತಹ ತರುಣ ಮತ್ತು ಯುವಕ ವರ್ಗದವರು: ದೇವಂಗಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಅಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರು ಮೊದಲಾದವರು. ಅವರೊಡನೆ ನಾನು ಅಂದಿನ ರಾಜಕೀಯದ ಜೊತೆಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಉಪನಿಷತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿಯವರು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡಗಿರುತ್ತದೆ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ.

ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ಎಂಟು ಒಂಬತ್ತರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸುಡುಗಾಡಿನೆಡೆಗೆ ಕರೆದರು. ಅವನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದೆ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ನನ್ನಿಂದ ಕೆಲವು ಕರ್ಮಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ. ನನಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರದಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕ್ರಿಯೆ ನನ್ನಿಂದ ನಡೆದ ಮೇಲೆಯೇ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸಗಳು ಆಗತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು 'ಹೋಗಿ ಬಂದುಬಿಡಿ' ಎಂದು ಪುಸಲಾಯಿಸಿದರು. ನಾನು ಅವರೊಡನೆ ಶ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಹೋದೆ.

ಹಿಂದೆ ಏಳೆಂಟು ವರುಷಗಳಾಚೆ ನನ್ನ ತಂದೆ ಯಾವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರೋ ಅದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅವನೂ ಅಂತ್ಯಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಸಾವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕರ್ಮ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರದಿದ್ದರೂ ನನ್ನಮ್ಮ ನನ್ನ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರದ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದ ಸಂಗತಿ ನನ್ನನ್ನು ಭಾವಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಸುತ್ತಲೂ ಅರಣ್ಯಾವೃತವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸ್ಥಲ. ಮಳೆಗಾಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಸರು ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಆ ದಿನ ಎಳೆ ಬಿಸಿಲು ತಾಯಿಯ ನಗೆಯಂತೆ ತಂಪಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿತ್ತು. ಅಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ಹಾಲು ಹುಯ್ಯುವದು ಮತ್ತು ಏನೇನೋ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಅದೊಂದನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ ತುಂಬ ಅಂತಮುಖಿಯಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಓಂಕಾರವನ್ನು ಗರಿಕೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಸುಟ್ಟ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಬಾಯಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಅಮೃತತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಮಹಾಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತಾಯಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಅವರ ಪಾದಾರವಿಂದಕ್ಕೆ ಮನದಲಿಯೆ ನಮಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ತಮಾಷೆ' ನಡೆಯಿತು. ಅದು ಕೆಲವು ಹಿರಿಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 'ವಿಷಾದ'ವೂ ಆಗಿತ್ತು.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನ ಕಟ್ಟಳೆಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಒಬ್ಬ ದಾಸಯ್ಯನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರು. ಆತ ತೀರ್ಥ ಚಿಮುಕಿಸಿ ಏನನ್ನೂ ಶುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಾನಂತೆ! ಆದರೆ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಆ ದಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿ ಉದ್ದಿನ ಒಡೆಯನ್ನೂ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಬಡಿಸಿ ತಣಿಉಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಗೆಸಂಗತಿ! ಆ ದಾಸಯ್ಯನೋ ಕಜ್ಜಿತುರಿ ಮೈ ತುಂಬಿ, ಕೊಳಕೋ ಕೊಳಕುಬಟ್ಟೆ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿ, ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಂದು ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿ! ಅವನು ಪೂಜೆ ಗೀಜೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡವರು ಕೆಲವರು ಅವನಿಗೆ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದರು. ನನಗೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದರು! ನನ್ನ ಜುಗುಪ್ಸೆಗೆ ಅಳವಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಥೂ ಎಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ. ಆ ದಾಸಯ್ಯ ಕಜ್ಜಿ ಹಿಡಿದ 'ಕೈಕಾಲು ಸಣ್ಣ ಹೊಟ್ಟೆ ಡುಬ್ಬಣ್ಣ' ನಾಗಿದ್ದರೂ ತಿಥಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿದ ಒಂದು ಕುಕ್ಕೆ ಒಡೆಗಳನ್ನೂ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಪೂರೈಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅಷ್ಟೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಡುಬುಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮಾಂಸದ ಹುಳಿಯನ್ನೂ ಹಾಸಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಬಾಳೆಯೆಲೆ ತೊಳೆದಿಟ್ಟಂತಾಗುವಂತೆ ತಿಂದು ಪೂರೈಸಿದನು, ಮೃತರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ!

ಅಂದಿನ ತಿಥಿಯೂಟದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮತ್ತೊಂದು 'ಅಕ್ರಮ' ಎಂದರೆ, ತಿಥಿಗಾಗಿಯೇ ಕಡದಿದ್ದ 'ಕಂಚಿಹೋತದ' ಮಾಂಸವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಲು ನಾನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದು! ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ಪ್ರಸಾದದಂತೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹಿರಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರಕ್ಷಕರು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿದರೂ ನಾನು 'ವೃತಭ್ರಷ್ಟ' ನಾಗಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. (ನಾನು ಆಗ ಮಾಂಸಹಾರವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹಾನಿಕಾರ ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದೆ. ಮುಂದೆ ೧೯೨೮ ರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮೈಲಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಒದಗಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಲಕ್ಷಣದ ಕೆಲವು ಉನ್ಮಾದ ಸದೃಶ ವಿಶೇಷಾನುಭವಗಳಾದ ಬಳಿಕವೆ ನಾನು ಆಹಾರನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದದ್ದು)

ಮತ್ತೊಂದು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದಾದ ಘಟನೆ ಎಂದರೆ 'ಕೊಲೆಗಿಡುವುದು'ಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು. ಕೊಲೆಗಿಡುವುದೆಂದರೆ ಮನೆತನದ ಹಿಂದೆ ಸತ್ತವರ ಪಂಕ್ತಿಗೆ ಸದ್ಯವೇ ತೀರಿದವರ ಪ್ರೇತವನ್ನೂ ಕೊಡುವುದು, ಮತ್ತು ಎಡೆಯಿಡುವುದು, 'ಕೊಲೆಕೊಡುವುದು' ಎಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅದಲ್ಲ ಪಿತೃಪೂಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು.

ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮನೆಯ ನಮ್ಮ ಕೋಣೆಯ (ಅಂದರೆ ಅವು ಅಷ್ಟಯ್ಯ ನಾನು ದಾನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿ ಎದ್ದು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಠಡಿ) ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಮಣೆಹಾಕಿ, ದೀಪದ ಕಂಭಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಎಲೆ ಹಾಕಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಮೃತರು ಬದುಕಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯ ಪಾನೀಯಾದಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಊದಿನಕಡ್ಡಿ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ತಿಥಿಗೆ ಬಂದ ನೆಂಟರೆಲ್ಲ 'ಧೂಪಹಾಕಿ' ಅಡ್ಡ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದುದು ರೂಢಿ. ಮೊದಲು 'ಧೂಪ ಹಾಕಿ' ಅಡ್ಡ ಬೀಳುವ ಕರ್ತವ್ಯ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ನನ್ನದಾಗಿತ್ತು. ತರುವಾಯವೇ ಇತರರ ಸರದಿ. ಅದಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಭೋಜನಾದಿ ಕಾರ್ಯ.

ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಇದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದರು ಧೂಪ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ. ನಾನು ಹೆಂಡ ಮುಂತಾದವನ್ನಿಟ್ಟು ಎಡೆಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಪ್ರೇತವಾಗಿ ಇತರ ಪ್ರೇತಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಂತೂ ನನಗೆ ಅಹಸ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿರುವ ಅವರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಭೂತಪ್ರೇತಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಸುವುದು ಅವರಿಗೆ ನಾವೆಸಗುವ ಅತ್ಯಂತ ಅವಮಾನಕಾರ ಅಪಚಾರವೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಯಣ ಮಂಗಳಕರವಾಗಿ, ಅವರು ಜಗನ್ನಾತೆಯ ಮಡಿಲನ್ನು ಸೇರಲಿ ಎಂದು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದೊಂದೇ ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಸೇವೆ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ನಂಬುಗೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಒಬ್ಬರಾದಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರು ಹಿರಿಯರು ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯತೊಡಗಿದರು. ನಾನು ಹೋಗಿ ಧೂಪಹಾಕಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಏನೂ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ಕೆಲವರು ಕಾರ್ಯ ಸುಗಮವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ರಿಯಾಯಿತಿ ತೋರಿಸಿ, ಹೋಗಿ ಧೂಪಹಾಕಿ ಬಂದುಬಿಡಲು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಾನು ನನ್ನ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದೆ.

ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ರಾಜಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ, ಎಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಹೆಂಡ ಮಾಂಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದುಬಿಡುವಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಒಂದು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನೂ, ಸ್ವಾಮಿವಿವೇಕಾನಂದರದ್ದೋ ಅಥವಾ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರದ್ದೋ ಅಥವಾ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿಯೇ ಇದ್ದ ಪಟವನ್ನೂ ಆ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಹೂವು ಮುಡಿಸಿ, ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಮಾತೆಗೆ ಶಾಂತಿ ಕೋರಿ ಧೂಪ ಹಾಕಿದೆ!

ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವ ಮುನ್ನ ಇಬ್ಬರು ತಂಗಿಯರೊಡನೆ ಯಾವ ಲೌಕಿಕದ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಿಲ್ಲ; ಅವನ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳ ಹೊಣೆಹೊರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೇ ಬಿಟ್ಟೆ! ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಆಲೋಚನೆ ಕೂಡ ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ!

ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಂತೆ ಹಿಂದೆಯೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಹೇಳಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಅವು ತೀರಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನವೆ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಹಿನ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹಿನ್ನೆ ಮೂರು ಪಾಲು: ನನ್ನ ತಂದೆಯದು, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರದು, ಮತ್ತು ಬಸಪ್ಪಗೌಡರದು. ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದ ಈ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಪಾಲು ದೊಡ್ಡ ಪಾಲಾಗಿತ್ತು. ಹಿನ್ನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದರು: ನನ್ನ ಪಾಲನ್ನು ನಾನೇ ಬಂದು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಯೋ? ಅಥವಾ ನನ್ನ ಪಾಲನ್ನು, ನಾನು ಓದು ಮುಗಿಸಿ ಬರುವ ತನಕ, ಬಸಪ್ಪಗೌಡರ ಪಾಲಿನ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸುವುದೋ, ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಪಾಲಿನ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸುವುದೋ ಎಂದು. ನಾನು ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬರಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ನನ್ನ ಪಾಲನ್ನು ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಪಾಲಿನ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸಬಹುದೆಂದೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಭಾವಮಯವಾಗಿದ್ದ ಧೀರ್ಘ ಪತ್ರ ಬರೆದೆ. ಅದರಂತೆಯೆ ಹಿನ್ನೆ ನಡೆದಿತ್ತು.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ೧೯೨೪ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರವು ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಸಂಧಿಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಮಾರೂಪದ ಅದರ ರಸವರ್ಣನೆ 'ಇಕ್ಷುಗಂಗೋತ್ರಿ' ಕವನಸಂಕಲನದಲ್ಲಿರುವ 'ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಭಗವತಿ ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತಿಗೆ' ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಥದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಂತರಗಳ ಮೂಲಕ ರಷ್ಯನ್, ಫ್ರೆಂಚ್, ಜರ್ಮನ್, ಇಟಾಲಿಯನ್ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವಿಪ್ರಜ್ಞೆ ಯಾತ್ರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ವಿಶಾ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಚಿಂತನಾಂಶ, ಕಲ್ಪನಾಂಶ, ಭಾವಾಂಶ, ರೂಪಾಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿತು. ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳ ಮೂಲಕ ನನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತೃಷ್ಣೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ವಿಭೂತಿಪುರುಷರ, ಸಂತರ, ಋಷಿಗಳ, ದಾರ್ಶನಿಕರ, ಅವತಾರ ಪುರುಷರ ಚೈತನ್ಯಾಮೃತ ಪಾನಮಾಡಿ. ನನ್ನ ಚೇತನ ತನ್ನ ಉದ್ವೇಗಮುಖ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ನನ್ನ ಕವಿತಾ ಪ್ರತಿಭೆ ಎಡವುತ್ತಾ ಕುಂಟುತ್ತಾ ಮುಗ್ಧರಿಸುತ್ತಾ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಸುಧೀರ್ಘ ಪ್ರಯಾಣದ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಾಲ ನನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆ ಸ್ವದೇಶೀ ಮತ್ತು ವಿದೇಶೀ ವಾಹನಗಳೆರಡರ ಮೇಲೆಯೂ ಸವಾರಿಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ಸ್ವದೇಶೀವಾಹನ ಸುಪುಷ್ಪವಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ತರುವಾಯ ವಿದೇಶೀವಾಹನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಸಂಧಿಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳು, ಒಂದೆರಡನ್ನು ಉಳಿದು, ಪ್ರಕಟನೆಯೋಗ್ಯವೆಲ್ಲವೆಂದು ಯಾವ ಕವನಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರೂಪಾಂಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಕೆಳಮಟ್ಟದವಾಗಿದ್ದರೂ ಕವಿಯ ಅಂದಿನ ಚಿಂತನೆ ಭಾವನೆ ಆಸೆ ಆದರ್ಶಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ, ಆತನ ಕಾವ್ಯರೂಪದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತೋರುಬೆರಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನಾದರೂ ಆಂಶಿಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ, ಕಡೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದ್ಯ ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವಾಗಲೂ, ನಾನು ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಜೋತುಬಿದ್ದಿದ್ದೆ: ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಾಗಲೂ! ಆ ಕಾರಣವೂ ಒಂದು ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ರಚನೆಯ ಕೀಳುಮಟ್ಟಕ್ಕೆ! ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್ ಅನುಕರಣನೆಯಿಂದ, ಪ್ರಾಸ ವಿಮುಕ್ತವಾಗಲು ಹಾದಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ನಾನು ಕ್ರಮೇಣ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆದೆನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

೯-೮-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ 'ಆನಂದ' ಒಂದು ಸಾನ್‌ಟ್. ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಒಂದು ಮಂತ್ರದ ಅನುವಾದವೆಂಬಂತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ತತ್ತ್ವವೇನೋ ತುಂಬ ಉದಾತ್ತ ಮತ್ತು ಗಹನ. ಆದರೆ ಭಾಷಾ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ತುಂಬ ಬಡವು. ಸಾನ್‌ಟ್ ರೂಪವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ೧೪ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದಿಂದ ೪+೪+೨+೨ ಆಗಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡಿದೆ:

ಆನಂದದಿಂ ಜನಿಸಿ, ಆನಂದದೊಳು ಬೆಳೆದು

ಆನಂದವನೆ ಸೇರುವೆವು ಕಡೆಯೊಳೆಲೆ ಜೀವ!

ನೀನೇಕೆ ಅಳಲುತಿಹೆ? ಮುಂಜಾನೆ ಮಂಜಿನೊಳು

ಗಾನವಂ ಪಾಡುವುದು ಕಮನೀಯ ಕೋಕಿಲೆಯು;

ಧರಣಿಯಂ ತೇಜದಿಂ ತುಂಬಿ ಬರುವನು ರವಿಯು;

ಹರಿಣಾಂಕ ಬೆಳಗುವನು ತಿಮಿರವಂ ಹಾಲುಮಯ

ಕಿರಣದಿಂ; ಪುಷ್ಪಗಳು ಕಾನನವ ಸಲೆ ಮುತ್ತಿ

ಮೆರೆಯುವುವು: ಪಡೆ ಮುದವ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಳು, ಎಲೆಜೀವ!

ಕಾನನದ ರೂಪಿನಿಂ ಪರ್ವತದ ರೂಪಿನಿಂ
ಆನಂದ ಮೆರೆಯುತಿದೆ! ಫಲ ಪುಷ್ಪ ಬಳ್ಳಿಗಳು,
ಗಾನವನು ಸಲೆ ಕೊಡುವ ಸಂಗೀತ ಕೋವಿದನು,

ಕವಿವರನು, ಎಲ್ಲರುಂ ರೂಪುದಳೆದಾನಂದ!
ಭುವನವನು ನಾಕವನು ಆತಳ ಪಾತಾಳವನು
ಸವಿಯಾದ ವಿಶ್ವವನೆ ಆನಂದ ತುಂಬಿಹುದು!
೯-೮-೧೯೨೪

೧೦-೮-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ದಾಸಯ್ಯ' ಎಂಬ ಕವನ ಗೋವಿನ ಕಥೆಯ ಮಟ್ಟಿನಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಕವನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವೆಂದರೆ ಕವಿ ದಾಸಯ್ಯನ
ಪರವಾಗಿ ವಾದಿಸುತ್ತಿರುವುದು!

ಎಕೆ ನಿನ್ನನು ಬೈದು ಕಳೆವರು
ಲೋಕ ಭಿಕ್ಷುಕರಾದ ಜನಗಳು?
ಲೋಕ ರಕ್ಷಕ ದೇವ ನಿನ್ನಯ

ಸಾಕು ತಂದೆಯೆ, ದಾಸನೆ?
ಪರಮಪುರುಷನ ಮರೆತು ತಿರುಗುವ
ಹರೆಯ ಗರ್ವದಿ ಮೆರೆವ ಜನರಿಗೆ

ಹರಿಯ ನಾಮವನಾದರಿಯುವೆ,
ಹರಕು ವಸನದ ದಾಸನೆ!
ಗಾನ ಹಾಡುತ ಶಂಖ ಉದುತ

ದೀನನಂದದಿ ದೇವನಾಮವ
'ದೀನರಕ್ಷಕ' ಎಂದು ಪಾಡುತ
ನೀನು ಬೀದಿಯೊಳಲೆಯುವೆ.

ಒಲಿದು ಕಾಡೊಳಗಿರುವ ಹೂವನು
ಇಳೆಯು ಪೊರೆವುದು; ಮೇಲೆ ಗಗನವು
ಲಲಿತ ಮೇಘದಿ ಮಳೆಯ ಸುರಿವುದು

ಫಲವ ಬಯಸದ ಪ್ರೇಮದಿ.
ಇಳೆಯ ಜನಗಳು ಬೈದು ನಿನ್ನನು
ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ತಿಂದು ತಿರುಗುವ

ಅಲಸಗಾರನು ಎಂದು ತಿಳಿವರು.
ಇಳೆಯ ಜನಗಳು ಕುರುಡರು.
ಹಣವ ಪಡೆಯುವ ಕೆಲಸವೊಂದನೆ

ಗಣನೆ ಮಾಡುವರಿಳೆಯ ಜನಗಳು!
ಫಣಿಪ ಶಯನನ ನಾಮಕೀರ್ತನೆ
ಹಣದ ಸುಖವನು ಮೀರದೆ?
ವನದ ಖಗಗಳು ಯಾವ ಕೆಲಸವ
ಧನವ ಪಡೆಯಲು ಮಾಡುತಿರುವುವು?
ದಿನವು ಹೊಲಗಳಲಿರುವ ಕಾಳನು
ಧನದ ರೂಪಿಂ ಪಡೆಯುವೆ?
ನೀನು ನರರೊಳು ಪಕ್ಷಿಯಂದದಿ
ಗಾನ ಹಾಡುತ ತಿರುಗಿ ನಲಿಯುವೆ!
ಹೀನ ಜನಗಳು ನಿನ್ನ ಹಳಿದರೆ
ಮಾನ ಹೋಗದು, ದಾಸನೆ.
ಪಕ್ಷಿ, ಬೇಡಗೆ ಮಾಂಸಮುದ್ದೆಯು;
ಪಕ್ಷಿ, ಕವಿಗಳ ಪರಮದೇವನು;
ಪಕ್ಷಿ, ಗಾನವು ಕರ್ಣವೆರಡಕೆ;
ಪಕ್ಷಿ ಎಂದಿಗು ಪಕ್ಷಿಯೆ.
ಏಕೆ ನಿನ್ನದು ಬೈದು ಕಳೆವರು
ಲೋಕ ಭಿಕ್ಷುಕರಾದ ಜನಗಳು?
ಲೋಕ ರಕ್ಷಕ ದೇವ ನಿನ್ನಯ
ಸಾಕುತಂದೆಯ, ದಾಸನೆ?
೧೦-೮-೧೯೨೪

೧೧-೮-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ 'ಪಿಕಲೋಲ' ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಒಂದು ಕವನ ಮೂರು ಮೂರು ಪಂಕ್ತಿಯ ಏಳು ಪದ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಜಯ ವಿಜಯಾ ಭವ:
ಕಾನನ ಕವಿವರ,
ದೀನರ ಗಾಯಕ, ಪಿಕಲೋಲ!

ಪೂವಿನ ಮರದೊಳು
ದೇವನ ತೋರುವ
ಪಾವನ ಪಕ್ಷಿಯೆ ನೀನ್ಯಾರೆ!

ಪಕ್ಷಿಯೆ! ಪಕ್ಷಿಯೆ!

ಯಕ್ಷರ ಗಾನದ

ಅಕ್ಷಯ ವೀಣೆಯೆ, ನೀ ಹಾಡ್ಯೆ!

೧೨-೮-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಮುಂಜಾನೆ' ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಏಳು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಛಂದೋವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಪ್ರತಿ ಪದ್ಯದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು.

ವೂಗಳಿಂ ತುಂಬಿರುವ ಸಂಪಗೆಯ ಕೊಂಬೆಯಿಂ

ದಾಗಸದ ಮಂಜುಹನಿ ಪಟಪಟನೆ ಬೀಳುತ್ತಿದೆ.

ಕೂಗುತ್ತಿದೆ ಮಡಿವಾಳ ಮಸುಕಿನಲಿ, ರಮಣೀಯ

ರಾಗದಿಂ ನಾಕವನು ಭೂಲೋಕಕೆಳೆಯುವಂತೆ!

ದುಂಬಿಗಳು ಮಘಮಘಪ ಮರಗಳಲಿ ಮೊರೆಯುತ್ತಿವೆ;

ಅಂಬರವು ಧರಣಿ ಝೇಂಕಾರದಿಂ ತುಂಬಿಹವು;

ಕುಂಭಿನಿಯೊ? ನಾಕವೊ? ಕವಿಯು ತಾ ಬೆರಗಾಗಿ

ಅಂಬರವ ಎವೆಯಿಕ್ಕದಕ್ಷಿಯಿಂ ನೋಡುತ್ತಿಹನು!

ನಮ್ಮದಲ್ಲವೆ ಭೂಮಿ? ನಮ್ಮದಲ್ಲವೆ ಗಗನ?

ಅಮ್ಮನೆಮಗಾಗಿ ಆಕಾರವಂ ತಳೆದಿಹಳು.

ನಮ್ಮದಲ್ಲವೆ ವಿಶ್ವವೆಲೆ ಜೀವ? ಕರುಣೆಯಿಂ

ನಮ್ಮದೀ ವಿಶ್ವವೀ ಗಗನವೀ ನಿತಂಬಿನಿಯು!

ಇಲ್ಲಿ ನಿತಂಬಿನಿ ಪಕಕ್ಕೆ ಹೆಂಗಸು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡದೆ ಪೃಥಿವಿ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಬೇಕು. ನಿತಿಂಬ ಪದಕ್ಕೆ 'ಸಾನು' ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಗಿರಿಸಾನುಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳದ್ದು 'ಭೂಮಿ'.

೧೩-೮-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ನನ್ನೊಳಿಹುದೀ ಗಗನ, ನನ್ನೊಳಿಹುದು' ಮತ್ತು 'ನನ್ನೊಳಿಹುದೀ ಧರಣಿ, ನನ್ನೊಳಿಹುದು' ಎಂಬ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳಿರುವ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಕವನವಿದೆ. 'ಅದ್ವೈತ ದರ್ಶನದ' ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವೂ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿಯೆ ಇದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಐಕ್ಯವಾಗಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಐಕ್ಯವಾಗಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಅನೇಕ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ೧೪-೮-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ 'ಹಾಡುವ ಹಕ್ಕಿ' ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಹೀಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ:

ಅದೇನ ಹಾಡುವೆ

ಮಧುರ ಕಂಠದಿ?

ಚದುರ ಪಕ್ಷಿಯೆ,

ಮುದದಿ ಪೇಳ್ಯೆ.

ನಾನು ಹಾಡುವ

ಗಾನ ನಾಕವು!

ನಾನೆ ಗಾಯನ,
ನಾನೆ ಗಾಯಕ!

ಹಾದಿಗಾರಗೆ
ಆದಿದೇವನು;
ನಾನನಂತನು!
ನಾನೆ ದೇವನು!
ನಾನೆ ನೀನೈ!
ನೀನೆ ನಾನೈ!
ದೀನ ಕವಿವರ,
ನೀನು ಕೇಳೈ!

೧೫-೮-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಹಳ್ಳಿ' ಎಂಬ ಒಂದು ಸರಳವಾದ ಕವನ ಗಮನೀಯವಾಗಿದೆ:

ಬಳ್ಳಿಯ ಹೂವಿಂ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಕಾಣುವ
ಹಳ್ಳಿಯೆ ಹಳ್ಳಿಯೆ ನೀ ಚಂದ!
ಹುಲ್ಲಿನ ಹಸುರಿಂದೆಲ್ಲಿಯು ಮಿರುಗುವ
ಹಳ್ಳಿಯೆ ನೀ ಬಲು ಆನಂದ!

ಪಕ್ಷಿಯ ಗುಂಪಿಂದಕ್ಷಿಗೆ ಮೆರೆಯುವ
ಅಕ್ಷಯ ಸುಖವಂ ನೀ ಕೊಡುವೆ.
ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರೆಯ ಕುಕ್ಷಿಯ ಸುಖವಂ
ಭಿಕ್ಷುಕ ಲಕ್ಷಕೆ ನೀನಿಡುವೆ.

ಬಟ್ಟೆಯ ಬಳಿಯಲಿ ಹುಟ್ಟಿಹ ಪೊದೆಯಲಿ
ಮೊಟ್ಟೆಯನಿಟ್ಟಿಹ ಮಡಿವಾಳ,
ಟಿಟ್ಟಿಭ, ಕೋಕಿಲೆ, ಚಿಟ್ಟಿಯು ಹಕ್ಕಿಯು
ಬೆಟ್ಟದಮೇಲಿಂ ಪಾಡುವುವು.

ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಿ ಗಳಗಳ ಓಡುವ
ಜಲಗಳು ನನ್ನದು ಕರೆಯುವುವು.
ಬಳಬಳ ಬೀಳುವ ಅಲರಿನ ಮಳೆಯೊಳು
ಹೊಲಗಳು ಪಳಪಳ ಹೊಳೆಯುವುವು.

ದಿನಕರ ಮೂಡಲು ದನಕರ ಮೇಯಲು
ಹನಿಯೊಳು ಹರುಷದಿ ನಡೆಯುವುವು;
ವನಗಳ ಸೇರುತ ಹನಿಯೊಳು ಚಂದದಿ
ನನೆದಿಹ ಹುಲ್ಲನು ಮೇಯುವುವು.

ಕೊಳಲನು ಉದುತ್ತ ಅಲರನು ಕೀಳುತ
ಮಲೆಯೊಳು ಮೆರೆವನು ಗೋಪಾಲ;
ಕೊಳಲಿನ ಗಾನವ ತಳಿರೊಳು ಕೇಳುತ
ಹೊಲದೊಳು ಮೆರೆವನು ಪಿಕಲೋಲ.

ಕಣ್ಣನು ಮೋಹಿದ ಬಣ್ಣದ ಖಗಗಳು
ಪಣ್ಣನೆ ಪಣ್ಣನೆ ಹಾರುವುವು.
ಹಣ್ಣನು ತಿನ್ನುವ ಸಣ್ಣ ವಿಹಗಗಳು
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಣ್ಣ ತೋರುವುವು.

ಕಾನನ ಕವಿಗಳ ಗಾನವ ಕೇಳುವ
ದೀನರ ಹಳ್ಳಿಯೆ ನೀ ಚಂದ!
ಭಾನುವು ಮೂಡಲು ಗಾನದಿ ಕುಣಿಯುವ
ಕಾನನ ಹಳ್ಳಿಯೆ ಆನಂದ!

ನಿನ್ನೊಳು ಮೆರೆಯುವ ಉನ್ನತ ಗಿರಿಗಳು
ನನ್ನನು ಪೊರೆದುವು, ಓ ಹಳ್ಳಿ!
ನಿನ್ನೊಳು ಬೆಳೆದಿಹ ಚಿನ್ನದ ಹೂಗಳು
ನನ್ನೊಳು ನಲಿದುವು, ಓ ಹಳ್ಳಿ!

ಅಂದಿನ ಬಾಲನು ಇಂದಿಗು ನಿನ್ನನು
ಎಂದಿಗು ನೆನೆವನು, ಓ ಹಳ್ಳಿ!
ಮುಂದೆಯೂ ನಿನ್ನೊಳು ಅಂದಿನ ಕಂದನು
ಚಂದದಿ ಇರುವನು, ಓ ಹಳ್ಳಿ!

ನಿನ್ನೊಳೆ ಬೆಳೆಯುವೆ; ನಿನ್ನಿಂ ಸೆಳೆಯುವೆ
ಮುನ್ನಿನ ಬಾಲ್ಯವ, ಓ ಹಳ್ಳಿ!
ಉನ್ನತ ಕವಿತೆಯ ನಿನ್ನಿಂ ಪಡೆಯುವೆ;
ನನ್ನನು ಮುದ್ದಿಸು, ಓ ಹಳ್ಳಿ!

ಹೂವಿನ ಗುಂಪಿಂ ದೇವನ ತೋರುವ
ಪಾವನ ಹಳ್ಳಿಯೆ ಆನಂದ!
ಸಾವನೆ ತೋರದ ಕಾವನ ಪ್ರೇಮದ
ಪಾವನ ಹಳ್ಳಿಯೆ ನೀ ಚಂದ!

ಕಳ್ಳಿಯ ಹೂವಿಂ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಮಿರುಗುವ
ಹಳ್ಳಿಯೆ ನಿನ್ನಂ ನಾ ಬಿಡೆನು;
ಬೆಳ್ಳಿಯ ಹೂವಿಂದಲ್ಲಿಯು ಶೋಭಿಪ

ಹಳ್ಳಿಯೆ ನಿನ್ನಂ ನಾ ಬಿಡೆನು!

೧೫-೮-೧೯೨೪

೧೬-೮-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ' ಎಂಬ ಒಂದು 'ಸಾನೆಟ್' ಇದೆ. ಸಾನೆಟ್ ರೂಪವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾವ್ಯಾಂಶದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೂ ಅದಕ್ಕಿಲ್ಲ. 'ಗುರುದೇವ, ಅದ್ವೈತ ದೇವನಂ ಮರೆತಿಹವು. ಪರೆಯನಿವ, ಶೂದ್ರನಿವ, ಬೌದ್ಧನಿವ, ಕ್ರೈಸ್ತನಿವ ತುರುಕನಿವ ಎಂಬ ಖಳವೇದವನು ಕಲಿತಹವು. ಶಿವನಾನು ಎಂಬುದನು ಕಲಿಸೆಮೆಗೆ' ಮುಂತಾದ ಭಾವಗಳಿವೆ. ಹಾಗೆಯೆ ೧೭-೮-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾನೆಟ್ ಇದೆ 'ಭರತಖಂಡ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ. ೧೮-೮-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಕವನ 'ಕೋಕಿಲ ತತ್ತ' ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸುಂದರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಯಿದೆ. 'ಬೂದಿ ಭೂಜದೊಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಬೂದಿಯೊಳು ಭೂಜತಾನಿರುವುದೆ ಮೇದಿನಿಯೊಳೆಂದಮಿತ ಕೋಕಿಲೆಗಳುಲಿಯ ಬೀರಿದುವು!' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ! ಆ ದಿನವೆ ಬರೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾನೆಟ್ 'ನಿದ್ದೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ತಳೆದಿದೆ. ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಕವಿಯ Sleep ಎಂಬ ಸಾನೆಟ್ಟಿನ ಅನುಕರಣೆಯಂತಿದೆ, ಅದರ ಅನುಭವ ಸ್ವಂತದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ. ಭಾಷಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನರ್ಹವಾಗಿದ್ದರೂ ಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ನಿದ್ದೆ

ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಯುತಿಹ ತರತರಹದ ಜಂತುಗಳು,
ಲಲಿತವಹ ಪುಷ್ಪಗಳು, ಹಸುರಾದ ವೃಕ್ಷಗಳು,
ಗಳಗಳನೆ ಹರಿಯುತಿಹ ತಿಳಿನೀರ ಹಳ್ಳಗಳು,
ಇಳೆಯ ಮೇಲ್ ಮೆರೆಯುತಿಹ ಹರಿನೀಲದಂಬರವು,
ವನಗಳೊಳು ಹಾಡುತಿಹ ಕಮನೀಯ ಪಕ್ಷಿಗಳು,
ತನೆಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಪ ಬಿತ್ತರದ ಪೈರುಗಳು,
ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಟು ಅಲೆಯುತಿಹ ಕವಿವರನು,
ಮನದೊಳಗೆ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು ಸಾಗಿದುವು!

ಶಯನದೊಳು ತಿರುತಿರುಗಿ ಹೊರಳಾಡಿ ಎಡಬಲಕೆ
ನಯನಗಳ ತೆರೆತೆರೆದು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಮಲಗಿದೆನು:
ಶಯನವೆಂಬುದು ದಿನದ 'ಕವಿ ಪಯಣ' ವಾಯ್ತೆನಗೆ!

ಮತ್ತೆ ಮನದೊಳು ದೇವನಂ ನೆನೆದು, ಧರೆಯೊಳಿಹ
ಉತ್ತಮರ ಹೆಸರುಗಳನುಚ್ಚರಿಸಿ, 'ಶಿವ ನಾನು!'
'ತತ್ತ ಮನಿ!' ಎಂದೆನುತ ಮಲಗಿದೆನು ಶಯನದೊಳು!

೧೮-೮-೧೯೨೪

೨೦-೮-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ 'ನದಿ ತೀರ' ಸೌಂದರ್ಯ ಸ್ವಾದನೆಯ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಿ, ತುದಿಯಲ್ಲಿ

ಪರಮಾತ್ಮಾಡುತಿಹನಲೆಯಾಗಿ ಲೀಲೆಯಿಂ;
ಮರಗಳಲಿ ಅಲರಾಗಿ ನಗುತಿಹನು; ನದಿಯಾಗಿ

ಹರಿಯುವನು; ಕವಿಯಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಡುಹತಿಕನು!

ಎಂದು ಪೂರ್ಣಾಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ.

'ಸಂಜೆ' 'ಕವಿ' 'ಸರೋವರ' 'ಎಲ್ಲಿಹುದು ವೈಕುಂಠ?' 'ಸುಯೋಧಯ' (ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ), ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳ ತರುವಾಯ ೧೨-೯-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ 'ಬಾಲ್ಯ' ಎಂಬ ಕವನ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಸರಳತೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ: ವಸ್ತು ಕವಿ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ನೆನೆದು ಅದರ ಮತ್ತೆ ಮರಳಲಾರದ ಸುಖವನ್ನು ಕುರಿತು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಾಲಕನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಬಾಲ್ಯ

ಕಂದನ ಲೀಲೆಯು

ಅಂದಿನ ದಿನಗಳು

ಹಿಂದೆ ಬರುವುವೆ ಎಲೆ ಕಂದ?

ಅಂದಿನ ಇಂದುವು

ಇಂದಿಗು ಬಂದರು

ಬಂದುದೆ ಅಂದಿನ ಆನಂದ?

ಅದುದರಿಂದಲಿ

ಈ ದಿನ ಶುಭದಿನ

ವಾದುದು ಎನ್ನುತ ನಲಿದಾಡು!

ಆದುದು ಆಗಲಿ;

ಮೋದವ ನೀ ಪಡೆ;

ಹೋದುದು ಬಾರದು ಎಲೆ ಕಂದ!

ಅಂದನ ಭಾನುವೆ

ಇಂದಿಗು ಬರುವನು;

ಮುಂದೆಯು ಎಂದಿಗು ತೊಳಗುವನು.

ಅಂದಿನ ಗಗನವೆ

ಚಂದದಿ ಮೆರೆದರು

ಹಿಂದಿನ ಅಂದವ ಹೊಂದುವೆಯೆ?

ಅಂದಿನ ಶೋಕವೆ

ಇಂದಿನ ಸಂತಸ

ಅಂದಿನ ಕಂಬನಿ ಆನಂದ!

ಅಂದಿನ ತೊಂದರೆ

ಇಂದಿನಗಾದೊಡೆ

ಚಂದದ ನಲಿಯುವೆ ಎಲೆ ಕಂದ!

ಕಂದನೆ! ಚಂದನೆ!

ಇಂದಿನ ದಿನಗಳೆ
ಅಂದಿನ ದಿನಗಳು ಆಗುವುದು!
ಹಿಂದಿನ ದಿನಗಳ
ಚಂದನ ಹೊದಿಕೆಯ
ಮುಂದಿನ ಕಾಲಕೆ ನೀ ಹೊದಿಸು!

ಬಾಲನ ದಿನಗಳೆ,
ಲೀಲೆಯ ವನಗಳೆ,
ಕಾಲನು ಬಾಲ್ಯವ ನುಂಗುವನೆ?
ಕಾಲವು ಕಳೆದರು
ಬಾಲನು ಮೆರೆಯನೆ
ಲೀಲೆಯ ಪೂವಿನ ತೋಟದೊಳು?
೧೨-೯-೧೯೨೪

-47 (2)-

೧೨-೯-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಭೋಗಷಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಶರಚಂದ್ರ' ಎಂಬ ಕವನದ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಹೀಗಿದೆ:

ತರುವ ತಳಿರ ನಡುವೆ ಸುದೆಯ
ತೆರೆದ ಕಿರಣ ಮಳೆಯ ಸುರಿದು
ಹರುಷದಿಂದ ನಗುತಲಿಹನು ಶರದಚಂದ್ರನು!
ಸುರರನಿರದೆ ಕರೆದು ಕರೆದು
ಧರಣೆಯ ಎದೆಯ ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗಿ
ಮರೆಯುತಿಹನು, ಸರಸದಿಂದ ಶರದಚಂದ್ರನು!

೧೫-೯-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ನೀನಾರು' ಎಂಬ ಕವನ ಕವಿಯ ಆಗಿನ ಅದ್ವೈತ ಪರವಾದ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೆಗ್ಗುರುತಾಗಿದೆ. ಅದು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಭಾವ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ೪೩ ಪಂಕ್ತಿಗಳುಳ್ಳ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಭಾವ ಮಾದರಿಗಾಗಿ ಎಂಟು ಹತ್ತು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ನೀನಾರು? ನಾನಾರು? ನಿನಗೆನಗೆ ಸಂಬಂಧ
ಮೇನಿಹುದು? ಪೂಗಾಯಿಗಳಿಗಿರುವ ಬಂಧನಂ
ತಾನಲ್ಲವೆ! ನೀ ಬೇರೆ ನಾ ಬೇರೆ ಎಂದೇಕೆ
ಮಾನವರೆ ಕೂಗುತಿಹರಿಯದಜ್ಞಾನದಲಿ?
ನೀನೆ ನಾನಾಗಿ ಬಂದೊಡಾಂ ನೀನಲ್ಲವೆ?
ಜಲ ಮೋಡವಾಗಿ ಬಂದೊಡದು ವಾರಿತ್ವಮಂ
ಕಳೆಯುವುದೇ? ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿವಸವದು ತಾಂ

ಇಳಿಗೆಳಿಯದಿಹುದೆ ಮಳೆಯ ರೂಪಿಂ; ಮೇಣ್ ಪುಗದೆ
ಜಲಧಿಯನು ತೊರೆಗಳಲಿ ಹರಿದು?...

ಇಹೆ ನೀನು ನನ್ನೊಳಗೆ , ನಾನಿಹೆನು ನಿನ್ನೊಳಗೆ,
ನಾನು ನೀನಲ್ಲದೊಡೆ ನೀನು ನಾನಲ್ಲವೇ?

ವೇದಾಂತ ಬೆದರಿದೊಡೆ, ಸಾಂಖ್ಯ ತಾನಂಜಿದೊಡೆ,
ಆದರದ ಯೋಗ ತಾಂ ಹಿಂಜರಿಯದೊಡಾಂ ಬೆದರೆ!
ವೇದಗಳ್ ಸೋಲಬಹುದೊಡಾಂ ಸೋಲೆನ್ನೆ!
ನಡುನಡಗಿ ತರ್ಕ ತಲೆತಗ್ಗಿದೊಡೆ, ಮಿಮಾಂಸ
ಹುಡುಗರಂದದಿ ತಾನು ತೊದಳಬಹುದಾದೊಡಾಂ
ಇಡೆನು ಹಿಂದೊಂದಡಿಯನೀ ತತ್ವದೆಡೆಯಿಂದ!
ನೀನಾರು? ನಾನಾರು? ಪೇಳ್, ಭೇದ ತಾನಿಹುದೆ!
ನಾನಿಹೆನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ; ನೀನಿರುವೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ!
ನಾನು ನೀನೆಂಬುದದು ಮಾಯೆ ತಾನಲ್ಲವೇ?

೧೫-೯-೧೯೨೪

೧೯-೯-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಸನಾತನ ಕವಿ' ಎಂಬುದು ದೇವರೆ ಕವಿ, ಸೃಷ್ಟಿ ಅವನ ಕವನ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಜಗದೀಶ ತಾನೊರ್ವ ವರಕವಿಯು,
ಜಗವು ತಾನವನ ಕವಿತೆ.
ಆದ್ಯಂತ ಮೊಂದಿಲ್ಲವನ ಪದಕೆ;
ಓದಿ ತಿಳಿಯಲಸದಳವು!

ಗಣ ಮಾತ್ರ ಪದಪ್ರಾಸ ತೋರುವುವು
ದಿನ ಮಾಸ ವರಷುಗಳಿ:
ವರ್ಣನಾ ಕೌಶಲ್ಯವೆನೆಯುತಿದೆ
ಪರ್ಣವರ ಕೋಟೆಗಳಲಿ.
ಸಲ್ಲಲಿತ ಉಪಮಾನ ಉಪಮೇಯ
ಎಲ್ಲಿಯುಂ ಕಂಗೊಳಿಪುವು,
ಪರ್ಣಸೌಂದರ್ಯದಿಂ ಮೆರೆವೆಳೆಯು
ವರ್ಣಾರ್ಣವದಿ ತುಂಬಿದೆ!

ಮೊರೆಯುವಳಿವಿಂದುಲಿಯ ಬೀರುತಿಹ
ವರ ಪುಗಲವನ ಗಾನವು;
ಸುಕವಿತಾ ನೈಪುಣ್ಯ ತೋರುತಿದೆ
ಸಕಲ ಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಲಿ!

ಸಂತಸಮಸಂತಸದ ನೋಟಗಳು
ಸಂತತಂ ಕಂಗೊಳಿಪವು.
ಜನನ ಮರಣದ ಕವಿತೆಯಾಟಗಳು
ದಿನದಿವು ತೋರುತಿಹವು!

ಯಾರವನ ಕವಿಯನ್ನು ಸದಿ
ಬಾರಿಬಾರಿಗೋಡುವರೊ
ತಿಳಿವರವರಾ ಸನಾತನ ಕವಿಯು,
ಕವಿತಾ ವಿಶ್ವದ ರವಿಯು!
೧೯-೯-೧೯೨೪

'ಕವಿಯ ನಾನಲ್ಲ; ನನ್ನೊಳೊರ್ವಂ ಜೋತಿಮಯ ಕವಿಯಿಯನು' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ೯-೯-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್. ೨೦-೯-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಒಂದು 'ಚಕೋರ ಗೀತೆ' ಎಂಬ ಪ್ರೇಮಕವನ ಪದಮಾಧುರ್ಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ರಚಿತವಾದಂತಾಗಿದೆ. ೨೦-೯-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದ ಒಂದು ಕವನ 'ಕವಿ ಪ್ರಲಾಪ' ಎಂಬುದು ಕವಿಯ ಮನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತಾತ್ವಿಕವಾದ ಹೋರಾಟ ಒಳತೋಟಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾಗಿದೆ. ನಿಸರ್ಗ ಸೌಂದರ್ಯ ಆಸ್ವಾದನೆ, ವೇದಾಂತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ನೈತಿಕ ಜೀವನದ ಸಾಧನಾ ಪ್ರಯತ್ನ, ಮತಧರ್ಮದ ಪೂಜಾರಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ - ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಭಗವದ್ಧರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೊರಗು ಆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿತವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಐದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರು, ಪಂಕ್ತಿಗಳುಳ್ಳ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಪಲ್ಲವಿಯೂ ಸೇರಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನಾರ್ಹವಾದ ನಾಲ್ಕಾರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಕವನದ ಮೂರೂ ನಾಲ್ಕೂ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ 'ಯೂನಿಯನ್ ಮ್ಯಾಗಜೀನ್' ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿತ್ತು.

ಏನು ಮಾಡಿದರೇನು?
ಏನನಾಡಿದರೇನು?
ಏನು ನೋಡಿದರೇನು?
ನೀನಾರು ಎಂಬುದನು
ನಾನರಿಯೆನಲ್ಲೋ! ' ಪಲ್ಲವಿ'

ಕೆಳೆಯರೊಡಗೂಡಿ ನಾಂ
ತಳತಳಿಪ ಸಂಜೆಯಲಿ
ಇಳೆಯ ದೇಸಿಯ ನೋಡಿ
ನಲಿವಾಗ ಬೀಸಿಬಹ
ಎಲರ ಸೇವಿಸಿದೆ...

ಕಂಜಸಖನುದಯಿಸುವ
ಮಂಜಳಿದ ಸಮಯದೊಳು
ರಂಜಿಸುವ ಮೂಡಣದ

ಪಿಂಜರಿತ ರಾಗವನು
ಮುಂಜಾನೆ ಕಂಡೆ...

ನೀಲ ಗಗನದಿ ನಲಿದು
ಲೀಲೆಯಾಡುವ ಮೋಡ
ಮಾಲೆಯನು ನಾ ನೋಡಿ
ಬಾಲಕವಿತೆಯ ಬರೆದು
ಕಾಲವನು ಕಳೆದೆ...

ಉಪನಿಷದಗಳನೋಡಿ
ಉಪದೇಶವನು ಮಾಡಿ
ಉಪಮಾನ ಉಪಮೇಯ
ಜಪವ ನಾ ಮಾಡಿ ಬಿಡ
ದಪಮಾನ ಪಡೆದೆ...

ಪ್ರೀತಿಸಿದೆ! ಪ್ರೀತಿಸಿದೆ!
ಪ್ರೀತಿಯೆಂಬುದನರಿಯೆ!
ಪ್ರೀತಿಯೊಂದಿಹುದೆಂದು
ನೀತಿ ಹೇಳಿದೆ ನಾನು
ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದೆ...

ಶಿವನ ನಾ ಕಂಡಿಹೆನು;
ಶಿವ ರೂಪವಿಲ್ಲದವ.
ಶಿವನಾದಿ, ಶಿವನಂತ್ಯ;
ಶಿವ ನಿತ್ಯ ನಿರ್ಗುಣನು.
ಶಿವ ನಾನು ಎಂದೆ!...

ಪರಮ ಹಂಸರ ಕಂಡೆ;
ವರ ವಿವೇಕರ ಕಂಡೆ;
ಪರಮಾತ್ಮ ನೀನಿಹೆಯಾ?
ಪರಲೋಕ ನಾಕಗಳು
ಇರುವುದೇ ಎಂದೆ...

ಧರೆಯ ಕಟ್ಟುವೆನೆಂದೆ!
ಸಿರಿಯ ಗೆಲ್ಲುವೆನೆಂದು
ಸರಪಣಿಯ ನಾ ಮಾಡೆ,
ಸಿರಿಯ ಕಟ್ಟಲು ಬಿಟ್ಟು
ಕರವ ಬಂಧಿಸಿತು!...

ಒಂದು ಸಲ ನಾ ಬಲ್ಲೆ
ಎಂದು ಹಿಗ್ಗಿದನು; ಮ
ತ್ತೊಂದು ಸಲ ನಾನರಿಯೆ
ಎಂದು ನೆರೆ ಕುಗ್ಗಿದನು;
ಒಂದು ಸಲ ಇಂದು ನಾ
ಳೆಂದೆನೆಲೆ ದೇವ!...

* * *

ಕವಿತೆಗಳ ಕಳುಹಿದನು!
ತಿವಿಯಿರೋ ಈ ಹಾಳು
ಕವಿತಾ ವಿಹಂಗಗಳ
ಕವಿಯನೆಂದು ನುಡಿದರು!
ಕವಿತೆಯೇ ಸಾಕೋ!

ಕಾವ ನೀನೆಂದು
ನಾ ದೇವ ನಿಲಯಂಗಳಿಗೆ
ಪೂವನರ್ಪಿಸ ಪೋದೆ
ಪೂವೋಡೆಯ ತಿಳಿಯದೆಯೆ
ಗಾವಿಲನು ಆದೆ!
೨೦-೯-೧೯೨೪

೨೦-೯-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿಯೆ ಬರೆದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ 'ಏಕಾಂತ' ಎಂಬುದು ಹೀಗೆ ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ.

ರಂಜಿಸುವ ಸಂಜೆಗೆಂಪೆಸೆಯುತಿಹುದಂಬರದಿ,
ಕಂಜಸಖನುರಿಯುತಿಹನಂದದಿಂ, ಹೊಂಧೂಳಿ
ಮಂಜು ಮಿಸುನಿಯ ತೆರದಿ ತುಂಬಿಹುದು ಪಡುವಲಂ;
ಸಂಜೆಗೆಂಪಾನಂದವಂ ಸಲೆ ಸುರಿಯುತಿಹುದು!

ಇದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುವ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಪಿಂಜರಿತ, ಮಯೂಖ, ದ್ಯುಮಣಿ, ಮರೀಚಿ, ನೀಹಾರ, ಕಜ್ಜ, ಮಿಸನಿ ಇತ್ಯಾದಿ! 'ಏಕಾಂತವೆ, ನೀನೆನ್ನ ಕವಿತಾ ಕಾಂತೆಯ್ಯೆ!' ಎಂಬುದೂ ಒಂದ ಪಂಕ್ತಿ. ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ:

ಹಗಲ ಕಡು ಕಜ್ಜಮಂ ಪೂರೈಸಿ, ನೇಗಿಲಂ
ಹೆಗಲ ಮೇಲ್ಪೊತ್ತು ಬಳಲಿಕೆಯಿಂದ, ಸಂಜೆಯೊಳು
ನಗುತಲಿಹ ಹೊಲಗಳಂ ನೆರೆ ನೋಡಿ ತಾ ನಗುತ
ಗಗನ ವೈಭವದಿಂದ ಒಕ್ಕಲಿಗ ನಡೆಯುವನು!

ಇನ್ನೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಹಾಡು: 'ಕಾಲ ಕಾಲ ನೀನಾಗಿರಲು ಕಾಲನಾರೋ?' ಎಂದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು 'ಲೀಲೆಯಿಂದ ಬಂದಿಹ ನಾವು ಲೀಲೆ ಸೇವೆವು' ಎಂದು ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ೧೪-೯-೧೯೧೪ ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗೀತೆ' ಭಾಷಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕವಿಯ ಆಗಿನ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಓಂ! ಓಂ! ನಮೋ ದೇವಿ ಜಗಜ್ಜನನಿಯೆ!
ಓಂ! ಓಂ! ನಮೋ ದೇವಿ ಭರತಮಾತೆಯೆ!
ಜಯತು ಜಯತು ದೇವಿ ಜನನಿ ಭರತಮಾತೆಯೆ
ಭಯವ ತೊರೆದು ಬರುತಲಿಹೆವು ದಿಶಾಖ್ಯಾತೆಯೆ!
ಲೋಹ ಬಲವ ರಕ್ತಕರವ ನಾವು ಬಿಡುವೆವು;
ದೇಹ ಬಲವ ಬಿಡದೆಯಾತ್ಮ ಬಲವ ಹಿಡಿದೆವು!
ರಕ್ತ ಕೋಡಿಯನ್ನು ಹರಿಸಿ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯೆವು;
ಶಕ್ತಿದೇವಿ ಜಗದ್ಯುಮಣಿ ಸುಳ್ಳು ನುಡಿಯೆವು;
ಜೀವ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರಲು ನಿನ್ನ ಮರೆಯೆವು;
ದೇವದೇವ ನಿನ್ನೊಳಿಹನು ನಿನ್ನ ತೊರೆಯೆವು;
ತತ್ವಬೋಧೆ ಖಡ್ಗದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪೊರೆವೆವು;
ತತ್ವದಿಂದ ಕಾಳಜವನ ನಾವು ಜರೆವೆವು!
ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಮಗೆ ಮೋಕ್ಷ ದೇಶಮಾತೆಯೆ;
ನಿನ್ನ ಉದರಡೆಡೆಯೊಳಿಹನು ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯೆ:
'ನಿನ್ನ ಶಿವನು' 'ತತ್ವಮಸಿಯು' ಎಂಬ ದುರ್ಗವು
ನೀನು ಭಾರತೀಯ ಜನಕೆ ಕೊಡುವ ಸ್ವರ್ಗವು!
ಜಗದ್ಯುಮಣಿ ಭರತಮಾತೆ ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ!
ಭಗವದಂಶೆ ಜನ್ಮಭೂಮಿ ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ!

೧೪-೯-೧೯೧೪

೧೭-೯-೧೯೧೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆಗೆ-(ಕವಿಯ ಭರವಸೆ)' ಎಂಬುದು ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾಗಿದೆ! ತೊದಲುನುಡಿಯ, ತಿಪ್ಪತಿಪ್ಪ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಹಸುಳೆಕವಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಾತೆಗೆ ಕೊಡುವ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಿದರೆ ಹೊಟ್ಟು ಹುಣ್ಣಾಗುವಂತೆ ನಗಲೂಬಹುದು, ಅಥವಾ ಕಾಲದ ಈ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿ ಅಚ್ಚರಿಗೊಳ್ಳಲೂಬಹುದು. ಅಂತೂ ಯಾವ ಭವಿಷ್ಯದ ದುರ್ದಮ್ಯ ಧೈರ್ಯವು ಅಂದಿನ ಬಾಲಕವಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಮನನಂತೆ ಮೂಡಿ ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ವಿಕ್ರಮವನ್ನು ಘೋಷಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿತೋ ಅದು ಅತಿಮಾನುಷವೆಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂದು ಕೊಟ್ಟ ಆ ಭರವಸೆ ಇಂದಿಗೂ (೧೧-೫-೧೯೧೭) ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೈಗೂಡಿಲ್ಲ, ಕೈಗೂಡದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಮಗುವಿನ ಒಲವಿನ ಭರವಸೆಯ ಅದರ ಕೈಗೂಡಿಕೆಗಿಂತ ತಾಯಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆಗೆ

(ಕವಿಯ ಭರವಸೆ)

ಬೆದರದಿರು; ಬೆದರದಿರು; ನಾನಿಹೆನು, ಓ ದೇವಿ!

ಉದಯಿಸುವನೊರ್ವ ಕವಿ ನಿನ್ನದರ ಭೂಮಿಯಿಂ-

ದದುಭುತದಿ ಧಾರಿಣಿಯ ಜನಗಳಿಗೆ ಮೈದೋರಿ,
ಉದಯ ಭಾಸ್ಕರತೇಜದಿಂದ ಮೆರೆದು ಕಂಗಳಿಗೆ!
ಕುಡಿಯುವಂ ಮಹಾ ತತ್ವಾಂಬುಧಿಯ; ಸಾಹಿತ್ಯ
ದೊಡಲ ಭೇದಿಸುತ ಕವಿತೆಯಾನಂದಮಂ ತಾಂ
ಪಡೆಯುವಂ! ಧರೆಯ ಜನಕೀಯುವಂ ತತ್ವಗಳ
ಬಿಡದೆ; ಪರಲೋಕಮಂ ಹಿಡಿದೆಳೆಯುವನು ಧರೆಗೆ!
ದೇವಿ, ನಿನ್ನುಡಿಯ ಮೇಲವನೊಲಿದು ಪಾಡುವಂ
ಜೀವ ಪರಮರ ವರ ವಿನೋದಮಂ ಮಾಯೆಯಂ
ಭಾವನೆಯ ಕನ್ನಡಿಯನೊಡೆಯುವಂತೊಡೆಯುವಂ!
ಏಳುವಂ ಜೀವಾರ್ಣವ ತರಂಗ ಗಿರಿಯಂತೆ;
ಕಾಲನ ಕರಾಳಮಂ ಅದ್ರಷ್ಟದಾ ದಾಡೆಯಂ
ಸೀಳುವಂ ಸುಕವಿತಾ ಪುಗೊಡಲಿಯಿಂ ಬಡಿದು!
೨೭-೯-೧೯೨೪

೯-೮-೧೯೨೪ನೆಯ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ 'ಕೋಕಿಲೆ' ಎಂಬ ಶಿಶುಗೀತಾ ಸದ್ಯಶವಾದ ಕವನವಿದು.

ಆಲಿಸೈ! ಆಲಿಸೈ! ಕೂಗುತ್ತಿದೆ ಕೋಕಿಲೆಯು,
ಬಾಲಕನೆ, ಬಾ ಬೇಗ ಸಂತೋಷದಿ.
ಬಾಲಾರ್ಕ ಮೇಲೇರಿ ಧಾರಿಣಿಯ ಬೆಳಗಿಹನು,
ಬಾಲಕನೆ, ನಡೆ ಬೇಗ ಹೂದೋಟಕೆ!

ಅಲ್ಲಿಹುದು ಆನಂದ, ಅಲ್ಲಿಹುದು ಸೌಂದರ್ಯ;
ನಿಲ್ಲದಿರ್ ನಡೆ ಬೇಗ ತಡಮಾಡದೆ.
ಉಲ್ಲಸಂ ತೇಲುತಿದೆ ಸಲ್ಲಲಿತ ಗಾಳಿಯಲಿ,
ಎಲ್ಲಿಯುಂ ಉಕ್ಕುತ್ತಿಹುದಾನಂದವು!

ಗಿರಿಯಿಂದ ಗಿರಿಯೆಡೆಗೆ ಹರಿವಂತೆ ತೋರುತಿದೆ
ಹರುಷದಿಂ ಕೋಕಿಲ ನಿನಾದ ತೊರೆಯು;
ಪರಿಪರಿಯಲಾಲಿಸೀ ಪರದ ಸಂತೋಷಮಂ,
ಪರಮ ಸಂತೋಷವಂ ಪಡೆ, ಬಾಲನೆ!

ಕೋಕಿಲೆಯು ಕೂಗುತ್ತಿದೆ!ವೈಶಾಖ ವೈಣಿಕಂ
ನಾಕ ಸಂಗೀತವಂ ಪಾಡುತ್ತಿಹನು.
ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಲೆದು,ಬಾಲಕನೆ, ಕವಿಯಂತೆ
ಕೋಕಿಲ ನಿನಾದದೊಳೆ ಪಡೆ ನಾಕವಂ!

೯-೮-೧೯೨೪

'ಪುಷ್ಪಗೀತೆ' ಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೊಟ್ಟ ಕೊನೆಯ ಕವನ ಒಂದು ಸಾನ್‌ಟ್ ಪ್ರಯತ್ನ. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ 'ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ'. ೧೦-೮-೧೯೨೪ ಎಂದು ತಾರೀಖು ಹಾಕಿದೆ. ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಬರಿಯ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕವಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರಗಳ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಅದು ಒಂದು ನಿರ್ದೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ರನ್ನ, ಪಂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ನನ್ನ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂರೆಗೊಂಡು ಹೃದಯ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನೊಬ್ಬನೆ!

ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ

ಕವಿಚೂತವನ ಚೈತ್ರ, ಕವಿತಾ ಕಡಲ ಭೈತ್ರ,
 ಕವಿತಾ ಮಧು ತುಂಬಿಯೆ, ಸುರಚನಾವಲಂಬಿಯೆ,
 ನವರಸ ತರಂಗ ನಿಧಿ, ಕವಿತಾವೇಶದ ನದಿ,
 ಕವಿತಾನಂದ ವೀಚಿ, ಕವಿತೇಂದುವ ಮರೀಚಿ,
 ಕವಿತಾ ರಮಣಿ ನಾಥ, ಕವಿನಾಕ ಪುರುಹೂತ,
 ಪವಿತ್ರಾತ್ಮದ್ಯುಮಣಿ...ನಾ ವರಖಮಣಿ,
 ಕವಿವರರ ಶಿಖಾಮಣಿಯಾನಂದ ತರಂಗಿಣಿ,
 ಕವಿಯಾಗಿಯವತರಿಸು, ಕನ್ನಡವನುಧರಿಸು!
 ಕನ್ನಡಂ ಮದಗಜಂ ಕಲಕಿದ ಸರಸಿನಂತೆ
 ಜೊನ್ನಮಿಲ್ಲದ ಕಾಳನಿಶೆಯಂತೆ ತೋರುತಿದೆ,
 ಪೊನ್ನ ಸಿರಿ ಪುತ್ರಸಿರಿಯಿಲ್ಲದ ವಿಧವೆಯಂತೆ!
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಬಾ ಬೇಗ, ಕವಿತೆಯಿಂ ಕರ್ಣಾಟ
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಂ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸು, ಕವಿತೆಯಾವೇಶದಿಂ
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಶರಾಜ್ಯವಂ ಕರೆಯೊಲಿದು ಧಾರಿಣಿಗೇ!

ಭಾಷೆ, ಭಾವ, ಛಂದಸ್ಸು, ಪ್ರಾಸ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಎಂತಹ ಅನಾಹುತವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಭ್ಯಾಸದಶೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಮಹತ್ತಾದುದನ್ನು ಅನುಕರಿಸಲು ಹೊರಟರೆ, ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ಕವನ ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ!

-48-

೧೯೨೪ನೆಯ ಜೂನ್ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು, ಎಂಟ್ರೆನ್ಸ್ ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯಗಳಾದ ಗಣಿತ, ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ, ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಕಲಾ ವಿಷಯಗಳಾದ ರಾಜಕೀಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ತತ್ವಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಅಥವಾ ಆಗಸ್ಟ್ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸಂಗತಿ ನಡೆಯಿತು. ಕಾಲೇಜಿನ ಯೂನಿಯನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ವಿ.ಎಲ್.ಡಿಸೋಜರವರ ಚೊಚ್ಚಲು ಭಾಷಣ ಏರ್ಪಡಾಗಿತ್ತು.

ಶ್ರೀ ಡಿಸೋಜ ಅವರು ಆಗತಾನೆ ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಂದಿನ ಭಾಷಣದ ವಿಷಯ-ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ತಮಗಾದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾಗಿತ್ತು.

ಯುವಕರೂ ಉತ್ಸಾಹಿಗಳೂ ವಾಗ್ಮಿಗಳೂ ವಿನೋದಪ್ರಿಯರೂ ಭಾಷಣದ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಹಾಸ್ಯದ ಚಟಾಕಿಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನಗೆಗಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ತೇಲಿಸುವಷ್ಟು ಸಮರ್ಥರೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದವರೂ ಆಗಿದ್ದ ಅವರ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಸಭಾಂಗಣದ ಅಂಗಳವೂ ಗ್ಯಾಲರಿಯೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿತ್ತು. ಹೊಸದಾಗಿ ಕಾಲೇಜು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಹತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನತಂಹ ತರುಣರ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕಂತೂ ಎಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಭಾಷಣದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನಗೆ ಕೈಚಿಪ್ಪಾಳೆ ಸಂತೋಷ ಘೋಷಣೆಗಳು ತುಂಬಿದ್ದುವು. ಭಾಷಣ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ 'ಯಾರಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವುದಿದ್ದರೆ ಕೇಳಬಹುದು' ಎಂದು ಸಭೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯಾರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಒಂದಿಬ್ಬರು ಏನನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದರು. ಅವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಭಾಷಣಕಾರರು ನಗೆ ಚಿಮ್ಮಿಸುವ ಉತ್ತರಗಳನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಎದ್ದು ನಿಂತೆ: 'What position does Mysore hold in the mind of the British Public?' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

'Cipher!' ಎಂಬ ಉತ್ತರ ಬಾಣದಂತೆರಗಿತು!

ಇಡೀ ಸಭೆಗೆ ಸಭೆಯ 'ಘೇ ಉಘೇ ಉಘೇ' ಎಂಬಂತೆ ನಗೆಯ ಕೈ ಚಿಪ್ಪಾಳೆಯ ಉತ್ಕಂಠ ಕೋಲಾಹಲದ ತುಮುಲ ಶಬ್ದಘೋಷ ಯೂನಿಯನ್ ಭವನದ ಗೋಡೆಗಳೆಲ್ಲ ವಿಕಂಪಿಸಿ ಅನುರಣಿತವಾಗುವಂತೆ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು!

ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿ ಇನ್ನೂ ನಿಂತೇ ಇದ್ದ ನನಗೆ ತೇಜೋಭಂಗವಾಗಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಸಭೆಯ ಸಾವಿರಾರು ಕಣ್ಣುಗಳ ಕುಹಕನೋಟದಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಶೀಘ್ರ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂಬಂತೆ ದೊಪ್ಪನೆ ಕುಳಿತು ಹುದುಗಿ ಹುದುಗಿಬಿಟ್ಟೆ!

ಸಮಾರಂಭ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು.

'ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿಗಿರುವ ಸ್ಥಾನವೇನು?' ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶ್ರೀ ಡಿಸೋಜ ಅವರು 'ಸೊನ್ನೆ!' ಎಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಉತ್ತರ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರು ಪಾಲೂ ಸತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಸ್ವದೇಶ ಭಕ್ತಿಯ ತಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ಉತ್ತರ ಅವಮಾನಕರವೂ ಅವಹೇಳನ ಸ್ವರೂಪದ್ದೂ ಆಗಿ ತೋರಿತು. ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರು ಅಷ್ಟೊಂದು ಯಶಸ್ವಿ ವಸ್ತುವಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಖೇದವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕೀರ್ತಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವಾಗುವಂತೆ ನಾವು ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ಬಾಲಿಶ ಮಹಾತ್ಮಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿತು. ಆಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಏನನ್ನೆ ಸಾಧಿಸಿದರೂ ಅದು 'ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧ' ವಾಗುವಂತಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಲೋಭವಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಹೃದಯ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಏನನ್ನು ಮಾಡುವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು! ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಆ ಕೀರ್ತಿಲೋಭವನ್ನು 'ಕೀರ್ತಿಶನಿ' ಎಂದು ಅಭಿಶಪಿಸಿ, ನಾವು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದ ಬೆಲೆ ತನಗೆ ತಾನೆಯೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕೆಲ್ಲದೆ ಅವರೂ ಇವರೂ ಹತ್ತಿರದವರಾಗಲಿ ಸುದೂರದವರಾಗಲಿ ಕೊಡುವ ಸ್ತುತಿಯಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಂಡ ನನಗೆ ಅಂದು ಪ್ರೊ. ಡಿಸೋಜರ 'Cipher!' ಅನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆಯೂ ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಸಂತಪೇಟೆಯ ಆನಂದ ಮಂದಿರದ ನನ್ನ ಗಲೀಜಿ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದೆ. 'Cipher!' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ದೀರ್ಘಲೇಖನ ಬರೆದೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಅದು ತುಂಬ ಭಾವತಿರೇಕ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಭಾಷೆಯೂ ಕಾವ್ಯಭಾಷೆಯ ಉಜ್ವಲ ರೀತಿಯದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿತೆಯ ಉದ್ಧರಣೆಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದೆ. ಆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿತೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಹಾ ಕವಿಯದ್ದೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ, ನಾನೇ ಬರೆದದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಕೆಲದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ, ಅಂದರೆ ೧೯-೨-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ, 'Maharaja's College' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಒಂದು ಸುಧೀರ್ಘ ಕವನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಆ ಕವನದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದೆ. ಮುಂದಿನ

ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆ ಕವನವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೭೫ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಅದು ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸರಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗುವುದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆ Cipher ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದ್ದ

‘ನಾವು ಅನಾಮಧೇಯರಾಗಿರಬಾರದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಜನಾಂಗವಾಗಬೇಕು. (Chiper) ಸೊನ್ನೆಗಳಾಗಿರಬಾರದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಹಿಸಿಗಳಾಗಬೇಕು, ದುಡಿಯಬೇಕು, ಎದ್ದುನಿಂತು. ಜಗನ್ನಯನ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಬೇಕು’ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ‘Maharaja's College’ ಕವನದಲ್ಲಿಯೂ ಮಿಂಚುತ್ತದೆ.

ಆ ಕವನವನ್ನು ಬಿಡುವುಗಂಟೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಬಿ.ಎ.ತರಗತಿಯ ಉಪನ್ಯಾಸಾಂಗಣದ ಪಡುವಣಕ್ಕಿರುವ ಕಟಕಟೆಗೆ ಒರಗಿ ನಿಂತು ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಆಗ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳು, ಮಳೆಗಾಲ, ಮಳೆ ಜಿರೆಂದು ಹೊಯ್ಯುತ್ತಿತ್ತು, ಗಾಳಿಯೂ ರೊಯ್ಯನೆ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಆಠಾರ ಕಛೇರಿ, ಆಟದ ಮೈದಾನ, ಮರಗಳು ಎಲ್ಲ ಮಳೆಪರದೆಯೊಳಗೆ ಮಂಜಾಗಿದ್ದವು.

MAHARAJA'S COLLEGE

Cloudy heavens! and a day

Not of sun-shine but of showers.

And a dull drizzling rain

Upon this wide, wide plain

Adds monotony

To this monotonous scene.

The trees scattered here and there

Stand musing and serene

Like phantoms in the mist.

The winds blow across the bare

Forsaken stony ground,

Chill and grumbling. An poet,

Is this monotony?

Is there no harmony,

Grim beauty in the scence?

If it be melancholy

Is it not sweet and holy?

Calm and majestic rise

These pensive towers aloft

On this speckled dreamy plain

Grave and serene! The breath

That whistles thro' these halls

Seems tremendously wise

And saturated with lore;
Here is wisdom's dignity
And heaven's serenity.

How grave! The very walls
Seem eager to teach us
The spirit of the speeches,
As if they have gained for years
The minds of professors great!
True, they can teach, if only
We listen to their homily.
For years they have stood like this
Listening, thinking, musing;
Not a word have they spoken,

Not a speech have they forsaken.
They have heard great truths from mouths
That drank the sweetest portions
From wisdom's mightiest oceans:
The mighty Milton to them
Is full familiar,
And lyric Shelley intimate,
And sage-like Wordsworth too
Is well-known and held so dear,
For he too spoke with walls;
Shakespeare the magician
Thro' their white stony bosoms
Oft has penetrated his lyre
To bring forth sweetest blossoms;
He fills each fane of love.
The sweet muse of Lakshmeesha
And Pampa's lovely poems
Oft have echoed from these hearts!
Many! Many! My pen fails
To name them all. Poesy
And Science and Philosophy,

Virtue and Love and Beauty
The sacred sense of Duty
All sprout from these great halls.
Heaven's sweetest grace on thee,
O Fane of Liberty!

Break! Break! Sweet shell of the ocean
Of know ledge and emotion!
Let thy hearts dazzle the earth
With their orient beams!
Break! Break, thou frolic-some Spring
With songs and acclamations
And waving decorations;
Let thy flower-children leap
Dancing, waving, singing
From every bush and tree
With their tipsy coronals
Of various shapes and hues
White and pink and crimson red,
Gray and green and yellow bright;
Ah! Let their dewy fragrance
Sweet and celestial
Fill both you blue heaven and earth,
Alluring angels from heaven
With their soul-stirring songs,
Such as great sages here
When enthroned in skies supreme;
Leap like flames in summer lit
On some dried moor-land wide,
From land to land to allure
Bees that die for spring-time flowers.
Scatter thy golden glory,
O spring-time! Spring-time! Spring-time!
Send forth thy winged angels.
Flower-robed, white-bosomed;
Let them come marching on

In one continuous train
With bag-pipes, vilins, flutes
Amazing all the worlds
With Eternal Harmony!
Let the whole Universe
Tremble with joy to hear
O spring-time, spring-time, spring-time,
Thy frame-quaking harmony,
Sweetest child of the Year!

O Lotus of Liberty,
Shrine of Saraswathy,
I came. a mad-man inspired,
Hoping to meet in thee
A kindred "Idiot Inspired",
That we both may join and sing
Mad songs to this still mad world,
Each seeking in the other
The love of a soul-bound brother!
But alas! I alone am mad;
All others are wise, too wise
To despise wisdom itself!
Beauty and virtue and love
To them are naught but words
To pursue, to speak, to descant
And in the long run forget!
I hoped, -as others met
At famous Rugby and Eton,
Oxford and Cambridge of Britain
Some kindred spirits great
To exchange their minds and hearts, -
To meet some heart of a Poet
Blossoming, solemn and quiet,
But alas! all seem to move
On the beaten track of life
In this dull world's deep-cut groove,

Like sheep to pastures driven
In one monotonous chain!
Oh they sail the ocean of life
Like ships adrift on seas
Turbulent, fierce and wild
Without joy, without hope, without bliss,
Causal and driven by gusts
To the vague and far away shores
Unknown, unheard-of, unseen!
O Hope, thou life of life,
Magnet to life's great course
What sad flower from the crown
Hast fallen withered on their hearts?
Hope, who art beauty and bliss,
Thou who art joy and Liberty
What dark veil of thy garment
Hides the radiance of thy face
From these half-crippled souls?

Hence! Thou dark monotony
From this sweet fane of lore!
Come, sweet change, come and crown
With tulsi wreaths this fane
Of love and Liberty.

Oh! Kindle the spark of life
In these young and youthful hearts,
For still that fire divine
With which our lives began
Lingers within these souls
Tho'hard and dark and cold
They seem to be to eyes
That skim thro' deep reality!

O Poesy, sweet dear Poesy,
Descend from heaven upon
This Home of quill and lyre,

And dance on yonder tower!

Oh let thy radiance illumine

The dreary cavern of heart

And every bosom know

Its glory dazzling high

And its own Divinity!

Children of Infinity

Ye are Eternity!

೧೭-೭-೧೯೨೪

'Cipher' ಲೇಖನದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ "ಕಿಶೋರ ಚಂದ್ರವಾಣಿ" ಎಂಬ ಗುಪ್ತನಾಮದ ಮರೆಯಲ್ಲಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ Daily Mailಗೆ ಕಳಿಸಿದೆ, ಅದರ ಮರುದಿನವೂ ಅಥವಾ ಮರು ಮರುದಿನವೂ ನಾನು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋದವನು ಮೊದಲನೆಯ ಪೀರಿಯಡ್ಡು ಕ್ಲಾಸು ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಯೂನಿಯನ್ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅದರ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರೀಡಿಂಗ್ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಮಾಸಿಕಗಳು ಮತ್ತು ಲೈಬ್ರರಿ ಇದ್ದಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಮೆಟ್ಟಲು ಹತ್ತಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ: ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದಾರೆ! ಏನೋ ಗುಜುಗುಜು ಉದ್ದೇಗ ವ್ಯಾಪಿಯಾದಂತಿದೆ! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ Daily Mail ಇದ್ದ ಉದ್ದನೆಯ ವಾಲುಮೇಜಿನ ಸುತ್ತ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂದಣಿ! ನನಗೂ ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆ? ಎಂಬ ಕುತೂಹಲ ಉಕ್ಕಿ ಆ ಮೇಜಿನ ಬಳಿಗೇ ಹೋದೆ. ಹುಡುಗರು ಕುತ್ತಿಗೆ ನಿಕ್ಕುಳಿಸಿ ತುದಿಗಾಲ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಏನನ್ನೋ ನೋಡಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದವರನ್ನು ನೂಕುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನೂ ನಿಕ್ಕುಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಳಿಯಿದ್ದವರೊಬ್ಬರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದೆ.

"ಮೊನ್ನೆ ಡಿಸೋಜ ಅವರ ಭಾಷಣ ಇತ್ತೆಲ್ಲಾ ಯೂನಿಯನ್‌ನಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿದೇಶದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ 'Cipher' ಎಂದು ಅಗ್ರ ಲೇಖನ ಬಂದಿದೆ Daily Mailನಲ್ಲಿ."

"ಅಗ್ರಲೇಖನ (Editorial) ಬಂದರೆ ಯಾಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಗಲಾಟೆ ಗಲಿಬಿಲಿ?"

"ಆ ಅಗ್ರಲೇಖನ ಅದರ ಸಂಪಾದಕರೇ ಬರೆದದ್ದಲ್ಲವೇ. ನಮ್ಮವರೇ ಯಾವನೋ ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಅವನು ಎಡಿಟೋರಿಯಲ್ಲಾಗಿ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ."

"ಹಾಕಿದರೆ ಏನಂತೆ?"

"ಮೈಸೂರಿನ ಸ್ಥಾನ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನೆ ಎಂದು ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿ, ಸರಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿ ಹೇಳುವುದು ರಾಜದ್ರೋಹವೆ ಆಗುತ್ತದೆಂತೆ. ಅರಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಂತೆ. ಮಹಾರಾಜರೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆ (Explanation) ಕೇಳಲು ಬರೆಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರಂತೆ! ಪಾಪ, ಪ್ರೊ. ಡಿಸೋಜಿಗೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೋ?" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಆ ಅಗ್ರಲೇಖನ ಬರೆದು ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಕಳಿಸಿದವನನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಬೈದನು.

ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದವನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಮತ್ತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪೋಲಿಸು ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ, ಅವನೊಡನೆ ಸಂವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಅವನು ಯಾರೆಂದು ಫಕ್ಕನೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಅಪರಾಧಿಯಂತಾಯ್ತು ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ! ಸದ್ಯ: ನಾನೇ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಉತ್ತರ ಪಡೆದವನು ಎಂದು ಇವರಾರಿಗೂ ನೆನಪಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ? ಗೆದ್ದೆ? ಎಂದುಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಪೀರಿಯಡ್ಡಿಗೆ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಹೋದೆ.

ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಆಪ್ತಸ್ನೇಹಿತರು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಜಾಗ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಸರಿದುಕೊಂಡರು. ಸರಿ, ಮತ್ತೆ ಶುರುವಾಯ್ತು “ಸೊನ್ನೆ”ಯ ಪ್ರಕರಣ:

ಸ್ವಲ್ಪ ಗುಟ್ಟಾಗಿಯೆ ಎಂಬಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಪಿಸುಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಒಬ್ಬರು: “ನೀವೇ ಅಲ್ಲವೇನಿ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದ್ದು? ಅದಕ್ಕೆ ಡಿಸೋಜ ಅಂತಾ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು?”

ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದ್ದು ನಾನೇ ಎಂಬುದು ಆ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಸಭೆ ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ ನಾವು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸ್ನೇಹಿತರು ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ.

“ಮತ್ತೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ನೀವೇ ಇರಬೇಕು ಆ ಆರ್ಟಿಕಲ್ (Article) ಬರೆದೋರು ಎಂದು?”

“ಅಲ್ಲರೀ, ನಾನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿ ಅವರು ಆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆರ್ಟಿಕಲ್ ನಾನೇ ಬರೆದದ್ದು ಅಂತಾ ಹೇಗಾಗ್ತದೆ?”

“ಮತ್ತೆ ಯಾರು ಬರೆಯಬೇಕು?”

“ಯಾರು ಬರೆದರೂ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು?”

ಈಚೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೆಂಬಂತೆ ನಗುತ್ತಾ ನನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಇಂಗಿತವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ “ನಿಜ ಹೇಳಿ! ಆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬರೆಯೋಕಾಗಿ ಆ ಪೊಯಮ್‌ನ (Poem) ಕೋಟ್ ಮಾಡೋಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ?” ಎಂದು ನನ್ನ ಗುಟ್ಟಿನ ಮರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿಬಿಟ್ಟನು.

ಎಲ್ಲಿ ಪತ್ತೆಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೋ ಎಂದು ನಾನು ಹೆದರಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ರೇಗಿದಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾ “ಏನು ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಅಂತಾ ಮಾಡಿರೋನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬರೆಯೋನು? ಸೆಕೆಂಡ್ ಇಯರ್, ಥರ್ಡ್‌ಇಯರ್, ಎಂ.ಎ. ಓದೋರೆಲ್ಲಾ ಮಂಕರು ಅಂತಾ ತಿಳಿದಿರೋ ಏನು? ಎಂದು ಅವರ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸಿ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾಪಕರತ್ತ ಗಮನವಿಡುವಂತೆ ಬೇರೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಬಿಟ್ಟೆ.

ಆ ದಿನದಂತೆ ಮರುದಿನವೂ ಅದರ ಮರುದಿನವೂ “ಸೊನ್ನೆ”ಯ ಆಂದೋಳನವೆ ಕಾಲೇಜಿನ ಮಾತಾಗಿತ್ತು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಮತ್ತು ವಿನೋದದ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿ, ಅಧ್ಯಾಪಕರಲ್ಲಿ ಖೇದದ ಮತ್ತು ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿ!

ಆಗ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದವರು ಪ್ರೊ. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು: ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲಾಗಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಒಪ್ಪದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಮಡಿವಂತಿಕೆಯ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು ಆಗ ಅವರದು! ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ರಾಜಭಕ್ತಿಗೂ ರಾಜನಿಷ್ಠೆಗೂ ಮೇರೆಯಿರಲಿಲ್ಲ! ಮೈಸೂರಿಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನ “ಸೊನ್ನೆ” ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೂ ರಾಜನಿಂದೆಗೇ ಸಮಾನವಾಗಿ, ರಾಜದ್ರೋಹವೇ ಆಗಿತ್ತು ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ! ತಮ್ಮಂತಹ ರಾಜಸೇವಾಸಕ್ತರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಯೂನಿಯನ್ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ರಾಜನಿಂದಾ ಸದೃಶವಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆದದ್ದು ಅವರಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಘಾತವಾದಂತಿತ್ತು. ಯಾರು ಲೇಖನ ಕಳಿಸಿದವರು? ಎಂದು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟುದೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. “ಕಿಶೋರಚಂದ್ರ ವಾಣಿ” ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕಾಲೇಜಿನ ಯಾವ ಹಾಜರಿ ರಿಜಿಸ್ಟರಿನಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ!

ಆ ಲೇಖನವನ್ನು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕ (ಅವನು ಆಂಗ್ಲೀಯನೋ ಅಥವಾ ಇಂಡೋ ಆಂಗ್ಲೀಯನೋ ಆಗಿರಬೇಕು.) ಅಗ್ರಲೇಖನವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ Bravo Lad! Applause! ಎಂಬೆಲ್ಲ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಘೋಷಗಳನ್ನೂ ಬ್ರಾಕೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ,

Cipher ಎಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಖಂಡ ತುಂಡವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಉಪ-ಅಗ್ರಲೇಖನವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು, ಗಾಯಕ್ಕೆ ಹುಳಿ ಹಿಂಡುವಂತೆ! “ಮೈಸೂರು, ಆ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹೇಳಿದಂತೆ, Cipher ಅಲ್ಲ, ಕಳೆದ ಪ್ರಪಂಚ ಪ್ರಪಂಚ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರ್ ಲ್ಯಾನ್ಸರ್ಸ್ ಪಡೆ ಮೆಸೋಪಟೋಮಿಯಾ ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಜರ್ಮನ್ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು ಲೋಕ ಕೀರ್ತಿಸುವಂತೆ ವಿಜಯಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ! ಮೈಸೂರಿನ ಹೆಸರನ್ನು ದಿಗ್ವಿಜಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಅವರು ಸೆರೆಹಿಡಿದ ಶತ್ರುಗಳ ಕಲರ್ಸ್ (ಎಂದರೆ ಧ್ವಜಗಳು)ಗಳನ್ನು ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಹೋಗಿ ನೋಡಬಹುದು ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯದ ಹೆಡ್ ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಸ್ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ!” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಆ ಸಂಪಾದಕ (ಅವನೂ ಮಾಜಿ ಸೇನಾಧಿಕಾರಿಯೂ ಸೈನಿಕನೂ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಅವನ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ವೀರಾವೇಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ?) ನಾನು ಅಕಾಡೆಮಿಕ್ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರಿನ ಕೀರ್ತಿ ಜಗತ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಾದಿಸಿ, ಅದು ಯೇಕಶ್ಚಿತ, ಅನಾಮಧೇಯ, ಸೊನ್ನೆ, Cipher ಎಂದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಅವರನ್ನು ಖಂಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು! ಅರಮನೆಯ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಯಾರು? ಏಕೆ? ಎಂತು? ಎಂದು ತನಿಖೆಯ ರೂಪದ ಪರಿಶೀಲನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ “ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ”ಯವರು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದವನ್ನೂ ಅದರ ಸಂಪಾದಕರು ಕಸದ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟರು! ಅವರಿಗೆ ರಗಳೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು.

ಹೀಗೆಯೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರು ಬಹಳ ಹತ್ತಿರದ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಲೇಖನ ಬರೆದವನು ನಾನೆ ಎಂಬ ಗುಟ್ಟು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಒಂದು ದಿನ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು: “ಡಿಸೋಜ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದು ಕಾತರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಲೇಖನ ಬರೆದವನು ನಾನೆ ಎಂದು ನೀವೇ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡಿ” ಎಂದರು.

ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರೊ.ಡಿಸೋಜ ಅವರು ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಮೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಆ ಮಿತ್ರರು ನನ್ನನ್ನು ಅವರ ಕೊಠಡಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಆಗಲೇ ನನ್ನ ಹೆಸರಿನ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುರ್ಚಿ ತೋರಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಲೇಖನವನ್ನು “ಕಿಶೋರಚಂದ್ರ ವಾಣಿ”ಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದವನು ನಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅದರ ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ರೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಆ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದ ಕವನ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ನನ್ನ ರಚನೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಹೊಗಳಿದರು. ಆ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ನಿಂದಾತ್ಮಕವಾದುದು ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿದರು. ‘Cipher’ ಎಂದು ತಾವು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಾತ್ಪಾರ ಭಾವವೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದವರನ್ನು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ತಮ್ಮದಲ್ಲವೆಂದೂ, ದೀರ್ಘಕಾಲ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ ಅನಂತರ ಆಯಾಸವಾಗಿತ್ತಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಭಾಷಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಲಘುವಾಗಿ, ವಿನೋದಕರವಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನಗಿಸಿ ಉಲ್ಲಾಸಗೊಳಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಿದ್ದು, ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ಅದೇ ರೀತಿಯ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು.

“ನನ್ನ ಲೇಖನವನ್ನು ಆತ ಅಗ್ರಲೇಖನವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ “ಬ್ರೇವೋ, ಲ್ಯಾಡ್!”, ಎಂದು ಮುಂತಾದ ತನ್ನವೇ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಭಾಷೆ ಭಾವಗಳಿಗೆ “ಹುಳಿ” ಹಿಂಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಲೇಖನದಿಂದ ತಮಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಾನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಅಂದಮೇಲೆ ತೊಂದರೆ ತರುವ ಉದ್ದೇಶ ಎಲ್ಲಿ ಬಂತು?...”

“ನನಗೆ ಆಯಾಸವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಚುಟುಕದಲ್ಲಿಯೆ ಮುಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆ. ಭಾಷಣ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದರೆ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈಗೇನು ಮಾಡುವುದು? ಆದದ್ದು ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುವ ಪ್ರೊ.ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ನೊಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ವಿಷಯ ಅರಮನೆಯವರಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊಂದಲ ಎಬ್ಬಿಸಿದೆಯಂತೆ! ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ದಯವಿಟ್ಟು....” ಎಂದು ಪ್ರೊ.ಡಿಸೋಜ ಅವರು

ನನ್ನೊಡನೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಅವರ ಕೊಠಡಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ನನ್ನ ಪರಿಚಯ ಹೇಳಿ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳ ಹೇಳಿದರು; ಡಿಸೋಜ ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು ಆಗ ತುಂಬ ಬಿಗುಮಾನದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ವೇಷ ಭೂಷಣ ಮಾತುಕತೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಭಾರತೀಯತ್ವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಂಗ್ಲೀಯತ್ವವೇ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹೊರಭಂಗಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಡೆಗೆ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಡನೆಯೇ ಆಗಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು ತಮ್ಮ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಕಣ್ಣರಾದ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ತೆರೆದ ಹೃದಯದವರೋ ಎಷ್ಟು ಸರಳ ಮನಸ್ಕರಾದರೋ ಎಷ್ಟು ಸಾಮಾನ್ಯರೋಡನೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಾಗಿ ಹೊಕ್ಕುಬಳಸಲು ಕಲಿತರೋ ಅಷ್ಟು ತದ್ವಿರುದ್ಧರಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು ಆಗ!

ಅವರೂ ನನ್ನ ಲೇಖನದ ಭಾಷೆ, ಭಾವ, ಅಲ್ಲಿ ಉದ್‌ಧೃತವಾಗಿದ್ದ ಕವನ ಭಾಗಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೆಚ್ಚಿದರು: “ಸರಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹೆಸರಿಗೆ ಅವಹೇಳನವಾಗುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಆ ಸಂಪಾದಕ. ಅದಕ್ಕೆ ನೀವೇ ಒಂದು ಪತ್ರ ಬರೆಯಬೇಕು ಆತನಿಗೆ.” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಾಗದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದಿಟ್ಟರು.

“ಏನು ಬರೆಯಬೇಕೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದೆ.

ಅವರು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು: ನಾನು ಬರೆಯತೊಡಗಿದೆ. ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಕಾಗದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ವಾಪಸು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವರೇ ಬರೆದರು.

ಅವರು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ನಾನು ಓದಿದೆ. ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಹೇಳಿದೆ. ಆ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಂಪಾದಕರು ಅಗ್ರಲೇಖನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ತಪ್ಪು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ವರ್ತನೆ ಖಂಡನೀಯ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಧ್ವನಿಸುವಂತಿತ್ತು.

ಅವರು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೆ ನಾನು ತೆಪ್ಪಗೆ ರುಜು ಹಾಕುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲವೋ ಅವರ ಅಭಿಮಾನ ತುಸು ಕೆರಳಿದಂತಾಯ್ತು. ಈಗತಾನೆ ಕಾಲೇಜು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವ ಈ ಹುಡುಗ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಸ್ಥಾನ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿರುವ ತಮಗೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲ ಎಂದು! ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದ ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ವಾಪಸು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು “ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ, ನಾನೇ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಸಂಪಾದಕನಿಗೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ.” ಎಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಎದ್ದು ನಮಸ್ಕಾರ ಹೇಳಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ.

ಅವರು ಪತ್ರ ಬರೆದರೋ ಇಲ್ಲವೋ ನಾನರಿಯೆ. ಆದರೆ Daily Mailನಲ್ಲಿ ಅಂಥದೇನೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ!

ನಾನು ಮೊದಲನೆ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ೧೯೨೪ನೆಯ ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಉತ್ತಾರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾಂನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಅನಂತರ ಆಗತಾನೆ ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿದ್ದ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರು ಆ ಅಧಿವೇಶನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ಭರತಖಂಡದ ಬದುಕನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಗಾಂಧೀಜಿ. ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಿದ್ದು, ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಗಿದ್ದು ಸೆರೆಯ ಅವಧಿ

ಮುಗಿಯುವ ಮುನ್ನವೇ ಅವರು ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದದ್ದು ಎಲ್ಲವೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಅನೇಕ ತಿಂಗಳುಗಳಿಂದ ದಪ್ಪಕ್ಷರದ ಮೊದಲನೆಯ ಪುಟದ ವಾರ್ತೆಗಳಾಗಿ, ಜನತೆಯ ಹೃದಯ ಸಮುದ್ರ ಕಡೆದಂತಾಗಿ, ದೇಶದ ಬದುಕು ವಿಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕ್ರಿಸ್‌ಮಸ್ ರಜವೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಕೆಲವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಿತ್ರರು ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆವು.

ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣವೂ ಒಂದು ಸಾಹಸವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುವ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಅಕ್ಷರಶಃ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರ ನೂಕುನುಗ್ಗಲು ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಚಳಿಗಾಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾಂಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನ ಒಳಗೆ ಕುದಿಯುವ ಸೆಕೆ! ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗಲೆ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದ ಗಾಡಿಗೆ ಹತ್ತಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವರ ಮತ್ತು ಮೊದಲೇ ಹತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಲು ಕೂಡ ಜಾಗವಿಲ್ಲದೆ ಜೋತುಬಿದ್ದವರ ನಡುವೆ ಜಗಳ, ಬೈಗುಳ, ಗುದ್ದಾಟ, ಆ ಕಿಕ್ಕಿರಿಕೆ, ನುಗ್ಗಾಟ, ಕೆಟ್ಟ ಉಸಿರಿನ ಬೆವರಿನ ಕೊಳಕುವಾಸನೆ ಇವುಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ರೈಲನ್ನು ಹೊರಡಲು ಬಿಡದಂತೆ ಸರಪಣಿ ಎಳೆದದ್ದೂ ಎಳೆದದ್ದೆ! ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿನವರೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಲ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯ್ತು. ಕಡೆಗೆ ಗಾರ್ಡ್-ಸ್ಟೇಷನ್ ಮಾಸ್ತರು ಬಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆಯೇ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೆ, ಸರಪಣಿ ಎಳೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆವು. ಹೂಜಿಗಳಲ್ಲಿ ರೈಲುತುಂಬಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ನೀರೆಲ್ಲ ಖಾಲಿಯಾಗಿ ದಗೆಗೆ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗುವುದೊಂದು ಬಾಕಿ! ಅಂತೂ ಹೋಗಿ ಇಳಿದೆವು ಬೆಳಗಾವಿ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ: ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ, ಎಸ್.ವಿ.ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ, ರಾಮಚಂದ್ರಶೆಟ್ಟಿ, ನಾನು, ಇನ್ನೂಕೆಲವರ-ಹೆಸರು ನೆನಪಿಗೆ ಬಾರದು.

ಅಧಿವೇಶನದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವಾಗಿದ್ದ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರ ಬಂಧುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾವೆಲ್ಲ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಗೀನ ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು; ಉಟಗೀಟಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಧಿವೇಶನದ ಮಹಾಬೃಹತ್ ಭೋಜನ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಧಿವೇಶನದ ಭಾಷಣದ ವೇದಿಕೆಯ ಸುವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪ್ರಧಾನ ಮಂಟಪದಷ್ಟೆ ಭವ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಆ ಭೋಜನ ಶಾಲೆ. ನನಗಂತೂ ಈ ಉಟ ತಿಂಡಿಯ ಔತಣವನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗು ಬಡಿದಿತ್ತು. ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಸಿಹಿ, ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ಚಪಾತಿ, ಶ್ರೀಖಂಡ ಮತ್ತು ಏನೇನೋ ನಾನಾ ಪ್ರಾಂತಗಳ ತರತರದ ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳು: ನನ್ನ ಗ್ರಾಮೀಣತೆ ತತ್ತರಿಸಿತ್ತು! ನಾನಾ ಪ್ರಾಂತಗಳ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಜನರ ಪರಿಚಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಈ ಭೋಜನಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅತಿನಿಕಟವಾಗಿ ಲಭಿಸಿತು. ನಮ್ಮ ಎದುರು ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತರದ ಕಡೆಯ ಜನರ ಭೀಮಾಕಾರ, ಭೀಮೋದರ, ಭೀಮಾಭಿರುಚಿ, ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಭೀಮೋತ್ಸಾಹ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಕ್ಕನ ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆವು ನಾವು! ನಾವು ಆ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಚಪಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೆ ತಿಂದು, ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಹೋಗಿ, ಮುಂದೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ರುಚಿ ರುಚಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಉಣಿಸುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲಾರದೆ ಎದುರಿಗಿದ್ದವರನ್ನು ಕರುಬಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ ಏಳೆಂಟು ಚಪಾತಿಗಳನ್ನೂ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ತಿಂದು, ಹಾಲು ತುಪ್ಪ ಶ್ರೀಖಂಡಗಳನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಸೇವಿಸಿ, ಮತ್ತೂ ತರತರದ ಅನ್ನ ಪಾಯಸಾದಿಗಳನ್ನು ಬಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು! ಮತ್ತೆ, ಅವರೇನು ಉಟಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ದುಡ್ಡ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಕೊಟ್ಟಷ್ಟೆ, ಒಂದೆ ರೂಪಾಯಿ! ಬಡಕಲಾಗಿದ್ದು ತಿನ್ನಲಾರದ ಸಣಕಲು ಹೊಟ್ಟೆಯ ನಮಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ನಷ್ಟವನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ನಮಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲಾಭ ಬರಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಿಚ್ಚು! ಪರಿಣಾಮ: ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿದ್ದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅವರ ಲೋಭ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕತನವನ್ನೂ ಗಜವರಾಹ ಗಾತ್ರವನ್ನೂ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾ ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿ ನಗುತ್ತಾ ಪ್ರತೀಕಾರವೆಸಗಿದೆವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತೃಪ್ತರಾಗುವುದೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ!

ಆ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಮಗಿದ್ದುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೇ ಲಕ್ಷ್ಯ: ಗಾಂಧೀಜಿಯ ದರ್ಶನ! ಆದರೆ ಅದೇನು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತೇ? ಆ ಜನಜಂಗುಳಿಯ ನೂಕುನುಗ್ಗಲಲ್ಲಿ? ಅಧಿವೇಶನದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನೇನೋ ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ನಾವು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಟಿಕೆಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಹುಬಹುದೂರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಗಾಂಧೀಜಿ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಪುತ್ರಲಿಯ ಗೊಂಬೆಯಷ್ಟೆ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಅವರು ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತನ್ನೂ ಅವರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಮಹಾದ್ವಾರವನ್ನೂ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾದೆವು.

ಕಾದೆವು ಎಂದರೆ ಎರಡು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ: ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕಾದೆವು ಎಂಬುದು ಗೌಣಾರ್ಥ. ಆದರೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾದೆವು ಎಂದರೆ, ಕಾದು ಕೆಂಪಾದೆವು! ಅಕ್ಷರಶಃ ಮುಖಕ್ಕೆ ರಕ್ತವೇರಿ ಕೆಂಪಾದದ್ದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದುವು. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಮಡಿಮಾಡಿದ್ದ ಖಾದಿ ಉಡುಪು ಧರಿಸಿ, ದಿನವೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆ ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಜೊತೆ ಪಂಚೆ ಷರ್ಟುಗಳನ್ನು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಣ್ಣೆಮಡಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಒಯ್ದಿದ್ದೆವು. ಬೆಳಗಾವಿ ತಲುಪುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಉಡುಪು ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ರೈಲಿನ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಎಂಜನ್ನಿನ ಹೊಗೆಯ ಹುಡಿ ಕೂತು ನೂಕುನುಗ್ಗಲಿನ ಬೆವರು ಹತ್ತಿ ಹಾಗಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚರಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡೆವು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮಿಂದು, ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಗೆದು ಹರಡಿ, ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ಬಿಳಿಮಡಿಯ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿ, ಸ್ವದೇಶೀ ವಸ್ತ್ರದ ಶ್ವೇತಾಂಬರದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು.

ಅಧಿವೇಶನದ ವಲಯವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ಒಂದು ಧೂಳೀಧೂಸರವಾದ ಆಕಾಶಮಂಡಲ ಕಾಣಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಜನಸ್ತೋಮದ ಚಲನವಲನದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದ ತುಮುಲ ಶಬ್ದಮಂಡಲವೂ ಕರ್ಣಗೋಚರವಾಯಿತು. ತುಸು ಹೊತ್ತು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದಂತೆ ಕಾವಿಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ! ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತೇನೆ: ಮತ್ತೂ ಒಬ್ಬರು ಹಾಗೆಯೇ ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ! ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ: ನನ್ನ ಉಡುಪೂ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದೆ! ಕಡೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಅಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣವೇ ಕೆಂಪು ಎಂದು; ಅಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಶುಚಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯ ಎಂದು. ಒಂದೆರಡು ದಿನವೇನೋ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಮಡಿಯಾಗಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟೆವು. ಏನೇನೋ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶುಚಿತ್ವವನ್ನೇ ಕೈಬಿಟ್ಟೆವು, ಮೈಸೂರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಬರುವವರೆಗೆ!

ಮೈಗೆಂಪಾಗಿ ಬಟ್ಟೆಗೆಂಪಾಗಿ ಒಂದು ಮಹಾದ್ವಾರದಡೆ ನೂಕು ನುಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆವು, ನೆರೆದ ಜಾತ್ರೆಯ ಜನಜಂಗುಳಿಯ ನಡುವೆ ಆನೆಯೊಂದು ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಕಾಣಿಸುವುದೋ ಹಾಗೆ ಜನಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬರುವ ಹಡಗುಗಳಂತೆ ಇಬ್ಬರು ಬೃಹದ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಗುಸುಗುಸು ಹಬ್ಬಿತು, ಗಾಂಧೀಜಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು. ಕತ್ತು ನಿಕ್ಕುಳಿಸಿ ನೋಡಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಎಲ್ಲಿ?

ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಹೇಳಿದರು: “ಮೇಲೆದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆಲ್ಲಾ ಅವರಿಬ್ಬರು ಆಲಿ ಸಹೋದರರು ಕಣ್ಣೇ! ಅವರ ಮಧ್ಯೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಗಾಂಧೀಜಿ.”

ಮಹಾತಾಮಸ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಜಸಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಡೆದುಬರುವ ಮಹಾಸಾತ್ವಿಕದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು ಗಾಂಧೀಜಿ. ಮೌಲಾನಾ ಮಹಮ್ಮದಾಲಿ ಮತ್ತು ಮೌಲಾನಾ ಷೌಕತಾಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಪೌರಾಣಿಕ ಅಸುರರಂತೆ ದೈತ್ಯ ಗಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಅಸುರೀ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವರ ಉಡುಪೂ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಚಂದ್ರ-ನಕ್ಷತ್ರ ಸಂಕೇತದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ತಲೆಯುಡೆ. ಹೇರೊಡಲನ್ನು ಸುತ್ತಿತ್ತು ನೇಲುತ್ತಾ ಜೋಲುತ್ತಾ ನೆಲ ಗುಡಿಸುವಂತಿದ್ದ ಅವರ ನಿಲುವಂಗಿ. ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸುತ್ತಳತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಗಾಂಧಿಗಳು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೇನೋ!

ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಅಣುರೂಪಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಆಕೃತಿ, ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ. ನಮ್ಮ ಗೌರವಸಮಸ್ತವೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿತ್ತು ಅವರ ಪದತಲದಲ್ಲಿ: “ವಂದೇ ಮಾತರಂ! ಭಾರತ ಮಾತಾಕೀ ಜೈ! ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀ ಕೀ ಜೈ!” ಮೊದಲಾದ ಘೋಷಗಳು ಕಿವಿ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಗಗನದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿದುವು. ಆ ಉತ್ಸಾಹ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕೀಚು ಕೊರಳೂ ತನ್ನ ದನಿಹನಿಯ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಧನ್ಯವಾಗಿತ್ತು!

ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದೆವು. ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ವಿವರಗಳಾವುವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕುವ ಭಾರತೀಯ ಸಮಷ್ಟಿ ಚೈತನ್ಯದ ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶ ನನ್ನ

ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೂ ತಗುಲಿತ್ತು. ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಕೆಲವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳೂ, ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾಗಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳೂ ಆ ದೀಕ್ಷೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ನಿಂತಿವೆ.

“ಜಲಿಯನ್‌ವಾಲಾ ಬಾಗ್” ಮತ್ತು “ಓ ದೇಶಬಂಧು ದಾಸ್” ಎಂಬೆರಡನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತೇನೆ:

TO DESHABANDHU DAS

Eternal Spirit, Freedoms' Champion, Das,

Thy heavenly path be strewn with flowers divine;

Infinite peace and bliss sublime be thine!

Majestic as the great Himalayas

Thou wert: heaven was thy crown; earth's thorny pass

Thy foot-stool sweet. Here, doth thy glory shine;

There, thou that glory art. Nor bars nor chain,

Nor selfish aim e'er stained thy splendour's mass.

Death did awaken thee to life more free

And full, now dost thou hold earth's bosom vast.

The radiance of thy soul descends from heaven

With grace to light and lift humanity!

Wild is the blast, O helmsman, hold the mast

That we may quit the frigate, not be driven.

ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅತ್ಯಂತ ಕಟುಕ್ರೂರವೂ ಭೀಕರವೂ ಆದ ನರಹತ್ಯೆ ಎಂದರೆ ಜಲಿಯನ್‌ವಾಲಾ ಬಾಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಡಯರ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿ ನಡೆಸಿದ ಕೊಲೆಯ ಘಟನೆ. ಹಬ್ಬದ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಉರಿನ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳಾದಿ ನೆರೆದ ಉದ್ಯಾನದ ಏಕಮಾತ್ರ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಗುಂಡಿನ ಸುರಿಮಳೆಗೆರೆದು ಅದನ್ನು ಶ್ಮಶಾನವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ ಘಟನೆ ಸಮಸ್ತ ಭಾರತವನ್ನೂ ಕೆರಳಿಸಿತ್ತು. ಆ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಕವಿಹೃದಯದ ಅಭಿಶಾಪ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತಾಗಿದೆ.

JALLIANWALA—BAGH!

Hell, open wide thy lakes of fire!

Blaze forth thy eternal ire!

Belch hideous torches from the caves

Dismal and dark over the graves

Of heart-less tyrants, hellish knaves

Who lick the blood of human wounds

Like cruel, horried, hellish hounds,
And open fire on guiltless souls
And lynch the noblest men in goals!
Tear them to pieces, O ye Fates,
And scatter them beside the gates
Of Sin and Death! Let hell consume
Them all, in one embrace of gloom:

Let that be their eternal doom!
O Hell, hast thou eternal fire
To annihilate Satanic Dyer?
O Ixion, can thy mighty wheel
Torture the hound that did not feel
For babes limb-strewn, shot-down, and gory,
The modern ghastlier Mohammud Ghory?
O Sin and Death, consume the Dog
In your eternal hell-doomed bog!
Heaven, chase him out as thou didst chase
Thy Dyer, Satan of ancient days!

Let deadlier weapons on him be used
For all the hellish power he abused!
O heavenly guns, belch Stygian fire
From your entrails on hell-doomed Dyer,
The foe of virtue, friend of vice
Who plucked the children off their eyes;
The source of all un-thought-of crimes,
The demon of all times and climes!
What darker hell and Stygian fire
Reside in thee, O Hell-doomed Dyer?

-50-

ಸಂತೆಪೇಟೆಯ ಆನಂದಮಂದಿರದ ಹೋಟೆಲಿನ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಬಾಡಿಗೆಯ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿ ನಮ್ಮ ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಸದಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಸಭೆ ಸಮಾರಂಭಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸಾಲದಾಯಿತು. ಶಿವರಾಂ ಪೇಟೆಯ ತುತ್ತ ತುದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮನ್ನಾರ್ ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ ಆರ್ಯವೈಶ್ಯ ಹಾಸ್ಪಲಿಗೆ ಅದನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಿದೆವು. ಕಾರಣ, ಪದ್ಮಪತ್ರಸಂಘದ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಆರ್ಯವೈಶ್ಯ ಹಾಸ್ಪಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವರ್ಗದವರಾಗಿದ್ದರು. ನೆನಪಿರುವ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಕೆಲವು: ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ,

ರಾಮಯ್ಯಶೆಟ್ಟಿ, ರಾಮಚಂದ್ರಶೆಟ್ಟಿ, ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರು ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ನಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅದರ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಪರ್ಕದವರಾಗಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಆ ವರ್ಗಾವಣೆ ೧೯೧೪ನೆಯ ವರ್ಷದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ, ನಾವು ಬೆಳಗಾಂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನವೆ, ಆಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ನೆನಪು.

ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಆದಿಸದಸ್ಯ ವರ್ಗದವರಾಗಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು-ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿಯೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು-ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯಗಳ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ (ಆಗ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಬೋಧೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.) ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯ ಆರ್ಯವೈಶ್ಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿಯೆ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶೆಟ್ಟಿಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಆರ್ಯವೈಶ್ಯ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಒಂದು ಶಾಖೆ ತೆರೆಯುತ್ತೇವೆ ಎಂದೂ ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ಕಾಗದ ಬರೆದರು. ನಾನು ಆಗ ನನಗಿದ್ದ ಉತ್ಸಾಹದ ಭರದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ. ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರೇರಣವೂ ಜೋಡಿಸಿಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆದೇನೆಂದರೆ, ಆ ಪ್ರಾರಂಭ ಭಾಷಣವನ್ನೂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವವನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದು. ಆಗ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನನ್ನಾತ್ಮ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು! ಜ್ವಾಲಾಮಯವಾಗಿತ್ತು! ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುವುದೆಂದರೆ, ಅವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವುದೆಂದರೆ, ಅವರನ್ನು ಹೊಗಳುವುದೆಂದರೆ ನನ್ನ ಜೀವ ಆನಂದಮಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕುವುದಾದರೆ ನಾನೆಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಕರೆದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೆ.

೧೯೧೪ನೆಯ ಇಸವಿ ಜನವರಿ ೨೫ನೆಯ ಸಂಜೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಆ ಸಂಘದ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವವನ್ನು. ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ, ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಮಿತ್ರರು ರೈಲ್ವೇ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಸಂಜೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀವಾಸಾನಂದರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. (ಅವರು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರು) ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ನಾನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು. ಆದರೂ ಮಿತ್ರರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ನನಗೀಗ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ, ಅದೆಲ್ಲ ಬರಿಯ ಔಪಚಾರಿಕ ಎಂದು. ಅವರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿತ್ತು ಎಂದಲ್ಲ, ಅದು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಭಾವಿಕತೆವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿತ್ತು ಮಂದಿ. ಕನ್ನಡವನ್ನು ಬಳಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆ ಭಾಷಣದ ಮಟ್ಟ ಏನೆ ಆಗಿರಲಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದುದೇ ಶ್ಲಾಘನೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

ಆದರೆ ಈಗ ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ, ನಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಈಶ್ವರೇಚ್ಚಾರೂಪದ ವಿಧಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅದೆಲ್ಲ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು, ಗೌಣವಾಗಿತ್ತು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದುದೇ ಬೇರೆ: ಅದು ನಡೆದದ್ದು ಆ ಸಭೆ ಆ ಭಾಷಣಗಳು ಆ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವ ಸಮಾರಂಭ ಎಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿದ ತರುವಾಯವೆ!

ನನ್ನನ್ನು ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿಯೆ ತಂಗುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಸಮಾರಂಭದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಅನಂತರ ನಾನು ಆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಜೀವನ ನೌಕೆಯ ಕರ್ಣಧಾರ ಸ್ವರೂಪವಾಗಲಿದ್ದ ಒಂದು ಪೂಜ್ಯ ಅನರ್ಘ್ಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದೆ: 'Life of Sri Ramakrishan,' Compiled from various Authentic Sources. ("ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ"- ಅನೇಕ ಅಧಿಕೃತ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದುದು.) ಅದು ಆ ವರ್ಷವೆ ಎಂದರೆ ೧೯೧೫ರಲ್ಲಿಯೆ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಆಲ್ಮೋರದ ಮಯಾವತಿಯ ಅದ್ವೈತ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಮಾಧವಾನಂದರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಡೆಮಿ ಆಕಾರದ ೭೫೫ ಪುಟಗಳ ಬೃಹದ್ ಗಾತ್ರದ ಹೆಬ್ಬೂತ್ತಿಗೆ: ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಅರಿಯದಂತೆಯೆ ದೇವದೇವ ಮಹಾದೇವನ ಪುಸ್ತಕರೂಪಿ ಕೃಪಾಹಸ್ತ ತನ್ನ ಕಂದನನ್ನೆತ್ತಿ ಎದೆಗೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೃಪಾಚಿದಂತಿತ್ತು! ಶ್ರೀ ತಾಯಿಯ ಕರುಣೆ ಮೈದಾಳಿದಂತಿತ್ತು!

ನಾನು ಅವರೇಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ವಿಚಾರ ಓದಿದ್ದೆನಾದರೂ ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿವೇಕಾನಂದರ ಗುರುಗಳೆಂದು ಅವರಲ್ಲಿ ಗೌರವವಿದ್ದಿತಾದರೂ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪರವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪರಮಹಂಸರಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಗೌರವ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕುತೂಹಲ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅವರ ಮೇಜಿನ ಮುಂದಿದ್ದ ಅವರ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತು ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪದ ಉಜ್ವಲ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಓದತೊಡಗಿದೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನಿರ್ಜನ ನೀರವ ಪ್ರದೇಶವೆನ್ನಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಆ ಆರ್ಯವೈಶ್ಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವು ತುಂಬುದಳಿರು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಮಾವಿನಮರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದು ರಸ್ತೆಗೆ ದೂರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನಿಶಬ್ದ ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ಸಮಾರಂಭ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸಭೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅತಿಥಿಗಳೆಲ್ಲ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದಾದ ನಿಲಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸದ್ದು ನನ್ನ ಏಕಾಗ್ರತೆಯ ಕಿವಿಗೆ ತಾಗಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಲಾರದಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಓದತೊಡಗಿದ್ದೆ, ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನೆಂಬಂತೆ!

ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಸಮಾಧಿಯನ್ನರಿತು ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ನನ್ನಡೆ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮಾತನಾಡಿಸುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೊರುತ್ತದೆ. ಉಟದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನಗಾಗಿ ಕಾದೂ ಕಾದೂ ಕಡೆಗೆ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನವರು ತಮಗೆ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ಕಿರುನಗೆಗೂಡಿ ಬಂದು “ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ತಮಗಾಗಿ...” ಎಂದು ಉಟಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ಉಟ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಓದತೊಡಗಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಸಾಗಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೊಂದು ತಮಗೊಂದು ಹಾಸಗೆ ಹಾಕಿದ್ದರು. ನಾನು ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮಲಗುತ್ತೇನೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಕಾದು, ನಾನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಅರಿತು, ತಾವು ಮಲಗಿದರು. ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ನಿಧ್ರೆ ಮುಗಿದು ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ನಾನು ನಿಷ್ಪಂದನಾಗಿ ಕುಳಿತು ಓದುತ್ತಲೇ ಇದ್ದೇನೆ! ಗಡಿಯಾರ ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ಮೂರು ಗಂಟೆ! ಅವರಿಗೆ ನಂಬಲಾಗಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಗಡಿಯಾರ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು! ಅವರು ಎದ್ದುಬಂದು ನನ್ನ ಬಳಿ ನಿಂತಾಗ ಫಕ್ಕನೆ ಎಚ್ಚಿತ್ತವನಂತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿದೆ. ಅವರು ಸಕರುಣ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದರು: “ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ನಿಮಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯೊಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಗ್ರಂಥ ತಂದಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ ರಾತ್ರಿ ಮೂರು ಗಂಟೆಯಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆ ನಿಧ್ರೆಗಡುತ್ತೀರಿ? ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣದಿಂದಲೂ ಭಾಷಣಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದುದರಿಂದಲೂ ದಣಿದಿದ್ದೀರಿ. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರಿಗೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಓದಬಹುದಲ್ಲಾ?” ಎಂದರು. ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನನಗಾಗಿ ಅವರು ತಂದಿದ್ದರೋ ಅಲ್ಲವೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನವೇ ಓದಿ ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಅದು ನನ್ನದೆ ಆಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಇಚ್ಛಿಸಿದಂತೆ ದೀಪ ಆರಿಸಿ ಮಲಗಿದೆ.

ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವರು ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನನಗೆ ಉಪಾಯನವಾಗಿ ಕೊಡಲು ತಂದಿದ್ದರೋ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ನನಗುಂಟಾದ ಉನ್ಮಾದ ಸದೃಶ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ನನಗೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಲು ಆ ರೀತಿಯ ಉಪಾಯ ಹೂಡಿದರೋ ತಿಳಿಯದು. ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಪಾರ ಪೂಜ್ಯತೆಯನ್ನು ಆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರಿಂದ ಆ ವರ್ಷವೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನನಗೆ, ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವದ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವದ ಆ ದಿವ್ಯಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಡುವುದರ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನರಿತು ತಂದಿರಿಸಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಏನಾದರಾಗಲಿ, ವಿಧಿಯ ಕೃಪೆ ಹೂಡಿದ ಆ ತಂತ್ರದಿಂದ ಮರುದಿನ ನಾನು ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಆ ದಿವ್ಯಗ್ರಂಥ ನನ್ನದಾಗಿತ್ತು. ಅದಿನ್ನೂ ನನ್ನ ಬಳಿ ಇದೆ. ಅದರ ಮೊದಲನೆಯ ಖಾಲಿ ಪುಟದಲ್ಲಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ, “ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘದ ಶಾಖೆ”ಯ ಮುದ್ರೆಯ ಕೆಳಗೆ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದೆ: ಭೂಪಾಳಂ ಅವರ ಕೈಬರೆಹದಲ್ಲಿ: ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟರ ರುಜುವಿನೊಡನೆ.

THE LOTUS_LEAF UNION. BRANCH
A.V.HOSTEL. SESHADRI ROAD,
BANGLORE

To

Mr.K.V.Puttapa,

On the day of the celebration of the Sixty third Birthday Anniversary of Sri Swami Vivekananda. At the Aryavysya HOSTEL, Seshadri Road, Banglore, on 25th Jan 1925, under the presidency of Sri sreevasananda of Sri Ramakrishna Asram-This book is presented with the best compliments of the Members of The Lotus Leaf Union Branch, Arya Vysya Hostel, Seshadri Road, Banglore.

P.GOPALA

KRISHNA

SHETTY

Secretary

ಅಂದು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗಾಗಲಿ ನನಗಾಗಲಿ ನಡೆದ ಆ ಘಟನೆಯ ದೈವೀ ಮಹತ್ವಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದಾಗಲಿರುವ ಪರಿಣಾಮದ ಭೂಮತ್ವವಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಪ್ರಜ್ಞಾ ದಿಗಂತ ಗೋಚರವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ!

ಆದರೆ ಮರುದಿನ ೨೬-೧-೧೯೨೫ರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಮಾವಿನ ಮರದಡಿ ಕುಳಿತು ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಅಪೂರ್ಣ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನದಲ್ಲಿ ಆ ಮಹದ್ ಭೂಮದ ಪೂರ್ವಸಂಕೇತ ಈಷತ್ ಪ್ರಕಟವಾದಂತಿದೆ. ಆ ಕವನವನ್ನು ಒಂದು ಎಕ್ಸ್‌ರ್ ಸೈಜ್ ನೋಟು ಬುಕ್‌ನ ಹಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಗೀಚಿ ಬರೆದಿದೆ. ಸುಮಾರು ನಲವತ್ತೆರಡೂ-ಮೂರೂ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಮುಂದುವರಿದು ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಬಹುಶಃ ರೈಲಿಗೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿಯೋ ಏನೋ? ಅದನ್ನು ಒಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ನಡುವೆ ಹಾಕಿ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಪೂರೈಸಲೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದು ಹಾಳಾಗದೆ ಉಳಿದು ಈಗ ದೊರತದ್ದೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ! ಅದನ್ನು ಓದಿ ನಾನು ಪುಲಕಿತನಾದೆ. ಮುಂದೆ "ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ" ಅಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ದೈವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೆ ಅದು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿತೋ ಏನೋ?

Lines written Beneath the Mango Trees In Front of A.V.HOSTEL, Banglore on ೨೬-೧-೧೯೨೫.

How tranquil is this home of peace!

And Oh, glorious is this scene!

While I stand beneath these mango trees

Where flowers blossoming fresh and green

Kiss the Infinite at my heart,

I feel that I am not a part

Of glory absolute, but whole!

That my soul is all beings soul!

The rustle least among the leaves

Stirs all my life and beats in thrills,

For the spirit divine that weaves

The flowery web of life so fills

The flowers of his manifestation

With drops of godly inspiration

That either the sweet chimes of birds
Or the sweet sight of browsing herds
Or aught of beauty and of love
Can show their dazzling primal glory,
Can tell their undiscovered story!
Life shoots like leaves, life blooms like flowers,
Life meekly plays in Natur's bowers.
Ah! Mango blossoms, who are ye?
Ye are children of Infinite!
Your songs do echo in my bosom,
For ye are poets and I a blossom!

Those tiny birds that leap and sing
Upon the sun-lit branches green
With their inspiring music bring
A glory's form before unseen.
These tiny sable ants that fill
This dusty trunk-shattered ant-hill
Road merrily this delightful morn
And all the cares of the world scorn.
They too are lit by the same?-[1] light
That fills the eluding infinite.

I hear your songs, sweet creatures dear,
That makes me drop one poetic tear,
For ye are poets and I'm an ant
Climbing the mighty Brahman's plant!
The city's bustle is faintly heard
As the chanting of the Eternal Word.
The train's loud roar, the cycles' bell,
The glittering coaches' rattling wheel...

[1] ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಗಿರುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಪದ ಯಾವುದೋ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿಲ್ಲ

ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನರಚನಾಶಕ್ತಿ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ದಾಟಿ ತಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಈಗ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮೂಡಿದ್ದ ಸ್ವದೇಶೀ ಚಳವಳಿಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಸ್ವಭಾಷಾ ಪ್ರೇಮವೂ ತರುಣರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿತ್ತು. ಅದರ ದುರ್ದಮ್ಯ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನಾನು ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗೌರವ, ಮೋಹ, ಭಕ್ತಿಗಳು ತಿರೋಹಿತವಾಗಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕವನರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋದೆ. ೧೯-೨೪-೧೯೨೫-೧೯೨೬ ಅಂದರೆ ಎಂಟ್ರೆನ್ಸ್, ಮೊದಲನೆ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ., ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ.ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಚಿಸಿದ ಅನೇಕ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳು ನೂರಾರು ಎಂದರೂ ತಪ್ಪಾಗದು- ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕವಸ್ತು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದ ಮತ್ತು ಭಗವತ್ ಪರವಾದ ಭಾವಗಳ ತೋರುತ್ತಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳು ಸಬಲವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ; ಕನ್ನಡದವು ಭಾವಭಾರಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯ ಕಾಲು ತರಹರಿಸಲಾರದೆ ಕುಂಟುವಂತೆ, ತತ್ತರಿಸುವಂತೆ, ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುವ ದುರ್ಬಲತೆಯಿಂದ ಓಲಾಡುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ವೈತರಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಲು ಅರ್ಹವಾಗುವಷ್ಟು ಕೀಳಾಗಿಲ್ಲ; ಕೆಲವನ್ನಾದರೂ, ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನಾದರೂ, "ನೆನಪಿನ ದೋಣಿ"ಗೆ ಕೈ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಎಳೆದು ಹತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿ ನೆನಪು ಕೊಡುವುದಾದರೆ: "ಕವಿಯ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಎಂದರೆ ಅವನ ಕವನಗಳೆ; ಉಳಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಬರಿಯ ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ!"

ಸುಮಾರು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಏಕ ಕಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಅವುಗಳ ಗುಣಾವಗುಣ ಮತ್ತು ಬಲಾಬಲಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಕವಿಯ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸುಷ್ಪುತೆಗಾಗಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು. ನವೀನ ಭಾವಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ನವೋದಯದ ಆರಂಭದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಅಡಿಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಡಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಕರುಣ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

DAY AND NIGHT

When all the world is asleep,

When Nature is awake,

And every sun-lit cloud

Wings o'er the dawn-lit take:

When the sweet flowers of morn

Bedeck'd with dewdrops sheen

Wave soft their hands of thorn

Upon the village green;

When myriad warblers chant

From every bush and tree!

And every sportive plant

Receives the tinkling glee;

When life smiles o'er the land

And joy breathes thro' the air,

When every-thing is grand
And beautiful and fair,
Then poet arise! And wander
O'er hills and bristling mountains!
There, midst them, pause to squander
Inspiration's richest fountains!

When all the world is still,
When nature is asleep;
And by the gurgling rill
The fire-flies spring and peep;
When lotus locks the door
And bees return to rest,
And when heaven's crystal floor
With diamonds bright is drest;
When the vale is profound
And the air is serene;
When no one treads the ground
Save those of heaven unseen;
When the world's mighty singers
With their ever-lasting song
Inspiring him that lingers
March silently along,
Then Poet awake! Let fly
Thy sweetest symphony;
Let it reach the dark sky
Of sweetest agony!
೨೦-೬-೧೯೨೪

ಉದಯಗೀತೆ

ಗಲಗಲ ಹರಿಯುವ ತೊರೆಗಳ ಬೆಳಗುತ
ಬಲಬಲ ಬೀಳುವ ಹೂಗಳ ತೊಳಗುತ
ಚೆಲ್ಲತ ಕುಂಕುಮದುದಕವ ಬಾನೆಡೆ
ಎಲ್ಲಿಯು ನಗೆಯಂ ಬೀರುತ, ತೋರುತ
ಕವಿಗೊಂದಾನಂದದ ಸವಿ ಕಡಲಂ,
ರವಿಯುದಯಿಸುವನು ನಲಿ ನಲಿ ಹೃದಯವೆ!

ಚಂದಳಿರೊಡಗೂಡಾಟವನಾಡುತ
ಮಂದಸ್ಥಿತದಿಂ ಪಸುರೊಳ್ ನಲಿಯುತ
ಮುತ್ತನು ಹೋಲುವ ಮಂಜು ಹನಿಗಳಂ
ಮುತ್ತಿಟ್ಟಾನಂದದಿ ಸಲೆ ಥಳಿಸುವ
ಭವಿಯಿಂ ಕವಿಯಂ ಮೋಹದಿ ಗೆಲ್ಲತ
ರವಿಯುದಯಿಸುವನು ನಲಿ ನಲಿ ಹೃದಯವೆ!

ಗಾನದ ಸರಿಯಂ ಸುರಿಯುವ ಖಗಗಳಿ
ಗಾನಂದವ ಕೊಡುವಂದದಿ ಕಿರಣ
ಜ್ವಾಲಾ ಮಾಲಾ ಜ್ಯೋತಿಯ ಬೀರುತ
ಲೀಲಾಜಾಲದಿಯೊಲಿಯುತ ನಲಿಯುತ
ಕವಿಯನ್ನಾವೇಶದಿ ಸೆಲೆ ತುಂಬುತ
ರವಿಯುದಯಿಸುವನು ನಲಿ ನಲಿ ಹೃದಯವೆ!

ನೀರದ ಮಾಲೆಯ ಚುಂಬಿಸಿ, ರಾಗದ
ವಾರಿಧಿಯಂ ಹೊಂಬಣ್ಣದಿ ತುಂಬಿಸಿ
ಧಾರಿಣಿ ಸುರಲೋಕಗಳಂ ಬಂಧಿಸಿ
ತಾರಾ ರಾಜ ಜ್ಯೋತಿಯ ಕುಂದಿಸಿ
ಕವಿಯಂ ಗೆಲ್ಲುವ ಮೋಹವ ಚೆಲ್ಲತ
ರವಿಯುದಯಿಸುವನು ನಲಿ ನಲಿ ಹೃದಯವೆ!

LINES WRITTEN BESIDE THE KARNJILAKE

The shadows of eve did slowly descend
On the stilly lake and the plain;
The bell at the distant temple did send
Its ding-dongs again and again:
All went home; but the poet in ecstasy
Stood there embracing Infinity!

The cattle went home, the shepherd went home,
The coach rattled back to the town,
And the youth who as usual here did roam
Hurried back to agin their laureate crown;[1] But the poet inspired, beneath the dark sky,
Stood still and tears flowed from his eye!

The sweet breeze blew soft and whispered among
The rustling leaves of the trees;

And silence stilled the cuckoo's sweet song
And the lotus ensnared the bees.
The poet stood embracing the bosom of night
And he danced on the lap of the Infinite!

The electric lights in the town were lit
And on yonder Chamundi hill;
And the owl on the trees cried tu-woo-twit,
And the stillness deepened still!
The poet danced on the lap of the Infinite
And the Infinite in him shone bright!

೩-೨-೧೯೨೫

ಕಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಒಂದೆರಡು ನಡೆದಿದೆ. "ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯೋದಯ" ಎಂಬ ಈ ಕವನ ಒಂದು ನಿರರ್ಥಕ: ಕವಿ" ಎಂಬ ಪದದ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ನಗೆಗೂಡಿ! ಛಂದೋ ಭಂಗಗಳನ್ನೂ! ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯೋದಯ

ದಿನಮಣಿ ಪೂರ್ವಾಂಬರಮಂ
ಕನದೋದಕದಿ ಬಳಿದು ಧರಿಸಿ ಮೇಘಸರಮಂ
ಬನಗಳ ತಳಿರಂ ಚುಂಬಿಸು
ತಿನಿಯ ಪ್ರೇಮದಿ ರಂಜಿಸಿ ಧರೆಯಂ ಮೆರೆವಂ!

ಕವಿಯಂ ಮೋಹಿಸಿ, ಗಗನದ
ಕವಿಯಂ ಕುಂದಿಸಿ ರಜತೋದಕದೊಳ್ ನಲಿಯುವ
"ಕವಿಯಂ ಸೊಬಗಿಂ ತುಂಬಿಸಿ
ಕವಿಯುವ ಮಂಜನ್ನಟ್ಟುತ್ತ ದಿನಮಣಿ ಮೆರೆವಂ!

ಮಣಿಯಂತೆಸೆಯುವ ಕಿರು ಹಿಮ
ಕಣ ಸಂಕುಲದಿಂ ಮರೆಯುತಿದೆ ಪಸಲೆ ಸೊಬಗಿಂ
ದಣಿವಿಲ್ಲದ ಸೌಂದರ್ಯಂ
ಕುಣಿವುದು ಕವಿಯಂ ಸೊಬಗಿಂದುದಯಿಸೆ ಸೂರ್ಯಂ!

ಕಿರು ನೀರದಗಳ್ ಗಗನದಿ
ಪರಡುತ್ತರೆ ಪೊಳೆಯುತ್ತಿವೆ ಕುಂಕುಮ ಸೊಬಗಿಂ;
ಕಿರಣವ್ರಾತಂ ಬೆಳಗಿದೆ
ಧರೆಯಂ ಸುರಲೋಕಗಳಂ ಕಾಂಚನ ರುಚಿಯಿಂ!

ಶೀತಂ, ಕೋಕಿಲದಿಂಪಿನ
ಗೀತಂ, ತಿಳಿರೋಳ್ ಮೆರೆಯುವ ಸೊಗಯಿಪ ಧುಮ್ರಂ,
ಪೀತಂ, ಸೊಬಗಿನ ಭಗವ
ದ್ವೀತಂ ಸಂತಸ ಜಲದೊಳ್ ತುಂಬಿವೆ ಮನಮಂ!

ಧರಣೀ, ನೀನೀ ಸೊಬಗಿಂ
ಮೆರೆಯೊ! ಮೆರೆಯೊ! ನಿನ್ನಿಂ ಪಡೆವೆಂ, ತಾಯೇ,
ಹರುಷವ, ಕವಿತಾನಂದವ,
ಪರಮ ಸುಗತಿಯಂ, ಧರಣೀ! ಧರಣೀ! ಧರಣೀ!

೮-೨-೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'The Orphan's Dream' ಎಂಬ ಕವನ ಮೈಸೂರಿನ ಸಂತೆಪೇಟೆಯ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡುತ್ತಾ ಹಾಗೆಯೆ ಮಲಗಿ
ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅನಾಥ ಭಿಕ್ಷುಕ ಬಾಲಕನೊಬ್ಬನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದದ್ದು.

THE ORPHAN'S DREAM

Reclining on his bony arm
Sits the orphan boy half dead;
Pale is his face and every charm
From his very souls is fled.
His eyes gleam but not a spark of gladness
From them flits, save those acute sadness!

Coaches and cars before him dash
And men with wealthy attire,
Delicious dishes before him pass
But oh! They come to retire!
Tears fall from his eyes and kiss the ground
And a look of despair he casts around!

The stormy traffic never lags
And the red dust rises high;
It settles on the orphan's rags
And upon his streaming eye
And he wipes his tears with his skinny hand
And he eyes the heartless men of the land!

But soon sad hunger's storm doth rage
And the traffic of his soul;
Oblivious sleep descends to assuage
The wild storm of his sad soul:
And oh! Soon he lays him down and sees
In his dream the Paradise of Peace!

A moon-like sun peaceful and calm
Sheds his rays upon the green;
A sweet breeze full of heavenly balm
Blew upon the blissful scene.
He roamed amidst the garden of flowers
And upon him fell the heavenly showers!

His father and his mother came,
Sweet pair of the Paradise!
Caressed and called him by his name
And Kissed and wiped his eyes.
Kind words were spoken and fruits were given
And he shared the bliss of many a heaven!

He sate upon his mother's lap
And hug'd her breast like a child;
Blissful did he lisp and clasp
Upon a bed of flowers wild.
As the prince of Paradise and Powers
Did he rove amidst lofty domes and towers.

Kamala, his sister youn and fair,
And Krishna, his brother dear,
Singing and playing both came there
And kissed with many a tear
Of bliss; and called him to come and play
With them to spend a Paradise-day!

Roses and lotus flowers and blossoms
Of young jasmine sweet and fragrant,

And vakula blossoms in whose bosoms
Lurks the honey, fearing the vagrant
Bees of Paradise,- all these jostled there
And lulled the orphan's tumultuous care!

The cuckoos shouted sweetly there
And mynas songs were divine;
There bulbuls chanted sweet and fair;
There parrots spoke very fine.
And oh there with birds of Paradise
Had golden feathers and jewel eyes!

Woe to the policeman that shook
The orphan out of his dreams!
He wakes and casts a hungry look
And with fear and pain he screams.
Unable to bear hunger's acute pain
He hugs the eternal dream-land again!

'The Song of the Earth-flower' ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನವೂ ಮತ್ತು ಅದರ ಅನುವಾದದಂತಿರುವ "ಪುಷ್ಪಗೀತೆ" ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಕವನವೂ ಸುಮಾರು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೆ ಬರೆದವಾಗಿ ಒಂದೇ ವಸ್ತು ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೋಲಿಸಬಹುದಾಗಿವೆ:

THE SONG OF THE EARTH FLOWER

Move gently, maiden sweet,
Lest you should trample my bosom;
Tho' flowery be your feet
Flowerier still's the blossom!

Tho' your sweet lotus-eyes
The wandering bees allure,
Tho' the wealt of paradise
Be yours, O maiden pure!

I am sweeter than you, maid,
For I descend from heaven
To deck the spring-time glade
For the giver and the given!

I am heaven's pure spirit,
My wings are beauty-ridden
And Oh I do inherit
The heavenly graces flower-hidden!

I'm more alive than you,
Love-intoxicated maiden;
And my wings of rain bow hue
Frisk here and there bliss-laden!

I have seen your lover's kisses
Playing upon your cheeks;
I have heard your secret wishes
For days together and weeks!

Sweet maid, I can even listen
To the inaudible lays
Of you dew drops that glisten
In the dawn's rosy rays!

Move, maiden, softly by,
Lest I should betray your heart;
I am a heaven's sweet spy
Hidden in earth's sweet art!

I am a nymph of the skies,
With lovely flower-hem'd wings;
A beauty of Paradise
And guest of lovely springs!

ಪುಷ್ಪಗೀತೆ

ಮೆಲನಡೆಯಲಿ ನಡೆ, ರಮಣಿಯೆ,
ತುಳಿಯದೆನ್ನ ಹೃದಯವ,
ಚೆಲುವಾದರು ನಿನ್ನಡಿಗಳು
ಅಲರ ಚೆಲುವು ಮೀರವು.

ಕಮಲನಯನೆ, ಕಂಗಳೆರಡು
ಭ್ರಮರಗಳನು ಕರೆದರೂ,
ಕಮಲನಾಭ ಲೋಕವೆಲ್ಲ
ಕಮಲಮುಖಿಯರಾದರೂ,

ಅಮರಲೋಕದವಳು ನಾನು;
ರಮಣಿ, ನಿನ್ನ ಮಿರಿಹೆ.
ವಿಮಲ ಮಧುವ ಸಿಂಗರಿಸಲು
ಅಮರರಿಗಾಗಿಳಿದಿಹೆ.

ಅಮರಲೋಕವೆನ್ನ ಹೃದಯ
ಕಮಲದಲ್ಲಿದೆ;
ಕಮಲನಾಭನೆನ್ನ ಪತಿಯು,
ಅಮಲ ರಮಣಿಯೆ!

ಸುರರ ಲೋಕದವಳು ನಾನು,
ನಳಿನವದನೆಯೆ;
ವರ ವಸಂತನಧಿಯಾಗಿ
ಧರೆಗೆ ಬಂದಿಹೆ!

೬-೧೦-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ 'Recollections' ಎಂಬ ಕವನ ಬದುಕಿನ ಬೇಸರವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಬಾಲ್ಯದ ನೆನಪುಗಳನ್ನು
ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತದೆ.

RECOLLECTIONS

Come, lovely scenes of childhood, come
And cheer these weary hours;
Come like the morning dew and bloom
Life's withered wasted flowers.
When life's sweet sports are fled
And all its flowers are dead,
When smiles are rare and years
Increase the flow of tears,
When colours that once shone
On life's sweet sky are gone,
When beauty, mirth and love
No more soar high above

The trifles of the day

But move towards decay

Then come, sweet scenes of childhood, come

And cheer the weary hours;

Come like the morning dew and bloom

Life's withered wasted flowers!

Sweet scenes of childhood come and crown

The sunny hours of life:

Like the sweet showers of heaven come down

And cool life's fiery strife.

When on life's mighty river

The barge of life doth quiver,

And when the mighty gale

Tears down the fluttering sail

While the darkening sky

Looks grim and grave and high,

And the barge doth neither sink

Nor gain the hopeful brink

But leaps from waves to wave

To escape the watery grave,

Then come, sweet scenes of childhood, come

And cheer the weary hours;

Come like the morning dew-and bloom

Life's withered wasted flowers!

೬-೧೦-೧೯೨೪

“ಹಾಡು ಹಾಡು ಗೆಳೆಯನೆ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕವನವು ಬದುಕಿನ ಕ್ಲೇಶ ಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ದಿಕ್ಕುಗೆಡುವಂತಾಗಲು ಕವಿಯ ಗಾನವೆ ಕೆಚ್ಚಿನಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಹಾಡು ಹಾಡು ಗೆಳೆಯನೆ

ಕಾಡುದಾರಿ ಸಾಗಲಿ ||ಪಲ್ಲವಿ||

ಮೋಡ ಮೇಲೆ ಕವಿಯಿತು

ನಾಡನಿರುಳು ಮುಸುಕಿತು

ಉರು ದೂರವಾಗಿದೆ.... ಹಾಡು...

ತರುಗಳಡಿ ಮಿಣುಕುತಿವೆ
ಕೋಟಿ ಮಿಂಚುಹುಳುಗಳು
ತಾರೆಗಳನು ಮೀರುತ... ಹಾಡು

ಕೂಗುತಿವೆ ಜಿರಲೆಗಳು
ಬೇಸರಾಗುವಂದದಿ
ಧೈರ್ಯ ಭಯದೊಳಡಗಿದೆ... ಹಾಡು...

ಒಂದು ದನಿಯು ಕೇಳದು
ಒಂದು ರೂಪ ಕಾಣದು
ಮೌನಮಾರ್ಭಟಿಸುತಿದೆ.... ಹಾಡು....

ಮೌನಗಡಲ ಘೋಷವು
ಭೋರಿಡುತಿಹುದಾಲಿಸು!
ಗಾನವದನು ಮೀರಲಿ... ಹಾಡು...

ಭೋರೆನ್ನುತ್ತ ಮಾರುತ
ಘೋರ ಶೇಷನಂದದಿ
ತೋರುತಿಹುದು ಭೀತಿಯ... ಹಾಡು...

ಗೆಳೆಯ ಮೈ ನಡುಗುತಿದೆ
ಬಲವೆ ಕುಂದುತಿರುವುದು
ಮನವು ಬರಿದೆ ಬೆದರಿತು... ಹಾಡು...

ಚಂಡಗಾಳಿ ಬೀಸಲಿ
ರುಂಡ ಬಿಡಲಿ ಮುಂಡವ:
ಗಂಡುಗಲಿಯೆ ಹಾಡೆಲೊ!... ಹಾಡು

ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲ ನಡುಗಲಿ
ತಾರೆಯುರುಳಿ ಬೀಳಲಿ
ಬರಲಿ ಪ್ರಳಯವೀಗಲೆ... ಹಾಡು...

ಧರೆ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಲಿ
ನಭ ಉರುಳುತ ಬೀಳಲಿ
ವಿಶ್ವವೆ ಬರಿದಾಗಲಿ... ಹಾಡು...

ಹಾಡೆ ನಮ್ಮ ಜೀವವು
ಹಾಡೆ ನಮ್ಮ ಸತ್ವವು
ನಾವೆ ಹಾಡಿನಾತ್ಮವು!... ಹಾಡು...

[1] ಪರೀಕ್ಷೆ ಬಳಿಸಾರುತ್ತಿರುವ ಫೆಬ್ರುವರಿ ಆದ್ದರಿಂದ

-51 (2)-

THE CHAMPAK TREE

It was here we culled the champak flowers
In the morning of our life;
It was here we played with the sweet hours
And sang sweet songs on the fife.

It was here we mocked cuckoo's cry
While laughter pelted the breath;
Here it was beneath the same blue sky
We played the play of death!

It was here we built sweet homes of heaven
From the sad soil of this earth;
Oh! here from the flowers to mortals given
We sucked the honey of mirth.

It was here the beloved faces met,
The faces that are no more;
Ah! Here the mimic dinner was set
In the sweetest days of yore.

Under the shade of this champak tree,
Under the same blue sky,
The faces that are dead come to me;
Those tears still flow from their eye!

Oh the flowers are dead and mirth is fled
And our sweet life is broken;
The faces that are loved, all, all are dead;
But now live the words then spoken.

Under the shade of this Champak tree
Where we spent the childish years
The faces that are gone come to me
Still bearing those childish tears!
೧೫-೧೦-೧೯೨೪

ಸುಮಾರು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಗೀತೆಗಳು ಭಗವಂತನ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವ ಭಕ್ತಜೀವದ ಕಾತರತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ: ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವಾದರೂ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೆಸರು ಕೊಡಬಹುದು: (೧) ಏಕಿನ್ನು ಬರಲಿಲ್ಲ? (೨) ಅವ ದಾರಿಯೊಳು ನೀ ಬರುವೆ? (೩) ಯಾರೊ ಕರೆದರು!

ಏಕಿನ್ನು ಬರಲಿಲ್ಲ?

ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ತಿಳಿನೀರಿನೊಳು ಮಿಂದು
ಕೆರೆಯ ತಡಿಯೊಳು ಕುಳಿತೆ ನೀ ಬರುವೆ ಎಂದು;
ಮರೆಯಾಗುತಿಹನುರಿವ ಖದ್ಯೋತನಿಂದು:
ಬರಲಿಲ್ಲವೇಕಿನ್ನು, ಹೇ ದೀನಬಂಧು?

ಜಲಪಕ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗೂಡುಗಳಿಗಾಗಿ
ಮೇಲುದನಿಯ ಗಾನದಿಂ ಮರಿಗಳನು ಕೂಗಿ
ನಲಿದು ಹಾರುತಿಹವೈ ತಿಳಿಜಲವ ನೀಗಿ:
ಒಲಿದು ಮಾಡುವುದೇನು ನಾನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ?

ತಳಿರೊಳಗೆ ನಲಿನಲಿವ ಮಾರುತನು ಇಲ್ಲ,
ಒಲುಮೆಯಿಂ ಬಹ ಕೋಕಿಲೆಯ ದನಿಯುಮಿಲ್ಲ;
ತಳಿತಳಿಪ ಸಂಜೆಗಂಪಿನ ಗಗನವೆಲ್ಲ
ಕಳೆಗುಂದುತಿಹುದು: ನೀನಿನ್ನು ಬರಲಿಲ್ಲ!

ಮೆಲನಡೆಯೊಳಿಳಿದಿಳಿದು ಬರುತಿಹುದು ರಾತ್ರಿ,
ತಲೆದೂಗಿ ಕರೆಯುತಿಹುದಿರುಳನೀ ಧಾತ್ರಿ;
ಕುಳಿತು ನಾ ಕಾದೆನ್ನೈ, ಬರಲಿಲ್ಲ ನೀನು,
ಬಳಲಿ ಹೊಕ್ಕನು ಪಶ್ಚಿಮಾಂಬುಧಿಯ ಭಾನು!
ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ತಿಳಿನೀರಿನೊಳು ಮಿಂದು....

.....

ಬರಲಿಲ್ಲವೇಕಿನ್ನು, ಹೇ ಧೀನ ಬಂಧು?

ಆವ ದಾರಿಯೊಳು ನೀ ಬರುವೆ?

ಆವ ದಾರಿಯೊಳು ನೀ ಬರುವ, ಹರಿಯೆ?

ಆವ ರೂಪವ ತಳೆದು ಬಹೆಯೊ ಅರಿಯೆ!

ಸಂಜೆಯೊಳು ರಂಜಿಸುವ ಕಂಜಸಖನು
ಪಿಂಜರಿತ ರಾಗದಿಂ ತೊಳಗುತ್ತಿರಲು
ಗಗನದೊಳು ಮರೆಯುತಿಹ ಧೂಮ್ರ ಪಥದಿ
ಮುಗಿಲ ರೂಪವ ಹೊಂದಿ ನಲಿದು ನಗುತ್ತ
ಒಲುಮೆಯಿಂ ಧಾರಿಣಿಯನಾದರಿಸಲು
ಕೊಳಲನೂದುತ ಬಹೆಯ, ಹೇ ಪರೇಶ?

ದನವ ಕಾಯುವ ಹುಡುಗ ಬಹಳ ದಣಿದು
ವನದ ನೆಳಲನು ಸೇರಿ ಕೊಳಲನೂದೆ
ದನಕರುಗಳೆಲ್ಲ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ
ಮನದ ತಾಪವ ಬಿಸುಟು ಹುರುಷದಿಂದ
ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಲಿರಲು ಬನದ ಪಥದಿ
ಅಲರ ಮಾಲೆಯ ಧರಿಸಿ ಬಹೆಯೊ, ಹರಿಯೆ?

ತಾಯನಣುಗನು ಕರೆಯೆ ಹೊಲದ ನಡುವೆ
ತಾಯಿ ಆಲಿಸದೆ ಬರದಿಹುದು ಕಂಡು
ಹುಡುಗನಳುತ್ತಿರೆ 'ಅಮ್ಮ ಅಮ್ಮಾ' ಎಂದು
ಬಡ ಹುಡುಗನಾಗಿ ನೀನಲ್ಲಿ ಬಂದು
"ಗೆಳೆಯ ಬಾ ಆಡೋಣ" ಎಂದು ಉಲಿವ
ಕೊಳಲನೂದುತ ಬರುವೆಯಾ, ಪರೇಶ?

ಯಾರೊ ಕರೆದರು!

ಯಾರೊ ಕರೆದರು! ದನಿಯ ಕೇಳಿ ಬಂದೆ:
ಯಾರು ಕರೆದರೊ ನಾನರಿಯೆ ಅರಿಯೆ!

ನಡುರಾತ್ರಿಯೊಳು ಬಂದು ಕರೆದರಾರೊ:
ಸಡಲದುಡುಗೆಯನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆಯೆ
ಸಡಗರದಿ ರಮಣ ತಾನೈತಂದನೆಂದು
ಒಡವೆಗಳ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ

ಅಡಿಯ ಮೇಲಡಿಯಿಡುತ ಸುತ್ತ ನೋಡಿ
ನಡುನಡುಗಿ ನಾ ಬಂದು ಬಾಗಿಲನು ತೆರೆದೆ!

ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸುಳಿವು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ,
ಒಂದು ಕಂಠದ ದನಿಯು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ,
ಒಂದು ಕಣ್ಣಿನ ಹೊಳವು ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ,
ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯ ರವವು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ
ಎಂದು ಕವಿಯದ ಮಸುಗು ಮುಸುಗುತ್ತಿತ್ತು;
ಎಂದು ಬೀಳದ ಮಂಜು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು!

ಕಂಗಾಣದಾ ನಿಶೆಯ ನಡುವೆ ನಲಿನಲಿದು
ತಂಗಾಳಿ ತರುಗಳಿಂ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು.
ಬಂಗಾರದೊಡವೆಗಳ ಕಾಂತಿಯೊಂದು
ಶೃಂಗಾರ ರಸವೆಂಬ ತೆರದಿ ಬಂದು
ಬೆಂಗಾಡಿನಂಥೆನ್ನ ಹೃದಯದೊಳಗೆ
ಅಂಗಾಂಗ ಸೊಬಗನ್ನು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ನಿಶೆಯ ಭೀಕರವಾಗಿ ನಗುತ್ತಲಿತ್ತು;
ಮಸಿಮಯದ ಗಗನದಲಿ ಕಡಿಗಳಂತೆ
ಮಿಸುಗುತ್ತಿದ್ದವು ತಾರೆ ಮೌನದಿಂದ;
ನಿರಾಶೆಯ ನೀರವವಾಗಿ ವಿಶ್ವದಂತ
ಪೊಸ ಜೌವನದಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿತ್ತು.
ನಿಶೆ ನಭಕೆ ಕೈಬೀಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಿತ್ತು!

ಹಾ! ರಮಣ, ನಿನಗಾಗಿ ಕಾದೆ! ಕಾದೆ!
ಬಾರದಿಹುದನು ಕಂಡು ಚಿಂತೆಯಿಂದ
ದಾರಿನೋಡುತ್ತ ನಾನಿಲ್ಲಿ ನಿಂತೆ! ನಿಂತೆ!
ಹಾರ ಕೈಯೊಳೆ ಬಾಡಿ ಹೂಗಳೆಲ್ಲ
ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ಧೂಳಿಗುದುರಿತಿಹವೋ!
ದೂರದಿಂ ಬಂದೆನ್ನನಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಯ್! ಕೊಳ್ಳಯ್!

೨೩-೨-೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಎರಡು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ಭಾವಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.
ಒಂದು ಎಷ್ಟು ಭೀಕರವೋ ಮತ್ತೊಂದು ಅಷ್ಟೇ ಶಂಕರ! ಒಂದು ಹೆಸರು: 'Vigil over the Dead' (ಹೆಣದೆಡೆ ಜಾಗರಣೆ!) ಮತ್ತೊಂದರ
ಹೆಸರು: 'The Little Lovely Dream' (ಪುಟ್ಟ ಮುದ್ದಿನ ಕನಸು.)

VIGIL OVER THE DEAD

Hushed is the night, still is the breath,
The lamentation's done;
He's gone for ever' the cause of death
Is inevitably won!

A fire flickers before the door^[1] To scare the evil spirits
Lest they should enter and allure
The dead out of his merits!

The corpse is wrapped with blankets black
Besides the cold threshold;
A pale brown screen of unsewn sack
Flutters in the wintry cold.^[2]

The matron old, almost a hag,
Crouches vigilantly by;
She yawns and draws her ancient rag
And wipes her slothful eye.

The living, the dead, the stilly night,
The flickering fire and the screen.
The yawning hag and the very sight
All seem like a painted scene!

१२-१-०६ १४

THE LITTLE LOVELY DREAM

When I was but a child
A little lovely dream
From the blue far off skies
Came and entered my eyes:
Ah lovely little dream,
To cheat such a silly child!

You said you owned all toys
Of lovely paradise;
All glories of heaven
To fair angels given

Where are those promised joys,
Fond Dream, you stole from my eyes?

You said you would take me
To flowery mountains high,
Bring me songs of the trees
And flowers of the breeze;
You said you make me free,
Fond slave of my blue EYE!

You said you would take me
Upon a cloud and show
All the glories of heaven
To little children given;
You said you would crown me
Where heavenly streamlets flow!

You said you would twine around
My fair and annoying hair
A bakul wreath of heaven
To mortals never given.
To cheat me, scunderel dream,
Such a spirit lovely and fair!

Where are those promises now,
Fond little dream, where are they?
Like a flirt now and then
You flit before my ken
And vanish into my love
Far and far and far away!

An silly little dream,
You stole away to the skies!
Silently you stole away
Far, far, far away!
And now I wish, fond dream,
You were ever in my eyes!

I love you, little dream,
For all thy childish lies!
Thy sweet paradise
Was with you in my eyes!
Now you are gone, fond dream;
With you all Paradise!
೨೩-೨-೧೯೨೫

ಮೇಲಿನ ಕವನ 'The Little Lovely Dream' ಚಿಕ್ಕಂದಿನಂದು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಆದರ್ಶಗಳ ಹೊಂಗನಸುಗಳು ಬರಬರುತ್ತಾ ದೂರವಾಗುವುದಕ್ಕೂ, ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೆ ತೊಲಗಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುವ ಈ ಕವನ 'The Pilgrimage' (ಯಾತ್ರೆ) ದೇವತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವ ಲೋಕಸಂಸಾರಕ್ಕಿಳಿದು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೆನೆದು ಅದನ್ನು ಸೇರಲು ತವಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿದೆ.

THE PILGRIMAGE

A little drop of rain
Flew from its home,
For it had longed in vain
For years to roam
Thro' countries far away
Where every month was May!

It fluttered in the breeze
And spoke with rain-bows;
It flew o'er lands and seas
Kissing the billows,
And settled on the bosom
Of a young lotus blossom!

The bees came there to suck
The honey hidden;
And maidens come to pluck
The flowers unhidden;
Both sang a melody
Of mellowed harmony!

The tiny rain-drop glistened
Upon the flower,

And as it lay there listened
To many a lover!
The rain-drop, lost in glory,
Smiled at her own self's story!

It looked up and saw a cloud
Sailing in the sky;
T was once its home beloved,
But now it's high;
Lovelier than it was then
Seemed the cloud to its ken.

Oh how it longed again
To go to its home!
The little drop of rain
Never wished to roam!
Its cherished pilgrimage
Was but a zest of age!
೨೫-೨-೧೯೨೫

ಮೇಲಿನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಳೆಹನಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಿರುವಂತೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ "ಕಮಲ" ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಕವನದಲ್ಲಿ ಲೋಕದ ಸುಖ ಸೌಂದರ್ಯಗಳ ಆಸ್ವಾದನೆಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮರೆತು ವಿನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವ ಪ್ರತಿಮೆಗೊಂಡಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ೧೭-೧೦-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿಲ್ಲ!

ಅರಳಲಾಂ ಮುಂಜಾನೆ
ಮರಮರ ನಿನಾದದಿಂ
ಮರುತ ಬಂದೆನ್ನ ಕಾಲವನು ಕಳೆದು;
ಮರಿದುಂಬಿ ಗಾನವನು
ಹರುಷದಿಂದಲಿ ಕೇಳಿ

ಮರೆತು ನಿನ್ನಂ, ದೇವ, ಪಾಪಿಯಾದೆ.
ಆಮೇಲೆ ರವಿ ಬಂದು
ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವ ಬೆಳಗೆ
ನಾ ಮರೆದೆ ಕೆಳೆಯ ತಾ ಬಂದನೆಂದು;
ಭೂಮಿಯಾನಂದವಂ
ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂ ಸವಿದು
ಕಾಮಪಿತನಂ ಮರೆತು ಪಾಪಿಯಾದೆ.

ಮೇಲಲ್ಲಿಗೈತಂದ
ಬಾಲ ಪಡೆಯೊಡನೆ ನಾಂ
ಲೀಲೆಯಿಂದಾಡಿ ಕಾಲವನು ಕಳೆದೆ;
ಕಾಲನನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ಬಾಳಿನಾ ಸಡಗರದಿ
ಕಾಲಾಂತಕನ ಮರೆತು ಪಾಪಿಯಾದೆ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ,
ಕಲ್ಪಾಂತಕನೆ, ನೀನು
ಅಲ್ಪರೂಪವ ಧರಿಸಿ ಬಂದು ನಿಂದೆ;
ಅಲ್ಪನಿವನಾರೆಂದು
ಅಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾಡಿ
ಕಲ್ಪಾಂತಕನ ಮರೆತು ಪಾಪಿಯಾದೆ.

ತಡಿಯೊಳಿಹೆ ತರುಗಳಲಿ
ಸಡಗರದ ಕೋಕಿಲೆಯು
ನುಡಿವುದನು ಕೇಳಿ ಸಂತಸವ ಪಡೆದು,
ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಸಂತಸವ
ಪಡೆದು ನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ
ದೊಡೆಯನಂ ಹಾ! ಮರೆತು ಪಾಪಿಯಾದೆ.

ಅನ್ನೆಗಂ ಬಂದರೈ
ಪೊನ್ನ ಕೊಡಗಳ ಹೊತ್ತು
ಚಿನ್ನೆಯರು ನೀರಾಟವಾಡಲೆಂದು;
ಪೊನ್ನ ಕಾಂತಿಯ ನಗುವ
ಕೆನ್ನೆಗಳ ನಾ ನೋಡಿ
ಚೆನ್ನ ಕೃಷ್ಣನ ಮರೆತು ಪಾಪಿಯಾದೆ.

ರವಿಯಡರೆ ನಡು ನಭವ
ಸವಿಯಾದ ರಾಗದಿಂ
ಕವಿಯೊರ್ವನೈತಂದು ಮಾತಾಡಿದ;
ಕವಿಮಾಯೆಯಲಿ ಸಿಲುಕಿ
ಕವಿಯಂತೆ ಮೈಮರೆತು
ಕವಿಕವಿಯ ನಾ ಮರೆತು ಪಾಪಿಯಾದೆ.

ಮೇಲೆಯಾದುದು ಸಂಜೆ;
ಲೀಲೆಯಿಂ ಸೊಗದ ತಂ

ಗಾಳಿ ಬೀಸಿತತ್ವಲ ತಾನು ಮೆರೆಯೆ;
ಕಾಲ ಕಳೆದನು ನಾನು
ಬಾಲತನದೊಳಗೆಂದು
ಕಾಲ ಪಾಶಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಪಾಪಿಯಾದೆ.

ಇನನನ್ನೆಗಂ ಮುಳುಗೆ,
ದಿನ ಹರಿಯೆ, ಕಳ್ಳಲೆಯು
ಮನೆಮಾಡಲೀ ಧಾರಿಣಿಯುದರದಲಿ,
ಕನಕ ಕಿಡಿಗಳ್ ಸೂಸೆ
ಮನದಿ ಚಿಂತೆಯ ತಾಳ್ಳು
ವನಜ ಮಡಿದುದು ನಿನ್ನನರಿಯದಯ್ಯಾ!
೧೭-೧೦-೧೯೨೪

೨೫-೧೦-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ "ಪೈಶಾಚಪೂಜೆ"ಯಲ್ಲಿ ಕವಿಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮತಾಚಾರ ಸುಧಾರನಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ.

ಪೈಶಾಚಪೂಜೆ

ಆತ್ಮನಿರ್ಮಲತ್ವವಿರಲು
ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾಗದಿಹುದೆ?
ಆತ್ಮ ಕೊಳೆಯ ತೊಳೆದು ನೀನು
ಆತ್ಮಹರಿಯ ಭಜಿಸೊ, ಜೀವ! ||ಪಲ್ಲವಿ||

ಇಷ್ಟಪೂರ್ತಿಯಾಗಲೆಂದು
ಎಷ್ಟು ಜೀವಜಂತುಗಳನು
ಕಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಕೊಂದೊಡೇನು
ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಕುರುಡನೇನೊ?

ಪೊರೆವ ಹರಿಯು ಇರಲು ನೀನು
ಮರದ ಬುಡದ ಭೂತಗಳಿಗೆ
ಧರೆಯ ಜೀವಗಳನು ಕಡಿದು
ಹರಕೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದೇಕೊ?

ನೀಚ ಭೂತ ದೆವ್ವ ರಣ ಪಿ-
ಶಾಚಿಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆಗೈದು
ನೀಚನಾಗಿ ಧರೆಯ ರಣಪಿ-
ಶಾಚಿಯಾಗಬೇಡೊ, ಜೀವ!

ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಹರಿಗೆ
ಹರಕೆಯೇಕೋ, ಮೂರ್ಖರೊಡೆಯ?
'ಹರಿಯೆ ಕಾಯೋ!' ಎಂದು ಭಜಿಸೆ
ಪರಮಪುರುಷ ಕಾಯನೇನೋ?

ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯಿರದೆ
ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯಿಹುದೆ?
ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲಿದನು ತಿಳಿದು
ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯೋ, ಜೀವ!

ಹರಿಯು ನರಿಯ ಸೇವಿಪಂತೆ
ನರನೆ, ಭೂತಗಳು ಭಜಿಸಿ
ನರಕ ಕೂಪಕೇಕೆ ಇಳಿವೆ?
ಹರಿಯ ಭಜಿಸೋ! ಹರಿಯ ಭಜಿಸೋ!

ಹರಿಯ ನಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ
ಕರಿಯ ಹಿಂಡು ಓಡುವಂತೆ
ಹರಿಯ ನಾಮವನ್ನು ಕೇಳಿ
ಸರಿಯದಿಹವೆ ಭೂತಪಡೆಯು?

ಅಪ್ಪ ನೆಟ್ಟ ಆಲವೆಂದು,
ಬೆಪ್ಪ, ನೇಣು ಹಾಕಿಕೊಂಬೆ?
ಅಪ್ಪ ಗೈದ ಕಾರ್ಯಗಳಲಿ
ತಪ್ಪು ಇರದೆ, ಮೂರ್ಖ ನರನೆ?

ಹಿರಿಯ ಜನರು ದೆವ್ವಗಳಿಗೆ
ಹರಕೆಗಳನು ಕೊಟ್ಟರೆಂದು
ಬರಿದೆ ನೀನು ಪೇಳೊಡೇನು
ಹರಿಯರೆಲ್ಲ ತಿಳಿದು ಜನರೆ?

ಮಜ್ಜೆ ಮಾಂಸ ಮದ್ಯಗಳನು
ಬಜ್ಜೆ ಎಂದು ಪೂಜೆಗೈದು
ಸಜ್ಜನತ್ವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸೆ
ಅಜ್ಜ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆವನೇನೋ?

ಆಲರುಗಳನು ಕರದಿ ಪಿಡಿದು
ಮಲದ ಕಂಪನಿಚ್ಛಿಪಂತೆ,

ಇಳೆಯನಾಳ್ವನಿರಲು, ನರನೆ,
ಹೊಲೆಯ ಭೂತಗಣಗಳೇಕೊ?

ದೇವರೆಂದು ದೆವ್ವಗಳನು
ಭಾವಿಸುತ್ತ, ಮೂಢ ನರನೆ,
ಸಾವು ಬಂದ ಮೇಲೆ ನೀನು
ದೇವರನ್ನು ಎಂತು ಪಡೆವೆ?

ಭೂತಗಳನು ಏಕೆ ಭಜಿಸಿ
ಭೂತ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆವೆ?
ನೀತಿಯರಿತು ಅಂತರಾತ್ಮ
ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದೊ, ನರನೆ!
೨೫-೧೦-೧೯೨೪

೧೯೨೪ನೆಯ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿಸ್‌ಮಸ್ ರಜಾಕ್ಕೆ ಊರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಒಂದು ಕಾಡಿನ ನಡುವಣ
ತೊರೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ ಕವಿಗೆ ಆದ ಅನುಭವವನ್ನು ಪ್ರತಿಮಿಸುತ್ತದೆ 'Beside the Brook' ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನ.

[1] ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಾಸ್ತವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಅನುಭವದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದಂತಿದೆ ಈ ಮೇಲಿನ ಕವನ. ಆದರೆ ನೆನಪಿಗೆ
ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ.

[2] ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಾಸ್ತವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಅನುಭವದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದಂತಿದೆ ಈ ಮೇಲಿನ ಕವನ. ಆದರೆ ನೆನಪಿಗೆ
ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ.

-51 (3)-

BESIDE THE BROOK

Calm and swift this crystal stream
Glides thro' the stilly woods!
Wood-land of a happy dream
Where flow the dreamy floods!

Chequered by shade it glide along
Murmuring songs of Earth;
It dances. Leaps and smiles among
The verdant strands of Mirth!

How silent! And how cool it is
To sit beside the brook
And watch the wreathing foam at ease,
In this world's solemn nook!

The sun above me warmly shines,
But the leaves catch the heat;
The flowers kisses flower; and chains
Of flowers are hanging sweet!

The sun above is blazing warm
But the earth beneath is cool;
The deepening stillness adds its charm
To sweeten this Nature's School!

As I lie upon this grassy shade
Sweet thoughts rush on my mind;
How sweet! a poet writing in the glade
Unknown, unseen by mankind!

Ah! Sweet stream, thy woodland noise
Is so noble, sweet, and high:
Sweeter than the professor's voice,
Noble than his gleaming eye!

An hour upon thy grassy strand
Is worth ten college hours;
A walk across this woody land
Is worth ten propessor's powers!

O Stream-let, sweet, thou art my school,
Professor, friend and all!
For thou art more calm, more clear, more cool
Than the solemn college hall!

Thy sweet strand is the poet's home,
Thy melody's is his song!

Wherever he be, oft shall he roam

Thy verdant shores among!

ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಚೇತನ ಮತ್ತೆ ಕಾಲೇಜಿನ ಪಾಠಪ್ರವಚನ ಮತ್ತು ಬೋಧೆಯ ವಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಅಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡಾಗ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಕವನ 'Happy-Go-Lucky' ಉಳಿದವರನ್ನೆಂತೂ ಅಂತೆ ಕವಿಗಳನ್ನೂ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ:

HAPPY-GO-LUCKY

Hang the teachers, damn the schools

And burn the sense-less books!

Scientists? A set of crazy fools

With dark and hungry looks!

Philosophers? Ah they are rogues

Who doze and speculate;

Who write their bulky dry prologues

That Life Must End Soon or Late!

And Mathematics? A non-sense

That begins but ends no where!

They must be burnt; each one a dunce

Who thinks he's wisdom's own heir!

Awa with Muse and her and mad sons

Who eat and roam and dream:

Poetry? A collection of their funs;

Deception is their theme!

A set of lunatics are they

Who hypnotise for money;

Joy, Beauty, Love, Virtue and Play

Are mere names for Villainy!

Economy is robber's Art,

A civil name for plunder;

Theft lurks in every rascal's heart

Disguised as thrift! O wonder!

ಮೇಲಿನ ಕವನ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಜಿಗುಪ್ಸೆಯ ಭಾವಭಂಗಿಯಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದ್ದರೂ ಕಾಲೇಜಿನ ಪಾಠಪ್ರವಚನ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಾವದ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮತ್ತು ಗೌರವಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಒಂದು ಕವನ 'Lines written In the Deserted Lecture Hall' ಎಂಬುದು ೧೪-೧-೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಅಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗದೆ ಕಳೆದ ಕಾಲವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತದೆ.

LINES WRITTEN IN THE DESERTED LECTURE HALL

Oft when I tread alone

This deserted Lecture Hall

I hear from ages gone

Some being's distant call!

I fell I enter some land

Mysterious and serene;

And ah! Some ethereal hand

Holds me from behind unseen:

Some professor's phantom stands

On yonder vacant plat-form;

His dark gown waven in his hands,

I behold his majestic form!

And who are these that listen

To his words with eager ears?

Behold how their eyes glisten:

Hail! Students of long-past years!

That joy still sits on your brow,

The same bustle now is hear'd;

The very laughter ripples slow

With many a laughable word.

Like some host of blooming flowers

That dance and wave with delight

Around smiling spring-time bowers

You seem to my inmost sight.

Oh, how I wish to be

Among you, Celestial Hearts!

How sweet and poetic and free
Are you, Bachelors of Arts' ...
But who's he that enters there
Rude and less flowery than these?
A peon of the spirit-world fair?
No; our own dear peon he is!
೧೪-೧-೧೯೨೫

೧೯೨೪ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ಮೂರನೆಯ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ ಒಂದು ಕವನ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಬಳಿಯ ಮಾವಿನತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಬೈಗಿನ ಹೊತ್ತು ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಧ್ಯಾನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನನಸಾದ ಒಂದು ಕಲ್ಪನಾನುಭವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

**IN THE MANGO GROVE
NEAR CHAMUNID HILL**

All all alone I move
Thro' the stilly mango grove;
Calm and serene
Smiles the foliage green;
No play full breeze
Stirs among the trees.
All all alone I move
Thro' the stilly mango grove!

The blue broad sky above
Kisses me as I move;
Like a mother's eye
Consoles the blue sky;
Like a mother's lap
The earth lulls my hap.
All all alone I move
Thro' the stilly mango grove!

I am no far away
From the loud town's heyday.
The very hill
Is sleeping still!
Peace! Peace!

Eternal peace!

All all alone I move

Thro' the stilly mango grove!

My bosom swallows the sky;

The earth melts before my eye;

Nothing doth remain!

Grim void! And again

In my day-dream

'Eternity!' I scream:

The Cosmos enters me;

I enter Eternity!

೮-೩-೧೯೧೪

೧೩-೩-೧೯೧೫ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಕವನ 'Wake Me Up' ಎಂಬುದು ಕೆಟ್ಟ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಮಗು ತನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವಂತೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಪತನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವಂತೆ ಜೀವವೊಂದು ದೇವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ತೆರನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು ಹಲವಾರು ಇದ್ದರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಈ ತೆರನ ಕವನಗಳನ್ನು ನಾನು ಬರೆದುದು ಅಪೂರ್ವ.

WAKE ME UP

Wake me up from my dream.

Mother, wake me up,

Lest I should tremble and scream

And fall from the lap!

Terrible scenes are passing

Before my dreaming eye:

Life's ocean-waves are tossing

My frail cradle high.

o wake me up, Mother,

walk me from my dream;

Visions and phantoms smother:

O the blood-red gleam!

Wake me up from my dream,

Mother, wake me up,

Lest I should tremble and scream

And fall from thy lap!

೧೩-೩-೧೯೨೫

ಮೇಲಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೇ ಹೋಲುವ ಕನ್ನಡದ ಕವನವೊಂದು ತಾರೀಕು ೧೧-೨೦-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. 'ರಣರಂಗ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ. ಬಾಳಿನ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವ ಮಗುವಿಗೆ ತಾಯಿ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳುವಂತಿದೆ.

ರಣರಂಗ

ಬೆದರದಿರು ಬೆದರದಿರು ಜೀವರಣರಂಗದಲಿ,
ಮುದದಿಂದ ನಡೆಮುಂದೆ ಭಟನವೋಲು!
ಅದುಭುತದ ಖಡುಗವನು ಝಳಪಿಸುತ್ತ ವೇಗದಿಂ
ಗೆದಿಯೊ ಖಾಡಾಖಾಡಿ ಕದನದಲ್ಲಿ!

ಅರಿ ವೀರನೆಂದು ನೀ ಹಿಂಜರಿಯದಿರು, ಮಗುವೆ;
ಮರಣ ನನಗಹುದೆಂದು ಅಂಜಬೇಡ.
ಭರವಸೆಯ ಹೊಂದಿ ನೀ ರಭಸದಿಂ ನಡೆ ಮುಂದೆ
ಧುರೆವೀರನಹೆ ಜೀವಸಮರದಲ್ಲಿ.

ಮರೆ ಕಳೆದ ದಿನಗಳಂ, ತೊರೆ ಬರುವ ಕಾಲವಂ,
ನೆರೆ ಬಳಸು ಈಗಿರುವ ವೇಳೆಯನ್ನು,
ಕರವುಂಟು ಮನವುಂಟು ಪರಮಾತ್ಮ ದಯೆಯುಂಟು,
ಮರೆಯದಿರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು.

ಎಲೆ ಮಗುವೆ, ಬೆದರದಿರು ಜೀವರಣರಂಗದಲಿ, ನಲವಿಂದ ನಡೆ ಮುಂದೆ ಕಲಿತನದಲಿ;
ಎಳೆಯವನು ತಾನೆಂದು ಬಳಲಿ ಹಿಂದೆಗೆಯದಿರು,
ಬಲು ಜಯವ ಪಡೆವೆ ನೀ ಕದನದಲ್ಲಿ!

೧೧-೧೦-೧೯೨೪

ಆರಾರು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಹತ್ತು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ "ಲೀಲೆ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕವನವೊಂದು ೭-೧-೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಜಗತ್ತು ಮತ್ತು ಜಗದ್ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಕ್ರೀಡೆ ಎಂಬುದು ಅದರ ವಸ್ತು. ಐದು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಪಂಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ಹತ್ತರಲ್ಲಿ ಆರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

ಲೀಲೆ

ಸಕಲವೂ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ
ನಿಖಿಲಾದಿದೇವ! ||ಪ||

ಎಳೆನಗೆಯ ಬೀರಿ ನಲಿನಲಿದು ನಸು ನಗುವ ಕೆಂ-
ಬೆಳಗಿನಿಂ ಮೆರೆವ ಹೂ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ;
ಪೊಳವೊಳವ ಪನಿಗಳಿಂ ತಳತಳಿಸಿ ನಳನಳಿಪ
ತಳಿರ ಪೊಸ ಪೊಂಬಣ್ಣ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ;.... ಸಕಲವೂ

ಉದಯಕಾಲದಿ ಅಲರ ಹೃದಯಕಮಲದಿ ನಲಿವ
ಮಧುರತರ ಮಾರುತನು ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ;
ಮೃದುಗೀತವಂ ಪಾಡಿ ಬುಧವರ್ಗಮಂ ಕರೆವ
ಮಧುವುಂಡ ಜೇನುಹುಳು ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ... ಸಕಲವೂ
ಹೊಳೆಗಳಲಿ ಸುಳಿಸುಳಿದು ಸಲೆ ನರ್ತನವ ಮಾಡಿ
ಚೆಲುವಾಗಿ ಹರಿವ ಜಲ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ;
ಮಳೆಯ ರೂಪಿಂಗಳಿಗೆ ಬಳಬಳನೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು
ಪೊಳವ ಜಲ ಬಿಂದುಗಳು ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ... ಸಕಲವೂ

ಧರೆಯ ತೊಳಗುವ ರವಿಯ ಕಿರಣಗಳು ನಿನ್ನಾಟ,
ಕಿರಣದೊಳಗಿಹ ಬೆಳಕು ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ;
ವೈ ಚೈತ್ರಮಾಸದೊಳು ವಿರಹಿಗಳ ಮೋಹಿಸಲು
ಕರೆವ ಕೋಕಿಲನಾದ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ... ಸಕಲವೂ

ಹಸುರು ವಸನದ ಧರಿಸಿ ಅಸಮ ಸೊಬಗಿಂದೆಸೆವ
ಮಿಸುವ ಸಿರಿ ಪಸಲೆಗಳು ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ;
ಮಿಸುನಿ ಪುಷ್ಪದ ತೆರದಿ ಕೆಸರ ವಸುಧೆಯ ಬೆಳಗಿ
ನಸುನಗುವ ಪೊಸ ಬಿಸಜ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ... ಸಕಲವೂ

ಉರಿವ ಶಿಖಿ ನಿನ್ನಾಟ, ಪರಿವ ಪೊಳೆ ನಿನ್ನಾಟ.
ಸರಿಯಂತೆ ಸುರಿವ ಮಳೆ ನಿನ್ನಾಟವು;
ಇರುಳ ಸೆರಗನು ಧರಿಸಿ ಧರೆ ಇರಲು ಶಾಂತಿಯಿಂ
ಮೆರೆವ ಅಂಬರದ ಪೆರೆ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ... ಸಕಲವೂ

೭-೧-೧೯೨೫

ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭೆ ತನ್ನ ರಸೋತ್ಸಾಹ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಎಂತಹ “ಅಲ್ಪ”ವನ್ನಾದರೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ತನ್ನ “ಭೂಮತ್ಸ”ವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಉಜ್ವಲ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ೭-೧೨-೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ನಾನಿನ್ನೂ ಎಂಟ್ರೆನ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಬರೆದ ‘To A Bulbul’ ಎಂಬ ಕವನ. ಒಂದು ಪಿಕಾರ ಹಕ್ಕಿಯಂತಹ ಸಣ್ಣವಸ್ತು ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಭೂಮಾನುಭೂತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೆ ಎಂಬ ಸಂಶಯ ಮೂಡಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾರ್ಯದ ಮಹತ್ವ ಕಾರಣಕ್ಕಿಂತ ಮಹತೋಮಹಿಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಜರುಗುವ ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಅಲ್ಪವಸ್ತು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ, ನೆವವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಪ್ರೇರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಅಳಿಲಿನ ಕೂಗು, ಒಂದು ಮಿಂಚುವ ಹುಳು, ಒಂದು ಹುಲ್ಲಿನ ಎಸಳು ಸಾಧಾರಣ ದೈನಂದಿನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಯಃಕಷ್ಟಿತವೂ ಅಲ್ಪವೂ ಗಮನಕ್ಕೂ ಬಾರದವೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಭೂಮವಾದ ಚಿತ್ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ

ತುಂಬಿತುಳುಕಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಕವಿಚೇತನದ ಸಿಡಿಮದ್ದಿನ ರಾಶಿಯಂತಿರುವ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಯಾವ ಅಲ್ಪವಸ್ತುವಾದರೂ ಒಂದು ಕಿಡಿಯಾಗಿ ಪ್ರಚಂಡ ಶಕ್ತಿಜ್ಯೋತಿಯ ಅಸ್ಥೋಟನೆಗೆ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಬಹುದು. ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ 'To A Bulbul' ಕವನದ ಚಿಂತನಾಂಶ ಭಾವಾಂಶ ಕಲ್ಪನಾಂಶ ರೂಪಾಂಶಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯ ಅತಿರೇಕೋಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ತೋರಬಹುದಾದರೂ ತತ್ಸಾಮಯಿಕ ಕವಿ ಚೇತನದ ರಸಾಗ್ನಿ ಗರ್ಭ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ಸಹೃದಯ ಚಿದಾನುಭವಕ್ಕೆ ಅದು ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಅನುಭವಗಮ್ಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

TO A BULBUL

Sweet poet of the forest.

So cheerful and soarest

Towards heaven thou soarest

Not with half such delight

As thou dost chant thy lays upon bowers nobly delight.

Fairest spirit of heaven,

Angle upon earth,

Unto me thou hast given

Melodies of mirth

That make me feel the kisses of a glorious birth!

Emblem. Of divinity,

Sprite of tunes divine,

Child of infinity,

Thy tunes like a chain

Of flowers sublime do sweetly link my heart with thine!

Oh, to me the radiance bright

Of the setting sun,

The stillness of a moon-lit night

And thy notes that stun

The poet with a sweet delight are never two but one!

Thy tiny and flowery form

Is as wondrous to me

As the most turbulent storm

The world did ever see,

Far thou art not to me a spirit visionary!

The shuddering of the earth
Is never stranger
Than thy single blast of mirth
That startles a stranger
Who roams among the shady woods, O Nature's Ranger!

Thou art great as the creator
In the scheme of creation;
Thou art not a mere creation.
For when thou singest mountains kiss the wavy ocean!

Ap flap of thy tiny wings
Sends an undulation
Thro the universe, and brings
A great reformation
In the incomprehensible scheme of creation!

Hearing thee the universe
Trembles with delight;
The sable clouds disperse;
Night breaks to day-light:
O musician of the woods, such is thy music's might!

When thou wingest thro' the air
Earth heaves her bosom;
When thou singest chimes that inspire
The Champak trees blossom
With all the wondrous messages of macrocosm!

Sweet Bird, my heart breaks to think
Of a world without thee!
Without thy songs I would sink,
Bird of ecstasy,
To the deep depths of sorrow's ever darkening sea!

When the sun-lit meadows glisten
Adorned by dew-drop sheen
Oft do I stand to listen

Upon the smiling green
To thy sweet melodies, O music's Godess and Queen!

When the golden morning smile
To awaken the earth
Thou dost with thy music beguile,
Musician of mirth,
The breezes that dally with the frolic flowers of earth!

When the rippling lakes do shimmer
In the dim light of dawn
And the pearl-like dew-drops glimmer
On the flowery lawn
Thou singest blithely bringing back a light that shone!

Blithe messenger of Beauty
And Celestial Love,
Showest thou a play in duty,
A joy from above,
And a glory that hides in each mountain, lake and grove!

O blinder than the blind
And darker that night
Is he who doth not find
In thee a delight
That beautifies the beauty of the Infinite!

O Bird, to me thou art all
And OM is thy voice,
For thou art celestial
With celestial joys
And in thee behold the Being divine and rejoice!

೭-೧೨-೧೯೨೪

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೆ ಬರೆದ ಅನೇಕ ಅಭ್ಯಾಸರೂಪದ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪ್ರಕಟನೆಯೇಗ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕವಿಯ ಭಾವವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ತೋರುಬೆರಳುಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ನಾವಿಕ

ಕಾಲವಾಹಿನಿಯೊಳಿಲೆ ಬಾಲದೋಣಿಯು ಭರದಿ
ತೇಲುತಿದೆ ದೇವ ನೀ ಬಂದು ಪೊರೆಯೊ.
ಏಳುತಿಹುದು ತರಂಗಿ ಮಾಲೆ ಭೀಕರದಿ ಮೇಣ್
ಬೀಳುತಿದೆ ಕಾಳ ಸರಿ ಭೋರೆಯೊ

ಜೀವನಾವೆಯ ಪೊರೆವೆ ನಾವಿಕನೆ ಬಾರೆನ್ನ
ನಾವೆಯಂ ನಡೆಸು ನೀ ಕ್ಷೇಮದಲಿ;
ಕಾವರಿಲ್ಲವು ನೀನು ಕಾವ ಬಿರುದನು ಧರಿಸಿ
ದೇವ ಬಾರೊ ಪೊರೆಯೆನ್ನ ನಾವೆಯನು.

ನೀರೇರುತಿದೆ; ಮೇಘಾ ವಾರಿ ತಾ ಸುರಿಯುತಿದೆ
ಭೋರೆಯೆ; ಪಳಪಳನೆ ಮಿಂಚುತಿಹುದು;
ಘೋರನಾದದಿ ಮೊಳಗು ಚೀರುತಿದೆ ಫೀಳಿಡುತ
ಹಾರಿಬಹ ಭೈರವನ ಹೋರಿಯಂತೆ.

ಬೀಳುತಿಹವೆಳೆಯಲುರೆ ಫೀಳಿಡುವ ಗಾಳಿಯಲಿ;
ಸೀಳುತಿದೆ ಮಿಂಚು ತರು ಸಮೂಹವನು;
ಗೋಳಿಡುವ ಹಾಕಾರಿ ಕೇಳಿಬರುತಿಹುದೆನೆಗೆ;
ಬಾಲನಾವೆಯ ನಾವಿಕನ ಕಾಯೊ ದೇವ!

-51 (4)-

“ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವೇಣು” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ:

ತಂಬೆಲರು ಮಧುವನಗಳಿಂ ಬರಲು ಮಧುವುಂಡ
ದುಂಬಿಗಳು ಝಂಕರಿಸಲಡವಿಗಳಲಿ
ಕೆಂಬಿಸಿಲ ನಭ ಮೆರೆಯೆ| ಅಂಬರವ ಗಾನದಿಂ
ತುಂಬಿಸುವ ವೇಣು ನಿನ್ನದೈ ಕೃಷ್ಣಾ.

ಗೋಪಾಲಕರು ಬಂದು| ಗೋಪಾಲನಂ ಕರೆಯೆ
ಗೋಪರೊಡಗೂಡಿ ನಂದಗೋಕುಲದಿ
ಗೋಪಿಯರ ಹೃದಯಗಳ| ಗೋಪ್ಯದಿಂ ಸೆರೆಗೈವ
ಗೋಪಾಲವೇಣು ನಿನ್ನದೈ ಕೃಷ್ಣಾ.

ಕಾಳ ರಕ್ಕಸರೆದೆಯ್ಯು ಸೀಳಿ ಕೆಡಹುವ ವೇಣು
ಗೋಳಿಡುವ ನರರ ಸಂತೈಪ ವೇಣು;
ಬಾಲೆಯರ ಮನಗಳಂ| ಲೀಲೆಯಿಂದಲಿ ಸೆಳೆವ
ಲೀಲೆಯಾ ವೇಣು ನಿನ್ನದೈ ಕೃಷ್ಣಾ.

ಭಕ್ತ ಜನಗಳಿಗೊಲಿದು ಮುಕ್ತಿಯಿರುವ ವೇಣು
ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾಲಿಪರ ಹೃದಯವೇಣು;
ಭಕ್ತರಸವನೆ ಕೊಡುವ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ವೇಣು;
ಶಕ್ತಿಯಾ ವೇಣು ನಿನ್ನದೈ ಕೃಷ್ಣಾ.

ಮುಂದೆ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಗೇರಿದ ಕವಿಯ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರೇಮ “ಮಲೆನಾಡ ವೈಭವ” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕವನದಲ್ಲಿ ತಿಪ್ಪತಿಪ್ಪ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹನ್ನೆರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸೀಸಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಚೆಲುವು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮೋಹಿಸುವ ಬಾಹ್ಯಸೌಂದರ್ಯ, ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲಕ್ಕೆ “ಮಲೆನಾಡ ವೈಭವ” ಒಂದು ಕುರುಹಾಗಿದೆ. ಮಾದರಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಇಡೀ ಸೀಸಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು, ಎರಡನೆಯ ನಾಲ್ಕು, ಮೂರನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸಗಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು:

ಮಲೆನಾಡ ವೈಭವ

ಶ್ರೀದೇವ ಸೌಂದರ್ಯ ರೂಪಿನಿಂ ಬಂದಿಹನೆ,
ಭೂದೇವಿ, ಚುಂಬಿಸಲ್ ನಿನ್ನರವನು?
ಮಾಧುರ್ಯ ಸುರಸತಿಯೆ ಗಗನದಿಂದಿಳಿದಿಹಳೆ
ಸೋದರಿಯನಾದರಿಸೆ ಮೋದದಿಂದ?
ಅಹ ಎಷ್ಟು ರಮಣೀಯಮಾಗಿರ್ಪುದೀ ಧರಣಿ
ಬಹು ವಿಧದಿ ನಲಿವ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ?
ಅಹ ಎಷ್ಟು ತೇಜದಿಂ ಬೆಳಗುತಿಹುದೀ ಗಗನ
ಮಹಿಮೆಯಂ ದೇಸಿಯಂ ಪೊರಮಾಡುವ ಕೀರ್ತಿಯಂ
ಜಗವು ಪಡೆವಂದದಲಿ ಕೋರಕಿತ ತಿರುಗಳಿಂ
ಗಗನವಂ ಚುಂಬಿಸುವ ವರ ಗಿರಿ ಶಿಖರಗಳಿಂ
ನಗುನಗುತ ಮೆರೆವುದೀ ಮಲೆನಾಡ ವೈಭವಂ!

ಎತ್ತಲುಂ ದಟ್ಟಮೆನೆ ಬೆಳೆದಿರ್ಪ ತಳಿರಿನಿಂ
ಬಿತ್ತರದ ಬೆಟ್ಟಗಳ್ ಕಂಗೊಳಿವವು;
ಎತ್ತಲುಂ ಸಾಲು ಸಾಲಿಂದೆದ್ದು ವಿಶ್ವಮಂ
ಚಿತ್ತದೊಳ್ ಬಗೆಗೊಳಿಪ ಕಾನನಗಳು
ಹೃದಯದೊಳ್ ಸಂತೋಷಸಾಗರವನುಕ್ಕಿಸುತ
ಅದುಭುತದ ಪಸುರ ಕಡಲಲೆಗಳಂತೆ
ಉದಯಿಸುವ ಮಿಸುನಿ ರವಿ ಹೊಂಬೆಳಕ ಜಳಕದಲಿ
ಮಧುಸ್ನಾನವಂ ಮಾಡಿ ರಂಜಿಸುತಿವೆ!
ಹೇ ಮಹಿಯೆ, ಸೌಂದರ್ಯ ದೇವತೆಯ ನಿಜಸಖಿಯೆ,
ಹೇಮಾಂಬುರಾಗದಿಂ ತಲೆಯ ಮೇಲ್ ಕಂಗೊಳಿಪ

ಹೇಮಂತನಂಬರವೆ, ನಸುನಗುತ ನಲವಿನಂ
ಸ್ವಾಮಿಯಂ ತೋರ್ಪ ನೀವ್ ಪಡೆದಿಹಿರೆ ಸ್ವಾಮಿಯಂ?

ದೃಷ್ಟಿಯೋಡುವವರೆಗೆ ಮರೆಯುವೀ ರಮಣೀಯ
ಸೃಷ್ಟಿವೈಚಿತ್ರಮಂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ
ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ಪರಮ ಲೀಲೆಯಂ ನೆನೆನೆದು
ಕಷ್ಟಗಳ ಮರೆತು ಕವಿ ಮೈಮರೆವನು.
ದೇಸಿಯಿಂ ಸೃಷ್ಟಿವೈಚಿತ್ರದಿಂ ಪರಮ ಸಂ
ತೋಷವಂ ಪಡೆಯದಿಹ ನರಜೀವಿಯು
ದೋಷಿ ತಾನಾಗುವಂ ಮೇಣ್ ಜ್ಯೋತಿಯಂ ಬಿಸುಟು
ಮೋಸವಂ ಚಿಂತಿಪಂ ಕಳ್ಳಲೆಯೊಳು!

* * *

ಹಸುರಾದ ಚಿಗುರಿನಂಬರವುಟ್ಟು ಮರೆಯುತಿದೆ
ವಸುಂಧರೆಯು ವೈಯಾರ ರಮಣಿಯಂತೆ.

* * *

ಬೆಟ್ಟವನ್ನಷ್ಟಿರುವ ಬಿಳಿದಾದ ಫಣಿಯಂತೆ
ಕಟ್ಟಿದ ಸುಧಾಶಿಲೆಯ ಗೋಡೆಯಂತೆ
ಬೆಟ್ಟ ತಾನುಟ್ಟರ್ಪ ದಟ್ಟಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ
ದಟ್ಟ ಮಾಗಿಯ ಮಂಜು ಮರೆಯುತಿಹುದು.

* * *

ಮಹದೇವನರ್ತನಂ ಸೌಂದರ್ಯರಂಗದೊಳ್
ಬಹುವಿಧದ ಲೀಲೆಯಿಂ ತೋರುತಿದೆ ವಿಶ್ವಮಂ!

* * *

ನಲಿನಲಿದು ಬಹ ತೊರೆಯು ಕಂಗೊಳಿಪ ಶಿಖರದಿಂ
ಪೊಳೆದಿಳಿಯುತಿದೆ ಕಣ್ಣೆ ರಮ್ಯಮಾಗಿ!

* * *

ಸುತ್ತಲಂ ಪರ್ಬಿರುವ ಮಲೆಗಳಿಂ ಮರೆಯುತಿವೆ
ಬತ್ತದಾ ಪೈರುಗಳ್ ದಟ್ಟಮಾಗಿ

* * *

ಇದು ಪರಮ ಸೌಂದರ್ಯ ದೇವತೆಗೆ ನಿಜಭವನ,
ಮಿದು ವಿಶ್ವಶಿಲ್ಪಿಯಾಟದ ಭೂಮಿ; ಪರಮ ಕವಿ-
ಗಿದು ಸಕಲಮಂ ತೋರ್ಪ ಶಾಂತಿಯ ನಿಕೇತನಂ:
ಹೃದಯದಾಟದ ರಂಗಮಿದು ನಿಖಿಲ ಜೀವರಿಗೆ!

* * *

ಹೇ ರಮ್ಯ ಗಿರಿಗಳಿರ, ತೊರೆಗಳಿರ, ವನಗಳಿರ,

ಹೇ ರಂಜಿಸುವ ಗಗನ ನೀರದಗಳೆ,
ಧಾರಿಣಿಯ ರಂಜಿಸುವ ತರು ಗುಲ್ಮ ಲತೆಗಳಿರ...
ನೀವೆನ್ನ ಜೊತೆಯಾಟವಾಡಿಡಿರಿ ಸಲವಿನಿಂ,
ನೀವೆನ್ನಪ್ಪಿದಿರಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂ:
ನೀವೆನಗೆ ಕವಿತೆಯಂ ಮೌನದಿಂದುಸಿರಿದಿರಿ,
ನೀವೆ ತಂದಿರಿ ಕವಿತೆಯಾವೇಶವ!

* * *

ಒಡನೊಡನೆ ತಲೆದೂಗಿ ಮರುತನೊಡನೊಲಿದಾಡಿ
ವೊಡವಿಗಾವ್ ತನುಜಾತರೆಂದು ಮೆರೆದು
ಸಡಗರದಿ ನಲಿಯುತಿಹ ಶಿರಗಳಿಂ ಮೆರೆಯುತಿಹ
ಅಡಕೆಯಾ ತೋಟಗಳ್ ಕಂಗೊಳಿಪವು.

* * *

ಸೃಷ್ಟಿ ವೈಚಿತ್ರಮಂ ನೋಡೆ ತಾಂ ಬೆರಗಾಗಿ
ದೃಷ್ಟಿಸದ ಮಾನವಂ ಜಡ ಜೀವಿ ತಾನಹಂ!

* * *

ಎಲೆ ವನಸ್ಥಳಗಳಿರ, ನಿಮ್ಮನಾಂ ಪ್ರೀತಿಸಿದೆ,
ನೊಲುಮೆಯಿಂದ ದೇವನಂ. ನೋಡಲೆಂದು :
ಎಳೆತನದ ಲೀಲೆಯೊಳ್ ಸೊಬಗ ನಾ ಲಕ್ಷಿಸದೆ
ಸುಳಿದಾಡಿದೆನು ಮರೆತು ವೈಭವವನು.
ಶಿಲೆಯಿಂದ ಶಿಲೆಯೆಡೆಗೆ ಹಾರಿದೆನು ಲೀಲೆಯಿಂ
ನಲವಿಂದ ಪಡೆದನಾಂ ಸಂತಸವನು
ತಳಿತಳಿಪ ಪನಿಗಳಿಂ ನಳನಳಿಪ ತಳೀರನಿಂ
ನಲಿಯುವೀ ನಿಮ್ಮಂದಗಳನು ನೋಡಿ!
ಎಲೆ ವಕ್ರಪಥಗಳೀರ, ಸರ್ಪಗತಿಯಿಂದೋಡಿ
ನಲವಿಂದನಾವರಿಸಿ ಮೈದಾನದುದರಮಂ!

* * *

ಪಾಡಿರೈ, ಪಿಕಗಳಿರ, ತಳಿರಿನೋಳ್,
ಮೋಡಗಳ ನಲುಗಿಸುವ ಗಾಯನವನು :
ತೂಗಿರೈ, ಗಿರಿಗಳಿರ, ಹಸುರಾದ ಶಿರಗಳಂ
ಜೋಗುಳವ ಪಾಡುವಂ ಕವಿವರ್ಯನು!...

ಅ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೆಲವು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರ ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಗೊಂಡ
ಕವನಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆಗಿನ ಭಾಷೆಯ ಮಟ್ಟದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವು
ಪ್ರಕಟನೆಯಾಗುವಾಗಲೇ ತೋರಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನಿಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಬಯಸಿದ್ದೇನೆ., ಭಾಷಾ ಭೂಮಿಕೆಗೆ
ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ನನ್ನ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯ ವಿಕಾಸದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ.

ರವೀಂದ್ರರ 'ಗೀತಾಂಜಲಿ'ಯ ಳಜನೇಯ ಕನವನವನ್ನು ನಾನು ೭-೧-೧೯೨೫ರಲ್ಲಿಯೇ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಈಗ 'ಕುಟೀಚಕ'ದಲ್ಲಿ 'ಬರುತಲಿಹನು', ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಅನುವಾದ ಆರುವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ೧೪-೮-೨೯ ೨೧ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದದ್ದು. ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎರಡನ್ನೂ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಮೊದಲಿನ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೂ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೂ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯದಕ್ಕೂ ಕಂಡು ಬರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ಕುಟೀಚಕದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು ಓದುಗರ ಬಲ್ಲರು. ಇಲ್ಲಿ ೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಕವಿತೆಗೆ ದ್ವೀತಿಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ಶೃಂಖಲೆಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ಪಾರಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಅವನ ಪಾದರವ ನೀವು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಬರುವನವನು ಬರುವನವನು ಬರುವನೆಂದಿಗೂ!

ಗಳಿಗೆಗಳಿಗೆ ವರುಷ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವನು ;
ದಿನವು ದಿನವು ರಾತ್ರಿ ಹಗಲುತಾನು ಬರುವನು...
ಬರುವನವನು ಬರುವನವನು ಬರುವನೆಂದಿಗೂ!

ವಿವಿಧ ಮನದಿ ಬಹಳ ಗೀತೆಗಳು ಹಾಡಿದೆ;
ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರಟ ಘೋಷವಿಂತು ನುಡಿಯಿತು :
"ಬರುವನವನು ಬರುವನವನು ರುವನೆಂದಿಗೂ!"

ಬಿಸಿಲ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ನಲಿವ ಚೈತ್ರಮಾಸದಾ
ಪೂಗಳಿಂದ ಮೆರೆವ ಕಾಡುದಾರಿಯಿಂದಲಿ
ಬರುವನವನು ಬರುವನವನು ಬರುವನೆಂದಿಗೂ!

ಕಾರು ಸುರಿವ ಭಯವ ತೋರ್ಪ ಕಾಳ ನಿಶೆಯಲ್ಲಿ
ಕುರಿತು ತಾನು ಗುಡುಗಿ ಬರುವ ಮೇಘ ರಥದಲ್ಲಿ
ಬರುವನವನು ಬರುವನವನು ಬರುವನೆಂದಿಗೂ!

ವ್ಯಸನ ವ್ಯಸಗಳಲಿ ಎನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲವಾ
ಮೆಲುನಡೆಯಲಿ ತುಳಿವುದವನ ಪುಷ್ಪಪಾದವು!
ಬರುವನವನು ಬರುವನವನು ಬರುವನೆಂದಿಗೂ!

ಅವನ ಮಧುರ ಮಿಸುನಿ ಅಡಿಯ ಪುಷ್ಪಸ್ಪರ್ಶವು
ಎನ್ನ ಹರುಷ ಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ಬೆಳಕನೀವುದು.
ಬರುವನವನು ಬರುವನವನು ಬರುವನೆಂದಿಗೂ!

'The boy stood on the burning deck whence all but he had fled' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ 'ಕೆಸೆಬಿಯಂಕ' ಕಥನಕವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನನ್ನದು ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಾಷಾಂತರ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಥೆಯನ್ನೇನೋ ಅನುಸರಿಸಿದೆ; ಆದರೆ ಕಥನ ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸಿದೆ. ಮೂರು ಪಂಕ್ತಿಗೆ ದ್ವೀತಿಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸವಿರುವ ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿದೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ ತಪ್ಪಿಯೂ!

ಕೆಸಬಿಯಂಕ

ಉರಿವ ಹಡಗಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರೆ
ತರುಣನೊವನೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲಿ
ಬಿರು ಭಯಂಕರಮಾದ ವಕ್ಷಿಯು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದುದು.
ಶೋಣಿತ ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಬಂದುವು
ಕೋಣವಾಹನ ದೂತರಂದದಿ
ಕೋಣವಾಹನ ನುಟ್ಟಿ ಶೋಣಿತ ವಸ್ತ್ರವೆಂಬಂತೆ.

ಬೆಳಗಿದುವು ಮಡಿದ ನರ ರಾಶಿಯು
ಬಳಬಳನೆ ಸೂಸುತ ಕಿಡಿಗಳು
ಝಳಜ್ವಾಲೆಗಳಿರದೆ ಹಾಯ್ದುವು ಮೃತ್ಯುವಟ್ಟಿರುವ
ತೆರೆದ ಬಾಯಿಯ ಕಾಳ ವಕ್ತ್ರದ
ಕರದ ಶೋಣಿತ ಖಡುಗ ಕಾಂತಿಯು
ಇರುಳ ಬಣ್ಣದ ಬಹು ಭಯಂಕರ ಧೂರ್ತ ಪಡೆಯಂತೆ.

ಮನುಜ ರೂಪವ ಧರಿಸಿ ನಿಂದಿಹ
ಅನಲ ಕೋಪವ ಜರೆಯ ಬಂದಿಹ
ವಿನುತ ದೇವನೋ ವಿಶ್ವರೂಪನೋ ತಾನು ಎಂಬಂತೆ
ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯ ಹಿಂದೆಕಿಡಲಿ-
ಲೊಂದು ಭೀತಿಯ ಕುರುಹು ತೋರದೆ ನಿಂದನಾ ಬಾಲ!

ಹಾರಿ ಬಂದುವು ಮೃತ್ಯುವಂದದಿ
ಭೂರಿ ತಳಿಸುವ ವೆಹ್ನಿ ಕಿಡಿಗಳು :
ಮಾರಿಯೆಂಬುವ ರಕುತ ರಕ್ತಸಿ ಪಡೆದ ಸುತರಂತೆ
ಚೀರಿ ಚಿಗಿದುವು ಮೃತ್ಯುವರ್ಣವ
ತೋರಿ ಸುಳಿಗಳು ; ತರುಣನಿರ್ಧನು
ಧೀರನಂದದಿ ಭಯವ ತೋರದೆ ಜರೆದು ಸುಳಿಗಳನು.

ತಂದೆಯಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದಾ ಸುತ-
ನೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯ ತೆಗೆಯಲೊಲ್ಲನು;
ತಂದೆಯಾದರೂ ಹಡಗಿನಡಿಯಲಿ ಮಡಿದು ಬಿದ್ದಿಹನು.
ಮುಂದೆ ಬರಲಾ ವಕ್ಷಿಯಲೆಗಳು.
“ಬೆಂದು ಪೋಪೆನು! ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವು
ಸಂದುದೇನೈ, ತಂದೆ, ಎಲ್ಲಿ ಹೆ?” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

ತೊರೆದು ಕಂದನ ಮೇಲಣಾಸೆಯು
ಜರೆದು ಯೊಡ್ಧರ ಕವಚ ಖಡುಗವ

ಮರೆತು ಕದನವ, ಸಕಲ ಕೀರ್ತಿಯ, ಮರೆತು ಸಾಗರವ,
ಸಂತನವ್ವದೆ ಮರಣ ಕಾಲದಿ,
ಸತಿಯ ಸಂತೈಸದೆಯೆ ಮಡಿದನು
ಏತನು ಎಂಬುದ ತಾನು ಬಲ್ಲನೇ ವೀರಬಾಲಕನು?

“ತಂದೆಯೇ ಮಾತಾಡು ಆಡ್ಯೆ!
ಬೆಂದು ಪೋಪೆನು ವಕ್ಷಿ ಸುಳಿಗಳ
ಲಿಂದು ನನ್ನಯ ಕಾರ್ಯ ಸಂದುದೆ?” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.
ಡಮ್ ಡಮೆಂಬ ತುಪಾಕಿ ಶಬ್ದಗ
ಳಮಮ ಸಿಡಿದುವು ;ಪಾವಕ ಸುಳಿಗ
ಳಮಿತ ರೌದ್ರವ ತೋರಿ ಬಂದುವು ಸುತ್ತಿ ಬಾಲಕನ!

ಬಸಜಮಿತ್ರನ ನಗುವ ಪಾವಕ
ನುಸುರು ಪಣೆಯಂ ತಾಗಿ ತರುಣನ
ಕುಸುಮ ವೇಣಿಗಳೊಳಗೆ ನಲಿಯಿತೆ ಶರಧಿ ಮೊರೆಯಿಡಲು.
ಅಸಮವೀರನು ಭಯವ ತೋರದೆ
ನಸುನಗುತ್ತ ತಾನಿರ್ಧನಲ್ಲಿಯೆ :
ಕೆಸಬಿಯಂಕನು ಶೂರತನವೆಂಬುದರ ನಿಜಸುತನು!

“ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು, ತಂದೆಯೆ?
ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಾನಿರ್ದು ಮಡಿದೊಡ-
ಮುಲ್ಲಸಂ ನಿನಗಹುದೆ, ತಂದೆಯೆ?” ಎಂದನಾ ಬಾಲ.
ಚಿತ್ತದಿಂದವನಿಂತು ಚೀರಲು
ಸುತ್ತಲೆರಗುವ ದೂತರಂದದಿ
ಮುತ್ತಿ ಬಂದುವು ವಕ್ಷಿಯಲೆಗಳು ಮೇಲೆ ಮೇಲ್ಪಾಯ್ತು.

ಹಡಗು ಪಟಗಳ ಹತ್ತಿ ವಕ್ಷಿಯು
ಬಿಡದೆ ಭೀಕರವಾಗಿ ನಲಿಯು
ತ್ತಡರಿದುದು ಭುಗಿಭುಗಿಲು ಭುಗಿಲೆಂದೊಡನೆ ಕೇತನವ.
ವೀರನಾಗಿಹ ಕೆಸಬಿಯಂಕನ
ಧೀರತನವಂ ನೋಡಿ ವಕ್ಷಿಯೆ
ಚಾರನಾದನು ನೀಲನಭದೊಳು ಪಿಡಿದು ಬಾವುಟವು!

ಬಹು ಭಯಂಕರವಾದ ರವವೊಂ
ದಹಹ ತುಂಬಿತು ಗಗನ ತಳವ
ನ್ನಹಹ ಬಾಲಕನ್ನೆಲ್ಲಿ? ಕೇಳಿರಿ ವಕ್ಷಿ ಮಾರುತರ!
ಹಡಗು ಕೇತನ ಪಟಗಳೊಂದಿಗೆ

ಪೊಡವಿ ಬಾಲಕ ವರ ಶಿಖಾಮಣಿ

ಮಡಿದರ್ನೊವನೆ ಕೆಸಬಿಯಂಕನು ಧೀರ ಬಾಲಕನು!

೧೬-೧೨-೧೯೨೪

ಭೈರನ್ ಕವಿಯ There's a joy the world can give like that it takes away ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕವನದ ಸ್ವತಂತ್ರಾನುವಾದವಾಗಿದೆ. 'ಮುದಿತನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕವನ, ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸವನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವ ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ..

ಮುದಿತನ

ಕಾಲ ಕೊಡುವಾ ಸಂತಸಂಗಳ ಕಾಲ ಕೊಂಬುವ ಸುಖವು ಮೀರಿದೆ ;
ಬಾಲತನದಾನಂದವಿರುವುದೆ ಮುದುಕನಾದವಗೆ?
ಲೀಲೆಯೆಂಬುವ ಕುಸುಮಶೋಭಿತ ಬಾಲಹೃದಯರಾಮವಳಿಯಲು
ಬಾಳಿನಲಿ ನೆಲಸುವುವು ವ್ಯಸನಗಳೆಂಬ ಗೂಬೆಗಳು!

ಕಲೆಯ ರವಿಯಲಿ, ನಶೆಯ ಶಶಿಯಲಿ, ಹಳತನವ ಹೊಸದರಲಿ, ಸವಿಯಲಿ
ಹುಳಿಯ, ಮೊಸರಲಿ ಶಿಲೆಯ, ಹರಿಯಲಿ ಕೆಡುಕ ಕಾಣವರು.
ಎಳತನದ ಸುಮ ಬಾಡಲೆದೆಯಲಿ ಕೊಳಕುಗೂಡುವುದಲಸ ಬೀಜವು
ಮೊಳಕೆಯಾಗುವುದೊಡನೆ ಮೈದೋರುವುದು ಕಾರಿಣ್ಯ!

ಹಿಂದಿನಾಲೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲವು ಬೆಂದು ಪೋಪವುಲ ಮಂದತನವೈ -
ತೆಂದು ಮನವನು ಮುಸುಗಿ ನೊಂಕುವುದಂಧಕಾರದಲಿ;
ಅಂದು ನೆನದಾ ದಾನಧರ್ಮಗಳೊಂದನೀಯರು: ಬಯಸಿ ಪರರಾ
ನಂದನವನು ಸಿಕ್ಕದಿರಲಳಲುವರು ಪಲ್ಲಿರಿದು!

ಪರರ ಮೊರೆಯನು ಕೇಳಿ ಗೋಳಿಡರರರೆ! ತಮ್ಮದ ತಾವೇ ಸಹಿಸರು:
ಮರಣವೆಂಬುವ ಬೇವಿನೆಣ್ಣೆಯ ಕಹಿಯ ನೆನೆನೆನೆದು
ಭರವಸೆಯ ಕಾಣದಲೆ ಬೆದರುತ ಹೊರಳುವರು ದುಃಖಾಂಬುನಿಧಿಯಲಿ:
ತರುಣತನವೇ ನಾಕವಲ್ಲವೇ? ನರಕ ಮುದಿತನವು!

ಉಟ ರುಚಿಸದು; ಕೂಟ ಸಲ್ಲದು; ಆಟವೆಂಬುದ ಕಂಡರಾಗದು;
'ಪಾಟಗಳು ಸುಡು' ಎನ್ನುತಾಳಂಗಿಪರು ಬೇಸರವ.
ಭೇಟಿಯೆಂಬುವ ಹೆಸರ ಕೇಳಿದೊಡೋಟವನೆ ಬಯಸುವರು: ಧಾರಿಣಿ
ಯಾಟರಂಗದಿ ಮುದುಕರಾಟವದೊಂದು ಕಪಿಯಾಟ.

ಜೀವ ನಾವೆಯ ಮುಖಿಯು ಹಾಳಾಗೀ ವಿಧಿಯು ನೊಂಕಿದೆಡೆಗುರುಳುತ
ಕಾವರಿಲ್ಲದೆ ಕಾಳ ಝಂಝಿಯ ವಶಕೆ ಸಿಲುಕುವರು.

ಆವ ಬಂದರಿಗಾಗಿ ಹೊರಟರದಾವ ಬಂದರಿನಿಂದ ಬಂದರ-
ದಾವುದನು ತಿಳಿಯದೆ ತೊಳಲುವರು ಕುರುಡರಂದದಲಿ.

ಮೇಲಿನಾಲಂಕಾರವಳಿವುದು ಜೋಲು ಬೀಳಲು ದೇಹಮಲ್ಲದೆ
ಪಾಳು ಬೀಳ್ಕುದು ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ಹರುಷದಾರಾಮ:
ತಾಳಲಾರದೆ ತಮ್ಮ ದುಃಖವ, ಗೋಳೀಡುವರನು ಸಲಹಲಾರದೆ
ಹಾಳು ಕೂಳಿನ ಬಾಳ ಹೊರೆವರು ನೊಂಕಿ ದಿನಗಳನು!

ಅಳಿವುವಾಗಲೆ ಬಾಲ್ಯ ಯೌವನಗಳ ಮಹಾ ಕನಸುಗಳು; ಜೀವದ
ಬಲುಮೆಯುಳಿವುದು; ಗುರಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯತೆಯುಪ್ಪುವುದು:
ಇಳೆಯ ಧನ ಕನಕಾಭಿಲಾಷೆಯು ಬಳಲಿ ತೊಳಲದ ತೆರದಿ ಚಾಳಿಸು-
ತಳಿಸುವುದು ದೃಢ ಚಿತ್ತವಿಲ್ಲದೆ ವೃಥಾ ಹೃದಯಗಳ!

ತರುಣರಾದಿದೊಡಂದಿನಾಟದ ಪರಿಯ ತೋರುತ, ಗೀತಕೋವಿದ-
ದಿರದೆ ಹಾಡಿದೊಡಂದು ಗಾನವ ಹಾಡಿದಂದದಲಿ,
ತರಣಿ ಬಂದೊಡಮಂದು ಬೆಳಗಿದ ಕಿರಣ ಪ್ರಭೆಯಿಂದೇನನೆಸಗಿದೋ-
ಡರರೆ! ಮುದಿತನ ಪಡೆಯಬಲ್ಲದೇ ಪೂರ್ವ ಯೌವ್ವನವ ?

ಅಂದಿನುತ್ತಾಹ ಪಲಾಯನ ಹೊಂದಲೆದೆಯೊಳು ಧೈರ್ಯ ಕುಸುಮವು
ಕುಂದಲಾಶಾಲತೆಯು ಬಿಗಿವುದು ತನುಮನಂಗಳನು ;
ಇಂದು ನಾಳೆಗಳೆಂದು ಕಾಲವು ಸಂದುದಂತಿಮ ಕಾಲವೈತರೆ
ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಬಂದ ಪಥನವನೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡುವರು.

ನಿಂದು ದುಃಖದಿ ನೋಡಲೀ ಪರಿ ಬಂಧುರದ ವನ ಶಿಖರ ಗಿರಿ ತೋರೆ
ಕಂದರ ಪಸಲೆ ಕಣಿಲೆ ಶಿಲೆ ನಿರ್ಝರಿಗಳಿಂದಿಡಿದ
ಕುಂದದಿಹ ಲಾವಣ್ಯ ಮೇಣಾನಂದ ಕೊರತೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ
ಹಿಂದುಳಿದ ಡೊಂಕಾದ ಹಾದಿಯ ಕಣ್ಣೆ ತೋರುವುದು.

ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದೊಡಾಲಿಗಳಿಗೆ ತಂದ ಮಾರ್ಗವು ಗೋಚರಾಗುವು
ದೆಂದಿಗೂ ಕೈಗೊಡದಿರುವಾನಂದವನು ತೋರಿ!
ಮುಂದೆ ನೋಡಲು ವಿಪನಪಥಮೆಸೆವುದು ಭಯಂಕರದಿ!

೧೯೨೫ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳು ಮೂರನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದೊಂದು ಸಾನೆಟ್ಟು Music ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ.
ಹಸ್ತಪ್ರತಿಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ರಚನಾ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಇಂತಿದೆ, ಈಗ ಅರ್ಥವಾಗದು.

(I was walking in front of my room on the terrace in the contemplative mood. And suddenly the thought of Music aroused me. Before this I has tried many a time to compose a sonnet on Music but had failed incessantly. That day also I tried but laughed at my stupidity. Afterwards. I was thinking about Chandrashekara Setty and Gopala Krishna Setty. And I

thought I would go on the 2nd . Bud suddenly came the thought that Gopal's order may come asking me to stay here till he comes. And I thought I would write "Obeyed. Your Eternity>s own voice !" Then I began to compose)

Music :

Joy's sweet consort, voice of Eternity,
Ecstasy's, the power is infinite!
The trees, the house and the very lift
That smiles around me, and humanity
With all its painted glories melt in thee
And reel and fade away! The Veena bright,
And the playing spirit pass beyond my sight.
And thou alone survivest in deep ecstasy!
The Universe becomes a song divine
And I become the song! Eternal Bliss
Dwells there in sweet and tranquil harmony!
Nor sense nor mind that blissful stage can gain:
There blind are Reason's eyes: and That and This
All mingle; and bliss Kisses agony!
30-03-1925.

'The lights on the Chamundi Hills' ಎಂಬ ಒಂದು ಅಪ್ರಾಸ ಭಾವಗೀತೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸಂಗತಿಯಿದೆ. ನನ್ನ ಸ್ಮೂಲಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಸಂಜೆ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟಾಗಲೆಲ್ಲ ಅರಮನೆಯ ಹೊರವಲಯದ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೋ ಕಾರಂಜಿ ಕೆರೆಯ ಕೆಳಗಿನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೋ ಹೋಗಿ, ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಗೊಂಡು ಮಂಗಳಾರತಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸ್ನೇಹಿತರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಎದುರುಗಡೆ ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗದ ಕಪ್ಪನ್ನು ಹಣೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಒಂದು ತರಹದ ಜಡರೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಜಡರೀತಿ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿ ಭಾವವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ. ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇತರರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಎಂಬಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ. ಒಮ್ಮೆ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ನನಗೆ ಜಗನ್ಮಾತೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿದ್ದರೂ ಬಾಹ್ಯ ಪೂಜೆಯ ಔಪಚಾರಿಕ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಿರಸ್ಕಾರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳಾರತಿಯ ಅನಂತರ ಪೂಜಾರಿ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕರ್ಪೂರವನ್ನೂ ತೀರ್ಥ ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡಲು ಪಂಚ ಪಾತ್ರೆ ಉದ್ಧರಣೆಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಬಂದ. ವರ್ತುಲಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಲು ನಿಂತಿದ್ದ ನಮಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾ ಬಂದ, ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ಅವರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ತಟ್ಟೆಗೆ ಮೂರು ಕಾಸು ಹಾಕಿ, ತೀರ್ಥ ಪಡೆದು, ಜ್ಯೋತಿಗೆ ನಮಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ನನ್ನ ಬಳಿ ಪೂಜಾರಿ ಬಂದಾಗ, ನಾನು ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಣವನ್ನೂ ತಂದಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಆತ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಮೂರು ಕಾಸು ಹಾಕಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ನನಗೆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದೆ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನೂ ತೋರಲಾರದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟ. ನನಗೆ ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಭಾವವೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ, ಪರವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಭಕ್ತಿಗಾಗಲಿ ಭಕ್ತವತ್ ಕೃಪೆಗಾಗಲಿ ಧಕ್ಕೆಯೊದಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಚೇತನ ಎಂದೋ ವಿಮುಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂರು ಕಾಸನ್ನು ತಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕಿ ಪೂಜಾರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು ನನಗೂ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಸಾದ

ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ. ದಕ್ಷಿಣೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಪೂಜಾರಿ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕರ್ಪೂರ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ತೀರ್ಥಕೊಡಲು ಬಂದ. ನಾನು ನಗುನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದೆ, ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಕೈಯೆತ್ತದೆ, “ಅಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿದೆ, ಅವಶ್ಯ ಬಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ...” ಎಂದು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಜುಗರವಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಪೂಜಾರಿ ಹೊರಟು ಹೋದ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಅಂತಹ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಿರಂಕುಶಮತಿಯ ಪರಿಚಯವಿತ್ತು, ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ವಿನೋದವಾಗಿಯೇ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಬಂದೆವು. ಆವೊತ್ತಿನಿಂದ ನಾನು ಯಾವ ದೇವಾನಕ್ಕೂ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಕಲಾವೈಭವ ವೀಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಮೊದಲು, ನನ್ನನ್ನ ಅಹ್ವಾನಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕರು ತಮ್ಮ ಊರಿನ ದೈವದ ಕೃಪೆ ನನ್ನ ಮೆಲಾಗಲಿ ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದುಂಟು. ನಾನೂ ಸಭ್ಯತೆಗಾಗಿ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿ, ನಾಗರಿಕ ಮರ್ಯಾದೆಗಾಗಿ, ಅವರ ಭಾವ ಭಂಗ ಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸಿನಿಲ್ಲದೆ ಹೋದದ್ದುಂಟು.

-51 (5)-

THE LIGHT ON chamundi hill

Behold! The lights on the hill

Like a garland of stars

On the Mother infinite

Gleam and Twinkle and thrill.

Like the glimmer of wisdom white

That illumines our dark path

And guides when we are lost

In the labyrinth of Life.

Unaffected by the bustle

And rush of those streets,

Smiling with a peace of their own

They stand high and aloof!

Like the spark divine that in us

Doth linger tho unseen

While we walk the beaten track.

The lights on the hill do stand

ಬಹುಶಃ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ ೧೯-೦೭-೧೯ ೧೫ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಶೀರ್ಷಿಕೆ 'On the way to Chamundi Hills' ಹಿಂದಿನ ಕವನ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಣ ವಿದ್ಯುತದೀಪ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಈ ಕವನ ಹಗಲು ಬೆಟ್ಟವೇರುವ ಸೋಪಾನ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು, ಜೀವ ದೇವನೆಡಗೇರುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಕುರಿತದ್ದಾಗಿದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲ ಗುರಿ ಮುಖ್ಯ: ಸಾಕ್ಷಾತ ತಾಯಿಯೇ ಹೊರತು ನಡೆದ ದಾರಿಯಾ ಸಿರಿಸೊಬಗುಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗಮ್ಯ.

On the Way to chuamundi Hills

Climb, climb, beloved friends;
The means is not the end:
Yet, and yet a few steps more
And in Her Abode we are!
Not that, not this, note e'en Her Kiss.,
But Mother is all our bliss !

Cool breezes softly blow,
And cooler still they turn.
What is great and noble sow,
What is mean and sinful burn.
Steep is the stony road
To our Mother's abode.

Blue heaven doth nearer come
While earth doth farther go.
Climb, climb, beloved friend,
The means is not the end.
Distinctions all shall fly
As we go near the sky.

Green grass and fruits and flowers,
Gay birds on leafy bowers
Beside the way allure.
But yet proceed and be pure
All these are but her joy,

Up ! Up, beloved brother.
See ! the clouds of glory gather !
Climb till the oneness is seen
For mother's bliss serene!
And climbing Chant "OM Peace!
Mother's All and Nothing is !"

ಮಲೆನಾಡಿನ ಪರ್ವತ ಶೃಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅರುಣೋದಯ ಸೂರ್ಯೋದಯಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆದ ಒಂದು ರಸಾನುಭವವನ್ನು
ಪ್ರತಿಮಿಸುತ್ತದೆ " The May Dawn" ಎಂಬ ಕವನ.

THE MAY DAWN

The dawn was clear and sheen!

The very stillness chanted "Om Peace Peace!"

And the blue heaven was /serene.

Nor speak nor fleecy cloud

The rosy down did shroud;

Flower, tree, bush, and bower and grassy height

Were gaily trimm'd with perl-like dew- drops bright.

The splendid dawn was sheen!

How beautiful was the scene!

The bright mist had forsaken the blue sky

To kiss the valleys low and hill - tops high :

And the peaks of mountains green

Rose some great sunken island!

So splendid and delightful to my eyes

Were they that I exclaimed "A paradise!"

Sweet was the dawn- lit scene!

The dawn was clear, sweet and sheen!

My eyes bloomed and with joy my bosom thrilled.

With bliss and beauty my whole being was filled.

Wafting me to lands unseen!

The earth, the hills, the skies,

Melted before my eyes.

And I in ecstasy upon the green

Rolled merged in thought sublime, divine and serene!

So beautiful was the scene!

13 - 7-1925.

೧೮-೩-೧೯೨೫ರ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ ಒಂದು ದೀರ್ಘ ಕವನ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಕೃತಿ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯು ಹೊಡೆದೆಬ್ಬಿಸುವಂತಿದೆ. The Lunatic's Ode[1] ಉನ್ನತನ ಪ್ರಗಾಢ. ಕವನದ ವಸ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಗಹನವೂ ಗಂಭೀರವೂ ಆಗಿರುವ ತಾತ್ವಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿ. ತ್ರಿಗುಣಾತೀತ ಸಿದ್ಧ ಪುರುಷನ ಉನ್ಮಾದದಂತೆ ತೋರುವ ತಾಂಡವ ಶಿವಾವಸ್ಥೆಗೆ ಸದೃಶವಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾನು ರಚಿಸಿದ 'ವಿಘ್ನ ಮೂರ್ತಿ' ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳ ಛಾಯೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಿದೆ. ಬುದ್ಧಿಯ ತಾರ್ಕಿಕತೆಯ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿ ಸಿದ್ಧಿಯ ನಿಯತ್ತಿಗೆ ಅತೀತವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥಾತೀತ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿ ಒಡ್ಡಿದಂತಿದೆ. ನಾಲ್ಕತ್ತೇಳು

ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರೆದು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಮೂಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿದ್ದ ಈ ಕವನವನ್ನು ಈಗ ಓದುತ್ತಾ ಓದುತ್ತಾ ನನಗೇ ದಿಗಿಲಾಯಿತು. ೧೯೨೮ರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮೈಲಿಯಾಗಿ ಗುಣವಾದ ಮೇಲೆ ಕೆಲ ಕಾಲ ನನಗೆ ಒದಗಿದ್ದ ಹುಚ್ಚಿನಂತಹ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಸದೃಶ್ಯದ ವಿಲಕ್ಷಣಾನುಭವಕ್ಕೆ ಈ ಕವನ ಪೂರ್ವ ಸೂಚನೆಯೇ ಎಂಬಂತಿದೆ! ಒಂದು ಪದ ಏನು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ವಾದ್ದರಿಂದ ಚುಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದೆ.

೨೪-೦೩-೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಕಡಲೆಕಾಯಿ ಮಾರುವ ಮುದಿಯಜ್ಜಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಕವನ The Ground-nut Seller[2] ಒಂದು ಕರುಣರಸ ಉಕ್ಕುವ ಮುದ್ದಾದ ರಚನೆ. ಬಿರುಬೇಸಗೆಯ ಸುಡುಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ, ದಿನಸಿಯ ಧೂಳಿಡಿದು ಉಸಿರಾಡಲೂ ಕಷ್ಟವಾಗುವಂತಹ ಸಂತೆಪೇಟೆಯ ವಾಯು ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ, ಬೀದಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹರಕು ಗೋಣಿ ತಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಹುರಿದ ನೆಲಗಡಲೆಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಾಸಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ಗುಪ್ಪೆಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಬೇಯುತ್ತಾ ಬೆವರುತ್ತಾ, ಅರೆಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡಂತೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಆಡುವಂತ ಮಲಗಿದ್ದ ತನ್ನದೊಂದು ಕೃಶ ಶರೀರಿಯಾದ ಮಗುವಿಗೂ ತನ್ನ ನೆರಳಿನ ಆಶ್ರಯವೀಯುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಕನಿಕರಣೀಯ. ಕವನದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ಅಂತಪ್ರಾಸಗಳ ವಿನ್ಯಾಸವು ರಸಪೋಷಕವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ಸಹೃದಯರು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೧೯೨೫ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಕವನ Timma or The Daying Cowherd[3] (ತಿಮ್ಮ ಅಥವಾ ಮರಣೋನ್ಮುಖ ದನಗಾಯಿ) ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯದು, ಬಹುಶಃ ಒಂದು ವಾಸ್ತವ ಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ದನಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ತಿಮ್ಮನ ಹೆಸರು ನನ್ನ ಕೆಲವು ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ, 'ಹಾಳೂರು' ನಿಡುಗವನದಲ್ಲಿ, 'ಮಲೆನಾಡಿನ ಗೋಪಾಲಕರು' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ೧೦-೦೭-೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಕವನವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ My Native Place ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಿದೆ. ಅದು Blank Verse ನಲ್ಲಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಸ್ವಲ್ಪ ದೀರ್ಘ ಕವನವಾಗಿಯೇ ಉದ್ದೇಶಿತವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ೧೨ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ನಿಸರ್ಗದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯಸ್ವಾಧನೆ ಮಾಡುವ ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ಒದಗುವ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ ಆ ಕವನ.

MY NATIVE LAND

Dear regions sweet, again I come to you
After a lapse of many a month, to find
The same enchanting love and liberty
The decked your foreheads then. Blue lakes,
And mountains green, and still and tranquil woods,
Wide fields of rice and spreading gardens dear.
And speckled skies, not blue, now dark, now grim,
Gay flowers, sweet fruits and tender grass that smiles,
All these and many more are angles bright
And holy of my love. I gaily sing
To all these angles and they in return
Bring messages from the infinite.....

೧೦-೦೭-೧೯೨೫

ಮೇಲಿನ ಕವನದಂತೆಯೆ, ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅರೇ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ ಭಾಗ To the River Tunga ಹೆಕ್ಟಾಮೀಟರ್ ನಲ್ಲಿರುವಂತಿದೆ.

Arise, Tunga arise from thy bed of sweet flowers

And put on the bright blanket of green!

Sweet River- Nympt of dishevelled locks trailing from bowers

On the hills where the shade is serene.

With the foot light and flowery, glide down to the glade

And playfully embrace the delicate green blade...

ಸೃಷ್ಟಿ ಒಂದು ಲೀಲೆ, ಜಗತ್ತು ಆ ಆಟಕ್ಕೆ ಸಮದ ರಂಗ. ಜೀವರುಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಲೀಲಾನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರದಾರಿಗಳು- ಎಂಬ ತತ್ವದ್ವನಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. The play Divine[4] ಎಂಬ ಕವನ, ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ನಾವು ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಆಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ "ಆಡಿ, ಮಕ್ಕಳೇ ಆಡಿ!" ಎಂದು ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತದೆ, "ಸ್ವರ್ಗ ನರಕ, ಪಾಪ -ಪುಣ್ಯ ಎಂದೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆಟಗೇಡಿಗಳಾಗಬೇಡಿ!"

ತರುಣ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ದೇವರು, ಜೀವರು, ಜಗತ್ತು, ಸೃಷ್ಟಿ, ಲಯ, ಪಾಪ, ಪುಣ್ಯ, ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ, ಕರ್ಮ, ಮೋಕ್ಷ ಇತ್ಯಾದಿ ನಾನಾ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ, ಆ ಸಂದೇಹದ, ಆ ಶ್ರದ್ಧೆಯ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಂಕುಲದ ಜಂಜಾಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ಕೊನೆಗೆ ತಾನೊಂದು ಶಿಶುವಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಮಿಸುತ್ತದೆ "ಶಿಶುಗೀತೆ".

ಶಿಶುಗೀತೆ

ಏನಿದೌ, ಹೇ ಜನನಿ? ಏನಿದೇನಿದು ಜನನಿ?

ಏನಿದೀ ಧರೆ? ಏನಿದೀ ನಭ?

ಏನಿದೀ ಗಿರಿತೊರೆಗಳು?

ಆರಿಯೆ ನಾನಿದನು, ಜನನಿ, ಇದನರಿಯೆನರಿಯೆ!

ನಿನ್ನ ಈ ಸೃಷ್ಟಿ ವೈಚಿತ್ರಮಂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ

ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ದಿನದಿನವೂ ಹೊಗಳಿದೆನು, ಜನನಿ,

ಬರಿಯ ಮಾಯೆಗಳಿವುಗಳೆಂದೆನಗೆ

ಪರಮ ಪುರುಷರು ಪರಿಪರಿಯಲು ಸುರುತಿಹರು.

ಮನವು ನಂಬಿದರೂ ಹೃದಯದವೊಪ್ಪದು, ತಾಯಿ.

ಏನಿದೌ, ಹೇ ಜನನಿ, ಏನಿದೇನಿದು, ಜನನಿ ?

ಕವಿಗಳೊಂದು ತೆರನಾಗುಸುರುವರು,

ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೊಂದು ತೆರದಿ;

ತತ್ವಗಳ ತಿಳಿದವರು ಬೋಧಿಸುವರಿನ್ನೊಂದು ತೆರದಿ!

ಪ್ರಾಚೀನರೊಂದು ತೆರನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವರು,

ನವೀನರಿನ್ನೊಂದು ತೆರದಿ ನೈಜಮಂದು!
ಏನಿದೌ, ಹೇ ಜನನಿ, ಏನಿದೇನಿದು ಜನನಿ ?

ಭಾವಗಳು ಬದಲಾಯಿಸುವುದೋ ಮೇಣ್ ನೀನೆ
ಬದಲಾಗುವೆಯೋ? ತಿಳಿವರಾರು?
ನಿತ್ಯಳಾಗಿಹೆ ನೀನು
ಎಂದುಸುರುವರು ಸಕಲ ಜನರು?
ಏನಿದೌ, ಹೇ ಜನನಿ, ಏನಿದೇನಿದು ಜನನಿ ?

ಶಬ್ದವಾಗಿಹೆ ನೀನು ಕರ್ಣಗಳಿಗೆ,
ಬಣ್ಣವಾಗಿಹೆ ನೀನು ಕಣ್ಣಗಳಿಗೆ;
ಕರಗಳಿಗೆ ನೀಂ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗಿಹೆ, ಜನನಿ,
ವಾಸನೆಯ ತೆರದಿ ನಾಸಿಕಕೆ ತೋರುತಿಹೆ,
ರುಚಿಯಂತೆ ಜಿಹ್ವೆಗಳಿಗೆ !
ಎಂತಿರುವೆ ನೀನೆಂದು ಅರಿವರಾರು?
ಏನಿದೌ, ಹೇ ಜನನಿ, ಏನಿದೇನಿದು, ಜನನಿ ?

ನೀನಿರುವೆ ಎಂದುಸುರುವರು ಕೆಲರು;
ನೀನಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲೆಂದು ಕೆಲರು!
ನಿನ್ನ ನುಂಗುವೆನೆಂದು ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರ ತಾಂ
ತೊಡಗಿಹುದು ತನ್ನ ದಿಗ್ವಿಜಯಕೆ!
ಇದನೆಲ್ಲವನು ನೋಡಿ ನಾಂ ಮುಗ್ಧನಂತೆ
ಬೆರಗಾಗಿ ಕುಳಿತಿಹೆನು ನಿನ್ನಿಷ್ಟದಂತಾಗಲೆಂದು,
ಏನಿದೌ, ಹೇ ಜನನಿ, ಏನಿದೇನಿದು, ಜನನಿ ?

ನಿನ್ನ ನೆಲೆಯರಿಯದೆಯೆ ವೇದಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು
ತಡವುತಿವೆ ಅಜ್ಞಾನ ತಿಮಿರದಲ್ಲಿ.
ಅತ್ಯಂತ ಝಗಝಗಿಪ ಕವಿಕಿರಣವೂ
ಕತ್ತಲೋಳು ಕರಿದಾಗುತಿಹುದು, ಜನನಿ!
'ಅದು ನಾನೆ! 'ಶಿವ ನಾನೆ!' 'ಬ್ರಹ್ಮ ನಾನೆ!'
ಎಂಬುವನು ನುಡಿಯುವರು ಗಿಳಿಗಳಂತೆ.
ಏನಿದೌ, ಹೇ ಜನನಿ, ಏನಿದೇನಿದು, ಜನನಿ?

ನಿನ್ನ ತಿಮಿರದ ಮುಂದೆನ್ನ ಕಿರಣಗಳೂ ನಿಲಲಾರವು!
ಕಾಳಿಯಾಗಿಹ ನಿನ್ನನುಜ್ವಲಿಪ
ಕಿರಣಗಳಿಗೀಯುತಿಹೆ ಕಾಳತ್ವನು!
ಕತ್ತಲೋಳು ಸೇರೆ ಬೆಳಕು,

ದಿವದೊಳಗೆ ರಾತ್ರಿ ಸೇರೆ,
ವ್ಯಕ್ತಮ ವ್ಯಕ್ತದೊಳಗೈಕ್ಯಮಾಗೆ
ಸತ್ಯಾಸತ್ಯಂಗಳೊಂದಾಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ
ನೀನಾಗ ನಿನ್ನಿಂದೆ ನಿನ್ನನರಿವೆ, ಜನನಿ!
ಏನಿದೌ, ಹೇ ಜನನಿ, ಏನಿದೇನಿದು, ಜನನಿ?

ತರ್ಕಗಿರ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೆರದಲೆ
ಕರ್ಕಶದ ತತ್ವಗಳ ಚರ್ಚಿಸದೆ
ಸಪ್ತೆಯಾಗಿಹ ಜ್ಞಾನವನು ತೊರೆದು
ಮನವ ಸೆರೆಗೈದು ಹೃದಯದಿಂದ
ಆವೇಶದಿಂದ ನಿನ್ನ ನಿಜವರಿತ
ಸರ್ವಜ್ಞನಿಗೆ ಶ್ರೀಮೌನಮೆಯೆ ಲೇಸಲ್ಲವೇ, ಜನನಿ?

ಮೇಲಿನ ಕವನ ಅದರ ಚಿಂತನಾಂಶ ಭಾವಾಂಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಅದರ ರೂಪಾಂಶಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ೧೯೨೪-೨೫ರಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕವಿ ಬ್ಲಾಂಕ್ ವರ್ಸ್ (Blank verse) ಜೊತೆಗೆ ಇರೆಗ್ಯುಲರ್ ಮೀಟರ್ ಅನ್ನೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ನಿದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದ ಗೋಜಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರಾನಿಯಮ ದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಗಣ ನಿಯಮದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಮತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದೆ. ಅಸಮ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛಂಧದ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನವ್ಯನಾಮಕ ಕವಿತೆಯನ್ನೂ ನಾಚಿಸುವಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಕವಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತಿದೆ ಈ ಕವನದ ಗೆಲ್ಲಂಬ ಸಾಕ್ಷಿ!

ಇದರಂತೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ 'ಸೂರ್ಯೋದಯ'ವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ, ಅದರ ರೂಪಾಂಶಕ್ಕಾಗಿ, ಛಂದಸ್ಸಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಾದರೂ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ, ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಹತ್ತಿರವಲ್ಲದ ಪದಗಳನ್ನು ತಂದು ತುರುಕುವ ಕೃತಕತೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ.

ಸೂರ್ಯೋದಯ

ತಿಮಿರ ಬೆದರಿತು ; ಮಬ್ಬು ಮಸುಳಿತು;
ಮಂಜು ಮೇಲಿಂದಿಳಿದು ಕವಿಯಿತು.
ಧರೆಯು ವಿಶ್ವದ ಕಂಡು ಕಾಣದ ಮಾಯೆಯಂತಾಯ್ತು
ತಾರೆಗಳು ಕೆಲಸಾರಿದುವುಲ ಮೆಲು
ಮೆಲನೆ ಬೀಸಿದನುದಯ ಮಾರುತ
ನರಳಿ ಮೆರೆಯನ ನಳನಳಿಪ ಪೋಸ ತರು ಸಮೂಹದಲಿ.

ಬಿದಿರ ಮಳೆಯೊಳು ಸುಳಿದು, ಚುಂಬಿಸಿ
ಸಿರಿ ಗುಲಾಬಿಯ ಹೃದಯ ಕಮಲವ,
ಮಲ್ಲಿಗೆಯನಾದರಿಸಿ, ಬಕುಳದ ಕೋಮಲಕಾಕೃತಿಯ
ಮೆಲ್ಲನಾಲಿಂಗಿಸುತ ಮುದ್ದಿಸಿ,

ನೀರಜಂಗಳಿಗಿತ್ತು ಧೈರ್ಯವ
ಕುಮುದಗಳ ಸಂತೈಸಿ ಬೀಸಿದನುಡಯ ಮಾರುತನು.

ಹಸುರು ಹುಲ್ಲೊಳು ಸುಳಿದನಾಡಿದ
ನರಳಿ ತಳಿರೊಳು; ಮಾಮರಂಗಳ
ಪೊಳವ ತೇರೊಳು ವೇದಘೋಷವ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿದ;
ಹೊಲಗಳೊಳು ತಲೆದೂಗಿ, ಹರುಷದಿ
ಗಿರಿಶಿಖರಗಳ ನಡರಿಯೊಲುಮೆಯ
ನಿಳಿಗೆ ತಂದನು ದೇವಲೋಕದ ಮಂದ ಮಾರುತನು.

ಕೆಂದುಟಿಯ ಎಳನಗೆಯ ಬೀರುತ,
ವರ ವಿಲಾಸವ ಧರೆಗೆ ತೋರುತ,
ಮೂಡಣಾಕಾಶವನು ಕುಂಕುಮ ಮಿಸುನಿ ಲೇಪದಲಿ
ಬಳಿದು ನೀರದಗಳನು ರಂಜಿಸಿ,
ನಲಿಯುತ್ತೈತಹ ಬಿಸಜಮಿತ್ರನ
ನೆದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಓಡುತಿರ್ದನು ಪವನವಸರದಿ.

ನೂತನ ಪ್ರಿಯನೊಲಿದು ಚುಂಬಿಸೆ
ಮನದಿ ಹರುಷವನಾಂತು ಲಜ್ಜೆಯ
ಮೇಲೆ ತೋರುತಲೋರೆ ನೋಟದಿ ಪತಿಯ ನೀಕ್ಷಿಸುವ,
ಮರಳಿ ಚುಂಬಿಸಿ ಪ್ರಿಯನನಪ್ಪುವ
ಮನದ ದುಗುಡವ ಹೊರಗೆ ತೋರದೆ
ನಿಲುವ ಕೋಮಲೆಯಂತೆ ಮರೆದುದು ಸೊಬಗಿನಿನನುಡಯ!

ಕಮಲವರಳಿತು; ಹಿಮವ ನಭದಿಂ
ದಿಳಿದು ಧಾರಿಣಿಗೊಲಿದು, ಪ್ರಕೃತಿಯ
ಪಚ್ಚೆ ಪೀತಾಂಬರದಿ ನೆಲಿಸಿತು ಹರಳುಗಳ ತೆರದಿ;
ಪುರುಷ ರೂಪುನ ಚುಂಬಿಸಲು ಬಹ
ಪ್ರಕೃತಿ ದೆವಿಯ ಸೆರಗಿನಂದದಿ
ಹಿಂದು ಮುಂದುಕೆ ತೂಗಿ ನೆಲಿದುವು ಮಲೆಯ ಕಾಡುಗಳೂ.

ಥಳಿಸಿದುವು ಹಿಮವನಿಗಳೆಲ್ಲಿಯು
ಗಗನದಿಂದಿವನಿ ತಳಕಿಳಿದಿಹ
ರತುನ ಕೋಟಿಗಳೆನಲು ಕೋಮಲ ರವಿಯ ಕಾಂತಿಯಲಿ.
ಕೇಳಲಮೃತನಾನಂದವೀಯುವ
ಸರಳ ಭಾವದ ಕವಿತೆಯಂದದಿ
ಮಂಜು ಹನಿಗಳು ಹಸುರು ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ತೊಳಗಿದುವು.

ಕೆಲವು ಹವಳಗಳಂತೆ ಹೊಳೆದುವು;
ಕೆಲವು ಮರೆದುವು ವಜ್ರರಾಗದಿ;
ಕೆಲವು ತೋರುತ ರತುನ ಕಾಂತಿಯನಿರದೆ ಬೆಳಗಿದುವು;
ಕೆಲವು ನೀಲಿಗಳಾಗಿ ನಲಿದುವು;
ಕೆಲವು ಮುತ್ತುಗಳಾಗಿ ಕಂಗಳ
ನೊಲಿದು ಕರೆದುವು ವಿವಿಧ ವರ್ಣದ ಪರ್ಣಜಾಳದಲಿ!

ಚಂಪಕಗಳನೇರಿ, ಸುರಗಿಯ
ನೇರಿ, ಕುಸುಮವ ಹಾರಿ ವಿಹಗಗಳುಲಿಯ ಬೀರಿದುವು.
ಜರೆದು ಜಡರನ್ನು, ಕರೆದು ಕವಿಗಳ,
ಮೊರೆದು ಹೂಗಳಲಿರದೆ ಮಧುವನು
ಸವಿದು, ಹಲ್ಲೆಯ ತೊರೆದು ಝಂಕರಿಸಿದುವು ತುಂಬಿಗಳು.

ಗಿಳಿಯು, ಪಿಕ್, ಗೊರವಂಕ, ಟಿಟ್ಟಿಭ,
ಬುರುಲೆ, ಬುಲುಬುಲು, ಸೋರೆ, ಪಕ್ಕತಿಯ
ಬಡಗಿ, ಗೌಜಿಗ, ಪರಮ ವೈಣಿಕರೊಡೆಯ ಕಾಜಾಣ;
ಗರಗ, ಕಬ್ಬಿನ ಗರಗ, ಕಿಣಕಿಣ,
ಹಳದಿ ಹಕ್ಕಿಯು, ಹೂವಿನಿಯನು,
ಹೆಸರ ಕಾಣದ ವಿಹಗ ಕೋಟಿಗಳೊಲಿದು ಪಾಡಿದುವು!

ನೂತನಾಂಭರವುಟ್ಟ ಬೆಡಗಿನ
ರಮಣಿಯಂದದಿ ಪ್ರಕೃತಿ ನಲಿಯಿತು,
ಕಂಡವರ ಕೈಬೀಸಿ ಕರೆಯುತ ಸೊಬಗಿನುದಯದಲಿ:
“ಬನ್ನಿ, ಧಾರಿಣಿಗಳಿದ ದಿವಿಜರೆ,
“ಬನ್ನಿ ಮಾಯೆಯ ಗಜನೊಡೆಯವರೆ
ಬನ್ನಿ, ಕವಿಗಳೆ!” ಎಂದು ಕರೆದುದು ಪ್ರಕೃತಿ ವೈಯಾರ!

“ಆಟವಾಡಲು ಬಂದ ಬಾಲರು
ನಾವು; ಧಾರಿಣಿಯಟರಂಗಂ;
ನಮ್ಮ ತವರೂರಿಹುದು ವಿಶ್ವದ ವಿಶ್ವತೋಟದಲಿ!
ಬಾಲರೇ, ನೀವಾಡಿ ಬನ್ನಿರಿ;
ಹರುಷ ಸಾಗರವಿಹುದು ನಿಮ್ಮಯ
ಹೃದಯ ಮಧ್ಯದಿ!” ಎಂದು ಕೂಗಿತು ಒಂದು ಕೋಗಿಲೆಯು!

“ಕರುಣಾಸಾಗರೆಯಾದ ಮಾತೆಯು
ಧರೆಯ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ, ಮರೆಯಲಿ
ನಿಂತು ನೋಡುವಳೊಲಿದು ಬಾರ ಮುಗ್ಧಲೀಲೆಗಳೆ!

ಶಾಲೆಗಳ ಬಿಡಿ, ಬನ್ನಿ , ಬಾಲರೆ,
ವೇದವಿಹುದೀ ಸೊಬಗಿನುದಯಾ
ನಂದ ಕಡಲೋಳು!" ಎಂದು ಘೊಷಿಸಿತೊಂದು ಕಾಜಾಣ.

ಅತ್ತ ನೋಡಿರಿ, ಮೂಡವಿನ ಚೆ-
ಲ್ಲತ್ತ ಕುಂಕುಮ ರಾಗ ಬೋಗವ
ಸುತ್ತುತ್ಯತಹ ಮೋಡ ನಿಕರದಿ ತೊಳಗಿ, ಧಾರಿಣಿಯ
ಎತ್ತರದ ಗಿರಿ ಶಿಖರಗಳ ಬೆಳ-
ಗುತ್ತ, ರಜತೋದಕವ ಥಳ ಥಳಿ
ಸುತ್ತ ರಂಜಿಪನೆಂದು ಬುಲುಬುಲು ಪಾಡಿತ್ತುದಯದಲಿ.

"
ನಮಿಪೆ, ಹೇ ಪರಬೊಮ್ಮ, ನಿನ್ನಯ
ಪಾದಪದ್ಮಗಳೀಗೆ ! ವಿಶ್ವವ-
ನಾರರಿವರವ್ಯಕ್ತ ದೆಶೆಯಲಿ ? ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿಳಿದು
ಜಗದ ಸಂತೆಯ ನಡುವೆ ಸಿಡಿಲಿನ
ಕಂಠನಾದದಿ ಎಚ್ಚರಿಸು ಈ
ಮದ ಹೃದಯರ" ನೆಂದುದೈ ಕಾಮಳ್ಳಿ ತೋಟದಲಿ!

ಎಲ್ಲಿಯುಂ ಸಂತೋಷ ತುಂಬಿತು:
ಎಲ್ಲಿಯುಂ ಆನಂದ ಸಾಗರ=
ದಲೆಗಳೆದ್ದುವು: ಹಳ್ಳಿ ನಿರ್ಜರ ಲೋಕವಾಯ್ತು!
ವಿಹಗಮ ಮೃಗಗಳು ಗಿರಿಯು ತೊರೆಗಳು
ಹಸುರು ಹೂ ಗಿಡ ಬಳ್ಳಿ ಮರಗಳು
ನಲಿದವನಾನಂದದಲಿ ಸೊಬಗಿನ ಮಿತ್ರನುದಯಿಸಲು!
೧೯೨೪-೧೯೨೫

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಚಿಂತನಶೀಲತೆ- ಸೃಷ್ಟಿ, ದೇವರು, ಬದುಕಿನ ಗುರಿ, ಮಾಯೆ, ಲೀಲೆ, ಕಮ್ಯ ತತ್ವ- ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಮಾದರಿಗಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿರ್ದರ್ಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

“ಧರೆಯೊಳಾಡಲು ಬಂದ ಕುಸುಮಾಗಿಹೆ ನೀನು;
ಧರೆಯ ಸೊಬಗಿದೆ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದೊಳಗೆ,
ಮರೆತದನು ನೀನೇಕೆ ಹಂಬಲಿಸುತಿಹೆ, ಮನವೆ?
ಧರೆಯ ದುಃಖಗಳು ಕನಸೆಂದು ತಿಳಿಯೈ!”

“ಇಲ್ಲದ ಮಾಯೆಯ ತೋರ್ಪ ವಿರಾಟ,
ಎಲ್ಲವೂ , ಪರಮಾತ್ಮನೆ, ನಿನ್ನಾಟ!
ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲೆಂತೊ ಅಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರೇಮಗೀತೆಗಳಿವೆ.

“ಲಲಿತೆ, ನಿನ್ನ ಚೆಲುವ ನೋಡಿ
ಮುಗುದನಾದೆನಾಂ!
ನಳಿನ ಮುಖಿಯ, ನಳಿನ ನಯನೆ,
ಬಿದಿಯ ಕವಿತೆ ನೀಂ!”...

[1] Alien Harp. P. 26

[2] Alien Harp P.32

[3] Alien Harp. P. 31

[4] Alien Harp. P. 34

-51 (6)-

ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹಾಡು

“ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹೊತ್ತಾಯಿತೆ ಏಳಿ
ಕುಕ್ಕುಟಗಳು ಕೂಗುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ
ಮೋಡ ನಿಕರವನು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿ
ಮೂಡಣ ರವಿಯುದಯಿಸುವನು ನೋಡಿ!...
ಮೇದಿನಿಯಮ್ಮನು ಕರೆವಳು ಕೂಗಿ
ಅದರದಿಂ ತಾಯಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ....

ಅದ್ವೈತಿ

“ಈಶನಾಮ ಜಗದೀಶನಾಂ ಪರಮೇಶನಾಂ
ವಾಸುದೇವ ನಿವಾಸನಾಂ! ಓಂ ! ಓಂ! ಓಂ!

ಪುಣ್ಯ ಮೆನ್ನನೆತ್ತಲಿಲ್ಲ;
ಪಾಪವಮೆನ್ನನಿಳುಹಲಿಲ್ಲ.
ಪುಣ್ಯಪಾಪವೆರಡು ಎನ್ನ
ಮಾಯೆಯೊಳಗೆ ಐಕ್ಯವಾಗಿ
ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಮೀನಿನಂತೆ
ಪಥವ ಕಾಣದಳಲುತಿಹವು!... ಈಶನಾಂ!

ಮರಣಮೆನ್ನ ಸೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ
ಜನನಮೆನ್ನ ಕಳುಹಲಿಲ್ಲ
ಬ್ರಹ್ಮ ಧಮ್ನರೀವರೆನ್ನ
ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಯೆದುರು ನಿಲದೆ

ಅಂಜಿ ಬೆದರಿ ಶಿರವ ಬಾಗಿ
ಓಡುತಿಹರು ಕುರಿಗಳಂತೆ!... ಈಶನಾಂ!

ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಎನಗೆ
ಸೃಷ್ಟಿ ಲಯಗಳೊಂದುಮಿಲ್ಲ;
ಆದಿ ಇಲ್ಲ, ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲ,
ದುಃಖ ಸುಖಗಳೊಂದು ಇಲ್ಲ;
ಹಿಂದೆ ನಾನು ಬಾರಲಿಲ್ಲ
ಇಂದು ನಾನು ತೋರಲಿಲ್ಲ... ಈಶನಾಂ!

“ನಿನ್ನನಗಲಿರದಾರದೆನ್ನ ಮನವು;
ನಿನ್ನ ಮೈ ಮುಟ್ಟದಿರದೆನ್ನ ತನುವು!...”
“ಶರಣು ಶರಣು ತಾಯೆ
ಹೇ ತ್ರಿಭುವನ ಮಾಯೆ.
ಶರಣು ತಾಯೆ, ಭವನ ಮಾಯೆ, ನಾಂತಗೇಹೆ!”...

“ಕೈಬೀಸಿ ಕರೆವರು ಮಹಾತ್ಮರೆನ್ನನು;
ಹೋಗುವೆನಲ್ಲಿಗೆ ನೀವೆನ್ನ ಕೈಬಿಡಿ!...”

ನಮ್ಮೂರು ವಿಶ್ವವು ನಮ್ಮೂಟರಂಗವು
ಈ ಭೂಮಿ ಎಂಬುವದ ನಾನೆಂತು ಮರೆಯಲಿ ?
ನಮ್ಮೂರ ಸೇರುವೆನು : ನಿಮ್ಮೂಟ ಬೇಡವು;
ವಿಶ್ವಾತ್ಮನನು ನೀವೇಕಾಗಿ ತಡೆವಿರಿ?...

ಹೂದೋಟದಾಟವು ಇಂದಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತು;
ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆನೋ ಆ ಊರ ಸೇರುವೆನು.
ನೀವೇಕೆ ಕರೆವಿರಿ? ಗೋಳಾಟವನು ಬಿಡಿ!...”

ಈ ಕೆಳಗಿನದು ರವಿಂದ್ರರ ಒಂದು ಗೀತೆಯ ಭಾಷಾಂತರ, ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಭಾಷಾಂತರದಿಂದ, ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ದ್ವೀತಿಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಸಾದಿಗಳು
ದೂರವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಜೀವ ಬಟ್ಟಲ
ದಿವ್ಯ ಪಾನವು ನಿನಗೆ ಬೇಕೇ
ಎನ್ನ ಜೀವದ ಜೀವನೆ ?

ನಿನ್ನ ಸೃಟಿಯನೆನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ
ಳಿಂದ ನೋಳ್ಳುದು ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಯೆ,
ಎನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಕವಿವರ?

ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾನಂದ ಗೀತವ
ನನ್ನ ಕಿವಿಗಳ ಬಾಗಿಲೆಡೆಯಲಿ
ಮೆಲು ನಡೆಗಳಲಿ ನಿಂತು ಕೇಳ್ತುದು

ನಿನ್ನ ಹರುಷವೆ, ಕವಿವರ!
ನಿನ್ನ ಲೋಕವು ಎನ್ನ ಮನದಲಿ
ನಾದ ಕೋಟಿಯ ನೇಯುತ್ತಿರುವುದು;

ನಿನ್ನ ಸಂತಸವೇ ಅವುಗಳಿಗೆ
ಗಾನಶೀಲವನೀವುದು!
ನೀನು ನಿನ್ನನೆ ದಾನ ಮಾಡಿಹೆ

ಪ್ರೇಮದಿಂದಲಿ ಎನಗೆ, ದೇವನೆ!
ನೀನೆ ಸವಿಯುವೆ ನಿನ್ನ ಮಧುವನು
ಎನ್ನ ಪೊವೋಳು, ದೇವನೇ!

“ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಗಾನ ಧಾರೆ
ಪ್ರೇಮ ಮೋಡದಿಂದ ಸೋರೆ
ಜೀವ ಪುಷ್ಪವದನು ಹೀರಿ
ನಲಿಯುತ್ತಿಹುದು, ದೇವದೇವ!”

ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಯ ಎಂಟು ಪದ್ಯಗಳೂ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಯ ಪಲ್ಲವಿಯೂ ಇರುವ 'ಕವಿಗಳು' ಎಂಬ ಕವನದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಮರಳುರಯ್ಯಾನಾವು
ಮರುಳುತನವೇ ನಮ್ಮ ಲೀಲೆ || ಪಲ್ಲವಿ||

ಅರೆಯರಳಿದ ವರ ಕುಸುಮವು
ಹರಿಯುದಯದಿ ನಲಿಯುತ್ತಲಿರೆ,
ಮರೆತು ಮೈಯ ನೀಡಿ ಕೈಯ
ಹರಿಯೆ ಬಾರೊ ಎಂದು ಕರೆವ...

ಜನನ ಮರಣಗಳನು ನಗುತ,
ವಿನುತ ವಿಶ್ವಸುತರು ನಾವು,
ಜನನಿ ಎಮ್ಮೆ ವಿಶ್ವಮಾತೆ,
ಎನುತ ನಲಿವ ಸಮಹೃದಯರು...

ಆನಂದದಿ ವಿಶ್ವೇಶನ
ಸ್ವಾನುಭವದಿ ನಿರದೆ ಪಡೆದು
ಆನಂದವೇ ವಿಶ್ವೇಶನು
ಎನುತ ಕಾಲನೊಡನೆ ನಲಿವ...

ಕಾಲನೆಮಗೆ ಪರಮಗಳೆಯು:
ಲೀಲೆ ಎಮ್ಮ ಜೀವದೆಲರು.
ಬಾಲತನವೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು
ಕಾಲರಹಣಗೈದ ನಲಿವಖಿಮರಳುರಯ್ಯಾ...

ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಬ್ಯಾಲೆಡ್ (Ballad) ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ 'ವೀರಗೀತೆ' ಅಥವಾ 'ಲಾವಣಿ' ಗಳೆಂಬ ಕಥನ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಶಿವಾಜಿಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ , ತಾನಾಜಿ ಸಿಂಹಗಡವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಾಹಸದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಬರೆದು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿಯೆ. ತರುವಾಯ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆದೆ, ಆದರೆ ಕನ್ನಡದ್ದು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಭಾಷಾಂತರ ಎನ್ನಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಅನುವಾದವೇ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಈಗ ನನ್ನ 'ಕಥನ, ಕವನಗಳು' ಎಂಬ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ 'ತಾನಾಜಿ' ಎಂಬ ದೀರ್ಘ ಕವಿತೆ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾದದ್ದು. ಹಿಂದೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಬ್ಯಾಲೆಡ್ ಆಗಲಿ ಅದರ ಅನುವಾದವೇ ಎಂಬಂತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಲಾವಣಿಯಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕವಿಯ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ರಚನಾ ಕಾಲದ ಸ್ವರೂಪದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಎರಡನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಹೋಲಿಕೆಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಹೆಸರನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಕ್ಕೆ 'ಸಿಂಹಗಡ ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆ ಇದೆ ತಾರಿಖೂ ಹಾಕಿಲ್ಲ.;ಆದರೆ ಅವು ೧೯೨೫ನೆಯ ಇಸವಿಯ ರಚನೆಗಳೂ:

The broad bright moon up - rose in the east;

From the land and darkness field.

The milky white of the moon- lit night

Over mountain and forest spread.

Deep stillness brooded over the land

And softly below the breeze;

Not even a sound from the castle came.

All was steeped in perfect peace.

Five hundred mighty mavlees neared,

Led by Taannaajji brave,

The famous Lion's Fort and stood

And cast their glances grave.

Not a word they spoke, not a sound they made;

The very weapons held peace!

They were like actors in a dream

Where must be deep mysteries!

The signal waved Taanaaji Bod:

Three Hundred neared the wall.

Suryaaji with his two hundred men.

Remained to climb at their call.

II

The winter nights was shivering chill,

The walls were cold as ice;

And mute was nature ; every gust

Sent forth its wintry sighs.

Taanaaji took a ladder of twine.

And began his escape;

Deep and dangerous was its steep.

But on his way he made.

Each warrior bold shuddered with cold.

But not a face was sad;

In every heart Taanaaji burned,

So each was courage-clad!

Of death they did not think, but thought

Of fame and victory:

Each vied to carry the welcome news of success to Shivaaji.

With nimble hands and agile feet

High up Taanaaji sped.

At last he gained the topmost point.

Behold him toe the thread !

A smile of joy enlited the face

Of each mighty Mavalee;

Inspired they stood in act to see

the signal of Taanaaji.

III

But hark! a sentinel has spied

The secret escalade ;

Forward the moves! An arrow's Wizz!

Taanaaji shot him down!

A clank from the fallen watch- man's word

Did ripple thro the air.

The others heared that fatal sound!

Taanaaji heared their treads.

As one by one the Mavlees climbed,

The watch - men reeled and fell.

The arrow wizzed with lightning's speed;

The scabbards rang the death- knell.

The Rajput soldiers caught the sounds

And out to the field of battle

They rushed with weapons bright and sheen

Like brave yet frightened cattle.

Bravely the Mavlees fell on them.

Full fierce the battle grew;

Many a man they slew!

Many A Rajput faught and died,

Many were hurled from the fort;

Like Death Taanaaji killed and rushed,

To him it was but a sport!

Tho' little was the Mavlee band
Full bravely did they fight:
The defenders of the famous fort
Retreated before their might.

Suryaaji with his two hundred men
Did hear the route of the fight;
His spirit burned, he could not control,
He yearned to behold the fight.
"UP! Up, brave men!" he said and soared
"Up ere the feast be 'o'er!"
The warriors rushed to the swinging thread
And yelled a jovial roar!

IV

"Fight on, brave souls, Shivaaji's men
Fight, on ye mountaineers brave,
Shiva is with ye, Men, take heart,
And cry "Hara Mahaadev!"
Thus crying Taanaaji onward sped,
His sword like lightning flashed :
The dying groaned, the wounded fell:
The angry weapons clashed!

UP and down the warriors rushed
And to and fro they leapt:
Chaotic grew the clanking din
Of many a sword adept.
Taanaaji was the battle's soul,

Both might and inspiration:
In him lived every mavalee,
He was their aspiration !

Out of the thickening field emerged
Like the dazzling rising sun
Udayabanu, the Rajput brave,

Who many a battle had won.
Full stalwart, stout and brave was he
And in skill unsurpassed;
Him did Taanaaji brave confront
As claim and unabashed!

Behold! they fight, the might men;
See, how their scimeters flash!
See how they leap and how they sweep!
And hark; their targets clash!
That fatal thrust! That nimble bound!
Alas! That streaming wound!
Udaya strikes; Taanaajis shield!
Burst with splintering sound !

Back Taanaji leapt; his sinew arm
Supplied his mightier shield !
Uday's thrust ! Taanaaji's lunge!
Both captains kiss the field!
Back! Back did Mavaleers recoil:
But heard Suryaaji's cry;
It echoed loudly from every heart
And filled the moon-lit sky!

"Wore to the coward who for his life
Betrays the captain dead:
Ye shall not run! Yet must not run:
Behold I burn the thread:
Fight and live or leap and die:
Ye shall have fame or shame!"
So saying brave Suryaaji seared
The swinging thread with a flame!

The Mavlees heard their captains' Call,
Their failing hearts turned brave!
Forward they rushed with clank and cry
" Hara! Hara! Mahadev!"

The distant mountains caught the sound

And yelled "Hara Mahadev!"

The silent night was reverberant

With " Hara Mahadev!"

"Hara Mahaadev ! Hara Mahaadev!"

Struck terror to the foe;

Mad and inspired the Mavlees fought.

The Rajput retreated slow.

A fatal tremor passed thro' their veins,

They shuddered, turned and flew!

Some from the ramparts slipped and died,

And some were chained ere they knew!

"Set fire to the huts! "Suryaaji said:

The mighty flames out- blazed!

ON rayaghar fort shivaaji stood

And at these flames he gazed.

He did not hear "Hara Mahaadev!"

And knew not Taanaaji's death:

Nor heard the din, but saw the light

And gasped a hopeful breath!

At morn messengers came and said

Less with joy, more with woe

"Lord, we have won, but Taanaaji died"

Shiva bent his kingly brow,

He mighty heart gave way to tears:

Said he in mournful tone:

" The Lion's Fort is captured, true!

But oh the lion is gone !"

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳ ಸವ್ಯ ಸಾಚಿತ್ತದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ರಚಿತವಾಗಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಛಾಯಾನುವಾದದಂತಿರುವ "ಸಿಂಹಗಡ"ದಲ್ಲಿ ಎಂಟೆಂಟು ಪಂಕ್ತಿಯ ಇಪ್ಪತ್ತು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಪ್ರಾಸಪೀಡೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆದಿದೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ ಕವನದಂತಿಲ್ಲದೆ!

ಸಿಂಹಗಡ

೧.

ಮೂಡಣ ದೆಸೆಯೊಳು ಹಿಮಕರ ಮೂಡಿದ-
ನೋಡಿತ್ತು ತಿಮಿರವು ಧರೆಯಿಂದ;
ಹಿಮಕರ ರಾಜಿತ ಧತ್ರಿಯ ವೈಭವ
ನಲಿದುದು ಕಾನನ ಗಿರಿಗಳಲಿ,
ಭೀಕರ ಮೌನತೆಯಲ್ಲಿಯು! ಬೀಸಿತು
ಮಂದಾನಿಲ ತಾ ಮುಲು ಮೆಲನೆ;
ದುರ್ಗದೊಳಾಲಿಸೆ ರವವೊಂದಿಲ್ಲವು,
ರಾತ್ರಿಯು ನಲಿದುದು ಶಾಂತಿಯಲಿ.

೨.

ಐನೂರತಿಬಲ ಮಾವಳಿ ಸೈನ್ಯವು
ಸಿಂಹಗಡದ ಮೈದಾನದಲಿ
ತಾನಾಜಿಂಬುವ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯ
ಹಿಂಬಾಲಿಸುದುದು ಉಲ್ಲಸದಿ.
ಬಂದರು; ಮಾತಾಡರು! ರವ ಮಾಡರು!
ಮಾನವನಾಂತುವು ಕೈದುಗಳೆ!
ಪರಮ ರಹಸ್ಯದ ಕನಸೊಳು ತೋರುವ
ಮಾಯಾವಿಗಳೊ ? ಮರಾರೆಯರೊ?

೩.

ಶೈಶಿರ ನಿಶೆ ತಾ ಶೀತಳವಾದುದು,
ಹಿಮದಂತಾದುವು ಪೌಳಿಗಳು;
ನೀರವಮಾದುದು ಪ್ರಕೃತಿಯು; ಗಾಳಿಯು
ಚಳಿಯನೆ ಸೂಸಿತು ಬಿಸುಸುಯ್ಯು-
ನೂಲೇಣಿಯ ಹಿಡಿಯುತ್ತ ಕರದೋಳು ತಾ-
ನಾಜಿಯು ಕೋಟೆಯನೇರಿದನು.
ಕಡಿದಾಗಿದ್ದುವು ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳ-
ಳಾದರು ಧೈರ್ಯದೊಳಡರಿದನು.

೪.

ಮಾವಳಿಗಳು ಕಂಪಿಸಿದರು ಚಳಿಯಲಿ;
ವದನವು ತೊರಿತು ಧೀರತೆಯ.
ಹೃದಯದೊಳುರಿರುವು ಧೈರ್ಯಸ್ಥೈರಗಳ-
ಳೆಲ್ಲರೊಳಿದ್ದನು ತಾನಾಜಿ!
ಮೃತ್ಯುವ ಮನದಿಂ ಗರ್ವದಿಯೊದೆದರು,
ನೆರೆ ನೆನೆದರು ಜಯವನಿತೆಯನು;

ವಿಜಯ ಸುವಾರ್ತೆಯ ತಿಳಿಸೆ ಶಿವಾಜಿಗೆ
ಮಾವಳಿಗಳು ಮೇಲಾಡಿದರು.

೫.

ಕರಲಾಘವದಿಂ ಪದ ಚಮತ್ಕೃತಿಯಿಂ-
ದಡರಿದನಾಗಲೆ ತಾನಾಜಿ.
ಕಡೆಯಲಿ ಉನ್ನತ ಪೌಳಿಯ ದಾಂಟುತ
ಬಿಗಿದನು ಆ ನೂಲೇಣಿಯನು.
ಸಂತೋಷವು ಮಾಳಿಗಳ ವದನವ
ಬೆಳಗಿತು, ಹೃದಯವ ತುಂಬಿಸಿತು:
ತಾನಾಜಿಯ ಕೈಸನ್ನೆಯ ಕಾಯುತ
ನಿಂತು ಭಟರಾವೇಶದಲಿ.

೬.

ಏಣಿಯನೇರಲು ಕುರುಹನು ತೋರಲು
ಮುನ್ನೂರುನುಪಮ ಸೈನಿಕರು
ಕೋಟೆಯನೇರಿದರುಳಿದವರೆಲ್ಲರ
ನಾಯಕನಾದನು ಸೂರ್ಯಾಜಿ.
ಸಮಯಕ್ಕೊದಗಲು ಇನ್ನೂರಾಳೆಳು
ಹಿಂದೆಯೆ ನಿಂತರು ಮೌನದಲಿ.
ಅದೂ ಪಹರಿಯು ಕಂಡನು! ಹಾ! ಕಂಡನು
ಹಲ್ಲಾ ಹತ್ತುವ ಸೈನಿಕರ!

೭.

ಕಂಡನು; ಮುಂದಡಿಯಿಟ್ಟನು: ಹಾ! ತಾ-
ನಾಜಿಯ ಬಾಣದಿ ಉರುಳಿದನು;
ಉರುಳಿದ ಪಹರಿಯು ಸೊಂಟದ ಖಡುಗವು
ಖಣಿಖಣಿಲೆಂದುದು ಒರೆಯೊಳಗೆ.

ಉಳಿದಾ ಪ್ರಹರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನುಗ್ಗಿದ-
ರೆಲ್ಲರು ಬಿದ್ದರು ಮೃತರಾಗಿ.
ತಾನಾಜಿಯ ಶರ ಕೊಂದುದು! ತಿಂದುದು!
ಮಾವಳಿಗಳು ಮೇಲೇರಿದರು!

೮.

ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸೈನಿಕರಿಂದನಾಲಿಸಿ, ರಣ-
ರಂಗಕೆ ಧರಿಸುತ ಶಸ್ತ್ರಗಳ,
ಜಯಜಯವೆನ್ನುತ ಝಳಪಿಸಿ ಖಡ್ಗವ
ಮಾವಳಿಗಳನಾವರಿಸಿದರು.
ಧೈರ್ಯದಿ ಹೊಡೆದರು, ಶೌರ್ಯದಿ ಕಡಿದರು
ಮಾವಳಿ ಭಟರಾವೇಶದಲಿ:
ರಿಪುಗಳ ಪಂಜುಗಳೆಸೆಯಲು, ಸಿಗಿದರು:
ಭೀಕರಮಾದುದು ರಣರಂಗ!

೯.

ರಜಪೂತರು ಕಡಿದಾಡುತ ಮಡಿದರು,
ಕೆಲವರನೆಸೆದರು ಕಂದಕಕೆ:
ಕಾಲಾಂತಕನಂದದಿ ತಾಜಾಜಿಯು
ಕೊಂದನು ಲೀಲೆಯೊಳರಿಭಟರ.
ಕಿರಿದಾದರು ಮಾವಳಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು
ಧೈರ್ಯದಿ ಶೌರ್ಯದಿ ಕಾದಿದರು;
ಸರಿದರು ಹಿಂದಕೆ ನಿಲಲಾರದೆ ರಜ-
ಪೂತರು, ಕೋಟೆಯ ರಕ್ಷಕರು.

೧೦.

ಇನ್ನೂರನುಚರರಧಿಪತಿ ಸೂರಿಯ-
ನಾಲಿಸಿದನು ರಣ ಸಂದಣಿಯ;
ಹೃದಯದೊಳುರಿಯಿತು ರಣದಾವೇಶವು,
ಕದನವ ಕೂಡಲು ಹಲುಬಿದನು:
“ಏಳಿರಿ, ವೀರರೆ, ರಣದೌತಣಕೆ”
ಎನ್ನತಲೇರಿದನೇಣಿಯನು;
ಯೋಧರು ಮುಂಬರಿದೇಣಿಯ ನಡುರುತ
ಜಯ ಹಾಕಾರವ ಮಾಡಿದರು!

೧೧.

“ಕಾದಿರಿ, ವೀರರೆ ! ರಾಜ ಶಿವಾಜಿಯ

ನೆಚ್ಚಿನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಘಟಿಗಳೆ!
ಶಿವನಿಹನೆಮ್ಮೊಳು! ಧೈರ್ಯವ ತಾಳಿರಿ!
ಕೂಗಿರಿ" ಹರ ಮಹದೇವ್" ಎನುತ!
ಈ ಪರಿ ದನಿಗೈದನು ತಾನಾಜಿಯು
ಮುಂಬರಿದಸಿಯನು ಝಳಪಿಸುತ;
ಸಾಯುವರೊರಲಿದರುಳಿದವರಳಿದರು
ಖಣಿಖಿರಿಲೆಂದುವು ಕೈದುಗಳು.

೧೨.

ಹಿಂದಕೆ ಮುಂದಕೆ ಯೋಧರು ನುಗ್ಗಿದ-
ರಿರಿದರು ಹಾಯ್ದುರು ಯುಕುತಿಯಲಿ!
ಪ್ರಳಯ ಭಯಂಕರಮಾದುದು ಧೀರರ
ಘೋರ ಕಠಾರಿಯ ತಾಡನವುಂ
ತಾನಾಜಿಯೆ ರಣರಂಗದ ಜೀವವು
ಧೈರ್ಯವು ಬಲವಾವೇಶಗಳು !
ತಾನಾಜಿಯೆ ಮಾವಳಿಗಳ ಹೃದಯವು

ಸಂತಸಮುಲ್ಲಸ ಕೀರ್ತಿಗಳು!

೧೩.

ನುಗ್ಗುವ ಸುಭಟರ ಮಧ್ಯದಿ, ಉದಯಿಪ
ಉಗ್ರ ದಿನೇಶನ ಕಾಂತಿಯನು
ಹೋಲುವ ಕದನ ಭಯಂಕರ ಬಂದನು
ಧೀರನು ವೀರ ಉದಯಭಾನು!
ಭೀಮಾಕಾರನು ದೋರ್ಬಲಶಾಲಿಯು
ಕದನದೊಳನುಪಮ ಕೇಸರಿಯು.
ಬೆದರೆದೆ, ಹಿಂಝುರಿಯದೆ ತಾನಾಜಿಯು
ಧೈರ್ಯದಾಳಾತನಿಗಿದಿರಾದ!

೧೪.

ನೋಡಿರಿ! ನೋಡಿರಿ: ವೀರರ ಕದನವ!
ನೋಡಿರಿ ಥಳಿಸುವ ಖಡುಗಗಳ!
ಸಾಹಸ ಲಳಿ ಲಾಘವಗಳ ! ಕೇಳಿರಿ
ಖಣಿ ಖಿಣಿಲೆನ್ನುವ ಥಾಲುಗಳ!
ಬಿಂಕದೊಳಿರಿವರು! ಸಾಧಿಸಿ ತಿವಿವರು!
ಹರಿದುದು ಶೋಣಿತ ವಾಹಿನಿಯು!

ಉದಯನು ತಿವಿಯಲು ಅರಿಯ ಗುರಾಣಿಯು
ರಳ ರಳವೆಂದುದು ಚೂರಾಗಿ

೧೫.

ಹಿಂದಕೆ ಚಿಮ್ಮಿದನಾ ತಾನಾಜಿಯು
ಬಾಹು ಗುರಾಣಿಯನೊದಗಿಸಿತು!
ಈವರು ತಿವಿದರು, ನೆಗೆದರು, ಹಾಯ್ದರು!
ಮಡಿದರು ನೆನೆಯತಲೀಶ್ವರನ!
ಹಿಂದಕೆ ಹಿಂದಕೆ ಮಾವಳಿ ಸೈನ್ಯವು
ಸರಿದುದು; ಕರೆದನು ಸೂರ್ಯಾಜಿ:
ಎಲ್ಲರೊಳದು ದನಿಯಾಗುಗ ತುಂಬಿತು
ಹಿಮಕರ ಶೋಭಿತ ಗಗನವನು!

೧೬.

“ಭಿ! ಸುಡು! ಭೀತಿಯೊಲೋಡುವ ಹೇಡಿಯೆ!
ಸ್ವಾಮಿಯನಗಲುವ ಪಾತಕಿಯೆ!
ಹಿಂಜರಿದುಳಿವುದೇ ? ಭೀ: ಸುಡು ಬಾಳನು!
ನೋಡಿರಿ ಖಂಡಪೆನೇಣಿಯನು!
ಕಾದುತಲುಳಿಯಿರಿ ಯಾ ನೆಗೆದಳಿಯಿರಿ,
ಕೀರ್ತಿಯು ಬರಲೇಕಪತ್ತೀರಿ?”
ಈ ಪರಿ ನುಡಿಯುತಲಾ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು
ತುಂಡಿಸಿದನು ನೂಲೇಣಿಯನು!

೧೭.

ಧೈರ್ಯವನಾಂತರು ಮಾವಳಿ ಪಟುಭಟ-
ಲಿಸಲಾ ವೀರೋಕ್ತಿಗಳು:
“ಹರ ಮಹದೇವ್! ಹರ ಮದೇವ್!”
ಎನ್ನುತ ಸಾಗಿದರುರುಬೆಯಲಿ:
ದೂರದ ಗಿರಿ ಕಾನನಗಳ ಮೊರೆದುವು
“ಹರ ಹರ ” ಎಂದೆನುತ;
ನೀರವರ ನಿಶೇ ತಾ ಮರುದನಿಗೈದಿತು
ಹರ ಮಹದೇವ್ ದೇವೆನುತ.

೧೮.

“ಹರ ಮಹದೇವ್ ! ಹರ ಮಹದೇವ್!”
ಜಯರವ ರಿಪುಗಳ ಬೆದರಿಸಿತು;
ಕಾದಿರಾವೇಶದಿ ಮಾವಳಿಗಳು

ರಜಪೂತರ ಬಲ ಕ್ಷೀಣಿಸಿತು.
ಭಯದ ಕಾಯವು ಕಂಪಿಸಲರಿಗಳು
ನಡುಗುತಲೆಡವುತಲೊಡಿದರು;
ಕೆಲವರು ಪೌಳಿಯ ನೆಗೆಯುತಲಳಿದರು,
ಕೈದಿಗಳಾದರು ಉಳಿದವರು.

೧೯.

“ಗುಡಿಗಳ ದಹಿಸಿರಿ!” ಎಂದನು ಸೂರಿಯ;
ವಕ್ಷಿಯು ಭುಗಿಲೆಂದಡರಿದುದು!
ರಾಯಗಡದೊಳು ಶಿವಾಜಿಯು ನಿಂತೀ
ಜ್ವಾಲೆಯ ಕಂಡನು ವಿಸ್ಮಯದಿ;
ಹರ ಹರ ಮಹದೇವೆಂಬುದ ಕೇಳದೆ,
ಅರಿಯದೆ ಗೆಳೆಯನ ಮರಣವನು,
ಕೈದುಗಳಾರ್ಭಟವನು ಆಲೈಸದೆ
ನೋಡುತ ಹರುಷದಿ ಬಿಸುಸಯ್ತು!

೨೦.

ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲಾ ದೂತರು ಬಂದರು,
ತಂದರು ಮರಣದ ವಾರ್ತೆಯನು,
“ಹೇ ಶಿವಭೂಷನೆ ದುರ್ಗವು ಕೈವಶ-
ವಾದುದು; ಮಡಿದನು ತಾನಾಜಿ!”
ಶೋಕವನರಿಯದ ಶಿವರಾಯನು ತಾ
ಕಂಬನಿಗರೆಯುತಲಿಂದತೆಂದ:
“ಸಿಂಹದ ಗುಹೆ ಕೈವಶವಾದುದು ಹಾ
ಸಿಂಹವೇ ಹೋದೆಯ, ಹೇ ಗೆಳೆಯ!”

೧೯೨೪-೨೫ರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ.ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಬರೆದ ಕೆಲವು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಕವಿಯ ಚಿಂತನ ಭಾವನಗಳು, ಆಶೆ ಅದರ್ಶಗಳ, ಹೋರಾಟ ಜಯಾಪಜಯಗಳ ಅರಿವು ಮಿತ್ರ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಸಂತೋಷದ ವಿಷಯಗಳಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವುಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

The Midday Sky

Like the light from a mother's loving eye
Gleams peacefully the October sky.
The thin white clouds that slowly sail
Suggest a Being within the veil.
O Heart, what secret flowery chain

Unknown to mind that tries invain
 To know eluding mysteries
 Binds the too yonder dreamy skies?
 Is it the sky, or but the gleam
 Of some dim joy- encircled dream?
 The speak- like eagles soaring high
 Do tantalize the poetic eye:
 Some hazy memories they bring
 From far- off lands where I did sing
 Suck kindred songs to some sweet heart
 Ere we reluctant did depart;
 Fond memories of a lyric sung?
 Sad symphonies of a death- knell rung!

24-10-1925.

ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ನಾನು ಕಾಯಿಲೆಬಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಮುನ್ನವೇ, ನನ್ನ ಕವಿ ಜೀವನ ಪ್ರಫುಲ್ಲವಾಗಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಸತ್ತುಹೋಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆಯೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಗೆ ನನ್ನ ಚೇತನ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ನಿರ್ಭಯ ತತ್ವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೃದಯಿಸಿದ್ದ ನನಗೆ ಸಾವಿನ ಭೀತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾವು ಎನ್ನುವುದೇ ಸುಳ್ಳು, ಅದೊಂದು ನಿಷೇದಾತ್ಮಕವಾದ ಭಾವನೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಏನೂ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನ ಜೀವ ಮನಗಂಡಿತ್ತು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೂ ಆ ಭಾವನೆಗೆ ತನ್ನ ಅಮೃತವನ್ನು ಸಿಂಚಿಸಿತ್ತು. ಸಾವು ಎನ್ನುವುದು ದೇಹತ್ಯಾಗವೇ ಹೊರತು ಸೊನ್ನೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಅಸಂದಿಗ್ಧತವಾಗಿತ್ತು. ಮೃತ್ಯುವನ್ನೂ ನುಂಗಿ ನೋಣೆಯವ ಅದ್ವೈತ ಕೆಚ್ಚೂ ನನ್ನಾತ್ಮದ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತ್ತು. 'Death'[1] (ಮೃತ್ಯು) ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ ಆ ಧೀರ ನಿಲುವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ರೀತಿ ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ.

೭-೨-೧೯೧೫ ಮತ್ತು ೧೯-೧೧-೧೯೧೪ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಎರಡು ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳಿವೆ. 'Ambition'[2] (ಮಹಾತ್ಮಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಅಥವಾ ಕೀರ್ತಿಶನಿ ಎಂದರೂ ಎನ್ನಬಹುದು). 'Tagore'[3] (ರವೀಂದ್ರನಾಥರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅಂದು ಕವಿಗಿದ್ದ ಮಹೋನ್ನತ ಭವನೆ ಮತ್ತು ಮಹಾಗೌರವಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ)

ಕತ್ತಲಾಗಿ, ಬೀದಿಯ ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗಿ, ಗೋಲಾಕಾರದ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಿಷಾದಭಾಗಿನ ಮಹಾ ಉದ್ಯಾನದ ನಡುವೆ ಹಾದು ಹೋಗುವ ಮಿರ್ಜಾರಸ್ತೆ ಒಂದು ಮಾಯಾಮೋಹಕ ದೃಶ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಅಂದು ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದು ಅದು ಬಿಂ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ನಿರ್ಜನವೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಇಂದಿನಂತೆ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಜನಸಂದಣಿಯಿಂದಲೂ ಅತಿವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ತಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೋಟಾರುವಾಹನಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ ಕಿವಿ ಗಡಚಿಕ್ಕುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಸೌಂಧರ್ಯ ವಿದ್ವಂಸಕವಾಗಿ.

ಸರ್ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಮುಂಬರಿದು ಈ ರಸ್ತೆಯ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದರೆ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಮೂರು ಫರ್ಲಾಂಗು ನೇರವಾಗಿರುವ ಟಾರು ರಸ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಇಕ್ಕೆಲದ ದೀಪದಕಂಭಗಳಿಂದ ಬಿದ್ದ ಬೆಳಕು ಕಂಭ ಕಂಭಗಳ ನಡುವೆಯಿರುವ ಕಪ್ಪು ನೆಳಲೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಏರುತ್ತಿರುವ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ರಸ್ತೆಯನ್ನೇ ಕುರಿತು ಇಂತಹ ರಾತ್ರಿಯ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಸೀಸಪದ್ಯ ರಚಿತವಾದದ್ದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ 'ಜ್ಯೋತಿಕೃತ ಚಿತ್ರ ಸೋಪಾನ' ಪಂಕ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದ ಸೀಸ ಪದ್ಯ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಸಾನೆಟ್ಟಿನ ಮುಂದೆ, ಕುದುರೆಯ

ಮುಂದೆ ಹೇಸರಗತ್ತೆಯಂತೆ ತೋರಬಹುದಾದರೂ, ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಭಾಷೆ ಅಡಿಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ತಯಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹೇಗಿತ್ತು ಎಂಬುವುದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿ ಎಂದೆ ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ:

ಮಿರ್ಜಾ ರಸ್ತೆಯ ನೋಟ

(ಸಾಯಂಕಾಲ ಏಳು ಗಂಟೆ)

ಅರ್ಹ ! ನೋಡಲತಿ ರಮ್ಯಮಾಗಿರ್ಪುದೀ ನೋಟ

ಸೌಂಧರ್ಯ ಶ್ರೀದೇವಿಯಾಲಯದ ತೆರದಿ!

ಪರಬೊಮ್ಮ ಕವಿತೆಗಿದು ಶೃಂಗಾರದುದ್ಯಾನ

ಲಾವಣ್ಯದರಸಂಗೆ ಇದು ನಾಟ್ಯರಂಗ!

ನಳನಳಿಪ ಪಸುರಾದ ವೃಕ್ಷಗಳೆ ತೋರಣಂ,

ಥಳಿಪ ವಿದ್ಯುಜ್ವಾಲೆಗಳೆ ಪವಳ ಮಾಲೆ;

ಭೂದೇವಿಸೌಂಧರ್ಯ ಶ್ರೀಯೊಡನೆ ಬರುವಳೀ

ಜ್ಯೋತಿ ಕೃತ ಚಿತ್ರ ಸೋಪಾನಗಳನಿಳಿದು!

ವೈಕುಂಠಕಿಯಳಾದೀ ಪರಮ ಭೂದೇವಿಯಂ

ಪ್ರೇಮದಿಂ ಕರೆದೊಯ್ಯಲೆಂದು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಂ

ಸಂಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಾನೇ ವಿರಚಿಸಿದ ದೇವಮಾರ್ಗಂ

ಅಹಹ ಇದು ಮಹಿಶೂರ ವೈಭವದ ದಿವ್ಯ ನೋಟಂ!

೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಂದೇಹ, ಅಬೀಪ್ಸೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ತಾತ್ವಿಕ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಾವಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ನನ್ನ ಚೇತನ ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕಡೆಗೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ ಆ ರಚನೆಗಳು. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗದಷ್ಟು ಭಾವದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಭಾಷಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಸಿ ಹಸಿಯಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತುಸುಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಮೇಲುಮಟ್ಟದವೆಂದು ತೋರುವ ಕೆಲವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ದೇವನಂ ಕಂಡಿಹೆಯ ನೀನೆಂದು ಕೇಳುವರು

ಏನ ಹೇಳಲಿ ನಾನು, ದೇವದೇವ?

ಕಂಡಿಹೆನುಎಂದುಸುರೆ ಖಂಡಿಪರು ತರ್ಕದಿಂ,

ಕಂಡಿಲ್ಲವೆನಲೆನಗೆ ಮನಬಾರದು.

ಜಗದೀಶ ತಾನಾವ ರೂಪದೊಳು ನೆಲಸಿಹನು

ಎಂದೆನ್ನ ಮಾನವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವರು;

ಯಾವ ರೂಪಂಗಳನು ಧರಿಸಿರುವೆ ನೀನೆಂದು,

ಜಗದಾದಿ ಕಾರಣನೆ, ನಾನು ಸುರಲಿ?

ಇಹನೆಂದು ನಾನುಸುರೆ ತೋರೆಂದು ಹೇಳುವರು;

ಅಹಹ ನೀನಿರುವ ತಾವನು ಬಲ್ಲರೇ?

ಮಹಿಮೆಯಿಂದಡಗಿಹನು ಗಿರಿ ತರು ಸಮೂಹದಲಿ
ಏಂದುಸುರೆ ನಂಬರೈ ಧರೆಯ ಜನರು.

ಏನು ಮಾಡಲಿ, ದೇವ? ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ನಿನ್ನ?
ದೀನನಾಗಿಹ ನಾನು ಬಲ್ಲನೆನಲೇ?
ತೋರುತಿಹೆ ನೀನೆನಗೆ ಸಕಲ ಸೌಂಧರ್ಯದಲಿ;
ತೋರುನವನೆನಗೆನಲು ಮನಬಾರದು.

ರವಿಯುದಯ ಕಾಂತಿಯಲಿ ತಳತಳಿಪ ಸುತರಂಗ
ಲೀಲೆಯಿಂ ನಲಿವ ಪದ್ಮಾಕರದೊಳು,
ವೊಗಳಿಂ ತುಂಬಿ ನೆರೆ ನಳನಳಿಪ ತರುಗಳೋಳು,
ರಾಜಿಸುವ ನೀಲದೊಳು ತೋರುತಿರುವೆ!

ಬಲ್ಲವರೆ ? ನಿನ್ನಡಿಯನರಸುವರು ತರ್ಕದಿಂ !
ಮೆಲ್ಲದೆಯೆ ಮಧುರರುಚಿಯನರಿಯಬಹುದೆ?
ಎಲ್ಲಿರುವೆ ಎಂತಿರುವೆ ಎಂಬುವುದನು ನಾನರಿಯೆ,
ಬಲ್ಲೆ ನಾನೆಲ್ಲಿಯು ನೀನಿರುವುದ!

ಬಂದೆನ್ನ ಸೇರು

ಕಿತ್ತಳೆಯ ಹಸುರು ಹಳದಿಯಾಗುವ ತೆರದಿ
ಬತ್ತದಾ ಸಸಿಯು ಬಣ್ಣ ತಿರುಗುವ ತೆರದಿ
ಕತ್ತಲೆಯು ಪರಿದೋಡಿ ರವಿ ಬರುವ ತೆರದಿ
ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ನೀನು ಬಂದೆನ್ನ ಸೇರು!

ತರುಗಳೊಳು ಪಸುರೆಲೆಯು ಪಣ್ಣಾಗುವಂತೆ
ಬಿರಿಮುಗುಳು ತಾನರಳಿ ಪೂವಾಗುವಂತೆ
ಪೆರೆಕಾಂತಿ ದಿನದಿನವು ತಾಂ ಪೆರ್ಚುವಂತೆ
ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನೀನು ಬಂದೆನ್ನ ಸೇರು!

ಕೋಕಿಕೆಯ ಕೂಗು ಧರೆಯ ತುಂಬುವ ತೆರದಿ
ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳು ಹೂ ಬಿಡುವ ತೆರದಿ
ನಾಕಬಂಧಿ ಧರೆಯ ಚುಂಬಿಸುವ ತೆರದಿ
ಲೋಕರಕ್ಷಕ ನೀನು ಬಂದೆನ್ನ ಸೇರು!

ಮಳೆ ಬಂದು ಗಿರಿಗಳಲಿ ತೊರೆಯಾಗುವಂತೆ
ಜಲ ಹರಿದು ತೊರೆಗಳಲಿ ನದಿಯಾಗುವಂತೆ

ಹೊಳೆ ಹರಿದು ತಾನು ವಾರಿಧಿಯ ಹೋಗುವಂತೆ
ಪ್ರಳಯಕರ್ತನೇ ನಿನ್ನನೆನ್ನಾತ್ಮ ಹೋಗಲಿ.

ಕಡಲ ಜೀವನಂ ಮೇಘವಾಗುವ ತೆರದಿ
ಗುಡುಗಿ ಆ ಮೇಘಗಳು ಮಳೆಗರೆವ ತೆರದಿ
ಸಿಡಿಲೆರಗಿ ಸರಿ ಸುರಿದು ಧರೆ ತಣಿವ ತೆರದಿ
ವೊಡವೀಶ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾ ಬಂದು ನಲಿವೆ!
೭-೧-೧೯೨೫

೧೪-೪-೧೯೨೫ರ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಸಾನೆಟ್ಟು 'ದೀಪಾವಳಿಯ ಸಂಜೆ' ನಾನು ಬೇಸಗೆಯ ರಜಾದಲ್ಲಿ ಉರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಬರೆದದ್ದು, ದಿನವೆಲ್ಲವೂ ಸಂಭ್ರಮದ ಹಬ್ಬ ದೀಪಾವಳಿ. ಸಂಜೆ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲಂತೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತೋಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಯ ಬಳಿಯು ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿಯೂ "ದೀಪ ದೀಪ ದೀಪೋಳ್ಳಿ! ಎಂದು ಕೇಕೇ ಹಾಕಿ ದಿವ್ಯುಡುಕುತ್ತಾ, ಪುಂಡಿ ವಾಟೆ ಬಿದಿರುಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಕಡ್ಡಿ ಕೋಲುಗಳ ತುದಿಯ ಎಣ್ಣೆ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಉರಿಸುತ್ತಾ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುತ್ತಾ ದೊಂದಿಗಳನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಾ, ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಸ್ವರ್ಗಗೊಳಿಸುವ ದೃಶ್ಯ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾನೆಟ್ಟು ನನ್ನ ಅಂದಿನ ಪ್ರಯೋಗದ ರೀತಿಯದ್ದಾಗಿದೆ. ತರುವಾಯದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ರಚಿಸಿದ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರೀತಿಯದ್ದಲ್ಲ. ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದದ್ದು.

[1] Alien Harp PP44

[2] Alien Harp PP-22

[3] Alien Harp. PP-86.

-51 (8)-

ದೀಪಾವಳಿಯ ಸಂಜೆ

ರಂಜಿಪುದು, ರಂಜಿಪುದು ದೀಪಾವಳಿಯ ಸಂಜೆ!
ಕಂಜಸಖನಸ್ತಮಯನಾದನೀ ಧಾರಿಣಿಯ-
ನಂಜಿಸುವ ಕಾರಿರುಳು ಮುಗುಗಿದುದು: ತಳತಳಿಪ
ವೊಂಜುಗಳು ಮರೆಯುತಿವೆ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೊಬಗಿನಿಂ!

ಎಲ್ಲಿಯುಂ ಕೇಳುತಿವೆ ಹಬ್ಬದಾ ಕೂಗುಗಳು;
ಎಲ್ಲಿಯುಂ ತೋರುತಿವೆ ಸಂತಸದ ದೀಪಗಳು;
ಸಲ್ಲಲಿತ ಧರೆಯು ಸುರುಪುರವಾಗಿ ಮರೆಯುತಿದೆ:
ಉಲ್ಲಸದಿ ನರರೆಲ್ಲ ಸುರರಾಗಿ ತೋರುವರು!

ರಮಣೀಯವಾದ ಈ ಉತ್ಸವಂ ಕವಿವರಂ-
ಗಮರತ್ನದಾನಂ, ಶರಧಿಯನೆ ತೋರ್ಪುದೈ!
ವಿಮಲ ದೀಪಾವಳಿಯ , ವೈಭವದ ಹಾವಳಿಯೆ,
ಆನಂದದರಾಮದಾ ಗಿಳಿಯೆ, ಮಂಗಳಂ!

ಏನೆಂದು ಬಣ್ಣಿಪೆನು ನಿನ್ನ ಸಂತೋಷವಂ?
ಮಾನವರ ಜೀವಕೆ ನೀನೇ ಸಂಜೀವನಂ!
೧೪-೪-೧೯೨೫

ಅದೇ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ೧೬-೪-೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಈ ಕವನ ಒಂದು ತೆರನಾದ ವಚನಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಬರೆದಂತಿದೆ, ಉಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಗಿಲೆಗೆ,

ಆರನನೀ ಪರಿ ಕರಿಯುತ್ತಿರುವೆ, ಕೋಗಿಲೆ?
ಅರಳಿ ಮೆರೆವ ಅರಳಿಮರದ
ಮರೆಯುಳವಿತು ರಮಣಿಯಂತೆ
ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ
ಅರನೀ ಪರಿ ಕರಿಯುತ್ತಿರುವೆ ಕೋಗಿಲೆ?

ನದಿಯ ಮರಳ ದಡದೋಳಾಡಿ
ನದಿಯ ನರ್ತನವನೆ ನೋಡಿ
ಹಸುರು ಹುಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಓಡಿ
ಹಸುರ ಗೀತಗಳನೆ ಪಾಡಿ
ಒಲುಮೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಕರೆದ
ಲಲಿತ ಬಾಲನ ನೀ ಕರೆವೆಯಾ?

ಅಂದು ಅಡವಿಗಳಲಿ ಅಲೆದು
ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ
ದಾರಿಯೆಡೆಯೊಳಿರುವ ಮರದ
ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನೀನು ಪಾಡೆ
ನಿನ್ನನಣಕಿಸಿದ ತರುಣನ
ಇಂದು ಒಲುಮೆಯಿಂದ ಕರೆವೆಯಾ?
೧೬-೦೪-೧೯೨೫

ಚಿಣ್ಣ ಮುದ್ದಿನ ಹಕ್ಕಿ

ನಿನ್ನ ದೇವಸ್ಥಾನವೆಲ್ಲಿದೆ,
ಚಿಣ್ಣ ಮುದ್ದಿನ ಹಕ್ಕಿಯೆ?
ಮೆರೆವ ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಇರುವುದೆ?

ತೊರೆಯ ತಡಿಯೊಳಗಿರುವುದೆ?
ಅಥವಾ ಪೂಗಳು ನಲಿದು ಬೆಳೆಯುವ
ವೃಥಿವಿಯೆಡೆಯೊಳಗಿರುವುದೆ ?
ಚಿಣ್ಣ ಮುದ್ದಿನ ಹಕ್ಕಿ "ಕೂ ಹೂ!"
ಎನ್ನುತೊಲಮೆಯ ತೋರಿತು!

ಕೆಲಸಗಾರರು ತೊಳಲಿ ಬಳಲುವ
ಹೊಗಳೆಡೆಯೊಳಗರುವುದೇ?
ರಮಣಿಯರು ಪೂಗಳುನು ಕೊಯ್ಯುವ
ವಿಮಲ ಬನದೊಳಗಿರುವುದೆ?
ಚಿಣ್ಣ ಮುದ್ದಿನ ಹಕ್ಕಿ "ಕೂ ಹೂ!"
ಎನ್ನು ತೊಲಮೆಯ ತೋರಿತು!

ತುಂಗೆಯ ಪರಮ ತೀರ್ಥದೊಳಿದೆಯೆ?
ಗಂಗೆಯಾ ಜಲದೊಳಿದೆಯೆ?
ರಂಗನಾಥನ ದೇವನಿಲಯದ
ಮಂಗಳಾರತಿಯೊಳಿದೆಯೆ?
ಚಿಣ್ಣ ಮುದ್ದಿನ ಹಕ್ಕಿ "ಕೂ ಹೂ!"
ಎನ್ನುತೊಲಮೆಯ ತೋರಿತು

ಅತ್ತಲಿರುವುದೇ? ಇತ್ತಲಿರುವುದೆ?
ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಇರುವುದೆ ?
ಉತ್ತಮಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯ ನಿಲಯವು
ಚಿತ್ತ ಪುರಿಯೊಳಗಿರುವುದೆ?
ಚಿಣ್ಣ ಮುದ್ದಿನ ಹಕ್ಕಿ "ಕೂ ಹೂ! "
ಎನ್ನುತೊಲಮೆಯ ತೋರಿತು.

ಪರಮ ಯೋಗಿಗಳಿರುವ ಕಾಡಿನ
ಮೆರೆವ ಸೊಬಗಿನೊಳಿರುವುದೇ?
ನಿನ್ನ ಹೃದಯರಾಮದೊಳಿಹ
ಉನ್ನತಾತ್ಮನೊಳಿರುವುದೇ?
ಚಿಣ್ಣ ಮುದ್ದಿನ ಹಕ್ಕಿ "ಕೂ ಹೂ!"
ಎನ್ನುತಾಗಲೇ ಹಾರಿತು.

೨೪-೪-೧೯೨೫

ಇದೊಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ವಿಷಯ. ೧೯೨೪-೨೫ರಲ್ಲಿ ನನ್ನದೊಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ 'ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ' ಎಂಬ ಕವನವಿದೆ. ಅದು ನನ್ನ 'ಜಯ ಹೇ ಕರ್ಣಾಟಕ ಮಾತೆ' ಎಂಬ ನಾಡಗೀತೆಯ ಪ್ರಪ್ರಪಿತಾಮಹನೊ ಪ್ರಪ್ರಪಿತಾಮಹನೊ ಆಗಿರಬೇಕು. ಠಾಕೂರರ

'ಜನಗಣಮನ' ದಂತೆ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೂ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದ ಭ್ರೂಣಸ್ಥಿತಿಯಂತಿದೆ ಅದು. ಅದರ ರಚನೆಯ ರೂಪಾಂಶ ನಾನು ಬೆಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತಾ (ಭಾವ ಮತ್ತು ಭಾಷೆ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ) ಕಡೆಗೆ 'ಕೊಳಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ ಅಚ್ಚಾದಾಗ ಒಂದು ಸ್ಥಿಮಿತಕ್ಕೆ ನಿಂತಿತು. ಮತ್ತೇ ೧೯೭೦-೭೧ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಅದನ್ನು ನಾಡಗೀತೆಯನ್ನಾಗಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಸ್ವೀರಿಸಿದಾಗ ಮೂರು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಡಿ ಮುಗಿಸುವಂತೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ೪೭ ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ೧೯೯೭ನೆಯ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು (ನಾನೀಗ ಇದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವುದು ೨೭-೭-೧೯೯೭) ನಾಡಿಗೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿಡುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಪರಿಷತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವ ನಾಡಗೀತೆಯನ್ನು ಸರಕಾರವೂ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಭಾವ ಮತ್ತು ಭಾಷೆ ಎರಡರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಕವಿಯ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅದರ ಪೂರ್ತಿ ಪಾಠವನ್ನು, ಯಾವುದನ್ನೂ ತಿದ್ದಲು ಹೋಗದೆ, ಅದರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯೂನತೆ ದೋಷಗಳೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಹೈದರ, ಟಿಪ್ಪು, ಶಿವಾಜಿ, ತುಕಾರಾಮ, ಪಂಪ ಪುಲಿಕೇಶಿ, ಕೆಂಪೆಗೌಡ ಅರ್ಥವಾಗದ 'ಮಾ ರಾಮ' - ಈ ಎಲ್ಲ ಹೆಸರುಗಳು ಕಲಬೆರಕೆಯ ವಿಚಿತ್ರಪಾಕವಿರುವುದನ್ನು ಓದುಗರು ದರಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು!

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ

ಭುವನ ವಿನುತ ವರ ಪಾವನತರ ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ,
ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಜಯಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆ!

೧

ಪ್ರಕೃತಿ ವಿರಾಜಿತೆ, ರಮ್ಯ ತರಂಗಿಣಿ ವನ ಪರಿಶೋಭಿತ ಕಾಯೆ,
ಸುಕೃತ ಮನಸ್ಕರ ಹರುಷ ಪ್ರದಾಯಕಿ, ಮೇಘ ವಿಭೂಷಿತೆ, ತಾಯೆ,

ಭಾರತೀಯ ತೊಡೆಯೆ ತವ ಪೀಠ;
ಆರಾಜಿಪ ನಭವೆ ಕಿರೀಟ;

ಧಾರಿಣಿದೇವಿಯ ಕರೆವ ಅರಣ್ಯಗಳಲಾಪವೆ ತವ ಪಾಠ!
ದಿವಿಜರ ಕರೆವ ಮಹಾ ಶುಭಕರ ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಜಯಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆ!

೨

ಜನನಿಯ ಜೋಗುಳ ವೇದ ಪುರಾಣಗಾಗಮ ಸ್ಮೃತಶ್ರುತಿಗಳ ಘೋಷ;
ಹೇ ಕರ್ನಾಟಕ, ತವ ಜಯಘೋಷವೆ ಮಾತೆಯ ಚಿರ ಆವೇಶ;

ಹಚ್ಚನೆ ಶೈಲನಿಕರ ಸಾಲೇ
ಪಚ್ಚೆಯ ನವ ಕಂಠೀಮಾಲೆ;

ಅಚ್ಚರಿಯಿರುವ ಅನಿಲಾಂದೋಳಿತ ನವ ವನ ನರ್ತನ ಲೀಲೆ!
ಕಪಿಲಪತಂಜಲ ಗೌತಮನುತ ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಜಯಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆ!

೩

ಶಂಕರ ರಾಮಾನುಜ ಮಾಧವ ಮಾ ತತ್ವಜ್ಞರ ವರ ಮಾತೆ,
ಹೈದರ ಟಿಪ್ಪು ಶಿವಾಜಿ ಸುಭಟರ ಪಡೆದ ರಣರಾಮನ ಸೀತೆ,

ವಿನುತ ವಿರಕ್ತ ತುಕಾರಾಮ
ಕನಕ ಪುರಂದರ ಮಾರಾಮ

ರನ್ನ ಷಡಕ್ಷರಿ ಪೊನ್ನ ಲಕುಮಿಪತಿ ಕವಿಕೋಕಿಲರಾರಾಮ!
ಕವಿಗಳ ಮನವನ ಕೋಕಿಲ ವರ ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಜಯಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆ!

೪

ಪುಲುಕೇಶೀಯದು ಕಂಠೀರವ ಕೆಂಪೇನೃಪಶೇಖರ ಭೂಮಿ;
ಸಂಪದ ಅಭ್ಯುದಯಂಗಳ ಪಾಲಿಪ ದಿವ್ಯ ವಿಹಾರದ ಭೂಮಿ!

ಕೃಷ್ಣ ಶರಾವತಿ ವರ ತುಂಗಾ
ಕಪಿನಿ ಕಾವೇರಿಗಳ ತರಂಗ
ಶುಭ್ರಪ್ರಕೃತಿ ವಿರಾಜಿತ ನೀಲಾದ್ರಿಯ ದಿವಿಜ ನಿವಾಸಿತ ರಂಗ!
ಜನರ ನಯನಗಳ ಮೋಹಿಪ ವರ ಭಾಷುತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಜಯಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆ!

೫

ಸರ್ವ ಜನಾಂಗದ ಶಾಂತಿನಿಕೇತನ, ಸರ್ವ ಮತಗಳಾರಮ,
ಅಂಬರ ಚುಂಬಿತ ಶೈಲಾರಾಜಿತ ಪರಮ ಋಷಿಗಳಾರಾಮ!

ಹಿಂದೂ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮುಸಲ್ಮಾನ
ಪಾರಸಿಕ ಬೌದ್ಧರುದ್ಯಾನ

ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ಗಾಯಕ ವೈಣಿಕ ಕೋವಿದರ ಮಹಾಸ್ಥಾನ!
ಭುವನವಿನುತ ವರ ಪಾವನ ತರ ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಜಯಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆ!

ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಸಂಜೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವರ್ಣನೆಯ ಕವನವಿದು. ಮುಂಗಾರು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಹಸುರಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಡಸರಿದು ಇಳಿಬಿಸಿಲು ಹಸುರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಮಲೆಗಳೆಲ್ಲ ಮೋಹಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭವಿರಬೇಕು ಈ ಸಂಜೆ. ನಾನಿನ್ನೂ ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಹೋದವನು ಉರಲ್ಲಿಯೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಜೂನ್ ೨೪ ರಂದು ಕಾಲೇಜು ತೆರೆಯುವವರೆಗೂ. ಇಂತಹ ಸೌಂದರ್ಯವಿದೆ, ಆದರೆ ಯಾರೂ ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಕೊರಗುವ ಕವನ, ಕೊನೆಗೆ ಕವಿಯನ್ನೂ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಸೌಂದರ್ಯ ಸವಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಕವನದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ, ತಾನು ಅದನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು!

ಹಳ್ಳಿಯ ಸಂಜೆ

(ಜೂನ್)

ನಾನಾ ವರ್ಣವಿಲಾಸದಿ ನಲಿಯುವ
ಅಡವಿಯ ಅವಿರಳ ತಳೀರಿನೊಳು
ಮರ್ಮರ ನಾದವ ಮಾಡುತ್ತ ನಲಿವಿಂ
ಮುಂಗಾರಾನಿಲ ಸುಳಿಯುವನು.

ಮುಂಗಾರಾನಿಲ ಸುಳಿವನು ನಲಿವನು
ಮುಕುತಿಯ ಪಡೆದಾತ್ಮನ ತೆರದಿ;
ಸಕಲರೊಳಾತನು ಚಲಿಸುವನಾದರು
ಕೆಲರಾತನ ಅನುಭವಿಸುವರು.

ನವ ಪಸುರಿಂ ಪರಿಶೋಭಿತ ಬಯಲೊಳು
ಬಳಸಿಹ ಸೊಬಗನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ಕುಣಿಯುತ್ತ ಕೂಗುತ್ತ ಬೀಳುತ್ತ ಏಳುತ್ತ
ಬಾಲಕರಾಡುವರಾಟಗಳ!

ಮೇಘ ಕಳಂಕಿತ ನೀಲ ಗಗನದಲಿ
ಸಂಜೆಯ ರವಿತಾ ರಂಜಿಪನು;
ಸೂರ್ಯ ಪ್ರದೀಪಿತ ಪ್ರಕೃತಿಯು ತರುವುದು
ಹೃದಯದಿ ಹರುಷ ತರಂಗಗಳ.

ಬಿಡುಗೆ ಹೊಂದಿದ ಮುಂಗಾರಾನಿಲ
ತನ್ನಾಟದಿ ತಾ ಮುಳುಗಿಹನು.
ಬಯಲಾಟದಿ ಮನ ಸಿಲುಕಿದ ಬಾಲರು
ಮರೆತಿಹರಾಡುವ ಧರಣಿಯನೆ!

ನಭದೊಳು ರಂಜಿಪ ರವಿ ಸೆರೆಯಾಗಿಹ
ತನ್ನ ಪಡುವಲ ವೈಭವಕೆ;
ಇನ್ನೀ ಮನಮೋಹಿಪ ಹಳ್ಳಿಯ ನವ
ಸೌಂಧರ್ಯವ ನೋಡುವರಾರು?

ಯಾರಿಗು ತಿಳಿಯದೆ ತರುಗಳ ನೆರಳಲಿ
ನಾನೂ ರಾಮು ಕುಳಿತಿಹೆವು.
ಪಕ್ಕದೊಳಾಡುತ್ತ ಟೈಗರು ನಿಂತಿದೆ;
ರಾಮುವು ನಾಯಿಯ ನೋಡುವನು.

ನಾನು ಸೊಬಗನು ಲಕ್ಷಿಸರೆಂಬುವ
ಕವಿತೆಯ ರಚಿಸುವೆ ಮನದೊಳಗೆ;
ಇಂತಿರಲೀ ಮನಮೋಹಿಪ ಸಂಜೆಯ
ಸೌಂದರ್ಯವ ಲಕ್ಷಿಪರಾರು?

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಭಾಷಾಂತರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತೋರಿದರೆ ಅನುವಾದಿಸುವ
ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಕಾರ್ನಫೋರ್ಡ್ 'In France' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು 'ನಡುವೆಗಳು' ಎಂದೂ ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಎಸ್.ಲ್ಯಾಂಡರ್ ನ
ಒಂದು ಕವನವನ್ನು 'ಓಡುವ ಸುಖಗಳು' ಎಂದೂ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮೂಲಗಳ ಚಿಂತನಾಂಶ ಭಾವಾಂಶಗಳನ್ನು ತುಸು ಮಟ್ಟಿಗೆ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆಯಾದರೂ ರೂಪಾಂಶದ ನ್ಯೂನತೆಯಿಂದ ಮೂಲಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯವೊದಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ.

ನಡುವೆಗಳು

ಗಿರಿಗಳ ಪರಿಶೋಭಿಪ ತುಗಳೆ ಧರೆ
ಗಿಳಿದಿಹ ದಿವಿಜೆಯರಾದೊಡೆಯು
ಅವುಗಳ ನೋಡಲು ನಾನು ಭಾನೂ
ಹೊರತಿನಾರು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ!

ನೆರಳೊಳು ಕುಳಿತಿಕ ಗೋಪನು ನೋಡುವೆ
ನವನಾ ಹೆಣೆಯುವ ಬುಟ್ಟಿಯನು;
ಅವನಾ ನಾಯಿಯಾ ತುರುಗಳ ಕಾಯುವು
ದಗಲದ ತೆರೆದಲಿ ಹಗಲೆಲ್ಲ!

ತೃಪ್ತಿ ವಿರಾಮವ ಹೊಂದಿದ ತುರುಗಳು
ಮೇಯುವ ಧರೆಯನೆ ನೋಡುವುವು;
ಮೆಲ್ಲುತ ಹುಲ್ಲನು ಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆವುದು
ತರತರ ಬಣ್ಣದ ತುರು ಮಂದೆ!

ರವಿ ಕವಿ ಇರ್ವರೆ ನೋಡುತಲಿಹರೀ
ಪಚ್ಚೆ ವಿಭೂಷಿತ ಉತ್ಸವವ!
ಗಿರಿಗಳ ಪರಿಶೋಭಿಪ ತುರುಗಳೆ ವಸು-
ಧರೆಗಿಳಿದಿಹ ಸುರ ರಮಣಿಯರು!

ಓಡುವ ಸುಖಗಳು

ಶೋಕವ ಮಾಡುವುದೇಕೋ, ಗೆಳೆಯನೆ,
ಲೋಕದ ಜಾರುವ ಸುಖಗಳಿಗೆ ?
ವಿಧಿ ತಾನೀಯದು ಹಲವನು ಎಂದೂ;
ಬಂದವು ಬೇಗನೆ ಓಡುವವು.

ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನು ಗಗನದಿ ನೋಡುವೆ;
ಹಿಮವನಿಗಳ ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ
ನೋಡುವೆನವುಗಳನೇತಕೆ ಹೊಳೆವುವು
ಅಳಿವುವು ಎಂಬುದ ನಾ ಕೇಳೆ.

ನಿಲ್ಲತ ಕೊರಗುತ್ತ ಕೈ ಮುಗಿದವುಗಳ
ವೃಥಾದಿ ಹಿಂದಕೆ ನಾ ಕರೆಯೆ:

ಇಲ್ಲೋ? ಅಲ್ಲೋ? ಎಲ್ಲೋ ಒಂದೆಡೆ
ಮತ್ತವು ಹೊಳೆವುವು, ನಾ ಬಲ್ಲೆ!

ಇದೇ ಸಮಯದಲಿ 'ತವರೂರು' ಎಂಬ ಪುಟ್ಟ ಕವನ ಒಂದನ್ನು 'ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ' ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಕಳಿಸಿದೆ. ಅದು ಅಲೂರು ವೆಂಕಟರಾಯರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ದಿನ ಪತ್ರಿಕೆ 'ಸಂಪದಭೃದಯ' ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತ್ತಾದರೂ 'ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಅದುವರೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ. ಮದರಾಸಿನಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ 'ಇಂಡಿಯನ್ ರಿವ್ಯೂ' ಗೂ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೇನಾದರೂ ಅವು ಯಾವುವು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ 'ತವರೂರು', 'ಕಿಶೋರಚಂದ್ರವಾಣಿ' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಮವನ್ನು ಹೊತ್ತು 'ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಂದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಹಿಗ್ಗಾಗಿತ್ತು. ಆ 'ಅಲ್ಪ'ದಿಂದ ಒಂದು ಒದಗಿದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಅಜ್ಞಾತ ಲೇಖಕನ ಭಾವೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಪ್ರಚೋದನೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು! ತರುವಾಯ ಆ ಕವನ 'ಕೊಳಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ೧೯೨೦ರಲ್ಲಿ, ಅದು ರಚಿತವಾಗಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ.

'ಆಲದ ಮರದಡಿ' ಎಂಬ ಕವನ ಬಾಲ್ಯದ ಮತ್ತು ಬಾಲಕರ ಮಹಿಮೆ ಮತ್ತು ಆನಂದ ಮತ್ತು ಅಮೃತತ್ವ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು.

ಆಲದ ಮರದಡಿ

ಆಲದ ಮರದಡಿ ಕೋಮಲ ತಳಿರೊಳು
ಲೀಲೆಯನಾಡುವ ಬಾಲಕರೇ,
ಕಾಲನು ಚುಂಬಿಪ ಭೂಮಿಯ ಬಲ್ಲಿರೆ,
ಮೇಲಿನ ನೀಲಾಕಾಶವನು?

ಕಾಲವೆ ನಿಮ್ಮಿ ಬಾಲ್ಯದ ಲೀಲೆ!
ಬಾಲರೆ, ನೀವೇ ತಾಯಿಯ ಮಾಲೆ!

ಬೀಸುವ ಮಾರುತ ನಿಮ್ಮನು ಚುಂಬಿಸ-
ನೀಶನೆ ನಿಮ್ಮನು ಚುಂಬಿಪನು.
ನಲಿಯಿರಿ; ನಲಿಯಿರಿ, ಬಾಲರೆ, ನಲಿಯಿರಿ!
ಬಳಲದ ಒಲುಮೆಯೆ ನಿಮ್ಮಾತ್ಮ!

ಮೇಲಿಹ ನೀಲಾಕಾಶವು ನೀವೆ;
ಸೋಲದ ಲಿಲೆಯ ಸುತರೂ ನೀವೇ!

ಸುತ್ತಲು ನಲಿಯುವ ಸುಮಗಳು ನಿಮ್ಮನು
ಮುತ್ತಿಡೆ ಕರೆವುವು ಕೈಬೀಸಿ:
ಗೀತವ ಖಗ ಸಂಕುಲ ಪಾಡಲದುವೆ
ಮಾತೆಯ ಮುದ್ದಿನ ಜೋಗುಳವು!
ಕಡಲ ತರಂಗಾವಳಿಗಳು ನೀವೆ!
ಪೋಡವಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವು ನೀವೆ!

ಮೃತ್ಯುವನೋದೆಯಿರಿ! ಪಾಪವ ಸದೆಯಿರಿ!
ಸತ್ಯಕೆ ನೀವೇ ವಂಶಿಕರು!
ಪಡೆಯಿರಿ ಅಮೃತಾನಂದವ, ಬಾಲರೆ,
ಕಡೆಯಿರಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಂಬುಧಿಯ
ಇಹ ಪರದಾನಂದಾಮೃತ ನೀವೇ!
ಮಹಿಯ ಮಹಿಮೆಯಾ ಜ್ಯೋತಿಯು ನೀವೇ!

ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದೊಳಿಹುದು ಅಮೃತಕಲಶ,
ನೀವೇ ಜೀವರ ಜೀವನವು:

ನೀವೇ ಶಾಂತಿಯು ಲೋಕದ ಕ್ಷೋಬೆಗೆ,
ಮರುಭೂಮಿಯ ಪಸರುದ್ಯಾನ!
ಅಚ್ಯುತ ಪದವಿಯೆ ಪದವಿಯು ನಿಮಗೆ!
ಅಚಲಾನಂದವೆ ಸಂಬಳ ನಿಮಗೆ!

೧೬-೭-೧೯೨೫

ನಾನು ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ., ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಯೂನಿಯನ್ ತನ್ನ ಮಾಸಿಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನದ ಭಾಷಾಂತರ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿತ್ತು. ಕವನದ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯಾಗಲಿ, ಅದರ ಕವಿಯಾಗಲಿ ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಭಾಷಾಂತರದ ಶಿರ್ಷಿಕೆ 'ದೇವದೂತರು' ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಿರ್ಷಿಕೆ ಎಂದೋ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿಯೋ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಭಾಷೆ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದತಾದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಹಳೆಯ ಛಂದಸ್ಸು ಪ್ರಾಸಗಳಿಂದ ಅದಿನ್ನೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ನನ್ನ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ಸಹಿತವಾಗಿಯೆ ಮಾಡಿದ್ದೆ! ಭಾಷಾಂತರ ಬರಿಯ ಭಾವಾನುವಾದವಾಗಬಾರದೆಂದು ಆದಷ್ಟು ಮೂಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯಗೆ ಹೋಯಿತು. ಅವರು ನನಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೇ ಅವರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳ ಅರಿವು ನನ್ನದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಪಾಲು ಮೇಲಿನದಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಆಧುನಿಕ ರೀತಿಯ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅನುವಾದವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದರು. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮೂಲಗುಂಪಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ನನ್ನ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಈಗ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಛಂದಸ್ಸು, ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ಅಪಕ್ವಭಾಷೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಬಂಧನ ಮತ್ತು ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ಭಾಷಾಂತರ ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಇದ್ದುದೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಎಂದು!

ದೇವದೂತರು

ಭೂತಪತಿ ತಾನಿಂತು ನುಡಿವನು
ದೂತಗಣವನು ಕುರಿತು “ಕಂಡಿರ
ಭೂತಳದ ನರರಳಲ, ಜನನವೆ ತಾನು ಮೊದಲಾಗೆ?
ಯಾತನೆಯನನುಭವಿಸಿ ಬಹುದಿನ,
ಸೋತು ಮೊರೆಯಿಡುವಂತ ಮಾಡಿದೆ
ಓತು ಹರಡಿರಿ ಪೋಗಿ ನೀವಿಳೆಗನ್ನ ಶಾಂತಿಯನು.”

ಹರುಷದಿಂದ ವರಾಲಿಸೇಳುತ
ಹರುಷದಾಜ್ಞೆಯ ಶಿರದಿ ಧರಿಸುತ
ಹರುಷದಿಂ ಧರೇಗಿಳಿಯುವತ್ಯೆಹರಸಗೆ ಕಾರಿಯವ.
ಶಿರದೊಳಾಜ್ಞೆಯನಾಂತು ಪೊರಡುವ
ಪರಮ ಚರರೊಳಗೆನಿತು ಸೇವಕ-
ರರೆ! ದೇವನ ಪದದೊಳೆರಗುತ ಮೋರೆದೋರುವರೊ?

ಕೆಲರು ಕೊಳುಗುಳದೊಳಗೆ ಸಿಲುಕುತ
ಬಳಲಿ ತಲ್ಲಣಗೊಂಡು ಕಂಗೆ-
ಟ್ಟಲೆಯುತಳಿವರು; ಕೆಲರು ಖೈದಿಗಳಾಗಿ ತೊಳಲುವರು!
ಜಲಜ ಬಾಂಧವ ಮುನ್ನ, ಮೃತ್ಯುವು
ಕೆಲರಜೇಯರನಳೆಯುವುದು ನಿಷ್ಕರುಣ ಪಾಶದಲಿ!

ಇರಲು ಪಾಲಿಸುತೊಡೆಯನಾಜ್ಞೆಯ-
ನುರು ಭಯಂಕರ ಕದನ ರಂಗದ
ಕರಿಯ ಧೂಮವ ದಾಂಟಿ ಬಹ ಜಯಶೀಲ ತಾನಾಗಿ
ಹರುಷವದನದಿ ದಿನದ ತುದಿಯೊಳು
ದೊರೆಯ ಮುಂದೈತಂದು ನಿಲ್ಲುವ
ಚರನು ದುಷ್ಕರ! ಅಹಹ ದುಷ್ಕರ! ಅವನೇ ಕೃತಕೃತ್ಯ!

ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯದ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಅಪ್ರಕೃತವಾಗಲಾರದು. ಅದು ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯಗೆ ಇದ್ದ ಅನುಕೂಲ ಮತ್ತು ನನಗೆ ಇದ್ದ ಅನನುಕೂಲವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಅವರು ನನಗಿಂತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊ ಎರಡೂ ವರ್ಷ ಕಿರಿಯರಾಗಿದ್ದರೂ ನನಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಿನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಶೂದ್ರವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಗತಾನೆ ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಮೂಡತೊಡಗಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯದರೂ ಮೀನು ನೀರಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಸಹಜ ವ್ಯಾಪಾರವಾಗಿತ್ತು ನಾನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ಒಂದೆ ಮನೆಯ ಕಾಡುಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಕೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು ಬರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನನಗೂ ನನ್ನಂತಹ ನೂರಾರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮೊಲದ ಕೊಂಬಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶೂದ್ರರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಓದು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಪಾಪಕರವೆಂದೂ ಕುಲನಾಶನ ಮಾಡುವಂಥಾದ್ದೆಂದೂ ನಂಬಿದ್ದರು. ಆ ಅವಿವೇಕದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಹಾರುವರೂ ತುಪ್ಪ ಹೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದುದ್ದೇನು ಅಪೂರ್ವವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಹಾರುವರ ಮಕ್ಕಳು ತುಂಬ ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಓದು

ಬರೆಹ ಕಲಿಯಲು ಶುರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶೂದ್ರರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಡಿದಾರ ಹಾಕಿ, ಲಂಗೋಟಿ ಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಏಳೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಬತ್ತಲೆ ಬಿಡಿಸಿ ಐಗಳ ಮರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ದನ ಕಾಯುವ ಅಥವಾ ಉಳುವ ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ (ಓದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಕೆಲಸವಲ್ಲವೆ?) ತೊಡಗುವ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸರಿ, ಇನ್ನು ದುರ್ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಶೂದ್ರರ ಮಕ್ಕಳು ಕಾಲೇಜು ಮೆಟ್ಟಲು ಹತ್ತುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಕ್ಕಳು ಡಿಗ್ರಿ ಪಾಸು ಮಾಡಿ ಅಮಲ್ದಾರರೂ ಆಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು!

ಮತ್ತೊಂದು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಕೃತವಾದ ವಿಷಯ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಅಂದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ (ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಂತೂ ಅಂತೆ). ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಮೈಸೂರು ಮಂಗಳೂರು ಧಾರವಾಡ ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತೆಯ ಮುಂಚೂಣಿಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸತೊಡಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನವೋದಯದ ಹೊನಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಸಂಬಂಧ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರಾಗಿದ್ದರು. ನಾನು ಅಂತಹ ಒಂದು ಪ್ರವಾಹದ ಉದಯವನ್ನೇ ಅರಿಯದೆ, ಅದರೊಡನೆ ಯಾವ ಸಂಪರ್ಕವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಆದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯದೇ, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಅದರಿಂದ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಮದೂರವಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆಗತಾನೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಕಂತಿಯ ಪರಿವೇಷದ ಅಂಚಿನ ಬಿಸುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಭವಿಸತೊಡಗಿದ್ದನಷ್ಟೇ! ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅದುವರೆಗೆ ಆದರ್ಶವಾಗಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವಾಗಲಿ ಲಭಿಸಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆಯತೊಡಗಿ, ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆಯೇ, ಅಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದ ಸಂಪರ್ಕದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕನ್ನಡದ ನವೋದಯದ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಕ್ರಮೇಣ, ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ.

-52-

ಹಿಂದೆಯೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ನನ್ನ ೧೯೧೪ನೆಯ ದಿನಚರಿ ಆ ವರ್ಷದ ಅಗಸ್ತ ತಿಂಗಳ ೧೦ನೆಯ ತಾರೀಖು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡಿದೆ. ಮತ್ತೇ ದಿನಚರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಸರಿಯಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅನಂತರ ೧೯೧೫ನೆಯ ಅಗಸ್ತ ೧೦ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಂದು. ಈಸಾರಿ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಡೈರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಲ್ಲ: ಒಂದು ಸಣ್ಣ ನೋಟು ಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲದೇ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ದಿನವೂ ಬರೆದೂ ಇಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಬಂದಾಗ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ೮-೧೧-೧೯೧೫ಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಅನಂತರ ನಿಂತಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕುಳದ ಬಳಿ ಒಂದು ಬಾವು ಎದ್ದು, ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ಮತ್ತು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ, ಕರೆದೊಯ್ದು ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿರಬಹುದು. (ಅದರ ವಿವರ ಆಮೇಲೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ). ಈ ೧೯೧೫ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನೋಟುಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಡೈರಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ೧೦-೮-೧೯೧೫ ೧೧-೮-೧೯೧೫, ೧೨-೮-೧೯೧೫, ೧೨-೮-೧೯೧೫, ೧೦-೯-೧೯೧೫, ೨-೧೦-೧೯೧೫, ೮-೧೦-೧೯೧೫, ೯-೧೦-೧೯೧೫, ೧೨-೧೦-೧೯೧೫, ೧೦-೧೧-೧೯೧೫, ೨-೧೧-೧೯೧೫, ೫-೧೧-೧೯೧೫, ೬-೧೧-೧೯೧೫, ೮-೧೧-೧೯೧೫;

೧೯೧೫ನೆಯ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೦ನೆಯ ದಿನಚರಿ:

It was on the August 10 of 1924 that I left off writing in my diary. Mysteriously enough it came to my mind while I was reading Tolstoy's most psychological novel 'Resurrection', That I should again keep my diary because it aids us to introspect. I searched for my old diary which was lying in some waste paper box and looked into it. There I found that just a year before, on the very same day, I left off. Writing, that gave a kind of mysterious pleasure to think that chance should be so symmetrical and,... The novel of Tolstoy impressed me deeply. I am studying Tolstoy for the past 15 days. His greatness, not merely intellectual greatness, has stirred in me feelings of deepest reverence towards him. In his

'confusion', his feeling are all most akin to my own feelings though I feel that I felt the meaning of life sooner and easier than he hid...

Y.M asked me: What is your pocket?

I replied that there is Brahmaanda (Universe)

He asked "Have you brought anything to eat ?" " Yes", I said" I

have brought you flowers of songs", He laughed.

I often thought to write a criticism of

Tolstoy and his philosophy, Om Peace peace.

Mother, light my heart".

(೧೯೨೫ನೆಯ ಅಗ್ಸ್ಟ ೧೦ ರಂದು ನಾನು ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅದು ಮತ್ತೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದದ್ದು, ನಾನು ಟಾಲಸ್ತಾಯಿ ಅವರ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದ ಕಾದಂಬರಿ, "ರಿಸೆಕ್ಷನ್" ಅನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ನಾನು ಪುನಃ ದಿನಚರಿ ಬರೆದಿಡಬೇಕೆಂದು, ಏಕೆಂದರೆ ಹಾಗೆ ಬರೆದಿಡುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಂತರವಲೋಕನಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಸಹಾಯ ಒದಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಹಳೆಯ ಡೈರಿ ಹುಡುಕಿದೆ. ಅದು ಒಂದು ರಟ್ಟಿನ ಕಸದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅವಲೋಕಿಸಿದೆ. ನೋಡುತ್ತೇನೆ: ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ, ಅದೇ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ, ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದೆ. ನನಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ಪವಾಡಾನುಭವದ ರಹಸ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಕಾಕತಾಳಿಯವಾದ ಆಕಸ್ಮಿಕವೂ ಕೂಡ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಮಸೂತ್ರವಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿರುವಂತಿದೆಯಲ್ಲ ಎಂದು...! ಟಾಲ ಸ್ತಾಯ್ ನ ಕಾದಂಬರಿ ನನ್ನ ಲೆ ಗಂಭೀರ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟು ಮಾಡಿತು. ಕಳೆದ ೧೫ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ನಾನು ಟಾಲ ಸ್ತಾಯಿನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆತನ ಮಹತ್ವ, ಬರಿಯ ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಿರಿಮೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ! ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆತನ ಪರವಾಗಿ ಅತೀವ ಗೌರವಭಾವನೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದೆ. ಆತನ 'ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಗೆ'ಯಲ್ಲಿ (Confussions) ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸಂವೇದನೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ನನ್ನ ಸಂವೇದನೆಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿಕಟವಾಗಿವೆ. ನಾನು ಆತನಿಗಿಂತಲೂ ಬಹುಬೇಗನೆ ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಜೀವನದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆಯಾದರೂ...! ವೈ.ಎಂ. ಕೇಳಿದರು: "ಏನು ನಿಮ್ಮ ಜೀವನಲ್ಲಿರೋದು... ನಾನೆಂದೆ ; "ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ"! ಅವರು ಕೇಳಿದರು ; "ಏನಾದರೂ ತಿನ್ನಲು ತಂದಿದ್ದೀರಾ". ಹೌದು" ನಾನೆಂದೆ", ನಿಮಗಾಗಿ ತಂದಿದ್ದೇನೆ ಕೆಲವು "ಗೀತ ಕುಸುಮಗಳನ್ನು!" ಅವರು ನಕ್ಕರು.[1]

ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಯೋಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಟಾಲ್ ಸ್ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಆತನ ತತ್ವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಮರ್ಶೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು. ಓಂ ಶಾಂತಿ: ಶಾಂತಿ: ಶಾಂತಿ ತಾಯಿ, ಬೆಳಗಮ್ಮಾ ನನ್ನ ಒಳಗನ್ನು!")

ಆಗಸ್ಟ್ ೧೦, ೧೯೨೫ರ ದಿನಚರಿ:

"ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದ ಸಭೆಗೆ ಯೋಗಿದ್ದೆ. 'ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ' ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಎಂ.ಎ. (B.Krishnappa Esq. M.A.!) ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಪ್ರೋಫೆಸರ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಸಲುಗೆಯಿಂದ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ, 'The budding poet Rabindranath Tagore' (ಅರಳುವ ಮೊಗ್ಗ ಕವಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರ್) ಎಂದು ಕರೆದರು. ಇಡೀ ತರಗತಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿತು; ನನಗೆ ಒಂದು ತಹದ ತುಂಬಾ ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು, ಕುಗ್ಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಂತಾದೆ. ನಿಜ, ಆ ಮಹಾಕವಿಯ ಚೈತನ್ಯ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದೆ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಪಾಯಕರ. ಆದರೂ ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಾಯಿ ಜಗನ್ಮಾತೆಗೂ ಮತ್ತು ಆ ಕವಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಂತಹ ಹೆಸರಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಅರ್ಹನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು

ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ: (The whole class clapped, and I felt a kind humiliation, I was almost abashed. True it is, the spirit of that great Poet burns also in me, but it is dangerous to be called like that. Yet I bowed subjectively to the Mother and to the Poet and asked them to make me worthy of such name!) ಸಂಜೆ ನಾನು ಮಾವಿನ ತೋಪಿಗೆ (ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ) ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.[2] ಬದಲಾಗಿ ಎಚ್.ಬಿ.ನಂಜಯ್ಯನೊಡನೆ ಇಸ್ಪೀಟು ಆಡಿದೆ. ಅವರು ನನ್ನ ಮೂರು ಫೋಟೋ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಓಂ! ವಿವೇಕಾನಂದ - ರಾಮಕೃಷ್ಣ ! ಓಂ ಮಾತೆ! ದಿವ್ಯ ಮಾತೆ!:"

೧೯೨೫ನೆಯ ಅಗಸ್ಟ್ ೧೨ನೆಯ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ‘ಜಯಕರ್ನಾಟಕ’ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗೆ ನನ್ನ ಎರಡು ಕವನಗಳನ್ನೂ- ‘ಗೀತ’ ಮತ್ತು ‘ತವರೂರು’ - ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಥೆ ‘ಮಾತಾಪಿತೃ ಭಕ್ತಿ’ ಎಂಬುವುದನ್ನು ಕಳಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಅನೇಕ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ಕರಡು ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಎತ್ತಿ ಬರೆದೆ”.

೧೯೨೫ನೆಯ ಅಗಸ್ಟ್ ೨೨ನೆಯ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ನಾನೊಂದು ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆ ರಚಿಸಿದೆ, ‘ ಇನೋದಯ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ. ನಮ್ಮ ಲೋಟನ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಮೀಟಿಂಗಿಗೆ ಹೋದೆ. ತರುವಾಯ ಸ್ನೇಹಿತರ ಜೊತೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು, ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ ದೇವನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಓದಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಆ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನು, ಹಾಗೆಯೇ ಸುಮ್ಮನೆ ತೆರೆದರೆ, ೪೨೫ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಗುರುದೇವನ ಭಾವಚಿತ್ರ ನನ್ನತ್ತ ನಗೆಬೀರಿತು! ಆ ಪಟವನ್ನು ನಿರ್ಮೇಷನಾಗಿ ಈಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು ಏನೋ ಒಂದು ನನ್ನ ಶರೀರ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಂತಾಗಿ, ನನ್ನನ್ನು ನಡುಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ದಿನವೂ ಆತನು ಮಲಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗುರುದೇವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಚಿಂತನಗಳತ್ತ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಬಿದ್ದಿತು: (Every night, as I went to bed, two visions floated before my mind's eye. ಇತ್ಯಾದಿ) ಪ್ರತಿ ರಾತ್ರಿಯೂ ನಾನು ಹಾಸಗೆ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದೊಡನೆ ಎರಡು ಜೀವನ ಚಿತ್ರಗಳು ನನ್ನ ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ , ಒಂದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಲೌಕಿಕ ಜೀವನದ ಅತ್ಯಂತ ವಿಜಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ನನಗನಿಸುತ್ತಿತ್ತು, ಅಂತಹ ಸ್ಥಾನ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ನನಗಿದ್ದೇ ಇದೆ ಎಂದು. ಆದರೆ ಮರು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಅಂತಶ್ಚಕ್ಷುವಿಗೆ ಬೇರೊಂದು ಚಿತ್ರ ಹೊಳೆದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೌಪೀನವುಟ್ಟು, ಕಾಷಾಯವಸ್ತ್ರಧರಿಯಾಗಿ, ಪರಿವ್ರಾಜಕ , ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಮಾಧುಕರೀ ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಾ, ತರುತಲಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾ, ಭಗವತ್ ಕೃಪೆಯೊಂದನ್ನೇ ಏಕಮಾತ್ರ ಆಶ್ರಯವನ್ನಾಗಿ ನೆಮ್ಮಿಡವನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಬದುಕನ್ನೂ ನಾನು ಬಾಳಬಲ್ಲೆನೆಂಬ ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. .. ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮತ್ತೇ ನನ್ನ ಮೈನವಿರೆದ್ದು ಪ್ರಕಂಪಿಸಿತ್ತು! (I said to myself I may probably be born to become a Sanyasi) ನನಗೆ ನಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ, ಬಹುಶಃ ನಾನೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಲು ಹುಟ್ಟುತ್ತೇನೆಯೋ ಏನೋ?”

ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ವಾಕ್ಯ ರಚನೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದಿದ್ದರೆ “ನನಗೆ ನಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ, ಬಹುಶಃ ನಾನೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಲೆಂದೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಯೋ ಏನೋ?” ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತೇನೆ.

೧೯೨೫ನೆಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೯ನೆಯ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಊರಿಗೆ ಕಳಿಸಿದೆ. (ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ) ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ‘ಅಯ್ಯಾ ಸ್ವಾಮಿ, ಕೊಡಗಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಬಂದವರು ಉತ್ಸಾಹಜೀವಿ ಎಚ್.ಜಿ.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರಾಗಿದ್ದರು. ‘ಟಾಲ್ ಸ್ವಾಯ್ ಮತ್ತು

‘ಯಂಗ್ ಇಂಡಿಯಾ’ ಓದಿದೆ. ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಒಂಟಿತನ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಭಾರವಾಗಿತ್ತು (ತಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಕೊರಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಇರಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಟೀಕೆ. The burden of unwanted loneliness weighed heavy upon me) ಸುಮಾರು ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದಲೆಂದು ತೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಎಚ್.ಜಿ.ರುದ್ರಪ್ಪನವರು ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದರು. ತೆರೆದು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗಾಗಿ ಹಾಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಗದ್ಯದ ಬರವಣಿಗೆಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದೆ. ಉತ್ತಮತರ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನಿಂದ ಬೀಳುಕೊಂಡರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಒಬ್ಬರು ಕುರುಡರನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆತಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ಅವರ ಮನೆಯವನ್ನು ನೋಡುವ ಆಸೆಯಿಂದ ಅವರ ಹುಟ್ಟೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಂತೆ. ನಾನು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಫ್ರೊಫೆಸರ್ ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ರುದ್ರಪ್ಪ ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೊತೆ ಲಲಿತಾದ್ರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಕರೆದರು. ನಾನು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಒಂದು ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿತೆಂದು. ಉಟ ಮಾಡಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೊಡೆದೆ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ರುದ್ರಪ್ಪನವರು ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ ಟಾಲಸ್ತಾಯಿ ಅವರ ಪರಿಚಯ ಹೇಳಿ, ಆ ಮಹಾ ರಷ್ಯನ್ ಸಾಹಿತಿಯ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಓದಿ, ಆತನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಗಳಿದೆ. ಆತನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೋ.ಕ.ಗಾಂಧಿಯವರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದೆ, ಆ ಮೇಲೆ ಲಲಿತಾದ್ರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಹೊರಟು ಕೊರಡಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿದೆ. ಹೋಟೆಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು. ಮತ್ತೇ ಮಾರ್ಕೆಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಣ್ಣು ಕೊಂಡೆವು. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಮಧುರ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದೆವು. ಗಂಭೀರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ, ಈಶ್ವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಸ್ವರೂಪದ ಚರ್ಚೆಯು ನಡೆಯಿತು. ಸುತ್ತಲಣ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿತ್ತು. ಮೈಸೂರಿನ ಈ ನಂದನದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಆನಂದದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಬಂಧವೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ (ಲಲಿತಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ) ಪ್ರಕೃತಿ, ಕಲೆ, ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ ಮೂರು ಒಂದರೊಡನೊಂದು ಹಸ್ತಲಾಘವ ಕೊಡುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ. ಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದೆವು- ನಮ್ಮ ಅತಿಥಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಾವಲು ಹುಡುಗನನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಆನಂತರ ಆ ನಂದನದ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಯಜಮಾನನಾಗಿದ್ದ. ಸೈತಾನನ ಸಕಲ ಪ್ರಲೋಭಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿ ತುಂಬ ಸಂತೋಷಪ್ರದವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕೆಲವು ರಚನೆಗಳನ್ನು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹಾಡಿದೆವು. ಆ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೊರಟೆವು. ಆಗಲೇ ಕತ್ತಲಾಗಿತ್ತು. ನಾವು ಬೂಲಿವಾರ್ಡಿನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಅರಮನೆಯಂತೂ ‘ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿದಂತಿತ್ತು’ ರುದ್ರಪ್ಪಗೆ ಹೇಳತೀರದ ಸಂತೋಷ ಅದನ್ನು ಕಂಡು. ಅರಮನೆಯ ಗೇಟಿನೊಳಗೆ ಹೋಗುವ ಆಶೆ ತೋರಿದರು, ಆದರೆ ನಾನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಭೃತ ಸ್ಥಾನಗಳ ಪ್ರಶಾಂತಿಯನ್ನು ದಸರಾದಂತಹ ಪ್ರದರ್ಶನಶೀಲವಾದ ವೈಭವದ ಗಲಭೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅವಲಕ್ಕಿರುವ ವೈದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಡಿದೆವು.[3] ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ವಾಗ್ವಾದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ರಾಜತ್ವವನ್ನೇ ನಾನು ಖಂಡಿಸಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಅಡಿಯಾಳು ಮಾಡಿ ಕಿಳುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾವು ಯಾವ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕೂ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಚರ್ಚೆ, ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿಯೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು; ಅಂತೂ ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಶರಣಾಗಬೇಕಾಯಿತು; ಅರಮನೆಯ ಗೇಟನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆವು. ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಇಬ್ಬರು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದೆವು. ನಾನೆಂದೆ; ಇಂತಹ ತೋರಿಕೆಯ ವೈಭವದ ಮಧ್ಯೆ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಸ್ಪರ್ಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ತರಹದ ಬೋಗ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಬೆಡಗಿಗೆ ಮರಳಾಗುವುದು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿರುವ ಪಶುತ್ವವೆ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನಲ್ಲ.[4] ಆಮೇಲೆ ಕೊರಡಿಗೆ ಹಿಂಗಿರುಗಿದ್ದೆವು. ಮತ್ತೇ ನಾನೆ ಚರ್ಚೆ ಮರುಕೋಳಿಸಿದೆ. ನಾನಂತೂ ಘಟಿಕೋತ್ಸವಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಹಾರಜರ ಮುಂದೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಸೊಂಟ ಬಗ್ಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೆ. ನಾವು ರಾಜರೆ ರಾಜನೊಬ್ಬ ನನ್ನನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದೂ ಅಂದುಬಿಟ್ಟೆ, ಅದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಯಾವ ರಾಜನ ಮೇಲೆಯೂ ನನಗೆ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲ. ತರುವಾಯ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಜೇಂದ್ರನಾಥಶೀಲರ ಬರಹದಿಂದ ಉದ್ ಧೃತವಾದ ಭಾಗವನ್ನೂ ಓದಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಕೈಕುಲುಕಿ ಒಬ್ಬರನೊಬ್ಬರೂ ಬಿಟ್ಟೊಂಡೆವು.

ಈ ಸ್ಮರಣೀಯ ಸಂಜೆಯನ್ನು ನಾನು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಅದುವರೆಗೂ ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳದಿದ್ದದನ್ನು ಇಂದು ಬಿಚ್ಚು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ.

ಓಂ ಶಾಂತಿ: ಶಾಂತಿ: ಶಾಂತಿ:

೧೯೨೫ನೆಯ ಅಕ್ಟೋಬರ ೭ನೆಯ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಶೆಟ್ಟಿ ಅವರಡೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅವರು ‘Confidential talks to young men’ (ತರುಣರಿಗೆ ಗೋಪ್ಯ ಹಿತವಚನ) ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಕೆಲವು ಪುಟಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ. ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಮೃದುವಾದ ಹಾಸಗೆ, ಮೋಹಕ ಸ್ಪರ್ಶ, ಮತ್ತನೆಯ ಸೊಗವೀವ ಯಾನಗಳು ಮತ್ತು ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಷೇದಿಸುತ್ತಾರೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದವನಿಗೆ, ನಾನೂ ಮತ್ತನೆಯ ಹಾಸಗೆ ಬಳಸಬಾರದೆಂದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ತಾಯೀ, ನೀನು ನಿತ್ಯವೂ ನನಗೆ ಬೆಳಕು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ! ಬಾರಮ್ಮಾ ನನಗೆ ನೆರವಾಗು; ಬಂದೆನ್ನ ಸಲಹು, ಬದುಕಿನ ಅಶ್ಲೀಲಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿ!”

೧೯೨೫ನೆಯ ಅಕ್ಟೋಬರ ೮ನೆಯ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ನಾನು ಎರಡು ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ, ಒಂದು ‘ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಹೃದಯ’ ಮತ್ತೊಂದು ‘ಎಳೆಬಿಸಿಲು’. ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು ‘ಸಂಪದಭ್ಯುದಯ’ ಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಅಬ್ದುಲ್ ಖುದ್ದೂಸ್ ಇಬ್ಬರೂ ಅನೇಕ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಕುಕ್ಕನಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯೇರಿಯ ಮೇಲೆ ವಾಕಿಂಗ್ ಹೋದೆವು”.

೧೯೨೫ನೆಯ ಅಕ್ಟೋಬರ ೯ನೆಯ ದಿನಚರಿ :

ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊ! (Remember) ಮೆಲುಗಾಳಿ ಸಿಳ್ಳಿಡುತ್ತಿದೆ. ಆ: ವಿಶ್ವವೇ! ಅ: ರಹಸ್ಯವೇ! ಅ: ಕಾಲದೇಶಗಳ ಭವ್ಯ ಲೀಲೆಯೆ! (Ah play sublime of space and time!) ದನಗಾಹಿಗಳು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಅಮ್ಮಾ ನಿನ್ನ ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಿಸಮ್ಮಾ, ನಿನ್ನ ಈ ಭಯಂಕರ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾನೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಂಗಿಟ್ಟು ಮೂರ್ಛಿಬಿದ್ದೆನು! (Mother, caress me in they arms lest I should be baffled at the might)...

ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಓತಿಕ್ಯಾತ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ. ಈ ವಿಶ್ವ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸ್ಥಾನ ಏನು? ‘ಸೋಹಂ’ ಎಂದು ಅದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯೆ? ಖ್ಯಾತಿದು ಬಯಸುತ್ತದೆಯೆ? ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲ ಬದುಕುತ್ತದೆ., ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಸಾಯುತ್ತದೆ. ನಾನೇನು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚೆ? ಆಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ? ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ ಅದರ ತೃಪ್ತಿ. ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನೊಂದು ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಬಹುದು.

I Met a tiny little Chameleon! I stood gazing at it. What is its position in the universe? Does it say ‘AM HE’? Does it aspire for fame? It lives in love and dies in love. Am I any greater than it is? If so how? Marvellous is its contention! I may write a poem upon it...”

೧೯೨೫ನೆಯ ಅಕ್ಟೋಬರ ೨೨ನೆಯ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಟ್ಟದ ಕಡೆಗೆ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ನಾನು ಒಂದು ಆತ್ಮಕಥಾತ್ಮಕವಾದ ನಾಟಕವನ್ನಾಗಲಿ, ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಮರದ ಬಳಿ ಅದರ ಅಡಿ ಕುಳಿತೆ. ಬದುಕಿನ ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿಗೂಢತೆ ಹೃದಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕ್ರಮಿಸಿತು. ನನಗೆ ನನ್ನ ವಿದ್ಯೆನೀಡಿರುವ ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯತರವಾದ

ಸತ್ಯವನ್ನು ನನ್ನೆದುರಿಗಿದ್ದ ಆ ಮರ ಪಡೆದಿರುವಂತೆ ತೋರತೊಡಗಿತು. ನಾನು ಯಾವ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ರಹಸ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆಯೋ ಅವನ್ನೇ ಆ ಮರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆಗ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮೂರು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಾಗದದ ಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದೆ:

ವಿಶ್ವದ ರಹಸ್ಯವನು ತಿಳುಹು,ಹೇ ತರುವೆ,
ಮೌನದೊಳು ನಿತ್ಯತೆಯ ನನುಭವಿಪ ಗುರುವೆ:
ಜ್ಞಾನದೊಳು ಶುಷ್ಕತೆಯ ಕಂಡು ಬಂದಿರುವೆ!

ಈ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿಗೊಂದು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಒದಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ತಾಯಿ!

ಏನಿದೇನಿದೌ, ತಾಯಿ?

ಏನಿದೇನಿದೀ ಮಾಯೆ?

೧೯೨೫ನೆಯ ನವೆಂಬರ ೧೦ನೆಯ ದಿನಚರಿ:

"I read the deeds of greatmen, reformers, poets, warriors and many more; and I often envy their greatness. In the heart of my heart I feel I too can do such things. Their lives inspire me, fill my heart with hope. I see in them the highest idea. I almost think that, that is the end as if were All. But Oh Mother, When at another time I sit contemplate about the vastness of the universe and the mystery that covers our life, the greatmen with all their greatness and poor philanthropy wither and kiss the dust like so many falling flowers. They become not more great or useful than the little blade of green grass that waves its head, that fulfils its purpose in the most insignificant spot of the world. Then all ambition flies away. A sweet humiliation quakes my frame. I become calm, tranquil and peaceful. And everything has the same utility and greatness of a dream, I become humble. Oh mighty Lord, O Mother of the Universe, thou art perfect silence, and no amount of arguing can satisfy the need for thee; yes , do your duty, Soul, and silently ship into the unknown Om!

(ಮಹಾಪುರುಷರು, ಸುಧಾರಕರು, ಕವಿಗಳು ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳು ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಓದುತ್ತೇನೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅವರ ಮಹತ್ವಿಗೆ ನಾನು ಕರಬುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲೆ ಎಂಬ ಭಾವೋದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಜೀವನ ನನಗೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ; ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದೇ ಜೀವಿತದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವ ಮತ್ತು ಪರಮ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ, ಓ ತಾಯೀ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ ಕುಳಿತು ವಿಶ್ವದ ಅನಂತ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಆವರಿಸಿರುವ ಮಹಾ ರಹಸ್ಯವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಿಸತೊಡಗಿದಾಗ, ಆ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಪುರುಷರೂ ಅವರ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಅವರ ಯಶಸ್ವಿತ ಲೋಕಸೇವಾ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಎಲ್ಲವು, ಬಾಡಿದ ಹೂವು ಉದುರಿಹೋಗುವಂತೆ, ಹುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹುಡಿಯಾಗಿ ಧೂಳಿಗತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಜಗತ್ತಿನ ಒಂದು ಯಶಸ್ವಿತ ಅಜ್ಞಾತ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಜೀವಿತೋದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಹಸುರಾದ ತೃಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಮಹಿಮರಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ನನ್ನೆಲ್ಲ ಕೀರ್ತಿಲೋಭ ಸ್ವರೂಪದ ಮಹಾತ್ಮಕಾಂಕ್ಷೆಯೂ ನಾಚಿ ಕುಗ್ಗಿ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಗ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷ ಸ್ವರೂಪದ ದೈನ್ಯತಾ ಅನುಭವ ಸಂಚಾರದಿಂದ ನನ್ನ ಶರೀರ ಸಮಸ್ತವೂ ಪುಲಕ ಕಂಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ನನಗೆ ಒಂದು ಶಮಸ್ಥಿತಿಯೊದಗುತ್ತದೆ; ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸಂತ್ಯಪ್ತಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಚೇತನವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬುತ್ತದೆ ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕ ಶಾಂತಿ, ಮತ್ತು ಸರ್ವವೂ, ಒಂದು ಮಹಿಮಾಮಯ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲೆಂತೋ ಅಂತೆ, ಸಮಪ್ರಯೋಜಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಒಂದು ಸಮದರ್ಶನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ, ಆಗ

ನಾನು ದೀನಾತದೀನನಾಗುತ್ತೇನೆ. ಹೇ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಜಗದೀಶ್ವರಾ, ಹೇ ಜಗನ್ನಾಥೆ, ನೀನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಮೌನ; ಯಾವ ವಾದ ವಿವಾದಗಳೂ ಯಾವ ತರ್ಕ ವಿತರ್ಕಗಳೂ ನೀಣೇ ಬೇಕೆಂಬ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಲಾರವು. ಹೌದು, ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ನೀನು ಮಾಡು, ಓ ನನ್ನಾತ್ಮಾ, ಮಾತಿಲ್ಲದೆ, ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಮುಳುಗಿ ಲಯವಾಗು ಅಚಿಂತ್ಯ ಅಪ್ರಮೆಯ ಅನಂತ ಓಂಕಾರದಲ್ಲಿ!

೧೯೨೫ನೆಯ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨ನೆಯ ದಿನಚರಿ:

"When I am strong I am one with thee!" I say:

When I am weak, oh I begin to pray!"

(ನೀನು ನಾನೊಂದೆನುವೆ ಸಬಲನಾಗಿರುವೆಂದು;

ಕೈಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ಬಲ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದೆಂದು!)

೧೯೨೫ನೆಯ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೫ನೆಯ ದಿನಚರಿ

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮನ್ನಾರ ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ (M.K. Hostel)ಗೆ ಹೋದೆ ಭೂಪಾಲಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶೆಟ್ಟಿ ಸಂಧಿಸಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದು ವಿನೋದವಾಡಿ ಮತ್ತೇ ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. (ಕ್ರಿಸಮಸ್ ರಜಾದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ದಸರಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ). ತರುವಾಯ ಭೂಪಾಲಂ ಅವರೂ ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದರು. (ಸಂತೆಪೇಟೆಯ ಅದೇ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೨೬ನೆಯ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಆಗ ದಿವಾನ ರೋಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ತನಕ ಇದ್ದೆ). ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಭಾಯಿ ಪರಮಾನಂದರ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಸಂಜೆ ನಾವು ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯೇರಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ವಾಚಿಸಿದೆ. ಏನೇನೋ ಅನೇಕ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಬರುತ್ತಾ ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಅವರು ನಾನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಿಸ್ಟಿಕ್ (MYstic)ಆಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಆಪಾದಿಸಿದರು. ಬಹಳ ರಾತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಭೂ.ಚಂ. ಮತ್ತು ನಾನು ಎಂ.ಕೆ. ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಬಂದೆವು. ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿದೆ. (ಅಂದರೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಾವು ಹಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಕವನ ಓದುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದೇವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ).

೧೯೨೫ನೆಯ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೭ನೆಯ ದಿನಚರಿ:

"ನಾನು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಜಾವ ೪.೪೫ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎದ್ದೆ. ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ ಅವರ ಜೊತೆ ಹೊರಟು ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದೆ. ಅವರು ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ (ದೇವಾಲಯಕ್ಕಿರಬೇಕು) ಹೋದರು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥ(Philosophy of the Upanishads) ದ ಕೆಲವು ಭಾಗ ಓದಿದೆ. ಎಂಟು ಗಂಟೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ವಾಲಿಬಾಲ್ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಾಟ ನೋಡಲು ಹೋಗಿ, ತರುವಾಯ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಚಿದಂಬರಂ ಸಿಕ್ಕಿದರು. ಫ್ರೆಸರ್ ನ Indian Thought, Past and Present (ಭಾರತೀ ಚಿಂತನ, ಹಿಂದೆ ಮತ್ತು ಇಂದು.) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ' ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ'ದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದಿದೆವು. ಯೂನಿಯನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮನ್ ಇದ್ದರು. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು, ಸ್ನೇಹಪರತೆಯಿಂದಷ್ಟೇ, ನಾನು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿಯೆಂದೂ ದಾರ್ಶನಿಕನೆಂದೂ ಮತ್ತು ಲೇಖಕನೆಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. 'ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕವನ 'ತವರೂರು' ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದೆವು; ಭೂಪಾಳಂ ಅವರ ಸಂಬಂಧದ ಮದುವೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಮತ್ತೆ ಅಪರಾಹ್ನ ೨-೨೦ಕ್ಕೆ ಭೂ.ಚಂ. ಬಂದರು. ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ರೇಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋದೆ. (ಅವರನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳಿಸಲು).

ಅಲ್ಲಿ ಭೂ ಚಂ.ಅವರ ಒಬ್ಬ ಮಿತ್ರರು ಸಂಧಿಸಿದರು. ಅವರು ಥಯಾಸೊಫಿ ಮತ್ತು ಸ್ಪಿರಿಚುಯಲಿಸಂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಅತಿರೇಕ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರು. ಅವರು ಆರ್ಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ಲೇವರಿ ಮಾಡುವಂತೆ ವ್ಯಂಗವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಇಸ್ಲಿ, ಎನಿಸಿ, ಅವರ ಅತಿರೇಕ ಉತ್ಸಾಹದ ಆ ಅವಿವೇಕವನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ಮುಗಳನಕ್ಕನಷ್ಟೆ!”

೧೯೧೫ನೆ ಡಿಸೆಂಬರ ಲನೆಯ ದಿನಚರಿ:

“There is one-consolation and that is the crudest, yet the best and the final. I crave for realisation and philosophy and infinite knowledge and all that. But the vastness and the seeming impossibility stare me in the face. And I ask the question whether it is ever possible to know the Absolute as a whole. I become excited. Some thing troubles my mind. And then comes a consolation that, after all, even though I lack the complete realisation, yet I live in sweet expectation which is sweeter than realisation itself. I may not know intellectually the whole, yet there is something that blooms in my bosom which gives me great deal light. Ah, I live in this sweet expectation! May not know the truth, yet my joy is in living the truth, Om Peace! Om Peace!”

This is the last consolation”.

(ಇದೇ ಏಕಮಾತ್ರ ಸಂತೈಕೆ, ಅದೂ ಅತೀವ ಸ್ಥೂಲ; ಆದರೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ, ತತ್ತ್ವ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ, ಅನಂತ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಏನೇನನಕ್ಕೂ ಆಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತೇನೆ ನಾನು. ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲದರ ಮಹತೋ ಮಹೀತೆಯೂ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ತೋರುವ ಸಾರ್ಥಯಾತೀತತೆಯು ನನ್ನದುರು ನಿಂತು ಮೂದಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ನನಗೆ ನಾನೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಎಂದಾದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತೆ ಆ ಪರಾತ್ಪರವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಎಂದು. ಒಡನೆಯ ಭಾವವಶನಾಗುತ್ತೇನೆ. ಏನೋ ಒಂದು ನನ್ನ ಚೇತನವನ್ನೆಲ್ಲ ಕದಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗಲೇ ಒಂದು ಸಂತೈಕೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ: ಎನೇ ಆಗಲಿ, ಪೂರ್ಣ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ನನಗೆ ಲಭಿಸದಿದ್ದರೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಧುರತಮವಾದ ಅದರ ಸುಮಧುರ ನಿರಂತರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿಯೆ ನಾನು ಬದುಕುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲ ಎಂದು! ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ನಾನು ಆ ಪೂರ್ಣವನ್ನು ಅರಿಯಲಾರದಿರಬಹುದು, ಆದರೂ ನನ್ನ ಅಂತರಂಗಶ್ವೇತನದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಒಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಮಹಾ ಆನಂದವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಅಚಿಂತ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ ಆ ಏನೋ ಒಂದು... ಆಹಾ, ನಾನು ಅಂತಹ ಮಧು ಮಧುರ ಮಧುರವಾದ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬದುಕುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಸತ್ಯ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಾಗದಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ನನ್ನ ಆನಂದವೆಲ್ಲ ಆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಾಳುತ್ತಿರುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಓಂ ಶಾಂತಿ ಓಂ ಶಾಂತಿ!

ಇದುವೆ ಕೊಟ್ಟ ಕೊನೆಯ ಶಾಂತಿ!

ಇಲ್ಲಿಗೆ ೧೯೧೫ನೆಯ ದಿಚರಿ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟಿದೆ, ನೋಟು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿ ಆಗಾಗ ಬರೆದದ್ದು. ಮತ್ತೆ ಅದು ಸರಿಯಾದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ೧೯೧೬ನೆಯ ವರ್ಷದ ದೈರಿಯಲ್ಲಿ ಜನವರಿ ೧ ರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ನಡುವೆ ೧೧ ದಿನಗಳು ಖಾಲಿಯಾಗಿವೆ. ಬಹುಶಃ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೆ ಇರಬಹುದು, ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮ ನೆನಪಿಗೆ ಬಾರದು, ನನಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೆಲೆ ಹೊಕ್ಕಳದ ಬಳಿ ಒಂದು ಬಾವು ಎದ್ದದ್ದು.

ಸಂತೆ ಪೇಟೆಯ ಗಲಿಬಿಲಿಯ ಕೊಳಕು ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ, ಹೋಟಲೂಟದ ಅಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರದ ದೆಸೆಯಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ದುರಾಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಆರೋಗ್ಯ ವರ್ಷವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಆಧ್ಯತ್ಮದ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯದ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನು ಅಷ್ಟೇನು ಲೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಸಾರಿ ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ಹೋದಾಗಲೂ ಮಲೇರಿಯಾ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಬಯಲುಸೀಮೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಅದು ಆಗಾಗ ಜ್ವರವಾಗಿ ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಜ್ರಗಡ್ಡೆಯಂತೂ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಕ್ಷಿನೀನ ಆಸ್ವತ್ಥ ಔಷಧಿ ಕುಡಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಶಮನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತೇ ಉಲ್ಬಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ರಮೇಣ ಕ್ರಾನಿಕ್ ಮಲೇರಿಯಾ ರೋಗಿಯಾಗಿ

ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ರಕ್ತ ಹೀನತೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ದೇಹ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ಚರ್ಮ ರೋಗಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ರಕ್ತಹೀನತೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ದೇಹ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ಚರ್ಮ ರೋಗಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಜ್ಜಿ ಕುರು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ತೊಂದರೆ ಇದ್ದೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು, ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದಾಗ ಆ ಕ್ಲೇಶವೂ ಭಗವತ್ ಕೃಪಾಹಸ್ತದ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವೇ ಆಗಿತ್ತು ಎಂಬುವುದು ಚಿದ್ಲೋಚ್ಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ನನ್ನ ಅವಿವೇಕ ಅನಾಚಾರ ಅಸಡ್ಡೆ ಅಲಸ್ಯಗಳಿಂದ ದೇಹಾರೋಗ್ಯ ಕೆಟ್ಟು, ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದೊಳಗಾಗಿ, ಎಂದರೆ ೧೯೭೬ನೆಯ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಕಾಯಿಲೆಬಿದ್ದು, ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ, ನನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಗುರುದೇವನ ಕೃಪಾಶ್ರಯರೂಪವಾದ ಆಶ್ರಮವಾಸ ಲಭಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ!

ನನ್ನ ಹೊಕ್ಕುಳದ ಬಳಿ ನೋವು ತೋರಿ, ತುಸು ಊದಿಕೊಂಡಾಗ ನಾನು ಅದನ್ನೊಂದು ಕುರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇ. ಕಜ್ಜಿ ಕುರುಗಳು ನನಗೆ ಸುಪರಿತರಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನೇನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಅದು ಚನ್ನಾಗಿ ಕೀತು ತನಗೆ ತಾನೇ ಎಂದಿನಂತೆ ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಆದರೆ ಅದು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೂ ದಪ್ಪವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ನೋವು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಒಡೆಯುವ ತಾಣದ ಮೊನೆಯ ಗುರುತೇ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಮೇಣ ಅದು ಒಂದು ಕಂಚಿಕಾಯಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ, ನಡೆದಾಡುವುದು ಕಠಿಣವಾಗಿ, ನಾನು ಬಿಚ್ಚಿದ ಹಾಸಗೆ ಸುತ್ತದಂತೆ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ಹಾಸಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಗಾಗ ಓದುತ್ತಾ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಶೌಚ ಮತ್ತು ಊಟಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತುಂಬು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸಹನಿವಾಸಿ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಆಗಾಗ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದೆ! ಆದರೂ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವಿಧಿ ಕಳಿಸಿದಂತೆ ನನ್ನ ಆಪ್ತಾಪ್ತ ಸ್ನೇಹಿತ ದೇವಂಗಿ ಡಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ ಕುತ್ತಿಗೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಊಕೋಡರ್ಮಾ' (ತೊನ್ನಿನಂತಹ ಬಿಳಿಯ ಕಲೆಗಳಾಗುವುದು.) ಆಗಿ ಏನೇನೋ ಔಷಧಿ ಮಾಡಿದರೂ ಗುಣವಾಗದೆ ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯರಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವರು, ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಬೆಂಗೂರಿನಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಬದಲು, ಸ್ನೇಹಿತರನೂ ಬಂದುವೂ ಆಗಿದ್ದ ನನ್ನೊಡನೆ ಎರಡು ದಿನವಿದ್ದು ಹೋಗಲೆಂದು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ನನಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಗಾಬರಿ ಪಡುವಂತಹ ವಿಷಮಸ್ಥಿತಿಯದಾಗಿ ತೋರದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಣ ಬಾವು ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾಗಿ ತೋರಿತು. ಎರಡು ದಿ ಇದ್ದು ಹೋಗಲು ಬಂದವರು ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ರೈಲಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಆದರೆ ಒಂದು ಗಂಟೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೇ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದರು, ನನಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗುವಂತೆ, "ಯಾಕೆ? ರೈಲು ತಪ್ಪಿತೇ?" ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದೆ. ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಟಿಕೆಟ್ಟು ಪಡೆಯುವ ತಾನದ ನೂಕುನುಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ನನ್ನ ಪಾಕೆಟ್ಟನ್ನೇ ಹಾರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆ ಪಾಕೆಟಿನಲ್ಲಿ ಹಣವಲ್ಲದೆ ಮದರಾಸಿನಿಂದ ಕೊಂಡು ತಂದ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಂಖ್ಯೆಯ (ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ) ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯ ಸವರನ್ನುಗಳೂ ಇದ್ದುವಂತೆ! ರೂಮಿನಲ್ಲೇ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ನೋಡಿದರು. ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಆ ಪಾಕೆಟ್ಟು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಕಳುವಾಯಿತೋ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ರೂಮಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೋಟು ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿದ್ದಾಗ ಯಾರಾದರೂ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟರೋ? ಅಥವಾ ರೈಲಿನ ಜೇಬುಗಳ್ಳರ ಕೈವಾಡವೋ? ಅಂತೂ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಟಿಕೆಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಹಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ರೈಲಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ಊರಿಗೆ ಹೋದವರು ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಬರಿಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನನ್ನ ರೋಗದ ವಿಷಮತೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ (ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು) ಹೊಸಮನೆಯ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಬಂದಿಳಿದರು. ನನ್ನ ಬಾವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೂ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ವಿಳಂಬ ಮಾಡದೆ ನನ್ನನ್ನು ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಮರುದಿನವೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಯಿತು. ಕೊಕೇನ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಬಾವನ್ನು ಸೀಳಿದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಅಪರೇಷನ್ ಆದದ್ದು ಗೊತ್ತಾದದ್ದು ಬಿಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಕೀವು ರಸಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಕೊಕೇನ ವಲಯ ದಾಟಿ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಿದಾಗಲೇ! ಎಷ್ಟು ಹಗುರ ಮತ್ತು ನೆಮ್ಮದಿ ಆಯಿತೆಂದರೆ,

ಅಪರೇಷನ್ ಮುಗಿದು ಬ್ಯಾಂಡೇಜ್ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಎದ್ದಾಗ, ಬಾವು ಎದ್ದದ್ದೆ ಸುಳ್ಳಾಗಿ ಮರೆತುಹೋಗುವಷ್ಟು! ಮತ್ತೆ ಒಂದು ವಾರದೊಳಗಾಗಿ ಸಂತೆಪೇಟೆಯ ಆನಂದಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ.

[1] ಈ ಸಂವಾದದ ಚುಟಿಕೆ ನನಗೂ ನನ್ನ ಸಹಪಾಠಿಯಾಗಿದ್ದವೆ ಎಂ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯಗೂ ನಡೆದದ್ದು. ನಾನು ಅವರಿರುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಅವರೊಡನೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಹರಟೆಲೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರೂ ನನ್ನಂತೆಯೆ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

[2] ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟ ಶೃಶಾನದ ಬೃಂದಾವನಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುಂಟು! ಸಂಜೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆಯೂ! ಮೃತ್ಯುಭಯ. ಪಿಶಾಚಿಭಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಯಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ

[3] We contrasted the unconcerned serenity of the solitudes with the ostentatious grander and bustle of Dasara.

[4] I said that in such ostentation spirit does not touch spirit. But it is the brute in man that hails the glimmer of outward appearance

-53 (1)-

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೯೨೬ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರ ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ತಾದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ವರ್ಷವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮಲೆಯ ಕಿರುದೊರೆ ಒಂದು ವಿಶ್ವಜೀವನವಾಹಿನಿಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ ಸಂಗಮಿಸಿದ ಪವಿತ್ರ ವರ್ಷವಾಗಿದೆ ಅದು. ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ತುಂಗೆಯ ಅಭೀಪ್ಸೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಹಿಮಾಲಯದ ಗಂಗೆಯ ಅಕ್ಕರೆಯ ಕೃಪೆ ಅದನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸುವ ಮಹದ್ಧರ್ಶನವನ್ನಲ್ಲಿ ಎದುರುಗೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.ಆದರೆ ಆ ಪುಣ್ಯ ಘಟನೆ ಎಷ್ಟು ನಿರ್ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸದ್ಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದೆ ಯಶಸ್ವಿತವೊ ಎಂಬಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಅದು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ನನಗೆ ಅದರ ಅಪೂರ್ವತೆಯಾಗಲಿ ಮಹತ್ತಾಗಲಿ ಕೃಪಾಗ್ರಹವಾಗಲಿ ಒಂದಿನಿತೂ ಪ್ರಜ್ಞಾಗೋಚರವಾಗರಲಿಲ್ಲ! ಶ್ರೀ ಗುರುವಾಗಿ ಆವತರಿಸಿದ ಜಗನ್ಮಾತೆ ತನ್ನ ಕಾಡು ಮಗುವನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿದತ್ತಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅದು ಯಾವ ಕಸದ ಡಬ್ಬಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಾಗುತ್ತಿತೋ ? ಅನವರತ ಉದ್ಧಾರಕಾಂಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ನಿರಂತರತೆ ಅಭೀಪ್ಸೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ವಿನಾ ಅದಕ್ಕಿದ್ದ ಅರ್ಹತೆಯಾದರೂ ಏನು?

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೆ ಇದ್ದೇನೆ. ‘To the Full Moon’ (ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಗೆ) ಎಂದ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ಸಂಜೆ ನಾನು ಪಿ.ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಅವರೂ ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನ ಯೂನಿಯನ್ ಗೆ ಹೋದೆವು. Indian National Congress (ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು) ವಿಚಾರವಾಗಿದ್ದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದೆ. ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಮಾನ್ ಎಂಬುವರ ಒಂದು ಭಾಷಣದ ವರದಿಯೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಅದನ್ನೂ ಓದಿ ತುಂಬ ನೊಂದುಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸಿದೆ.(Whichsent a pang of pain through my heart), ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ದೇಶವೇ, ಹಿಂದೂಗಳೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಹಸ್ತಲಾಘವ ಕೊಡುವುದು ಎಂದು? (Alas, my country, when do the Muslims and Hindus shake hands heartily) ನಾವು ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೆಲೆ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು, ಅನೇಕ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ. ರೂಮಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳನ್ನುರಚಿಸಿದೆ: ‘ಯಾವ ನೋವಿದು ಬಾಧಿಪುದು, ಹೃದಯ?’ ಮತ್ತು ‘ಮುಸುಗುತ್ತಿದೆ ಕಾರಿರುಳು, ಜನ್ಮಭೂಮಿ.’

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೨ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಸ್.ಎಸ್.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಬಂದರು. ವರ್ಧವರ್ತ ಕವಿಯ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು (ನಮಗೆ ಪಠ್ಯವಿಷಯವಾಗಿದ್ದವು) ಅವರಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಗಂಟೆ ಗಂಟೆ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ತರುವಾಯ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಪೀಠಿಕೆ (ಬಹುಶಃ ತರಗತಿಯ ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದಿರಬಹುದು). ಬರೆದೆ. ಕೆ.ರಾಮರಾವ್ ಕೊಟ್ಟ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿದ್ದ ‘ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಇತಿಹಾಸ’ ವನ್ನು ಓದಿದೆ. ಪಿ.ಗೋ.ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ನಾನು ಲಲಿತಾದ್ರಿಯ ಬುಡಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘ ದೂರ ಸಂಚಾರ ಹೋದವು, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಹಾದ್ಭುತ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬದುಕಿನ ರಹಸ್ಯಗಳ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ನಿರ್ಜನವೂ ನಿಶಬ್ದವೂ ಗಂಭೀರವೂ ಆಗಿದ್ದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮತ್ತು ತಾಕೂರರ ಕೆಲವು ರಚನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವೂ ಸುಮಧುರವೂ ಆಗಿತ್ತು ಆ ನಿರ್ಜನತಾ ಏಕಾಂತ. ಓಂ! ಓಂ! ಓಂ”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೩ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಎಸ್.ಎಸ್.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಬಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ವರ್ಧವರ್ತ ಕವನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ವಿಷಕಂಠ ಬಂದವರು ಈ ದೈರಿಯನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಕೊಟ್ಟರು. ಇಂಡಿಯಾ ಕುರಿತು ಒಂದು ಸಾನ್‌ಟ್ ರಚಿಸಿದೆ. ತಾಕೂರರ Fugitive ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಪಿ.ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದರು. ಅವರ ಕೈಲಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶೆಟ್ಟರಿಗೆ ಕೊಡಲು ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದೆ. ಸಂಜೆ ನಾನೂ ವಿಷಕಂಠ ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜು ಯೂನಿಯನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೇವು. ಆಮೇಲೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆ. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ “ಜಯಾಪಜಯಗಳು” ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆ ರಚಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಪಟ್ಟ ಪಟ್ ಎಂದು ಮಳೆ ಕರೆಯತೊಡಗಿತು. ಹವಾ ತಂಪಾಗಿ ಉಲ್ಲಾಸಕರವಾಗಿದೆ. ನಂಜಯ್ಯ ನಾನು ಇಸ್ಲೀಪಟು ಆಡಿದೇವು. ರಾತ್ರಿ ಹೊರಗೆ ತಾರಸಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದೇವು. ಆದರೆ ಸೊಳ್ಳೆ ಕಡಿಯಲು ತೊಡಗಲು ಕೊರಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಓಡಿಬಿಟ್ಟೇವು. ತಾಯೀ! ಸುಃಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮಚಿತ್ತದಿಂದ ಸಹಿಸಲು ತನಗೆ ಬಲವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು!”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೪ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ :

“Morte de Aurther ಅನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಂದು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಬಸವರಾಜು ಬಂದರು. ಒಂದು ಸಿನಿಮಾ ನೋಡಲು ಹೋದೇವು. ಜಾಕ್ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮೇಲಣ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನೂ ಅವನ ತಾಯಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಗನ ಮೇಲಣ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೆನೆಯಿತು. ನನ್ನವ್ವಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು ‘ಅಪ್ಪಾ, ನೀನಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಏನಪ್ಪಾ? ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದೇ ನನಗೆ ಸಂತೋಷ’. ಅಮ್ಮನ ಆ ವಾಕ್ಯ ನನಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ತತ್ವಗಳಿಗಿಂತ ಮಹತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಅದು ನನಗೆ ‘ದೀಕ್ಷೆ’ಯಾಗಿದೆ. ನನ್ನಮ್ಮ ನನಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ- ತಿಳಿಯದಯೆ! (To me this is greater than all poetry and all philosophy. To me that is the initiation, I was initiated by my mother-unconsciously!)”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೫ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಿನ್ನೆ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದಿವೆ. ಒಂದು ಭಕ್ತಿ ಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಸಂಜೆ ಎಂ.ಬಸವರಾಜು ಮತ್ತು ಖುದ್ದೂಸ್ ಅವರೊಡನೆ The sultaners of Love ಎಂಬ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅದೂ ಅರೇಬಿಯನ್ ನೈಟ್ಸ್ (ಯವನಯಾಮಿನಿನಿ ಕಥೆಗಳು) ವಸ್ತು. ಬಣ್ಣದ ದೃಶ್ಯಗಳಂತೂ ಬಲು ಸೊಗಸಾಗಿದ್ದವು. ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ, ಸರೋವರ ಮತ್ತು ಇತರೆ ನಿಸರ್ಗ ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರ ಭವ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಎಂ. ಬಸವರಾಜು ತಾವು ರಾತ್ರಿ ರೈಲಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮತೀರ್ಥರ ಒಂದು ಉಪನ್ಯಾಸದ ಭಾಗವನ್ನು ಓದಿ ಮಲಗಿದೆ. ಮಾನವನ ಬದುಕು ರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣ, ನಿರ್ವಚನಾತೀತ, ತಾಯೀ, ನೀನೇನೂ ಶುಷ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಶಲ್ಲ! (Mother, thou art not a dry judge!)”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೬ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದವನೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಎಸ್.ಎಸ್.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಬಂದರು. ಕೋಲರಿಜ್ಜನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಓದಿದೆ. ತರುವಾಯ ನನ್ನ

ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತೆ. ಆ ನಾಟಕಕ್ಕಾಗಿ ಜಗನ್ಮಾತೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಒಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ರಚಿಸಿದೆ. ನಾನು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ 'ಮರಿ ವಿಜ್ಞಾನಿ' (The child scientist) ಎಂಬ ವಸ್ತು ಚಿಂತೆಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. 'ಗಿಳಿ ವಾಡಿಯಾಗಂತ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ' (The parrot teaches better than Wadia) ಎಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟು, ಅಬ್ದುಲ ಖದ್ದೂಸ್ ಮತ್ತು ನಾನು ವಾಕಿಂಗ್ ಹೋದವು. ಮಳೆ ಬಂತು. ಕೊರಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. 'ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ' ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋದೆ. ತಾಯೀ, ನನ್ನನ್ನು ತಾನು ಆಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಕೊಡು. (Mother, gie me the strength to rule myself)".

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೭ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಎಸ್.ಎಸ್.ಕೆ. ಬಂದು,ನನ್ನೊಡನೆ ಕೋಲರಿಜ್ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ತರುವಾಯ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿ ಬರೆದೆ. ಎಂಬತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಬಂತು. (ಮನಿಯಾರ್ಡರು). ಹಿಂದೂ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ (Hindu Ethics) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ಕೊಂಡು ಕೊಂಡೆ. ನನ್ನ ರಕ್ತ ಕುದಿಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಲ್ಲದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು. ಜಾನ್ ಮೆಕೆನ್ ಜಿ ತನ್ನದಲ್ಲದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಖಂಡಿಸುವ ಸ್ವಮತಭ್ರಾಂತ ಮನೋಧರ್ಮದವನು. (John mckenzie is a fanatic of negaive order.) ಅವನ ಮೇಲೆ ನನಗೇನೂ ದ್ವೇಷಭಾವನೆಯಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಕನಿಕರದಿಂದ ಕಾಣಬೇಕಷ್ಟೆ! ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಳಂಕ ತರುವ ಅವನೊಬ್ಬ ಶರಬುದ್ಧಿ ಕಿಲಸ್ತರವನು! "ಹೇ ಕ್ರಿಸ್ತ, ಹೇ ಕೃಷ್ಣ- ಜನಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಜ್ಞಾಗೋಚರವಾಗದಿರುವ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ!"

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೮ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ :

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೧೦ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ Hindu Ethics ಓದಿದೆ. ಅಮೇಲೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋದೆ. ಗಂಗಾನಾಥ ಝಾ ಅವರ ಒಂದು ಲೇಖನ ಓದಿದೆ. 'Ethics of India as America see it'. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ. ಹಾಪ್ ಕಿನ್ನನ Ethics of India (ಇಂಡಿಯಾದ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ) ಪೂರ್ವ ಗ್ರಹ ಪೀಡಿತವಾದುದಲ್ಲ: ಆದರೆ ಮೆಕೆನ್ ಜಿಯದು ಮಾತ್ರ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಪೀಡಿತ. ಧೀರ್ಘ ದೂರ ವಾಕ್ ಹೋದೆ. ವಾಪಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಖದ್ದೂಸ್ ಸಿಕ್ಕರು. ರಾಮತೀರ್ಥರ ಭಾಷಣ ಓದಿದೆ. ಕೀನ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿದ್ದು ಬಂದಿದ್ದ ಒಬ್ಬಾತನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅತ್ಯಾಚಾರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಕ್ರೌರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆ. ಆತ ನಮ್ಮ ರೂಮಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮಲಗಿದ. ಓಂ! ತಾಯಿ! ಶಾಂತಿ!"

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೯ನೆಯ ನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ :

"ಒಬ್ಬ ದೇವತಾಪುರುಷ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಸದಾ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿದನು. (An angle appeared and warned me to keep my conscience always awake!).

ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ, ಆ ಅಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕದ ಎರಡು ದೃಶ್ಯ ರಚಿಸಿದೆ. ತರುವಾಯ ಹಿಂದೂ ಎಥಿಕ್ಸ್ ಓದಿದೆ. ಸಂಜೆ ಕಾಲೇಜ್ ಯೂನಿಯನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಚರ್ಚೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ನಾನೂ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಚಿತ್ರಗಳು ಮನವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಕ್ರಮಿಸಿ ಕವಿದುಬಿಟ್ಟವು. (At night as I lay on my bed visions of past and future began to swarm my mind. The great men of all times stood before me in a meaningful mystery.) ಸರ್ವಕಾಲದ ಮಹಾಪುರುಷರೂ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಂತರು, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಯೋಗರಹಸ್ಯವಾಗಿ! ಓಂ"

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೦ನೆಯ ಬಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಹಿಂದೂ ಎಥಿಕ್ಸ್, ಕ್ಯಾಂಟ್ ಮತ್ತು ಠಾಕೂರರ 'ಸಾಧನಾ' ಓದಿದೆ. ಹೇ ಜಗಜ್ಜನನಿ, ನನ್ನನ್ನು ಸಬಲ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ, ನಿಮಿರಿ ನಿಂತು ಎದೆ ಚಾಚಿ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವಂತೆ. ಸಿ.ಟಿ.ನರಸಿಂಹ ಶೆಟ್ಟಿ

ಬಂದರು, ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಅವರೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದೆ. ಅವರು ನಿನ್ನ ಕೃಪೆ ನನ್ನ ಬಲಕ್ಕೆ ಜ್ಯೋತಿರ್ಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು, ಅದನ್ನು ದೃಢವಾಗಿಸಲು. ಓಂ! ಓಂ! ತಾಯೀ, ನನ್ನನ್ನು ಶುಧ್ಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು, ಬಲಿಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು, ನೀನಾಗಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೇ!”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೧ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ :

“ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ. ತರುವಾಯ ಎಸ್.ಎಸ್.ಕೃ ಬಂದರು. ಕೋಲರಿಜ್ಜಿನ ಕವನಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಓದಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀ ವಾಡಿಯಾ ಅವರು ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಅವರ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದರು. ಜಗದೀಶ ಚಂದ್ರಭೋಸರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಇವರಿಗೆ ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಯಿತಂತೆ. ಪಿಸಿ.ರಾಯ್ ಅವರದ್ದು ಶಿಶು ಸಹಜ ಸರಳತೆಯಂತೆ. ಬೋಲ್ಪುರದ ಶಾಂತಿನಿಕೇತನಕ್ಕೂ ಹೋಗಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರನ್ನೂ ನೋಡಿದರಂತೆ. ಕವಿಯ ಜೀವನದ ತರುವಾಯ ಶಾಂತಿನಿಕೇತನ ಮುಂದುವರಿಯುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಶಂಕೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ರಾತ್ರಿ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಭರತ ಖಂಡದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಚಿಂತನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೨ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ (ಕೊಡಗಿನ ಕಡೆಯವರಾಗಿದ್ದ) ವೀರಪ್ಪ ಇತರರು ಬಂದರು. ಕಿತ್ತಿಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ‘ಗೀತವಸಂತ’ವನ್ನು ಬರಲಿರುವ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಕಳಿಸಿದೆ. (ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಬಹುಶಃ ದೇವರಾಜ ಬಹುದೂರ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದೆ) ಎಸ್.ಎಸ್.ಕೃ. ಬಂದು ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು (ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ) ತಿದ್ದಲು ಕೊಟ್ಟರು. ‘ಹಿಂದೂ ಎಥಿಕ್ಸ್’ ಓದಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೩ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋದೆ. (ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ‘ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು’ ಎಂಬ ಮಾತು ಇನ್ನೂ ಮಾಸಿರಲಿಲ್ಲ!) ತಿಮ್ಮಯ್ಯ, ಮಾನಪ್ಪ ಉರಿನಿಂದ ಬಂದರು. (ಕ್ರಿಸ್ ಮಸ್ ರಜಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದವರು.) ನನ್ನನ್ನು ಉರಿನವರೆಲ್ಲ ತುಂಬ ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ನಾನು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅವರೆಲ್ಲ ಶಂಕಿಸುವರಂತೆ. ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನೆಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ; ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, (ನನಗಿನ್ನೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಮಿಶನ್ ವಿಚಾರವೂ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಶ್ರಮ ಇನ್ನೂ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅದು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ?) ಅಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡ ವಿಚಾರ ಕೇಳಿದೆ. ಪಾಪ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಅವರಿಗೊಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. ಅವರ ಗೋಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದೆ.. ದೇವರೇ: ಓಂ ! ಓಂ”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೪ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ರಜ. ‘ಹಿಂದೂ ಎಥಿಕ್ಸ್’ ಓದಿದೆ. ಮನ್ನಾರ ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಸ್.ವಿ.ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ರಾಮಶೆಟ್ಟಿ ಅವರೊಡನೆ ಭರತಖಂಡದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನೂ ಇಂದಿನ ಯುವಜನರ ಔದಾಸೀನ್ಯವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಸಂಜೆ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ವಾಕ್ ಹೋದೆ. ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನೂ ರಚಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ! ಓಂ!”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೫ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ) ‘ಇನ್ನೇನು ಬೇಕೆನಗೆ, ದೇವ!’ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ‘Krishna and Blade of Grass’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನವನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಸಂಜೆ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ನನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ಕಸ್ತೂರಿಯ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೇಳಿ... ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದವನು Galsworthy ಓದಿದೆ. (ಗಾಲ್ಡ್ ವರ್ಡಿಯ The Strike ‘ಮುಷ್ಕರ’ ಎಂಬ ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವಾಗಿತ್ತು)”.

ನಿರ್ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿರ್ಭಾವವಾಗಿ ಯಾವ ವಿಶೇಷತಾ ಭಾವನೆಯೂ ಸೂಚನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸುದ್ದಿ ವರದಿಯಂತಿದೆ ಮೇಲಣ ದಿನಚರಿ. ಆದರೆ ೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೫ ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರ ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿರಬೇಕಾದ ದಿವ್ಯ ದಿನ. ನಿರಾಕಾರವಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಗುರು ಕೃಪೆ ನನ್ನ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಉಳಿದು ಸಾಕಾರವೂ

ನಿರ್ದಿಷ್ಟವೂ ಆಗಿ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನಡಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅವತರಿಸಿದ ಪುಣ್ಯ ದಿನ. ತನ್ನರಿವಿಲ್ಲದೆಯೇ ನನ್ನ ಚೇತನ ತನ್ನದ್ದಾರದ ಉದ್ಧಮುಖ ಪ್ರವಾಸ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿ ಮಂಗಲಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಸುಮಾರ್ತದ ರಕ್ಷಾದಿನವದು!

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಓದಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿತ್ಯವೂ ಅವರನ್ನು ನೆನೆದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ನಿನ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಾವಿಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರದ ಸಮವಸ್ತ್ರವೆಂಬಂತೆ ಧರಿಸಿ ಅಡ್ಡಪಲ್ಲಕ್ಕಿಗಳ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮಠಾಧೀಶ್ವರ ಸಂನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ವೃತ್ತಿಗೆ ರಹದಾರ ಎಂಬಂತೆ ಕಾವಿಯುಟ್ಟು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೈರಾಗಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಸಮಾನ ತಿರಸ್ಕಾರವಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವರು ಯಾವ ಸಂಸ್ಥೆಗೇ ಸೇರಲಿ, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೆಂದರೆ ನನಗೆ ಅಪನಂಬಿಕೆಯ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರು! ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ -ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಶಿಷ್ಯ ವರ್ಗದವರ ಸಂನ್ಯಾಸವೇ ಬೇರೆಯ ಸ್ವರೂಪದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದುದು ಅವರೆಲ್ಲರ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆಯೇ!

ಮೈಸೂರಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮ ಬಂದು ಏಳೆಂಟು ತಿಂಗಳುಗಳೇ ಆಗಿತ್ತು. ೧೯೨೫ನೆಯ ಜೂನ್ ೧೧ನೆಯ ದಿನದಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರು ಮರಿಮಲ್ಲಪ್ಪ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಬಳಿಯ ದಿವಾನ ರಸ್ತೆಯ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮದ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವ ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಿತ್ರರ ಮುಂದೆ ಉಚಿತಾನುಚಿತ ಸಮಯಾಸಮಯ ಎನ್ನದೆ ಪ್ರಶಂಶಿಸಿ ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯಭಾವನೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೇ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿದ್ದುದರ ಅರಿವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನು ಕುರಿತೂ ಅವರ ಬೋಧನೆ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಯೂ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಆವೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಓದಿಯೂ ಇದ್ದೆ. ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಕೊನೆಗೂ!

ಆ ವರ್ಷ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮ ತಿಥಿ ಜನೆವರಿ ಆರನೆಯ ತಾರೀಖಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಆ ದಿನದ ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯೆ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಅದು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಆವೊತ್ತು, ಅಚಿರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ ಮೈಸೂರಿನ ಆಶ್ರಮ ತನ್ನ ಪ್ರ ಪ್ರಥಮ ಪೂಜಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ 'ಖಾಸಗಿ' ಯಾಗಿ, ಅಂದರೆ ಕೆಲವೇ ಹತ್ತಿರದ ಭಕ್ತರನ್ನು ಅಹ್ವಾನಿಸಿ, ಆಚರಿಸಿತ್ತು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾದ ಸಭೆಯನ್ನು ಜನೆವರಿ ೧೫ಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿತ್ತು. ನನ್ನ ಸಹಪಾಠಿ ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದವರು, ನನ್ನ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಕವನಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ- ವಿವೇಕಾನಂದರಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದ ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿಯವರು ಬನುಮಯ್ಯ (ಧರ್ಮ ಪ್ರಕಾಶ ಡಿ ಬನುಮಯ್ಯನವರು ಆಶ್ರಮದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಮಿತಿಯ ಗೌರವಾನ್ವಿತರಾಗಿದ್ದರು) . ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒದಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಮನ್ನಾರ ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನ ನನ್ನ ಪರಿಚಯದ ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ನನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲದೇ ನನ್ನ 'BEGINNER'S MUSE' ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನಗಳ ಸ್ಥಳೀಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಖ್ಯಾತಿಯೂ ಮತ್ತು 'ಸಂಪದಭ್ಯುದಯ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನ ಪತ್ರಿಕಾವಾಚಕರ ಗಮನವನ್ನೂ ಕುತೂಹಲವನ್ನೂ ಸೆಳೆದಿದ್ದಿರಬಹುದಾದ ನನ್ನ ನವೀನ ರೀತಿಯ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳ ಕೀರ್ತಿಯೂ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅಹ್ವಾನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ ಆ ದಿನದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಸೇರಿತು.

ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರ ಸಂಗಡ ಬನುಮಯ್ಯ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಸಭಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಸಭಾಂಗಣ ತುಂಬಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಭಾವಚಿತ್ರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿತ್ತು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅದು ಈಗ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. 'ಜಯ ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ, ಜಯ ಹೇ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಮಾತೆ!' ಎಂದು. ಆದರೂ ಅದು, ನಾನು ಹಾಡಿದ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಇರಬಹುದು, ಎಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಿತು. ಅವೊತ್ತಿನ ಭಾಷಣಕಾರರು ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿ. ಅವರ ಭಾಷಣ ತುಸು ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಆಗಿನ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ತರುವಾಯ ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಮ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹೊತ್ತಿಗೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿಯೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿತ್ತು.

ಅಂದು ಆ ಸಭೆಗೆ ಆಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧರಾಶ್ಯನಂದರೂ ಬಂದೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಅವರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ರೋ ಏನೋ? ಅದೊಂದು ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸದಿದ್ದರೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದಿದ್ದರೆಂಬುವುದಂತೂ ಖಚಿತ. ಸಭೆಯ ತರುವಾಯ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದಾವುದೂ ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಯಾರು ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಗತಿಯ ದಿಕ್ಕನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿದರೋ, ಯಾರು ಸಿದ್ಧಗುರುವಿನಿಂದ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರೋ, ಯಾರ ಪವಿತ್ರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನನ್ನ ಚೇತನ ತನ್ನ ಉದ್ಧರ ಮುಖ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಧನ್ಯವಾಯಿತೋ ಅಂಥವರನ್ನು ಮೊದಲು ಸಂಧಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಗುರುತಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ, ಲೆಕ್ಕಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ! ಗೌರವ ತೋರಿಸುವ ಗೋಜಿಗೂ ಹೋಗಿಲ್ಲ! ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ ಹಾಡಿ ಸಭೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ ನನ್ನ ಯಶಸ್ಸಿನ ಆನಂದದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿಬಿಟ್ಟೆನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಅವರು ಗುರುತಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ! ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರ ಮುಖಾಂತರ ನನಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ. ನಾನು ನಿತ್ಯವೂ ಸಂತೆ ಪೇಟೆಯಿಂದ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಆಶ್ರಮದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ರಮಾವಿಲಾಸ ಆಗ್ರಹಾರದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅವರ ಕರೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟೇನೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಂದೋ ನಾಳೆಯೋ ಯಾವೊತ್ತೋ ಹೋದರಾಯಿತು ಎಂದು ಕೊಂಡು.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೬ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಗ್ರೀನ್ಸ್ ‘ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಆಬ್ಲಿಗೇಷನ್’(Political Obligation by green) ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆ. ಕನಕ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ (ಎಂ.ಕೆ. ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ. ನಮ್ಮ ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘದ ಕೇಂದ್ರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದರಿಂದ) ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಒಂದು ಕ್ರಿಯಾನಿಮಿತ್ತ ಸಭೆ ನಾಳೆ ಸೇರುವಂತೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದೆ.(Business meetig),. ಸಂಜೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಎಫ್.ಆರ್.ಸೆಲ್. ಅವರ ಸಚಿತ್ರ ಭಾಷಣವಿತ್ತು. ‘ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾನ್ಸ್’ ಕುರಿತು (Lantern Slides Lecture) ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಯಾರೂ ಅವರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಿಲ್ಲ. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅಭಿವಂದಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಮೂರ್ಖ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಿನ್ನುತ್ತಾ ಚಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಾ, ಕೀಟಲೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜು ಪ್ರೋಫೆಸರುಗಳು ಈ ನಿಷ್ಕರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ತುಂಬು ಜಿಗುಪ್ಸೆಯಾಯಿತು. (ಸೆಲ್ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜ್ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ತುಸು ವಿದೂಷಕತನವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಲಘುವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನನ್ನ ಊಹೆ)”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೭ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು ನನ್ನ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯತೆ! ನಾನು ಗೆದ್ದೆ!... ಇಂದು ಕಾಲೇಜಿನ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ರೋಮಾಂಚಕಾರಕವಾದ ಚರ್ಚೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಓದಿದರು. (ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ!) ಉಳಿದವರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ನವರು ಇಂಡಿಯಾ ಇನ್ನೂ ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದೆಲ್ಲ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. ನನ್ನಗನ್ನಿಸಿತು, ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಕೇಳಿಯೂ ಆಗಿದೆ ಮತ್ತು ಮರೆತೂ ಆಗಿದೆ. (Which I think is a tale long before heard and forgotten!)”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೮ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ :

“ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆದೆ. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ‘Krishna and the Blade of Grass’ ಎಂಬ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಿಭಾವಿಸಿದೆ. ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಗರ್ವ ಗೌರವ ಅಹಂಕಾರ ಸ್ವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಶರಣು ಮಾಡಿ, ಸೊರೆಗೊಟ್ಟು, ನಿವೇದಿಸಿ, ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಎನಿಸಿತು

ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ನಿಯಮಗಳು (Many myriad laws) ದುಡಿಯುತ್ತವೆ, ಒಂದು ಹುಲ್ಲೆಸಳಿನ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ!... ಸಂಜೆ ಬಹುದೂರ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ 'ಲಲಿತಾದ್ರಿ' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಿಭಾವಿಸಿದೆ. ಪಟ್ಟಣದ ಕಡೆಗೆ ನಾನು ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಹೇ ವಿಶ್ವಮಾತೆ, ನನ್ನನ್ನು ಧೀರನನ್ನಾಗಿಯೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡು! ಓಂ! ಓಂ! (Mother of the Universe, make me bold and really great!"

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೯ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಕನ್ನಡ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೃಶ್ಯ ಬರೆದೆ. ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು ಮಾಡಿದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಭಾಷಣ ಓದಿದೆ. ವಿಶ್ವದ ರಹಸ್ಯ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿ ಬಂದೆ. ರಾತ್ರಿ ಗ್ರೀನ್ಸ್ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಆಬ್ಲಿಗೇಷನ್ ಓದಿದೆ"

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೨೦ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ :

" ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕವನ್ನು 'ಮೆ'ಗೆ ಓದಿದೆ. ಇನ್ ಸ್ಟೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಅವರಿಂದ ಇಂದು ಅಕ್ವಾಲಿಡ್ಜೆಂಟ್ ಬಂದಿತು. (ನಾನುದೇವರಾಜ ಬಹದ್ದೂರ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಕಳಿಸಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ 'ಗೀತವಸಂತ'ಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ.) Ode to the Blade of Grass ರಚಿಸಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಷಾರ್ಟ್ ಸ್ಟೋರಿಸ್ ಓದಿದೆ".

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೨೧ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ :

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ ಅವರೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ನನ್ನ ದೊಂದು ಕವನವನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಹಾಡಲು ಕೊಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದೆ. ನನಗೆ ಇವೊತ್ತು ಸ್ಕಾಲರ್‌ಶಿಪ್ ಬಂತು. ಕೆ.ರಾಮಶೆಟ್ಟರ ಕೈಲಿ ಪಂಪ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರತಿಗಾಗಿ ಮುಂಗಡ ಹಣ ಕೊಟ್ಟೆ".

ಮರುದಿನ ಶುಕ್ರವಾರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸ ಎಂದಷ್ಟೇ ಬರೆದಿದೆ. ೨೨-೧-೧೯೨೬.

೧೯೨೬ನೆಯ ನವವರಿ ೨೩ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕನಕಶೆಟ್ಟರೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಡಿಸೋಜ, ಎಸ್.ವಿ.ರಂಗಣ್ಣ ಮತ್ತು ಜಿ.ಹನುಮಂತರಾವ್ ಇವರೆಲ್ಲರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ದಿನವನವನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದೆವು. ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಅಧ್ಯಯನವೇನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೫ ಗಂಟೆಗೆ ಗ್ರೀನ್ ಮತ್ತು ಗೀತಾ ಓದಿದೆ. ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ಸಂಜೆ ಒಂದು ಲಾಂಗ್ ವಾಕ್ ಹೋದೆ. ಓಂ!"

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೨೪ನೆಯ ರವಿವಾರದ ದಿನಚರಿ :

"ಎಂ.ಕೆ. ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಸಿ.ವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಮಧುರವಾಗಿತ್ತು. ಇವೊತ್ತು ಏನೂ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ನಾನು ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್. ಗುಂಡಪ್ಪ, ಎಸ್.ರಾಮರಾವ್ ಸಿಕ್ಕಿದರು. ರಾತ್ರಿ 'ರಾಜಶೇಖರ ವಿಲಾಸ' ಓದಿದೆ".

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೨೫ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮುಲ್ಲರ್ ಓದಿದೆ. ಸುದೂರು ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆ. ಆಃ ಏನದ್ಭುತವಾಗಿದೆ ಈ ಜಗತ್ತು! ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲ ಮೋಡದಂತೆ ಚೆದರಿ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದಲ್ಲಾ!".

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೨೭ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಪ್ರೋ.ಡಿ.ಸೋಜ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ. ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ. ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ: ‘ಎಲ್ಲವು ಬೊಮ್ಮನೆ ನೀನು’... ಇತ್ಯಾದಿ”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೨೮ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ :

“ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಕವನ ರಚಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರೋದಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ..

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೨೯ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. (ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲೋ? ಕನ್ನಡದಲ್ಲೋ?) ಸಂಜೆ ಕೆಲವರು ಸಂಗೀತಗಾರರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು. ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮುಲ್ಲರ್ ಓದಿದೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರಿಗೆ ವೇದಾಂತದರ್ಶನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೩೦ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ (ಏ.ಎ.ಕೆ) ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಫೋಟೋಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು. ರಾಮಸ್ವಾಮಿಗೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೆ. ಪ್ರೋ.ಡಿ.ಸೋಜ, ಶ್ರೀಯುತರಾದ ಎಸ್.ವಿ.ರಂಗಣ್ಣ ಮತ್ತು ಜಿ.ಹನುಮಂತರಾಯರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ (ನಮ್ಮ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ) ಫೋಟೋ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡೆವು. ನಾಗಪ್ಪನಿಗೆ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜನವರಿ ೩೧ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಮ್ಮ (ಪದ್ಮಪತ್ರ) ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ಸಂಜೆ ೫-೩೦ಕ್ಕೆ (ಎಂಕೆ. ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಒಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ನಾನೇ ಸ್ವಾಗತ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ (ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ!), ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ‘ಸಂದೇಹ’ ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಸಿ.ವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ವಾಚನ ಮಾಡಿದರು. ನೆರೆದ ಜನ ಅದನ್ನು ಬಹಳ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು, ಮತ್ತು (ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ) ಅದರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದರು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟರನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡಲು ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೇವು. ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯ ನಾನು ಪ್ರೊಫ್ ನೋಡಲು ಹೋದೆವು. Einstein and the Universe ಓದಿದೆ. ಒಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ: ‘Sage- like, serene, the mystic night stood stil’ ಇತ್ಯಾದಿ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೩ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

When I read Einstein, his idea of the finiteness and unlimitedness of the universe. I was awe- inspired(ವಿಶ್ವವು ಅಪರಿಮಿತ, ಆದರೆ, ಅನಂತವಲ್ಲ ಎಂಬ ಐನ್ ಸ್ಟೀನ್ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಓದಿ ನಾನು ಅದ್ಭುತ ರಸಾವಿಷ್ಟನಾದೆ) ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ The Starry Night (ತಾರಕಿನ ರಾತ್ರಿ) ಕವನದ ಹದಿನಾರು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ... ನಾನೂ ರಾಮರಾವ ಸುದೂರು ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೇವು. ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ ಕಿತ್ತೇವು. ... ನನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು (ಜಯಹೇ ಕರ್ಣಾಟಕ ಮಾತೆ!) ‘ಸಂಪದಭ್ಯುಯ’ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಕಳಿಸಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೪ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ :

“ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಬಳಿ ಟಿ.ವಿ.ಅಭಿರಾಮನ್ ಅವರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದೆ. ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗಲ ಎಸ್.ವಿ.ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ,

ಕೆ.ರಾಮಶೆಟ್ಟಿ ಅವರನ್ನು ಕಾರಂಜಿ ಕೆರೆಯ ಎರಿಯಾ ಮೇಲೆ ಸಂಧಿಸಿದೆವು... ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಂದು ಟಿ.ವಿ.ಅಭಿರಾಮನ್ ಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ತನಗೆ ಬೆಕ್ಕನ ಬೆರಗಾಯಿತು ಎಂದರವರು... ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ The Starry Night ಕವನದ ಉಳಿದ ಭಾಗ ರಚಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನು ಟಿ.ಎ.ಖುದ್ದೂಸ್ ಮತ್ತು ಎಚ್.ಎಸ್. ರಾಮಯ್ಯ ಓದಿದರು. ಓಂ! ಓಂ...!"

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೫ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ ಸ್ಕೌಟ್ ಮ್ಯಾಗ ಜೀನ್ ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಕಡೆ ಸುದೂರು ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ.

-53 (2)-

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೬ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಅವರು ಹೊರಡಿಸಲಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಮ್ಯಾಗಜೀನ್ ನನ್ನಿಂದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತುಕತೆ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಉದಾತ್ತಚೇತನನಾಗಿ ಹೊರಟು ಬಂದೆ.(After much talk I departed from the Ashrama ennobled) ನಮ್ಮ ಫೋಟೋಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು. ತುಂಬ ದೂರ ವಾಕಿಂಗ್ ಹೋದೆವು, ಖುಷಿಯಾಗಿತ್ತು, ಆಯಾಸಕರ ಆಗಿತ್ತು. ಮೂರು ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ.” ಎಲೆ ವಸಂತ ಕುಸುಮವೆ”. “ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದನೆ”, “ಚಂದಿರ ಬಾರೋ”.

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿ ಎಷ್ಟು ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣ ಎಂಬಂತೆ ವರದಿಗೊಂಡಿದೆ! ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ದಿನ ಎಂಬುವುದರ ಅರಿವೇಇಲ್ಲ, ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ! ಆದರೂ ennobled ಎಂಬ ಪದವೊಂದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ನಡೆದುದಕ್ಕೆ ಗವಾಕ್ಷವಾಗಿದೆ!

ಜನವರಿ ೧೫ರಂದು ನಾನು ಬನುಮಯ್ಯ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ ಹಾಡಿದಂದಿನಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರ ಮುಖಾಂತರ ನನಗೆ ಬರಹೇಳಿ ಕಳಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ನಾನು ದಿನವೂ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಆಶ್ರಮದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಹಾದು ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಎಸ್.ವಿ.ಕನಕಶೆಟ್ಟರು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಟುವಾಗಿಯೇ” ಏನಿ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಅಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ನೀವು ಮಾತ್ರ ಹೋಗಿಲ್ಲ”. ಎಂದು ದೂರಿದರು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯು ದನಿಗೊಡಿಸಿದರು. “ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವೂ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನ್ನ ಕರಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ ಎಂದು, ನಿಮ್ಮ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ”.

ಕನಕಶೆಟ್ಟರು “ನಾಳೆ ಶನಿವಾರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸು. ಕ್ಲಾಸು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಾಗಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಹೋಗುವಾಗಲಾಗಲಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ, ಬನ್ನಿ, ಆಶ್ರಮ ಎಂದಿದ್ದರೂ ದಾರಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇದೆಯಲ್ಲಾ? ಪಾಪ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರು. ನಾನು “ಆಗಲಿ. ನಾಳೆ ಸಂತಪೇಟೆಯಿಂದ ಪರಕಾಲಸ್ವಾಮಿ ಮಠದ ಗಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗುವ ಬದಲು ಶಿವರಾಂ ಪೇಟೆಯ ಮೇಲಾಸಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ನೀವೂ ಬನ್ನಿ. ಜೊತೆಗೊಡಿಯೆ ಹೋಗೋಣ”.ಎಂದೆ.

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ದಿನಗಳಿಂದ ಗಾಳ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕಾದು ಕುಳಿತ್ತಿತ್ತು ನನ್ನ ಸುದೈವ. ಅಂತೂ ಕಡೆಗೆ ತೆಲುವ ಬೆಂದು ಮುಳುಮುಳುಗಿ ಅಲುಗಾಡಿತು: ಗಾಳ ಕಚ್ಚಿತು ಮೀನು! ಅದನ್ನನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ತನ್ನ ದಡಕ್ಕೆಳೆದುಕೊಂಡು ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಹಿಡಿಯದೆ ಬಿಡುತ್ತದೆಯೆ, ಕೃಪೆಯೆ ಕೈ?

ಮನ್ನಾರ ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಿಂದ ನಾವು (ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ನಾನು) ದಿನವಾನರ ರಸ್ತೆಗೆ ನಡೆದು ಮರಿಮಲ್ಲಪ್ಪನವರ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಆಶ್ರಮ- ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದೆವು, ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ. ಆ ಮನೆ ನಿಶಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ನಿರ್ಜನವೂ ಆಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಸಾರಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಯಾವ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ ಆ ನಿಶಬ್ಧತೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಜನತಾಭಾವಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಧ್ಯಾನಮಯ ಮೌನದ ಪ್ರಶಾಂತಿ ನಮ್ಮದು ಸ್ವಾಗತಿಸಿತು, ಆ ಮನೆಯ ಮುಂಗಜಲಿಯಲ್ಲಿ, ಊದಿನ ಕಡ್ಡಿಯ ಮೃದು-ಮಂದವಾದ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನೂ ಆಘ್ರಾಣಿಸಿತ್ತು ನನ್ನ ಜೀವಶ್ವಾಸಕೋಶ!

ಆ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರದ ಬೆಂಚು ಹೊರತುಇನ್ನಾವ ಪೀಠೋಪಕರಣವೂ ಇದ್ದಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿ, ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ನಮಗೆ ಆ ಹಾಲಿನ ಬಲಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಕೊಠಡಿಯ ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇಣುಕಿ "sfvAmiji, Mr. Puttappa has come" (ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ, ಸ್ವಾಮೀಜಿ.) ಎಂದರು. ಅವರಿಗೆ ಇದ್ದ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ನಗೆ ದನಿಯಲ್ಲಿ.

ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನನಗೆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೂ ಇಣುಕಿ ನೋಡಿದ್ದರೆ : ಕೋಣೆಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಗೆ ಒತ್ತಿದಂತೆ ಒಂದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೊಂದು ಒತ್ತಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಎರಡು ಮರದ ಬೆಂಚುಗಳು ಬಿಚ್ಚಿದ್ದ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿದ್ದ ಬಹು ತೆಳ್ಳನೆಯ ಹಾಸಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಏನನ್ನೂ ಓದುತ್ತಿದ್ದ, ಎಲುಬೆಲುಬಾಗಿದ್ದ ಕಾವಿಯುಟ್ಟಿದ್ದ, ಬಡಕಲು, ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು: ಅವರೇ ಗೋಪಾಲ್ ಮಹಾರಾಜ್, ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು! ಮೈಸೂರು ಶ್ರೀರಾಮ ಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಪ್ರಥಮ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು!

ಸ್ವಾಮೀಜಿ ತಾವು ಓದುತ್ತಿದ್ದ 'ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ' ಯನ್ನೋ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ'ವನ್ನೋ ಅಥವಾ ಬೇರಾವ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೋ ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದೇ ಎದ್ದು ಬಂದರು. ನನ್ನ ಔಪಚಾರಿಕ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೋ ಇಲ್ಲವೋ? "O Puttappa, Come! Come!" ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಗುಮೊಗರತಾಗಿ ಇರ್ಕಯ್ಯಳಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಾಚಿ ಬಳಿಯ ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ತಾವೂ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ತಮಗೆ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬೀಳ್ಕೊಂಡರು, ಅವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳು ನನ್ನದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ.

ಸ್ವಾಮೀಜಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ತೀರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದರು. ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸನ್ಯಾಸದ ಯಾವ ಆಡಂಬರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಾವಿಯನ್ನುಳಿದರೆ ನಮಗೂ ಅವರಿಗೂ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಎತ್ತರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಕೃಶತ್ವದಿಂದ ಅದು ತುಸು ಅಧಿಕಗೊಂಡಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಆಕಾರ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿಯೇ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿತ್ತು! ರೂಪವು ವಾಲುತ್ತಿದ್ದುದು ಸುರೂಪದ ಕಡೆಗಲ್ಲ. ಅವರ ದೈಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕರುಣೆ ಕನಿಕರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗುವಂತಿತ್ತು. ಅವರು ಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಲೆಯಾಳಿಯಾಗಿದ್ದು ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಏನೇನು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಮಲೆಯಾಳಿ ಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಬಹಿರ್ವಿಶೇಷತೆಯಿಂದಲೂ ಅವರು ಆಕರ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ; ನನಗೆ ಅತಿ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಸಂವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಮಾತೃಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀಹದ ಅಹೈತುಕವಾದ ದೈವಿ ವಿಶ್ವಾಸದ ಆನಂದಮಯ ಆವರ್ತಗರ್ತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತುನನ್ನ ಚೈತನ್ಯ ನೌಕೆ!

ನಮ್ಮ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ವಿವರವೇನೂ ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ಏನು ಏನು ಗೊತ್ತು ಗುರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸಿರಬಹುದು. ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನು ಕುರಿತು ಏನೇನು ಓದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಕೇಳಿರಬಹುದು ನಮ್ಮ ಮಾತುಕತೆ ತುಸು ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೇ ನಡೆಯಿತೆಂದು ನನ್ನ ನೆನಪು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಸರಳವೋ ಸರಳ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, 'ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ'ಯವೋ? ಅಥವಾ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ'ದವೋ? ಕೆಲವು ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಓದಲು ಕೊಟ್ಟು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಲೇಖನಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಓದಬೇಕಾದುವು ಎಂಬುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಬಾಗಿಲವರೆಗೂ ಎದ್ದು ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಳ್ಕೊಂಡರು.

ಬುದ್ಧಿಗಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಜೀವಾತ್ಮಕ್ಕೆ , ಪರಕೀಯವಾದಂತಿದ್ದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಕೀಯರೊಬ್ಬರು ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಗಿ, ಏನೋ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯ ಧೈರ್ಯವೊಂದು ನನ್ನನ್ನು ಆತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಚೇತನಕ್ಕಾಗಿ ದಿಕ್ಕಾಗಿ.

ನನ್ನ ಜೀವ, ಮೈಸೂರಿನ ರಿಪಬ್ಲಿಕನ್ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಐದಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ರಾಬಿನ್ ಸನ್ ಕ್ರೂಸೋ ಓದಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಬರಹಗಳನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದಾಗಿನಿಂದಲೂ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕೈಚಾಚಿ ಏನನ್ನೂ ಹುಡುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಕಣ್ಣೆರೆಯದಿದ್ದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತೃಷೆಯೊಂದು ತಾನರಿಯದಿದ್ದ ಯಾವುದೋ ಅಮೃತಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಯಿ ಬಯ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ತನಕ ನಾನು ರಚಿಸಿದ್ದ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಅ ಹಂಬಲಿಕೆ, ಆ ಹುಡುಕಾಟ ತಡಕಾಟಗಳ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತುಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಪ್ರಕೃತಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗ ದೃಶ್ಯಗಳ ಸೌಂಧರ್ಯದ ರಸಾನುಭವದಲ್ಲಿ ನನಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಪನಾಭೂಮಿಕೆಯ ರಸರೂಪದ ಅತೀಂದ್ರಿಯಾನುಭವಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು; ಕವಿಗಳು, ದಾರ್ಶನಿಕರು, ಭಕ್ತರು ಮತ್ತು ಸಂತರು ಇವರ ಕೃತಿಗಳ ಮತ್ತು ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯ ಓದಿನಲ್ಲಿ ಹೃದಯದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತೃಷ್ಣೆಗೆ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿನ ಅಮೃತಪಾನ ದೊರಕೊಂಡಿತ್ತು. ನನ್ನ ಚೇತನ ಟಿಕೆಟನ್ನೇನೋ ಕೊಂಡುಕೊಂಡಿತ್ತು ಆದರಿನ್ನೂ ರೈಲು ಹತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ, ಆ ಅಭೀಪ್ಸೆಗೆ, ಆ ಕರೆಗೆ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ಮಾತೆ, ನನ್ನ ದಿಚರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನದ ದಿನಚರಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರನ್ನು Mother Devine ಎಂದು ಸಂಭೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಆ 'ನಮ್ಮಮ್ಮ' ಓಗೊಟ್ಟು, ಶ್ರೀ ರಾಮಾಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೃಪೆಯ ತೋಳು ನ ಈಡಿ, ಕರೆ ಕರೆದಲೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಂದನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಳು. ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಯ ವಕ್ಷಕ್ಕೆ! ೧೯೨೬ರಲ್ಲಿಯೆ ನಾನು ರಚಿಸಿದ ಒಂದುಕವನ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ:

“ಯಾವ ಮಹಾಗತಿಗಿನ್ನನನು ಕೈಹಿಡಿದನುದಿನ ನಡೆಸುತಿಹೆ?
ಯಾವ ನಂದವನೆನಗಾಗಡಗಿಸಿ ಕರೆ ಕರೆದಳಯುತಿಹೆ?”

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯನ್ನು ಬೀಳುಕೊಂಡು ರೂಮಿಗೆ ಹೋದವನು, ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ, ಮೂರು ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಎಂದಿದೆ: ಅದರ ಹೆಸರು ಇದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ಚಂದಿರ ಬಾರೊ' ಎಂಬುವುದನ್ನು ನನ್ನ ಪ್ರಕಟಿತ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡು ಅನೇಕರಿಂದ ಹಾಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಉಳಿದ ಎರಡು ಅಚ್ಚಿನ ಮುಖ ಕಂಡಿಲ್ಲ: 'ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದನೆ' ಮತ್ತು 'ಎಲೆ ವಸಂತ ಕುಸುಮವೆ,' ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಅವು ಮೂರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತವಾಗಿವೆ, ಮಾನಪ್ಪನ ಕೈಬರಹದಲ್ಲಿ. ಮುಂದೆ ನಾನು ಬರೆದು ಈ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅದೇ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕವನದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ, ಭಾಷೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಇದು ಏರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಕವನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹಾಡಿನಂತಿದೆ, ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು! ಅದಕ್ಕಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದರೆ ನಾನು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ದಿನವೇ ಅದು ರಚಿತವಾಗಿರುವುದು.

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ

ಶ್ರೀವಿವಾಕಾನಂದನೆ | ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದನೆ

ನಿನಗೆ ಪರಮ ಮಂಗಳಂ| ಓಂ ಓಂ ಮಂಗಳಂ ||ಪ||

೧

ಪರಮಹಂಸರ| ಪರಮ ಶಿಷ್ಯನೆ

ಆರು ಅರಿಗಳ| ವೀರ ವೈರಿಯೆ... ಶ್ರೀ....

೧

ತತ್ತ ಕಡಲನು ಕುಡಿದು ಯೋಗಿಯೆ
'ತತ್ತ ಮಸಿಯನು ಸವಿದ ಭೋಗಿಯೆ... ಶ್ರೀ...

೨

ಮೃತ್ಯು ಎಂಬುವ ಮಿಥಯೆ ಭಯವನು
ಕಿತ್ತು ಹಾಕಿದಾ ನಿತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮನೆ... ಶ್ರೀ...

೪

ಭೇದ ಮಾರಿಯ | ಭೇದಿಸಾಡಿದ
ವೇದ ಮಾರ್ಗದಾ ವೀರ ಸಿಂಹನೆ... ಶ್ರೀ...

೫

ಭಾರತಾಂಬೆಯ | ವೀರಪುತ್ರನೆ
ಭಾರತೀಯರ ಪ್ರೇಮ ಪಾತ್ರನೆ... ಶ್ರೀ...

೬

ವಿಶ್ವ ಹೃದಯನೆ | ವಿಶ್ವದಾತ್ಮನೆ
ವಿಶ್ವಕಾಯನೆ ನೀನೆ ವಿಶ್ವವು... ಶ್ರೀ

- ೬-೧-೧೯೧೬

'ವಸಂತ ಕುಸುಮ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಕವನವು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ರಚನೆ. ಆದರೂ ಅದು ಇದುವರೆಗೂ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ, ನನ್ನ ಮೊದಲನೆಯ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ ಅಚ್ಚಿಗೆ ಹೋದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿದೆ: ೧೯೧೬, ಆಶ್ರಮ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರದ ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಮೀಷನ ಆಗಿದ್ದ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದರು ಅವರ ಮುಂದೆ. ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಓದುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಅಗಲೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿಗೆ ನಾನು ಹೆಮ್ಮೆಪಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ನನ್ನ ಹಲವಾರು ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ ಅವರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಆಯ್ದು ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವಷ್ಟೂ ಉತ್ಸಾಹಿಯಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಅವರ ಸಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದ ತಿರುಮಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಎಂಬವರು, ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಿದಂತಹ ಕವನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆಯ್ದು, ಅಚ್ಚಿನಮನೆಗೆ ಕಳುಹಬಹುದಾದ ಒಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಅದೇ ನೋಟ ಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ 'ಚಂದಿರ ಬಾರೊ' ಎಂಬುವುದನ್ನು ಅವರು ಆರಿಸಿದ್ದರೂ ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ 'ವಸಂತ ಕುಸುಮ'ವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರು ತಯಾರಿಸಿದ್ದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ 'ಕೊಳಲು' ಎಂಬ ಅಭಿನಾನದಿಂದ 'ಸತ್ಯಶೋಧನಾ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರ'ದವರಿಂದ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ. ಉತ್ತಮವಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಆರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂದುಕೊಂಡ ನಾನು ಮತ್ತೇ ಆ ನೋಟುಪುಸ್ತಕ ನೋಡುವ ಗೊಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಈ 'ನೆಪಿನ ದೋಣಿ'ಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕದಿದ್ದರೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಅದರ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೇನೋ?

ತಿರುಮಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕವನವನ್ನು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಅದ್ವೈತ ದೃಷ್ಟಿಯು ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವಾದ್ವೈತದ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ.

೧೯೨೬ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈ ಕವನಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ತಾತ್ವಿಕ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ಮೈದಾಳಿರುವ ಛಂದೋವಿಲಾಸವೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣದ ಸಕ್ರಮ ವಿನ್ಯಾಸವಿದ್ದರೂ ಪಂಕ್ತಿಗಳಹ್ರಸ್ವ ದೀರ್ಘತೆಗಳ ಅಸಮ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಎದುರುಗೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ವಸಂತ ಕುಸುಮ

ಎಲೆ ವಸಂತ ಕುಸುಮವೆ,

ಆವ ಪರಮ ಜನನಿಯುದರದಿಂದ ನೀನು ಬಂದಿಹೆ?

ಇನಿತು ಕಾಲವಾವ ಹರುಷ ನಿನ್ನನೊಲಿದು ಸಲುಹಿತು?

ನಿನ್ನ ಪಡೆಯಲೆಂದು, ಕುಸುಮ,

ಎನಿತು ಬ್ರಹ್ಮರಳಿದರು?

ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞವಾವುದು

ನಿನ್ನ ಸೇವಿಸಿ

ಮಿಥ್ಯೆಯಿಂದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಬಲವ ಪಡೆಯಿತು?

ಎಲೆ ವಸಂತ ಕುಸುಮವೆ,

ಪರ ರಹಸ್ಯವೆ,

ನಿನ್ನೊಳೆಲ್ಲ ವೈಕೃವು;

ನಿನ್ನನರಿಯಲೆಲ್ಲವರಿವೆ, ನೀನೆ ಸಕಲ ಜ್ಞಾನವು!

ರಮ್ಯ ಕುಸುಮವೆ,

ದಿವ್ಯ ಆತ್ಮವೆ,

ಎನಿತು ನಿಯಮ ಕೋಟಿಯು

ಗರ್ವವುಳಿದು ಕಣ್ಣ ತೆರೆದು

ನಿನ್ನ ಸೇವೇಗೈವವು?

ಎಲೆ ವಸಂತ ಕುಸುಮವೆ,

ಪರಮ ಋತಕೆ ಈಶನೆ,

ಕಾಲ ದೇಶಗಳನು ಮೀರಿ ನೀನು ನಲಿಯುವೆ!

ಕಾರ್ಯಕಾಗಿಣಾ-

ತೀತನಾಗಿಹೆ!

ಬ್ರಹ್ಮರೆಲ್ಲ ನಿನ್ನೊಳಿಹರು,

ನೀನೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು!

೬-೨-೧೯೨೬

ಆ ಫೆಬ್ರವರಿ ೬ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ಸಂದರ್ಶನದ ತರುವಾಯ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಒಂದು ದಿನವೂ ತಪ್ಪದೇ ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ನಾನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೭ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಕಸ್ತೂರಿ, ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಧಿಸಿದೆ. ಸ್ವಾಮೀಜಿ” You cannot spend your life easily

n ow as you are gifted with poetic faculty' (ನೀವಿನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಹಗುರವಾಗಿ ಕಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ, ನಿಮಗೆ ಕವಿ ಪ್ರತಿಭೆಯವರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ) ಎಂದರು. ನನ್ನ 'ಸಂದೇಹ' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ರೂಮಿಗೆ ಹಿಂಗಿರುಗುತ್ತಾ 'ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ'ಯ ಹಳೆಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದೆ... ನನ್ನ 'ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಧರ್ಯ' (ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಜಯಕರ್ನಾಟಕದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ) ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ನಾನು, ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ಯಾಮರಾವ ತುಂಬ ದೂರ ವಾಕ್ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಬೆಟ್ಟದ ಹತ್ತಿರದ ತಾವರೆಕೊಳದ ದಡದ ಮೇಲೆ ನಾನು ನನ್ನ ಕೆಲವು ರಚನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ."

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿ, ಸಿದ್ದೇಶ್ವಾನಂದರು ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂದಿದೆ. ಆಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದ ಕಸ್ತೂರಿಯವರ ಮನೆ ಆಶ್ರಮದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ. ರಜಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಹುಪಾಲು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿನೋದಶೀಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನೆಲ್ಲ ನಗೆಯಿಂದಲೂ ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದಲೂ ತುಂಬ ಜೀವಂತಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೂ ಮಲೆಯಾಳಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಪರಿಚಿತರು ಆಗಿದ್ದರೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮ ಬೇರುಬಿಟ್ಟು ಬೆಳೆಯಲು ಅವರು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೆ ಬಲಗೈಯಾಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಎಂಬುವವರು ವಕೀಲರು, ಅವರೂ ಆಗಾಗ ಕಸ್ತೂರಿಯಂತೆಯೇ ಬನುಮಯ್ಯ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಎಂಬುವರು, ನಿವೃತ್ತ ರೈಲ್ವೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಎಂಬುವರು, ನಿವೃತ್ತ ರೈಲ್ವೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ 'ತಾತಾಗಾರು'ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಒಂದು ಕವನ 'ಸಂದೇಹ' ಎಂಬುದನ್ನು ಹಾಡಿದೆ ಎಂದಿದೆ. ಆ ಕವನವೂ ಅಪ್ರಕಟಿತ. ಅದರಲ್ಲಿ ದೇವರು, ಸೃಷ್ಟಿ, ಮಾಯೆ, ಮಿಥ್ಯೆ, ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತ, ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ, ಇಹ ಪರ, ಬ್ರಹ್ಮ ಆತ್ಮ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕವಿಯ ಸಂದೇಹಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಸ್ತಿಕತೆಯ ಮತ್ತು ಚಾವಾಕತ್ವದ ಷೋಕಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇಣುಕುತ್ತದೆ.

ಸಂದೇಹ

ದೇವನೆಂಬುವನಾರು?

ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದರೆ ಏನು?

ಯೋಗಿಗಳ ಭ್ರಾಂತಿಯಿದೋ?

ಸತ್ಯದೊಳು ನೆಲಸಿಹುದೋ?

ನಂಬಿಕೆಯ ತತ್ವವಿದು ಮಿಥ್ಯೆಯಾಗಿರಬಾರದೇಕೆ?

ಮಾಕಂಬುವುದೇಕೆ?

ಗುಣರಹಿತನಾದವಗೆ

ಲೀಲೆಯೆಂಬುದು ಬೇಕೆ?

ಭ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲವೆ ಬ್ರಹ್ಮ ?

ತತ್ವಗಳು ಚೀರಿದೊಡೆ , ನಂಬಿಕೆಗೆ ಇಹುದೊಂದು ಮೇರೆ !

ಐತಿಹ್ಯದಿಂ ಬಂದ

ಮಿಥ್ಯೆಯನು ಖಂಡಿಸದೆ

ಬೊಮ್ಮವೆಂದುಸುರಿದೊಡೆ

ಬೊಮ್ಮವಿರಲೇ ಬೇಕೆ?

ಇದು ಎಲ್ಲರೊಳಗಿರುವ ರೋಗವಾಗಿರಬಾರದೇಕೆ?

ನೀತಿಯನು ಬೋಧಿಪರು;
ಪ್ರೀತಿಸೆಂದುಸುರುವರು;
ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಾದವಗೆ
ನೀತಿ ಎಂಬುದು ಏಕೆ?
'ಲೀಲೆ' ಎನ್ನುವ ಬದಲು ದೇವನಿಲ್ಲೆನಬಾರದೇಕೆ?

ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂಬರು ಮರಣ;
ಮಿಥ್ಯೆಂಬರು ಜನನ;
ನಿತ್ಯನೆಂಬರು ಆತ್ಮ;
ಸತ್ಯವೆಂಬರು ವೇದ;
ಸ್ವಾರ್ಥತೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಿದು; ಸತ್ಯದಾ ತಳಹದಿಯೆ ಮಿಥ್ಯೆ!

ಕಂಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣಂತೆ;
ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಯಂತೆ;
ಬುದ್ಧಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯಂತೆ;
ಚಿಂತೆಗಸದಳವಂತೆ;
'ಕಂಡರೂ ಕಾಣಿಸನು' ಎಂಬರಿದು ಬರಿಯಂತೆ ಕಂತೆ!

ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತವಂತೆ
ಹರಿಯನೊಬ್ಬನಿಹನಂತೆ;
ಹರಿ ಬರಿಯ ಸತ್ ಅಂತೆ;
ತರ್ಕದಿಂ ಠಕ್ಕಿಸುವ ಬದಲರಿಯೆನೆನಬಾರದೇಕೆ?

ಮಿಥ್ಯೆ ಭಯವನು ಹೇಳಿ
ನೀತಿಗಳೆಯುವ ಬದಲು
ಧೀರತನವನು ನೂಂಕಿ
ಭೀತಿಯನು ತುಂಬುವರು:
ಆಶುಚಿಯಿಂ ಶುಚಿಯ ತೊಳೆದೊಡೆ ಅದು ಪವಿತ್ರಮಹುದಂತೆ!

ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳಂತೆ;
ಇಂದ್ರ ಯಮರಿಹರಂತೆ;
ವಿಧಿ ಕರ್ಮಫಲವಂತೆ;
ಆಹಹ! ಇದು ಹೇಡಿಗಳಿ-
ಗಿಂಪಾಗಿ ತೊರಿದೊಡೆ, ಧೀರರಿಗೆ ಈ ತತ್ವವೇಕೆ?

ದೇವರೆಂಬುವ ತತ್ವ
ಬದುಕಿ ಸಾಯಲು ಬೇಕೆ?
ಜೀವನದ ಕಷ್ಟಗಳು

'ದೇವ' ಎನೆ ತೊಲಗುವೊಡೆ
ದೇವನಿಲ್ಲೆಂದು ಧೈಯ್ಯದಿ ಪೇಳುವೊಡೆ ತೊಲಗವೇಕೆ?

ಕುರುಡ ಕುರುಡನ ಪಿಡಿದು
ಕೊರಕಲೊಳಗಿಳಿದಂತೆ,
ಕುಂಟ ಕುಂಟನ ನಂಬಿ
ಇದ್ದೆಡೆಯ ಇರುವಂತೆ,
ಧೈಯ್ಯು ಗುಂದಿಪ ತತ್ವಗಳ ನಂಬಿ ಕುಂದುವುದದೇಕೆ?

ಜೀವನದ ಮಾರ್ಗ ತಾ
ದೇವನಿಹನೆನಲು ಬದ-
ಲಾವಣೆಯ ಹೊಂದುವುದೇ?
ಸಾವಿಗಂಜುತ ನಾವು
ದೇವನೆಂಬಿನ್ನೊಂದು ಸಾವ ರಚಿಸಲಳಿವುದೆ ನೋವು?

ಇಹಸುಖವನರಿತಿಹೆವು;
ಪರಮಸುಖವದೆಂತಿಹುದೊ?
ಕರದೊಳಿಹ ರತ್ನ ತಾ
ಮಿಗಿಲು ಶರಧಿಯ ಸಿರಿಗೆ!
ಪರಸುಖವ ಪಡೆಯಲೆಂದಿಹ ಸುಖವ ಬಿಡುವೆಯಾ? ಜೋಕೆ!

ಬ್ರಹ್ಮ ಒಂದೆಂದುಸುರು;
ಆತ್ಮಚಿತ್ ಎಂದು ಸುರು;
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದನೆನು;
ಏನು ಹೇಳಿದರೇನು?
ಆಶಾನುಭವ ಭಯಗಳಿಂದಿಡಿದ ನರಗದು ರಹಸ್ಯ!

ಸರ್ವ ಶಕ್ತಂಗವಗೆ
ನಿಯಮ ಬಂಧನವೇಕೆ?
ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸರ್ವಂಗವಗೆ
ಸಂಚಲನೆ ತಾನೇಕೆ?
ಸರ್ವಜ್ಞನಾದವನು ದುಷ್ಯತವ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೇಕೆ?

ನ್ಯಾಯವನು ಖಂಡಿಪುದು
ದಯೆ: ನಿಯಮ ಖಂಡಿಪುದು
ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವವನು,
ನೀತಿ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯ;
ಈತತ್ವಗಳ ಬೆದರಿಪುದು ವರ ಕೃಪಾನಿಧಿಯ ಭಾವ !

'ದೇವ' ಎಂದವರೆಲ್ಲ
ಸಾವ ದಾಂಟಿದರೇನು?
'ದೇವ' ಎಂದರು ಒಂದೆ
ಎನ್ನದಿದ್ದರು ಒಂದೆ!
ಆದುದಾಗಲಿ, ಪರಮಸುಖವಿರಲಿ, ಚಿಂತೆಯೆಮಗೇಕೆ?

ಎಂತೂ ಬಂದೆವು ನಾವು,
ಎಂತೂ ಪೋಷೆವು ನಾವು;
ಇಂತಿರಲು ಇಲ್ಲದಿಹ
ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗೇಕೆ
ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂ ವಿರಚಿವುದು ಪರವನಿಹಮೆಮಗೀಗ ಸಾಕು!

'ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತು' 'ತತ್ ತ್ವಮಸಿ'
'ಶಿವ ನಾನು' ಇವುಗಳಿಗೆ
ಭ್ರಾಂತಿಯೆ ತವರೂರು!
ಶಾಂತಿ ಎಂಬುದು ಢಂಬ!
ಮೋಹಿಸುವ ತತ್ವಗಳಿಗಿಂತ ನಾಸ್ತಿತ್ವವೇ ಲೇಸು!

ಸಂದೇಹಮಿದು, ದೇವ,
ಪ್ರಥಮವಾಗಿಹ ಧ್ಯಾನ!
ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನು ಪಡೆಯೆ
ಇದು ಒಂದು ಸೋಪಾನ!
ಪರಮಾತ್ಮ, ಕ್ಷಮಿಸದು ಕೀಶೋರಂದ್ರನ ದುರಭಿಮಾನ!

(ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇದು ಕೊನೆಯಮುಟ್ಟಿದಂತಿದ್ದರೂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಯೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ)

-53 (3)-

ಸಂದೇಹ: ಯೋಚನೆಯ ಮಾಡುವೆನು
ಮನದ ಸಂತಸಕಾಗಿ,
ನಿಜವನರಿಯಲು ಅಲ್ಲ.
ನಿಜವೆಂಬುದೂ ಇಲ್ಲ!
"ತತ್ತ್ವ ತಾನತಿಭೋಗ" ಇಂತು ಲೋಕಾಯತಿಕನೆಂದ.

ನಾವಿರಲು ಸಾವಿಲ್ಲ!
ಸಾವಿರಲು ನಾವಿಲ್ಲ!
ಸಾವು ಸಾವೆಂದೇಕೆ

ಜೀವವನು ಹಿಂಗಿಸುವೆ?

ಸಾವರಿಯದೆಮ್ಮ ನಾವರಿಯವದನ್ನೀಕೆ ಭೀತಿ?

ವಿಧಿಯಾಟವಾಡುತಿಹ

ಚೆಂಡುಗಳು ನಾವೆಲ್ಲ;

ಉರುಳುವೆವು, ಹೊರಳುವೆವು,

ತಾಗುವೆವು, ಬಾಗುವೆವು:

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಇಹುದೆಂಬ ಹುಸಿ ಚಿಂತೆ ಏಕೆ ?

ತತ್ತ್ವವೊಂದಿರಲಿಷ್ಟು

ಶುಷ್ಕವಾದವದೇಕೆ?

ಅವತಾರ ಪುರುಷರೊಳು

ಮತಭೇದವಿಹುದೇಕೆ?

ಆಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರೊಂದ ಬೋಧಿಸುವುದೇಕೆ?

ಜ್ಞಾನ ಸೂರ್ಯನ ಮುನ್ನ

ಸಂಶಯಾರುಣನುದಯ![1]

೧೯೨೬ ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೮ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂಬತ್ತು ‘ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ’ಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕ ವರ್ಗದ ಒಂದು ಚರ್ಚೆ(debate) ಇತ್ತು. ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯೈತದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನಡೆಸಿದೆವು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೯ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ :

“ಚೈತನ್ಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಧ (Inspiring) ‘ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ’ಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಡಾ.ಹೋಮ್ಸ್ (Dr Hommes) “Modern Tendencies in Philosophy” (ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಭಾವನೆಗಳು) ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಡಾ.ಬ್ರಜೇಂದ್ರನಾಥ ಶೀಲ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವರು ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಜೈನ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದರು”

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೦ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಡಾ.ಹೋಮ್ಸ್ ಉಪನ್ಯಾಸವಿತ್ತು. ‘International Religion’ (ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತಧರ್ಮ) ಎಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರೊ.ಜಿ.ಸಿ.ರಾಲೋ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಮತತು ಇತರರು (ಕಸ್ತೂರಿ, ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಆಶ್ರಮದ ಗುಂಪಿನವರು) ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೇವು. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಭಾಷಣದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಮಾಡಿದೆವು. ತರುವಾಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೧ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಡಾ.ಹೋಮ್ಸ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಕೊಟ್ಟ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ತಲುಪಿಸಿದೆ. ಆತ, ಪಾಪ! ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಮದ ಚಾರಕನೆಂದು ತಿಳಿದನೋ ಏನೋ? ಬಳಿಯಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸೇವನಕ, ಹತ್ತಿರ, ನನಗೇನಾದರೂ ಭಕ್ಷಿಸು ಕೊಡಬೇಕೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ನಾನು ಒಳಗೊಳಗೇ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಬಂದೆ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದವನು ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೨ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

‘ನಿನ್ನೆ ನಾಗಮಹಾಶಯನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಓದಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ತೋತ್ರದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಸಂಜೆ ಬೆಟ್ಟದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪದ್ಯ (Stanza)ರಚಿಸಿದೆ; ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೩ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಹತ್ತಿರ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾತಾಡಿದೆ. ಸಂಜೆ ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂತೋಷ ಕೂಟದ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ (Union Social) ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಕಡೆಗೆ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಎರಡು ಮೂರು ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ!”

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೪ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಸರ್ ಜಾನ್ ಉಡ್ರಾಫ್ ಅವರ The world as power and power as mind ಓದಿದೆ. ಅದನ್ನು ರೂಮಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ‘The morning Star’ ಅನ್ನೂ ಓದಿದೆ. ಟಿ.ವಿ. ಅಭಿರಾಮನ್ ಮತ್ತು ಹನುಮಂತಪ್ಪನವರಿಗೆ ನಮ್ಮೂರಿನ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಸಂಜೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆರತಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೇವು”.

೧೯೨೬ ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೫ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮೋತ್ಸವ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. (ಅದೂ ಹಿಂದೆ ಜನೆವರಿ ೧೫ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವ ನಡೆದು ಬನುಮಯ್ಯ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ ಭವನದಲ್ಲಿಯೆ ನಡೆದಿತ್ತು). ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ‘ಎಲ್ಲಿಹೆ?’ ‘ಎಂತಿಹೆ?’ ಎಂಬ ನನ್ನ ಎರಡು ಕವನಗಳನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ವಾಚಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ‘ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ’ ಎಂಬ ಹೊಸದಾಗಿ ರಚಿಸಿದ್ದ ಕವನವನ್ನೂ ಹಾಡಿದೆ. ಸಿ.ವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ನನ್ನ ‘ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ’ಯನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದ ಪ್ರೊ.ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಐಯ್ಯರ ಅವರ ಭಾಷಣ ಉಜ್ವಲವೂ ಉನ್ನತವೂ(Brilliant and inspiring) ಆಗಿತ್ತು. ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅವರ ಭಾಷಣವೂ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು. ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿ ವಂದನಾರ್ಪಣೆಯ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ‘Let the spirit of Paramahansa descend on Mr. Puttappa’ (ಪರಂಹಂಸರ ದಿವ್ಯ ಕೃಪೆ ಶ್ರೀ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆದು ಇಳಿಯಲಿ.) ಎಂದು ಗುರುಹರಕೆ ಯಾಚಿಸಿದರು. Yet, It did descend! (ಹೌದು, ಅದು ಇಳಿದೇ ಇಳಿಯಿತು!... ಟಿ.ವಿ.ಅಭಿರಾಮನ್ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ”.

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಗಳಲ್ಲಿ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಚುಟುಕು ಚುಟುಕವೆಂಬಂತೆ ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಶ್ರೀಮಂತ ಅನುಭವದ ಒಂದು ಧ್ವನಿ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಅಡಿಗೆ ಎಂಬುವುದನ್ನು ಪ್ರಾಯಶಃ ಗ್ರಹಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ, ವಾಚಕರಿಗೆ, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು ನನ್ನ ಚೇತನಕ್ಕೆ. ಮೇಲು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿ, ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಗೋಪಾಲ್ ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಗೋಪಾಲ್ ಮಹಾರಾಜ್ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು) ಅವರ ಅಕ್ಕರೆಯ ಮಾತುಕತೆಯ ಬೆಳಕು ಬಿಸುಪುಗಳಲ್ಲಿ, ಅದರ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ವಿಸ್ತಾರ ಔನ್ನತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿ ಹೃದಯಗಳೆರಡೂ ಅಮೃತಾಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸುತೀಕ್ಷಣವೂ ಸುಪುಷ್ಪವೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ಓದಲು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಆಗಲೇ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತೇಜಃ ಪುಂಜವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನ ಕೋಶಕ್ಕೆ ಅನಂತ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೇ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಆ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಆಶ್ರಮದ ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು, ಮಹಾಮಾತೆ ಶ್ರೀ ಶಾರದಾದೇವಿಯವರು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿವಿವೇಕಾನಂದರು ಅವರ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. . ಪೂಜೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿರಾಡಂಬರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಜೆ ದಿನವೂ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿ ‘ಓಂ ಹ್ರೀಂ ಋತಂ’ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಂಟೋ ಹತ್ತೋ ಹದಿನೈದೋ ಜನಕ್ಕಿಂತ

ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆಶ್ರಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ನಿಃಶಬ್ದತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಶಾಂತಿ ತುಂಬಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತಿರುತ್ತಿತ್ತು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಆ ಪವಿತ್ರ ಸನ್ನಿವೇಶ. ಆರತಿ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭಾಗಿಯಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೊಂದು ಆಗ್ನಿ ಸ್ನಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಂದು ಹಾಡಿದ 'ಎಲ್ಲಿಹೆ?' 'ಎಂತಿಹೆ?' ಎಂಬ ಕವನಗಳು ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ 'ಕೊಳಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿವೆ. 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ' 'ಅಗ್ನಿ ಹಂಸ' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಕಸ್ತೂರಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಂದ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕರ ರಸ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತೇಜನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಉಚಿತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೬ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಸರ್ ಜಾನ್ ಉಡಾಫೆ ಅವರ The world as Power and Power as Mind ಓದಿದೆ... ಸಂಜೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ, ವಾಚಿಸಿದೆ. ತುಂಬಾ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಕಲ್ಕತ್ತಾದಿಂದ ಸಂಗೀತ ಕೇಳಲು ಬರಲೆಸ್ ಟೆಲಿಗ್ರಫಿ ಹೌಸ್ ಗೆ ಹೋದೆವು. ಆದರೆ ಬರಿಯ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿದೇವು, ಸಂಗೀತವೇನೂ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ.”

ಆಗ ಇನ್ನೂ ರೇಡಿಯೋ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅರಮನೆಯವರಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ತರಿಸಿ ಅರಮನೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಫಿರಂಗಿ ಮನೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಖಾಸಗಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ನನ್ನನ್ನೂ ಕಸ್ತೂರಿ ಯನ್ನು, ಬಹುಶಃ ತಾತಾಗಾರು ಅವರನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ರಾತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ನೆನಪು. ನಮಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯೊ ಅಚ್ಚರಿ; ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದು ಗುಂಡಿ ಒತ್ತಿ ಒಂದು ಗುಂಡಿ ತಿರುಗಿಸುವುದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಕಲ್ಕತ್ತಾದಿಂದ, ಒಮ್ಮೆ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾದಿಂದ, ಒಮ್ಮೆ ಜಗತ್ತಿನ ಇನ್ನಾವುದೋ ಸುದೂರದ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಮಾತು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಎಳೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣ ವಿಷಯವಾಗಿರುವ ಅದು, ದನಕಾಯುವವರೂ ಗಾರೆ ಕೆಲಸದವರೂ ಜಲಗಾರರೂ ಟ್ರಾನ್ಸಿಸ್ಟರ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಅದು, ಆಗ ಅರಮನೆಯವರಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭ ಭೋಗವಸ್ತುವಾಗಿತ್ತು.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೭ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ :

“ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನ್ನ ದೀನ ನಿವಾಸಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ, (Siddheswarananda visited my humble adobe and sanctified it.) ಅದನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿದರು... ಕನಕಶೆಟ್ಟರಿಗೆ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೆ... ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಬೆಟ್ಟದ ಕಡೆಗೆ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಸುಮಾರು ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಏಕಾಂತದ ಆನಂದ ಅನುಭವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. (I had not the bliss of solitude).ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. (I was hankering for it.) ಇವೊತ್ತು ಬೂದಿ ಬುಧವಾರದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸು ಇತ್ತು... ಹೇ ಜಗಜ್ಜನನಿ ಓಂ!”

ಯಾವುದು ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವರದಿಗೊಂಡಿದೆಯೋ ಆ ಘಟನೆ-ಸ್ವಾಮಿವ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು- ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು. ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವನ ಕರುಣಾಹಸ್ತ ಒಯ್ಯೋಯ್ಯನೆ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬಳಿ ಸಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು! ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ನಾನು ಮುಂದೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕನಕ ಕೊಳೆಗಳಿಂದಲೂ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕ ಟ್ರಂಕು ಬಟ್ಟೆ ಬರೆಗಳಿಂದಲೂ ಯೋಗ್ಯರ ಭೇಟಿಗೆ ಅನರ್ಹವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ರೂಮನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಶುಚಿಗೊಳಿಸಿ ಕ್ರಮಪಡಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಆ ದಿನ ಬೂದಿ ಬುಧವಾರದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರೋ.ವಾಡಿಯಾರವರ ಪಿರಿಯಡ್ ಕ್ಲಾಸನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಹೊರಟರು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಾತಾಗಾರು ಇದ್ದರು.

ಬಂದವರಿಗೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಲು ಕುರ್ಚಿ ಬೆಂಚು ಯಾವ ಪೀಠಪಕರಣವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಸಿದ್ದ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಿ ಗೋಡೆಗೆ ಆನಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಸುಗೆ ಗಂಟನ್ನು ಒರಗಿಕೊಂಡು ಓದುತ್ತಿದ್ದುದು ನನ್ನ ರೂಢಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಂದ ಅಭ್ಯಾಗತರು,

ನನ್ನಂತೆಯೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗದಿದ್ದರೆ, ನಿಂತೇ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ನಿಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವೀಕ್ಷಿಸಿದರು:

ಸೊಂಟೆತ್ತರದ ಸಣ್ಣ ಬಿರುವಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಲೈಬ್ರರಿ ಇತ್ತು. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್, ಮಿಲ್ಟನ್, ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಮುಂತಾದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವಿಗಳ ಕಂಪ್ಲೀಟ್ ವರ್ಕ್ಸ್ (Complete Work) ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣ ಲೇಖನ ಸಂಗ್ರಹ, (Selected Speeches and Writings of Swami vivekananda) ಸುರೇಂದ್ರನಾಥ ಬ್ಯಾನರ್ಜಿ, ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯ್ಡು ಅಂತಹ ದೇಶಭಕ್ತರ ಭಾಷಣಗಳ ಸಂಗ್ರಹಗಳು, ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮತೀರ್ಥ, ಭಾಯಿ ಪರಮಾನಂದ, ಬಾಬಾ ಭಾರತಿ ಅಂತಹವರ ಕೃತಿಗಳು, ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಬೃಹತ್ತದ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ, World's Classic(ವರ್ಲ್ಡ್ಸ್ ಕ್ಲಾಸಿಕ್ಸ್) ನ ಪುಸ್ತಕ ಶ್ರೇಣಿ, ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾರ್ ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾರ್ಶನಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪುಟ್ಟ ಸಂಗ್ರಹವಿತ್ತು .ಸ್ವಾಮೀಜಿ ವೀಕ್ಷಿಸಿದರು ಮತ್ತೆ:

ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗಿನ ಸುವ್ರಿಸದ್ಧ ದೇಶಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಹಂತಿಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಯಾವ ಪಕ್ಷಪಾತವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಂಧೀಜಿ, ವಿವೇಕಾನಂದರು, ಅರವಿಂದರು, ರಾಕೂರರ ನಡುವೆ ಮಹಮ್ಮದಾಲಿ, ಷೌಕತಾಲಿ ಯಂತಹರೂ ಪೂಜೆ ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಪುಟ್ಟ ಬಿರುವಿನ ಕನ್ನಡಿ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಒಂದು ಬಣ್ಣ ಚಿತ್ರ (ಯಾವುದೂ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಹರಿದದ್ದು) ಗೋಂದಿನ ಮಜ್ಜನಾನಂತರ ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು:

ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಬಹುಶಃ ಅಂತಹ ದುರವಸ್ಥೆಯ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ವೈಭವದ ಪಟಗಳು ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಗಿತ್ತುಗರ್ಬದನ್ನು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ? ನನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ಚೇತನದ ಭೂಮಿಕೆಯ ಭವ್ಯತೆಗೂ ನನ್ನ ಬಹಿರಂಗದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಇದ್ದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರು ತುಂಬ ಖಿನ್ನರಾದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯೂ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹ ಶಾಲೆಯಂತಲ್ಲದೆ ಬರಿಯ ಒಂದು ಮಹಾಲಂಬರಿನಂತೆ, ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಹಳೆಯ ಸಾಮಾನಿನ ಮಹೋಗ್ರಾಣದಂತೆ, ತೋರಿರಬೇಕು ಅವರಿಗೆ.

ಮತ್ತೇ ವೀಕ್ಷಿಸಿದರು, ಸುತ್ತಲೂ: ಆ ಸಂತಪೇಟೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶವೂ ಬರಿಯ ದಿನಸಿ, ಗಾಡಿ, ಧೂಳಿ, ಘಾಟು, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕೊತ್ತಂಬರಿ, ಹುರುಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂಟೆ ಮೂಟೆಮೂಟೆಗಳ ಗೊಂದಲ, ಗಲಾಟೆ, ಕಾವ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಕಲೆಗಾಗಲಿ, ತತ್ತ್ವಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಲ್ಲಿ ತಲೆಹಾಕಲೂ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ. ಕೊಠಡಿಯ ಮೇಲುಭಾವಣಿಯೊ ಹಲಗೆ ಹಾಕಿ ಮಣ್ಣಿನ ಮೆತ್ತು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ! ಅದೂ ಅಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಹೋಟೆಲಿನ ಅಡುಗೆಮನೆಯ ಹೊಗೆಗೆ ಅದು ಆಡುಂಬೊಲವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಕರಿಬಲೆ ಕುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ತೊಲೆಗಳಿಗೆ ಜೋತುಬಿದ್ದಿದೆ. ಓಡು ಹೆಂಚಿನ ಹೊದಿಕೆಯ ಆ ಕಟ್ಟಡ ನೀರು ಸೋರಿ ಸೋರಿ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಾನಾ ನವ್ಯ ಕಲಾವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ! ಸದ್ಯ: ಅವರು ಬಂದದ್ದು ಹಗಲಾಗಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ? ದೇವರೇ ಗತಿ! ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತಿಗಣೆ ದಂಡು ಇನ್ನೂ ಹಗಲು ಧಾಳಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಷ್ಟು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ!

“Puttappa how can a poet like you live in this dingy place?” (ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ಕವಿಯಾಗಿರುವ ನಿಮ್ಮಂಥಹವರು ಈ ಅಸಹ್ಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ?) ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿತ್ತು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ದುಃಖಧ್ವನಿ. ತಾತಗಾರು ಅವರೂ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ವಾಚ್ಯವಾಗಿದೆಯೆ ದನಿಗೊಡಿಸಿದರು.

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದುಃಕಾರಣವಾದ ದಾರುಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನನಗೇನೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸ್ಥಳದ ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶದ ಸಮರ್ಥನೆಯ ಪರವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ, ಹೋಟೆಲಿನ ಒಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಂಪಗೆ ಮರದತ್ತ ಅವರ ಗಮನ ಸೆಳೆದು ಹೇಳಿದೆ: “Why Swamiji, what is wrong with the place?. There is a beautiful Champak Tree! (ಯಾಕೆ, ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಏನಾಗಿದೆ ಈ ಜಾಗ? ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿ, ಎಂತಹ ಸೊಗಸಾದ ಸಂಪಗೆ ಮರ ಇದೆ!)

ನಾನೆಂದುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ತಡೆಯಲಾರದೆ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟರು, ನನ್ನ ಕಡೆಯೆ ನೋಡುತ್ತಾ, ಕನಿಕರಿಸಿ.

ಆದರೂ ಸ್ವಾಮೀಜಿ, 'ಆ ಕಚಡ ಜಾಗದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಡುತ್ತದೆ' ಎಂದು ನಾನಾ ರೀತಿಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಬೀಳ್ಕೊಂಡರು.

ಅವರಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ನೂರ್ ಮಡಿಯಾಯಿತು ನನ್ನ ಕೊರಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಟಗಳನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು. ಬಹುಶಃ ಅಂದು ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳು ಸೇರಿದುವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಅದು ಬರಿಯ ಉಹೆಯಾಗಲಾರದೆಂದು ನಂಬುತ್ತೇನೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೮ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಿ.ವಿ.ಕೃ.ಸಂಗಡ Political Philosophy ಓದಿದೆ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಜಾನ್ ಉಡ್ರಾಫ್ ಅವರ The World as Power and Relativity ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಲ್ (Hegel) ದರ್ಶನದ ಮೂಲತತ್ವಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತುಂಬಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. ಯಾವ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕೂ ಬರಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಟಿ.ವಿ. ಅಭಿರಾಮನ್ ತುಂಬ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಲಲಿತಾದ್ರಿಯ ಬಳಿಯ ತಾವರೆ ಕೊಳದ (Lotus Pond) ದಡದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಒಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನ 'The Vision' ರಚಿಸಿದೆ".

(*ನನಗಿನ್ನೂ ನೆನಪಿದೆ ಆ ದಿನದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಪಿರಿಯಡ್ಡೇ ಮುಗಿದು ಹೋಯ್ತು. ಪ್ರೊ.ವಾಡಿಯಾ The Evolving Absolute of Hegel ಹೇಗೆಲ್ಲನ ಕೇವಲ ತತ್ವದ ವಿಕಾಸವಾದವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು Absolute ಮತ್ತು Evolution ಎರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧ ಭಾವನೆಗಳು ಎಂದು ವಾದಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಸರ್ವ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದಕ್ಕೆ ವಿಕಾಸವಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದುದು ಏನಿರುತ್ತದೆ? ಹಾಗೆ ವಿಕಾಸವಾಗಿಯೇ ಏನನ್ನಾದರೂ ಅದು ಸಾಧಿಸುವುದು ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು Absolute ಎಂದು ಕರೆಯುವುದೇ ಅಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನದು ಭಾರತೀಯ ವೇದಾಂತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದೇ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಅದರ ವಿವರಣೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಗೆಲ್ಲನದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ತರ್ಕ ಸಮಂಜಸವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ತರ್ಕಾತೀತವಾಗಿ ಕಾಯು ಕಾರಣ ವಾದಕ್ಕೇ ಅದು ಅತೀತವಾಗಿದೆ. ಅದ್ವೈತವು 'ಮಾಹೆ' ಎಂದೂ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಾದಿಗಳು, 'ಲೀಲೆ' ಎಂದೂ ಅದು ಆನಂದದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಅವಶ್ಯಕತೆಯದ್ದಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅಂದರೆ ಯಾವ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೂ ಕಟ್ಟಬಿದ್ದು ಪರಬ್ರಹ್ಮವು- ಯಾವುದು ಸ್ವಯಂ ಪೂರ್ಣವೋ, ಯಾವುದು ಸ್ವಯಂ ತೃಪ್ತವೋ, ಯಾವುದನ್ನು 'ನಾನು ವಾಪ್ತಮವಾಪ್ತವ್ಯಂ' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೋ ಆ ಕೇವಲ ತತ್ವವು- ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ ನಾವಿಬ್ಬರೇ ಒಂದು ಗಂಟೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ವಾದ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದವು. ಉಳಿದ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಮಿತ್ರರು ತುಸು ಬೆರಗುವಟ್ಟು, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಕಡೆಗೂ ಪ್ರೊ.ವಾಡಿಯಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನದ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೇ "Alright, let us stop. We shall continue if necessary, in the next period." (ಸರಿ ಬಿಡಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸೋಣ, ಅವಶ್ಯಕವಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿನ ಪಿರಿಯಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸೋಣ). ಎಂದು ಗೌನನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ವೇದಿಕೆಯಿಂದಿಳಿದು ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಗೆ ನಡೆದುಬಿಟ್ಟರು)

ಪ್ರೊ.ವಾಡಿಯಾ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಾಗಲಿ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಅವರು ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯೂ ಇತ್ತು.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೯ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಸಿ.ವಿ.ಕೃ. ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. 'ಎಥಿಕ್ಸ್' ಓದಿದೆ ಅವರೊಡನೆ, ಸಂಜೆ ಟಿ.ವಿ.ಅವರೊಡನೆ ಲಲಿತಾದ್ರಿಯ ಬಳಿಗೆ ದೀರ್ಘ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ. ಕಾವ್ಯ ಯೋಗ ದರ್ಶನ ಇತ್ಯಾದಿ ಕುರಿತು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ 'ವಸಂತ ದೂತ' ಓದಿ ಹೇಳಿದೆ"[2]

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೦ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವಾಡಿಯಾ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಹೋದೆ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸ್ವಾಮೀ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರನ್ನು ಕಂಡೆ, ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೂ (ವಿವೇಕಾನಂದರು) ಅಶ್ವಿನಿಕುಮಾರ ದತ್ತರಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಓದಿದೆ. The World As Power and Reality ಓದಿದೆ. ಸಂಜೆ ಟಿ.ವಿ.ಅ. ಮತ್ತು ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಅವರನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಲಲಿತಾದ್ರಿಯ ಕಡೆ ವಾಕ್ ಹೋದೆ. ಟಿ.ವಿ.ಅ. ಅವರಿಗೆ ವರ್ಡ್ಸ್ ವರ್ತ ಮತ್ತು ರಾಗೂರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ”

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೧ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಿ.ವಿ.ಕೃ. ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ: ಎಥಿಕ್ಸ್ (Ethics)ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆವು. ಎಸ್.ವಿ.ಕ. ಅವರಿಂದ ಪೋಪ ಕವಿಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ನಮ್ಮ ಗ್ರೂಪ್ ಪೋಷೋ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡೆವು. ಟಿ.ವಿ.ಅ ಮತ್ತು ನಾನು ತುಂಬ ದೂರ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು. ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು; ಕೆಂಡವಾಗಿ ಗುಂಡಗೆ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೊನ್ನಂಡೆಯ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದೆವು. ನಾನೊಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ: ‘ರಂಜಿಪ ಸಂಜೆ ಸೂರ್ಯ ತರುವೆನು ಇತ್ಯಾದಿ’ ಟಿ.ವಿ.ಅ.ಅವರಿಗೆ ತಾಕೂರನ್ನು ಓದಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೨ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ :

“ಹಾಗಾದರೆ ಬಾ, ಓ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಅಧಿಪತಿಯೆ, ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯ ತಾಂಡವವೆಸಗು. (Come thou LOrd of Brahmanda and Dance they eternal dance on my heart)... I narrated the story pathetic of my life to Mr. T.V. Abhiraman, Om! Om! (ನನ್ನ ದಾರುಣ ಜೀವನ ಕಥೆಯನ್ನು ಟಿ.ವಿ.ಅಭಿರಾಮನ್ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ)”

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೩ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಟಿ.ವಿ.ಅ.ವಾಕಿಂಗಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಸುದೂರ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಬರುವಾಗ ಎಚ್.ಕೆ.ವೀರಪ್ಪ ಸಿಕ್ಕರು. ಕಬ್ಬಳ್ಳಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ಹಠಾತ್ ನಿಧನದ ಸಂಗತಿ ಹೇಳಿದರು. ರಾಮತೀರ್ಥರನ್ನು ಓದಿದೆ. ಓಂ ಶಾಂತಿ:”

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೪ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಸಿ.ವಿ.ಕೃ.ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. (ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಟ್ಟೊಂದಿಗಾಗಿ Joint studyಸೇರುತ್ತಿದ್ದುದು ವಾಡಿಕೆ). ಟಿ.ವಿ.ಅ ಮತ್ತು ನಾನು ಬಹಳ ದೂರ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೇವು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ತಾಕೂರರ ಗೀತಾಂಜಲಿಯ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ವಾಚಿಸಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಯಿತು.ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ಒಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ- ನಾಗಪ್ಪನವರಿಗಾಗಿ”.[3]

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೫ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

ಫ್ರೊ.ಜಿ.ಸಿ.ರಾಲೋ, ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ‘ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ’ಯ ಕೆಲವು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ನಾಗಪ್ಪನವರ ಮದುವೆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಶೇಷಾದ್ರಿ ಕೈಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದೆ. ಜಿ.ಸಿ.ರೋಲೋ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಚೆಂದಾ ಕೊಟ್ಟರು....[4] ನಾನು ಟಿ.ವಿ.ಅ. ಸುದೂರ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ರಾತ್ರಿ Theory of KNowledge ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆ. (ಪರೀಕ್ಷೆ ಗಿದ್ದ ಪಠ್ಯ ವಿಷಯ).... ಹೇ ರಾಮಕೃಷ್ಣ- ವಿವೇಕಾನಂದರೇ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ, ನಿಮ್ಮಂತೆಯೂ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ! (Oh Ramakrishna- Vivekananda, give me strength to be even as you were!)”

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೬ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಫ್ರೊ.ವಾಡಿಯಾ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ‘ನೀವು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರೇನು?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ‘ಹೌದು’ ಎಂದೆ.

ಸೋಮವಾರ ಬಂದು ಕಾಣಲು ಹೇಳಿದರು. ಟಿ.ವಿ.ಹೇಳಿದರು ನನಗೆ: 'ನಿಮ್ಮ ಮುಖ ನೋಡಿದರೆ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ತರಹ ಭಯಸಂಚಾರವಾಗುತ್ತದಂತೆ!' ಎಂದು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ... ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ಬರೆದೆ."

೧೯೨೬ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೮ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ನಾನು (ಇತರರೊಡನೆ) ಪ್ರೊ.ಎ.ಆರ್.ವಾಡಿಯಾ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅವರು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಾ, ನಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನ ವಿಚಾರ ಕೇಳಿದರು. ನನ್ ಕವಿತಾರಚನೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಜೀವನದ ದಾರಿಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ನಮ್ಮನಮ್ಮ ಆತ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಮುಂದಿನ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಹೇಳಿದರು. I departed from him with the idea that I should stand on a white ground (ಶುಭ್ರ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಬೀಳುಕೊಂಡೆ".)

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"I wrote an ode to Ananda" ('ಆನಂದ'ವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪ್ರಗಾಥ ಬರೆದೆ. ಮತ್ತೆ ವಾಡಿಯಾ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಆಶ್ರಮದ (Poor -feeding)ದರಿದ್ರ ನಾರಾಯಣರ ಸೇವೆವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಚಂದಾ ಕೊಟ್ಟರು.... 'ಭರತ ಖಂಡದ ಪುನರತ್ಥಾನದ ಯಾವುದರ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ?' (In what lies the regeneration of India?) ಎಂದು ನಾನು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. 'ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದೆ ತೊಲಗಬೇಕು.' ಎಂದರವರು. (About Khaddar he said, he won't make a fetish of it. It is one of the means (ಖಾದಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ, ನಾನದನ್ನೇನು ಒಂದು ಅತಿರೇಕ ನಿಷ್ಠೆಯ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಒಂದು ಸಾಧನೋಪಾಯ ಮಾತ್ರ ಎಂದರು)... Oh Lord make me really great! (ಹೇ ದೇವ ನನ್ನನ್ನು ನಿಜವಾದ ಮಹಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು!".

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"I prayed to Sri Ramkrishna and took an oath not give into the temptation again. A firmer oath was never taken. (ಪ್ರಲೋಭನಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಎಂದಿಗೂ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೃಢತರ ವ್ರತವನ್ನು ಹಿಂದೆಂದೂ ಕೈಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ)".

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೩ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ :

"ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬರ್ಮಾ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಖೈದಿಗಳ ಬದುಕಿನ ಗೋಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಕ್ಲಾಸ ರೂಮಿನಲ್ಲಿರಲಿ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲಿರಲಿ ನನ್ನ ಮನೋಲೋಕವನ್ನು ಮುಕ್ತಿ ಬರುವ ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಅಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಾ, ಓಂ (I had been on a lonely walk brooding over the mystic thoughts that every come to me whether in class room or or hills. OM)/

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೪ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ (ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ) ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು.... ನಾನು Theory of Knowledge ಓದಿದೆ. ಟಿ.ವಿ.ಅಭಿರಾಮನ್ ಮತ್ತು ನಾನು ಒಂದು ದೀರ್ಘ ಸಂಚಾರ ಹೋದೇವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾಸ್ಟ್' (Paradise Lost) ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದೆವು. ಸೇಟನ್ನಿಗೂ ರಾವಣನಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿ ತಾರತಮ್ಯ ಗುರುತಿಸಿದೆವು. ಹಿಂದೂ ಕವಿಗಳು ಪಾಪತತ್ವವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ನಿತ್ಯವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಯೂ ಇಲ್ಲ".

- [1] ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೆ ನಿಂತಿದೆ. ಕೊನೆಯ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಪದ್ಯದ ಮೊದಲು ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳು ದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಷೇಧಾತ್ಮಕತೆಯಿಂದ ವಿಧ್ಯಾತ್ಮಕತೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಂತಿವೆ. ಪ್ರಾರಂಭದ ವಿಭಾಗದ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ
- [2] ಈ ಕವನ “ಸಂಯುತ ರವಿ” ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ‘ಕೊಳಲು’ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ಶಿಶು ಗೀತಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ‘ನನ್ನ ಮನೆ’ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡಿದೆ
- [3] ಕೆ.ಆರ್.ನಾಗಪ್ಪ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಮಿತ್ರರು ತಮ್ಮ ಮದುವೆಯ ಕರೆಯೋಲೆಯನ್ನು ಕಳಿಸಿ, ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಂಸಾರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮಂಗಳ ಕೋರಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದ್ಯ ಬರೆದು, ಅದರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿದ್ದೆ. ಅದನ್ನು ಅವರು ತುಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹುದ್ದೆಗಳಿದ್ದು ಅಖಿಲ ಭಾರತೀಯ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಿ, ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೇ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಶುಭಷಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೊ.ದೇ.ಜ.ಗೌಡ. ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎರಡನ್ನೂ ತಮ್ಮ “ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪು” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ
- [4] ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರ ನಾರಾಯಣನ ಸೇವೆ ಎಂದು ಬಡಬಗ್ಗರಿಗಾಗಿ ಅನ್ನದಾನ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಶ್ರಮದ ಅಂತರ್ವಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ನಾವು ಕೆಲವರು ಚಂದಾ ಒಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯು ಕಸ್ತೂರಿ ಮತ್ತಿತರ ಹಿರಿಯರೊಡನೆ ಹೋಗಿ ವತ್ಸುಕಾದಿಗಳಿಂದ ಧನಧಾನ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕವರ್ಗದವರಿಂದ ಚಂದಾ ವಸೂಲು ಮಾಡುವ ಕರ್ತವ್ಯ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು.

-53 (4)-

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೫ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಮ್ಮ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಘದ (Philosophical Association) ವಾರ್ಷಿಕ ಸಮಾರಂಭ ಜರುಗಿತು. ಫೋಟೋ, ತಿಂಡಿ ಮತ್ತು ಭಾಷಣ. ಭಾಷಣಕಾರರು ಪ್ರೊ.ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು. ಭಾಷಣದ ವಿಷಯ ‘The Burden of the Prophets’ ಆ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಪ್ರೊ.ವಾಡಿಯಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಓಂ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ, ಓಂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ”.

ಈ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೂ ಇತರ ಆಶ್ರಮದ ಮಿತ್ರರೂ ಬಂದಿದ್ದಂತೆ ಜ್ಞಾಪಕ. ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನೇ ಅಹ್ಲಾನಿಸಿದ್ದೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೬ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಟಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರನ್ನು ಒಡಗೂಡಿ, ಜಿ. ಹನುಮಂತರಾವ್, ಎಸ್.ವಿ.ರಂಗಣ್ಣ ಮತ್ತು ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಚಂದಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆವು... ಸಂಜೆ ಟಿ.ವಿ.ಅ. ಜೊತೆಗೆ ದೂರ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆ. Modern Philosophy by Rogers ಓದಿದೆ. ಅನೇಕ ವಿಚಾರ ಮಾತನಾಡಿದೆವು, ತತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕುರಿತು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೭ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಿ ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರನ್ನು Theory of Knowledge ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆ. ಆಮೇಲೆ Modern Philosophy of Rogers ಓದಿದೆ. ಸಂಜೆ ನಾನು, ಟಿ.ವಿ.ಅ. ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಕೂರರ ‘ಚಿತ್ರಾ’ ಓದಿದೆವು. Sawa’...’ and...! (ಒಂದು...’ ನೋಡಿದೇವು ಮತ್ತು...!) ಓಂ ರಾಮಕೃಷ್ಣ, ಓಂ ವಿವೇಕಾನಂದ.”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೮ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಜೊತೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆ. Modern Philosophy ಓದಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿ ಓದಿದೆ. Hymn of Samadhi ಎಂಬ ಅವರ ಕವನವನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದೆ.[1] “ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸುದೂರ್ ವಾಕ್ ಹೋದೆ. ‘- - -’ ಸಂಧಿಸಲು ಆಶೆಯಾಯಿತು. ಓಂ ಶ್ರೀ ರಾ.”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೯ನೇ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಸಂಜೆ ನಾನೂ ಟಿ.ವಿ.ಅ.ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವು ನನ್ನ ಜೀವನದ ಒಂದು ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು (And the sun-set was a memorable thing in my life) ಸಚ್ಚಿದಾನಂದದ ಸಕ್ಕದ್ಧರ್ಶವಾಯಿತೆನಗೆ. (I saw the glimpses of the Eternal) ಮೈಮರೆತು ಬಿಟ್ಟೆ. (I was beside my self).

ಪರಾತ್ಪರ ಚಿತ್ ಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ. (I felt the present of a supreme chit) ಟಿ.ವಿ.ಅ.ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಏನೆಂದು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ಹೇಳಿದೆ- ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯ ಸಂಪಾದನೆ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರ. (T.V.A. Asked my view of life, and I said that acquiring of Jnana and Bhakthi: and the Mystery and Brahman Vihara.) ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇಂದೂ ಋಷಿಗಳು ಏನನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದ್ದರೋ ಅದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ ನಾನು. (I am blest, I have seen what the Rishis saw in ancient times and now”.)

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೦ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಜಿಹನುಮಂತರಾಯರ ಒಂದು ಸ್ಟೆಷಲ್ ಕ್ಲಾಸ್ ಇತ್ತು. ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ‘ಪ್ರಯಾಣಿಕನ ಹಾಡು’ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ; ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಯಾತ್ರೆಯ ಪ್ರತೀಕವೆ ಆ ಕವನದ ವಸ್ತು. ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿನ ಮಾವಿನ ತೊಪಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರದಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಳಿ ತಾಯಿಯ ಚಿನ್ಮಯ ಚುಂಬನವಾಗಿರುವಂತೆ ನನಗೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು. (I sat beneath the mango tree and felt the wind to be Mother’s conscious kiss!) ‘ಪ್ರಯಾಣಿಕನ ಹಾಡು’ ಯಾವ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಿಶ್ರ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದೇ ಅದರ ವಿಶೇಷತೆಯಾಗಿದೆ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪನ ಕೈ ಬರೆಹದಲ್ಲಿದೆ.

ಪ್ರಯಾಣಿಕನ ಹಾಡು

ಊರ ಕಾಣದೊಡೇನು?

ದಾರಿಯಲ್ಲಿಗಿಲ್ಲವೇ?

ದೂರವಾದೊಡೆಯೇನು?

ಯಾರು ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆ?

ಪಯಣ ಪರ್ಯಣದಿ ನಡೆದು

ಭಯವ ಬಿಸುಟ್ಟು ತೆರಳುತ್ತ

ರವಿಯು ಮುಳುಗಲು ಮಲಗಿ

ನಿಶೆಯನಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವೆ.

ಅರುಣೋದಯಕೆ ಮುನ್ನ

ತಿಂದುಳಿದ ಸರುಕುಗಳ

ಮರುದಿನದ ಪಯಣಕಾ-
ಗಿರದೆ ಮೂಟೆ ಮಾಡುವೆ.

ರವಿಯುದಯದೊಳು ಹೊರಟು
ವನವಿಹಂಗ ಗಾನವ
ಅನುಭವಿಸುತ ಹರುಷದಿ
ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವೆ.

ಗಿರಿ ಶಿಖರಗಳನೇರಿ
ತೊರೆ ಪಸಲೆ ಕಣಿವೆಗಳ
ದಾಂಟಿ ದಾಂಟಿ ನಡೆಯುತ
ಬೀದಿಯ ಸೊರೆಗೊಳ್ಳುವೆ.

ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಯುರಿಯಲು
ಮರದ ನೆರಳ ಸೇರುತ
ಕೆರೆಯ ನೀರನು ಕುಡಿದು
ತಾಪವ ಪರಿಹರಿಸುವೆ.

ಕಲಿತೆರಡು ಹಾಡುಗಳ
ಮನಬಂದವೊಲು ಹಾಡಿ
ಮೌನತೆಯ ತಳಮಳಿಸಿ
ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವೆ.

ದಿನದಿನವು ನಡೆದಿಂತು
ಪಥದಡೆಯ ಪೊಸ ಸರಕ
ನೇರಿಸುತ ತೀರಿಸುತ
ಕಡೆಯೊಳೂರು ಸೇರುವೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೧ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಎಡೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. (ಒಟ್ಟೋದಿಗೆ ,ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ) ಠಾಕೂರರ 'ಚಿತ್ರಾ'ದ ಕೆಲವು ಭಾಗ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದೆ. ಕೆ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯನಿಂದ ಕಾಗದ ಬಂತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಒಂದು ಹುಲಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯಿತು. 'ವನವಿಹಾರ' ಎಂಬ ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಅಸ್ತವಾಗುವ ರವಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಮತ್ತು ಅಸ್ಥಾಧಿಸುವ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬನೆ ಒಂಟಿ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಕೆಂಪು ಚೆಂಡು ಮುಳುಗುವುದನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದೆ. ಓಂ! (I watched as the red ball sank! OM!)”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೨ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ :

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗೀತಾ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದೆ. ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಹೋದೆ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಓ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ಗಿರಿಶಚಂದ್ರ ಘೋಷನನ್ನು ನೀನೆಂತು ರಕ್ಷಿಸಿದೆಯೋ ಅಂತೆಯೆ! ನಾನೇರಿದ ಎತ್ತರದಿಂದ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲಾ! 'ನೀನೂ

ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಏರಬಲ್ಲೆ. ಮತ್ತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ, ಗೆದ್ದೆ, ಗೆಲ್ಲುತ್ತೇನೆ. ಬಹುದೂರ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ ಒಬ್ಬನೆ. ಕೆರೆಯ ಹತ್ತಿರ ಟಿ.ವಿ.ಅ.ಸಂಧಿಸಿದರು.

೧೯೯೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೩ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆವು. ಸಂಜೆ ಒಬ್ಬೊಂಟಿಗನಾಗಿ ಸಮಚಾರ ಹೊಗಿದ್ದೆ. ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಠಾಕೂರರ ‘ಚಿತ್ರಾ’ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದೆ. ಹಾಗೆ ಠಾಕೂರರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಓದಿದೆ. ನನ್ನ ಹೃದಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಸಂಜೆಯ ರವಿ ಮುಳುಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅಯ್ಯೋ ಅದನ್ನು ಸವಿಯಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ ನನ್ನಿಂದ!”

೧೯೯೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೪ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ‘ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ’ (Indian Philosophy) ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆವು. ಸಂಜೆ ಒಬ್ಬನೆಯ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ, ಮುಳುಗುವ ಸೂರ್ಯನ ಅದ್ಭುತ ಸೌಂದರ್ಯ ವೀಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ . ಆ ದರ್ಶನದ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತು ನನ್ನ ಕೆಲವು ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಕೊಂಡೆ, ಆ ನಿರ್ಜನ ಮೌನದಲ್ಲಿ! (Sat and sang some of my songs in that lonely silence) ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವೋ- ಹಾ ಅದೊಂದು ಜ್ಯೋತಿಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. (The setting was- Oh an inspiration) ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ ‘ನಾ ಧನ್ಯ! ಧನ್ಯ!’ ಎಂದು (Again and again I said myself I am blest!). ಓಂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಂ”.

೧೯೯೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೫ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರಲ್ಲಿಗೆ (ಪರೀಕ್ಷೆ ಓದಿಗೆ) ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಸಂಗಡ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಿಯವಾದ ತಾತ್ವಿಕ, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದೆ. ಹೊಸ ವರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ, ‘ಯುಗಾದಿಯ ಹಾಡು’ ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ.[2] ಒಂಟಿಯಾಗಿದೆಯ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸೈಯದ್ ಗೌಸ್ ಸಿಕ್ಕಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದೆ. ಜಯ್ ಶ್ರೀ ಗುರುಮಹಾರಾಜ!”

ಯುಗಾದಿಯ ಹಾಡು

ಕ್ರೋಧನ ಪುರುಷನೆ ಹೋಗುವೆಯಾ?

ಮೇದಿನಿಯಾಟವ ನೀಗುವೆಯಾ?

ನಮ್ಮೊಡನಾಡಿದೆ ಮೊದದೋಳು!

ನಮ್ಮೊಡಗೂಡಿದ ಖೇದದೋಳು!

ನಿನ್ನೊಡನೆಮ್ಮಯ ಭಾಗ್ಯದ ಬೀಜಗಳುದಿಸಿದುವು;

ನಿನ್ನೊಡನಂಕುರವಡೆಯುತ ಮುದದಿಂ ಚಿಗುರಿದುವು;

ನಿನ್ನೊಡನಾಡುತ ಪೂತುವು ಕಾತುವು ಫಲಿಸಿದುವು;

ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿಯೆ ಫಲಿತಾ ಫಲಗಳ ಭುಜಿಸಿದೆವು.

ಹಿಂದಿನ ವರುಷಗಳೀಯದ ಬೆಳೆಗಳ

ದಯಪಾಲಿಸಿರುವೆ ನೀನೆಮಗೆ;

ಕಂದರ ಚುಂಬಿಸಿ ಶುಭದಾ ಸರಿಯನೆ

ಪ್ರೀಯದಿಂ ಶಿರದೊಳು ಸುರಿಸಿರುವೆ.

ದಯಪಾಲಿಸಿರುವ ನೂತನ ಗುರುಗಳ,[3] ನೂತನ ಗೆಳೆಯರನು:
ನಯ ನುಡಿಗಳ , ನೂತನ ಅನುಭವಗಳ,
ನೂತನ ಭಾವಗಳ!

ನಿನ್ನೊಡನುದಿಸಿದ ಆಸೆಗಳು
ಇನ್ನೂ ಫಲಿಸದೆ ಕೆಲವಿಹವು;
ಅಕ್ಷಯ ಪುರುಷನ ದೊರೆತನದ
ಶಿಕ್ಷಣವುಗಳ ಫಲಿಸುವುದು.

ಅರಳಿದ ದಿನಗಳ ವಾರಗಳ
ಕರಿಬಿಳಿ ರಾಗದ ಮಾಸಗಳ
ಪುಣ್ಯದ ಪಾಪದ ಕರ್ಮಗಳ
ಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳ ತನ್ನಿರಿ, ಚಿಮುಕಿಸಿ
ನನ್ನಿಯ ಶುಭಕರ ವಾರಿಗಳ!

ಹಾಡುತ ಮಂಗಳ ಹಾಡುಗಳ
ಮಾಡಿಸಿ ಗಂಗಾ ಸ್ನಾನವನು
ಜೋಡಿಸಿ ಕಾಲದ ಮಾಲೆಯನು
'ಕ್ರೋಧನ ಜಾರೋ, ಅಕ್ಷಯ ಬಾರೋ'
ಎನ್ನುತ ಹಾಕಿರಿ ಹಾರವನು!

ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಕ್ರೋಧನ ಪುರುಷನಿಗೆ!
ಮಂಗಳ ನಿತ್ಯಾಂಬಿಕೆಯ ತನೂಜನಿಗೆ!
ಶುಭ ಮಂಗಳಮೃತಾನಂದತಾಮಕನಿಗೆ!
ಶುಭ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಶನಿಗೆ!

'ಅಕ್ಷಯ' ಪುರುಷನೆ ನೀ ಬಾರೋ!
ಅಕ್ಷಯ ಸುಖಗಳ ನೀ ತಾರೋ!
ನಿತ್ಯತೆಗಾದನು ಕ್ರೋಧನನು,
ನಿತ್ಯತೆಯಿಂದಲೆ ನೀ ಬಾರೋ!

ಹರುಷದಲರ ಸರಿಯ ಸುರಿಸಿ,
ಧರೆಯ ಜನರನಿರದೆ ಹರಸಿ,
ತಿರೆಗೆ ಪರದ ಸೇತುವಿರಿಸಿ,
ಪರದ ವೈಭವವನು ತರಿಸಿ.

ಚೈತ್ರನಿಂದ ಸೇವ್ಯನಾಗಿ
ಚಿತ್ರ ಪತ್ರಗಳನು ಸೃಜಿಸಿ,

ವರ ವಸಂತನೊಡನೆ ಆಡಿ
ಧರೆಗೆ ಮಂಗಳವನು ಉಡಿ

ಸರ್ವ ಋತುಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ
ಉರ್ವಿಗಳಿಯೋ ಸುಖವ ನೀಡಿ!
ಸ್ವಾಗತವಕ್ಷಯ ಪುರುಷನಿಗೆ!
ಸ್ವಾಗತ ನಿತ್ಯತೆಯಾತ್ಮಜಗೆ!
ಸ್ವಾಗಮಮೃತನಂದನಿಗೆ!
ಸ್ವಾಗತ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾಂಶನಿಗೆ!

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೬ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ರೋಜರಸ್ ಓದಿದೆ. ಎ.ಸಿ.ಶ್ಯಾಮರಾವ್ ಸಿಕ್ಕಿದರು. ಅವರೂ ನಾನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ‘ಎಥಿಕ್ಸ್’ (Ethics) ಅರ್ಥಯಯನ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದೇವು. ಒಬ್ಬೊಂಟಿಯಾಗಿ ದೀರ್ಘದೂರ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಗುನುಗುತ್ತಾ(Humming songs). ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ‘ಚಾರಾಕತತ್ವ’ದ ಎರಡು ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದೆ. ಸಂಧ್ಯಾ ಸೂರ್ಯನ ದೇವತೇಜಃಪುಂಜವಾದ ಅಸ್ತಮಯ ಯೋಗ ಮಹಿಮಾ ವೈಭವವನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದೆ; ಆನಂದಾಮೃತಪಾನ ಮಾಡಿತು ನನ್ನ ಚೇತನ! ರಾತ್ರಿ ಎಥಿಕ್‌ಅಧ್ಯನಕ್ಕೆ ಪಾರ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೇವು. ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಿಂದೂ ದರ್ಶನದ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ವೇದಾಂತ ವೈಭವವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೭ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ :

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ... ಕೆಲವು ಭಾವಗೀತೆ ಹಾಡಿದೆ. ಮಿಲ್ಡನ್ ಮತ್ತು ವಿವೇಕಾನಂದ ಓದಿದೆ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳನ್ನು ವಾಚಿಸಿದೆ. ವಾಕ್ ಹೋದೆ. ಸೊಗಸಾದ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಭಾರತ ಓದಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಪರಹಂಸ ಓದಿದೆ. ಚಾರ್ವಾಕ ತತ್ತ್ವ ಕುರಿತ ಎರಡು ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದೆ. ತಾಯಿ, ನಿನ್ನ ಸ್ವಂತ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಲಿಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಮ್ಮಾ!”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೮ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಎ.ಸಿ.ಶ್ಯಾಮರಾವೂ ನಾನೂ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಭವಿಷ್ಯತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದೆವು, ಹಿಂದೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಐಕ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರೆ ವಿಷಯವಾಗಿ. ಅವರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಸೇವಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕೆನ್ನುವ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಮಾನ ಹೃದಯರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೯ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಯಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೊಡನೆ ವರ್ಧವರ್ತ ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿದೆ. ಒಂಟಿಯಾಗಿಯೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ‘ಇಂತೇಕೆ... ತಾಯೆ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದು ಭಾವಗೀತೆ ರಚಿಸಿದೆ.[4] ಎರಡು ಕಾಗದ ಬರೆದಳ ಒಂದು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಅವರಿಗೆ : ಇನ್ನೊಂದು ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶೆಟ್ಟರಿಗೆ”.

ಇಂತೇಕೆ ತಾಯೆ?

ಮರೆಯೊಳವಿತಿಂತೇಕೆ ಚಾಳಿಸುವೆ, ತಾಯೆ?

ಅರಿಯದವನೆಂದರಿತ ಮೇಲೇಕೆ ಮಾಯೆ? ||ಪ||

ರಂಜಿಪಸ್ತಮಯ ರವಿ ವಿಶ್ವಮಾತೆಯ ಹಣೆಯ
ಪಿಂಜರಿತ ಕುಂಕಮದ ತಿಲಕದಂತೆಸೆಯೆ
ಸಂಜೆಗಿಂಪಿನ ಮೋಡಗಳ ಹಿಂದೆ ನೀನವಿತು,
ಕಂಜಭವ ಜನನಿ, ಮಂದಸ್ಮಿತದೊಳನ್ನ... ||೧||

ಚೈತ್ರಮಾಸದ ತಳಿತ ಮಾಮರದ ಶ್ಯಾಮಲತೆ
ಮಿತ್ರನಸ್ತಮ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿಸೆಸೆಯೆ
ಪತ್ರರಥದಾ ದೇವಪೀಠದೊಳು ಮೈದೋರಿ
ಚಿತ್ರಮಾಗಿಹ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಚಲವ ತೋರಿ... ||೨||

ನಿರವತೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿಹ ತಂಬೀರ ರಾತ್ರಿಯೊಳು
ತಾರಾಗಣದ ನಡುವೆ ತೇಲಿ ಬರಲೆಂದು
ದೂರದ ದಿಗಂತದೊಳು ಮಾಯೆಯಿಂದದಿ ನೀನು
ತೋರಿ ತೋರದ ತೆರದಿ ಮೋಹಿಸುತಲೆನ್ನ... || ೩ ||

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨೦ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ವೈ.ಎಂ. ಶ್ರೀ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಡ್ರಾಮಾ ನೋಟ್ಸ್ (ನಾಟಕದ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿ) ಓದಿದೆ. ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ
ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರು. ಶಿಸ್ತು , ಪ್ರಭಾವ, ನಿಯತಿ ಮತ್ತು ದೇವರು (Law and God) ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು
ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಹೊರಗೆ ತಾರಸಿಯ ಮೇಲೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದೆ.[5]

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨೧ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀಬಳಿಗೆ ಹೋದೆ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವ ‘ಬಡವರ ಸಹಾಯನಿಧಿಗೆ’(Poor Fund) ಅವರಿಂದ
ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ವಸೂಲು ಮಾಡಿದೆ. ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ‘ತಾರಾಸೇತು’ ಅಥವಾ ‘The Bridge of Stars’ ರಚಿಸಿದೆ. ಮೊನ್ನೆ
ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನವನ್ನೂ ಪೂರೈಸಿದೆ. ಪು.೬೧೦. ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯನವರೊಡನೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ
ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಎದುರಾದರು. ಅವರೊಡನೆ ವರ್ಧವರ್ತ , ಷೆಲ್ಲಿ, ಕೀಟ್ಸ್ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಇವತ್ತೂ ತಾರಸಿಯ ಮೇಲೆ
ಹೊರಗಡೆ ಪವಡಿಸಿದೆ. ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿದುವು. ಓಂ ರಾಮಕೃಷ್ಣ!”

ತಾರಾಸೇತು

“ಎಂತುನೀನಿಲ್ಲಿಗೈತಂದೆ, ಮಗುವೆ?
ಚಿಂತೆ ಯಾವುದನು ಕಳೆದಿಂತು ನಗುವೆ?”

ಇಂತು ತಾಯ್ ನುಡಿಯೆ, ಕುಣಿದಾಡಿಯಾಡಿ
ಇಂತೆಂದಿತಾ ಮಗುವು ನಭವ ನೋಡಿ:

“ಉಡುಗಳಾಚೆಯೊಳಿರು ಊರೊಳಿರಲು
‘ಹುಡುಗ ಬಾ’ ಎಂಬ ದನಿ ಕೇಳಿ ಬರಲು,
ಕರೆವರಾರಂದರಿಯೆ ಸುಳಿದಾಡಿತೋಡಿ.

ದನಿಯು ಬಹ ದಾರಿಯನು ಹಿಡಿದು ಬಂದೆ;
ಮನದೊಳಾಲೋಚಿಸುತ ನಭದಿ ನಿಂದೆ.
ಅಲ್ಲಿಂದ ನೀನಿರುವ ಧರೆಯ ನೋಡಿ
ಸಲ್ಲಲಿತ ತಾರೆಗಳ ಸೇತುಮಾಡಿ
ನೆಗೆನೆಗೆದು ತಾರೆಯಿಂ ತಾರೆಯೆಡೆಗೆ
ಅರಿಯದಂತಿಳಿದೆ ನಾ ನಿನ್ನ ಪೊಡೆಗೆ!

“ಪೊಡವಿಯಧಿಕಾರದಾ ಭಾರದಿಂದ
ಬಿಡುಗಡೆಯ ಹೊಂದಿಹನು ನಿನ್ನ ಕಂದ.
ಆನಂದವಿದು ನಿನ್ನ ಕರದ ಬಂಧಃ
ಆನಂದವಲ್ಲವೈ ಮುಕ್ತಿಯಾನಂದ !
ಮಾಯೆಯಧಿಪತಿನದ ಸುಖವದಿರಲಿ;
ತಾಯ ಕರಬಂಧನದ ದುಃಖವಿರಲಿ;

ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಮಾರ್ಚ್ ೨೧ ರಂದು ಪೂರೈಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಕವನದ ವಿಚಾರ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಹೆಸರು ವಿಷಯ ಯಾವುದನ್ನೂ ದಿನಚರಿ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪನವರ ಕೈಬರೆಹದಲ್ಲಿಯೆ ಬರೆದಿರುವ 'ದೀನರೊಳು ದೀನ ನಾ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕವನವೆ ಅದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಊಹಿಸಿ, ಹಿಂದೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳದಿರುವ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

ದೀನರೊಳು ದೀನ ನಾ

ದೀನರೊಳು ದೀನ ನಾ
ನೆಂಬುದನು ಮರೆಯದಂ
ತೆನಗೆ ಮತಿಯಿಯಲೌ ತಾಯೆ.
ಜ್ಞಾನಿಯೆಂಬುವ ದುರಭಿ
ಮಾನವಿರದಂತೆನಗೆ
ಸನ್ಮತಿಯ ನೀಡಿ ಕಾಪಾಡು.

ಕರ್ಮದೊಳು ಸಿಲುಕದಲೆ
ಕರ್ಮಗಳನೆಸಗುವಾ
ಮರ್ಮವನು ಬೋಧಿಸೌ, ಜನನಿ:
ಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬುವ ಜ್ಞಾಲೆ
ಯೊಳು ಸಿಲುಕಿ ಬೆಂದು ಪೋ
ಗದ ತೆರದಿ ಸಲಹೆನ್ನ, ದೇವಿ.

ದಿನಚರಿಯ ಕಿರುಗೆಲಸ
ಗಳ ದಾಂಟಿ ನಿತ್ಯತೆಯ
ಸಿರಿಯಮೃತವನು ಸೇವಿಪಂತೆ

ಕೃಪೆಯೆನನಗಿತ್ತು ನೀ
ನನುದಿನವು ಹೃದಯದೊಳು
ರವಿಯಂತೆ ಬೆಳಗುತಿರು, ಮಾತೆ.

ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೀನಿರುವೆ
ಎಲ್ಲ ನೀನಾಗಿರುವೆ
ಸೆಚ್ಚಿದಾನಂದಳೌ ನೀನು.
ಸದ ದಾತೀತವಾ
ಗಿಹ ನಿನ್ನೆ ಚೈತನ್ಯ
ದಾ ಮಹಿಮೆಯಿದು, ಜನನಿ, ದೇವಿ!

[1] ಈ ಕವನ 'ಸಮಾಧಿ' ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೪೬ರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ 'ಅಗ್ನಿ ಹಂಸ' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡಿದೆ.

[2] ಇದು ಮಾನವನ ಕೈಬರಹದಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಯಾವ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಕ್ರೋಧನ ಸಂವತ್ಸರ ಹೋಗಿ 'ಅಕ್ಷಯ' ಬರುವ ಉಗಾದಿ ಅದು

[3] ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕ್ರೋಧನ ಸಂವತ್ಸರ ಎಂದರೆ ೧೯೨೬ರಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಸಂಪರ್ಕದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸೂಚನೆ ಇದೆ. ನೂತನ ಗುರುಗಳು, ನೂತನ ಗೆಳೆಯರು, ನಮ್ಮ ನುಡಿ, ನೂತನ ಅನುಭವಗಳು, ನೂತನ ಭಾವಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಂದ ನನ್ನ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಲಭ್ಯವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಶ್ರೀಯನ್ನೇ ಕುರಿತವಾಗಿವೆ. ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸದ ಮತ್ತು ಛಂದೋವೈವಿಧ್ಯದ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

[4] ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿರುವ ಭಾವಗೀತೆ ದೇವಂಗಿ ಮಾನವನ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಶಿರ್ಷಿಕೆ ಏನನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂತೆಕೆ, ತಾಯಿ?" ಎಂದು ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಕೊಡಬಹುದು. ಇದು ಯಾವ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ.

[5] ಹೀಗೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ದಿನದ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ , ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಒಂದು ಸುಂದರ ಶಿಶುಗೀತೆ, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಗುವಿನ ಸಂವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ, 'ತಾರಾಸೇತು' ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದೂ ಯಾವ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ.

-53 (5)-

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨೨ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ: "ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಿಲ್ಲ.[1]

ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಪೋಪ್ ಕವಿಯ ಪಠ್ಯಭಾಗ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆ. ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಕಡೆಗೆ ಒಬ್ಬನ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶೆಟ್ಟಿ ಮಿತ್ರರನ್ನೆಲ್ಲ ಎದುರುಗೊಂಡೆ. ಅನೇಕ ತಮಾಷೆ ವಿಷಯಗಳ ಮಾತುಕತೆ ನಗೆಯಾಟ ನಡೆಯಿತು. ಎಂ.ತಮ್ಮಯ್ಯ ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಪೋಪ್ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು".

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨೩ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಡ್ರಾಮಾ ಓದಿದೆ. ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಕವನ ರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ, ‘ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣ ಅಶ್ವಪಥ’ (Aswathanarayana Bridle Pathr[2])ದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟವೇರಿ ನಡೆದೆ. ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆ. ಜ್ಯೋತಿಸ್ತೂರ್ತಿಯ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಸಂಧ್ಯಾ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಕೊಂಡೆ.(Sat on a rock and sangs songs, facing the inspiring sunset) ಜೀವನದಲ್ಲಿ , ಹೇ ಸ್ವಾಮೀ, ನಿನ್ನನ್ನು ಮೃತು ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುವಂತೆ ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡು, ಬರಿಯ ಹೂವು ಹಸುರು ತೊರೆಗಳ ಚೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ!”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨೪ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಸೈಕಾಲಜಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆವು. ಇಂದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಪಿ.ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ಅವರು ಕೊರಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ‘ನಿವಾಣಷಟ್ಕಂ’ ಅನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸಂಚಾರ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾರಿಯ ಮೇಲೆಯೆ ಒಂದು ಕವನ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ನಾನೂ ಎ.ಸಿ.ಶ್ಯಾಮರಾವ Ethics ಮತ್ತು Political philosophy ಅರ್ಥಯನ ಮಾಡಿದೆವು”.

ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಕವನದ ಹೆಸರಿಲ್ಲ. ದೇವಂಗಿ ಮಾನವನ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ‘ಸಂಪಗೆ ಹೂವಿಗೆ’ ಎಂಬುದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅದು ಇದುವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ’

ಸಂಪಿಗೆ ಹೂವಿಗೆ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾವುದು ಬಂಧಿಸಿದೆ ನಿನ್ನ,
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಧಾರಾಮ ದೇವತೆಯ ದಾಸ?

ಪರತಂತ್ರದೊಳು ನೀನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನು ಹೊಂದಿ
ಕಾಲದೇಶಾತೀತನಾಗಿ ನಲಿವೆ;

ಸುಖ ದುಃಖ ಲಯ ಜನ್ಮ ಧರೆ ನಾಕಗಳು ನಿನ್ನ
ಆನಂದದೊಳಗೈಕೈವಾಗುತಿಹವು.

ಆಯುಷ್ಯವತಿ ಸ್ವಲ್ಪ; ಭಾರವೋ ಬಲು ಹಗುರ;
ವೈಭವದ ವೈಯಾರಕೆಲ್ಲೆ ಇಲ್ಲ.

ಒಂದುದಯದಾಯುಷ್ಯದೊಳೆ ಸವಿದು ನಿತ್ಯತೆಯ
ಶತಮಾನಗಳನೆಲ್ಲ ಸೂರೆಗೊಳುವೆ!

ನೀತಿಯೆಂಬುವ ಮಾಯೆಯೊಳಗಾಗದೆಯೆ ನೀನು
ಯಮ ಸುರರ ಲೋಕಗಳನೇಳಿಸುತಿಹೆ;
ಪರತಂತ್ರ, ಸ್ವಾತಂತ್ರಗಳು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದೊಳು
ಒಂದಾಗಿ ಚುಂಬಿಪವು ನಿತ್ಯತೆಯನು.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨೫ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪರಿಚ್ಛೇದ ಸಹಾಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಬಸವರಾಜು ಬಂದರು. ಹೇ ಸ್ವಾಮಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಮೃತ್ಯು-ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ಭೀತಿ ಕೋಟಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸುವೆ. ಹೂವು ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ‘ನಿರ್ವಾಣಷಟ್ಕು’ವನ್ನೂ ಪೂರ್ತಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨೬ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ನಮ್ಮ ಪರಿಚ್ಛೇಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು. General Psychology (ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರ) ಮತ್ತು INdian Philosophy (ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ) ಮುಗಿದುವು. ನಾನು ಮತ್ತು ಪಿ.ಗೋ.ಶೆಟ್ಟಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವೈಶಾಲ್ಯ, ವೈಭವ, ರಹಸ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೇವು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೂ ಹೋಗಿದ್ದೆ”.[3]

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨೭ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು Theory of Knowledge ಪ್ರಶ್ನೆ ಪತ್ರಿಕೆ ಪೂರೈಸಿತು. ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ‘ಮಾಯಾ ಸಿದ್ಧಾಂತ’ದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಭಾಗವಹಿಸಿದೆ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ... ನಾನೂ ಪಿ.ಗೋ.ಶೆಟ್ಟಿಯೂ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೇವು, ವಿಷಕಂಠನೊಡನೆ. ಬೆಳುದಿಂಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨೮ನೆಯ ಬಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಾನು ಶ್ಯಾಮರಾವ್ Ethics ಮತ್ತು Political Philosophy ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆವು... ನಾನು ಶೆಟ್ಟಿ ಬಹಳ ದೂರ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ನಾನು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೨೯ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“Political Philosophy ಮತ್ತು Ethics ಪರಿಚ್ಛೇಗಳೂ ಮುಗಿದುವು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನಾನೂ ಪಿ.ಗೋ.ಶೆಟ್ಟಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಸಂಧ್ಯಾವೈಭವವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದೇವು. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ‘ನಿರ್ವಾಣ ಷಟ್ಕು’ ಅನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. (ನನ್ನ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು)”[4]

೧೯೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್, ೩೦, ೩೧, ಎರಡೂ ಪರಿಚ್ಛೇದ ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದುವೆಂದಷ್ಟೇ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಏಪ್ರಿಲ್ ೧ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ‘ನಮ್ಮ ಪರಿಚ್ಛೇಗಳೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿದುವು;... ನಾನು ಪಿ.ಗೋ. ಶೆಟ್ಟಿ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿದ್ದೆವು,’ ಎಂದಷ್ಟೆ ಇದೆ. ಏಪ್ರಿಲ್ ೨ನೆಯ ದಿನಚರಿ ಖಾಲಿ. ಏಪ್ರಿಲ್ ೩ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ : ‘ಭಾಯಿ ಪರಮಾನಂದರನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಸಿದೆ. ನಾನೂ ಶೆಟ್ಟಿ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು’ ಎಂದಿದೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೪ನೆಯ ಬಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಭಾಯಿ ಪರಮಾನಂದರ ಕೆಲವು ಭಾಗವನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದೆ... ನಾನು, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ತಮ್ಮಯ್ಯ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಚಳುವಳಿ ವಿಚಾರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆವು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೫ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಚನಾಮೃತ ಮತ್ತು In Hours of Meditation ಕೊಂಡು ಕೊಂಡೆ. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಉರಿಗೆ ಹೊರಡಲು ತಯಾರಿಕೆ ನಡೆದಿದೆ. ಪ್ರೊ.ಎ.ಆರ್.ವಾಡಿಯಾ ಅವರೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ನಾನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ಅವರು ಇನ್ನೂ ಓದಿಲ್ಲವೆಂದರು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕ ಕೊಂಡೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಊರಿಗೆ ಹೊರಟೆ, ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಇತರರೊಡನೆ, ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸನದ ಲಾಯರೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ.

ಅವರು ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿದರು. ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. (ಅವರಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವವರು ಕಡೂರಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಬಿಟ್ಟರು). ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಸೇರಿದೆವು... ವಿವೇಕಾನಂದರ (Inspired Talks) ಓದಿದೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡೆ. ವಿವೇಕಾನಂದರ Inspired Talks ಓದಿದೆ ಮತ್ತು ಪರಿಭಾವಿಸಿದೆ. ಧ್ಯಾನಿಸಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಕರ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ‘ಹೇ’ ಸ್ವಾಮಿ, ನಿನ್ನ ಕಂದನಾದೆನಗೆ ತಗುವು ಯೋಗ್ಯತೆ ನೀಡು... ಹೇ ರಾಮಕೃಷ್ಣ! ವಿವೇಕಾನಂದ!”

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೮ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಿಂದ ಹೊರಟು (ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ೧೨ ಗಂಟೆಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಉರಿವ ಸುಡು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ದೇವಂಗಿಗೆ ಹೊರಟೆ. (ಬಹುಶಃ ದೇವಂಗಿಯ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ದೇವಂಗಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಗೌಡರು, ಡಿ.ಟಿ.ಚಂದ್ರಶೇಖರನ ತಂದೆ, ನಾನು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲೆಲ್ಲ, ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಎತ್ತಿ ಸವಾರಿ ಗಾಡಿಯನ್ನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಹೊಳೆಯಾಚೆ ಕಾಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ತುಂಗಾ ನದಿಗೆ ಆಗ ಸೇತುವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಾಮತೀರ್ಥದ ಕಲ್ಲು ಸಾರದ ಮೇಲೆಯೆ ದಾಟಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ವಿನೋದಶೀಲದ ಬಡಗಿ ಮಂಜು ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು). ದೇವಂಗಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಸ್ನಾನ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದೆ. ಸಂಜೆ ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಬಂದರು. (ಇಂಗ್ಲಾನದಿಯಿಂದ.) ಡಾಕ್ಟರೊಡನೆ ಅನೇಕ ವಿಚಾರ ಮಾತುಕತೆ. (ಆಗ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ದೇವಂಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದು, ಅದರ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ಮನೆಯ ಹಿಂಭಾಗದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹೊರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿವಾಸ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರು) ಸಾಯಂಕಾಲ ನಾನು ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಖಾಸಗಿ ವಿಷಯಗಳು, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ. ದೇಶದ ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿದೆವು....”

ಏಪ್ರಿಲ್ ೯ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇಂಗ್ಲಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೇವು. ಸಂಜೆಯೂ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನಾನೊಂದು ಕಾಡುಕೋಳಿಗೆ ಈಡು ಹೊಡೆದೆ. ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ ತಗುಲಿಲ್ಲ. ಗುರಿ ತಪ್ಪಿತು...”ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೆ, ಮುಗ್ಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಾಪಾಡು”.

ಏಪ್ರಿಲ್, ೧೦, ೧೧ರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೨ರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಗ್ಲಾನದಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದೆ. ನಾನು ರಜಾಕ್ಕೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ದೇವಂಗಿ- ಇಂಗ್ಲಾನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಇದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ರೂಢಿ. ತವರುನಾಡಿಗೆ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಬರಡು ಬದುಕಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ಅದೇನು ಉಲ್ಲಾಸ? ಅದೇನು ಉತ್ಸಾಹ ? ಅದೇನು ಉನ್ನತವನ! ಏನು ಸ್ನೇಹ ಮಾಧುರ್ಯ. ಅದೆಷ್ಟು ಬಾಂಧವ್ಯ ಬಂಧುರ! ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಯಲುಸೀಮೆಯು ಬಾಳಿನಂತೆ ಬರಡಾಗಿರುವ ದಿನಚರಿಯ ಕೃಪಣತೆಯನ್ನು ಒದಿನಿತೂ ನಂಬಬಾರದು. ಬಹುಶಃ ಅದರ ನೈಜ ರಸತ್ವ ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ. ಇಂಗ್ಲಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇತರ ಕ್ರೀಡೆಗಳೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು: ವಾಲಿಬಾಲ್, ಬ್ಯಾಡ್ಮಿಂಟನ್, ಇಸ್ವೀಟು, ಇತ್ಯಾದಿ, ಓದಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಬಾಲಕರು ತರುಣರು ಎಲ್ಲ ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು : ಇಂಗ್ಲಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಅಲ್ಲದೆ ಮಾನಪ್ಪ, ವಿಜಯದೇವ; ಬಳಿಯ ಉಂಟೂರಿನಿಂದ ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ; ದೇವಂಗಿಯಿಂದ ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ನಾಗೇಶ, ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಯ್ಯ, ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ; ದೇವಂಗಿಯಿಂದ ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ನಾಗೇಶ, ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಯ್ಯ, ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ವಾಸಪ್ಪ,

ಓಬಯ್ಯ, ತಂಗಿಯರು ದಾನಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ರಾಜಮ್ಮ, ಇವರಲ್ಲದೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯ ನಾಯಕರು ವಾಟಿಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪ ಗೌಡರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆ ಸಂತೋಷಕೂಟವು ಒಂದು ಉಲ್ಲಾಸದ ಸಂತೆ ನೆರೆದಂತೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು!

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೨ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂದು ‘ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆ’ಗೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿ ಹೊರಟೇವು* ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ Kali, the Mother ಓದಿದೆ. ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಾಡು ಹಂದಿ ಹೊಡೆದರು. ನಮ್ಮ ಗುಂಪೆಲ್ಲ ಹಂದಿಯ ಹಿಂದೆ ನಿಂತು ಫೋಟೋ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡಿತು: ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯ ನಾಯಕರ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ತತ್ವ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆ. ಕೇಸು!... ಇಸ್ವೀಟು ಆಡಿದೆವು”.

[*ಮರುದಿನ ‘ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆ’ ಎಂದು ನಮಗೆಲ್ಲ ಸಡಗರ, ಉತ್ಸಾಹ. ನನಗೆ ಭೇಟಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಗ್ಗು. ಮೈಸೂರು ಬಯಲು ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬಾಯಾರಿ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ಗುಡ್ಡ ಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವುದೆಂದರೆ ರಸದೌತಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂದು ಇಂಗ್ಲಾನದಿಯಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಸೇರಿದ್ದೇವು. ಅಲಿಗೆಯಿಂದ ಪುಟ್ಟಯ್ಯ ನಾಯಕರು ಬಂದಿದ್ದರು] ಮನೆಯ ಮಹಿಳೆಯರು ರಾತ್ರಿಯ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ನಮಗಾಗಿ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಮಾಡುವುದು, ಬುತ್ತಿ ಕಟ್ಟುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು.

ನಾವು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಚೆಯೆ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಬೇಟೆಯ ಉಡುಪು ತೊಟ್ಟು, ಕೋವಿಗಳನ್ನೂ ತೋಟಾಗಳನ್ನೂ ಆಣೆಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ತೋಟಾಗಳು, ಗುಂಡಿನ ತೋಟಾಗಳೆಷ್ಟು, ಕಡಕಿನ ತೋಟಾಗಳೆಷ್ಟು ಚರೆ ತೋಟಾಗಳೆಷ್ಟು ಇತ್ಯಾದಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಯಿತು. ನನಗೆ ಬರಿಯ ಗುಂಡಿನ ಮತ್ತು ಕಡಕಿನ ತೋಟಾಗಳೆ ಸಾಕು ಎಂದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಹಂದಿ ಹುಲಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವ್ರತ ತೊಟ್ಟಿದ್ದೇನಾಗಿ! ಕಾಡುಕುರಿ, ಮಿಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನುಗ್ರಹ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಕಂಡಿಗೆ ಬಂದರೆ ನಾನು ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹುಲಿ ಹಂದಿಗಳು ಬರುವಂಥ ಕಂಡಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆಯೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ. ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹಾಸ್ಯ ಪರಿಹಾಸ್ಯ ವಿನೋದಗಳ ಚಟಾಕಿಗಳು ಟೀಕಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹಾರಿದುವು!

ದೇವಂಗಿ ಉಂಟೂರು ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಾನದಿಯ ಮೂರು ಮನೆಯ ನಾಯಿಗಳೂ ನೆರೆದುವು! ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಮೂವತ್ತು ಇರಬಹುದೇನೋ! ನಾಯಿಗಳಂತೆ ಹಳುವಿನವರೂ ಬಿಲ್ಲಿನವರೂ ಒಂದಿಪ್ಪತ್ತು ಮೂವತ್ತು ಜನ ಆಳುಗಳೂ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಜಮಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಆಳು ಒಕ್ಕಲುಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ನೆನೆಯುವಂತಹರು; ಬಡಗಿ ಮಂಜು ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಯಲ್ಲ. ಬಡಗಿ ಮಂಜು- ದೇವಂಗಿ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಗೌಡರ ನೆಚ್ಚಿನ ಬಂಟ. ಯಲ್ಲ-ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ (ಇಂಗ್ಲಾನದಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು.) ಆಪ್ತ ಸೇವಕ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಷಿಕಾರಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ.

ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಮುಗಿಸಿ ಸಿಬ್ಬಲು ಗುಡ್ಡೆಯ ಕಡೆಯ ಕಾಡುಗಳತ್ತ ಹೊರಟೆವು. ಬುತ್ತಿ ನೀರು ಇತ್ಯಾದಿ ಉಟದ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಒಂದು ಆಳುಗಳ ತಂಡವು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಸುಮಾರು ಅಪರಾಹ್ನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಹೊತ್ತು ತರಬೇಕೆಂದೂ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದರು!

ಕಡು ಬೇಸಗೆಯ ಸುಡು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಆ ದಿನದ ಬೇಟೆ ಆಯಾಸಕರವಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು. ಹಳುವಿನವರಿಗಿರಲಿ, ಬಿಲ್ಲಿನವರಿಗೆ ಕೂಡ! ಬೇಟೆಯ ನಾನಾ ಮುಖವಾದ ಸಾಹಸ ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನಿಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವನ್ನಾದರೂ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಒಂದು ಕಾಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ರಮಣೀಯವಾದ ವನ ನಿರ್ಝಣಿಯ ನಡುವಣ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆಯ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕೂರಿಸಿದ್ದರು! ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಬೆಟ್ಟ ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಮಲೆ ತೊರೆಯ ದಡಗಳಲ್ಲಿ ದಟ್ಟತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನೀಂತಿದ್ದ ಹೊಂಗೆಯ ಮರಗಳು ಕಡುಹಸಿರಾಗಿ ಕರ್ನೇಳಿನ ತಣ್ಣೋಡೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದವು. ನಾನು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಬಂಡೆಯ ನೆತ್ತಿಯ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಸುಮಾರು ದೂರದವರೆಗೂ ಕಣ್ಣೊಲ ಬಿತ್ತರಿಸಿತು. ಹಳುವಿನವರ ಬೊಬ್ಬಗೆ ಓಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ

ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾವುವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಬಂದರೆ ಹಂದಿ ಹುಲಿಗಳ ಬರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಸರಿ, ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಕಾದು ಕುಳಿತೆ.

ಬಿಲ್ಲಿನವರು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕಂಡಿಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಒಬ್ಬೊಂಟಿಗನಾದೆ. ತೊರೆಯ ಪಿಸುಮೊರೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಉಲಿಹ ವಿನಾಸವರ್ವೂ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಬೆರೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ತೊರೆಯ ಮೊರೆ ಭೋರೆಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ ಇತರ ಸದ್ದುಗಳಾವುವು ಬೀಳದಂತೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬೆಟ್ಟ ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಬತ್ತಿ ತುಂಡುಗಡಿದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣಗೆ ಮಡುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತು ಸೋತು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಸದ್ದು ಪಿಸುಮೊರೆ ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಹೊಂಗೆಯ ದಟ್ಟ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕಾಡಿ ತಂಗಾಳಿಮೆಲ್ಲಗೆ ತೀಡುತ್ತಿದ್ದುದ್ದು ತುಂಬ ಹಿತವಾಗಿತ್ತು.

ನನ್ನ ಕವಿತಾಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ಮೃಗಯಾ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮುಸುಗಿತು. ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ರಸಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸತೊಡಗಿದೆ. ದೂರ, ಬಹುದೂರ, ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ, ರಸಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸತೊಡಗಿದೆ. ದೂರ ಬಹುದೂರ , ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ, ಹಳುವಿನವರ ಸೋವಿನ ಬೊಬ್ಬೆ, ಕನಸಿನಲೆಂಬಂತೆ, ಕನಸು ಕನಸಾಗಿ ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಳುವಿನವರ ಜೊತೆಗೆ ಹಳ್ಳುನುಗ್ಗಿದ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಯಿಗಳು ಕೂಗಬೇಕಾದರೆ, ಯಾವುದಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿ ಎದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ. ಅಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ.

ಮೆಲ್ಲಗೆ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದು Kali, the Mother (ಜಗಜ್ಜನನಿ ಕಾಳಿಕಾಮಾತೆ) ಸೋದರಿ ನಿವೇದಿತಾ ಬರೆದದ್ದು. ರಜಾಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಕೊಂಡು ತಂದಿದ್ದೆ. ಓದುತ್ತಾ ಓದುತ್ತಾ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೊಂದು ಭೂಮಿಕೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ದೂರದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಾರಿದ ಒಂದು ಈಡಿನ ಸದ್ದು ಮತ್ತೆ ನನ್ನನ್ನು ಸದ್ಯದ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಗೆ ಎಳೆತಂದಿತು. ಆಲಿಸಿದೆ. ನಾಯಿಗಳ ಬೊಗ್ಗುಲಿವೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹಳುವಿನವರ ಕಾಕೂ ದೂರದಿಂದೆಂಬಂತೆ ಮಂದವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಪುಸ್ತಕ ಮುಚ್ಚಿ ಜೇಬಿಗೆ ತುರುಕಿದೆ. ಕೋವಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ನಳಿಗೆ ಕಳಚಿ, ತೋಟಾ ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ. ಕಿವಿ ನಿಮಿರಿ, ಹುಡುಕುಗಣಾಗಿ, ಜೀವಾದಿ ನುಗ್ಗಿ ಬರುವುದನ್ನೇ ಕಾತರದಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಾ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತೆ. ಎತ್ತರದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ.

ನನ್ನ ಕಂಡಿಗೆ ಒಂದು ನೊಣವೂ ಬರುವಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಳುವಿನವರ ಅರ್ಭಟವೂ ನಾಯಿಗಳ ಅಬ್ಬರವೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅವರು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸೋವುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸಾರಿತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಬಿಲ್ಲಿ ನಾಚೆಯಿದ್ದ ಕಂಡಿಯತ್ತ ನಾಯಿಗಳು ನುಗ್ಗುವ ಬೊಳಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿ, ಒಡನೆಯೆ ಗುಂಡು ಹಾರಿದ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಿತು! ತಕ್ಷಣವೇ ಮತ್ತೊಂದು ಈಡೂ ಹಾರಿತು! ಹಳುವಿನವರ ಬೊಬ್ಬೆಯ ಮೊಳಗು ಕರೆಗಣ್ಣಿದಂತಾಯ್ತು. ನನ್ನ ಮೈವಿರು ನಿಮಿರಿ ಅಂಗಾಂಗ ಸೆಡೆತು ನಿಂತುವು, ಇನ್ನೇನು ನನ್ನ ಕಂಡಿಗೂ ಹಂದಿಯೊ ಹುಲಿಯೋ ಹಾರಿ ಬರಬಹುದೆಂದೆಂದೆ! ಆದರೆ ಬಂದದ್ದು ಒಂದು ಮುಂಗುಸಿ! ಬಡ ಪ್ರಾಣಿ! ಕಡ, ಮಿಗ, ಕಡುಕುರಿ, ಕಡೆಗೆ ಕಾಡುಕೊಳಿಯನ್ನೂ ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪಣ ತೊಟ್ಟವನಿಂದ ಮುಂಗುಸಿಗೆ ಏನೂ ಅಪಾಯವಾಗದೆ ಮುಂದಿನ ಕಾಡಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು!

ಆ ಕಟ್ಟು ಮುಗಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊತ್ತು ನೆತ್ತಿಗೆರೆತು. ಬಿಲ್ಲಿನವರು ಹಳುವಿನವರೂ ಗೊತ್ತಾದ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಸೇರತೊಡಗಿದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕುತೂಹಲ: ಯಾರು ಈಡು ಹೊಡೆದದ್ದು? ಏನು ಪ್ರಾಣಿ? ಬಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ?

ಫಲಿತಾಂಶ: ಹಳುವಿನವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಒಂದು ಕಾಡುಕೋಳಿ ಹೊಡೆದಿದ್ದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಬಿಲ್ಲಿನವನು ಒಂದು ಕಾಡುಕುರಿಗೆ ಹೊಡೆದು ಈಡು ಸರಿಯಾಗಿ ತಗುಲದೆ ಅದು ಮುಂದಿನ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಓಡಿತ್ತು. ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಂದಿಗೆ ಹಳು ಸೋವುತ್ತಿದ್ದ ಯಲ್ಲು ಹೊಡೆದ ಗುಂಡು ತಗುಲಿ ರಕ್ತ ಸೋರುತ್ತಾ ಯಾರದೋ ಬಿಲ್ಲಿನ ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಾರೊಬ್ಬರನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಬಿಲ್ಲಿನವರು ತಮ್ಮ ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಯಾರೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೇಳಿದರೂ ಬಿಲ್ಲಿನವರು ತಮ್ಮ ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ

ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಯಾರೊ ಒಬ್ಬರು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಕಂಡಿಗೆ ಬಂದ ಹಂದಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದು ತಪ್ಪಿದರಾಗಲಿ ಹೊಡೆಯದೇ ಬಿಟ್ಟರಾಗಲಿ, ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದುಡಿದ ಹಳುವಿನವರ ಕಠಿಣ ಬೈಗುಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಮುಂದಿನ ಕಾಡನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಮುನ್ನ ಬುತ್ತಿ ಮುಗಿಸುವ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನಾವು ಕೆಲವರು ಕೊಟ್ಟೆವು. ನಾವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಆಳು ಒಕ್ಕಲು ಹಳುವಿನವರು ಭೀಮಾರಿ ಹಾಕದೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಗಾಯಗೊಂಡ ಹಂದಿ ಮುಂದಿನ ಕಾಡನ್ನೂ ದಾಟಿ ಬೇರೆ ದೂರದ ಕಾಡಿಗೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುವ ಮುನ್ನವೇ ಅದನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿಯಬೇಕಾದುದು ಬೇಟೆಯ ನೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾವೆಲ್ಲ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು. ಶ್ರೀಮಂತರ ಮಕ್ಕಳು. ಹಸಿವೆಯ ಕಷ್ಟ ಸಹಿಸಲಾರದವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಬಿದ್ದು ಬುತ್ತಿ ಬಿಚ್ಚಲು ಸಮ್ಮತಿಯಿತ್ತರು.

ಆ ಹಳ್ಳದ ಹಾಸು ಬಂವಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ನಾವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊಂಗೆಯ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣಲು ಕುಳಿತೆವು. ಮಾನಪ್ಪ ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಪುಟ್ಟಯ್ಯ ನಾಯಕರು, ಗುರಪ್ಪಳ್ಳಿ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಎಂಬ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರಿನ ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು, ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಏಲಕ್ಕಿ ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪಿನ ಗಮಗಮ ಕಂಪನಿನ ಆ ಮೊಸರನ್ನದ ಬುತ್ತಿ, ಕಳಲೆ ಉಪ್ಪನಕಾಯಿಯ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಆ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ, ನಿರ್ಘೋಷಿಯ ಮಧ್ಯೆ, ಅಲೆದಲೆದು ದಣಿದ ನಮಗೆ ಅಮೃತದೌತಣವನ್ನು ನಾಚಿಸುವಂತಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಹಳಸಲು ಉಪಮಾನವಾದೀತೇನೋ! ಹಳ್ಳದ ನೀರನ್ನೇ ಬುತ್ತಿಯನ್ನೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಉಂಡೇವು: ಆ ನೀರನ್ನೇ ಕುಡಿದೆವು, ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕಾಯಿಸಿ ಆರಿಸಿದ ನೀರು ಇದ್ದರೂ! ಅಷ್ಟು ಸ್ವಾದುವಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟು ಹಿತವಾಗಿತ್ತು ಆ ಪ್ರಕೃತಿ ವಾರಿ! ಅರಣ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ!

ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡ ಅನಂತರ ಮತ್ತೇ ಹೊರಟೆವು ಬೇಟೆಯ ಗುಂಪು ಮುಂದಿನ ಕಾಡು ಕಟ್ಟಲೆಂದು.

ಆ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಳು ಸೋವುತ್ತಿದ್ದ ಯಲ್ಲು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಹಂದಿ, ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಹಿರಿಯಣ್ಣನ ಕಂಡಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಗುರಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಕೈ ಎಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಹಿರಿಯಣ್ಣನ ಈಡು ತಗುಲಿ ನೆಲಕ್ಕೂರಗಿತು; ಅದಕ್ಕೆ ಕೋರೆ ದಾಡೆಗಳಿತ್ತು. ಅದೊಂದು ಭಾರಿ ಒಂಟಿಗವಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಹೊರಲಾರದೆ ಹೊರಬೇಕಾಯ್ತು!

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಿಂದ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಹೊತ್ತ ಆಳುಗಳೂ ಬೇಟೆಗಾರರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದರು. ಕಾಫಿಗೆ ಮುನ್ನ ಮಾನಪ್ಪ ತನ್ನ ಕ್ಯಾಮರಾ ತೆಗೆದು ಹಂದಿಯೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಫೋಟೋ ತೆಗೆದ. ಆ ಫೋಟೋ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಕಪ್ಪು ಕಪ್ಪು ಮಸಕಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದಿನ್ನೂ ನನ್ನ ಬಳಿ ಇದೆ. ಹಂದಿಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡೆ ಷಿಕಾರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂಬಂತೆ ನಾನು ಬೇಟೆಯ ಉಡುಪಿನಲ್ಲಿ ಬಂದೂಕು ಹಿಡಿದು ಸೈನಿಕನ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ! ಉಪಹಾಸಾರ್ಹನಾಗಿ ನಿಜವಾಗಿ ದುಡಿದವರೂ ಹಳು ನುಗ್ಗುವ ಕಂಟಕಶ್ರಮ ಸಹಿಸಿದವರೂ... ಮರಾರಿ ಯಲ್ಲು, ಬಡಗಿ ಮಂಜು ಮತ್ತು ಇತರರು ಅಮುಖ್ಯರಾಗಿ ಅಂಚಿಗೆ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ! ಹಾಗೆಯೇ ತಾನೆ ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಅಂತಹ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಮುಖ್ಯರಾಗಿರುವುದು?

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಹೊರಟವರು ದಣಿದು ಬೆಂಟಾಗಿ ಕಾಲೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬೈಗುಗಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು. ಆದರೆ ಭಾರಿ ಹಂದಿಯೊಂದನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದಿದ್ದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಹಿಗ್ಗು ನಮ್ಮದೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನೂ ತುಂಬಿತ್ತು!

ಹಂದಿಯ ಹಸುಗೆಯಾಗಿ ಪಕರಾದ ಉಟ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತೇ ಆಯ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯತನಕ ನಾವೆಲ್ಲ ಆಫಿಸು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗು ಹಾಕಿದ್ದ ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಕೆಳಗೆ ನೆರೆದು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಇಸ್ಪೀಟು ಆಡುತ್ತಾ ಆಟಗದ ಜಗಳವಾಡುತ್ತಾ ತೇರುಮಿಣಿಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟಂತೆ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲ ಹಾಕಿದ್ದೇವು!

ಉಟದ ಬೆಲಿನ ಸದ್ದು ಟ್ರೀಂ ಟ್ರೀಂ ಟ್ರೀಂ! ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ಉಟದ ಮನೆಗೆ ಧಾಳಿಟ್ಟೇವು!

ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೩, ೧೪,೧೫,೧೬ ಖಾಲಿ. ಆದರೆ ೧೭ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ "In the moon light I sat with a gun and these thoughts came (ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬಂದೂಕು ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದೆ. ಈ ಚಿಂತನೆಗಳು ಬಂದುವು).

ಚಂದ್ರನುಡುಗಣ ನೀಲ ಗಗನವನಿಂತು ಶೋಭಿಸಿ ಕಾಂತಿಯಿಂ
ವನವಿರಾಜಿತ ರಮ್ಯ ಧಾರಿಣಿ ಮಲಗಿ ತಾನಿರೆ ಶಾಂತಿಯಿಂ
ಸೃಷ್ಟಿದೇವನೆ, ಹೃದಯ ಕರ್ಣದೊಳಿಯಲಾತ್ಮಾನಂದದಿಂ... ಇತ್ಯಾದಿ

ಎಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ ನಾನು ಮನೆಗೆ (ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ) ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಮತ್ತು ೧೭ನೆಯ ಶನಿವಾರ ಬೆಳ್ಳಿಗಳ ಭೇಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮರಸು ಕೂತಿದ್ದಿರಬೇಕು.

ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮೌನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಔದಾಸೀನ್ಯವಲ್ಲ. ತಾತ್ಸಾರವೂ ಅಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಬಾಳು ಎಷ್ಟೇ ಸವಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರೀತಿ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಅದು ಸಹಜವಾಗಿ ಹಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಹೊರಗಣದ್ದನ್ನೂ ದೂರದ್ದನ್ನೂ ನಂಟರನ್ನೂ ಕಾಣುವಂತೆ ಕಂಡು, ಅದನ್ನು ಅಗೌರವಿಸಲೊಪ್ಪದ ಮನೋಧರ್ಮವಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮದುವೆ ಸಾವುಗಳಂತಹ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಸಹ ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ದಾಖಲಿಸಿವುದಿಲ್ಲ;ನನ್ನ ತಂಗಿಯರ ಮದುವೆಯಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ!

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್, ೧೮ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಮನೆಯಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಗೆ ಹೊರಟೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ಕೌಟು ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದೆ. ನಾಳೆ ಸ್ಕೌಟು ರಾಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನು ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯ ದಿನ ಕಳೆದೆ.[5]

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಹೊರಟೆ. ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬಿ.ಎ.ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯಿತು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ಉಟ ಪೂರೈಸಿದೆ. ಬಳಗಟ್ಟೆ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರು: ದೇವಂಗಿ ಡಾಕ್ಟರೂ ಸಂಧಿಸಿದರು. Kali the Mother ಓದಿದೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ದೇವಂಗಿ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಂಗಿಗೆ ಬಂದೆವು ನಾವೆಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ನಾನೂ ಡಾಕ್ಟರೂ ವಾಕ್ ಹೋದೆವು; ಮಲೆನಾಡಿನ ಅರೋಗ್ಯದ ದುರ್ಗತಿಯ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು".

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೦ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಡಿ.ಎನ್. ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಮತ್ತು ಡಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಅವರೊಡನೆ ಹಿಮ್ಮುತ್ತೂರಿಗೆ ಹೋದೆ (ಬೆಳಿಗ್ಗೆ)... ಇಸ್ವೀಟು ಆಡಿದೆವು. ಇ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಂದ (ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ). ನಾನು ಅವನೂ ಮನೆಗೆ (ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ) ಬಂದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನೊಡನೆ ಬದುಕಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದೆ. ಸಂಜೆ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿದೆ. ಮತ್ತು 'ಭುವನ ವಿನುತ'[6] ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ 'ಗದಾಯುದ್ಧ'ವನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಿದೆ"

ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೧ ರಿಂದ ೨೬ರವರೆಗೆ ದಿನಚರಿಯ ಹಾಳೆಗಳು ಖಾಲಿಯಾಗಿವೆ. ಮನೆಯ ಅಕ್ಕರೆಯ ಸವಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ಬಾಳನ್ನು ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಮಯವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ.

[1] ಕೆ.ಆರ್. ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ಬಹುಶಃ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಓದಿರಬೇಕು. ಹಾಜರಿ ಸಾಲಲಿಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವ ಕಾರಣವೋ ಅವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನೂ ಮಾನವನೂ ಆ ವರ್ಷದಿಂದ ಮೇಲೆ ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಮುಂದೆ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಆ ರೂಮಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ

[2] ಮಹಾರಾಜರು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ವಾಯು ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಲುದಾರಿ. ಅಥವಾ ನಡೆದಾದರೂ ಹೋಗಬಹುದಿತ್ತು. ನಿರ್ಜನವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು

[3] ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಕಡೆ ಚುಟುಕವಾಗಿ ನಾನು ಅಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ವರದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ದಿನವೂ ತಪ್ಪದೇ ಅಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೊಡನೆಯೂ ಕಸ್ತೂರಿ ಮುಂತಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಮಿತ್ರರೊಡನೆಯೂ ಹರಟೆಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗಂಭೀರ ತತ್ವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯವರೆಗೂ ಸಲ್ಲಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

[4] ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಎತ್ತರದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಸಂಧ್ಯಾಸೌಂದರ್ಯ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ನನಗೊಂದು ಹುಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ದುರ್ವ್ಯಸನವೋ ಎಂಬಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ! ನಾನು ಬೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಾಹನದ ನೆರವನ್ನಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ನೆನಪಿಲ್ಲ. ನಡೆದೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದಡೆಗೆ. ಸಂತೆಪೇಟೆಯಿಂದ, ಸುಮಾರು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮೈಲಿ! ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಷ್ಟು ದೂರ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಸಂಧ್ಯಾ ಸೌಂದರ್ಯ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದೆನೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಎಂತಹ ಮಹತ್ತರ ಪ್ರಚೋದನೆ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ! ನನಗೆ ಅದೊಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವದ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು! ಅಂತಹ ಪ್ರಚೋದನೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ. ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ಬಂದ ನನ್ನ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಬೆಳಗಿನ ಜಾಜಿ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಉಷ್ಣಕಾಲದ ವಿಭವವನ್ನೂದರ್ಶಿಸಲು ಅವರನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯಿಸಿ, ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತಿಸಿ, ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದುದು! ನನ್ನೆಲ್ಲ ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಅನುಭವದ ದಿವ್ಯ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಯನ್ನು ಓದುಗರು, ಸಹೃದಯರಾಗಿದ್ದರೆ, ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಅದಿನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ದಿವ್ಯ ದುರ್ವ್ಯಸನವೇ! ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಮುಗಿದು ಇರಲಿಲ್ಲ!

[5] ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ನಾನು ರಜಾಕ್ಕೆ ಊರಿಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಂಸಾರಿಕ ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಯೋಜಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನೆಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನನಗಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಗದ್ದೆ ತೋಟ ಜಮೀನು ಮನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಔದಾಸೀನ್ಯವನ್ನೂ ಹಿಂದೆ ಮನೆ ಪಾಲಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ತೋರಿದ್ದ ತಾತ್ಸಾರವನ್ನೂ, ರಜಾಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಧ್ಯಾನತಪಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಆವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ ನಿರತನಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಮತ್ತು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಾನು ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿ. ನಾನೆಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾರು ಬಿಟ್ಟು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತೇನೆಯೋ ಎಂದು ಆಶಂಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಹೊಣೆ ಹೊರಿಸುವ ಒಂದು ಸಾಧನೋಪಾಯವಾಗಿ ಕೊಪ್ಪದ ಸಂತೆಗೋ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಪೇಟೆಗೋ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೋ ಮನೆಗೆ ದಿನಸಿ ಸಾಮಾನುತರಲು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದೇನೋ ಅವರ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ನಾನು ಬರಿಯ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಸಂತೆಗೆ ಬಂದು ನೆಂಟರ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರು ನನಗಾಗಿ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲೆನೂ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬ ಅನುಭವಸ್ಥ ರೈಟರನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಆ ಕಾದಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಅಥವಾ ದಾರ್ಶನಿಕ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ! ... ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಆಳುಗಳು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ನಿಯೋಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆಯಂತೂ ಕೂಡು ಹಟ್ಟಿಯ ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಂಡಿಯಿಂದ ಗದ್ದೆಗೆ ಹಡಗೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗೊಬ್ಬರ ಸಾಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡಿದೆ. ನನ್ನ ಕರ್ಮಯೋಗಿತ್ವವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ! ಮುಂದೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಬಿ.ಎ. ಪಾಸಾದಾಗ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ನಡೆಸಿದರು: ಎಂ.ಎ. ಓದುವುದನ್ನು ಹೊಣೆಯಾಗಿ ಒಡ್ಡಿ ಅದನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿದೆ!

[6] ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯ ಮೊದಲಿದ್ದ ಪಾಠದಂತೆ

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೭ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಷಿಕಾರಿಯನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲು ಆದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಏಕೋ ಅದು ನನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ! ಹೇ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ನನಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೮ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಅತ್ಯಂತ ಸುಮಧುರ ಸ್ವಪ್ನವೊಂದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಕೈ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಗಿರಿಜೆಯೊಡನೆ ನಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮಧುರ ಸುಮಧುರ ಸಂಪರ್ಕವಾಗಿತ್ತು ಅದು. ಅವಳು ಕೇಳಿದಳು ‘ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ಅನ್ಯರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೀರಾ?’ ಎಂದು. ನಾನೆಂದೆ ‘ ಇಲ್ಲ!’ ಅವಳು ಅಂಗಲಾಚಿದಳು ‘ಅಯ್ಯೋ ಹಾಗೆ ಬೇರೆಯವರೊಡನೆ ಮದುವೆಯಾಗುವ ವಿಚಾರ ಎತ್ತಬೇಡಿ, ದಯವಿಟ್ಟು! ನಾನೆಂದೆ ‘ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಇದ್ದೇನೆ.’ ‘ ಗಿರಿಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ”[1]

ಪ್ರಣಯಸ್ವಪ್ನ!

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನುದಯವಾಗಿ
ನೀಲನಭದ ನಡುವೆ ತೊಳಗಿ
ರಮ್ಯ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಬೀರಿ
ನಲಿಯುತಿರ್ದನು.

ಉಡುಗಳಮಿತ ಮಿನುಗಿ ಮಿನುಗಿ
ಮೆರೆಯುತಿರ್ದವು.

ಭಿದ್ರಮೇಘ ತತಿಯು ನಭದಿ
ಪುಣ್ಯ ಜನರ ಮನದಿ ಬರುವ

ಪರಮ ಸ್ವಪ್ನ ನಿಕರದಂತೆ
ತೇಲುತಿರ್ದದು.

ರವ ವಿಹೀನ ಧರೆಯು ತಾನು
ನಿದ್ರಿಸಿರ್ದುದು

ತಂಪಿನೆಲರು ವಿವಿಧ ಕುಸುಮ
ಗಂಧಗಳನು ಸೊರೆಗೊಂಡು
ತಳಿರ ಕೂಡೆ ಸರಸವಾಡಿ
ನುಸುಳುತಿರ್ದದು.

ವಿಶ್ವತಾ ಸುಸುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ನೆಲಸಿಯಿರ್ದದು.

ವ್ಯೋಮಶ್ರೀಯು ಕರವ ನೀಡಿ
ಭೂ ರಮಣಿಯ ಕರವ ಪಿಡಿದು
ವಿಶ್ವದೈತ್ಯಶ್ರೀಯ ಕರೆದು
ಮನ್ನಿಸಿದಳು.

ಮಾಯಾಶ್ರೀ ದೂರ ನಿಂತು
ನಗುತಲಿರ್ದಳು.

ಜನವಿಹೀನ ಗಿರಿಯ ರಮ್ಯ
ಶಿಖರದಡೆಯೊಳೊಂದು ದಿವ್ಯ
ಕೊಳವು ಶಶಿಮರೀಚಿಯಿಂದ
ರಾಜಿಸಿದುದು.
ಸುತ್ತ ನಿಬಿಡ ವನದ ರಾಜಿ
ಪಸರಿಸಿದುದು.

ಕೊಳದೋಳೇಳುವನಿಲ ಜನಿತ
ಜಲ ತರಂಗ ತತಿಯ ಮಾಲೆ
ಕಮಲ ಕುದುಮಗಳೊಳು ಸರಸ
ವಾಡುತಿರ್ದವು.

ಚಂದ್ರಬಿಂಬ ಸರದ ನಡುವೆ
ಶೋಭಿಸಿದುದು.

ಕಾಂತಿಯಿಂತು ರಂಜಿಸಿರಲು,
ಶಾಂತಿಯಿಂತು ಪಸರಿಸಿರಲು,
ಭ್ರಾಂತಿಯಿತ್ತು ಜಗಕೆ ದೇಸಿ
ಮೋಹಿಸಿಂತಿರೆ,
ವ್ರಣಯಪ್ರೇಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ
ನಲಿಯುತಿರ್ದುದು

ದೂರ ದೂರ ಕಡಲ ತೆರಗ-
ಳಂದದಚಲ ಶ್ರೇಣಿ ಕಣ್ಣೆ
ಶಾಂತಮನದ ಪರಮ ಚಿಂತೆ-
ಮಾಲೆಯಂತಿರೆ
ಚಂದ್ರಕಾಂತಿ ಪಸುರ ಮೇಲೆ
ಪವಡಿಸಿದುದು.

ಸರದ ತಟದೊಳಸೆಯುತಿರ್ದ
ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಚಂದ್ರವದನೆ ಗಿರಿಜೆಯೊಡನೆ
ಸರಸವಾಡುತ
ಈಲನಭದ ರಮ್ಯ ಶಶಿಯ
ತೋರುತಿರ್ದನು.

ಗಿರಿಜೆಯೆನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತು, ಕೊರಳ ಕರದೊಳಪ್ಪಿ,
ಮೊಗದಿ ತನ್ನ ಲಲಿತ ಮೊಗವ-
ನಿಡುತಲಿರ್ದಳು;
ಒಲುಮೆಯವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ
ಸ್ಫುರಿಸುತಿರ್ದುದು.

“ಗಿರಿಜೆ! ರಮಣಿ! ಕೋಮಲಾಂಗಿ!
ಮೌನವೇಕೆ? ಮಾತನಾಡು!

ನಿನ್ನ ದನಿಯ ಸುಧೆಯೆನೆನ್ನ.
ಕರ್ಣವೀಂಟಲಿ!
ನುಡಿಯ ಕೇಳಲಾರುಮಿಲ್ಲ.
ರಮಣಿ” ಎಂದೆನು.

“ಪಿಸುಣನಲ್ಲ ಅನಿಲದೇವ;
ಧರಣಿರಮೆಗಸೂಯೆ ಇಲ್ಲ;
ಗಗನರಮಣಿ ಇದನು ಕಂಡು
ಕರುಬಳೆಂದಿಗೂ !
ಶಶಿಯ ಭಯವು ಬೇಡ, ಅವನು
ಪರಮಗಳೆಯನು!”

ಇಂತು ನುಡಿಯಲಾನು, ಗಿರಿಜೆ
ಮಂದಹಾಸದಿಂದಲೆನ್ನ
ಮೊಗವ ನೋಡಿ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ
ಇಂತು ನುಡಿದಳು!
ನುಡಿಗೇ ನಾಕ ನಡುಗುತಿಳೆಯ
ಶರಣು ಹೊಕ್ಕಿತು!

“ಹೃದಯಕೀಶ ನೀನೇ ಪ್ರಿಯನೆ,
ನಿನ್ನನಲ್ಲದನ್ಯರನ್ನು

ಹೃದಯವರಿಯದಿಹುದು, ಮನವು
ಚಿಂತೆಮಾಡದು.
ನಿನ್ನನಲ್ಲದಿತರರನ್ನು
ವರಿಸೆನೆಂದಿಗೂ!"

ರನ್ನೆ ತಾನು ನುಡಿಯುತ್ತಿಂತು
ಚೆನ್ನ ವ್ಹನದಿಂದಲೆನ್ನ
ಕೆನ್ನೆಗಳನು ಚುಂಬಿಸುತ್ತ
ನಲೈದೋರಲು
ಕಾಲದೇವಳಿದು ವಿಶ್ವ
ಶೂನ್ಯವಾಯಿತು!

ಭೀತಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣ ತೆರೆಯೆ
ಸೂಯ್ಯನುದಯವಾಗುತ್ತಿದ್;,
ಪಕ್ಷಿಜಾಲ ವನಗಳಲ್ಲಿ
ಹಾಡುತ್ತಿದ್ವು!
ಪ್ರಣಯಸ್ವಪ್ನ ಶೂನ್ಯವಾಯ್ತು,
ಪ್ರಣಯವುಳಿಯಿತು!

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೯ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಾನೊಬ್ಬನೆ ‘ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ’ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಒಂದು ಬೇಟೆಯ ಗುಂಪಿನೊಡನೆ ಹೋಗಿ ದಿನವೆಲ್ಲ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ಗದುಗಿನ ಭಾರತ ಓದಿ ‘ವಿದುರನೀತಿ’ ಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಂದ ಕಾಗದ ಬಂತು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೩೦ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಪ್ರಾಂತಃಕಾಲ ಕಾಡಿನ ಒಂದು ವಿಜನ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀತಾಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಿಸಿದೆ (Meditated on the Mother). ಆ ಮಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದೆ (I Was full then).. ನನ್ನ ಮಗುವೆ, ನಾ ನಿನ್ನ ಸೋದರ’ ಎಂದು ಅಕ್ಕರೆದೋರಿದೆ. (I was full then). ನನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲರಿಗೆ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಗಿಡದ ಎಲೆಯನ್ನು ಮುದ್ದಿಸಿ ‘ನನ್ನಮ್ಮನ ಮಗುವೆ, ನಾ ನಿನ್ನ ಸೋದರ.’ ಎಂದು ಅಕ್ಕರೆದೋರಿದೆ. (I Kissed the leaf that danced beside me and said, ‘Child of my mother, I am thy own the brother!) ನಾನು, ಗಿರಿಯಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ (ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕರಣಿಕನಾಗಿದ್ದರು.) ಮನೆಗೆ ಹೋದೆವು. ನನ್ನ ಕೆಲವು ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೧ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಆನಂದಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ (I had been to woods to lose myself in the experience of Ananda. I meditated.) ಸಂಜೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋದೆ, ಮರಿತೊಟ್ಟಲಿಗೆ ಹೋಗಲೆಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ.. ಗಿರಿಯಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರಿಗೆ ಎರಡು ಪುಸ್ತಕ ಕೊಟ್ಟೆ.... ಗಿರಿಜೆಯ ಕುರಿತ ಕೆಲವು ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದೆ”.

ಎನ್ನ ಗಿರಿಜೆಯ, ಗಿರಿಜೆಯ!

ಗಿರಿಜೆ, ಕೋಮಲೆ, ಎನ್ನ ಹೃದಯಾನಂದ ನೈದಿಲೆಗಿಂದುವೆ,
ಎನ್ನ ಮನವನು ಮಧುವು ನೀನಹೆ, ಎನ್ನ ಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!
ಕಮಲ ರಾಗವ ನೋಡಿ ನಗುವುದು ನಿನ್ನ ರಂಜಿಪ ವದನವು;
ನಯನ ನಗುವುದು ತಳಿರ ಮಿಂಚನು, ಎನ್ನಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!

ರಮಣಿ ನಿನ್ನಾ ರಮ್ಯ ರೂಪವು ಎನ್ನ ಕಂಗಳ ತುಂಬಿದೆ;
ಕಮಲ ನಯನೆಯೆ, ಹೃದಯವನ್ನೆದು ನಿನ್ನ ಭಾವದೊಳಿಡಿದಿದೆ.
ನಿಮಿಷ ನಿನ್ನದು, ದಿವಸ ನಿನ್ನದು, ವರುಷ ಯುಗಗಳು ನಿನ್ನವು;
ರಮಣಿ, ನಿನ್ನೊಳು ಮನವು ಸೆರೆಯಿದೆ, ಎನ್ನ ಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!

ಚೈತ್ರಮಾಸದ ರಮ್ಯ ಕುಸುಮವು ರವಿಯುದಯದೊಳು ನಲಿಯುತ
ಚುಂಬಿಸೆನ್ನನು 'ಕವಿಯೆ ಬಾರೈ' ಎಂದು ಕರೆಯುವ ತೆರದೊಳು
ಕರೆವೆ ನಿನ್ನೀ ಪ್ರೀಯ ಕವಿವರನ ಚುಂಬಿಸಲೊಲಿಸುವ ತವಕಡಿ,
ಕಾಲಚೈತ್ರನ ನಿತ್ಯ ಕುಸುವನೆ, ಎನ್ನ ಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!

ನಯನ ಕಾಂತಿಯದೊಂದು ನಾಕವು, ನುಡಿಯದನುಪಮ ನಾಕವು;
ಹೃದಯ ಸರಳತೆಯೊಂದು, ನಾಕವು, ಗಮನ ಮೋಹಿಪ ನಾಕವು;
ರೂಪಿನತಿಶಯವೊಂದು ನಾಕವು, ಚುಂಬನದ ಸಿರಿ ನಾಕವು;
ನಾಕ ಭರಿತೆ ಸುಮೋಕ್ಷೆ ನೀನಹೆ, ಎನ್ನ ಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!

ಗಿರಿಜೆ ನುಡಿವುವು ಮಧುವಿಹಂಗಮ ನಿನ್ನ ಮಂಗಳನಾಮವ;
ತೊರೆಯ ಗಳರವ ನಿನ್ನ ಮೈಮೆಯ ಕೀರ್ತಿಗೈವುದು, ರಮಣಿಯೆ:
ತರುಣಿ, ನಿನ್ನಾ ಕೋಮಲತ್ವ ನೋಡಿ ಕರುಬಿತು ವನಲತೆ,
ನಲೆಯು ಚೆಲುವಿಗೆ ನೀನೆ, ಹೇ ಪ್ರೀಯೆ, ಎನ್ನ ಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!

ನಿನ್ನನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾರನು ಮನವು ಚಿಂತಿಸಲರಿಯದು;
ನಿನ್ನನಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ರೂಪವ ನಯನ ವೀಕ್ಷಿಸಲೊಲ್ಲದು;
ನಿನ್ನ ನಾಮವನೊಂದನಲ್ಲದೆ ನುಡಿಯಲಾರದು ಜಿಹ್ವೆಯು;
ನಿನ್ನೊಳಾನೇ ಲೀನವಾಗಿಹೆ, ಎನ್ನ ಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!

ನಿನ್ನ ನೋಡುವೆ ನೀಲ ಗಗನದಿ ಥಳಿಪ ತಾರಾಗಣದೊಳು;
ರನ್ನೆ, ನೀನೇ ತೇಲುತಿಹೆ ಜೀಮೂತದಂದದಿ ನಭದೊಳು;
ಕನ್ಯೆ, ನೀನೆ ನಿರತೆಯಾಗಿಹೆ ಉದಯ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮಯದಿ;
ಚೆನ್ನೆ, ನೀನೇ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಿತ್ರಳು, ಎನ್ನ ಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!

ನನ್ನ ಹೃದಯದೊಳ್ಕೈಕ್ಯಮಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಹೃದಯವು, ಶಶಿಮುಖಿ;
ಎಮ್ಮ ಬಾವಗಳಿರದೆ ಸಂಗಮವಾಗಿ ಹರಿಯಲಿ, ಹೇ ಪ್ರೀಯೆ!

ಬಾಹ್ಯವಲ್ಲದೆ ಅಂತರಂಗಗಳೊಂದುಗೂಡಲಿ, ರಮಣಿಯೆ;
ನಿನ್ನೋಳಾನೆ ಐಕ್ಯವಾಗಲಿ, ಎನ್ನ ಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!

ಕಾಲವೆಮ್ಮಯ ದಿವ್ಯ ಪ್ರೇಮವ ನುಂಗಲಾರದು, ತರುಣಿಯೆ!
ದೇಶವೆಮ್ಮಿ ಪರಮ ಬಂಧವ ಭಂಗಪಡಿಸದು, ತರಳೆಯೆ!
ಮೃತ್ಯುವೆಮ್ಮನುರಾಗ ತಂತ್ರಿಯ ಹರಿಯಲಾರದು, ಹೇ ಪ್ರಿಯೆ!
ನಿತ್ಯವಾಗಿಹುದೆಮ್ಮ ಗೆಳೆತನ, ಎನ್ನಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!

೨೩-೦೫-೧೯೨೬

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೨ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಾವು (ನಾನು -ಡಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯ) ಮರಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಕಮಾನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಮೆತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಕಾಡುಗಳ ನಡುವಣ ಅಂಕುಡೊಂಕು. ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಕ್ಕೆಲದ ಅರಣ್ಯಮಯ ದೃಶ್ಯ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಎತ್ತುಗಳ ಕೊರಳ ಗಂಟೆಯ ಉಲಿಯ ಶ್ರುತಿಗೆ ನಾನೂ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಹೋದೆ. ನಾಲ್ಕು ಐದು ಗಂಟೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಹನ್ನೆರಡೂ ಹದಿನೈದು ಮೈಲಿ ದೂರದ ಮರಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ೭-೧೫ಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದೆವು... ಓಂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ -ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದ!”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೩ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಾರ್ವೆಯ ಜಾತ್ರೆಗೆ (ತೇರಿಗೆ) ಹೋದೆವು... ಅಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನೋದಿದೆ. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ ಕಳಿಸಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಿಚಿಂತಿಸಿದೆ. (I read Gita there and mused on the work that I am ordained by God to do in this world). ಕೆಲವು ಉತ್ಸಾಹಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೪ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಮರಿತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು ಗದ್ದೆಗಳ ನಡುವೆ ಮೊರೆಯುತ್ತಾ ಹರಿಯುವ ಹಳ್ಳದ ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ‘ನನ್ನ ಮುದ್ದಿನ ಗಿರಿಜೆ’ಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಶೃಂಗೇರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಆಲೋಚನೆ...”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೫ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಬ್ಬಾತನೊಡನೆ ಪ್ರಸಂಗಿಸುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದೆ. ಶೃಂಗೇರಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಶೃಂಗೇರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿ ರಚಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ವಾಪಸಾದೆವು...”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೬ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನಮ್ಮ ಶೃಂಗೇರಿಯು ಪ್ರವಾಸ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಮೀನುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದೆವು ಆದರೆ ಆ ಉರಲೆ ಕೊಳಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪವಿತ್ರ ಪರಿಣಾಮವಾಯಿತು. ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವಂತೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭವ್ಯವಾಗಿತ್ತು” ಇವೊತ್ತು... ‘ಅಂದೆಗಾರು’ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಕೆರೆ, ಗುಡಿ, ಸುತ್ತಣ ಮಲೆ ಕಾಡು ಎಲ್ಲ ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ದಿವ್ಯವಾಗಿತ್ತು, ಭವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. (Beautiful, Sublime, Divine). ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಡಲಿದ್ದೇನೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೭ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಮರಿತೊಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊರಟೆವು. ನನ್ನ ‘ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ’ಯನ್ನು ಲಿಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಮ್ಮಡಿ ರಂಗಯ್ಯನಾಯಕರ ಮದುವೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದೆವು. ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ‘ಜಯಕರ್ನಾಟಕ’ ಬಂದಿತು. ಓ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೇ, ನನ್ನನ್ನು ಬಲಿಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ: ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ನೂರನೆಯ ಒಂದಂಶವನ್ನು ನನಗೆ ನೀಡಿ: ಉಳಿದುದನ್ನು ನನಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿ,

ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಜಯ ಶ್ರೀ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್! (O Swami Vivekananda, make me strong; give 1/100 of your personality and I shall answer for the rest,. Jay Sri gurumaharaj).

೧೯೧೬ನೆಯ ಮೇ ೮ನೇ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಜಿ.ಎ.ನಟೇಶನ್ ಕಂಪನಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೂ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ಮನಗೆ (ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ) ಬಂದೆ. ‘ಗಿರಿಜೆ’ ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಹಾಡು ರಚಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಚನಾಮೃತ ಓದಿದೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆ. ಓಂ ಶ್ರೀ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿಜಿ”.

೧೯೧೬ನೆಯ ಮೇ ೯ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇಂಗ್ಲಾನದಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ವೆಂಕಟಯ್ಯನೊಡನೆ ಬಳಗಟ್ಟಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪನ ಮದುವೆಗೆ ಹೋದೆ. ‘ಜಯಕರ್ನಾಟಕ’ದ ಸಂಪಾದಕ ವಿ.ಬಿ.ಅಲೂರು ಅವರಿಂದ ಒಂದು ಅಭಿನಂದನೆಯ ಪತ್ರ ಬಂದಿತು. ಬಸರೊಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದೆವು, ಓಂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ, ಓಂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ, ರಕ್ಷಿಸು, ಓಂ ಶ್ರೀ ಭಗವಾನ್”.

೧೯೧೬ನೆಯ ಮೇ ೧೦ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇಂಗ್ಲಾನದಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಕಾಡು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಟೆಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಕೈಸ್ತರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದೆ; ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಗುಣಕಥನ ಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಲೇಖನವನ್ನು ವಾ.ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಉಳಿದೆ. ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಪಾಪವನ್ನೆಲ್ಲ ದಹಿಸು, ಓಂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ!...”

೧೯೧೬ನೆಯ ಮೇ ೧೧ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇಂಗ್ಲಾದಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದೆ. ಡಿ.ಆರ್.ಮಾನಪ್ಪ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಬಂದ. ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಮರಿತೋಟ್ಟಿಗೆ ಹೋದರು. ಡೇಯ್ಲಿ ಮೇಯ್ಲ್ (Daily Mail) ಪತ್ರಿಕೆ ಓದಿದೆ. ‘ನಾನು ದುರ್ಬಲ, ನನ್ನನ್ನು ಬಲಿಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು’ ಬರ್ಕ್ (Edmond Burk)ನ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಜಯ್ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್”.

೧೯೧೬ನೆಯ ಮೇ ೧೨ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬಂದೆ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಸಿಕ್ಕರು, ‘ಗೀತಾರಹಸ್ಯ’ ಓದಿದೆ, ‘ವಚನಾಮೃತ’ವನ್ನೂ. ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಓ ತಾಯೀ, ನಿನ್ನ ಪಾದಧೂಲಿಗೆ ಅರ್ಹನಾಗುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಭವ್ಯನನ್ನಾಗಿಯೂ ಪರಿಶುದ್ಧನನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡು! (O Mother, make me pure and sublime to be worthy of the dust of they feet)”.

೧೯೧೬ನೆಯ ಮೇ ೧೩ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು,. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತುಡುವೆ ಜೇನುಗೂಡನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡಿದೆವು... ಏನನ್ನೂ ಹೊಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೇಟೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಕವಿಶೈಲದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಲು ಕುಳಿತೆವು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ನಮ್ಮ ನಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಬೆನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣಾಗಿತ್ತು. ತುಸು ಕತ್ತಲಾಗಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದೆವು[2] ಓಂ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ! ಓಂ ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದ!”

೧೯೧೬ನೆಯ ಮೇ ೧೪ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಮಳೆ ಹೊಯ್ದಿತು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೧೫ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಮರಸು ಕುಳಿತೆ, ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಕೆಟ್ಟದೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದೆ, ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು. ಹೇ ಸ್ವಾಮೀ, ನಿನ್ನ ನಾಮಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ನನ್ನನ್ನು ಯೋಗ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೧೬ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಹೃದಯ ಮಸಣವಾಗಲಿ! ಕಾಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯಲಿ” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಿದ್ದೆ. ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತಿ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ (ಕವಿಶೈಲದಲ್ಲಿ) ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಕೆತ್ತಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೧೭ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. (ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ) ಎಫ್.ಜಿ.ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಅವರ ‘ಧ್ಯಾನ ಮುಹೂರ್ತಗಳಲ್ಲಿ’ (In the Hours of Meditation by F.J. Alexander) ಓದಿದೆ. ಸಂಜೆ ನನ್ನ ತಂಗಿ (ದಾನಮ್ಮ) ಆಲೆಮನೆಗೆ (ಗಂಡನ ಮನೆ)ಹೋದಳು.[3]ನಾವು ಅವಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ಸಿದ್ಧಪ್ಪ ನಾಯಕರನ್ನು (ತಂಗಿಯ ಗಂಡ) ಕಂಡೆವು... ಕೇಸು... ರಾತ್ರಿ ಗೀತಾರಹಸ್ಯ ಓದಿದೆ”.

ಹಿಂದೆ ಒಂದೆಡೆ ಸೂಚಕ ಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ಮನೆಯ ಬದುಕಿನ ಸವಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮೌನವ್ರತಾಚಾರಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ತುಂಬ ವೈಯುಕ್ತಿಕವಾದ್ದರಿಂದ ಇತರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದೆ? ಅಥವಾ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವಂಥ ವಿಶೇಷ ಅದರಲ್ಲೆನಿಸಿದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪಾರವೇ? ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮ ತಂಗಿಯರನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕಂಡು ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು ಸರ್ವ ಸಾಧರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಏನಿದೆ ಎಂದೆ? ಅಥವಾ ಆಗಿನ ನನ್ನ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ದಾಖಲೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದುವೆಂದೆ?

ರಜಾಕ್ಕೆ ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳು- ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ತಂಗಿಯರು ದಾನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಮಕ್ಕಳೂ ತಿಮ್ಮ, ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ದಾಸಪ್ಪ, ರಾಜಮ್ಮ- ನನ್ನನ್ನು ಎಂತಹ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ, ಎಂತಹ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ, ಎಷ್ಟು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಇದಿರುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು? ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು? ಗೌರವ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು? ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಅದೆಂತಹ ಅಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಇಲ್ಲದ, ಮುದ್ದಿನಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಓಲೈಸುತ್ತಿದ್ದೆ? ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸಂಜೆ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಒಡಗೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಏನೇನು ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿ ನಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ? ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಕದ್ದಡಗುವ ಆಟದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗೋಲಿ, ಬುಗುರಿ, ಚಿಣ್ಣಿಕೋಲು, ಕಣ್ಣಾಲೆ, ಚನ್ನೆಮಣಿ ಆಟ, ದೂಪದ ಕಾಯಿ, ಆಟ, ಸರಿಬೆದ ವರೆಗೂ ಆಡಿ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ತಂಗಿಯರನ್ನಂತೂ ಬೇಟೆಯೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಆಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅವರೂ ಅಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಪುಸಲಾಯಿಸಿಯೇ ಪೀಡಿಸಿಯೋ ನನಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು.

ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ನಮೂದಿಸದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ದೊಡ್ಡ ತಂಗಿ ದಾನಮ್ಮಗೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವಳನ್ನು ಅಲೆಮನೆ ಸಿದ್ಧಪ್ಪ ನಾಯಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಲೆಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಎರಡು ಎರಡೂವರೆ ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಅಂದು ಅವಳನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಲು ನಾನು, ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರರು ಹೊರಟೆವು. ಅಲೆಮನೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ನಾವು ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಸಂಜೆಯ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಸುವುದನ್ನು ತಡೆದು, ನಡೆದುಕೊಂಡೆ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಅವಳನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿದೆವು. ಅವಳ ಸಾಮಾನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಆಳಿನ ಕೈಲಿ ಹೊರಿಸಿ, ನಾವೆಲ್ಲ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಅವಳೊಡನೆ ಹೊರಟೆವು. ನಮ್ಮದೆಲ್ಲ ಎಷ್ಟು ಅನೌಪಚಾರಿಕವಾಗಿತ್ತುಎಂದರೆ, ಅಲೆಮನೆ ಬಾಗಿಲವರೆಗೂ ಅವಳೊಡನೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಅವಳನ್ನು ಬೀಳುಕೊಟ್ಟು ಹಿಂತಿರುಗಿ, ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾ ಕಾಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದೆವು. ತಂಗಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಂದು ಏನನ್ನಾದರೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಷಿಕಾರಿಯ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ಕಾರಣವೊಡ್ಡಿ

ಬೀಳುಕೊಂಡೆವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಆಳೀನೊಡನೆ ಬಂದ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಸಿದ್ಧಪ್ಪ ನಾಯಕರು ಓಡುತ್ತಲೇ ಬಂದು ಭಾವಂದಿರನ್ನು ಒಳಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಗೌರವದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರ ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಬಂದಿದ್ದೇವು! ಹಾ ವಿಧಿಯೆ, ಇನ್ನು ಮೂರೇ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ಆ ತಂಗಿ ಚೊಚ್ಚಲು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತು , ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ತಾನೂ ತನ್ನ ತಾಯ್ತಂದೆಯರನ್ನು ಕೂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆಂದು...?!

[1] ಈ ಹೆಸರು ಯಾವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಚೆಲುವೆಯಲ್ಲರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಈ ಹೆಸರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅನೇಕ ಪ್ರೇಮ ಗೀತೆಗಳು ಮಾಡಿವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಆಪ್ರಕಟಿತ ಕವನಗಳು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿವೆ. ಈ 'ಗಿರಿಜಿ' ಕವಿ ಕಲ್ಪನಾಲೋಕದ ಒಬ್ಬಳು ಸ್ವಲ್ಪಸುಂದರಿ. ಮುಂದೆ ಈ ಶೃಂಗಾರ ತತ್ವವೇ ಸೌಂಧರ್ಯದ ತತ್ವವೂ ಆಗಿ ದಾರ್ಶನಿಕ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ರತಿ' 'ಕಲಾಸುಂದರಿ' ಮತ್ತು 'ಕಲ್ಪನಾ ಸುಂದರಿ'ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

[2] ನಾಯಿ ಬರ್ಕವನ್ನೋ ಕಣೆಹಂದಿಯನ್ನೋ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಅದು ಗುದ್ದು ನುಗ್ಗಿದರೆ ತಾನೂ ನುಗ್ಗಿದಾಗ ಅದರ ಬೆನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಆ ನಾಯಿಯೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಡು ನುಗ್ಗಿದೆವು. ಅದು ನುಗ್ಗಿದ ಗುದ್ದನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟು ಅದರ ಏನೂ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ.

[3] ಅಯ್ಯೋ, ಆ ಪ್ರೀತಿಯ ಸೋಮವಾರದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಈ ದರಿದ್ರ ದಿನಚರಿಯ ಭಾಷಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಟು ಕೃಪಣತೆ ಚಿತ್ರಿಸಬಲ್ಲದೆ? ಅದನ್ನು ನೆನೆದು ಇದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಇಂದೂ (೨೩-೯-೧೯೭೨) ನನಗೆ ಕಣ್ಣು ಒದ್ದೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ! ಹೃದಯ ಭಾವದಿಂದ ಉಕ್ಕುತ್ತಿದೆ. ದುಃಖವೋ ಸುಖವೋ ಹೇಳಲಾಗದೆ ಒಂದು ಅತೀತ್ ಭಾವಾವಸ್ಥೆಯ ಮಡಿಲಿಗೆ ಶರಣಾಗುತ್ತಿದೆ ನನ್ನ ಚೇತನ. ಶಿಶುವಾಗಿ!

-53 (7)-

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೧೮ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಕರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಲ್ಲುಜ್ಜಿ ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡೆ. ತರುವಾಯ ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋದೆ. ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ... ಇವೊತ್ತು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ, ಬೇಟೆಯಾಡುವುದೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ರೂರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಓಂ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ! ಓಂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ!...‘ಗೀತಾರಹಸ್ಯ ಓದಿದೆ...”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೧೯ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಭಾಯಿ ಪರಮಾನಂದ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದೆ... ಪಿ.ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟರಿಂದ ಕಾಗದ ಬಂತು. ‘ಗೀತಾರಹಸ್ಯ’-‘ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್’- In the Hours of Meditation (ಧ್ಯಾನದ ಮುಹೂರ್ತಗಳಲ್ಲಿ) ಓದಿದೆ... ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆ. ಓಂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ!”

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೨೦ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೆ ‘ಪ್ರಣಯ ಸ್ವಪ್ನ’ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ.[1] ಅಲ್ಲದೆ ಸುಡುಗಾಡು ಅಥವಾ ‘ಮಸಣ’ವನ್ನು... ಸಂಜೆ ನಾವೆಲ್ಲ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡು ಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ತುಸುದೂರ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿದೆವು.... ಗೀತಾರಹಸ್ಯ ಓದಿದೆ. ಓಂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ!”

ಮಸಣ

ಹೃದಯ ಮಸಣವಾಗಲಿ,
ಕಾಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯಲಿ!

ಬಾಲ್ಯವೆಂಬ ರಮ್ಯ ಬನವು
ನೋಡು ನಲಿಯುತಿರುವುದು:
ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲಲ್ಲಿ ಹಸುರ
ಲಲ್ಲೆಯಿಂದ ತಲೆಯ ತೂಗಿ
ಕೋಮಲತೆಯ ಬೀರುವೆಳೆಯ
ಲಲಿತ ಬಾಲನಂತಿದೆ.

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲಲ್ಲಿ ತಳಿರು,
ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲಲ್ಲಿ ಕುಸುಮ,
ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲಲ್ಲಿ ಲೀಲೆ,
ಮರೆದು ನಳನಳಿಸುತಿದೆ.

ಕಾಮಧೇನು ಒಂದೆಡೆ:

ಕಲ್ಪಕ್ಷ ಒಂದೆಡೆ;
ಅಮೃತಗಾನ ಸರಿಯ ಸೂಸಿ
ಅಮೃತತನವಿವನಿರದೆ ಈವ
ದಿವ್ಯವಾದ ಪರಮ ಶುಭದ
ಅಮರಲೋಕ ಒಂದೆಡೆ.

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲಲ್ಲಿ ಹರುಷ
ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲಲ್ಲಿ ವರ-
ವಿಹಂಗ ತತಿಯ ಗಾನವರುಷ
ಇಂಪ ಬೀರುತಿರುವುದು.

ದಿವ್ಯ ಸುಮ ಸುಗಂಧವ
ಸೊರೆಗೊಂಡು ನಲಿಯುವ
ಬನದ ತುಂಬಿಯೊಂದೆಡೆ
ವರ ಸಮೀರನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ
ನುಸುಳಿ ಓಡಿ ನಲಿವನು.

ಹಾರಿ ಮೊರೆಯುತಿರುವುದು:
ಅಳಿಯ ಬಳಗ ಮಧುವ ಕುಡಿದು
ಮದಿಸಿ ಅಲೆಯುತಿರುವುದು:
ಬಾಲ್ಯವೆಂಬ ವನವಿದನು ವಿ-
ವೇಕ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಸವರಿ,

ಜ್ಞಾನ ಶಿಖಿಯ ತಂದು ದಹಿಸು:

ತ್ಯಾಗ ಸುಳಿಗಳೇಳಲಿ!

ಹೃದಯ ಮನಣವಾಗಲಿ,

ಕಾಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯಲಿ!

ತಿರುಗಿ ನೋಡು: ಯೌವನ ವನ

ಎಂತು ಶೋಬಿಸಿರುವುದು?

ಅಹಹ! ನೋಡು, ಕುಸುಮ ವರ್ಷ

ನಾಕದಿಂದ ಸೂಸುತಿಹುದು.

ನೋಡು, ಸುಧೆಯ ತೊರೆಗಳೆಲ್ಲ

ಇರದೆ ಹರಿಯುತಿರುವುವು.

ಅಹಹ! ನೋಡು ಮುಂದೆ ಬರುವ

ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖಗಳೊಂದುಗೂಡಿ

ನಾನು ಮುಂದೆ ಬರುವ

ಎಂದು ಹೋರುತಿರುವುವು!

ಪದವಿ ಎಂಬುದೊಂದೆಡೆ;

ಕೀತಿಖುಯ ಎಂಬುದೊಂದೆಡೆ

ಅಮಿತ ಧನವಿನಿರದೆ ಗಳಿಸಿ

ಅಮರ ಪರ್ಮೆಯಿಂದ ಮೆರೆವ

ಮೂರ್ಖಮಾನ್ಯ, 'ಪರಮ' ಸಾಹು.

ಕಾರತನವದೊಂದೆಡೆ!

ಚಂದ್ರನನ್ನೆ ಮೀರುತಿರುವ

ಚಂದ್ರಮುಖಿಯದೊಂದೆಡೆ;

ಚಂದ್ರಹಾಸ ಬಾರೋ ಎಂದು

ಕರೆವ ಸುಖವದೊಂದೆಡೆ!

ಅಮಿತ ಗೆಳೆಯರೊಂದೆಡೆ;

ಅಮಿತ ಚಾರರೊಂದೆಡೆ ;

ರಾಜಪೀಟದಿಂದ ಬರುವ

ಬಿರುದು ನಿಕರವೊಂದೆಡೆಳ:

ಜಯಜಯೆಂದು ಹೊಗಳುವ

ಹೊಗಳು ಭಟ್ಟರೊಂದೆಡೆ;

ನೀನೆ ಇಂದ್ರ , ನೀನೇ ಚಂದ್ರ,
ದಾನದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಕರ್ಣ,
ನೀನೆ ರಾಜರಾಜನೆಂದು

ಕೀರ್ತಿಗೈವರೊಂದೆಡೆ!
ಯೌವನ ವನವಿದನು, ವೀತ-
ರಾಗ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಸವರಿ,
ಜ್ಞಾನ ಶಿಖಿಯ ತಂದು ದಹಿಸು:
ತ್ಯಾಗ ಸುಳಿಗಳೇಳಲಿ!

ಹೃದಯ ಮಸಣವಾಗಲಿ,
ಕಾಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯಲಿ!
ಮೃತ್ಯು ದೂತ ಬನವ ನೋಡು,

ಬಾಡಿ ಸೊರಗಿ ನಿಂತಿದೆ:
ನೋಡು ರವಿಯು ಗಗನ ಮಧ್ಯೆ
ಚಂಡಕಿರಣದಿಂದ ಝಗಿಸಿ
ಧರೆಯ ಪಸುರ ಬಯಲನುರಿಸಿ
ಮಾರಿಯಂತೆ ನಗುವನು!

ರಮ್ಯ ವನಗಳೆಲ್ಲ ಬಿಸಿಲ
ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿದು ಬಾಗಿ
ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯಾಗಲೆಂದು
ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ!
ತೊರೆಗಳೆಲ್ಲ ಒಣಗಿವೆ;
ನದಿಗಳೆಲ್ಲ ಆರಿವೆ;

ಬಡವನಾದ ಧನಿಕನಂತೆ
ನದಿಯು ತನ್ನ ವಕ್ರತನವ
ದಾರಿಹೋಕರೆಲ್ಲ ಅರಿಯು-
ವಂತೆ ಸಾರುತಿರುವುದು,
ವಿಹಗ ತತಿಯು ಬಿಸಿಲ ಝಳವ
ಸಹಿಸಲಾರದಡಗಿ, ತಳಿರ
ಮರೆಯೊಳಿಂಚರವನೆ ನೀಗಿ,

ಬಳಲಿ ತಲ್ಲಣಿಸುತಿವೆ.
ಹೊಗಳು ಭಟ್ಟರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ;

ಶಶಿವದನೆಯರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ;
ಗೆಳೆಯರಿಲ್ಲ, ಚಾರರಿಲ್ಲ,

ಇಲ್ಲರಾಜಮನ್ನಣೆ.

ಬೆದರಬೇಡ ಎನ್ನುತಿಹುದು

ಪರಮ ಪುಣ್ಯವೊಂದೆಡೆ;

ಘೋರ ಕೊಂದಾಡೆಗಳನು

ಪಾಪ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು.

ಮೃತ್ಯುತಾನು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ

ಇಣುಕಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು!

‘ನಾನೇಶಿವನು! ನಾನೇ ಶಿವನು!’

ಬ್ರಹ್ಮನಾನೇ ! ಬ್ರಹ್ಮನಾನೇ!”

ಎಂದು ಕೂಗು! ಧರನಾಗು

ಜಯಿಸು! ಜಯಿಸು ಮೃತ್ಯುವ!

ಮೃತ್ಯುದೂತ ಬನವ ನೋಡು;

ಯೋಗ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಸವರಿ

ಮೋಕ್ಷ ಶಿಖಿಯು ತಂದು ಸುಡು, ಸ

ಮಾಧಿ ಸುಳಿಗಳೇಳಲಿ!

ಹೃದಯ ಮಸಣವಾಗಲಿ !

ಕಾಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯಲಿ!!

-೨೩-೫-೧೯೨೬.

೧೯೨೬ನೆಯ ಮೇ ೨೧ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ರಾತ್ರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಹಠಾತ್ತನೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಒಂದು ಲ್ಯಾಂಪು ತಂದ. ಆಗ ಕೆಲವು ಕವನ ಪಂಕ್ತಿ ಹೊಳೆದುವು:
‘ಮಾಯ ತಿಮಿರ ಕವಿದ ಹೃದಯಾರಣ್ಯದೊಳು ಭಕ್ತಿ ಲಾಂದ್ರವ ಪಿಡಿದು ಅರಸು ರಮಣನ, ಸಖಿ!... ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ
ಒಂದು ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣು ತಿಂದೆವು...”

ಮುಂದಿನ ಹನ್ನೊಂದು ದಿನಗಳ ದಿನಚರಿ ಖಾಲಿ. ೨೭-೨೮ ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ I am writing my auto-biography ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಬರೆದಿದೆ. ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಿದನೋ ಏನೋ?

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೨ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಗ್ರಾಮಪೋನ್ ತರಲು ನಾವು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋದೆವು.[2] ಬರುತ್ತಾ ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರನ್ನು ಕರೆತಂದೆ. ಆಗಲೇ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಬಳಿ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಟಾರ್ಚ್ ಇತ್ತು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೨ನೆಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಒಂದು ಗುಂಪಿನೊಡನೆ ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದವು. ನಾನೂ ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂ.ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಕಂಡಿಗೆ ಎರಡು ಹಂದಿಗಳು ನುಗ್ಗಿದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂ. ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಂದರು. ಮತ್ತೊಂದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿ ಹೋಯಿತು... ಹೆದರಿ ಗಾಬರಾಗೊಂಡು ಒಂದು ಕಾಡು ಕುರಿಯೂ ಚಿಮ್ಮಿ ಬಂದಿತು. ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂ.ಅದಕ್ಕೂ ಈಡು ಹೊಡೆದರು. ಆದರೆ ಗುರಿ ತಪ್ಪಿತು. ಬೈಗೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೇವು ಸುಸ್ತಾಗಿ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೪ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇವೊತ್ತು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೇವು. ನಾನೂ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ಒಂದು ಕರಾರಿನ ಮೇಲೆ:ಹಂದಿ ಹುಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಡೆಯುತ್ತೇನೆ, ಉಳಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು.ನನ್ನ ಕಂಡಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಡು ಕುರಿ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದಿತು. ಹೊಡೆಯದೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟೆ (ಹೊಡೆಯಲಾರದೆ ಬಿಟ್ಟೆ ಎಂದು ಲೇವಿ ಮಾಡಿ ನಕ್ಕರು ಎನ್ನಿ!) ಅನೇಕ ಮೈಲಿ ಕಾಡು ಸುತ್ತಿ ದಣಿದು ಖಾಲಿ ಕೈಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬೈಗು ಹೋತ್ತಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂ. ಇಲ್ಲಿಯೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡರು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೫ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ‘ಸಾಬೀ’ ಗ್ರಾಮಪೋಲನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಡಿ.ಎನ್.ಹಿ ಅವರಿಂದ ಕಾಗದ ತಂದ. ಸಂಜೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಗದ ತಂದ, ಭೂ.ಚಂ. ಬಂದಿದ್ದು ಹೋದರು ಎಂದು. (ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ). ನಾನೂ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಹೋದೆ. ರಾತ್ರಿ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. ‘ಜಯಕರ್ನಾಟಕ’ ಬಂತು.ನನ್ನ ಎರಡು ಕವನಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದುವು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೬ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಹೋದೆ. ೧೦ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಬಂದರು, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ. ‘ಕರ್ಮಯೋಗ’,ಕರ್ಮ ಸಂನ್ಯಾಸ’, ‘ಸಿಡಿಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರು. ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತೇವು. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ವಾಚಿಸಿದೆ. ಶಿಶುಗೀತೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಅತಿಶಯ ಆನಂದ ವುಂಟು ಮಾಡಿದವು. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ದಿನಚರಿಗೆ ಬರೆದುಕೊಂಡರು. ಹಿಂತಿರುಗಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಅವರನ್ನು (ಕುಪ್ಪಳ್ಳಿಗೆ) ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಎಳೆದೆ. ಹಿರಿಯಣ್ಣನೂ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೂಡಿದರು. ಮನೆಗೆ ಬಂದವರು ನಾವೆಲ್ಲ ಮನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋದೆವು. (ಆಗ ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ‘ಕವಿಶೈಲ’ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ)”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೭ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ನಮ್ಮ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಎದುರಿಗೆ ಆಕಾಶೋನ್ನತವಾಗಿ ಎದ್ದಿದ್ದ ದಟ್ಟಗಾಡಿನ ಮಲೆಯ ಮತ್ತು ತಪ್ಪಲಿನ ಕಡು ಹಸುರು ಅಡಕೆ ಬಾಳೆಯ ತೋಟದ ದಿವ್ಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿದೆವು. ಅವರು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಓದಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಕೆರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಖಮಜ್ಜನ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಕಾಫೀ ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು. ಆಮೇಲೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಲು ಹೋದೆವು. ಇಂಬಳಗಳು ತುಂಬ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟರು... ಒಂದು ಮಂಡರಗಪ್ಪ ಚೇಳನ್ನು ಸಾಯಿಸಿದೆವು. ಅಲೆದಾಟ ತುಂಬಾ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು ತರುವಾಯ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಸೈಕಲ್ ಹತ್ತಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಓಂ ಶ್ರೀ ಮಾತೆ!”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೮ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದು ಹಾಕಿ, ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೊಣಗುತ್ತಾ ಬಂದೆ:‘ಶೈಲ ಸದೃಶನು ನೀನು,’ ಪರಮಾಣು ರೇಣುವು ನಾನು. ಜೊತಿ ಸಾಗರ ನೀನು, ಕಿರಿದಾದ ಕಿರಣವು ನಾನು,

ಇತ್ಯಾದಿ... ಅತಿ ವ್ಯಾಯಾಮದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದೆ... ವರ್ಷವರ್ತ ಓದಿದೆ... 'ಸರ್ವನಾಶವಲ್ಲ, ಜನನಿ, ಸ್ವಲ್ಪವಿನ್ನೂ ಉಳಿದಿದೆ', ಜಯ್ ಗುರುಮಹಾರಾಜ! ಜಯ್ ಮಹಾಮಾತೆ! ಜಯ್ ಸ್ವಾಮೀಜಿ".

ಮುಂದಿನ ೯ ದಿನಗಳ ದಿನಚರಿ ಖಾಲಿ, ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೧೮ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಒಂದು ಹೊಸ ಛಂದಸ್ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡ 'ಗ್ರಾಮಿಕ -ಕವಿತೆ' (Pastoral) 'ಪಾಳುಮನೆ'* ಬರೆಯಲು ತೊಡಗಿದೆ"

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೧೯ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿ :

"ಪಾಳು ಮನೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಸಂಜೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಒಲವನ್ನು ಕಂಡೆ. ಹೇ ಜಗನ್ಮಾತೆ, ನನ್ನ ಜೀವನದ ನಶ್ವರ ಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲೆ ನಿತ್ಯತಾ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೊತ್ತಮ್ಯಾ! ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ನಿವಾಸವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊ,ತಾಯಿ! (O Devine Mother, stamp the signet of Eternity on the fleeting moments of my life. Make my heart thy Abode!)

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೨೦ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಹಳ್ಳದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅದನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ 'ತೊರೆಯ ಬಳಿ' ಎಂಬ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. (ಅದು 'ಮೇಘಪುರ' ಎಂಬ ಶಿಶುಗೀತೆಗಳ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ) ನೀರಿನ ಮೊರೆಯನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಹೊನಲನ್ನು ನೋಡಿ ನಲಿಯುತ್ತಾ ಒಂದು ಗಂಟೆ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ನಾನು - ಡಿ.ಎನ್.ಹಿ.ಅವರೂ ಬೈಸಿಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಪಿ.ಎನ್.ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯವರನ್ನು ನೋಡಲು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ನಾವೂ ಅವರೂ ಎರಡೂ ಮೂರು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ತುಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಟ್ಟಿಗಿದ್ದೆವು. ಮತ್ತು ನಾವು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು. ಜಯ್ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಣ!"

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೨೧ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೊರೆದಯ ಬಳಿ 'ಬಡವನೆಂದುಸುರಲತಿ ನಾಚುವೆನು ದೇವ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. (ಅದು 'ಕೊಳಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಯಿತು) ಸಂಜೆ ಗ್ರಾಮಾಫೋನ್ ಹಾಕಿದ್ದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಒಲವಿನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆನಂದಾನುಭವವಿತ್ತು".

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೨೨ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ಆಮೇಲೆ ಭೇಟಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ 'ಅಪಜಯದ ಸುಖವನುಭವಿಪುದನು ನಾನು' ಎಂದ ಮೊದಲಾಗುವ ಒಂದು ಭಾವಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. (ಅದೂ ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ 'ಕೊಳಲು ಕವನ' ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.) ಸಾಯಂಕಾಲ ಬೇಟೆಯಿಂದ ಬಳಲಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ 'ಪಾಳು ಮನೆ'ಯ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿ ರಚಿಸಿದೆ"

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೨೩ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಅಬ್ಬಂಜನ ಮಾಡಿದೆ. 'ಪಾಳು ಮನೆ' ಬರೆದೆ. ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬೈಸಿಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಬಾಳೆಕೊಪ್ಪದ ಸೇತುವೆ ಬಳಿ ಬಿದ್ದೆ. ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದೆ. ಮತ್ತೇ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಸಲುವಾಗಿ..."

[ಆವೊತ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಖಾಯಿಲೆ ಮಲಗಿದ್ದು ಜ್ವರ ಆತಂಕಗೊಳ್ಳುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಏರಿತ್ತು ಯಾರು ಎಂಬುವುದು ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ತಿಮ್ಮವೋ? ವೆಂಕಟಯ್ಯನೋ? ವಾಸಪ್ಪನೋ? ನಾನು ಮರುದಿನ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದೆ. ಕಾಲೇಜು ತಾರೀಖು ೨೪ಕ್ಕೆ ತೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಊರಿಗೆ ಹೋದವನು ರಜಾ ಮುಗಿಯುವ ತುತ್ತ ತುದಿಯವರೆಗೂ, ಕೆಲವು ಸಾರಿ ರಜಾ ಮುಗಿದು ನಾಲ್ಕು ಐದು ದಿನಗಳವರೆಗೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಣ್ಣೆ

ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಉಟ ಮುಗಿಸಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ, ರೋಗಿಗೆ ಜ್ವರ ಏರಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ದೇವಂಗಿಯಿಂದ ಕರೆತರುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬೈಸಿಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಹೊರಟೆ, ಅವಸರವಾಗಿ.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಹತ್ತಿರದ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ರೂಢಿ. ಅಂದು ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆ ತಂದು ರೋಗಿಗೆ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಮರುದಿನ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಅಂದೇ ಸಂಜೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬೇಗ ಬೇಗ ಕಾರ್ಯನಿರವೇರಿಸಲು ಬೈಸಿಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರಿ, ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟೆ. ಬೈಸಿಕಲ್ ಸವಾರಿ ಕಲಿತಿದ್ದೆನಾದರೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮುಂದುವರಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಕಾಡು ರಸ್ತೆಯೇ ಕೊರಕಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತೂ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ಆ ಸಾಹಸ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಳೆಕೊಪ್ಪದ ಬಳಿಯ ಸೇತುವೆ ತುಂಡಾಗಿ ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗಿದ್ದ ವಿಚಾರ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಮರೆತುಹೋಗಿತ್ತು. ವಾಟೆಗಾರನ್ನು ದಾಟಿದ ಮೇಲೆ ಆ ರಸ್ತೆ ಬಾಳೆಕೊಪ್ಪದವರೆಗೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರ ಇಳಿಜಾರಾಗಿದೆ. ಅದೇನೋ ಸಾಧಾರಣ ಇಳಿಜಾರಲ್ಲ, ಕಡಿದಾದ ಇಳಿಜಾರು!

ಆ ಇಳಿಜಾರೇ, ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಬೈಸಿಕಲ್ಲಿನ ವೇಗವನ್ನು ಉತ್ಕರ್ಷಿಸಿತ್ತು. ನಾನು ಪೆಡಲ್ ಹೊಡೆಯದಿದ್ದರೂ ಬ್ರೇಕ್ ಒತ್ತುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಇಳಿಜಾರು ರಸ್ತೆ ಎಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಕಡಿದಾಗಿಯೆ ತಿರುಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯೋ ಆ ತಿರುಗಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತೆ ಮಾರು ದೂರುದಲ್ಲಿದೆ ಬಾಳೆಕೊಪ್ಪದ ಸೇತುವೆ. ನಾನು ಸುವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಲೆ, ಬ್ರೇಕು ಹಾಕದೆಯೆ, ಆ ಕಡಿದಾದ ತಿರುಗಣೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿಸಿದೆ! ಏನು ನೋಡುವುದು ? ಸೇತುವೆಯೆ ಇಲ್ಲ! ಹಳ್ಳ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ! ಸೇತುವೆಯಾಗಿದ್ದ ಭಾಗ ಆ ಎಂದು ಬಾಯಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದೆ, ನನ್ನನ್ನು ನುಂಗಲೆಂಬಂತೆ! ಆಲೋಚಿಸಲೂ ಪುರಸತ್ತಿಲ್ಲ! ಏನು ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ್ರೂ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಅರೆಕ್ಷಣ ತಡೆದರೆ ಕಲ್ಲು ಮುಳಿದ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ನಾನು ಆಹುತಿ! ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸೇತುವೆಯ ಕಟ್ಟಣೆಯ ಕಲ್ಲುಗಳ ತಲೆಗೆ ತಗುಲಿ ಬುರುಡೆ ಒಡೆಯುತ್ತದೆ; ಕೈಕಾಲು ಬೆನ್ನು ಎಲುಬು ಮುರಿಯುತ್ತದೆ! ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ ನನ್ನ ಕತೆ, ಕವಿತೆಗಿಂತ ಎಲ್ಲಾ!

ಬೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನು ಬಲಕ್ಕಾಗಲಿ ಎಡಕ್ಕಾಗಲಿ ತಿರುಗಿಸೋಣ ಎಂದರೆ, ಎಡಕ್ಕೆ ಎರಡಾಳೆತ್ತರಕ್ಕೆ ರಸ್ತೆಗಾಗಿಯೆ ಮಣ್ಣು ಕಡಿದು ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಕಡಿದಾದರೆ ಇದೆ; ಬಲಕ್ಕೆ ಎರಡಾಳಿಗೂ ಮೇಲುಪಟ್ಟು ಆಳವಾಗಿರುವ ಮುಳ್ಳು ಪೊದೆಯಿಡಿದ ಕೊರಕಲಿದೆ!

ಅದೇ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿರುಗಾಲಿಗೆ ಬೇರುಡಿಯ ಉರುಳಿದ ಹೆಮ್ಮರವೊಂದು ರಸ್ತೆಯ ಎಡಭಾಗದಂಚಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದರಲ್ಲೊಂದು ಭಾರಿ ಕೊಂಬೆಯ ದಿಮ್ಮಿ ಮುರಿದ ಸತುವೆಯ ಅಂಚಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಎರಡಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿ. ಎತ್ತ ತಿರುಗಿದರೂ ಅಪಾಯವೇ ಇದ್ದಾಗ ತುಸು ಕಡಮೆಯ ಅಪಾಯದತ್ತ ತಿರುಗಿಸಿದೆ ಬೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನು, ಹೋಗಿದ್ದೆ ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆಯಿತು. ಆ ದಿಮ್ಮಿಗೆ! ನೆಗೆದುರುಳಿಬಿದ್ದೆ! ಷಾಕ್ ಹೊಡೆದಂತೆ! ಬೈಸಿಕಲ್ಲಿನ ಮುಂದಿನ ಚಕ್ರ ಕೋವಿಯೇಡು ಹೊಡೆದಂತೆ ಸದ್ದಾಗಿ ಟೈರು ಟ್ಯೂಬು ಒಡೆದು ಹೋಯ್ತು! ಸದ್ಯ ರಸ್ತೆಗೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ! ಎದ್ದೆ. ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಏನೂ ಆದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ತುಸು ಪರಚಿದಂತೆ ಗಾಯವಾಗಿತ್ತು ಮಾತ್ರ, ಬೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನು ನೂಕಿಕೊಂಡು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋದೆ.

ದೇವಂಗಿಯಿಂದ ಡಾಕ್ಟರೊಡನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ರೋಗಿಗೆ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡಿಸಿ, ಮತ್ತೇನನ್ನ ಗಂಟು ಮುಟೆ ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋದೆ; ಬೇಸಗೆ ರಜಾ ಮುಗಿಸಿ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮೇಲಾಸಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಲೆಂದು]

[1] ಪ್ರಣಯ ಸ್ವಪ್ನ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕವನದ ಪೂರ್ತಿ ಪಾಠವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. 'ಮಸಣ'ವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. 'ಪ್ರಣಯ ಸ್ವಪ್ನ' ಮತ್ತು 'ಮಸಣ' ಕವನಗಳೂ, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಭಾವಲೋಕಗಳಿಗೆ ಸೇರಿ. ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಮೋಹದ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯದ ತಿಕ್ಕಾಟಗಳಿಗೆ ಇವು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ 'ಎನ್ನ ಗಿರಿಜೆಯೆ, ಗಿರಿಜೆಯೆ!' ಎಂಬ ಕವನವೂ ಇದೆ. 'ಮಸಣ' ಕವನದ ಭೀಷಣ ಭಯಂಕರತೆಯು ಕಠೋರ, ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೂ 'ಪ್ರಣಯ ಸ್ವಪ್ನ' ಮತ್ತು 'ಎನ್ನಗಿರಿಜೆಯೆ' ಕವನಗಳ ಸುಂದರ ಶೃಂಗಾರದ ಆಶಾವಾದಕ್ಕೂ ಇರುವ ಭಾವತಾರತಮ್ಯ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಆಹಾರ ಒದಗಿಸುವಂತಿದೆ.

[2] ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯ ಸಂಕ್ಷೇಪ ದಾಖಲೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂತೋಷದ ಬದುಕಿಗೆ ಒಂದು ಕಿರು ಗವಾಕ್ಷದಂತಿದೆ. ಬೈಗು ಕತ್ತಲಾದೊಡನೆ ಕಾಡುಬೆಟ್ಟಗಳಿಗೂ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳಿಗೂ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೂ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೋ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗಿದ್ದ ನಾವೆಲ್ಲ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು, ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಲ್ಯಾಂಪು ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಸಭೆ ನೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಹರಟೆ, ಇಸ್ಪೀಟು, ಆಟದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕಾವ್ಯ ವಾಚನದವರೆಗೆ ನಾನಾ ತೆರನಾದ ಮನರಂಜನೆಯ ಕಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ "ಬಳ್ಳೆ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ!" ಎಂದು ಕರೆಯುವವರೆಗೂ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ! ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿ ದೆವಂಗಿಗಳಿಗೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕುಪ್ಪಳ್ಳಿಗೆ ನೆಂಟರು ಬಂದು ನಮ್ಮ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗುವುದರಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರು

-53 (8)-

ಪಾಳುಮನೆ[1]

ಘೋರ ವಿಪಿನದ ನಡುವೆ ಪಾಳುಮನೆಯಿದೆ ನೋಡು:

ದಾರಿಹೋಕನೆ, ನಿಂತಿದಕೆ ಮನ್ನಣೆಯೆ ಮಾಡು.

ಯಾರು ಬಾರದ ಗುಡಿಸಲೆಂದಿದೆ ಜರೆಯಬೇಡ:

ಊರ ಬಡ ಕವಿಗಿರಲಿ, ಬೇರೆ ಯಾರಿಗು ಬೇಡ.

ಮುರಿದುರುಳುವಂತಿಹುದು ಹರಿದ ಹುಲ್ಲಿನ ಮಾಡು.

ಅರೆಯುರುಳಿ ಒರಗಿದೆ ಪಿಶಾಚದಂತಿಹ ಗೋಡೆ!

ಬಿರುಕಿನೊಳಗರಳಿ ಮೊದಲಾದ ಗಿಡುಗಳ ನೋಡು:

ಕಿರುಜಗಲಿಯೊಳು ಬೆಳೆದ ಕಳೆ ಆಗಿಹುದು ಕಾಡು!

ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲಿಳಿದು ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ ನೀರು

ಮಾಡಿಹುದು ಕಿರುಗಾಲ್ವೆಗಳನು ತರತರವಾಗಿ;

ಗೂಡು ಮಾಡಿಹ ಗೂಬೆಗಳ ಹಿಕ್ಕೆಯು ರಾಶಿ ನೋಡುವಗೆ

ಬಣ್ಣಿಪುದು ಪಾಳಾದ ಕತೆ ಹೇಳಿ!

ಕಳೆ ಬೆಳೆದು ಕಾಡಾದ ಹೊರ ಅಂಗಳವ ನೋಡು:

ತುಳಸಿಯೊಂದಡಗಿಹುದು ಕಂಗಳಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಿ,

ಅಳಿಯೆ ಸಿರಿ ಅವಳಡಿಯ ಗುರುತು ತಾನುಳಿವಂತೆ,

ಅಳಿಯೆ ಜಗ ಅದರ ನಡು ಪರಮಾತ್ಮನುಳಿವಂತೆ!

ಶಿಖಿಯ ಕಾಣದ ಒಲೆಯ ನೋಡೆಂತಿರುವುದಲ್ಲಿ

ಸುಖವನಿರದರಸಿ ಕಡೆಗವಳ ಕಂಡಳಿದಂತೆ,

ಶಿಖಿವಾಹನೆಯ ಕೃಪೆಯ ಬೇಡವಳ ಹಳಿದಂತೆ,

ಅಕಟ ವಿಧಿಮಾಯೆಯಿದು ವಿಶ್ವನಿಯಮದ ಲೀಲೆ!

ಬಿದ್ದಿಹುದು ಮೂಲೆಯೊಳು ಹರಕು ಚಾಪೆಯ ಗಂಟು,

ಗೆದ್ದಲವನಾವರಿಸಿ ಪುಡಿಮಾಡುತಿದೆ ತಿಂದು.

ಒದ್ದೆಯಾಗಿಹ ನೆಲವನಣಬೆಯುತ್ಸವ ತುಂಬಿ
 ಎದ್ದಿಹವು ಸಂಹರಿಪ ಕಾಲ ಕೇತನದಂತೆ! *
 ಮಕ್ಕಳಾಡಿದ ಕೋಣೆಯ ಇಕ್ಕೆಯಾಗಿಹುದಿಂದು
 ಕಕ್ಕಸದ ಕಡೂಳಿಹ ಮೃಗತತಿಗೆ; ತಾನಂದು
 ಅಕ್ಕರೆಯ ಜೀವರಾವಾಸವಾಗಿತ್ತಿಂದು
 ಹಕ್ಕಿ ಇಲಿ ಬೆಕ್ಕಿಗಾಯ್ತಾವಾಸ ತಾನಾಗಿ!
 ಮಳೆ ಬರಲು ಊರ ದನಕರುಗಳಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು
 ಮಳೆ ಬಿಡುವ ತನಕಿಹವು ಕರುಗಳಿಗೆ ಪೊಲೆಯೂಡಿ;
 ಎಳೆಯ ಕುರಿಮರಿಯ ತಾತ್ತಾ ನಿಲ್ಲಿಗೈತಂದು
 ಎಳೆಯವಂಗೊಳಿದೀಯುವುದು ಬಿಸಿಯ ನೊರೆ ಹಾಲ!
 ಕಾನನದಿ ಸಂಚರಿಪ ಊರ ಕವಿತಾನಿಲ್ಲಿ
 ಆನಂದಿಂದ ಬಂದು, ಪಾಳ ಮಹಿಮೆಯ ಕಂಡು
 ಧ್ಯಾನಪರವಶನಾಗಿ, ತಾಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ,
 ಮೌನದಿಂ ಕುಳಿತಿಲ್ಲಿ ವಿರಚಿಸುವನಾಗಾಗ!
 ಪಾಳುಮನೆ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಕಥೆಯಿಹುದದನು ಪೇಳೆ
 ಬಾಳ ಗೋಳೆಲ್ಲ ಸುರಿಯುವುದು ಕಂಬನಿಯಾಗಿ.
 ಹಾಳು ಕತೆಯೆಲ್ಲವದು: ಕೇಳು ನೀ, ಶ್ರೀರಾಮ
 ಲೀಲೆಯಂತಿದು ಪುಣ್ಯಕರ, ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಕೇಳೆ!

ಹರಿದಾರಿ ದೂರದೊಳಗುಂಟೊಂದು ಊರು,
 ಕರೆವರದನೆಲ್ಲರೂ ಸಿದ್ಧನೂರೆಂದು.
 ನೆರೆಹೊರೆಯ ಮನೆ ಮಾರು ಕೇರಿ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.
 ಕರಿಸಿದ್ಧನೋರ್ವನೇ ಅಲ್ಲಿದನು.
 ಜಾತಿಯೊಳಗೊಕ್ಕಲಿಗ, ನೀತಿಯೊಳಗವ ಯೋಗಿ,
 ಪ್ರೀತಿಯೊಳಗಿದನವ ಹರಿಭಕ್ತನಾಗಿ.
 ಖ್ಯತಿಯೊಳಗವನೇನು ಕಡಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ:
 ಸೀತೂರು ಸಾಹುಕಾರರೂ ಇವನ ಅರಿತಿದರ್ವರು!
 ಕರಿಸಿದ್ಧನಿಗೆ ಒರ್ವ ಸತಿ ಇರ್ದಳಾಕೆ
 ಪರಿಶುದ್ಧ ಅಲ್ಲದತಿ ಪತಿ ಭಕ್ತಿಯಂತೆ.
 (ಕರಿ ಎಂಬುದೇನು ಸಿದ್ಧನ ನಾಮವಲ್ಲ.
 ಅರಿತವಂಗದು ಗೊತ್ತವನ ಬಣ್ಣ ಎಂದು)
 ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರೇನು ಎಂಬುವುದು ಮರೆತೆ.
 (ಬಂಗಾಳದಿಂ ಬಂದ ಮಾರುದ್ಧ ಹೆಸರಲ್ಲ!
 'ಹೆಡ್ಡಿ' ಎಂಬುವುದಲ್ಲ, ಅವಳು ಜಾಣೆ .
 'ಗಿಡ್ಡಿ' ಎಂದಿರಬೇಕು, ಮರೆತಿದರ್ವನಲ್ಲಾ ?
 ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕಾಲ ಸುತರಿಲ್ಲದಿರೆ

ಕೆಂಪು ಚೌಡಿಯ ದಿನವು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರು.
ಅವರದೇನದು ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲ,
ಕವಿಯೋಗಿ ಋಷಿಗಳ ಸಹಾಯಕವದಕಿಲ್ಲ.
ಒಂದು ಹಣತೆಗೆಯ ತುಂಬ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹಾಕಿ,
ತಂದ ಕಾಡರಳೆಯಿಂ ಬತ್ತಿಯನು ಮಾಡಿ
ಹೊತ್ತಿಸುವ ದೀಪವನು ಚೌಡಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ
ಪುತ್ರ ಸಂತತಿಯಾಗಲೆಂದು ರತಮ್ಯನು ತಾವೇ
ಚಿತ್ತದೊಳು ಹರಸಿಕೊಂಡರು ಚಿತ್ರಮಾಗಿ!
ಭಾವವಿದ್ದರೆ ಸರಿ, ದೇವನೆಂತಿದೊಡೇಂ?
ಭಾವಿಸಿದುದೆಂತಾದರಾಗದಿಹುದೇ ಹೇಳು?

ಅದರಂತಿರಲಿ. ಅವರ ದಿನದಿನದ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಳ
ಪರಿಕಿಸುತೆ ಅದರ ಬಗೆ ಅರಿಯೋಣ ಬನ್ನಿ:
ಸಿದ್ಧನಿಗೆ ಬಲವಾದ ಕಾಲ್ಪಡೆಗಳೇಳೆಂಟು
ಸಿದ್ಧವಾಗಿಹವೇಗಳೂ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ.
ಗಿಡ್ಡಿಯಾದರೋ ತಾನು ನಾಲ್ಕೈದು ಹಸುಗಳನು
ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ದಿನವು ಹಾಲ್ಕುರವಳು.
ಮುಂಜಾನೆ ತಾನೇಳುವತವಳು ಗಂಜಿಯ ಮಾಡಿ
ಪಂಜೋಳಿಗೆಡೆಯಿಟ್ಟು ಧೂಪ ಹಾಕಿ,
ಕಡೆದು ಮೊಸರನು, ತೆಗೆದು ಸವಿಯ ಬೆಣ್ಣೆಯನು,
ಕಡೆಗೋಲ ಶುಚಿ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದಿಡುವಳು.
ಸಿದ್ಧನಾದರೋ ಎದ್ದು ದೇವರಿಗೆ ಹೂಮುಡಿಸಿ
ಶುದ್ಧಾಧ್ಯನಾಗಿ ಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿ
ಗಂಜಿಯನಮೃತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಉಂಡು,
ಕಂಜಸಖನಂ ಪಾಡಿ ಎಚ್ಚರಿಸುತರ್ದ!
ತರುವಾಯ ದಂಪತಿಗಳೀರ್ವರೂ ಹೊಲದೆಡೆಗೆ
ತುರುಗಳನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡೈತರುವರು.
ಮೇಯುತಿರೆ ತುರುಗಳಲ್ಲಿವರು ಹೊಲಗೆಲಸಗಳ,
ಕಾಯ ಬಳಲುವ ತನಕ, ಮಾಡುವರು ಬಿಡದೆ.
ಮಳೆ ಬರಲು ಸಿದ್ಧನಿಗೆ ಕಂಬಳಿಯೆ ಕೊಡೆಯಹುದು;
ಎಲೆ ನೆಯ್ದು ಕೊಡೆ ಗಿಡ್ಡಿಗಾಗುವುದು ಗೊರಬು.
ನೆತ್ತಿಗೆರಲು ಹೊತ್ತು ಗಿಡ್ಡಿ ಬರುವಳು ಗುಡಿಗೆ
ಬುತ್ತಿಯನ್ನವ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು.
ಸಿದ್ಧನಾದರೂ ಬೆವರಿಳಿಯೆ ದುಡಿದು ದಿನವೆಲ್ಲ,
ಗದ್ದೆಗಳ ಹಸುರಾದ ಪೈರ ಹರುಷದಿ ನೋಡಿ,
ಸಂಜೆಯಾಗಲು ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಬಂದು

ಭುಂಜಿಸುವನತಿ ಹರುಷ ಭಾವದಿಂದ:
ರೊಟ್ಟಿ ಚೆಟ್ಟಿಯು ಕಡುಬು ತುಪ್ಪ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು
ಹಿಟ್ಟುಂಡೆ ಮೊದಲಾದ ತಿಂಡಿಗಳನು.
ಕತ್ತಲಿದೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ತುಂಬಿದಾ ಹಣತೆಯನು
ಹೊತ್ತಿಸುತ, ಅದರ ಬೆಳಕಲಿ ಕುಣತು ಮಾತ
ನಾಡುತ್ತಾ ಸಂತೋಷಿಸುವರಾ ದಂಪತಿಗಳು!

ಜಗದ ನವ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಹಾವಳಿಯುಮಿಲ್ಲ,
ಜಗದ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ತಂಟೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ.
ಅಜ್ಞಾತರಾಗಿ ಅಶ್ರುತರಾಗಿ ಆಶೋಕರಾಗಿ
ಆಜ್ಞಾನದಾನಂದ ಸಾಗರದಿ ಮುಳಗಾಡಿ,

'ಅಜ್ಞಾನವಾನಂದವೀಯುತಿರೆ ಬರಿದೆ
ಸುಜ್ಞಾನವಂ ಬಯಸುವುದು ಮೂರ್ಖತನವು!
ಎಂಬ ನಾಣ್ಣಡಿಯ ನಿಜ ಮಾಡಿದರ್ವರು.
ಪುರಜನರ ಲೋಭಿತನ ಅವರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ.
ಸಿರಿಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಮೇಲಾಟವಿರಲಿಲ್ಲ;
ದುಡಿದುದನೆ ತಿಂದುಂಡು ಸುಖದಿ ಬಾಳುತ್ತ
ಬಡತನದ ಶಾಂತಿಯನು ಪಡೆದಿದರ್ವರು!

ಇಂತು ದಿನಗಳು ಕಳೆಯುತಿರಲೊಂದು ದಿವಸ
ಸಂತಸದ ರವಿ ಅವರ ಜೀವನಾಕಾಶದಲಿ
ಪುಣ್ಯದಿನದೊಂದು ಶುಭಗಳಿಗೆಗೆ ಕುವರನುದಿಸೆ
ಪುಣ್ಯವೆ ಬಂದವರ ಮನೆಗಳೀದ ತೆರನಾಯ್ತು.
ಪರಿದುದವರಿರ್ವರಾನಂದ ವಾಹಿನಿ ಉಕ್ಕಿ;
ಪರಿಪರಿಯಲೀಶ್ವರನ ಪೊಗಳಿ ಪೂಜಿಸಿದರು.
ಬಂಧುಗಳನೆಲ್ಲರಂ ಕರೆದು ಉಪಚರಿಸಿ
ಚೆಂದದಿಂ ನಾಮಕರಣಗೈದರವರು.
ಹೆಸರೇನು ವೈಭವದ ಹೆಸರಲ್ಲವಾದರೂ
ಹೆಸರನಾಲಿಸಿ ನೀವು ನಗುವಕಾರಣವಿಲ್ಲ.
'ಸಿಂಗ'ನಿಗೆ ಮಂಗ ಎನೆ ಆತಂಗೆ ಕುಂದೇನು?
ಮಂಗನಂ ಸಿಂಗವೆನೆ ಅದು ಸಿಂಹವಹುದೆ?
ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಕಲ್ಲೆನಲು ತೊಲಗುವುದೆ ಕಂಪು?
ಕಲ್ಲ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಎನಲು ಬಂದಪುದೆ ಪೆಂಪು?
ಹೇಗಾದರಿರಲಿ ಅದು: ಸಿದ್ಧನ ಕುಮಾರನಂ
ನಾಗ ಎಂಬುವ ನಾಮದಿಂ ಭೂಷಿಸಿದರು.!

ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಕಾಲಭಯ ಉಂಟೆ?
ಅವರ ಸುಕುಮಾರನು ಸುಧಾಕರನ ತೆರದಿ
ಜವದಿ ಬೆಳದೊಂಬತ್ತು ವರ್ಷದವನಾದ.
ತರಳನಂ ನೋಡಲತಿ ಸುಂದರನು ಕೋಮಲನು
ಕರಿಮುಗಿಲ ಕಾಂತಿಯಿಂ ದೃಢಕಾಯನು.
ಅರಸುಗಳ ಲಾಲನೆಯ ಪಾಲನೆ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ,
ಸಿರಿಯಾವ ವಸನಗಳ ಬೆಡಗಿನಿತುಮಿಲ್ಲ;
ತರತರದ ಆಟಗಳನಾಡಿವರಿಲ್ಲ,
ಪರಿಪರಿಯ ನೋಟಗಳ ತೋರಿಸುವರಿಲ್ಲ;
ಅರಿವಿರವು ಎಲ್ಲಮುಂ ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯೆ ಅವಗೆ,
ಸಿರಿಯಾಕೆ, ಚರಳಾಕೆ, ಚರಿಸೆ ವಾಹನವಾಕೆ;
ತರತರದ ಆಟಗಳನಾಡಿಸುವಳಾಕೆ;
ಪರಿಪರಿಯ ನೋಟಗಳ ತೋರಿಸುವಳಾಕೆ;
ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವಿಯ ದಾದಿತನದೊಳಾ ಬಾಲಕನು
ಸುಕೃತ ವಶದಿಂ ಬೆಳೆದು ಶೈಶವವ ಕಳೆದ.

ಸಿದ್ಧನೂರೊಳಗರಸಲೊಂದು ಶಾಲೆಯೂ ಇಲ್ಲ;
ವಿದ್ಯೆ ಎಂಬುದ ಹೆಸರ ಕೇಳಿಬಲ್ಲವರಷ್ಟೆ;
ಗದ್ದೆ ಉಳುವುದೆ ಅವರ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ!
ಸಿದ್ಧತ್ವ ಎಂಬುದೊ ಗೋಪಾಲತನವು!
ವಿದ್ಯೆಯರಿಯದ ನರನು ಪಶು ಎಂದು ಹೇಳುವರು.
ವಿದ್ಯೆಯುರಿತವರೆಲ್ಲ ಹುಲಿರಾಯರೋ?
ತತ್ವಜರಿದಕೇನು ತರ್ಕಮಾಡಿದರೇನು,
ತತ್ವದಿಂದಾಚೆಗಿಹುದಸ್ತಿತ್ವವು!
ಸೃಷ್ಟಿನಿಯಮದ ಲೀಲೆಗಜ್ಜಾನ ಹೊರತಲ್ಲ;
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಜ್ಜಾ ತರುಜ್ಜಗಂ ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲ!
ಯಾರರಿಯದಂತಿರ್ದು ಅಳಿವೊಂದು ಕುಸುಮವೂ
ಧಾರಿಣಿಗೆ ತಿಳಿದೊರ್ವ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯನೂ
ಬ್ರಹ್ಮದಾನಂದ ವಿವರೊಳು ಸಂಚರಿಸುತಿರೆ
ಬ್ರಹ್ಮನಿಯಮದೊಳೊಂದೆ ಆಗಿರುವರು!
ನರನೆ ನೀನಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು, ಭಯಪಡಬೇಡ;
ದುರಿತಹರೆಯಾದವಳ ತಾಯ್ಕೊಡಲೊಳಿಹೆ ನೀನು!
ಕಿರಿಗೆಲಸವೆಂದಾವುದನು ಹಳಿಯಬೇಡ;
ಕಿರಿದು ಹಿರಿದೆಂಬುದೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಿಗಿಲ್ಲ!
ಕಿರಿದು ಹಿರಿದಾವುದು ಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿರಲೆಲ್ಲ?

ಸಿದ್ದನು ಕುಮಾರನಿಗೆ ಗೋಪಾಲತನದ
 ವಿದ್ಯೆಯುದ್ಯೋಗ ದೀಕ್ಷೆಯನು ಕೊಟ್ಟು,
 ಬುದ್ಧಿಯಂ, ಪೇಳಿ ಕಳುಹಿದನು ವನಕೆ:
 “ಮಗನೆ , ಬಾ ಹೇಳುವುದ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳು:
 ಆಗಲಿ ಗುರುಗಳನೆಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಬೇಡ.
 ಗೋಗಳಿತರರ ಗದ್ದೆ ಗಿಳಿಯದಂತೆ
 ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ದನಗಳನು ಕಾಯು.
 ಕೇಳಿದೆಯೆ? ಮರೆಯದಿರು ಹೇಳುವುದನೆಲ್ಲ.
 ಕಾಳಿ ಬಲುತುಂಟ ದನ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ
 ಕೇಳಿ ದೋಂಟಿಯ ದನಿಯ ಕಾಯುವುದು ನೀನು.
 ಬೆಟ್ಟದೊತ್ತಿಗೆ ಗೋವುಗಳ ಹೊಡೆಯಬೇಡ,
 ಕೆಟ್ಟ ಹುಲಿರಾಯ ತಾ ಹೊಂಚುತಿಹನು.
 ಕತ್ತಲಾಗುವ ಮುನ್ನ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಸೇರು;
 ಎತ್ತು ಹಸುಗಳ ದಿನದಿನವು ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡು.
 ಎತ್ತ ನೋಡುವೆ, ಕಂದ? ಇತ್ತ ನೋಡು.
 ಕೇಳಿದೆಯೆ? ಮರೆಯದಿರು ಹೇಳುವುದನೆಲ್ಲ.
 ಹಾಳಾದ ಮನೆಯ ನಾ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದನೊ;
 ಹಾಳು ಕತೆ ನಿನಗೇಕೆ? ಮುದ್ದಾದ ನೆನಪಲ್ಲ.
 ಸಾಲಗಾರರು ಬಂದು ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲು ನಿಂದು
 ಬೋಳಿಮಗ ಸೂಳೆಮಗ ಎಂದರಂದು.
 ಸಾಲಗಾರರ ನುಡಿಯು ಶೂಲದಿರಿತವು, ಕಂದ!
 ಸಾಲವನು ಕೊಡಬೇಡ, ಸಾಲ ಮಾಡಲು ಬೇಡ,
 ಸಾಲವದು ಕೊಡುವ ಕೊಂಬುವರಿವರಿಗೂ ಶೂಲ!
 ಸಾಲಗಾರರ ಕಾಲ ನಾ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು
 ಗೋಳಿಟ್ಟೆ; ದಮ್ಮಯ್ಯ, ತೀರಿಸುವೆ ಎಂದೆ.
 ಕೂಲಿ ಮಾಡುವೆನೆಂದೆ: ಆಳಾಗುವೆನು ಎಂದೆ,
 ಬಾಲನಂದದೆ ನಾನು ರೋದಿವುದ ಕಂಡು
 ‘ಹಾಳಾಗು ಹಾಳಾಗು’ ಎಂದೆನ್ನ ಹರಸಿ
 ಕಾಲಿನಿಂದೊಡ್ಡೆನ್ನ ತೆರಳಿದರು ಬೈದು.
 ಮೇಲೆ, ನಾ ಕೂಲಿ ಮಾಡವರವರ ಸಾಲಗಳ
 ತೀರಿಸುತ ಬಂದೆ, ಉದಯಿಸಿತೆನ್ನ ಸಿರಿಯು,
 ಮೂರು ಕಾಸಾಗೇ ಕೈಯಲಿ, ಗದ್ದೆಯನು ಕೊಂಡೆ- ಮಾರುದ್ದದಾ ಕತೆಯೇಕೆ? ಮುಂದೆ ಇಂತಾದೆ!
 ನಾನಿನ್ನು ಮುದಿಯಾದೆ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಮುದುಕಿ,
 ನೀನಾವುದನು ಕಳೆಯದುದ್ದಾರ ಮಾಡು!”

ಸಿದ್ದನೀಪರಿ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಲಾ ನಾಗ
ನಿದ್ದೆಯಿಂದೆಚ್ಚತ್ತವನ ತೆರದಿ ನೋಡಿ
ಮುದ್ದಾಗಿ ತಲೆದೂಗುತಂತೆಂದನು”
“ಅಪ್ಪಯ್ಯ, ಕೇಳುಲ ನಿನಗೇತಕಾ ಚಿಂತೆ?
ತಪ್ಪು ಮಾಡದೆ ನಾನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆಂದೂ.
ಉಳುವೆ ನಾ ಗದ್ದೆಯನು; ಗೊಬ್ಬರವ ಹಾಕುವೆನು;
ಕಳೆಯೆ ನಾ ಕೀಳುವೆನು; ಬಿತ್ತುವೆನು ಬೀಜವನು;
ಒಣಗಿ ಕೊಯ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಪೈರನು ಕಣಕೆ ಒಯ್ಯು
ಬಣಮೆ ಹಾಕುವೆನು; ಒಕ್ಕಿ ಕಾಳನ್ನೆಲ್ಲ
ಕಣಜದೊಳು ಭದ್ರಾಗಿ ಕೂಡಿಡುವೆನು.
ನೀ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ನಾ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು.
ನೀ ನುಡಿದುದಕೆ ನಾ ಎದುರು ಮಾತಾಡೆನು.”

ಮಗನ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ಸಿದ್ದನಿಗೆ ಸಂತೋಷ
ಮಿಗಿಲಾಯ್ತು; ಕಣ್ಣೀರ ಸುರಿಸುತ್ತ ಮಗನ
ಅಲಿಂಗಿಸಾನಂದ ವಶವಾದನು.
ಗಿಡ್ಡಿಯೂ ತನ್ನ ಮಗ ಅಷ್ಟು ಮತಿವಂತ
ಆದುದನು ಕಂಡು ಚೌಡಿಗೆ ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು
ತೆಂಗಾಯ ಸುಳಿದು ಕಾಣಿಕೆ ಕಟ್ಟಿದಳು ತೊಲೆಗೆ!...

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕವನ ನಿಂತಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಆ ಮನೆ 'ಪಾಳು ಮನೆ' ಹೇಗಾಯ್ತು ಎಂಬುವುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಕಥೆಗೆ ಇತ್ತು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ 'ಕರಿಸಿದ್ದ' ಎಂಬ ಸರಳರಗಳೆಯ ಕಥನಕವನವೊಂದು ಮುಂದೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದು 'ಕಥನಕವನಗಳು' ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜೂನ್ ೨೪ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಇಂಗ್ಲಾದಿಯಿಂದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊರಟೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಆದರೆ ಬಸ್ಸಿಗೆ ಟಿಕೆಟ್ಟು ಸಿಗಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಉಳಿದೆ. ಪಿ.ಎನ್.ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕರು... ವಿ.ಗೋ.ಕೃ.ಶೆಟ್ಟರಿಗೂ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನವರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೂ ಕಾಗದ ಬರೆದೆ”.

ಟಿಕೆಟ್ಟು ಸಿಗದಿದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತೇ ಇಂಗ್ಲಾದಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮರುದಿನ ಮತ್ತೇ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ಬಸ್ಸು ಹತ್ತಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದೆ, ತಾರಿಖು ೨೫ರಲ್ಲಿ.

೨೬ನೆಯ ಶನಿವಾರದ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ, ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿನ ಭಾಗವಹಿಸಲಿದ್ದ ಇಬ್ಬರ ಪರಿಚಯವಾಯಿತೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ; ಬಿ.ಎಸ್.ರಾಮರಾವ್ ಮತ್ತು ಎ.ಸೀತಾರಾಂ.

ಜೂನ್ ೨೭, ೨೮, ೨೯, ೩೦ ಮತ್ತು ಜುಲೈ ೧, ೨, ೩, ೪ನೆಯ ತಾರೀಖುಗಳ ದಿನಚರಿ ಖಾಲಿಯಿದೆ. ಅಂದರೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಡದೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ೮-೧೦ ದಿನಗಳು ಉಳಿಯಬೇಕಾಯಿತು. ಕಾರಣ? ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ!?

ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದ ರಾತ್ರಿ ಅಡಕೆ ಮಂಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ತುಂಬ ಬೆರಗು. ಇದೇನಿದು? ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಈಗ ಇದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಏಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ? ಮತ್ತೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಗೋ ಮಂಚದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದೆ. ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದೆನಾದ್ದರಿಂದ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನೂ ಕರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾನಪ್ಪ ನಡುವಣ ಅಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ರೂಮನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನನಗೆ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಸೊಂಟ ನೋಯುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಹವೆಲ್ಲ ಹಠಾತ್ತಾನೆ ಶಿಥಿಲವಾಗಿತ್ತು. ಹೇಗೋ ಗೋಡೆಗೆ ಆನಿಸಿಕೊಂಡು ತೆವಳಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಬಾಗಿಲವರೆಗೂ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾನಪ್ಪ, ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ನಾನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬರದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮೆಟ್ಟಿಲೇರಿ ಬಂದ. ನಾನು ಸೊಂಟ ಮುರುಕ ಹೇಳವನಂತೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಏನೋ ವಿನೋದವಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಗತೊಡಗಿದನು. ನಾನು ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಆಗದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಂಡು ಅವನಿಗೂ ದಿಗಿಲಾಯಿತು. ಏನು ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದ “ಏನೋ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.. ಮೈ ಕೈ ಎಲ್ಲ ನೋವು; ಸೊಂಟವಂತೂ ಏಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಸಿಡಿಯುತ್ತದೆ” ಎಂದೆ. ಸರಿ, ಅವನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಒಂದೊಂದೆ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ತೆವಳಿಕೊಂಡೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಇಳಿದೆ. ಆದರೆ ನೆರವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯಲು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆದು ಮುಖ ತೊಳೆಯುವುದು ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಏಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು? ಒಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಕಡೆಗೆ ಡಾಕ್ಟರಿಗೂ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು. ಅವರೂ ಏನೋ ಕುಡಿಯಲು ಔಷಧಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಏಚ್ಚಾಗಿತ್ತೇ? ಏನಾದರೂ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ತಗುಲಿತ್ತೆ? ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ನನಗೆ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಬೈಸಿಕಲ್ಲಿನ ಘಟನೆ ನೆನಪಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಆಗಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದು, ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ದಿಮ್ಮಿಗೆ ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದಾಗ ನರಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಷಾಕ್ ಹೊಡೆದ ಹಾಗಾಗಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ಎರಡು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು!! ಸರಿ, ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿನ ರೋಗಿಯಂತೆ ಮಲಗಿ ಮಿತ್ರರ ಸ್ನೇಹ ಶುಶ್ರೂಷನೆಗಳನ್ನು ಸವಿದೆ. ಆಗಲೆ ಎ.ಸೀತಾರಾಂ ಮತ್ತು ಬಿ.ಎಸ್. ರಾಮರಾವ ಅವರ ಹೊಸ ಪರಿಚಯವಾದದ್ದು. ಮಾನಪ್ಪನಂತೂ ಮನೆಯವನಷ್ಟೆ! ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ, ಕೂಡಲಿ ಚಿದಂಬರಂ ಅವರೂ ದಿನವೂ ಬಂದು ನಾನಾ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೪ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಬಂದರು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದಿ ಕೆಲವು ವಿಚಾರ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಮಾಡಿದೆವು. ‘ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಾಡಿನೊಳಗಲೆದಾಡಿ ಹೋಗಿ’ ಛೆ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. (ಅದು ಶಿಶುಗೀತೆಗಳ ಕವನ ಸಂಕಲನದ ‘ಮೇಘಪುರ’ದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಸಂಜೆ ಅವರು ಬಂದಾಗ ಭೂ.ಚಂ.ಗೆ ಆ ಕವನ ತೋರಿಸಿದೆ. ಮೊದಲು ಅವರಿಗೆ ಅದರ ಭಾವ ಸ್ಫುರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಓದಿದೆವು”.

[ಜುಲೈ ೪ನೆಯ ತಾರೀಖು ಬರೆದ ಕವನ ‘ಹಕ್ಕಿಗಳ’, ಕಾಡಿನೊಳಗಲೆದಾಡಿ ಹೋಗಿ’ ಎನ್ನುವುದೇನೋ ಮುಂದೆ ‘ಮೇಘಪುರ’ದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಜುಲೈ ೨ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಕವನ ‘ವಿವಿಧ ವೇಷಗಳು ಧರಿಸಿ’ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಅರ್ಹವಾಗಿದೆ. ದ್ವೀತಿಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸವೂ ಗಮನೀಯವಾಗಿದೆ.]

ವಿವಿಧ ವೇಷಗಳನು ಧರಿಸಿ

ಕವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುವೆ, ತಾಯೆ;

ಕವಿಯ ಮನದಿ ಕನಸುಗಳನು

ಕಡೆದು ಹೂಡುವೆ:

ವಿವಿಧ ಚಿಂತೆಗಳಲಿ ನೀನೆ

ಒಡೆದು ಮೂಡುವೆ!

ಕವಿಯು ಭಾವ ಭರಿತನಾಗಿ

ಬುವಿಯ ಸೊಬಗ ನೋಡಿ ನಿಲಲು

ಅವನ ನಡುಗುತಿರುವ ಕೈಗೆ
ವೀಣೆಯೇಯುವೆ;
ಕವಿಯ ಒಡಕು ದನಿಗೆ ನಿನ್ನ
ವಾಣಿಯೇಯುವೆ!

ಜನರು ಕವಿಯ ದನಿಯ ಕೇಳಿ
ಮನವ ಮರೆತು ಪೊಗಳಲವನು
ಜನನಿ ನುಡಿದಳೆಂದು ತಿಳಿದು
ದೀನನಾಪನು;
ಜನನಿ ಅಗಲಲಿನಿತೆ ಕವಿಯು
ಗಾನಹೀನನು.

ಕವಿಯ ಬೆಡಗು ಕಾಮಧೇನುವು!
ರವಿಯು ಮುಗಿಲು ಗಗನ ಎಲ್ಲ
ಅವನ ಪರಮಜನನಿ, ಅವಳೆ
ಕವಿಯ ಜೀವವು!
ಕವಿಯ ಕವಿತೆಗಳವಳೆ ಹೃದಯ
ಅವಳೆ ಭಾವವು!

೩-೨-೧೯೨೬

[1] ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ 'ಪಾಳು ಮನೆ' ಎಂಬ Pastoral ರಚನೆಯ ವಿಚಾರ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಗ್ರಾಮಕ-ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯ ಬಾಳನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರೆಯುವುದು ಹಿಂದಿನ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹವ್ಯಾಸವೆ ಆಗಿತ್ತು. ಈ 'ಪಾಳು ಮನೆ'ಯು ಅಂತಹ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನ. ಅದು ಯಾವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಗೀತೆ ಬರೆದಿದ್ದೆ ಒಂದು ಕಾಗದದ ಷೀಟು ನಾಲ್ಕು ಮಡಿಕೆಗೊಂಡು ಒಂದು ನೋಟುಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಆ ಕವನ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದೆ. ಸುಮಾರು ೨೫೦ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ, ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ

-53 (9)-

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೫ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಭೂ.ಚಂ.ಬಂದರು. ನನ್ನ ಸಣ್ಣ ಕತೆ 'ಕತೆಗಾರ ಮಂಜಣ್ಣ'ನ ಕೊನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಬರೆದು ಪೂರೈಸಿದೆ. Matter is but a state of force(ಜಡ ಎಂಬುದು ಶಕ್ತಿಯ ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿ ಮಾತ್ರ.) ಎಂಬುವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದೆವು. ಸಂಜೆಯೂ ಅವರು ಬಂದರು. ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ವೆಂಕಣ್ಣನವರಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟೆ, ಮಾನಪ್ಪ, ಭೂಪಾಳಂ, ಮತ್ತು ಇತರೆ ಮಿತ್ರರು ರೈಲು ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು"

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೨ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಮಸೂರೀಗೆ ಬಂದೆ, ವಿ.ಎಸ್. ವಿ.ಕ. ಜೊತೆಗೆ. (ಬಹುಶಃ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಿಂದ ಬರುವ ಕನಕಶೆಟ್ಟರು ಕಡೂರಿನಲ್ಲಿ ರೈಲು ಹತ್ತಿರಬೇಕು). ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದು ನನಗೆ ಪರಿಶ್ವೇತಿಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು. (ಪಾಪ, ಅವರದ್ದು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿತ್ತು!) ಕಾರಣ, ಅವರ ಬರವಣಿಗೆ ಓದಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೋಡಿಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು!) ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ, ಕಾಲೇಜಿಗೂ. ಅಬ್ದುಲ್ ಖದ್ದೂಸ, ವಕುಳ, ತಮ್ಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದೆ... ಗೀತಾ ಮತ್ತು ಟಾಲ್ ಸ್ವಾಯ್ ಓದಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೨ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಮೂರು ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ* ಟಾಲ್ ಸ್ವಾಯ್ ಓದಿದೆ. ಎ.ಸಿ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಟಾಲ್ ಸ್ವಾಯ್ ಪೋಷೋ ತಂದರು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿಸಲು ಅವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಮುಂಗಡ ಕೊಟ್ಟೆ”.

[*ಈ ದಿನಚರಿಯ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅರ್ಥವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಮೊದಲನೆಯದು ಭಾವಗೀತೆಗಳದ್ದು. ಒಂದೇ ದಿನ ಮೂರು ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. (೧) ‘ಎನ್ನನತಿ ಕಿರಿದು ಮಾಡಲು ದೇವ ನೀನು’, (೨), ದಿನದಿನವೂ ನೀ ಬಂದಿರುವೆ’, (೩) ‘ಎನಗಾವ ಬಹುಮಾನವನು ಕೊಡುವೆ ನೀನು?’ ೧ ಮತ್ತು ೩ ‘ಕೊಳಲು’ ಮತ್ತು ‘ಷೋಡಶಿ’ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ೨ನೆಯದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ’.]

ದಿನದಿನವೂ ನೀ ಬಂದಿರುವೆ,
ಎನಗಾಗೊಲುಮೆಯ ತಂದಿರುವೆ,
ಮೋದದಿ ನಾನದ ಹೀರಿದೆನು,
ಆದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ದೂರಿದೆನು!
ದೂರನು ಸೈರಿಸಿ ಮೌನದಲಿ
ತೋರಿದ ಕೃಪೆಯನು ಕರುಣದಲಿ:

ದಿನ ದಿನ ಬರುವುದ
ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ನೀನು;
ಅನುದಿನ ಬೈವುದ
ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ನಾನು!

ಕಡೆಯೊಳು, ದೇವಾ,
ಜೀವರ ಜೀವಾ,

ನಾಚಿಕೆ ಪೀಡಿಸಿತಡಗಿದೆನು;
ನೀಚನು ಎನ್ನುತ ನಡುಗಿದೆನು.

ನಿಂದೆಯ ಮರೆತು
ತಂದೆಯ, ಬಂದೆ!

ನಿಂದಿಸಿದವನನು ಚುಂಬಿಸಿದೆ!
ತಂದೆಯ ಒಲುಮೆಯ ನಂಬಿಸಿದೆ!

ಇನ್ನು ಟಾಲ್ ಸ್ತಾಯ್ ಪೋಟೋ ವಿಚಾರ: ಟಾಲ್ ಸ್ತಾಯ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಈಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಆತನ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮೇಲಾದರೂ ನನಗೆ ಆತನ ಪ್ರಥಮ ಪರಿಚಯವಾದದ್ದು 'A Confession And what believe' (ಒಂದು ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಗೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಶ್ರದ್ಧೆ) ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತ ಮತ್ತು ಚರ್ಚುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆತನು ಟೀಕಿಸಿ ಬರೆದಿರುವ ಆ ಲಘು ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನಾನು ಅಶ್ರದ್ಧ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಕವಿತೆ ಮತ್ತು ನಾಟಕಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತನಾದಂತೆ ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಂಬರಿ ಎಂದರಂತೂ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ತಿರಸ್ಕಾರವಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಗುರುತ್ವಗಳಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಿ. ಆ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಓದಲು ಅರ್ಹವಾದ ಗಂಭೀರ ಸತ್ಯವು ಇವೆ ಎಂಬುವದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವನು ಟಾಲ್ ಸ್ತಾಯ್: 'ರಿಸರಕ್ಷನ್', 'ಅನ್ನಾ ಕರಿನಿನಾ' ಮತ್ತು 'ವಾರ್ ಅಂಡ ಪೀಡ್'-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ. ಆತನ ಇತರೆ ಗಂಭೀರ ಬರವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಆತನಲ್ಲಿ ಗುರುಗೌರವ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ, ಆತ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ತುಂಬಾ ಆಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡೆ. ಅಂಥಾ ಮಹದ್ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಕೂಡ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯುವಂಥಾ ಕೀಳೂಗೆಯ್ಕೆಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದನೆ ಎಂದು! ಆದರೂ ಆತನಲ್ಲಿಗೆ ಗೌರವ ಬೆಳೆದುಬಿಟ್ಟಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ನೋಡೋಣ ಎಂದು 'ರಿಸರಕ್ಷನ್' (ಅದನ್ನು ಈಗ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ 'ಪುನರುತ್ಥಾನ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ದೇ.ಜ.ಗೌ ಅವರು). ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯ ಆತನ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಕಿರಿಯ ಗಾತ್ರದ್ದನ್ನು ಓದಲು ಆರಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಓದಿದೊಡನೆಯೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ನನ್ನ ಪೂರ್ವಗ್ರಹ ಸ್ವರೂಪದ ಜುಗುಪ್ಸೆ ತಿರಸ್ಕಾರಗಳು ತಿರೋಹಿತವಾಗಿ, ಬರೆಯುವವನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ಮಹದ್ದರ್ಶನವೂ ಇರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯೂ ಗುರು ಗಂಭೀರವಾದ ಪೂಜ್ಯ ಕೃತಿಯೆ ಆಗಿಬಿಡಬಹುದು ಎಂಬುವುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಆ ಮೇಲೆ ಜಗತ್ತಿನ ಮಹಾಕಾದಂಬರಿಗಳೆಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಫ್ರೆಂಚ್, ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ರಷ್ಯನ್ ಭಾಷೆಯ ಹತ್ತಾರು ಬೃಹತ್ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾ ಕಾದಂಬರಿ 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡ್ಡೆ'ಯನ್ನು ತರುವಾಯ 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' ಎಂಬುವುದನ್ನೂ ಬರೆದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹರವು, ವವರ, ವೈವಿಧ್ಯ, ಕಲೆಗಾರಿಕೆ ಎಲ್ಲವೂ ಟಾಲ್ ಸ್ತಾಯ್ ಜಟ್ಟಿಯ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ತರಬಿಯಿತ್ತಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸುತೀಕ್ಷ್ಣಮತಿಯ ಓದುಗರು.

ಟಾಲ್ ಸ್ತಾಯ್ ಕುರಿತು ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆತನಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಆರಾಧನೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿದರೂ ಆತನು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಹೇಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಕುತೂಹಲಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯೊದಗಿಸುವ ಯಾವ ಭಾವಚಿತ್ರವೂ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ತಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹರಾಧನೆ ಬಹು ಪ್ರೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವಶ್ಯಕತೆವೂ ಆಗಿತ್ತು" ನಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರವಾಗಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕುವ ಭಾವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಭಾವಚಿತ್ರಗಳು ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಟಾಲ್ ಸ್ತಾಯ್ ಚಿತ್ರವೂ ಸೇರಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಅದನ್ನರಿತ ಎ.ಸಿ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಒಂದು ಮಾಸದ ಹಳೆಯ ಒಂದಂಗುಲ ಅಗಲದ ಟಾಲ್ ಸ್ತಾಯಿ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ತಂದರು. ಯಾವುದೋ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೋ ಏನೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಆ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ನಾನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಚಿತ್ರಕಾರ ತರುಣನಿಂದ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬರೆಯಿಸಿದೆ. ಅದು ಈಗಲೂ 'ಉದಯ ಸಿರಿ'ಯ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹದಾಕಾರವಾಗಿ ಮರೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರದ ವಿಚಾರ: ಸುಮಾರು ೧೯೦೦ರಲ್ಲಿ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ, ನಾನು ಐದು ವರ್ಷದವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಇರಬಹುದು, ಯಾರೊ ಒಬ್ಬ ಫೋಟೋಗ್ರಾಫರ್ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದಲೋ ಏನೋ ಪ್ರವಾಸಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಕುಪ್ಪಳ್ಳಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದ ಒಕ್ಕುವ ಕಣದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಫೋಟೋ ತೆಗೆದದ್ದು ನನಗೆ ಮುಗುಮುಸುಗಾಗಿ ನೆನಪಿದೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ದುರ್ಗಮವಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಡಿನ ಮನೆಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದನೋ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ತಿಳಿಯದು. ನಾನು, ಕೆ.ಬಿ.ಮಾನಪ್ಪ ಇಬ್ಬರೂ ಕಾಲಿಗೆ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದೇವೆ, ಕೈಕಾಲ್ನಿಗೇ ಬೆಳ್ಳಿ ಬಳೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಅಡ್ಡಪಂಚೆ ಉಟ್ಟು, ಕೋಟು ಹಾಕಿ, ಥೇಟ್ ಹಳ್ಳಿಯ ಭೀತ ಕಾಡುಪಾಪಗಳಂತೆ! ನನ್ನ ತಂದೆ, ಕಚ್ಚೆ ಪಂಚೆ ಕೋಟು

ಟೋಪಿ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಗಡಿಯಾರದ ಜೇಬಿನಿಂದ ಒಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಪಣಿ ಕೋಟಿನ ಗುಂಡಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಚದಿಂದ ನೇತಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ಫೋಟೋ ಒಂದು ಬಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಕಾಗದ ಲೆಕ್ಕದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನ್ನು ತಂದು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಅರ್ಧಾಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎನ್ ಲಾರ್ಜ್ (ದೊಡ್ಡದು) ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಎ.ಸಿ.ಶ್ರೀಯವರ ಕೈಲಿ ಕೊಟ್ಟೆ. ಅವರು ಎ.ವಿ.ವರದಾಚಾರ್ಯರ ಸ್ವಡಿಯೋದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಮೂರು ಅಡಿಗಳ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಗಾಜು ಚೌಕಟ್ಟು ಹಾಕಿಸಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ರಜಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಒಯ್ದು ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ತೂಗು ಹಾಕಿದ್ದೆ. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ, ಮನೆ ಮತ್ತೇ ಪಾಲಾದಾಗ, ಮತ್ತು ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ತಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಅದೀಗ 'ಉದಯ ರವಿ' ಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೮ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಟಾಲ್ ಸ್ವಾಯ್ ಓದಿದೆ. ನನ್ನ ಆತ್ಮಕಥೆಯನ್ನಿಷ್ಟು ಬರೆದೆ. (ಪ್ರೋ.ವಾಡಿಯಾ ತಮ್ಮ ಎಳೆಂಟು ಜನ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಬರೆದು ಕೊಡಲು (ಕೇಳಿದ್ದರು) ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರ ಬರೆದೆ.... ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಬಿ.ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ ಐಯಂಗಾರನ್ನು ಎಂಟು ವರ್ಷದ ತರುವಾಯ ಇವೊತ್ತು ಕಂಡೆ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಆತ 'ತಾರಾನಾಥರನ್ನು ನೋಡಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದ".

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೯ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸು.... ಭೂ.ಚಂ., ಪಿ.ಗೋ.ಶೆ., ಎ.ಸಿ. ಮತ್ತು ಕೆ.ಮ.ಇವರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. ಪ್ರೋ.ಎ.ಆರ್.ವಾಡಿಯಾ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಹೇಳಿದರು".

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೦, ೧೧, ೧೨ನೆಯ ದಿನಚರಿ ಖಾಲಿ.

ದಿನಚರಿ ಖಾಲಿಯಾದರೆ ದಿನವೂ ಖಾಲಿ ಎಂದೇನೂ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ೧೦-೨-೨೬ರಲ್ಲಿ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಒಂದು ಕವನ ರಚಿತವಾಗಿದೆ; 'ಕಾಣಿಸದೆ ಮೂಲೆಯೊಳು ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತೆ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ, ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿ. ಜೀವಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿ ತನ್ನೊಬ್ಬನ ಮುಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಸರ್ವರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಅನಂತರವೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮುಕ್ತಿ ಸಾರ್ಥಯ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಮಿಸುತ್ತದೆ ಆ ಕವನ. ಬೇಕಾದರೆ ಆ ಕವನಕ್ಕೆ 'ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಕೊಡಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ಕವನ ಹಿಂದೆಲ್ಲೆಯೂ ಅಚ್ಚಾಗದೆ ಕೈ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ;

ಸರ್ವ ಮುಕ್ತಿ

ಕಾಣಿಸದೆ ಮೂಲೆಯೊಳು ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತೆ,
 ಕಾಣಿತಿರೆ ನರರ ಮರುಳಾಟದಾ ಸಂತೆ:
 ಗುರಿಯಿಲ್ಲ; ಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬ ಅರಿವಿಲ್ಲ;
 ಬರಿದೆ ಮೇಲಾಡಿದರು. ಯಾವುದಕೋ ಕಾಣೆ!
 ನುಗ್ಗಿದರು ನಾ ಮೇಲೆ ತಾ ಮೇಲೆ ಎಂದು,
 ಹಿಗ್ಗಿದರು ಹಂಗಿಸುತ ಕೆಲರೆನ್ನ ನೋಡಿ,
 ಕೂಗಿದರು ಕೆಲರೆನಗೆ ಕೈಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ;
 ಕೆಲರೆನ್ನ ದೂರಿದರು 'ಸೋಮಾರಿ' ಎಂದು
 ಕೆಲರೆನ್ನ ಬೈದರೆ 'ಬಲು ಹೇಡಿ' ಎಂದು
 ಬೋಧಿಸಿದರಿತರೆನಗವರ ಸೇರೆಂದು,

ಬೋಧಿಸಿದರಿನ್ನು ಳಿದರಾಟಾವಾಡೆಂದು.
ನರರೂಪವೆತ್ತಿಳೆಯ ಮರುಳಾಟದಂತೆ
ಸರಿದುದಾ ಗಲಿಬಿಲಿಯ ಸಂತೆ; ನಾ ನಿಂತೆ.
ಮಸುಗಾದ ದೂರದೊಳು ಮರೆಯಾದರೆಲ್ಲ,
ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಾಮೇಲೆ ರವ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದರೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ ನಾನು
ಮನೆಯೆಡೆಗೆ ಬರುತಿರಲು ಮುಳುಗಿದನು ಭಾನು.
ನಿನ್ನೆದುರು ನಿಲ್ಲಲಾಂ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಂದು
ಕೇಳಿದೈ” ಇನ್ನುಳಿದ ಸುತರೆಲ್ಲಿ?” ಎಂದು.
ಮರಳಿ ನಾ ಬೆರಗಾಗಿ ನಿನ್ನೆದುರು ನಿಂತೆ,
ನೆರೆ ಬಾಧಿಸಿತು ಹೃದಯವನು ಮಹಾಚಿಂತೆ.
“ನಡೆ, ಹೋಗು, ನೀನವರನೇಕುಳಿದು ಬಂದೆ?
ನಿನ್ನ ಕಳುಹಿದುದವರ ಕರೆತರಲು ಎಂದೇ!”

ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ಲಾಂದ್ರವನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದೆ;
ನಿನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮವನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದೆ;
ನಿನ್ನನೇ ನಂಬಿ ನಾ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಡೆದೆ;
ನಿನ್ನವರನನ್ನವರನರಸಿದೆನು ಬಿಡದೆ:
ಕಡೆಗೆಲ್ಲರನು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದೆ !
ಕಡೆಗೆ ಧೈರ್ಯದಿ ನಿಂತೆ ನಾ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ!
ಅಗ ನೀನೆನ್ನನಾಲಿಂಗಿಸಿದೆ, ತಾಯೆ:
ಆಗ ನಿನಗಾನಂದ! ಮೊದಲಲ್ಲಿ, ತಾಯೆ!

೧೦-೭-೧೯೨೬

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೩ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ರಾಕೂರರ ‘ಸಾಧನಾ’ ಓದಿದೆ. ನಾನು ಟಿ.ವಿ.ಎ. ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಧ್ವಂದ್ಯಗಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಮಾಯಾ ಮಗ್ನು ಮಾಯೆಯಿಂದ
ಆಚೆಗಿರುವ ತತ್ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದೆ... ರಾಕೂರರ ‘ಗೀತಾಂಜಲಿ’ಯನ್ನೂ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದೆ. ‘ಗೀತಾಂಜಲಿ’ಯನ್ನು
ಓದಲು ಕೊಟ್ಟೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೪ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಂ.ಕೆ. ಹಾಸ್ಟೇಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನಮ್ಮ ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘವು (Lotus Leaf Union) ಏರ್ಪಡಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಚರ್ಚೆಗೆ Patriotism has
always hindered the progress of humanity’ (ಮಾನವ ಕುಲಕದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಡ್ಡಿ ತಂದೊಡ್ಡಿದೆ) ಎಂಬ
ವಿಷಯ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಕೆ.ಆರ್. ನಾ.ಅವರಿಂದ ಪ್ರೋ.ವಾಡಿಯಾ ಅವರ ಭಾಷಣ ಈಸಿಕೊಂಡು ಓದಿದೆ. ಎಸ್.ಆರ್.ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ
ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ... ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂವಾದ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಬಾಳಿನ
ವಿಚಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಂಡಿಸಿದೆ. ಎ.ಸಿ.ಶ್ಯಾಮರಾವ್ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ‘ಆತ್ಮಕಥೆ’ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಮಂಡಿಸಿದೆ. ಎ.ಸಿ.ಶ್ಯಾಮರಾವ್ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ 'ಆತ್ಮಕಥೆ' ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದೆ. ಟಿ.ವಿ. ಎ.ನಾನು ಸಂಚಾರ ಹೋದವು.... ಬೆಸೆಂಟ್ ಅವರ ಗೀತಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಓದಿದೆ. ಸಿ.ಟಿ.ನರಸಿಂಹ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಂದರು”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೫ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನನ್ನ Philosophy of Silence (ಮೌನತಾ ದರ್ಶನ) ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಹಾಕಿದೆ. ಜಿ.ಎಚ್.ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರ Base of Theosophy (ಧಿಯೊಸೂಫಿಯ ಆಧಾರಗಳು) ಓದಿದೆ. Gandhi, the Significance of the World ಓದಿದೆ. (ಗಾಂಧಿ-ಲೋಕವನ್ನು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅವರ ಜೀವನ.) 'ನನ್ನ ಸೆರೆಮನೆ ದೇವರು' ಎಂಬ ಸಣ್ಣ ಕತೆ ಬರೆಯಲು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೬ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಆಶ್ರಮದ ಬೆಳಕು' ಎಂಬ ಸಣ್ಣ ಕತೆ ಬರೆಯಲು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಿಗೂ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದವನ್ನು (ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾಷುತದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ) ಟಿ.ವಿ. ಅಭಿರಾಮನ್ ಗೆ ತೋರಿಸಲು ತಂದೆ... ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುವಂತೆ ಕಸ್ತೂರಿಯವರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ (ಲೋ. ಲೀ.ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಚರ್ಚಾಸಭೆಗೆ)”.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೭ನೆಯ ಶನಿವಾರ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ದಿನ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕವನ ಬರೆದದ್ದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚಾಗದೆ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. 'ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ!

ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ನಿನ್ನೆದುರು ನಿಲ್ಲುವೆನು,

ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನವು!

ಹಿಂದಾದ ವೈರವನು ಮರೆತು ನೀನೈತರುವೆ,

ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನವು!

ನಿನ್ನ ನಾನರಿಯದೆ ನಿಂದಿಸಿದುದನು ಮರೆವೆ;

ನಿನ್ನ ನಾನರ್ತಿಗರ್ವದಿಂ ಮರೆತುದನು ಮರೆವೆ;

ನಿನ್ನಿರವೆ ಸುಳ್ಳೆಂದುದನು ಮರೆವೆ, ಮರೆವೆ;

ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನವು!

ಬಲ್ಲೆ ನಾ ನೀನೆಲ್ಲ ಎನಗೆ ವಹಿಸುವೆ ಎಂದು;

ಬಲ್ಲೆ ನಾ ನೀನೆನ್ನ ದೊರೆಯೆ ಮಾಡುವೆ ಎಂದು;

ಬಲ್ಲೆ ನಾ ನಿನ್ನನೇ ಎನಗೀವೆ ಎಂದು;

ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನವು!

೧೮-೭-೧೯೨೬.

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೮ನೆ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ನನ್ನ Philosophy of Silence ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆದೆ ನಮ್ಮ ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಮೀಟಿಂಗು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಟಿ. ಅಬ್ದುಲ್ ಖುದ್ದೂಸ್ ಬಂದರು. ಇಸ್ಪೀಟು ಆಡಿದವು ಮತ್ತು ತರುವಾಯ ವಾಕಿಂಗ್ ಹೋದವು. ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು”

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೯ನೆಯ ಸೋಮವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸು, ಪ್ರೋ.ಎ.ಆರ್.ವಾಡಿಯಾ ಉಪನ್ಯಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ನನ್ನ Philosophy of Silence ಬರೆದೆ. ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆ ಬರೆದೆ. ನಾನೂ ಟಿ.ವಿ.ಎ.ವಾಕ್ ಹೋದವು. ಜನತೆಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದೆ, ನೀತಿ ಜೀವನದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ”.

ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಭಾವಗೀತೆ ‘ಪಯಣ’ ಎಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸಿ ಬದುಕಿನ ಪಯಣವನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣದ ಪ್ರಭಾವವೂ ಇರಬಹುದು. ಅದೇ ದಿನ ರಚಿತವಾದ ‘ಆತ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ’ ಎಂಬ ಕವನ ‘ಕೊಳಲು’ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಪಯಣ

ತನ್ನ ಮಾರ್ಗ ನಿಶೆಯ ಭೇದಿಸಿ ಹೊಗೆಯ ಗಾಡಿಯು ಸಾಗಿತು;
ನಮ್ಮ ಕೊರಡಿಯ ಮಸಗು ದೀಪವು ಬರಿದೆ ನಿಶೆಯನು ತಾಗಿತು.
ತೆರೆದ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಯೆ ಕುಳಿತನು ಕೆನ್ನೆಯಿರಿಸುತ ಹಸ್ತದಿ;
ನಯನ ನೋಡಿತು ತಿಮಿರ ಮುಸುಗಿದ ನಭವ ಹೃದಯವನಂತವ!
ಅದೆನ್ನೆಡೆ ಕುಳಿತ ಕೆಲವರು ಹರಟೆ ಹೊಡೆದಾಕಳಿಸುತ
ತೂಕಡಿಸಿದರು, ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಅಚಿರವೆಂಬುವದನರಿಯದೆ.
ಹಾಗೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಜನ್ಮ ಪಯಣದಿ ಜೀವಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಯೊಳು
ಕೆಲರು ಕುಳಿತೀಕ್ಷಿಸುವರನುಪಮ ವಿಶ್ವರೂಪನ ಅಚಿಂತ್ಯನ!
ಹಾಗೆ, ಹಾಗೆಯೆ ಕಾಲ ಕಳೆವರು ಕೆಲರು ಹರಟುತ, ಕೆಲವರು
ಆಕಳಿಸುವರು: ತೂಕಡಿಸುವರು ಕಾಲನೈತರುವಲ್ಲಿಗಂ!

೧೮-೭-೧೯೨೬

೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೨೦ನೆಯ ಮಂಗಳವಾರದ ದಿನಚರಿ:

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸು.... ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ.... Got Kamakya Nath Mitra's pessimism and Life's Ideal.* ಕಸ್ತೂರಿಯ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಮಿತ್ರನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಆದರ್ಶವೂ ನನಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದ್ದವು. ಎ.ಸಿ.ಶ್ಯಾಮರಾವ್ ಬಂದಾಗ ಅವರ ಮುಂದೆಯೂ ಅದನ್ನು ಓದಿದೆ. ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದೆ. ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆ ಬರೆದೆ. ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಫೋಟೋವನ್ನು ‘...’ಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ”.

[ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೊಡನೆ ನಾನಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರೂ ತಾವು ಓದಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಗಳತ್ತ ನನ್ನ ಗಮನ ಸೆಳೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಲು ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಾರಿ ‘ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ’ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಕಾಮಾಖ್ಯನಾಥ ಮಿತ್ರ ಎಂಬುವವರ ಲೇಖನದತ್ತ ನನ್ನ ಗಮನ ಸೆಳೆದು ಅದನ್ನು ಓದಲು ಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಲೇಖನ ತುಂಬ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತೀಯ ವೇದಾಂತ Pessimism... ಎಂದರೆ ನಿರಾಶಾವಾದದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುವರ ವಾದವನ್ನು ನಿರರ್ಶನಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಸಮರ್ಥವಾದ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಖಂಡತುಂಡವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದರು. ... ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾದ ಎರಡು ಕವನಗಳೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಒಂದು ‘ಬಳಿಯೊಳಿರದಿರೆ ನೀನು’ ಎಂದೂ, ಎರಡನೆಯದು ‘ಎಂದಿಗೂ ಮುಗಿಯದ ಹಾಡನು ಹಾಡು’ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ:]

ಬಳಿಯೊಳಿರದಿರೆ ನೀನು

ಬಳಿಯೊಳಿರದಿರೆ ನೀನು

ಬೇಸರವು ಎನಗೆ;

ಉಳಿದವರು ಬೇಡೆನಗೆ

ನೀನೇ ಬೇಕು!

ಬಡತನದ ಕೂಡಾಡುವುದನರಿಯದವರು;

ಎಡರನಾಲಿಂಗಿವುದನರಿಯರವರು.

ಸಿರಿಯ ಕೂಡಾಡುವುದೆ ಬೇಕೆಂಬರವರು;

ಮರುಳಾಟವಾಡೆ ನಾ ಸಹಿಸರವರು.

ಎನ್ನೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನೀ ದೂಳಾಡಬಲ್ಲೆ;

ಚೆನ್ನವಿಲ್ಲದ ಸಿರಿಯನೊಲಿಯ ಬಲ್ಲೆ!...

ಬಳಿಯೊಳಿರದಿರೆ ನೀನು

ಬೇಸರವು ಎನಗೆ;

ಉಳಿದವರು ಬೇಡೆನಗೆ

ನೀನೇ ಬೇಕು!

೧೯-೭-೧೯೨೬.

ಎಂದಿಗು ಮುಗಿಯದ ಹಾಡನು ಹಾಡು!

ಎಂದಿಗು ಮುಗಿಯದ ಹಾಡನು ಹಾಡು,

ತುದಿ ಮೊದಲಿಲ್ಲದೆ ಹಾಡು!

ಎಂದಿಗು ನಿಲ್ಲದ ನೃತ್ಯವ ಮಾಡು,

ತುದಿ ಮೊದಲಿಲ್ಲದ ಆಡು!

ಒಂದು ಪಾದವಿಡಲು ಸೃಷ್ಟಿ!

ಮತ್ತೊಂದು ಪಾದವಿಡಲು ಲಯ!

ಒಂದು ರಾಗವೆಳೆಯೆ ದುಃಖ!

ಮತ್ತೊಂದು ರಾಗವೆಳೆಯೆ ಸುಖ!

ಒಂದು ಸಾರಿ ತಿರುಗೆ ನೀನು

ಕಲ್ಪವೊಂದು ಸಾಗುವುದು!

ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ತಿರುಗೆ ನೀನು

ಬ್ರಹ್ಮರಾತ್ರಿಯಾಗುವುದು!... ಎಂದಿಗೂ ಮುಗಿಯದ.....

೨೦-೭-೧೯೨೬

ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರಿಂದ ೧೯೨೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೨೧, ೨೨, ೨೩, ೨೪ನೆಯ ದಿನಚರಿಯ ಹಾಳೆಗಳು ಖಾಲಿಯಾಗಿವೆ. ಆದರೆ, ಕವನ ರಚನೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಚಿಂತನೆ, ಸಾಹಿತ್ಯವಲೋಚನೆ, ಮುಂತಾದವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ೨೧ನೆಯ ತಾರೀಖು ಬುಧವಾರ

ರಾತ್ರಿ ' ಅಂದು ನೀ ವನಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿದ ಪಿಸುಮಾತು' ಎಂಬ ಕವನ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಆ ಕವನ 'ಕೊಳಲು'. ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ೧೩ನೆಯ ತಾರಿಖು ಶುಕ್ರವಾರ 'ಯುಗ ಯುಗಗಳನುಭವವು ಅಡಗಿಹುದು ನಿನ್ನ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಒಂದು ಗೀತೆ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಕವನ ಒಂದು ಶಿಶುವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದಂತಿದೆ. ಆಕಾರದಿಂದ ಮುದ್ದಾಗಿ ಮುದ್ದಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಜನ್ಮಾಂತರಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದಿರುವ ಆ ಹಸುಳೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಗಂಭೀರವೂ ಗಂಭೀರವೂ ಆದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ: 'ಹಸುಳೆ' ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆ ಕೊಡಬಹುದು:

ಹಸುಳೆ

ಯುಗ ಯುಗಗಳನುಭವವು ಅಡಗಿಹುದು ನಿನ್ನ
ಸೊಗಸಿಡಿದ ಕಂಗಳಲಿ ಮುದ್ದಿನೆನ ಕಂದ.
ಕಾಂತಿಪೊರಮಡುತಿಹುದದನು ತಡೆಯಲಾರೆ:
ಶಾಂತಿ ರೌದ್ರವ ಕೂಡಿ ನಸುನಗುವುದಲ್ಲಿ!

ಮೋಹಿಸುವೆ ನೀನೆಲ್ಲರನು ಮಾಯೆಯಂತೆ
'ಬಾ, ಹಸುಳೆ!' ಎಂದೆಲ್ಲರಪ್ಪುವರು ನಿನ್ನ.
ತೋರಿಕೆಗೆ ನೀ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವೆ, ಮಗುವೆ:
ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವವನು ಹೇಳೂ?

ಋಷಿಯೋ ಯೋಗಿಯೋ ಕವಿಯೋ ಸಿದ್ಧನೋ ನೀನು?
ವಿಷಯ ಲಂಪಟನೋ ದುರಾಚಾರಿಯೋ ನೀನು?
ಕಳ್ಳನೋ ಸುಳ್ಳನೋ ಕಟುಕನೋ ನೀನು?
ಬಲ್ಲಿದನೋ? ಎಂಬುದನು ಬಲ್ಲವರದಾರು?

ಘೋರ ಸಂಸಾರವೆಂದರಿತರು ಎಲ್ಲ
ನೀರ ಮೇಲಿನ ಗುಳ್ಳೆಯೆಂದರೂ ಎಲ್ಲ
ಸಾರವಿಹುದೆಂದಿಳೆಯನಾಲಿಂಗಿಪಂತೆ
ದೂರದಿಂ ಬರಹ ನಿನ್ನ ಚುಂಬಿಪರು, ಕಂದಾ!

೧೩-೨-೧೯೧೬.

-53 (10)-

೧೯೧೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೫ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ನಮ್ಮ ಲೋಟಸ್ ಲೀಪ್ ಯೂನಿಯನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚರ್ಚೆ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ಕಸ್ತೂರಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಗೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೂ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು.*

[ಇಷ್ಟು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರ್ಭಾವಾಗಿ ಉದಾಸವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಣಿಸಿರುವ ಆ ಘಟನೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಜೀವಿತದ ಒಂದು ಮಹತ್ ಸಂಧಿಕಾಲವನ್ನು ಹತ್ತಿರಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸುದೈವ ಹಸ್ತಸದೃಶವಾಗಿದೆ. ಪದ್ಮಪತ್ರ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಮನ್ನಾರ ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ, ಈ ಚರ್ಚೆ ಅದರ

ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಒಂದು ಹೆಗ್ಗೋಟಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಶ್ರೀ ಕಸ್ತೂರಿಯವರನ್ನೇನೂ ನಾವು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೂ ಅನಾಹೂತರಾಗಿದ್ದರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಆಹ್ವಾನವಿಲ್ಲದೆ ಅಂತಹ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ-ಅದೇನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹೋಗುವುದು ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಕುಂದು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು- ನಾನು ಮುಂದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಂತೆ -ಅಹಂಕಾರ ಗಿಹಂಕಾರ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಗಿತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಾಟಿ ಮೀರಿ ನಿಂತಿದ್ದರು! ಅವರು ಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶರೊಡನೆಯೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ದರಿದ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯರೊಡನೆಯೂ ಏಕರೀತಿಯಾದ ಗೌರವ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ರಾಜಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದವರಾರೂ ಹಾಗೆಂದು ಉಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯನೆಂಬಂತೆ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರವರು! ಮುಂದೆ, ಮೂವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಅವರು ಫ್ರಾನ್ಸ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿವೇಕಾನಂದ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅನಂತರ, ೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ ಮಹಾಸಮಾಧಿನ್ಯೈದಿದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ನೆನೆದು ನಾನು 'ಕೃತಜ್ಞತೆ' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೇ ಹಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪರಮ ಮಾನ್ಯಃ
 ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯಃ
 ನಿಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಾಳಾದೆ ಧನ್ಯಃ
 ನಿಮ್ಮ
 ನೆನೆವುದೆನಗೆ ಪೂಜನ!

'ಕೃತಜ್ಞತೆ' ಎಂಬ ಕವನ 'ಕುಟೀಚಕ' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಆ ಘಟನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಬೇರೊಂದು ಅರ್ಥವು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅವರು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ, ನಾನು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕುಲಪತಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ , ಫ್ರಾನ್ಸಿನಿಂದ ಬಂದ ಒಂದು ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ತತ್ವಜ್ಞ ಲೇಖಕನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಶ್ರಮ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದಂತೆ ಫ್ರಾನ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ವೇದಾಂತ ಕೇಂದ್ರವು ಆ ಲೇಖಕನನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದೆ! ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದರು. 'ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವುದು' ಎಂಬುವಕ್ಕೆ ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಥವಿರುವಂತೆ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಲಸ್ವರ್ಶಿಯಾಗಿ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರ್ಥವೇ ಹೆಚ್ಚು ಸಾರ್ಥಕವಾದದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ಭಗವತ್ ಕೃಪೆಯ ಲೀಲೋಪಾಂಗವಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೆ ಚಚಾಕೂಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ನಾನು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೂ ಗೌರವಕ್ಕೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದೆ. ಆಗಿನ ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಚರ್ಚೆಯೆಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದಿತ್ತು. ನಾನೇ ಪ್ರ ಪ್ರಥಮ ವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ಭಾಷಣಕಾರನಾಗಿದ್ದೆ. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದೂ ನನ್ನ 'ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ'ಯಿಂದಲೇ. ಅದನ್ನೂ ನಾನೇ ತುಂಬು ಕಂಠದಿಂದ ಹಾಡಿ ಸಭೆಯನ್ನು ಹರ್ಷೋಲ್ಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದೆ! ಭಾಷಣದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನೆನಪಿನಿಂದಲೇ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣ ಭಾಗಗಳನ್ನು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಅಸ್ಪೃಶಿತವಾಣಿಯಿಂದ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನ ವಾದವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದೆ. ನಾನು ತಮಗೆ ಸೇರಿದವನು ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಸಾಕ್ಷಿ ದೊರೆಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಮುಂದೆ ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಯಾವುದು ನಡೆಯಿತೋ ಅದು ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ!]

ಆ ಚರ್ಚಾಕೂಟ ನಡೆದ ದಿನವೇ ೨೫ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಿಶುಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ: 'ಗುರು' ಮತ್ತು 'ಗೆಡ್ಡೆನು!', ಅವೆರಡೂ 'ನನ್ನ ಮನೆ' ಮತ್ತು 'ಮರಿ ವಿಜ್ಞಾನಿ' ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಪದ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದೆಂದರೆ, ಚರ್ಚಾಕೂಟ ಇತ್ಯಾದಿ ಗುರುಕರ್ಮಗಳ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಕವಿಮನಸ್ಸು "ಸಂಪಗೆ ಹೂವನು ಸಂಪಗೆ ಹೂವೆಂದೇತಕೆ ಕರೆವರು ಹೇಳಮ್ಮಾ?" " ಅವ್ವಾ ಅಪ್ಪನ ನೀನೇಕೆ ಅಪ್ಪಾ ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲವ್ವಾ?" ಎಂಬಂತಹ ಸರಳ ಶಿಶು ಹೃದಯಗಾಮಿಯಾದ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ಮುಗ್ಧತೆ ವಿದಗ್ಧತೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಮತೋಲನವಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿತ್ತು!

ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಾರಿಖಿನ ದಿನಚರಿ ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ 'ಮೋಡಣ್ಣನ ತಮ್ಮದ' ಕೆಲವು ಭಾಗ ಬರೆದೆ ಎಂದಿದೆ.

೧೯೧೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೮ನೆಯ ಬುಧವಾರದ ದಿನಚರಿ

"ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ನಾನು ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡೆ (I Was selected as the Secretary for the Philosophical Association) 'ಮೋಡಣ್ಣನ ತಮ್ಮದ' ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಬರೆದು ಅನಂತರ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆ".

೧೯೧೬ನೆಯ ಜುಲೈ ೧೯ನೆಯ ಗುರುವಾರದ ದಿನಚರಿ:

"ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ಮತ್ತು ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತದಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು... ಎಚ್.ಎಸ್. ರಾಮಯ್ಯ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ 'Philosophy of silence' ಅನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮೋಡಣ್ಣನ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವನ್ನೂ ಇತರ ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನೂ ಓದಿದೆ"*

* ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಿನಚರಿ ನಿಂತು ಹೋಗಿದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯಿತ್ತಿರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಗೀತೆಗಳ ಕೆಳಗೆ ನಮೂದಿಸಿರುವ ತಾರೀಖುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೊಡನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯದ ಸ್ತೂರ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳಲ್ಲಿ, ವೀರಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ, ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ, ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿಯವರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ಹಾಕಿ 'ವಿವೇಕಾನಂದ ರೋವರ ಸೌಟ್' ಎಂಬ ದಳವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅದರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಅನಧಿಕೃತವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರ ಪ್ರಭಾವವೂ ಕೆಲವು ಕವನಗಳಲ್ಲಿದೆ. 'ಮೋಡಣ್ಣನ ತಮ್ಮ' ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣಗಳ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತದ ಪ್ರಭಾವ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ನಾಟಕವನ್ನು ಕಸ್ತೂರಿಯವರು ವಿವೇಕಾನಂದರ ರೋವರ್ ದಳದವರ ಒಂದು ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಆಡಿಸಿ, ಅದು ತುಂಬಾ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಪಡೆದದ್ದು ನನಗೆ ನೆನಪಿದೆ. ೫-೬-೧೯೧೬ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ 'ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದ ಬಾಲಚಾರರ ಹಾಡು' ಆ ರೋವರ್ ಸೌಟುಗಳ 'ದಳದ ಗೀತೆ'ಯಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದನ್ನೂ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿತವಾಗಿ ಇದುವರೆಗೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿದ್ದ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

ಶ್ರೀ

ವಿವೇಕಾನಂದರ ಬಾಲಚಾರರ ಹಾಡು

ಬಾರತೀಯ ಬಾಲಕರು ನಾವುಗಳು ಬನ್ನಿ!

ಭಾರತೀಯ ಸೇವೆಯೆಂಬಾರತಿಯ ತನ್ನಿ!

ಭಾಷುತಿಯ ಮೂರುತಿಗೆ ಮಂಗಳಂ ಎನ್ನಿ!

ಮಂಗಳಂ ! ಮಂಗಳಂ! ಮಂಗಳಂ, ಮಾತೆ!

೧

ದಿವ್ಯಯೋಗಿವಯ್ಯ ವಿನುತ ಪುಣ್ಯಮಾತೆಯೆ,

ತ್ಯಾಗಿ ಮೌನಿವೃಂದ ವಂದಿತಮಲ ಮೂರ್ತಿಯೆ,

ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವ ಜ್ಯೋತಿಯು

ಪುನಃ ಥಳಿಸಿ ಮೆರೆಯಲಿ,
ನಿನ್ನ ಮರವಾಣಿ ಮತ್ತೆ ಗಗನಕೇರಲಿ!

೨

ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರಲ್ಲಿ ನಾವು ನಿನ್ನ ನೆನೆವೆವು!
ನೀನೆ ನಮ್ಮ ದಿವ್ಯಧಾಮ, ಪುಣ್ಯ ಭೂಮಿಯೆ.
ನಿನ್ನ ನದಿಗಳೆಮ್ಮವು,
ನಿನ್ನ ಗಿರಿಗಳೆಮ್ಮವು,
ಪಕ್ಷಿಕೋಟಿಯಿರುವ ನಿನ್ನ ವನಗಳೆಮ್ಮವು!

೩

ಸರ್ವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಜ್ಯೋತಿಕೇತನ
ಪ್ರೇಮಕಾಂತಿಯನ್ನು ಬೀರಿ ಬೆಳಗಲೆಂದಿಗೂ,
ನೀನೆ ಭೂಮಿದೇವಿಗೆ
ಶಾಂತರಾತ್ಮವಾಗಿಹೆ;
ನೀನೇ ಸರ್ವ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲಪೀಠವು!

೪

ಮತಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ದೇವನಿಲಯದಿ
ತಮ್ಮ ವಿಷವನುಳಿದು ಬಂದು ಪೂಜೆಗೈಯಲಿ;
ನಿನ್ನ ಪದಕೆ ಪಲ್ಲವಿ
'ಶಾಂತಿ' ಎಂಬುದಾಗಲಿ!
ದ್ವೇಷವುಳಿದು ರಾಗ ಉಳಿದು ಶಾಂತಿ ನೆಲೆಸಲಿ!

೫

ದೇಶಕೋಟಿ ಉದಿಸಿ ಬೆಳೆದು ಬೆಳಗಿ ಅಳಿದುವು;
ದೇವಿ ಭಾರತಾಂಬೆ, ನೀನು ನಿತ್ಯಳಾಗಿಹೆ.
ಅಂಗೆ ಆಗಲೆಂದಿಗೂ
ಮುಂದೆ ನಿತ್ಯಪುತ್ರಿಯೆ.
ಸರ್ವ ದೇವಗಣದ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿರಾ!

೬

ತಾಯೆ, ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೈವುದಾತ್ಮ ಮುಕ್ತಿಯು,
ಪಾವನತೆಯೊಳಹುದು ಎಮ್ಮ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯು,

ಭೀತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದೇ
ಎಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಪೂಜೆಯು:

೭

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವೆಮ್ಮಯೋಗ, ಭಾರತಾಂಬೆಯೆ!
ನಿನ್ನ ನಾನು ಅಮೃತಸದೃಶ ಎಮಗೆ, ದೇವಿಯೆ,
ನಿನ್ನ ನೀಲಗಗನ ಎಮಗೆ ದೇವಗೋಪುರ,
ನಿನ್ನ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರ
ಉದಯ ನಮಗೆ ರಮ್ಯವು.
ನಿನ್ನದೆಂಬುದೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಅತಿ ಪವಿತ್ರವು!

೮

ನಿನ್ನವೀರಪುತ್ರರಾವು ಭಾರತೀಯರು:
ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೈವೆವೆಂದೂ ದೇವಮಾತೆಯೆ.
ನಿನ್ನದೆಮ್ಮ ಕಾಯವು,
ನಿನ್ನದೆಮ್ಮ ಜೀವವು ;
ನಿನ್ನನುಳಿದು ದೇವರಿಲ್ಲ, ಭಾರತಾಂಬೆಯೆ!

೯

ಶ್ರೀ ವಿವೇಕರಮಲ ದಳವ ಬಾಲಚಾರರು,
ದೇವಿ, ನಾವು ನಿನ್ನ ಭಜಿಪ ತರುಣವೀರರು!
ಶ್ರೀ ವಿವೇಕರಂದದಿ
ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೈವೆವು,
ಶ್ರೀವಿವೇಕ ನಮಿತಪಾದೆ ಭಾರತಾಂಬೆಯೆ!

೫-೯-೧೯೨೬

೧೯೨೬ನೆಯ ಅಗಸ್ಟ್ ೫ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈ ಹಾಡು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ 'ಅಭೀಃ' ಸಂದೇಶದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿದೆ.

ಭಯಪಡಬೇಡ- ಇಲ್ಲ ಅಪಾಯ!

ಜಯಿಸಲು ನಿನಗೆ- ಇಹುದು ಉಪಾಯ !!ಪ||

೧೦

ಈ ಜಗದಾಯ- ದೇವನ ಮಾಯಾ:
ಸೋಜಿಗವರಿಯೆ-ಪೋವುದು ಗಾಯ!

೧೧

ಹಾದಿಯು ಕರ್ಮ -ಸಾಧನ ಧರ್ಮ!

ವೇದಗಳೆಲ್ಲಾ- ಭೋಧಿಪ ಮರ್ಮ!

೩

ಮುಕ್ತಿಯೆ ಭುಕ್ತಿ- ಭುಕ್ತಿಯೆ ಮುಕ್ತಿ

ಎಂಬುವ ಯುಕ್ತಿ-ಅರಿಯೆ ವಿರಕ್ತಿ!

೪

ತ್ಯಾಗದಿ ಭೋಗ-ಭೋಗದಿ ತ್ಯಾಗ

ಇದನರಿವುದೆ ತಾ- ನೆಂಬುದು ಯೋಗ!

೫-೮-೧೯೨೬

ಮುರದಿನವೆ ಬರೆದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಗೀತವು 'ಎದ್ದೇಳು' ಎಂಬ ಕೆಚ್ಚನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಎದ್ದೇಳು ಎದ್ದೇಳೂ!

ಬಿದ್ದಿರುವೆ ಏಕೆ?

ನಿದ್ದೆಯಿಂದೆದ್ದೇಳು

ಮೊದ್ಡುತನಕವೇಕೆ? ||ಪ||

೧

ಭಯರಹಿತ ನೀನು!

ಲಯಹಿತ ನೀನು!

ಬುದ್ಧಾತ್ಮನಲ್ಲ,

ಶುದ್ಧಾತ್ಮ ನೀನು!

೨

ದಾಸ ನೀನಲ್ಲ!

ಈಶಣೊ ನೀನು!

ಮೂಷಿಕವು ಅಲ್ಲ,

ಕೇಸರಿಯೊ ನೀನು

೩

ಪಾಪ ನಿನಗಲ್ಲ!

ಪುಣ್ಯ ನಿನಗಲ್ಲ!

ಎಲ್ಲವನು ಮೀರ

ಬಲ್ಲ ನೀ ಧೀರ!

೬-೮-೧೯೨೬

ಆ ಕಾಲದ ಕವಿತೆಗಳೆಲ್ಲ ಇತರರನ್ನು ಕುರಿತವುಗಳಲ್ಲ. ಅವು ನನ್ನ ಚೇತನ ತನಗೆ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡವು. ನನ್ನಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೋರಾಟ ಒಳತೋಟಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಅಂತರಾತ್ಮನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು: ಸೋತಾಗ ಹೆದರಬೇಡ ಏಳು ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳುತ್ತದೆ; ಅಪಾಯವನ್ನು ದಾಟಲು ಉಪಾಯವಿದೆ ಎಂದು ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತದೆ; ತಾಯಿ ಇದ್ದಾಳೆ, ಕೈ ಹಿಡಿದು ನಡೆಸುತ್ತಾಳೆ, ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂದೇಹ ಬೇಡ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರಲಿ ಎಂದು ಆದೇಶ ನೀಡುತ್ತದೆ; ನಿನಗೆ ಕೇಡಿಲ್ಲ, ನೀನು ತಾಯಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ಮಗು, ನಿನ್ನ ಪಾಪಗೀಪಗಳೆಲ್ಲ ನೀನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಕೆಟ್ಟ ಕನಸುಗಳು, ನೀನು ಬೆಚ್ಚಿ ಕುಮುಟಿದಾಗ ತಾಯಿ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಆಗ ಅವಳ ಮಡಿಲಲ್ಲಿಯೆ ಮಲಗಿರುವ ನೀನು ನಗುತ್ತಿಯೆ! ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ:

ಕೋರಿಕೆ ಇದು ಮಧುರವು, ಹೇ ದೇವ, ||ಪ||

ತೋರುವೆ ನಿನ್ನಾದರ್ಶನವೆಂಬ ||ಅ||

೧

ಗೂಢಾರ್ಥವ ನಾನರಿಯಲು ಆರದೆ

ಮೂಢನು ನಾನಾಗಿರಬಹುದು;

ವಿದ್ಯೆಯನರಿಯದ ವಿದ್ಯೆಯಲೆಂದಿಗು

ಬಿದ್ದಿರಬಹುದಾದರೂ ನಾನು...

೨

ಮಾಯಾತೀತಾನಂದವ ಹೊಂದಲು

ಬಾಯ ಬರಿದೆ ನಾ ಬಿಡಬಹುದು;

ಜನುಮ ಜನುಮಗಳ ತಳೆಯುತ ಕಳೆಯುತ

ಅನುಮಾನಿಪುದಾದರು ನಾನು...

೩

ಸಿದ್ಧರ ಗುರುಗಳ ಋಷಿಗಳ ನುಡಿಯೊಳು

ಬುದ್ಧಿಯು ಸಂಶಯವಿಡಬಹುದು;

ದೂರವೊ ಮಾಯೆಯೋ ಮುಕ್ತಿಯ ಶಾಂತಿಯು?

ಕೋರಿಕೆ ಕೊನೆಯಸಮಾಧಾನ!

೬-೮-೧೯೨೬

ಬೇಡದೆಯೆ ಕೊಡುವವನು ನೀನು, ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಬೇಡುವುದು ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿನ ಕೆಲಸ ಎಂದುಕೊಂಡೇ ಬೇಡುವ ಒಂದು ರೀತಿಯದು ಈ ಕೆಳಗಿನಕವಿತೆ:

ಬೇಡಲು ನಿನ್ನನು ನಾಚಿಕೆ ಎನಗೆ:

ಬೇಡುವುದೇನನು, ತಿಳಿದಿರೆ ನಿನಗೆ? ||ಪ||

೧

ಬೇಡವು ನಿನ್ನನು ಕಾಡು ಕುಸುಮಗಳು

ನೀಡೆಂದನಿಲೋದಕಗಳನು;

ಬೇಡವು ನಿನ್ನನನು ವಿಪಿನ ವಿಹಂಗಮ

ಗಾಡಿ ವಾಣಿಗಳ ನೀಡೆಂದು...

೨

ಪಡೆದರೆ ಬೇಡಿಯೆ ಸೂರ್ಯನು ಕಾಂತಿಯ,

ಬೆಡಗಿನ ನಭ ಸಿರಿತಾರೆಗಳ?

'ಕೊಡು ಕೊಡು' ಎಂದರೆ ಗಾವಿಲನಾಗುವೆ,

ಪಡೆಯಲು ದಾಸ್ಯವು ಬಲು ಹೀನ...

೩

ಎಲ್ಲೊ ಮೂಲೆಯಕಾಡಿನೊಳುದಯಿಪ

ಹುಲ್ಲಿನ ಕೊರತೆಯ ಬೇಡದೆಯೆ

ಸಲ್ಲಿಸುವಾತನು ನೀನಹೆ, ದೇವನೆ:

ಒಲ್ಲೆನು ಬೇಡಲು ನಾ ನಿನ್ನ!...

೧೧-೮-೧೯೨೬

ಚೇತನದ ಕೀಳುತನವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಜೀವನ ವಿಕಾಸ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ ಕೆಳಗಿನ ಕವನ:

ಕೀಳುತನವನು ದಹಿಸು ಮನದೊಳಿಹ ಎನ್ನ,

ಬಾಳು ಬೆಳಗಲಿ, ದೇವ, ಬೆಳಕಿಣದ ನಿನ್ನ! ||ಪ||

೧

ಹೃದಯವರಳಲಿ ಎನ್ನ, ಉದಯ ಸುಮದಂತೆ;

ಮುದವ ಬೀಳಲಿ ನಿನ್ನ, ಮಂಜು ಹನಿಯಂತೆ,

ಉದಯದೆಲರಂದದಲಿ ಕೃಪೆಯೆಲರು ನಿನ್ನ

ಮೃದುವಾಗಿಚುಂಬಿಸಲಿ ಜೀವನವು ಎನ್ನ...

೨

ಪೊರೆ ಎನ್ನನವಿಕಾಸವೆಂಬ ಸೆರೆಯಿಂದ
ಬರಲೆನಗೆ ಅರಳಿಕೆಯ ಗಂಧಾದಾನಂದ!
ಅರಳದಿರುವುದೆ, ದೇವ, ಸಂಸಾರ ಬಂಧ;
ಅರಳೈತರುವುದೈ ಮುಕುತಿಯಾನಂದ !...

೧೧-೮-೧೯೨೬

ಮನಸ್ಸು ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಐಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾರಾದಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಆ ಶೂನ್ಯವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ತುಂಬುತ್ತದೆ ದಿವ್ಯ
ಪೂರ್ಣತೆ ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತಿಮಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೃತಿ:

ಕುರುಡರು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವರು;
ಕಿವುಡರು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳುವರು! ||ಪ||

೧

ಅವರ ಕಂಗಳನು- ಭುವಿಯ ವಸ್ತುಗಳು
ಮೋಹಿಸಿ ಬಂಧಿಸಲಿಲ್ಲ;
ಅವರ ಕಿವಿಗಳನು-ಭುವಿಯ ರಾಗಗಳು
ಮೋಹಿಸಿ ಎಳೆತರಲಿಲ್ಲ...

೨

ಅವರು ನಯನಗಳ- ಸೂನ್ಯಮಾಗಿರಿಸೆ
ಅವುಗಳ ತುಂಬವೆ ನೀನು!
ಅವರ ಕರ್ಣಗಳೂ- ರವರಹಿತಮಾಗೆ
ಅವುಗಳುಲಿಯುವೆ ನೀನು!...

೧೩-೮-೧೯೨೬

ಜೀವ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗಲೇ ದೇವನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆಗ ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಜೀವ
ದೇವನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗುತ್ತಾನೆ- ಎಂಬ ಭಾವನೆ 'ಕಾಣಿಕೆ' ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯ ಕೆಳಗಣ ಕವನದಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ.

ಕಾಣಿಕೆ

ಕಾಣಿಕೆಯ ಕೊಡಲೇನು ಎನಗಿಲ್ಲ, ದೇವ;
ಕಾಣಿಕೆಯು ಇಹುದೊಂದೆ ಅದು ಎನ್ನಜೀವ!

ನಿನ್ನಡಿಯ ಧೂಳ ಪಣೆಯೊಳು ಧರಿಸಿ ನಾನು
ನಿನ್ನ ಕೇಪೆಯನು ಗೆಲುವೆ, ಹೇ ಕಾಮಧೇನು!

ನಿನ್ನ ನೀ ವಿರಚಿಸಿಹ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳು ನೋಡಿ
ನಿನ್ನ ಪೂಜಿಪೆ ಜಗದ ಸೇವೆಯನು ಮಾಡಿ.

ಅರ್ಪಿಸುವೆ ನಾ ನಿನಗೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ;
ಅರ್ಪಿಸುವೆ ನಾನೆನ್ನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ.

ದೇವಬಲಿಪೀಠದೊಳು ಬಲಿಗೊಡುವೆನ್ನ
ಜೀವವನು, ಪಡೆಯೆ ಹೇ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿನ್ನ!

ತನ್ನನೇ ತಾನರ್ಪಿಸಲು ನಿನಗೆನ ಜೀವ
ನಿನ್ನನೇ ಪಡೆಯುವನು ನೀನಾಗಿ, ದೇವ!
೧೯-೮-೧೯೨೬

ಲೋಕದ ಅಘಾತ ಪ್ರಘಾತಗಳಿಗೆ ಹೆದರದೆ ಸೋಲದೆ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಹೃದಯವನ್ನು ಕರೋರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ
ಭಾವನೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿದೆ.

ಭಯವೇಕಾತ್ಮಾ? ಧೀರಾತ್ಮಾ!
ಲಯಹಿರತಾತ್ಮಾ, ವೀರಾತ್ಮಾ! || ಪ||

ಒಡೆ, ಒಡೆ, ಭೈರವನಂದದಿ, ಜೀವದ
ಬಣ್ಣದ ಗಾಜಿನ ಗುರುಡೆಗಳ!
ಬಿಡು, ಬಿಡು, ಕರುಣೆಯ ವೇಷದ ಕ್ಲೈಬ್ಯವ,
ನುಣ್ಣಿಗೆ ನುಡಿಗಳ ಕೃತ್ರಿಮವ!...

೨

ಶೂನ್ಯಾಂಬುಧಿಯೊಳು ಧುಮ್ಮಕ್ಕೆ, ವೀರನೆ,
ನುಂಗುತ ಜೀವೇಶ್ವರರುಗಳ!
ಕಾಳಿಯು ಕುಣಿಯಲು ಹೃದಯ ಮಸಣದಲಿ,
ಜಯ ಹಾಕಾರವ ನೀ ಮಾಡ್ಯೆ!...
೨೪-೮-೧೯೨೬.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೆ ವೇದಾಂತದ ಅಭಯ ಭಾವಾಂಚಿತವಾದ ಕೆಲವು ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ವೀರಗೀತೆಗಳೂ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು
ಆಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ ಆಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಅಪ್ರಕಟಿತಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಏಳಿರೈ, ಬಾಲರೆ, ದೇಶಸೇವೆ ಗೈಯುವ!
ಕೇಳಿರೈ, ಕೇಳಿರೈ, ತಾಯ ಗೋಳ ರೋದನ!

೧

ಪರಕೀಯರ ಪದತಳದೊಳು
ಹೊರಳಾಡುತ ಅಳುತಿರುವಳು:
ಕಂಡು ನೀವು ಸಹಿಪರೇ?
ಗಂಡುಗಲಿಗಳಲ್ಲವೇ?

೧

ಅರೆ ಹರಿದಿಹ ಪರವಸನವ
ಧರಿಸುತ ತಾಮ ಒರೆಯಿಡುವಳು:
ಅಮ್ಮನಿರುವ ಗತಿಯನು
ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮಿರುವರೇ?

೨

ಧೂಳಾಗಿದೆ ಜನನಿಯ ಮುಖ,
ಹಾಳಾಗಿದೆ ಜನನಿಯ ಸುಖ!
ಏಳಿ! ಏಕೆ ಜಡತನ?
ಏಳಿ ! ಸಾಕು ಬಡತನ!
ಳ

ವೀರ ಶಿವನ ಮರೆತಿರುವಿರ?
ಧೀರತನವ ತೊರೆದಿರುವಿರ?
ಏಳಿ ಅಮ್ಮತಪುತ್ರರೇ!
ಏಳಿ ಆನಂದಾತ್ಮರೇ!
೧೪-೮-೧೯೧೬.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಈ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ೧೯೧೬ನೆಯ ಅಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಘಟನೆ - ಒಬ್ಬ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂದರ್ಶನ, ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ- ನನ್ನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೊತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನನ್ನ ತತ್ಕಾಲದ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತರುವಾಯದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆಯೂ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದುದನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸಲಾಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

-54 (1)-

ಹೀಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ಬರುಬರುತ್ತಾ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮವು ನನ್ನ ಒಳಬಾಳಿನ ಕೇಂದ್ರವಾಗತೊಡಗಿತು. ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಧಾರಣರೂ ಯಃಕಷ್ಟೇತರೂ ಆಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಆ ಕೇಂದ್ರದ ಅಧಿದೇವತಾ ಕಾಂತಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಅಹಂಕಾರ ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರಶೂನ್ಯತೆಗೆ, ನನ್ನ ಆತ್ಮಗೌರವಕ್ಕೆ ಅಪಚಾರವಾಗದಂತೆ, ಸೇದಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಸಂತೇಪೇಟೆಯ ಆನಂದಮಂದಿರದ ನನ್ನ ರೂಮಿನಿಂದ ದಿನವೂ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲೂ ಮತ್ತೇ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಬರುವಾಗಲೂ ನಡುವೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಅವರೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆಯಾಡಿ, ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಪೀಠಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಗುರುಮಹಾರಾಜರು, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಂಜೆಯ ಮಂಗಳಾರತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ

ಪಾಲಗೊಂಡ, ಧನ್ಯನಾಗುವುದು ಒಂದು ಅವಶ್ಯ ರೂಢಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಕಸ್ತೂರಿ, ತಾತಾಗಾರು ಮೊದಲಾದ ನನಗಿಂತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದವರೊಂದಿಗೆ ಸಸ್ತೇಹ ವಾದ ವಿವಾದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳೂ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಜೀವನದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಜೊತೆಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಣೀಯ ವಾಗಿದ್ದುದೆಂದರೆ, ಆ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಆಗತಾನೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಮಲೆಯಾಳಿಗಳೂ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿಸಿ ಹಾಡಿಸಿ ಕೇಳಿ ಮೆಚ್ಚಿ ತಲೆದೂಗಿ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಯಾವ ಹಿರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗ ಸಾಹಿತಿಯ ಪರಿಚಯವೇನೂ ಇಲ್ಲದ ನನಗೆ- ದೂರದ ಕಾಡುಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ನನಗೆ ಒಂದು ದೈವಿ ಕಾವ್ಯೋತ್ಸಾಹವಾಗಿ, ಸದ್ಯಃ ಪ್ರಪುಲ್ಲವಾಗಿ ವಿಕಾಸೋನ್ಮುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ಅಮೃತವಾರಿಯಾಗಿತ್ತು.

ನಾನು ಸ್ವಾಮಿವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಓದಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವರ ದೊಡ್ಡ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ (ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆರ್ಯ ವೈಶ್ಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಹೊತ್ತಗೆ), ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ನಿನ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿವನನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಅಂತರಂಗ ಶಿಷ್ಯರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಪಂಚದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇತರೆ ಸಾಧು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯಾಗಲಿ ನನಗೆ ಏನೇನೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರನ್ನೂ ಮಹಾಮಹಾ ಸಾಹಿತಿ ಲೇಖಕ ಕವಿಗಳನ್ನೂ ಓದುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರೋಫೆಸರುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಆ ವಿದ್ವತ್ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ವಿದ್ಯಾಶ್ರೀಯನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ನನ್ನಂತಹ ಪ್ರೌಢ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ತಾನೇ ಏನಿದೆ? ಎಂಬ ತಾತ್ಕಾರಭಾವವೂ ಇತ್ತು!

ಆ ಹಿಮಬಂಡೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ರಾನಂದರ ಸೌಜನ್ಯಶೀಲ ವಿನಿಯ ಸೂರ್ಯನ ದೀಪ್ತಿ ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ ಕರಗಿಸಿತು. ದಿನದಿನದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಿಶನ್ನಿನ ಮತ್ತು ಮರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಿರಿಯ ಸಾಧುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಅವರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪೂಜ್ಯಭಾವನೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಗೌರವ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ ಮೊದಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಓದುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಮಹಾಸಂಘದ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪಗಳ ಪರಿಚಯವಿತ್ತರು. ತಾವು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ, ತರುವಾಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ, ಮೊತ್ತ ಮೊದಲು ಸೇರಿದ ಮದರಾಸಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀ ಗುರು ಮಾಹಾರಾಜರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀ ಗುರು ಮಾಹಾರಾಜರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡಿದ ಸಾಧುವೇರಣ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರಲ್ಲಿ ತಮಗಿದ್ದ ಪೂಜ್ಯತೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸರಿಸುವಂತೆ ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಮದರಾಸು ಆಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಅವರು ಮೈಸೂರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂದರ್ಶನ ದಯಪಾಲಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ನಾನು ತುಂಬು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆ ದಿನದ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕಡೆಗೂ ಅ ದಿನ ಬಂದಿತು. ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರು ಆಗಮಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಂಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಾತುಕತೆ, ಅವರೊಡನೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ, ಅವರೊಡನೆ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂಝೆಯ ವಾಯು ಸಂಚರ, ಅವರ ಪ್ರವಚನ, ಅವರ ಉಪವಾಸ, ಅವರ ಉಪನಿಷತ್ತು ಗೀತಾದಿ ಗ್ರಂಥಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಇವುಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಚಿತ್ತೋಶ ಪವಿತ್ರವೂ ಶ್ರೀಮಂತವೂ ಆಗಿ, ಅವರ ಪೂಜ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ನಾನು ಮಾರು ಹೋದೆ. ಅವರ ಆಗಮನದ ದಿನದಂದು ನಾನು ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಒಂದು ನೋಟಪುಸ್ತಕದ ಹಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಗೀಚಿ ಬರೆದಿದ್ದ ವರದಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ; ಅದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದರೆ ಸಾಕು, ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರ ತೇಜಃಪೂರ್ಣವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು, ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತುಸು ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನಚರಿ ಅಂದಿನ ರೂಢಿಯಂತೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅದೃಷ್ಟವಾದೆಡೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಮೂಲವನ್ನೂ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ.

೧೯೨೬ನೆಯ ಆಗಸ್ಟ್ ಲನೆಯ ಬಾನುವಾರ :

“ಇವೊತ್ತು ನನ್ನ ಕನಸುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನನಸಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಕಾತುರನಾಗಿದ್ದೆ. ಇವೊತ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರು ಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರು. ನಾನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರ ಎಚ್.ಕೆ. ವೀ.ಅವರೊಡನೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ,. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಕಸ್ತೂರಿ ಮತ್ತು ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ (ತಾತಾಗಾರು) ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ರೇಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾದೇವು,. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಿದ್ದ ರೈಲು ಪ್ಲಾಟ್ ಫಾರಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಗಾಡಿಗಳು ಒಂದೊಂದೆ ಚಲಿಸಿ ಮುಂಬರಿದಂತೆಲ್ಲಾ ನಾನು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಂಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ ನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಈಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ; ಆಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆನಂದ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಚಾರ ವಾಯಿತೆಂಬಂತಾಗಿ ಕಂಡೆ, ಜ್ಯೋತಿರಮೃಯವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಮಯವಾಗಿ ದಿವ್ಯ ನಿರ್ಜ ದೇವತಾ ಸದೃಶವಾಗಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಹಾ ಸಾಧುಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ! (As the carriages moved I gazed at every compartment to see the Swami When to my ecstasy I beheld him sitting like a God, radiant and peacefu)/

“ರೈಲು ನಿಂತಿತು. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದಜಿಯವರೊಡನೆ ನಾನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದಜಿಯವರಿಂದ ಪವಿತ್ರೀಕೃತವಾದ ಆ ರೈಲುಗಾಡಿಗೆ. ಅವರನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದೆ. ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದು ಕಡುಬಡವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರ ಮುಂದೆ ! (When I beheld him what I had imagined about him fell too short of reality). ಅವರು ಭೀಮ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು.! (He was Bhima!) ಎಂತಹ ಮಹಿಮಾಮಯ ದೃಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಅದು? (What glorious sight it was?) ಅವರೆದುರು ನಾನೊಂದು ಆಲ್ಪಾಣು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಯ್ತು. (I felt myself too puny before him).

“ತರುವಾಯ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಅವರ ಒಂದೊಂದೆ ಗಂಟು ಮೂಟೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಇಳಿಸಲು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟರು: ಒಂದು ಬೆತ್ತದ ಹೆಣೆಗೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ, ಒಂದು ಚರ್ಮದ ಪಾಕೆಟ್ಟು, ಒಂದು ಹಾಸಗೆ ಗಂಟು ಮತ್ತು ಒಂದು ತಲೆದಿಂಬು. ಧನ್ಯನಾದೆ ಎಂದೆನಿಸಿತು ನನಗೆ. ಆಲೋಚಿಸಿದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರೆ ಹೀಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಗಿದ್ದಿರಬೇಕು? I Felt myself blest, and thought that if Swamy Sharvananda is such what must have been Swamy Vivekananda!) ಅವರ ಸಾಮಾನನ್ನು ಟಾಂಗಾಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ಸುಕೃತ ನನ್ನದಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವಾಗಿ ತೋರಿದರೆಂದರೆ ಅವರ ಮುಂದೆ ನಾನು ಮೂಕವಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆ. (He seemed to me so great the I simply stood dumb!) ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ‘ಇವರೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು’ ಎಂದು ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಚಯಿಸಿದರು. ಅವರು ನನತ್ತ ತಿರುಗಿ ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತಾ ಓಹೋ ಎಂದರಷ್ಟೆ. ಬಹುಶಃ ನಮ್ಮ ಅಲ್ಪಗ್ರಾತ್ರತ್ವಕ್ಕೆ ಅವರ ಕನಿಕರಗೊಂಡಿರಬೇಕು! ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಟಾಂಗಾ ಬಾಡಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಶರ್ವಾನಂದರು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತರು: ಅವರು ಎಷ್ಟೂ ತೂಕದವರಾಗಿದ್ದರೆಂದರೆ, ನನಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯ್ತು! ಕುದುರೆ ಟಾಂಗಾ ಎರಡೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೆಗೆದು ಎಲ್ಲ ತಲೆಕೆಳಗಾಗು ಮುಗುಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೋ ಎಂದು! ಅವರು ಸಾಮಾನು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಕೂಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕಾಣೆ ಕೊಟ್ಟರು: ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ‘ಏನು ? ಅವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕಾಣೆ ಕೊಟ್ಟಿರಾ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ‘ಏನು ಮಾಡಲಿ, ಚಿಲ್ಲರೆ ಇರಲಿಲ್ಲ’ ಎಂದರವರು. (ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ಲಾಟ್ ಫಾರಂನಿಂದ ಸಾಮಾನು ಹೊತ್ತು ಟಾಂಗಾಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿದವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದರೆ ಒಂದಾಣೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಚೌಕಾಸಿ ಮಾಡಿ ಮೂರು ಕಾಸು ಆರು ಕಾಸು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದೇ ರೂಢಿ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೊಬ್ಬರು ನಾಲ್ಕು ಆಣೆ ಕೊಡುವುದು ದುಂದು ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೇ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಇಂಗಿತವಾಗಿತ್ತು) ತರುವಾಯ ಟಾಂಗಾ ಆಶ್ರಯದತ್ತ ಚಲಿಸಿತು.

“ಆಮೇಲೆ ನಾನು ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ (ತಾತಾಗಾರು) ಮತ್ತು ವೀರಪ್ಪ ಅವರೊಡನೆ ನಡೆದುಕೊಂಡೆ ಆಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟೆವು. ನನಗೆ ಭಾವ ಸಂಯಂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. (I could not control my emotion) ಅವು ಮಹೋನ್ನತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ನಾನು ಹಿಗ್ಗಿಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಂತಹ ಮಹತ್ವಾದ ತೇಜಪೂರ್ಣವಾದ ಭವ್ಯ ಪುರುಷಕಾರವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.ನಾನು ಚಿತ್ರಪಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ದಿವ್ಯ ವಿಗ್ರಹ ಮಾತ್ರವೇ ಬಹುಶಃ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರನ್ನು ಮೀರಿಸುವಂತಿತ್ತೇನೋ? ‘ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಾರತೀಯನು ಹೀಗಾಗುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ನಾವು ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದೇ ಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ!’

ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನಾನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರ ಮುಖ ಪರಿಚಯವಾದ ತರುವಾಯ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಒಂದೊಂದು ಮುಖವು ನನ್ನಿಂದ ನಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಇತರೆ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳು ಕಳೆದಗಟ್ಟು ಮೃತಪ್ರಾಯವಾಗಿ ತೋರಿದುವು. ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ನಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟೆ. (I Was so much elated to see a personlality so grand. I had never seen a personality so grand radiant and majestic before. Perhaps the personality (photo) of Swamy Vivekananda was the only thing that exceeded that of Shravananda. I said to my friend, if every Indian were to become like that then we need not fight fow Swaraj at all; I laughed at every other face I saw after my acquaintance of Shravananda. All other faces seemed to me lifeless and dead. I looked at myelf and laughed.)

ಅಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ನನಗೆ ಬುದ್ಧ ಹೇಳಿದರು. ವೆಂಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಪರಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ನಾನೂ ವೀರಪ್ಪನೂ ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಅಚ್ಚರಿ ಬಡಿದಂತಾಗಿತ್ತು ನಮಗೆ. ಅವರ ಮುಂದೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಕ್ರಿಮಿಮಾತ್ರರಾಗಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರನಿಗೆ. ನಾನೆಂದೆ-ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣ ತಪ್ಪೆ ಯ ತೇಜಸ್ಸು. ಎಂತಹ ಕಾಂತಿ ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದೆ ಅವರ ಮೈಯಿಂದ! (I said that it was due to the Tejas of Tasasya that he emits such light!)

ನನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಚೇತನವೂ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಮಯವಾಗಿ! (My whole being was filled with bliss:)

“ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯ ಭಾಗವನ್ನು ಬರೆದವನಿಗೆ ನನ್ನ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ, ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏನೋ ನಿರ್ವಚನಾತೀತವಾದುದೊಂದು ಆಶ್ರಮದತ್ತ ನನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. (Something ineffable was dragging me to the Ashram) ಆದ್ದರಿಂದ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರ ಎಚ್.ಕೆ. ವೀರಪ್ಪನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಎಚ್.ಸಿ.ದಾಸಪ್ಪ, ನಾ.ಕಸ್ತೂರಿ, ತಾತಾಗಾರು ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ‘ಉಟ ಪೂರೈಸಿ, ವಿಶ್ರಾಂತಿ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದಜಿ’. ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು. ನಾವು ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತೆವು”.

ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರು ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರೀ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಬಯಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಕ್ತರೊಬ್ಬರು ಕಾರನ್ನು ಸುಮಾರು ೪-೫ಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನವೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದಜಿ ಎದ್ದು ಬಂದಾಗ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಅವರಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದರು: ‘ಪ್ರಾಚ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆರಡೂ ನಿಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯಗಳಾಗಿವೆಯೇನು?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ಶರ್ವಾನಂದಜಿ. ನಾನು ಹೌದು ಎಂದೆ. ‘ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿರುತ್ತದೆಯೇ?’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. (Whether we are allowed to specilise) ‘ಎಂ.ಎ. ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದು’ ಎಂದೆ. ಮತ್ತೇ ಕೇಳಿದರು : ‘ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನೂ ತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ?’ ‘ಹೌದು’ ಎಂದೆ. ‘ಮೂಲದಲ್ಲಿ ?’ (The origina Upanishads?) ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ‘ ಇಲ್ಲ, ಸ್ವಾಮೀಜಿ, ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರ’, ಮತ್ತೇ ಕೇಳಿದರು. ‘ಡಾ.ಬ್ರಜೇಂದ್ರನಾಥ ಶೀಲ ಅವರು ನಿಮಗೇನಾದರೂ ಪಾಠ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಯೇ?’ ‘ಇಲ್ಲ, ಎಂದೆ. ಮತ್ತೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು: ‘ಎಂ.ಎ.ತರಗತಿಗಳನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಯೇ?’ ‘ ಇಲ್ಲ, ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಸೆಫೆಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಮಾತ್ರ’ ಎಂದೆ. ಆಗ ನಡುವೆ ಕಸ್ತೂರಿ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ ಹೇಳಿದರು: ‘ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಅವರು ಒಮ್ಮೆ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಜನರಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಒಂದು ಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರವಚನ ತರಗತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು.ಅವರು ಅದನ್ನು ಮೂರು ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದರು. ಧರ್ಮಗಳ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಗೀತೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು”

“ಸ್ವಾಮಿಜಿ : ‘ಪೀಠಿಕೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುದೀರ್ಘ? ಅದೇ ಕಷ್ಟ ಅವರ ಹತ್ತಿರ!”

ನಾನು: 'ಅವರ ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣವೆ ಅದು, ಧೀರ್ಘತೆ.'

ಕಸ್ತೂರಿ: ಗೀತೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪ್ರವಚನಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ'.

ಸ್ವಾಮಿಜಿ : 'ಆ ಕಾರಣವಾಗಿಯೇ ಅವರಿಂದ ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ಕೃತಿಯು ಹೊರಬರಲಿಲ್ಲ. "The positive science of Ancient Hindus" ವಿನಾ'.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ : 'ಹದಿನಾರು ಮಹಾ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ನಿಘಂಟನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಡಾ.ಶೀಲ್ ಅವರು ಒಂದು ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರಂತೆ'.

ಕಸ್ತೂರಿ : 'ಆ ಮುನ್ನುಡಿಯೆ ಹದಿನಾರು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಲೂಬಹುದು!' ಎಲ್ಲರೂ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕೆವು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೋಟಾರು ಕಾರು ಆಶ್ರಮದ ಗೇಟಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದಜಿ ಮತ್ತು ಕಸ್ತೂರಿ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರೊಡನೆ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ನಾವೆಲ್ಲರು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತೆವು, ಆ ಮಹಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ಕಾರು ಕಣ್ಮರೆ ಯಾಗುವ ತನಕ.

ತರುವಾಯ ತಾತಗಾರು ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ನನ್ನ ಪರಿಚಯ ಹೇಳಿದರು. ಇವರು ಕವಿಗಳು, ದಾರ್ಶನಿಕರು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ. ಆ ಪಂಡಿತರು ಹೇಳಿದರು- ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ಶರ್ವಾನಂದರಿಗಿಂತಲೂ ಮಹೋನ್ನತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು- ಎಂದು. (That Pandit tells us of the visit of Sri Swamy ABhedananda. He said that Abhedananda was still more titanical than Sharvananda)

ಆದರೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರಿಗಿಂತಲೂ ಭವ್ಯತರವಾದುದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. (But felt myself just then incapable of conceiving anything above Shrvananda)

"ನಾನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೂ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಟು ರೂಮಿಗೆ ಬಂದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಆ ದಿನ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಅದ್ಭುತವನ್ನೆ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ (I and my friend left the Ashrama and came to my room talking on the road upon the marvel that we saw that day)." ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಟಿಫಿನ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಸುಮಾರು ಆರು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಕಾದು ಸ್ವಾಮಿ ಕುಮಾರಾನಂದರಿಗೆ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೂ ದೇವಂಗಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರಿಗೂ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾರು ಬಂದಿತು. ಅವರೆಲ್ಲ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು....

"ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರು ಆರಾಮಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು; ನಾವೆಲ್ಲ ಚಕ್ಕಾಲುಬಕ್ಕಾಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತಲೂ ಚಾಪೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆವು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವಿ.ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವ ವಿಚಾರವಾಗಿಯು (dyeing) ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವರ್ಣಮಿಶ್ರಣ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ಇದ್ದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ವಿ.ಸು. ಹೇಳಿದರು 'ಗುಣದಲ್ಲಾಗಲೀ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಾಗಲಿ ವನಸ್ಪತಿ ವರ್ಣಗಳು ರಾಸಾಯನಿಕ ವರ್ಣಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದವುಗಳಲ್ಲ', 'ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಆಲೋಚಿಸಬೇಡಿ,' ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಉತ್ತರಿಸಿದರು 'ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೀರಲಾರವು ಎಂದರೇನೋ ಒಪ್ಪಬಹುದು, ಆದರೆ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲವೆ ಅಲ್ಲ. ವನಸ್ಪತಿ ವರ್ಣಗಳು ರಾಸಾಯನಿಕ ವರ್ಣಗಳಿಗಿಂತ ಏಷೋ ಪಾಲು ಉತ್ತಮವಾದುವು.'

" ಆವಿಚಾರವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿ, ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಮಹಾರಾಜಾಕಾಲೇಜಿನ ನಮ್ಮ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಘದ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು. ನಾನು ಹೇಳಿದೆ- ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ನಾವು ಇದುವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಘದ ಪ್ರಾರಂಭ ಭಾಷಣವನ್ನೇ

ಮಾಡಿಸಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಬರವಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಹಿಂದಿನ ವಾರವೇ ಒಂದು ಭಾಷಣ ಏರ್ಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಾವು ಬರುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದೇವು. ಅವರು 'ಮಾಯವಾದ' ಮೇಲೆ ಸಂಘದ ಪ್ರಾರಂಭ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿದರು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂದೇಹ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ 'ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆಯೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. (Can the students follow me?)

ನಾನಂದೆ: 'ಇದೆ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ. ಕೊನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಎಂ.ಎ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರುತ್ತಾರೆ'

"ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು, ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೂರನೆಯವರ್ಷದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ದೇಶಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂತೂ ಅಂತೆ, ದುರ್ಬಲರಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಆ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸತ್ಯದೊರವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡು ಬಿಳೀ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆ!"

ಮತ್ತೇ ಸ್ವಾಮಿಜಿ 'ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರೋ?' (Will you have any president?)

ನಾನು : ಹೌದು, ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಯಾರನ್ನಾದರೂ....

ನಾನು : ಮುಗಿಸುವ ಮುನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದರು 'ಡಾ.ಶೀಲ್ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲ?' ಎಂದರು.

ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರು ಮುಖ್ಯ ಚುಚ್ಚಿದವರಂತೆ ತಟ್ಟಕ್ಕನೆ ಹೇಳಿದರು 'ಅಯ್ಯೋಯ್ಯೋ ಬೇಡ, ಬೇಡ ಅವರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೆಡಿಸಿ ಹಾಳು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ!' (Oh no, that will spoin everything!)

ಕಸ್ತೂರಿ : 'ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಭಾಷಣಕಾರರ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳ ಭಾಷಣದ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ!' (He will take hours to introduce the lecturer and lecturer too!)

ನಾನು : ಪ್ರೋವಾದಿಯಾ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೇ?

ಸ್ವಾಮೀಜಿ : ಆದರೆ ಅವರು ಸ್ವಂತ ತತ್ವದೃಷ್ಟಿ ಯಾವುದು? ಮಾಯವಾದದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಇದೆಯೇ? ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ!.... ಎನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿ. ನನ್ನ ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ಆದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅವಿವೇಕ ಹೇಳಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಅವಕಾಶ ನನಗಿರಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ. (But what is his philosophy? Has he sympathy towards Maya? Orelese it is useless!... I have no objection. You can bring any man. But if he speaks nonsense in the end I must get my chance of replying.)

ವಿ.ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಐಯ್ಯರ: 'ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಅವಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದರು. (But according to English mehtods it is not allowed.

ಸ್ವಾಮಿಜಿ : ಅದೇ ತೊಂದರೆ! (That's the difficuty).

ವಿ.ಸು. : 'ನನಗೇನೂ ' ಆ ಪದ್ಧತಿ ಹಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. IDon't like the method)

ಸ್ವಾಮಿನಿ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದರು: 'ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಲ್ಲದೇ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?' (Can you not goon without a chairman?)

ಸ್ವಾಮಿಜಿ : 'ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದೆ ಲೇಸು, ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಇಡೀ ವಾತಾವರಣವನ್ನೆ ಕೆಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಯಿತು ಒಂದು ಸಾರಿ ಮದರಾಸಿನ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ. (I think it's better, because these president spoils the whole atmosphere. It happened so at the Presidency College, Madras!)

'ಹೌದು, ಪ್ರೊ.ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವರು ಜೈನರು'. ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು.

'ಅವರು' ಜೈನರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಎಂದೇನು ಅಲ್ಲ; ಆತನ ಮಾನಸಿಕ ಜೀವನವೇ ಸಂಕುಚಿತ ದೃಷ್ಟಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಜಟಿಲವಾದ ದಾರ್ಶನಿಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮಟ್ರತೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದೇ ಆತನ ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದಾಗಿತ್ತು. (Not that he was a Jain. He had a very narrow outlook of mental life. He cannot indulge in philosophical subtleties) ಎಂದರು ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಯಾರೋ ಪ್ರೊ.ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಎತ್ತಿ, ಅವರು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ವಿಚಾರದತ್ತ ಗಮನ ಸೆಳೆದರು:

ಸ್ವಾಮಿಜಿ: 'ಅವರಿಗೆ ಭಾಷಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ಆಲೋಚನೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಹಾಗೂ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಶೈಲಿ. ಆದರೆ ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಅವರು ಏನನ್ನೂ ಇಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿಯದೇ ಯಾರೂ ವೇದಾಂತದ ಯಾಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ವ್ಯರ್ಥ. ನಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಈ ಜನರು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆಯೇ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಏನು ಉದ್ಧ, ಏನು ಉಡಾಫೆ? ಭಾಮತಿ ಇತ್ಯಾದಿ (ಅವರು ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ಹೆಸರು ಹೇಳಿದರು). ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡದೆ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರನ್ನಾಗಲೀ ಮಾಯವಾದವನ್ನಾಗಲೀ ಯಾರಿಗೂ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲ ವಿದ್ವತ್ ಸಂಘಾದನೆ ಮಾಡುವುದು ಹುಸಿ ಹುಸಿಯ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಪಾತದ ಭಾಷಾಂತರಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ. ಮತ್ತೇ ನೋಡಿದರೆ, ಹೋಗಿ ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರೆ ಯಾರಾದರೂ ನಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಲು ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯ? ಪ್ರಾಚ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ವ ಚಿಂತನೆಯ ಮುಂದೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯದ ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತೋನ್ನತ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ತೊದಲಟವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಮಹಾ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾಂತಿರುವ ಕ್ಯಾಂಟನನ್ನು ಕೂಡ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಪಾಧೂಳಿಗೂ ಹೋಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಡಾ.ಶೀಲ ಕೂಡ ಅವರು ಪ್ರೋಫೆಸರಾಗಿದ್ದಾಗ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಅಪಚಾರದ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಜಗತ್ತು ಆರೇ ಆರು ಮಹಾದಾರ್ಶನಿಕರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ ಎಂದು, ಯಾರಾದರೆಂದರೆ :ಪ್ಲೇಟೋ, ಆರಿಸ್ಟಾಟಲ್, ಕ್ಯಾಂಟ್, ಹೆಗೆಲ್, ಸ್ಪೆನ್ಸಿ ಮತ್ತು ಇನ್ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ! ಆದರೆ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಮುಖಾಂತರ ನಮ್ಮ ದರ್ಶನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಾಯಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲ ತಾವು ಹಿಂದೆ ತಿಳಿದಷ್ಟೇನೂ ಉದ್ಧಾರಮಲ್ಲವೆಂದೂ ನಮ್ಮವರ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಶುಗಳಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿದೂ ಇಲ್ಲ, ಮಾಯವಾದದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಅವರ ಅಲೋಚನೆ ಎಟುಕಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ಬಡಕಲು. ಅಲೋಚನೆ ಬೆಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಭಾಷೆಯೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅಲೋಚನೆಯ ಮಟ್ಟವೆ ಅಷ್ಟು ಕೆಳಗಿರುವಾಗ ಅವರ ಭಾಷೆ ನಮ್ಮದಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಮೇಲೇರೀತು? ಉದಾಹರಣೆಗೆ 'ಸವಿಕಲ್ಪ' 'ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ' ಪದಗಳನ್ನೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಆ ಅರ್ಥ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಯಾವ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದಗಳಿವೆ? ನಿಮ್ಮ relative ಮತ್ತು absolute ಎಂಬ ಪದಗಳು ಸರಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ 'ಸವಿ ಕಲ್ಪ' ಒಂದರಲ್ಲಿಯೆ ಮೂರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ತರಗಳಿವೆ....

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಕೇಳಿದರು:

“ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿ ದೊರೆಕೊಂಡದ್ದುಂಟೆ?”

ಸ್ವಾಮಿಜಿ : 'ಯಾವ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಿಗೂ ಅದು ಲಭಿಸಿಲ್ಲ', ಫ್ಲೇಟೋ ಕೂಡ ಅದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಾನಷ್ಟೆ, ಆತ 'ಫೆನಮಿನಲ್' ಮತ್ತು 'ನೋಮಿನಲ್' ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವಾಗ. ಆದರೆ ಪಾಪ ಆತನೂ 'ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ'ದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಗೆ 'ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ'ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಧ್ಯೇಯ ಕುರ್ಚಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ! (Phenomenon=ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಸತ್ತೆ, Nominal=ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸತ್ತೆ) ಅವರೂ ಈ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರು; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನಿರ್ವಚನಿಸಲು (ವಿವರಿಸಲು) ಸಾಧ್ಯ.. ನಿರ್ವಿಕ್ಲ ಸಮಾಧಿಗೇರದೆ? ನಿರ್ವಿಕ್ಲಕ್ಕೇರಿದಾಗಲೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮಾಯಾ ತತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು, ಅಲ್ಲವೆ ಮತ್ತೇ? ಫೀಸ್ಟ್ (Fichte) ತುಸು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಬಳಿಸಾರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನೂ ಸೋತು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ನಿಜ, ಫ್ಲೇಟೋ ಬೌದ್ಧ ದಾರ್ಶನಿಕರ ತತ್ವಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಪೃಥಾಗರನ್ನು ಸಾಂಖ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದಂತೆ....

ವಿ.ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಐಯ್ಯರ್ : ನೇರವಾದ ಸಾಕ್ಷಿ ಏನಾದರೂ ಇದೆಯೆ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಫ್ಲೇಟೋ, ಬೌದ್ಧ ದಾರ್ಶನಿಕರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುವುದಕ್ಕೆ?

ಸ್ವಾಮಿಜಿ : ' ಇಲ್ಲ, ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣಿಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಏಲೆಗ್ನಾಂಡಿರಿಯಾದ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ನಾವು ಹಾಗೆ ಅನುಮಾನಿಸಬಹುದು. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ? ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನು ಕೂಡ ಒಂದು ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ!'

ನಾನು : 'ಹಾಗಾದರೆ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಕ್ರಿಸ್ತನು ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆತನೇಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಗುರುದೇವನ ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಎತ್ತುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಹೊಸ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ (New Testament) ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬುದ್ಧನ ಹೆಸರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಾಮಿಜಿ : 'ನಿಜವೇ, ಕ್ರಿಸ್ತಮತ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದೆ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ. ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇಷ್ಟೆ, ಅಹಿಂಸಾಭಾವನೆ ಮತ್ತು ಅಸತ್ತನ್ನು (ಕೇಡನ್ನು) ಪ್ರತಿಭಟಿಸದಿರುವುದು (Non-Resistance to Evil) ಇವು ಬೌದ್ಧರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವು ಎಂದು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹೊಸ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬೋಧನೆಯ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಯೇಸು ಕ್ರಿಸ್ತನವೆಂದೇ ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರೇನು? ಅವರೆಲ್ಲ ಯೇಸು ಕ್ರಿಸ್ತನು ತೀರಿಕೊಂಡ ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ತಯಾರಾದವು. ಅದೆಲ್ಲ ಸಂತ ಪಾಲನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಕ್ರಿಸ್ತನವಲ್ಲ'

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಕಾಲ ಮತ್ತು ದೇಶ ಇವುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಾಭಾವದ ವಿಚಾರವಾಗಿ (Space and Time being Contradictory). ನಾನು ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ: ಫ್ರೋ.ರಾದಾಕೃಷ್ಣನ್ವರ (Philosophy of the Upanishads) ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಆ ಅರ್ಥ ಬರುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡೆ ಎಂದು. 'ಆ ಸಂದರ್ಭ ನೋಡಬೇಕು, ಅದನ್ನು ತಂದು ತೋರಿಸು' ಎಂದರು. ಆಗಲಿ ಎಂದು. ಆದರೂ ಅವರು ಕ್ಯಾಂಟಲ್ ಕಾಲ-ದೇಶ ನಿಮಿತ್ತ ತತ್ವಗಳನ್ನು (Categories of Time- space -causation) ವಿವರಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದರು, ಕಾಲ-ದೇಶ-ನಿಮಿತ್ತ ಭಾವನೆಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರುವುದು ನಾಮ-ರೂಪಗಳ ವಿಚಾರ. ಆಮೇಲೆ ಅವರು ಕಾಲ ಮತ್ತು ದೇಶ ಎರಡೂ ಪರಿವರ್ತನೇ ಅತವಾ ಚಲನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ತತ್ವವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. (How time and space are contained in the idea of Change).

"ಇದಾದ ಮೇಲೆ ವಿಷಯ 'ಕೃಷ್ಣಾಜಿ' ಮತ್ತು 'ಧಿಯಾಸೊಫಿ' ಅತ್ತ ತಿರುಗಿತು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಗಹಿಗಹಿಸಿ ನಗತೊಡಗಿದರು. ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು (The Meseiah in tennis flannels) ಟೆನ್ನಿಸ ಉಡುಪಿನಲ್ಲಿ ಅವತಾರ ಪುರುಷ) ಎಂದು ಮಾತೆತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು : ನಲವತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಸಂಘದಲ್ಲಿ. (Theyhave 41,000 members)

ಸ್ವಾಮಿಜಿ : 'ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ೪೦೦೦೦ ಬೆಪ್ಪರು, ೧೦೦೦೦ ರಕ್ಕರು!' (ಎಲ್ಲರೂ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಕ್ಕರು).

ನಾನು: 'ಹೌದು ! ಹೌದು! ರಕ್ಕರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೆಪ್ಪರಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ!'

ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಬೆಸೆಂಟ್ ಅವರನ್ನು ಟೀಕಿಸಿ, 'ಅವರ ಚಳುವಳಿ ತನಗೆ ತಾನೆ ಸಹಜ ಸಾವನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ . ಎಲ್ಲ ವಂಚನೆ, ಭ್ರಾಂತಿ' ಎಂದರು.

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೆಲವು ಪ್ರವಚನ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು.

ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರು ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ನಾನೇ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಘದ ಪ್ರಾರಂಭ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. ನಮ್ಮ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೊ.ವಾಡಿಯಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು, ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಯಾವ ಅವಿವೇಕವೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ತುಂಬ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಸಭಾ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಇನಿತೂ ಕುಂದು ಬರದಂತೆ ನೆರವೇರಿತು. ಮಾಯವಾದದ ಮೇಲಣ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಭಾಷಣದ ಸಾರಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ತಾನೇ ತಯಾರಿಸಿ ಸಂಘದ (ಮಿನಿಟ್ಸ್ ಬುಕ್) ವರದಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟೆ. ಅದು ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿರಬಹುದು, ಮಿನಿಟ್ಸ್ ಬುಕ್ ಇರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ?

ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ವೇದಾಂತ ದರ್ಶನದ ಪ್ರಭಾವ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಸಂವಾದ ಪ್ರವಚನ ಭಾಷಣಾದಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಘನತರವಾಯಿತು. ಆ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ (ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಕವನ ಬರೆಯುವುದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತುಹೋಗಿತ್ತು) ಅದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. "ಏನಿಲ್ಲ! ಏನಿಲ್ಲವೆಂಬುವುದೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲ!" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ "ಬಲ್ಲವರದಾರು"? 'ನಡೆಮುಂದೆ,' 'ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ' ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಟಿತ ಕವನಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಅಪ್ರಕಟಿತ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತಾನುಭವ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ 'ಗೋಮಟೇಶ್ವರ' ಕವನವು ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೊಡನೆ ಬೇಲೂರು ಹಳೆಬೀಡು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೋಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು ತಮಗೆ ಆ ಭವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಿಂದೊದಗಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಸಾನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬಣ್ಣಿಸಿದಾಗ ಉನ್ಮೇಷನಗೊಂಡು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದದ್ದು! ನಿದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಇದುವರೆಗೆ ಅಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

ಬ್ರಹ್ಮಾಪೋಷನ ! ವಿಶ್ವಭಕ್ಷಿ!

ಅಂಬರದಿಂದುವು ತೊಳಗಿದನು;

ಕುಂಭಿನಿಯೆಲ್ಲವ ಬೆಳಗಿದನು.

ತಂಬೆಲರೆಲ್ಲಿಯು ಬೀಸಿದುದು;

ತರಣಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನಿಟ್ಟಿಸುತ

ಧರಣಿಯ ತಳದೊಳು ನಾ ನಿಂತೆ!

ಭಾವಾವೇಶದಿ ನಿಂತಿರಲು

ದೇವನುಹೃದಯದಿ ಧಳಿಸಿದನು!

ಗಗನದ ಸೆರಗನು ಹಿಡಿದೆಳೆದು

ಬಗ ಬಗ ನುಂಗಲು ತೊಡಗಿದನು!

ಉಡುಗಣ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು

ಬಿಡದೆನ್ನದರವ ಸೇರಿದುವು!

ಕಡೆಯೊಳು ಚಂದ್ರನು ಕಾಂತಿಯಲಿ
ಪೊಡೆಯೊಳಗಿಳಿದನು ಶಾಂತಿಯಲಿ!

ಬಿತ್ತರದಂಬರ ಪೂರೈಸಿ
ಕಿತ್ತೇನು ಕಾಲವ ದೇಶವನು!
ಕಡೆಯೊಳಗಾತ್ಮನ ಆತ್ಮದಲಿ
ಅಡಗಿಸಿ ಮಾಯೆಯೆ ಚಿಮ್ಮಿದನು!
ಅಹಹಾ! ಶೂನ್ಯತೆ ! ಶೂನ್ಯತೆಯು!
ಅಹಹಾ! ಆನಂದಾಮಂಬುಧಿಯು!
೨೫-೮-೧೯೨೬.

ಮೇಲಿನ ಕವನ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಪರವಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಕೆಳಗಣದ್ದು ಸವಿಕಲ್ಪ ಪರವಾಗಿದೆ. ಸವಿಕಲ್ಪನಾನುಭವದಲ್ಲಿಯೂ ಬುದ್ಧಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ
ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ತಾರೀಖಿದೆ ಎರಡಕ್ಕೂ!

ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವು ಬೇಡ
ಸವಿಕಲ್ಪವೂ ಬೇಡ,
ನಾನೆ ನೀನಾಗುವುದೂ ಬೇಡ,
ನೀನೇ ನಾನಾಗುವುದು ಬೇಡ.
ನಿನ್ನಿಂದ ನಾ ಬೆರೆಯಾಗುವುದೂಬೇಡ:
ನಿನ್ನಿಂದ ನೀ ಬೆರೆಯಾಗುವುದೂ ಬೇಡ!

ಇಹೆ ಎಂತುಟದು ಏಕೆ?
ಇಹೆ ಎಂಬುದದೆ ಸಾಕು?
ಸರ್ವ ಶಕ್ತನು ಎಂಬುದೇಕೆ ?
ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಿಯು ಎಂಬುದೇಕೆ?
ಸರ್ವಜ್ಞ ಎಂಬುದೆನಗೇಕೆ? ಎನಗೇಕೆ?
ಸರ್ವತ್ವದಿಂ ನಿನ್ನ ನೌಕರಿಯುಬೇಕೆ?

ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿರೆ ಸಾಕು!
ಮುಕ್ತಿಯೇತಕೆ ಬೇಕು?
ಧ್ಯಾನದಾ ನಮ್ರತೆಯೆ ಸಾಕು!
ಜ್ಞಾನ ಗರ್ವವದೇಕೆ ಬೇಕು?
ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳ ಮೀರಿರುವೆ ನೀನು!
ಹೇ ದೇವ, ಇದನರಿತವನೆ ಧನ್ಯ ತಾನು!
೨೫-೮-೧೯೨೬.

ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಗುರುತತ್ವದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವಾದವಿವಾದ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಕವಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

ಗುರುವು ನಿನಗಾರೋ, ಕಿಶೋರಚಂದ್ರ?
ಪರತತ್ವಗಳನೆಲ್ಲ ಬೋಧಿಸುವ ಪರಮ
ಗುರುವು ನಿನಗಾರೋ, ಕಿಶೋರಚಂದ್ರ?

ಗುರುವೆಂಬೆನನಗೋರ್ವನಿಲ್ಲ;
ಗುರುವು ಎನಗೀ ಲೋಕವೆಲ್ಲ !
ರಮ್ಯಾರುಣೋದಯವು ಗುರುವು :
ದಿವ್ಯ ಚಮದ್ರೋದಯವು ಗುರುವು;
ಗುರುವೆನಗೆ ಕಾರ ಮುಗಿಲೋಳಿ,
ಕಂಗೊಳಿಪ ಪಸುರು ವೃಕ್ಷಾಳಿ.
ಪರಮಗುರು ಹಾಡುವ ವಿಹಂಗ:
ಸರಸಿಯೊಳು ನಲಿಯುವ ತರಂಗ.
ಗುರುವು ಝೇಂಖರಿಪ ಭಂಗಾಳಿ;
ಗುರುವು ನಲಿನಲಿವ ತಂಗಾಳಿ!
ಜನನ ಮರಣಗಳೆರೆಡು ಗುರುವು:
ಪಾಪ ಪುಣ್ಯಗಳೆರೆಡು ಗುರುವು.
ಸತ್ಯಮಿಥ್ಯಗಳೆರೆಡು ಗುರುವು;
ಅನಿತ್ಯ ನಿತ್ಯಗಳೆರೆಡು ಗುರುವು;
ವಿಶ್ವಸೊಬಗೇ ಎನ್ನ ಮಂತ್ರ!
ವಿಶ್ವೇ ಆನಂದಯಂತ್ರ!

ಗುರುವೆಂಬೆನನಗೋರ್ವನಿಲ್ಲ;
ಗುರುವು ಎನಗೀ ಲೋಕವೆಲ್ಲ!
೧೬-೮-೧೯೧೬.

ಮೇಲಿನ ಕವನದಲ್ಲಿ 'ಓರ್ವ' ಮತ್ತು 'ಒರ್ವ' ಪದಪ್ರಯೋಗ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಮನೋವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಪ್ರಕೃತಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವ ಜಗತ್ತು ಕವಿಗೆ 'ಗುರು'.

೧೭-೮-೧೯೧೬ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ 'ದಾಸವಾಳದ ಹೂ' ಸರ್ವ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ತತ್ವ ಒಂದು ಹೂವಿನ 'ಅಲ್ಪ'ದಲ್ಲಿಯೂ 'ಭೂಮ'ವನ್ನೆ ದರ್ಶಿಸುವ ಕವಿಯ ಯೋಗ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತದೆ;

ದಾಸವಾಳದ ಹೂ

ಸಕಾಲಾನಲನಿಂ ಪೊರಮಡುವು
ಜ್ವಾಲೆಯು ನಾನಹೆ! ಹೂವಲ್ಲ!
ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಾಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರೇಮ ಸಮೀರಣ ಚುಂಬನದಿ
ಉದಿಸಿದ ವೀಚಿಯು ನಾನಹೆನು:
ಉದಯದ ಲೀಲೆಯು ಹೂವಲ್ಲ!

ಬಂದಿಹೆ ನಿತ್ಯತೆಯದೆಯಿಂದ
ತಂದಿಹೆ ನಾನಮೃತಾನಂದ!
ತೊರುವ ಎನ್ನೀ ಕೋಮಲತೆ
ಘೋರತೆ ತಾಳಿರುವಾ ವೇಷ!
ಆಡಗಿಹುದೆನ್ನೀ ಆತ್ಮದೊಳು
ಪೊಡವಿಯ ಧಗಿಸುವ ಬಡಬಾಗ್ಗಿ!

ಸಮೆದುರು ತಮ್ಮಾಯುಷ್ಯವನು
ಕಮಲಜರೆಷ್ಟೊ ಎನಗಾಗಿ;
ಎಲರೊಡನಾಡುತಲಿರೆ ನಾನು
ನಲಿದಾಡುವುದೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ!
ಒಲಿದಾಡುತ ನಾ ತಲೆದೊಗೆ
ಒಲಿದಾಡುವುದೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ!
ಸುಮವಲ್ಲವೋ ನಾ: ಚೈತನ್ಯ!
ಸುಮಮಾಯೆಯು ಕೇವಲ ಶೂನ್ಯ!

೨೭-೮-೧೯೨೬.

೧-೯-೧೯೨೬ನೆಯ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ 'ಹೊಸಬ!' ಎಂಬ ದೀರ್ಘ ಕವನದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತುವ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಬಾಲ್ಯ ಕೌಮಾರ್ಯ ಯೌವನ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಗ ಸಾನಿಧ್ಯ ಪ್ರೇಮಾದಿಗಳಿದ್ದರೂ ಪರಮಾತ್ಮ ಅಪರಿಚಿತನಾಗಿಯೆ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಭಾವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಮಮೈವಾಂಶೋಜೀವಲೋಕೇ ಜೀವಭೂತಃ ಸನಾತನಃ ಎಂಬುವುದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ: ಎಷ್ಟು ತಿಳಿದರೂ ಎಷ್ಟು ಒಡನಾಡಿದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವು ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅನಿರ್ವಚನೀಯ, ಅಚಿಂತ್ಯ, ನಿತ್ಯವೂ ನೂತನ! ಅತ್ಯಂತ ಹಳಬನಾದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊಸಬನಾಗಿಯೆ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ:

ಹೊಸಬ

೧

ಗುರುತ್ತಿಲ್ಲವಿನ್ನೂ,
ನಿನ್ನ ಗುರುತನಗಿಲ್ಲವಿನ್ನೂ!

ಬಾಲತನದೊಳು ಸೇರಿ ಆಡಿದೆವು ನಾವು;
ಲೀಲೆಯಿಂದೆಲಮೆಯಿಂ ಪಾಡಿದೆವು ನಾವು;

ಹರಳೂ ಶಿಲೆಗಳನಾಯ್ತೆ ವಿವರೂ ಸೇರಿ;
ಅರಳಿರುವ ಸುಮಗಳನು ಕೊಯ್ದೆವೈ ಸೇರಿ;
ಬೀದಿಯೊಳು ಧೂಳ ರಾಶಿಯ ಮಾಡಿ ಮೈಗೆ
ಮೋದದಿಂದೆರಚಿದೆವು ಮಣ್ಣಿಗೆ ಕೈಗೆ!
ಹಾರಿದೆವು ಅಂಬರಕೆ ಗಾಳಿಪಟವಾಡಿ,
ತೂರಿದೆವು ದುಃಖಗಳಿಗುಲ್ಲಸವ ನೀಡಿ!
ನೀರಾಡವಾಡಿದೆವು ಇವರು ಸೇರಿ;
ಹಾರುತಿಹ ತರಗೆಲೆಯನಟ್ಟಿದೆವು ಹಾರಿ.
ಮಳೆಬರಲು ಗುಡುಗಿದೆವು ನಾವಿವರಂದು,
ಮಳೆಯ ಕರೆದವು 'ಮಳೆಯೆ ಬಾ' ಎಂದು.

ಕೋಗಿಯನನುಕರಿಸಿ ಕೂಗುತಿರೆ ನಾನು
ಬೇಗ ಬಂದಂತರಂಗದಿ ನಲಿದೆ ನೀನು!
ಬಣ್ಣದ ಪತಂಗವನು ಹಿಡಿಯಲೆಳಸುತ್ತ
ಕಣ್ಣೀಗದು ಮರೆಯಾಗೆ ತಿರುಗಿದೆವು ಸುತ್ತ;
ನೀನೆನ್ನ ಹೃದಯದೊಳು ನಲಿದೆ ಬೆಳಕಾಗಿ!
ನಾನದನು ಚುಂಬಿಸಿದೆ ಬೆಪ್ಪು ಬೆರಗಾಗಿ!
ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಗುರುತನಗಿಲ್ಲವಿನ್ನೂ,
ಗುರುತಿಲ್ಲವಿನ್ನೂ!

೨

ಪರಕೀಯನಿನ್ನೂ,
ನೀನು ಪರಕೀಯನೆನಗಿನ್ನೂ!
ಕೌಮಾರ್ಯದೊಳು ಗೆಳೆಯಂತೆ ನೀ ಬಂದೆ;
ಕೌಮಾರ್ಯದಾನಂದಗಳನ್ನ ತಂದೆ,
ಹಿಂದಾದ ಲೀಲೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾತಾಡಿ
ಮುಂದೆ ಬಹು ವೈಭವದ ಸಂತಸವ ನೀಡಿ.
ಗಿರಿವನಗಳಲ್ಲಿ ನಾವಿವರೂ ಸೇರಿ
ಆರಿಯದೆಯೆ ಪರಮ ಸೌಧರ್ಯವನು ಹೀರಿ
ಸಿರಿಗೆ ಮತ್ಸರವಿತ್ತು, ನಲಿಯುತಿರೆ ನಾವು
ಕರುಬಿತ್ತೆಮ್ಮಿರವ ಕೈಲಾಗದಿಹ ಸಾವು!
ಬೆದರುತಿರೆ ಬರಿದೆ ನಾ,ಬೆದರ ಬೇಡೆಂದೆ:
'ಪದುಮಜಾಂಡಕೆ ನೀನು ಒಡೆಯನಹೆ' ಎಂದೆ!
ಸುಳಿಯೆ ಬಳಿಯೊಳು ಮುಂದೆ ಬಹು ಎಡರ ಛಾಯೆ
'ಗೆಳೆಯ, ಭಯವೇಕೆಂದೆ 'ಅವು ಬರಿಯ ಮಾಯೆ',
ತಿರುಗಿದೆವು ದಿನದಿನವು ನಾವು ಜೊತೆಯಾಗಿ,

ಹರುಷದಿಂದಿರಲಿವೆವು ನಾವು ಜೊತೆಯಾಗಿ,
ನೀನೆನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ನಡೆಸುವವನಾದೆ,
ನೀನೊಯ್ಯು ಕಡೆಗಾನು ಚಿಂತಿಸದೆ ಹೋದೆ.
ನೀನಂದು ಎನಗಾದೆ ಜೀವನದ ಜೀವ,
ನೀನಿಲ್ಲದಿಹ ಭಾವಮದು ಶುನ್ಯಭಾವ!
ಆದರೂ ನೀನು ಪರಕೀಯನೆನಗಿನ್ನೂ,
ಪರಕೀಯ ನಿನ್ನೂ!

೩

ಆಪರಿಚಿತನಿನ್ನೂ,
ಎನಗೆ ನೀನಪರಿಚಿತನಿನ್ನೂ!
ಯೌವನದ ಮಧುವ ನೀ ಎನಗಿತ್ತೆ ಅಂದು:
ಜವನ ನೂಂಕಿದೆ ಕುಡಿದದನು, ಮರೆಯನೆಂದೂ!
ಆಶೇ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳ ವನದಡೆಗೆ ಬಂದು
ಆಶೆಗಳನಾರಿಸುತ ನಿಂತೇವಾವಂದು.
ಕದನದೊಳು ನೀನೆನಗೆ ನಿಂತ ನೆರವಾಗಿ;
ಬುಧರೊಡನೆ ವಾದಿಸಿದೆ ನಿನ್ನ ಪರವಾಗಿ.
ಎಲ್ಲವನು ಮರೆತೆ ನಾ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿ,
ಉಲ್ಲಸವು ಭವಗಳ ಚುಂಬಿಸಿದೆ ನಾನಿರದೆ ನಿನ್ನ.
ಉನ್ನತ್ತನಾಗೆ ನಾ, ಅಂತೆ ನೀನಾದೆ;
ಸನ್ಮತಿಯು ಬರಲೆನಗೆ ಚಿನ್ಮಯನು ಆದೆ.
ಎನ್ನ ಹರದಯದೊಳು ನೀನಗ್ನಯಂತಿರ್ದೆ;
ನಿನ್ನ ಬಲದಿಂದಾನು ಈಶನಾಗಿದ್ದೆ,
ಆಡಿದೆವು ಪಾಡಿದೆವು ಅಗಲದೇ ಸೇರಿ,
ನೋಡಿದೆವು ನೋಟಗಳನೀವರೂ ಸೇರಿ.
ಆಗಿದ್ದೆ ನೀನೆನ್ನ ಪರಮಚೈತನ್ಯ!
ಆಗಿದ್ದು ದಿವ್ಯರೂ ಭಾವನ್ಯೋನ್ಯ!
ಆದರೂ ಎನಗೆ ನೀನಪರಿಚಿತನಿನ್ನೂ,
ಅಪರಿಚಿತನಿನ್ನೂ!

೪

ಗುರುತಿಲ್ಲವಿನ್ನೂ,

ಮುದಿತನದ ಕಡೆಯ ಸೋಪಾನದೊಳು ನಾನು
ಹೆದಹದರಿ ತಡವಿ ನೋಡುತಲಿರಲು ನೀನು

ಮುದದ ಕಳಶವ ಹಿಡಿದು ಕರುಣದಿಂ ಬಂದೆ,
 ಪದುಳದಿಂ ಸಂತೈಸುತೆನ್ನೆದುರು ನಿಂದೆ,
 ಬಾಲ್ಯದಾ ಗೆಳೆಯ ನೀ, ಎನ್ನ ಕೌಮಾರ
 ಶೀಲದಾನಂದ, ಯೌವನದ ಜೊತೆಗಾರ,
 ಪಾಳಾದ ಮುದಿತನದ ಪರಮೋಕಾರಿ,
 ಬಾಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನದೇ, ಮೃತ್ಯು ಸಂಹಾರಿ!
 ಅಂದಿನಿಂದೀ ವರೆಗೆ ನೀನೆನ್ನ ಬೆನ್ನ
 ಹಿಂದೆಯೆ ಬಂದೆ ಹಜ್ಜೆಯನುಸರಿಸೆನ್ನ:
 ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದೆ ದಾರಿಯನಗಲೆ ನಾನು:
 ದಾರಿಯೊಳು ನಾ ಬೀಳೆ ಎತ್ತಿದೈ ನೀನು?
 ದಾರಿಗರಿಗಳು ಬರಲು ಸಮರಿದೈ ನೀನು;
 ದಾರಿಯೊಳಗೆನ್ನ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದೆ ನೀನು;
 ಪಯಣದಾಯಾಸವನು ಹಿಂಗಿಸಲು ನೀನು
 ಪಯಣಿಗರ ಹಾಡುಗಳ ಕಲಿಸಿದೆಯೋ ಏನು?
 ನೀನೆಂದಿಗು ಎನ್ನ ಬಾಳಿನಾನಂದ!
 ನೀನಿರದ ಬಾಳು ಬಾಳಲ್ಲವದು ಬಂಧ!
 ಆಧರೂ ನಿನ್ನ ಗುರುತೆನಗಿಲ್ಲವಿನ್ನೂ,
 ಗುರುತಿಲ್ಲವಿನ್ನೂ!
 ೧-೯-೧೯೨೬.

'ದಾಸವಾಳ ಹೂ'ವಿನ 'ಅಲ್ಪ'ದಲ್ಲಿ 'ಭೂಮ'ವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ವೇದಾಂತದ ಪೂರ್ಣದೃಷಟಿ ಒಂದು ಮುಗ್ಧ ಶಿಶುವಿನಲ್ಲಿಯೂ
 ಮಹಾಚೈತನ್ಯ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ೨-೯-೧೯೨೬ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ 'ಮೂರ್ತಿಗೆ' ಎಂಬ ಕವನ ನಾ.ಕಸ್ತೂರಿಯ
 ಮಗುವನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದು.

ಮೂರ್ತಿಗೆ

ಬಾಲ್ಯ ರಾಜ್ಯದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ,
 ದೇವಮೂರ್ತಿಯೆ ,ಮೂರ್ತಿಯೆ,
 ಯಾವ ಪರಮಾನಂದ ನಿನ್ನದು?
 ಯಾವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ?
 ಜ್ಯೋತಿ ಯಾವುದು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದ
 ಬೆಳಗಿಯೊಲಿವುದು ಪೇಳೆಲೈ?
 ಯಾವ ದರ್ಶನವತುಳವೀ ಪರಿ
 ನಿನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದೆಳೆಯುತ
 ಮುಂದೆ ಸಾಗಿವುದು?

ಯಾವ ಮಾಯಾವರಣ ನಿನ್ನನು
ಧರೆಯಳಲಿನಿಂ ಪೊರೆವುದು?
ನಿನ್ನ ಕೂಗನು ಕೇಳೆ ಶೋಕವು
ಮಾಯವಾಗುವುದು.

ನಾಕ ನಿನ್ನೊಳಗವಿತುಕೊಂಡಿದೆ,
ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಿಯೆ, ಮೂರ್ತಿಯೆ,
ಮೃತ್ಯುವಳಿದುದು, ಪಾನಮಾಡಲು
ನಿನ್ನ ಲೀಲಾಮಧುವನು,
ಬಾಲ ವಿಷಕಂಠ !

ಜಗದ ಗಲಿಬಿಲಿ ನಿನ್ನ ತಾಗದು,
ಶಾಂತಿ ನೆಲೆಸಿದೆ ನಿನ್ನೊಳು;
ಜಗದ ಮತ್ಸರ ಜೂಜು ನಿನ್ನನು
ಎಂದು ಭಾದಿಸವು.
ಸಾಲವರಿಯದು, ದೂರು ಕಾಣದು,
ಚಾಡಿ ತಿಳಿಯದು ನಿನ್ನನು.
ಭಾವ ಜಗದಾನಂದ ವನದೊಳು
ಹಾಡುವಾತ್ಮ ವಿಹಂಗಮ
ಆಗಿರುವೆ ನೀನು;

ಎನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ನೆನಪು ಬರುವುದು
ನಿನ್ನಕೂಗನು ಕೇಳಲು;
ಮರೆತ ಹರುಷವದೊಂದು ಮನವನು
ತುಂಬಿ ನೋಯಿವುದು!
ಅಂದಿನಾ ವನ, ಅಂದಿನಾ ಹೊಳೆ,
ಅಂದಿನರುಣೋದಯಗಳು
ಒಂದರಾ ಮೇಲೊಂದು ಬರುವುವು,
ಅಂದನಿಂದಿಗೆ ತರುವುವು,
ಇಂದು ಅಂದಾಗೆ!

ಪುಣ್ಯ ಬಾಲ್ಯವು ದೇವನಂಶವು,
ಪರಮ ಪಾವನಮಾದುದು;
ಬಾಲ್ಯಲೋಕದ ಮಿಮೆ ತರುವುದು
ಜಡಕೆ ಚೇತನವ!

ಮೂರ್ತಿ, ನಿನ್ನಾನಂದ ಕಡಲಿನ
ಮೇರೆಯೆರಿಯುವುದೆಂತುಟು?
ಕೋಲ ಕುಕದುರೆಯ ಮಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವೆ

ಬೊಮ್ಮನಿಮ್ಮಡಿಯಂದದಿ

ತುಂಬಿ ಜೀವವನು!

ಕೂಗು ಕೂಗೈ! ಕೇಕೆ ಹಾಕೈ!

ಬಾಲಯೋಗಿಯೆ, ಮೂರ್ತಿಯೆ.

ಕೇಕೆಯೋಳಿಹಾನಂದ ವಾಹಿನಿ-

ಗಿಳಿಯಲೆನ್ನಾತ್ಮ.

ಬೊಮ್ಮನೊಲುಮೆಗೆ ಹರುಷವೀಯುವ

ಬೊಮ್ಮಗವಿತೆಯು ನೀನಹೆ;

ದೇವದೂತನು ನೀನು, ಬಾಲನೆ,

ನಿನ್ನೆ ಕೇಕೆಗಳೆಲ್ಲವು

ಜನನಿಯಾದೇಶ!

೩-೯-೧೯೨೬

ಮುಂದೆ 'ಕೀರ್ತಿಶನಿ ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಚ್ಯವಾಗಿಯೆ ಸುಪ್ರಕಟವಾದ, ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಬಲಿಯುವ ಕೀರ್ತಿಕಾಂಕ್ಷೆಗಿಂತಲೂ ಅಹಂಕಾರ ನಿರಸನ ಜನ್ಯವಾದ 'ಯಶೋಲಕ್ಷ್ಮಿ'ಯೆ ಮೇಲು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯ ಬೀಜರೂಪ ಈ ಕೆಳಗಣ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ರವಿಯ ಸಂತಸವೆನಗೆ ಬೇಡ,

ಅವಿತಿರುವ ತಾಋಣಿಯಾನಂದವಿರಲಿ! ||ಪ||

ರಾಜನುದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ

ವೈಭವದ ಸಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ

ಸಿಲುಕಿ ಬೆಳೆಯುವ ಹೂವದೆಲ್ಲಿ?

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದೊಳು ನವದಿ ಅರಳುವಲರಲ್ಲಿ?

ಧರೆಯ ಕಂಗಲಿಗಿನನು ತಾನು

ಪಿರಿದಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದೊಡೇನು?

ಪರದ ಕಂಗಳಿಗೆಸೆವ ತಾರೆ

ಪಿರಿದಾಗಿ ತೋರದೇ ಅದರ ಬಳಿಸಾರೆ?

ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯು ಕೀರ್ತಿಯೋಳಿಗಿಲ್ಲ;

ಖ್ಯಾತಿಯದು ಶಾಶ್ವತವೂ ಅಲ್ಲ;

ಜ್ಯೋತಿ ತಾನಾನಂದವಲ್ಲ;

ಅಜ್ಞಾತದಾನಂದಕಾವುದೇಣೆಯಿಲ್ಲ!

೫-೯-೧೯೨೬

ಸಶೇಷವಾಗಿರುವ 'ಬೈಗು ಗಗನ' ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಕವನ ಕವಿಯ ಆಗಿನ ಮನವನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿದ್ದ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನ ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಆತನ ಸಹಜ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ವೀಕ್ಷಣೆಯು ತಪ್ಪದೆ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಆಧರೆ ಕವನ 'ಸಶೇಷ'ವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಓಡಿದರೆ ಮುಖ್ಯ ಆಸಕ್ತಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆದಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದೇನೋ?

ಬೈಗು ಗಗನ

ಯಾರ ಮೋಹಿಸಲೆಂದು

ಬೈಗಿನಾಕಾಶದೊಳು

ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವೆ ನೀನು,

ಎಲೆ ಚಿತ್ರಗಾರ?

ಕವಿಮನದ ಭಾವಗಳ

ಚಾಳಿಸು ಯತ್ನಮೋ?

ಧರೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವನು

ಎಳಿಪೆಯೊ ನೀನು?

ಯಾವ ಕಡಲನು ಸೇರೆ

ಹರಿಯುತಿಹುದಾ ಹೊಳೆಯು?

ಏತಕಾಗಿರುವುದಾ

ಗಿರಿಶಿಖರದೊಳಿ?

ಯಾವ ಬಂದರಿಗಾಗಿ

ತೆಲುತಿಹುದಾ ನಾವೆ?

ಕಾಲದೇಶಾತೀತ-

ವಾಗಿಹುದು ಪಯಣ!

(ಸಶೇಷ)

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ (೧೭-೯-೧೯೧೬) 'ಗೋಮಟೇಶ್ವರ' 'ಹಾಡುವನು ಹಾಡುವನು' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ 'ಗಾನದರ್ಶನ' ಎಂಬ ಕವನಗಳು 'ಕೊಳಲು' 'ಷೋಡಶಿ' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. 'ಗೋಮಟೇಶ್ವರ' ಹೇಗೆ ಮೂಡಿತು ಎಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. 'ಗಾನದರ್ಶನ'ದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ವೇಣುವಾದನವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಗೋಪಿಯರ ರಾಸಲೀಲೆ ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತು: ಮೂಡುತ್ತದೆ; ಸುಂದರ ನಂದನ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೋಲಲು ಭಾರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ಅವನ ಸುತತಲೂ ಗೋಪಯರು ನೃತ್ಯಲಾಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತುಲವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ! ಈ ಪ್ರತಿಮೆ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಕಾಲದೇಶಾತ್ಮಕವಾದ ಅವನ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಬಂಧ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿ ಸುಖ ಮತ್ತು ದುಃಖ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ವೇದಾಂತ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವದು. ಮುಕ್ತಿಯಿಹುದೆಲ್ಲಿ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಬಂಧನದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ! ಆನಂದಮೆಲ್ಲಿ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ: ಶೋಕದಾಂತ್ಯರದಲ್ಲಿ!

ಮುಕ್ತಿಯಿಹುದೆಲ್ಲಿ?

ಬಂಧನದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ!

ಸುಮದ ಮುಕ್ತಿಯ ಪಡೆಯೆ

ಬೀಜ ತಾ.ಮೊಳೆತು, ಗಿಡ

ವಾಗಿ, ಮರವಾಗುವಾ

ಭಾರದಾ ಬಂಧನವ-

ನಪ್ಪಿದುದ ಕಂಡೆ!

ಮುಕ್ತಿಯಿಹುದೆಲ್ಲಿ?

ಬಂಧನದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ!

ಆನಂದಮೆಲ್ಲಿ?

ಶೋಕಾದಾಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ!

ಧರಣಿ ಉರ್ವರೆಯಾಗ -

ಉರಿದುರಿತುತಾಳಮಯಿಂ

ಯುಗಯುಗಗಳಾ ಶೋಕ-

ಮಂ ಸಹಿಸದೆ ಸಸ್ಯ-

ದಾನಂದಕಾಗಿ

ಆನಂದಮೆಲ್ಲಿ?

ಶೋಕದಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ!

೨೫-೯-೧೯೨೬.

ಪರಮಾತ್ಮನ ಸನಾತನ ಅಂಶವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಲೀಲಾಲೋಕಕ್ಕೆ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದರ ಉದ್ದೇಶ ಲೀಲೆಯೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿರಪೇಕ್ಷ! ನಿಂದೆ ಸ್ಥಿತಿ ಗಳ ಹಂಗಿಲ್ಲ; ಲಾಭ ನಷ್ಟಗಳಿಲ್ಲ; ಯಾವ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ; ಅವನೊಡನೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸಮಸ್ತವೂ ಲೀಲಾತ್ಮಕವಾಗುತ್ತದೆ. ೨೮-೯-೧೯೨೬ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಕವನ ಅ ನಿರಪೇಕ್ಷತೆಯ ಮತ್ತು ನಿರಂಕುಷತೆಯ ಭಾವವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ;

೧

ದೂರದಾ ಕಾನನದಿ ಜನಿಸಿ ಬೆಳೆದು

ಯಾರರಿಯದಂತಿಳಿವ ಸುಮವು ನಾನು!

ಬರುವ ಸುಖಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವೆ ನಾನು.

ಇರುವ ಸುಖಕಾಗಿಯೇ ಇರುತಿಹೆನು ನಾನು;

ಬೆಳೆವ ಸುಖಕಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯುತಿಹೆ ನಾನು;

ಅಳಿವ ಸುಖಕಾಗಿಯೇ ಅಳಿಯುವೆನು ನಾನು;

೨

ಏಕೆಂದು ಕೆಳದಿರು ಎನ್ನ ನೀನು.

ಏಕೆಂದರಾಟಕುದ್ದೇಶವೇನು?

ತುಂಬಿಗಳ ಬರುವ ನಾ ಹಾರೈಸನೆಂದೂ;

ತುಂಬಿಡುವೆ ನವ ಮಧುವನದು ಲೀಲೆ ಎಂದು.

ಪರಿಮಳವ, ಯಾರಿರಲಿ, ಯಾರಿಲ್ಲದಿರಲಿ,

ಎರಚುವೆನು, ನುತಿ ನಿಂದೆ ಎಂತಾದರಿರಲಿ!

೩

ಪಂಡಿತರ ಬಹುಮಾನವೆನಗೆ ಬೇಡ,

ಕಂಡವರ ಕೈಮುಗಿವುದೆನಗೆ ಬೇಡ.

ಬಿಡುಗಡೆಯ ಹೊಂದಿಹೆನು, ಎನಗಿಹುದೆ ಬಂಧ?

ಪಡೆಯಲೆನಗೇನಿಲ್ಲ; ಕೊಡುವುದಾನಂದ!

ಲಾಭ ಬಯಕೆಯ ಮಾಡೆ ನಾ ಗಂಧದಿಂದ;

ಎನಗಿನಿತುಮಿಲ್ಲವೈ ನಿಯಮ ನಿರ್ಬಂಧ!

೪

ಸೋತವರ ಸಂತೊಷವೆನ್ನ ಹರುಷ!

ಖ್ಯಾತಿ ಗಾನೆಂದು ಮಜ್ಜಾತ ಪುರುಷ;

ವೈಭವದಿ ಮೆರೆಯುತಿರಲರಸುಗಳ ಪೀಠ;

ರತ್ನ ಶೋಭೆಯ ನೀಡಲರವಾ ಕಿರೀಟ.

ಪಂಡಿತರು ಹೋರಾಡಲೈ ಹೆಮ್ಮೆಗಾಗಿ:

ನಲಿವೆನಾಂ ಕಾನನದೊಳಜ್ಞಾತನಾಗಿ!

೫

ದೂರದಾ ಕಾನನದಿ ಜನಿಸಿ ಬೆಳೆದು

ಯಾರರಿಯದಂತಳಿವ ಸುಮವು ನಾನು!

ಕರುಣಾರೋಷೋದಯದಿ ಬೀಸೆ ತಂಗಾಳಿ

ನವಸೊಬಗಿನಿಂ ಮೆರೆಯೆ ಮಧುವನಗಳೋಳಿ

ತಿರುತಿರುಗಿ ಝಂಕರಿಸೆ ಮುಕ್ತ ಭೃಂಗಾಳಿ

ಬ್ರಹ್ಮನಂ ತೊಗುವೆನು ಜೋಗುಳವ ಹೇಳಿ!

೬

ಎನ್ನೊಡನೆ ತೂಗುವುದು ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲ!
ಎನ್ನೊಡನೆ ನಲಿಯುವುದು ಬ್ರಹ್ಮವೆಲ್ಲ!
ಎನ್ನೊಡನೆ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು ತಾರೆಯಾಳಿ
ಸಂತಸದಿ ನಲಿಯುವರು ಸುಮತಾಳ ಹಾಕಿ!
ಸವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯ ತತ್ವ ಸಂಗೀತವಾಗಿ
ಹಿಗ್ಗುವುದು ಓಂಕಾರ ಪಲ್ಲವಿಯ ಹಾಡಿ!

೨೮-೯-೧೯೨೬

೫-೧೦-೧೯೨೬ ರಂದು ರಚಿತವಾದ ಕವನ 'ತಾಯಿಯೊಡನಡುವುದು ಇಂತುಂಟೆಂದು ಬೋಧಿಸುವುದುಎನಗೆ ಬೇಡ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು 'ಒಡನಾಟ' ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಮೆಘಪುರ' ಎಂಬ ಶಿಶುಗೀತೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ ನನ್ನ ತಾಯೊಡನೆ ಆಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಎಲ್ಲ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟು ಬಮಧನಗಳ ನಿರಾಕರಣೆಯಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕವಿಯ ಬಾಳು ನಾನಾ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ್ಶಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ವೇಗಮುಖ ಪ್ರವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದು ಐಂದ್ರಿಯ ಮಾನಸಿಕ ಅರಿಷಡ್ ವರ್ಗಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಮಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಸುರೀ ಶಕ್ತಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಮೇರೆರದಂತೆ ಜಗ್ಗಿಸಿ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರಂತರವಾಗಿ ತಾಯಿತೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು ೫-೧೦-೧೯೨೬ನೆಯ ತಾರಖಿನಲ್ಲಿಯೆ ರಚಿತವಾದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಗೀತೆ ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಹೀನ ಬಯಕೆಗಳ ಬಿಸುಡು, ಮನವೆ!
ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ ಪರಮ ಬಯಕೆಯನು ಬಯಸು, ಮನವೆ!
ಧೂ ಪರಿವೃತಮಾದ ಭೂಮಿಯಿಂ ಮೇಲೇರು
ನಿರ್ಮಲಾನೀಲ ಭರಿತ ನೀಲ ಗಗನವ ಸೇರು.
ಕೊಳೆತು ನಾರುವ ತಿವ್ವೆಯಂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಹಾರು.
ರಮಣೀಯತರ ಸುಮದ ನವಮಧುವ ಹೀರು.
ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ ಹೀನ ಬಯಕೆಗಳ ಬಿಸುಡು, ಮನವೆ!
ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ ಪರಮ ಬಯಕೆಯನು ಬಯಸು, ಮನವೆ!

ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಓಗೊಡುವಂತೆ ಕ್ಲೇಶರೂಪಿ ಭಗವತ್ ಕೃಪೆಯ ಗದೆಯಾಘಾತ ಬಂದೆರಗಿತು. ಕೊಳೆತು ನಾರುವ ತಿವ್ವೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಮಣೀಯತರ ಸುಮಧುರ ನವಮಧುವಿರುವ ಉದ್ಯಾನದಡೆಗೆ ಕಚ್ಚಿ ಹಾರಿತು ಈ ವಿಧಿಯ ಉಗುರುಗೊಕ್ಕು! ಆದರೆ ಆಗ ಅದರ ಅರವಿಲ್ಲದ ನಾನು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋದೆ, ಕಂಗಾಲಾದೆ! ದಿನಚರಿ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಅದರ ನಾಟಕೀಯ ವಿವರವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ೫-೧೦-೧೯೨೬ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಗೀತೆಯ ತರುವಾಯದ ಗೀತೆ 'ಘೋರ ಘನ ನಿಬಿಡ ತಿಮಿರವಿದು, ತಾಯೆ' ದಾರಿಗಾಣೆನು ಬಾ, ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸೆನ್ನನು!' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಬರೆದ ತಾರೀಖು ೨೧-೧೦-೧೯೨೬. ಆ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ಅಂತರ ನಾನು ಮೈಸೂರಿನ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಅವೊತ್ತು ಸಂಜೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ 'ವಿವೇಕಾನಂದ ರೋವರ್ ಸ್ಕಾಟ್' ದಳವನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸ್ಕಾಟ್ ಪಡೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದೀಕ್ಷೋತ್ಸವ ಸಮಾರಂಭ ಸಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಕಾಟ್ ದಳದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ ನಾ.ಕಸ್ತೂರಿ ಸ್ಕಾಟ್ ಸಮವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸ್ಕಾಟ್‌ಗಳೊಡನೆ ಶಿಷ್ಟ ಕವಾತು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸರ್ವೋನ್ನತ ಕೌಟ್ ಕಮೀಷನರ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಆಶಿರ್ವದಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ನಾನು ಬರೆದಿದ್ದ 'ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದ ಬಾಲಚಾರರ ಹಾಡು' ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಹಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಮೆಚ್ಚಿದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು " ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಏಕೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲ. ದಿನವೂ ತಪ್ಪದೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು?" ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಹತ್ತಿರವಿದ್ದು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸ್ಕಾಟ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, "ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಿಲ್ಲವಂತೆ ." ಎಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಅಂತಕಗೊಂಡವರಾಗಿ "ಹಾಗಾದರೆ ಅವರ ಸಂತಪೇಟೆ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾ ಹೋಗು" ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಕಳಿಸಿದರು. ಆತ ಹೋಗಿ ಬಂದು, ನಾನು ತುಂಬ ಜ್ವರಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದನು ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಕಸ್ತೂರಿಗೆ "ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರೋಣ, ಒಬ್ಬರೆ ಮಲಗಿದ್ದಾರಂತೆ. ವೈದ್ಯ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ?" ಎಂದರು. "ಆಗಲಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಇನ್ ವೆಸ್ಪಿಟರ್ ಸೆರಿಮನಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಸ್ಕಾಟ್‌ಗಳೊಡನೆಯೇ ಹೋಗೋಣ, ಸೇವೆಗೆ. ನಮ್ಮ ವಿವೇಕಾನಂದ ರೋವರ್ ಸ್ಕಾಟ್ ದಳದ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲನೆಯ 'ಗುಡ್ ಟರ್ನ್' ಅದೇ ಆಗಲಿ, ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಸೇವೆ!" ಎಂದರು, ಅವರ ರೂಢಿಯ ಸಂತಗೋಷಶೀಲದ ವಿನೋದಾತ್ಮಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ.

ನಾನು ಹಿಂದೆಯೆ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ನನ್ನ ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ರಮೇಣ ಕೆಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ವ್ಯಾಯಾಮ, ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ದೂರ ತಿರುಗಾಟ, ಯೋಗಾಂಗಾಸನಗಳು, ಟಾನಿಕ್ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ದೇಹಪಟುತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇನೋ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆದರೂ ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಮಲೇರಿಯಾ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಔಷಧಿ ಕುಡಿದು ಶಮನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಮನವಾಗುವುದೆಂದರೆ ಏನು? ಮಲೇರಿಯಾ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಸ್ಥಳ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದುವಷ್ಟೆ! ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಗಿ ಗುಲ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯತುಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಜ್ವರಗಡ್ಡೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಜೀವಾಣುಗಳಿಗೆ ಸುಸಮಯ ಒದಗಿದಾಗ ಮತ್ತೇ ರಕ್ತಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಜ್ವರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಾರಿ ಜ್ವರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ನಾನು ಔಷಧಿ ಕುಡಿದು ಎಂದಿನಂತೆ ಶಮನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಜ್ವರ ಬಂದಿದ್ದು ಬಿಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಮೈಸುಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಥರ್ಮಾಮೀಟರ್ ಇಟ್ಟು ನೋಡಿದರೆ ೧೦೪ ಡಿಗ್ರಿಯಿಂದ ೧೦೫ ಡಿಗ್ರಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ? ಹೋಟಲಿನವರು ಗಂಜಿ ನೀರು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನುಸುಸ್ತಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿ, ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಮೇಲೆ ಅದರೂ ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ಮೇಲೆ ನುಕೂಲವಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ನಾನು ಸುಡುಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಕ್ಕಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ (ಅದರ ಬಣ್ಣನೆ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ!) ಎಲ್ಲ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ನನಗೆ ಹೋಟೆಲಿನ ಆಹಾರದೋಷದಿಂದಲೂ ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದಲೂ ರಕ್ತ ಕೆಟ್ಟು ಕಜ್ಜಿ ಕುರು ನಿತ್ಯ ಸಂಗಾತಿಗಳಾಗಿದ್ದುವು. (ಈ ಕಜ್ಜಿ ಕುರುಗಳಿಂದ ನಾನು ಆಶ್ರಮ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಆಯುರ್ವೇದ ಔಷಧಿಗಳಿಂದ ಪಾರಾದೆ ಎಂಬುವುದನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ). ಆಗ ನನ್ನ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಇದ್ದೆ. ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ಮಾನಪ್ಪ ಓದುಬಿಟ್ಟು ಮನೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಇತರೆ ಸಹನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಮಿತ್ರರು ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೂ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಜ್ವರ ಇಂದು ಬಿಡುತ್ತೆ ನಾಳೆ ಬಿಡುತ್ತೆ ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಹಾಸಗೆಯ ಬಳಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವಿಗಳ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಉಪನಿಷತ್ತು ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕುತ್ತುರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು , ಓದುತ್ತಾ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವರ್ತನೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿಯದಾಗಿತ್ತು ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಮನೆಗೆ ನನಗೆ ಹೀಗಾಗಿದೆ ಎಂದು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತರರಿಂದ ಹೇಗೋ ತಿಳಿದೆ ಅವರು ನೆರವು ಒದಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೋಗಲಿ, ಮನೆಗಂತೂ ಬರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಹತ್ತಿರವೇ ಇದ್ದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಾದರೂ ತಿಳಿಸಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲ. 'ನಾನು ಮಹಾ ಯಾರು? ಸ್ವಾಮಿಜಿಯಂತಹವರು ಬಂದು ಹೊಣೆವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ? ಅಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೇಕೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವುದು?' ಎಂದೋ ಏನೋ

ಆಶ್ರಮಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿರುವ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, 'ತಾಯಿ' ಇದ್ದಾಳೆ. ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೆಲ್ಲ ಅವಳ ಕೈಲಿ. ಎಂಬ ಭರವಸೆಯಿಂದ ಜಗಜ್ಜನನಿಯ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಬೈಗು ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿದ್ಯುದೀಪಗಳೂ ಹೊತ್ತಿದ್ದುವು. ಸಂತೆಪೇರೆಯ ಗಲಿಬಿಲಿ ಗಲಾಟೆಗೆ ಇನ್ನೂ ವಿರಾಮ ಕಾಲ ಸಮೀಪಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾನುಮಲಗಿದ್ದ ಆನಂದಮಂದಿರದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಆ ಸದ್ದು ಗದ್ದಲಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನೂ ಪ್ರವೇಶ ದೊರೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ರೂಮಿನ ವಿದ್ಯುದೀಪವೂ ಹೊತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತ್ತು; ಅಗಣಿ ಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ; ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹಲವರು ಸೋಪಾನಗಳನ್ನೇರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಬರುವ ಸದ್ದು! ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೂ ಬಂದರು! ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಲೇಬಾಗಿಲೂ ತೆರೆಯಿತು! ಸ್ವಾಮೀಜಿ, ಕಸ್ತೂರಿ, ತಾತಾಗಾರು ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ (ಸಮವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿದ ಸ್ಕೌಟ್ಸ್‌ಗಳು) ಕೋಣೆ ಸಣ್ಣದಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಬಾಗಿಲಾಚೆಯೇ ನಿಂತರು. ನಾನು ಗೌರವ ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಎಳಲಾಗದಷ್ಟು ಜ್ವರಪೀಡಿತನಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆ. ಅವರು "ಏನು, ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತೇ?" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಬಂದು ನನ್ನ ತಲೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತರು. ಕಸ್ತೂರಿಯೂ ಬಿಚ್ಚಿದ್ದ ಚಾಪೆಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ತುದಿಗಾಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು ತಾತಾಗಾರು ದೊಣ್ಣೆಯೂರಿ ನಿಂತಿದ್ದರು.

ಸ್ವಾಮೀಜಿ ನನ್ನ ತಲೆ ಮೈಮುಟ್ಟಿ ಜ್ವರ ಏರಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರು. ಅದರ ವಿಷಮತೆಯೂ ಅವರ ಅರಿಗೆ ಬಂತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಲು ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿದರು. "ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಸೇರಿಸಲುಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಸ್ಕೌಟ್ಸ್‌ಗಳು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ, ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಗಾಗಿ. ಹೊರಡೋಣ!" ಎಂದರು.

ನನಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಾವರ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸುವುದೆಂದರೆ ಆಗದು. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟು ತಟಸ್ಥನೆ ಶೀಘ್ರ ನೋಟಿಸು ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದರೆ, ದೇವರೆ ಗತಿ!

ಕಸ್ತೂರಿಯೂ ಧ್ವನಿಗೂಡಿಸಿದರು: "ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಫೀಟನ್ನೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ!... (ಫೀಟನ್ ಎಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ಚಕ್ರದ ದೊಡ್ಡ ಕುದುರೆ ಕೋಚ್). ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಾನು ರೂಮು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಜೋಪಾನವಾಗಿನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಚಂದ್ರ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ".

ಅವರೆಲ್ಲ ಏನೆನೂ ಹೇಳಿದರು ನಾನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಯ ವಾದಿಸಿದರೂ ಪುಸಲಾಯಿಸಿದರೂ!

ಸ್ವಾಮೀಜಿ ನನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯ ಕವಿಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಅಹವಾಲು ಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು: "ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ನಿಮಗೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸೊಗಸಾದ ರೂಮನ್ನು ಕೊಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಕಿಟಕಿಯ ಮುಖಾಂತರ ನೀವು ಮಲಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಇಡಿ ಮೈಸೂರು, ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ, ದೀಪದ ಸಾಲುಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ!... ಡಾಕ್ಟರುಗಳೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಪರಿಚಿತರು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನೀವೇನು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಇರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಜ್ವರ ಬಿಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿಡಬಹುದು" ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ತಾತಾಅರು ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಏನೇನೋ ವಿವೇಕದ ಮಾತು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಹಟಮಾರಿತನದ ಅವಿವೇಕ ಬಿಲ್ ಕುಲ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಪಾಪ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಉಪಕಾರ ಬುದ್ಧಿ ಒದಗಿದ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಒದೆತದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬಾ ನೊಂದುಕೊಂಡಿತು. ಕೊನೆಗೂ ಕಸ್ತೂರಿ ತುಂಬಾ ವಿಷಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ "ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ, ಸ್ವಾಮೀಜಿ, ನಮ್ಮ ಸ್ಕೌಟ್ಸ್‌ಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾಗಿ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡೋಣ" ಎಂದರು.

ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ನಿಶಬ್ದತೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ನನ್ನ ಭವಿಷ್ಯಜೀವನಮಾನದ ಹಣೆಯ ಬರಹದ ನಿರ್ಣಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಸುರೀ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ದೈವಶಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ತೂಗುಯ್ಯಾಲೆಯ ಕಾದಾಟ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತೊರುತ್ತದೆ! ದೇವರ ಪಾದ ಸೇರಿದ್ದ ನನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರು ಆತನಲ್ಲಿ ಮೋರೆಯಿಟ್ಟಿರಬಹುದು ! ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಸರ್ವ ಭಾಷಾಮಯಿ ಮಹಾಸರಸ್ವತಿಗೆ ತನ್ನ ಕಂದನ ಪರವಾಗಿ ನಮನಗೈದಳೋ ಏನೋ? 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ' 'ಮಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಗಳು' 'ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ' 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ' 'ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಕೃತಿರೂಪಿ ಅಲೋಕಚೇತನಗಳು ತಮ್ಮ ಆಗಮಿ ಅವತರಣ ಪಾತ್ರದ ಶಾರೀರಿಕ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ತಪೋಲೋಕಯಾತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದುವೋ ಏನೋ? ವಿಶಾಲ ಜಗಜ್ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯಃಕಶ್ಚಿತ ನಗರದ ಒಂದು ಯಃಕಶ್ಚಿತ ಬೀದಿಯ ಒಂದು ಯಃಕಶ್ಚಿತ ಹೋಟೆಲಿನ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕಿರುಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಯಃಕಶ್ಚಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸಂಜೆ ಜರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಘಟನೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಯಃಕಶ್ಚಿತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಗುರುವಿನೆಡೆಗೆ ಕರೆದು ಗುರುವಿಗೆ ಆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ -ಆತನ ಯೋಗದೃಷ್ಟಿ-ಅದಾಗಿತ್ತು ಒಂದು ಮಹದ್ ಘಟನೆ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಂತೆ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಕಸ್ತೂರಿಯವರ ಸೂಚನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವವರಂತೆ ಹೇಳಿದರು: " ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಲು? ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೌಕರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಸಲವು ಜ್ವರತಪ್ಪ ರೋಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು ದೂರ ನಡೆದು ಮತ್ತೇ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಔಷಧಿ ಪಥ್ಯೋಪಚಾರಕ್ಕೂ ಈ ಗಲೀಜು ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕಿಗೂ ಅಭಾವ. ಆಗಲೇ ನಿತ್ರಾಣನಾಗಿರುವ ರೋಗಿಯ ಹೃದಯ ನಾಡಿ ರಕ್ತಪರೀಕ್ಷೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಜೊತೆಗೆ ಅವರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ತಿಗಣೆ ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ವಿಪರೀತವಂತೆ. ಕಾಯಿಲೆ ಉಲ್ಬಣಿಸುತ್ತದೆಯೆ ಹೊರತು..." ಎಂದವರು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನೇರವಾಗಿ ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಸಕುರಣ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲಂಬಂತೆ "ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಕೋಚಿಗಾಡಿ ಆಗಲೇ ಬಂದು ನಿಂತಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಾನು ರೂಮು ಎಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರು. ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊರಡಿ!"

ಕಾವ್ಯ-ಗೀವ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯ-ಗಿವುಂದರ್ಯಗಳ ವಾದಕ್ಕೆ ಮಣಿಯದೆ ಹಟಮಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯಲೌಕಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಓಗೊಟ್ಟಿತು. ನನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅದ ಸಂತೋಷ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ಚಕ್ರದ ದೊಡ್ಡ ಕೋಚು ಗಾಡಿಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಕಸ್ತೂರಿ ತಾತಗಾರು ಇವರೊಡನೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ತೆರಳಿ ದಾಖಲಾದೆ ನಾನು!

ಆಗಲೆ ಕತ್ತಲಾಗಿ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳಿಂದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಬೆಳಕೋ ಬೆಳಕಾಗಿತ್ತು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಡಾಕ್ಟರುಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಆವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲಣ ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯ ಮಂಚ ದೊರಕಿತು!

ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ ಅವರೆಲ್ಲ ಬೀಳ್ಕೊಂಡ ಮೇಲೆ, ಆ ದೊಡ್ಡ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ರೋಗಿಗಳು ಮಂಚ ಶಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ನನ್ನನ್ನು ಏನೂ ಒಂದು ಅನಾಥಭಾವದ ಒಂಟಿತನದ ಖಿನ್ನತೆ ಆಕ್ರಮಿಸಿತು. ಜಗನ್ಮಾತೆಯನ್ನೂ ಶ್ರೀಗುರುವನ್ನೂ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಮರುದಿನ ಸಂಜೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ನಾನು ಮಲಗಿದ್ದ ಮಂಚ ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ! ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಬೆಚ್ಚಿದರು! ಅಮಂಗಳಾಶಂಕೆಯಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಕಾತರಿಸಿತು; ದುರಂತ ಕಲ್ಪನೆ ಶವದ ಮನೆಯವರೆಗೂ ಹೋಗಿ, ಹೃದಯ ತತ್ತರಿಸಿತು! ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಸಗೆಯ ರೋಗಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿಯಿತು, ನನಗೆ ಕಷ್ಟ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ಶಾಖೆಗೆ (ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಟ್ಟಡದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಷೆಡ್ಡುಗಳಿಗೆ.) ಸಾಗಿಸಿದರು ಎಂದು. ಅಂತೂ 'ಸ್ವರ್ಗಚ್ಯುತಿ'ಯಾಗಿತ್ತೆ ಹೊರತು ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ!

ಅಂದು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಕ್ಷೋಭೆ, ಭೀತಿ, ದುಃಖ, ದೈನ್ಯಭಾವಗಳನ್ನು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದ ಈ ಆತ್ಮನಾದದಂತಿರುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ:

ಘೋರ ಘನ ನಿಬಿಡ ತಿಮಿರವಿದು, ತಾಯೆ, ದಾರಿಗಾಣೆನು ಬಾ, ಕೈಹಿಡಿದು ನಡಸೆನ್ನನು!

ಮೇಲೆ ನೋಡೆ ಶಶಿ ತಾರೆಗಳಿಲ್ಲ
ಕಾರ ಮುಗಿಲೋ ಮುತ್ತಿದೆ ಎಲ್ಲ.
ಚಂಡ ಅನಿಲ ಗರ್ಜಿಸಿ ಭೋರೆಂದು
ಧರೆಯ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಬೀಸುವನಿಂದು.
ಗುಡುಗು ಆಂಬರದಿ ಆರ್ಭಟಿಸುತ್ತಿದೆ
ಮಿಂಚು ಧಳಧಳಿಸಿ ಓಡುತ್ತಲಿಹುದು.
ಘೋರ ಘನನಿಬಿಡ ತಿಮಿರವಿದು, ತಾಯೆ,
ದಾರಿಗಾಣೆನು ಬಾ, ಕೈಹಿಡಿದು ನಡಸೆನ್ನನು!

ಕೂಗಿದರೆ ನಾನು, ಮರುದನಿಯಿಲ್ಲ;
ಆಪ್ತವಚನದಾ ಭರವಸೆಯಿಲ್ಲ!
ತಿರುಗಾಡುವವರ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ;
ಬಹು ಕಾಳರಾತ್ರಿಯಿದು, ಹೇ ಜನನಿ!
ದೂರದೊಳು ನಿನ್ನ ನೂಪರ ನಾದ
ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಲಿದೆ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ!
ಕಂಡರು ಕಾಣದ ತೆರೆದೊಳು ನೀನು
ಮಿಂಚಿನ ಬೆಳಕಲಿ ಅಡಗುವೆ ತೋರಿ!
ಅಂಧನಂತೆ ನಾ ಬೇಡುವೆ ನಿನ್ನ;
ಕೈಹಿಡಿದೆನ್ನನು ನಡೆಸೌ, ತಾಯೆ!
ಘೋರ ಘನನಿಬಿಡ ತಿಮಿರವಿದು, ತಾಯೆ,
ದಾರಿಗಾಣೆನು ಬಾ, ಕೈಹಿಡಿದು ನಡಸೆನ್ನನು!

೨೧-೧೦-೧೯೨೬

ಎತ್ತಿಕೋ ಬಂದೆನ್ನ, ಎಲೆ ದೇವಮಾತೆ,
ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಬಲು ಬಳಲಿದೆನಮ್ಮಾ!
ಸುತ್ತ ನೋಡೆ ನಿರ್ಜನ ಮರುಭೂಮಿ
ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವರನೊಬ್ಬರ ಕಾಣೆ!
ಜೊತೆಗಾರರೆಲ್ಲ ನಡೆದರು ಮುಂದೆ
ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಉಳಿದೆನು ಹಿಂದೆ.
ಎತ್ತಿಕೋ ಬಂದೆನ್ನ, ಎಲೆ ದೇವಮಾತೆ,
ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಬಲು ಬಳಲಿದೆನಮ್ಮಾ!

ತಾಳಲಾರೆ ನಾನಿದು ಘೋರ ಮೌನ,
ಬಾಲನ ಕರುಣಿಸಿ ಕಾಯೌ, ತಾಯಿ.
ನಿನ್ನೆರಡು ಕರಕಮಲಗಳಿಗೆ ಮನವು
ಹಂಬಲಿಸುತಿಹುದು ಕಂಬನಿ ತುಂಬಿ.
ಎತ್ತಿಕೋ ಬಂದೆನ್ನ ಎಲೆ ದೇವಮಾತೆ,
ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಬಲು ಬಳಲಿದೆನಮ್ಮಾ!

೨೧-೧೦-೧೯೨೬

ಜ್ವರ ಕ್ಲೇಶರೂಪಿಯಾಗಿಯೆ ಬಂದು ಭಗವತ್ ಕೃಪಾಹಸ್ತ ನನ್ನನ್ನು ಆಸ್ವತ್ರೇಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನಾಗಲಿ, ಆ ಕೃಪೆ ಹರಿದು ಬರುವ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಾಗಿಯೂ ಅದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಖಪಾತ್ರವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೆ ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನಾಗಲಿ ಗ್ರಹಿಸುವಷ್ಟು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಕಂಗೆಟ್ಟಂತಿದ್ದ ಆಗಿನ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ.

ನನ್ನನ್ನು ಷೆಡ್ಡುಗಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದು ದುಃಖಿತರಾದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅರಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದರು, ಸಂತೈಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್, ಶ್ರೀಮಹಾಮಾತೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಇವರ ಪುಟ್ಟ ಭಾವಾಚಿತ್ರಗಳಿದ್ದು, ಮಡಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ 'ಚಿತ್ರಮಾಲಿಕೆ'ಯನ್ನೂ (ಆಲ್ಬಂ) ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ಪ್ರಚ್ಛನ್ನವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ನನ್ನ ಚೇತನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿದ್ಯುತ್ ಕೇಂದ್ರವನ್ನೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು! ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಸಂಜೆ ಕಸ್ತೂರಿ, ತಾತಾಗಾರು ಒಡನಾಗಲಿ, ಚಂದ್ರ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಕೌಟುಗಳೊಡನಾಗಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಬಂದು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಡಾಕ್ಟರು ನನುಗಳಿಗೂ ನನ್ನ ವಿಶೇಷ ಪ್ರತಿಭೆಯ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ, ವಿಶೇಷ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಗಮನಕೊಟ್ಟು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಮೊದಲನೆಯ ದಿನವೆ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮತ್ತು ಕಸ್ತೂರಿ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ತೋರಿಸಿ ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಒಬ್ಬ ಯುವಕ ಡಾಕ್ಟರು ಒಬ್ಬಳು ತರುಣಿ ನರ್ಸಿಗೆ ನನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಲಹೆ ಕೊಡುತ್ತಾ, ಮುಗುಳುನಕ್ಕು ಇಂಗಿತವಾಗಿ (You have got a beautiful patient to nurse!) (ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಲು ನಿಮಗೊಬ್ಬ ಸುಂದರ ರೋಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾನೆ!) ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು; ಆದರೆ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆ ಉತ್ತಿಯ ರಸಿಕ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಆಗಿನ ಅತಿರೇಕದ ನೀತಿಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಅದು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿಯೂ ಇತ್ತು!

ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಆ ದಿನ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಆ 'ಆಲ್ಬಂ' ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಬಳಿ ಇದೆ, ಆದರೆ ತುಂಬ ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ! ಶ್ರೀಗುರುಕೃಪಾ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಅಂದು ಅವರು ಏನೂ ಯಶಸ್ವಿತ ಸಾಧಾರಣವೆಂಬಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಆ 'ಚಿತ್ರಮಾಲೆ' ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎಂತೆಂತಹ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ'ಯ ಓದುಗರು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸಂಜೆ ತಪ್ಪದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಜ್ವರ ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಆಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು ಎಂದು ವೈದ್ಯರು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಅವರು ಬರುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತಳೆ ಸೇಬು ಮುಂತಾದ ರೋಗಿ ತಿನ್ನಬಹುದಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅದನ್ನು ಸುಲಿದೂ ಕೊಟ್ಟು, ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಜಾಗವಾಗಲಿ ಪೀಠವಾಗಲಿ ಇರದಿದ್ದರೂ ನಿಂತೇ ಮಾತನಾಡಿಸಿ, ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ ನಗಿಸಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಾನೇ ಬರೆದು ಅವರ ಮುಂದೆ ಓದಿದ್ದ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕವನಗಳ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ. ಕೆಚ್ಚಿರಲಿ, ನೆಚ್ಚಿರಲಿ ಎಂದೆಲ್ಲ, ಮೂದಲಿಸಿ ನಗುವಂತೆ, ಹೇಳಿ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎಷ್ಟೇ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೇ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಿ ಉಪಚರಿಸಿದ್ದರೂ ನನಗಂತೂ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಿಟ್ಟು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗೇನು ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ರೋಗದ ಮತ್ತು ಸಂಕಟದ ವಾತಾವರಣವೇ ನನ್ನ ನಿಸರ್ಗ ಸೌಂದರ್ಯಸ್ವಾದನಾ ಲೋಲವಾದ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಕರಾಳವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತ್ತು. ಆ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಳಕಿನ ಕಿರಣವೆಂದರೆ ಅದೊಂದೆ: ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಆಗಮನ!

ವೈದ್ಯರ ಪರೀಕ್ಷಾನಂತರ ರೋಗ ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ನನಗೆ ಬಂದದ್ದು ಮಲೇರಿಯಾ! ಅದು ಬಹುಕಾಲದ್ದಾಗಿ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏರಿ ಇಗ ಕ್ರಾನಿಕ್ ಮಲೇರಿಯಾ ಆಗಿದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹದಿನೈದು ಕ್ವಿನೀನ್ ಇಂಜೆಕ್ಷನ್‌ಗಳನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು, ಜ್ವರ ನಿಂತು ಹೋದಮೇಲೆಯೂ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಮರುಕೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಜ್ವರವೇನೂ ನಾಲ್ಕು ಐದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಇಂಜೆಕ್ಷನ್‌ಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಎದ್ದು ನಡೆದಾಡುವಂತಾದೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು 'ಮನೆಗೆ' ಕಳಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಹಾರೈಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಡಾಕ್ಟರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯನ್ನು ದಮ್ಮಯ್ಯಗುಡ್ಡೆ ಹಾಕಿ ಕಾಡತೊಡಗಿದೆ, ನನ್ನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಎಂದು. ಅವರೂ ಅನೇಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ಣವಾದ ಹಿತವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಜೀವ ತಣೆದು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮೃತ್ತಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರು ಹೊರಟುಹೋಗಿ ರಾತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೆ! ತಾಯಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ಈ ತೊಂದರೆಯಿಂದ ಪಾರುಮಾಡೆಂದು! ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ನನ್ನ ತಲೆದಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದ 'ಚಿತ್ರಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು (ಆಲ್ಬಂ) ದೀಪಗಳೆಲ್ಲ ಆರಿ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದ ಮೇಲೆ, ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಎದೆಯೂ ಹಣೆಗೂ ಒತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಶ್ರೀಗುರುವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ ಅತ್ಯಂತ ಆರ್ತನಾಗಿ!

ಆ ನನ್ನ ಭಾವವನ್ನು ಆಗ ಬರೆದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕವನ ಪ್ರತಿಮಿಸುತ್ತದೆ:

ಹೃದಯ ಸರಸಿನ ಜಲವು
ಆರಿಹೋಗಿದೆ, ಜನನಿ;
ಕಮಲ ನೈದಿಲೆ ಎಲ್ಲ
ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿಹುವು.
ಅರಸಂಜೆಗಳು ಎಲ್ಲ
ಹಾರಿಹೋದುವು ದೂರ;
ಅಂಚಿನೊಳು ನಲಿನಲಿವ
ಹಸುರಿಲ್ಲ! ಕಳೆಯಿಲ್ಲ!
ಅಳಿದಿಹುದು ಸೊಬಗೆಲ್ಲ,
ಮನಣದಂತಿಹುದೆಲ್ಲ;
ಕರುಣ ಸರಿಯನು ಸುರಿಸು!
ಭಕ್ತುತಿ ಬುಗ್ಗೆಯ ಬರಿಸು!
ಜಲ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡಿ,
ಮುನ್ನಿನಂದದಿ ಗಾಡಿ
ಮೆರೆಯಲಾನಂದದಿಂದ,
ಶೋಭಿಸಲಿ ಚಂದದಿಂದ!

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದೈಹಿಕ ಕ್ಲೇಶಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಬೇಸತ್ತು ಹೃದಯ ಹೆದರಿದಂತಾಗಿ ಆರ್ತನಾದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿರುವ ಆಶಾವಾದ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಧೈರ್ಯಘೋಷ ಮಾಡಿ ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತಲೂ ಇತ್ತು. ೨೩-೧೦-೧೯೨೬ ರಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದ ಇನ್ನೊಂದು ಕವನ, 'ನಡೆಮುಂದೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ 'ಕೊಳಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದು - ಅದಕ್ಕೊಂದು ಉಜ್ವಲ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಅದು ಆತ್ಮದ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನೂ ನಿರ್ಭಯತ್ವವನ್ನೂ ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ:

“ಧೀರಾತ್ಮ, ವೀರಾತ್ಮ, ನುಗ್ಗು ನಡೆ ಮುಂದೆ!
ಅಚಲಾತ್ಮ, ಅಮೃತಾತ್ಮ, ನಡೆ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ!
ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ನಡೆ ಮುಂದೆ
ನಿರ್ಭಯದಿ ನಡೆ ಮುಂದೆ!
ಎದ್ದೇಳು! ಎದ್ದೇಳು! ಏಳು, ನಡೆ ಮುಂದೆ!
ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿಯ ನಡೆ, ನುಗ್ಗು, ಮುಂದೆ!”

ಎಂದು ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಇನ್ನೂ ಐದಾರು ದಿನಗಳು ಕಳೆದುವು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಾನು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ರೂಮಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಎಂದು. ನನ್ನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ದುರ್ಬಲವಾಗಿದೆ ಎಂದೂ, ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಔಷೋಧೋಪಚಾರವಾಗಲಿ ಪಠ್ಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಕ್ರಾನಿಕ್ ಮಲೇರಿಯಾ ಆದುದರಿಂದ ಬಹಳ ಕಾಲ ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದೂ, ನನ್ನ ಬದುಕು ನಾಡಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಅಮೂಲ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ವಿವೇಕದಿಂದಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ್ದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿ ಭಾವಕ್ಕೂ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾತಾಡಿದರು. ಅವರ ದೈವಿಕವೂ ಅಹೈತುಕಿಯೂ ಆದ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ನಾನು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೋತರೂ ಮತ್ತೆ ಅವರು ಬಂದಾಗ ಹಳೆಯ ರಾಗವನ್ನೇ ಎತ್ತುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ನನ್ನ ಹಂಬಲ ತೀವ್ರಾತಿತೀವ್ರ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಸಲಹೆ ಸೂಚಿಸಿದರು: “ನೀವು ಒಪ್ಪುವುದಾದರೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲು ನಾನು ಒಂದು ವಿವೇಕದ ಮಾರ್ಗ ಸೂಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುಣಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂತೆಪೇಟೆ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗುವಿರಂತೆ.” ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಮ ತಪ್ಪಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ನಾನು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಭಗವಂತನ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆ ಅದೆಂತಹ ಸಹಜ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ತೋರುವ ಮತ್ತು ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಶೇಷತೆಯೂ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತದೆ! ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಜಟಕಾ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ದರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ, ಬಾಕಿ ಉಳಿದ ಇಂಜಿಕ್ಷನ್ಗಳನ್ನು ದಿನವೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆತಂದು ಕೊಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾಗಿ ಡಾಕ್ಟರುಗಳಿಗೆ ಭರವಸೆಯಿತ್ತು: ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಮಹಾ ದಿವ್ಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು!

ಆಶ್ರಮದ ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಸಂವಾದಿ ಯಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ರೋಗಶಯ್ಯೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ನಾನಿದ್ದ ಸಂತೆಪೇಟೆಯ ಕೊಠಡಿ ಇದರ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಹಾಳು ಕೊಂಪೆ, ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು, ಶುಚಿ, ಪ್ರಶಾಂತಿ, ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ! ಆಶ್ರಮದ ಸೇವೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಕೌಟುಗಳೂ ನನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಒದಗಿದರು, ಔಷಧಿ ಪಠ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವುದೂ ಸೇರಿ. ನೆನದರೆ ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಒದ್ದೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸೇವೆಗೆ ಯಾರು ಒದಗದಿದ್ದಾಗ, ಸ್ವಯಂ

ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೆ ನನ್ನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಗೆದು ಒಣಗಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು! ಅವರು ರಾಜಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಗಂಧವೂ ಇಲ್ಲದ ನಿರಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಅವರು ರಾಜಯೋಗಿಯಾಗಿರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಇಂತೆಲ್ಲ ವರ್ತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

-55 (2)-

ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಸಂಗತಿ. ನಾನು ಉದ್ಗುಡವಾಗಿ ಕೂದಲು ಬಿಟ್ಟು ಬೈತಲೆ ಬಾಚುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದ ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿಯೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಉದ್ಗ ಕೂದಲು ರೋಗಿಯಾಗಿರುವವನಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುಚಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬೋಳಿಸುವುದು ಮೇಲು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ರೋಗ ಗುಣವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯವಂತನಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಉದ್ಗುಡ ಕ್ರಾಪು ಬಿಡಬಹುದು ಎಂದರು. ಸರಿ, ಕ್ಷೌರದವನು ಬಂದು ಬುಡಮುಟ್ಟಿ ಹತ್ತರಿ ಹೊಡೆದು ಬಿಟ್ಟ, ನನ್ನ ಮಂಡೆಗೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಮಂಡೆಗೂ ಏನೂ ಭೇದ ಕಾಣದಂತೆ! ಒಡನೆಯೆ ಹಬ್ಬಿತು ಸುದ್ದಿ 'ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಆಶ್ರಮ ಸೇರಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ' ಎಂದು. ಈ ಸುದ್ದಿ ಮನೆಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು. ಮೊದಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಶಂಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವಿರಕ್ತ ಭಂಗಿಯನ್ನೂ ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಕಂಡು, ನಾನೆಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆಯೋ ಎಂದು. ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೆ ನಾನು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿಯೆ ಬಿಟ್ಟ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಏನೂ ಸಂದೇಹ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ವಿಷಯಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು, ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತರಲು ತಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನೂ ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪನನ್ನೂ ಕಳಿಸಿದರು ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಬಂದವರು ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದು ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನೂ, ನಾನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ರೋಗ ಗುಣವಾಗುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವುದು ಎಂಬ ನಿಜಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಮನೆಗೆ ಬರೆದರು. ಆದರೆ ನಡೆದದ್ದೇನು? ಆಶ್ರಮದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಪಾರು ಮಾಡಲೆಂದು ಕಳಿಸಿದ್ದ ಆ ದೂತರಿಬ್ಬರೂ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಅಕ್ಕರೆಗೆ ಸೋತು ವಶವಾಗಿ ಹೋದರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪನಂತೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿಯೇ ಬಿಡುವುದೇ? ಸ್ವಾಮಿಜಿ ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು; "ನೀವು ಮತ್ತೆ ಏಕೆ ಆ ಸಂತೆಪೇಟೆಯ ಕೊಂಪೆ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹೋಟೆಲ್ ಉಟ ತಿಂಡಿ ತಿಂದು ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು? ಎಂತಿದ್ದರೂ ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ಮಾನಪ್ಪ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದವರು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರಿಗೆ ನೀವು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ಮಾನಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಆ ಹೋಟೆಲಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲ ತರಿಸಿಬಿಡಿ, ಹೋಟೆಲಿನವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಲೆಕ್ಕ ಸಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಆಶ್ರಮದ ಈ ರೂಮಿನಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದುಬಿಡಿ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲೇಜಿಗೂ ಹತ್ತಿರ ಎರಡು ಫರ್ಲಾಂಗು ಆಗಬಹುದೇನೋ!" ಕೃಪೆಯ ವ್ಯೂಹ ಸಫಲವಾಗದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೆ? ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ಮಾನಪ್ಪ ಹೋಟೆಲಿನ ರೂಮಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆ, ಬಟ್ಟೆಬರೆ, ಟ್ರಂಕು, ಪುಸ್ತಕ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಬೀರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದು, ನನ್ನದಾಗಿದ್ದ ಆಶ್ರಮದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಹೋಟೆಲ್ ರೂಮಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೇಶಭಕ್ತರ, ಕವಿಗಳ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಭೂತಿ ಪುರುಷರ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಅರುವತ್ತು ಚೌಕಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದ ಪಟಗಳನ್ನು ಕುಪ್ಪಳಿಗೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ನಾಗಂದಿಗೆಯ ಕೆಳಗಣ ಗೋಡೆಗೆ ತಗುಲಿ ಹಾಕುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಹೀಗೆ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ ಸೇರಿಸಲು ಕಾರಣವಾದರು!

ಆಶ್ರಮ ಆಗ ತುಂಬ ಬಡಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೆ ಗುಡಿಸುವ ಕೆಲಸದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದವರೆಗೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ದೇವರಮನೆಯ ಕೆಲಸ, ಪೂಜಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಒಬ್ಬರು ಕಿರಿಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ಕುಮಾಲಾನಂದರು. ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯ, ಶಂಕರ್ ಮಹಾರಾಜ್ (ಅವರೂ ನಾನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಮೊದಲೇ ಬಂದಿದ್ದರು.) ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕಸ್ತೂರಿಯವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಮತ್ತು ವಿವೇಕಾನಂದ ಸೌಖ್ಯ ದಳದವರೂ ಆಗಾಗ ಬಂದು ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯ ಎಂಬುವರು ಭಿಕ್ಷಾನ್ನದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. ಆತ ಭಿಕ್ಷೆ ಎತ್ತಿತಂದು 'ಭಿಕ್ಷು ಭೋಜ್ಯ'ಗಳಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಅನ್ನ ಸಾರು ಪಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೂ ತುಸು ಪಾಲುಗೊಂಡು ತಮ್ಮ 'ನೀರಸ, ದರಿದ್ರ, ಭೋಜನವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು! ಮತ್ತೆ ತಾವೆ ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟದ ಮತ್ತು ರಿಕ್ತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೂ ರೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಭಾರದ ಹೊಣೆಯನ್ನೇಕೆ ಹೊತ್ತರೋ ನಾನು ಬೇರೆ ಕಾಣೆ! ಅಲ್ಲಿ

ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದು ಎಂದರೆ ಒಂದೇ ವಸ್ತು: ಸ್ಥಳ! ಆ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದು ಇಬ್ಬರೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ರೋಗೀ ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ಶಿಸ್ತು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ನಿಷ್ಕರವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರ ಅಕ್ಕರೆಯ ಸಾಣೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಮೊದಮೊದಲು ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಎದ್ದು ಓಡಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದೇನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಬಿಟ್ಟೇತು ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನ್ನ ಊಟಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನಾನು ಕಾಡಿಸಿದರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಹಾಲು ಬ್ರೆಡ್ಡಿನ ಪದ್ಯವನ್ನೆ ಸ್ವಲ್ಪ, ಜೀರ್ಣಶಕ್ತಿ ಕುಂದುವವರೆಗೂ, ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಬಿಟ್ಟರು. ಮುಸಂಬಿ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹಳೆಯ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಆಹಾರಾಂಗವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರು ತಿನ್ನುವ ಹುಡುಗಾಟದ ವಸ್ತು ಹಣ್ಣು ಎಂಬುದು ಅವರ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣು ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾಡು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನಾವು ಕದ್ದೇ ತಿನ್ನಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹಾಗೆಯೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದೆವು. ನಮಗೆ ಶೀತ ಜ್ವರ ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ವಾಂತಿ ಭೇದಿ ಏನೆ ಆದರೂ ಬಾಳೆಹಣ್ಣನ್ನೂ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣನ್ನೂ ಇತರ ಯಾವುದೋ ಹಣ್ಣನ್ನೂ ತಿಂದೇ ಕಾಯಿಲೆ ತಂದುಕೊಂಡಿರಿ ಎಂದು, ಮಲೇರಿಯಾವನ್ನೂ, ಹಣ್ಣಿಗೇ ಆರೋಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಅನ್ನಾಂಗಗಳಿದ್ದು ಅವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬುದು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆಯೇ ನನಗೆ ತಿಳಿದದ್ದು!

ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಇಂಜೆಕ್ಷನ್‌ಗಳೆಲ್ಲಾ ಪೂರೈಸಿ ನಾನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಗುಣಮುಖಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಕಲ್ಕತ್ತಾಕ್ಕೆ ಬರೆದು ಮಲೇರಿಯಾ ಜ್ವರಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಕರಗಿಸುವ ಔಷಧಿ 'ಗುಲಂಚಾ'ವನ್ನು ಬಾಟ್ಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಾಟ್ಟಿ ತರಿಸಿ, ಅವನ್ನು ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟೆ ಕುಡಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದು ಕಹಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿದಿನ ಎರಡೂ ಹೊತ್ತು ಊಟದ ಅನಂತರ ಕುಡಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು, ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನನಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಹದುಪಕಾರವೆಂದರೆ, ಸೊಳ್ಳೆಪರದೆ ಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕಲಿಸಿದ್ದು! ನಾವು ಸೊಳ್ಳೆ ಪರದೆಯ ಹೆಸರನ್ನೂ ಕೇಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ, ಹಳೆಯಲ್ಲಿ. ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆಯೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಸೇರಿದಾಗಲೆ ಅದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೂ! ಅದೊಂದು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದ ಶ್ರೀಮಂತರ ಷೋಕಿಯ ಭೋಗವಸ್ತು ಎಂದು ಭಾವಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗಲಿ, ಎಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಲಿ, ಊರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವ ನೆಂಟರ ಮನೆಗೆ ಉಳಿಯಲು ಹೋದಾಗಲೆ ಆಗಲಿ, ಸೊಳ್ಳೆಪರದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಸೊಳ್ಳೆಪರದೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಮಲಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಯೆ ನಾನು ಮಲೇರಿಯಾದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದು, ಡಿ.ಡಿ.ಟಿ. ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ!

ಮತ್ತೂ ಒಂದೊಂದೆ: ನನಗೆ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕಜ್ಜಿಶನಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿದ್ದು! ತುರಿಗಜ್ಜಿ, ಹಸಿಬೊಕ್ಕೆ, ಕುರು, ಬಾವು ಹೀಗೆ ನಾನಾ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಕಜ್ಜಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೇನೂ ಔಷಧಿ ಮುಲಾಮು ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ್ದೆ. ರಕ್ತ ಕೆಟ್ಟುದರಿಂದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ರಕ್ತಶುದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾದ ಅನೇಕ ಟಾನಿಕ್ಯು ಕಷಾಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕುಡಿದೂ ಕುಡಿದೂ ಹಾಕಿದ್ದೆ. ಏನೇನೂ ಮಾಡಿದರೂ ಏರಿದ್ದು ತುಸು ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಹೊರತು ಎಂದೂ ಪೂರ್ತಿ ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಗಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡಿಸಿದ್ದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ಷೆಡ್ಡುಗಳ ಪಾತಾಳಕೂಪಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ತುಳಿದು ಕಳಿಸಿದ್ದ ಪಾದವೂ ಈ ಕಜ್ಜಿತ್ರಿವಿಕ್ರಮನದೇ ಆಗಿತ್ತು!

ಜ್ವರ ಬಿಟ್ಟು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಬಂದಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಒಂದು ಔಷಧಿ ತಯಾರಿಸಿದರು. ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವಷ್ಟನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನಂತೆಯೇ ಪೀಡೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಬಹುದು, ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಈ ಔಷಧಿಯನ್ನು ನಾನು ಅನೇಕರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಅವರು ಅದರಿಂದ ಪೂರ್ಣಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಧಕದ ಪುಡಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ತುರಿ, ಎಕ್ಕದ ಎಲೆಯ ಕೊಚ್ಚುಗೆ, ತುಲಸಿಯೆಲೆ, ಇನ್ನೊಂದೂ ಎರಡೂ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆ, ಇಷ್ಟನ್ನು ಒಂದು ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಿ, ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆ

ಹೊಯ್ದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುದಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ದಿನವೂ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಮುಂಚೆ ಮೈಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಕ್ಕಿ ಬಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಬಹುಶಃ ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿನ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ನನ್ನ ಕಜ್ಜಿಶನಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದು ಆಮೇಲೆ ಇದುವರೆಗೂ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿದಿಲ್ಲ!

ಹೀಗೆ ಔಷಧಿ ಪದ್ಯಗಳ ದೈಹಿಕವಾದ ಬಾಹ್ಯಶುಶ್ರೂಷೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವೂ ಮಾನಸಿಕವೂ ಆದ ಅಂತರ ಶುಶ್ರೂಷೆಯೂ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಚ್ಛನ್ನವಾಗಿ, ಗೋಪಾಲ್ ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದೂ ಒಂದು ಆತ್ಮೋತ್ತೇಜನವಾಗಿತ್ತು. ಆಶ್ರಮದ ವಾತಾವರಣವೆಲ್ಲ ಒಂದು ಪವಿತ್ರ ಅಭಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಶ್ರಮದ ವಾತಾವರಣವೆಲ್ಲ ಒಂದು ಪವಿತ್ರ ಅಭಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು ನನ್ನ ತಪ್ಪು ಚೇತನಕ್ಕೆ. ಅವರು ಎಂದೂ ನೇರವಾಗಿ ನೀತಿಬೋಧೆ ಮಾಡಿದುದಾಗಲಿ ಉಪದೇಶ ನೀಡಿದುದಾಗಲಿ ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಅವರದ್ದೆಲ್ಲ ಇಂಗಿತ ವಿಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಧ್ವನಿಮಾರ್ಗವಾಗಿತ್ತು.

ಜ್ವರ ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಕಾಯಿಲೆ ಗುಣಮುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರು ನಾನು ಯಾವ ಗುರುತರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಓದಬಾರದೆಂದು ವಿಧಿಸಿದರು, ಮೆದುಳಿಗೆ ಶ್ರಮವಾಗಬಾರದೆಂದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪತ್ರಿಕೆ ಓದಲು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು: ಅವನ ರಚನೆಯನ್ನಂತೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಹೃದಯ ಎರಡೂ ಅಪೂರ್ವವೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವೂ ಆದ ಚಿಂತನ ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು, ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆನಂದಗಳ ಬುಗ್ಗೆಯೆ ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿತ್ತು ನನ್ನ ಚಿದ್‌ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ. ಕವನ ರಚನಾ ಪ್ರತಿಭೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲೆಂದು ರಸಾನುಭವ ಮಂದಿರದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಬ್ಬುತ್ತಿತ್ತು; ಗುದ್ದುತ್ತಿತ್ತು; ತೆರೆಯದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೂಡಿಕೊಂಡೆ ಹೊರನುಗ್ಗುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ರಭಸಾವೇಶದಲ್ಲಿ! ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಕ್ತಿಗಳೂ ಪದಪುಂಜಗಳೂ ಕವನಗಳೂ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡಲೂ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೆ ಮರೆಯದಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಿದ್ರೆಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಮರೆಯುವೆನೋ ಎಂಬ ಭೀತಿ ಬೇರೆ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು, ಹೀಗಾಗಿ ನಿದ್ರೆಗೆಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ಕಸ್ತೂರಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ನನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು: 'ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಕವಿಗೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿಬಿಡಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದರೆ ವಾಸಿ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ಇರಬೇಕಾಗಿ ಬಂದು ನಿದ್ರೆಗೆಡಾಗುತ್ತದೆ. ಅನುಮತಿ ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ತಲೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.'

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು, -ಈಗಾಗಲೇ ಅಚ್ಚಾದ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರದೆ ಇರುವವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ - ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ರುಗ್ಗಶಯ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೇ ರಚಿಸಿದ್ದ ದೀರ್ಘಕವನವೆಂದರೆ 'ಹಾಳೂರು'. ಅದು ಗೊಲ್ಡ್ ಸ್ಮಿತ್ ಕವಿಯ Deserted Village ನ ಭಾಷಾಂತರವೂ ಅಲ್ಲ, ಸರಳಾನುವಾದವೂ ಅಲ್ಲ. ಆಗ ನನ್ನ ಬಳಿ ಆ ಪುಸ್ತಕವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಓದಿದ್ದರ ಪ್ರಭಾವವೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಪೇಟೆಗೆ ಬಂದು ನೆಲಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗರ ದಾರುಣವಾದ ಬದುಕು ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಅದನ್ನು ಬರೆದಂತೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದು ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಿತ್ರರಿಗೆಲ್ಲ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮತ್ತು ಕಸ್ತೂರಿಯವರೂ ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚಿ ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು!

ರೋಗಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವೂ ಒಂದು ಮಾನಸಿಕ ಭೇಷಜವಾಗಿ ರೋಗ ಬೇಗ ಗುಣವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆಶ್ರಮದ ಆವರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೂವಿನ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕುಯ್ದು ತಂದು ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಆಳವಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಸ್ವಾಮಿಜಿ. "ರೋಗ ಶಯನದೊಳಿದ್ದಾಗ ಪೂಜೊಂಪ ನೋಡಿ ಬರೆದು" ಎಂಬ ಷರಾ ಇರುವ ಈ ಕೆಳಗಣ ಸಣ್ಣ ಕವನ ಆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದು:

ಮುದ್ದು ಹೂಗಳೆ, ನಿಮ್ಮ ನೋಡೆನ್ನ ರೋಗ
ಜಾರಿಹೋದು ಬೇಗ; ಹರುಷವೊಂದಿಗ
ಬಂದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು; ನಿಮ್ಮ ಚೆಂದ
ರುಜೆಗೆಲ್ಲ ಬಂಧ, ಮೇಣಾತ್ಮದಾನಂದ!

ವೈದ್ಯರೌಷಧಿ ಕೊಡುವರಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ
ನಿಮ್ಮಗಳ ಮುಂದವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹೆಮ್ಮೆ!
ಕವಿಯ ರುಜೆಗಾವಗಂ ಪಂಡಿತರು ನೀವು!
ಸೌಂದರ್ಯವೌಷಧವು! ವರ ವೈದ್ಯ - ಹೂವು!

೨೯-೧೦-೧೯೨೬

ಜೀವ, ಜಗತ್ತು, ಈಶ್ವರ, ಜನ್ಮಾಂತರ, ಕರ್ಮ, ಕೃಪೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಸಾಧನೆ, ತಪಸ್ಸೆ, ಗುರು, ಅವತಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ನಾನಾ ವಿಚಾರಗಳ
ಮಂಥನ ನಿರಂತರ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಮನದಲ್ಲಿ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೊಡನೆ ನಿತ್ಯವೂ ವಿನಿಮಯ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.
ಬಹು ಪೂರ್ವಕಾಲದಿಂದಲೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ 'ನನ್ನ' ಜಗನ್ಮಾತೆಯ ಸಾನಿಧ್ಯದ ಅನುಸಂಧಾನ ಸತತವಾಗಿತ್ತು. ಅದು
ಎಲ್ಲಿ ವಿಸ್ಮೃತವಾಗಿಬಿಡುವುದೋ ಸುಖದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಜೀವ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾದಂತೆ ದುಃಖ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಂತೋ
ಅಂತಹ ಸುಖದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಯದಂತೆ ಕೃಪೆಮಾಡು ಎಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತದೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಗೀತೆ:

ದುಃಖವೈತರೆ ನಿನ್ನ ನೆನೆಯುವೆವು ಬಿಡದೆ,
ಮರೆಯುವೆವು ಸುಖದೊಳಿರಲು;
ಸಂತಸದೊಳಿರುವಾಗ ನಿನ್ನ ನೆನೆವಂತೆ
ಮನವ ದಯಪಾಲಿಸೆನಗೆ!
ನಿತ್ಯತ್ತವು ನೀನು ಚಿತ್ತದೊಳು, ತಾಯೆ,
ನಿತ್ಯವೂ ನಿನ್ನ ನೆನೆವೆ!
ಸುಖವಿರಲಿ ದುಃಖವೇ ಇರಲಿ ಮತಿಯಿಯು
ನಿನ್ನ ನಾ ಮರೆಯದಂತೆ!

೨೫-೧೦-೧೯೨೬

ಅದೇ ತೇದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಇನ್ನೊಂದು ಕವನ, ತಾಯಿಯ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ರಹಸ್ಯಮಯ ಸಾನಿಧ್ಯ ಸರ್ವದಾ ನನ್ನ ಬಳಿ
ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲಿ ಆಡುತ್ತಿರಲಿ ಓಡುತ್ತಿರಲಿ
ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ:

ಒಂದು ರಹಸ್ಯವು ಪೀಡಿಪುದೆನ್ನ
ಒಂದಾನಂದವು ಬಾಧಿಪುದೆನ್ನ!
ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲಿ
ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ, ಸದಾ;
ಆಡುತ್ತಿರಲಿ ಓಡುತ್ತಿರಲಿ
ಕವಿತೆಯ ರಚಿಸುತ ನಾನಿರಲಿ;
ಎಲ್ಲೇ ಇರಲಿ, ಎಂತೇ ಇರಲಿ,
ಏನನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ, ಸದಾ
ಒಂದು ರಹಸ್ಯವು ಪೀಡಿಪುದೆನ್ನ!
ಒಂದಾನಂದವು ಬಾಧಿಪುದೆನ್ನ!
ಬಳಿಯೊಳಗಾರೋ ಇರುವರು ಎಂಬ

ಒಂದು ರಹಸ್ಯವು ಪಿಡೆಪುದೆನ್ನ!
ಯಾರಾನಂದವು ಬಾಧಿಪುದೆನ್ನ!

೨೬-೧೦-೧೯೨೬

ಅದೇ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕವನ 'ಹೂದೋಟ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯದು. ಬಹುಶಃ ರೋಗವಿಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಿರುವ ಕವಿಹೃದಯ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಬೆಳಗಿನ ಎಳಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮದ ಹೂದೋಟವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗಿ ಹಾಡಿದುದು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಹೂದೋಟ

ಉದಯ ದಿನೇಶನ ಕೋಮಲ ಕಾಂತಿಯು

ಚುಂಬಿಸುತ್ತಿದೆ ಹೂದೋಟವನು;

ವಿಧವಿಧ ಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳು ಕವಿಯನು

ಕರೆವವು ತಲೆದೂಗಿ!

ಕೆಂಪಿನ ಹೂಗಳು ಹಳದಿಯ ಹೂಗಳು,

ಕುಂಕುಮರಾಗದ ಹೂವುಗಳು,

ಕವಿತೆಗಳಂದದಿ ಹೃದಯವ ಸೆಳೆವುವು

ಮೋಹಿಸಿ ಕವಿಮನವ!

ನಾನಾ ವರ್ಣದ ರಮ್ಯ ಪತಂಗಗಳ-

ಳೆಲ್ಲಿಯು ಹಾರುತ ನಲಿಯುವುವು;

ಪೂವಿಂ ಪೂವಿಗೆ ಹಾರುತ ನಲಿವುವು

ಹೀರುತ ನವವಧುವ!

ಆಹಹಾ! ದಿವ್ಯಾನಂದದ ಬಾಳದು!

ಮುಕ್ತಾತ್ಮಕ ಬಾಳಂತಿಹುದು!

ಸುಮವು ಪತಂಗವನೊಲಿದಂತಿರುವುದು

ಮೌನದ ಮಾತಾಡಿ!

ಕವಿಗಿದು ಭಾವಾವೇಶವ ತರುವುದು

ಪರಮಾನಂದದೊಳೊಂದಾಗೆ!

ಸೊಬಗಿದು ದ್ವೈತದ ಆಚೆಗೆ ಒಯ್ಯುದು

ಬ್ರಹ್ಮದೊಳೆಲ್ಲವು ಲಯವಾಗೆ!

೨೬-೧೦-೧೯೨೬

ಈ ಲೋಕ, ಇದರ ಬದುಕು, ಈ ಸಂಸಾರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಳಿಯುವ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ, ಇದು ತಾಯಿಯ ಲೀಲಾಮಯಿಯ ಅಂಕಪೀಠ, ನಾವೆಲ್ಲ ಆ ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಆಡಲು ಬಂದವರು ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯನಿಡುತ್ತದೆ, ಅದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ: ಮಾಡೋ ಜನ್ಮ ಎನ್ನುವ ದಾಸಯ್ಯನನ್ನು ಸಂಭೋದಿಸುತ್ತದೆ:

ಸುಖವಿಲ್ಲವೇನಬೇಡ

ದುಃಖವೆನಬೇಡ;

ತಾಯಿ ತೊಡೆಯಿದು, ದಾಸ
ಹರುಷದಾವಾಸ.

ಪಾಪಿ ತಾನೆನಬೇಡ,
ದಾಸನೆನಬೇಡ;
ತಾಯಿ ಸುತರಾವೆಲ್ಲ,
ಬರಿಯ ದಾಸರಲ್ಲ!

ಸಂಸಾರ ಬರಿ ಮೋಸ
ಎನಬೇಡ, ದಾಸ.
ತಾಯಿ ಲೀಲೆಯ ನೀನು
ಬಲು ಬಲ್ಲೆಯೇನು?

ಜೀವವಿದು ಬರಿ ವೇಷ
ಅಲ್ಲವೋ ದಾಸ!
ತಾಯಿ ತೊಡೆಯಿದು, ದಾಸ,
ಹರುಷದಾವಾಸ!

೨೬-೧೦-೧೯೨೬

ಆ ದಿನವೆ ಬರೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ 'ಆಟ ಮುಗಿಯುವ ಮುನ್ನ' ಎಂಬುದು 'ಮರಿವಿಜ್ಞಾನಿ' ಎಂಬ ಶಿಶುಗೀತೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ನಾನು ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ 'ಎಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ಹೋಗಿ ಬಿಡುವೆನೊ' ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಬಗೆಗೆ ಬಂದಾಗ, ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದು. ಸಾವು ಆತ್ಮದ ವಿನಾಶ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ಯಿಂದಲ್ಲ. ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದುದು ಇನ್ನೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಇರುವಾಗ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೈಗೂಡಿಸದೆ ಹೋಗುವ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಗುರಿಪಡಿಸದಿರು ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತದೆ. ಆಗಲೆ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದು ಉಚಿತ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮಗು ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ;

ಆಟ ಮುಗಿಯುವ ಮುನ್ನ
ಕರೆಯಬೇಡೆನ್ನ!
ಆಟ ಮುಗಿಯಲು ನಾನೆ
ಬರುವೆನಮ್ಮಾ!
ಇದ್ದರೂ ಸವಿಯೂಟ
ಬೇಡವೆನಗೀಗ;
ಪೊರೈಸಲೀ ಆಟ
ಬರುವೆನಾಗ!

ಆಟ ತೊಲಗುವುದಲ್ಲಾ
ಎಂಬುವಳಿಲ್ಲ;
ಆಟ ಮುಗಿಯಲು ನಾನೆ
ಬರುವೆನಮ್ಮಾ!

ಬರಲೆನಗೆ ಭಯವಿಲ್ಲ,
ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ;
ತಾಯೆ, ನಿನ್ನಾನಂದ
ನಿನ್ನ ಕಂದ!

ಇದನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಸ್ತೂರಿ ಇತರರೊಡನೆ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಆಗ ನಾನಿದನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ದನಿದಾಟಿಯಲ್ಲಿ ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಕಾಯಿಲೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ, ಇತರರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿ, ಹಾಡಿಸಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದರು. ಇಂತಹುದೆ ಮತ್ತೊಂದು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ನಡೆದು ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ, ನಾನು 'ಬೃಂದಾವನಕೆ ಹಾಲನು ಮಾರಲು ಹೋಗುವ ಬಾರೆ ಬೇಗ, ಸಖೀ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ 'ಆತ್ಮನಿವೇದನ' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಬರೆದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ. ಒಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೆ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಏನಿ ಉದಿಕ್ಕೊಂಡು ಜ್ವರ ಬಂದಿತಂತೆ. ಆಗ ತನಗೆ ಫ್ಲೇಗು ಅಂಟಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತಾನು ಸಾಯುವುದು ನಿಶ್ಚಯವಾದರೆ, ಸಾಯುವ ಮುನ್ನ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರನ್ನು ಕರೆದು 'ಆತ್ಮನಿವೇದನ'ವನ್ನು ಹಾಡುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ಅವರು ಹಾಡುವುದನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಾಣಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದರಂತೆ!

ರೋಗ ಗುಣಮುಖವಾಗಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊರಬಂದೆ. ಒಂದು ಹಕ್ಕಿ, ಕರಿಯ ಮತ್ತು ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣಗಳದ್ದು, ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು 'ಹಂಡ ಹಕ್ಕಿ' ಎಂದೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಮಡಿವಾಳ' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಆಶ್ರಮದ ಒಂದು ಗಿಡದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಸಿಕ್ಕು ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ನನಗೆ ನಮ್ಮೂರಿನ ಒಂದು ಆರಣ್ಯಕ ಚೇತನವೆ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ನನ್ನ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರ ವಿಚಾರಿಸಲು ಬಂದಂತಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿದೆ:

ಮಡಿವಾಳ

ಬಂದಿರುವೆ ಎಲ್ಲಿಂದ?

ಸಂದೇಶವಾರಿಂದ

ತಂದಿರುವೆ, ಎಲೆ ಮುದ್ದು ಮಡಿವಾಳ ಹಕ್ಕಿ?

ಹಿಂದಿನಾ ದಿನಗಳಾ-

ನಂದವನು ತಂದಿಹೆಯೆ?

ಮುಂದಿನಾನಂದವನು ತಂದಿರುವೆ ಏನು?

ತಂದಿಹೆಯೆ ತಾಯ್ನುಡಿಯೆ?

ಬಂದಿಹೆಯೆ ಇನಿಯಳಾ

ಸಂದೇಶವನು ಕೊಂಡು ಭರದಿಂದ ನೀನು?

ಗುರುವಿನಾದೇಶವನು

ಭರದಿಂದ ತಂದಿಹೆಯೆ?

ವರಕವಿಗಳಾಗವೇಶವನು ತಂದೆಯೇನು?

ಯಾರಾದೊಡೇನು? ನೀ-

ನೂರಿಂದ ಬಂದವನು!

ಸಾರುತಿಹೆ ನಮ್ಮೂರ ಹಾಡುಗಳನಿಲ್ಲಿ!

ಸಾರಲೈ ಮಡಿವಾಳ;

ಸೇರಿ ನಾವಿವರೂ

ಸಾರೋಣ ನಮ್ಮೂರ ಹಾಡುಗಳನಿಲ್ಲಿ!

೨೭-೧೦-೧೯೨೬

೨೯.೧೦.೧೯೨೬ನೆಯ ರಾತ್ರಿ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏನೇನೋ ಯೋಚನೆಗಳು; ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಬದುಕುತ್ತೇನೆಯೊ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಆಶಂಕೆ. ತಾಯಿ ಏಕೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಅವಳ ಮೇಲೆ ಮುನಿಸು. ನೀನು ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡು ನಾನೇನು ಹೆದರುವವನಲ್ಲ ಎಂಬ ಗರ್ವಭಂಗಿ ಅವಳೊಡನೆ. ನಾನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಿದ್ರೆ ಎಂಬ ಕೆಚ್ಚು. ಆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವನ ಮೂಡಿತು; ಆಗಲೆ ದೀಪಹೊತ್ತಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬರೆದುಬಿಟ್ಟೆ. ಕವನದ ಕೆಳಗೆ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿ ಬ್ರಾಕೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ Night ಎಂದೂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ.

ನಿದ್ರೆವಾಗಿಹೆ ನಾನು, ಕಾಳಿ!

ಎದೆಯೊಡ್ಡಿ ನಿಂತಿಹೆನು;

ಆದುದಾಗಲಿ, ದೇವಿ,

ನಿರ್ಭೀತ ನಾನು!

ಬರಸಿಡಿಲ ಬೀಸು,

ಕಾರ್ಮಿಂಚೆ ಸೂಸು;

ಶೋಣಿತವ ಚೆಲ್ಲು,

ಜೀವವನೆ ಮೆಲ್ಲು;

ಬರಲೆನಗೆ ಸಾವು,

ಬರಲೆನಗೆ ನೋವು;

ದುಃಖಗಳ ಬೀರು,

ಸುಖಗಳನು ಹೀರು;

ನಿನ್ನ ಖಡ್ಗದಿ ಎದೆಯ ಸೀಳು;

ಶೂನ್ಯವಾಗಲಿ ನನ್ನ ಬಾಳು;

ನಿದ್ರೆವಾಗಿಹೆ ನಾನು, ಕಾಳಿ!

ಎದೆಯೊಡ್ಡಿ ನಿಂತಿಹೆನು;

ಆದುದಾಗಲಿ, ದೇವಿ,

ನಿರ್ಭೀತ ನಾನು!

ಆಶ್ರಮದ ಪ್ರಶಾಂತ ಪವಿತ್ರ ಸ್ನೇಹಮಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಅಕ್ಕರೆಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ ನಾನು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ, ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ನನ್ನ ಆರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಆಶ್ರಮದ ಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದ ಆಪಾದನೆಯ ನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ: ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರಿಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿಜಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದುದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಮಂದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ; ಆಶ್ರಮದ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ದುರ್ಭಾವನೆ ತೊಲಗಿ, ವಿಶ್ವಾಸ ಗೌರವವನ್ನು ಮಂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ. ನನಗಂತೂ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ ಇಷ್ಟವೆ: ನೆಂಟರಿಷ್ಟರಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಾಡು ಮಳೆ ಹೊಳೆ ತೊರೆ ಹಕ್ಕಿ ಹೂವು ಮೊದಲಾದ ನಿಸರ್ಗಶ್ರೀ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ.

ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದು ಕಾಯಿಲೆಯ ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲದಿನ ತಂಗಿದ್ದೆ. ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಅಡಿಕೆ ಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ, ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಮತ್ತು ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪ ಅವರ ಆತಿಥ್ಯದಲ್ಲಿ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ೨-೧೨-೧೯೨೬ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಕವನ 'ಹೊಳೆಯರೆಯ ಮೇಲೆ' ಎಂಬುದು ಬಹುಶಃ ತುಂಗಾ ನದಿಯ ನಡುವಣ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಸಂಜೆಯ ಅನಂತರ ಮೂಡಿದ ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಲೆಗಳ ಸೊಬಗನ್ನು ಸವಿದು ಬರೆದಿದ್ದಿರಬೇಕು:

ಹೊಳೆಯರೆಯ ಮೇಲೆ

ಗಗನ ರಮಣಿಯ ನೀಲ ನಿರ್ಮಲ
ಹಣೆಯ ಮಂಗಳ ತಿಲಕದಂದದಿ
ಕಾಂತಿಯಿಂದಲಿ ಮೆರೆಯುತ
ಶಾಂತಿ ಮಳೆಯನು ಸುರಿಸುತ,
ಹಸುರು ವಸನವ ಧರಿಸಿ ನಭವನು
ಚುಂಬಿಸುತಲಿಹ ಗಿರಿಶಿಖರದಡೆ,
ಹೃದಯಕಡಲೊಳು ಹರುಷದಲೆಗಳ-
ನಿರದೆ ಏಳಿಸಿ ಮನವ ಮೋಹಿಸಿ
ಮೆರೆದನಿಂದುವು ಚೆಂದದಿ,
ಮೆರೆದನತ್ಯಾನಂದದಿ!

ಗೆಳೆಯನೊರ್ವನ ಕೂಡೆ ಹಿಂದಿನ
ಕಳೆದ ದಿನಗಳನೆಲ್ಲ ನೆನೆಯುತ
ಹೊಳೆಯ ಬಂಡೆಯ ಶಿಖರದಿ
ಕುಳಿತನಮೃತಾನಂದದಿ!
ಗಳಗಳೆಂಬುವ ನದಿಯ ಮಂಜುಳ
ದನಿಯು ಜೋಗುಳದಂತೆ ಮೊರೆಯುತ

ಮರಳಿ ತಾಯಿಯ ನೆನಪು ತಂದಿತು:

'ಕಂದ! ಕಂದಾ!' ಎಂದಿತು,
'ಅಮ್ಮ! ಅಮ್ಮಾ!' ಎಂದೆನು.
ಹಸುರನಾಲಿಂಗಿಸಿದ ತಿಂಗಳ
ಬೆಳಕು ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಲೀಲೆಯ-
ನಾಡುತಿದ್ದುದು ನಲಿಯುತ
ಜೊನ್ನದಲೆಗಳ ರಚಿಸುತ!
ತಳಿರ ಸಂಗಡ ಲೀಲೆದೋರುತ
ಬೀಸುತಿದ್ದಿತು ಮಂದಮಾರುತ;
ದೂರದೂರಿನ ದೀಪಸಂಕುಲ
ಗೂಡದರ್ಥದಿ ಮಿನುಕುತಿದ್ದುವು;
ಗುಡಿಯ ದೇವರ ಪೂಜೆಯ
ಗಂಟೆ ಕೇಳುತಲಿದ್ದಿತು!

ಕಿವಿಯು ಕೇಳಿತು ಮೌನದುಲಿಯನು,
ನಯನ ನೋಡಿತು ಶೂನ್ಯದಂದವ,
ತಾಯ ಕಂಗಳ ಒಲುಮೆಯ
ಮನಕೆ ತಂದಿತು ನೀಲವು!
ನೋಡಲಿಂದುವನಿಂದುವಾದೆನು,
ನೋಡೆ ಗಗನವ ಗಗನವಾದೆನು,
ನೋಡೆ ವನಗಳ ವನಗಳಾದೆನು,
ನೋಡಲಲೆಗಳನಲೆಗಳಾದೆನು;
ವಿಶ್ವವೆನ್ನೊಳು ಸೇರಿತು,
'ನಾನು' ಶೂನ್ಯವ ಸೇರಿದೆ!

ಅರಿವಿನಾಚೆಯ ಯಾವನೋರ್ವನ
ಕವಿಯ ಪರಮ ಪುರಾಣ ಪುರುಷರ
ತೆರದಿ ಕುಳಿತೆವು ಮರಳಲಿ,
ಮಾಯೆಯಿಂದವ ಸವಿಯುತ!
ಚಿತ್ರದೊಳಗಿಹ ಚಿತ್ರದಂದದಿ
ಕನಸಿನೊಳಗಿಹ ಕನಸಿನಂದದಿ
ಇಂದುಕಾಂತಿಯ ಮಾಯೆ ಮೆರೆಯಿತು;
ನದಿಯು ಮಂಜುಳ ರವದಿ ಹರಿಯಿತು:
ಯಾರೊ 'ಕಂದಾ!' ಎಂದರು
'ಅಮ್ಮ, ಅಮ್ಮಾ!' ಎಂದೆನು!

ಮಲೆನಾಡಿನ ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡು ಹಕ್ಕಿ ಮಿಗ ಹೊಳೆ ತೊರೆ ತೋಟ ಗದ್ದೆ ಬಾನು ಬಯಲುಗಳ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆಗತಾನೆ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದು
ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಹುರುಪು ಬಂದು ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿಯೂ 'ವಸಂತಾಗಮ'ವನ್ನು ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.
೭-೧೧-೧೯೨೬ ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಆ ಕವನ ಆಂತರಿಕ ಆತ್ಮಾಹ್ಲಾದಕ್ಕೆ ವಸಂತಾಗಮದ ಪ್ರತಿಮೆನ್ನೊಡ್ಡಿದೆ. ಭಾಷೆಯ ಲಾಲಿತ್ಯ,
ಛಂದಸ್ಸಿನ ವಿನ್ಯಾಸ, ಪಂಕ್ತಿಮಧ್ಯ ಪ್ರಾಸ ಮಾಧುರ್ಯ ಮತ್ತು ಯತಿಸ್ಥಾನ ಮನೋಹರತೆ ಇವೆಲ್ಲ ಕವಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ
ಹರ್ಷದ ಬುಗ್ಗೆಗೆ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿವೆ;

ಚೈತನ್ಯದಲ್ಲಿ ವಸಂತಾಗಮ

ಮಾವಿನ ತಳಿರದಲ್ಲಿ-ಹಾಡುವರಿಂಪಿಂದಾರಲ್ಲಿ?
ವಾಣಿಯೆ, ನೀನಾರು?-ಪೇಳೆನಗಾವುದು ನಿನ್ನೂರು?
ಕಾಣದೆ ಹಾಡುತಿಹೆ,-ಮನಕಾನಂದವ ನೀಡುತಿಹೆ;
ಕೋಗಿಲೆ, ವನವಾಣಿ,-ನೀನೇ ಮಧುಭೂಷನ ರಾಣಿ!

ಚಂದದ ವನ ಕೇಳಿ!-ಬಂದಿತು ಕಂಪಿನ ಬನಗಾಳಿ!
ಮೊರೆವುವು ಭೃಂಗಾಳಿ,-ಇಂಚರವೀವುವು ವಿಹಗಾಳಿ;
ನವಸುಮಗಳ ತಾಳಿ-ಕಂಗೊಳಿಪವು ತರುಲತೆಯಾಳಿ;
ಚಂದದ ಮಧು ಬಂದ,-ಧರೆಗಾನಂದದ ನೆರೆ ತಂದ!

ಭೂಮಿಯು ಹಸುರಾಗಿ-ತೋರ್ಪುದು ಸುಮನೋಹರವಾಗಿ!
ಸರ್ವವು ಕಮನೀಯ,-ಉರ್ವರೆ ನಭ ರವಿ ರಮಣೀಯ!
ಭುವಿಗೈತಂದಿಹುದು-ಸೊಬಗೊಂದಾತ್ಮವ ತಂದಿಹುದು;
ಅಹ ಹರುಷವ ತಾಳಿ!-ಅದೊ ಹಕ್ಕಿಗಳುಲಿಯನು ಕೇಳಿ?

ತಂಬೆಲರಿನ ತಂಪು-ಬನಗಳ ತುಂಬಿದೆ ಪೂಗಂಪು;
ಸೊಬಗಿನ ಚಿರ ಸೊಂಪು-ಬನದೇವಿಗೆ ಸುರುಚಿರ ಪೆಂಪು;
ಕವಿಕಂಗಳಿಗಿಂಪು-ತಳಿತೆಸೆಯುವ ಮರಗಳ ಗುಂಪು;
ಮಧು ಜೀವನ ಬೀಡು,-ಅಮರತೆಗಾತನೆ ನೆಲೆವೀಡು!

ರಂಜಿಸೆ ರವಿಯುದಯ-ನೆರೆ ತಳಮಳಿಪುದು ಕವಿಹೃದಯ:
ಇದೆ ವರ ಮಧು ಉದಯ-ಭೂದೇವಿಗೆ ನವಸುಖದುದಯ!
ಹಾಡಿರಿ ಹಕ್ಕಿಗಳೆ!-ಬೀಸಿರಿ ಎಲೆ ಬನಗಾಳಿಗಳೆ!
ಮೊರೆಯಿರಿ ಭೃಂಗಗಳೆ!-ಮೆರೆಯಿರಿ ಶ್ಯಾಮಲ ಶೃಂಗಗಳೆ!

ಮೋಹಿಸಿ ಹೂವುಗಳೆ,-ಸೊಂಪನು ಬೀರಿರಿ ಮಾವುಗಳೆ!
ಹರಿಯಿರಿ ತೊರೆಗಳಿರ,-ಮೆರೆಯಿರಿ ರಮ್ಯ ವನಂಗಳಿರ!
ನಿಮ್ಮೊಡಗೂಡುವೆನು,-ನಿಮ್ಮಾಟವ ನಾನಾಡುವೆನು!
ನಿಮ್ಮೊಡನೇರುವೆನು,-ಹರುಷದ ಹಬ್ಬವ ಸೇರುವೆನು!

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೆ (ಎಂದರೆ ೧೬-೧೧-೧೯೨೬) ಬರೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ ಕವಿಯ ಚೇತನದಲ್ಲಿ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದ ದಾರ್ಶನಿಕ ಚಿಂತನಕ್ಕೊಂದು ಪುಟ್ಟ ಗವಾಕ್ಷದಂತಿದೆ: ತಾಯಿಯ ಒಲುಮೆ ಒಂದೆಯೆ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಮೀರುವ ಪರಮೋಚ್ಚಸಿದ್ಧಿ!

ನಿನ್ನ ಸಿರಿ ಬೇಡೆನಗೆ;
ನಿನ್ನ ಬಲ ಬೇಡೆನಗೆ,
ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ಸಾಕು!
ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯು ಬೇಡ,
ನಿನ್ನ ವರಗಳು ಬೇಡ,

ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ಬೇಕು!

ಮುಕ್ತಿ ಬಂದರು ಬರಲಿ,
ಮುಕ್ತಿ ಬಾರದೆ ಇರಲಿ,
ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿರಲಿ!
ದುಃಖಗಳ ನೀ ನೀಡೆ
ಸುಖಗಳನು ನಾ ಬೇಡೆ;

ನಿನ್ನಿಷ್ಟವಿರಲಿ!

ಸ್ವರ್ಗಸುಖವೆನಗೇಕೆ?
ವೈಕುಂಠವೆನಗೇಕೆ?
ಮೋಕ್ಷವೆನಗೇಕೆ?
ಇರಲು ನಿನ್ನನುರಾಗ
ಅದೆ ಪರಮತರ ಭೋಗ!

ಅದೆ ಚಾಗ, ಯೋಗ!

೧೬-೧೧-೧೯೨೬

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಇನ್ನೆರಡು ಕವನಗಳು 'ಜೀವ ರಥೋತ್ಸವ' ಮತ್ತು 'ಚೋರರು ಹೃದಯದೊಳಡಗಿಹರು' 'ಕೊಳಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಸಂಭೋದಿಸಿರುವ 'ಜೀವ ರಥೋತ್ಸವ' ನನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಎತ್ತಕಡೆ ತುಯ್ಯುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಉತ್ತರಮುಖಿಯಾಗಿದೆ.

'ಮಲೆನಾಡು' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೀಸಪದ್ಯದ ದಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸ ಭೂಯಿಷ್ಠವಾದ ಮುಕ್ತಕ ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಉಂಟಾದ ಆನಂದವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಲೆನಾಡು

ಶ್ರೀವನಿತೆಗಿದು ಬೀಡು, ಸೊಬಗಿಗಿದು ಗೂಡು,

ಇದು ನಮ್ಮ ರಮಣೀಯ ಮಲೆಯ ನಾಡು!

ಲಾವಣ್ಯದಾರಾಮವಿದು ಸುಖದ ಧಾಮ,

ಜನಮನೋತ್ಪಲಕಿದುವೆ ಪೂರ್ಣಸೋಮ!

ಆನಂದದ ನಿವಾಸ, ಪುಣ್ಯಕಾವಾಸ,

ಋಷಿಗಳ ತಪೋವನಂ, ರಮ್ಯ ದೇಶ!

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಮನವ ಮೋಹಿಸುವ ವನವ

ಸುಮತತಿಯು ತುಂಬಿಹುದು ಕರೆದು ಜನವ!

ನಿನ್ನ ನೋಡದ ಹೃದಯಕಿಹುದೆ ಸುಖದುದಯ?

ಮಲೆನಾಡೆ, ಲಾವಣ್ಯದರಸಂಗೆ ಬೀಡೆ,

ಆನಂದ ನೀನಾಗಿ ಬೊಮ್ಮನಂ ನೀಗಿ

ಕರ್ಣಾಟಕಿಳಿದಿರುವೆ ಮಲೆಯನಾಡಾಗಿ!

೨೭-೧೧-೧೯೨೬

ಧೀರ್ಘಕಾಲದ ಕಾಯಿಲೆಯ ತರುವಾಯ ಹುಟ್ಟೂರಿನ ಮಲೆ ಬಾನು ಬಯಲು ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತುಸು ವಿಹರಿಸಿ ಮನಃಸಂತೋಷವನ್ನೂ ದೇಹಾರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದೆ. ನಂಟರಿಷ್ಟರು ಹುಟ್ಟುಗೆಳೆಯರ ನಡುವೆ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಸವಿದ ಪ್ರಾಣ ಹಿಗ್ಗನ್ನು ಹೀರಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಅತಿಶಯವಾದುದೆಂದರೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಲಭಿಸಿದೊಂದು ಸಿರಿಯ ಹೊಂಗಾಣಿಕೆ: ಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ!

ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ರುಗ್ಗಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗುಣಮುಖನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ 'ಹಾಳೂರು' ನೀಳ್ಗವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ' ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಎರಡು ಮಾತು ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಉರಿಗೆ ಹೊರಟವನು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಹಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದೆ, ಗೆಳೆಯರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ, ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಅಡಕೆ ಮಂಡಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ. ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮಿತ್ರರು ಬಂದು ಹರಟೆ ಹೊಡೆದು ನನ್ನ ಹೊಸ ರಚನೆಗಳ ವಾಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಟೀಕಿಸಿ ಲೇವಡಿಮಾಡಿ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ನಕ್ಕು ನಗಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾನಪ್ಪ ಆಪ್ತಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಂತೆ ಆತಿಥ್ಯದ ಭಾರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು, ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಮುದ್ದಾದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೋಟುಬುಕ್ಕಿನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಬರೆದುಕೊಡುವ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿರುವ ನಾಲ್ಕಾರು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ರುಗ್ಗಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಗೀಚಿ ಬರೆದಿದ್ದ 'ಹಾಳೂರು' ನೀಳ್ಗವಿತೆಯನ್ನು ದಪ್ಪರಟ್ಟಿನ ನೋಟುಬುಕ್ಕಿಗೆ ಮುದ್ದಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿ, ಅದರ ತುದಿಯಲ್ಲಿ 18th Nov.1926, copied by D.R. Manappa ಎಂದು ರುಜು ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಮುಗಿದ ತರುವಾಯದ ಎರಡನೆ ಪುಟದಲ್ಲಿ 'ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ'ಯನ್ನು ಪ್ರತಿಮಾಡಿ ತುದಿಯಲ್ಲಿ copied by DRM, 19th Nov.1926 ಎಂದು ಸಹಿ ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದರೆ 'ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ' ರಚನೆ ಒಂದೆ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು, ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳೊಳಗೆ.

ಅನೇಕರು ಅದನ್ನು ಬ್ರೌನಿಂಗ್ ಕವಿಯ 'ಪೈಡ್ ಪೈಪರ್ ಆಫ್ ಹ್ಯಾಮಲಿನ್' ಕವಿತೆಯ ಭಾಷಾಂತರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಮೊದಲು 'ಕಿರಿಯ ಕಾಣಿಕೆ'ಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದಿಂದ ೧೯೨೮ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಅದು ಬ್ರೌನಿಂಗ್ ಕವಿಯ ಕವಿತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದದ್ದು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅದು ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ

ಭಾಷಾಂತರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಕಡೆಗೆ, ಸಮೀಪದ ಅನುವಾದ ಕೂಡ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಳಿ ಬ್ರೌನಿಂಗ್ ಕೃತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವೆಸ್ಟಿಯನ್ ಮಿಷನ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಐದನೆ ಫಾರಂನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದೇನೆ ಹೊರತು ಆಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಓದಿರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಭಾಷಾಂತರವೂ ಅಲ್ಲ, ಅನುವಾದವೂ ಅಲ್ಲ. ಆ ಕಥೆಯ ನೆನಪಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ನನಗಿನ್ನೂ ವಿಶದವಾದ ನೆನಪಿದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸ್ನಾನ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಒಂದು ಮೇಜಿನ ಮುಂದಿದ್ದ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಬಿಡಿ ಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯತೊಡಗಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಹಾಳೆ ತುಂಬಿದಂತೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮಾನಪ್ಪ ಈಗ ನನ್ನ ಬಳಿ ಇರುವ ನೋಟುಬುಕ್ಕಿನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕಾಪಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಉಟದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರೆಯುವುದೂ ಪೂರೈಸಿತ್ತು! ಅಂದರೆ ಅದರ ರಚನೆಗೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು - ಐದು ಗಂಟೆ ಹಿಡಿದಿತ್ತು.

ಅಂತೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ದೇಹಾರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಸ್ನೇಹಮಯ ಪವಿತ್ರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರು ಶ್ರೀಮಾತೆಯರ ಆರಾಧನಾ ದಿವ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ಉದ್ಧರಮುಖ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಬಿ.ಎ. ಡಿಗ್ರಿಯ ಕೊನೆಯ ವರ್ಷವಾದ್ದರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಲು ಅಧ್ಯಯನ ಅಂಗಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಕೈಕೊಂಡೆ. ಬಿ.ಎ. ಡಿಗ್ರಿಯ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕನ್ನಡ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿ, ಮೂರನೆಯ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದುವು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ತುರುತ್ತಾದ ಕರ್ತವ್ಯಭಾರವಿದ್ದರೂ ಕವಿತಾರಚನೆ ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತಾನು ನಡೆಯುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. ಡಿಸೆಂಬರ್ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ ಸುಮಾರು ೧೫ - ೧೬ ಕವಿತೆಗಳು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುತ್ತಿವೆ: ೧. 'ಅಮ್ಮನ ಮೂರ್ತಿ', ೨. 'ಕಬೀರದಾಸರಿಂದ', ೩. 'ನಾನಿನ್ನ ಮರೆಯೆ', ೪. 'ಉದಯ', ೫. 'ಬಂಧನ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿ', ೬. 'ಜೋಗುಳ', ೭. 'ಬಾರೋ ಬೇಗ', ೮. 'ಮೂರ್ತಿಯ ಚಂದ್ರ', ೯. 'ಸೋಮಾರಿತನ ಹಾಡು', ೧೦. 'ಮಹಾಮಾತೆ', ೧೧. 'ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ', ೧೨. 'ನಾನು - ನೀನು', ೧೩. 'ಸಂಜೆಯಾಗಮನ', ೧೪. 'ಕುಸುಮಕ್ಕೆ', ೧೫. 'ಬಲವನೀಡೆನಗೆ' ೧೬. 'ಸುಂದರಳು ನೀನೆಂದು'. ಜನವರಿಯಿಂದ ಏಪ್ರಿಲ್‌ವರೆಗೆ ಕವನ ರಚನೆಯ ಚಿಹ್ನೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಕಾರಣ, ಕೊನೆಯ ವರ್ಷದ ಡಿಗ್ರಿ ಪರೀಕ್ಷೆ!

ಕಾಯಿಲೆಯಾದ ತರುವಾಯ ಬರೆದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಕವಿತೆಗಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು: ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ, ಅಮ್ಮನ ಮೂರ್ತಿ, ಮೂರ್ತಿಯ ಚಂದ್ರ, ಒಡವೆಗಳು, ಮೂರ್ತಿಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಕ್ಕಳ ಕವಿತಾ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಬರುವ ಮಗುವಿನ ಹೆಸರು 'ಮೂರ್ತಿ' ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿಯವರ ಮೊದಲನೆಯ ಮಗುವಾಗಿದ್ದು, ಅವನು ಆಶ್ರಮದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಅವರ ಮನೆಯಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ತೊದಲು ಮಾತಿನಿಂದಲೂ ಮಕ್ಕಳಾಟದಿಂದಲೂ ಆಶ್ರಮದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಾರದ ಗುರುತ್ವಕ್ಕೆ ತುಸು ಲೌಕಿಕ ವಿನೋದದ ಮತ್ತು ಲಘುತ್ವದ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಮೇಲೆ ಹೆಸರಿಸಿದ ಹದಿನಾರು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ೧, ೩, ೪, ೬, ೭, ೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೩ 'ಕೊಳಲು' ಮತ್ತು ಇತರ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲದ ೨, ೫, ೧೨, ೧೪, ೧೫, ೧೬ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಏನಾದರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದು ಹೇಳುವುದಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿ, ಈ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ:

ಕಬೀರ ದಾಸರಿಂದ

ವ್ಯಕ್ತದಿಂದಾಚೆಗಿಹುದವ್ಯಕ್ತವೆಂದು

ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳು ಬೋಧಿಸುವುವು;
ಎಲ್ಲವನು ಮೀರಿಹನೋ? ಎಲ್ಲದರೊಳಿಹನೋ?

ಎಂಬ ವಾದವದೇಕೆ ನಿನಗೆ, ರಮಣಿ!

ನಿನ್ನ ವಾಸವದೆಂದೆ ಎಲ್ಲವನು ನೋಡು:

ಸುಖ ದುಃಖ ಹಿಮವಲ್ಲಿ ಹರಡದೆಂದೂ.
ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ ಸರ್ವಕಾಲದೊಳಗಲ್ಲಿ:
ವಸನ ಪೀಠಗಳವನ ಜ್ಯೋತಿಯಲ್ಲಿ!

ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಯು ಸದಾ ಮುಕುಟ ನಿನಗಲ್ಲಿ:
(ತೋರದಾ ಬೆಳಕಿನಂಬುಧಿಯ ತೀರ!)
'ಸತ್ಯನಾಗಿರುವೆನ್ನ ಗುರು ಬರಿಯ ಬೆಳಕು,
ಪೂರ್ಣ ಬೆಳಕೆಂದು' ನುಡಿದವನು ಕಬೀರ!

ಬಂಧನ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿ

ನೂರಾರು ಬಂಧನಗಳಿಂದೆನ್ನ ಬಂಧಿಸಿರುವೆ:
ಬಂಧನಗಳೊಂದೊಂದ ಹರಿವ ಸುಖವೀಯುತಿರುವೆ!

ಬಂಧನಗಳಿವು ಮುಕ್ತಿದೇವತೆಯ ಮಧುರಗಾನೆ;
ಬಂಧನಗಳೆನ್ನಾತ್ಮ ನಾವಿಕಗೆ ಪರಮ ಯಾನ!

ಬಂಧನಗಳಾನಂದವೆನಿಗಿರಲಿ, ದೇವದೇವ!
ಬಂಧನದಿ ಮುಕ್ತಿಯನುಭವವಿಹುದು, ಜೀವಜೀವ!

೧೭-೧೧-೧೯೧೬

'ನಾನು' ಎಂಬುವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಲಯನವಿಲ್ಲದೆ ಈಶ್ವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ
ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಘರ್ಷಣೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ವಿಲಯನ'ದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ. ವಿಲಯನ ಎಂದರೆ
'ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶ' ಎಂದು ಒಂದು ವಾದ; ನಾಶವಲ್ಲ, ಐಕ್ಯವಾಗಿ ಇರುವುದು ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ವಾದ. ಈ ಕವನ 'ನಾನು-ನೀನು'
ವಿನಾಶವಲ್ಲದ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. 'ಮಮೈವಾಂಶೋ ಜೀವಲೋಕೇ ಜೀವಭೂತಃ ಸನಾತನಃ' ಎಂಬ ಗೀತೋಕ್ತಿಯಂತೆ ಜೀವ
ಭಗವಂತನ ಸನಾತನ ಅಂಶವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಐಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸನಾತನತ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ!

ನಾನು-ನೀನು

ನಾನೆನ್ನದಿರಲು ನೀನು,

ನೀನೆನ್ನದಿರಲು ನಾನು:

ನಾನೆನಲು ಅಣುವಾಗುವೆ;

ನೀನೆನಲು ವಿಭುವಾಗುವೆ!
ನನ್ನದೆನೆ ನರಕಲೋಕ;
ನಿನ್ನದೆನೆ ಪರಮ ನಾಕ;
ನಾನೆನಲು ಮೃತನಾಗುವೆ;
ನೀನೆನಲಮೃತನಾಗುವೆ!
ನಾನೆನಲು ಪಾಪಜನ್ಯ,
ನೀನೆನಲು ಪರಮಪುಣ್ಯ!
ನಾನೆ ಎನಲದು ಬಂಧವು;
ನೀನೆ ಎನಲಾನಂದವು!
ನಾನೆ ನೀನೆನಲು ಮುಕ್ತಿ;
ನೀನೆ ನಾನೆನಲು ಭಕ್ತಿ!
ನಾನಿರಲು ನೀನಿಲ್ಲವು,

ನೀನಿರಲು ನಾನಿಲ್ಲವು!
ನಾನೆನ್ನದಿರಲು ನೀನು!
ನೀನೆನ್ನದಿರಲು ನಾನು!
೧೨-೧-೧೯೨೭

ತಾ ೨೮-೧-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ 'ಕುಸುಮಕ್ಕೆ' ಎಂಬ ಕವನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಭೂಮಕ್ಕೂ ಅಲ್ಪಕ್ಕೂ ಮೌಲ್ಯಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ 'ಶಿಲಾತಪಸ್ವಿ' ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ತ್ವದೃಷ್ಟಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿಯೂ ವಿಚಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿವಾಗಿರುವುದರ ಬೀಜರೂಪ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಈ ದೃಷ್ಟಿ ಕವಿಯ 'ದರ್ಶನ' ಒಂದು ಅಗ್ನಿಉಜ್ವಲ ಶ್ವಾಸಸ್ಪಂದನವಾಗಿ ಅವನ ಕೃತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಿಡಿದು, 'ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ' ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತುಂಗ ಶಿಖರ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಏರಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಕುಸುಮಕ್ಕೆ

ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ನಿನ್ನ ಯುಗಯುಗಗಳನು ಕಳೆದೆ;
ಎದುರುಗೊಂಡೆವು ಕಡೆಗೆ ನಾವಿಂದು, ಕುಸುಮ!
ನೀನಲೆದೆ ಎನಲಾಗಿ, ನಾನಲೆದೆ ನಿನಗಾಗಿ,

ಬೊಮ್ಮಾಂಡವಲೆದುದೈ ಎಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ!

ಆದಿತಿಮಿರದಿ ಬಂದು ಮೊದಲ ಬೆಳಕೊಳು ಮಿಂದು
ಜಡತನದೊಳುಳಿದೆದ್ದು ಚೇತನದಿ ನಿಂದು
ಕಲ್ಲಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತ ಗಿಡವಾಗಿ ಕನವರಿಸಿ
ಜೀವನಾಗೆಚ್ಚತ್ತು ಬಂದೆ ನಾನಿಂದು!

ಹಬೆಯಾಗಿ ರವಿಗೆ ಸತ್ತ್ವವನಿತ್ತು, ತರುವಾಯ
ಕರಗಿ ಕುದಿದೆವು ಧರೆಯ ಗೋಳೊಡನೆ ಸೇರಿ;
ಬೊಮ್ಮಾಂಡ ಮೊರೆಯಿಡಲು ಕಾರಿದೆವು ಕಣ್ಣೀರ,
ಬೊಮ್ಮಾಂಡದಿಂಚರದೊಳಮ್ಮಲಿಯ ಬೀರಿ!

ರವಿ ಶಶಿಯು ನಭ ತಾರೆ ತಂಬೆಲರು ಶೀತಾಂಬು

ಭೂದೇವಿ ಮೊದಲಾದರೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ
ಬರವ ಹಾರೈಸೆನಿತು ಕಲ್ಪಗಳ ಕಳೆದರೈ,
ಎಲೆ ಕುಸುಮ? ನಮ್ಮ ಸಂಗಮವವರ ಮುಕ್ತಿ! ೨೮-೧-೧೯೨೭

ಯುಗಯುಗಾಂತರಗಳ ಅಗಲಿಕೆಗೆ ತುತ್ತತುದಿಯಲ್ಲಿ ಒದಗುವ ಮಿಲನವೆ ಪರಮ ಸಫಲತೆ, ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಕಾಸನದ ಚರಮೋದ್ದೇಶ್ಯ. ಕವಿಚೇತನ ಹೂವನ್ನು ಕಂಡು, ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಾಂಗವಾದ ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುವ ರಸಾನುಭೂತಿಯೆ ಆ ಮಿಲನಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶ ಸಾಫಲ್ಯತೆ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ!

-57 (1)-

ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಿರುದೊರೆಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಗಿರಿವನ ಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಬಂದು, ನನ್ನ ಜೀವನ ತರಂಗಿಣಿ ಶ್ರೀಗುರು ಕೃಪೆಯ ಮಹಾನದಿಯ ಗಂಗಾ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಸಂಗಮಿಸಿತು. ಅಂತರ್ ವೈಶಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಾಹ್ಯವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದುವರೆಗೆ ಕೂಪನಿವಾಸಿಯಂತಿದ್ದ ಮಂಡೂಕವು ಮಹಾನದಿ ಸಂಗಮದಿಂದ ಸಮುದ್ರ ಪ್ರವಾಸಿಯಾಯಿತು. ಅಂತರಿಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಚೇತನ ವಾಜ್ಞಯ ಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಗ್ರಂಥರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಕವಿ ಋಷಿ ಸಂತ ದಾರ್ಶನಿಕ ವಿಭೂತಿಗಳ ಚೈತನ್ಯಸಂಗಿಯಾಗಿ ಸಕ್ರಮ ದಿಕ್ಸೂಚಿರಹಿತವಾದ ಸಾಗರ ಪ್ರವಾಸದ ಸಾಹಸವನ್ನೇನೊ ಈ ಮೊದಲೆ ಕೈಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮ ನಿವಾಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಅಂತರ್ ವೈಶಾಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಹ್ಯವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ವೈವಿಧ್ಯವೂ ಲಭಿಸಿ, ಯಾವುದು ಸ್ವಾಷ್ಟಿಕ ಮಾತ್ರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತೋ ಅದಕ್ಕೆ ಜಾಗ್ರತ್ ಸತ್ತೆಯ ವಾಸ್ತವ ಘನತ್ವವೂ ದೊರಕೊಂಡಂತಾಯ್ತು. ದಿಕ್ಕುಗಟ್ಟಂತಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಗರ ಪ್ರವಾಸಿಗೆ ಉತ್ತರಮುಖಿಯೂ ಲಭಿಸಿ, ಧ್ರುವತಾರೆಯೂ ಗೋಚರಿಸಿದಂತಾಯ್ತು.

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಆಗತಾನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮ ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ಪವಿತ್ರವೂ ಪೂಜಾರ್ಹವೂ ಗೌರವಾನ್ವಿತವೂ ಆಗಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ಬಹು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ನಗರದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸ ತೊಡಗಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ, ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ವಿಭೂತಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೂ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರಾನುಗ ಸ್ಫೂರ್ತಿಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಜನರನ್ನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಪೌಢಶಾಲೆಯ ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕ ವರ್ಗದವರು ಆಶ್ರಮದ ಪೂಜಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಜನ್ಮೋತ್ಸವಾದಿ ಸಭಾ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಹೊರಗಡೆಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕಾರ್ಯಗೌರವದಿಂದ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಯಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವಿಶೇಷೋಪನ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿಯೂ ಭಕ್ತರಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಕೆಲವರು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಮೌಖಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದಾದರೂ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೆ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಭಾರತದ ಮತ್ತು ಭಾರತೇತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್‌ಗೆ ಸೇರಿದ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಬಂದು ಉಳಿದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯ ಮತ್ತು

ಜ್ಞಾನದ ಔತಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ನನಗೆ, ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗದೆ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರದೆ ಸ್ಥಾವರ ಪ್ರಕೃತಿಯ 'ಅತಿಮಾನಿ' ಎಂಬಂತಿರುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ, ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ, ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿಯೂ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿವಿಧ ಮೇಧಶಕ್ತಿಯ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಬಹು ಜನರ ಸಂಪರ್ಕ ಲಭಿಸಿ ನನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಶ್ರೀಮಂತತೆಗೆ ಅವಕಾಶವೊದಗಿತು. ಅಂತಹರು ಯಾರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ನನ್ನನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿ, ನನ್ನ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬಾಯಿಬಿಡು ಹೊಗಳಿ, ನನ್ನ ಪ್ರತಿಭಾವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಕತೆ ಚರ್ಚೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ತತ್ತ್ವ ಚಿಂತನ ಮತ್ತು ಮಂಥನಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೂ, ತತ್ತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಾಯಿಯಾಗಿ, ಹುರುಪಿನಿಂದಲೇ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ: ಬುದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಖರತೆ, ದೃಷ್ಟಿಗೆ ವೈಶಾಲ್ಯ, ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿ!

ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮಲೆನಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಆಶ್ರಮದ ಪ್ರಶಾಂತ ನಿಃಶಬ್ದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು: ಕೊನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದ ಡಿಗ್ರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಸಿದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಮೈನರ್ ವಿಷಯಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳೆಲ್ಲ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿದಿದ್ದು, ಕೊನೆಯ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೇಜರ್ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದ ತತ್ತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾತ್ರವೇ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಒಂದು ತರಹದ ಮೊಂಡಕೆಚ್ಚಿನ ಆತ್ಮಪ್ರಯತ್ನದ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಗೋಜಿಗೇ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರೌಢಸರುಗಳು ಏನಾದರೂ ತಪ್ಪು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾರು ಎಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಬರವಣಿಗೆಯೂ ಇಡೀ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಐದು ಪುಟಗಳಷ್ಟೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. (ಆ ನೋಟು ಪುಸ್ತಕ ಈಗಲೂ ನನ್ನ ದಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಉಳಿದಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ನನಗೆ ನಗೆಯೂ ಬರುತ್ತದೆ, ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆಗುತ್ತದೆ!) ಆ ರೀತಿಯಿಂದ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ನೆರವನ್ನು ವೈ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮಿತ್ರರನ್ನು 'ಜಾಯಿಂಟ್ ಸ್ಟಡಿ'ಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಪಡೆಯುವ ಹುನಾರು ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಅವರಿಗೂ ಅದರಿಂದ ಲಾಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನೋಟ್ಸ್ ಅವರಿಗೆ ಭಾವವಾಗದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಾನು ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಶ್ರಮದ ತಾರಸಿಗೂ ಒಂದು ವಿದ್ಯುತ್ತಂತಿಯನ್ನೇಳದು ದೀಪವೊದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ-ಕೆಳಗಿನ ಕೊಠಡಿಯ ಸೆಕೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ತಾರಸಿಯ ಮೇಲಣ ತಂಗಾಳಿಯ ತಂಪಿನಲ್ಲಿ-ನಾವು ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಲಿ ಎಂದು. ಅಷ್ಟು ಗಂಭೀರ ಭಾವನೆ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದ ಗುರುತ್ವದಲ್ಲಿ!

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕವನ ರಚನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಡಲು ಸಮಯವಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಮತ್ತು ಮಹಾಮಾತೆಯ ಜನ್ಮೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಕವನಗಳು ತರುವಾಯ 'ಅಗ್ನಿಹಂಸ'ದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿ ಈಗ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇದುವರೆಗೆ ಅಚ್ಚಾಗದಿದ್ದ ಒಂದು ಗೀತೆ 'ಬಲವ ನೀಡೆನೆಗೆ' ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅಂತರಾಳದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮಯದ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಂಗಳಾರತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ; ತರುವಾಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನೂ ಮರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಮರೆಯುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಯಂ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆರಿಸಿ, ನೀಲಾಂಜನದ ಬೆಳಕಿನ ರಹಸ್ಯಮಯ ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ, ಹೊರಗಣ ಭಕ್ತಗಣವೆಲ್ಲ ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ, ನಿರ್ಜನ ನಿಃಶಬ್ದತೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಬಹಳ ಹೊತ್ತು. ಆಗ ಆಶ್ರಮದ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ನಾವು ಮೂವರು ತರುಣರೂ - ಶಂಕರ್ ಮಹಾರಾಜ್, ಕುಮಾರಾನಂದಜಿ ಮತ್ತು ನಾನು-ಅವರನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು.[1]

“ಬಲವ ನೀಡೆನೆಗೆ” ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗಾಗಿಯೂ ಆತ್ಮಸ್ವೈರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಭಕ್ತನ ಚೇತನ ಬೇಡುತ್ತದೆ:

ಬಲವ ನೀಡೆನೆಗೆ, ಗುರುವೇ

ಬಲವ ನೀಡು. ||ಪಲ್ಲವಿ||

ಎಡವಿ ಬೀಳದೆ, ಬಿದ್ದರಳುಕದೆ
ಎದ್ದು ನಡೆಯುವಂತೆ ||ಅನುಪಲ್ಲವಿ||

ಜಗದ ಮೋಹವು ಮನವ ಮೋಹಿಸಿ
ಮಾಯ ಜಾಲವ ಬೀಸಿ ಬರುತಿರೆ
ಮತ್ತನಾಗದೆ ಕುರುಡನಾಗದೆ
ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯೊಳಿರುವ ತೆರದೊಳು...ಬಲವ...

ಆತ್ಮವೆಲ್ಲವ ಬಿಡದೆ ಮುತ್ತುತ
ಭುವಿಯ ತಿಮಿರವು ನುಂಗಲೈತರೆ
ದನೆಯನರಿಯದೆ ಮನವು ಭಯದಲಿ
ಪುಡಿಯೊಳೊರಲುತ ಹೊರಳದಂದದಿ....ಬಲವ...

ಧರೆಯ ರಂಗದಿ ಕಡುಗಿ ಕಾದುತ
ಅರಿಯ ಘಾತದಿ ಮುರಿದು ಬೀಳಲು
ನೆಚ್ಚ ತೊರೆಯದೆ ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳದೆ
ಮತ್ತೆ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯಿಯುವಂದದ.....ಬಲವ...

೨-೩-೧೯೨೭

ಅಂತೂ ಪರೀಕ್ಷೆ ಬಳಿಸಾರಿತು. ೧೦ರಿಂದ ೧೦ ವರೆಗೆ ಮತ್ತೆ ೨ರಿಂದ ೫೦ ವರೆಗೆ ಬರೆದೂ ಬರೆದೂ ಕೈನೋವು ಹತ್ತಿ, ತಲೆಗೆ ಬಿಸಿ ಏರಿ, ಮೊದಲನೆಯ ದಿನ ನಾನು ಸುಸ್ತಾಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದವನೆ ನಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿಸಿ ಅದರಡಿ ತಲೆಕೊಟ್ಟು ಕುಳಿತದ್ದು ನೆನಪಿದೆ. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡೆರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಗಳಂತೆ ಮುಗಿದು ಡಿಗ್ರಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು, ಬೇಸಗೆಯ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ದಾರ್ಶನಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಊರಿಗೆ ರೈಲು ಹತ್ತಿದೆ.

ಎಂದಿನಂತೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವಂಗಿ, ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ತಂಗಿ, ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋದೆ. ಸರಿ, ಪ್ರಾರಂಭವಾಯ್ತು: ಬೆಟ್ಟ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಅಲೆಯುವುದು; ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮತ್ತು ಸಂಜೆ ಕವಿಶೈಲ ಮತ್ತು ಸಂಜೆಗಿರಿಗಳಿಗೆ ಸೋದರ ಸೋದರಿಯರೊಡನೆ ಏರಿ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಗಳ ಸೌಂದರ್ಯ ಸವಿಯುವುದು; ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಮತ್ತು ಹಾಡುವುದು; ಜೀವ, ಜಗತ್ತು ಈಶ್ವರ ಮೊದಲಾದ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಪರಿಚಿಂತನೆ, ಪರಿಭಾವನೆ, ಧ್ಯಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು; ಸಾರಿಕೆ ಬೇಟೆ, ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆ, ಮರಸು ಬೇಟೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗರೊಡನೆ ಸೇರುವುದು; ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಎದುರಿಗೇ ಬಾನ್‌ಮುಟ್ಟಲೆಂಬಂತೆ ಎದ್ದಿರುವ ದಟ್ಟಗಾಡಿನ ಮಲೆಯ ಮತ್ತು ಅದರ...ಅಡಕೆ ಬಾಳೆಯ ತೋಟದ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆ ದಿಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಚರಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಎಷ್ಟಷ್ಟೋ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಗ ರಚಿತವಾದ ಕವನಗಳಿಗೆ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮರುಕೊಳಿಸುವ ಕೆಲವು ನೆನಪುಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಆ ಬೇಸಗೆಯ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೂರು ಮುಖ್ಯ ಘಟನೆಗಳು ಉಲ್ಲೇಖನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ: ೧. ಶೃಂಗೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದದ್ದು. ೨. ಅಡಕೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆದುದಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು. ೩. ನನಗೆ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ ಆಗಿ ವಿಷಮಿಸಿದ್ದು.

ನಾನು ಶೃಂಗೇರಿಗೆ ಹೋದದ್ದು ಪೂಜೆಗಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಯಂತೆಯೂ ಅಲ್ಲ. ದೇ.ರಾ.ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ಅವರ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟ ಮಾವನಮನೆ ಮರಿತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಒಬ್ಬರೆ ಹೋಗಲು ಬೇಜಾರಾಗಿ ನನ್ನನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ೧೯೨೭ರ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ಅವರು ಕಾರನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹಿಂದೆ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಮಾಣದ ದೀರ್ಘತೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಿಂದ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬಂದು ಜೊತೆಗೆ ಬಾ ಎಂದು ಕರೆದಾಗ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ.

ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನ ಇರಬೇಕಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಶೃಂಗೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿ ಹೋದೆವು. ಪಯಣ, ರಸ್ತೆ ಕೊರಕಲು ದಾರಿಯಾದರೂ, ಇಕ್ಕೆಲದ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯ ಅರಣ್ಯಮಯ ಗಿರಿಕಂದರಗಳಿಂದ ಭವ್ಯ ರಮ್ಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸುಖಕರವೂ ಸಂತೋಷಕರವೂ ಕಾವ್ಯೋನ್ಮೇಷಕರವೂ ಆಗಿತ್ತು.

ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಶೃಂಗೇರಿಗೆ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನನಗಿದ್ದ ಆಜನ್ಮ ಸಹಜ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರೇಮವು ಈಗ ವರ್ಧನವಾಗಿದ್ದ ಮೊದಲಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಕವಿವರ್ಯರ ಕೃತಿಪರಿಚಯದಿಂದಲೂ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಋಷಿಗಳು ರವೀಂದ್ರರು ವಿವೇಕಾನಂದರು ಮೊದಲಾದವರ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಅವಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದಲೂ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭೂತಿಯ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ಭೂಮಿಕೆಗೆ ಏರಿದ್ದುದರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣದ ದಾರಿಯ ಅನುಭವವು, ಅದರ ಗುರಿಯಿಂದ ಒದಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಮೀರಿ, 'ಅನುಭಾವ'ವೆ ಆಗಿತ್ತು.

ಶೃಂಗೇರಿಯ ಭವ್ಯತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅದರ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರದಿಂದ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತ ಮಹಾದರ್ಶನವನ್ನು ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ದಿವ್ಯ ಸ್ಮೃತಿಯ ಪರಿವೇಷ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ. ತುಂಗೇಯ ಸುಂದರ ಸ್ನಾನಘಟ್ಟ, ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಆಡುವ ಬೃಹದ್ ಗಾತ್ರದ ಮತ್ಸ್ಯ ಸಂಕುಲ, ಸುತ್ತಣ ಆಕಾಶವನ್ನೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವಂತಿರುವ ಅಭ್ರಂಕಷ ಗಿರಿಶೃಂಗ ಪಂಕ್ತಿ, ನಿಃಶಬ್ದ ಸುಷುಪ್ತಿ ಸದೃಶ ಪ್ರಶಾಂತಿಯನ್ನೆ ಮೃದುವಾಗಿ ಮಿಡಿಯುವ ವಿವಿಧ ಪಕ್ಷಿ ಕೂಜನ ಮತ್ತು ಘನೀಭೂತ ಶತಮಾನಗಳಂತೆ ಕಾಲತ್ರಯಾತೀತವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಶಾಂಕರ ಶಿಲಾಮಯ ಪವಿತ್ರಕಲೆಯ ದೇವಾಲಯ-ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದರ್ಶಿಸಿ ನನ್ನ ಚೇತನ ಒಂದು ದಿವ್ಯತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿತು. ಅಂದು (೧೯೨೭ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೧) 'ಶೃಂಗೇರಿ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಒಂದು ಕವನ ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚಾಗಲಿಲ್ಲ; ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ-ಮಠಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ನೂರಾರು ದೇವರುಗಳು, ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗದವರು, ಮತ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನೋಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ವಿರುದ್ಧ ಭಾವನೆಯೆ. ಜಗತ್ತಿನ ತತ್ವಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಕಿರೀಟಸದೃಶನಾಗಿ ವಿಶ್ವ ವಿಶಾಲವಾದ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯನ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನ ಇಂದು ಯಾವ ದುರ್ಗತಿಗಿಳಿದಿದೆ? ಎಂತಹ ಸಂಕುಚಿತ ಜಾತಿಭಾವನೆಯ ಗೂಬೆಗವಿಯಾಗಿದೆ, ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಜ್ಯೋತಿರ್ಧಾನ ಮಾಡಲೆಂದು ಆಚಾರ್ಯನು ಕಟ್ಟಿದ ಆ ಸಂಸ್ಥೆ, ಇತರ ಅಂತಹ ಎನಿತೋ ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಂತೆಯೆ? ನನ್ನ ಜುಗುಪ್ಸೆಗೆ ಕಾರಣ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಅಧೋಗತಿ ಮತ್ತು ಅವು ಇಳಿದಿರುವ ದುಃಸ್ಥಿತಿ! ಆ ಕವನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೆ ನಾನೂ ಈಗಿನ ಶೃಂಗೇರಿ ಮಠದ ಭಕ್ತನೆಂದುಕೊಂಡಾರು ಎಂದು ಹೆದರಿ ಅದನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಇದು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅದ್ವೈತ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾದ 'ಶೃಂಗೇರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಯೆ ಹೊರತು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ , ಜಾತಿಭೇದ, ಚತುರ್ವರ್ಣ, ಶೂದ್ರ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಫೋಷಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕೂಪದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಮರೆಯದಿರಲಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ:

ಶೃಂಗೇರಿ

ಶ್ರೀಮಚ್ಚಂಕರ ಗುರುವರ ಪುರವಿದು

ಪಾವನಮಾಗಿಕ ಶೃಂಗೇರಿ;
ಪರಮತೆಗಾಲಯ, ರಮ್ಯತೆಗಾಶ್ರಯ,
ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಾವಾಸಮಿದು!
ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥ ಜಲದಿಂದ ಮೆರೆವಮಲ
ತುಂಗಾ ತೀರೋದ್ಯಾನಮಿದು;
ಶಂಕರ ಕೇಸರಿ ಗರ್ಜಿಸುತಲೆದ ಮ-
ಹಾ ಅದ್ವೈತಾರಣ್ಯಮಿದು!

ಕಂಗಳ ಮೋಹಿಪ ಮಂಗಳಕರವಹ
ಶೃಂಗಗಳೆಲ್ಲಿಯು ಮೆರೆಯುತಿವೆ;
ಮನವನೆ ಅಲಿಸುವ ಘನತರವಾಗಿಹ
ಚಿನುಮಯನನುಭವವಾಗುತಿದೆ;
ಮಾಯಾ ಬಂಧವ ಮುರಿಯಾ ಚೆಂದವ
ಮೋಕ್ಷಾನಂದವು ತೋರುತಿದೆ;
ಶಕ್ತಿಗೂಡಭಯ ಭಕ್ತಿವಾಹಿನಿಯ
ಮುಕ್ತಿಮಹಾರ್ಣವವಾಗುತಿದೆ!

ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನನು ಶತಮಾನಗಳಾ-
ಚೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯನೆ ಒಯ್ಯುತಿದೆ:
ಅಂದಿನ ಜೀವನವಂದಿನ ನೋಟಗ-
ಳಂದದಿ ಮನದೊಳು ಮೆರೆಯುತಿವೆ.
ಕುಸುಮಿತ ಮರದಡಿ ಶಂಕರ ಗುರು ತಾ
ಧ್ಯಾನದೊಳಿರುವುದ ನೋಡುವೆನು!
ಅಹಹಾ ಶಾಂತಿಗೆ ನೆಲವನೆಯಾಗಿಹ
ವದನವು ಜ್ಯೋತಿಯ ಬೀರುತಿದೆ!

ತುಂಗೇಯೆ, ಗುರುವಿನ ಮಂಗಲ ಚರಣ ಯು-
ಗಂಗಳ ನಿನ್ನ ತರಂಗದೊಳು
ಮಂಜುಳ ವೇದ ನಿನಾದವ ಮಾಡುತ
ತೊಳೆಯುವ ನೀನೇ ಪಾವನಳು!
ನಿನ್ನ ಪರಮ ಪವಿತ್ರತೆ ಇಂದಿಗು
ಪಾಪವಿನಾಶಕವಾಗಿಹುದು.
ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಗಳ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ
ಮೀರಿದೆ ಗುರುವಿನ ಸಂಗದಲಿ!

ಎಲೆಲೇ ಕೋಗಿಲೆ, ಕೂಗುವೆ ಏತಕೆ
ಗುರುವಿನ ಧ್ಯಾನವ ಭಂಗಿಸಲು?

ವಿಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದ ಭಾವಸಮಾಧಿಯ-
ಲಳಿವನು ಎಂಬುವ ಭಯದಿಂದೇ?
ಲೋಕಕೆ ಗುರುವರ ಬೋಧಾಮೃತ ತಾ
ದೊರಕದು ಎಂಬುವ ಭಯದಿಂದೇ?
ಹಾಡೈ, ಕೋಗಿಲೆ, ಸೃಷ್ಟಿ ನಿಯಮದೊಳು
ನಿನಗಿಹ ಕರ್ಮವ ನೀಮಾಡು!

ಗುರುವರ, ನಿನ್ನಯ ಹೃದಯ ವಿಶಾಲತೆ-
ಯರಿಯರು ನಿನ್ನನುಯಾಯಿಗಳು:
ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯು ನೀ
ಬ್ರಹ್ಮವ ಕಾಣತ ಪೂಜಿಸಿದೆ.
ಮೋಚ್ಚ ಶೂದ್ರರನು ತತ್ತ ವೇತ್ತರನು
ಒಂದೇ ಎನ್ನುತ ಭಾವಿಸಿದೆ;
ತ್ಯಾಗಭೋಗಗಳ ಕರ್ಮಧರ್ಮಗಳ
ಯೋಗದ ಪರಿಯನು ಬೋಧಿಸಿದೆ.

ಗುರುವರ, ನಿನ್ನೀ ಮುದ್ದಿನ ಭಾರತ
ಭೂಮಿಯ ದುರ್ಗತಿಗಿಳಿದಿಹುದು;
ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ರಮ್ಯಾರಣ್ಯವ
ಸೋಹಂ ಗರ್ಜನೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ
ಕುರಿಗಳ ಹರಿಗಳ ಮಾಡುವ ತೆರದೊಳು
ತುಂಬಲಿ, ಶಂಕರ ಕೇಸರಿಯೆ!
ತಾಯಿಯ ಭೂಮಿಯ ಸಲಹಲು ಜನಿಸೈ
ಭಾರತ ಭೂಮಿಯೊಳಿನ್ನೊಮ್ಮೆ!

೨೪-೪-೧೯೨೭

ನನ್ನ ಜೊತೆ ಬಂದಿದ್ದವರು ಭಟ್ಟರ ಕೈಲಿ ಪೂಜೆಗೀಜೆ ಮಾಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ನಾನು ಎಂದಿನಂತೆ ಆ ಪೂಜೆ ಪ್ರಸಾದಗಳ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಶಾಂಕರ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರಶಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಚಿಂತನಶೀಲನಾಗಿದ್ದೆ: ಈ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವೆ ಬದಲಾಗದಿದ್ದರೆ, ಶ್ರುತ್ಯಂಶದ ವೇದಾಂತ ದರ್ಶನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ, ಸ್ಮೃತ್ಯಂಶದ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಾದಿಗಳ ಕಾಲದೇಶಾಚಾರಗಳ ಅನಿತ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದಿದ್ದರೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ವಿನಾಶ ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧ! ವರ್ಣಾಶ್ರಮ, ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ, ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾರಾದಂದೇ ಹಿಂದೂ ಮತವು ವೇದಾಂತ ದರ್ಶನವಾಗಿ, ವಿಶ್ವಧರ್ಮವಾಗಿ, ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು, ನಿಜವಾದ ವಿಶ್ವಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಅದು, ಶೂದ್ರಪೀಡನಕರವಾಗಿ ಪುರೋಹಿತ ಪೀಡೆಯ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ' ಮಾತ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

* * * *

ಒಂದು ದಿನ ಅಪರಾಹ್ನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯ. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಗಲು ನಿಧ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿ ಕುಳಿತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾಷಣವನ್ನೂ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವಿದೊ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಯನ್ನೂ ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಎದುರಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಡಕೆ ತೋಟದಾಚೆಗೆ ಅದರ ಬುಡದಿಂದಲೆ ಕಡಿದಾಗಿ ಬಾನೆಡೆಗೆ ನಿಮಿರಿ ಎದ್ದಂತಿದ್ದ ಕಾಡಿದಿದ ದಟ್ಟಮಲೆಯ ಹಂತಿ ಇಳಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಛಾಯೆಯ ಹಸುರು ಬಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರೆದಿತ್ತು. ಕೆಳಗೆ ಅಂಗಳದ ಸುತ್ತಣೆದ್ದ ಕೀಳರಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಲರ ಹೆಂಗಸರು ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಲಯಬದ್ಧವಾದ ಸದ್ದು ಅವರ ಕಡೆಗೆ ಬಳೆಗಳ ಟಿಂಟಿನಾದದೊಡನೆ ಕೇಳಿಯೂ ಕೇಳದಂತೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದ್ದೂ ನಿಧ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ.

ಓದುತ್ತಾ ಮೈಮರೆತಂತಿದ್ದ ನಾನು ತೆಕ್ಕನೆ ಎಚ್ಚತ್ತಂತಾಗಿ ಆಲಿಸಿದೆ-ದೂರದ ಗುಡುಗಿನ ಸದ್ದು! ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಮಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಿದ್ದ ಬಿಸಲಿಲ್ಲ; ತಿಳಿಯಾಗಿದ್ದ ಆಕಾಶ ಕಾರ್ಮೋಡಗಳಿಂದ ದಟ್ಟಯ್ದುತ್ತಿದೆ. ಎದುರಿಗಿದ್ದ ತೋಟದ ಅಡಕೆಮರಗಳೂ ಬಾವಿಕಟ್ಟೆಯ ಬಳಿಯ ಎತ್ತರದ ತೆಂಗಿನ ಮರವೂ ಕವಿಶೈಲದತ್ತ ಏರುವ ದಾರಿಯ ಪಕ್ಕದ ದೀರ್ಘನಮರ ಹಲಸಿನಮರ ಬೂರುಗದ ಹೆಮ್ಮೆರಗಳೂ ಮಧುಪಾನ ಮತ್ತರಂತೆ ನೆತ್ತಿದೂಗತೊಡಗಿವೆ. ಮುಂಗಾರ ಮೊದಲ ಮಳೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ!

ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದಳು “ಮುಂಗಾರಸುರಿಯು ರಕ್ಕಸವಜ್ಜೆಗಳಿಕ್ಕುತ್ತ ಬಲುಗದರಿ!” ನನ್ನ ಕವನ ‘ಮುಂಗಾರು’ ಸೋತು ಸಪ್ಪೆಯಾಗುವಂತೆ. ಮುಂಗಾರಿನ ಪ್ರಥಮ ಆಗಮನದ ರುದ್ರ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಕವಿತೆ ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ವಿವಿಧವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಅನುಭವದ ಘೋರತೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಅನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅದು ಇಲ್ಲಿ, ‘ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ’, ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದು:- ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಿದ್ದು!

ನನಗೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ಮುಂಗಾರಿನ ಆಗಮನದ ಭೀಷಣತೆ ಭಯದ ಜೊತೆಗೆ ಭಯರಸವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿ ಭವ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಳ್ಳಿಮಿಂಚು, ಕೋಲ್ಮಿಂಚು, ಹಾವ್ವಾಲಗೆ ಮಿಂಚು, ಗೊಂಚಲ್ಮಿಂಚು, ದಿಗಂತದಿಂದ ದಿಗಂತಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿತೆಂಬಂತೆ ತೋರುವ ಪುಂಖಾನುಪುಂಖ ಬಾಣಮಿಂಚು ಇವೆಲ್ಲ ಮೇಘಪ್ರತಿಭೆಯ ಸೃಜನಶೀಲ ವರ್ಣಶಿಲ್ಪದಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ದರ್ಶನೀಯವಾಗಿ ಮನಮೋಹಕವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಿಂಚನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುವ ಗುಡುಗು ಹೆದರಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಗುಡುಗು ಸಿಡಿಲಾದರಂತೂ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಜೀವ ತತ್ತರಿಸಿತ್ತು; ಒಳಗೆ ಓಡಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಿಂಚು ಗುಡುಗು ಸಿಡಿಲುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಜ್ಞಾನ ತಿಳಿದಮೇಲೆ ವಿಷಯ ತಲೆಕಾಳಗಾಯಿತು. ಯಾವುದು ಮನಮೋಹಕವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತೋ ಅದೇ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಎಂದೂ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕಿವಿ ಹೆದರಿ ಹುದುಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅದು ನಿರಪಾಯಕವೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಮಿಂಚನ್ನು ನೀನು ಕಂಡಮೇಲೆ ಅದರ ಅಪಾಯದಿಂದ ನೀನು ಪಾರಾದಂತೆಯೇ; ಏಕೆಂದರೆ ಮಿಂಚಿನ ತರುವಾಯ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವ ಸದ್ದು-ಗುಡುಗಾಗಲಿ ಸಿಡಿಲಾಗಲಿ- ಕೋವಿಯಿಡಿನ ಸದ್ದಿನಂತೆಯೇ ಹೊರತು ಕೋವಿಯ ಗುಂಡಿನಂತಲ್ಲದೆ, ಅತ್ಯಂತ ನಿರುಪದ್ರವವಾದದ್ದು. ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯಾಗುವುದು ಸದ್ದಿಗೆ ಮುನ್ನವೆ ತಗಲುವ, ಮಿಂಚಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತೋರುವ, ವಿದ್ಯುತ್ತಿನಿಂದಲೆ ಹೊರತು ಕಿವಿಗೆ ಗುಡುಗಾಗಿ ತೋರುವ ಶಬ್ದಮಾತ್ರದಿಂದಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇಷ್ಟು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾದ ಮೇಲೆಯೂ, ಗುಡುಗಿಗೆ ಹೆದರುವುದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ, ಸಿಡಿಲೇನೂ ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು, ಅದರ ಕಿವಿಯೊಡೆಯುವ ಸದ್ದಿಗೆ ಭೂಮಿಯೆ ಝಗ್ಗಂದು ಪ್ರಕಂಪಿಸಿದಂತಾದಾಗ! ಸಿಡಿಲು ಗುಡುಗಿನ ಒಂದು ಸಮೀಪಗತ ತೀವ್ರ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಆದರೂ ಅದರ ಘೋರ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೆ ಅದು ಭಯಾನಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಮುಗಿಲಿಗೆ ನೆಗೆಯುವ ಮಿಂಚು ಗುಡುಗಾದರೆ ಮುಗಿಲಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ನೆಗೆಯುವ ಮಿಂಚು ಸಿಡಿಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಿಂಚಿನ ಆ ವಿದ್ಯುತ್ತು ಮರಕ್ಕೂ ಮನೆಗೂ ತಗಲಿದಾಗ ‘ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆಯಿತು’ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆದರೆ ಮುಗಿಯಿತು ಗತಿ; ಸಿಡಿಲು ನಮಗೇ ಹೊಡೆಯದಿದ್ದಾಗ ಅದರ ಮಿಂಚಿನ ಕಾಂತಿಯೂ ಅದನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ತಡಮಾಡದೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟುವ ಭಯಂಕರ ಗುಡುಗೂ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ನಮಗೇ ಹೊಡೆದಾಗ? ಏನನ್ನೂ ಕಾಣುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಕೇಳುವುದೂ ಇಲ್ಲ!

ಯಾವಾಗ ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸಿ, ಕಾರ್ಮುಗಿಲು ಕವಿದು, ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಮಿಂಚು ಥಳನೆ ಹಾರಿ, ಗುಡುಗು ಗಗನದ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉಕ್ಕಿನ ಗುಂಡು ಉರುಳಿದಂತೆ ಗುಡುಗುಡಿಸತೊಡಗಿತೋ ನಾನು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು

ಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ಬೆಚ್ಚಿ, ನಿರ್ನಿಮೇಷ ಗಗನದೃಷ್ಟಿಯಾದೆ. ಕವಿ ಆ ರುದ್ರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಲು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಯ ರಸಜಿಹ್ವೆಯನ್ನು ಚಾಚುತ್ತಿದ್ದನು; ನರಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೌದ್ರತೆಗೆ ಗದಗದಿಸುತ್ತಿತ್ತು!

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸಿ ಮುಚ್ಚಿತು; ಒಡನೊಡನೆ, ಅರೆಕ್ಷಣವೂ ಅಂತರವಿಲ್ಲದೆ, ಭೂವ್ಯೋಮ ಸಹಿತ ಇಡೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆ, ಗಾಜಿನ ಬುರುಡೆಯನ್ನು ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡಿದಂತೆ, ರಳರಳನೆ ಒಡೆದು ಸಿಡಿದು ಚೂರುಚೂರಾಯಿತು! ಚೂರುಚೂರಾದಂತಾಯಿತು ಎಂದಲ್ಲ, ಗಮನಿಸಬೇಕು, ಚೂರು ಚೂರು ಚೂರೆ ಆಯಿತು!

ಕಣ್ಣು ಕಿವಿಗಳು ಸೋತು ಮೂರ್ಛೋಗುವಂತಹ ಆ ವಜ್ರಪ್ರದೀಪ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಂಡ ರಾವಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕುಸಿದು, ಕುನಿದು, ಒರಗಿದ್ದ ಗೋಡೆಯೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಹುದುಗುವಂತೆ ಯಾವ ಕ್ರಿಯಾಪದವೂ ಸೂಚಿಸಲಾರದ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಾವಸ್ಥೆಗೆ ದುಮುಕಿಬಿಟ್ಟಿತು! ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ!

ಮತ್ತೆ ಕುಳಿತು ಕಣ್ಣೆರೆದೆ: ಪುಡಿಪುಡಿವೋಗಿದ್ದ ಲೋಕ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ, ನಾನು ಪುನರ್ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ್ದೆ!

ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಾಷೆ ರೂಪಕವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನನಗಾಗಿದ್ದ ಅನುಭವದ 'ಭಾವಸತ್ಯ'ವನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಸುಳ್ಳಾಗುತ್ತದೆ. 'ಲೋಕ ಪುಡಿಪುಡಿ ಆದಂತಾಯ್ತು', 'ಲೋಕ ಮತ್ತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದಂತಾಯ್ತು', 'ನನಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವೆತ್ತಂತಾಯ್ತು' ಎಂಬ ಉಪಮಾ ವಿಧಾನ ಭೌತಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಲೋಕಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತದಾದರೂ ನನಗಾದ ಅನುಭವದ ಭಾವಸತ್ಯವನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸದೆ ಸುಳ್ಳಿನ ಸುಳ್ಳಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಂದು ನನಗಾದ ಆ ಅನುಭವ ಮುಂದೆ ನನಗೆ 'ಪ್ರತಿಮಾ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕೃತಿ' ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಸಹಾಯವಾಯಿತು; ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ 'ಲೋಕೋಪಯೋಗ' ಮತ್ತು 'ಭಾವೋಪಯೋಗ'ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು. ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು; ಮತ್ತು ನವೀನ ವಿಮರ್ಶಕರ ಧಿಕ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ 'ಕವಿಸಮಯ'ಗಳನ್ನು 'ಮೃತ'ವಲ್ಲ ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿ ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲೂ!

ಸಿಡಿಲು ನನಗೇ ಹೊಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಡೆದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಹೊಡೆಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಎಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು ಅವಕಾಶ? ಆದರೆ ನನಗಾಗಿದ್ದ ಅನುಭವದ ಭೀಷಣ ಭಯಂಕರತೆಯಿಂದ ಸಿಡಿಲು ಮನೆಗೇ ಹೊಡೆದಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ. ಮನೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹರಡಿದ್ದುದರಿಂದ ಯಾವ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೊಡೆಯಿತೋ ಯಾರು ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಏನಾದರೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ವಿಚಾರಿಸಲು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಓಡಿದೆ.

[1] ಶಂಕರ್ ಎಂಬ ಸುಮಾರು ಹದನೇಂಟು ವರುಷದ ಕೇರಳದ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನೀಲಗಿರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಮಹಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಮಹಾಪುರಷಜಿ ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದ ದೀಕ್ಷಿತೊಡಿಸಿ, ನಾನು ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ೧೯೨೬ ನೆಯ ಜುಲೈ ೨ ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದಿದ್ದರು. ತುಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಂದು ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹುಡುಗ ಮುಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ರಂಗನಾಥಾನಂದರಾಗಿ, ರಂಗೂನ್, ಬರ್ಮಾ, ಕರಾಚಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಬೃಹತ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ತರುವಾಯ ಅದ್ಭುತವಾಗ್ಮಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಪಶ್ಚಿಮಾರ್ಧ ಗೋಳಗಳ ಪ್ರಪಂಚದ ನಾನಾ ಭಾಷೆಗಳ ಮತಗಳ ನಾಗರಿಕತೆಗಳ ದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರಿ, ಉಪನಿಷತ್ತು-ವೇದಾಂತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ವಿದ್ವಜ್ಞನರೂ ಬೆರಗಾಗಿ ಶ್ಲಾಘಿಸುವಂತೆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಮತ್ತು ಮಹದ್ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿ, ಲೋಕಪೂಜ್ಯ ಜಗದ್ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಯಾರುತಾನೆ

ಉಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು? ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವೈನತೇಯ ದೃಷ್ಟಿ ಇತರರಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ರಂಗನಾಥಾನಂದರು ಒಂದು ಮಹತ್ ಸಾಕ್ಷೀ ಸ್ವರೂಪದ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಭಾರತದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ಸಿಲೋನ್, ಸಿಂಗಪೂರ್, ಮಲೇಸಿಯಾ, ವಿಯೆತ್ನಾಂ, ಕಾಂಬೋಡಿಯಾ, ಇಂಡೋನೇಸಿಯಾ, ಜಪಾನ್, ಫಿಜಿ, ಜೆಕೊಸ್ಲೊವಾಕಿಯಾ, ಸೋವಿಯತ್ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂ, ಸ್ವೆಡ್ನ್, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಫ್ರಾನ್ಸ್, ನಾರ್ವೆ, ಸ್ವೀಡನ್, ಜರ್ಮನಿ ಮೊದಲಾದ ಯೂರೋಪಿಯನ್ ದೇಶಗಳು, ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೇರಿಕಾದ ದೇಶಗಳು, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಸರ್ವದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷಣ ಪ್ರವಾಸಮಾಡಿ ಭಾರತೀಯ ವೇದಾಂತದರ್ಶನ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ೨೦-೧೨-೧೯೭೨

-57 (2)-

ನನ್ನಂತೆಯೆ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಎಚ್ಚಿತ್ತು, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆದದ್ದು? ಯಾರಿಗೆ ಏನಾಯಿತು? ಎಂದು ನುಗ್ಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತೂ ಮನೆಗಲ್ಲ ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆದದ್ದು ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಯಾರಿಗೂ ಏನೂ ಅಪಾಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಿಡಿಲು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹತ್ತಿರವೆ ಹೊಡೆದಿರಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಹೊಳಪು ಸದ್ದು ಆ ಕಂಪನ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯರು ಮನೆಯ ಸುತ್ತಣ ತೋಟ, ಕಾಡು ಮತ್ತು ಮರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರು.

ಆ ದಿನ ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆದದ್ದು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳೊಳಗೆ ಉಮ್ಮಿಗುಡ್ಡೆಯ ಕೆಳಗಣ ಭಾಗದ ತೋಟದ ಅಡಕೆ ಮರಗಳ ನೆತ್ತಿ ಬಾಡಿ ಸುಟ್ಟಂತಾಗಿ ಜೋತುಬಿದ್ದದ್ದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಹೋಗಿ ನೋಡಲಾಗಿ ಅಡಕೆ ಮರಗಳ ಬುಡದ ಬಾಳೆಮರಗಳು ಸುಟ್ಟು ಬಾಡಿದೆಲೆಗಳಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದುದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಸಿಡಿಲು ಮನೆಗೆ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತೆ ಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದಿತ್ತು!

ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆಯುವುದು ಬರಿಯ ಒಂದು ನಿಸರ್ಗವ್ಯಾಪಾರ. ತೋಟವೂ ಗದ್ದೆಯೂ ಕಾಡೂ ಮನೆಯೂ ಮನುಷ್ಯನೂ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಹೊಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಲಿ ದುರುದ್ದೇಶವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಮೇಘದ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ಧನ ಮತ್ತು ಋಣ ವಿದ್ಯುತ್ತುಗಳು ಸಂಪರ್ಕಗೊಂಡಾಗ ಸಂಭವಿಸುವ ಘಟನೆ; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮತದ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಪುರಾಣದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕರಣವನ್ನಾಗಿ ಒಡ್ಡಿ, ಸಿಡಿಲು ಅವನ ಕೈಯ ವಜ್ರಾಯುಧವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಸುಮ್ಮನುಮ್ಮನೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆಯೆ? ಯಾವನೂ ಒಬ್ಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲೆಂದೇ ಅವನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆ ಅಸುರ ಯಾವನು? ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಭಟ್ಟರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಸುರನೂ ನೇರವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏನೂ ಯಾರದೂ ಒಂದು ದೋಷವೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಸುರನಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ದೋಷದಿಂದಲೆ ಇಂದ್ರನ ಕೋಪ ಹೀಗೆ ಸಿಡಿಲಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದು ಮಾಲೀಕನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಇತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೋಷ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಂತಿಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ, ಹಾರುವರ ಕೈಯಿಂದ ಪೂಜೆಗೀಜೆ ಹೋಮಗೀಮ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾರಾಧನೆಯ ಉಟ ಹಾಕಿಸಿ ದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಸರಿ, ಪುರೋಹಿತರ ಆ ಮಹಾ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿ, ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನವರು ಮನೆಗೆ ಸಂಭವಿಸಲಿರುವ ಕೇಡನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ 'ಶಾಂತಿ' ಮಾಡಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ತರುಣವರ್ಗದ ನಮಗೆಲ್ಲ ಒಳಗೊಳಗೆ ತುಂಬ ಅಸಮಾಧಾನ. ಸಿಡಿಲು ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದು ಆಗಿರುವ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಯೆ ಹಾರುವರಿಗೆ ಉಟ ಹಾಕಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ? ಬೇರೆ ಸಸಿ ಹಾಕಿ, ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಕಿ, ಕೃಷಿಮಾಡಿದರೆ ಆಗಿರುವ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕ್ರಮೇಣ ಪರಿಹಾರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ, ಈ ಪುರೋಹಿತವರ್ಗ ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಮತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ, ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆದುಕೊಳ್ಳಲು: ಬುಡಭದ್ರವಿಲ್ಲದ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅವಕ್ಕೆ ಭಾವಮಯ

ವರ್ಣದ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥಾಧಾರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ಭ್ರಾಂತಿಯ ಹಗಲುವೇಷಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿ, ಶೂದ್ರಾದಿಗಳ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೆ ತಮ್ಮ ಆದಾಯದ ಬಂಡವಾಳವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರ ಗೆಮ್ಮೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸೌಕರ್ಯ ಸೌಖ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಲೂಟಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಮಠ, ಗುರು, ಪೂಜೆ, ಹೋಮ, ಯಜ್ಞ, ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ವ್ರತ ಇತ್ಯಾದಿ ಭದ್ರಕೋಟೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಾಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡು. ಮಂಕು ಕುರಿಗಳು-ಶೂದ್ರರು-ಆ ಕಟುಕರ ಕೈಯ ಹುಸಿಹಸುರಿಗೆ ಬ್ಯಾಗುಡುತ್ತಾ ನುಗ್ಗುತ್ತಿವೆ!

ಅಂತೂ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಅಂಗವಾದ ಸಮಾರಾಧನೆ ನಡೆಯಿತು. ನೆರೆದ ಹಾರುವರಿಗೆಲ್ಲ ಭೂರಿ ಭೋಜನ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆ ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ ಅವರ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು (ಎಂಜಲನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದಿಂದ ಕರೆದು ಶೂದ್ರರು ಗೌರವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ.) ನಮಗೆಲ್ಲ ಬಡಿಸಿದರು. ಪುಳಿಚಾರಿನ ಸಿಹಿಯೂಟ ನಮಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಆದರಣೀಯವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಹೊಡೆಬಿರಿಯೆ ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಸೇರಿದ ನಮ್ಮ ನಂಟರು ಇಷ್ಟರು ಆಳುಕಾಳುಗಳು ನಾನೂ ಒಡೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಿತಿಗೆ ಮೀರಿಯೆ ತಿಂದುಬಿಟ್ಟೆ, ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ಯೌವನಮದವಶನಾಗಿ!

ಅದು ಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಅಥವಾ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವಾಗಿಯೂ ತೋಟಕ್ಕೆ ಬಡಿದ 'ಅಶನಿ'ಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಶಾಂತಿ ನನಗೆ 'ಶನಿ'ಯಾಯ್ತು!

ನಾನು ದಿನವೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಚೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ, ಈಗ 'ಕವಿಶೈಲ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ, ಮನೆಯ ಹಿಂದಣ ಬೆಟ್ಟದ ನೆತ್ತಿಯ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಯಾಮ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮಳೆ ಬಿದ್ದರೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ, ಮಂಜು ದಟ್ಟಯಿಸಿದರೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಮಂಜು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲೆಯೂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದುದರಿಂದಲೂ ಏನೂ ನನಗೆ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ ತಗುಲಿತು. ಮೊದಮೊದಲು ಜ್ವರಕ್ಕಾಗಲಿ ಕೆಮ್ಮು ಕಫಗಳಿಗಾಗಲಿ ಹೆದರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜ್ವರ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ದೇವಂಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಔಷಧಿ ತರಿಸಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ. ಕಡೆಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದೆ. ನಾನು ಜ್ವರತಪ್ಪನಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗಲೆ ನನಗೆ ಮೈಸೂರಿಂದ ಮಿತ್ರರ ಕಾಗದ ಬಂತು, ನಾನು ಎರಡು ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡನೆ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿದ್ದೇನೆಂದು, ನನಗೆ ಹಿಗ್ಗು. ಮನೆಯವರಿಗೂ ನಂಟರಿಗೂ ಬಂಧುಮಿತ್ರರಿಗೂ ತಮ್ಮವನೊಬ್ಬನು ಬಿ.ಎ. ಪಾಸಾದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಹಿಂದುಳಿದ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಅಥವಾ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ ಪಾಸು ಮಾಡುವುದೇ ಒಂದು ಮಹತ್ವವಾಗಿತ್ತು! ನನ್ನ ಬಿ.ಎ. ಪಾಸಿನಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಮೂರು ಕಾಸಿನ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು.

ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕಾಯಿಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಕಡೆಗೆ ಜ್ವರ ಮೂರ್ಛೆಗೂ ಶುರುವಾಯ್ತು. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಿಂದಿಳಿದು ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಆಯಾಸಕರವಾಗಿ, ಕೆಳಗೆ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಗೆ ಹಾಸಿದರು. ದೇವಂಗಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗಳಿಂದ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಿತ್ರರಿಗೆ, ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಇವರಿಗೆ, ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಉಲ್ಬಣಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ದಿಗಿಲಾಯ್ತು. ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರಿಗೂ ಅವರೆಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿದು ನಾನು ಬದುಕುವುದು ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದವಾಗಿ ತೋರಿರಬೇಕು. ಒಡನೆಯೆ ಅವರು ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಕೊಡುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು, ಮಾನಪ್ಪ ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಅಡಕೆಮಂಡಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ತಂತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರ ಉದ್ದೇಶ ನನ್ನನ್ನು ಮೊಟಾರು ಕಾರು ತಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿಸಲೆಂದು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರುಗಳಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂದು ಹಗಲು ಹೇಗೋ ಕಳೆಯಿತು. ಜ್ವರದ ಆಧಿಕ್ಯದಿಂದಲೂ ಏನೂ ನನಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಿಂದಲೆ ಮಾತಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಉಡುಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ನನ್ನಿಂದ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯವರು, ನನ್ನ ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ, ಅತ್ಯಂತ ಖಿನ್ನರಾಗಿ ದುಃಖಿತರಾಗಿ ಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತೂ ಕುಳಿತೂ ತಮ್ಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ, ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಆ ಮೂಢಾಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಖಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ತೋಟದಾಚೆಯ ಭೂತರಾಯನಿಗೂ, ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಗೂ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೂ ಮುಡಿಪು ಕಟ್ಟಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು.

ಮಳೆಗಾಲ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಸಮಯ. ಹಗಲೆಲ್ಲ ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಂತೆಲ್ಲ ಮಳೆ ಜೋರಾಯಿತು. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಈಗ ಬರುತ್ತದೆ. ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಂತೆಲ್ಲ ಮಳೆ ಜೋರಾಯಿತು. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಈಗ ಬರುತ್ತದೆ, ಇನ್ನೇನು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ನೆರವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜಗಲಿಗೆ ಲ್ಯಾಂಪು ಹೊತ್ತಿಸಿದರು. ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯ ದೇವರಿಗೆ ನೀಲಾಂಜನ ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಮಳೆಗಾಳಿಗೆ ಕೆಡದಂತೆ ತಗಡಿನ ಗೂಡಿನ ಮರೆಮಾಡಿದರು. ರಾತ್ರಿ ಏಳಾಯ್ತು, ಎಂಟಾಯ್ತು, ಒಂಬತ್ತು ಆಯ್ತು! ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಯ್ತು, ಪುಟ್ಟು ಬೆಳಕಿನ ತನಕ ಉಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ ಎಂದು!

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹೊಳೆಕೊಪ್ಪದ ಅಮ್ಮಗೆ ಕಿಟಕಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಏನೂ ಒಂದು ಅತ್ಯತಿಪ್ರಕಾಶ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತಾಯ್ತು. ಕೋಣೆಯೆಲ್ಲ ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಕಾಯ್ತು. ಮಿಂಚಿರಬೇಕು ಎಂದು ಮೊದಲು ಭಾವಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆ ಕಾಂತಿ ಅಳಿಯಲೆ ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಯ್ತು, ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಿವಿ ಕೆಪ್ಪಾಗುವುದೋ ಎಂಬಂತಹ ಒಂದು ಪೋಂಕ್ ಪೋಂಕ್ ಸದ್ದು ಆ ಮಳೆಗಾಳಿಗಳ ಸದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಂದು ತೇಗಿದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದರು; ಅವರು ಎಂದೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ ಮೋಟಾರುಕಾರಿನ ಹೆಡ್‌ಲೈಟ್‌ಗಳನ್ನು, ಎಂದೂ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ ಕಾರಿನ ಹಾರನ್!

ಮಾನಪ್ಪ, ಬಾಡಿಗೆ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ, ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರಾಗಿದ್ದ ಚೊಕ್ಕಂ ಐಯ್ಯಂಗಾರರನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಧಾವಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದ, ಮಳೆಗಾಳಿ ಹಾಳು ರಸ್ತೆ ಒಂದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ರಾತ್ರಾರಾತ್ರಿ!

ಡಾಕ್ಟರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಬಂದಿದ್ದ ಅವನ ಮುಂದಾಲೋಚನೆ ಭಗವತ್ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಆದದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ಹೆಣವನ್ನೇ ಸಾಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಏನೋ? ಅಥವಾ, ಹಾಗೇಕೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಮುಂದೆ ೧೯೯೯ ರಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಅವನೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೊಡನೆ ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಗವಿದ್ದಾಗ?

ಸರ್ವದಾ ನಗೆಮೊಗದ ಮತ್ತು ವಿನೋದಶೀಲದ ಸರಳಹೃದಯದ ಸಾತ್ವಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಡಾ. ಚೊಕ್ಕಂ. ಬಂದವರೆ ಏನೇನೂ ವಿನೋದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ನನ್ನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾ, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ತಂದಿದ್ದ ವೈದ್ಯನ ಮಂಜೂಷೆಯಿಂದ ಏನೇನನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಸೂಜಿಮದ್ದು ಕೊಡಲು ಅಣಿಯಾಡಿದರು. ಕೈಹಿಡಿದು ನೋಡಿ ಸ್ವಧಾಸ್ತೋತ್ರ ಇಟ್ಟು ನೋಡಿ, ವಿಷಮತೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಒಂದು ಇಂಜೆಕ್ಷನ್ ಕೊಟ್ಟು, ಒಡನೆಯೇ ರೋಗಿಯನ್ನು ಭದ್ರಾವತಿಯ ತಮ್ಮ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಕಗ್ಗತ್ತಲ ರಾತ್ರಿ; ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು; ಕಾಡುದಾರಿ ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಿನ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆಗಳೆ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಕೊರಕಲು ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳು ಕೆಸರಿನ ಕಾಡುದಾರಿಗಳನ್ನೇ ರಸ್ತೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ. ಆ ಕಾರು ಹಳೆಯ ಮಾದರಿಯ ಕ್ಯಾನ್‌ವಾಸ್ ಮುಚ್ಚಿಗೆಯ ಫೋರ್ಡ್ ಕಾರು, ಸೆಡಾನ್ ಬಾಡಿಯದಲ್ಲ. ಮಳೆ ಗಾಳಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ ರೋಗಿಯನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಾನಿದ್ದ ವಿಷಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, ಎಷ್ಟು ಎಂಬತ್ತು ಮೈಲಿ ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು ಡಾ. ಚೊಕ್ಕಂ.

ಕಾರಿನ ಮುಂದಿನ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ಚೊಕ್ಕಂ ಮತ್ತು ಮಾನಪ್ಪ ಕುಳಿತರು. ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ದಿಂಬು ರಗ್ಗು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಒಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಅವರು ಎಷ್ಟು ಕಾತರರೂ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರೂ ಆಗಿದರೆಂದರೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಇತರರಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾಚೆಗೆ ಬಂದು ನಿಂತು ಕಾರು ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಖಿನ್ನರಾಗಿ, ಪುಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಚಿಂತಾಭಾರದಿಂದ ಕುಸಿದು! ಏಕೆ? ಏನು? ಎಂತು? ಯಾರು? ಏನನ್ನೂ ಅರಿಯಲಾರದ ನಾಯಿಗಳೂ

ಅವರೊಡನೆಯೆ ಬಾಲವಳ್ಳಾಡಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತು ಬೆರಗಾಗಿದ್ದುವು. ಮುಂದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾರು ಮಳೆ ಗಾಳಿ ಮಿಂಚಿನ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಓಡಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವನ್ನೆ ನೋಡುತ್ತಾ!

ಕಾರು ಕೊಪ್ಪ-ನರಸಿಂಹರಾಜಪುರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿತು. ಆಗ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಗಾನದಿಗೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಕಡೆ ಹೋಗುವ ಯಾನಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ದೂರವಾಗುವ ಕೊಪ್ಪ-ನರಸಿಂಹರಾಜಪುರ ಮಾರ್ಗವಾಗಿಯೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಅಮ್ಮಡಿ ಕಾಫಿಕಾನಿನ ಕಲ್ಲುಂಡು-ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಕೆಸರೆದ್ದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹಾದು ಕಾರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದು ಸಾಗಿತು. ಮಳೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ದಾರಿಯಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಡಾಕ್ಟರು ನನ್ನ ನಾಡಿ ನೋಡಿದರಂತೆ. ನಾಡಿಯ ಬಡಿತ ಎಷ್ಟು ಅತ್ಯಪ್ಪಕರವಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ, ತರುವಾಯ ಅವರು ನನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿದಂತೆ "It was so low, I was shaking in my boots. And I was cursing myself for having brought you in the car in such a condition. And began praying".[1] ಅಷ್ಟು ನಿರಾಶಾದಾಯಕವಾಗಿತ್ತಂತೆ.

ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದ ಕಾಫಿಯನ್ನೂ ಏನನ್ನೂ ಕುಡಿಸಿದರು.

ಭದ್ರಾವತಿಗೆ ಇನ್ನೇನು ಏಳೆಂಟು ಮೈಲಿಗಳಿಗೆ ಎನ್ನುವಾಗ ಕಾರಿನ ಹೆಡ್ ಲೈಟುಗಳು ಕೆಟ್ಟು ಹೋದುವು. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಡಿ ದಾರಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಕು ಬಿಡುವ ತನಕ ಕಗ್ಗಡ ನಡುವೆ ಅಲ್ಲಯೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು. ಅಪಶಕುನದ ಮೇಲೆ ಅಪಶಕುನ!

ಹಾದಿ ತುಸುವೆ ಕಾಣುವಷ್ಟು ಬೆಳಕುಬಿಡಲು ಆ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಚಲಿಸಿ ಬೆಳಗಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾರು ಭದ್ರಾವತಿ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ತಲುಪಿತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಷೆಡ್ಡಿನಂತಹ ವಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯನ್ನು ಮಂಚಸ್ಥ ಮಾಡಿದರು.

ಅಚ್ಚರಿಯೆಂಬಂತೆ ಮರುದಿನದಿಂದಲೆ ಜ್ವರ ಇಳಿದು ನಾನು ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳ ತೊಡಗಿದೆ. ಡಾ. ಚೊಕ್ಕಂ ಅವರು ನಾನು ಯಾವ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ವಿಧಿಸಿದರು. ನಾನು ಕವಿತೆ ಕಟ್ಟುವ ಚಟವನ್ನು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ದೈಹಿಕ ಬಲ ಬರುವತನಕ, ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪಥ್ಯದ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಏಕೆಂದರೆ ದೈಹಿಕ ಬಲಹೀನತೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮಕಾರಿಯಂತೆ! ಆದರೆ ಒಂದು ರಿಯಾಯತಿ ತೋರಿಸಿದರು, ಓದುವುದನ್ನು ಬೇಡ ಎಂದರೂ ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ, ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದ ಸತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಾಯಿಲೆ ಬೇಗ ವಾಸಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ಅಂದರು. ಮಾನಪ್ಪ ಆ ಬಣ್ಣದ ಮದ್ದನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡದ ಕೃಪಣತೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ, ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಮಹಾ ವರ್ಣಚಿತ್ರಕಾರರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ನಾಲ್ಕಾರು ಬೃಹದ್‌ಗಾತ್ರದ 'ಆಲ್ಬಂ'ಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ. ಅವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಹಬ್ಬವಾಗಿಬಿಟ್ಟವು! ಸೂರ್ಯೋದಯ, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ, ಚಂದ್ರೋದಯ, ಅರಣ್ಯಶ್ರೇಣಿ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪರ್ವತಪಂಕ್ತಿ, ಪಕ್ಷಿತುಮುಲಗಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕೃತಿ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಸಾನಂದವನ್ನೆ ಆ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿದಾಗ ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭೆ ಕವನ ಸೃಜನಾಸಕ್ತವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಹಳ ಕಾಲ ಮರೆಯದೆ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಅದಕ್ಕೊಂದು ಉಪಾಯ ಹುಡುಕಿದೆ. ಜ್ವರ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯಂತಹ ಭಾರವಲ್ಲದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಓದಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವಂತೆ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ ಒಪ್ಪಿದರು. ಮಾನಪ್ಪ ದಿನವೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಬರುವಾಗ ಹಿಂದೂ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಂದಲೆ ಒಂದು ಸೀಸದ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದೆ. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಖಾಲಿಜಾಗದಲ್ಲಿ 'ಆಲ್ಬಂ' ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹಾಸಗೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಹಿಂದೂ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕವನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ನಾನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಆಲ್ಬಂ' ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದುವು ಆರು:

೧. ಶ್ರೀಯುತ ಎಚ್. ಮುಜುಂದಾರರ "Divine Flute" ಎಂಬ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬರೆದು. ಕವನದ ಹೆಸರು 'ಮುರಳಿ ಶಿಕ್ಷ'. ಇದು "ಷೋಡಶಿ" ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.

೨. ಶ್ರೀಯುತ ಮುಜುಂದಾರರ "In Expectation" ಎಂಬ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬರೆದು. ಕವನದ ಹೆಸರು "ಹಾರೈಕೆ". ಇದು 'ಷೋಡಶಿ' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.

೩. ಶ್ರೀಯುತ ಮುಜುಂದಾರರ "Traffic in Soul" ಎಂಬ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬರೆದು. ಕವನದ ಹೆಸರು "ಆತ್ಮನಿವೇದನ" ಇದು "ಪ್ರೇಮಕಾಶ್ಮೀರ" ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.

೪. ಶ್ರೀ ಮುಜುಂದಾರರ "Lingering Look" ಎಂಬ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬರೆದು. ಕವನದ ಹೆಸರು "ನಟ್ಟ ನೋಟ". ಇದು "ಷೋಡಶಿ" ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.

೫. ಶ್ರೀ ಮುಜುಂದಾರರ 'The Goal' ಎಂಬ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬರೆದು. ಕವನದ ಹೆಸರು 'ಗತಿ', 'ಕೊಳಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.

೬. 'ಆಲ್ಪಂ'ನಲ್ಲಿದ್ದ ಇನ್ನಾರದೊ ಒಂದು ಚಿತ್ರದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದುದು. ಆ ಚಿತ್ರ 'ಓಮರ್ ಖಯಾಮ್'ಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವಂತೆ, ಒಬ್ಬ ರಸಿಕ ಗಡ್ಡದಾರಿ ಒಂದು ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚೆಲುವೆಯೊಡನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಪಾನೀಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಬಳಿ ಇವೆ. ಏನನ್ನೂ ಹೇಳುವಂತಿದೆ. ಕವನದ ಹೆಸರೂ 'ಓಮರ್ ಖಯಾಮ್' ಎಂದೇ ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ:[2]

ಓಮರ್ ಖಯಾಮ್

(ಒಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬರೆದು)

೧

ನಿಶೆಯು ಧರೆಯನಾಳುತಿಹುದು

ಮೌನದಿಂದ ರಮಣಿಯೆ.

ಶಶಿಯು ನೀಲ ಗಗನದಲ್ಲಿ

ಮನವ ಮೋಹಿಸಿರುವನು.

೨

ಬಿಳಿಯ ಮುಗಿಲು ಬಾನಿನಲ್ಲಿ

ಮೈಮೆದೋರುತಿರುವುದು;

ಅಲರ ಕಂಪ ಸೂರೆಗೊಂಡು

ಎಲರು ಬೀಸುತಿರುವುದು.

೩

ಗಗನವೇನೊ ಮೌನವಚನ-
ವಾಡುತಿಹುದು ತರಳೆಯ,
ಜಗವೆ ನಿಂತು ಕೇಳುತಿಹುದು!
ಮಾಯೆಯಾಡುತಿರುವಳು.

೪

ನಿಶೆಯು ಧರೆಯನಾಳುತಿರಲಿ,
ಜೊನ್ನಕಾಂತಿ ಬೆಳಗಲಿ;
ಎಸೆವ ಗಗನ ನುಡಿಯುತಿರಲಿ,
ಮಾಯೆ ಮೆರೆದು ನಲಿಯಲಿ.

೫

ಬಾಲೆ, ಬಾರೆ, ಪ್ರಣಯ ಮಧುವ
ಸುರಿದು ತಾರೆ ಬೇಗನೆ.
ಕಾಲನೆಮ್ಮ ಯೌವನವನು
ಕದಿವ ಮುನ್ನ ಹೀರುವ!

ಉಳಿದ ಐದು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ 'ನೇಗಿಲಯೋಗಿ' ಎಂಬುದು 'ಕೊಳಲು' ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚಾದಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರೋಗದ ದವಡೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನನ್ನ ಆಗಿನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೇ 'ಪ್ರಾರ್ಥನೆ' ಎಂದಿದೆ.

ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸೆನ್ನ, ಗುರುವೆ,
ಬಾಲಕನು ನಾನೇನನರಿಯೆ. ||ಪ||

೧

ನುಗ್ಗಿ ನಡೆಯುವೆನೆಂದು
ಮುಗ್ಗರಿಸಿ ಬೀಳುವೆನು;
ತಪ್ಪುದಾರಿಯ ಹಿಡಿವೆ
ದಾರಿ ಸರಿ ಎಂದು.
ಕವಲೊಡೆದ ದಾರಿಯೊಳು
ಋಜುಮಾರ್ಗವನು ತಿಳಿಯೆ.
ಅಲ್ಲಿ ಎದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು
ನಿಲ್ಲುವುದು, ಗುರುವೆ.

೨

ಮನವೊ ಅತಿ ಚಂಚಲವು;
ಒಮ್ಮೆ ಇದು ಸರಿಯೆಂದು,
ಒಮ್ಮೆ ಅದು ಸರಿಯೆಂದು
ಅಲೆಯುವುದು ಬರಿದೆ!
ಜನರ ನುಡಿಯೋ ಚಪಲ;
ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೊಂದೊಂದು
ದಾರಿಯನು ತೋರುವರು.
ಗತಿ ನೀನೆ, ಗುರುವೆ!

ನಡೆಯಬೇಕಾದ ದಾರಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಗುರುದೇವನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಕೋರುತ್ತದೆ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಮುಂದಿನ ಕವನ 'ನಿನ್ನ ಕೊಳಲಯ್ಯ ನಾನು' ಎಂಬುದು ಕವಿಯನ್ನು ಭಗವಂತನ ಕಯ್ಯೆ ಕೊಳಲೆಂದೂ ಉದುವವನು ಭಗವಂತನೆ ಎಂದೂ ಆ ನಾದದ ಇಂಪಿಗೆ ಲೋಕ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವುದೆಂದೂ, ಯಾರು ಆಲಿಸಲಿ ಬಿಡಲಿ ಕೊಳಲಿಗೆ ಆತಂಕವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ:

ನಿನ್ನ ಕೊಳಲಯ್ಯ ನಾನು,
ಕೊಳಲೂದಿ ಮೋಹಿಪನು ನೀನು. ||ಪ||

೧

ಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಬನದಲ್ಲಿ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಹೊಲದಲ್ಲಿ
ಚರಿಪೆ ನೀ ಮನಬಂದ ಹಾಡುಗಳ ಹಾಡಿ.
ಆಲಿಸುವರಾಲಿಸಲಿ, ಆಲಿಸದವರು ಬಿಡಲಿ,
ಹಾಡುತಿಹೆ ಗಾನಗಳ ಸ್ವಾನಂದರಾಗಿ.

೨

ಕೊಳಲ ನಾದವ ಕೇಳಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುವುವು
ಮೇಯುತಿಹ ಗೋವುಗಳು ಹಸಿವೆಯನು ಮರೆತು;
ಗೋಪಿಯರು ಬೆರಗಾಗಿ ನಾದಮೋಹಿತರಾಗಿ
ಮೈಮರೆತು ಕೇಳುವರು ಮನೆಗಳನು ನೀಗಿ.

೩

ಕೊಳಲ ಗಾನವು ಹರಡಿ ತಿಳಿಯಾಗಸವ ತುಂಬಿ
ಬಿಳಿಮುಗಿಲ ಚುಂಬಿವುದು ಮೋಹವನು ಚೆಲ್ಲಿ;
ಹೊಳೆ ನಿಂತು ಕೇಳುವುದು, ತಂಗಾಲಿಯಾಲಿವುದು,
ಇಳೆಯೆ ಮೌನವನಾಂತು ಕೇಳುವುದು ಕೊಳಲ!

'ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತವೇಕಿನ್ನು ಬರಲಿಲ್ಲ, ತಾಯೆ?' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಮುಂದಿನ ಗೀತೆ. ಸುಖ ನೆಮ್ಮದಿ ಇರುವಾಗ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ, ಕಾಪಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ತಪ್ಪಿ ಕಷ್ಟ ಕೋಟಲೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ದೇವರಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯೆ ಅಳಿಸಿಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ಥಿರ ಚಿತ್ತವೇಕಿನ್ನು ಬರಲಿಲ್ಲ, ತಾಯೆ?
ಚಿತ್ತವನು ಮುತ್ತಿರುವುದೇಕಿನ್ನು ಮಾಯೆ? ||ಪ||

೧

ಕತ್ತಲೊಳು ನಡುವುದು ಎದೆ ಧೈರ್ಯಗುಂಡಿ
ಚಿತ್ತದೊಳು ಸುಳಿಯುವುದು ಸಂದೇಹವು;
ಮತ್ತೆ ಬೆಳಕಾಗೆ ನಲಿವುದು ಧೈರ್ಯಹೊಂದಿ
ಸುತ್ತ ನೀನಿಹೆ ಎಂಬ ಭರವಸೆಯಲಿ!

೨

ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸದಲೆ ಸಾಗುತ್ತಿರೆ ನಾವೆ
ಭರವಸೆಯು ನಾವೆಯೊಳಗಿರುವೆ ಎಂದು;
ಬಿರುಗಾಳಿ ಭೋರಂದು ಕಡಲು ಕುದಿದೇಳೆ
ಭರವಸೆಯು ಜಾರುವುದು ಸಂಶಯದೊಳು!

"ಭೀತಿ ಸಂದೇಹಗಳ ಪರಿಹರಿಸು, ಗುರುವೆ" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮುಂದಿನ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿದೆ ಅಭೀಷ್ಟೆ.

ಭೀತಿ ಸಂದೇಹಗಳ ಪರಿಹರಿಸು, ಗುರುವೆ'
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸೆನ್ನ ದೊರೆಯೆ. ||ಪ||

೧

ಪರತತ್ತ್ವ ದರಿವಿನಾ ಶಿಲೆಯ ದುರ್ಗವು ನಡುಗಿ
ಧರೆಗುರುಳುವಾ ಕಾಲ ಬರಬಹುದು, ಗುರುವೆ;
ಬಯಲಾದ ದುರ್ಗದೊಳು ಚಳಿಗಾಳಿ ಮಳೆ ನುಗ್ಗಿ
ವಾಸಿಸುವಗತಿ ಗೋಳುಕೊಡಬಹುದು, ದೊರೆಯೆ!

೨

ನಿಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಾತಪತ್ರವ ಹಿಡಿದು, ಹೇ ಗುರುವೆ,
ನೆಡೆತು ಚಳಿಗಾಳಿಯಲಿ ನಡುಗುತಿಹ ನರಗೆ
ನಿಮ್ಮೊಲುಮೆಯಿಗ್ನಿಯಾ ಬಿಸಿಗಾಳಿಯನು ಬೀಸಿ
ಪೊರೆ, ಭಕ್ತಕುಲ ಕಲ್ಪತರುವೆ ಶ್ರೀಗುರುವೆ!

[1] ನಾಡಿ ಯಾವಾಗ ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿತ್ತು. ಬೂಟಿನ ಒಳಗಡೆ ಕಾಲು ನಡುಗತೊಡಗಿತು. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾಕಾದರೂ ಕರೆತಂದೆನಪ್ಪಾ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ? ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ನಾನೆ ಶಪಿಸಿಕೊಂಡೆ. ದೇವರೇ ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತೊಡಗಿದೆ.

[2] ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಹತ್ತು ಕವನಗಳು ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನಪ್ಪನ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿವೆ. ನನ್ನ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನು ಪ್ರತಿಮಾಡಿರಬೇಕು.

-57 (3)-

ಕಾಯಿಲೆ ಬೀಳುವ ಮುನ್ನವೂ ಕಾಯಿಲೆ ಗುಣವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದ ಅನಂತರವೂ ಬೇಸಗೆಯ ರಜದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕವನಗಳು ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಈಗಾಗಲೇ ಅಚ್ಚಾದ ಕವನಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಅಪ್ರಕಟಿತ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಚಿತವೆಂದು ತೋರಿದವುಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಬಿ.ಎ. ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿದಮೇಲೆ ಮುಂದೇನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡಿತು. ಉತ್ತರ ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನಂತೂ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಮುಂದೆ ಎಂ.ಎ. ಓದಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸು. ಅದೂ ಏಕೆ ಬಂದಿತೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆಶ್ರಮದ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಪ್ರಭಾವದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಏನೇನೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಆದರ್ಶದ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು: ದೊಡ್ಡ ಕವಿಯಾಗಬೇಕು? ದೊಡ್ಡ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾಗಬೇಕು? ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಂತೆ ಮಹಾಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಬೇಕು? ಆದರೆ ಯಾವುದೂ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ, ಹಳ್ಳಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಸಾಹಿತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಜನರ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಬಾರದೇಕೆ? ಇದರ ಮಧ್ಯೆ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಬಂತು. ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನೇನು ಮಹಾ ಅನಾಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದೆನೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆನಾದರೂ, ಪುನಃ ಏಕೊ ಏನೊ ನನಗರಿಯದಂತೆ ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕೊಟ್ಟ ಕಾರಣ, ಎಂ.ಎ. ಪಾಸಾಗದೆ ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು. ಅಂತೂ ನಾನೇ ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಬದುಕು ಮಹಾತಾಯಿಯ ಜಗನ್ನಿಯಂತ್ರಣ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂಗುದಾರದ ಪಶುವಿನಂತೆ ಮುಂಬರಿಯುತ್ತಿತ್ತು:

“ಯಾವ ಮಹಾಗತಿಗೆನ್ನನು ಕೈಹಿಡಿದನುದಿನ ನಡೆಸುತಿಹೆ?

ಯಾವಾನಂದವನೆನಗಾಗಡಗಿಸಿ ಕರೆಕರೆಗಳೆಯುತಿಹೆ?”

ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ ಕೈಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿಗೆ ‘ಕೈಬಿಡು, ತಾಯೀ’ ಎಂದೂ ಕೊಡವಿ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ. ಆದರೆ ಅವಳೋ? ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ಮುದ್ದಿಸಿ ಹಟಮಾರಿ ಕಂದನನ್ನು ಮುಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಲೆ ಇದ್ದಳು!

ನಾನು ಕಾಯಿಲೆ ಬೀಳುವ ಮೊದಲು ಬರೆದಿರುವ ಎಂಟು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ೩-೫-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ‘ಘೋರಾಂಧಕಾರದೊಳು ಕಾರ್ಮುಗಿಲನುಟ್ಟು’ ೫-೫-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ‘ಹೊಲದ ಹುಡುಗಿ’ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಕವಿಯ The Reaper ಕವನದ ಅನುವಾದ, ೭-೫-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶಿಶುಗೀತೆ ‘ಅರ್ಧಚಂದ್ರ’ - ಇವು ‘ಕೊಳಲು’ ಕವನಸಂಗ್ರಹದ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ೪.೫.೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಿ.ಜಿ. ರಾಸೆಟ್ಟಿಯ When I am dead, my Dearest, ೫-೫-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಲಾರ್ಡ್ ಬೈರನ್ ಕವಿಯ Youth and Age, ೭-೫-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ರವೀಂದ್ರರ ಗೀತಾಂಜಲಿಯ ಒಂದು ಕವನ ಇವುಗಳ ಅನುವಾದಗಳೂ ೨೨-೭-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ‘ಮನೆಯ ಬಿಡುವ ಕಾಲ ಬರಲು’ ಎಂಬ ಗೀತೆಯೂ ಮತ್ತು ೨೧-೭-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ‘ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ಸೆಲ್‌ಕಿರ್ಕ್’ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕೌಪರ್ ಕವಿಯ ಕವನದ ಅನುವಾದವೂ ಇದುವರೆಗೆ ಬೆಳಕು ಕಂಡಿಲ್ಲ.

೧

ಸಾಯೆ ನಾ, ಕೈಹಿಡಿದ ರಮಣಿಯೆ,
ಎನ್ನ ನೆನೆದಳಬೇಡಲೊ!
ಎನ್ನ ದಹಿಸುವ ಮಸಣದಲಿ ನೀ
ತುಳಸಿಯನು ನೆಡಬೇಡಲೊ!

೨

ಮಂಜುಮಳೆಯಲಿ ಬೆಳೆದ ಹಸುರೇ
ನನ್ನ ಮಸಣವ ಮುಚ್ಚಲಿ;
ಮನಸು ಬಂದರೆ ಎನ್ನ ನೆನಪಿಡು,
ಬಾರದಿದ್ದರೆ ತೊರೆ, ಬಿಡು.

೩

ಮೂಸಿ ನೋಡೆನು ತುಳಸಿ ಗಂಧವ,
ಮಳೆಯ ಚಳಿ ಎನಗಿಲ್ಲವು.
ಅಳಲ ಸೂಚಿಪ ತೆರದಿ ಕೋಗಿಲೆ
ಉಲಿಯ ಬೀರಲು ಕೇಳೆನು.

೪

ಉದಿಸಿ ಅಳಿಯದ ಕರಿಯ ಬೆಳಕಲಿ
ಕನಸ ಕಾಣತ ನಿನ್ನನು,
ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ನೆನೆವೆನೋ? ಮೇಣ್
ಆರು ಬಲ್ಲರು? ಮರೆವೆನೋ?
೪-೫-೧೯೨೭

ಮೇಲಿನ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಕೈಸ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಹಿಂದೂ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಅನುವಾದಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು; “ದಹಿಸುವ ಮಸಣ” “ತುಳಸಿಯನು ನೆಡಬೇಡ” ಎಂಬಲ್ಲಿ.

ನಾನೇ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ್ದ ಲಾರ್ಡ್ ಬೈರನ್ ಕವಿಯ Youth and Age ಅನ್ನು ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಈ ‘ನೆನಪಿನ ಡೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಯೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಕವಿಯ ಭಾಷೆಯ ಮುನ್ನಡೆ:

ಮುಪ್ಪು ಮತ್ತು ಯೌವನ

೧

ಕಾಲ ಕೊಡುವಾನಂದ ಮೀರದು ಕಾಲ ನುಂಗುವ ಸುಖಗಳ,
ಬಾಲ್ಯದೊಹನೆಯಿಂದವೆಲ್ಲಾ ಮಂದ ಮುಷ್ಟಿನೊಳಳಿಯಲು.
ಯುವಕತನದಾ ಕೆನ್ನೆಯರುಣತೆಯೊಂದೆ ಬಾಡುವುದಲ್ಲವು,
ಹೃದಯಕಮಲದ ಕೋಮಲತೆಯನೆ ಮುಪ್ಪು ಕೊಂದೇಬಿಡುವುದು,

೨

ಶೋಕದರೆಯನು ತಾಗಿ ಮುಳುಗದೆ ತೇಲುತಿಹ ಕೆಲ ಪುರುಷರು
ಪಾಪ ಭೋಗದ ಮರಳ ದಿಣ್ಣೆಯೊಳಿರದೆ ನೂಕಲ್ಪಡುವರು:
ಹಡಗಿನುತ್ತರಮು-ಯು ಕೆಡುವುದು, ಅಥವಾ ಬರಿದೇ ತೋರ್ಪುದು
ಹರಕು ಪಟದಾ ಮುರಿದ ನಾವೆಯು ಎಂದು ಸೇರದ ತೀರವ.

೩

ಆಗ ಜೀವನ ಮಂಜುಗಡ್ಡೆಯು ಸಾವಿನಂದದೊಳಿಳಿವುದು;
ಮನವನೀಯದು ಪರರಳಲಿಗದು, ತನ್ನ ಗೋಳನು ಸಹಿಸದು.
ಆಗ ಕಂಗಳ ನೀರಿನೊರತೆಯು ಹೆಪ್ಪುಗಡುವುದು ಚಳಿಯಲಿ;
ಕಣ್ಣುಗಡ್ಡೆಯು ಹೊಳೆದರೂ ಅದು ಮಂಜುಗಡ್ಡೆಯ ಕೆಳಗಡೆ!

೪

ಆಗ ಹಾಸ್ಯದ ನುಡಿಯ ಕೇಳಿದರೊಲುಮೆ ಹೃದಯವನಿರಿದರೂ
ರಾತ್ರಿ ಹಿಂದಿನ ನಿದ್ರೆಯಿಯದು, ಕಳೆದ ನೆಚ್ಚನು ತಾರದು!
ಬಿದ್ದುಹೋಗುವ ಲಡ್ಡುಗೋಪುರ, ಬಳ್ಳಿಹಬ್ಬಿರೆ, ನೋಟಕೆ
ಮೇಲೆ ಹಸುರಾಗೆಸೆವುದಾದರು, ಕೆಳಗೆ ನಾಶವು ನಗುವುದು.

೫

ಹಿಂದಿನನುಭವ ಬಾರದೇ? ಹಾ! ಹಿಂದಿನಂತಿಗಾಗೆನೇ?
ಹಿಂದಿನಂತೆಯೆ ಕಳೆದ ಗೆಳೆಯರ ಮರಳಿ ನೆನೆದಳಲಾರೆನೇ?
ಮರುಳು ಭೂಮಿಯ ಕೆರೆಯ ನೀರದು ಮಧುರ, ಉಪ್ಪೇ ಆದರೂ;
ಅಂತೆ ಜೀವದ ಹಾಳೊಳಳಲಿನ ಕಂಬನಿಯೆ ಸುಖದೊರತೆಯು!

೫-೫-೧೯೨೭

ಇದೊಂದು ಭಾಷಾಂತರ, ರವೀಂದ್ರರಿಂದ. ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ ತಾನು ಸೋತವರೊಡನೆ ದುಃಖಿಗಳೊಡನೆ ಹುಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಸನಪಡದೆ
ನಾಚದೆ ದೇವರಿಗೆ ವಂದನೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವೊತ್ತು ಗೆದ್ದ ಗರ್ವಿಗಳ ಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಸೋತಿರುವವರು ಗೆಲ್ಲುವ ಕಾಲ

ಮುಂದೆ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸೂರ್ಯದೇವ ಮೂಡಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ: 'ಜಯಿಸಿದವರ ಸೋಲನು, ಸೋತ ಜನರ ಜಯವನು!' ಇದರ ಧ್ವನಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇದು ಆಗಿನ ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೂ ಭಾರತೀಯರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

೧

ಗರ್ವದಿಂದ ನಡೆಯುತ,
ಪಾದದಿಂದ ಬಡಿಯುತ,
ಜೀವಕಲಶವೊಡೆಯುತ,
ರಕುತದಡಿಯ ಗುರುತನಿಡುತ
ಧರೆಯ ಹಸುರ ಕೆಡಿಸುತ,
ನಡೆವ ಜನರು ನಡೆಯಲಿ!
ನಿನ್ನ ವಂದಿಸೊಲಿಯಲಿ!
ಹೇ ಮಾ ದೇವಾ
ಕಾಲವವರದಾಗಿದೆ!

೨

ಕಷ್ಟ ಕೇಳ್ವದೆಲ್ಲ ತೆತ್ತು,
ದರ್ಪವಿಡುವ ಹೊರೆಯ ಹೊತ್ತು,
ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತು,
ನಾಚಿ ಮುಖವ ತೋರದಿರುವ
ದೀನ ಜನರ ಸಂಗವ
ಎನ್ನ ಭಾಗಕಿತ್ತೆ, ದೇವ,
ನಿನ್ನನೆಂದೂ ವಂದಿದೆ!

೩

ನಿನ್ನ ನಿಶೆಯ ಗೂಢದಾಳೆ-
ದೆಡೆಯೊಳಿವರ ಗೋಳಿನಲೆಗೆ-
ಳಿವರು ಪಡೆದ ನಿಂದೆಯಲೆಗೆ-
ಳೆಲ್ಲ ಮಹಾ ಮೌನದಲ್ಲಿ
ಬಿಡದೆ ಸಂಗಮಿಸಿಹವು!
ಕಾಲಮಿಂದು ಇವರದಲ್ಲ,
ಆದರೇನು, ದೇವನೇ?
ನಾಳೆಯಾದರಿವರದೇ!

೪

ರಕುತ ಸುರಿವ ಎದೆಗಳೆಲ್ಲ
ಉದಯದಲರಿನಿಂದ ಮೆರೆಯೆ,
ಗರ್ವ ಭೋಗವೆಂಬ ದೀಪ
ಉರಿದು ಆರಿ ಬೂದಿಯಾಗೆ,
ಹೇ ದಿನೇಶ, ಮೂಡು ನೋಡು
ಜಯಸಿದವರ ಸೋಲನು,
ಸೋತ ಜನರ ಜಯವನು!
೬-೫-೧೯೨೭

ಮುಂದಿನ ಕವನ ಕಾಯಿಲೆಯಾದಾಗ ಸಾವಿನ ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತಿದೆ.

೧

ಮನೆಯ ಬಿಡುವ ಕಾಲ ಬರಲು
ನೆನೆದು ನಿನ್ನ ಮನೆಯನು
ಅಳುಕದೆಲ್ಲ ಸಿರಿಯ ತೊರೆದು
ಬಾಗಿಲಿಂದ ತೆರಳುವೆ!

೨

ಗಳಿಸಿದಮಿತ ಹೇಮದಿಂದ
ಧೂಳನೊಂದು ತಾರೆನು;
ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆ ಒಂದನಾದ-
ರೊಲಿದು ಧರಿಸಿ ಬಾರೆನು!

೩

ನಿನ್ನ ಮನೆಯೊಳಾವುದೇಕೆ?
ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಇರುವುದೆಂದು
ಬೆತ್ತಲಾಗಿ ಬಡವನಾಗಿ
ನೆಚ್ಚಿನಿಂದ ಬರುವೆನು!

೪

ಆದರೆನ್ನ ಒಡೆಯ, ನಿನ್ನ
ಪರಮಚರಣ ಕಮಲಗಳನು
ಪೂಜೆಮಾಡೆ ತೋಟದಿಂದ

ಹೂವನೊಂದ ತರುವೆನು!

೨೨-೬-೧೯೨೭

ಮುಂದಿನ ಕವನ ಒಂದು ಕಥನಕವನದಂತಿರುವ ಭಾವಗೀತೆಯ ಭಾಷಾಂತರ. ವಿಲಿಯಂ ಕೌಪರ್ ಕವಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವನ 'ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ಸೆಲ್‌ಕಿರ್ಕ್'ದ ಭಾಷಾಂತರ. ಮೂಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ಹತ್ತಿರ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಶಯ್ಯೆ ರೂಕ್ಷವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಹಡಗೊಡೆದು ಫೆಸಿಫಿಕ್ ಸಾಗರದ ನಡುವಣ ಒಂದು ಕಿರುದೀವಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ಸೆಲ್‌ಕಿರ್ಕ್‌ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾವಿಕನು ಒಬ್ಬನೆಯೆ ಬಹುಕಾಲ ಕಳೆದನಂತೆ. ಅವನ ಕಥೆಯೆ 'ರಾಬಿನ್‌ಸನ್‌ಕ್ರೂಸೊ'ವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಡಾನಿಯೇಲ್ ಡೀಫೋಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ಇತ್ತಿತ್ತಂತೆ.

ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ಸೆಲ್‌ಕಿರ್ಕ್‌ನ ಏಕಾಂತ

೧

ನಾನಲೆಯುವ ನೆಲಕೆಲ್ಲಾ ನಾ ದೊರೆ,
ನನ್ನೀ ಬಾಧ್ಯತೆಗಾರೆದುರಿಲ್ಲ;
ಖಗಮ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲೊಡೆಯನು ನಾನೇ
ನಡುವಿಂದಂಬುಧಿ ಪರಿಯಂತೆ.
ಋಷಿಗಳು ನಿನ್ನಾನನದೊಳು ಕಂಡಿಹ
ಸೊಬಗೆಲ್ಲೆಹುದೈ, ಏಕಾಂತ?
ಗಲಿಬಿಲಿಯಲ್ಲಿರುವುದೆ ಬಹು ಮೇಲ್ ಈ
ಭೀಕರ ದೇಶದ ದೊರೆತನಕಿಂತ!

೨

ಮಾನವ ಜಾತಿಯನೆಂದೂ ಸಂಧಿಸೆನ್
ಒಬ್ಬನೆ ಪಯಣವ ಮುಗಿಸಲೆಬೇಕು;
ಮಾತಿನ ಗೀತವನಾಲಿಸೆನೆಂದೂ,
ನನ್ನೀ ನುಡಿಗೇ ನಾ ಬೆಚ್ಚುವೆನು!
ಬಯಲೊಳು ತಿರುಗುವ ಮ್ಯಗಳೆ ಅಲೆವುವು
ಈ ಮನುಜಾಕಾರವ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ!
ಮನುಜನ ಕಂಡೇ ಅರಿಯುವು; ನನ್ನನು
ಬೆದರಿವುದವುಗಳ ಈ ಸಾಧುತನ!

೩

ಮನುಜ ಸಮಾಜವು, ಗೆಳೆತನ, ಪ್ರೇಮವು
ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದೊದಗಿದವೆಮಗೆ!
ಹಕ್ಕಿಯ ರೆಕ್ಕೆಗಳೆನಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಹಾ,

ಬೇಗನೆ ನಿಮ್ಮನು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದೆ!
ಆಗನ್ನೆಗಳಲನು ತೂರುತ್ತಿದ್ದೆನು
ದೇವರ ಭಜಿಸುತ ಸತ್ಯದಿ ನಡೆದು;
ಮುದುಕರ ಅರಿವಿಂದರಿಯುತ್ತಿದ್ದೆನು,
ಯುವಕರ ನಲವಿಂ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ!

೪

ಲಿಲೆಯೊಳನಗೀ ಸೆರೆಯಿತ್ತನಿಲನೆ,
ಮುಂದೆಂದೂ ನೋಡದ ಊರಿಂದ
ಮುದ್ದಿನ ಸುದ್ದಿಗಳಾವುದೆ ಆಗಲಿ
ಈ ನಿರ್ಜನ ತೀರಕೆ ತೂರಿಬಿಡು.
ದಿನದಿನ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರು ನನ್ನನು
ಕುರಿತಾಲೋಚನೆ ಮಾಡುವರೇ? ಹಾ!
ಹೇಳಿರಿ: ಎನಗಿಹನೊಬ್ಬನೆ ಗೆಳೆಯನು,
ಎಂದಿಗು ನೋಡದ ಸಖನಾದೊಡೆಯೂ!

೫

ಮನಸಿನ ಕಣ್ಣಿನ ವೇಗವದೆನಿತೋ!
ಹೋಲಿಸಲದರೋಟದ ಜವದೊಡನೆ
ಗಾಳಿಯ ವೇಗವೆ ಹಿಂದಾಗುವುದೈ,
ಮೇಣ್ ಬೆಳಕಿನ ಕಣೆಗಳ ಸೋಲುವುವು!
ನನ್ನೂರನು ನಾ ನೆನೆದಾ ಕ್ಷಣದೊಳೆ
ನಾನಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಂತಾಗುವುದು!
ಆದರೆ ಮರುನೆನಪೆನ್ನನು ನಿಮಿಷದಿ
ಹಾ! ಅಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ ನೂಕುವುದು!

೬

ಕಡಲಿನ ಖಗಗಳು ಗೂಡಿಗೇ ನಡೆದುವು,
ಮೃಗಗಳು ಗುಹೆಮನೆಗಳ ಸೇರಿದುವು;
ತೆರಳುವೆ ನಾನೂ ನನ್ನ ಬಿಡಾರಕೆ:
ಇಹುದಿಲ್ಲಿಯು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲ!
ಪರಮಾತ್ಮನ ದಯೆ ಇಹುದೆಲ್ಲಿಯು:
-ದಯೆ ಅಳಲಿಗೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನಿತ್ತು
ಮನುಜನ ಗತಿಗವನನ್ನೊಲಿಸುವುದೈ-
ಎಂಬಾಲೋಚನೆ ಉತ್ತೇಜನಕವೈ! ೨೧-೬-೧೯೨೭

ಇದುವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಯೂ ಅಚ್ಚಾಗದ ಒಂದು ರಾಕೂರರ ಕವನ ೨೯-೬-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರಗೊಂಡಿದೆ:

ದುಃಖದ ಕಂಬನಿಗಳನಾಯುವೆನು;

ನಿನ್ನಯ ಕೊರಳಿಗೆ ಮುತ್ತಿನ ಮಾಲೆಯು,

ತಾಯೇ, ನೇಯುವೆನು!

ಉಡುಗಳು ನಿನ್ನಡಿಗಳ ಸಿಂಗರಿಸೆ

ಜೋತಿಯ ಬಳೆಗಳ ರಚಿಸಿಹವು;

ಆದರೆ ನನ್ನದು ನಿನ್ನೆದೆಯೆಡೆಯೊಳು,

ತಾಯೇ, ರಂಜಿಪುದು!

ಜನ ಸಂಪದಗಳ ಕೊಡುವಳು ನೀನೇ:

ಅವುಗಳ ಕೊಡುವುದು ಬಿಡುವುದು ಎಲ್ಲಾ,

ತಾಯೇ, ನಿನ್ನೊಳಗೆ!

ಎನ್ನಳಲಾದರೆ ಕೇವಲ ಎನ್ನದೆ;

ನಿನಗದನರ್ಪಿಸೆ ನಾ ತರಲು

ನಿನ್ನಯ ಕೃಪೆಯನು ದಯಪಾಲಿಸುವೆ,

ತಾಯೇ, ವರವಾಗಿ!

೨೯-೬-೧೯೨೭

ತಾರೀಖು ಹಾಕಿಲ್ಲದೆ ಬರೆದ ಒಂದು ಚರಮಗೀತಾ ಕವನ ಒಂದು ಬೇಟೆನಾಯಿಯ ಸಾವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ. ಭದ್ರಾವತಿಯಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಸಂಜೆ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿ. ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಓದಿ, ಅವರಿಂದ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಮಧ್ಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು. ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಾದಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಮಿತ್ರರೊಂದಿಗೆ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಆಗ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಒಂಟೆಗೆ ಹಂದಿಯನ್ನು ತಡೆದಾಗ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಜೂಲುಜೂಲು ಬೇಟೆನಾಯಿ ಆ ಒಂಟೆಗನ ಕೋರೆಗೆ ತುತ್ತಾಯಿತು. ಅದರ ಯಾತನೆ ಕಠೋರವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಬದುಕುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆ ಖಾತ್ರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ತಲೆಗೆ ಒಂದು ಗುಂಡು ಹೊಡೆದು ಕೊಲ್ಲಲು ಸೂಚನೆಯಿತ್ತೆ. ಆದರೆ ಗುಂಡು ಹೊಡೆಯುವ ಎದೆ ಯಾರಿಗು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿದರೂ ಬದುಕಬಹುದೋ ಏನೋ ಎಂದು ಆಶೆ! ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಸೋವಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಆ ಹಂದಿಗೆ ಗುಂಡಿಟ್ಟು ಕೊಂದಿದ್ದ ಈಡುಗಾರರ ಮರಾಠಿ 'ಯಲ್ಲು' ತಾನು ಕರುಳನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಹೊಲಿಗೆ ಹಾಕುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಹೇಗೆಯೆ ಮಾಡಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಈ ನಾಯಿ ಪಿಳುಪಿಳನೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಕಡೆ ದೈನ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕರುಳಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಹುಲ್ಲು ಕಸಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಸವರಿ ತೆಗೆದು ಅದನ್ನು ಒಳಗೆ ಹೇಗೆಹೇಗೆಯೂ ತಳ್ಳಿ ಹೊಲಿದೇಬಿಟ್ಟನು! ಕಸಕಡ್ಡಿ ಪೂರ್ತಿ ತೆಗೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಕರುಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡೇ ಇತ್ತು. ಕರುಳೂ ಎಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು? ಹೇಗೆ ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ಶರೀರಶಾಸ್ತ್ರ ಜ್ಞಾನ 'ಯಲ್ಲು'ಗೆ ಲವಲೇಶವೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಅದನ್ನು ತುಂಬಿ ಮೂಟೆ ಹೊಲಿಯುವಂತೆ ಹೊಲಿದ! ಹಳ್ಳದಿಂದ ನೀರು ತಂದು ಕುಡಿಸಿದ. ನಾಯಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಎದ್ದು ನಿಂತಿತು! ನಮಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಇಬ್ಬರು ಆಳುಗಳು ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಡೋಲಿಮಾಡಿ ನಾಯಿಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲಾದಿ ಮನೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿದರು. ಅದು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಯಾತನೆಯಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನೋಡಿದಾಗ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು, ಪ್ರಾಣ ಹೋಗಿ! ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಈ ಕವನ ಎಲ್ಲಯೂ ಅಚ್ಚಾದಂತಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

(ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಡುಹಂದಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಮಡಿದ ಮುದ್ದು ನಾಯಿ 'ಕೇಸರಿ'ಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಬರೆದುದು.)

ಎಲೆ ವೀರಕೇಸರಿಯೆ, ಮಲಗು ಮಲಗಿಲ್ಲಿ,
ಹಸುರಿಂದ ನಲಯುವೀ ನೆಲದಾಳದಲ್ಲಿ!
ನಿನ್ನ ಬಾಳಿನ ಪಯಣ ಪೂರೈಸಿತಿಂದು
ಇನ್ನು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೆ ಮುಂದೆ ನಿನಗೆಂದೂ!
ನಿನ್ನ ಗೋರಿಯ ತೋರಲಾವ ಗುರುತಿಲ್ಲ;
ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ಸಾರೆ ಬಡ ಚೈತ್ಯವಿಲ್ಲ.
ಆದರೇನಾ ಪೂತ ಪೊದೆ ಸಹಜ ಚೈತ್ಯ;
ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ಕಲ್ಲೆ ಶಾಶ್ವತವು ನಿತ್ಯ.
ತಿಳಿನೀಲ ಬಾಂದಳವು ಮೆರೆಯುವುದು ಮೇಲೆ;
ಮುಗಿದು ಕೊಡೆ ಹಿಡಿಯುವುದು, ಮೋಡಗಳು ತೇಲೆ.
ಇನಿದನಿಯ ಬೀರುವುದು ಲಾವುಗೆಯು ಇಲ್ಲಿ;
ಚೇರುಲಿಯ ಕೋಗಿಲೆಯು ವನದಳಿರಿನಲ್ಲಿ.
ಬೇಸರಾಗದು ನಿನಗೆ: ಗೋಪಾಲರಿಲ್ಲಿ
ಕೊಳಲೂದಿ ನಲಿಯುವರು ಬಯಲ ಹಸುರಲ್ಲಿ.
ವರುಷಗಳ ಮೇಲವರು ನಿನ್ನ ಕತೆ ಹೇಳಿ
ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುವರೈ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ.
ಎಲೆ ವೀರಕೇಸರಿಯೆ, ಮಲಗು ಮಲಗಿಲ್ಲಿ
ಹಸುರಿಂದ ನಲಿಯುವೀ ನೆಲದಾಳದಲ್ಲಿ!

ಘೋರ ಸೂಕರದೊಡನೆ ಮಡಿದೆ ಕಾದಾಡಿ;
ನಾಕದೊಳು ನಲಿವೆ ನೀ ವೀರರೊಡಗೂಡಿ.
ಸುಖದಿಂದ ನಿದ್ರಿಸೈ ಗಲಭೆ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ;
ಇಲ್ಲಿ ಹೊಗಳುವರಿಲ್ಲ, ನಿಂದಿಸುವರಿಲ್ಲ.
ಮೇಲಾಟ ಹೋರಾಟವೆಂಬುವಿಲ್ಲಿಲ್ಲ,
ಸಿರಿಸುತರು ಬಡವರೆಂಬುವ ಭೇದವಿಲ್ಲ.
ಎಲೆ ವೀರಕೇಸರಿಯೆ, ಮಲಗು ಮಲಗಿಲ್ಲಿ
ಹಸುರಿಂದ ನಲಿಯುವೀ ನೆಲದಾಳದಲ್ಲಿ!

ಮುಂದೆ ನೀ ಜಿಂಕೆಗಳನೋಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ;
ನೀನಿನ್ನು ಹುಲಿಗಳನು ಅಟ್ಟುವುದು ಇಲ್ಲ.
ನಿನ್ನ ಕೂಗಿಗೆ ಕಾಡು ಗಿರಿ ಗುಹೆಗಳೆಲ್ಲ
ಇನ್ನೆಂದು ಮಾರ್ದನಿಯ ಬೀರುವುದೆ ಇಲ್ಲ.
ಬೇಟೆಗಾರರ ಕೂಗ ನೀ ಕೇಳಲಾರೆ,
ಸಿಡಿದ ಗುಂಡಿನ ಸದ್ದನಾಲಿಸಲು ಆರೆ,
ನಿತ್ಯ ಮೌನತೆ ನಿನ್ನ ನುಂಗಿರುವುದೀಗ;

ನಿನ್ನ ಗಂಟಲಿಗಾಯ್ತು ಮಿರ್ತುವಿನ ಬೀಗ.
ಹೋಗುವೆವು ನಾವೆಲ್ಲ ಮನೆಗೆ; ಮಲಗಿಲ್ಲಿ
ಹೊಸ ಹಸುರಿನಿಂದೆಸೆಯುವೀ ಪಸಲೆಯಲ್ಲಿ!

ಇಲ್ಲಿ; ನೀನಿಲ್ಲಿಲ್ಲ, ನಿತ್ಯ ಸಂಚಾರಿ!
ನಲಿಯುತಿಹೆ ಯಾರು ಕಾಣದ ಊರ ಸೇರಿ.
ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದೊಳಾವ ವೀರನೋ ನೀನು?
ಕರ್ಮದಿಂದೀ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದೆಯೊ ಏನು?
ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ಎಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿಹೆಯೊ ಈಗ?
ಯಾವ ವೀರನ ಪುತ್ರನಾಗಿಹೆಯೊ ಈಗ?
ಮುದ್ದು ಕೇಸರಿಯೆ, ನೀ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೇನು?
ಯಾವ ಲೋಕವ ಸೇರಿ ಎಂತಿದ್ದರೇನು?
ಗುಂಡುಗಳು ಹಾರುವುವು ಸನ್ಮಾನಕಾಗಿ!
ಜಯವೆನ್ನುವೆವು ನಿನ್ನ ಗೌರವಕೆ ಕೂಗಿ!

ಶಾಂತಿ ಸುಖಗಳು ಬರಲಿ, ವೀರಾತ್ಮ, ನಿನಗೆ!
ಮಂಗಳವೊ ಮಂಗಳವು, ಕೇಸರಿಯೆ, ನಿನಗೆ!

ಈ ಬೇಸಿಗೆಯ ರಜದಲ್ಲಿಯೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು 'ರನ್ನಕವಿ' ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಾಗಿ 'ರನ್ನನ ವೀರಕೌರವ' ಬರೆದದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ 'ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳು' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತರುವಾಯ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ಮನೆಯ ಶಾಲೆಯ ಐಗಳಮಾಲೆ' 'ತೋಟದಾಚೆಯ ಭೂತ' ಮೊದಲಾದ ಭಾವ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಬರೆದೆ, ಅನೇಕ ಶಿಶುಗೀತೆಗಳನ್ನೂ ಕವನಗಳನ್ನೂ.

-58 (1)-

ಮನೆಯಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. ಬಿ.ಎ. ಡಿಗ್ರಿ ಪಾಸುಮಾಡಿದ ತೃಪ್ತಿ, ಹೆಮ್ಮೆ. ಎಂ.ಎ.ಗೆ ಸೇರುವ ಹಿಗ್ಗು. ಈಗಿನಂತೆ (೧೯೨೩) ಆಗ (೧೯೨೭) ಕಾಸಿಗೊಬ್ಬ ಕೊಸರಿಗೊಬ್ಬ ಬಿ.ಎ., ಎಂ.ಎ., ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಡಿಗ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಬೆಲೆ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗೌರವವೂ ಇತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಎಂ.ಎ. ಗೆ ಸೇರಬೇಕು ಎಂಬ ಅನಿಶ್ಚಯತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಿ.ಎ.ಗೆ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಎಂ.ಎ.ಗೆ ಸೇರುವುದೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಆಶ್ರಮದ ಜೀವನ ಮತ್ತು ವಾತಾರಾವರಣವೂ ಅತ್ತಕಡೆಗೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿತ್ತು ಮತ್ತು ಆಕರ್ಷಿಸಿಯೂ ಇತ್ತು.

ಆಶ್ರಮವಂತೂ ಮನೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತವರುಮನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಪೂಜ್ಯ, ಪ್ರಿಯ, ಗುರು, ಮಿತ್ರ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಆತ್ಮೀಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಎಂ.ಎ.ಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೇಷನ್ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ.

ಆದರೆ ವಿಧಿಯ ಇಚ್ಛೆ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಾಕತಾಳೀಯವಾಗಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವೆಂಬಂತೆ ತೋರುವ ಘಟನೆಗಳ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಹೋದ್ದೇಶ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವುದಿರಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಗೋಚರವೂ ಆಗಿ, ತೋರದಿದ್ದರೂ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿಂಹಾವಲೋಕನ ರೀತಿಯಿಂದ ಚಿಂತಿಸುವ ಅಂತರ್‌ದೃಷ್ಟಿಗೆ, ನಾವು ಉಹಿಸುವಷ್ಟು ನಿರುದ್ದೇಶಕವಾಗಿ ತೋರದೆ, ಅಚಿಂತ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಎಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಆ ವರ್ಷವೇ ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ. ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಬೇಕೇ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ? ಆ ವರ್ಷ ಅದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ದಿಕ್ಕು ಎತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತೋ? ಆದರೆ ಕನ್ನಡದ ವಾಗ್ದೇವಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದ್ದಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಶ್ರೀರಾಮಾಯನದರ್ಶನಂ ಮೇರುಕೃತಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ! ನನಗೆ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಹೊಸದಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ.ಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಸೇರಿದ 'ಆ ಅಮೃತ ಕ್ಷಣ' ಎಂಬ ಭಾವಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದೇನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುವುದು ಅನಾವಶ್ಯಕ. ಅಂತೂ ನನ್ನ ಸುದೈವ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಎಳೆತಂದು ಕನ್ನಡದ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ಮತ್ತು ನವೋದಯ ಕೇಂದ್ರಾನುಗ ಶಕ್ತಿವಲಯಕ್ಕೇ ನೂಕಿಬಿಟ್ಟಿತು, ಕವಿ ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರ ನಿಮಿತ್ತ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಿಂದ ತಾಯ್ನುಡಿಗೇ ತಳ್ಳಿದಂತೆ, ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ನಿಮಿತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದಂತೆ!

೧೯೨೭-೨೮ ಮತ್ತು ೧೯೨೮-೨೯ ಈ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಗಳಾದ ಘಟನೆಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ. ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಯಾವ ದಿನಚರಿಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಾಗಿಯಾಗಲಿ ವಿವರ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿಯಾಗಿರಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಬಹುದು. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವ ಮತ್ತು ಉಲ್ಲೇಖನಾರ್ಹ ಎಂದು ತೋರುವ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕವನಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬರೆದ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವುದರಿಂದ ನೆನಪಿಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಅಡಪು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಗೆ ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತೇನೆ.

ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮದುವೆ, ಹುಟ್ಟು, ಸಾವುಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ಎಷ್ಟು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಉದಾಸೀನವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೆಯೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮರಣವೆಂತೂ ಅಂತೆಯೆ ನನ್ನ ತಂಗಿಯಿರಿಬ್ಬರ ಮದುವೆಯೂ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಅಜ್ಜಯ್ಯನ ಮತ್ತು ಮನೆಯ ಅನೇಕ ಅಮ್ಮಂದಿರ ಸಾವು! ದಿನಚರಿ ಲೆಕ್ಕಿಸದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಕವಿತೆ ಲೆಕ್ಕಿಸದ ನನ್ನೊಬ್ಬ ಪುಟ್ಟ ತಮ್ಮ, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಹಿರಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಕಿರಿಯ ಮಗ, ವಾಸಪ್ಪನ ಅಕಾಲಮರಣವನ್ನು ಮರುಗುವ ಒಂದು ಚರಮಗೀತೆ ೧೬-೧-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ; ನಾವು ರಜಾಕ್ಕೆ ಉರಿಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಹಿಗ್ಗು. ನಮಗೂ ಅವನ ಮುಗ್ಧ ಆಟಪಾಟ ಪಡೆನುಡಿ ವಿನೋದ ಚೇಷ್ಟೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ವಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು. ಅವನು ದೇವಂಗಿಯ ಮಿಶನ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದು ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಓದಿಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಅಡಕಮಂಡಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಲ್ಲಿಗೆ. ಅಲ್ಲಿ ಟೈಪಾಯ್ಡ್ ಆಗಿ ೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡನು:

ಶ್ರೀನಿವಾಸ

(ಮೋಕ್ಷಗತವಾದ ನನ್ನ ಮುದ್ದು ಸೋದರ ವಾಸುವ ನೆನಪಿಗೆ ಬರೆದ ಚರಮಗೀತೆ)

ಶ್ರೀವಾಸನಳಿದನೇ? ಬಾಡಿತೇ ಎಳೆಯಲರು
ಹೂವಾಗಿ ಕಾಯಾಗಿ ಫಲಿಸುವಾ ಮುನ್ನ?
ಏಕಿಂತುಟೊಣಗಿದೈ, ಮಲ್ಲಿಕಾ ಬಾಲಲತೆ,
ಚೈತ್ರಮಾಸವು ಬಂದು ಮುದ್ದಿಡುವ ಮುನ್ನ?
ಬೇಸರಾಯಿತೆ ನಿನಗೆ ಧರೆಯ ಹೂದೋಟ?
ಬೇಡವಾದುದೆ ನಿನಗೆ ತಂಬೆಲರ ತೀಟ?
ಪೂರೈಸಿತೇ ನಿನ್ನ ಇಹಲೋಕದಾಟ?
ನಿನಗಿನ್ನು ಪರಲೋಕವೇ ಪರಮ ಪೀಠ?
ನಿನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕಿನ್ನು ರವಿಯುದಯ ಮೆರೆಯದೈ;

ನಿನಗಿಲ್ಲ ರಮಣೀಯ ಚಂದ್ರೋದಯ!
 ನಿನ್ನ ಕೋಮಲ ರೂಪವನು ನೋಡವೈ, ತಳಿತು
 ನಳನಳಿಪ ಹಸುರಾದ ವನಗಳನ್ನು!
 ನಿನ್ನ ವಾಣಿಯ ಕೇಳಿ ಮರುದನಿಯವೀಯವೈ
 ಗಗನವಂ ಚುಂಬಿಸುವ ಗಿರಿಶಿಖರ ನಿಕರ!
 ಗಳಗಳ ನಿನಾದದಿಂದೋಡುವ ತರಂಗಿಣಿಗೆ
 ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಯ ಸುಖವು ದೊರೆಯದಿನ್ನು!
 ನಿನ್ನನಗಲಿದ ಶೋಕದಿಂ ಪಸಲೆ ಕರಗುವುದು;
 ನಿನ್ನೀ ವಿಯೋಗಂ ಕೊರಗುವುವು ರೋಗದಿಂ
 ನಿನ್ನ ಕೂಡಾಡಿದಾ ಜಂತು ಸಂಕುಲವು.
 ಬರಿದೆ ಕೂಗುವೆಯೇಕೆ, ಕೋಗಿಲೆಯೆ, ನೀನು!
 ನಿನ್ನನಣಕಿಪ ವಾಸನೀ ಧರೆಯೊಳಿಲ್ಲ.
 ಲಾವುಗೆಯೆ, ಬರಿದೆ ನೀನಿಂಚರವ ಬೀರುತಿಹೆ,
 ಕೇಳಿ ಆದ ನಲಿವಾತನಿಂದು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ.
 ಗೊರವಂಕವೇ, ನಿನ್ನನನುಕರಿಸಿ ನಲಿವ
 ಶ್ರೀವಾಸನಿಂದು ಪರಲೋಕಗತವಾದನೈ!
 ಕಂಬನಿಯ ಕರೆಯಿರೈ, ಎಲೆ ವಿಹಂಗಮಗಳಿರ!
 ಗೋಳಾಡಿ! ಗೋಳಾಡಿ, ಎಲೆ ವನಸ್ಥಳಗಳಿರ,
 ನಿಮ್ಮಾತ್ಮದಾನಂದವಿಂದಿಂಗಿತೆಂದು!
 ಹೋದನೇ? ಹಾ! ಇನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಾರನೇ?
 ಇನ್ನು ತನ್ನಣ್ಣನಿಗೆ ಬಂದು ಮೊಗದೋರನೇ?
 'ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ಬಾ!' ಎಂದು ಕರೆಯನೇ ಎನ್ನ?
 ತೊರೆದೆಯಾ ನೀನೆನ್ನ, ಮುದ್ದಿನೆನ ತಮ್ಮಾ?
 ಶ್ರೀವಾಸ, ಎನ್ನ ಹೃದಯದ ಹರುಷದಾವಾಸ,
 ಎಲ್ಲಿರುವೆ? ಎಲ್ಲಿರುವೆ? ಬಾ ಬೇಗ, ಬೇಗ.
 ಮರೆತೆನ್ನ ಹೋದೆಯಾ, ಎಲೆ ಬಾಲ ಗೆಳೆಯ?
 ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬರಬಾರದೇ, ಎನ್ನ ಎಳೆಯ?
 ಎನ್ನೊಡನೆ ವನಗಳಿಗೆ ಬರುವರಿನ್ನಾರು?
 ಹೊಲಗದ್ದೆಯೊಳು ಕೂಡಿ ತಿರುಗಾಡುವವರಾರು?
 ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಕೆರೆಯೊಳೀಜುತಿರೆ ನಾನು
 ನಿಂತು ದಡದೊಳು ಎನ್ನ ಹೊಗಳುವವರಾರು?
 ನೀರಿಗಿಳಿಯಲು ಬೇಡ ಎಂದಾರ ಬೆದರಿಸಲಿ?
 ಹಠಮಾಡಿ ನೀರಿಗಿಳಿವುದ ಕಂಡು 'ಬೇಗೇಳು!
 ಮೇಲೇಳು!' ಎಂದಾರಿಗುಸುರಲಿನ್ನು?
 ನಿರ್ಜನಾರಣ್ಯಗಳಲೆಯುತಿರೆ ನಾನು
 ಎನ್ನ ಕವಿತೆಯ ಕೇಳಿ ನಲಿವರಿನ್ನಾರು?

“ಆ ಮರವ ನೋಡಣ್ಣ! ಈ ಹೂವ ನೋಡಣ್ಣ!
ಕೋಗಿಲೆಯ ಕೇಳಣ್ಣ! ಹಾಡೆಷ್ಟು ಇಂಪಣ್ಣ!
ಅಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಿವೆ, ಅಣ್ಣ! ನಾನು ಕಂಡಿಹೆನಣ್ಣ!
ಮಳೆಬಿಲ್ಲ ನೋಡಣ್ಣ! ಬಾ ಎನ್ನ ಜೊತೆ, ಅಣ್ಣ!”
ಎಂದೆನ್ನ ಮುಗ್ಧನೋಟದಿ ಹಿಡಿದು, ನಲೈಯಿಂ
ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳಿಡಿದಿರುವ ಡೊಂಕು ದಾರಿಯೊಳು
ಸೂತ್ರಧಾರನ ತೆರದಿ ನಡೆಸುವವರಿನ್ನಾರು?
ನೀನಿರದ ಜೀವನವು ಶೂನ್ಯವೈ, ಸೋದರನೆ!
ಬಾಳೇಕೆ? ಬದುಕೇಕೆ? ನೀನಳಿದ ಮೇಲೆ!

ನಡುರಾತ್ರಿ ಒಯ್ದಿತೇ ನಿನ್ನನೆಲೆ ಸೋದರನೆ?
ಹಗಲೊಳೊಯ್ಯಲು ಯಮನು ಬೆದರಿದನು ನಿನಗೆ;
ಕಳ್ಳನಾದನೆ ಮೃತ್ಯು? ಧರ್ಮವಂ ಮಿರಿದನೆ
ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೆ ಬೆದರಿ? ಸುಡು ಯಮನ ಬಾಳ!
ಖಗಗಳಿರ, ಮೃಗಗಳಿರ, ತರು ಗುಲ್ಮ ಲತೆಗಳಿರ,
ಬನಗಾಳಿಗಳಿರ ನೀವೆಲ್ಲ ನಿದ್ರಿಸುವ
ವೇಳೆಯಲಿ ಚೋರ ಮೃತ್ಯುವು ಬಂದು ನಿಮ್ಮ
ಪ್ರೀತಿಯಾ ಗೆಳೆಯನನು ಕದ್ದೊಯ್ದನೇ?
ಧೀರಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದೆಯೈ, ಎಲೆ ಸಹೋದರನೆ,
ಹಗಲೊಳೊಯ್ಯಲು ಯಮನು ಬೆದರಲಚ್ಚರಿಯೇನು?
ಹೇ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಾತೆಯೇ, ಗೋಳಾಡು, ಗೋಳಾಡು,
ನಿನ್ನ ಮುದ್ದಿನ ಕಂದನನು ಇನ್ನು ನೀ ಕಾಣೆ!
ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ ಲಾವಣ್ಯಗಳನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ
ಚಿತ್ತದೊಳು ನಿತ್ಯತೆಯನನುಭವಿಸನವನಿನ್ನು!
ದೀರ್ಘ ನಿದ್ದೆಯೊಳಿಹನು, ಬಾರನವನಿನ್ನು!

ಬಾರನೇ? ಹೋದನೇ? ಶೂನ್ಯಗತನಾದನೇ?
ಆಟವೋ? ನಾಟಕವೋ? ಭೂತಳವಿದೇನು?
ಪಾತ್ರಧಾರರೊ ನಾವು ಸೂತ್ರಧಾರನ ಕೈಲಿ?
ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿಹೆವು? ಹೋಗುತಿಹೆವಾವೆಡೆಗೆ?
ಮಾಯೆಯೋ? ಸ್ವಪ್ನವೋ? ಸತ್ಯವೋ ನಿತ್ಯವೋ?
ಪಥವಾವುದೆಮಗಲ್ಲ? ಗತಿಯಾವುದು?
ಶೂನ್ಯದಿಂದಲೆ ಬಂದು ಶೂನ್ಯಗತವಾಗುವೆವೆ?
ಸತ್ಯದಿಂದಲೆ ಬಂದು ಮಿಥ್ಯೆಯೊಳು ನಿಂದು
ಸತ್ಯಗತವಾಗುವೆವೆ ಮತ್ತೆ? ಬಲ್ಲವರದಾರು?
ಮೃತ ಎಂಬುದದು ಸುಳ್ಳೆ? ಅಮೃತವದು ಸತ್ಯವೇ?

ಸಂದೇಹದಲಿ ಕುಂದಿ ಕೊರಗುವೆವು ನಾವು!
ಆದರದೊ! ಕೇಳು ಪರಮಾತ್ಮನಾ ವಾಣಿ!
ಅಭಯವಾಣಿ ಅದಮೃತ ವಾಣಿ, ನೆಚ್ಚಿನ ವಾಣಿ
ಮರುದನಿಯ ಬೀರುತಿದೆ ಹೃದಯದಿಂದ;
'ಬೆದರ ಬೇಡಲೆ ಜೀವ ಬೆದರಬೇಡ;
ಸಂದೇಹವನು ಬಿಡು, ನಿರಾಶನಾಗದಿರು.
ಶೂನ್ಯವಲ್ಲದು ಸತ್ಯ; ಅಮೃತ, ಅದು ನಿತ್ಯ!
ಜನನವಲ್ಲವು ಮೊದಲು, ಮರಣವಲ್ಲವು ತುದಿಯು,
ಜನನ ಮರಣಾತೀತವಾಗಿರುವುದಾತ್ಮ!
ದೇಹವಳಿದೊಡೆ ಜೀವ ತಾನಳಿಯುವನೆ?
ಹುಟ್ಟದಿಹ ಜೀವನಿಗೆ ಸಾವೆಂಬುದೆಲ್ಲಿ?
ಆದಿಯನು ಕಾಣದವಗಂತ್ಯವೆಂಬುವುದೆಲ್ಲಿ?
ಹಳೆಯ ವಸನವ ಬಿಟ್ಟು ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಯುಡುವಂತೆ
ನಾಂತನಾಗಿರುವಾತ್ಮ ನಾನಾ ಶರೀರದಲಿ
ಒಂದೊಂದು ಜನ್ಮದಲಿ ಸಂಚರಿಪನು!
ಉದ್ದೇಶವಿಹುದೊಂದು; ಜೀವವಿದು ಕುರುಡಲ್ಲ;
ಭೂಮಿಯಿದು ಬರಿಯ ಕನಸಿನ ರಂಗವಲ್ಲ.
ಚಿಂತೆಗಸದಳವಾದ ಆತ್ಮವೀ ವಿಶ್ವವನು
ಧರ್ಮದಿಂದಾಳುತಿಹುದೆಂಬುದದು ಬರಿಯ
ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲ; ಉಹನೆಯ ಮಾತಲ್ಲ.
ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಡು ಪೂರ್ವಾವತಾರಗಳ ವಚನದೊಳು;
ಬುದ್ಧಿಯದು ಮರ್ಕಟವು, ತಿಳಿಯದೈ ನಿಜವ!
ಯಾರ ನಿಯಮದ ಮೇಲೆ ರವಿಯುದಯವಾಗಿ
ದಿನದಿನವು ಬೆಳಗುವನು ತಪ್ಪದೀ ಜಗವ?
ಯಾರೀ ಧರಾತಳವ ರವಿಯ ಬಳಸುವ ತೆರದಿ
ಮಾಡಿ, ದಿನ ನಿಶೆಗಳನು ಕೊಡುತಲಿಹಳೆಮಗೆ;
ಯಾರ ಭಯಕೀ ಅಮಿತ ತಾರೆಗಳು ತಂತಮ್ಮ
ಗತಿಯನಗಲದೆ ಧರ್ಮದಿಂ ಚರಿಸುತಿಹವು;
ಯಾರ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೀ ಗಾಳಿಬೆಂಕಿಗಳು
ತಮ್ಮ ಕರ್ಮವನಿರದೆ ಮಾಡುತಿಹವೋ
ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಮೀರಿ ನಡೆಯುವುದೆ ಮೃತ್ಯು?
ಆನಂದದಿಂದುದಿಸಿ ಆನಂದದೊಳೆ ಬೆಳೆದು
ಆನಂದದೊಳೆಗೈಕೃತ್ಯವಾಗುವುದು ಈ ಸೃಷ್ಟಿ!
ಸಾವು ಸಾವಲ್ಲವೈ, ಅದು ಪರಮ ಬಾಳು,
ಸಂಶಯಾತ್ಮಕನಾಗದಿರು, ಜೀವ, ಮೇಲೇಳು!'

ಮರುಗದಿರು, ಮರುಗದಿರು, ಎಲೆ ಮೂರ್ಖ ಮನವೇ,
 ಶ್ರೀವಾಸನಳಿದಿಲ್ಲ; ಶೂನ್ಯಗತನಾಗಿಲ್ಲ:
 ಸಾವು ಸತ್ತಿತು, ವಾಸನಳಿದಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ!
 ಬೊಮ್ಮದೊಳಗೊಂದಾಗಿ ಆನಂದದಿಂದಿಹನು;
 ಶೋಕವೇಕಿನ್ನು ಬಿಡು ಕಂಬನಿಯನೊರಸು.
 ಮಾಯೆಯಾ ಜಾಲದೊಳು ಸಿಲುಕಿ ನರಳುವೆ ಏಕೆ?
 ಮೈ ಕೊಡಹು! ಗರ್ಜಿಸುತ ಎದ್ದೇಳು! ಹಂಗಿಸೈ
 ಮೃತ್ಯುವನು! ಬಲೆಹರಿದು ನೆಲಕುರುಳಲಿ!
 ಮೇಘ ಮುಸುಗಿದೊಡೇನು ಖದ್ಯೋತನಳಿಯುವನೆ?
 ರಾಹು ನುಂಗಿದೊಡೇನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕುಂದಹುದೆ?
 ಇಮ್ಮಡಿಯ ಕಾಂತಿಯಿಂ ಬೆಳಗನೇ ಮರಳಿ?
 ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲದಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಾವೆಂದರೇನು?
 ಸುಡನವನ ಪಾವಕಂ, ಕಡಿಯಲರಿಯದು ಶಸ್ತ್ರ,
 ಉದಕ ಕೊಳೆಯಿಸದವನ, ಹೀರಲರಿಯದು ಗಾಳಿ!
 ನಿರವಯವ, ಅಮೃತನವ, ಅಚ್ಛೇದ್ಯನವ, ನಿತ್ಯನ್
 ಅಚಲಂ ಸನಾತನಂ! ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಸಾವಿಲ್ಲ;
 ಬಾಳಿಲ್ಲ, ಹಾಳಿಲ್ಲ; ನಾಂತನವನವ್ಯಕ್ತನ್
 ಅಚ್ಯುತನ್ ಅನಾಕಾರನ್ ಅದ್ವೈತನ್ ಅವಿಕಾರನ್
 ಆನಂದಶೀಲನ್ ಅವನಮಲಾತ್ಮನು!
 ಮಾಯಾ ಪ್ರಪಂಚವಿದು ಬಣ್ಣದ ಸುಲೋಚನಂ!
 ನಿತ್ಯತಾ ಧವಲತೆಗೆ ಮಿಥ್ಯರಾಗಗಳಿತ್ತು
 ಚಿತ್ತವನು ಮೋಹಿಪುದು ಸತ್ಯಮಂ ಮರೆಸಿ!
 ಅಂತ್ಯದೊಳಗೊಂದುಳಿವುದಿನ್ನುಳಿದವೆಲ್ಲವಾ
 ಒಂದರೊಳಗೊಂದಾಗಿ ಮಾಯವಾಗುವುವು!
 ಪರದ ಬೆಳಕುಳಿವುದೈ, ಧರೆಯ ನೆರಳಳಿವುದೈ;
 ಇನ್ನು ಬಿಡು ಶೋಕವನು, ಎದ್ದೇಳು ಏಳು!
 ಶ್ರೀವಾಸನಿಹನಿಲ್ಲೆ, ಕಂಬನಿಯನೊರಸು!

ಮೃತ್ಯುವಶವಾದನೆ? ಹುಚ್ಚು ಮಾತದು ಬಿಡಿರಿ!
 ಯಮನೆಲ್ಲಿ? ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮ ಶ್ರೀವಾಸನೆಲ್ಲಿ?
 ಎಲೆ ಚಂದ್ರ, ಎಲೆ ಮೇಘಸಂಕುಲವೆ, ಗೂಢತರ
 ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ ಮೆರೆವ ತಾರಕಿತ ಗಗನವೇ?
 ಎಲೆ ರಮ್ಯ ಭೂದೇವಿ, ಗಗನವಂ ಚುಂಬಿಸುವ
 ಗಿರಿಶಿಖರ ನಿಖರವೇ, ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವತೆಗಳಿರ,
 ತರುಗುಲ್ಮ ಲತೆಗಳಿರ, ರಮಣೀಯ ಸುಮಗಳಿರ,
 ಬನಗಳಿರ, ತೊರೆಗಳಿರ, ಖಗಗಳಿರ, ಮೃಗಗಳಿರ,

ಹೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರತೀಕಗಳೆ, ನಲಿಯಿರೈ,
 ನಲಿಯಿರೈ: ಶ್ರೀವಾಸ ನಿಮ್ಮಗಳ ಸೇರಿಹನು,
 ನಿಮ್ಮಾತ್ಮದಾತ್ಮದೊಳಗೊಂದಾದನು!
 ಹೇ ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವತೆಯೆ, ನಿನ್ನನೊಲಿದಾ ವಾಸ
 ನಿನ್ನ ಹೃದಯಾನಂದವಾಗಿರುವನೀಗ!
 ನಿತ್ಯತೆಯ ಸತ್ತೆಯೊಳಗೊಂದಾದೆ, ಸೋದರನೆ,
 ವಿಶ್ವದಾಧಾರ ಚೈತನ್ಯ ನೀನಾದೆ! ಹೇ
 ಪ್ರಿಯ ಸಹೋದರ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದನಾದಯ್,
 ಎನ್ನಾತ್ಮದಾನಂದ ನೀನಾದೆಯಯ್!
 ಶೋಕಿಸೆನು ನಿನಗಾಗಿ; ಕಂಬನಿಯ ಕರೆಯೆ;
 ಮರುಳುತನವೈ ವ್ಯಸನ; ದುಃಖವದು ಮಾಯೆ!
 ಎಲೆಮುದ್ದು ಸೋದರನೆ, ಎನ್ನಾತ್ಮದಾತ್ಮ,
 ನೀನಿರುವೆ! ನೀನಿರುವೆ! ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವೆ!
 ಶಶಿ ನೀನು, ರವಿ ನೀನು, ನಭ ನೀನು, ಧರ ನೀನು;
 ಕಾಲ ದೇಶಗಳೆಲ್ಲ ನೀನು! ನೀನು!
 ಅರುಣಕಿರಣದಿ ಮೆರೆವೆ, ತೊರೆಯಾಗಿ ಹರಿವೆ;
 ತಳಿರಾಗಿ ಹೂವಾಗಿ ವನಗಳಲಿ ಮೈದೋರಿ
 ನಿನ್ನ ಕವಿಸೋದರನ ಕೈಬಿಸಿ ಕರೆವೆ!
 ತಂಬೆಲರ ತೀಟದೊಳು ನೀನಡಗಿ ಎನ್ನ
 ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ನಲಿವೆ ಕಾಣಿಸದೆ ಕಣ್ಣೆ!
 ನಿನ್ನ ವಾಣಿಯನಾಲಿಸುವೆ ಹರಿವ ತೊರೆಗಳಲಿ!
 ನಿನ್ನ ರೂಪವ ನೋಡುವೆನು ಜಗದ ಸೊಬಗಿನಲಿ!
 ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನರಿವೆ ವಿಶ್ವದ ರಹಸ್ಯದಲಿ!
 ನೀನಳಿದೆ ಎಂದಾರು ನುಡಿದವರು ಮಿಥ್ಯೆ!

ನಿರ್ಜನಾರಣ್ಯಗಳ ಗಂಭೀರ ಶಾಂತಿಯಂ
 ಮನದೊಳನುಭವಿಸುತಾನಂದದಿಂದ
 ಭಾವಪರವಶವಾಗಿ ತೇಲುತಿರೆ ನಾನು,
 ಸೋದರನೆ, ನಿನ್ನಿರವನೆನ್ನಿರವಿನೊಳು ಪಡೆವೆ!
 ನಿನ್ನನಾಲೋಚಿಸುತ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ
 ಮಧುಮಾಸದಮಲತರ ಹಸುರ ಮೇಲೊರಗಿರಲು
 ಪಲ್ಲವಿತ ಬನದಳಿರ ಲೀಲೆಯಾ ಬೆಡಗಿನೊಳು
 ನಿನ್ನ ಪೆಂಪನು ನೋಡಿ ಹಾಡಿ ನಲಿವೆ!
 ಉದಯ ರವಿಕಿರಣದಲಿ ಮಿಂದು, ಸುಮಸಂಕುಲದ
 ಸೌಂದರ್ಯ ಲಾವಣ್ಯ ವೈಭವಗಳ ತೊಟ್ಟು
 ಪರದ ಮರುಬಿಂಬವನು ಧರೆಯ ಬೆಡಗಿನೊಳಿಟ್ಟು

ಮೆರೆವ ತರುನಿಕರದಲಿ ಕೋಗಿಲೆಯುಲಿಯ ಬೀರೆ
ನಿನ್ನ ಕಂಠದ ದನಿಯನಾಲಿಸುವೆ, ಭಾವದಾ
ಆವೇಶದಿಂದಿಳಿಯುತಿರೆ ಕಂಬನಿಯ ಧಾರೆ!
ಶ್ರೀವಾಸನಳಿದನೆಂದಳುವನಾರದು? ಮರುಳ!

ಇತ್ತ ಬಾ! ಹೊರಗೆ ಬಾ! ನೋಡು ಬಾ! ಬೇಗ ಬಾ!
ವಿಶ್ವವನೆ ತುಂಬಿಹನು ವಿಶ್ವ ತಾನಾಗಿ!
ನಲಿಯಿರಿ, ವಿಹಂಗಮಗಳಿರ ನೀವು! ಹಾಡಿರೈ
ಸಂತಸದಿ ಮಂಗಳದ ಹಾಡುಗಳನು!
ವನಗಳಿರ, ಮೋದಿಸಿರಿ ಮರುದನಿಯ ಬೀರಿ!
ಹಿಗ್ಗಿರೈ, ಗಿರಿಗಳಿರ, ಸಂತಸವ ತೋರಿ!
ಹರಿಯಿರೈ, ಜಲಗಳಿರ, ಮಂಜುಳ ನಿನಾದದಿಂ;
ನಿಮ್ಮ ವೀಚಿಗಳಲಿಹನೆನ್ನೊಲುಮೆಯಾವಾಸ,
ಎನ್ನಾತ್ಮದಾನಂದರೂಪನಾ ಶ್ರೀವಾಸ!
ತಾರೆಗಳೆ, ಗಗನವೇ, ನೀಲ ಮುಗಿಲೋಳಿಗಳೆ,
ಕೀರ್ತಿಸಿರಿ ನಿಮ್ಮ ಮಂಗಳ ವಾಣಿಯನು ಬೀರಿ:
ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದೀ ಸೃಷ್ಟಿಯುದಿಸಿಹುದೊ,
ಯಾವ ದಿವ್ಯಾತ್ಮನೊಳು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನೆಲಸಿಹುದೊ,
ಯಾವನಾನಂದವೀ ಬೊಮ್ಮವಂ ತುಂಬಿ
ಬೊಮ್ಮತನಕೆಲ್ಲರಂ ಬಿಡದೆಳೆಯುತಿಹುದೊ,
ಯಾವ ಮಹಿಮನ ಬೆಳಕು ತುಂಬಿಹುದೊ ಜಗವ,
ಯಾವ ಪರಮಾನಂದನೀ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿಹನೊ,
ಯಾವ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಯೋಗಮಾಯೆಯ ಬಲದಿ,
ವ್ಯಕ್ತ ಅವ್ಯಕ್ತಗಳ ಮಿರಿದರು, ತೋರಿಕೆಗೆ
ವ್ಯಕ್ತ ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರ್ಪನೋ,
ಯಾವ ಮಹಿಮನ ಮಾತು ಮುಟ್ಟದೋ, ಮೇಣಾವ
ಪುರುಷನಂ ಬುದ್ಧಿಯರಿಯದೊ, ಚಿಂತೆ ಸಾಧಿಸದೊ,
ಆ ಮಹಾಮಹಿಮನನು ಕೀರ್ತಿಸಿರಿ! ಹಾಡಿರೈ,
ನಲಿಯಿರೈ, ಮಂಗಳಸ್ವನಗಳಂ ಬೀರಿರೈ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದದೊಳಗೈಕೈವಾಗಿ!

ಹರ್ಷವಾಗಲಿ ಶೋಕ! ಮೋದವಾಗಲಿ ಖೇದ!
ದುಃಖಾಶ್ರು ಸುಖದ ಕಂಬನಿಯಾಗಲಿ!
ಮರಣವೆಂಬುದು ಮಧುರ! ಮೃತ್ಯು ಮಾತೆಯ ಉದರ!
ಸುಖಿಯಾದೆಯೈ, ನೀನು ಸುಖ ದುಃಖಗಳ ಮೀರಿ!
ಕಾಲ ದೇಶವ ಮೀರಿದುದು ನಿನ್ನದು, ತಮ್ಮ,

ಅದು ನಮ್ಮ ತವರೂರು! ಅಲ್ಲಿಹಳು ಅಮ್ಮ,
 ಜಗದಂಬೆ ಜೋಗುಳದಿ ಕರೆಯುತ್ತೆಮ್ಮ!
 ಆಲಿಸುವೆನಮ್ಮನಾ ಜೋಗುಳವ ನಾನು,
 ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ಸೇರುವೆನು ನಿನ್ನ.
 ಅಲ್ಲಿಗಾನೈತರಲು ಮರೆಯದಿರು ನನ್ನ!
 ಅಣ್ಣ ಬಂದಾ ಅಣ್ಣ! ಅಮ್ಮ, ನೋಡೆಂದು
 ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡೆನ್ನ ಕರೆದೊಯ್ಯೆಲೈ ತಮ್ಮ!
 ತಾಯಿಯಂಕದ ಮೇಲೆ ನಾವಿರ್ವರೂ ಕೂಡಿ
 ಮನ ಬಂದವೊಲು ತೊದಲು ಮಾತುಗಳನಾಡಿ
 ನಿತ್ಯತೆಯ ಪೀಡಿಸುವ ಚೆಲ್ಲಾಟವಾಡಿ! ೧೬-೧-೧೯೨೭

ಮೇಲಿನ ಸುದೀರ್ಘ ಚರಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಜೀವ, ಜಗತ್ತು, ದೇವರು, ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಉದ್ದೇಶ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲ ಚೆಲ್ಲಿ ಸೂಸಿದಂತಿದೆ. ಭಾವೋತ್ಕರ್ಷದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಯಮಭಾವ ತೋರಿರುವುದು ಆವೇಶದ ದುರ್ದಮತೆಯನ್ನೂ ಅನುಭವದ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕತೆಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯಗಳೊಡನೆ ಮಲ್ಲಗಳೆಗವಾಡುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಶ್ರಮವಾಸದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನ್ನನ್ನು ಮಾಸ್ತಿವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರರನ್ನು ನೋಡಲು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಆಗ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಮೀಷನರ್ ಆಗಿ ಇದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡವರು ಚಿಕ್ಕವರು ಎಂಬ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೊಡಗೂ ಒಂದೇ ನಿರಹಂಕಾರದಿಂದ ಮತ್ತು ಅನುಗ್ರಹಭಾವ ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದೆ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಸಹಜ ರೂಢಿ. ತಮ್ಮ ಆಗಮನ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವೋ ಅನಿಷ್ಟವೋ ಅದನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಈ ವಿಶ್ವ ವಿಶ್ವಾಸದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು, ಬಹುಕಾಲದ ತರುವಾಯ, ಪ್ರಿಯನಾರ್ಥ ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ಚೆನ್ನಾತ್ರಾನಂದರು) ನನ್ನೊಡನೆ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು: 'ಗೋಪಾಲ್ ಮಹಾರಾಜ್ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಹೋಗಳಿದರೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಶೇಕಡ ತೊಂಬತ್ತರಷ್ಟನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಖಂಡಿಸಿದರೆ ಶೇಕಡ ತೊಂಬತ್ತರಷ್ಟನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ!' 'If Gopal Maharaj praises anybody you will have to minus ninety to get at the truth; if he criticises anyone you will have to add ninety percent to arrive at the real fact!'

ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಆಗ ನನಗೆ ದೊಡ್ಡದೆಂದು ತೋರಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಪೀಠೋಪಕರಣ, ಬಾಗಿಲು ಪರದೆ, ಮೆತ್ತೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಭೋಗೈಶ್ವರ್ಯಗಳಾಗಿ ತೋರಿದ್ದುವು. ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಂತೆಪೇಟೆಯ ಕೊರಡಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನೇ ಕಾಣದಿದ್ದ ನನಗೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಮನೆಯ ಸಾಧಾರಣತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವೈಭವ ಕಂಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ನಾನಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮವೂ ಬಡತನದೊಡನೆ ಪೈಪೋಟಿ ನಡೆಸುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ರಿಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತು!

ನಡೆದ ಮಾತುಕತೆಗಳ ವಿವರ ನನಗೆ ಮರೆತುಹೋಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಾಗಲಿ ವಿನಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಭ್ಯಾಚಾರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೆ ಹೊಯಿಕ್ಕೆಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದರು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ನನಗಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ನನ್ನನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾ ನಾನು ಕವಿತೆ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಏನಾದರೂ ಕೇಳಿದರೇ ಎಂಬುದು ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ, ಅವರೇ ತಮ್ಮ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಅಂದು ತೋರಿಸಿದರು. ಬಹುಶಃ ಅವು 'ಬಿನ್ನಹ'ದ ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿರುವವು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನಗಂತೂ ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಗೀತೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಅವರು ಇಂಪಾಗಿ ಮೃದುವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯೂ ತುಂಬ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿತ್ತು. ಮನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪರವಾಗಿ ನನಗೆ ಮೂಡಿದ

ಭಾವನೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲೇಕಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಪೂರ್ವಕವಾದ ಮಧುರಮೈತ್ರಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದೇನೋ! ಆ ಭೇಟಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ತಮ್ಮ 'ಭಾವ'ದಲ್ಲಿ ತುಸು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

* * *

-58 (2)-

೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಸುಮಾರು ೭೦ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕವನಗಳು 'ಕೊಳಲು' ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಅನರ್ಹವೆಂದೋ ಅಥವಾ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಿಂದ ಅಚ್ಚಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿದವರ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ಕೈತಪ್ಪಿಯೋ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಆ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡ ವಸ್ತುವೈವಿಧ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ನಾನಾ ವಿನ್ಯಾಸಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಕೆಲವಂತೂ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಪ್ರಯೋಗದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ೨೩-೭-೨೭ ಒಂದೆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕವನಗಳು ರಚಿತವಾಗಿವೆ: ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಕುರಿಕುರಿ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗುಪ್ತ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಕುರಿ', 'ಕೊಳಲು' ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ.

ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ

೧

ಶ್ರೀ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯೆ

ಕೀರ್ತಿದೇವಿಯ ಬಂಧಿಯೆ

ಭರತ ನೆಲದಭ್ಯುದಯ ಸೂತ್ರವ

ಹಿಡಿದ ಧರ್ಮದ ಮೂರ್ತಿಯೆ,

ಭಾರತೇತರ ಕೀರ್ತಿಯೆ,

ಕರ್ಮಯೋಗದ ಸಿದ್ಧನು

ನೀನು ಕಲಿಯುಗ ಬುದ್ಧನು!

ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯ ಸರಿಯು ಸುರಿಯಲಿ

ಭೇದಗಳನದು ಕೊಚ್ಚಿ ಹರಿಯಲಿ!

ಮಂಗಳದ ಮಳೆ ಕರೆಯಲಿ!

ರಂಗ ನಿನ್ನನು ಪೊರೆಯಲಿ!

೨

ಹೇ ಅಹಿಂಸಾ ಶೀಲನೆ,

ಖಾದಿ ಚರಕದ ಲೋಲನೆ,

ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯ ಅಮಲ ಗಂಗೆಯು

ಜಗವ ಪಾವನಗೈಯಲಿ;
ಮುತ್ತಿಗೆಮ್ಮನು ಒಯ್ಯಲಿ!
ನೀನು ಪರಮ ಪವಿತ್ರನು,
ನೀನಮರ ಚಾರಿತ್ರನು!
ಗತಿವಿಹೀನರನಾಥ ಬಂಧುವು,
ನೀನು ದಯೆಯ ವಿಶಾಲ ಸಿಂಧುವು!
ಮಂಗಳದ ಮಳೆ ಕರೆಯಲಿ,
ರಂಗ ನಿನ್ನನು ಪೊರೆಯಲಿ!

೩

ಭರತ ಖಂಡದ ಜ್ಯೋತಿಯೆ,
ಹೇ ಅಪಾರ ಪ್ರೀತಿಯೆ,
ನಿನ್ನ ತಾಳ್ಮೆಯು ಶಾಂತಿ ಶಕ್ತಿಗ-
ಳಿಳಿಯ ಕಂಗಳ ಹಿಡಿದಿವೆ,
ಎಲ್ಲರೊಲುಮೆಯ ಪಡೆದಿವೆ.
ನೀನೆ ಪರಮಾದರ್ಶವು,
ಧನ್ಯ ಭಾರತ ವರ್ಷವು!
ನಿನ್ನ ಹೊಯಿಲಿನೊಳೆಲ್ಲ ಹರಿಯಲಿ;
ಜಾತಿ ವೈರವನೆಲ್ಲ ಮರೆಯಲಿ.
ಮಂಗಳದ ಮಳೆ ಕರೆಯಲಿ,
ರಂಗ ನಿನ್ನನು ಪೊರೆಯಲಿ!

೨೩-೨-೧೯೨೭

ಚಿತ್ರಗುಪ್ತ

೧

ಬರೆಯುತಿಹೆ ಬರೆಯುತಿಹೆ
ಬಿಡುವೆಯಿಲ್ಲದೆ
ತಡೆಯೆಯಿಲ್ಲದೆ!
ಆದಿಯಂತ್ಯವಿಲ್ಲದಂಥ
ಕಾಲಪತ್ರದೊಳು ವಿಚಿತ್ರ
ಲಿಪಿಯ ಬರೆಯುವೆ!
ಬುವಿಯ ಬಾಳ ಅಂತರಾಳ

ದಲ್ಲಿ ಮಾಸದಿರುವ ವೇಷ
ತತಿಯ ಕೊರೆಯುವೆ!
ಯಮನ ಕಾರಕೂನ, ಚಾರ,
ಕರ್ಮದಾಪ್ತನೆ,
ಬೊಮ್ಮಬಂಟ, ಬಿದಿಯ ನಂಟ,
ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನೆ!
ಬರೆಯುತಿಹೆ ಬರೆಯುತಿಹೆ
ಬಳಲಲೊಲ್ಲದೆ
ಬೇಸರಿಲ್ಲದೆ!

೨

ನೋಡುತಿಹೆ ನೋಡುತಿಹೆ
ಒಂದೆ ದೃಷ್ಟಿಯೊ-
ಳೆಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಯಿ!
ಮಹಾ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ನೀನು,
ಸಮೆಯದಿರುವ ಗರಿಯು, ಸುರಿವ
ಮಸಿ ಚಿರಾಮೃತ!
ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದಾತ
ನೀನು ಮರೆಯೆ; ಅಳಸಿ ಬರೆಯೆ;
ಬರೆದುದೇ ಋತ!
ನೀನು ಅಚಲ, ನೀನು ಅಮಲ,
ಯಮನ ಕರಣಿಕ;
ಮೋಹಪಡಿಸದನ್ನ, ಕಡಿಸ-
ದಮೃತ, ಲೇಖಕ!
ಬರೆಯುತಿಹೆ ಬರೆಯುತಿಹೆ:
ಕಾಣೆ ತುದಿಯನು,
ಕಾಣೆ ಮೊದಲನು!
೨೩-೨-೧೯೨೭

ಐದು ಸೀಸಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ೨೩-೨-೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ 'ಕೋಗಿಲೆಗೆ' ಎಂಬ ಕವನ ಆ ಕಾಲದ ಕವಿಯು ಮನೋಧರ್ಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ೭-೧೨-೧೯೨೪ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನ To A Bul-Bul ಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕೋಗಿಲೆಗೆ

ಯಾರನೀ ಪರಿ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತಿದೆ, ಕೋಗಿಲೆಯೆ?
 ಯಾರನಗಲಿದೆ ಎಂದು? ಏತಕಾಗಿ?
 ಯಾವ ಹರುಷದ ಹೊಳೆಯು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದ ತುಂಬಿ
 ಹರಿವುದಿಂಚರವಾಗಿ, ಗೀತಶಿಲ್ಪಿ?
 ವಿರಹವಾವುದು ನಿನ್ನನೆನಿತು ಕಲ್ಪಗಳಿಂದ
 ಬಾಧಿಸಿಹುದಿಂಪು ಕೊರಲಿನ ಕೋಗಿಲೆ?
 ಮೈಮೆ ಯಾವುದು ನಿನ್ನ ಯಾವ ತೀರಗಳಿಂದ
 ಕರೆಯುತಿದೆ ಕೈಬೀಸಿ, ವನವಾಣಿಯೆ?
 ವಿಶ್ವಗರ್ಭದೊಳಡಗಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯೊಳಿರುವನಂ
 ನಿನ್ನತುಳ ವಾಣಿಯಿಂ ಕೂಗಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಪೆಯೊ?
 ಕಾಲದೋಟವ ತಿಳಿಸಿ ಹೊಡೆಯುವೆಯೊ ಜವಗಂಟೆಯಂ?
 ಬ್ರಹ್ಮನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಹಾಕುವೆಯೊ ಕರತಾಳವ?

ನೀನೆನಗೆ ವಿರಹಿಗಳ ತಳಿದೆರೆಯ ಖಗವಲ್ಲ,
 ನಿನ್ನಲಿಯು ಲಲಿತ ಕಲೆಯಲ್ಲವೆನಗೆ,
 ಶಕ್ತಿ ಮೈದೋರಿಹುದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನೋಡುವೆನು!
 ಎನಗೆ ನಿನ್ನಲಿಯು ಕರ್ತವ್ಯದಾಜ್ಞೆ!
 ರಸಿಕರಿಗೆ ಅದು ಬರಿಯ ಮಧುರಮಯ ಲಾಲಿತ್ಯ;
 ಎನಗಾದರದು ಗೆಲುವಿನುಪದೇಶವು.
 ಸೃಷ್ಟಿಯಾನಂದವನು ನೋಡಿದರು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ
 ಲಯದಳಲನೂ ಬಿಡದೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ!
 ಹಿಗ್ಗುತಿಹುದೆನ್ನೆದೆಯು, ತಳಮಳಿಸುತಿದೆ ಜೀವ;
 ಆದರದು ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದಲ್ಲ ಬೆರಗಿನಿಂದ!
 ವಿಲಯದಗ್ನಿಯ ವಿಹಗ, ಕೋಗಿಲೆಯೆ, ಕೂಗು! ಕೂಗು!
 ಬೆಚ್ಚುವಂತೆಚ್ಚರಿಸು ತೂಕಡಿಪ ಮಂದಾತ್ಮರ!

ಗಾನದಿಂ ಬ್ರಹ್ಮನಂ ಸಾಧಿಸುವ ರಸಖುಷಿಯೆ,
 ನೀನು ಕೋಗಿಲೆಯಲ್ಲ ಸ್ವರಯೋಗಿಯು!
 ನಿನ್ನಮಲ ಗೆಲುವಿನುಲಿಯಲೆಯೊಲುಮೆ ಎಳೆತನದ

ನೆನಪ ತರುವಾ ಕಾಲವೊಂದಿದ್ದಿತು;
ನಿನ್ನಲಿಯ ಮಾಧುರ್ಯ ಒಲಿದವಳ ನೆನಪ ತಹ
ಆ ಕಾಲವೊಂದಿತ್ತು, ಪರಗಾಯಕ!
ಅದರಿಂದ ಆ ದನಿಯು ಮುಂದರಿವಿನಿಂಚರವು:
ಗುರುವಾದೆಯ್ಯೆ ಎನಗೆ, ವನವೈಣಿಕ.
ನಿನ್ನ ಗಾಯನ ಮಧುರ; ಸಂದೇಶ ಮಧುರವೈ!
ಯಾರು ಬಲ್ಲರು, ವಿಹಗ, ನಿನ್ನದನಿಯಧಿಕಾರವಂ?
ನೀನು ಕೂಗಲು ಯಾವ ಜಗ ಹೊಳೆದು ಬೆಳೆಯುತಿಹುದೋ?
ಮೇಣಾವ ಜಗವಳಿದು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥವಾಗುತಿಹುದೋ?

೪

ಮಧುವನದ ಗೋಪಿಯರ ಮನಕಿನಿಯನನು ತಂದು
ಮೋಹಿಸಿದೆಯಾದೊಡೆಯು, ವನಕಿನ್ನರ,
ಕವಿಯೋಗಿ ವ್ಯಾಸ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯರ ಹೃದಯದೊಳು
ಬ್ರಹ್ಮವನೆ ತಂದೆಯ್ಯೆ, ವೃಕ್ಷಯಕ್ಷ?
ಜಯ ಹೊಂದಿ ರಣದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಹ ವೀರ-
ರಾಲಿಸಿಹರೈ ನಿನ್ನ ಗೆಲುವಿನುಲಿಯ;
ರಣಭೇರಿ ತಳಮಳಿಸದವರೆದೆಯು ನಿನ್ನಲಿಗೆ
ಜಲ್ಲೆಂದಿಹುದು, ನಾದಯೋಗಿವರ್ಯ:
ಬಾಳ ಬೇಗೆಯ ಬಿಸುಟು ಶಾಂತಿಯಾರಾಮದೆಡೆಗೆ
ನಿನ್ನಿಂಚರದೊಳೆಲ್ಲರಂ ಕೂಗಿ ಹಾರುತಿರುವೆ.
ನಿನ್ನಮರ ದನಿಯಮೃತದಿಂಪೆನ್ನ ಜೀವತ್ವಮಂ
ಶೂನ್ಯತೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತೀಯುತಿದೆ ದೇವತ್ವದ!

೫

ಕೋಗಿಲೆಯೆ, ಎನ್ನನುಲಿಯಂಬುಧಿಯೊಳಾಳಿಸುವ
ಸಾಧಕನೆ, ಹೇ ನಾದಯೋಗೀಶನೆ,
ಮಧುಮಾಸದಾನಂದ ವಾರಿಧಿಯು ಕಲುಕುತಿಹೆ
ಸೃಷ್ಟಿಸುತಲಾವೇಶ ವೀಚಿಗಳನು!
ಧರೆಯ ಶ್ಯಾಮಲ ಪುಳಕ ರಂಜಿಪುದು ಕಂಗೊಳಿಸಿ;
ಕುಸುಮಿಸಿದೆ ವನರಮೆಯ ಲೋಲಾಂಚಲ.
ಕಂಪಿಸುವ ಕಿಸಲಯ ತರಂಗಗಳು ನಲಿಯುತಿವೆ;
ಮಧುಸಮೀರಣನೊಯ್ಯನಲೆಯುತಿಹನು!

ಹಾಡೆಲೈ ಬಾಲ ಹೃದಯರ ನಲಿಸಿ, ನಾದಯೋಗಿ!

ಹಾಡೆಲೈ ರಸಿಕ ಮನಗಳನೊಲಿಸಿ, ಮೋದ ಭೋಗಿ!

ಹಾಡೆಲೈ ಸಾಧುಸಂತರಿಗೆಲ್ಲ ವೇದವಾಗಿ!

ಹಾಡೆಲೈ ಮುಕ್ತಾತ್ಮ ಜೀವರಾನಂದವಾಗಿ!

೨೬-೨-೧೯೨೭

ಒಂದು ದಿನ ದಸರಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟದ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಕಸ್ತೂರಿ, ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್, ತಾತಾಗಾರು ಇತ್ಯಾದಿ. ಅವರೆಲ್ಲ ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜಾಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವವರು. ಆದರೆ ನಾನು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪೂಜಾರಿಗಳಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದೆನಾದ್ದರಿಂದ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಆಸ್ವಾದನೆಗಾಗಿ ಅವರೊಡನೆ ಹೊರಟೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಲನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡ ಸೇರಿ, ಮೆಟ್ಟಲು ಹತ್ತಿದೆವು. ಮೆಟ್ಟಲ ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಂದ್ರವಾಗಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಭಿಕ್ಷುಕವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಕಾಸು ಹಾಕುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯ ಸಂವೀಕ್ಷಣೆಯ ನೆಪವೊಡ್ಡಿ ಆಯಾಸ ಪರಿಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಸವನ ಮಂಟಪದ ವರೆಗೆ ಹೋದೆವು. 'ನಾನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯೆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಗರದ ದೀಪೋಜ್ಜಲ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ, ನೀವು ಬರುವ ತನಕ!' ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲ ಮುಂದೆ ಹೋದಮೇಲೆ. ಕಲ್ಲು ಮಂಟಪದ ಒಂದು ತುದಿಯು ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತು, ದೃಶ್ಯವೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾದೆ. ಸೋಪಾನ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮತ್ತು ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವ ಜನಸ್ತೋಮವಿದ್ದರೂ ನಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ಥಳ ಏಕಾಂತವಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಅವರು ಯಾರೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರಲಾರದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬುಟ್ಟಿಯಂಗಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪುರಿಕಡಲೆ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದ ಮುದುಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಕಾಲಕಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆರುಕಾಸಿನದೊ ಒಂದಾಣೆಯದೊ ಪುರಿಕಡಲೆ ಕೊಂಡೆ. ಮತ್ತೆ ಮೊದಲು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೇ ಬಂದು ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಮೈಸೂರಿನ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಉಜ್ಜಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅರಮನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ, ಕೃತಕ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಹುಳುಕು ದವಡೆ ಪುರಿಕಡಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಸಣ್ಣಕಲ್ಲು ಸಿಕ್ಕಿ, ನಾನು ದೃಶ್ಯತಲ್ಲೀನವಾಗಿದ್ದ ಅನ್ಯಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿ ಬಲವಾಗಿ ಅಗಿಯಲು, ಅದು ಘಾತವಾಗಿ ಒಳಗೆ ಜಜ್ಜಿ ತಗುಲಿ, ನರಕ್ಕೇ ಎಟು ಬಿದ್ದಂತೆ ತುಂಬ ನೋವಾಯಿತು. ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ಕಲ್ಲನ್ನೇನೊ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದೆ. ಆದರೆ ನೋವು ಬರಬರುತ್ತಾ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ನಿರಂತರ ಯಾತನೆಯಾಯಿತು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಬರುವತನಕ ಕುಳಿತಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಹಲ್ಲುನೋವು ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಎಲ್ಲೆಮಿರಿತು, ಏನುಮಾಡಲೂ ತೋರದೆ, ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೇ ಹೋಗಿಬಿಡುವುದೆಂದು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಆದಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ಮೆಟ್ಟಲು ಇಳಿಯತೊಡಗಿದೆ. ನಿರಂತರ ಯಾತನೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲೆ ಆಶ್ರಮ ತಲುಪಿದೆ. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತುಗಂಟೆಯೆ ಆಗಿತ್ತೋ ಏನೊ? ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಇತರರೂ ಬಂದರು. ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ನನಗಾಗಿ ಕಾದು, ಬಹುಶಃ ತಡವಾದ್ದರಿಂದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಶಂಕಿಸಿ ಬಂದರಂತೆ. ನಾನು ಏಕೆ ಬಂದದ್ದು ಎಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡು ತಮಗೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದ ಔಷಧಿ ಮಾಡಿದರು, ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ದಂತವೈದ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ.

ನನಗೆ ಹಲ್ಲು ನೋವು ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಲ್ಲು ಹುಳುಕಾದರೆ ದಂತವೈದ್ಯರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಕೀಳುತ್ತಾರೆ, ತುಂಬಾ ಯಾತನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಯವೂ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಂಜನಗೂಡು

ಟೂತ್‌ಪೌಡರನ್ನೂ ಇನ್ನೇನೂ ಮಣ್ಣುಮಸಣವನ್ನೂ ಹಾಕಿ ತಿಕ್ಕಿದರೆ ನೋವು ಹೋಗುತ್ತದೆಂದು ಹಾಗೆಯೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕಜ್ಜೆ ಮಲೇರಿಯಾದಿ ಜಾಡ್ಯಗಳಿಗೆ ಮದ್ದು ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಹಲ್ಲಿನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ನೋವು, ನೋವು, ನೋವು! ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಲ್ಲುನೋವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವರಿಗಲ್ಲದೆ ಅದರ ನರಕಯಾತನೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮರುದಿನ ಎಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಕುದಿಯುತ್ತಾ ಕಾತರಿಸುತ್ತಾ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದೆ.

ಬೆಳಗಾಯಿತು. ನೋವು ತುಸು ಇಳಿಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ದಂತವೈದ್ಯರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಎಂದರು, ಬೆಳಗಿನ ಉಪಾಹಾರದ ಅನಂತರ. ನಾನು, ಆಗಲೆ ರಾತ್ರಿಯ ಯಮಯಾತನೆಯನ್ನು ಮರೆತು, “ಈಗ ಪರ್ವಾಇಲ್ಲ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ. ನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ, ಡೆಂಟಿಸ್ಟ್ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ!” ಎಂದಾಗ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಭರ್ತ್ಸನೆ ಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಲ್ಯಾನ್ಸ್‌ಡೌನ್ ಬಿಲ್ಡಿಂಗನಲ್ಲಿ ಡೆಂಟಿಸ್ಟ್ ಕ್ಲಿನಿಕ್ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಕಮಾಲ್ ಷರೀಫರಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು, ತಾತಾಗಾರು ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ. ಅವರು ತಕ್ಷಣ ಕೊರೆಯುವುದಾಗಲಿ, ಕೀಳುವುದಾಗಲಿ ಅಪಾಯ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಔಷಧಿ ತುಂಬಿ ಹತ್ತಿ ಇಡಿದರು. ಪವಾಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೋವೆಲ್ಲ ಒಡನೆಯೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು! ನನಗೆ ಆನಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆದಂತಾಯಿತು!

ಶ್ರೀ ಕಮಾಲ್ ಷರೀಫರು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂತೋಷ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥೂಲಕಾಯದ ಮನುಷ್ಯ; ಯಾವಾಗಲೂ ನಗೆಮೊಗದಿಂದಲೇ ಬಂದವರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಾ ವಿನೋದಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ತಮ್ಮ ತರುಣ ಸಿದ್ಧಿಕ್ ಷರೀಫ ತೆರೆಮರೆಯ ಹಿಂದೆ ಹಲ್ಲು ಕೊರೆಯುವ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೂ ತುಂಬಾ ಸ್ನೇಹಪ್ರಕೃತಿಯ ಮನುಷ್ಯ. ಕಮಾಲ್ ಷರೀಫರು ನಾನು ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲೆ, ಬಹುಶಃ ಒಂದು ವರುಷದ ಹಿಂದೆ ಇರಬೇಕು, ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಿಗೆ ಹಲ್ಲು ಕಿತ್ತು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ. ಆಗ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ತಮ್ಮ ದಂತವೈದ್ಯ ಯಂತ್ರಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ್ದರಂತೆ. ಕಮಾಲ್ ಷರೀಫರು ತುಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು: ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಕೋಳಿ ಪಲಾವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ! ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದು ಬಾಯಿ ಚಪ್ಪರಿಸಿಕೊಂಡು ಸವಿಯುವಂತೆ ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ನಾನು ಅವರ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಕಾಯಬೇಕಿದ್ದಾಗ, ತೆರೆಮರೆಯ ಆಚೆ ಸಿದ್ಧಿಕ್ ಷರೀಫರು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಯಾರಿಗೋ ಹಲ್ಲು ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆಲ್ಲ! ಷರೀಫ ಸೋದರರಿಗೂ ನನಗೂ ಅಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಂತವೈದ್ಯಕೀಯ ರೂಪವಾದ ಸಂಬಂಧ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ವರುಷಗಳವರೆಗೂ ಅವರು ತೀರಿಕೊಳ್ಳುವ ತನಕ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಅವರು ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ ನಿಷಾದ್‌ಬಾಗಿನ ವಲಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮನೆಯನ್ನೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನೂ ಸಾಗಿಸಿದ್ದರು. ನಾನು ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಹಲ್ಲಿನ ತೊಂದರೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾನು ವೈಸ್‌ಫಾನ್ಸಲರ್ ಆದಮೇಲೆಯೆ ಸಿದ್ಧಿಕ್ ಷರೀಫರು-ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರ ಅಣ್ಣ ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರೇ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಮುಖ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ನಾನು ಬಡಪಟ್ಟಿಗೆ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೂ ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾದ ಜುಲುಮ್ಮನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ನನ್ನ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತು ಬೇರೆ ಹಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟರು. ಈಗಲೂ ನಾನು (೧೯೯೨) ಅವರು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಲ್ಲಿನ ಸೆಟ್ಟನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅವರನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಾಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ತೀರಿಹೋದ ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯೊದಗಲಿ ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮೇಲಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ವಿಷಯ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಯು ಚಾಮುಂಡಿದೇವಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಶಿಕ್ಷೆ ಒದಗಿತೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೋ ಕಸ್ತೂರಿಯೋ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ವಿನೋದವಾಡಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದವರು ಲಘುವಾಗಿಯೆ ಹೇಳಿದ್ದರು; ನಾನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಬೆಲೆಯನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಲಘುವಾಗಿಯೆ ತಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ವಿಚಾರಮತಿ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಲಘುವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ, ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿ ತಾನು ಅವಳ ಪೂಜೆಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಕಡಲೆಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹಲ್ಲಿಗೆ ಇಡಿದು ನರಕಯಾತನೆ ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದಳೆಂದು ನಂಬಿ

ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದೆ ತೋರುತ್ತದೆ! ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಪ್ರಚೋದನೆಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯ ರೂಪದ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಆರೋಪಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ರೂಢಿಯ ಮತಾಚಾರದ ವಿಧಾನ. ಆ ತೆರನಾದ ಅವಿಚಾರದ ಭಯವನ್ನೆ ಆಸ್ತಿಕತೆಯೆಂದೂ ಭಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಕರೆಯುವುದು ಮತರೂಢ ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗದವರ ದಂಡೋಪಾಯ: ಏಕೆಂದರೆ, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ಹೆದರಿಕೆಯೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಂಡವಾಳ!

ಮೇಲಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಒದಗಿದ ಹಲ್ಲುನೋವಿನ 'ಶಿಕ್ಷೆ' ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ಒದಗಿದ ತಾಯಿಯ 'ಕೃಪೆ' ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನನಗೆ ಹಾಗೆ ಹಲ್ಲುನೋವು ಆಗದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನು ದಂತವೈದ್ಯರಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇನ್ನೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೇಡಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ವಾದಮಾಡುವುದಾದರೆ, ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸದೆ ಬಸವನ ಬಳಿಯ ಕಲ್ಲುಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯವೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದುದರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಯಿತು ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

* * * *

೧೯೨೭-೧೯೨೮ನೆಯ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳು ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ. ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಕ್ರಮ ಅಧ್ಯಯನ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿತು. ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಕವಿಯ ಸೃಜನ ಪ್ರತಿಭೆಯ ತಾಯಿಬೇರಿಗೆ ಅಮೃತಾಹಾರ ಒದಗಿ ತಾಯಿನೆಲಕ್ಕೆ ಆಳವಾದ ಪ್ರವೇಶ ಲಭಿಸಿತ್ತು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕುಂಡದಲ್ಲಿಯೆ ಅದುವರೆಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಟಶಿಶು ಬೇರುಬಲಿತು ಕುಂಡವನ್ನೊಡೆದು ಕೊಂಡು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕಾಲೂರಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನಿಂತಿತು: ಮಾತೃಸತ್ತ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ತನ್ನ ವಟವೃಕ್ಷತ್ವದ ಮಹತ್ ಸ್ವರೂಪದ ಬೃಹದ್ ವಿಕಾಸದತ್ತ ಮೈಚಾಚಿ ಮೊಗವೆತ್ತಿ, ಆಕಾಶದತ್ತ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಯ ಸುದೀರ್ಘಬಾಹುಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಲು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸಿತು!

ಆಂಗ್ಲೀಯ ಕಾವ್ಯಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯದಿಂದ ನನಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಛಂದೋವಿಧಾನಗಳೆಲ್ಲ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾನೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಪದ್ಯರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಎಲ್ಲ ಛಂದೋವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿದ್ದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಸಾನೆಟ್ ಮತ್ತು ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಂತೆ ನನ್ನಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರ ಅವರು 'ಮದಲಿಂಗನ ಕಣಿವೆ' ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೆ. ಆಗಿನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ 'ಸರಳರಗಳೆ' ಎಂದು ಹೆಸರು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾನೆಟ್ ರಚನೆಯಾದದ್ದು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ಪಂಕ್ತಿಯ ಸೀಸಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾನೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದ 'ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಗೀತಗಳು' ಅಲ್ಲಿ ಸಾನೆಟ್ ಆಗಲಿ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್ ಆಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್ ನಾಟಕ ರಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಹಂಬಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಿಲ್ಟನ್ ಮಹಾಕವಿಯ ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾಸ್ತಾನಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್ ಎಪಿಕ್ ಬರೆಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಅಭೀಷ್ಟೆ ಬೇರೆ ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಬ್ಲಾಂಕ್ ವರ್ಸ್ ರೀತಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಮಹಾಶೈಲಿಗೆ ಒಂದಿನಿತೂ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೂ ನನಗೆ ಖಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತು. ನಾನೂ ಮಾಸ್ತಿಯವರಂತೆ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್ ನಲ್ಲಿ ೨೨-೯-೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ 'ಕಥನಕವನಗಳು' ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವ 'ಕರಿ ಸಿದ್ಧ' ಎಂಬ ಕಥನಕವನ ರಚಿಸಿದ್ದೆ. ಅದನ್ನು ಬರೆದ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ೨೬-೯-೨೭ರಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ' ಎಂಬ ಸುಮಾರು ೨೨೦ ಪಂಕ್ತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಕಥನಕವನ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. (ಅದನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿಲ್ಲ. ಉಚಿತ ಕಂಡಲ್ಲಿ ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತೇನೆ.) ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಎರಡೂ ಕಥನಕವನಗಳ ವಸ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯದ್ದು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನದ ಸಾಧಾರಣ ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಮಹತ್ತಾದ ಮತ್ತು ಮಹೋದಾತ್ತವಾದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಆ ರೀತಿಯ

ಬ್ಲಾಂಕವರ್ಸ್ ಒಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತಿಳಿದಂತೆಯೂ ಬ್ಲಾಂಕವರ್ಸ್ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಾಗಿ ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ 'ಜಲಗಾರ', 'ಯಮನಸೋಲು' ಮತ್ತು 'ಮಹಾರಾತ್ರಿ' ಮೂರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಒಂದಾದಮೇಲೆ ಒಂದರಂತೆ ಮೂರುನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿಸಿದೆ, ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಬ್ಲಾಂಕವರ್ಸ್ ಬಳಸುವ ನನ್ನ ಹಂಬಲದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಮಿಸುವಂತೆ ನನಗಾದ ಒಂದು ಅನುಭವವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕವಿಗಳೆಂದರೆ ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ವರ್ತಮಾನದ ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲುವ ಛಾಯೆಗಳು ಎಂದು ಶೆಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದ ಸುಭಾಷಿತವನ್ನು ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿಜಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ನನಗೆ ಉಂಟಾದ ಆ ಅನುಭವ:

ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭಾನುವಾರವಿರಬೇಕು. ರಜಾ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಹಗಲುನಿದ್ದೆಗೆ ಸದವಕಾಶ. ಆಗ ದಿವಾನರ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶ್ರಮದ ಬಾಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ದೇವರ ಮನೆಯ ಕೊಠಡಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮನೆಗೆ ಇದ್ದ ಒಂದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಾಲಿನ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರು ಶ್ರೀಮಾತೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರ ಪಟಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ದೇವರಮನೆ ರಚಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಬಹುದಾದ ಒಂದು ತೆರೆಮರೆ ಎಳೆದು ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ದೇವರ ಕಡೆ ತಲೆಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಒಂದು ಚಾಪೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ತಲೆಗೆ ಏನನ್ನೂ ಅಪು ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ, ಆ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಮಲಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಮಲಗಬಾರದೆಂದೇ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮುಂಭಾಗದ ಅವರ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿ ಬೆಂಚಿನ ಚಾಪೆಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದುದು ರೂಢಿ. ನನ್ನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಸ್ವಾಮಿಜಿ. ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮೇರೆಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಆಶ್ರಮ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಮಲಗಿದ ನಡುವೆ ದೇವರಮನೆಯೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೂವಿನ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಿಯ ಸುವಾಸನೆ ತುಂಬಿ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ನಿತ್ಯವೂ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಭಜನೆ ಧ್ಯಾನ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಂದು ಚಿನ್ನಯ ಪರಿವೇಷವೂ ಉಂಟಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು, ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಅನುಭವಕ್ಕೆ.

ಅದ್ಭುತ ಕನಸು: ನನ್ನ ಹಿಗ್ಗಿಗೆ ಮೇರೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಲವು ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಕೈಗೂಡಿತ್ತು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು; ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದಂತಹ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕು; ಕನ್ನಡವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆಯೇ ೧೯೨೬ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದ 'ಹಾಳೂರು' ದೀರ್ಘ ಕವನದಲ್ಲಿ

"ಕರ್ಣಾಟಮಾತೆಯಾ ಮಕ್ಕಳಿರ, ಕೂಡಿ
ತಾಯ್ನಡಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮನಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ...
ಕನ್ನಡದ ಕವಿವರರೆ, ನೀವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ
ಕನ್ನಡದ ಕೇತನವು ನಭದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ
ಜಗದ ಕಂಗಳ ಹಿಡಿದು ಮೆರೆವಂತೆ ಮಾಡಿ,
ಕನ್ನಡದ ವಾಗ್ವಿವಿಗಮರತೆಯ ನೀಡಿ!"

ಎಂದು ನಾನು ಹಾಡಿದ್ದೆ. ಕವಿಯ ಧೈಯ 'ಜಗದ ಕಂಗಳ' ಹಿಡಿದು ಕನ್ನಡದ ವಾಗ್ವಿವಿಗಮರತೆಯ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಆಕಾಶದತ್ತರಕ್ಕೆ ಕೈಚಾಚಿತ್ತು. ಅದು ಇಂದು ಕೈಗೂಡಿತ್ತು: ನಾನೊಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವತೆಯ ಅಪ್ರಾಸಛಂದಸ್ಸಿನ (ಬ್ಲಾಂಕವರ್ಸ್) ಮಹಾಕಾವ್ಯ (ಎಪಿಕ್)

ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದಿದೆ! ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದೇನೆ ತೂಕವಾಗಿದೆ! ಎಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ! ಅದರ ಕ್ಯಾಲಿಕೊ ಬೈಂಡಿನ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಹೇಳತೀರದು! ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮಗುಚಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ: ನುಣ್ಣನೆ ಕಾಗದ, ಮುದ್ದಾದ ಅಚ್ಚು! ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ....

“ರೀ, ರೀ, ಪುಟ್ಟಪ್ಪ! ಎಷ್ಟು ನಿಧ್ಧೆ ಮಾಡ್ತೀರಿ? ಏಳಿ!” ನನ್ನ ಭುಜ ಹಿಡಿದು ತಳ್ಳಿ ತಳ್ಳಿ ಎಬ್ಬಿಸಿಬಿಟ್ಟರು! ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೆ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಸರ್ವದಾ ವಿನೋದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಮಿತ್ರ ಎಚ್.ಬಿ.ನಂಜಯ್ಯ! ಪಾಪ! ಆತನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು ತಾನೆಸಗಿದ ಮಹಾ ಅನರ್ಥ?

ಅವರು ಏನೇನೂ ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿ ಹರಟೆಹೊಡೆದು ಹೊರಟುಹೋದರು. ನಾನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಭಗ್ನವಾಗಿದ್ದ ಕನಸನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೆನೆಯತೊಡಗಿ ಅತೀವ ಹರ್ಷಿತನಾದೆ, ಕನಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ಎಪಿಕ್ಯಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅಪ್ರಾಸಫಂದಸ್ಸಿನ (ಬ್ಲಾಕ್‌ವರ್ಸ್) ಗುಟ್ಟು ಸಿಕ್ಕಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು. ನನ್ನ ಸ್ಮೃತಿಗೆ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಆ ಪುಸ್ತಕದ ಚಿತ್ರ, ಅದನ್ನು ನಾನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ರೀತಿ, ಆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪುಸ್ತಕದ ಚಿತ್ರ, ಅದನ್ನು ನಾನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ರೀತಿ, ಆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ ಪುಟದ ಪಂಕ್ತಿ ಜೋಡಣೆ, ಅದರ ಅಂದ-ಚಂದ ಎಲ್ಲ ಬಂದುವು. ಆದರೆ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದ ಬೇರೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಬೇರೊಂದು ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಹೇಗಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಹಾಗಾಯಿತು! ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಅದರ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನಾದರೂ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥನಾದರೆ ಐಶ್ವರ್ಯವಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಬೀಗಕ್ಕೆ ಬೀಗದ ಕೈ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟೆ. ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ! ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಯಾವ ಪದಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ!

ಆ ದಿನ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳು, ಕುಳಿತಲ್ಲಿ, ನಿಂತಲ್ಲಿ, ಏನೇನೂ ಕೆಲಸದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಕನಸಿನ ಗಂಟೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಪಡೆಯಲು ಹುಚ್ಚು ಸಾಹಸಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗುವ ಅಪ್ರಾಸಫಂದಸ್ಸಿನ (ಎಪಿಕ್ ಬ್ಲಾಕ್‌ವರ್ಸಿನ) ಗುಟ್ಟು ಕೈವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸೋತು ತಪ್ಪಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೋತಿದ್ದೆ; ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೋತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಆಮೇಲೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ. ಯಾವುದು ಸುಪ್ರಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿ ಸ್ವಪ್ನಸತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡು ಜಾಗ್ರತ್ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲುಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತೋ ಅದು ತನ್ನದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಆವಿರ್ಭೂತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಮೊದಲನೆಯ ಎಂ.ಎ.ಗೆ ಸೇರಿದ ಕೆಲತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೆ, ಬಹುಶಃ ಆಗಸ್ಟ್-ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ಗಳಲ್ಲಿರಬಹುದು, ನಾನು ಬ್ಲಾಕ್‌ವರ್ಸ್ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನಾಟಕ ರಚಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದೆ. ಐದು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿ ಆದಿ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಪ್ರಾಸಫಂದಸ್ಸಿನ (ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಬ್ಲಾಕ್‌ವರ್ಸಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ) ಪ್ರಯೋಗ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಥನಕ್ಕೆ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಗಲೆ ಬಳಕೆಯಾಗಿತ್ತು, ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ಮುಂತಾದವರಿಂದ.

ಆದರೆ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅಪ್ರಾಸಫಂದಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದು ಪ್ರೊ. ವೆಂಕಣಯ್ಯನಂತಹರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ‘ಯಮನಸೋಲು’ ಮತ್ತು ‘ಬಿರುಗಾಳಿ’ಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ‘ಎರಡು ನಾಟಕಗಳು’ ಎಂದು ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯುತ್ತ ಪ್ರೊ. ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರೇ ಮೊತ್ತಮೊದಲಾಗಿ ಅಪ್ರಾಸಫಂದಸ್ಸಿಗೆ ‘ಸರಳರಗಳೆ’ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: “ಈ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಯದ ಮೂಲವು ರಗಳೆಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಲಲಿತರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಐದು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳಿರುತ್ತವೆ; ಪಾದದ ಆದ್ಯಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸವಿರುತ್ತದೆ. ಈ

ಪ್ರಾಸದ ಕಟ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೆ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಬರೆದ ಪದ್ಯದ ತಳಹದಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಾಸರಹಿತವಾದ ರಗಳೆಯನ್ನು 'ಸರಳರಗಳೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.... ಈ ಸರಳರಗಳೆಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಮೊದಲೇ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡವರು ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು...."

ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ 'ಸರಳರಗಳೆ'ಯನ್ನು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಷ್ಟೇ ಏನೂ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಥನಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗುವ ಸರಳರಗಳೆ ಹಾಗೆಹಾಗೆಯೇ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್ ನಾಟಕದ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್‌ಗೂ ಮಿಲ್ಡನ್ನಿನ ಎಪಿಕ್ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್‌ಗೂ ಇರುವ ಧ್ರುವಾಂತರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ನಾನು ಓದಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಯೂ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ನಾಟಕವು ಸಂವಾದ ಪ್ರಧಾನ; ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಕಥನಪ್ರಧಾನ. ಉದಾತ್ತ ವಸ್ತುಕಥನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಭಾಷೆಯ, ಛಂದಸ್ಸಿನ ಮತ್ತು ಲಯದ ಬೀಸು ಸಂವಾದವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವೂ ಆಡುವ ಮಾತಿನ ಭಾಷೆಗೂ ಓದಿ ವಾಚನ ಮಾಡುವ ಭಾಷೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಟಕದ ಸಂವಾದದ ಛಂದಸ್ಸು ಅರ್ಧ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಹುದು; ಕಾಲುಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಹುದು; ಒಂದು ಎರಡು ಮೂರು ಪಂಕ್ತಿಗಳವರೆಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಐದು ಮಾತ್ರೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೂರೆ ಮಾತ್ರೆಯ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಫಲಿತವೇ ಒಂದು ಇಡೀ ಗಣದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುವುದೂ ಉಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಟಕೀಯವಾದ ಸಂವಾದದ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯದ ಭಾಷೆ ಕಥನ ರೀತಿಯ 'ರಗಳೆಯತನ'ದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾರಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಲ್ದಾಣಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯತಿಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕರೂಪತೆಯ ಬೇಸರ (ರಗಳೆತನ) ಒದಗದ ಹಾಗೆ. ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಮುಂದೆ ಕೆಲವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾಛಂದಸ್ಸಾಗಿಯೂ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ನಾಟ್ಯಛಂದಸ್ಸಾಗಿಯೂ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುವ ವಿಕಾಸದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ 'ರಗಳೆ' ಅಪ್ರಾಸಛಂದಸ್ಸಿನ 'ಸರಳರಗಳೆ'ಯಾಗಿ ನನ್ನ ಮೊದಲ ನಾಟಕವಾದ 'ಜಲಗಾರ'ದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಿತು.

-58 (3)-

'ಜಲಗಾರ' 'ಯಮನಸೋಲು' ಮತ್ತು 'ಮಹಾರಾತ್ರಿ' ಈ ಮೂರೂ ಸರಳ ರಗಳೆಯ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಾನು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಬರೆದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಸಾವೇಶ ನನ್ನ ಚೇತನವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ದೀಪ್ತಗೊಳಿಸಿದಂತಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಮಹತ್ತರವಾದ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಭೂತವಾಗಿ ಕೃತಿಗಳು ಅವತರಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ರವಿಂದ್ರನಾಥರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಗಳು ಆ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿದ್ದುವು. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜೀಯ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾ ನಿವಾರಣಾ ಮತ್ತು ಹರಿಜನ ದೇವಸ್ಥಾನ ಪ್ರವೇಶದ ಚಳವಳಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದುವು.

ಅಚ್ಚಾದದ್ದು ಮೊದಲು 'ಯಮನಸೋಲು' ಆದ್ದರಿಂದ ಅನೇಕರು ಅದನ್ನೆ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ 'ಸರಳರಗಳೆ'ಯ ನಾಟಕ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸ್ಥಾನ ನಿಜವಾಗಿ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ್ದು 'ಜಲಗಾರ'ಕ್ಕೆ.

ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೊಡನೆ ಅದು ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದೇಶ್ವರಾನಂದರು ಮತ್ತು ಕಸ್ತೂರಿ ಇಬ್ಬರೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸದಸ್ಯಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಪ್ರಶಂಸೆ ನನಗೆ ಮಾದಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲವಾಗಿ, ಕನ್ನಡವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ತಿಕ್ಕಿನೋಡುವಷ್ಟು ಶಕ್ತರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಸ್ತೂರಿಯವರಿಗೂ ಆಗತಾನೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಹೆಸರಾಂತಿರುವ ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕಲಿತದ್ದೇ ಕವನ, ಪ್ರಬಂಧ ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿಸಿ,

ಓದಿ, ಕೇಳಿ ಮತ್ತು ಆಡಿಸಿ. ವಿವೇಕಾನಂದ ರೋವರ್ ಸೌಟುಗಳಿಂದ 'ಜಲಗಾರ'ವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿ, ಸೌಟು ದಳದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಯುವರಾಜ ಕಂಠೀರವ ನರಸಿಂಹರಾಜ ಒಡೆಯರ ಮುಂದೆ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಆಡಿಸಿದ್ದೇ ಕಸ್ತೂರಿಯವರು. ಆ ರೀತಿಯ ಮತ್ತು ಕ್ರಾಂತಿಭಾವದ ಸರಳರಗಳೆಯ ನಾಟಕ ಅದೇ ಮೊತ್ತಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಅನೇಕರು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟುದಲ್ಲದೆ ತುಂಬ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರಂತೆ. (ನಾನು ನನ್ನ ರೂಢಿಯಂತೆ ಆ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ.) ಆದರೆ ಮೈಸೂರಿನ ವೃದ್ಧಪಿತಾಮಹರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಎಂ. ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು ಮರುದಿನದ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆ ನಾಟಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಜಾತಿದ್ವೇಷದ ವಿಷದ ಹಲ್ಲನ್ನು ಬಿತ್ತುವವರು ವಿಷದ ಫಲವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೂ ಕಸ್ತೂರಿಯೂ ನನ್ನ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಭಾಷೆ ಛಂದಸ್ಸು ವ್ಯಾಕರಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಸ ಭಾವಗಳು. ಆದರೂ ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಆವೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವರಿಗೆ ಅದರ ಕಲ್ಪನಾಂಶ ರೂಪಾಂಶಗಳ ಓಜಸ್ಸನ್ನೂ ನಿವೇದಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾನು 'ಜಲಗಾರ' ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ ಮರುದಿನವೆ 'ಯಮನಸೋಲು' ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆದು ಪೂರೈಸಿದೆ. ಅದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಮತ್ತು ಬರೆದ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಮೂರು ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಮೇಲಿನ ಉಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ನಂಬುತ್ತೇನೆ:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿ ಆಗ ನಾನಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆಶ್ರಮದ ಹಿಂಭಾಗದ ಕಡಿಮಾಡಿನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಸುಮಾರು ಎಂಟು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾಟಕ ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತೆ (ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಕರೆದೊಯ್ಯಾಗ ಅವರ ಕೊಠಡಿಗೆ ಎದುರಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಮುಂಭಾಗದ ಕೊಠಡಿಯನ್ನೇ ನನ್ನ ವಾಸಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ಘನಾನಂದರು ಬಂದರು. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕಡಿಮಾಡಿನ ಅಪ್ರಶಸ್ತ ಕೊಠಡಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ತಾವು ಇರುವುದಕ್ಕೆ ನಾನಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ತಮಗೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಟುವಾಗಿಯೆ ಹಠಹಿಡಿದರಂತೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಕೋಣೆಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕಾಯಿತಂತೆ.) ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಮುಗಿಸಿದ 'ಜಲಗಾರ'ದಲ್ಲಿ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೈ ಪಳಗಿತ್ತು. ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡು, ಒಂದು ರಸಾವೇಶದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಭೆ ಕಲ್ಪಿಸಿದಂತೆ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾ ಸಂವಾದಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಲಿಪಿಕಾರನೆಂಬಂತೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾನು ಬೇರೊಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಆ ವಿರಾಟರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹದ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಮಹಚ್ಚಕ್ತಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ಭವ್ಯ ಲೀಲಾಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದುವು. ನನಗೆ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವೆ ವಿಸ್ಮೃತವಾಗಿತ್ತು.

ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯೂ ಒಂದು ಗಂಟೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ನನಗಾಗಿ ಕಾದುಕಾದು, ನಾನು ಉಟಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಬರದಿದ್ದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ತಾವೇ ಕರೆಯಲು ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದರು. ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ತಟ್ಟಿದರೂ ನಾನು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲೂ ಇಲ್ಲ, ಮಾತಾಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿ ಹೊರಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಲವೂ ಐದನೆಯ ಸಲವೂ ಅವರು ರಭಸವಾಗಿಯೆ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಲು ನಾನು ಸುಖಸ್ವಪ್ನಭಂಗವಾಗಿ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದವನಂತೆ ಕಾವ್ಯಲೋಕಚ್ಯುತನಾಗಿ ಸರಕ್ಕನೆ ಕುರ್ಚಿಯಿಂದಿದ್ದು ಸಿಡಿಮಿಡಿಯೆಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದೆ. ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತದ್ದು, ನನಗೆ ಪೂಜ್ಯರೂ ನನ್ನ ಅಕ್ಕರೆಗೆ ಪಾತ್ರರೂ ಆಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ! ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ 'ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ಉಟಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತು ಮೀರಿತಲ್ಲಾ? ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆ? ನಾವೆಲ್ಲ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ತಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಬಡಿಸಿದೆ.' ಎಂದರು, ಅವರಿಗೆ ಸಾಜವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ನಗೆಮೊಗದಿಂದ.

ನಾನು ಯಾವ ಭಾವದಲ್ಲಿದ್ದೆನೋ ಏನೋ? ಸಿಡುಕುಮೋರೆ ಮಾಡಿ ಕಟುವಾಗಿಯೆ 'ನೀವು ಹೋಗಿ ಊಟಮಾಡಿ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ. ನನ್ನದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡಿ. ನಾನು ಆಮೇಲೆ ಬಂದು ಬಡಿಸಿಕೊಂಡು ಊಟಮಾಡ್ತೇನೆ.' ಎಂದು ನಿಷ್ಕರ ನುಡಿದು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಬರೆಯಲು ತೊಡಗಿದೆ....

ಸುಮಾರು ಅಪರಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆ ಆಗಿರಬಹುದು. 'ಯಮನ ಸೋಲು' ಮತ್ತವೇಗದಿಂದ ಉನ್ನತ್ತವೆಂಬಂತೆ ಸಾಗಿತ್ತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಯಮ-ಸಾವಿತ್ರಿಯರ ಸಂವಾದ ತುಂಡುಗಡಿದು ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗುವಂತೆ ಒಂದು ಭೀತಿಯ ಆರ್ತನಾದದ ಚೇದನಿಯ ಚೇತ್ಕಾರ ಕಿವಿಯಿರುವಂತೆ ಚಿಟಾರಿಸಿತು! ಹಠಾತ್ತನೆ ಬಹಿರ್ಲೋಕಸ್ಥವಾಯ್ತು ನನ್ನ ಚಿತ್ತ. ಕೂಗು ಬಂದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದೆ. ಕದ್ದಿಂಗಳ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿಸಿದಂತಿದ್ದ ಒಂದು ಕರನೆಯ ಬೆಕ್ಕು ಮೃತ್ಯುವೇಗದಿಂದ ಒಂದು ಅಳಿಲನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಅಳಿಲು ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಚೇತ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಧಾವಿಸಿ ಓಡಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ನನ್ನ ರೂಮಿನ ಕಡೆಗೆ.

ಸ್ವಾಮಿಜಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದನು ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದ್ದೆನೆ ಹೊರತು ಅಗುಣಿ ಹಾಕಿ ಭದ್ರಪಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ತೆರೆದುಕೊಂಡೆ ಇತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ರಕ್ಷೆ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಿಂಚಿನ ಜವದಿಂದ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯತ್ತ ನೆಗೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಅಳಿಲನ್ನು ಬೆಕ್ಕು ಹಿಡಿಯದಂತೆ ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ತುಸು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿಕೊಂಡು ಸರಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಬಾಗಿಲತ್ತ ತಿರುಗಿದೆ. ತಿರುಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ, ಅಕ್ಷರಶಃ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ, ಆ ಅಳಿಲು ಅರೆತೆರೆದಿದ್ದ ನನ್ನ ರೂಮಿನೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿದಂತಿದ್ದ ಕ್ಯಾಂಪ್‌ಕಾರ್ಟ್‌ನ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಸ್ಪೀಲ್‌ಟ್ರಾಂಕಿನತ್ತ ಧಾವಿಸಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಬೆಕ್ಕು ಬಾಣವೇಗದಿಂದಲ್ಲ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವೇಗವಾಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದು ಚೀರುತ್ತಿದ್ದ ಅಳಿಲನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಾನು ಕುರ್ಚಿಯಿಂದೆದ್ದು ತಿರುಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಹಿಂಚಿಮ್ಮಿ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ನೆಗೆದು ನೆಗೆದು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿಯೆ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು! ನಾನು ಬೆಪ್ಪುಬೆರಗಾಗಿ ಕೈಲಾಗದವನಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದೆ! ಸಾವಿತ್ರಿಗೆ ಯಮನು ಸೋಲುತ್ತಿದ್ದ ಸನ್ನವೇಶದಲ್ಲಿಯೆ ಮೃತ್ಯು ತನ್ನ ಕ್ರೂರ ಕಠೋರ ನಿಷ್ಕರ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿ ಗೆದ್ದುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು! ಸ್ತಂಭಿತನಾದಂತೆ ಮತ್ತೆ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ದೀರ್ಘ ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾದೆ....ಆ ಅಳಿಲು ಟ್ರಾಂಕಿಗೂ ಗೋಡೆಗೂ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವಿತಿಡ್ಡರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ಬೆಕ್ಕಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ನಾನು ಎದ್ದೋಡಿ ಬೆಕ್ಕನ್ನು ಹೊಡೆದೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಅಳಿಲಿಗೆ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದಂತಾಯಿತೋ ಏನೋ?

ಬಹುಶಃ ಆ ಘಟನೆ ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಬರೆದವಿರಬೇಕು ಯಮನಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಈ ಪಂಕ್ತಿಗಳು:

ಇಲ್ಲ, ದೇವಿಯೆ, ಇಲ್ಲ. ಸರ್ವವೂ ವಿಶ್ವ

ಧರ್ಮದ, ಋತದ ಅಂಗಾಂಗಗಳು, ತಾಯೆ. ಧರ್ಮ-

ಬದ್ಧವಾಗಿಹುದೀ ಮಹಾವಿಶ್ವ. ಧರ್ಮಾಧ -

ಕಾರಿಯಾದೀ ನಾನು ಕೂಡ ತರಗಲೆಯೆ

ಋತನಿಯಮದೆದುರು: ತಾಯೆ, ಮೃತ್ಯುವನು

ಜಯಿಸಿದವರುಂಟೆ?.....

ಅಪರಾಹ್ನ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕುಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ 'ಯಮನಸೋಲು'ನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆ. ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಮಹಾತ್ಮಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಧನ್ಯಭಾವ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ತುಂಬಿತ್ತು. ಆಗ ನೆನಪಾಯಿತು, ನಾನು, ಊಟ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎಂದು.

ನೆನಪಿನೊಡನೆ ಹಸಿವೆಯೂ ಆಯಿತು! ಸ್ನಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೋಗಿ ನಲ್ಲಿಯ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತು, ತಣ್ಣಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಿಂದು, ತಲೆಗೆರಿದಿದ್ದ ಬಿಸಿಯನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಪ್ರಶಾಂತನಾಗಿ, ಉಟದ ಮನೆಗೆ ನಡೆದು ಆರಿ ತನ್ನಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೆ ತುಂಬ ಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಉಟವನ್ನು ಉಂಡುಮುಗಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಬಳಿಗೆ ಜಗಲಿಗೆ ಹೋದೆ.

ಆಗಲೆ ಸುಮಾರು ಐದು ಐದೂವರೆ ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಂಚುಗಳ ಮೇಲೆ ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿ, ವೈ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ (ಕಸ್ತೂರಿಯ ಜೊತೆ ಆಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದಲಾಯರು.) ತಾತಾಗಾರು, ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಒಂದು ಹೆಣೆದ ಬೆತ್ತದ ಆರಾಮಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಸುಖಾಸೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತರುಣರೂ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಏನೇನೂ ಮಾತುಕತೆ ಹರಟೆ ವಿನೋದ ಸಾಗಿತ್ತು.

ನಾನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತುನಿಲ್ಲಿಸಿ ನನ್ನನ್ನೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ನಾನು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ನಾಟಕರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದು, ಕರೆದರೂ ಉಟಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಇದ್ದುದರ ವಿಚಾರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಚಾರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯಿಂದ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಸ್ತೂರಿ, ಅವರ ರೂಢಿಯಂತೆ, ವಿನೋದವಾಗಿಯೆ “ಸುಖವ್ರಸವವಾಗಿದೆಯೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಯಮನ ಸೋಲು ನಾಟಕ ಬರೆದು ಪೂರೈಸಿತು ಎಂದು ತಿಳಿದೊಡನೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಕೇಳಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರು. ನನಗೂ ಬರೆದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮಿತ್ರರೆದುರು ವಾಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು. ಕೃತಿಯೂ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿತ್ತು; ಕೃತಿಕಾರನೂ ಬಿಸಿಯಾಗಿಯೆ ಇದ್ದ ಸರಿ, ಕೊರಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ತಂದೆ. ಕೂತುಕೊಳ್ಳಲು ಬೆಂಚಿನ ನಡುವೆ ಜಾಗ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು, ಓದತೊಡಗಿದೆ.

ನಾಟಕ ನೇರವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾನ್-ಸಾವಿತ್ರಿ ಕಥೆಯ ಹೃದಯಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನೊಬ್ಬರು ಇದಿರುಗೊಳ್ಳುವ ಅಲೌಕಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದ ಯಕ್ಷ-ಯಮದೂತರು ಸಹೃದಯರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಟಕ್ಕನೆ ಲೋಕಾತಿಕ್ರಾಂತ ಭೂಮಿಕೆಗೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರಾರಂಭವೆ ಒಂದು ವಿರಾಡ್‌ರಂಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಒಂದು ಅಲೋಕ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಲಯಬದ್ಧವೂ ಆವೇಶಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿದ್ದ ನಾಟಕೀಯ ವಾಚನವೂ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಉಲ್ಲೋಲ-ಕಲ್ಲೋಲಮಯವಾದ ರಸಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಬಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಆಶ್ರಮದ ಜಗಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಬಿಟ್ಟಿತು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಬೇಗನೆ ಹಾಲು ತರಲು ನಿಯೋಜಿತನಾಗಿ ಅವಸರದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಭಿಕ್ಷಾನ್ನದ ಹುಡುಗ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಅವುಚಿಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ಮರೆತನಂತೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು! ಅವನಂತೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ತವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಸಂಮೋಹಿತರಾದಂತೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಜಗಲಿ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ನಾನು ಓದುವುದು ವಿನಾ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಉಸಿರೇ ಕಟ್ಟಿಹೋದಂತೆ ಆಲಿಸಿದ್ದರೆಲ್ಲರೂ!

* * *

‘ಜಲಗಾರ’ ‘ಯಮನಸೋಲು’ ‘ಮಹಾರಾತ್ರಿ’ ನಾಟಕಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ‘ಕೊಳಲು’ ‘ನವಿಲು’ ‘ಕಲಾಸುಂದರಿ’ ‘ಷೋಡಸಿ’ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇವೆ: ‘ರತಿ’ (೩-೮-೧೯೨೭), ಥಾಮಸ್ ಮೂರ್ ಕವಿಯ ‘The Light of other Days’ ನ ಅನುವಾದ ‘ಹೋದ ಬಾಳಿನ ಬೆಳಕು’ (೪-೮-೧೯೨೭), ‘ದೋಣಿಗನ ಹಾಡು’ (೪-೮-೧೯೨೭), ‘ನನ್ನ ಮನೆ’ (೨೭-೧೦-೧೯೨೭), ‘ಕಾಣದ ಕಡಲಿಗೆ’ (೨೫-೧೧-೧೯೨೭), ‘ಕವಿತೆಗೆ’ (೨೬-೧೧-೧೯೨೭). ‘ದೋಣಿಗನ ಹಾಡು’ ಮತ್ತು ‘ನನ್ನ ಮನೆ’ಗಿರುವ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಜಲಗಾರಾದಿ ನಾಟಕಗಳು, ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳು ರಚಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುವೇನೋ? ಹಾಗೆಯೆ ‘ಕವಿತೆಗೆ’ ಎನ್ನುವ ಕವನದ ತರುವಾಯ ೧೯೨೭ ನೆಯ ನವೆಂಬರ್ ೨೬ರಿಂದ ೧೯೨೮ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೪ರ ವರೆಗೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಖಾಲಿಯಿದೆ, ಸುಮಾರು ಮೂರು ತಿಂಗಳು. ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ

ಇರಬೇಕು ನಾನು ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಪ್ರೊ. ಮಾಧ್ವ, ಡಾ. ಚೊಕ್ಕಂ ಜೊತೆ ಹೋಗಿ ಮೈಲಿಯಾಗಿ ಏನೇನೂ ಅತಿಂದ್ರಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ವಿಶೇಷಾನುಭವಗಳನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು. ಅದನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬರೆದಿದ್ದು, ಇದುವರೆಗೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿರುವ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

ಕಟ್ಟಿರುವೆ

೧

ಅಲೆಯೆಲೆಯೆ, ಎಲೆ ಕಟ್ಟಿರುವೆ,

ಮುದ್ದಿನ ಪುಟ್ಟಿರುವೆ!

ಇರುಳಿನ ಕಣ್ಣಿನ ಹರಳಿನ ಕಪ್ಪಿಗೆ

ಕುರುಡತೆಯಿಯುವ ಮಸಿಯನು ಸೇರಿಸಿ

ಬಟ್ಟೆಯನುಟ್ಟಿರುವೆ!

೨

ಆದರು ಸೂರ್ಯನ ಸುತ ನೀನು,

ಹಿಮಕರ ಹಿತ ನೀನು!

ಮುಗಿಲನು ಮಿಂಚನು ಗುಡುಗನು ಮಳೆಯನು

ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಬಣ್ಣದ ಬಳೆಯನು

ಪಡೆದಿಹ ಪಿತ ನೀನು!

೨-೮-೧೯೨೭

ಎಂದು? ಏತಕೆ? ಎಲ್ಲಿ?

ಎಂದು ಏತಕೆಲ್ಲಿ ನೀನು ಕವಿಯೆ ಜನಿಸಿದೆ?

ಎಂದುಗಿಂದು ಇಲ್ಲದಂದು,

ಏತಕೆಂದು ಕೇಳಲೆಂದು,

ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಇರದ ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಜನಿಸಿದೆ!

ಲೋಕದುದಯ ಜನಿಪ ಮುನ್ನ

ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಟುರುದ್ರರಲ್ಲ

ವಿಶ್ವಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆವ ಮುನ್ನ ಜನಿಸಿದೆ!

ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಲಿವ ಹೂವ,

ನಿಶೆಯ ನಭದ ತಾರೆಗಳನು,

ರಮೆಯ ಮುದ್ದು ಮೊಗದ ನಗೆಯ, ನೋಡೆ ಜನಿಸಿದೆ!

ರೈತನುಳುವ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ,

ಅರಿಯದಲರು ಅರಳುವಲ್ಲಿ,

ತುಂಬಿ ಬಂಡನುಣ್ಣವಲ್ಲಿ, ನಾನು ಜನಿಸಿದೆ!

೧೧-೮-೧೯೨೭

ಹಿಗ್ಗಲೆ ಬೇಕೊ ಈ ದೇಹಕೆ!

ಹಿಗ್ಗಲೆ ಬೇಕೊ ಈ ದೇಹಕೆ

ಹಿಗ್ಗತ ನುಗ್ಗತ ನಿಲ್ಲದೆ ಗೆಲ್ಲತ

ಸೇವೆ ಮಾಡುತ ಮುಕ್ತಿಯಿಯುವ ದೇಹಕೆ ||ಅ.ಪ||

೧

ಯುಗಯುಗಗಳು ಕೂಡಿ ಬಹುಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿ

ರಚಿಸಿದ ದೇವರ ಗುಡಿಯಾದ ದೇಹಕೆ...

೨

ಕೂಡಿದ ಕರ್ಮವ ತಿಂದು ಹಾಕುತಲಿಪರ್

ಕರ್ಮ ಮುಗಿಯಲು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ದೇಹಕೆ...

೩

ಧರೆಯ ಸೇವೆಯ ಮಾಡಿ; ದುರಿತಕೋಟಿಯ ನೀಗಿ

ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಗೆದ್ದು ತೆರಳುವ ದೇಹಕೆ...

೪

ಪಾಪ ಮಾಡಿದವನ ಕೂಪದಿಂದೆತ್ತುತ

ವೈಕುಂಠಕೊಯ್ಯುವ ಮಂಗಳ ದೇಹಕೆ...

೫

ಪುರಂದರ ದಾಸನೆ ಬೈಯುವೆ ಏತಕೆ?

ಪುರಂದರ ವಿಠಲನ ಶಯನವೀ ದೇಹಕೆ...

೧೧-೮-೧೯೨೭

ಮೇಲಿನ ಹಾಡು 'ಹಿಗ್ಗಲೆ ಏತಕೊ ಈ ದೇಹಕೆ?' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೊ ಹಾಡಿದಾಗ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಬರೆದದ್ದು. ಈ ನಿರಾಶಾವಾದದ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದ ದಾಸರೇ ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು? ಎಂದು ಆಶಾವಾದದ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು "ನ್ಯಾಯಾಮಾತ್ಮಾ ಬಲಹೀನೇನ ಲಭ್ಯಃ" ಎಂಬಂತೆ ಆತ್ಮದ ಬಲಿಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿರುವ ದೇಹದ ಬಲಿಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು, ಯುವಕರಿಗೆ ಕರೆಯುತ್ತರು. 'ಶರೀರಮಾದ್ಯಂ ಖಲು ಧರ್ಮ ಸಾಧನಂ!'

ಕಾರಿರುಳು - ಕಾರ್ಮಿಂಚು

೧

ಕಾಂತಿಯ ಕೊಲ್ಲುವ ಕಾಳಿಯ ಕಾಯದ
ಕವ್ವನು ಕರೆದುದು ಕಾರಿರುಳು;
ಕಾಳಿಯ ಕಂಗಳ ಕೋಪದ ಕಿಡಿಗಳ
ಜ್ಯೋತಿಯ ಜರೆದುದು ಕಾರ್ಮಿಂಚು.

೨

ಕಾಳಿಯು ಉಟ್ಟಿಹ ಕುರುಡಿನ ಸೀರೆಯ
ಕರಿಯಂಚಾದುದು ಕಾರಿರುಳು;
ಕಾಳಿಯು ತೊಟ್ಟಿಹ ಕೈಗಳ ಬಳೆಗಳ
ಕುಡಿಮಿಂಚಾದುದು ಕಾರ್ಮಿಂಚು.

೩

ಕಾಳಿಯು ಕೆದರಿದ ಕೇಶವ ಕೂರಾ-
ದೊಡ್ಡಂತಾದುದು ಕಾರಿರುಳು;
ಕಾಳಿಯು ಮುಡಿಹಿಹ ಕಿಚ್ಚಿನ ಮುಗುಳಿನ
ಧಳಕಂತೆನೆದುದು ಕಾರ್ಮಿಂಚು.

೪

ಕಾಳಿಯ ಸಿಟ್ಟಿನ ಕಾಳ ಕರಾಳದ
ಮೊಗದೊಲು ಮೆರೆದುದು ಕಾರಿರುಳು;
ಕಾಳಿಯ ಆಸ್ಯದ ಹಾಸ್ಯದ ಹಾಸ ವಿ-
ಲಾಸವ ಹೋಲಿತು ಕಾರ್ಮಿಂಚು.

(ರಾತ್ರಿ ರಚಿಸಿದ್ದು) ೧೫-೯-೧೯೨೭

ನಿನ್ನ ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ

೧

ನಿನ್ನ ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ನೋಡುವುದುಂಟೆ?
ನಿನ್ನ ಕೂಡಿದ ಮೇಲೆ ಕೂಟವುಂಟೆ?
ನಿನ್ನ ಹಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಹಾಡುವುದುಂಟೆ?
ನಿನ್ನ ಬೇಡಿದ ಮೇಲೆ ಬಡತನವುಂಟೆ?

೨

ಹೊತ್ತು ಮೂಡುವುದರಿಂದ, ಮತ್ತೆ ಮುಳುಗುವುದರಿಂದ,
ಬಿತ್ತರದ ಬಾಂದಳದೊಳಿಂದು ಚೆಂದ;
ಸೊಬಗಂದ, ಸಿರಿ ಅಂದ, ಒಲವಂದ, ಚೆಲುವಂದ;
ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಿನ ಬಂಧ ಮಿರಿದಂದ!

೨೧-೯-೧೯೨೭

ಹುಚ್ಚು

೧

ಹೂವು ಬಳ್ಳಿಯ ಹುಚ್ಚು,
ಕವಿತೆ ಕವಿಗಳ ಹುಚ್ಚು;
ಬೆಳಕು ಹೊತ್ತಿನ ಹುಚ್ಚು,
ಮಳೆಯು ಮೋಡದ ಹುಚ್ಚು.

೨

ಕೂಸು ತಾಯಿಯ ಹುಚ್ಚು,
ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಣಯದ ಹುಚ್ಚು;
ಹಾಡು ಹಕ್ಕಿಯ ಹುಚ್ಚು,
ಸೃಷ್ಟಿ ದೇವರ ಹುಚ್ಚು.

೩

ಹುಟ್ಟು ಸಾವಿನ ಹುಚ್ಚು,
ಸಾವು ಹುಟ್ಟಿನ ಹುಚ್ಚು;
ಮುಕ್ತಿ ಬಂಧದ ಹುಚ್ಚು,
ಬಂಧ ಮುಕ್ತಿಯ ಹುಚ್ಚು.

೪

ಕಾಮ ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು,
ರಾಮ ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು;
ಗೀತ ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು,
ಗಾಡಿ ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು.

೫

ಕೀರ್ತಿ ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು,

ಪ್ರೀತಿ ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು;
ಆಟ ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು,
ಪಾಟ ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು.

೬

ಕಡಿಮೆ ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು,
ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು;
ಅಂತು ಎಲ್ಲರು ಹುಚ್ಚು,
ಜಗದ ಜೀವವೆ ಹುಚ್ಚು!

೨೧-೯-೧೯೨೭

ತ್ಯಾಗ

೧

ಜನರು ಕೂಡಿ ಹೊಗಳಲೆನ್ನ
ಮನವು ಮರೆಯದಿರಲಿ ನಿನ್ನ;
ಪದವಿ ಸಿರಿಗಳೊಲಿಯಲೆನ್ನ
ಎದೆಯು ತೊರೆಯದಿರಲಿ ನಿನ್ನ!

೨

ಇಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಅಲರನೆಲ್ಲ
ನಿನ್ನ ತೋಟದಿಂದ ಕಳ್ಳ
ತನದಿ ಕೊಯ್ದು ಕದ್ದು ತಂದೆ;
ಜನರ ಮುಂದೆ ನನ್ನದೆಂದೆ!

೩

ಜಗದ ಗುಟ್ಟು ತಿರೆಯ ಬಾಳು,
ಸಾವು, ಹುಟ್ಟು, ನೋವು, ಗೋಳು
ಜೀವ ಕೊಡುವ ಸೊಗದ ಸೊಂಪು,
ಬೆಳಗು ಪೆಂಪು, ಬೈಗುಗೆಂಪು!

೪

ಹಳ್ಳಿ, ಬಳ್ಳಿ, ಭಕ್ತಿ, ಶಕ್ತಿ,
ಸೊಬಗು ಸುರಿವ ಸೊದೆಯ ಮುಕ್ತಿ,

ಮೆರೆವ ಗಿರಿಯು, ಸುರಿವ ಸರಿಯು,
ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಹರಿವ ಝರಿಯು!

೫

ಅರಿಯದಿರುವ ಜನರ ಜೀವ,
ಬಾಳು ಬಸಿವ ವಿವಿಧ ಭಾವ,
ಉಂಡು ಕಂಡ, ಭೀತಿ, ನೀತಿ,
ಒಲೈ, ನಲೈ, ಪ್ರೇಮ, ಪ್ರೀತಿ!

೬

ಹಗಲು, ಮುಗಿಲು, ಹೊತ್ತು, ಚುಕ್ಕಿ,
ಹಸುರು, ಪಯಿರು, ಹೂವು, ಹಕ್ಕಿ,
ಹರಿವ ಹೊಳೆಯು ಇಂದು, ಇರುಳು,
ನನ್ನ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ತಿರುಳು.

೭

ನಿನ್ನ ಅಡಿಯೆ ಎನಗೆ ಗುಡಿಯು,
ಅಡಿಯ ಪುಡಿಯೆ ಮುಡಿಯ ಮಡಿಯು;
ನಿನ್ನ ನೋಡಲದುವೆ ಹಬ್ಬ;
ನಿನ್ನ ಹಾಡಲದುವೆ ಕಬ್ಬ!

೮

ನಿನ್ನ ನಂಬಲದುವೆ ನೆಚ್ಚು!
ನಿನ್ನನೊಲಿಯಲದುವೆ ಹುಚ್ಚು;
ಕದ್ದು ತಂದ ನಾನೆ ಕಳ್ಳ!
ಎನ್ನದೆಂದ ನಾನೆ ಸುಳ್ಳ!

೯

ಜನರು ಕೂಡಿ ಹೊಗಳಲೆನ್ನ
ಮನವು ಮರೆಯದಿರಲಿ ನಿನ್ನ;
ಪದವಿ ಸಿರಿಗಳೊಲಿಯಲೆನ್ನ
ಎದೆಯು ತೊರೆಯದಿರಲಿ ನಿನ್ನ!
ಎನ್ನ ಶಿರವಿದ್ದಂತೆ ನಿನ್ನ ಪಾದ!

ಎಂತೆಂತು ಚಿಂತಿಪುದೊ ಬುದ್ಧಿ
ಅಂತಂತೆ ಆಗುವುದು ಸಿದ್ಧಿ.
ಎತ್ತೆತ್ತ ಚರಿಸುವುದೊ ಮನವು
ಅತ್ತೆತ್ತ ತಿರುಗುವುದು ತನುವು.
ಎನ್ನ ಮನವಿದ್ದಂತೆ ನಿನ್ನ ರೂಪ;
ಎನ್ನ ಶಿರವಿದ್ದಂತೆ ನಿನ್ನ ಪಾದ!
೨೯-೯-೧೯೨೭

ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ

೧
ಮಳೆ ಹೊಯ್ದು ಹೊಳವಾಯಿತೆಳಬಿಸಿಲು ಬೆಳಗುತಿದೆ
ಮಲೆನಾಡ ವನರಮೆಯ ತಳಿರುಡೆಯನು;
ಅಳಿಲುಗಳ ಚಿಳಿಲುದನಿ ಬನಗಳನು ತುಂಬಿರುವು-
ದಶರೀರ ವಾಣಿಗಳ ತೆರದಿ ನಲಿದು.
ಹಾಡುತಿವೆ ಚೋರೆ ಗಿಳಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳು;
ನೋಡುತಿವೆ ಕೇಳುತಿವೆ ವನಗಿರಿಗಳು;
ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ
ತೋರುವುದು ಕಬ್ಬಿಗಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಲೀಲೆ!

೨
ಕಾವಿಬಟ್ಟೆಯನುಟ್ಟ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಂತೆ
ಹಳೆಯ ಜಡತನವುಳಿದು ಹರುಷದಿಂದ
ಮೊರೆಮೊರೆದು ದೇವನಿಗೆ ಬಿನ್ನಹವ ಮಾಡಿ
ಹರಿಯುತಿವೆ ತುಂಬಿ ಕೆರೆತೊರೆಗಳೆಲ್ಲ.
ಚಿಗುರಿದಿದು ನಳನಳಿವ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ
ಮೇಯುತಿವೆ ಸಂತಸದಿ ದನಕರುಗಳು;
ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ
ತೋರುವುದು ಕಬ್ಬಿಗಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಲೀಲೆ!

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಹಾಡು

ಜಗವೇ ಮನೆ, ಜಗವೇ ಮನೆ, ಜಗವೇ ಮನೆ ಎನಗೆ ||ಪ||
ಹಸಿವೇ ಅನ್ನ, ನೆಲವೇ ಹಾಸು, ಮೃತ್ಯುವೆ ಬಹುಮಾನ;
ಹಗಲಿರುಳೂ ಮಳೆಬಿಸಿಲೂ ಚಳಿಗಾಳಿಯೆ ಹೊದಿಕೆ ||ಅ.ಪ||

೧

ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಗೂಡು ಬೇಕು,
ಹಾವುಗಳಿಗೆ ಬಿಲವು ಬೇಕು,
ಅರಸರಿಗರಮನೆಯು ಬೇಕು:
ಸಾಧು ನಾನು ಏನು ಬೇಕು?... ಜಗವೇ ಮನೆ...

೨

ಹೊಳೆಗಳ ದಡ, ಮರಗಳ ಬುಡ,
ಗಿರಿಗಳ ತುದಿ, ವನಗಳ ಬದಿ,
ಹಾಡಿಬರುವ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ
ಮೂಡಿ ಅಳಿವ ಚುಕ್ಕಿಯಂತೆ!...ಜಗವೇ ಮನೆ...

೩

ಧರೆಗೆ ರವಿಯ ಬಲುಮೆ ಬೇಕು,
ಗಿರಿಗೆ ತಿರೆಯ ಮರೆಯು ಬೇಕು,
ಕಡಲಿಗಳೆಯ ಬಲುಮೆ ಬೇಕು:
ಸಾಧು ನಾನು, ಏನು ಬೇಕು?...ಜಗವೇ ಮನೆ...

೪

ಹೂವು ಮೆರೆಯೆ ಬಣ್ಣ ಬೇಕು,
ಹಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸಿಹಿಯು ಬೇಕು,
ಎನಗೆ ಸತ್ಯವೊಂದೆ ಸಾಕು:
ಸಾಧುಗಿನ್ನು ಏನು ಬೇಕು?... ಜಗವೇ ಮನೆ...

೫

ಅಜಗೆ ವಾಣಿಯೊಲುಮೆ ಬೇಕು,
ಹರಿಗೆ ಸಿರಿಯ ಸರಸ ಬೇಕು,
ಶಿವಗೆ ಕೂಡ ಗಿರಿಜೆ ಬೇಕು:
ಸಾಧು ಎನಗೆ ಏನು ಬೇಕು?... ಜಗವೇ ಮನೆ...

೬

ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವು ನಾನು,
ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತಂಪು ನಾನು,

ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ನಾನು:

ಏನು ಬೇಕು? ಸಾಧು ನಾನು?...ಜಗವೇ ಮನೆ...

೭

ನನ್ನದೆಲ್ಲವೆಂದು ಬಲ್ಲೆ,

ನಾನೆ ಎಲ್ಲ ಎಂದು ಬಲ್ಲೆ:

ಸಾಧುಗಿನ್ನು ಏನು ಬೇಕು?

ನಾನೆ ನನಗೆ ಸಾಕೆ ಸಾಕು!... ಜಗವೇ ಮನೆ...

ಸಂನ್ಯಾಸ ಸಂಸಾರಗಳ ನಡುವೆ ತುಯ್ಯಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಚೇತನ ಸಂನ್ಯಾಸದ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿದಾಗ ಹೊಮ್ಮಿದ ಕವನವಿರಬೇಕು ಮೇಲಿನದು!

-59 (1)-

ಕ್ರಿಸ್ತಮಸ್ ರಜಾ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ರಜಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಉರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಸಾರಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಜೋಗದ ಜಲಪಾತ ನೋಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಾಕಿದರು. ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಮಾಧ್ವ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಅವರೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮೊದಲೇ ಭದ್ರಾವತಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಚೊಕ್ಕಂ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು.

ಅಂದು (೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ) ಅದೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಸಾಧಾರಣವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ವಿಶೇಷ ಗಮನಕ್ಕೂ ಒಂದಿನಿತೂ ಅರ್ಹವಲ್ಲದ್ದಾಗಿತ್ತು. ರಜಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವುದರಲ್ಲಿ ಏನು ತಾನೆ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವಿದ್ದಿತು? ಆದರೆ ಇಂದು (೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ) ನಾಲ್ಕತ್ತಾರು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ ನಿಮಿತ್ತರಾಗಿ ನಾವು ಕೈಕೊಂಡ ಆಪ್ರವಾಸ, ವಿಧಿನಿಯಂತ್ರಣದಂತೆ, ರಹಸ್ಯಗರ್ಭಿತವೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೂ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯೂ ಆಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರವಾಸ ನನ್ನ ಚೈತನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಜಗನ್ನಾತೆ ನಿಯೋಜಿಸಿದ ಒಂದು ತಂತ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದೇ ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಕೆಲದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಜಗನ್ನೋಹನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಘಟಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎ. ಡಿಗ್ರಿಯ ಪಟ್ಟಸ್ವೀಕಾರದ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಲು ನಿಯಮ ಪ್ರಕಾರದ ವಸ್ತ್ರಧಾರಣೆ ಮಾಡಲೆಂದು ನಾನು ಒಂದು ಕರಿ ಬಣ್ಣದ ಖಾದಿ ನಿಲುವಂಗಿಯನ್ನೂ ಆಗಿನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಧರಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಖಾದಿಯ ಜರಿಪೇಟವನ್ನೂ ಒಂದು ಜೊತೆ ಕರಿ ಬೂಟನ್ನೂ ಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನಾನೆಂದೂ ಬಟ್ಟೆಯ ಷೋಕಿಯಾಗಿ ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಖಾದಿಯ ಅಂಗಿ, ಖಾದಿಯ ಪಂಚೆ, ಖಾದಿಯ ಟೋಪಿ, ಸಾಧಾರಣ ಬೆಲೆಯ ಮೆಟ್ಟು - ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ ಇತ್ತು ನನ್ನ ವ್ಯಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲು ಹಣವೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನದ ದುಡ್ಡು ಏನಾದರೂ ಮಿಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದು ಪುಸ್ತಕಕೊಳ್ಳಲು ಮಾತ್ರ ವಿನಿಯೋಗವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಘಟಿಕೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದ ಅವಿವಾಹಿತಿಯೆಂದರೆ ಆ ಬಟ್ಟೆ ಬೂಟ್ಸ್ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು! ಅಲ್ಲದೆ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಡಿಗ್ರಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ತುಂಬ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದ ಶುಲ್ಕ ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದು ಗೈರುಹಾಜರಾಗುವುದೇಕೆ ಎಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಡಿಗ್ರಿ ಪಡೆಯುವ ನನ್ನ ಆಪ್ತಮಿತ್ರರೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಒಪ್ಪಿದ್ದೆ.

ಘಟಿಕೋತ್ಸವದ ಅನಂತರ ಆ ನಿಲುವಂಗಿ ಷರಾಯಿ ಪೇಟಗಳನ್ನು ಡೋಬಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಒಗಸಿ ಇಸ್ತಿ ಮಾಡಿಸಿ ಟ್ರಂಕಿನಲ್ಲಿ ಜೋಪಾನಗೊಳಿಸಿದ್ದೆ. ಅದೇ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾಯಿತೋ ಏನೋ ಮುಂದೆಲ್ಲ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ?

ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ, ಆಗ ಅದು ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಷನ್ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮುಂದಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗಿತ್ತು. ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ದಿನನಿತ್ಯವೂ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಡುಪಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕಾನ್ಕ್ರೀಟ್‌ಗಾಗಿ ಹೊಲಿಸಿದ್ದ ಷರಾಯಿ ನಿಲುವಂಗಿಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟೆ! ಕಾಲುಚೀಲಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಬಾಟ್ಸ್ ಧರಿಸಿದೆ! ಪೇಟ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ!! ಈಗ ನೆನೆದರೆ ನಗುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಉಡುಪೋ ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿ ತುಂಬ ಅನನುಕೂಲದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲುಚೀಲ ಬಾಟ್ಸ್‌ಗಳಂತೂ ನನ್ನ ನಡೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ತೊಡಕಿನ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ನಿತ್ಯದಂತೆ ಕಾಲು ಹಾಕುವುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗಿ ನನ್ನ ನಡಿಗೆಯೆ ಕೃತಕವಾಗಿತ್ತು! ಆದರೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ! ಏಕೆ? ನಾನೇನೂ ಬಟ್ಟೆಯ ಷೋಕಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನಗಿದ್ದ ನನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಷಯಕವಾದ ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಏನಿದ್ದರೂ ಈಶ್ವರದತ್ತವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಸಹಜ ಶರೀರವನ್ನವಲಂಬಿಸಿತ್ತು: ನನ್ನ ಬಣ್ಣ, ನನ್ನ ಆಕಾರ, ನನ್ನ ರೂಪ, ನನ್ನ ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ. ಆದರೂ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಏನೋ ಒಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಹೆಬ್ಬುಬ್ಬೆಯ ಭ್ರಮೆಗೆ ಒಳಗಾದೆನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಗತಾನೆ ದಿಗ್ರಿ ಪಾಸಾಗಿದ್ದ ಹೆಮ್ಮೆಯೋ? ಸ್ನೇಹಿತರ ಮುಂದೆ ನಾಜೋಕವಾಗಿ ತೋರುವ ಹೆಬ್ಬುಬ್ಬೆಯೋ? ಯೌವನ ಪ್ರಾರಂಭದಶೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನಾಭಿಲಾಷೆಯೋ? ಡೋಬಿ ಒಗದು ಇಸ್ತಿ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರಮಾದವಶದಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಯಾವನೋ ಸಿಡುಬುರೋಗಿಯ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಉಡುಪಿಗೆ ತಗುಲಿರಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಸೋಂಕಿನ ದೆಸೆಯಿಂದ ನನಗೆ 'ಮೈಲಿ' ತಗುಲಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿಯ ಸಂಕಲ್ಪದ ತಂತ್ರವೋ? ಅಂತೂ 'ದಿರುಸು' ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೊ. ಮಾಧ್ವರೊಡನೆ ರೈಲಿನ ಸೆಕೆಂಡ್ ಕ್ಲಾಸ್ ಗಾಡಿಗೆ ಹತ್ತಿದೆ.

ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಪಯಣ ಸುಖಕರವಾಗಿತ್ತು; ಆಹ್ಲಾದಕರವೂ ಆಗಿತ್ತು, ಪ್ರೊ. ಮಾಧ್ವ ಅವರ ಸರ್ವದಾ ವಿನೋದಶೀಲದ ಮಾತುಕತೆಗಳಿಂದ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ರೈಲಿನಿಂದಿಳಿದು ವೆಸ್ಟಿಂಗ್ ರೂಂ ಹೊಕ್ಕೆವು, ಮಾನಪ್ಪ ನಮಗಾಗಿ ವಾಹನ ತರುವತನಕ ಕಾಯಲೆಂದು. ಆದರೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಯಾವನೂ ಒಬ್ಬ ಕೂಲಿಯಾಳಿನ ಕೈಲಿ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಒಂದು ಚೀಟಿ ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಾನಪ್ಪ ಕಾರು ತಂದ: ಡಾ. ಚೊಕ್ಕಂ ಐಯ್ಯಂಗಾರರನ್ನು ಮಾನಪ್ಪನೆ ಭದ್ರಾವತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕರೆದುತಂದನೊ ಅಥವಾ ಅವರೇ ಬಂದರೊ ನನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ನಾವು ಐವರು-ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಮಾಧ್ವ, ಚೊಕ್ಕಂ, ಮಾನಪ್ಪ, ನಾನು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಜೋಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು.

ಆಗ ಜೋಗದ ಮೈಸೂರು ಬಂಗಲೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಶರಾವತಿಯನ್ನು ದೋಣಿಯ ಮೇಲೆ ದಾಟಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈಗಿನಂತೆ ಸೇತುವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬೊಂಬಾಯಿ ಬಂಗಲೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಬಹುದಿತ್ತು.(ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣವಾದ ಮೇಲೆ ಜೋಗದ ಎರಡು ದಡದ ಬಂಗಲೆಗಳೂ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಸೇರಿದುವು. ಆಗ ಬಲದ ದಡದ ಬಂಗಲೆ ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬೊಂಬಾಯಿ ಬಂಗಲೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.) ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲು ಬೊಂಬಾಯಿ ಬಂಗಲೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಆ ಕಡೆಯಿಂದ ಜಲಪಾತದ ಭೀಷಣ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ತರುವಾಯ ದೋಣಿತಪ್ಪದ ಮೇಲೆ ಕಾರನ್ನು ಆಚೆ ದಡಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮೈಸೂರು ಬಂಗಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಕಾರು ಬೊಂಬಾಯಿ ಬಂಗಲೆಗೆ ತಲುಪಿತು.

ಆ ಬೊಂಬಾಯಿ ಬಂಗಲೆ ತುಂಬ ಸಾಧಾರಣದ ಕಟ್ಟಡವಾಗಿತ್ತು; ಅದರ ನೈರ್ಮಲ್ಯವೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ ಇತ್ತು. ಅದು ಮೈಸೂರು ಕಡೆಯ ಬಂಗಲೆ ಇದ್ದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕಿಂತ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಕಡಿದಾಗಿತ್ತು. ಶರಾವತಿ ಧುಮುಕುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಪಾತ ಮಹಾಕಾಳಿ ತೆರೆದ ಬಾಯಂತೆ ಭೀಕರವಾಗಿ ತೋರಿತ್ತು; ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಧುಮುಕುತ್ತಿದ್ದ ಜಲಪಾತ ಆ ಮಹಾಕಾಳಿಯ ಮಹಾಜಿಹ್ವೆಗಳಂತೆ ತೋರಿದುವು; ಸುತ್ತಣ ಮಹಾ ಅರಣ್ಯಾವೃತ ಅದ್ರಿಪಂಕ್ತಿಗಳೂ ಆ ರುದ್ರ ಭೀಷ್ಮತೆಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ಏನೋ

ಶಕ್ತಿಸ್ವಂದನ ಸ್ಫುರಿಸಿದಂತಾಯ್ತು. ನನ್ನ ಮೈ ಬಿಸಿಯಾಯ್ತು. ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿದಂತಾಯ್ತು, ಕಮರಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೂ ಎಂಬಂತೆ! ನನಗಾಗಲೇ ಜ್ವರ ಬಂದಿತ್ತೋ ಏನೋ! ನನ್ನ ಬೂಟ್ಸ್ ಕಲ್ಲುಹರಳುಗಳಿದ್ದ ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಜಾರಿ ಎಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಮರಿಗೆ ಬೀಳುವೆನೋ ಎಂದಳುಕಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಂತೆ. ಆಗ ನನಗುಂಟಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಂದೊಮ್ಮೆ, ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ, ಮತ್ತೆ ಜೋಗದ ಜಲಪಾತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೈಸೂರು ಬಂಗಲೆ ಕಡೆಯಿಂದ ನೋಡಿ ಉಂಟಾದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕೊಡುವಾಗ ಹೀಗೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ, 'ನವಿಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಇರುವ 'ಜೋಗ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ದೀರ್ಘ ಕವನದಲ್ಲಿ:

ಸೌಂದರ್ಯ

ಎಂದಿದನು ಕರೆಯುವೆನೆ, ಬಹು ಭಯಂಕರವಾಗಿ
ತೋರುತ್ತಿದೆ; ರೌದ್ರ ಎಂದೊರೆಯುವೆನೆ, ಕಣ್ಣಿಗೆ
ಮಳೆಬಿಲ್ಲಿನಿಂಪುತನ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಅಂದೆನಗೆ
ಎರಡುವರುಷಗಳಾಚೆಯಲಿ ರೌದ್ರದಂದದಲಿ
ರಂಜಿಸಿತು; ಇಂದೆನಗೆ ಸಂಗಾತಿಯಂದದಲಿ
ಸೌಂದರ್ಯವನು ತೋರಿ ನಲಿಯುತ್ತಿದೆ. ಓ ಪ್ರಕೃತಿ...

ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಆಗಲೆ ಅಸ್ವಪ್ನವಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಪ್ರೊ. ಮಾಧ್ವ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಚೊಕ್ಕಂ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಇತರ ಅಪರಿಚಿತ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಎಲ್ಲ ಜಾಗ್ರಚ್ಛಿತ್ತದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ದೂರದೂರವಾದಂತಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲ ಏನೇನೋ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ನಗುತ್ತಿದ್ದರು; ಟೀಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಚಿತ್ತದ ಮಂಜಿನಲ್ಲಿ ಅದೆಲ್ಲ ಮಸಗು ಮಸುಗಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಜ್ವರ ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಅರಿವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ!

ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಮ್ಮ ಗುಂಪು ಮೈಸೂರು ಕಡೆಯ ಬಂಗಲೆಗೆ ಹೊರಟಿತು. ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಮಾಡಿದ್ದ ತೆಪ್ಪಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಸಹಿತ ಕಾರು ಏರಿತು. ತೆಪ್ಪ ತೇಲಿ ಆಚೆ ದಡಕ್ಕೆ ತಲುಪಿತು. ಕಾರು ಬಂಗಲೆಗೆ ಸೇರಿತು. ಬಂಗಲೆಯ ಇದಿರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಜೋಗದ ಜಲಪಾತದ ಅಥವಾ ಜಲಪಾತಗಳ ಅದ್ಭುತ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿದೆ; ನೀರು ಬೀಳುವ ಓಂಕಾರ ಸ್ಪರ್ಧಿ ನಿನಾದವನ್ನೂ ಭಾವಮಯವಾಗಿ ಆಲಿಸಿದೆ; ಧ್ಯಾನಮಗ್ನ ಚೇತನನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆ, ನೋಡುತ್ತಾ!

ನಾವು ಹೋದದ್ದು ಚಳಿಗಾಲದ ರಜಾಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕವರ್ಗ ದಟ್ಟಯಿಸಿತ್ತು. ಬಂಗಲೆಯ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲು ನಮಗೆ ಜಾಗ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಟೆಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿಗೆ ಜಾಗ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಮುಂದಿನ ವಿವರಗಳಾವುವೂ ನನಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತುಣುಕು ವಿನಾ.

ಆಗಲೆ ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಟೆಂಟಿಗೆ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಇತರರು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗಿ ಜಲಪಾತವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವ ತವಕದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಡಾ. ಚೊಕ್ಕಂ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಏನೇನೋ ವಿನೋದವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ ಮೈಮುಟ್ಟಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರು; ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಬರಿಯಾದರು! Mr. Puttappa, you have high temperature. please take rest ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಯಾಂಪು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ, ಹೊದೆಸಿ, ತಮ್ಮ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಜೂಷೆಯಿಂದ ಏನೋ ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಅವರೆಲ್ಲ ಜಲಪಾತವೀಕ್ಷಣೆಗೆ ಮೆಟ್ಟಿಲಿಳಿದು ನೀರ್ಬಿಳದ ಪಾತಾಳದತ್ತ ನಡೆದರು. ಮುಂದೇನು ನಡೆಯಿತೋ ಅದೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಮಂಜು ಮಂಜು! ಜ್ವರದತ್ತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ತೊಟ್ಟಿಲ ಶಿಶುವಾಗಿತ್ತು!

ನನಗೆ ತುಸು ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮರಳಿದಂತೆ ಆದಾಗ, ರಾತ್ರಿ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತೂ ತಿಳಿಯದು, ಜಲಪಾತವೀಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಮರಿಗೆ ಇಳಿದವರು ಮರಳಿದ್ದರು. ಬೆಳ್ಳಿಗಳು ಸುತ್ತನ ಕಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಚಂದವನ್ನೂ ನೀರ್ಬಿಳಗಳ ಸೊಗಸನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತಾಯ್ತು; ಮುಂದೆ ಮತ್ತೆ ನನಗೆ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಮರುಕೊಳಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಕಾರಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ; ನಮ್ಮ ಕಾರು ದಟ್ಟಕಾಡುಗಳ ನಡುವೆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದತ್ತ ಧಾವಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ! ಕಾರಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹುಲಿ ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಒಂದು ಪಕ್ಕದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ದಾಟಿ ಹೋದದ್ದನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದು ನೆನಪಿದೆ!

ನನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು, ಒಂದೆರಡು ದಿನವಾದರೂ ಜೋಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಬರಬೇಕೆಂಬ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದಂತೆ, ರಾತ್ರಿ ಡಾ. ಚೊಕ್ಕಂ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ತುಂಬ ವಿಷಮವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಿತಂತೆ. ತಳುವಿದರೆ ಅಪಾಯ ಎಂದು ರಾತ್ರಾರಾತ್ರಿಯೆ, ಸುಮಾರು ಎರಡು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನನಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮರುಕೊಳಿಸಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಕಾರು ಭದ್ರಾವತಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆಗತಾನೆ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಬೆಳಕು ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸರ್. ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ದಿನನಿತ್ಯದ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಪ್ರಾತಃಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟವರು ನಮ್ಮ ಕಾರಿಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮತ್ತು ಚೊಕ್ಕಂ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಮಾನಪ್ಪನೂ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ದೇವಂಗಿ ಅಡಕೆ ಮಂಡಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಕ್ಷೇಮಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಡಾ. ಚೊಕ್ಕಂ ಅವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಭದ್ರಾವತಿಯ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೊಳಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಾರನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಭದ್ರಾವತಿಗೇ ಬಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಮುಂದೆ ನಡೆದುದನ್ನು ನೆನಪಿನಿಂದ ಬರೆಯಲಾರೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತರುವಾಯ ಪಡೆದ, ಇತರರು ನೀಡಿದ, ತಿಳಿವಿಕೆಯಿಂದಷ್ಟೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಮತ್ತೆ ನನಗೆ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವಷ್ಟರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಉಂಟಾದಾಗ ನಾನು, ಎಲ್ಲಿಯೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ, ಏಕೆ ಎಂದು ಅರಿಯಲಾರದ, ತಲೆತಗುಲುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿನ ಕೆಳಮಟ್ಟದ, ಒಂದು ಸಣ್ಣದ ಹಳೇ ಹುಲು ಜೋಪಡಿಯೊಳಗೆ ಬಂಧಿತನಾದಂತೆ ಇದ್ದೆ.

ಉಗ್ರಜ್ವರತಪ್ಪನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಚೊಕ್ಕಂ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಮಲಗಿಸಿ, ಶುಶ್ರೂಷೆಗೈದು, ಜ್ವರ ಇಳಿಯಲು ಇಂಜೆಕ್ಷನ್ ಚುಚ್ಚಿದರಂತೆ. ಆದರೆ ಏನೂ ಗುಣ ಕಾಣದಿರಲು, ನನ್ನನ್ನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದು ಅಪಾಯಕಾರ ಎಂಬ ಡಾಕ್ಟರ ಬುದ್ಧಿವಾದದ ಮೇರೆಗೆ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮಾನಪ್ಪನೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು, ತಾವೂ ಪ್ರೊ. ಮಾಧ್ವರೂ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಮಂಡಿಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾನಪ್ಪ ಮತ್ತು ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರ ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದೆ.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧಿ ತರುವಂತೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಔಷಧಿ ತರಿಸಿ ಕುಡಿಸಿದರು. ಸೂಜಿಮದ್ದನ್ನೂ ಚುಚ್ಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಜ್ವರ ವಿಷಮಸ್ಥಿತಿಗೇರಿತೇ ಹೊರತು ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸನ್ನಿಯಮಟ್ಟಕ್ಕೂ ಏರಿತಂತೆ. ನಾನು ಬದುಕುವ ಆಶೆಯನ್ನೆ ಕೈಬಿಡುವ ಹಾಗಾಯಿತಂತೆ. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಾಯಿತಂತೆ. ನನ್ನ ಆ ಪ್ರಜ್ಞಾಹೀನ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರೆ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ

ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಯಾವುದೂ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯನಿಮಿತ್ತ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಗುಂಡಾಪಂಡಿತರು ಅಡಿಕೆ ಮಂಡಿಗೆ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದರಂತೆ.

ಗುಂಡಾಪಂಡಿತರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಪಾರ್ಥನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತರ ತಂದೆ ಸುಬ್ಬಾಪಂಡಿತರ ತಂದೆ ಸುಬ್ಬಾಪಂಡಿತರ ತಮ್ಮಂದಿರು. ಸುಬ್ಬಾಪಂಡಿತರಿಗೂ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಿಗೂ ಬಹುಕಾಲದ ಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಆಸಕ್ತಿ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿಯೂ ಪಂಡಿತರು ಗೌಡರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದರು.

ನನಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ಅಸ್ತವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದೊಡನೆ ಗುಂಡಾ ಪಂಡಿತರು ಬಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ರೋಗಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ, ಏನೇನೋ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ತೇದು ನಾಲಗೆಗೆ ಸವರಿದಂತೆ. ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಏರಿದ ಜ್ವರ ಇಳಿಯದೆ ಬರುತ್ತಿದೆ, ಏನೇನು ಔಷಧಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದು, ಜ್ವರದ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿರುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ದೇಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಏನೂ ಚುಚ್ಚುಮದ್ದು ಗಿಚ್ಚುಮದ್ದು ಮಾಡುವುದು ಬೇಡ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಒಂದೆರಡು ದಿನ ತಾವೇ ನನ್ನ ಶಯ್ಯೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಯ ಔಷಧಿ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿದರಂತೆ. ಕೊನೆಗೆ ಮೈಮೇಲಣ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ, ನನಗೆ ಬಂದಿರುವ ಕಾಯಿಲೆ ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ, 'ಮೈಲಿ' ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿ, ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಏರ್ಪಡಿಸಲು ತಿಳಿಸಿದಂತೆ, ಇತರರಿಗೆ ಸೋಂಕು ತಗುಲಬಾರದು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ.

ನನ್ನನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಜೋಪಡಿಯನ್ನು ನೆನೆದರೆ, ನನ್ನ ಈಗಿನ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ, ಅತ್ಯಂತ ರಿಕ್ತವೂ ದರಿದ್ರವೂ ಕರುಣಕರವೂ ಆಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ರಸ್ತೆಯ ಪಕ್ಕದ ಒಂದು ಕಾಂಪೌಂಡಿನಂತಹ ಮಣ್ಣಿನ ಗೋಡೆಗೆ ಆನಿಸಿ ಕಡಿಮಾಡುಮಾಡಿದ್ದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು ಅದು. ಅಡಕೆಸೋಲಿಯನ್ನೂ ನೆಲ್ಲಹುಲ್ಲನ್ನೂ ಹೊದಿಸಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳ ಒಂದು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು. ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ವಾಸದ ಮನೆಗೆ (ಅಡಕೆ ಮಂಡಿಗಲ್ಲ.) ಒಂದೂ ಒಂದೂವರೆಯೊ ಫರ್ಲಾಂಗು ದೂರದಲ್ಲತ್ತು. ಅವರ ಮನೆಯ ಎದುರಿನ ರಸ್ತೆ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿ ದೊಡ್ಡ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಸೇರುವ ತಾಣಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ನೇರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಮನೆಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದು ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಆ ಜಾಗವನ್ನು ಆರಿಸಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಅಡಿಯ ಉದ್ದಗಲದ ಆ ಜೋಪಡಿ ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು, ಒಂದು ತಡಿಕೆಯ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯಿಂದ. ಬಹುಶಃ ಆ ಸಣ್ಣ ಭಾಗ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಾಗಿಯೂ ದೊಡ್ಡಭಾಗ ಕೂರುವ ಮಲಗುವ ಮನೆಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೊಂದು ಒಂದೇ ರೆಕ್ಕೆಯ ಬಾಗಿಲೂ ಇದ್ದು, ಒಳಗಿನಿಂದ ತಾಳ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿತ್ತು. ಈ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಏಕೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದರೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವುದರಿಂದ.

ನನಗೆ ಬಂದಿದ್ದ 'ಮೈಲಿ' ಅಥವಾ 'ಅಮ್ಮ' ಅಥವಾ 'ದೊಡ್ಡ ಸಿಡುಬು' ಭಯಂಕರ ಪ್ರಮಾಣದ್ದಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಮುಳ್ಳುಮೊನೆಕೊಳ್ಳದಷ್ಟು ನಿಬಿಡವಾಗಿ ಮೈತುಂಬ ಎದ್ದಿತ್ತಂತೆ. ದೇಹದ ಯಾವ ಭಾಗವನ್ನೂ ಅದು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿನೊಳಗೂ ಸಿಡುಬಿನ ಗುಳ್ಳೆಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಎದ್ದಿದ್ದುವು. ಅಂಗಾಲೂ ಕೂಡ ಭೀಕರ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತಂತೆ. ನಾನು ಬದುಕುವ ಆಸೆಯನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ ಮಿತ್ರರು. ಬದುಕಿದರೂ ಅಂಗವಿಕಲನಾಗಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕುರುಡನಾಗಿಯೂ ಆಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರಂತೆ. ಶ್ರೀ ತಾಯಿಯ ವಿಶೇಷ ಕೃಪೆ ಇರಬೇಕು, ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ 'ಮೈಲಿ' ಬಂದಾಗಲಿ ಅದು ಭಯಂಕರವಾಗಿದ್ದು ಯಾತನಾ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದುದಾಗಲಿ, ಅದು ಕ್ರಮೇಣ ಗುಣಮುಖವಾದದ್ದಾಗಲಿ ಒಂದೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ತಿಳಿದಾಗ, ನಾನು ಏಕೆ ಹೇಗೆ ಆ ಜೋಪಡಿಗೆ ಬಂದೆ? ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಬಂಧಿಸಿದರು? ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮುದುಕ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಅವರಾದರೂ ಯಾರು?-ಎಂಬುದೊಂದೂ ನನಗೆ ಬಗೆಹರಿಯದೆ, ಏನೇನೂ ದುರುದ್ದೇಶ ಶಂಕೆ ದುರಂತ ದುರೂಹೆಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು

ವ್ಯಗ್ರವಾಯಿತು! ನಡೆದುದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದುದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲೋಸ್ಕರ ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗದೆ ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಮತ್ತು ವರ್ತನೆಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ತಲೆಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಿತೆಂಬಂತೆ ತೋರಿತ್ತು ಇತರರಿಗೆ.

ಬಹಿರಂಗದ ಈ ರೋಗನಾಟಕದ ತೆರೆಯ ಹಿಂದೆ ಅಂತರಂಗದ ಒಂದು ಯೋಗ ನಾಟಕ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದು, ತರುವಾಯ ನಾನು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರುವಷ್ಟನ್ನೆ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಸಹೃದಯ ಮಿತ್ರರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ನಾನು ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞಾಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೆಲವೊಂದು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಸಂಗತವಾಗಿಯೆ ಏನೇನನ್ನೂ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನು ಕುರಿತು, ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಸಂತಪೇಟೆಯ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದಾಗ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್-ಮಹಾಮಾತೆಯರ ಚಿಕ್ಕ ಪಟಗಳಿದ್ದ ಚಿತ್ರಕೋಶ ಆಲ್ಬಂ ಅನ್ನು ನಾನು ಸದಾಕಾಲವೂ ಆರಾಧ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಗಾಗ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಚ್ಚಿ ದೃಷ್ಟಿಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ. ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಷರ್ಟಿನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬಟ್ಟೆ ಬದಲಾಯಿಸುವಾಗ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಡಿಷರ್‌ನ ಜೇಬಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕಕ್ಕಸಿನಲ್ಲಿರಲಿ, ಉಟಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ, ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿರಲಿ, ನಿಡ್ಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ ಆ 'ಪಟಮಂದಿರ'ವಾಗಿದ್ದ 'ಆಲ್ಬಂ' ಚಿತ್ರಕೋಶ ಸರ್ವದಾ ನನ್ನ ಮೈಮೇಲಿಂದ ಅಗಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಾರಿ ನಾನು ಜೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಟಾಗಲೂ ಅದನ್ನು ನಿಲುವಂಗಿಯ ಒಳಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಭದ್ರಪಡಿಸಿದ್ದೆ. ನನಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಉಲ್ಕಾಸಿಸಿ ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಘಟಿಕೋತ್ಸವದ ದಿರುಸನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದಿಟ್ಟರು. ಸಿಡುಬು ತೋರಿ ಮೈಮೇಲೆಲ್ಲ ಬೊಕ್ಕೆಗುಳ್ಳೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲಂತೂ ನಾನು ನಗ್ನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾನು ಒಮ್ಮೆ ಏನನ್ನೂ ಹುಡುಕಾಡತೊಡಗಿ 'ಆಲ್ಬಂ ಕೊಡಿ' ಎಂದು ಕೇಳತೊಡಗಿದೆನಂತೆ. ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಅದು ಏನು ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಮೊದಲು ನಾನು ಸನ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೋ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಕಾಟ ಅತಿಯಾಗಲು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೂ ಮಾನಪ್ಪಗೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ಮಾನಪ್ಪನನ್ನು ಸಿಡುಬಿನ ಸೋಂಕಿನ ಭಯದಿಂದ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ನನ್ನ ಬಳಿ ಈ 'ಆಲ್ಬಂ' ಇರುವ ಸಂಗತಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಕೋಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟನಂತೆ.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗೋಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಆ ಚಿತ್ರಕೋಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೊಡನೆ, ಬಯಸಿದ್ದ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವೆ ಕೈಸಾರಿದಂತಾಗಿ ನಾನು ಹರ್ಷಿತನಾಗಿ, ಶಾಂತನಾಗಿ, ಚಿತ್ರಕೋಶವನ್ನು ತುಂಬ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಣೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡೆನಂತೆ. ಮತ್ತೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅದನ್ನು ತೆರೆದು, ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಮೂರು ಪವಿತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ (ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಮತ್ತು ಶಾರದಾದೇವಿಯವರು) ರೆಪ್ಪೆಮುಚ್ಚದೆ ಭಾವಾವೇಶದಿಂದಲೆಂಬಂತೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನಂತೆ. ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಹಣೆಗೆ, ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ, ಮತ್ತೆ ಎದೆಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡನಂತೆ. ಹಾಗೆ ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳವರೆಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಚಿತ್ರಕೋಶದ ಮೂರು ಮೂರು ಮಡಿಕೆಯ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿ, ಒಂದರೆಕ್ಷಣ ಅತ್ತಿಇತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದೆನಂತೆ, ಮುಂದೇನು ಮಾಡುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲೆಂಬಂತೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಬಟ್ಟೆ ಲವಲೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಬೆತ್ತಲೆ ಇದ್ದ ಎಡಗೈ ತೋಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಚಿತ್ರಕೋಶವನ್ನು ಬಗಲುಸಂಧಿಗೆ ತಳ್ಳಿ, ಕೌಂಕುಳದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ತೋಳನ್ನಿಳಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟೆನಂತೆ!

ಅದು ಅಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತೊ ಮೂವತ್ತೊ ದಿನಗಳವರೆಗೆ, ನನಗೆ ಮೈಲಿ ಗುಣವಾಗಿ ಬೇವಿನ ಸೊಪ್ಪಿನ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಮಿಂದು ಷರ್ಟು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲ ಬರುವವರೆಗೆ ನನ್ನ ಕಂಕುಳ ಬೀಗಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿತ್ತು! ಬೇಕುಬೇಕಾದಾಗ ತೆಗೆದು ನೋಡುವುದು,

ಹಣೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದು, ಮತ್ತೆ ಕಂಕುಳದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸುವುದು. ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆ ಎಂಬ ಭೇದ ಭಾವನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಕ್ಕಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ಕಂಕುಳುಬಿಗಿ ಸಡಿಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ಕಂಕುಳು ಭದ್ರವಾಗಿ ಬಿಗಿದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದಿನಿತೂ ನೀರು ಸೋಂಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ನೀರು ತಗುಲಿ ತೊಯ್ದರೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಾಗದಗಳಿಂದಾಗಿದ್ದ ಆ ಚಿತ್ರಕೋಶ ಕರಗಿ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನವಿಹೀನವಾದ ಅನ್ಯೆಚ್ಛಿಕತೆಯಿಂದಲೇ! ಹೊರಗಣಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಯಾವುದು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಸಾಧ್ಯವಾದ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದ ಜಾಗರೂಕತೆಯೆಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತೋ ಆದಷ್ಟೂ ಏನೇನೂ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಯಂತ್ರಾರೂಢವಾದ ಪುತ್ಥಲಿಯ ವರ್ತನೆಯಂತೆ ಅನ್ಯೆ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ನಾನು ಹೇಳಲಿರುವ ಇತರ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಅದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ನನಗೆ 'ಮೈಲಿ'ಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಜೋಪಡಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿರುವ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಎಂದರೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು. ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ (ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು) ದಾರುಣ ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ತರಾದರು. ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ತಂದೆ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಮುನಿಸಿಕೊಂಡು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ವಿಷಮಶೀತಜ್ವರದಿಂದ ಮಡಿದ ಸಂಕಟಕರ ಸಂಗತಿ ಅವರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕಲಕಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯೂ ಅವರ ಮೇಲೆ ಮುನಿದುಕೊಂಡೇ ತವರಿಗೆ ತನ್ನಿಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ, ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಮನೆ ಪಾಲಾಗುವಾಗಲೂ ನಾನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೆ ಅವರೊಡನೆಯೇ ಇರಲೊಪ್ಪಿದುದೂ, ಅಲ್ಲದೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಅತಿ ವಿರಳವಾಗಿದ್ದ ಬಿ.ಎ. ಡಿಗ್ರಿ ಪಾಸುಮಾಡಿ ಎಂ.ಎ.ಗೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದು ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತಿ ತಂದವನು ಎಂಬ ನನ್ನ ಮೇಲಣ ಮಮತೆಯೂ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು, ಅವರ ದೃಢನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ. ಅವರು ಸುದ್ದಿ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಗಾಡಿಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಗಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರವಿದ್ದ ಗಡಬಡೆ ಹಳ್ಳವನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ತೆಳ್ಳೆನೀರಿನ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ತುಸು ಗಾತ್ರದ ಉಂಡೆಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಚಕ್ರ ಹರಿದು ಉರುಳಿಬಿತ್ತು. ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚೇನು ಅಪಾಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಗಾಡಿ ಉರುಳಿದುದು ದೊಡ್ಡ ಅಪಶಕುನ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆವೊತ್ತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವುದು ಬೇಡವೆ ಬೇಡ ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ಗಾಡಿಯನ್ನೇರಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು, ಬಸ್ಸು ಹತ್ತಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಬಂದರು, ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಮನೆಗೆ.

ಮೈಲಿ ಸೋಂಕುಜಾಡ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಅದು ಒಮ್ಮೆ ತಗುಲಿದವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ತಗಲುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಹಿಂದೆ ಮೈಲಿ ತಗುಲಿದವರಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮುದುಕನನ್ನೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬ 'ಗಡ್ಡಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೃಢಕಾಯದ ಬಲಿಷ್ಠ ಹುಡುಗನನ್ನೂ ನೇಮಿಸಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ದೂರದ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿದ್ದ ತರುಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ (ಗುಬ್ಬಗಡ್ಡೆ ದುಗ್ಗು ಮತ್ತು ಜಟ್ಟಿನಮಕ್ಕಿ ಸುಬ್ಬು) ನನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಉಸ್ತುವಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದರು. (ಇವರಿಬ್ಬರು ಗುಬ್ಬಗಡ್ಡೆ ಮತ್ತು ಜಟ್ಟಿನಮಕ್ಕಿ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯವರಾಗಿದ್ದು ಅವರಿಗೂ ಮೈಲಿ ಎದ್ದು ಗುಣವಾಗಿದ್ದವರು. ಅವರು ನನಗಿಂತಲೂ ನಾಲ್ಕೈದು ವರುಷ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದು ನನ್ನ ಪರಿಚಯ ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಜಟ್ಟಿನಮಕ್ಕಿ ಸುಬ್ಬು ಅಥವಾ ಆಗ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರು ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದಾಗ ಅನಾಥರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದಿದ್ದರು, ನನ್ನ ಶೈಶವದಲ್ಲಿ ಆಗ ನಾನು ಅವರನ್ನು 'ಸುಬ್ಬಣ್ಣಯ್ಯ' ಎಂದೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ.)

ರೋಗಿಯ ಪಥ್ಯ ಮತ್ತು ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ನೇಮಕವಾಗಿದರೂ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ತಾವೇ ಖುದ್ದಾಗಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾದರು. ಅವರಿಗೆ ಅನ್ಯರ ಸೇವೆಯ ಸಮರ್ಪಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ, ಸಾಕಷ್ಟು ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು. ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಎಷ್ಟು ಬೇಡ ಎಂದರೂ ಕೇಳದೆ, 'ನಾನು ಡಾಕು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.'

ನನಗೇನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಆದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಅವನೇ ಹೋಗಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾದ್ದೇನಿದೆ?' ಎಂದೊಂದು ನನ್ನನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಜೋಪಡಿಗೇ ಬಂದು ಎಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೆ ಇಲ್ಲವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ತಮಗಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳಿಗಾಗಲಿ ತಗುಲಿದ ಸೋಂಕು ಇತರ ಮನೆಮಂದಿಗೆ ತಗುಲಬಾರದೆಂದು ಅವರು ನಾನಿದ್ದ ಜೋಪಡಿಗೇ ಬಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋದವರು ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಗೆಯಲು ಹಾಕಿ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ, ಮನೆಯ ಇತರರೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಕ್ಸಿನೇಶನ್‌ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು, ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಗಾಗಿ. ಆದರೆ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಹಿಂದೆ ತಾವು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದರು. ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಇಲ್ಲವಂತೆ!

ನನಗೆ ರೋಗ ಉಲ್ಬಣಿಸಿದಾಗ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆಗಾ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರನ್ನು ನೋಡಬೇಕು ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದೆನಂತೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಾಗ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಪದೇಪದೇ ಕೇಳುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಉತ್ತರ ಬರೆದರಂತೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಕಾಗದ ಬರೆದರು: "ನಾನು ಖಂಡಿತ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ; ಆದರೆ ಮಹಾಮಾತೆಯ ಜನ್ಮದಿನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವ ದರಿದ್ರ ನಾರಾಯಣ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆನೆಂದು ತಿಳಿಸಿ. ಈ ಕಾಗದದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಲೂರು ಮಠದಿಂದ ಕಳಿಸಿದ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದ ಕಾಳಿಕಾಪ್ರಸಾದ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಪುಟ್ಟಪ್ಪಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಶ್ರೀಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಕೃಪೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ನದಾ ಇರುವುದರಿಂದ ಭಯಪಡುವುದು ಬೇಡ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನೆಂದು ತಿಳಿಸಿ!" (ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಮಹಾಮಾತೆಯ ಜನ್ಮತಿಥಿ ಮಾರ್ಗ ಶೀರ್ಷ ಬಹುಳ ಸಪ್ತಮಿದಿನದಂದು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಪಂಚಾಂಗ ರೀತ್ಯಾ ಅದು ನನ್ನ ಜನ್ಮದಿನವೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಾಗದ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಿಡುಬು ಬೊಕ್ಕೆಯೊಡೆದು, ಬತ್ತಿ, ಇಳಿಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಒಡಲು ಚರ್ಮ ಸುತ್ತಿದ ಎಲುಬಿನ ಗೂಡು ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಇತರರು ಕೈಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿದಲ್ಲದೆ ಏಳಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಬೆನ್ನಿಗೆ ಕೈ ಆಪುಕೊಟ್ಟು ನಡೆಸಿಸಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೂ ಇಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಚಾಪೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಂಬಳಿ ಜಮಖಾನೆ ಹಾಕಿದ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೊರಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ, ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿರಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಮನುಗು ನೆನಪು, ಅವರಿಗೆ ಹಿಂದೆಯೆ ಮೈಲಿ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೋಂಕಿನ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಅವರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಂದು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೋಪಡಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ "ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಮಾತೆಯ ಜನ್ಮದಿನ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಈಗ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಂತೆ. ನಿನಗೆ ಹೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಳಿಕಾಪ್ರಸಾದ ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಅದು ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದ ದೇವೀ ಪ್ರಸಾದವಂತೆ." ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಜೇಬಿನಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗದದ ಸಣ್ಣ ಪೊಟ್ಟಣ ತೆಗೆದು ಬಿಚ್ಚಿ ಬಾಗಿ ನನ್ನ ಮುಖದೆದುರಿಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಶೀರ್ಷದೇಹವಾಗಿ ಕ್ಷೀಣಸ್ವರವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿತ್ರಾಣಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನು ಹರ್ಷಿತ ನೇತ್ರನಾಗಿ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಗದದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಂಪು ಕುಂಕುಮವನ್ನು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಟಿಗೆ ತೆಗೆದು 'ಜೈ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್! ಜೈ ಮಹಾಕಾಳಿ!' ಎಂದು ಹಣೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡೆನಂತೆ! ಏನು ಶಕ್ತಿಸಂಚಾರವಾಯಿತೋ? ಏನು ಪವಾಡವಾಯಿತೋ? ಯಾರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಯಾರಾದರೂ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನು ಚಂಗನೆ ನೆಗೆದಿದ್ದು ನಿಂತೆನಂತೆ! ಮತ್ತೆ 'ಜಯ್ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್! ಜಯ್ ಮಹಾಕಾಳಿ!' ಎಂದು ಜೋಪಡಿ ಹಾರಿಹೋಗುವಂತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಉಗ್ಗಡಿಸಿದೆನಂತೆ! ಅಲ್ಲಿದ್ದವರ ಎದೆ ಏನೋ ಅಲೌಕಿಕ ಎಂಬಂತಹ ಭೀತಿಯಿಂದ ನಡುಗಿತಂತೆ! ಎಲ್ಲರೂ ಕಂಗಾಲಾದರಂತೆ! ನನ್ನನ್ನು ಇಬ್ಬರು ಹಿಡಿದು ಕುರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಜಯಕಾರ ಹಾಕಿ ಕೈ ಕೊಡಹಿದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಅವರು ತತ್ತರಿಸಿ ದೂರ ಹೋದರಂತೆ. ನಾನು ಬಗಲಲ್ಲಿದ್ದ 'ಚಿತ್ರಕೋಶ'ವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿಚ್ಚಿ ಹಣೆಗೂ ಎದೆಗೂ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ನಮನಮಾಡುತ್ತಾ ಜಯ್ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್! ಜಯ್ ಮಹಾಕಾಳಿ! ಜಯ್ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ! ಎಂದೆಂದು ಗರ್ಜಿಸಿ ಕಾಕು ಹಾಕಿ ಉನ್ನತ್ತನಾದಂತೆ ಕೂಗುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ 'ಚಿತ್ರಕೋಶ'ವನ್ನು ಬಗಲಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಭದ್ರಪಡಿಸಿದೆನಂತೆ. ನನ್ನನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಜನರೂ

ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾರದೆ ಸೋತರಂತೆ. ನಿತ್ರಾಣಿಯಾಗಿ ಚರ್ಮಾಸ್ಥಿಮಾತ್ರನಾಗಿ ಮಾತೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊರಡಲಾರದೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ರೋಗಿಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನರನ್ನು ನೂಕಿ ಗಾಳಿಗೆ ತೂರುವ ರಾಕ್ಷಸಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿತೆಂದು ಅವರೆಲ್ಲ ದಿಙ್ಮೂಢರಾದರು. ಯಾಕಾಗಿ ಈ ಕಾಳಿಕಾ ಪ್ರಸಾದ ಕಳಿಸಿದರೋ ಆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ? ಎಂದು ಅವರನ್ನೂ ಶಪಿಸಿದರು! ರೋಗಿಗೆ ಈ ಶಕ್ತಿ ಬರುವುದೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ: ಇವನ ಮೈಮೇಲೆ ಏನೋ ಬಂದಿರಬೇಕು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರಂತೆ!

-59 (2)-

ನನಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು, ಎಂದರೆ ಭೂತಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು, ಬಿಡಿಸಲು ಏನೇನು ಅಲೌಕಿಕೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನಿಮಿತ್ತ ಕೇಳಿಸಿರಬಹುದು; ದೇವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕಟ್ಟಿರಬಹುದು; ತಿರುಪತಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಆ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಅಂಶವೂ ಮಾನವ್ಯ, ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಅಂಶವೆ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರಿಗೆ ನಾನು ನಂಬಲಿ ಬಿಡಲಿ ಅದು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ರೋಗಿಯ ನಂಬಿಕೆ ಅಪನಂಬಿಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೆ ವೈದ್ಯನಾದವನು? ಆದ್ದರಿಂದ ಹಳೆಯಲ್ಲಿ ಭೂತ ದೆವ್ವ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿರುವವರಿಗೆ ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಲು ಅನುವಾದರು:

ಒಂದು ಕೋಳಿಹುಂಜವನ್ನು ಕುಂಕುಮಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಜೋಪಡಿಗೆ ತಂದರು. 'ಏನಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ಆ ಹುಂಜದ ಮೇಲೆ ಬರಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ನನ್ನೆದುರು ಚಕ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ಸುತ್ತಿಸಿ, ಅದರ ಚೊಟ್ಟಿಯ ಎಂದರೆ ಕೆಂಪು ಚೂಡದ ರಕ್ತವನ್ನು ನನ್ನ ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ದೆವ್ವ ಬಿಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಆ ಹುಂಜವನ್ನು ಇಕ್ಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಡಿದು ನನಗೆ 'ಸುಳಿಯಲು' ಮುಂದಾದರು. ಆ ರೀತಿಯ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಭೂತ ದೆವ್ವದ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಖಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ರೇಗಿತು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ, ವಿವೇಕಾನಂದ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, (ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವೆ ನನ್ನ ಐಚ್ಛಿಕ ಪಠ್ಯವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು ಬಿ.ಎ.ನಲ್ಲಿ) ವಿಚಾರವಾದಿಯಾಗಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ, ಪ್ರತೀಕಾರ ರೂಪವಾಗಿ ಅವಮಾನ ಮಾಡಲೆಂದೇ ಕೋಳಿಹುಂಜವನ್ನು ಮುಖಕ್ಕೆ ಆರತಿ ಎತ್ತುವಂತೆ ಸುಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸಿಟ್ಟು ನೆತ್ತಿಗೆರಿತು. ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೆ, ಬಾಗಿ ನಿಂತು ಹುಂಜವನ್ನು ಮುಂದೆ ಸುಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಕಪಾಳಕ್ಕೆ ಬಲಗೈಯಿಂದ ಪಠೀರೆಂದು ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟೆ, ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದ ಕಾಳಿಕಾಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಹಣೆಗಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಂದಿನಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ದೈತ್ಯಬಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಯೋಗಿಸಿ!

'ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟೆ' ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪೂರ್ತಿ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಂತೆ ಯಾವುದೋ ಭೂತ ನನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾಳಿಕಾಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಹಣೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡೊಡನೆ ನನ್ನ ಅಂತಃಶ್ಚೇತನದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಹಠಾತ್ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲುಪ್ತವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದೇನೂ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕೈಕಾಲು ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಶಕ್ತಿಯ ಅಧೀನವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗಿದ್ದುವು. ಕ್ರಮೇಣ ಆ ವಿಚಿತ್ರ ಅನುಭವ "ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಸತ್ತುಹೋದ; ನಾನು ವಿವೇಕಾನಂದ!" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಅದ್ಭುತ ಕಥನವನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಲು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ..

ನನ್ನ, ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನದಲ್ಲದ, ಅಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದರಂತೆ. ಅವರ ದವಡೆ ಸಂದು ತಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತಂತೆ. ಸಾಧಾರಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರನ್ನು ತುಸುಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಗೌರವದಿಂದಲೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.

ಅವರಿಂದ ನನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಯವರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ನನ್ನ ಗುಪ್ತಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಆಧುನಿಕ ಮನಶ್ಯಾಸ್ತ್ರ ನನ್ನ ಆಗಿನ ವರ್ತನೆಗೆ ಆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಉಪಪತ್ತಿಯನ್ನೊಡ್ಡುತ್ತದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅಂತೂ ನನ್ನಿಂದ ಆ ಪೆಟ್ಟು ಅವರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರವೋ ಅಥವಾ ಕಾರಣವೋ ಆಯಿತು. ಮೊದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಮೈಲಿಯ ಸೋಂಕು ತಗುಲಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅದು ನನ್ನಿಂದ ಏಟುಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು ಭಯಂಕರ ಜ್ವರದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ತರುವಾಯ ಭೀಷಣಪ್ರಮಾಣದ ಸಿಡುಬಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತಂತೆ. ಅವರನ್ನು ನಾನಿದ್ದ ಜೋಪಡಿಗೆ ಸಮಿಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಜೋಪಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟರು. ಇತ್ತ...

ನನಗೆ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದಾಗ 'ನಾನು ಯಾಕೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ?' 'ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟರು?' 'ನನ್ನ ಅಂಗಾಲುಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಸುಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ?' (ಅಂಗಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿದ್ದ ಸಿಡುಬಿನ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಗುಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಟ್ಟಗಾಯಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಯಾರೂ ದುರಾತ್ಮರು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿತ್ತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು.) 'ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು' ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ, ನಾನು ಜೋಪಡಿಯಿಂದ ಓಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತಡೆಯುಂಟುಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೂ ನನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೂ ಹೋರಾಟ ಗುದ್ದಾಟಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು.

ಆ ಕರಾಳ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಆಶಾಕಿರಣವಾಗಿದ್ದವನೆಂದರೆ-ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನೇಮಕವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮುದುಕ!

ಆ ಮುದುಕ, ನಾನು ಇತರರೊಡನೆ ಎಷ್ಟೇ ರಂಪಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ, ನನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತು ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ವಿನಯದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡೊಡನೆಯೇ ನಾನು ಶಾಂತನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ರೂಪಸಾದ್ರಶ್ಯವೋ ಏನೋ? ಆ ಮುದುಕನಲ್ಲಿ ಪರಮಹಂಸರನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸತೊಡಗಿತ್ತು ನನ್ನ ಶ್ರದ್ಧೆ! ಪರಮಹಂಸರೆ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬಂತೆ!

ಒಂದು ದಿನ ಉರಿಬಿಸಲಿನ ಮಟಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ. ಜೋಪಡಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಂಧುವರ್ಗದವರೆಲ್ಲ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಹುಡುಗ 'ಗಡ್ಡಿ'ಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ಇರಲು ಹೇಳಿ ಆ ಮುದುಕ ಯಾರೊ ನಂಟರಮನೆಗೆ (ಅಲ್ಲಿಯ ಬಳಿಯಿದ್ದ) ಕರೆದಿದ್ದರೆಂದು ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನಂತೆ ಬೇಗ ಹಿಂತಿರುಗಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆ ಹುಡುಗ ನಾನು ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಏನೂ ಅಪಾಯವಾಗಲಾರದು ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನಂತೆ.

ನನಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಎದ್ದುನಿಂತು 'ಜಯ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾ' ಎನ್ನುತ್ತ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ತಿರುಗಾಡಿದೆ. ಯಾರೂ ಇರದಿದ್ದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗಲು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಮಯ ಎಂದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಎಳೆದೆ. ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಚಿಲಕ ಹಾಕಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ದೇಹತಃ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಆಗದಿದ್ದರೆ ಆತ್ಮತಃ ಆಗಬಹುದಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚನೆ ಬಂತು. ನಾನು ದೇಹವಲ್ಲ ಆತ್ಮ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಮುಷ್ಟಿಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆ ಆಗುವ ಉಪಾಯ ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಆಯುಧ ಇದೆಯೇ ಎಂದೋ ಅಥವಾ ನೇಣು ಗೀಣು ದೊರಕಬಹುದೆಂದೋ ಹುಡುಕತೊಡಗಿದೆ. ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮುದುಕ ನನಗಾಗಿ ಗಂಜಿಗಿಂಜಿ ಬೇಯಿಸಲೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು.

ಒಡನೆಯೇ ದೇಹದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಸುಲಭೋಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಸರಕ್ಕನೆ ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದುಕ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಂತಿದ್ದ ಆ ಸಣ್ಣಭಾಗದಿಂದ ನಾನು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಯಾರೂ ಒಳಗೆ ಬರದಿರಲಿ ಎಂದು ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ತಾಳಹಾಕಿ ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಮಟಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಆ ಹುಲ್ಲಿನ ಗುಡಿಸಲು ಒಣಗಿ

ಗರಿಗರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಮಾಟು ತನ್ನ ತಲೆಗಿಂತಲೂ ತುಸು ಮೇಲಿದ್ದು ಕೈನೀಡಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಎಟಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಕಡ್ಡಿಗೀರಿ ಹೊತ್ತಿಸಿದರೆ ಐದು ಹತ್ತು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಜೋಪಡಿ ಸುಟ್ಟು ಬುದಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಎಂದರೆ ಸನ್ನಾತ್ಮ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ. ದೇಹ ಸುಟ್ಟಾಗ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವಗಳಾವುವೂ ತಲೆಗೆ ಬರಲೆ ಇಲ್ಲ, ಸಾವಂತೂ ಬರಿಯ ಸುಳ್ಳಾಗಿತ್ತು ನನಗೆ. ವಿದೇಹ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ನನ್ನ ಚೈತನ್ಯ. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅನಿಶ್ಚಯತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಸುದೃಢವಾಗಿತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆ.

ಬೆಂಕಿಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತೆರೆದು ಕಡ್ಡಿಯೊಂದನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಅದನ್ನು ಗೀಚಿದರೆ ಮಾಡು ಎಟುಕುವಷ್ಟು ಕಡಿಮಾಡಿನ ಇಳಿಜಾರಿನತ್ತ ಸರಿದೆ. ಎಡ ಬಗಲ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ 'ಚಿತ್ರಕೋಶ' ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆ ತೋಳು ಅನೈಚ್ಛಿಕವೆಂಬಂತೆ ಯಂತ್ರೀಕವಾಗಿಯೆ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಬಲಗಡೆಯ ತೋಳಿನಂತೆ ಮೇಲೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬೆಂಕಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಮೊಳಕೈಯಿಂದ ಮಾತ್ರಮೇಲೆತ್ತಿದ್ದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಗೀರಲು ಹವಣಿಸಿ, ಹೊತ್ತಿಸುವ ತಾಣದತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ:

ಬಾಗಿಲ ಹೊರಗೆ ಯಾರೊ ದಡದಡನೆ ಅವಸರವಾಗಿ ಓಡಿ ಬಂದ ಸದ್ದು ನನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು!... ಆ ಮುದುಕನಿಂದ ತರುವಾಯ ತಿಳಿದದ್ದು ಹೀಗಿದೆ:

ಅವನು ನೆಂಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಔತಣಕೂಟ ಮುಗಿಸಿ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದು ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ಹರಟುತ್ತಾ ಎಲೆಅಡಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಹರಿವಾಣಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದ್ದನಂತೆ. ನನಗೆ ತಲೆಕೆಟ್ಟಿದೆ; ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅಪಾಯ ಎನ್ನುವುದು ಆತನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಾನು ಬರುವ 'ಗಡ್ಡಿ'ಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಕಾವಲು ಕೂರಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿರಪಾಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಇದ್ದ. ಆದರೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವನನ್ನು ಯಾರೊ ಹೊಡೆದೆಬ್ಬಿಸಿದಂತೆ ಆಯಿತಂತೆ! ಎಷ್ಟು ತಡೆದರೂ ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ನೆಂಟರು ಎಲೆಅಡಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಎಂತಿದ್ದರೂ ಹುಡುಗ ಕಾವಲಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ ಎಂದರೂ ಮುದುಕನಿಗೆ ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲವಂತೆ! ತಟಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಒಂದೇಸಮನೆ ಓಡುತ್ತಲೆ ಬಂದನಂತೆ, ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ. ಬಂದವನೆ ಹೊರ ಚಿಲಕ ಹಾಕಿದು ಕಂಡು ಹಮ್ಮಿಸಿ ಹೋದನಂತೆ. ಬೇಗಬೇಗನೆ ಚಿಲಕ ತೆಗೆದು ಬಾಗಿಲು ತಳ್ಳಿದರೆ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ! ಏನೂ ಭಯಂಕರ ಅನಾಹುತದ ಕರಾಳಭಾಯೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಡಡಿತು. ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ, ಆ ಒಂದೆ ರೆಕ್ಕೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅದರ ಒಳಗಿನ ತಾಳವಿದ್ದ ತಾಣಕ್ಕೆ ಸಮಿಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಂಡಿಯಿತ್ತು. ಆ ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಇಣುಕಿದಾಗ ನಾನು ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣ ಹಿಡಿದು ಕಡ್ಡಿ ಗೀರಲು ಅನುವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗಿ "ಬೇಡಾ! ಬೇಡಾ! ಸ್ವಾಮಿ! ತಾಳ ತೆಗೆಯಿರಿ, ದಮ್ಮಯ್ಯ!" ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡ. ಮುದುಕನಲ್ಲಿ ನನಗಿದ್ದ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ ಗೌರವದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೂ ಏನೂ ನಾನು ಕಡ್ಡಿಗೀರುವುದನ್ನು ತುಸು ತಡೆದೆ. ಆದರೆ ಅವನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ಬಾಗಿಲ ತಾಳ ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸಮಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯೋ ದೈವಕೃಪೆಯ ಪ್ರೇರಣೆಯೋ? ಮುದುಕನು ಇಣಕಿನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಡಿ ಬಡಕಲಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಕೈ ತುರುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿತ್ತು. ಬೇಗಬೇಗನೆ ಆ ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಿ ಒಳಗಣಿಂದ ಹಾಕಿದ್ದ ತಾಳವನ್ನು ಎಳೆದುತೆಗೆದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ನೂಕಿಕೊಂಡು ತೆರೆದು ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ನನ್ನೆದುರು ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು ಬೆಂಕಿಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಯಾಚಿಸಿದನು. ನಾನು, ಕೈಕೊಳ್ಳಲಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅನುಗ್ರಹಿಸಲೆಂಬಂತೆ, ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದ ಮುದುಕನ ಚಾಚಿದ ಅಂಗೈಗೆ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನೂ ಬೆಂಕಿಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೂ ಹಾಕಿದೆ!

ಆಗ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಲಕ್ಷಣದವೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ವರೂಪದವೂ ಆಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ:

೧) ನನ್ನ ಎಂದರೆ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಮತ್ತು ವಿನಾಶ. ೨) ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಆವಾಹನೆ ೩) ಎಲ್ಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರ ೪) ಸರ್ವಜ್ಞತಾ ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತಿತಾ ಭಾವನೆ ೫) ನನ್ನ ದೈಹಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾವುದೋ ಶಕ್ತಿ

ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಭವ ೬) ಎಲ್ಲ ಹೊರೆ ಹೊಣೆಗಳಿಂದ ನಾನು ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಕ್ತಿಯದೇ ಪೂರ್ತಿ ಜವಾಬುದಾರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅನುಭವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಹಗುರ-ಗರಿಹಗುರ-ಸ್ಥಿತಿ ೭) ಆನಂದಮಯತೆ! ೮) ಎಷ್ಟು ತಿಂದರೂ ಸಾಕಾಗದ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಹಸಿವೆ ೯) ಜಗತ್ತು ತನ್ನ ಸ್ಥೂಲತೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಛಾಯಾಮಾತ್ರ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದಂತೆ ತೋರಿತು. ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಘನಾಂಶವನ್ನು ತೊರೆದು ಬರಿಯ ರೂಪಾಂಶದಿಂದ ಕನಸಿನ ವಸ್ತುಗಳಂತೆ ತೋರಿದುದು.

ಯಾರಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದರೆ ನಾನು ಕಟು ತಿರಸ್ಕಾರದ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ “ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಸತ್ತ, ಅವನಿಲ್ಲ. ನಾನು ವಿವೇಕಾನಂದ!” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ, ನನ್ನ ಸಿಡುಬುರೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಗುಣವಾಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಹುಚ್ಚಿನ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆತಂದರು ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು. ಆ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ಜೋಪಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬರಲು ಭಯವೋ ಭಯ! ಹುಚ್ಚ ಎಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೋ ಎಂದು! ಬಾಗಿಲ ಹೊರಗೆ ನಿಂತು, ವಿವೇಕಾನಂದರ ಚಿಕಾಗೋ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತದ ಮೇಲೆ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು ವೀರಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ Good Morning, Mr. Puttappa, how do you do? (ಸುಪ್ರಭಾತ, ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರೇ, ಹೇಗಿದ್ದೀರಿ?) ಎಂದು ನಗೆಮೊಗದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಬಹುಶಃ ರೋಗಿಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಒದಗುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಉನ್ನಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಮತ್ತು ರೋಗನಿದಾನ ಮಾಡಲೆಂದೋ ಏನೋ?

ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಖಂಡತುಂಡವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರ “I am not Mr. Puttappa. Mr. Puttappa is dead and gone! (ನಾನೇನು ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಅಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಎಂದೋ ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದಾನೆ!”)

“And who are you?” (ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ಯಾರು?) ಡಾಕ್ಟರ ಮರುಪ್ರಶ್ನೆ.

“I am Swami Vivekananda!” (ನಾನು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ!) ನನ್ನ ಉತ್ತರ.

ಆ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ನನಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಖಾತ್ರಿಯಾಗದೆ ಮತ್ತೇನಾದೀತು? ಅವರು ಕಲ್ಕತ್ತಾದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೈದ್ಯರೊಬ್ಬರ ‘Lunacy Pills’ (ಉನ್ನಾದ ಮಾತ್ರೆಗಳು) ತರಿಸಿ ಕೊಡಲು ಹೇಳಿದರು. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ, ಆ ಶೀಷೆಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ‘ಇದು ಹುಚ್ಚಿಗೆ ಔಷಧಿ’ ಎಂಬರ್ಥದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲಿಪಿಯ ಲೇಬರ್ ಅನ್ನು ಹರಿದುಹಾಕಿ ನನಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಲೇಬಲ್ ಏನಾದರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ‘ಯಾರು ಹೇಳಿದವರು ನಿಮಗೆ ನನಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿದೆ ಎಂದು?’ ಎಂದು ನಾನು ಆರ್ಭಟಿಸಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ.

ನನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಮತ್ತು ವಿನಾಶ-ಎಂದು ಬರೆದದ್ದು ಅಷ್ಟು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪುಟ್ಟಪ್ಪತನದ ಅಹಂಕಾರದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿನಾಶ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ತೀರಿಹೋಗಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅತೀತವಾಗಿರುವ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನ ನೆನಪು ಇತರ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಗತಿಸಿದವನ ನೆನಪಿನಂತೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಬಂದವರು, ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಮರದ ಕಾಲ್ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ನನ್ನ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾ ಏನೇನೂ ಮಾತಿನಮಧ್ಯೆ, ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಪುಟ್ಟಪ್ಪತನವನ್ನು ತಂದು ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಪುನಃಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಗುಪ್ತ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಮೆಲ್ಲನೆ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾತೆತ್ತಿ, ಆಗಲೇ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ ‘ಯಮನಸೋಲು’ ನಾಟಕದ ಪ್ರಸ್ತಾವವೆತ್ತಿ “ನೀವು ಬರೆದ ಆ ನಾಟಕ ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಹೊಗಳಿ, ಅದನ್ನು ಬರೆದವನು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆಗ ನಾನು ಅವರ ‘It is great work of art’ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ Yes, Puttappa was a great man, but he is no more! (ಹೌದು, ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಒಬ್ಬ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ, ಆದರೆ ಅವನು ಇನ್ನಿಲ್ಲ!) ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅವರು

ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದರು! ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮತ್ತು ಆಗ ನನ್ನಿಂದ ಬಂದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ, ಅಹಂಭಾವನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿನಾಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಯೆ ಹೊರತು ವಿಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಸತ್ತುಹೋದ, ಇನ್ನಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಟನೆಯಾಗಿರದೆ ಅನುಭವ ಆಗಿತ್ತು. ನಾನು ವಿವೇಕಾನಂದ ಎಂಬುದೂ ಬರಿಯ ಆಲೋಚನೆಯ ಆರೋಪ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಹಂಕಾರದ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿನಾಶವಾದರೂ ಜೀವತ್ವದ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಲೋಪವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ನಿಲುವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವತಃ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನನಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿದೆ ಅಂದಿನ ಆ ಅನುಭವ!

ಇನ್ನು 'ನಾನು ವಿವೇಕಾನಂದ' ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸುವುದು? 'ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಸತ್ತುಹೋದ, ನಾನು ವಿವೇಕಾನಂದ' ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ಅರ್ಥಯಿಸಿದರೆ, ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಡ್ಡ ಜೀವ ಈಗ ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಇರುವ ಜೀವ ವಿವೇಕಾನಂದರದು ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ನರಮಹರ್ಷಿಯ ಅಂಶವೆ ಅವತರಿಸಿ 'ನರೇಂದ್ರ'ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಪರಮಹಂಸರು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದ ಆ ಮುಕ್ತಾತ್ಮ ಯಃಕಶ್ಚಿತ್ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನಾಗಿದ್ದವನ ಕಳೆಬರಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದೆ ಎಂದರೆ, ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಕನಿಷ್ಠವೆಂದರೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಮೈಮೇಲೆ ದೆಯ್ಯೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನ ಮೈಮೇಲೆ ವಿವೇಕಾನಂದರ ದೆಯ್ಯೆ ಬಂದಿದೆ; ಅದು ಪುಟ್ಟಪ್ಪನನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ತುಳಿದು ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ ತಾನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡೋಣವೆ? ವಿವೇಕಾನಂದರಂತಹ ದಿವ್ಯಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ದೆಯ್ಯೆದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಆದರ್ಶವನ್ನು ನಾವು ಮೆಚ್ಚಿ, ಪೂಜಿಸಿ, ಉಪಾಸಿಸಿ, ಮೂರುಹೊತ್ತೂ ಅದನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕ್ರಮೇಣ 'ಭ್ರಮರ ಕೀಟ' ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಕೀಟತ್ವವಳಿದು ಭ್ರಮರತ್ವ ಪರಿಣಮಿಸುವಂತೆ ಸದಾ ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನೆ ಕುರಿತು ಅಲೋಚಿಸುತ್ತಾ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದುದರಿಂದ, 'ನನ್ನನಳಿಸಿ ನೀನೆ ನೆಲೆಸು ಹೃದಯಪದ್ಮ ದಲದಲಿ' ಎಂಬ ರವೀಂದ್ರರ ಒಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಭೀಪ್ಸೆಯಂತೆ ಪುಟ್ಟಪ್ಪತ್ವವನ್ನಳಿಸಿ ವಿವೇಕಾನಂದತ್ವ ನೆಲೆಸಿತೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣವೆ? ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಿದರೂ ಅದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಅಪಾಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಪ್ಪತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲೋಸುಗವೆ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾದ ದೈವೀ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿಯೆ ಅವನ ಈ ಜನ್ಮದ ಈ 'ಆಧಾರ'ದ ಎಂದರೆ 'ಪಾತ್ರ'ದ, ಎಂದರೆ ಒಡಲಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೆ ಎಂದೂ ಉಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದಲ್ಲವೆ? ಏಕೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಸುಮಾರು ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ವಿವೇಕಾನಂದತ್ವ ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪತನ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಅದೇ ನನಗೆ ಬಂದ ಕೊನೆಯ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ, ಶ್ರೀಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ, ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ (೧೯೭೩) ನಾನು ರೋಗ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ಅರೋಗ ದೃಢಕಾಯನಾಗಿರುವುದು!

ಮತ್ತೊಂದು ಅದ್ಭುತಾನುಭವ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದು: ನಾನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ; ನನಗೆ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಲಭಿಸಿದೆ; ಬುದ್ಧಿಯ ಸಮನ್ವಯಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿದೆ; ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಪ್ರಭುಶಕ್ತಿ ನನ್ನ ವಶವಾಗಿದೆ; ಸಿಡಿಲು ಗುಡುಗು ಮಿಂಚುಗಳು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿವೆ; ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದೇನೆ-ಎಂಬ ಭಾವನೆ, ಅಲ್ಲ ಅನುಭವ ಅಥವಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಣ: ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಆನಂದ! ಆ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಲೋಕೋಪಯೋಗಿಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಚಲಿತವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ನನಗುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅದರ ಭಾವೋಪಯೋಗಿತ್ವ! ಯಾರಾದರೂ ಆ ಸರ್ವಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಾಸ್ತವದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ತಿಕ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದರೆ ಅವು ಭ್ರಮಾಮೂಲವು ಅವಾಸ್ತವವೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನನಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನುಭವದ ಭಾವಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ-ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಲು ಬಂದ ಮಿತ್ರ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನವರಿಗೆ ನನಗೆ ಲಭಿಸಿರುವ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವದ ಅನುಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ನನಗೆ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಸ್ಫುರಣದ ವಿಷಯ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ನನ್ನ ತೋಳಿನ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಬೆರಳುಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯ ಜ್ವಾಲೋಗ್ರಜಿಹ್ವೆಗಳಾಗಿ

ಚುರುಗುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಸಾಲದೆ ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ತು ಪ್ರವಹಿಸುವ ತಂತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಂತೆ ಸುಟ್ಟು ಸೀಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದೂ ಬೆದರಿಸಿದೆ. ಅವರು ನಗುತ್ತಾ “ಎಲ್ಲಿ ನೋಡೋಣ, ನಾನು ಮುಟ್ಟುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು. ನಾನು “ಬೇಡ, ನಿಮಗೆ ಅಪಾಯವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದೆ. ಅವರು ತುಸು ಮೂದಲಿಕೆಯ ಸಿನಿಕನಗೆ ಬೀರಿ “ಪರ್ವಾ ಇಲ್ಲ, ಕೈನೀಡಿ ನಾನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು. ನಾನು ತೋಳು ಚಾಚಿದೆ ಅವರತ್ತ. ಅವರು ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಷ್ಟಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ! ನಗುತ್ತಿದ್ದರು! ನಾನೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಪ್ರತಿಭನಾಗಲಿಲ್ಲ! ಏಕೆಂದರೆ ಲೋಕರಂಗದಲ್ಲಿ ಅದು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗದಿದ್ದರೂ ನನಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಅನುಭವ ಆಗುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು!

ನನಗೆ ಸುಸ್ವಪ್ನವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಅನುಭವವೆಂದರೆ: ನಾನು ಯಾವ ತೊಂದರೆಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ; ನನ್ನ ಚಲನವಲನಗಳ ಹೊರೆ ಹೊಣೆಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಕ್ತಿಯೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಉಣ್ಣುವಾಗ ತಿನ್ನುವಾಗ ನಡೆಯುವಾಗ ನನ್ನ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನ ಶ್ರಮವೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೈ ತನಗೆತಾನೆ ಚಲಿಸಿ, ಬಾಯಿ ತನಗೆತಾನೆ ಆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ಹಿಂದೆತಾನೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೊರೆದು ತುಂಬಿಸಿದ್ದ ದವಡೆಹಲ್ಲು ತನಗೆತಾನೆ ಅರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಎಲ್ಲ ಜವಾಬುದಾರಿಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ನಾನು ಖುಷಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ; ಮನಸ್ಸು ಹೊಣೆಯ ಭಾರದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾಗಿ ಹಸುಗೂಸಿನಂತೆ ಗರಿಹಗುರವಾಗಿ ಆನಂದಮಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ನಿದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಘಟನೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಮನುಷ್ಯ ಸಾಧಾರಣವಲ್ಲದ ಭಯಂಕರ ಹಸಿವೆ ಶುರುವಾಗಿತ್ತು. ಆಗತಾನೆ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕೃಶ ಮತ್ತು ದುರ್ಬಲಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಆಹಾರವನ್ನು ತುಂಬ ಮಿತವಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಲಹೆಯಾಗಿತ್ತು; ತುಸು ಗಂಜಿಯನ್ನೂ ಹಣ್ಣಿನ ರಸವನ್ನೂ; ಅಥವಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇಯಿಸದ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಸಪ್ಪೆಸಾರು ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಆರೋಗದೃಢಕಾಯರಾದ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರು ಉಣ್ಣುವಷ್ಟು ಅನ್ನ ಹಾಕಿ, ಅದೇ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಏನೇನೂ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಉಂಡು ಕಾಲುಗಂಟೆಯೊ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯೊ ಆಗುವುದರೊಳಗೆ ನನಗೆ ಭಯಂಕರ ಹಸಿವಾಗಿ ಕಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಆ ಮುದುಕ ಹೆಚ್ಚು ಅನ್ನ ಬೇಯಿಸಿ, ದೇವಂಗಿ ಮನೆಯಿಂದ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಲ್ಯ ಸಾರು ಹುಳಿ ಮೊಸರು ಸಂಡಿಗೆ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೆ ಇಕ್ಕಿ, ನನ್ನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ, ನಾನು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಮಲಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದ.

ಮಲಗಿ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತೊ ಏನೋ? ನನಗೆ ಹಸಿವೆಯಾಗಿ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಒಂದು ಲಾಟೀನನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಸಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದರ ಬಹುಕಾಂತಿ ಜೋಪಡಿಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಸುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತು. ನಾನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಎದ್ದುಕುಳಿತು ನೋಡಿದೆ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಭಯಂಕರ ಹಸಿವೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಎಬ್ಬಿಸಿದರೆ ಅವರು ಖಂಡಿತ ನನಗೆ ಏನನ್ನೂ ತಿನ್ನಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈಗತಾನೆ ಸೇರಕ್ಕಿ ಅನ್ನ ಉಂಡು ಮತ್ತೆ ಬೇಕು ಎಂದರೆ ಅವರಾದರೂ ಹೇಗೆ ಬಡಿಸಿಯಾರು? ಅಜೀರ್ಣವಾಗಿ ನನಗೆ ಕೇಡಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂದೇಹವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಯಾರನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಾನು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಎಷ್ಟು ಶಬ್ದಮಾಡಿದರೂ ಅವರು ಯಾರೂ ಏಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯತೆಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿತ್ತು, ನನ್ನನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು. ಎದ್ದು ಪಕ್ಕದ ಸಣ್ಣಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು; ಅಡುಗೆ ಸಾಮಾನು ಇರುತ್ತಿದ್ದುದು; ಊಟದ ವಸ್ತುಗಳೂ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದ ಅನ್ನ ಮೊದಲಾದವೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದದ್ದು. ಪುನಃ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತೇನೆ: ಇದನ್ನು ಓದುವವರಿಗೆ. ನಾನು ಮಾಡಿದೆ, ನಾನು ತಿಂದೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವೆನಾದರೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ‘ನಾನು’ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥಪ್ರಯೋಗ ಅಥವಾ ‘ನಾನು’ ಎಂಬುದು ಸಂಗಮದೂರವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷೀಪ್ರಜ್ಞೆಯಂತೆ ಇತ್ತು ಎಂದು ಬೇಕಾದರೆ ಹೇಳಬಹುದು ಅಷ್ಟೆ.

ಮೈಲಿ ಆದವರಿಗೆ ಬೇವಿನಲೆಯ ಕಷಾಯ ಮಾಡಿ ದಿನವೂ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಕುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ನಾನವನ್ನೂ ಬೇವಿನ ಎಲೆ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮುದುಕ ನನಗಾಗಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬೋಗುಣಿಯಲ್ಲಿ ಬೇವಿನ ಎಲೆ ಹಾಕಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಕಷಾಯ ತುಂಬಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ. ಬಾಯಾರಿದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಸುವೂ ಅಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕುಡಿಯಲಾರದಷ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗಳನ್ನ ತುಂಬಿತ್ತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿದಿರಿನ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಪ್ಪಳರಾಶಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲುಸೋಲುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದ ಒಣಗು ಸಂಡಿಗೆ ಇದ್ದುವು. ಒಂದು ಮರಿಚಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಇತ್ತು; ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ, ಕಳಲೆಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿಯೂ ಇತ್ತು. ನನ್ನ ಹಸಿವೆ ಯಾವ ಉಗ್ರಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೇರಿತ್ತು ಎಂದರೆ, ಇದು ಎಂಬ ಭೇದವೆಣಿಸದೆ, ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಸಾಲಾಗಿ ಒಂದೊಂದನ್ನೆ ಖಾಲಿಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋದೆ. ಖಾರ ಕಹಿ ಉಪ್ಪು ಹುಳಿ ಎಂಬ ಯಾವ ಭೇದಭಾವವೂ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಆತಂಕ ಒಡ್ಡಲಿಲ್ಲ. ಬೋಗುಣಿ ತುಂಬಿದ್ದ ಬೇವಿನ ಕಷಾಯವನ್ನು ಗೊಟಗೊಟ ತಲಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಹೀರಿದೆ! ಕುತ್ತುರೆಯಾಗಿದ್ದ ತಂಗಳನ್ನವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಂದುಬಿಟ್ಟೆ! ಬಿದಿರಿನ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಣಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮಂಡಕ್ಕಿ ತಿನ್ನುವಂತೆ ಮುಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟೆ! ಆಮೇಲೆ ಹಪ್ಪಳದ ರಾಶಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಗೈದೆ! ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದ ಹಸಿ ಸಂಡಿಗೆಯನ್ನೂ ನನ್ನ ದವಡೆ ಒಂದಿನಿತೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಕರಂಕರಂ ಕರಮ್ಮನೆ ಆಗಿದು ಪುಡಿಗೈದು ಕಬಳಿಸಿತು. (ಕೊರೆದು ತುಂಬಿಸಿದ್ದ ದವಡೆ ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಪದಾರ್ಥವಾದರೂ ಆಗಿದರೆ ನೋವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ನಾನು ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೇ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ!) ಕೊನೆಗೆ ಉಪ್ಪು ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿಗಳಿಗೂ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಹಸಿವೆಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗುವ ಗತಿ! ಎಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿತು ಎಂದು ಖಾತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೆಯೆ ನಾನು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿತೆಂದು ಸಂತೃಪ್ತನಾಗಿ ಬಂದು ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಹೋದೆ! ಯಾರಿಗೂ ಎಚ್ಚರವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದೆಲ್ಲ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಗಮನಿಸಿದ ಮುದುಕನಿಗೆ ಬೆರಗೋ ಬೆರಗು, ದಿಗಿಲೋ ದಿಗಿಲು! ಆತನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು ಮನುಷ್ಯವ್ಯಾಪಾರವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ! ಭೂತಚೇಷ್ಟೆಯ ಆಗಿರಬೇಕು, ನನ್ನ ಮೂಲಕ ನಡೆದಿದ್ದರೂ!

ಅಂದಿನಿಂದ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಜೋಪಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಂದಿದ್ದ ನನಗೆ ಏನಾದರೂ ಭಯಂಕರ ಬೇನೆ ಸ್ವತಃಸಿದ್ದ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಅವರು ಎರಡುಮೂರು ದಿನವಾದರೂ ನಾನು ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಕ್ಕಸಬೆರಗಾಗಿ ಸಮಾಧಾನದ ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆದರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಅಮಾನುಷ ಹಸಿವೆ ಇಳಿಯಲೂ ಇಲ್ಲ, ಕಡಿಮೆಯಾಗಲೂ ಇಲ್ಲ! ಸುಮಾರು ಎರಡು ತಿಂಗಳಾದರೂ ಆಗಿತ್ತು ಅದು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಲು.

ಮನೋತಿರೇಕ ವಿನಾ ನನ್ನ ಕಾಯಿಲೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಗುಣವಾಯಿತು. ಕೋಳಿ ಸುಳಿಯುವುದೆ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದಿದ್ದಾಗ, ನಾನಿದ್ದ ಜೋಪಡಿಗೆ ಸಮಿಪವಾಗಿ ಅದೇ ದೊಡ್ಡ ಕಾಂಪೌಂಡಿನೊಳಗಿದ್ದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹುಚ್ಚಿನ ಶಮನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಎಂಥದೋ ಒಂದನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆ ದೇವರುಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಪೂಜೆಗಳು ಇವುಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ದಯೆಕ್ಕೆ ಕೋಳಿ ಸುಳಿಯುವುದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಇದ್ದಷ್ಟೇ ಉಗ್ರ ತಿರಸ್ಕಾರವಿತ್ತು. ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಮಾನಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಮಿತ್ರರು 'ಏನೂ ಅವರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಏಕೆ ಬೇಡ ಎನ್ನಬೇಕು. ನೀನೇನು ಭಟ್ಟರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿರುವುದು ಬೇಡ; ದೂರ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿರು' ಎಂದೆಲ್ಲ ಪುಸಲಾಯಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಬಟ್ಟೆ ಹೊದಿಸಿ ಪಂಚೆ ಉಡಿಸಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಜನರು ನೆರೆದು ತುಂಬಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಊಟವಿದ್ದುದರಿಂದ ಭೂಸುರವರ್ಗದವರೇ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಸುತ್ತಲೂ ನಮ್ಮವರು ಕೂತರು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಉಚ್ಚಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ನನ್ನ ನಡೆ ತುಸು ಕುಡಿದವನಂತೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಟ್ಟಿಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕುಳಿರಿಸಿದರು. ನಾನು ಆ ಜನಸಂದಣಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಒಂದಿನಿತೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ 'ಜಯ್ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್ ಕೀ ಜಯ್'

ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಜಯಧ್ವನಿಮಾಡಿ, ಕಂಕುಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಗುರುಮಹಾರಾಜ್ ಮತ್ತು ಮಹಾಮಾತೆಯರಿದ್ದ 'ಚಿತ್ರಕೋಶ'ವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಬಿಚ್ಚಿ ನನ್ನೆದುರು ಕಲ್ಲುನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಪಠನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಧ್ಯಾನ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ. ನನ್ನ ವರ್ತನೆ ನೆರೆದವರಿಗೆಲ್ಲ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಾರುವರಿಗೆ, ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿ ಕಂಡಿರಬೇಕು: ಶೂದ್ರ ಮುಂಡೇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ತೋತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವರ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಅವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಅವರಿಗೆ ಅವಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ ಎಂದು! ಪೂಜಾರಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಎತ್ತಿದ್ದೂ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸಿದ್ದೂ ಮುಗಿದು, ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವ ಕರ್ಪೂರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೆರೆದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರುತ್ತಾ ಬಂದ. ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ರಕೋಶವನ್ನು ಕಾಲಿಂದೆಡವಿ ಬೀಳಿಸಿದ. ಅವನು ಬೇಕೆಂದೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದನೋ ಅಥವಾ ಗಮನಿಸದೆ ಎಡಬಿಟ್ಟನೋ ನಾನರಿಯೆ. ಆದರೆ ಆಗ ನನಗೆ ಅವನು ನಾನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಹಾಮಹಿಮರನ್ನು ಬೇಕೆಂತಲೆ ಒದ್ದು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದನೆಂದು ತೋರಿ ಮಹಾಕೋಪ ಭುಗಿಲ್ಲೆಂದಿತು! ಚಂಗನೆ ನೆಗೆದದ್ದು ಪೂಜಾರಿ ತತ್ತರಿಸುವಂತೆ ತಳ್ಳಿ "ಜಯ್ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್! ಜಯ್ ಮಹಾಕಾಳಿ! ಜಯ್ ಸ್ವಾಮಿಜಿ!" ಎಂದು ಗುಡಿಯೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗೈದು ನಡುಗುವಂತೆ ಆರ್ಭಟಿಸಿದೆ. ಉಡಿಸಿದ್ದ ಪಂಚೆ ಸಡಿಲಗೊಂಡು ಜಾರಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ನಾನು ನಗ್ಗನಾದೆ. ಆದರೆ ಮಾನಾವಮಾನದ ಪರಿವೆಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನೆರೆದವರೆಲ್ಲ ಬರೆಗು ಬಡಿದಂತೆ ನನ್ನತ್ತ ನೋಡಿದರು. ನನ್ನ ಬಳಿ ಕೂತಿದ್ದ ಮಿತ್ರರು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಎದ್ದು, ಪಂಚೆ ಸರಿಪಡಿಸಿ, ಪೂಜಾರಿ ಕಾಣದೆ ಎಡವಿಬಿಟ್ಟನೆಂದೂ ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಕೂರಿಸಿದರು. ನಾನು 'ಆಲ್ಪಂ' ಅನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಣೆಗೂ ಎದೆಗೂ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ಕಂಕುಳಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆ.

ನನ್ನ ಮಾನಸಿಕ ಅವಸ್ಥೆ, ಮಿತ್ರರು ಊಹಿಸಿದಂತೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನನ್ನು ಪಕ್ಕದ ಜೋಪಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಬಹುಶಃ ದೊಡ್ಡಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರೇ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಬಯಸಿದರೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ನಾನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವರ ಹಾಸಗೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತೆ. ಅವರು ಮಲಗಿದ್ದವರು ಎದ್ದು ಕುಳಿತರು. ಆಗ ಕಂಡ ಇಂದಿಗೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ. ಆಗ ನನಗೆ ಅದರ ಭಯಂಕರತೆ ಮತ್ತು ಭೀಬತ್ಸತೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ತಗುಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ, ಆಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಶೇಷ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಲಿರಬಹುದು. ಸೂಜಿಮೊನೆ ಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಅವರ ಮುಖದ ತುಂಬ ಮೈಲಿ ಎದ್ದಿತ್ತು. ಊದಿಕೊಂಡು ಭಯಾನಕವಾಗಿತ್ತು, ಗುರುತೇ ಸಿಗದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ. ನಾನು ಅಥವಾ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದ ಭೂತ ಅಥವಾ ಮಾರಿ ಅವರ ಕಪಾಳಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೂ 'ಅಮ್ಮ' ಎದ್ದಿತೆಂದು ಅವರ ನಂಬುಗೆಯಾಗಿತ್ತೋ ಏನೋ? "ನನಗೆ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲೋ ನಾನೂ ನಿನಗೆ ಹೊಡೆದರೆ?" ಎಂದು ಕೈಎತ್ತಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಂತೆ ನನಗೆ ಭಾವನೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಏನೂ ಮಾತಾಡದೆ, ಅವರು ಏನನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ಅವರ ಭಯಂಕರ ಮುಖದ ವಿಕಾರವನ್ನೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಅವರು ಮತ್ತೆ ನನ್ನನ್ನೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಏನನ್ನೂ ಕಂಡವರಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ "ಅಯ್ಯೋ, ಪುಟ್ಟೂ! ನೀನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದೀಯಲ್ಲೋ!" ಎಂದು ಕೂಗಿದರು. ಅದೂ ನನಗೆ ಏನೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ ಅವರ ಆ ಘೋಷ ನನ್ನ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಭಾವನೆಯ ಆಯಾಮಕ್ಕೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿತ್ವವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿತೆಂಬಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ! ಹಿಂದೆ ನನ್ನ ತಂದೆ ತಮ್ಮ ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮರಣಶಯ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ನಾಲಗೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಲಾರದಿದ್ದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಆನಂದದಿಂದಲೆಂಬಂತೆ ನಕ್ಕಿದ್ದು ಎಷ್ಟು ರಹಸ್ಯಮಯವಾಗಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟೆ ರಹಸ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ ಮರಣೋನ್ಮುಖರಾಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ "ಅಯ್ಯೋ, ಪುಟ್ಟೂ, ನೀನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದೀಯಲ್ಲೋ!" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ! ಬಹುಶಃ ಮುಂದೆ ನನಗೊದಗಲಿರುವ ಕೀರ್ತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ತೋರಿರಬಹುದೆ, ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಾನದಿಂದ ರೂಪವೆತ್ತು? ಅವರನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದು ಅದೇ ಕಡೆಯಾಯ್ತು!

ರೋಗ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರಪಾಯಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆನಾದರೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ನನ್ನ 'ಹುಚ್ಚು' ಪೂರ್ತಿ ಇಳಿದು ಹಿಂದಿನ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಥಿತಿಗೆ, ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ಉಹಿಸಿದಂತೆ, ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಜೋಪಡಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತುಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನಡೆದಿದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಉಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕವಲ್ಲದ ರೋಗ ತಗುಲಿದ್ದು ನನ್ನನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ವಾರ್ಡಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ, ರೋಗ ಗುಣವಾದೊಡೆ ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಪ್ತ ಮಿತ್ರರೂ ನಿಕಟ ಬಂಧುಗಳೂ ಆಗಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪ ಮತ್ತು ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರ ಮಂಡಿ ಮತ್ತು ಮನೆಗಳು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಸಮಿಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುವು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಹಿಂಜರಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕುಪ್ಪಳಿ ಐಯಪ್ಪಗೌಡರು (ಆಗ ಮನೆ ಪಾಲಾಗಿದ್ದು ಅವರು ಅದೇ ಮನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯೆ ಇದ್ದರು.) ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದವರು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತೀಯಾ ನನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದಲೆ ಒಪ್ಪಿದೆ. (ನನ್ನ ಹುಚ್ಚು ಬಿಡಲು ಲೇಬಲ್ ಹರಿದ ಶೀಷೆಯ ಮಾತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹುಚ್ಚಾಸ್ಪತ್ರೆಗೆ (ಮೆಂಟಲ್ ಹಾಸ್ಪಿಟಲ್) ಸೇರಿಸುವ ಸಲಹೆಯೂ ಬಂದಿತ್ತಂತೆ! ಹಾಗೇನಾದರೂ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಗತಿ ಮುಗಿಯುತ್ತಿತ್ತು! ಅಂತೂ ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯರ ವಿವೇಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರು ರಕ್ಷಿಸಿದರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ!) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಬಸ್ಸು ಹತ್ತಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೊಪ್ಪದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯ ಮೇಲೆಯೋ ನಡೆದೋ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ರೂಢಿ. ಆದರೆ ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ನನ್ನನ್ನು ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹರಾಜಪುರ-ಕೊಪ್ಪದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಮಾದಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಕೊಪ್ಪದಿಂದ ಮಾದಲಿಗೆ ಕಾಡಿನಮರ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ದಟ್ಟ ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡಿನ-ನಡುವೆ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದೆಹೋದೆವು. ನನಗಂತೂ ಆ ನಿಬಿಡ ನೀರವ ಕಾನನದ ಮಧ್ಯೆ ನಡುಹಗಲಲ್ಲಿಯೂ ಮರದಳಿರು ಕೊಡೆ ಹಿಡಿದ ತಂಪಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮತ್ತೆ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯ ಮಡಿಲನ್ನು ಹೊಕ್ಕಂತೆ ಗೆಲುವಾಯ್ತು. ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ತತ್ತ್ವ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಏನೇನನ್ನೂ ಗಳಪುತ್ತಾ ನಡೆದೆ, ಅವರಿಗೆ ಅದು ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಒಂದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ. ಪಂಜರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಯಂತಾಗಿತ್ತು ನನ್ನ ಜೀವ.

'ಮಾದಲು' ಕೊಪ್ಪದಿಂದ ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಮೈಲಿ ದೂರವಿರುವ ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಂದೆಮನೆಯ ಹಳ್ಳಿ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ತಂಗಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಅವರ ಮಗನಿಗೆ ನನ್ನ ಕಿರಿಯ ತಂಗಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವಳಿಗೆ ತುಂಬ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು. ನನಗೆ ಅದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಮಲೆನಾಡಿನ ಅತ್ತಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ಮೇಲುಮಟ್ಟದವರಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಮಾದಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದ ಮೂರ್ನಾಲ್ಕು ದಿವಸವೂ ಅವರು ಜೊತೆಯಿದ್ದು ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯ 'ಅಸಾಮಾನ್ಯತೆ'ಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯತೆಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪರಿಚಯವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಅಷ್ಟೇನೂ, ಅವರಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಪರಿಚಯವಾಗಿ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುದೆಂದರೆ, ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಭಾವಾನುಭವಗಳನ್ನು ಕಂಡಕಂಡವರ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳದೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸದೆ ಸಂಯಮನ ಮಾಡಿ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದೆನೋ ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದು ಉಂಟಾದ ದೇಹದ ನರದೌರ್ಬಲ್ಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಶಿಥಿಲವಾಗಿ, ಭಾವಗಳು ವಿಸ್ಮಂಖಲವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡು ಘೋಷಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು! ಈಗಲೂ ಕೂಡ (೧೯೭೨) ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನದ ಭಾವಾನುಭವಗಳನ್ನೂ ಚಿಂತನಗಳನ್ನೂ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚಿದೆನಾದರೆ ನಾನು ಅಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ

ಹುಚ್ಚನಾಗಿ ಕಾಣುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ! ಅದನ್ನೆ ಕಲೆಯ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯದ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಬರೆದು ನಾನು ಮಹಾಕವಿಯೆಂದೂ ರಸಖುಷಿಯೆಂದೂ ಏನೇನೋ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯನೂ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನೇನಾದರೂ ಲೋಕರಂಗಕ್ಕೆ ತಂದೆನಾದರೆ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ದೂರವಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ! ಲೋಕರಂಗದ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಕಲಾರಂಗಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದೇ ಕಾವ್ಯರಂಗದ ಯಶಸ್ಸಿದ್ದಿ!?

ನಿದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ, ೧೯೨೫ ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೮ ರಂದು ನಾನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ೧೯೭೩ ರಲ್ಲಿ ೪೮ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಟನಗೊಂಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ Alien Harp ನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ The Lunatic Ode ಅನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ನನಗೆ 'ಮೈಲಿ'ಯಾದ ೧೯೨೮ನೆಯ ಇಸವಿಗಿಂತಲೂ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರೆದದ್ದು ಆ ಕವಿತೆ. ಆ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಪಾಲ ದೂರವನ್ನು ಸಂಕ್ರಮಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ನನ್ನ 'ಹುಚ್ಚು'! ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಜನರ ಮನದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮೀರಿ ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ ಅವರ ಗುಮಾನಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತೇವೆ. ಅಲೋಚಿಸಿದ್ದನ್ನೂ ಕಾರ್ಯಗತ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಹೋದರೆ ಅವರನ್ನು ಇದಿರುಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಾರೆ; ಇಲ್ಲವೆ, ಇವನಿಗೆ ತಲೆಕೆಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹುಚ್ಚಾಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ದಾಖಲಿಸುತ್ತಾರೆ; ಇಲ್ಲವೆ, ಮರಣ ದಂಡನೆ ವಿಧಿಸಿ ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಇಲ್ಲವೆ, ಪತ್ತೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಪೂರೈಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ!

ಮಾದಲಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಭಾವೋನ್ಮಾದವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದೆ. ನನಗಿದ್ದ ಹಸಿವೆಯ ಅತಿರೇಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಐಯ್ಯಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಒಳಗೆ, ಅಂದರೆ ಮಹಿಳಾಲೋಕಕ್ಕೆ, ತಿಳಿಸಿದ್ದರಾದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೊಂದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನನಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಒದಗುತ್ತಿತ್ತು, ಹೊತ್ತು ಗೊತ್ತು ಇಲ್ಲದೆ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾದರೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ, ಬೆಳಗಿನ ಜಾವವಾದರೆ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ! ಮಾತಿನ ಅತಿರೇಕವನ್ನು ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರ ಮುಖಾಂತರ ಗಂಡಸರು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಭಾವಾತಿರೇಕವಾದಾಗ 'ಜಯ್ ಗುರುದೇವ್' 'ಜಯ್ ಮಹಾಕಾಲಿ!' 'ಜಯ್ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮಹಾರಾಜ್!' ಇತ್ಯಾದಿ ಘೋಷಣೆಗಳು ನನ್ನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಗಲೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಯಾರೂ ಗಾಬರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದರೂ ಒಂದು ಮಾತ್ರ 'ಅನುಚಿತ' ಘಟನೆ ನಡೆದುಹೋಯಿತು. ನನ್ನ ತಂಗಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮಗೆ ವಿಷಮಶೀತ ಜ್ವರವೋ ಶ್ಲೇಷವೋ ಜ್ವರವೋ ಆಗಿ ತುಂಬ ವಿಷಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ತಿಳಿದಾಗ ನನ್ನ ಭಾವಸ್ಥಿತಿ ಉದ್ರೇಕಗೊಂಡು ನಾನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಬಯಸಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ತಂಗಿ ದಾನಮ್ಮ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೆ ಅಲೆಮನೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಅಣ್ಣತಂಗಿಯಿರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಲು ಮಾದಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಪಾಪ! ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಯಾತನೆ, ಜೀವದ ಮೂಖಸಂಕಟ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ತಂದೆ ತಾಯಿಯರನ್ನು ಎಂದೋ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಅಣ್ಣನಿಗೂ ಮೈಲಿಯಾಗಿ ತಲೆಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ ಎಂಬ ವದಂತಿಗೆ ತತ್ತರಿಸಿ, ತಂಗಿಗೂ ಕಾಯಿಲೆ ವಿಷಮಗೊಂಡು ಬದುಕುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಅವಳೂ ಚೊಚ್ಚಲು ಗರ್ಭಿಣಿ! (ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿಯೇ ತೀರಿಕೊಳ್ಳಲಿರುವ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ತಾನೂ, ತಾನು ಹೆರಲಿರುವ ಶಿಶುವಿನೊಡನೆ, ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೇ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಠೋರ ಲಲಾಟಲಿಖಿತವಿರುವುದು ಅವಳಿಗಾಗಲಿ ನನಗಾಗಲಿ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ?)

ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ತುಸು ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿದ್ದ ಮಾಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದ್ದರು. ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇತ್ತೋ ಇರಲಿಲ್ಲವೋ ನಾನರಿಯೆ. ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರು ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ನಾನು ಹಾಸಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆ. ಅವಳ ಕಾಯಿಲೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಗುಣಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ದೃಢಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಅವಳ ಹಣೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ವಿಶೇಷ ಭಾವೋದ್ರೇಕದಿಂದ "ಜಯ್ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್! ಜಯ್ ಮಹಾಕಾಲಿ! ಜಯ್ ಗುರುದೇವ್!" ಎಂದೆಂದು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಆರ್ಭಟಿಸಿ ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆಲ್ಲ

ಕಂಗಾಲಾಯಿತು! ಭಾವದಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಬಹುಶಃ ಅಂದೇ ಐಯಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ನನ್ನನ್ನು ಮರುದಿನವೆ ಕಾಡುದಾರಿಯ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿ ಅಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಕಾಡಿನ ಒಳದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. 'ಮಾದಲು' ಇರುವುದೆ ದುರ್ಭೇದ್ಯವಾದ ಪರ್ವತಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲಿಂದ ನಾಲ್ಕೈದು ಮೈಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಂತ ದಟ್ಟವಾದ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬು ತಗ್ಗು ಕೊರಕಲುಗಳ ಒಳದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಉಕ್ಕುವ ಹರ್ಷದಿಂದ ನಡೆದುಹೋದೆ. ಚಳಿಗಾಲದ ಹವೆ ನಿರ್ಮಲ ಸುಖಶೀತವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ರಸಸ್ನಾನ ಒದಗಿತ್ತು. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ್ದ ಕಷ್ಟಕ್ಷೇಷ ದುರಂತವಾಗಲಿ (ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು, ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.) ಮಾದಲಿನಲ್ಲಿ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ಜರುಗಲಿದ್ದ ಸಾವು ನೋವಿನ ಚಿಂತೆಯಾಗಲಿ ನನ್ನ ಅಗಿನ ಅನಂದಮಯಪ್ರಜ್ಞೆಯ ರಸೋನ್ಮಾದವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಸುಗಿದ್ದ ದುಃಖಮಯ ದುರಂತದ ಛಾಯೆ ನನ್ನ ಸಂತೋಷಮಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಗೋಚರಿಸಲೆ ಇಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮೈಲಿಯಾಗಿ ಸತ್ತವರನ್ನು ಸುಡಬಾರದಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹೊಳೆಯೆ ಮಣ್ಣು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಮೈಲಿಯಾಗಿ ಮಡಿದವರಿಗೆ ಮರಣೋತ್ತರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಮನೆಯಿಂದ ತಿಮ್ಮಯ್ಯ (ಅವರ ಹಿರಿಯ ಮಗ)ನಾಗಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಾಗಲಿ ಯಾರೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದಾಗಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬಂದ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಮಾದಲಿನಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯ ತಂಗಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಹಿರಿಯ ತಂಗಿ ದಾನಮ್ಮ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಅಣ್ಣಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಲೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಏನೂ ನೋಡಿದಳೋ ಏನು ನೋಡಿಕೊಂಡಳೋ ಏನು ಅನುಭವಿಸಿದಳೋ ಭಗವಂತನಿಗೇ ಗೊತ್ತು! ಅವಳ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಮಾತ್ರ ಆ ಅಕ್ಕರೆಗೆ ಆ ಕನಿಕರಕ್ಕೆ ಆ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಲೌಕಿಕವ್ಯಾಪ್ಕಾರಿಕ ಬದುಕು ತೋರಿಸಬೇಕಾದ ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾರದ ಅಲೌಕಿಕ ಆನಂದದ ಉನ್ಮಾದದಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದನು!

ನಾನು ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮೈಲಿಯಾದ ತರುವಾಯದ 'ಹುಚ್ಚಿ'ನಲ್ಲಿ, ಆ ಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲ ಕೊಚ್ಚಿಹೋದವು. ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಭಯಂಕರ ಹಸಿವೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ತಿಂದರೂ ಸಾಲದಾಯಿತು; ಎಷ್ಟು ತಿಂದರೂ ಸಾಲದಾಯಿತು. ಆ ಮಾಂಸ ಈ ಮಾಂಸ ಎಂಬ ಭೇದವೂ ಅಳಿಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡದೆ ಸರ್ವಭಕ್ಷಕತನಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ನನಗೋಸ್ಕರ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ರಾಕ್ಷಸ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟು ಭೀಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೆ ಅಲ್ಲ! ನಂಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕತನ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಒಂದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಮ್ಮೆ ದೇವಂಗಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಮಾನಪ್ಪ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಇಂಗ್ಲಾದಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ನಾಗರಿಕವಾಗಿ ಗೌರವಯುತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟೆ, ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಸಾಮಾನ್ಯತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಹಸಿವೆ ಮಾತ್ರ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯೆ ಉಳಿದಿತ್ತು.

ರಾತ್ರಿ ಅವರೆಲ್ಲರ ಜೊತೆ ಇಸ್ವೀಟನ್ನೂ ಆಡಿದ್ದೆ. ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೆ ಬಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಸಿಡಿಯುವಷ್ಟು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹಸಿವೆ ಕೆರಳಿತು ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಊಟದ ಮೇಲೆ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ತಿಂದು, ಆಪತ್ತಿನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಇರಲಿ ಎಂದು, ಮಾನಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಒಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ಗೊನೆಯ ಉಳಿದ ಚಿಪ್ಪುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆಸಿ ಹಾಸಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಡಿಸಿದ್ದೆ. ಅವರ ಆಫೀಸು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಹಾಸಗೆ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮಾನಪ್ಪ ಮಲಗಿದ್ದ. ಅವನಿಗೂ ಹೆದರಿಕೆ, ಎಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತೇನೋ ಎಂದು! ದೀಪ ಆರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ; ಸಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಮಲಗಿ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆ ಆಗಿರಬಹುದು. ಶುರುವಾಯಿತು ಹಸಿವೆ! ಅಷ್ಟೊಂದು ಊಟ ಮಾಡಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ? ಇದು ಬರಿಯ ಕಳ್ಳಹಸಿವೆ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ನನಗೆ ನಾನೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾನಪ್ಪನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದೆ. ಅವನೂ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದವನು ಕಣ್ಣುಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಎದ್ದು ಕುಳಿತ. “ಹಸಿವೆ ಆಗುತ್ತದಲ್ಲೋ! ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲಾ!” ಎಂದೆ. ಅವನೂ ಬೆರಗಾಗಿ “ಈಗತಾನೆ ಊಟಮಾಡಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ? ಏನಾದರೂ ಅಜೀರ್ಣಗಿಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಅಪಾಯವಾದರೆ...” ಆದರೆ ನನ್ನ ಹಸಿವೆ ಬರಿಯ ಭಾವನೆಯದಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ, ನಿಜವಾದುದಾಗಿತ್ತು! ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಆಪತ್ಸಮಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟ. ತಿಂದು ನೀರು ಕುಡಿದು, ‘ಇನ್ನು ಪರ್ವಾಯಿಲ್ಲ, ಬೆಳಗಾಗುವವರೆಗಾದರೂ’ ಎಂದುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಧಗೆ ಶುರುವಾಗಬೇಕೆ? ತಡೆ, ತಡೆ, ತಡೆಗೆ ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಮತ್ತೆ ಮಾನಪ್ಪನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದೆ. ಗೊಣಗಿಕೊಂಡು ಎದ್ದ. ‘ಹಸಿವೆ, ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ!’ ಎಂದೆ. “ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಒಳಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ?” ಅಂದ. “ಯಾರನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿಸಬೇಡ, ಅಡಿಗೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡೋಣ.” ಎಂದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಳಗೆ ಹೋದವು. ಮಾನಪ್ಪ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ, ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ತಂಗಳನ್ನವನ್ನೂ ಪಲ್ಯ ಸಾರು ಮಜ್ಜಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದು ಬಡಿಸಿದ. ನಾನು ಕಲಸಿ ಕೊಂಡು ಅಮೃತಾನ್ನವೆಂಬಂತೆ ತಿಂದೊತ್ತಿದೆ! ಹಸಿವೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಮನವಾಯಿತು. ತಿನ್ನಲೂ ಇನ್ನೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಮೇಲೆಯೇ ನಾನು ಎದ್ದೆ. ಬಂದು ಮಲಗಿದೆವು. ಸದ್ಯಃ ಮತ್ತೆ ಹಸಿವೆಯಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಬಿಡುತ್ತಾ ಇತ್ತು!

ಪ್ರೊ. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ ನಾನೊಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದೆ: ಅದರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದುರಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, ನಾನಿನ್ನು ಓದು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಮನೆಗೆ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ತೀರಿಕೊಂಡು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನೆ ಹಿರಿಯನಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಭಾರ ಹೊರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ಅವರ ಸಲಹೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಮನಸ್ಸಿರಲಿಲ್ಲ. ನನಗಿಂತಲೂ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂರುನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಮನೆಯ ಕಾರುಭಾರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಆ ರೀತಿಯ ಅನುಭವವನ್ನು ನನಗಿಂತಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಿದ್ದನು ತಿಮ್ಮಯ್ಯ. ಅವನಾಗಲೆ ಆ ಭಾರವನ್ನು ಇತರರ ನೆರವಿನಿಂದ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೂ ಇದ್ದನು.

ಪ್ರೊ.ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ಉತ್ತರ ಬರೆದರು: ಎಂ.ಎ. ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಅರ್ಧಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಗಿಸಿಯೇ ಇದ್ದೀಯೆ. ಈಗಲೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಡ; ಪೂರ್ತಿ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಡು ಎಂದು. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೂ ಕಾಗದ ಬರೆದರು. ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟೆ.

ನನ್ನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ತಿ ಇಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಬರಿಯ ವಾಡಿಕೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನನ್ನ ಮನಃಸ್ತರ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಮಿರಿಯೆ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಯಾರೂ ನನ್ನನ್ನು ಹುಚ್ಚನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಪ್ರತಿಭಾವಂತನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಮಹಾಕವಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಕವಿಗಳೂ ಹುಚ್ಚರೂ ಪ್ರತಿಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನರಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ ಆ ಪ್ರತಿಭೆ ಕಾವ್ಯರಂಗದಿಂದ ಲೋಕರಂಗಕ್ಕೆ ಇಳಿಯತೆಂದರೆ ತೊಂದರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ; ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಂಗಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ದೈವನಂದಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂಮಿಕೆಗೂ ಇಳಿದು ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರೆ ಕೆಲಸ ಕೆಡುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೆ ಅಷ್ಟೂ ಸರ್ವತ್ರ ಜಗನ್ಮಾತೆಯನ್ನು ದರ್ಶಿಸು, ಬೇಡವೆಂದವರಾರು? ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡು, ಆಲಿಸಿ ಆನಂದ ಪಡುತ್ತೇವೆ, ಆದರೆ ಅದನ್ನು ರಸಭಾವ ಭೂಮಿಕೆಯಿಂದ ಲೋಕಭೂಮಿಕೆಗೆ ತಂದು ಅದರಂತೆ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರೆ ಕೇಡಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾತಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ನಡತೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಯಾ ಭೂಮಿಕೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಬಾರದು!?

ನನ್ನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತರಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದೆನು ಎನ್ನುವುದರ ಅರ್ಥ ಇಷ್ಟೇ: ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಔಚಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರದಂತೆ ವರ್ತಿಸುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು. ಏಕೆಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಮನಃಸ್ತರ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಳಗಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ, ಏರುತ್ತಲೆ ಹೋಗಿದೆ, ಹೋಗುತ್ತಲೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬಹಿರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮುಟ್ಟುಗೋಲಾಗಿದೆ!

ಆಶ್ರಮದ ಜೀವನದ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಾವಗಳೂ ವರ್ತನೆಗಳೂ ಉಕ್ತಿಗಳೂ 'ಸಾಮಾನ್ಯ'ವಾಗಿಯೆ ಇದ್ದುವು. ಕಾರಣ, ಆಶ್ರಮದವರ 'ಸಾಮಾನ್ಯ' ಜೀವನವೆ 'ಅಸಾಮಾನ್ಯ'ವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ! ರೋಗರೂಪಿಯಾಗಿ ನನಗೆರಗಿದ ಭಗವತ್ ಕೃಪಾಕ್ಷೇಪವು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಾನು ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ 'ಹುಚ್ಚು' ಕಾಣಲಿಲ್ಲ, 'ಮೆಚ್ಚು' ಕಂಡಿತು. ಅವರು ಹೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿವಾದವೆಂದರೆ: ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾತ್ರರಲ್ಲಿ ಅನುಚಿತ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ ನುಡಿಯುವಾಗ ಸಂಯಮವಿರಬೇಕು; ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ ಅಗಮ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಎಟುಕದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿಯ ಹೋಗುವುದೂ ನಡೆಯ ಹೋಗುವುದೂ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು.

ಆಗಿನ ಅನುಭವಗಳೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾದುದೂ ಸ್ಥಾಯಿಯಾದುದೂ ಎಂದರೆ: ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಜಗನ್ಮಾತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾಳೆ; ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ; ಸರ್ವವನ್ನೂ ಸರ್ವದಾ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವವಳೂ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವವಳೂ ಅವಳೆ - ಎಂಬುದು. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ, ನನಗೆ ಅದೇನೂ ಹೊಸದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಂತನವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಭಾವವಸ್ತುವಾಗಿಯೂ ತಾಯಿಯ ಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಬಹುಹಿಂದೆಯೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಅನುಭಾವ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಈ ವರ್ಷವೆ (೧೯೭೩) ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ Alien Harp ಎಂಬ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ 'On the way to Chamundi Hill's ಮತ್ತು 'Midnight' ಎಂಬ ಕವನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ನನ್ನ ಆ ಹುಚ್ಚಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ, ಎಂದರೆ ೧೯೨೮ ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೩ ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ೨೪ ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಕವನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಆ ಕವನಗಳು ಇದುವರೆಗೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅವು ನನ್ನ ಅಂದಿನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ:

ತಾಯಿ

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲಲ್ಲಿ ತಾಯಿ

ಎನ್ನ ತಾಯಿಯು ||ಪಲ್ಲವಿ||

ಕಲ್ಲು ಮರಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿ

ಹಕ್ಕಿ ಹಾವುಗಳಲಿ ತಾಯಿ

ಸಜ್ಜನರೆದೆಗಳಲಿ ತಾಯಿ

ದುಷ್ಟರೆದೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ||೧||

ಯುದ್ಧರಂಗಗಳಲಿ ಸಿಡಿವ

ಮದ್ದು ಗುಂಡುಗಳಲಿ ತಾಯಿ,

ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡಗಳಲಿ ಇರುವ

ಸಿದ್ಧರೊಡಲುಗಳಲಿ ತಾಯಿ ||೨||

ಮಂಜುನಾದದಿಂದ ಹರಿವ
ಚೆಲುವು ತೊರೆಯ ಜಲದಿ ತಾಯಿ,
ನಲಿದು ಮೆರೆವ, ಕವಿಯ ಕರೆವ
ಸುಮದ ಸೊಬಗಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ||೩||

ನೀಲಗಗನತಳದಿ ಹೊಳೆವ
ರವಿಯು ಶಶಿಯು ತಾರೆಗಳಲಿ,
ದಿನವು ಬಂದು ತಿರುಗುತಿರುವ
ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಎರಡರಲ್ಲಿ ||೪||

ಗಾನದಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ತಾಯಿ
ಮೇಣ್ ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ತಾಯಿ,
ತತ್ತ ವೇತ್ತರಲ್ಲಿ ತಾಯಿ
ತತ್ತ ವಿಲ್ಲದರೊಳು ತಾಯಿ ||೫||

ಕಾರಮಿಂಚಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿ,
ಕಾರ ಮಿಂಚೆ ಎನ್ನ ತಾಯಿ;
ವರ ವಸಂತನಲ್ಲಿ ತಾಯಿ
ಜಗದೊಳೆಲ್ಲ ಎನ್ನ ತಾಯಿ ||೬||

ದುಃಖ ಸುಖದೊಳೆನ್ನ ತಾಯಿ,
ವಿಶ್ವರೂಪಿ ಎನ್ನ ತಾಯಿ;
ತಾಯಿ ಅಲ್ಲದೊಂದು ಇಲ್ಲ,
ಎಲ್ಲ ತಾಯಿ, ತಾಯಿ ಎಲ್ಲ. ||೭||

೨೩-೨-೧೯೨೮

ನಾನರಿಯೆ ಎನಲಾರೆ

೧
ನಾನರಿಯೆ ಎನಲಾರೆ, ನಾನರಿಯೆ ಎನಲಾರೆ,
ನಾನೆಲ್ಲವರಿತವನು ಎನಲಾರೆ, ತಾಯಿ;
ಒಂದ ನಾ ಬಲ್ಲೆ ನಾ ಎಂದಿಗದ ನಾ ಮರೆಯೆ:
ಎಲ್ಲ ನೀನೇ ಎಂದು, ಎನ್ನ ಮಾತಾಯಿ.

೨

ಬನಗಳಲಿ ಸಂಚರಿಸೆ ಮರಗಳೆನ್ನುವುವೆನಗೆ

‘ನೀನೆ ಅವನಲ್ಲವೇ? ಅವನಲ್ಲವೇ?’ ಎಂದು.

ತೋರೆಗಳಲಿ ನಾನಿಳಿಯೆ ತೋರೆಯ ಜಲ ಗುಟ್ಟಾಗಿ

“ನೀನೆ ನಾನಲ್ಲವೇ?” ಎನ್ನುವುದು, ತಾಯಿ.

೩

ಎಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೆಡಲಲ್ಲಿ ನೀನು ನಾನೊಂದಾಗಿ

ತೋರುವುದು ಕಂಗಳಿಗೆ, ಅನುಭವಕೆ, ಮನಕೆ;

ಎಲ್ಲ ನಿನ್ನಯ ಮಾಯೆ, ಎಲ್ಲ ನಿನ್ನಯ ಲೀಲೆ,

ಎನಗಾಗಿ ನೀ ಮಾಡಿದೀ ವಿಶ್ವ ನೀನೆ!

೨೪-೨-೧೯೨೮

ಆ ಹುಚ್ಚಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಬರೆದ ಇನ್ನೊಂದು ಕವನ ತುಂಬ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಒಬ್ಬರಿಗಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಓದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಅದರ ಒಂದೆರಡು ಚರಣಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು “No, no; that is too much!” (ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ. ಅದು ಅತಿಯಾಯಿತು!) ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿದ ನನಗೂ ಅದು ಅತಿಯಾಯಿತೇನೋ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಆ ಕವನ ಆಲೋಚನೆಯ ಪರಿಣಾಮದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ‘ನಾನು ವಿವೇಕಾನಂದ’ ಎಂಬ ಅನುಭವದಂತೆಯೇ ಮತ್ತು ‘ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಸತ್ತುಹೋದ.’ ಎಂಬ ಅನುಭವದಂತೆಯೆ ಅದೂ ತತ್ ಕಾಲದ ಅನುಭವ ರೂಪದ್ದಾಗಿಯೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತ್ತು. ವಿವೇಕಾನಂದತ್ವ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪತ್ವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೊಂಡ ತರುವಾಯ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ನನಗೂ ಅತಿಯಾಗಿ ತೋರಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ದಮನಮಾಡಿದ್ದೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ!

೧

ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಎನಗೆ ತಂದೆ,

ಮಹಾಕಾಳಿ ಎನ್ನ ತಾಯಿ;

ರಾಮಕೃಷ್ಣರೆನಗೆ ಗುರುವು,

ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದರೆನಗೆ ಗುರುಭಾಯಿ!

೨

ಪುಣ್ಯ ಭೂಮಿ ತೊಟ್ಟಿಲೆನಗೆ

ತೂಗುವವನು ಸೂರ್ಯದೇವ;

ಗಗನ ತಳವೆ ನೀಲಿಕೊಡೆಯು,

ತಾರೆಯಾಳಿ ತಾಯಿಯಿತ್ತ ಹೊಳೆವ ಮಣಿಗಳು!

೩

ಕಾಡುಬೆಟ್ಟ ಹೊಳೆಯು ಕಡಲು

ಮಳೆಯು ಚಳಿಯು ಬೆಂಕಿ ಗಾಳಿ

ಹಗಲು ಇರುಳು ಮಾಸ ಋತುವು

ಎನ್ನ ಕುಡಿಯಾಡುತ್ತಿರುವ ಗೆಳೆಯರಾವಳಿ!

೪

ರಾಮಕೃಷ್ಣದೇವರೆಂದು

ಎನ್ನ ಕರೆಯುವರೋ ಅಂದು

ಗೆಳೆಯ ಮೃತ್ಯುವೊಡನೆ ಕೂಡಿ

ನಲಿದು ಹಾಡಿ ಬಾಲನಂತೆ ನಗುತೆ ತೆರಳುವೆ!

ಮೇಲಿನ ಕವನಕ್ಕೆ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಇಲ್ಲ, ತಾರೀಖು ಹಾಕಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಹುಚ್ಚಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಗೀಚಿಕೊಂಡಿದ್ದು ತರುವಾಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೆ ಬರೆದಂತಿದೆ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ತರುವಾಯ ಬರೆದಿರುವ ಕವನ “ಕರೆಯೆಂದು ಬರುವುದೋ? ನಾನರಿಯೆ ಅರಿಯೆ! ಕಾಯುವೆನು ಕರೆಯು ಬರುವಲ್ಲಿ ಪರಿಯಂತ, ದೊರೆಯೆ!” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕವನ. ಮೊದಲು ‘ಕೊಳಲು’ ಅಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ತರುವಾಯ ‘ಷೋಡಶಿ’ಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದೆ. ಅದರ ತಾರೀಖು ೨೮-೨-೧೯೨೮.

ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ಅತಿಯಾಗಿ ತೋರಿದ ಪಂಕ್ತಿಗಳೆಂದರೆ ಮೇಲಿನ ಕವನದ ಮೊದಲನೆ ಪದ್ಯದ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಚರಣಗಳು ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟಕೊನೆಯ ಚರಣವೆಂದರೂ ಸರಿಯೆ. ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದರಿಗೆ ನಾನು ಸಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಅವರನ್ನು ನನ್ನ ‘ಗುರುಭಾಯಿ’ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಗುರುಭಾಯಿ ಎನ್ನುವ ಪದವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಅಂತರಂಗ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಸೋದರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ. ಆ ಮಹಾಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ನನ್ನಂತಹ ಕ್ಷುದ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯಜೀವ ಹೇಗೆತಾನೆ ಅರ್ಹವಾದೀತು? ಆದರೆ ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ನನ್ನ ಆ ಉನ್ಮಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ‘ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಸತ್ತುಹೋದ. ನಾನು ವಿವೇಕಾನಂದ!’ ಎಂಬುದು ಎಷ್ಟು ಸಹಜಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅಷ್ಟೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದರು ನನ್ನ ‘ಗುರುಭಾಯಿ’ಯಾಗಿ ಇದ್ದದ್ದು!

-60 (1)-

ಮೈಲಿಯಿಂದ ಬಚಾವಾಗಿ ಸುಮಾರು ೧೯೨೮ ನೆಯ ಜನವರಿ ತುದಿಗೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮರಳಿದೆನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಗಿನ ಕ್ರಮದಂತೆ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಎಂ.ಎ. ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಅಪರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿಯೆ ತಳ್ಳಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು! ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದದ್ದು ಬಂದಿದ್ದ ನನಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಓದಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೊರೆ ಹೊಣೆ ಬೇಗ ಬಸವಳಿಕೆ ಯಾವುದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಶ್ರಮದ ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಸಂತೋಷಮಯ ಪ್ರಬೋಧಕರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರರ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದು ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ತುದಿಗೆ ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಉರಿಗೆ ಹೋದೆ.

೧೯೨೮ ನೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಒದಗಿದ ದುರಂತದ ಛಾಯೆ ನನ್ನ ಸದಾ ಉದ್ದಿಪ್ಪವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಮ್ಮ, ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಹಿರಿಯ ಮಗ, ತಿಮ್ಮಯ್ಯ, ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಹೊರೆ ಹೊತ್ತು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟ ಅಲೆಯುವುದರಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಸವಿಯುವುದರಲ್ಲಿ, ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ, ಕತೆ ಕವಿತೆ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ, ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅನುಭವಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಇತರರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವುದರಲ್ಲಿ-(ಅವರಿಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ

ಎಂಬ ವಿಚಾರದ ಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಹೋಗದೆ)-ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೋ ಕಾಡಿನ ತೊರೆಯ ನಡುವಣ ಬಂಡೆಯ ನೆತ್ತಿಗೂ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬೇಸಗೆ ಕಳೆಯಿತು.

(ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ನಿಂತುಹೋಗಿದ್ದ 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ'ಯ ಅರುವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಪ್ಯಾರಾಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಆಪ್ತ ಸಹೃದಯ ಚೇತನರಾಗಿದ್ದ ಅಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರ ನಿಧನವಾರ್ತೆ ತಲುಪಿತು. ಅವರ ಮಗ, ಡಾ. ಪ್ರಭುಶಂಕರ ಅವರಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾರ್ಡನ್ನು ಅವರು ನನಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಸುಮಾರು ೮೦ ರ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ತುಂಬ ಕಠೋರ ತಪಸ್ವಿ. ಹಿಡಿದ ವ್ರತವನ್ನು ಕಠಿಣವಾಗಿರಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ'ಗೆ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಮೂಲ್ಯ ನೆರವಿತ್ತಿದ್ದರು. 'ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ' ಮೊದಲುಗೊಂಡು ನನ್ನ ಕೃತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಓದಿದ್ದರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಭಕ್ತರಾಗಿಯೂ ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದರು. ನಿಷ್ಕಾವಂತ ಖಾದಿಧಾರಿ. ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಭೂಸ್ವರ್ಶಮಾಡಿದ್ದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಏನಾದರೂ ಸ್ಮಾರಕ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಹಂಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ಈಗಿನ ಒಡೆಯರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣಭಟ್ಟರು ಎಂಬುವವರಿಂದ ಆ ಜಾಗವನ್ನು ಕುವೆಂಪು ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಟ್ರಸ್ಟಿಗೆ ರಿಜಿಸ್ಟರ್ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂದುವರಿದ ಕೃಷಿಕಾರರಾಗಿ ಹೆಸರು ವಾಸಿಯಾಗಿ ಇತರ ಒಕ್ಕಲುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯರಾಗಿ ಧೈಯವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರು. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಒಬ್ಬ 'ಅಜ್ಞಾತ ಮಹಾಪುರುಷ' ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಸತ್ಯದೊರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ನಿಧನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ವಾರ್ತೆಯಲ್ಲ. ಅದು 'ಅಪತ್ರಿಕಾ ವಾರ್ತೆ!' ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಎಂಜಲಾಗದಿರುವ ಅವರ ಬದುಕನ್ನು ಧನ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು! ಈ 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿ'ಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಯೂ ಅವರ ವಿಷಯ ಬಂದಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆಯೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಗುರು ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯಿಯಲಿ!)

೧೯೨೮ - ೨೯ ನೆಯ ವರ್ಷಾವಧಿ ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉದಯೋನ್ಮುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನರಳಿಸಿತು. ಭಾವಗೀತೆಗಳು, ಸಣ್ಣಗೀತೆಗಳು, ದೀರ್ಘ ಕವನಗಳು, ನಾಟಕಗಳು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದೋರಿದುವು. ಆಶ್ರಮದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಜೀವನವು ನೂತನೋಜ್ವಲ ಕಾಂತಿಯಿತ್ತು ನನ್ನ ಹೃದಯ ಹುರಿದುಂಬಿತು. ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಂತಹ ತ್ಯಾಗೀಶ್ವರ ಸಾನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂಜ್ಯ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರಂತಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕವರೇಣ್ಯರ ಸ್ನೇಹಮಯ ಸಹವಾಸ ದೊರೆತು ನನ್ನ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಮೋಡದ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆಬಿಲ್ಲರಿ ರೆಕ್ಕೆ ಮೂಡಿತು! ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ದಿನಚರಿ ಬರೆಯದಿದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ವಿವರ ದೊರೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕೊಳಲು, ನವಿಲು, ಪಾಂಚಜನ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕವನಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕವನಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುವು. ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವ ಕೆಲವನ್ನು ನಮೂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಬಿ.ಎಂ. ಶ್ರೀಯವರು ಶ್ರೀಮನ್ ಮಹಾರಾಜ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಒಂದು ರಜತೋತ್ಸವ ಪದಕವನ್ನು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಆ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಕವಿತೆ ಕಳುಹಿಸುವವರು ಹೊಸ ಕನ್ನಡದ ಹೊಸ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಒಂದು ವಿಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕವಿತೆ ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ಪಂಕ್ತಿಗಳಿರಬಹುದೆಂದೋ ಏನೋ ನಿಗದಿಯಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಬೇಸಗೆ ರಜಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ 'ಕುಮುದಿನಿ' ಎಂಬ ಕಥನಕವನ ರಚಿಸಿದೆ. ಆ ಕಥೆ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಕವಿಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಥನಕವನ Laodamia (ಲೊಡಾಮಿಯಾ)ದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಬರೆದದ್ದು. ಆದರೆ ಭಾಷಾಂತರವಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಭಾರತೀಯವಲ್ಲದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಭಾರತೀಯ ಸ್ತ್ರೀಯ ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗುವಂತೆ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಛಂದಸ್ಸು ವಿಶೇಷ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಗಣವಿನ್ಯಾಸ ಭಾಮಿನಿಯದ್ದಾದರೂ ಅದು ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲ.

ಬಹುಪದಿ. ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಎರಡು ಗಣಗಳ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಎರಡು, ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು, ಐದಾರು, ಹತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು ಬಂದ ತರುವಾಯ ಒಂದು ಗಿಡ್ಡ ಪಂಕ್ತಿ ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ಗಣ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರ ಒಂದು ಗುರು-ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಆ ಕವನಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಧೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷವೆ, ನನಗೆ ಆ ಪದಕ ದೊರೆಯಿತು. ಅದನ್ನು ಆ ವರ್ಷವೆ (೧೯೨೮) ಘಟಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಯಾವ ಡಿಗ್ರಿಗಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆ ಪದಕ ಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಾನು ಘಟಿಕೋತ್ಸವದ ಉಡುಪು ಧರಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು! ನಾನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ವೇದಿಕೆಯನ್ನಡರಿದಾಗ ಜಗನ್ನೋಹನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಸಹಸ್ರಾರು ಜನರು ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆಯಿಕ್ಕಿ ಜಯಘೋಷ ಮಾಡಿದ್ದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೆ ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಏನೂ ನಾನಾಗಲೆ ಜನಮನಕ್ಕೆ ಗೋಚರನಾಗಿದ್ದೆ!

ಆ ವರ್ಷವೆ ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳು ೧೫ ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ಈಗಾಗಲೆ ಸುಪರಿಚಿತವಾಗಿರುವ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಗತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ವಿಚಾರ ನಾನೇನೂ ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದು ಅನಾವಶ್ಯಕ. ಆ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣ 'ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಚಾರ' ಎಂಬ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅದರ ಸ್ಮಾರಸ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಮ್ಮೇಳನದ ಮರುದಿವಸ ಪ್ರೊ. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿಶಾಲವಾದ ಗಣಿತಭವನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವನ ವಾಚನ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಭವನ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಂದಿದ್ದರು. ಡಿ.ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು, ಎಸ್.ಜಿ.ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರರು ಇತ್ಯಾದಿ. ಎಸ್.ಜಿ.ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸದಸ್ಯರ ಮೊದಲನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಆಸೀನರಾಗಿದ್ದು ವೇದಿಕೆಯಿಂದ ನೇರ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಾಗಲೇ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ಒಂದಾದಮೇಲೆ ಒಂದರಂತೆ, ಸದಸ್ಯವರ್ಗದ ತರುಣ ಮಿತ್ರರು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚೀಟಿಯ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ, ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ, ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ, ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ವಾಚನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಚಪ್ಪಾಳೆಯ ಸುರಿಮಳೆ ಭವನವನ್ನು ಅನುರಣಿಸಿ ತೊಯ್ಯಿಸಿತ್ತು! ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ಸಭೆಯ ಒಕ್ಕೂರಲೂ ಎಂಬಂತೆ 'ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ!' 'ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ' ಎಂಬ ಉಗ್ಗಡ ಕೇಳಿಸಿತು. ಸರಿ, ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿಯನ್ನು ತುಸು ರಾಗವಾಗಿ ಅಭಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಲಾವಣಿಯಂತೆ ಅನ್ನತೊಡಗಿದೆ! ತಟಸ್ಥವಾಗಿದ್ದ ಸದಸ್ಯಸ್ತೋಮ ಸಚಲವಾಯಿತು. ಸಭಾಸಮುದ್ರ ನಗೆಯ ಮೆಲುಗಾಳಿಗೆ ತೆರೆ ತೆರೆಯಾಯಿತು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಹಾಸ್ಯದ ಕಡೆಗೋಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ನಗೆ ಅಟ್ಟಹಾಸದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿತು. ಹಾಸ್ಯರಸ ಸಮುದ್ರವೆ ಅಟ್ಟಹಾಸದ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಕಡೆಗೊಂಡು ಭೋರ್ಗರೆಯಿತು. ಕರತಾಡನದ ಸಿಡಿಲೂ ಗುಡುಗೂ ಕಿವಿ ಚಿಟ್ಟಿಡುವಂತೆ ಭವನವನ್ನಪ್ಪಳಿಸಿತು. 'ಭಟ್ಟಾಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಜನಿವಾರ' 'ಶೇಷಕ್ಕನ ನುಣ್ಣನೆ ಘಣಿವೇಣಿ' ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಕ್ಕೂನಕ್ಕೂ ಸುಸ್ತಾಗುವಂತಾಗಿತ್ತು ಇಡಿಯ ಸಭೆ. ನೋಡುತ್ತೇನೆ: ಎದುರು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದ ಹಿರಿಯ ಗಂಭೀರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಣ್ಣಾಗುವಂತೆ ಬಿದ್ದುಬಿದ್ದು ಕೇಕನಗು ನಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜರೀಪೇಟೆ ಧರಿಸಿ ಕೋಟು ಪ್ಯಾಂಟುಗಳಿಂದ ಸೂಟುಧಾರಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಎಸ್.ಜಿ.ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿ ಬಿದ್ದುಬಿದ್ದು ನಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಹುಡುಗರಂತೆ. ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಕೈಯನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಅಡ್ಡವಿಟ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಗದು! ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಬೇರೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನನ್ನೆ ನೇರವಾಗಿ ನೋಡಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಕುಲುಕಿ ಮೈಬಾಗಿ ಕುರ್ಚಿಯಿಂದ ಬೀಳುವರೋ ಎಂಬಂತೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ನಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ನಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಆ ದೃಶ್ಯ ಈಗಲೂ ನನಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ.

ಆ ವರ್ಷವೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ನನಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದವರು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳ ಸ್ವರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ 'ಯಾರೂ ಅರಿಯದ ವೀರ'ಕ್ಕೆ ಮುದ್ದಣ ಸ್ವರ್ಣಪದಕ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು. ಆ ಸಣ್ಣ ಕಥೆ ನಾನು ಬರೆದಿದ್ದು ೧೯ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೨೭. ಆ ವರ್ಷ ಕಾಲೇಜು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ನಾನು

ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ೧೯೨೮ನೆಯ ವರ್ಷದ ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೊಡಲು ಪ್ರೊ.ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಸಕಾರಣ: ಪ್ರೊ. ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದವರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸದಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅವರಿಂದಲೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾದದ್ದು!

ಆ ವರ್ಷ ಜರುಗಿದ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ಸಂಗತಿ: ನನ್ನ 'ಯಮನ ಸೋಲು' ನಾಟಕವನ್ನು ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ಸೇರಿ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದು. 'ಯಮನ ಸೋಲು' ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕವನ್ನೆ ಚಕಿತಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲನೆಯ ಸರಳ ರಗಳೆಯ ನಾಟಕವಾಗಿ! ಅದನ್ನು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಮೇಲಂತೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸರಳ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದ್ದರು! 'ಗಾಳಿವಟ್ಟಿಯೊಳಿಂತು ವೇಗದಿಂದೋಡುತಿಹೆ, ಯಾವೆಡೆಗೆ, ಯಮದೂತ?' ಎಂದು ಸ್ನೇಹಿತನು ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸಿದಾಗ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು!

ಅದನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿದ ದಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಆಗಿದ್ದ ಜೆ.ಸಿ. ರಾಯಲೋ ಅವರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ನನಗಿನ್ನೂ ನೆನಪಿದೆ: ನಾನೂ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರೂ ಹೊರಗಡೆ ವರಾಂಡದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ರಾಯಲೋ ಅವರು "ಏನು? ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಇಬ್ಬರು ಕವಿಗಳೂ 'ಏನೋ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಂತಿದೆ! ಆಡಲಿರುವ ಹೊಸ ಬ್ಲಾಕ್‌ವರ್ಸ್ ನಾಟಕವನ್ನು ಕುರಿತೋ?" ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ನಗುತ್ತಾ ಕೇಳಿ, ತಮ್ಮ ಶ್ಲಾಘನೆ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು."

ಆ ವರ್ಷ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಭ್ರಮದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು 'ಕಿರಿಯ ಕಾಣಿಕೆ'ಯ ಪ್ರಕಟಣೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕವನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನವೇ ಅಧಿಕ, ಸುಮಾರು ಏಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೧ ಪುಟಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿತ್ತು 'ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ' ಒಂದೇ! ಯಮನ ಸೋಲಿನಂತೆಯೇ ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿಯೂ ಏಕೆಂದೂ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಕ್ಕಳ ಲೋಕವನ್ನು. ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಂದರೆ, ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾಯರು ಪ್ರೊ. ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು, ನನ್ನ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು, ತಮ್ಮ ಬಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಸಿದ್ದರು!

ಆ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದ ದಿನ ಕಾಲೇಜಿನ ಸಭಾಂಗಣ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಜನರಿಂದ ಮತ್ತು ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ. ಕನ್ನಡ ನವೋದಯದ ಅರುಣೋದಯದ ಕಾಲವದು: ಯೇಕಶ್ಚಿತನಾದರೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತುಸುವೆ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಮಹಾ ಎಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಉಘೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿರಸೂಯೆಯ ಕಾಲ! ನಗರದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹನೀಯರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕರಷ್ಟೇ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕಾಲೇಜಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ. ಅಂದಿನ ಸಭೆಗೆ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ರಾಯಲೋ ಆದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ ವೈಸ್‌ಚಾನ್ಸಲರ್ ಆಗಿದ್ದ ಎನ್.ಎನ್. ಸುಬ್ಬರಾಯರು, ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಮಿಷನರ್ ಆಗಿದ್ದ ಮಾಸ್ತಿವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರರು ಮೊದಲಾದ ಗಣ್ಯರೂ ದಯಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಪ್ರೊ. ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರ ದೀರ್ಘೋನ್ನತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ಒಂದು ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಿತ್ತು ಆಹ್ವಾನಿತರಿಗೆ!

'ಯಮನ ಸೋಲು' ನಾಟಕ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡದ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತೆಂಬಂತೆ ನಾಟಕ ಬರೆದವನನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು, ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಹಾರ ಹಾಕಲೆಂದು ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಹುದುಗಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಮಿತ್ರರು ರಂಗವೇದಿಕೆಗೆ ಎಳೆತಂದರು. ಸರಿ, ಕೊರಳೊಡ್ಡಿ ಹಾರ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಮುದುಗಿಕೆಗೆ ಅದು ಸಾಲದಂತೆ ಸಭೆಯ ಮುಂದಣ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರರು ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ 'ಇವರೇಯೋ

ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ?' ಎಂದು ಸಭೆಗೆಲ್ಲ ಕೇಳುವಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟರು! ಕೃಷಿಪಾಳೆಯ ಬೋರಾಟದೊಡನೆ ಗೊಳೈದಿದ್ದ ಸದ್ಗು ನನ್ನ ಕಿವಿಗಪ್ಪಳಿಸಿತು. ಅಷ್ಟೇನೂ ನಾಗರಿಕವಲ್ಲ ಎಂಬೊಂದು ಕಾಡು ಕಾಡು ಭಂಗಿಯಿಂದ ವೇದಿಕೆಯತ್ತ ಓಡಿ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡೆ!

ಮರುದಿನ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡ ಗೆಳೆಯರು ಕೇಳಿದ ಮೊದಲ ಪ್ರಶ್ನೆ: 'ಗಾಳಿವಟ್ಟೆಯೊಳಿಂತು ವೇಗದಿಂದೋಡುತಿಹೆ ಯಾವೆಡೆಗೆ, ಯಮದೂತ?' ಯಾಕೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ನಾನು ವೇದಿಕೆಯಿಂದ ಓಟಕಿತ್ತದ್ದು ಹಾಗಿತ್ತಂತೆ!

* * * *

ಆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಬರವಣಿಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಪುಲವಾಗಿಯೆ ಸಾಗಿತ್ತು. ೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಸರಳರಗಳೆಯ ಪ್ರಯೋಗದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 'ಕರಿಸಿದ್ದ' ರಚಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ 'ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ' ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಸರಳರಗಳೆಯ ಸುಮಾರು ೨೨೫ ಪಂಕ್ತಿ ದೀರ್ಘ ಕಥನಕವನವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಅಚ್ಚಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ೨೬-೯-೧೯೨೭ ಎಂದು ತಾರೀಖು ಹಾಕಿದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಐದು ಗಣಗಳೂ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಅಥವಾ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಗುರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದಾದರೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ಗಣವೂ ಇರುವ ದೀರ್ಘಪಂಕ್ತಿಯು ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಸುಮಾರು ಏಳುನೂರು ಪಂಕ್ತಿಯ 'ಮಹಾದರ್ಶನ' ಎಂಬ ಸುದೀರ್ಘ ಕಾವ್ಯ ರಚಿತವಾಗಿದೆ, ೨೯-೭-೧೯೨೮ ರಲ್ಲಿ. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು ತಮ್ಮ 'ರಜತಮಹೋತ್ಸವ ಪ್ರಗಾಥ'ದಲ್ಲಿ ಹೆಕ್ಟಾಮೀಟರ್‌ಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಆ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಆ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ತಮ್ಮ ಭಾರತ ಪರಿವ್ರಾಜನದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯ ತುತ್ತತುದಿಯ ವಸ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ತಮ್ಮ ಭಾರತ ಪರಿವ್ರಾಜನದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯ ತುತ್ತತುದಿಯ ಕಡಲ ನಡುವಣ ಬಂಡೆಯನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಂಡ 'ದರ್ಶನ'. ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿಲ್ಲ. ಅದರ ವಸ್ತು, ಭಾವ, ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ದರ್ಶನಗಳು ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ಭಾಷೆ ಆ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಲ್ಲ. ಮಾದರಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

ಮುನ್ನೀರಿನಿಂದುದಿಸಿ ಅರಳಿದಂಬುಜದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿ ಮೆರೆವ
ಸಿಂಹಳದ ಹೂಮಣಿಯ ಮೇಲೆ, ಯುಗಯುಗಗಳಿಂದಡಿಯೂರಿ ನಿಂತು,
ಇಳಿಗೆ ಸಗ್ಗದ ಸೊಗವ ಹಾರೈಸಿ, ಜಯಿಸಿ ಸೆರೆಗೈಯಲೆಂದೆಳಸಿ,
ಧ್ಯಾನದೊಳು ನಿಂತಿರುವ ಭಾರತಾಂಬೆಯ ಮಂಗಳದ ಅಡಿಯ ಗುಡಿಯ
ಕಾಲುಂಗುರದ ಹೊಳೆವ ಮಣಿಕಲಶವೆಂಬಂತೆ, ಬಿತ್ತರದ ಕಡಲಿ-
ನಿಂದೆದ್ದು ರಾಜಿಸುವ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯರೆಯಲ್ಲಿ, ಗುರುವರನು,
ಪರಮಹಂಸರ ಪರಮಶಿಷ್ಯ ಚೂಡಾಮಣಿಯು, ಸಾಧು ಭೈರವನು,
ಬೂದಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದಂತಿದ್ದ ಭರತಭೂಮಿಯನೂದಿ ಬೆಳಗಿ
ತೊಳಗಿಸಿದ ದಿವ್ಯಾತ್ಮನಮಲತರ ವೇದಾಂತಿ, ವೀರಸಂನ್ಯಾಸಿ,
ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದ ಯೋಗೀಶ ತಾಂ ಕುಳಿತು ಜಾನಿಸಿದನಿಂತು:

'ರಾಮರಾವಣರ ಯುದ್ಧ' (೧೬-೯-೧೯೨೭) ಮೊದಲಾದ ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಮೂಡಿದ್ದು, ಪ್ರೊ. ವೆಂಕಣಯ್ಯ ಮತ್ತು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಬಂಧ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೊ. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸ್ಪೂರ್ತಿಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ. 'ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ' ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವನ್ನೂ

(೪-೮-೧೯೨೮) ಸ್ನೇಹಿಣಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅಗಲೆ ಬರೆದದ್ದು. ಆ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವನ್ನು ಓದಿ ಪೂ. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನನಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದ ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ:

೧೨-೨-೧೯೩೦ ರಲ್ಲಿ:

My dear Puttappa

I received and read immediately — this morning your 'ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ'- As I have written to Mr. Sastri it is a little gem containing in itself the essence of ಭಗವದ್ಗೀತಾ and ಭಾಗವತ. I have read the book with tears in my eyes - and feel like a piece of clean linen for it, I am considered to be generally cold and cutting but, believe me, I am over - whelmed by a feeling of exaltation after reading it and feel incapable of doing any dull routine duty. Never was literature made such a useful handmaid of Religion. May God and Goddess of Learning continue to go with you in your career of service!

yours affectionately

A.R. KRISHNA SASTRI

* * *

'ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು' ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು: ಯಾರೂ ಅರಿಯದ ವೀರ (೨೧-೬-೨೭) ಪಾಪ! ಎಳಗರು ಅಥವಾ ಶ್ರೀಮನ್ಮೂಕವಾಗಿತ್ತು (೯-೭-೨೮). ಆರಾಣೆ ಮೂರುಕಾಸು (೧೯-೨-೨೮) - (ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಬಂದು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದ ಪೂರ್ವಸರ್ ಮಾಧ್ವ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಅವರ ಸ್ವಂತ ಜೀವನದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕಥೆ) - 'ಶ್ರೀನಲ್ಲ ಪಾದ್ರಿಯ ಮಗಳು' (೨೬-೬-೨೭), 'ಸಂನ್ಯಾಸಿ' (೨೧-೮-೨೮ ರಿಂದ ೧-೯-೨೮), ಇತ್ಯಾದಿ.

೧೯೨೭ ನೆಯ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳು ೨೧ ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧ 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನವೀನ ಪ್ರಭಾವ' ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಶರ್ಮರು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ವಿಶ್ವ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಒಂದು ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಚಿಕೆಗಾಗಿ ಬರೆದದ್ದು. ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ನವೋದಯದ ಉತ್ಸಾಹವು ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಚಾಮರ ಹಿಡಿದು ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಚವರಿಯಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆಯೆ 'ಕಾವ್ಯವಿಹಾರ'ದಲ್ಲಿ ತರುವಾಯ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ 'ಸೀತಾವನವಾಸ'ದ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕಾಲ ೧೦-೮-೧೯೨೮. ಆಗ ಅದು 'ಪ್ರಭುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿರುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ನೆನಪನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬಾಸೆ: ಆ ಪ್ರಬಂಧ ಇನ್ನೂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೆ ಪೂ. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ಅದನ್ನು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಓದಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗೆ ಹೇಳಿ ಒಂದು ಸಭೆ ಕರೆಯಿಸಿದರು. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಸಭೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಲ್ಲದೆ ನಗರದ ಆಸಕ್ತರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು ಕೆಲಸದ ಮೇಲೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ, ಮುಂದೆ 'ನಾಗರಿಕ' 'ಧರ್ಮದುರಂತ' 'ರಂಗಣ್ಣನ ಕನಸಿನ ದಿನಗಳು' ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಬರೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಎಂ.ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಸಭೆ ಮುಗಿದು ನಾವೆಲ್ಲ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರು ನನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದರು. ನಾನು 'ನಿಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನೇ ಹೊಗಳಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೀರಿ' ಎಂದು ವಿನೋದವಾಗಿದೆ. 'ಅದು

ಹೇಗಪ್ಪಾ?' ಎಂದರವರು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ. ನಾನು 'ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಎ.ವಿ. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ನೀವು ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರ್‌ರಾಗಿದ್ದಿರಿ ನಮಗೆ!' ಎಂದಾಗ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಪೇಟೆ ಹುಡುಗರ ಮಧ್ಯೆ ಹಳ್ಳಿ ಹುಡುಗನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾತನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ನೆನಪು ಅವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋಯ್ತು!

* * *

ಕನ್ನಡದ ಎಂ.ಎ. ತರಗತಿಗಳು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ವರ್ಷವೆ ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆಯೇ ಡಿ.ಎಲ್.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೂ ಸೇರಿದ್ದರು. ನಾನು ಬಿ.ಎ.ಗೆ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿಶೇಷ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ್ದು ಎಂ.ಎ.ಗೂ ಆ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರೊ. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ.ಗೆ ಸೇರಿದ್ದೆ. (ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಲೇಖನ 'ಆ ಅಮೃತ ಕ್ಷಣ' ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದು, ಈಗ 'ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ'ದವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ 'ಮನುಜಮತ-ವಿಶ್ವಪಥ'ದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.) ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಬೆಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ.ಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಒಲವರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಡೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ.ಗೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾದೃಶ್ಯವಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಆ ಸಾದೃಶ್ಯವೇ ಸಾಮಿಪ್ಯಕ್ಕೂ ದಾರಿಯಾಯಿತೋ ಏನೋ?

ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಆಸಕ್ತಿ! ನನಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೂ ಬೇಜಾರು! ಆದ್ದರಿಂದ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಹಳೆಯ ಓಲೆಗರಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ನೆವವೊಡ್ಡಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನು ತುಸುಹೊತ್ತು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಕೇಶಿರಾಜನ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವರಿಂದ ನೆರವು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದ ನಶ್ಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಕ್ರಮಕ್ರಮೇಣ ಅವರ ಮೂಗಿಗೂ ಹತ್ತುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಅಂತೂ ಓಲೆಗರಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಮತ್ತು ನಶ್ಯದ ಪಾಠಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗಿ ಅವರು ದಿನವೂ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ನನಗೆ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ ಖರ್ಚರ ಕಠಿನ ವಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ತುಂಬ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೂ (ನಾನು ನಶ್ಯದ ಪಾಠದಿಂದ ಕೆಲವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪಾರಾದೆ. ಆದರೆ ನಶ್ಯ ಸೇಯುವುದರಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಅವರು ಬದುಕಿನ ತುದಿಯವರೆಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರು!) ನನ್ನ ನಶ್ಯ ಅವರಿಗೆ ದಕ್ಕಿದರೂ ಅವರ ವ್ಯಾಕರಣ ಅಷ್ಟೇನೂ ನನಗೆ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅದರಿಂದಾದ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದರೆ: ನನ್ನ 'ಕೇಶಿರಾಜ' ಎಂಬ ವಿಡಂಬ ಕವನ ರಚನೆ! ಅದು 'ನವಿಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ನನಗಾಗಿಯೇ ಏರ್ಪಾಡಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಕೇಶಿರಾಜ' ಕವನವನ್ನೋದಿ ಸಹೃದಯರನ್ನು ನಲವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ: ನಗಿಸಿ, ನಗಿಸಿ, ನಕ್ಕೂ ನಕ್ಕೂ! ಕಡೆಗೂ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಮೇಷ್ಟ್ರಿಕೆಯಿಂದಾದ ಫಲ ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಸೂತ್ರಪ್ರಾಯದ ಸೂಕ್ತಿ:

ಕವಿಗೆ ಕರ್ಣಂ ಪ್ರಮಾಣಂ

ವ್ಯಾಕರಣಮಲ್ಪು:

ವ್ಯಾಕರಣಮೇಕೆಂಬೆಯೇಂ?

ಮರೆವುದಕೆ ಕಲ್ಪು!

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೂ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವೂ ಆದ ಘಟನೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ನಾನು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ; ಬಹುಶಃ ಅವರೂ ಹೇಳಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನಾಗಲಿ ಅವರಾಗಲಿ ತರುವಾಯ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಎಂದೂ ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಎತ್ತುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅವರ ಚೈತನ್ಯ ಏರಿಹೋಗಿದೆ (೧೬-೧-೧೯೯೪).

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, (ಮರಿಯಲ್ಲಪ್ಪ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಪಕ್ಕದ 'ದಿವಾನರ ರಸ್ತೆ'ಯ ಮನೆಯಿಂದ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರದ ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಆಶ್ರಮ ವರ್ಗವಾಗಿತ್ತು.) ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಟಿದ್ದ ನಾನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ರೂಮಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅವರು ಪುಸ್ತಕಮಯವಾಗಿದ್ದ ಮೇಜಿನ ಎದುರು ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಏನನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಮುಂದೆ ನಡೆದ ಘಟನೆಯು ಸ್ವರೂಪದ ಮೇಲೆ ಊಹಿಸುವುದಾದರೆ, ಅದು ಯಾವುದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಅನುಭಾವಿಕ ವಿಷಯವನ್ನೋ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೋ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು! ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡವರೇ ಎದ್ದು ಪಕ್ಕದ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಬಹುಶಃ ತುಸು ಭಾವಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ತಟಕ್ಕನೆ ತಿರುಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ಗದ್ಗದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ "I say! you are my Guru!" ಎಂದರು.

ನಾನು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾದಂತೆ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದೆ! ನನಗೇನೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಗುರುವಾಗತಕ್ಕಂತಹ ಕೆಲಸ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವರೇ ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಪಠ್ಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ. ನಾನು ನನಗೆ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೇನೋ ಉಂಟು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ, ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಪರಮಹಂಸರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಅವರ ಬೋಧನೆ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತೂ ಅವರೊಡನೆ, ಇತರರೊಡನೆ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಅವರ ಬೋಧನೆ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತೂ ಅವರೊಡನೆ, ಇತರರೊಡನೆ ಎಂತೋ ಅಂತೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾನು ಬಿ.ಎ.ಗೆ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಉಪನಿಷತ್ತು ದರ್ಶನಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕರ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ತುಸು ಆವೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮವೇ ತುಸು ಮೇಲುಗೈಯಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಪು.ತಿ.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ನಂ.ಶಿವರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮೊದಲಾದವರೂ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಯಾರಿಗೂ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬಾರದ ನನ್ನ ಗುರುತ್ವ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬರಿಗೇ ಬಂದುದಂತು? ಅಂತೂ ನಾನು ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾದಂತೆ ತುಸು ಮಂದಸ್ಥಿತನಾಗಿ ಮಿತ್ರ ಮಹಾಶಯನ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಮನ್ಮೂಕವಾಗಿದ್ದೆ!

ಅವರು ನನ್ನ ಸಂದೇಹಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮುಂದುವರಿದರು, ಮೊದಲಿನಂತೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೇ:

I saw your radiant face with a divine halo, just in front of me! With open eyes and complete awareness! I was reading and lifted my head and saw!...

ನಾನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನೇ ಹೊರತು ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವ ಅಥವಾ ಅವರ ಕಾಣುವಿಕೆಯ ಅನುಭವವನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವ ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹದ್ದೇನೂ ನಡೆಯದಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೂ ವರ್ತಿಸಿ, ಬೇರೆ ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯದತ್ತ ಗಮನ ಸೆಳೆದು ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದೆ. ಅವರೂ ನಡೆದದ್ದು ಮರೆತಂತೆ ಮನದ ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸದ್ಯಃಪ್ರಕೃತ

ವಿಷಯದತ್ತ ಹೊರಳಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಸಹಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವದ ಮಾತೆತ್ತಲಿಲ್ಲ; ನಾನೂ ಎಂದೂ ಅದರ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ನನಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಂದು ನಡೆದ ಘಟನೆಯ ನೆನಪು ಮರುಕೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತಾದರೂ!

ಇಂಥವೇ ಕೆಲವು ಅನುಭವಗಳು ನನ್ನ ಜೀವನದ ಪಥದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಎದುರಾಗಿವೆ. ತುಸು ವಿಚಿತ್ರವೆಂದು ತೋರುವ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಅದು ಸಂಭವಿಸಿದ್ದು ಬಹು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ: ನನ್ನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಗೌರವ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ-ದೂರವಿದ್ದರೂ ಬಹುಶಃ ಈಗಲೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ-ಒಬ್ಬ ತರುಣ ಮಿತ್ರರು ತಾವು ಕಂಡ ಒಂದು 'ದರ್ಶನ' ವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರು: ರಾತ್ರಿಯ ಆಕಾಶದಂತಿದ್ದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಉಜ್ಜಲ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಹೊಳೆದುವಂತೆ. ಒಂದರಲ್ಲಿ ವಿವೇಕಾನಂದರಿದ್ದರಂತೆ; ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದೆನಂತೆ! ಇಬ್ಬರ ಶರೀರಗಳೂ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಕಂಡುವಂತೆ! ತಾವು ಕಂಡ 'ದರ್ಶನ'ವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ, ಅವರು ಉಹಿಸಿದ್ದ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು: ನಾನೂ ವಿವೇಕಾನಂದರಂತೆ ಅಮೇರಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ದೂರದ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತನಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು! ನಾನು ಆಗಲೇ ಅವರ ಸುಲಭಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ತಣ್ಣೀರು ಹೊಯ್ದು ನಕ್ಕಿದ್ದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಂದಿಗೂ ಇಂದಿಗೂ, ಅಮೇರಿಕಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದನ್ನೂ ನೊಬೆಲ್ ಬಹುಮಾನ ಪಡೆಯುವುದನ್ನೂ ನನ್ನ ಬೆಲೆಗೆ ಅಳತೆಗೋಲುಗಳನ್ನಾಗಿ ಇಡುವವರನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ ನಾನು ಅಂಥವರನ್ನು ಪರಿಹಾಸ್ಯಪೂರ್ಣ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ!

* * *

-60 (2)-

ಅಂದು ನನ್ನ ಕಾವ್ಯೋತ್ಸಾಹ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ, ನನಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಾವರ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ದೀಪ್ತವಾಗಿ ಚೇತನಗೊಂಡು, ಕರೆ ಸಹೃದಯಪೂರ್ವಕವೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವೂ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಕಂಡು ಬಂದರೆ, ಕರೆದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಕವನ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆಯಾದರೂ ಸರಿಯೆ. ವಾಚನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಸಭೆಗಳಿಗೆಂತೂ ಅಂತೆಯೇ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಮಿತ್ರ ಗೋಷ್ಠಿಗಳಿಗೂ.

ಒಮ್ಮೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರಕ್ಕೆ ವರ್ಗವಾಗಿದ್ದ ಆಶ್ರಮದ ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಚನಗೋಷ್ಠಿ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ 'ಜಲಗಾರ' ನಾಟಕದ ವಾಚನಕ್ಕಾಗಿಯೆ. ಆಶ್ರಮದ ಗೃಹಸ್ಥ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಭಕ್ತವೃಂದವೆಲ್ಲ ನೆರೆದಿತ್ತು. ನಾ.ಕಸ್ತೂರಿ, ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದರು, ಸ್ವಾಮಿ ನಿಖಿಲಾನಂದರು (ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಅಷ್ಟೇನೂ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೂ ಜನೋತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕೃತಿ ಅವರದಾಗಿತ್ತು.) ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ಚಿನ್ಮತ್ತಾನಂದರು), ಶಂಕರ್ ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ರಂಗನಾಥಾನಂದರು), ತಾತಾಗಾರು (ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯಗಾರು) ಮೊದಲಾದವರು. ಆವೊತ್ತು ಶಿವರಾತ್ರಿಯೊ ಏನೊ ಆಗಿತ್ತೆಂದು ನೆನಪು. ನಾಟಕದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಶಿವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಓದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕು ಬಂದಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ, 'ಜಲಗಾರ' ನಾಟಕಕ್ಕೆ. ಹಾಗೆಂದು ಕೇಳಿಯೆ ಒಬ್ಬ ಲಿಂಗಾಯತ ಶಿವಭಕ್ತ ಗೃಹಸ್ಥರು-ಅವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಯಾಗಲಿ, ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಏನೇನೂ ಇರದಿದ್ದರೂ-ಬಂದು ನಾಟಕ ಕೇಳಲು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಗನೊಬ್ಬ ಬನುಮಯ್ಯ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದು ಕಸ್ತೂರಿಯವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಾ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತ ಬಹುಶಃ ತಂದೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕ ವಾಚನ ನಡೆಯಿತು. ನಾನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಆವೇಶದಿಂದಲೇ ಅಪ್ರಾಸಭಂದಸ್ಥಿನ ಹೊಸ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಧ್ವನಿಯ ಮಟ್ಟಿಗಾದರು ಅಭಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗುವಂತೆ ವಾಚಿಸಿದೆ. ಶಿವನು ತನ್ನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವೇಷವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತುಬಿಡಲು ಜಗದ ಜಲಗಾರನ ವೇಷದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದುದೂ ಜಲಗಾರನ ಕರ್ಮವೇ ತನಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಪೂಜೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಘೋಷಿಸಿದುದೂ ಸದಸ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪುಲಕಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸದ್‌ಗೃಹಸ್ಥ ಶಿವಭಕ್ತನಿಗೆ ಅದೊಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಹಿಡಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ನಾಟಕದ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಕಲಾ ಹೃದಯ ಪ್ರವೇಶವೂ ಅವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶಿವನಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಝಾಡಮಾಲಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಆತನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮಹಾ ಅಪಚಾರವಾಗಿ ತೋರಿ ಆತನ ಮನದಲ್ಲಿ ತಡೆಯಲಾರದ ಉಗ್ರಕೋಪ ಸಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ವಾಚನ ಮುಗಿದು ಎಲ್ಲರೂ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾ ಎದ್ದು ಹೋಗತೊಡಗಿರಲು ಈ ಶಿವಭಕ್ತಿ ತಟಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಕೈದೋರುತ್ತಾ ಭಯಂಕರವಾಗಿ “ಶಿವದ್ರೋಹಿ! ಶಿವದ್ರೋಹಿ!” ಎಂದು ಆರ್ಭಟಿಸಿ ಶಿವನಿಂದೆಯಾದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಾರದು ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸಭಾತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವವನಂತೆ ರಭಸದಿಂದ ಹೊರಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೊರಟೇಹೋದನು. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೆ ಆತನ ವರ್ತನೆ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಮೊದಮೊದಲು ಬೆಕ್ಕನಪಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿಯವರಿಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗತೊಡಗಿದರು. ಉಳಿದ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಇತರರೂ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಆ ನಗೆಯಲ್ಲಿ!

* * *

ಆಶ್ರಮ ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ೧೯೩೧ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ವರ್ಗವಾಗುವ ಮುನ್ನ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರದ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ (೧೯೨೮-೨೯) ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯದ ಕೆಲವು ಪ್ರಧಾನ ಕೃತಿಗಳು ರಚಿತವಾದುವು. ನಾನು 'ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ'ವನ್ನು ಬರೆದು ಅಲ್ಲಿಯೇ. ಸ್ವಾಮಿ ನಿಖಿಲಾನಂದರು 'The Gospel of Sri Ramakrishna' ಎಂದು ತರುವಾಯ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಜಗತ್‌ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ 'ಮ' ಬರೆದ 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕಥಾಮೃತ'ವನ್ನು ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅನುವಾದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಂತೂ ದಿನದಿನವೂ ಅದರ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಲ್ಲದರ ಫಲವಾಗಿ 'ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ' ಹದಿನೇಳು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ 'ಟೆಂಪೆಸ್ಟ್' ಎಂಬ ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್ ಮಹಾಕವಿಯ ನಾಟಕದ ಅನುವಾದವೂ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ 'ಬಿರುಗಾಳಿ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣಗೊಂಡು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು (೪-೮-೧೯೨೯). ಅದಿನ್ನೂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಆ ವರ್ಷವೆ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಆಡಿದರು. ಮನಶ್ಯಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಎನ್.ಎಸ್.ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ಉತ್ಸಾಹಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಥ ಮುಂದಾಳುತನದಲ್ಲಿ ನಟೇಶ್ ಮೊದಲಿಯಾರ್, ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ. ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಜಯರಾಮ್, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ ಮುಂತಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಒಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ವರ್ಗದ ಮುಂದೆ 'ಬಿರುಗಾಳಿ'ಯನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದರು. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ “ಟೆಂಪೆಸ್ಟ್ ನಾಟಕವನ್ನು ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷ ಪಾಲ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸೊಗಸು ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳನ್ನು ನಾನು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ಇಂದೇ!” ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದರು. ಆನಾಟಕದ ಅನುವಾದವೂ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಭಾಷಾಂತರವಲ್ಲ; ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನೂ ಭಾರತೀಯ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಣಾಟಕದ, ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ತ್ರಿಶಂಕು, ಭೀಮಣ ಮತ್ತು ಶನಿಯರಂತೂ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪುರ್ನಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮಾತುಕತೆ, ಸಂವಾದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ, ಹಾಸ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಎಲ್ಲವೂ ಮೂಲಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಆ ಹಾಸ್ಯ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಿಡಿಸಿದ್ದು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಮತ್ತೊಂದು ನನ್ನ ಮಹತ್ತಾದ ಕೃತಿ, ಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಟಕ, 'ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ'! ಅದರ ರಚನೆಗೆ ನನಗೆ ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಒದಗಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರತಿಭೆ ಒಂದು ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಎಂಬಂತಹ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಸಂಚಲಿಸಿದಂತೆ ಲೇಖನಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿಯೇ ಚಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ನಾಟಕ ಆಲೋಚಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ, ಅಧಿಮಾಸದ ಸಂಸ್ಕರಣದಿಂದ ಅವತರಿಸಿ ಹುಟ್ಟಿದುದು. ಅದರ ಕೊನೆಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನಗೆ ಉಂಟಾದ ಅನುಭವ ಲೋಕೋತ್ತರವಾಗಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ರೋಮಾಂಚನಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕೌರವರ ಮತ್ತು ಪಾಂಡವರ ವಿನಾಶದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತೂಪಗೊಂಡಿದ್ದ ಎರಡು ಮಹಾ ಭಸ್ಮರಾಶಿಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲನ್ನಿಟ್ಟು ನಿಂತಿದ್ದ ರುದ್ರಮಹಾದೇವನ ಮಹೋನ್ನತ

ಮೂರ್ತಿ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನಾ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿನಿಂತಾಗ-ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದೇವದೇವ ಮಹಾರುದ್ರನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾನುಭವವಾಗಿ, ಮೈನವಿರು ನಿಮಿರಿ, ಚೇತನ ಭಯಚಕಿತವಾಗಿ, ಶರೀರ ಪುಲಕಸ್ವೇದಮಯವಾಯ್ತು:

ಆ ಕೊನೆಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡು ಘಂಟೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಶ್ರಮದ ದೀಪಗಳೆಲ್ಲ ಆರಿದ್ದುವು. ನನ್ನ ಕೋಣೆಯ ದೀಪವೂ ಆರಿತ್ತು. ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಟೇಬಲ್ ಲ್ಯಾಂಪ್ ತನ್ನ ಬೆಳಕಿನ ಸಣ್ಣವಲಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ರಚಿಸಿ ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿತ್ತು. ಅಂದಿನ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರ ಜನನಿಬಿಡವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಗೃಹನಿಬಿಡವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಮೈಸೂರಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ತುತ್ತತುದಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಬಂತೆ ನಗರದೂರವೆಂಬಂತಿತ್ತು. ಮುಟ್ಟಿ ಅನುಭವಿಸುವಂತಿತ್ತು ನಿಶಬ್ದತೆ. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಮಹಾಕಡಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಮುಳುಗಿತ್ತು. ಆಶ್ರಮ ಮೂರ್ಛಿತ ಎಂಬಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿद्रಾಮಗ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ವತ್ರ ನಿಶ್ಚಲ, ನೀರವ! ನನಗೆ ಬಾಹ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ ಅರಿವಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾವ್ಯಸತ್ತಾಸಂಚಾರಿಯಾಗಿತ್ತು! ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿತ್ತು. ಹಠಾತ್ತನೆ ಯಾರೊ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತಾಯ್ತು! ಅದು ಎಷ್ಟು ಭೌತಿಕವೆಂಬಂತೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ, ಯಾರೊ ನನ್ನ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆ ಬಂದು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟಂತಾಗಿತ್ತು! ನನಗೆ ಮೈ ಜುಮ್ಮಂದಿತು! ಏನೊ ಒಂದು 'ಭಯವಿಲ್ಲದ ಭೀತಿ' ಹೃದಯವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಭಯರಸ ಪುಲಕಿತನಾದೆ! ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದ ಆ ದಿವ್ಯ - ಭವ್ಯ - ಮಹಾ ಆರೂಪ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಕೊಠಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಘನವಾದಂತಾಯ್ತು. ಬರೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕತ್ತೆತ್ತಿದೆ. ಎಡ ಬಲಕ್ಕೆ ಅತ್ತಿತ್ತೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದೆ. ಏನೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೋಡಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು! ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಿಡುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಹೆದರದ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗಿ ನೋಡಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ! ಒಂದು ರೀತಿಯ ಭಾವ ಸಮಾಧಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತಬ್ಧಗೊಂಡ ಪ್ರಾಣ ಹಾಗೆಯೆ ಕೆಲವು ನಿಮಿಷ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾನುಭವದ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿತ್ತು! ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ ಹೊರಗೆ ಹೋದಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅನುಭವವಾಗಿ ಸುಯ್ಯು, ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು, ರುದ್ರ-ಕೃಷ್ಣರ ಸಂವಾದ ಸೃಜನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಅಲೌಕಿಕ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾನುಭವದ ಅಮಲು ನನ್ನ ಚೇತನವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕ್ರಮಿಸಿದಂತಿತ್ತು!

* * *

ಇತ್ತ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರತಿಭೆ ಅರಳಿ ಹೂಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು; ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದಲ್ಲಿ ಚೇತನ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು; ಕೊನೆಯ ವರ್ಷದ ಎಂ.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಅಭ್ಯಾಸ ನೆಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅತ್ತ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಏನು ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏನು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಎಂಬ ಗೊಡವೆಯ ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಆಶಾವಾದಿಯಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆ ಎಂತಹ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಧೃತಿಗೆಡದಂತೆ ನನ್ನ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯಶಕ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸರೋವರದ ಪ್ರಶಾಂತಿಗೆ ಭಂಗಬರಲು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಮೈಲಿಯಾಗಿ, ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ಮತ್ತು ಕಿರಿಯ ತಂಗಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ತೀರಿಕೊಂಡು ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತಷ್ಟೆ. ಮನೆಯ ವಹಿವಾಟವನ್ನೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರ ಮತ್ತು ನೆಂಟರ ನೆರವಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೇಗೋ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ವರ್ಷ ತುಂಬಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೧೯ ನೆಯ ಜನವರಿ ೧ ನೆಯ ತಾರೀಖು ತಿಮ್ಮಗೆ ತುಂಬಾ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ದುರ್ವಾರ್ತೆ ಬಂದಿತು. ಆ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿ ಬರೆದ ಚುಟಕ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಹೀಗಿದೆ:

ದುಃಖ ಮಲಗಿಹುದೆಮ್ಮ ಸುಖದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ!
ಪಾಪವಡಗಿಹುದೆಮ್ಮ ಪುಣ್ಯದೆದೆಯಲ್ಲಿ!

ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ಕವಿಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಮುಂದೆ ಒದಗಲಿರುವ ದುರಂತಗಳು ಮುನ್ನರಿವು ಸುಳಿದಾಡಿತೋ ಏನೋ? ೧೧-೧೧-೧೮ ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ೨-೧-೧೯೧೯ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಎರಡು ಪ್ರಾರ್ಥನಾಕವನಗಳು 'ಕೈಬಿಟ್ಟರೆ ನೀ ಗತಿಯಾರೈ, ಕಿರುದೋಣಿಯಿದು ಮುಳುಗದೇನೈ?' ಮತ್ತು 'ದಾರಿ ತೋರೆನಗೆ-ಗುರುವೇ-ದಾರಿ ತೋರೆನಗೆ!' ಎಂಬಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಆರ್ತತೆ ಮತ್ತು ದಿಗಿಲುಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. (ಆ ಕವನಗಳು ಕೊಳಲಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದು, 'ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಗೀತಾಂಜಲಿ'ಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ.)

ಹಿಂದೆ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ವರ್ತಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಲು ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹಿತವಚನದಂತೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟೆ. ಆದರೆ ಮನೆ ಸೇರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮು ತೀರಿಕೊಂಡಾಗಿತ್ತು, ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ ಪೂರೈಸಿತ್ತು, ಅವನ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಂಡತಿ ಕೆಲವೇ ತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಮುಂದೆ ಶೋಕಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದ ಅವಳು ಹೆತ್ತ ಕೂಸೂ ಬದುಕಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಾರಿಯೂ ನಾನು ಅಳುವುದು ಮೊದಲಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದುಃಖ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮದ ಅಮೃತತ್ವದ ಶ್ರದ್ಧೆ ನನಗೆ ಅನುಭವದ ದಿಟದವಸ್ತುವಾಗಿತ್ತು. ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ನಂಟರು ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನೋದಿದೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಏನೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೋ ನಾನರಿಯೆ: ಮೈಲಿಯಾದಾಗ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಹುಚ್ಚು ಇನ್ನೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಳಗೊಳಗೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದರೆ ಅಚ್ಚರಿಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ!

ಅದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ಕೊಳಲು' ಕವನಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿಯಂತೆ ಕವನರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಗೊಲ್ಲನ ಬಿನ್ನಹ'ದ ೫, ೬, ೭ನೆಯ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮುವನ್ನು ನೆನೆದ ದುಃಖದ ಕಂಬನಿ ಹರಿದಿದೆ:

ಬನದೊಳು ಮೊದಲೀ ವೇಣುವನಕಟಾ
ಕೇಳಿದ ಕಿವಿಗಳನೊಡೆದೆಯ, ದೇವ!
ಗೊಲ್ಲನ ಕೊಳಲಿನ ಉಸಿರನು ಕೊಟ್ಟಾ
ಎದೆಯಲರೊಂದನು ಕೊಯ್ದೆಯ, ಶಿವನೆ!
ಗೊಲ್ಲನ ಹಾಡನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದಾ
ತಮ್ಮನ ತಿಮ್ಮುವನೊಯ್ದೆಯ, ಹರಿಯೆ!

.....
ಕಾಡಿನೊಳಿಬ್ಬರೆ ತಿರುಗಿದವಂದು
ಹೂಗಳ ಕೊಯ್ದೆವು ಹಣ್ಣಳ ತಿಂದು.

.....
ಕಡಿದಾದರೆಗಳನೇರುವ ಸಮಯದಿ,
ಹುತ್ತದ ಜೇನನು ಕೀಳುವ ಸಮಯದಿ,
ಬಿರುಸಿನ ಬೇಟೆಯನಾಡುವ ಸಮಯದಿ
ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಿಮ್ಮುವೆ ಕೆಚ್ಚಾಳು!

.....
ಹೋದವರೆಲ್ಲರ ಊರನು ಸೇರಿದೆ,
ತಮ್ಮಾ, ಗೊಲ್ಲನ ದುಃಖಕೆ ಮಾರಿದೆ!
ನಾ ಸಾವಿಗೆ ಅಂಜುವೆನೆಂದಲ್ಲ,
ಅದರರ್ಥವ ತಿಳಿಯದನೆಂದಲ್ಲ;
ನಿನ್ನಾ ಸಂಗಕೆ ಕೊರಗುವೆನು;
ನಿನ್ನಾ ಪ್ರೇಮಕೆ ಮರುಗುವೆನು!
ಶ್ರೀಗುರುದೇವನ ಪಾದವ ಸೇರಿದೆ:
ಬಲ್ಲೆನು ನಾನೂ ಸೇರುವೆನು.
ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವ ಮುಗಿಯಿಸಿ ಬೇಗನೆ
ಬಲ್ಲೆನು ನಾನೂ ಸೇರುವೆನು.

ನಿನ್ನಯ ನೆನಪಿಗೆ ಗೊಲ್ಲನು ನೀಡುವ
ಪ್ರೇಮದ ಗಾನದ ಕಾಣ್ಕೆಯಿದು!
ಶ್ರೀಗುರುದೇವಗೆ ನೀನೆ ನಿವೇದಿಸು
ಕಬ್ಬಿಗನಿಂಚರಗಾಣ್ಕೆಯಿದು!

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಕಟಕರ ಘಟನೆ ನಡೆದುದನ್ನೂ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಅದು ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ತಂಗಿಯ ನಿಧನ. ಆಕೆ ಹೆತ್ತು ಶಿಶುವಿನೊಡನೆ ತೀರಿಕೊಂಡಳು. ನನಗೆ ಆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದುದು ನಾನು ರಜಾಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗಲೆ! ಅಂತೂ ನನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಯರ ಸಂತಾನದಲ್ಲಿ ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಮದುವೆಯಾದ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೆ ನಿಸ್ಸಂತಾನರಾಗಿ ನಿಧನ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಉಳಿದದ್ದು ನಾನೊಬ್ಬನೆ, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೊಡನೆ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಯಾಗಿ!

ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದ ಒಂದು ದುಃಖಕರ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಘಟನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದು 'ಕಾಂಚನ ಮಾಯೆ'ಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯ. ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಮೇಲೆಯೂ ಮತ್ತು ಅಂದಿನ ನನ್ನ ಮನಸ್ಥಿತಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಪ್ರಕಾಶ ಬೀರುತ್ತದೆ:

ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ನಾನು ತಿಥಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದೆನೆ ಹೊರತು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಯಾವ ಲೌಕಿಕವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ; ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಅಂದರೇನೂ ಅದೂ ಗೊತ್ತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನದ ಒಡವೆ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಹಣ, ಅವರ ತವರಿನಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಿಂದ ಬಂದದ್ದು, ಮತ್ತು ಕೋಳಿ, ಕದರಡಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುಡಿಕಾಸು-ಇವೆಲ್ಲ ಇದ್ದುವಷ್ಟೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರ ತಿಳಿಯದ ನನ್ನ ಇಬ್ಬರು ತಂಗಿಯರೆ ಜೋಪಾನಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಯಾವಾಗಲೂ ಒಮ್ಮೆ ನಾನು ರಜಾಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ನನಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಪಿಠಾರಿ ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿದ್ದ ನೆನಪು. ಹಾಗೆ ತೋರಿಸಿದ ಹಿರಿಯ ತಂಗಿ ದಾನಮ್ಮನ ಉದ್ದೇಶ, ಬಹುಶಃ ನನ್ನಿಂದ ಆ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಸಲಹೆ ಪಡೆಯುವುದಾಗಿತ್ತೋ ಎನೊ? ಆದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಲೋಪವಾಗಿದ್ದು, ನಾನು ಯಾವ ಸಲಹೆಯನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡಿದ್ದೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದಂತೆ! ನಮ್ಮ ಅಮ್ಮನ ಆ ಆಸ್ತಿಯು ಹಂಚಿಕೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ 'ಅಣ್ಣಯ್ಯ'ನಿಂದ ಬರುವ ಸಲಹೆಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಆ ಬಾಳದೆ ಹೋದ ಸಾಧ್ಯಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತೇನೊ? ತರುವಾಯ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅವರು ಹಂಚಿಕೊಂಡರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಮದುವೆಯಾದಮೇಲೆ ನನ್ನದಾಗುವುದನ್ನು ಪಿಠಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರೋ ಏನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮದುವೆಯಾದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿಯೆ ತೀರಿಕೊಂಡಮೇಲೆ, ನಾನು ಆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನೆ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ನನಗಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಿರಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಆ ಒಡವೆ ವಸ್ತು ಏನಾದುವೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನು ೧೯೨೯ರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದಾಗಲೂ (ಅದೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಅದನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.) ಅದೊಂದನ್ನೂ ಬಯಸಲೂ ಇಲ್ಲ, ವಿಚಾರಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲ ಯಾರುಯಾರ ಪಾಲಾದುವೋ ದೇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು! ಅಥವಾ ದುಷ್ಪ್ರವೇಶ್ಯವಾದ ನಮ್ಮ ಕುಟಿಲ ಜಟಿಲ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸೀಗೆಮೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಂಟಾನ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಗಲು ಹೇಸಿ ಹೆದರಿದ ಅವನಿಗೂ ಗೊತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಯಾರು ಬಲ್ಲರು?

ಅದಿರಲಿ ಈಗ ಪ್ರಕೃತ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇನೆ:

ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮದುವೆಯಾದ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿಯೆ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ಅವರ ಗಂಡಂದಿರು ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಮರು ಮದುವೆಯಾದದ್ದರಿಂದಲೂ ಅವರು ತವರಿನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅವರ ತವರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ರೂಢಿ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಗಂಡಂದಿರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ

ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಡೆಯಲೂ ತವರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ತಾಯಿತಂದೆಯಯರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದ ಅಣ್ಣನೊಬ್ಬನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಲೆಕ್ಕಿಸುವ ಮನೋಧರ್ಮದವನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಅವನ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ಅನ್ಯರ ಪಾಲಾಯಿತು! ಆದರೆ ಜನರ ಮೌಢ್ಯ ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿತು. ಆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಯಾರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಕೇಡಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕಥೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಅಂದರೆ, ನನ್ನ ತಂಗಿಯರ ಅಥವಾ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ 'ದೆಯ್ಯೆ' ಆ ಒಡವೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡವರನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದು! ನಾನು ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಂಗಿಯರ ಆತ್ಮಶಾಂತಿಗಾಗಿ ದಿನವೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಬಾರದ್ದಾಗಿತ್ತು! ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಂಗಿಯರ ಚೇತನಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಹಾಳು ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟವರನ್ನು ಮೆಟ್ಟುವ ವಿಶಾಚಿಗಳಾಗುವುದೊಂದೇ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಮೂಢಮತಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ! ಅಂತೂ ಅವರ ಮೌಢ್ಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ದೊರೆಯುವಂತೆ, ಸರ್ವ ಸಾಮನ್ಯವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾಣದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಮಲೆನಾಡಿನ ಜನರಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಲೆನಾಡಿನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ-ಆ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೊಡುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ರೋಗವೊ ರುಜಿನವೊ ಮೈಮೇಲೆ ಬರುವುದೊ ಆಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ನಿತ್ಯವೂ ಏನಾದರೊಂದು ರೋಗದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಆಭರಣ ತೊಟ್ಟಾಗಲೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಆ ರೋಗವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಕಾಕತಾಳೀಯವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಒಡವೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು! ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಆ ಒಡವೆಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಅಪವಾದ ಬಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ತೊಡಲು ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಿದ್ದವರಾರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ತಂಗಿಯ ಗಂಡನ ಮರುಮದುವೆಯಾದ ಹುಡುಗಿ, ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ತಂಗಿಯ ತಂಗಿಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ ಗೆಳತಿಯಾಗಿದ್ದಳು, ಗೆಳತಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಹಿರಿಯ ತಂಗಿಯ ವಿಶಾಚಿ ಆಕೆಗೇನೂ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಕಂಠಾಭರಣವನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನ ತವರಿಗೆ ಹೋದಳಂತೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುತ್ತಿಗೆ ಉಳುಕಿದಂತಾಗಿ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತಂತೆ. ಮನೆ ಸೇರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಉದಿಕೊಂಡು ಗಂಟಲು ಕಟ್ಟಿತ್ತು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಕಂಠಾಭರಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ವೈದ್ಯ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಿದರೂ ದೆಯ್ಯೆದ್ಯಾವರುಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆ ಕಟ್ಟಿದರೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗದೆ ತೀರಿಕೊಂಡಳು, ಮೌಢ್ಯಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ! ಮೌಢ್ಯಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿದರೆ ನಾನೂ ಮೂಢನಾಗುತ್ತೇನೆ! ಬಹುಶಃ ಡಿಪ್ಪಿರಿಯಾದಂತಹ ಏನೂ ವ್ಯಾಧಿ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು.

೧೯೨೮-೨೯ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಕವನಗಳು ಅಚ್ಚಿನ ಮನೆ ಕಾಣದೆ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿ ಮುಂದೆ ಎಂದಾದರೂ ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ಆಸೆಯಿದೆ. *(ಈಗ (೧೯೮೦) ಅವೆಲ್ಲ 'ಹೊನ್ನಹೊತ್ತಾರೆ' ಎಂಬ ಕವನಸಂಕಲನದಲ್ಲಿಯೂ, 'ಕಾನೀನ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡಿದೆ.) ಇನ್ನೇನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಂದಿನ ಕವಿಮನದ ವಿವಿಧ ಛಾಯೆಗಳ ಪರಿಚಯ ಅವುಗಳಿಂದಾಗಬಹುದು. ಕವನಗಳಂತೆಯೇ ಹುಡುಗಿರುವ ಎರಡು ನಾಟಕಗಳೂ ಇವೆ. ಒಂದು 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಕರ್ಣ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಯೂನಿಯನ್ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಒಂದೇ ಒಂದು ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ರಚನೆಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದರ ಹೆಸರು 'ಕಾನೀನ', ಕರ್ಣನ ಜೀವನವನ್ನು ದೃಶ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಯತ್ನ.[1] ಭಾಷೆ ಗದ್ಯ ಸರಳರಗಳೆಯ ಮಿಶ್ರಣವಾಗಿದೆ, ಮುಂದೆ 'ಶೂದ್ರತಪಸ್ವಿ' ಮತ್ತು 'ಬೆರಳಿಗೆ ಕೊರಳು'ಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಸ್ಥಿತಿ ಮುಟ್ಟಿರುವ ನಾಟ್ಯಛಂದಸ್ಸಿನ ಭೂಷಾವಸ್ಥೆ ಎನ್ನಬಹುದೇನೋ: ಐದನೆಯ ದೃಶ್ಯ ಹೀಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ:

ದುಶ್ಯಾಸನ: ಈಗ ಗರುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗುರುಗಳೈತಹ ಮುನ್ನ
ಭೀಮನೇನೆಸಗುವನೊ ನೋಡೋಣ, ಬನ್ನಿ. (ತೆರಳುವನು.)

ಯೌರವ: (ಕರ್ಣನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ)

ರಾಧೇಯ, ಮುಂದೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನೀನೆನ್ನ

ಜೀವದುಸಿರೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು.

ಕರ್ಣ: ಕೌರವೇಂದ್ರ,

ನೀ ಬೇರೆ ನಾ ಬೇರೆ ಎಂಬುದನು ಮರೆತೆ.

ನಿನ್ನುಸಿರೆ ಎನ್ನುಸಿರು, ನಿನ್ನೆದೆಯೆ ಎನ್ನೆದೆಯು!

ನಿನ್ನಳಿವೆ ಎನ್ನಳಿವು, ನಿನ್ನುಳಿವೆ ಎನ್ನುಳಿವು! (ಅಪ್ಪುವರು.)

[1] ಆದರೆ ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ್ದನ್ನಬಹುದಾದ 'ದರ್ಶನ'ವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದ ಪ್ರಚೋದನೆಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅದು ದೀರ್ಘನಾಟಕ. ಈಗ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದೇ ಐದು ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕಥಾಭಾಗ ಕರ್ಣನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೌರವೇಂದ್ರನ ಸ್ನೇಹ ಸಂಪಾದಿಸುವವರೆಗೆ ಸಾಗಿದೆ.

-61 (1)-

ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಮನೆಯ ಹೊರೆಹೊಣೆಗಳು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಎಂ.ಎ.ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಎಂ.ಎ. ಡಿಗ್ರಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದರೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತುಡಿ ಮುಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೇನು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಅನಂತರ ಯಾವುದನ್ನೂ ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ, ತಿಮ್ಮಯ್ಯನ ತಮ್ಮ ವೆಂಕಟಯ್ಯನಿಗೆ ಯಜಮಾನ್ಯ ವಹಿಸಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದೆ. ಅವನ ವಯಸ್ಸು ಕಿರಿದಾದರೂ ನಂಟರಿಷ್ಟರ ನೆರವಿನಿಂದ ಅವನು ಆ ಹೊರೆ ಹೊರಲು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿದ್ದು ನನಗೆ ಪರಮೋಪಕಾರವಾಯಿತು. ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಎಂಬೊಬ್ಬ ತರುಣರು ರೈಟರು ಕೆಲಸ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು ಅವರು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಅನುಭವಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ದೊಡ್ಡಚಿಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಸಾಲ ತಂದು ಅಡಕೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹುಕಾರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದನೆಗೆ ತಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಡಕೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಲೇವಾದೇವಿಯನ್ನು ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ (ಅವರು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹತ್ತಿರದ ನಂಟರಾಗಿದ್ದರು. ತಿಮ್ಮಯ್ಯ-ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ತಾಯಿಯ ತವರಿನವರು!) ಮುಂದುವರೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನೂ ತೀರಿಕೊಂಡ ತರುವಾಯ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣವಿರಾಮ ಹಾಕಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಸಾಲ ತೀರಿಸಲು ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಗೆ ಸೇರಿದ ಹಲವು ಜಮೀನು ಗದ್ದೆ ಅಡಕೆ ತೋಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಬರೆದುಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆಸ್ತಿ ಎಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಅಡಕೆ ತೋಟ ಮತ್ತು ಮನೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲೆ ಇದ್ದ ಗದ್ದೆಗಳು ಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ಉಳಿದವು.

ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ನನ್ನಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದರು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಯಾವ ಮುಂದಣ ಸಲಹೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಇರಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಎಂ.ಎ. ಡಿಗ್ರಿಯ ಕೊನೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತದ್ದಾಯಿತು. ಬೇಸಗೆಯ ರಜಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವುದೆ ರೂಢಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ. ಡಿಗ್ರಿಯ ಒಂದು ಅವಶ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರವಾಸ. ಆ ಆಯಾಸದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು 'ನಮ್ಮ ಹಂಪೆಯ ಯಾತ್ರೆ' ಎಂದು ಒಂದು ಸುದೀರ್ಘ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಒಂದು ಹೊಸ ನೋಟುಬುಕ್‌ನನ್ನೂ ಕೊಂಡು ಬರೆಯತೊಡಗಿ, ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಪುಟಗಳಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಆ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ನೋಟುಬುಕ್‌ನ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪುಟಗಳೂ ಖಾಲಿಯಾಗಿಯೆ ಇವೆ. ಪ್ರಬಂಧದ ವಿಷಯ ಬರಿಯ ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣವೆ ಆಗಿದೆ. ಪ್ರವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲ-ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ

ಮುಖಂಡರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯ, (ಅವರು ಎಂ.ಎ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮರವರ ತಮ್ಮಂದಿರು. ಅವರು ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಅತ್ತಕಡೆಯ ಪರಿಚಯ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಹೊಸಪೇಟೆ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆ ಅವರ ನಂಟರಿಷ್ಟರಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗಲೊಪ್ಪಿ ಬಂದವರು.) ಡಿ.ಎಲ್.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ, ಕೆ.ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪ, ಬಿ.ಎಸ್.ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ, ಎನ್. ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್, ನಂಜುಂಡಯ್ಯ, ಭೀಮಸೇನರಾವ್, (ಹೈದರಾಬಾದಿನಿಂದ ಬಂದು ನಡುವೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡರು.) ಮತ್ತು ಇತರರು. ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ರೈಲಿನಿಂದ ಇಳಿದು ಬಾಡಿಗೆ ಕಾರು ಹತ್ತುವವರೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ಸಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದೆ.

ಇಂದೇನೂ (೧೯೭೪) ಅದನ್ನು ಒಂದು ರಕ್ಷಿತಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರಂತೆ. ಆದರೆ ಅಂದು (೧೯೭೯) ನಾವು ಕಂಡದ್ದು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಅನಾಥ ಪ್ರದೇಶವೆಂಬಂತಿತ್ತು. ಹೊಲಗಳ ನಡುನಡುವೆ ಪೊದೆಗಳು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಸುತ್ತುವರೆದ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಮುರಿದ ವಿಗ್ರಹ, ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಕಟ್ಟಡ ಪ್ರೇತವತ್‌ನಂತಿದ್ದುವು. ಜೊತೆಗೆ ಆ ಉರಿಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಶಾಂತವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನೋಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆಯಂತೂ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಏನಾದರೂ ಸರಿಯೆ ಎಂಥ ನೀರಾದರೂ ಸರಿಯೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಸಾಕು ಕುಡಿಯುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ದೂರದಲ್ಲಿ ಹಸುರೆದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಕಬ್ಬಿನ ಹೊಲದತ್ತ ಓಡಿದೆವು. ನೀರೇನೂ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಹುಳು ಮಿಜಿಮಿಜಿ ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಆಚಾರ್ಯ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ತಡೆದು 'ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆಯಿರಿ, ಕುಡಿಯಬೇಡಿ. ನಾನು ನನ್ನ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಸೋಸಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಹುಳುಗಳಾದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗದಿರಲಿ, ನೀರು ಕೆಟ್ಟದ್ದಾದರೂ!' ಎಂದು ಅವರ ಉತ್ತರಿಯವನ್ನೆ ಸೋಸಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ನೀರು ಹಿಂಡಿದರು, ನಮ್ಮ ಬೊಗಸೆಗಳಿಗೆ. ಆ ಕೊಳಕು ಬಗ್ಗಡದ ನೀರನ್ನೆ ಹೊಡೆತುಂಬೆ ಕುಡಿದೆವು! ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒದ್ದೆ ಮಾಡಿ ತಲೆಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡೆವು. ಹಾಳು ಹಂಪೆ ಎಂದು ಬೈದೆವು ಅದರ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು!

ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಶೇಷರೂಪವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಕೋಟೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾವಲು ನಿಂತಿರುವುದು ಭೀಮನ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ! ಅವನ ಮುಖವೆಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದಸ್ಯುತನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಿಡುಬಿನ ಕಲೆಗಳಿಂದ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿಸುವಷ್ಟು ವಿಕಾರವಾಗಿತ್ತು. ಸುತ್ತ ಹಳು ಹಬ್ಬಿ.

ಆ ದಿನವೆ (೯-೪-೧೯೭೯) ನಾವು ಉಳಿದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಒಂದು ಕೃತಕಕೊಳದ ಸೋಪಾನ ಪಂಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನಾನು ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಕವನ 'ಹಂಪೆಯ ಭೀಮ' ನನ್ನ ಒಂದು ಕವನಸಂಗ್ರಹ 'ಕೋಗಿಲೆ ಮತ್ತು ಸೋವಿಯಟ್ ರಷ್ಯಾ'ದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ಅದು 'ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘವು ಕಿರಿಯ ಕಾಣಿಕೆ'ಯ ತರುವಾಯ ಮರುವರ್ಷ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ತಳಿರು' ಎಂಬ ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಅದರ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಕೋಟೆಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಲಿ ಬಿಸುಸುಯ್ಯುವನಾರು?
ಬಲ್ಲದೆಯ ಮೆಯ್ಯಲಿಯು! ಭೀಮನೇನು?

(ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಏಟುಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬಿದ್ದು ಕಣ್ಣಿನ ಕೆಳಗೂ ಕಲ್ಲು ಚೆಕ್ಕೆಯೆದ್ದು ಕಂಬನಿ ಉದುರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.)

ಕಂಬನಿಯ ಕರೆಯುತ್ತ ಮೂಕನಾಗೇಕಿಂತು,
ನಿಂತಿರುವೆ, ಮಾರುತಿಯೆ? ಮಾತನಾಡು!
ಬೀರಬೀರರ ಬೀರ, ಕಲ್ಲಾಗಿ ನೀನಿಂತು
ಹಾಳೂರು ಬಾಗಿಲನು ಕಾಯುತಿಹೆಯೇನು?

ಧರಣಿಪರು ಮಂತ್ರಿಗಳು ಸೈನಿಕರು ಕಬ್ಬಿಗರು
ಬಿಟ್ಟಳಿದ ಪಾಳ್ಳೆಲವ ಕಾಯುತಿಹೆಯೇನು?

.....
ನೀನು ಬಾಗಿಲ ಕಾಯುತಿರ್ದೊಡಂ ಹಂಪೆಯಿದು
ಮುಸಲರಿಂ ಹಸಿಮಸಣವಾದುದೇನು?

ನಿನ್ನಣ್ಣ ಹನುಮಂತನಿಲ್ಲಿದೊಡಂ ಬಂದು
ನಿನಗೆ ನೆರವಾಗಿದನು ಪೊರೆಯಲಿಲ್ಲೇನು?
ರನ್ನ ಪಂಪರ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ರಸರಂಗದಲಿ
ಭಾರತದ ಕೊಳುಗುಳದಿ ನಿನ್ನ ನೋಡಿಹೆನು?
ಕಂಬನಿಯ ಕರೆವ ಭೀಮನನಲ್ಲಿ ಕಂಡಿಲ್ಲ,
ಜಯಮತ್ತ ರುದ್ರಮಾರುತಿಯ ಕಂಡೆ!

.....
ಇಲ್ಲಿಗೈತಹ ಯಾತ್ರಿಕರ ಎದೆಯ ಮೂಷೆಯಲಿ
ಹಾಳಾದ ಐಸಿರಿಯ ಕಿಚ್ಚ ಮರುಕೊಳಿಸು!
ಅಣಕಿಸೆಮ್ಮನು, ವೀರ: ಹೆಂಬೇಡಿಗಳು ನಾವು!
ನಿನ್ನ ಗದೆಯಾಘಾತದಿಂದೆಚ್ಚಿರುವೆವು!
ಹೇ ವೀರಮೂರ್ತಿಯೇ, ಹಂಪೆಯೇ ಮಸಣದಲಿ
ಭೈರವಾಶ್ರುವ ಚೆಲ್ಲಿ ಮೌನದಲಿ ನಿಲ್ಲು!
ಯಾತ್ರಿಕರ ಹೃದಯದಲಿ ಕೆಚ್ಚೂರಿ ನೆಚ್ಚೂರಿ
ಹೆಂಬೇಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಗೆಲ್ಲು!

ಹಾಗೆಯೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ 'ಹಂಪೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯದು. 'ಕದರಡಿಕೆ' ಎಂಬ ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ:

ಬಾ ಇಲ್ಲಿ, ಬಾ ಇಲ್ಲಿ, ಕನ್ನಡಿಗ ಬಾ ಇಲ್ಲಿ!
ಮೈಮೆಯನು ಕಂಡರಿಯದಿಹ ನೀನು; ನೋಡದರ
ಹುಳು ಹಿಡಿದ ಹೆಣವನಾದರು, ನೋಡು, ಬಾ ಇಲ್ಲಿ!...

ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಂಡದ್ದು ಹುಳುಹಿಡಿದ ಹೆಣದಂತಿದ್ದರೂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮತ್ತು ಮತಂಗ ಪರ್ವತದ ಪಾದವನ್ನು
ತೊಳೆಯುತ್ತಾ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಮಳಲದಿಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ದೃಶ್ಯದಂತಹುಗಳು ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ಹರ್ಷ
ಬಿಂದುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ರುದ್ರ ರಮಣೀಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಮಧ್ಯೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಅದನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡ ಕವಿಯ
ಚೇತನಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಯ ನಿಸರ್ಗ ಅಷ್ಟೇನೂ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಇದ್ದುದರ ನೆನಪಿನಿಂದಲೆ ಅದು ನಮ್ಮ ಹೃದಯಕ್ಕೂ
ಮನಕ್ಕೂ ತುಷ್ಟಿಯೊದಗಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

* * *

ಪ್ರವಾಸ ಮುಗಿಸಿ ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದೆ, ಮರುಭೂಮಿಯ ಪರ್ಯಟನದಿಂದ ನಂದನಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು ನನ್ನ ಚೇತನಕ್ಕೆ, ಮಲೆನಾಡಿನ ಹಸುರು ಮಲೆಗಾಡುಡೆಯ ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವಿಯ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿ. ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಬೇಸಗೆಯ ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ೨೪ ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. 'ಕವಿ ಬಿಲ್ಲಣ' ಎಂಬ ಸರಳರಗಳೆಯ ನಾಟಕವನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಎರಡು ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ಮೂರನೆಯ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಧ ಬರೆದುಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಆ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನ್ನುಳಿದು ಎಲ್ಲವೂ 'ಕೊಳಲು' 'ನವಿಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡು ಕನ್ನಡಿಗ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಸುಪ್ರೀತವಾಗಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಉಳಿದಿದ್ದ ಆ ಒಂದೆರಡೂ ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ಕದರಡಕೆ'ಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿವೆ. ತಿರಸ್ಕೃತವಾಗಿರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಗಾಡು 'ಕೋಗಿಲೆಯ ಗೋಳು' ನಾಡಿನ ಜನರು ಲೆಕ್ಕಿಸದ ಕವಿ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನದ ಆಧಾರವಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ತನಗೆ ಕಾವ್ಯಾನಂದ ನೀಡುವ ಯಾವ ಕವಿಗೇ ಆಗಲಿ ನಾಡಿನ ಜನ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರಕೆಂದು ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಉದ್ದೀಪನವಾಗಿರಬೇಕು ಆ ರಚನೆ:

ಕೋಗಿಲೆಯ ಗೋಳು

ಕೋಗಿಲೆಯೊಂದನು ಸಾಕಲರಿಯದು ನಾಡೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ||ಪಲ್ಲವಿ||
ಕೋಗಿಲೆ ನಮ್ಮದು, ನಮ್ಮದು ಕೋಗಿಲೆ! ಎನ್ನುವರೆಲ್ಲಾ ಹೋರಿ|| ಅ.ಪ.||
ಆನಂದದಿಂದ ತಲೆದೂಗಿ ನಲಿವರು ಕೋಗಿಲೆ ತಳಿರಲಿ ಹಾಡೆ!
ಬನ ಬನ ಬನದಲಿ ಕುಹು ಕುಹು ಕುಹು ಎಂದು ಇಮ್ಮಡಿಯಿಂಚರ ಮಾಡೆ!
ಹಣ್ಣನು ತಿನೆ ನಾ ಕೋಪಿಪರೆಲ್ಲಾ! ಮಣ್ಣನು ತಿನ್ನಲೆ ನಾನು?!
ಜಿಪುಣರ ಜಿಪುಣತೆಯೊಂದೇ ತಾನಿರೆ, ಮಾಗಿಯ ಬಂಧನವೇನು?||
ಅಡವಿಯೊಳಾನಿರೆ ಹೊಗಳುವರೆಲ್ಲಾ 'ಕೂಗಲೆ ಕೋಗಿಲೆ!' ಎಂದು
ಉಪವನಕ್ಕೆತರೆ ತೆಗಳುವರೆಲ್ಲಾ 'ಹೋಗಲೆ ಹೋಗಲೆ!' ಎಂದು||
ಚಿ ಚಿ ರಸಿಕನೆ, ನೀರಸ ರಸಿಕನೆ, ನಾಚಿಗೆಯಿಲ್ಲವೆ ನಿನಗೆ?!
ಹಣ್ಣನು ಕೊಡದೆಯೆ ಹಾಡನು ಕೇಳುವೆ! ತಿರುಪೆಯ ನೀಡುವೆ ನಿನಗೆ!!!

ಆ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಿವೆ ಎನ್ನಬಹುದು: 'ಮುಂಗಾರು' 'ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ಬಾ' 'ಕಾಜಾಣ' 'ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಶೃಂಗದಲಿ' 'ಅರುಣ ಗೀತೆ' ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೧, ೨, ೩ನೆಯ ಕವನಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ 'ಚರಿತ್ರೆ'ಗಳಿವೆ. ನಮ್ಮ ಸಹೃದಯರಿಗೂ ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತೇನೆ:

'ಮುಂಗಾರು'-ಇದನ್ನು ನಾನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು. ಆ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪೂರ್ತಿ ತೆರೆದಿದೆ. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಡಕೆ ತೋಟದಿಂದ ಆಚೆಗೆ ಏರುವ ಮಲೆನೆತ್ತಿ ಅರ್ಧ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಏರಿದೆ. ಮಲೆ ಎಂದರೆ ಬರಿಯ ಬೆಟ್ಟವಲ್ಲ. ನಿಬಿಡಾರಣ್ಯ ಮುಚ್ಚಿ ಮುಸುಗಿರುವ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿ. ಆ ದಿನ ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮುಂಗಾರಿನ

ಮೋಡ ಕವಿದು ಭಯಂಕರ ಗುಡುಗು ಮಿಂಚುಗಳಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸಿತ್ತು. ಕರ್ಮೋಡದ ತುದಿ ಮಲೆನೆತ್ತಿಯನ್ನೆ ಮರೆಗೊಳಿಸಿ ಭೂಮಿಗೆ ಸಮೀಪಿಸಿತ್ತು. ಹೆಮ್ಮೆಗಳನ್ನೂ ಅಲುಬಿ ತೂಗಿಸುವ ಬಿರುಗಾಳಿಯೂ ಎದ್ದಿತು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಮಳೆ ಶುರುವಾದುದು ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯ ಮರಹಸುರು ಮಬ್ಬಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಮಳೆ ಮಲೆಯ ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಇಳಿಯತೊಡಗಿತು, ನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಮಲೆಯ ಓರೆಯ ಸೋಪಾನವನ್ನಿಳಿದು ಬರುವಂತೆ: ಅದು ಇಳಿದಂತೆಲ್ಲ ಕಾಡು ಮಬ್ಬಾಗುತ್ತಾ ಮಬ್ಬು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ದೂರವಿದ್ದ ಹನಿಗಳು ಬರಬರುತ್ತಾ ಬಳಿಸಾರಿ ಕೊನೆಗೆ ನಮ್ಮ ತೋಟವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸೊಳ್ಳೆಪರದೆಯೊಳಗಾದಂತೆ ದೃಶ್ಯ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲೆ ವರ್ಣಿಸಿದ ಚಿತ್ರದ ಅನುಭವ ಹೀಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಂಡಿದೆ: ಊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ.

ವನಪರಿವೃತ ಗಿರಿಶಿರದಿಂದೊಯ್ಯನೆ ಮರದಲೆದಳಿರನು ತುಳಿತುಳಿದು
ಚೆಲುವಿನ ಹನಿಗಳು, ಸುರಶಿಶುಮಣಿಗಳು ಬುವಿಗಿಳಿತಂದರು ನಲಿನಲಿದು:

ಬಳಿಸಾರುವ ದೂರದ ಸರ ಕೇಳೆ

ಗಣನೆಗೆ ಸಿಲುಕದ ಮಳೆಹನಿ ಬೀಳೆ

ಕಬ್ಬಿಗನೆದೆಯಲಿ ಮುದ ಮೊಳತೇಳೆ

ನೆನೆವುದು ಸೊಗದಲಿ ಬಗೆಗಣ್ಣು:

ಧಾರೆಯ ದಾರದಿ ನೆಯ್ತೆಹ ತೆಳ್ಳನೆ ಜವನಿಕೆಯುಡುವಳು ತಿರೆವೆಣ್ಣು!

ಮಳೆಯ ಹನಿಯ ದಾರಗಳಿಂದ ನೆಯ್ತೆ ಒಂದು ಯವನಿಕೆ (ಪರದೆ) ಕಾಡನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಂತಾಗಿ ಮಲೆ ಕಾಡು ಎಲ್ಲ ಒಂದು ಸೊಳ್ಳೆಪರದೆಯೊಳಗಾದಂತಾಗಿ ಮಸುಗು ಮಸುಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಡ್ಡುತ್ತದೆ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆ, ಕೊನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ. ಈ 'ಮುಂಗಾರು' ಕವನವನ್ನು ನಾನು ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದಾಗೆಲ್ಲ ಸಹೃದಯರು ಮೆಚ್ಚಿ ಹರ್ಷಭೋಷ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ 'ಕೊಳಲು' ಅವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅದು ಅಚ್ಚಾದಾಗ ಧಾರವಾಡದ 'ಜಯಕರ್ಣಾಟಕ' ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ 'ಕೊಳಲಿನ'ನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ದೋಷಗಳನ್ನೆ ಕೆದಕಿ ಪರಿಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ತೆಗಳಿತು. ಅದನ್ನು ಬರೆದ ವಿಮರ್ಶಕಮಾನ್ಯರೊಬ್ಬರು 'ಧಾರೆಯ ದಾರದಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಪದ್ಯದ ಕೊನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಲೇವಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾ 'ಈ ಜವನಿಕೆಯನ್ನು ಉಡುವ ತಿರೆವೆಣ್ಣಿನ ದಪ್ಪ ಸೊಂಟ ಎಷ್ಟು ಮೈಲಿ ವಿಸ್ತಾರದ್ದಿರಬೇಕು?' ಎಂದು ಬರೆದು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾದಾರಿದ್ಯವನ್ನೂ ಕರುಬನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದರು!

ನನ್ನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಸ್ವಾನುಭವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದಲೆ ಹೊಮ್ಮಿವೆ. ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಪರಿಚಯದಾರಿದ್ಯವಾಗಲಿ ಅಂತಹ ಅನುಭವಗಳ ದರಿದ್ರತೆಯಾಗಲಿ ಇರುವ ಓದುಗ ಸಹೃದಯನಾಗಿದ್ದರೆ, ಆ ಸನ್ನಿವೇಶ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಭಾವಯಿತ್ರೀ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಕವನಗಳ ರಸಾಸ್ವಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸೂಯೆ ಅಥವಾ ದ್ವೇಷವಿದ್ದರಂತೂ ಅಂತಹ ವಾಚಕನಿಗೆ ಅವು ಒಣಕಟ್ಟಿಗೆಯೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಗೆದ್ದಲಾಗಿಯೆ ತಿಂದು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

"ಕೊಳಲು" ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಜಯಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂದು (೧೬-೮-೧೯೩೦) (೮-೮-೧೯೩೦) ನನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಮಿತ್ರರು ನನಗೆ ಬರೆದ ಎರಡು ಕಾಗದಗಳು ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಅವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ: ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ದಿವಂಗತರಾಗಿದ್ದಾರೆ: ಕನ್ನಡ ಕತೆಗಾರರಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೆ ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವವರು ಎಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಎ. ಸೀತಾರಾಂ, ಕಾವ್ಯನಾಮದಿಂದ 'ಆನಂದ' ಎಂದು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವವರು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನವರು, ಈಗಲೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನದ ಶ್ರೇಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವವರು.

'ಕಾಜಾಣ'-ಈ ಕವನವನ್ನೂ ನಾನು ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದು ಜೋರಾಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾತ್ರಿ, ಸುಮಾರು ೮-೯ ಗಂಟೆ. ಈಗ ಆ ಪಕ್ಷಿ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೆಸರಾಂತಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಓದುವವರಿಗೆಲ್ಲ ಚಿರಪರಿಚಿತ, 'ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ'ದ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿ. ಆಗ ಅದು ಅಜ್ಜಾತ ಪಕ್ಷಿ. ಹಳ್ಳಿಗರು ಅದನ್ನು ಏಕೆ "ಕಾಜಾಣ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾನೊಮ್ಮೆ ಭಾಸದ ಒಂದು ನಾಟಕ (ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ ಇರಬಹುದೋ ಏನೋ) ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ 'ಖಂಜನ ಪಕ್ಷಿ ಕವಾಟ' ಎಂಬ ಸಮಾಸ ಪದವನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡೆ. ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ 'ಖಂಜನಕ್ಕೆ 'ಕಾಡಿಗೆ ಬಣ್ಣದ ಹಕ್ಕಿ' ಎಂದು ಅರ್ಥವಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆಗಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಾಗಿಲುಗಳಾಗಿ ಅವು ಮುಚ್ಚಿ ತೆರೆಯುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವ. ಆಗ ನನಗೆ ಬಹುಶಃ ಖಂಜನವೆ ಕಾಜಾಣವಾಗಿರಬಹುದೆ ಎಂದೆನ್ನಿಸಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಜಾಣದ ಬಣ್ಣ ಅಚ್ಚ ಮಿರುಗುಗಪ್ಪು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಖಂಜನಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಖಂಜನದಿಂದಲೆ ಕಾಜಾಣ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಹೆಮ್ಮೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ಕಾಜಾಣದಿಂದಲೆ ಏಕೆ ಬಂದಿರಬಾರದು 'ಖಂಜನ' ಎಂದೂ ತರ್ಕಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಇರಲಿ, ಹೆಸರು ಎಲ್ಲಿಂದಲೆ ಬರಲಿ, ಈಗಂತೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಜಾಣಕ್ಕೆ ಭದ್ರಸ್ಥಾನ ದೊರಕಿದೆ!

ಆ ಕವನ ರಚಿಸಲು ತೊಡಗಿದ್ದೆ, ಲಾಂದ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ.

ಕೋಗಿಲೆಯಂತೆಯೆ ಬಣ್ಣವು ನಿನಗಿದೆ.
 ಕೋಗಿಲೆಯಿಂಚರಕಿಮ್ಮಡಿಯಿಂಚರ!
 ಕೋಗಿಲೆಗೆಲ್ಲಿದೆ ನಿನಗಿರುವಂತಹ
 ಪುಕ್ಕದ ನೇಲುವ ಗರಿಯೆರಡು?
 ಕೋಗಿಲೆಯನಿದನಿಯೊಂದೇ ಆಗಿದೆ,
 ನಿನ್ನದು ಬಹುವಿಧವಾಗಿಹುದು!

(ಕೋಗಿಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕುಹೂ ಕುಹೂ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತದೆ. ಕಾಜಾಣದ ಆಲಾಪನೆ ತೆರತೆರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. 'ಉದಯಗಗನದಲಿ ಅರುಣನ ಛಾಯೆ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ನನ್ನ ಇನ್ನೊಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ದಿವ್ಯತೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ 'ಚದುರಂಗ'ರಿಂದ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವ 'ರಾಷ್ಟ್ರಶಕ್ತಿ ಕುವೆಂಪು' ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಜಾಣದ ಉಲಿಹವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಫಲವಾಗಿದೆ.)

ಕೋಗಿಲೆಯಂದದಿ ಹೆರವರ ಮನೆಯಲಿ
 ಹುಟ್ಟಿದ ತಬ್ಬಲಿ ನೀನಲ್ಲ!
 ಕೋಗಿಲೆಯಂದದಿ ಹೊಲಸನು ತಿನ್ನುವ
 ಕಾಗೆಗೆ ನೀ ಋಣಿಯಾಗಿಲ್ಲ!

(ಆದಂತೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವ ವಿಷಯ. ಕಾಗೆಯ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಅದರ ಮೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಿಂದುಹಾಕಿಯೋ ಹೊರಗೆ ಎಸೆದೋ ಕೋಗಿಲೆ ತನ್ನ ಮೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತದೆ. ಬೆಪ್ಪು ಕಾಗೆ ಕಾವು ಕೂತು ಮರಿ ಮಾಡಿ ತುತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಸಾಕುತ್ತದೆ. ಆ ತುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲಿ ಹೆಗ್ಗಣ ಹಲ್ಲಿ ಹಾವು ಮಾಂಸ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಇರಬಹುದು, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಕೆ ಇಲ್ಲ!)

ಶೂದ್ರನೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಶೂದ್ರನೆ ಬೆಳೆಯಿಸಿ,
ಶೂದ್ರನೂ ಕೊಟ್ಟಾಹಾರವ ತಿಂದಿಹ
ಕೋಗಿಲೆಗೆಲ್ಲಿಯ ದ್ವಿಜತನವು?

(ಇಲ್ಲಿ 'ದ್ವಿಜ' ಪದದ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ ಧ್ವನಿ!)

ಕಾಗೆಯ ಮರಿಗಳ ಸಂಗಡಿ ಬಳೆದಿಹ

ಆ ಪರಪುಟ್ಟನು ನಿನಗೆಣೆಯೆ?

ಬನದೆಲೆವನೆಯಲಿ ರಿಸಿಕುವರರವೊಲು

ಜನಿಸಿದ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ನೀನಹೆ;

ಸಾಟಿಯ ನಿನಗಾ ದೇಸಿಗನು?

(ಈ ಪಂಕ್ತಿ ಮುಗಿದಾಗ ರಾತ್ರಿ ಲ ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ 'ರಾತ್ರಿ ಲ ಗಂಟೆ. ಕೋಗಿಲೆ ಕೂಗಿತು!' ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ. ಘನಘೋರ ಮುಂಗಾರಿನ ಕತ್ತಲೆ. ಮಳೆ ಭೋರಂದು ಸುರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ಸದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಮೀರಿ ಮುಳುಗಿಸುವಂತೆ ಒಂದು ಕೋಗಿಲೆ, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತೋ ಎಲ್ಲಿತ್ತೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ, ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಗತೊಡಗಿತು! 'ನಾನು ದಿಗಿಲುಗೊಂಡಂತೆ ಎಚ್ಚತ್ತೆ, ನನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ! ಕೂಗು ನಿಂತಿತು. ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕೋಗಿಲೆ ಕೂಗಿತೋ ಅಥವಾ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನಾರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಕೂಗಿದಂತಾಯಿತೋ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ನೀಳಿಂಚರದಿಂದ ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು!)

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಗೆಗಳೂ ಅಪರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಇರುವ ಕಗ್ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಕೋಗಿಲೆಯ ಕೂಗು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪರೂಪವೆ, ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಭೋರ್ಭೋರನೆಯ ಸದ್ದಿನಲ್ಲಿ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮೀರುವಂತೆ ಕೋಗಿಲೆ ಕೂಗುದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪವಾಡರೂಪದ ಅಚ್ಚರಿಯೆ!

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಹಿಂದೆಂದೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಳೆಗಾಲದ ಕಗ್ಗತ್ತಲಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕೂಗದಿದ್ದ ಕೋಗಿಲೆ, ನಾನು ಕೋಗಿಲೆಯನ್ನು ಮೂದಲಿಸಿ ಅವಹೇಳನ ಗೈದು ಕಾಜಾಣವನ್ನು ಹೊಗಳಿ 'ಆ ಪರದೇಶಿ ನಿನಗೆ ಸಮಾನನೆ?' ಎಂದು ಬರೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದೊಡನೆಯೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಕವಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸುವಂತೆ ಎರಡು ಸಾರಿ ಕೂಗಬೇಕೆ?

ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ಅಂದು ಆದ ಆ ಅನುಭವ ಮುಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗಾಗಿಲ್ಲ. ಆವೊತ್ತಂತೂ ಹಾಗೆ ಕವಿಯನ್ನು ಭರ್ತ್ಸನೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಇರ್ಮೆ ಕೂಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಕೋಗಿಲೆ ಮತ್ತೆ ಬಾಯ್ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ!

ನಾನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬ್ಯಾಕೆಟ್ ಹಾಕಿ ಆ ಕೋಗಿಲೆಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಅದರ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳುವಂತೆಯೂ ಮತ್ತು ಪರರ ಹೊಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಸಹಿಸದ ಅದರ ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದಲ್ಲವೆಂಬಂತೆಯೂ ೨೮ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಬ್ಯಾಕೆಟ್ ಮುಚ್ಚಿ, ಮತ್ತೆ ಕಾಜಾಣದ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿ ೨೩ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆ. ಆದರೆ....

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ ಆ ಕವನದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯ.

ಆ ಕವನ ಮೊದಲು 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ನಾನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವಾಚನ ಮಾಡಿ ಅದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ ಆಯಿತು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖೆ ಅದನ್ನು ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಒಂದು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಕ್ಕೂ ಸೇರಿಸಿತು. ಆಗ ಶುರುವಾಯ್ತು ಅದರ ಶ್ರಾದ್ಧ. ಆಗ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪಾಠಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪಂಡಿತರು. ಅವರಿಗೆ ಹೊಸರೀತಿಯ ಬರವಣಿಗೆ ಕಂಡರಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ಹೊಸ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಕವನಗಳಂತೂ ಅವರ ತಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಹೀಯಾಳಿಸಿ, ಬರೆದವರನ್ನು ಬೈದು ಮೂದಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದಿಂದಲೇ ಬಂದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಪದ್ಯ ಬರೆದವನು ಶೂದ್ರನೆಂದು ಗೊತ್ತಾದರಂತೂ ಆಯಿತು ಗತಿ! "ಶೂದ್ರಮುಂಡೇದು ಕಾವ್ಯ ಬೇರೆ ಬರೆಯುತ್ತದಂತೆ! ಇದರ ತಲವಾಯಿ!" ಎಂದೆಲ್ಲ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬೈಯುವವರೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು ಅವರ ರಚ್ಚು! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿಡಂಬನೆ ಇದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅದನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಖಂಡನೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!

ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮುಗ್ಧನಾಗಿದ್ದೆ. ನನಗೆ ಆಗಿನ್ನೂ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಪಿಡುಗು ಇದೆ ಎಂಬುದೇ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದು ನನಗೆ ಜಾತೀಯತೆಯ ಅಸ್ತತ್ವವೆ ಪ್ರಜ್ಞಾಗೋಚರವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಕಚ್ಚಾಟದ ಅರ್ಥವೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರರು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದವರು "ಹೌದೇನೀ, ನಿಮ್ಮ ಆ ಕವನ 'ಕಾಜಾಣ'ದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕುರಿತು ಮೂದಲಿಸಿ ವಿಡಂಬನೆ ಮಾಡಿರುವಿರಂತೆ?" ಎಂದು! ನಾನು ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾದೆ. ಅದು ನನ್ನ ತಲೆಗೇ ಹೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟು "ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ನಿಮಗೆ? ನನಗೆ ಆ ಭಾವನೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸುಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ." ಎಂದೆ. ಅವರು ಹೊರಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ, ನೋಡೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡು 'ಕಾಜಾಣ' ಕವನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಓದಿದೆ, ಹೊಸದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಅಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶೂದ್ರ ಭೇದ ಭಾವನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ. ನನಗೇನಾಯಿತು ಗೊತ್ತೇ? ಆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಓದಿದರೆ ಅದು ಹಾಗೆಯೇ ತೋರತೊಡಗಿತು: ನಾನು ಅದನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ನನಗೆ ಒಂದಿನಿತೂ ಇರದಿದ್ದ ದೃಷ್ಟಿ!

ನನ್ನ ಅನೇಕ ಕವನಗಳಿಗೂ ನಾಟಕಗಳಿಗೂ ಕೆಲವರು 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಶೂದ್ರ' ಭೇದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯವನ್ನೆ ಕಲುಷಿತಗೊಳಿಸಿರುವುದು ವಿಷಾದದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ: ಜಲಗಾರ, ಶೂದ್ರತಪಸ್ವಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದಾಗಲೂ ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೇ!

ಅದಿರಲಿ 'ಕಾಜಾಣ' ಕವನವನ್ನು ಓದುವ ಎಂತಹ ಶುಂಠನಿಗಾದರೂ ಅದೊಂದು ಪಕ್ಷಿ ಇರಬೇಕು ಎಂಬಷ್ಟಾದರೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬ ಹೈಸ್ಕೂಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎದುರಿಗೆ ಕೂತು ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಓದುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. 'ಏನಯ್ಯಾ ಓದುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ?' ಎಂದಾಗ "ಕನ್ನಡ ನೋಟ್ಸ್" ಎಂದನಂತೆ. ಇವರು ಕುತೂಹಲಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಇಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಣ್ಣುಹಾಯಿಸಿದರಂತೆ. 'ಕಾಜಾಣ' ಕವನದ ಮೇಲೆಯೂ ನೋಟ್ಟು ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರಂತೆ. "ಕಾಜಾಣ= ಇದೊಂದು ಜಾತಿಯ ಕ್ರಿಮಿ!" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದನಂತೆ ಆ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಪಂಡಿತ!

'ಅರುಣಗೀತೆ'- ಇದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮೇಲಣ ಕವನಗಳಿಗಿರುವಂತೆ 'ಚರಿತ್ರೆ' ಅಷ್ಟೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಲ್ಲದೆ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವವನು ಎಂತಹ ಮೂರ್ಖನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇದರ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಕವಿಯನ್ನು ಲೇವಡಿಮಾಡಲು ಹೊರಟು ತನ್ನನ್ನೆ ಶಾಶ್ವತಲೇವಡಿಗಾಗಿ ಗುರಿಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಬ್ಬ ಪಂಡಿತನ ವಿಚಾರ ಹೇಳಿ, ಅನುದಾರತೆಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಅಷ್ಟೆ. ಈ ಪದ್ಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಮ್ಮೆ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಯಾವುದೊ ತರಗತಿಯ ಒಂದು

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಯಿತು. ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ-ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಂತ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದ ಒಬ್ಬರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಂಡಿತರು ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯ ವಾಚಕರ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಬಡಪಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ಕವನದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ್ದರು! ಅದಲ್ಲ ತುಂಬ ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನಾನು ಆ ಎಲ್ಲ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಯೋಗ್ಯತೆಗೂ ಅದು ಅರ್ಹವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕವನ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ!

ದೇವರ ಮಕ್ಕಳೆ, ಎಲ್ಲರು ಏಳಿ,
ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು ಬೇಗೇಳಿ!

ಆ ಪಂಡಿತರ ವಿಮರ್ಶಕರು 'ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು' ಎನ್ನುವ ಉತ್ತಮ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಅಮೋಘ ಖಡ್ಗಪ್ರಹಾರ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಬೆಳಗಾಯಿತು ಎಂದರೇ ಸಾಕಿತ್ತು. ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು ಎನ್ನುವ ಪುನರುಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥವೇನು? ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈಗಲೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಕು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಗಾಗಿತ್ತು ಎಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಡುಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಬೆಳಕು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಉಷ್ಣಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅರುಣೋದಯ ಸೂರ್ಯೋದಯಗಳವರೆಗೆ ನಸುಕುನಸುಕಾಗಿ, ತುಸು ಬೆಳಕಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಂಪೆಳಕಾಗಿ, ನೀರು ಬೆಳಕಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಕಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊತ್ತು ಮೂಡಿದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿರುವುದು ಸೋಮಾರಿತನವಾಗುತ್ತದೆ, ಬೇಗನೆ ಹೊತ್ತು ಮೂಡಿದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿರುವುದು ಸೋಮಾರಿತನವಾಗುತ್ತದೆ, ಬೇಗನೆ ಎದ್ದುಬಿಡಿ-ಎಂದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕರೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ ಆ ಪಂಕ್ತಿ! ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಓದಿದ್ದರೆ ಆ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಅದೇನು ಅರ್ಥವಾಗದಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮಗ್ರಂಥಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಮರ್ಶಿಸಲೇ ಬೇಕು ಖಂಡಿಸಲೇ ಬೇಕು ಎಂಬ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಪೀಡಿತರಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಪುನರುಕ್ತಿಯ ದೋಷಾರೋಪಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ! ಕವಿಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಪಂಡಿತ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಹುಂಜ ಮನೆಯ ಬೆಂಗಳಿಗೆ ಹಾರಿ ರೆಕ್ಕೆ ಬಡಿದು ಕೊಕ್ಕೊಕ್ಕೋ ಎಂದು ತನ್ನ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಸಾರಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

-61 (2)-

ಮಳೆಗಾಲ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಮೇಲೆಯೇ ನಾನು ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟೆ. ನನ್ನ ನೆನಪು ಸರಿಯೂ ತಪ್ಪೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ: ಆಗ ಎಂ.ಎ. ಬರೆಹದ ಪರೀಕ್ಷೆ ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಮುಗಿದು, ಬಾಯಿಪರೀಕ್ಷೆ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ 'ವೈವಾವೋಸಿ' ಪೂರೈಸಿ ಫಲಿತಾಂಶ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ನಾನು ಉತ್ತಮ ಸೆಕೆಂಡ್ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಮಿತ್ರ ನರಸಿಂಹಚಾರ್ಯರು ಫಸ್ಟ್ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಇದನ್ನಿಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಉದ್ದೇಶ ಮುಂದೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಆಗ ನಾನಿರುತ್ತಿದ್ದ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮ ದ್ವಿತೀಯಾದಿ ವರ್ಗ ತಾರತಮ್ಯಗಳಾಗಲಿ ಮೇಲುಕೀಳು ಭಾವಗಳಾಗಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಸಾರಸ್ವತ ಪ್ರತಿಭೆ ತನ್ನ ಮಹೋನ್ನತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಯಾವ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಲೋಕದ ಇತರ ಔನ್ನತ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮೊಳಕಾಲೆತ್ತರಕ್ಕೂ ಎಟುಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮಹೋನ್ನತಿಯ ಭಾವ ಹೊರಗಣ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಅಹಂಕಾರರೂಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ವಾಸ್ತವ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇತರರ ಲೌಕಿಕದೃಷ್ಟಿಯ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಖ್ಯಾತಿಗಾಗಲಿ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಉಚ್ಚಸ್ಥಿತಿಗಾಗಲಿ ನಾನೆಂದೂ ಕರುಬಿದವನಲ್ಲ, ಆಸೆಪಟ್ಟವನೂ ಅಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಗಜ್ಜನನಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ನಾನು ಸುರಕ್ಷಿತಭಾವದಿಂದ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಭಾವ ಅಂದಿನ ಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಎಂ.ಎ. ತೇರ್ಗಡೆಯಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಮುಂದೇನು ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿರಾಲೋಚನೆಯಿಂದಲೇ ಇದ್ದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಹುದ್ದೆಗೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ ಇದ್ದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಹುದ್ದೆಗೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಜೀವ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಂನ್ಯಾಸದತ್ತ ಒಲೆಯುವ ಹುಡುಗಾಟದಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡಗುತ್ತಿತ್ತು. ನನಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಬಂದ ನನ್ನ ಅಭ್ಯುದಯಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಿಗೂ ನಾನು ತಿರಸ್ಕಾರದ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮುಂದೆ ಯಾರ ಮಗಳನ್ನೇ ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿತ್ತೋ ಅವರ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಹಿರಿಯ ಮಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ನಾನು ನಕಾರವನ್ನೇ ಆಡಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಚೇತನ ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಅರಿಯದಂತೆ “ಕವಲೊಡೆದ ಹಾದಿಗಳು ಕವಿದಿಹುದು ಕತ್ತಲೆಯು, ದಾರಿ ತೋರೆನಗೆ ಗುರುವೇ, ದಾರಿ ತೋರೆನಗೆ!” ಎಂದು ಒಳಗೊಳಗೇ ಪರಿತಪಿಸಿ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಎಂದಿನಂತೆ ಅಂದೂ ಮತ್ತೆ ಶ್ರಿಗುರುಕೃಪೆ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಮೂಲಕವೆ ಮೈದೋರಿತು:

ಒಂದು ದಿನ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಕೇಳಿದರು “ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಲೆಕ್ಚರರ್ ಸ್ಥಾನವಿದೆಯಂತೆ ನೀವೇಕೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಅದಕ್ಕೆ?” ಎಂದು. ಆ ಸ್ಥಾನ ಇರುವುದೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಆವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾನು ಯೋಚಿಸಿಯೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ನನ್ನ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ, ಅವರು “ನಾನು ಅರ್ಜಿ ತರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ತುಂಬಿ ಕೊಡಿ” ಎಂದರು.

ಸ್ವಾಮಿಜಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಉಪಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕರುಗಳೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಆ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಅಭ್ಯುದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಪ್ರೊ. ವಾಡಿಯಾ,-ನಾನು ಬಿ.ಎ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ವಿಶೇಷ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಅವರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಬಹುಶಃ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ದಿನ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಸಂಗಡ ನಾನೂ ಸಂಚಾರ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕುಕ್ಕರಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಹತ್ತಿರ ‘ಪ್ರೊಫೆಸರ್ಸ್ ಕ್ಲಾರ್ಕ್ಸ್’ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡ ಪ್ರೊ. ವಾಡಿಯಾ ಅವರು ಮಾತು ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರು “ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀರಿ ನೀವು?” ಎಂದು. ನಾನು ಹೇಳಿದೆ “ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲೆಕ್ಚರರ್ ಸ್ಥಾನ ಇದೆ ಎಂದು, ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಂತೆ.” ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು “ಅದು ಟಿ.ಎನ್. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.” ಎಂದರು. ನಾನು ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ “ಇಂಟರ್‌ಮಿಡಿಯಟ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.” ಎಂದರು.

ಪ್ರೊ. ವಾಡಿಯಾ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ವಾದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಪಕ್ಷದ ಪರವಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಶವಾಗಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ನೂರಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬನಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಹಾರುವರ ಕಿರುಕುಳದಿಂದ ಉಳಿಗತಿ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮೊದಲಾದ ಶೂದ್ರವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶನೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಜವಾನರನ್ನುಳಿದು. ಅಧ್ಯಾಪಕ, ಉಪಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಒಕ್ಕಲಿಗಾದಿ ಶೂದ್ರರ ಪ್ರವೇಶ ಎಷ್ಟು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಶೃಂಗೇರಿ ಜಗದ್ಗುರು ಪೀಠಕ್ಕೆ ಶೂದ್ರವನ್ನು ಜಗದ್ಗುರುವಾಗಿ ಆರಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಷ್ಟೆ! ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣವಷ್ಟೇ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು ಪ್ರೊ. ವಾಡಿಯಾರವರಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಹುದ್ದೆಯ ಮೇಲುಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ! ನಾನು ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಎಂಬುದಾಗಲಿ ಕನ್ನಡದ ಏಳಿಗೆಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಸೇವೆ ಒದಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಾರಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಾ

ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ೨೦-೨೫ ವರ್ಷಗಳಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ಕಲಿಯುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಮಾತಾಡುವುದು ಅವರ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೈಲಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು, ಪರಸ್ಪರ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವಾಗಲೂ! ಇನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೇದಿಕೆಯ ವಿಷಯವೇ ಬೇರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ನವೋದಯದ ಜನಕರೆಂದು ಹೆಸರಾಂತ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರೂ ಆಗ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚುತ್ತಿದ್ದರು, ಹೇಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೊ.ವಾಡಿಯಾರವರನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು?

ಅಂತೂ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಅಪ್ಲಿಕೇಷನ್ ಫಾರ್ಮ್ ತರಿಸಿದರು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬಿಸಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನ ಕೈಲಿ ಅದನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಆಗ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಆಗಿದ್ದರು ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.

ಆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆ ವರ್ಷ ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ. ಪಾಸು ಮಾಡಿದ್ದ ಯಾರುಯಾರು ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನಾನಂತೂ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಯಾರ ಮನೆ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನೂ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ; ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಿಫಾರಸು ಮಾಡಿಸುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಫಲಿತಾಂಶದ ಕಡೆಗೂ ಇನಿತೂ ಗಮನವಿಲ್ಲದೆ 'ದಿವ್ಯ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯತೆ'ಯಿಂದಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಆದರೂ ಇಂಟರ್ ಮಿಡಿಯೆಟ್ ಕಾಲೇಜಿನ (ಈಗಿನ ಯುವರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು) ಕನ್ನಡ ಲೆಕ್ಚರರ್ ಆಗಿ ಅಪಾಯಿಂಟ್‌ಮೆಂಟ್‌ಆರ್ಡರ್ ನನ್ನ ಕೈಸೇರಿತು, ತಿಂಗಳಿಗೆ ೧೦೦ ರೂ. ಸಂಬಳದ ಮೇಲೆ!

ಎರಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಸಂಗತಿಗಳು: ಒಂದನೆಯದು, ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕನ್ನಡದವರನ್ನು 'ಪಂಡಿತ' ನಾಮಕ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಿಂಗಳಿಗೆ ೭೫ ರೂ. ಮೇಲೆಯೇ ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ರೂಢಿ. ನನ್ನನ್ನು ಲೆಕ್ಚರರ್ ಎಂದು ಕರೆದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ನೇಮಿಸಿದ್ದರು. ಎರಡನೆಯದು ನನಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಮತ್ತು ಪಡೆದಿದ್ದ ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು (ಅವರೂ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿದ್ದರು ಎಂಬ ಊಹೆಯ ಮೇಲೆ ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.) ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದು!

ನಾನು ಊಹಿಸುವ ಕಾರಣಗಳಿವು: ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಚಳವಳಿ ತುಂಬ ಬಿಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಾಲ ಅದು. ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾತಿವಾದಿಗಳೂ ಜಾತಿಪ್ರೇಮಿಗಳೂ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರೊ.ವಾಡಿಯಾರವರಂತಹ ಜಾತಿವಿರೋಧಿಗಳೂ, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ತೀವ್ರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಇನ್ನಾವ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ವಿಜಯ ಲಭಿಸಿತ್ತು! ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣ: ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಪ್ರತಿಭೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅವರು ಸರಳರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ್ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಮುನ್ನವೇ ನಾನು ಜಲಗಾರ, ಯಮನ ಸೋಲು, ಮಹಾರಾತ್ರಿ, ಬಿರುಗಾಳಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದು, ಬಹುಶಃ ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ಪ್ರಯೋಗವೇ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ನನ್ನ ಆ ನಾಟಕಗಳು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅವರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚಿ ಹೊಗಳಿ ಹರಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಮೊದಲ ಕವನಸಂಗ್ರಹ 'ಕೊಳಲು' ಅವರಿಂದಲೇ ಮುನ್ನುಡಿಯ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದಿತ್ತು. ನನ್ನಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹೋನ್ನತಿ ಸೇವೆ ಒದಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬುಗೆ ಅವರಿಗೆ ಮುಂಗಾಣ್ಣೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ರೂಢಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವನ್ನೂ ಬದಿಗೊತ್ತಿ, ಬರಬಹುದಾದ ಟೀಕೆಗಳಿಗೂ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕದೆ ನನ್ನನ್ನು ೧೦೦ ರೂ. ಸಂಬಳದ ಲೆಕ್ಚರರ್ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿದ್ದರು.

ನನ್ನ ನೇಮಕದ ಆರ್ಡರನ್ನು ನನಗೆ ಕಳಿಸುವ ಮುನ್ನ ಆಫೀಸಿನ ಮುಖ್ಯ ಕರಣಿಕನು Superintendent - ಆತ ಜಾತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಬಳಿಗೆ ನೇಮಕಾಜ್ಜೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ನಿಯಮ ಭಂಗವಾದದ್ದನ್ನು ತೋರಿಸಿ "ಸಾರ್, ರೂಢಿನ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೭೫ ರೂ. ನಂತೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಇವರಿಗೆ ೧೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ. ಆಮೇಲೆ 'ಅಬ್ಬಕ್ಷನ್'

ಬರುತ್ತೆ...." ಎಂದೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದನಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರಂತೆ "ಮಿಸ್ಟರ್....ಯ್ಯ, ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತಾರಿ ನಿಮಗೆ ಅವರಂಥವರು, ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟರೂ?...ಇವೊತ್ತೇ ಆರ್ಡರ್ ಕಳಿಸಿಬಿಡಿ, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ."

* * * *

ಮೈಸೂರು ಆಗ ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನ; ರಾಜರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ; ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು, ಎಂದರೆ ಅವರ ಸರಕಾರ, ನಿಯಮಿಸಿದ್ದಂತೆ. ಸರಕಾರ ರಾಜರ ನಿರಂತರ ಇಚ್ಛೆಯ ಒಂದು ಕಾರಣಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವೂ ಸರಕಾರದ ಒಂದು ಇಲಾಖೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರೆಲ್ಲ ಸರಕಾರೀ ನೌಕರರೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರಾದವರು ಕೋಟು ಪಂಚೆ ಅಥವಾ ಷರಾಯಿ ಪೇಟ ಹಾಕಿಕೊಂಡೇ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ನಿಯಮವಿತ್ತು. ನಾನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಖಾದಿಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಪರದೇಶೀ ವಸ್ತ್ರದಹನದ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅದುವರೆಗೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಕೋಟನ್ನು ಬೆಂಕಿಗೆ ಎಸೆದಮೇಲೆ ಕೋಟನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಖಾದಿ ಪಂಜಾಬಿ ತರಹದ ಷರ್ಟ್, ಖಾದಿ ಅಡ್ಡ ಪಂಚೆ ಇಷ್ಟೆ ನನ್ನ ಉಡುಪಾಗಿತ್ತು. ಹವಾ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಟು ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಾನು ಕೋಟನ್ನು ತೊರೆದೇಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಘಟಿಕೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಖಾದಿಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕರಿಯ ಬಣ್ಣದ ನಿಲುವಂಗಿಯನ್ನೂ ಒಂದು ಪಾಯಜಾಮೆಯನ್ನೂ ಜರಿಪೇಟ ಕಾಲುಚೀಲ ಬೂಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡದ್ದು ಉಂಟು. ಈಗ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಹೋಗುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಮಿತ್ರರ ಅನುರೋಧಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಬುದ್ಧಿವಾದಕ್ಕೂ ಶರಣಾಗಿ, ಕೋಟು ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ ಪೇಟ ಮತ್ತು ಕೊರಳ ಸುತ್ತ ಉತ್ತರೀಯ ಧರಿಸಿದೆ: ತುಂಬಾ ಜರ್ಬಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೀಯೆ ಎಂದಿದ್ದರು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು!

ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಇಂಟರ್‌ಮಿಡಿಯೆಟ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ದಾಖಲಾಗಿ ತರಗತಿಗೆ ಹೋದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಹೊಸಬನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವರು ಅನೇಕ ಸಾರಿ ವೇದಿಕೆಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಕಾವ್ಯವಾಚನ ಮತ್ತು ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಟ್ಟದವರೆಗೂ ಗೌರವವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನನ್ನ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಟ್ಟದವರೆಗೂ ಗೌರವವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನನ್ನ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಂಗಮಂಚದ ಮೇಲೆ ನೋಡಿ ಆಡಿ ಹಿಗ್ಗಿದ್ದರು. ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕೃತಿಗಳ ವಾಚನವನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಸಾಲದೆಂದು, ನನಗೆ ಕಾಫಿ ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಉಪಚಾರಮಾಡಿ ಕವನಗಳನ್ನೋದಿಸಿ ಕೇಳಿದ್ದೂ ಉಂಟು! ಆದ್ದರಿಂದ ಹೊಸ ಮೇಷ್ಟರುಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಷೋಡಶೋಪಚಾರದಿಂದ ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾರಾಗಿದ್ದೆ. ನನಗೆ ಜನಜಂಗುಳಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಮಾತಾಡುವುದು ವಾಚನ ಮಾಡುವುದು ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದು ಸಭಾಕಂಪನವೆಂದರೇನೆಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶಬ್ಧರಾಗಿ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನನ್ನ ಪಾಠಪ್ರವಚನವನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆದರೂ ನಾನು ಷೋಡಶೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾರಾಗಲಿಲ್ಲ: (ಬಹುಶಃ ನಾ.ಕಸ್ತೂರಿಯವರ ಕೈಯಿಂದ) ಜರಿಪೇಟ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ನನಗೇನಾದರೂ ಪಾಠ ಹೇಳುವಾಗ ಆದಿನ ಕಿನಿಸಿಗೆ ಒದಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಅದುವರೆಗೆ ಅಭ್ಯಾಸವಿರದಿದ್ದ ಆ ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ ಕೋಟು ಪೇಟಗಳಿಂದಲೆ! ಹೇಗೋ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಠ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಥಮ ದಿನದ ದಿಗ್ವಿಜಯದಿಂದ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದಲೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ್ದೆ. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆ ಉಡುಪಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಲೆಂದು ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ ಕೋಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು, ಪೇಟವನ್ನು, ಕಟ್ಟಿದ್ದು ಹಾಳಾಗದಂತೆ. ಜತನದಿಂದ ತೆಗೆದು ಗೋಡೆಯ ಒಂದು ಗೂಟಕ್ಕೆ ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿದ್ದೆ. ಸ್ವಾಮಿಗಳೊಡನೆ ಆ ದಿನದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ, ನಗಿಸಿ, ನಕ್ಕು ನಲಿದಿದ್ದೆ.

ಮರುದಿನ ನನಗೆ ಕ್ಲಾಸ್ ಇದ್ದದ್ದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ. ಸ್ನಾನ ಉಟ ಮುಗಿಸಿ ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ ಉಟ್ಟು ಕೋಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಗೂಟಕ್ಕೆ ತಗುಲಿಸಿದ್ದ ಪೇಟವನ್ನು ಕೆಡದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಕೊಡೆ ಹಿಡಿದು ಹೊರಟೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರದ ಬಳಿಯ

ರೈಲುದಾರಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಕೋರ್ಬಿನ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಟಲಿನ ಮುಂದೆ ಹಾದುಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದೆ. ಕೊಡೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ ಬಿಸಿಲು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಇತ್ತು. ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಉಡುಪಿನ ತೊಂದರೆ ಬೆವರಿನಿಂದಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು.

ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ವಿಜಯದ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತರಗತಿಗೆ ಹೋಗಿ ವೇದಿಕೆಯನ್ನೇರಿ, ತುಂಬಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೃಂದವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ವೀಕ್ಷಿಸಿ, ಹಾಜರಿ ರಿಜಿಸ್ಟರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಮುಗಿಸಿ, ನಿಂತು ಪಾಠಪ್ರವಚನೋಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಶುರುಮಾಡಿದೆ. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಗದಾಯುದ್ಧ ನಾಟಕವೋ ಕಾದಂಬರಿ ಸಂಗ್ರಹವೋ ಯಾವುದೋ ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಪಾಠಮಾಡುವಾಗ ಕಾವ್ಯವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ರಸಾಸ್ವಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಭಾವದೀಪ್ತಿ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೃಂದವನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರೂ ಕಾವ್ಯಲೋಕ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಸಹೃದಯರಾಗಿ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಕ್ಲಾಸು, ಇವರು ಮೇಷ್ಟರು, ಇದು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ, ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನಾವಿಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಹಿಂಭಾಗದ ಸುದೂರ ಭಿತ್ತಿಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲ ಸಹೃದಯರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆ ದಿನ ಹೀಗೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಗಮನ ನನ್ನ ಕೆನ್ನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದಂತಾಯಿತು. ಏನೂ ಹರಿದಂತಾಯ್ತು. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಬೆವರು ಹನಿ ತಲೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಒರೆಸಿಕೊಂಡು ಭಾಷಣ ಮುಂದುವರೆಸಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಏನೂ ಎಡಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಹರಿದಂತಾಯಿತು. ಸರಿ, ಮತ್ತೆ ಒರೆಸಿಕೊಂಡೆ. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಪೇಟದ ಒಳಗೆ ತಲೆಗೂದಲೊಳಗೆ ಏನೂ ಗುಳುಗುಳು ಹರಿದಂತಾಯ್ತು. ನನ್ನ ಗಮನ ಪಾಠದ ಉಪನ್ಯಾಸದ ಕಡೆಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿದ್ದುದು ಸಾಂತಾರವಾಗತೊಡಗಿತು. ಹೊಸದಾಗಿ ಪೇಟ ಧರಿಸಿದ್ದ ನನಗೆ ಪೇಟದ ಮೇಲಿಂದಲೆ ಕೂದಲನ್ನು ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಿ ಪೇಟ ಸಡಿಲವಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿಹೋಗಿ ಹುಡುಗರೆದುರು ಆಭಾಸವಾಗುವುದೋ ಎಂದು. ತಲೆಯ ಒಳಗೆ ಗುಳುಗುಳು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ತುಂಬ ತಿತಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಉಪನ್ಯಾಸ ಮುಂದುವರೆಸಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ತಲೆಯ ಬುರುಡೆಯನ್ನೆ ಸಣ್ಣಗೆ ಹತ್ತಾರು ಕಡೆ ಕಡಿದಂತಾಯ್ತು! ಪೇಟವನ್ನು ತುಸು ಒತ್ತಿ ಉಜ್ಜುವ ಮನಸ್ಸಾಯ್ತು. ಆದರೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಕಿವಿಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಗುಳುಗುಳು ಹರಿದಂತಾಯ್ತು. ಕರವಸ್ತ್ರ ತೆಗೆಯುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಕೈಬೆರಳಿನಿಂದಲೆ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಂಡೆ. ತಲೆಯ ಒಳಗೆ ಪೇಟದ ಅಡಿ ಸಣ್ಣ ಸೂಜಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ಕಡಿತಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದುವು. ತುಂಬ ಕಠಿಣ ಸಂಯಮದಿಂದ ಕೈಗಡಿಯಾರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ನಿಮಿಷ ಇತ್ತು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯಲು. ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲೆ ಪಾಠ ಮುಂದುವರಿಸಿಯೆಬಿಟ್ಟೆ. ತುದಿತುದಿಗೆ ನನಗರಿಯದಂತೆಯೆ ಕೈ ಪೇಟದ ಮೇಲಿಂದಲೆ ಕಡಿತವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಒತ್ತಿ ಕರೆದೂ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಅದೃಸ್ತವಷಾತ್ ಕಸ್ತೂರಿ ಪೇಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅದು ಬಿಚ್ಚಿಹೋಗದಂತೆ ಪಿನ್ನುಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚಿದರು! ಹುಡುಗರು ಪಾಠದ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೋ ಯಾವುದಾದರೂ ಉತ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಸನ್ನಿವೇಶ ವಿನೋದಕ್ಕೋ ನಕ್ಕರೂ ನನಗೆ ನನಗೆ ಅದರ ಗುರಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ತೋರತೊಡಗಿತ್ತು. ಘಟನೆ ಪೂರ್ತಿ ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನವೆ ಅಂತು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯಿತು! ನಾನು ಸರಕ್ಕನೆ ವೇದಿಕೆಯಿಂದಿಳಿದು ನೇರವಾಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟೆ. ಆದಷ್ಟು ಚುರುಕಾಗಿ ಕಾಲು ಹಾಕಿದೆ. ಆಶ್ರಮ ಸೇರಿ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ತಲೆಯಿಂದ ಪೇಟ ತೆಗೆದು ನೋಡುತ್ತೇನೆ: ಸಣ್ಣ ಇರುವೆಗಳ ಹಿಂಡು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಕ್ರಾಪಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪೇಟದ ಮಡಿಕೆ ಮಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಣಿಯ ಹೊಡೆದು ಗಸ್ತು ತಿರುಗುತ್ತಿವೆ! ಬಾಚಣಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೇಚಿನ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ, ಅದರ ಮೇಲಿದ್ದ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ತಲೆ ಬಾಚುತ್ತೇನೆ: ಬುಳುಬುಳು ಬುಳು ಬುಳು ಬುಳು ಬೀಳುತ್ತಿವೆ, ಬಿಳಿಯ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಕರಿಯ ಚುಕ್ಕಿಗಳಾಗಿ ಇರುವೆಗಳು, ಇರುವೆಗಳು, ಇರುವೆಗಳು!!

ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಗೂಟಕ್ಕೆ ಪೇಟ ತಗುಲಿಹಾಕುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆ! ತಲೆಗೆ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆ, ಪೇಟವನ್ನು ತೊರೆದು, ಕ್ರಾಪಿನಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ನಾನೇ ಹಾದಿ ಹಾಕಿ, ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ. ಇತರ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೂ ಮೇಲ್ಪಂತ್ರಿಯಾಗುವ ಭವಿಷ್ಯದವರೆಗೂ! ಅಲ್ಲದೆ ಅಂದಿನಿಂದ ಪೇಟವನ್ನಾಗಲಿ ಪಂಚೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಕಡೆಗೆ ಕೋಟನ್ನಾಗಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೊಡವಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

* * *

ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾ ಪೂರೈಸಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಜೀವನದ ಭವ್ಯವೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವೂ ಆದ ಮಹದ್‌ಘಟನೆಯ ಸಂಭವಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೊಡನೆ ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವವರೆಗೆ, ಎಂದರೆ ೧-೭-೧೯೧೯ ರಿಂದ ೩-೧೦-೧೯೧೯ ರ ವರೆಗೆ, ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಸಾಕ್ಷಿಯಂತೆ, ನಾನು ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕ, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಕೊಡಕೊಡೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದುವೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಹತ್ತು ಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಕೃತಿ ಗೀತೆಗಳು, ಕೆಲವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಸಂಬಂಧವಾದುವು. 'ಲಲಿತಾದ್ರಿ' ಮತ್ತು 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ' ಎರಡೂ ದೀರ್ಘಕವನಗಳಾಗಿವೆ. "ಪಾಂಚಜನ್ಯ"ವಂತೂ ಐತಿಹಾಸಿಕವೆ ಆಗಿದೆ! ಆಗ 'ಲಲಿತಾದ್ರಿ' ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಂತ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದು ತುಂಬ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಆ ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಓದಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎನ್.ಎಸ್.ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರು ಆಗ ಅವರು ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಲೈಬ್ರೇರಿಯನ್ ಆಗಿದ್ದರು, ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತರುವಾಯ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಆ ಕವನವನ್ನು ಅದು ರಚಿತವಾಗಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೆ ಓದಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರೋದಯಗಳೆರಡೂ ಸಂಭವಿಸುವ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು:

ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ
ಪೂರ್ವ ದಿಗ್ಗೇಶದಲಿ,
ದೂರ, ಬಹುದೂರದಲಿ
ಮಬ್ಬಿನ ದಿಗಂತದಲಿ
ದುಂಡಾಗಿ, ಕೆಂಪಾಗಿ,
ಸುಂದರ ಸುಧಾಕರನು
ಮೂಡಿ ಮೇಲೇಳುತ್ತಿರೆ;
ಸುತ್ತಲಿಹ ಬಯಲುಗಳ
ಹಸುರಾದ ಹೊಲಗಳನು
ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿಹ
ಬಿತ್ತರದ ಜಲಗಳನು
ಕೌಮುದಿಯು ಮುತ್ತುತ್ತಿರೆ,
ಚಂದ್ರಿಕೆಯು ಬೆಳಗುತ್ತಿರೆ,
ಬೆಳದಿಂಗಳೆನೆಯುತ್ತಿರೆ,
ಮೌನ ಮಿತಿಮಿರುತ್ತಿದೆ
ಧ್ಯಾನ ಬಗೆವುಗುತಲಿರೆ

ನಿಂತಿಲ್ಲಿ ನೇಹಿಗನ

ಚೆಲುವ ನೋಡು!

ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಓದುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಅವರು ಅಜಮಾಯಿಸಿ ಮಾಡುವವರಂತೆ, ಕವಿತೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವರದಿ ಮಾಡಿದೆಯೊ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬಂತೆ 'ಇನ್‌ಸೈಕ್ಲನ್'ಗೆ ಶುರುಮಾಡಿದರು. ಇತರರು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದತೆ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಅವರು ನಡೆಸಿದ ತನಿಖೆಯ ಪ್ರಕಾರ ನನ್ನ ಕವಿತೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಲೆಖ್ಪವಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ! ತಪ್ಪಿತಸ್ಥವಾಗಿತ್ತು!

ಆ ಕವಿತೆ ಮೊದಲು ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ತಳಿರು' ನಾಮಕ ವಿವಿಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕವಿಗಳ ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಆದರೆ ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಮನೋಹರತೆಗೆ ಅನೇಕ ಸಹೃದಯರು ಮಾರುವೋಗಿದ್ದರು. ಬೈಗುಹೊತ್ತು ಬೆಟ್ಟದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೂ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿಯೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಗೆ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡಾಗ

ತಾರೆಗಳ ದಿಬ್ಬಣವು
ಗಗನದಿಂದೈತಂದು
ಬೆಟ್ಟದುದಿಯಲಿ ತಳುವಿ,
ಸೋಪಾನಗಳನಿಳಿದು
ತಪ್ಪಲಲಿ ಮೇಳವಿಸಿ
ಕವಿದು ಕಿಕ್ಕಿರಿದಂತೆ;
ಬುವಿ ಬೆಸಲೆಯಾದಂತೆ,
ಚುಕ್ಕಿಗಳ ತಿಂತಿಣಿಯ
ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಪೆತ್ತಂತೆ;
ಸಗ್ಗ ನೆಲಕೆಳಿದಂತೆ;
ಬಾನಿಳಿಗೆ ಬಿದ್ದಂತೆ,
ನೂರಾರು ದೀಪಗಳು,
ಮಿಣುಕುತಿಹ ಸೊಡರುಗಳು,
ಸಾಲಾಗಿ, ಡೊಂಕಾಗಿ,
ಗುಡಿಗಟ್ಟಿ ಕೊಂಕಾಗಿ
ಗೊಂಚಲಲಿ ಗುಂಪಾಗಿ
ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಹುಟ್ಟಿಬರೆ
ಪತ್ತನದಿ ತುಂಬಿಬರೆ,
ಬೆರಗಾಗಿ, ಮರುಳಾಗಿ
ಬಾ ನೋಡು, ನಿಂತಿಲ್ಲಿ
ಮೂಕನಾಗಿ!

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುವ ವರ್ಣಾನಾ ಚಮತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಹೃದಯಗಳು ಹರ್ಷೋನ್ಮೇಷಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರು ಮಾತ್ರ ದೋಷಗಳನ್ನೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಕೌಮುದಿಯ ಮುತ್ತುತಿರೆ, ಚಂದ್ರಿಕೆಯ ಬೆಳಗುತಿರೆ, ಬೆಳ್ಳಿಗಳಸೆಯುತಿರೆ' ಎಂಬಂತಹ ಪುನರುಕ್ತಿಯ ದೋಷಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ ಖಂಡನೆಗೆ ಪಕ್ಕಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಅಸೂಯಾಪರರಾದವರು ವಿಮರ್ಶಕ ವೇಷವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಜಿಗಣೆಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಬಿಟ್ಟಡಿದ ಕೆಚ್ಚಲಿನ ಹಾಲನ್ನು ಹೀರುವ ಕರುವಿನಂತಲ್ಲದೆ ಕೆಚ್ಚಲಿನ ಮಾಂಸಕ್ಕೆ ಕಚ್ಚಿ ಗಂಟುಬಿದ್ದು ರಕ್ತ ಹಿರುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೌಮುದಿ, ಚಂದ್ರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಗಳು ಈ ಪದಗಳಿಗೆ ನಿಘಂಟು ಸಮಾನಾರ್ಥವಿದ್ದರೂ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆಯ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಭಾವಕೋಶಗಳೊದಗಿ ರಸಪುಷ್ಟಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಆ ಮಂದಮತಿಗಳಿಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಸುಖ ದೂರನ್ ಅಸೂಯಾಪರ್ಯ' ಎಂದಿಲ್ಲವೆ ಹರಿಹರ? ಆ ಸುಖ ಯಾವುದು? ನಿರಸೂಯವಾದ ಸಹೃದಯತೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ರಸಾನುಭವ ತಾನೆ?

ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ': ಅಂದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ ಜನ್ಯವಾದದ್ದು; ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳ ವೀರಾಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. ಜತೀಂದ್ರನಾಥ ದಾಸ್ ಎಂಬ ಯುವಕ ದೇಶಭಕ್ತಿ ವೀರನು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾದನು. ಆತ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಹೂಡಿದನು. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯ ದೇಶಭಕ್ತರೂ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೂ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಆರುವತ್ತು ದಿನಗಳ ಉಪವಾಸಾನಂತರ ಜತೀಂದ್ರ ಸತ್ತೆಹೋದ! ಇಡೀ ಭಾರತ ಜನತೆ ಮರುಗಿತು; ಯುವಕರ ರಕ್ತವಂತೂ ಪ್ರತೀಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕುದಿಯತೊಡಗಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತ್ತು 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'! ಅದನ್ನು ನಾನು ಅನೇಕ ಕವನ ವಾಚನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಾವೇಶದಿಂದಲೂ ಅಭಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ವಾಚನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. (ಹಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಅಂತಹ ಕವನಗಳನ್ನು ಸಾಭಿನಯ ವಾಚನಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಬರೆದದ್ದು. ಮುಂದೆ 'ಕಲ್ಪಿ' 'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ' 'ರಕ್ತಧುನಿ' 'ಕ್ರಾಂತಿಕಾಳಿ' ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಕವನಗಳು ನನ್ನ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿ ಅಂದಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ರಣಮಂತ್ರಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ' ಮತ್ತು 'ಕೋಗಿಲೆ ಮತ್ತು ಸೋವಿಯೆಟ್ ರಷ್ಯಾ' ಕವನಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕವನಗಳೆಲ್ಲ ವಾಚನ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿವೆ. ಗಾಯನ ಜಾತಿಗಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕೆಲವರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರೇಡಿಯೋ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಗಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಆಲಿಸಿ ತುಂಬ ನೊಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.) ಆ ಕವನವನ್ನು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳೂ ರಾಜಕೀಯ ಆಂದೋಲನದ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಚನಮಾಡತೊಡಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧಾಗ್ನಿಗೆ ತುಪ್ಪಹೊಯ್ಯತೊಡಗಿದರು. ಅದು ಮೊದಲು ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು ದಿವಂಗತ ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ 'ವಿಶ್ವಕರ್ಣಾಟಕ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಗದಗಳಲ್ಲಿ, ಕವರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕಾರ್ಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, 'ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ'ಗೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಓಂ ಕ್ರಾಂತಿಃ ಕ್ರಾಂತಿಃ ಕ್ರಾಂತಿಃ' ಎಂದು ಮುಗಿಸಿ ನನ್ನ ರುಜು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟು ಬಟ್ಟಬಯಲಾಗಿ ಬರೆಯಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು.

ಸಭೆ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೆಯೂ 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ' ಕವನ ಮೊಳಗತೊಡಗಿತು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಪರವಾಗಿ ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಹು ಕಾವಲುಗಾರಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಮಹಾಶಯನ ಕಿವಿ ನಿಮಿರಿತು! ರಾಜದ್ರೋಹದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದಕ್ಕಾಗಿ 'ವಿಶ್ವಕರ್ಣಾಟಕ'ದ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ನೋಟೀಸು ಕೊಟ್ಟರಂತೆ. ಅದನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಲೂ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರಬಹುದಾದ ರಾಜದ್ರೋಹದ ಲೇಖನ ವಸ್ತುವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಡಲೂ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷಾಂತರ ಇಲಾಖೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತಂತೆ. ಆಗ ಮುಖ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರಾಗಿದ್ದವರು ದಿವಂಗತ ಸಿ.ಕೆ.ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರು. ಅವರು ಅದನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರವಿದೆಯೆಂದೂ

ಯಾವ ದೇಶವನ್ನಾಗಲಿ ಸರ್ಕಾರವನ್ನಾಗಲಿ ಜನಾಂಗವನ್ನಾಗಲಿ ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಅದು ಒಳಗಾಗುವಂತಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಬರೆದರಂತೆ!

-62 (1)-

ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ನಾನು ೧೯೧೯ ರ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಸರಕಾರಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಆ ವೃತ್ತಿ ನನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಕವಿತಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಾಯಕವಾದುದಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಬದುಕಿನ ಬಹುಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಶ್ರಮದ ಸಾಧು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಸಂಘದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅದರ ಮುಖ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಪಾರಪ್ರವಚನಗಳು ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಗಳು ಉತ್ಸಾಹಿ ಮಿತ್ರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಧ್ಯಯನ ಕಾವ್ಯವಾಚನಾದಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕವಿಪ್ರತಿಭೆ ಘನಪ್ರಕಾಶನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ವಿದ್ವತ್ಸಂಗವೂ ಬಹುಶ್ರುತಿಯೂ ಭಾಷಾಪ್ರಭುತ್ವವೂ ನನಗೆ ದೊರೆಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು.

ಆ ವರ್ಷ ದಸರಾ ರಜಾ ಸಮಿಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ನನ್ನೊಡನೆ ದೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಮೂವರೂ-ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ನಾನು, ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪ-ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಮೂಲಕೇಂದ್ರವಿರುವ ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ವಿವರಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೆ 'ದೀಕ್ಷಾಯಾತ್ರೆ' ಎಂಬ ಭಾವಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಪ್ರಬಂಧ "ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದ ಸ್ಮೃತಿ ಸಂಗ್ರಹ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯ ಗ್ರಂಥಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದು. ಸ್ವಾಮಿ ಅಪೂರ್ವಾನಂದರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಅವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಆ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ತಿಳಿದವರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ತಾವೇ ಬಂಗಾಳಿಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ! ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಬಂಧ ಮೊದಲು 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು ಆಮೇಲೆ 'ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ'ದಿಂದ "ಮನುಜಮತ-ವಿಶ್ವಪಥ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಹೊತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮತ್ತು ಭಾವುಕ ವಿವರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಾನು ಅಂದಿನಿಂದ (೨-೧೦-೧೯೧೯) ಬರೆದಿರುವ 'ದಿನಚರಿ'ಯನ್ನಿಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ತೋರಿದಂತೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನಡುವೆ ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವಿಷಯ ವಿವರಣೆ ಬೇಕು ಎಂದು ತೋರಿದರೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ:

೨-೧೦-೧೯೧೯ - ಗುರುವಾರ:

ಶ್ರೀಗುರುದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಾನು, ಮಾನಪ್ಪ, ಗೋಪಾಲ್ ಮಹಾರಾಜ್ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಟೆವು. ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಇನ್ನೂ ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತಾಗಲೆ ಮಳೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಜಿರೆಂದು ಆಕಾಶವೆ ಕಳಚಿ ಬೀಳುವುದೂ ಎಂಬಂತೆ ವರ್ಷವು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಸುರಿಯಿತು. ಗಾಳಿಯೂ ಪ್ರಚಂಡವಾಗಿ ಎದ್ದಿತು. ಪ್ಲಾಟಫಾರಂನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಮೂರಾವರ್ತಿ ಸಾಮಾನು ಸಾಗಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಅರಸೀಕೆರೆಗೆ ಹೋಗುವ ರೈಲು ಇನ್ನೂ ನಿಂತಿತ್ತು. ಮಳೆಯ ಹನಿಗಳು ಬಂಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ತುಂತುರು ತುಂತುರಾಗಿ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ತೋಯಿಸಿಬಿಟ್ಟವು. ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆವು. ಮಳೆ ಇನ್ನೂ ಸತತವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸದ್ಭವಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯನ್ನು ಕ್ಷಯಾಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲೆಂದು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದ ಪ್ರಿಯನಾಥ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ

ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರಮಣಿಯ ಕೋಮಲ ಶ್ಯಾಮಲವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ಶಾಲಿವನಗಳು ರೈಲರಸ್ತೆಯ ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ನಗುವಂತೆ ಇದ್ದವು. ಆ ಹಸುರಿನ ಹಬ್ಬುಗೆಯ ನಡುವೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತಬಲಾಕಗಳು ಅತಿಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ದೂರದ ದಿಗಂತದ ಬೆಟ್ಟದ ಸಾಲುಗಳು ಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಸುಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡಂತೆ ಇದ್ದವು. ನಾನು ಮೆಲುಬಾಯಲ್ಲಿ ಆ ದಿನ ತಾನೆ ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಹಾಡನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಯಾರೊ ಒಬ್ಬ ಗುಮಾಸ್ತ ಮಹನೀಯರು ಬಂದು ಹತ್ತಿರದರು. ಅವರು ಹಿಂದೂ-ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಮೊದಲಾದ ಒಳಜಗಳಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಹೇಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ತುಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಅಂತೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನವರೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣವು ಸುಖಕರವಾಗಿಯೂ ಮಂಗಳವಾಗಿಯೂ ಹಿತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ 'ಗುರುವಾರ ಸಾಯಂಕಾಲ'ವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆವು. *ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಸಂಘದ ಸಾಧುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ವಲಯದ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಮೌಢ್ಯಸದೃಶವಾದ ನಂಬಿಕೆ: 'ಬಾರ್‌ಬೇಳ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ. ಅಂದರೆ 'ಗುರುವಾರ ಸಂಜೆ' ಎಂದರ್ಥವಂತೆ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಗುರುವಾರ ಅಪರಾಹ್ನದ ಒಂದು ಅವಧಿಯನ್ನು ಕೆಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ರಾಹುಕಾಲ ಎಂಬಂತೆ. ಆ ಹೊರಡಲೇಬೇಕಾದರೆ ಆ ಕೆಟ್ಟಕಾಲ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮೊದಲೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಅಥವಾ ಅದು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಆ ಶ್ರೀಗುರು ಹಾಗೆ ನಂಬಿದ್ದರೆಂಬ ನಂಬುಗೆಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮದವರೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಅಂತಹ ಮೌಢ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಶ್ವಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರೂ ಹಾಗೆ ನಂಬಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ದಾಖಲೆಯೂ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೂ ಮೌಢ್ಯ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಿ ಅದು ಪೂಜ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಮೂಢನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ನಾನು ಅಂದೂ! ಇಂದೂ ನಾನು ಅಂತಹ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮೌಢ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರೋಧಿ.]

ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರೈಲಿನಿಂದ ಇಳಿದವರೇ ಮದರಾಸಿನ ರೈಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇಂಟರ್‌ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿದೆವು. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ 'ಬರ್ತು'ಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಸಿಗೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಧ್ವಜಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು, ಕಾರಿಯಪ್ಪನವರ ಕಾವಲಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಟೆಲಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಬಳಗಟ್ಟೆ ವೆಂಕಟಪ್ಪನ ಸವಾರಿ ಬಂದಿತ್ತು. (ನಮ್ಮೂರ ಬಳಿಯ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗ ವೈದ್ಯವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದನು.) ಅಂತೂ ಪೂರಿಪಲ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೆದ್ದು ರೈಲಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರೂ ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೋಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗಾಡಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತರು. (ಡಾ|| ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಶೋಧಕರು. ನನ್ನನ್ನು ಐರಿಷ್ ಕವಿ ಜೆ.ಎಚ್.ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಅವರು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿಂದೆ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ.) ಅವರೂ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಅವರು ನಾನು ಕಲ್ಕತ್ತಾಗೆ ಹೋಗುವೆನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ "ಹೌದಪ್ಪಾ ಈಗಲೇ ಹೋಗಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಸಂಸಾರದ ತಾಪತ್ರಯಗಳು ಬಂದುಬಿಟ್ಟರೆ ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆ. ನೋಡಿ, ನಾನೂ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮುಂದಿನ ಕಾಲದ ಹೊಂಗನಸುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಹೀಗಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಾನೀಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ನಿಜವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅದರೇನು ಮಾಡುವುದು? ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಂವಿದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಎಳೆಯತುಂಬಿಯೂ (ಬೆಂಗಳೂರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದಿಂದ) ಬಂದರು. ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಸಂವಿದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ "ಕವಿಗಾಗಿ ಈ ಹೂವುಗಳನ್ನು ತಂದೆ." ಎಂದು ನನಗೆ ಸುಮನೋಹರಗಳಾದ ಗುಲಾಬಿ ಹೂಗಳ ಗೊಂಡೆಯೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಎಳೆಯತುಂಬಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರು. (ಅವರು ಸಿಂಗಪುರದಲ್ಲಿ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ ಮದರಾಸಿಗೆ ಬಂದು ಬದುಕಿನ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅತಿವ ಭಾವಮಯ ಹೃದಯದ ಭಕ್ತಿ ಜೀವಿ. ಅವರ ಭಾವಾತಿಶಯಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರವೆ ಆಗಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ನನಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಸಿಂಗಪುರದಿಂದ. ಕವರು ದಪ್ಪವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು, ಏಳೆಂಟು ಪುಟಗಳಷ್ಟು. ಒಡೆದು ನೋಡಿದರೆ ಅಷ್ಟೂ

ಪುಟಗಳ ತುಂಬ Love Love Love Love ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳ ಪದವೇ ಪಂಕ್ತಿಪಂಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಲೆಮಾಲೆಯಾಗಿ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು. ಕೋಟಿ ರಾಮನಾಮ ಬರೆಯುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಹಾಗೆ!!) ನನ್ನ ಕ್ರಾಪನ್ನು ನೋಡಿ “ಓಹೋ ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರಿ? ನೀವು ಮೊದಲು ಕ್ರಾಪು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಉದ್ದವಾದ ಕೂದಲುಗಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟರೆ ಚೆನ್ನ.” ಎಂದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಮಾನವನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರು. ಡಾ.ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಆಮೇಲೆ ನಾನಾ ಮಾತುಕತೆಗಳಾದುವು.

ನನ್ನ ಕವಿತೆಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು (ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ) ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕವಿತೆ ಬರೆಯಲು ಮೊದಲು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವರೇ ಕಾರಣಭೂತರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಎಳೆಯತುಂಬಿಯವರು ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ದಂಡಪ್ರಣಾಮಗೈದರು. ನಾನು ಅವರ (ಅವರು ಮುದುಕರು, ಸ್ವಾಮಿಜಿ ತರುಣರು.) ನಮ್ರತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಪಟ್ಟೆ. ಮೊದಲು ಸ್ವಾಮಿಜಿ (ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ) ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಎಳೆಯತುಂಬಿಯವರು “ಈ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು ನಿಮಗಲ್ಲ, ಮಹಾಪುರುಷ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರಿಗೆ.” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಾಲಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದೇಬಿಟ್ಟರು. ನಾನೂ ಸಂವಿದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಅವರು “ಇದು ರೈಲಪ್ಪಾ, ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದರೆ ಜನರು ಏನೆಂದುಕೊಂಡಾರು?” ಎಂದರು. ನಾನು ನಗುತ್ತಾ “ಪರ್ವಾ ಇಲ್ಲ.” ಎಂದೆನು. ಕಂಟೋನ್ಮೆಂಟ್ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಇಳಿದುಹೋದರು.”

[*ಇಲ್ಲಿ, ಈ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಎರಡು ಮಾತು ಬರೆಯಬೇಕು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ. ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಕಿರಿಯರು ಎಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಸಾಧು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೆ ನಮಿಸುವುದೇ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧವಾದ ರೂಢಿ. ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಆಶ್ರಮವಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರೆಲ್ಲರೂ ಹಾಗೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಪೂರ್ವ. ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜಯ್ಯ ಪೂಜೆಯಾದ ಮೇಲೆ ತುಳಸೀಕಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬಂದು ಹಾಗೆ ದಿಂಡುರುಳಿ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಓಲೆಗರಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳೂ ಸರಸ್ವತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಾಗೆ ಅಡ್ಡಬೀಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದವನಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಹೀನಾಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ತಿಥಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಜ್ಜಿಬುರುಕ ದಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಅಡ್ಡಬೀಳಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲಂತೂ ನನಗೆ ಅದು ಅಸಹ್ಯ ಕರ್ಮವಾಗಿ ಜುಗುಪ್ಸಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆ ಮಹಿಮೆ ದೈವಿಕತೆ ಇವುಗಳ ಅದ್ವೈತಪ್ರಜ್ಞೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು ಉದ್ದೀಪನಗಿಳಿಸಿದುದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ‘ಸೋಹಂ’ ‘ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ’ ‘ತತ್ತ್ವಮಸಿ’ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಭಾವನೆಗಳು ಸಂಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಎಂದಿಗೂ ಕಾಲುಮುಟ್ಟುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆಯೂ ದೇವರಿಗಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ ಅಡ್ಡಬೀಳುವುದು ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಬದುಕಿಗೆ ಭಗವತ್ ಸದೃಶವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೂ ನಾನು ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷಿತನಾಗುವವರೆಗೂ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದವನಲ್ಲ. ನನ್ನ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಾಜನರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರಂತಹ ಉಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೂ ನಾನು ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಆಗಮಿಸಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಹೋದ ಗುಂಪಿನವರೆಲ್ಲ ಅಡ್ಡಬೀಳುತ್ತಿರಲು ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅಹಂಭಾವಕ್ಕೆ ಆರೋಪಿತನಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಎಂದೂ ನನಗೆ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದು ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮಾತ್ರ ಹಿರಿಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿಯೆ

ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಸಮವಯಸ್ಕರಾದರೆ ಆಲಿಂಗಿಸಿ ನಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ! ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಸರ್.ಪಿ.ಸಿ.ರಾಯ್ ಅವರು ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. (ಅವರು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಘಟಿಕೋತ್ಸವದ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರೇ ಘಟಿಕೋತ್ಸವದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರೆ ಆಗಲಿ ಮೈಸೂರು ಆಸ್ಥಾನದ ಸಮವಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿಯೆ ಮಹಾರಾಜರ ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಾಲ. ಆದರೆ ಪಿ.ಸಿ.ರಾಯ್ ಮಾತ್ರ ಅದೊಂದನ್ನೂ ಮಾನ್ಯಮಾಡದೆ ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಉಡುಪಿನಲ್ಲಿಯೆ ಬಂದು ಯಾವ ಆಡಂಬರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕ್ಲಾಸರೂಮಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಥವಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಸಂಘದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾತಾಡುವಂತೆ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ್ದರು. ನನಗಂತೂ ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಧೀರ ನಿರಾಡಂಬರ ಅಕೃತಕ ನೈಜ ರೀತಿ ತುಂಬ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವರ ಉಡುಪಾದರೂ ಮೇಲುಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೌರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ತಿರುಕನಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದೇನೋ ಎಂಬಂತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೇ ಶ್ರೀಮತಿ ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯ್ಡು ಅವರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು “ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಅವರನ್ನು ತಿರುಕನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವರತ್ತ ಮೂರು ಕಾಸನ್ನು ಎಸೆಯುವಂತಿದ್ದಾರೆ!” ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರು.) ವೃದ್ಧರೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ಆಗಿದ್ದ ಅವರು ಆಶ್ರಮ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಅವರ ಬೂಟ್ಸ್ ಹಾಕಿದ್ದ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ಪ್ರಣಾಮ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಮುಂದಾಗಿ ಬಾಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಪಿ.ಸಿ.ರಾಯ್ ಅವರು ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ - (ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೂ ಬಂಗಾಳಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.) ‘ಬೇಡ! ಬೇಡ’ ಎಂದು ಬೆಚ್ಚಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದರೂ ಬಿಡದೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಏನನ್ನೋ ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿಯೆಬಿಟ್ಟರು! ರಾಯ್ ಅವರು ವೃದ್ಧರೇನೋ ಹೌದು. ಆದರೆ ಸನ್ಯಾಸಿಯಲ್ಲ. ಸಂಸಾರಿಯಾಗದೆ ಆಜನ್ಮಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಲೌಕಿಕರು. ಲೌಕಿಕರಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಅವರು ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಕೈಮುಗಿದರೆ ಅಪಶಕುನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿದೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಲೌಕಿಕರಾಗಿದ್ದ ರಾಯ್ ಅವರಿಗೆ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿಯೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರು! ಅದೆನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ, ಆಗ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾವೆಲ್ಲ ಅಷ್ಟೊಂದಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸೇರದ ಮತ್ತು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೂ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಮಾತ್ರದವರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿದುದು ಹೀನೈಸಿಕೊಂಡಂತೆ ತೋರಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಿರಿದಾದುದಕ್ಕೆ ಮಣಿಯುವುದು, ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಬಲಾತ್ಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಮಿಸುವುದು ಕೀಳೈಸಿಕೊಂಡಂತಲ್ಲ ಮೇಲೈಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಎಂಬ ವಿಭೂತಿಪೂಜಾ ತತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಉಪದೇಶದಿಂದಲ್ಲ ತಮ್ಮ ನಡೆಯ ನಿರರ್ಶನದಿಂದ, ನನ್ನ ಅಂತಃ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಬೋಧವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಆಗ ಪ್ರಪುಲ್ಲಚಂದ್ರ ರಾಯ್ ಅವರು ಒಬ್ಬ ಬರಿಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮಾತ್ರ ಆಗಿದ್ದರೇ ಹೊರತು. ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಂತೆ, ಆಜನ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧಕ ತಪಸ್ವಿ ಎಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.] ಹೀಗೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ತಮ್ಮ ವರ್ತನೆಯಿಂದಲೆ ನನ್ನ ಚೇತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಭರ್ತ್ಸನೆಮಾಡಿ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದುದು ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಲ: ಅದೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಲ್ಲದೆ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ! (ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಕ್ಕಸಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಚಪ್ಪಡಿಗೆ ಒಂದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ ಕಕ್ಕಸ್ಸುಗಳೆ ಹಾಗಿದ್ದುವು. ಕಕ್ಕಸಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಚಪ್ಪಡಿಗೆ ಒಂದು ತೂತಿದ್ದು ಅದರ ಮುಖಾಂತರ ನಮ್ಮ ವಿಸರ್ಜನೆ ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿಗೂ ಡಬ್ಬಿಗೂ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಜಲಗಾರನು ಬಂದು ಆ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ನಾವು ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೇ ಗುದಪ್ರಕ್ಷಾಳನ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದಾಗ ನೀರೆಲ್ಲ ಬುಟ್ಟಿಗೇ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು, ಜಲಗಾರನು ಅದನ್ನು ಹೊತ್ತಾಗ ಅವನ ತಲೆ ಮೈ ಬುಟ್ಟಿಯೆಲ್ಲ ಹೊಲಸು ನೀರಿನಿಂದ ಒದ್ದೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ತರುವಾಯ ಕೆಳಗಿಳಿದು ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೆ ಕುಳಿತು ಪ್ರಕ್ಷಾಳನ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತರ ಸಾಧುಗಳೂ ಅವರಂತೆಯೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಮಾತ್ರ ಉದಾಸೀನತೆಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೇ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ನೀರೆಲ್ಲ ಡಬ್ಬಿಗೇ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಹೇಳಿನೋಡಿದರು. ಸೂಚನೆ ಸಾಲಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೊಂದು ಸಲ ವಾಚಕವಾಗಿಯೆ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು, ನನ್ನ ಶಿಷ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಚ್ಚರಬೇಕಾದರೆ! ಅವರು ಮೂದಲಿಸುವಂತೆ “ನೀವು ‘ಜಲಗಾರ’ ನಾಟಕ

ಬೇರೆ ಬರೆದು, ಶಿವನನ್ನೆ 'ಜಗದ ಜಲಗಾರ' ಎಂದು ಕರೆದು, ಜಲಗಾರ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆ ಜಲಗಾರನನ್ನು ನೀವು ಯಾವ ರೀತಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೀರಿ? ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಪಾಪ! ಅದನ್ನು ಹೊರುವ ಜಲಗಾರ ಎಂತಹ ಅಸಹ್ಯವನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ? ನಿಮ್ಮ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಗೌರವಗಳೆಲ್ಲ ಬರಿಯ ಕಾವ್ಯವಸ್ತುವಾಗುತ್ತವಲ್ಲಾ? ಆ ಬುದ್ಧಿ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಇಳಿಯಲಿ!" ಎಂದೆಲ್ಲ ತುಂಬ ಸ್ನೇಹವಾಣಿಯಿಂದಲೇ ಭಡಿ ಎಟು ಬಿಗಿದಿದ್ದರು.)

ನಾನು, ಮಾನಪ್ಪ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಸಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆವು. ನನಗೆ ಗಾಢನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿತು. ಬೆಳಗಾದಾಗ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ನಾವು ಮದರಾಸು ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಅತಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದೆನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಸುರಾದ ಮರಗಳ ಗುಂಪು ಕಾಣಿಸಿತು. ನಾನು ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ "ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕೃತಿದೇವತೆ ಇದ್ದಾಳೆ." ಎಂದೆನು. ಅವರು "ಅದೇಕೆ?" ಎಂದರು. "ಅಯ್ಯೋ ನೀವು ಹೈದರಾಬಾದು ಲೈನಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಮಶಾನ ಮತ್ತು ತಲೆಬುರುಡೆಗಳು" ಎಂದೆನು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನ ಗುಡಿಗೋಪುರಗಳು ಕಾಣಿಸಿದುವು.

೪-೧೦-೧೯೨೯ನೆಯ ಶುಕ್ರವಾರ:

ಮದರಾಸು ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬಂದಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆನು: "ನನಗೆಲ್ಲವೂ ಹಳೆಯದಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿವೆ" ಎಂದು. ಅವರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ 'ಅದು ಕೋರ್ಡು' ಇದು ಅದು ಎಂದು ತೋರಿಸಿದರು. ನನಗಂತೂ ಯಾವುದೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸರಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೈಲಾಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಮೊದಲು ಗರ್ಭಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗುರುದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆವು. ಮರವು ಶುಚಿಯಾಗಿಯೂ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿಯೂ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶಾಂತಿದಾಯಕವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಮಹಾರಾಜ್, ಈಶ್ವರಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮೊದಲಾದ ಪರಿಚಿತ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆ ಅಸಂಗಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಗಣೇಶ ಮಹಾರಾಜ್ ಇಂದು ಮಹಾರಾಜ್ ಇವರೆಲ್ಲರ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಮುಖ ತೊಳೆದು ಕಾಫಿ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಪೂರೈಸಿದೆವು....

ಅಸಂಗಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಾಸನಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದೆನು. ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಆಶ್ರಮವೆಂತೂ ನನಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರೇಮ, ಅದೇ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಅದೇ ಸ್ನೇಹ, ಅದೇ ಚಚ್ಚಡಿ, ಅದೇ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್, ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಮಹಾಮಾತೆ!....

ಉಟ ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಮಲಗಲು ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ತಮ್ಮಂದಿರು ಬಂದರು. ಇಂದು ಮಹಾರಾಜ್ ಬಂದರು. ಇಂದು ಮಹಾರಾಜ್ ಎಂದರೆ ಆಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಒಲೈಯ ಮುದ್ದೆ. ಸುಂದರ ಭದ್ರಾಕಾರರಾಗಿರುವರು, ಅವರ ನುಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೋಮಲತೆ ಉಕ್ಕುವುದು. ಅವರು ನಜರೂಲ್ ಇಸ್ಲಾಮ್ ಎಂಬ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಕವಿ ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ "ವಿದ್ರೋಹಿ" ಎಂಬ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಓದಿದರು. ತುಂಬಾ ಓಜೋಯುಕ್ತವಾದ ಕವಿತೆಯದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತುರುಕನು ಆ ರೀತಿ ಹಿಂದೂಗಳ ಪುರಾಣವನ್ನು ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದುದನ್ನು ನಾನು ಕಂಡದ್ದು ಅದೇ ಮೊದಲು. ಆ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದವರು 'ಪ್ರೊಸೆಕ್ಯೂಟ್' ಮಾಡಿದ್ದಾರಂತೆ. ತರತರದ ಭಾವಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಆ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಅದಾದ ತರುವಾಯ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರು ನನ್ನ 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ' ಎಂಬ ಕವಿತೆಯನ್ನು ನೆನಪಿದ್ದರೆ ಹೇಳಲು ಹೇಳಿದರು. ನಾನೂ ಹೇಳಿದೆ. ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಆನಂದಪಟ್ಟರು. ತರುವಾಯ ನನ್ನ "ಯಮನ ಸೋಲು" ನಾಟಕದಿಂದ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು (ಸ್ವಗತ) ಭಾಷಣಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಕನ್ನಡ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಬಂದಿರುವ ನವಯುಗದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ನನ್ನ 'ಜಲಗಾರ' ನಾಟಕದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ, ತರುವಾಯ 'ಗಾನದರ್ಶನ' ಎಂಬ ನನ್ನ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಈಗಿನ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿನ ನಾಟಕದ ಆದರ್ಶಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ತರ್ಕ ವಿತರ್ಕಗಳು ನಡೆದುವು. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಧ್ನಮಾಡಿ, ಸಮುದ್ರ ಭಗವಾನ್ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು.

ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಲೂ ಅಂದಿನವರೆಗೆ ಕಡಲನ್ನು ಕಂಡವನೆ ಅಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ 'ಕಾಣದ ಕಡಲಿಗೆ' ಎಂಬ ಕವನ ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಇಂದು ಕಡಲನ್ನು ಕಾನುವ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಒದಗಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಲಗಿ ಎದ್ದು ತರುವಾಯ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದ, ಇಂದು ಮಹಾರಾಜ್, ಮಾನಪ್ಪ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಮಹಾರಾಜ್, ನಾನು ಇಷ್ಟುಜನ ಕಡಲಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಳಕು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಟಿದೆವು. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬಂದ ನಮಗಂತೂ 'ಹಾಳು ಮದರಾಸೇ!' ಎನ್ನುವ ಹಾಗಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಇಂದು ಮಹಾರಾಜ್ ಅವರು 'ನೋಡಲ್ಲಿ! ನೋಡಲ್ಲಿ!' ಎಂದರು: 'ಅದೇ ಕಡಲು!'

ಸಮುದ್ರ ಭಗವಾನ್ ಸಂದರ್ಶನವೂ ಪ್ರಥಮತಃ ಆಯಿತು. ನಾನಂತೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಭಕ್ತನು ಹೋಗುವಂತೆ, ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನು ಹೋಗುವಂತೆ, ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಮಗುವು ಹೋಗುವಂತೆ, ಸೌಂದರ್ಯದಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಕಬ್ಬಿಗನಂತೆ ಭಗವಾನ್ ಸಮುದ್ರನನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಏನು ನೋಡುವುದು? ಏನು ಮಾತಾಡುವುದು? ನೋಡಿದೆ, ನೋಡಿದೆ. ಕಣ್ಣು ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಪರಿಯಂತ ನೋಡಿದೆನು. ದಿಗಂತದವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿ ಮಿರಿದ ಅದನ್ನು ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ವರ್ಣಿಸುವೆನೋ ನಾ ಬೇರೆ ಕಾಣೆ!.... ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿಯೆ ನಡೆದು ನಡೆದು 'ಮತ್ಸ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶಾಲೆ'ಗೆ ಹೋದೆವು. ತೀರದ ಬಳಿಯ ಬೀದಿಯು ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮೈಸೂರಿನ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಮಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಮತ್ಸ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಮೀನುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ "ಇದು ನೀರಿನ ಲೋಕದ ಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆ. ಇದು ನೀರಿನ ಲೋಕದ ಸೋಮಾರಿ, ಇದು ನೀರಿನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಲಿ, ಇದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿ" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮರುಳುಗುಡ್ಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆವು. ನಾನು ರೈಲಿನಲ್ಲಿ (ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬರುವಾಗ) ರಚಿಸಿದ್ದ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿದೆ:

ಬಾ ಬಾ ದೊರೆ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆ:

ಸುಮ್ಮನಿರುವರೇ ||ಪ||

ಎದೆಯ ಮೊರೆ ಕರೆಯುತ್ತಿರೆ

ಮರೆವರೇ ತೊರೆವರೇ ||ಅ.ಪ||

ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು 'ಕಲಾಸುಂದರಿ' ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಆ ಜನಗಳ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಯ್ತು. ನಾನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಸೊಬಗಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಶುಚಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಲ್ಲೆನೆ ಹೊರತು ಆ ಸೆಕೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ (ನೂಕು ನುಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿ) ಕಾಣಲಾರೆನು. ಅಲ್ಲಿಮದ ಕಪಾಲೀಶ್ವರ ಗುಡಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಅದನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು....

ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಭಗವಾನ್ ಸಮುದ್ರದ ನಿತ್ಯ ನಿರಂತರ ಸನಾತನ ಗಂಭೀರವಾನಿಯ ಜೋಗುಳವು ನನಗೆ ಬೇಗನೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿದೆನು.

೫-೧೦-೧೯೨೯ನೆಯ ಶನಿವಾರ:

ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ನಾನೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮರೂ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲಾಗುವ ಸೂರ್ಯೋದಯವನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಳಕು ಬೀದಿಗಳನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ನಾನು “ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಜನಗಳೂ ಮನೆಗಳೂ ಬೀದಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಕಲಾಹೀನರು. ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವೊಂದೇ ಇಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು.” ಎಂದೆನು.

ಕಡಲ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಇಲ್ಲಿ ಮುಗಿಲು ಕವಿದುಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನಮಗಿದ್ದ ಹೆದರಿಕೆ ತೊಲಗಿತು. ಗಗನ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿತ್ತು. ಅಪಾರವಾದ ಅನಂತವಾದ ಉದಧಿದಿಗಂತವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿಯೂ ದಿಗಂತಾತೀತವಾಗಿಯೂ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಅದರ ತರಂಗಲೀಲೆಯೋ ಅತಿ ಮನೋರಮ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಡಲ ಅಲೆಗಳೆಂಬ ತನ್ನ ಕೈಬೊಗಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದ ಮುತ್ತುಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಭೂದೇವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲೋಸುಗ ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆತೆಗೆದು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಎರಚುವಳೆಂಬಂತೆ ಬಿಳಿಯ ತುಂತುರು ಹನಿಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು.

ನಾನು ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಪಡೆಯೆಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದರ ಕಡಲೇ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಮೂಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಉಸುರುವಂತಿತ್ತು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂತತೆಯನ್ನು ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳೆಂದರೆ ಸಾಗರ, ಗಗನ, ಮಹಾಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿ, ಭೂಮಿ, ಸೂರ್ಯ, ದೇಶ, ಕಾಲ ಇವುಗಳು. ನಾನು ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಾಗ ಆ ಸ್ಥಳ ಮಹಾ ಪರಮಪುರುಷನ ಮಹಾಪ್ರತೀಕವೆಂಬಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಒಂದು ಕಡೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾಲದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪುರಾತನವಾದರೂ ಯೌವ್ವನದಲ್ಲಿರುವ ಕಡಲು; ಒಂದು ಕಡೆ ಸನಾತನ ವ್ಯೋಮವು ಕಡಲನ್ನು ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಚುಂಬಿಸುವ ಪ್ರೇಮಾಟ್ಟಹಾಸ; ಒಂದು ಕಡೆ ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಭೂಮಿದೇವಿ ಸಮುದ್ರವರಾಜನನ್ನು ಅಪ್ಪುವ ಗಾಂಭೀರ್ಯ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ೯.೩ ಕೋಟಿ ಮೈಲಿಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತ ಉದಯಿಸಿ ಬರುವ ಸೂರ್ಯದೇವ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಡೆಯದಾಗಿ ಆದರೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹಿರಿದಾಗಿ ಸಣ್ಣವನಾದರೂ ತನ್ನ ಅಚ್ಯುತತ್ವದ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು. ಸರ್ವವಿಶ್ವ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸುವ ಮನುಷ್ಯ! ಸೂರ್ಯನು ಮೇಲೇರಿದನು. ಅಲೆಗಳು ಹೊಳೆದುವು. ‘ಸಲಿಲತೆವೆತ್ತಿಹ ನೀಲಾಗಸವಿದು.’ ‘ನೀರಿನ ರೂಪದ ದೇವನು ಇದು.’ ನಾನೂ ನೋಡಿದೆನು, ಹಾಡಿದೆನು, ನಿಂತು, ಕೂತು, ಕೈಮುಗಿದು. ಕಡೆಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊತ್ತಾಗುವುದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಟುಬಂದೆವು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ನಾನೂ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮಾನವ್ವ ಮೂವರೂ ಅಡೆಯಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು. ಥಿಯಾಸೊಫಿ ಎಂದರೆ ನನಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಗೌರವವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಡೆಯಾರದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದೆವು. ಅಡೆಯಾರದ ಸೇತುವೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುವುದೊಂದು ಸೌಭಾಗ್ಯವೆ ಸರಿ. ದೂರದಲ್ಲಿ ನದಿ ಕಡಲನ್ನು ಸೇರುವ ದೃಶ್ಯ. ಇತ್ತಕಡೆ ಹಸುರಾದ ಕಿರುಬೆಟ್ಟಗಳ ಸಾಲು. ಒಂದು ಕಡೆ ಸುಂದರವಾದ ಅಡೆಯಾರದ ನಂದನ. ನಾವು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಲೈಬ್ರರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ‘ರಹಸ್ಯಚಿಹ್ನೆ’ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ನಕ್ಕೆ. ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರವೇನೂ ಅತ್ಯಂತ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್ ಕವಿಯಿ “There are powers of darkness who sometimes show us the light of truth to win us again into greater darkness” ಎಂಬರ್ಥದ ವಚನದ ನೆನಪಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿಸಿದೆವು. ಅತಿ ವಿನಯದಿಂದಲೂ ಗೌರವದಿಂದಲೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ವರ್ತಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶುಚಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಲೈಬ್ರರಿಯಿಂದ ಅಡೆಯಾರ ಹೊಳೆಯ ನೋಟ ರಮಣೀಯವಾದುದು. ಎದುರಿಗಿರುವ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರ Boating Club (ಬೋಟಿಂಗ್ ಕ್ಲಬ್) ಮೊದಲಾದ ಸೌಧಗಳೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ

ದೋಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಸ್ತರೂ, ನೀರಿನ ನಡುನಡುವೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಸುರು ನೆಲವೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ ಜಲಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಅಡೆಯಾರಿನ ಮುದ್ರಣಾಲಯವನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ತರುವಾಯ ಅಡೆಯಾರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಟವೃಕ್ಷವನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದೆವು.

ಆ ವಟವೃಕ್ಷ ದರ್ಶನೀಯವಾದುದೇನೋ ದಿಟ. ಎಷ್ಟು ಶ್ರಮದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ರಸಿಕತೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿದವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ರಸಿಕತೆಯಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತು ಮೂಕವಾಗಿಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಹೋಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ, ಅದರ ಬಿಳಲುಗಳನ್ನು ಬಲಗೊಂಡು, 'ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಸಂಘ'ದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವೂ ವಿಮರ್ಶನೀಯವೂ ಆದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿದವು. "ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈ ಸ್ಥಳವು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗಿದೆ" ಎಂದೆ. ಅಂತೂ ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ (ನನಗೆ ಹಿಡಿಸಿದ್ದು) ಮೊದಲನೆಯದು ಸಮುದ್ರ, ಎರಡನೆಯದು ಆ ಆಲದ ಮರ. ಮದರಾಸೆಂಬ 'ನರಕಕ್ಕೆ ಅಡೆಯಾರೇನೋ ದಿಟವಾಗಿಯೂ 'ಸ್ವರ್ಗ'ವೆ ಸರಿ! ಶಾಂತಿಯಿದೆ ಸೌಂದರ್ಯವಿದೆ, ಓದಲು ಪುಸ್ತಕಭಂಡಾರವಿದೆ, ವಾಸಿಸಲು ರಮ್ಯವಾದ ಗೃಹ ಮಂದಿರಗಳಿವೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಹವವಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನೇಕರು, ಧಿಯಾಸೊಫಿಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮೂರ್ಖತೆಯ ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳೆಂದು ಒಳಗೊಳಗೆ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಆ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರಾಗುವರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಧಿಯಾಸೊಫಿಯ ತತ್ವಗಳೇನೋ ಖಂಡನೀಯವಾಗಿರದೆ ಇರಬಹುದು - ಆಚಾರದಿಂದ ಬೇಸರವಾಗುವುದು. ಅದು ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರಾದ ಮಧ್ಯಮ ತರಗತಿಯ ಮೆದುಳಿನ ಶ್ರೀಮಂತರ ಒಂದು ಕೂಟ. ಅಂತೂ ಅಡೆಯಾರವೊಂದು ಮನೋಹರವಾದ ವಸತಿ.

ಆಗಲೆ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತ್ತು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನು ನೋಡಲು ಹೊತ್ತಾಗುವುದೆಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಧಿಯಾಸೊಫಿಯವರು ನಂಬಿರುವ ಕೊಟ್ಟುಮಿ ಮೋರಿಯಾ, ಹಾರಾಡುವ ಮಹಾತ್ಮರು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿನೋದಕರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತ ಬಂದೆವು. ನಮಗಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾವಂತರೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡವರೂ ಅಂತಹ ಕ್ಷುದ್ರ ಅತಿಮಾನುಷ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಂಬುವರಲ್ಲಾ ಎಂದು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನೂ ತನ್ನ ನಂಬಿಕೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದುವೆಂದೂ ಇತರರ ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಲ್ಲಾ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವುದೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆ. ನಾವೂ ಹಾಗೆಯೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಆಗಲಿ, ಮುಂದೆ ನೋಡೋಣ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು, ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೋದವರು ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನು ನೋಡದೆ ಬರಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಸರ್ವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಈ ನಿಲಯವು ಆದರ್ಶನೀಯವಾಗಿದೆ. ಉದರ ದೃಷ್ಟಿ, ಹೃದಯದೃಷ್ಟಿ, ಮನೋದೃಷ್ಟಿ, ಆತ್ಮದೃಷ್ಟಿ, ಜನಾಂಗದೃಷ್ಟಿ, ವ್ಯಷ್ಟಿದೃಷ್ಟಿ, ಸಮಷ್ಟಿ ದೃಷ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲದರಿಂದಲೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿದೆ. ನಿಲಯದ ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ, ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕೊಂಡಾಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿವೆ ನಾನಂತೂ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರನ್ನು ಕುರಿತು "ಇಲ್ಲಿದೆ ಭರತಖಂಡದ ಮುಕ್ತಿ. ಎಲ್ಲರೂ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವರು; ವೇದಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವರು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಆ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ." ಎಂದೆ.

ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುರುಷರ ಪಟಗಳನ್ನು ಜಾತಿಭೇದ ಮತಭೇದ ಜನಾಂಗ ಭೇದಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದೆ ಇಟ್ಟಿರುವರು. ಯೇಸು, ಬುದ್ಧ, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ, ಜಾರ್ಜ್ ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್, ಬಂಕಿಂಚರ್ಚರ್, ಆಂಗ್ಲೀಯ ಕವಿಗಳು ಎಲ್ಲರ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಇವೆ. ಬಡಗಿಯ ಕೆಲಸ, ಕಮ್ಮಾರನ ಕೆಲಸ, ನೇಯ್ಗೆಯ ಕೆಲಸ, ಮೇದರ ಕೆಲಸ, ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವ ಕೆಲಸ, ಸಂಗೀತ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವರ ಮಂದಿರವನ್ನು ನೋಡಿ ಭಾವಪರವಶನಾದೆ.

ಬಾಲಕರಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಎಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿದೆ. ಜನಾಂಗದ ಏಳಿಗೆಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೇಲ್ಮೈಗೂ ಬೇಕಾದುದೇನು? ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ; ಮನಸ್ಸಿನ ಸುಸಂಸ್ಕಾರ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಆಹಾರ. ಅಂದರೆ ದರ್ಶನ, ಸತ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯಗಳ ಮಿಲನ. ಸಾಧುಗಳ ಸತ್ಸಂಗ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರವೂ, ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸುಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಮನೋಸಂಸ್ಕಾರವೂ, ಕೈಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಜೀವನವೂ ಸಾಗುವುವು. ಅಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇವೆ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಎಂದಿನಂತೆ ಯೋಗಾಸನ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿ, ಊಟ ಮುಗಿಸಿದೆವು. ತರುವಾಯ ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಗಲು ನಿರ್ದೋಷವಾಗಿ ಮಲಗುವ ವೇಳೆ ಇಂದು ಮಹಾರಾಜ್ ಬಂದರು. ಅವರು “ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಿರೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ಹೌದು.”

“ಹೇಗಿದೆ?”

“ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿದೆ, ಆದರ್ಶನೀಯವಾಗಿದೆ. ಇಹಪರ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರವನ್ನೂ ಬಾಲಕರಿಗೆ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡಲು ಯಾವ ಆವರಣ ಸನ್ನಿವೇಶ ಬೇಕೋ ಅಂಥಾ ಸನ್ನಿವೇಶ ಅಲ್ಲಿದೆ.” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಬಿಚ್ಚಿ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಅವರು ನಕ್ಕರು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ ನಕ್ಕರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂತರಂಗದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಮೋಸಹೋದೆನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

“ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ನೀವು ಈ ರೀತಿ ಹೊಗಳುವುದು?” ಎಂದರು.

“ಸರ್ವ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ: ಆತ್ಮದೃಷ್ಟಿ, ದೇಹದೃಷ್ಟಿ, ಇಹದೃಷ್ಟಿ, ಪರದೃಷ್ಟಿ, ಮನೋದೃಷ್ಟಿ, ಹೃದಯದೃಷ್ಟಿ ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿದೆ.” ಎಂದೆನು.

ಆಮೇಲೆ ಅವರಿಗೂ ನನಗೂ ಬಹಳ ಮಾತುಕತೆಗಳಾದುವು. ಅವರು “ಅದು ಬಾಲಕರ ಶಿಲವನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದೆಯೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ಅದೇನೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಾತಾವರಣ ಇದೆ.”

“ಹಾಗಲ್ಲ. ಈಗ ನೋಡಿ; ಕಲ್ಕತ್ತಾ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಜನ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಿಲಯ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಗಿವೆ. ಇನ್ನೂ ಅಂತಹ ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳ ಗುಣಮಾಪನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅದು ಹೆರುವ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೇನು?”

“ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನಂತೂ ಬೇಡ. ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದೆಯೇ?”

“ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳು ಸ್ವಭಾವತಃ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯ ಸ್ವತಃ ಅವರನ್ನು ಹೆರುತ್ತಾಳೆ. ಯಾವ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಅವರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾರದು. ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಒಂದು ವೇಳೆ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಅವರ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾಗಬಹುದು. ಅಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡುವುದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಾರದಷ್ಟೆ? ಮಹಾಕವಿಗಳು, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಕೋವಿದರು, ಶಿಲ್ಪಿವರ್ಯರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿಪುಣರು ತಮಗೆ ತಾವೆ, ಅವರಣ ಸನ್ನವೇಶಗಳು ದೊರಕಲಿ, ದೊರಕದಿರಲಿ, ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಾವು ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಬಾರದಷ್ಟೆ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ಮತ್ತೇತಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿರುವುದು?”

“ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವರಿಗಾಗಿ. ಬಹುಶಃ ಅತ್ಯಂತ ದರಿದ್ರರಾದ ಜನರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಬೀಜಗಳು ದೊರಕದೆ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಜನಾಂಗದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯುವಕನೊಬ್ಬನು ದೈವಭಕ್ತನೂ ಸಜ್ಜನನೂ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯೂ ಆದರೆ ಸಾಕಲ್ಲವೆ? ಜನರೆಲ್ಲ ಪರಮಹಂಸರಾಗಬೇಕೆ? ಬಾಲಕರೆಲ್ಲ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವ್ಯಾಸರಾಗಬೇಕೆ? ನ್ಯೂಟನ್, ಬೋಸ್‌ಗಳು ಆಗಬೇಕೆ? ಅದೆಲ್ಲ ಆಗುತ್ತದೆ? ನೀವೇನೇ ಹೇಳಿದರೂ ನಾನೇನೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ ಆದರ್ಶವಾದುದೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ!”

“ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದವರೆಲ್ಲ ಅದರ ಬಹಿರಂಗವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಬೆರಗಾಗಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧೀಜಿಯಾದರೋ ‘ಅತಿಥಿ ಪುಸ್ತಕ’ದಲ್ಲಿ-ಹೊರಗೆ ಹೊಳೆದಂತೆಯೆ ಒಳಗೂ ರಂಜಿಸುವುದೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ-ಎಂದಷ್ಟೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.”

“ಅಯ್ಯೋ, ಸ್ವಾಮಿಗಳೆ, ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸೇರಿದ ಕಡೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಬರ್ಮತಿ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೆ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪವಿತ್ರ ಒಜೋಯುಕ್ತವಾದ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಂತಹ ಅನಾಚಾರಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.”

“ಹಾಗಲ್ಲ. ಅತಿ ಶಿಸ್ತಿನ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಬಾಲಕರ ಸ್ವಾತಂತ್ರವೆ ನಶಿಸಿ, ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಬೆಳೆಯಲವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಕುಬ್ಜವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಹುಡುಗರಿರುವ ಎಡೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಬಾರದು. ಅದು ಇದ್ದರೆ ಬೇಗನೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಈಗ ನೋಡಿ, ಶಾಂತಿನಿಕೇತನದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಜನರು ಏನೇನೋ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಕಷ್ಟ. ಪೂರ್ಣಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಶಿಸ್ತಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ನಿಯಮಗಳಿದ್ದರೆ ‘ಇದೇನು ಸೆರೆಮನೆಯೋ?’ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಕಷ್ಟವೆ!”

“ಹಾಗಲ್ಲ, ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಬೇಕು.”

“ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ಅದೇನೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತು. ಹೇಳುವುದು ಸುಲಭ, ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟ....”

ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಬೇಗನೆ ಕವಳ ಪೂರೈಸಿ, ಗುರುದೇವನ ಮಂಗಳಾರತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೂ ಕೈಮುಗಿದು, ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು, ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಯತೀಶ್ವರಾನಂದರು “ಶ್ರೀಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಕೃಪೆ ನಿಮಗಾಗಲಿ! ಮಹಾಪುರುಷಜಿಯವರ ಅನುಗ್ರಹ ದೊರಕಲಿ!” ಎಂದು ಹರಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಂಡರು.

ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಾಗ ಸೆಕೆಯಿಂದ ಬಹಳ ಬೇಗುದಿಗೊಂಡೆವು. ಅಂತೂ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಮಲಗುವ ಜಾಗ ಸಿಕ್ಕಿ ಮಲಗಿದೆವು.

೬-೧೦-೧೯೯೯ನೆಯ ಭಾನುವಾರ:

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೋಡಲು ರೈಲು ರಸ್ತೆಯ ಇಕ್ಕೆಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಶ್ಯಾಮಲ ಕೋಮಲ ಶಾಲಿವನ ಪಂಕ್ತಿ ನಿಬಿಡ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ದಿಗಂತದವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿ ಹಸರಿಸಿ ನಮಗೆ ಸುಖಾಗಮನ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದುವು, ಸಂತೋಷಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುವಂತೆ ತೋರಿ! ಭರತಖಂಡದ ಪೂರ್ವತೀರ ಪ್ರದೇಶವು ಈ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಮನಮೋಹಕವಾದ ಹಸುರಿನ ಹಾಸಗೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಿತ್ತರದ ಹಸುರುಕ್ಕುವ ಗದ್ದೆಗಳು ನೂರಾರು ಮೈಲಿಗಳವರೆಗೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುವು. ಹೆಚ್ಚೇನು? ಮದರಾಸಿನಿಂದ ಕಲ್ಕತ್ತಾಗೆ ನುಗ್ಗುವವರೆಗೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡದೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟುವುವು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ಕಂಡದ್ದೆಂದರೆ ಗೋದಾವರಿಯ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸೇತುವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೊಳೆ ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ! ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಪುನಃ ಅದೇ ರೈಲಿನ ಪ್ರಪಂಚ.

೭-೧೦-೧೯೯೯ನೆಯ ಸೋಮವಾರ:

ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಂಗಾಳಿಗಳ ಹೆಮ್ಮೆ, ಗರ್ವ, ಸಂಕುಚಿತ ದೃಷ್ಟಿ, ಅಧಿಕ ಪ್ರಸಂಗಿ ತನ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಬಂಗಾಳದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೆ ತೋರಿದೆವು. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾರೂ ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕರಾದ ನೀತಿವಂತರಾದ ಜನಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದು! ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಾರಣಗಳ ತೂಕಕ್ಕಿಂತ ಗರ್ವದ ಭಾರವೆ ಮಿಗಿಲಾಗಿದೆ. ಬಂಗಾಳಿ ಒಬ್ಬರು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು "ತೆಲುಗು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ನೀತಿ ಒಂದೂ ತಿಳಿಯದು" ಎಂದು ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಯಿಬಿಟ್ಟರು. ಬಹುಶಃ ದೇಶೋದ್ಧಾರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಆ ತರದ ಹೆಮ್ಮೆಯೂ ಬೇಕೋ ಏನೋ? ಹೆಮ್ಮೆ ಮೇಲ್ಮೈಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆ.

ಬಂಗಾಳವು ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡ ಮಲೆನಾಡು. ಒಂದೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ: ಅಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ಕಣಿವೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು, ಇಲ್ಲಿ ಸಮಭೂಮಿಯ ಜಾಸ್ತಿ. ಆ ನೀರು, ಆ ಹಸುರು, ಆ ಗದ್ದೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಬಹುಶಃ ಬೇಸಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯೆ ತರವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಗುಡಿಸಲುಗಳೇನು? ನೋಟಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣಿನ ಕುರಿದೊಡ್ಡಿಗಳಂತಿವೆ. ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹ ಬಂದು ನೂರಾರು ಹಳ್ಳಿಗಳು ಕೊಚ್ಚಿಹೋದುವೆಂದು ಓದಿದಾಗ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದರೆ ಈ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಆ ಬೆಕ್ಕಸವು ಬಯಲಾಗುವುದು. ಈ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕೊಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಬಿರುಮಳೆಯೆ ಏಕೆ ಬೇಕು? ಕಿರುಮಳೆಯೆ ಸಾಕು! ಬೆಸ್ತರನ್ನಂತೂ ಬಹಳ ಕಂಡೆವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಮೀನು ತಿನ್ನುವ ದೇಶವಷ್ಟೇ ಇದು? ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಸ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲೇಬೇಕು. ಇಂತಹ ರಮಣೀಯವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಮಂಗಲಸೂಚಕವಾದ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಯ್ದು ರೈಲು ಹೌರಾ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದಿತು.

ಹೌರಾ ಸ್ಟೇಷನ್ ದೊಡ್ಡದು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸದಾಗಿಯಾಗಲಿ ದೊಡ್ಡದಾಗಿಯಾಗಲಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಓಡಾಡಿರಬಹುದೆ? ಏನೊ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಮೋಟಾರನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇಲೂರು ಮರಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು. ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ರಾಮನಾಥ ಮಹಾರಾಜ್ ಅವರು ಬಂದಿದ್ದರು. ನಗರದ ಕಿರಿದಾದ, ಹಿರಿದಾದ, ಕೊಳಕಾದ ಬಿದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಟಾರು ಸರಿಯಿತು. ನಾವು ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಎರಡುಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಮಳೆ ಸತತವಾಗಿ ಸುರಿದಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಸರಾಗಿತ್ತು. 'ಇದೇನೇ ಅರಮನೆಗಳ ಪಟ್ಟಣ?' ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಹೊರಟವನಿಗೆ ಯಾವ ನಗರವೂ

ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. 'ವನಜದರಳನುಳಿ ದಾರಡಿಗಿ ಬೊಬ್ಬಳಿಯ ಪೂವಿನೊಳ್ ಮಧುವುಂಟೆ?' ಅಂತೂ ಬೇಲೂರು ಮರ ಸಮೀಪಿಸಿತು:

“ನೋಡದೋ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಸಮಾಧಿ ಮಂದಿರ! ನೋಡದೋ ಬೇಲೂರು ಮರ! ನೋಡದೋ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ! ಜಯ್ ಮಹಾಮಾಯೇಕಿ ಜೈ!” ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿದರು. ನನಗೆ ಎದೆ ಉಬ್ಬಿಹೋಯಿತು. ಇದುವರೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರ, ಬೇಲೂರು, ಕಲ್ಕತ್ತ ಎಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದುವು. ಈಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರವಾದುವು. ಅಲ್ಲದೆ ಯಾರನ್ನು ನಾನು ಅವತಾರ ಪುರುಷನೆಂದು ಪೂಜಿಸುವೆನೋ ಅಂಥಾ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ ಗುರುದೇವನು ಬಾಳಿ ಬದುಕಿ ನೆಲ; ಆತನ ಅಡಿಯ ಪುಡಿಯಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಮರತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಗಂಗಾಮಾತೆಯ ಪ್ರಥಮ ಸಂದರ್ಶನ. ನನಗಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚುಟುಕಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಸದಳ!

ಮರವನ್ನು ಸೇರಿದೆವು. ಶರ್ವಾನಂದ ಅನಂತಾನಂದರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಗಂಟು ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಅತಿಥಿಗಳ ಕೊರಡಿಯಲ್ಲಟ್ಟೆವು. ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು, ಮಹಾಮಾತೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಇವರ ಗಂಗಾತೀರಸ್ಥವಾಗಿದ್ದ ಸಮಾಧಿ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಗುರುಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ಊಟ ಪೂರೈಸಿದೆವು. ಮಹಾಪುರುಷಜಿ (ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದರು) ಹಗಲು ನಿಂದೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ತರುವಾಯ ನೋಡಬಹುದೆಂದು ಲೈಬ್ರರಿ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಅಭಿರಾಮತಮವಾದ ಬೇಲೂರು ಮರವು ತತ್ತ್ವದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವರ್ಗದೆಡೆಗೆ ತೇಲಿಸುವಂತಿದೆ.

ಮೂರು ಗಂಟೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯರೂ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರೂ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರೂ ನನ್ನ ಆತ್ಮ ಗುರುಗಳೂ ಪ್ರೇಮ ಕರುಣ ದಯಾಮಯರೂ ಒಲೈಯ ಮುದ್ದೆಯೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಶಿವಾನಂದರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟೆವು. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಮರ್ಶಕ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನು. ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿದವನಾದುದರಿಂದ ಯಾವುದನ್ನೂ ನೋಡದೆ ನುಂಗಿಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ; ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಗುಳುಮೈನೆ ಹಾರಿಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾನು ಕವಿಯೂ ಹೌದು. ರಸಯೋಗಿಯೂ ದಿಟ. ಆದ್ದರಿಂದ ತರ್ಕವರಿಯದ ಕೇವಲ ಆತ್ಮಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅರಿಯಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಅಂದರೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಮನೋಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯೂ ಕವಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಯೌಗಿಕದೃಷ್ಟಿಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಮಹಾಪುರುಷಜಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯೂ ಕವಿಯಾಗಿಯೂ ಹೋದೆ.

ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಮಹಡಿಗಿ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಪುರುಷಜಿ ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತ ಕರುಣೆಯಂತೆ ಮೈಗೊಂಡ ಪ್ರೇಮದಂತೆ ಆರಾಮ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆ ಮೃದುಲ ಸ್ವಭಾವದ ವೃದ್ಧದೇಹದ, ನಿಹಂಕಾರದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ 'ಈತನೀಗ ಮಹಾಪುರುಷ!' ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಅವರ ಮುಂದುಗಡೆ ಒಂದು ಹುಕ್ಕಾ ಇತ್ತು. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಪಟಗಳಿದ್ದುವು. ಒಂದು ಕಡೆ ಅವರ ಮಲಗುವ ಮಂಚ. ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ. ಒಂದೆಡೆ ಒಂದು ಮೇಜು. ಮೊದಲು ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಹೋಗಿ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದರು. ತರುವಾಯ ಮಾನಪ್ಪನು ನಾವು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿ ಮಾತೆಯ ಬೆಳ್ಳಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ನಮಿಸಿದನು. ನಾನು ಉದಿನಕಡ್ಡಿಗಳ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ನಮಿಸಿದೆನು. ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನಮ್ಮ ಪರಿಚಯ ಹೇಳಿದರು: ನಾವು ಅವರನ್ನೆ ನೆಮ್ಮಿದ್ದೇವೆ; ನಾವು ಅವರ ಮಾನಸಪುತ್ರರು; ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು “ನಾನಾರು? ನಾನಾರು? ನಾನಾರು?” ಎಂದು ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಗಂಭೀರವಾಣಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಿ “ಎಲ್ಲ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್! ಎಲ್ಲ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್! ನಾನಾರು? ಎಲ್ಲ ಅವನೆ! ಆತನಿಷ್ಟವಿದ್ದಂತಾಗಲಿ!” ಎಂದರು. “ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಎಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ನಾನು ಅವನ ಆಜ್ಞಾಪಾಲಕ!” ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವರ ನಮ್ರತೆ ವಿಶ್ವವನ್ನೆ ಗೆದ್ದ ಮಹಾತ್ಮನ

ದೈನ್ಯತೆಯಂತೆ ಇತ್ತು. ದಡ್ಡರು 'ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು' ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಆದರ್ಶ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನು 'ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು?' ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಅಜಗಜಾಂತರ ತಾರತಮ್ಯವಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ತಾವೇ ಎರಡು ಸಲ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅವರ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದೆವು. ಶ್ರೀ ಗುರುಮಹಾರಾಜರು ಹೇಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಮಹಾಪುರುಷಜಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅವರು ಭಗವಾನರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ. ಅವರ ಮುಂದೆ ನಿಂತಾಗ ಒಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷನ ಮುಂದೆ ನಿಂತಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಗರ. ನಾನು ನೋಡಿದ ಇತರ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ತೋರದ ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಮಹಿಮೆ ಇವರಲ್ಲಿದೆ! ಜಯ ಗುರುದೇವ!

ತರುವಾಯ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೊರಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅವರು ಇಹಲೋಕವನ್ನು ಬಿಡುವಾಗ ಅವರ ಕೋಣೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಇತ್ತೋ ಈಗಲೂ ಅದೇ ರೀತಿ ಇದೆ. ನೋಡಿದರೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ, ಇನ್ನೇನು ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ, ಕಾದುಕೊಂಡಿರೋಣ ಎನ್ನುವ ಹಾಗಿದೆ. ಅವರ ಪಾದುಕೆಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆವು.

ಕೋಣೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವ ಮಂಚ, ಒಂದು ಮೇಜು, ಒಂದು ಕುರ್ಚಿ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬುದ್ಧನ ವಿಗ್ರಹ. (ಅದು ಈಚೆಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಂತೆ.) ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಂಬೂರಿ, ಕೊಡೆ, ಊರುಗೋಲು, ಬಟ್ಟೆಬರೆ, ಪುಸ್ತಕ ಎಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಮೂರು ದೊಡ್ಡದಾದ ಪರಮಹಂಸರ ತೈಲಚಿತ್ರಗಳು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳೂ ಇವೆ. ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಪಟಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. "ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಹೊರಗಡೆ ವರಾಂಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬರಿಯ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು." ಎಂದರು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಹಡಿಯ ವರಾಂಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೆವು. ಎಂತಹ ದೃಶ್ಯ! ತುಂಬಿ ಹರಿತುವ ಬಿತ್ತರದ ಎದೆಯ ಗಂಗಾಮಾತೆ ಕೆಂಗಾವಿಯುಟ್ಟಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಳು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೋಣಿಗಳು, ಜಹಜುಗಳು, ಇಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿಯ ನದಿಯು ತೀರದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಸೌಧಗಳ ಸಾಲು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾಗಿ ತಳಿರಿಡಿದ ಹಸುರಿನ ಮರಗಳ ತೋಪುಗಳು. ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿ ಈ ರೀತಿ ಮರ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಆ ರುದ್ರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ರಸಿಕತೆ ಇರಬೇಕು!

ತರುವಾಯ ಆರತಿ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ದೇವರ ಗುಡಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದೆವು. ಹಾಲುಗಲ್ಲುಗಳ ಚಪ್ಪಡಿಗಳಿಂದ ನುಣುಪಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ನೆಲವು ತಣ್ಣಗಿತ್ತು. ಒಳಗೆ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಶಿಲಾಕೃತಿಯಿದೆ. ಪಕ್ಕದ ಕೋಣೆಯೆ ಅವರ ಮಲಗುವ ಮನೆ. ಗುಡಿಯಿಂದ ಮಹಾಪುರುಷಜಿ ಇರುವ ಕೋಣೆಗೆ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆಯೆ ಒಂದು ದಾರಿಯಿದೆ. ಮುದುಕರಾದ ಅವರು ಆಗಾಗ ಅಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವರು.

ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದಲೆ ಹುಲ್ಲು ಕೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾದರು. ಆಹ! ಎಂತಹ ಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹ ಅದು? ಅದನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಏನು ಚಮತ್ಕಾರ! ಒಂದು ಕಡೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಒಂದು ಕಡೆ ಸರಸ್ವತಿ, ಒಂದು ಕಡೆ ಗಣೇಶ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ. ಮಲಗಿಯೂ ಮಲೆಂತಿರುವ ಮಹಿಷಾಸುರನ ಕಣ್ಣುಗಳೇನು ಉಜ್ವಲ! ಆ ನಾಗರಹಾವೋ, ಆ ಸಿಂಹವೋ! ಅಲಂಕೃತಳಾದ ಮಾತೆ ಭಯಂಕರಳಾಗಿಲ್ಲ, ರಾಮಣೀಯಕವಾಗಿಹಳು!

ತರುವಾಯ ತಾನೊಬ್ಬನೆ ನಕ್ಷತ್ರಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಗೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಮರದ ಮುಂದಿನ ಸೋಪಾನಪಂಕ್ತಿಯ ಬುಡದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದೆನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುಚ್ಚಕ್ತಿಯ ದೀಪಗಳು ಎರಡೂ ದಡಗಳ

ಮೇಲೆಯೂ ಮಿಣುಕುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದೋಣಿಗಳ ಸೊಡರುಗಳು, ಸ್ವೀಮರುಗಳ ಸರ್ಜ್‌ಲೈಟುಗಳು, ಕಾರ್ಖಾನೆಯಗಳ ಸದ್ದು! ಆದರೂ ಬೇಲೂರು ಮಠದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಂತಿಯಿದೆ. ಅದರ ಸಂಗ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಮಹೋನ್ನತವಾದುವು...ಉಟ ಮುಗಿದು ಮೇಲೆ ವಸತಿಗೆ ಬಂದು ಮಲಗಿದೆವು.

೮-೧೦-೧೯೨೯: ಮಂಗಳವಾರ

ಇಂದು ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು! ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀಮತ್ ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದಜಿಯವರಿಂದ ನನಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ಲಭಿಸಿತು. ಇದರ ವಿಷಯ ರಹಸ್ಯವಾಗಿರಬೇಕಾದುದರಿಂದ ನಾನು ಏನನ್ನೂ ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶಾಶ್ವತಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಬಂಗಾಳಿ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಿದರು. ಮೈಕೇಲ್ ಮಧುಸೂದನ ದತ್ತರ 'ಮೇಘನಾದ ವಧ' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಒಂದೆರಡು 'ಸಾನೆಟ್'ಗಳನ್ನೂ ಓದಿ ತೋರಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು 'ಗೀತೆ'ಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದೆವು. 'ಗೀತೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಯೋಗ. ಯೋಗ ಎಂದರೆ ಸಮತೆ. ಅಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ಮಗಳ ಸಮನ್ವಯ. ಆನಂದ ಆಲೋಚನೆ ಆಚಾರ ಇವುಗಳ ಸಮನಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ.'

ಸುಮಾರು ಮೂರುವರೆ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅನಂತಾನಂದ, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಿಂಹಳದ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಒಂದು ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು. ನವಯುಗಾವತಾರರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಸಂಗದಿಂದ ಆ ಸ್ಥಳ ಜಗತ್ ಪಾವನವಾದುದಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ಸ್ಮರಣೆಯೆಲ್ಲವೂ ಬಂದು ಭಾವೋನ್ಮತ್ತನಾದೆ.

ನದಿಯ ವಿಶಾಲ ಗಂಭೀರ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದ ಮೇಲೆ ದೋಣಿ ಸರಾಗವಾಗಿ ತೇಲಿತು. ಬೇಲೂರ ಮಠದ ಸ್ನಾನಘಟ್ಟದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದ ಸ್ನಾನಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಮೈಲಿಗಳಿರಬಹುದು. ಮಹಾಪುರುಷನೊಬ್ಬನು (ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯಿಂದ) ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲಾ ಎಂದು ನನ್ನ ಹೃದಯ ಪಾವನವಾಗತೊಡಗಿತು. ದಡಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮನೆ, ಮಠ, ತೆಂಗಿನಮರ, ಹೊಗೆಯಾಡುವ ನವನಾಗರಿಕತೆಯ ಚಿಮ್ಮಿಗಳು, ನೀಲಾಗಸ, ತೇಲುವ ಬೆಳ್ಳುಗಿಲು, ಬೈಗಿನ ಕೆಂಪಿನ ನೇಸರು ಎಲ್ಲವೂ ಆನಂದಕರವಾಗಿದ್ದುವು. ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ದಾಟಿದೆವು. ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವನ ಕಾಲದ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದ ಪವಿತ್ರತಮವಾದ ಗಂಭೀರಶಾಂತಿ ನವನಾಗರಿಕತೆಯ ಯಂತ್ರಗಳ ದಾಂದಲೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಆದರೂ ನನಗೆ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿಯ ಅನುಭವ ಆಗದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ನಾನಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಗುಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆವು. ಆರಾರು ಶಿವದೇವಾಲಯಗಳು ಎರಡೂ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿವೆ. ಒಳಗೆ ಅಂಗಣ. ಅಲ್ಲಿ ಎಡಗಡೆ ರಾಧಾಗೋವಿಂದ. ಮಧ್ಯೆ ಕಾಳಿಯ ಗುಡಿ. ಬಲಕ್ಕೆ ನಾಟ್ಯಮಂದಿರ. ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಾಕಾರ. ಮೊದಲು ಹೋಗಿ ಭಗವಾನರ ಮಹಾಮಾತೆಯಾದ ದೇವಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದೆವು. ಗುರುದೇವನು ಅರ್ಚಿಸಿದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಆತನು ತುಳಿದ ನೆಲವನ್ನು ತುಳಿದಾಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಗಗನಕ್ಕೆ ಹಾರಿತು. ಅಲ್ಲಿ 'ರಾಮಲಾಲ' ವಿಗ್ರಹವನ್ನೂ ನೋಡಿದೆವು. ಖಡ್ಗವನ್ನೂ ನೋಡಿದೆವು. ಆಹಾ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆದವಲ್ಲವೆ? ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಜಡವೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಸರ್ವವೂ ಚೈತನ್ಯಮಯ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣು ಮರ ದೂಳು ಗಾಳಿ ಗಗನ ಎಲ್ಲವೂ ಕತೆ ಹೇಳುತ್ತವೆ, ಮಾತಾಡುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಗುರುಗಳೆ! ನಾನು ಶಿಷ್ಯ!

ಅಲ್ಲಿಂದ ಗುರುದೇವನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಎಲ್ಲವೂ ಆಗ ಇದ್ದ ಹಾಗೆಯೆ ಇವೆ. ಆತನು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಚಗಳು, ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿತ್ರಪಟಗಳು, ಆತನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಿನ ಹಂಡೆ! ನಾವು ಅದರಿಂದ ನೀರು ಕುಡಿದೆವು. (ಅಂದರೆ ತೀರ್ಥದ

ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡೆವು.) ಅವರು ಬರೆದ ಕೈಯಕ್ಷರ. ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆವು. ನಾನು ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಆಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡೋಣ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿದೆವು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಪರಿಯಂತೆ ಮಾಡಿದ, ಈಗ ಮುದುಕರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ರಾಮಲಾಲದಾದ ಅವರು ಬಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದೆವು. ಅವರು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿದರು. ನಮ್ಮ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ರೂಪದಿಂದ ಹೇಗೆ ಹೃದಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವರ ಸುತ್ತ ಕುಳಿತೆವು. ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆವು. (ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾರಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ.) ತರುವಾಯ ರಾಮಲಾಲದಾದರ ಫೋಟೊ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಹಾಮಾತೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬೆಳಕಿಲ್ಲದ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ (ನಹಬತ್ ಖಾನೆ) ಹೋದೆವು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ. ನಾನು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟೆ. ಜಗನ್ಮಾತೆ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಇದೇನೆ ನಾವು ಆಕೆಗೆ ಕೊಡುವ ಆವಾಸ ಮಂದಿರ?... ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಂಚವಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಿಲ್ವವೃಕ್ಷದ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಪರಮಹಂಸರು ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದರು. ತೋತಾಪುರಿ ಧುನಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಕಂಡ ಬ್ರಹ್ಮದೈತ್ಯನ ಮರವನ್ನೂ ನೋಡಿದೆವು. ಮಥುರಬಾಬುವಿನ ಅರಮನೆ ಈಗ ಮುರಿದುಬೀಳುತ್ತಿದೆ. ಗುರುದೇವನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೆ ಬರೆದ ಚಿತ್ರವು ಇನ್ನೂ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ಇದ್ದಲಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಹಕ್ಕಿ ಒಂದು ಹೂವಿನ ಗಿಡದ ಮೇಲೆ ಕೂತಂತಿದೆ. ಗುರು ಮಹಾರಾಜರು ಇಸ್ಲಾಂ ಸಾಧನೆ ಸ್ಥಳ, ಅವರು ಮೊದಲು ಮಥುರಬಾಬುವಿನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಕೋಣೆ ನೋಡಿದೆವು. ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವೂ ಪವಿತ್ರವಾದುದೆ! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುದೇವನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದವನಿಗಂತೂ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ! ನಾನೇನಾದೆನೋ ನನಗೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಶಿವದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಶ್ರೀ ರಾಮಲಾಲದಾದರು ಪ್ರಸಾದ ಹಂಚಿದರು. ಹಣೆಗೆ ಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪಡುವಣ ಗಗನವು ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದ ಅಗೋಚರವಾದ, ಅನುಭವಮಾತ್ರ ವೇದ್ಯವಾದ ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವಂತೆ ರಹಸ್ಯ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಹಾ ಸುವರ್ಣ ಸ್ವಪ್ನದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿತು. 'ಹಾ! ಗುರುದೇವ, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಸ್ಥೂಲರೂಪದ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು' ಎಂದೆನು. 'ಬಾ ಬಾ ಗುರುವೆ, ನೀನೆಲ್ಲರವೆ?' 'ಯಾತ್ರಿಕನೆ, ಕೈಮುಗಿ, ದೋಣಿಯಿಂದಿಳಿ ಕೆಳಗೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮರ್ತ್ಯವು ಮುಗಿಯಿತು. ಇನ್ನು ಮುಂದಿರುವುದು ಸ್ವರ್ಗ. ಗಂಗೆಯ ನೀರಿನಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಮಂದಿರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು.' ಹೀಗೆಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ನಾನು ಬರೆಯಬಹುದಾದ ಕವನಗಳಿಗೆ ಹದಿಹಾಕುವಂತೆ ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ.

ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೋಣಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಷಷ್ಠಿಯ ಚಂದ್ರನು ಬಾಂದಳದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಗಂಗಾಜಲವೆಲ್ಲ ಅವನ ಮಂದಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಪಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ನಾಗರಿಕತೆಯ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಸ್ವಪ್ನಸ್ಥನಂತಿದ್ದ ನನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಶಾಂತಿಯಿಂದ, ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆನಂದದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ದೋಣಿ ಬೇಲೂರು ಮರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿತು. ನಾನು 'ದೂರ, ಬಹುದೂರ, ಹೋಗುವ ಬಾರಾ' ಎಂಬ ನನ್ನ 'ದೋಣಿಗನ ಹಾಡು' ಅನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದೆ. ಅನಂತಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಾಡುವಂತೆ ಬೆಸಸಿದರು. 'ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮ ಹಂಸ' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಹಾಡಿದೆನು. ತರುವಾಯ 'ಗಾನದರ್ಶನ'ವನ್ನೂ ಹಾಡಿದೆ. ಬೊಂಬಾಯಿ ಆಶ್ರಮದ ಗುಣಾತೀತಾನಂದರು ಮರಾಠಿಯ ಹಾಡೊಂದನ್ನು ಹಾಡಿದರು.

ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು "ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಶನ್ ಎಂದರೆ ಸರ್ವಧರ್ಮಭಾಷಾ ಪಾಕ ಸಮನ್ವಯ! ತಮಿಳಿನ ಗೀತೆಯೊಂದನ್ನು ಹಾಡಿ" ಎಂದು ಸಿಂಹಳದವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ತಾವೇ ತೆಲುಗಿನ ಕೀರ್ತನೆ ಹಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರ

‘ವನಸುಮ’ ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಹಾಡಿದೆ. ಆಹಾ! ಗಂಗಾಮಾತೆ ನನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ಕನ್ನಡವನ್ನಾಲಿಸಿ ತೆರೆಗಳೆಂಬ ಮುಗುಳುನಗೆಯ ಲೀಲೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ನಲಿದಳು! ನಮ್ಮ ಯಾತ್ರೆ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವೂ ರಮ್ಯವೂ ಭಾವಮಯವೂ ಪ್ರಶಾಂತವೂ ಆಗಿತ್ತು! ದಿವ್ಯ ದಿನ! (ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಂದೆ ತಂಗಿ ಮೊದಲಾದ ಗತಿಸಿದವರನ್ನೆಲ್ಲ -(ತಿಮ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ)- ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ನೆನೆದೆ.)

೯-೧೦-೧೯೨೯: ಬುಧವಾರ

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎದ್ದು ವ್ಯಾಯಾಮ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಟೀ ಕುಡಿದು ಅಖಂಡಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಮಹಾಪುರುಷಜಿಯವರನ್ನು ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಖಂಡಾನಂದರು ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಬೇಸರವಾಯಿತು. ಎಂಥವರೆ ಆಗಲಿ ವಿಷಯ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡಿಯಾರು?....

ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದುಕೊಂಡೆವು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದೆವು. ಕೆಲವು ಆಗಂತುಕರಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟಗಳ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಕೃತಿ ವೈಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಶಾಶ್ವತಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬಂಗಾಳಿ ಕವಿತೆಯ ಭಂದಸ್ಸಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದರು. ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಇರುವ ಭಂದೋ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಹಾಪುರುಷ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ನಾವು ನಿನ್ನ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ “How did you like it?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದಾಗೆಲ್ಲಾ ಶಿವಾನಂದರು ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮೂರುವರೆ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸ್ವೀಮರ್ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸ್ವೀಮರ್ ಹತ್ತಿ ಉದ್ಯೋದನ ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೊರಟುಬಂದೆವು. ನಮ್ಮ ಗಂಗಾಯಾನ ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಉದ್ಯೋದನ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಶಾರದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮತ್ತು ಮಹಾಮಾತೆಯವರ ಕೋಣೆಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದೆವು. ಕೋಕಾ ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ಸುಬೋಧಾನಂದರು) ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದು ಕ್ಷೀಣದೇಹರಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದೆವು. ತರುವಾಯ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕಾರವೂ ಆಯಿತು. (ಅಂದರೆ ಭೋಜನ ಆಯಿತು ಎಂದರ್ಥ!) ಟೀ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಪ್ರಸಾದ್ ಮಹಾರಾಜ್, ಶ್ರೀಧರ ಮಹಾರಾಜ್ ಇವರನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ‘ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕಥಾಮೃತ’ದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಾದ ಮಾಸ್ತರ್ ಮಹಾಶಯರ ಮನೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟೆವು. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಬೀದಿಗಳ ಗಲಭೆ ಸಾಕಾಗಿಹೋಯಿತು ನನಗೆ. ಅಂತೂ ಕಡೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಮಹಡಿಯೊಂದನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕವಿದಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೋದೆವು.

ಮಾಸ್ತರ್ ಮಹಾಶಯರು ಬೊಳುಮಹಡಿಯಲ್ಲಿ (ಅನೇಕ ಅಂತಸ್ತಿನ ಕಟ್ಟಡದ ಕೊನೆಯ ಅಂತಸ್ತಿನ ತಾರಸಿಯ ಮೇಲೆ) ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ನಾವು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸ್ನೇಹಪೂರ್ಣ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವದಿಂದ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ನವಶಿಲಾಯುಗಾವತಾರನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತಿಳುಹಿದವರಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗರು ಅವರೇ. ನಿಳವಾದ ಗಡ್ಡದಿಂದಲೂ ಬಿಳಿದಾದ ಕೂದಲಿನಿಂದಲೂ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವವರು. ಅಷ್ಟೇನೂ ಆಡಂಬರದ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ. ಬಹಳ ಸಾಧಾರಣ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನು ಕವಿ ಎಂದು ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ನಾನು ಬರೆದ ‘ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ’ ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಹಾಡಲು ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಹಾಡಿದೆ. ಅವರು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅದರ ಪಂಕ್ತಿಪಂಕ್ತಿಯಾದ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು. ನಮ್ಮನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪಠಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವನ ಯೋಗಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ

ಕಾವು ಕುಳಿತ ಹಕ್ಕಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಚಿತ್ರವಾಗಿ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದ ಪಟವನ್ನೂ ನೋಡಿದೆವು. ಶಿವನ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯ, ಗುರು ಮಹಾರಾಜರು, ಮಹಾಮಾತೆ ಮೊದಲಾದವರ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಕೋಣೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಳಕಾಗಿಯೂ ನಿಯಮವಿಹೀನವಾಗಿ ಹರಡಲ್ಪಟ್ಟ ತುಂಬಿ 'ಅಂತಸ್ತಿನ ಅವತಾರ'ದಂತಿತ್ತು!

ತರುವಾಯ ಸಂಭಾಷಣೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹಕ್ಕಿ ವಿಷಯ ಹೇಳಿ "ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯ ಬೇರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯ ಬೇರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಯಾವುದನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕಾಣಲಾರರೋ ಕೇಳಲಾರರೋ ಅದನ್ನು ಯೋಗಿಗಳು ಕಾಣಬಲ್ಲರು, ಕೇಳಬಲ್ಲರು. It is very difficult for the ordinary mind to think that God is seeable. Our privilege was to come in contact with a man who saw and talked with God." ಎಂದೆಲ್ಲ ನುಡಿದರು.

ತರುವಾಯ ಸ್ವಾಮಿಜಿ "ಮಹಾಶಯ, ನಾವು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ನಮಗೆ ಇನ್ನೂ ದಿವ್ಯಾನುಭವವಾಗಲಿಲ್ಲ." ಎಂದರು.

ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು "ಛೇ, ಹಾಗೆನ್ನಬಾರದು. ಗುರುದೇವನು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೃಪಾವರ್ಷವನ್ನೆ ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ನಾವೀಗ ವಾಯುಮಂಡಲದ ಭಾರವೆಷ್ಟನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಆ ಭಾರದ ಅನುಭವವು ನಮಗೆ ಆಗುತ್ತಿದೆಯೇ? ಹಾಗೆಯೇ ನೀವು ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿಯ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದು ತರಹದ ಕತ್ತಲೆಯ ಕವಿದುಕೊಂಡಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದಿಲ್ಲ ಎನ್ನಬಾರದು." ಎಂದರು.

ಆಮೇಲೆ ಅವರ 'ಕಥಾಮೃತ'ವೆ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ತಂದಿತು ಎಂದೆವು. ಆಗ ಅವರು ಭಕ್ತ, ಭಾಗವತ ಮತ್ತು ಭಗವಾನ್ ಈ ಮೂರೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ರೋಮನ್ ರೋಲೆಂಡ್ (Roman Rolland) ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂದಿತು. ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು. "Avatar makes history and history prepares the ground for the advent fo the Avatar" ಎಂದರು. ಮತ್ತೆ "Don't scatter pearls before swine" ಎಂದೂ ಸೇರಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ರಾಘವಾನಂದರು ಬಂದರು, ಮಾಸ್ಟರ್ ಮಹಾಶಯರು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಆದರೂ ತುಂಬ ರಾಘವಾನಂದರು ಬಂದರು. ಮಾಸ್ಟರ್ ಮಹಾಶಯರು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಆದರೂ ತುಂಬ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದವರು. ಹೊರಡುವಾಗ ನಾವು ಕಾಲು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಲು 'ಬೇಡ! ಬೇಡ!' ಎಂದು ತಡೆದು ಹಸ್ತಲಾಘವವಿತ್ತು ಕಳಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಅದ್ವೈತಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು.

ಅಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ'ದ ಸಂಪದಕರಾಗಿದ್ದ ಅಶೋಕಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಎಂತಹ ಮೇಧಾವಿ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರೊಡನೆ ಅವರು ಹೂಡಿದ್ದ ಖದ್ದರ್ ವಿಚಾರವಾದ ವಾಗ್ವಾದದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಯಿತು. ರೋಮಾ ರೋಲಾ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳೆಂಬುದನ್ನು ವಿನೋದವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು ವಿನೋದವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು.

'ಸಮನ್ವಯ' ಬಂಗಾಳಿ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಡಾ. ಬ್ರಜೇಂದ್ರನಾಥ ಶೀಲ್ ಅವರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆವು. ರೋಜಾ ರೋಲಾ ಅವರ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

೧೦-೧೦-೧೯೨೬: ಗುರುವಾರ

ನನಗೆ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ ಆದ ಅನಂತರ ಶಾಶ್ವತಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಒಂದು ಜಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದವರೆಲ್ಲ ಜಪಮಾಲೆಯಿಡುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂಕೋಲೆಯ ಶಿಸ್ತು ಹಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಒಲ್ಲೆ ಎಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಕವಿಯ ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗವೆ ಬೇರೆ, ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗವೆ ಬೇರೆ. ಆಗ ಬರೆದ ಕವನವಿದು: ಇದು ತರುವಾಯ 'ಕುಟೀಚಕ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನನ್ನ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

ಜೀವನವನಿತುಂ ಜಪವೆನಗಾಗಿರೆ
ಜಪಗಿಪ ಮಣಿಗಿಣಿ ಮಾಲೆಯದೇಕೆ?
ಸುಂದರ ಜಗ ಶಿವಮಂದಿರವಾಗಿರೆ
ಅಂಧತೆ ಕವಿದಿಹ ದೇಗುಲವೇಕೆ?

* * *

ಕಂಗಳ ಸುಂದರ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡುವೆ
ಶಿವ ನವ ಸೃಷ್ಟಿಯ ದೇಸಿಯ ನೋಡಿ;
ಜಿಹ್ವೆಯ ಮಂಜುಳ ಜಪವನು ಮಾಡುವೆ
ನವ ನವ ಕವಿತಾವೇದವ ಹಾಡಿ.

* * *

ದೇಹದ ದೇಗುಲದಿಂದ್ರಿಯ ದ್ವಾರವ
ಎಂದಿಗು ಮುಚ್ಚೆನು; ತೆರೆದಿಹೆ ನಾನು;
ಗಾಳಿಯ ರೂಪದಿ, ಬೆಳಕಿನ ರೂಪದಿ
ದಿನದಿನ ಶಿವ ಸಂಚರಿಪನು ತಾನು!

ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದೆವು. ಮಹಡಿ ಏರಿ ದೇವರ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಗುರುಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆವು. ದೇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ತ್ರಿಯಾ ದೇಶದ ಚಿತ್ರಕಾರನೊಬ್ಬನು 'ದರ್ಶನ' ದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರೆದ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನ ಚಿತ್ರವೂ ಇದೆ. ಮತ್ತು ಆತನೆಯೆ ಬರೆದ ಮಹಾಮಾತೆಯವರ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋರಂಜಕವಾದ ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರವೂ ಅಲ್ಲಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ "ಏನಿತು ಚೆಲುವೆ ಎನ್ನ ತಾಯಿ ಎಂಬ ನಿಜವನಿಂದು ತಿಳಿದೆ." ಎಂದುಕೊಂಡೆನು. ಸುತ್ತಲೂ ಅಭೇದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಚಿತ್ರಪಟಗಳಿದ್ದವು. ದುರ್ಗಾಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರನ್ನು ಕಂಡೆವು. ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ತುಂಬಾ ರಾಜಸಿಕ ಶಕ್ತಿವಂತರೆಂದು ಅವರ ಮೈಕಟ್ಟು ಮುಖಭಾವಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ತುಂಬಾ ಮೇಧಾವಿಗಳು. ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಇದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬಂತು. ಮಹಾಪುರುಷಜಿ, ಮಾಸ್ತರ್ ಮಹಾಶಯ ಇವರು ನಿರಹಂಕಾರದ ಮೂರ್ತಿಗಳು. ಅಭೇದಾನಂದರಾದರೂ ಗಂಭೀರ ಬ್ರಹ್ಮಾಹಂಕಾರದ ಮೂರ್ತಿಗಳು. ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನೆ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಅವರು ಮೇಧಾವಿಗಳು, ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳು, ಆದರೆ ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿಯ ಆಗರ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ

ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಅವರಿಂದ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮರ್ಥರಾದ ಅಭೇದಾನಂದರೂ ಕೂಡ ಸಂಗದೋಷದಿಂದ ಕಲುಷಿತರಾದರೇನೋ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಆಹಾ! ಸಂಗದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಯೇ!

ವಿಜ್ಞಾನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತಾಡಿದರು. ಅವರು ತೀವ್ರ ಅಧ್ಯೈತವಾದಿಗಳು. ವಾದದಲ್ಲಿ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು. ತುಂಬಾ ರಾಜಸಿಕ ಓಜಸ್ವಿಗಳು. 'ಇಂಥವರೇ ಸರಿ ಪಶ್ಚಿಮ ದೇಶಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕವರು.' ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಅವರ ಫೋಟೊ (ಬೈತಲೆ ತೆಗೆದದ್ದು) ಒಂದನ್ನು ಕೊಂಡು ಅವರ ರುಜು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಪ್ರಸಾದ ಕೊಟ್ಟರು. ಹರಚೈತನ್ಯ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು ನಮಗೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ಬೀಳುಕೊಟ್ಟರು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಬರುವಾಗ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಇಂಗಿತವಾಗಿಯೂ ಮಾನವ್ಯ ಸುಪ್ರಕಟವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರ ದೋಷಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ನಾನು ತಡೆದು "ಸ್ವಾಮಿ ನೀವು ಆತ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಆಗದು. ಬುದ್ಧಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ. ಎಂತಹ ಮೇಧಾವಿಗಳು?" ಎಂದೆ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಳೀಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಔರಂಗಿ, ಅಕ್ಬರ್‌ಲೋನಿ ಸ್ಮಾರಕಸ್ತಂಭ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಮಿಸ್ ಮೇಯೊ ಬರೆದುದೇನು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ರಾಮ! ರಾಮ! ಏನು ಕಾಳಿಘಟ್ಟವೋ? ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದಿದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ! ನನಗಂತೂ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿಹೋಯಿತು. ಆ ಸಂದಣಿ, ಆ ಜಾರುವ ಹಾಸುಗಲ್ಲು, ಆ ಕತ್ತಲೆ, ಆ ಭಯಂಕರ ಕಲಾಹೀನವಾದ ಕ್ರೂರ ವಿಗ್ರಹ! ಅಯ್ಯೋ ಆ ಕೂಗಿನಲ್ಲಿ ಗಲಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತಾಟದಲ್ಲಿ ಕೋಮಲವಾದ ಮೃದುವಾದ ಹೃದಯಂಗಮವಾದ ಮೌನಪ್ರಿಯವಾದ ಭಕ್ತಿಲತೆ ಎಂತು ಚಿಗುರೀತು? ಚಿಗುರಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಸತ್ತು ಬತ್ತಿ ಒಣಗಿಹೋಗದೆ ಇರದು. ನೂರಾರು ಜನರು ಆ ಗಲೀಜಿನಲ್ಲಿಯೆ ಗಲಿಬಿಲಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಚಂಡಿಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುರಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕುರಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವ ಮೊದಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾಲುಹಿಡಿದು ಕುತ್ತಿಗೆ ಸುತ್ತ ಬಳಸಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಕೊಳಕು ನೀರಿನ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಮಿಯಿಸಿ ಮಡಿಮಾಡಿ, ಅದೊಂದು ಪ್ರಾಣವಿರುವ ಪ್ರಾಣಿ ಎಂಬುದನ್ನೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಾಚೆಗೆ ತಳ್ಳಿ, ಆ ಕೆನ್ನಾಲಿಗೆ ಚಾಚಿದ ಭಯಂಕರ ಕ್ರೂರ ಕಾಳಿಯ ಮುಂದೆ ಬಲಿಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿಸಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಲಗಿಸಿಡುವುದೆ ತಡ ಹೊಳೆಯುವ ಖಡ್ಗವೊಂದು ಚಕ್ಕನೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಭಕ್ತಿ ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡೊಡನೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಭಕ್ತ ತನ್ನ ಇನ್ನೊಂದು ಕುರಿಯನ್ನಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಅದರ ಕತ್ತು ತುಂಡಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದರಂತೆ ರಕ್ತನೈವೇದ್ಯ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕುರಿ ಕಡಿಯುವುದೇನು ನನಗೆ ಹೊಸ ಅನುಭವವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಕು ಎನ್ನಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು.

ಅಯ್ಯೋ ಮಾತೆಯೆ, ನೀನು ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಭವತಾರಿಣಿಯಾಗಿ ಎಂತು ರಂಜಿಸುವೆ? ಇಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ಕಾಳಿಯಾಗಿ ಮಾರುದ್ದ ನಾಲಗೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡು ಭಯಂಕರಳಾಗಿರುವೆ! ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಏನು ಗಲೀಜು. ಹಿಂದೂಮತದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಎಷ್ಟಿದೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಕೊಳಕು ಇದೆ. ಅಯ್ಯೋ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹೇಗೆ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಗುಲಾಮರಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ!

ಕಾಲಿಗಟ್ಟದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅಧ್ಯೈತ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಉಟಮಾಡಿದೆವು. ಹೊಳೆಯ ಬಾಳೆಯ ಕಾಯಿ ಬಂಗಾಳದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪಲ್ಯ!

ತರುವಾಯ ಸ್ವಾಮಿ ವಿಜಯಾನಂದರು ರವೀಂದ್ರರ ಕೆಲವು ಕವನಗಳ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವುದೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದ ಛಂದೋ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಇತರ ಭಾಷೆಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅನಂತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಹಾಲ್‌ಗೆ ಹೋದವು. ಅಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೀಯರ ಅತ್ಯಾಚಾರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಇವುಗಳ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ಘೋಷಿಸುವ ಚಿತ್ರಗಳು ವಿಗ್ರಹಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಇವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೇಶವಚಂದ್ರ ಸೇನ, ರಾಮಮೋಹನರಾಯ್ ಇವರ ದೊಡ್ಡ ತೈಲವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಇವೆ. ನಮಗೆ ಬೇಜಾರಾಯಿತು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು “ನಾನು ಈ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರೆ. ಹೋಗೋಣ.” ಎಂದರು. ನನಗೂ ಹಾಗೇ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಈ ದರಿದ್ರ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಕೋಟಿ ಭಾರತೀಯರ ದುಡ್ಡನ್ನು ಆ ದುಂದುಗಾರ ಕರ್ಜನ್ನನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿರುವನು! ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಹಾಲಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಮೈಸೂರಿನ ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯಗಳ ಛಾಯೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಇದೆ!

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೈಗಶಾಲೆ (ಜೂ)ಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟೆವು. ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಎಡ್‌ವರ್ಡ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ದೊಡ್ಡ ಸವಾರ ಪ್ರತಿಮೆ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ದಾರಿ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಜೂಗೆ ಹೋದೆವು. ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರಿನ ಮೈಗಾಲಯದ ಸಣ್ಣದಾದರೂ ಸಾವಿರ ಪಾಲಿಗೆ ವಾಸಿ ಎನ್ನಿಸಿತು ನನಗೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಕೊಳಕಾದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಟ್ರಾಂ ಗಾಡಿ ಏರಿದೆವು. ಅದು ಕಿಡ್ಡರ್‌ಪೂರ್‌ನಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಡಿ. ನಾವು ಹೌರಾಕ್ಕೆ ಟಿಕೆಟ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು. ಏಳುವರೆ ಆಣೆ ಕೊಟ್ಟೆವು. ನಾವು ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಹೌರಾ ಸೇತುವೆಗೆ. ಎಸ್‌ಪ್ಲನೇಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಟ್ರಾಂ ಇಳಿದೆವು. ಭಾಷೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಮೋಸಹೋದೆವು. ಟ್ರಾಂ ಸರ್ವಿಸ್‌ನ ಮೋಟಾರುಗಾಡಿ ಹತ್ತಿದೆವು. ಆದರೆ ಟ್ರಾಂ ಟಿಕೆಟ್ಟನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಮತ್ತೆ ಆರಾಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಟಿಕೆಟ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು. ನನ್ನ ಕೈಲಿ ಟಿಕೆಟ್ ಇತ್ತು. ಆ ಗಾಡಿಯ ಟಿಕೆಟ್ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ “ನೀವು ಮತ್ತೆ ಏಕೆ ಟಿಕೆಟ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಿ? ಇದೇ ಸಾಕಿತ್ತು. ಇದು ಮೋಟಾರ್ ಟ್ರಾಂ ಸರ್ವಿಸ್!” ಎಂದನು. ನಾನು ಇವನು “ಈ ಟಿಕೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲೇಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಿರಿ?” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವನ್ನು ಬಿಸಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ! ಇದ್ದದ್ದೂ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು!

ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೌರಾದ ತೇಲುವ ಸೇತುವೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಸ್ವೀಮರ್ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬೇಲೂರಿಗೆ ಜಹಜು ಹತ್ತಿದೆವು. ಪಡುವಣಾಗಸದ ಕೆಂಪಾದ ದಿನೇಶನು ನಗರದ ಒಂದು ಮಹೋನ್ನತ ಸೌಧಶಿಖರದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅರ್ಧಚಂದ್ರನು ಗಗನದಲ್ಲಿ, ಮಂಜು ನದಿಯ ಮೇಲೆ ಕವಿದಿತ್ತು. ಗಾಳಿ ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸಿತ್ತು. ಪ್ರಮಾಣ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು.

ರಾತ್ರಿಯ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಹಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಬಂಗಾಳಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ದ್ರುಪದ್ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದರು. ಜೆ.ಸಿ.ಬೋಸ್ (ಜ್ಯೋತೀಶ್ ಚಂದ್ರ ಬೋಸ್) ಎಂಬುವರ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಅವರೊಡನೆ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್‌ರವರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದೂ, ಒಂದು ಆಶುತೋಷ ಮುಖರ್ಜಿಯವರ ಪಂಗಡ, ಮತ್ತೊಂದು ಯದುನಾಥ ಸರ್ಕಾರ್ ಅವರ ಪಂಗಡ. ಆದ್ದರಿಂದ ದಾಸಗುಪ್ತ-ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಇವರ ಅಸೂಯೆ, ಸಿನ್ಹ ಮತ್ತು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಜಗಳ!

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಗಂಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯ:

೧೧-೧೦-೧೯೨೯: ಶುಕ್ರವಾರ

“ಎನಿತು ಚೆಲುವು ಈ ದಿನಮಣಿಯದಯ?

ಮಿರುಗುತ್ತಲಿದೆ ಈ ಗಂಗೆಯ ಹೃದಯ!”

ಪುನಃ ದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಭಕ್ತರು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಕುಮಾರಿ ಪೂಜೆಯಾಯಿತು. ಹುಡುಗಿಯೊಂದನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು. ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಉಡುಪು ಬಂಗಾಳಿ ಹೆಂಗಸರದು.

ಮಹಾಪುರುಷಜಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮ ಟೀ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮುತುವರ್ಜಿ! ಇವರಲ್ಲವೆ ಮಹಾಪುರುಷ?

ಒಬ್ಬರು ವಿನೋದಶೀಲದ ಸಂನ್ಯಾಸಿ. ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ 'ಉಪುದಾ' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನ್ನನ್ನು ಕವಿ ಎಂದು ಪರಿಚಯಿಸಿದಾಗ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ತಂಬಾ ಹೊತ್ತು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ 'ಮುಖ ಚಹರೆ ನೋಡಿದರೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಕವಿ ಎಂದು' ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಗಿಸಿದರು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ತಾಯಿಯ ಪೂಜೆ. ಮದ್ದಳೆಗಳ ಸದ್ದು ಭೈರವ ಮೋಹಕವಾಗಿತ್ತು. ಸಾವಿರಾರು ಭಕ್ತರು ನೆರೆದಿದ್ದರು.

-62 (3)-

೧೨-೧೦-೧೯೨೯: ಶನಿವಾರ

ಗಂಗೆಯ ಮೇಲಣ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಅತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯ: ಉದ್ಧಾಮ ಹೇಮಜ್ಯೋತಿ.

ಮಹಾಪುರುಷಜಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ನಮಗೆ ಬಂಗಾಳಿ ಅಡುಗೆ ಹಿಡಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಕಾತರರಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೆ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಲಹೆ ಇತ್ತರು. ದೇವಿ ಚಾಮುಂಡಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕೃಪಾಕರೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದರು. ನಾವು ಅರ್ಪಿಸುವ ಚಾಮುಂಡಿಯ ವಿಗ್ರಹ ತಾಯಿಯ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾನಂದ!

ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಮಾರು ಏಳೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ದೋಣಿಯವನೊಡನೆ ಚೌಕಾಸಿ ಮಾಡಿ ದೋಣಿ ಹತ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು. ಇಕ್ಕಲದ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು, ವೃಕ್ಷರಾಜಿ, ಬಾಲಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿ, ಈಶಾನ್ಯ ಮಾರುತನ ತಣ್ಣು. ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಸಲಿಲನಾದ. ದೂರದ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದ ಉನ್ನತ ಶಿಖರ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ದೋಣಿಗಳು, ಜಹಜುಗಳು. ತೇಲುವ ಗೋವಿನ ಶವ!*

(* ಕಲ್ಪತ್ರೆಯ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಪಾಪಪೂರಿತ ಕಲ್ಮಷವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತು ಪಾಪನಾಶಿನಿಯಾದ ಭಾಗೀರಥಿಯೂ ಕೊಳಕುಹೇಸಿಗೆಯ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕಲ್ಪತ್ತಾದ ಹೇಸಿಗೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಗಂಗೆಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಗೆ ಅದನ್ನು ಹೊತ್ತು ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವ ಮುನ್ನವೆ ಸಾಗರದ ಉಬ್ಬರ ಆ ಹೇಸಿಗೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಪತ್ತೆಗೂ ಕಲ್ಪತ್ರೆಯಿಂದಾಚೆಯ ಮೇಲುಭಾಗಕ್ಕೂ ಸಾಗಿಸುತ್ತದೆ! ಹೀಗೆ ಹೇಸಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಚಲಿಸಿ ಚಲಿಸಿ ಗಂಗೆಯ ನೀರೆಲ್ಲ ಹೇಸಿಗೆಯ ಕೆಸರಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣಗೂ ತೇಲಿ ಕೊಳೆತು ನಾರುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ನಾವು ನೋಡಿದ್ದು ಒಂದು ದನದ ಹೆಣ. ಅದಾಗಲೆ ಕೊಳೆತು ನಾರುತ್ತಾ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು, ನಮ್ಮ ದೋಣಿಯ ಬದಿಯೆ. ನಾವು ಮೂಗು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೆವು. ಆ ಹೆಣದ ಮೇಲೆ ಒಂದೊ ಎರಡೊ ಹದ್ದುವೊ ಕಾಗೆಯೊ ಕುಳಿತು ಕೊಕ್ಕಿ ಕೊಕ್ಕಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾನಂತೂ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಲೆ ಇಲ್ಲ. ಮುಳುಗಿ ಎದ್ದರೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೇಲಿನಕುಳ್ಳೆ ಕುಳಿತರೇನು ಗತಿ? ಕುಡಿಯುವ ಮಾತಂತಿರಲಿ, ಪವಿತ್ರ ಎಂದು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ಚಿಮುಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ! ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರು ಮುಳುಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತುಂಬ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆ! ಮೌಢ್ಯಕ್ಕೆ ನೈರ್ಮಲ್ಯಭಾವನೆಯೆ ಸತ್ತುಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಏನೋ? ಆ ಗಂಗಾನದಿಯ ಹೇಸಿಗೆಯನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಈಗಲೂ ನನಗೆ ಮೂಗು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗುತ್ತದೆ!)

ದೋಣಿ ಎಂದರೆ ತುಂಗಾನದಿಯ ಮೇಲನ ದೋಣಿಯಂತಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ಗುಡಿಸಲಿನಂತಹ ಮನೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂಬಿಗರ ಸಂಸಾರವೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿವಾಸಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ಮನೆ. ಅಂಬಿಗರ ಬಳಿ ಕೆಲವು ಬಂಗಾಳಿ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಇದ್ದವು.

ಅವರು ದಡಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಏನಾದರೂ ಆಹಾರ ಸಾಮಾಗ್ರಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಷ್ಟೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕೋಳಿನಾಯಿಗಳಿಗೂ ದೋಣಿಯ ನಿತ್ಯದ ಆವಾಸಸ್ಥಾನ! ಹುಕ್ಕ ಬೇರೆ ಸೇಯುತ್ತರುತ್ತಾರೆ! ವಿರಾಮವಾಗಿ! ಮೂರು ಜನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬನು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುಚ್ಚವನ್ನು ಬೇಕಾದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ ದೋಣಿಯ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಬದಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ದೋಣಿಯ ಅಗಲ ಏಳೆಂಟು ಅಡಿ; ಉದ್ದ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕತ್ತೈದು ಐವತ್ತು ಅಡಿ. ದೋಣಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೂವರೂ-ನಾನು, ಮಾನಪ್ಪ, ಗೋಪಾಲ್ ಮಹಾರಾಜ್-ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ಬಿಸಿಲು ಮಳೆಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ರಕ್ಷೆ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಮನೆಯ ಒಳಗಣ ಸರಕು ಸಮಾನಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ: ಬಿದಿರಿಗಳುಗಳು, ಲಾಟೀನು, ಅಡುಗೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಹುಕ್ಕಾ. ದೋಣಿಗರಿಗೆ ಸೊಂಟದ ಪಂಚೆ ಮಾತ್ರ ಉಡುಪು. ಅನ್ನ ಬೇಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಕಟ್ಟಿಗೆ ರಾಶಿಯಿತ್ತು. ಒಂದು ಎಣ್ಣೆಯ ಅಂಡೆ ನೇತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ದೋಣಿಯ ಮನೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಕಿಟಕಿಗಳು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದಡದ ಸ್ನಾನಘಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲವರು ಕುಳಿತು ಜಪಸರ ಹಿಡಿದು ಜಪಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಬಟ್ಟೆ ಕೆಲವರು ಒಗ್ಗಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಕೊಳಕು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮುಳುಗಿ ಮುಳುಗಿ ಮಜ್ಜನಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರು! ದಡಗಳಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳು, ಅಡಕೆ ಮರಗಳು ಚೆಲುವಾಗಿದ್ದವು. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ಕಸಕಡ್ಡಿಗಳ ಕೂಡೆ ಸಾಮಾನು ಹೊರುವ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ದೋಣಿಗಳೂ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಹೋಗುತ್ತಲೆ ನನಗೆ ನಾನೆ ಗುನುಗಿಕೊಂಡೆ:

ನೋಡು ನೋಡು ರುದ್ರಕಾಳಿ
ಬರುತಲಿಹಳು ಕೋಪತಾಳಿ,
ಡಮ ಡಮ ಡಮ ಡೋಳು ಬಡಿ
ಹರ ಹರ ಹರ ಎಂದು ನುಡಿ.
ಧಿಮಿ ಧಿಮಿ ಧಿಮಿ ಎಂದು ಕುಣಿ
ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಎಂದು ಮಣಿ.
ಜಯ ಭಯಂಕರಿ ಜಯತು ಶಂಕರಿ
ಜಯತು ಭಯನಿವಾರಿಣಿ!
ಅಘಹಾರಿಣಿ ಭವತಾರಿಣಿ
ಜಯತು ವಿಲಯಕಾರಿಣಿ!

ಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಪಂಚವಟಿ. ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಆದಿ ಪಂಚವಟಿ. ಗುಡಿಸಲಿದ್ದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮನೆಯಿದೆ. ಭಕ್ತರು ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನೆ ಕಳಚಿ ಹೊತ್ತರೆ ಮುಂದೆ ಗತಿಯೇನು? (ಪವಿತ್ರ ಸ್ಮಾರಕಗಳೆಂದು ಕೆಲವನ್ನು ಆಗಲೆ ಕಳಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.) ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಮೆಂಟು ಹಾಕಿ ಗುರುಮಹಾರಾಜರು ಕುಳಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪಂಚವಟಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಕಣಿಗಿಲೆ, ಈಚಲು, ತೆಂಗು, ಅಡಕೆ, ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕೊಳವಿದೆ. ರಸಿಕನಿಗೆ (ಕಸಗುಡಿಸಿ ಕಕ್ಕನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದ ಜಲಗಾರ) ಅಭಯಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳ! ಗೋವುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತಿವೆ. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತಿವೆ. ವೃದ್ಧವೃಕ್ಷ. ಕೆಸುವಿನ ಗಿಡಗಳು, ಗಾಳಿಯ ಮರಗಳು, ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಮರ. ಕೊಳದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಪೋಟೊ ತೆಗೆದವು. ನಾನು ಸ್ಯಾಮಿಜಿ, ಎದುರು ದಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತೆವು. ಎನಿತು ಶಾಂತಿ ಈ ತಣ್ಣೊಳದಲ್ಲಿ! ನಿಬಿಡ ಕಿಸಲಯಗಳು. ಮೇಯುವ ಆಡುಗಳು.

ಮಧುರಬಾಬುವಿನ ಕುದುರೆಯ ಲಾಯ. ಮೇಲೆಲ್ಲ ಹುಲ್ಲು ಗಿಡ ಹಳು ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ.

ತಾತ್ರಿಕ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಬಿಲ್ವವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಲೂ ಬೇಲಿಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೆಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಲ್ವದ ಮರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಕಾಯಿಗಳು ನೇತಾಡುತ್ತಿವೆ! (ಇಲ್ಲಿಗೆ ಫೋಟೊ ತೆಗೆಯುವ ಹುಮ್ಮಸ್ಸೇ ಹೋಯಿತು. ತಪ್ಪು ಫಿಲ್ಮ್ ತಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೆ!) ನೆಲದ ತುಂಬ ಹುಲ್ಲು, ಗಿಡ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಯಾವುದನ್ನೂ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿಲ್ಲ.

ಗುರು ಮಹಾರಾಜರು ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಿದ ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮದಾರಿಯಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೊಬ್ಬನು ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ.

ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದಲೇ ಗುರುದೇವನು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾಕಮಲವನ್ನೂ ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ ಅವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನೂ (ಕೃಷ್ಣನ ಸಂಗಾತಿ ರಾಖಾಲ್) ನೋಡಿದ್ದಂತೆ!

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣದೇವರ ಶಾಂತಿಕುಟೀರ. ಶಿವ, ಗುರುದೇವ, ಮಹಾಮಾತೆ.

ನಹಬತ್‌ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಾತೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದ್ದು. ಮಧುರಬಾಬುವಿನ ಅರಮನೆಯ ಕೋಣೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಗುರುದೇವನು ಮೊದಲು ಇದ್ದದ್ದು. ಆ ಕೋಣೆಯ ಮುಂಭಾಗದ ಮೆಟ್ಟಲಿನ ಮೇಲೆ ನಾನು ಮಾನಪ್ಪ ನಿಂತೆವು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮುಖ ತೊಳೆಯಲು ಘಟ್ಟವಿಳಿದು ಹೋದರು. ಎದುರು ಗಂಗಾವಿಸ್ತಾರ ವೃಕ್ಷ. ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಮನೆಗಳು. ಏನು ಮೋಟಾರು ಶಬ್ದ! (ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರ ಆಗಲೆ ವಾಹನಸಂಚಾರದ ಗಡಿಬಿಡಿಗೇ ಒಳಗಾಗಿತ್ತು.)

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡೆದು ಗುರುದೇವನ ಕೋಣೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತೆವು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಬೀಗದ ಕೈ ತರಲು ಹೋದರು. ಶ್ರೀಗುರು ಒಳಗಿನಿಂದ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಕರೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಎಂತಹ ಪೂತ ಸನ್ನವೇಶ!

ಬಾಗಿಲು ಬೀಗ ತೆಗೆದು ನಾವೆಲ್ಲ ಒಳಗೆ ಹೋದೆವು. ಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಕೊಠಡಿ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ಮೂವತ್ತು ಅಡಿ ಉದ್ದಗಲವಿದ್ದು, ಪೂರ್ವಕ್ಕೊಂದು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೊಂದು ಬಾಗಿಲುಗಳು. ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರದ ಮುಂಭಾಗದ ಚಾವಡಿಯಿಂದ ಗಂಗಾದರ್ಶನ. ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ನೀರಿನ ಹರಿವೆ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರು ತಮ್ಮ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ನೀರು ತುಂಬಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ನೀರು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದು ಅದು ಎಂದೂ ಖಾಲಿಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಇಂದಿಗೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಗುರುಮಹಾರಾಜರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಿನ ಅಂಶವಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ವವಿತ್ರ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ತೀರ್ಥವೊದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಮಂಚಗಳಿವೆ. ಬುದ್ಧನ ವಿಗ್ರಹ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿದೆ. ಚೈತನ್ಯದೇವನ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಮಧುರಬಾಬುವಿನ ಒಂದು ದೊಡ್ಡದಾದ ತೈಲವರ್ಣಚಿತ್ರವೂ ಇದೆ. ಗುರುಮಹಾರಾಜರದ್ದೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಆ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಧದ ಬಟ್ಟುಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಳುಗಳಿಂದ ಭದ್ರಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾಗಿಲೊಂದು ಪೂರ್ವಕ್ಕಿದೆ.

“ಆದ್ಯ ಹೊಯ್ತೇ ಸ್ವಾಮಿವಾಕ್ಯೇ ಸೇವ್ಯಸೇವಕ ಭಾವ್ ಪ್ರಾಪ್ತಹೊಯ್ತೇ.” ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್ ಅವರಿಗೆ ‘ಸೋಹಂ’ ಎನ್ನಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಬರೆದಿದ್ದಂತೆ, ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ.

ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗಳು: ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನ ಚಿತ್ರ, ರಾಧಾ-ಕೃಷ್ಣರ ಚಿತ್ರ, ರಾಮಚಂದ್ರ ದತ್ತನ ಚಿತ್ರ, ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ವಿಗ್ರಹ, ಜಗನ್ನಾಥನ ವಿಗ್ರಹಗಳು, ಗಣೇಶನ ವಿಗ್ರಹ, ಧ್ರುವನ ಚಿತ್ರ, ನೃತ್ಯಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯನ ಚಿತ್ರ.

ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನೆ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದಲೇ ಇದ್ದಲಿನಲ್ಲಿ ಗೆರೆಗೆರೆಯ ಒಂದು ಚಿತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ಮುದುಮುದಾಗಿ ಬರೆದಂತೆ ಇದೆ. ಒಂದು ಹೂವಿನ ಗಿಡದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹಕ್ಕಿ ಕೂತಂತೆಯೂ ಕೂರುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಾನು ಅದನ್ನು ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪೆನ್ನಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಪ್ರತಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಚಿತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಪೆನ್ನಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ “ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಲಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಚಿತ್ರ” ಎಂದಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾಧಾಗೋವಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ರಾಧಾಗೋವಿಂದನ ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಲ ಶುಭ್ರವಾದ ಅಮೃತಶಿಲೆಯ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿದೆ. ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಕಾಳಿಗುಡಿಗೆ ಭವತಾರಿಣಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋದೆವು. ನಮಗೆ ಕಲ್ಲು ಮಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಯಾವ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಜಗನ್ಮಾತೆ ಭವತಾರಿಣಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶಿಸಿದರೋ ಆ ಭವತಾರಿಣಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನಿಂತು, ಹಳೆಯದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದು ಪೂಜಿಸಿದೆವು. ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಅರ್ಪಿಸಿದೆವು. ಪ್ರಸಾದ ಪಡೆದೆವು. ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಾಟ್ಯಮಂದಿರದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಬಲಿಪೀಠದ ಬಳಿಯಿಂದ ಹೋಗಿ ಶಿವದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ ಶಿಲಾ ಲಿಂಗಗಳವು! ಅಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು. (ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ‘ನೀರು ಕುಡಿದೆವು’ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ!!) ರಾಮಲಾಲದಾದ ಪುನಃ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಹುಡುಕಿದೆವು, ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ತಿಂದು ಎಳನಿರು ಕುಡಿದೆವು. ದೋಣಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತೆವು. ದೋಣಿಯವನು ತಡಮಾಡಿದನು. ಇನ್ನೇನು ಹೊರಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜನಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಲಾಲದಾದರನ್ನು ಕಂಡೆವು. ವೃದ್ಧದೇಹದ ಲಘು ಅಂಗದ ಆತನು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ರಾಮಲಾಲ ಚಾಟರ್ಜಿಯ ತಮ್ಮನ ಮಗ ನಕುಲ ಚಾಟರ್ಜಿಯು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬೇಲೂರಿಗೆ ಬಂದನು.

(ಆಗ ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದು, ಮತ್ತೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿರುವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.)

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಗುರುದೇವನಂ ನೆರೆ ನೆನೆದು
ದೋಣಿಯಿಂದಿಳಿ ಕೆಳಗೆ, ಯಾತ್ರಿಕನೆ. ಭವಯೋಗಿ,
ದಿವಿಜ ಗಂಗೆಯ ನಿರ್ಮಲ ಸುತೀರ್ಥದೊಳು ಮಿಂದು
ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ, ಪಾವನನಾಗಿ ಮೇಲೇರು.
ಕೈಮುಗಿದು ತಲೆಬಾಗಿ, ಬಗೆಯ ಕೊಳೆಯನು ನೀಗಿ
ಸ್ನಾನಘಟ್ಟವನಡರು, ರಸಯೋಗಿ. ಕಬ್ಬಿಹನೆ,
ಸುಂದರ ವಸುಂಧರೆಯ ವೈಕುಂಠಮಂದಿರಂ
ಮುಂದಿಹುದು ಚಂದದಲಿ, ನೋಡು ಆನಂದದಲಿ.
ಕಲಿಯುಗದ ಪರಮಾವತಾರನೀ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ
ದಿವ್ಯ ಲೀಲೆಯ ಮೆರೆದನಿಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತರಂ
ಪೊರೆದನೀ ತಾಣದೊಳ್ ಧರೆಗೆ ನವಕಾಂತಿಯಂ,
ಬಗೆಗೆ ಪೊಸದಿಟ್ಟಿಯಂ, ಬೆಂದೆದೆಗೆ ಶಾಂತಿಯಂ
ಕನಿಕರದಿ ನೀಡಿದನು.

ಕೈಮುಗಿದು ಮುಂದೆ ನಡೆ.

ಮೆಲ್ಲನಡಿಯಿಡು, ಸದ್ಗು ಮಾಡದಿರು. ಕೆಡಿಸದಿರು

ಮೌನವನು. ಮರ್ತ್ಯದಲೆಯು ಮುಗಿದುದೀಡೆಗೆ,
 ಭೂಸ್ವರ್ಗಮಿನ್ನಿರ್ಪುದೀ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರಂ!
 ಜಡಮೆಂಬುದಿಲ್ಲ; ಚೈತನ್ಯಮಿಹುದೆಲ್ಲ!
 ಕಲ್ಮಣ್ಣ ಗಿಡಮರಗಳೆಲ್ಲಮುಂ ಬದುಕಿಹವು;
 ಉಸಿರೆಳೆದು ಜೀವಿಸುವೆ; ಸಾರುತಿವೆ ಗುರುದೇವ
 ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಂ. ಭಕ್ತವರ ಯಾತ್ರಿಕನೆ,
 ಈ ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆಲ್ಲನಡಿಯನಿಡು, ತುಳಿಯದಿರು:
 ಗುರುದೇವನ ಪವಿತ್ರಪಾದಮಂ ಮುಂ ಪೊತ್ತು
 ಪಾವನತೆಯೊಂದಿರುವ ಭಕ್ತಶಿಲೆಯಿದು. ಇಲ್ಲಿ,
 ಬಹರೆಲ್ಲ ಶಿಷ್ಯರೈ; ಇಹರೆಲ್ಲ ಗುರುಗಳೈ!
 ಬಹರೆಲ್ಲ ಹರಿಭಕ್ತರಿಹರೆಲ್ಲ ಹರಿಮಯಂ!
 ಸುತ್ತಲುಂ ಕಲ್ಲಳು ಕಥಾಮೃತವ ಕಾರುತಿವೆ:
 “ಗುರುದೇವನಿಹನಿಲ್ಲಿ, ಮಾಕಾಳಿಯಿಹಳಿಲ್ಲಿ”
 ಎಂದಿಲ್ಲಿಗೈತರ್ಪ ಜನಕರೆಲ್ಲ ಸಾರುತಿವೆ!
 ದಿವ್ಯ ಗುರು ದೊರಕಿದರೆ ಕಲ್ಲಿನೆದೆಯುಂ ಕೂಡ
 ಮೆಲ್ಲಿತಾಗುವುದೆಂಬ, ಮೂಕ ನರನಾದೊಡಂ
 ಸರಸ ಕವಿಯಾಗುವನು ಎಂದೆಂಬ ನನ್ನಿಯನು
 ತೋರುತಿವೆ ತಿರೆಗೆ, ಮೆಣೆತ್ತಲುಂ ಗುರುವರನ
 ಆತ್ಮ ಕಾಂತಿಯ ಶಾಂತಿ ಹೃದಯವರಿವಂದದಲಿ
 ಸುಳಿಯುತಿದೆ.

ಕಾಣಿರೇಂ? ಕಾಣಿರೇಂ, ಕಣ್ಣಳಿರ,
 ಪರಮಹಂಸನ ಪರಮಮೂರ್ತಿಯಂ? ಕೇಳಿರೇಂ?
 ಕೇಳಿರೇಂ, ಕಿವಿಗಳಿರ, ವಿಶ್ವ ಗುರುವರ್ಯನಾ
 ಮಂಗಳ ಸುವಾಣಿಯಂ? ಹೃದಯ, ನೀನರಿಯೆಯಾ
 ಪರಮಹಂಸನ ಪೂತಸನ್ನಿಧಿಯ ಸೌಖ್ಯಮಂ?
 ಕುರುಡರೇಂ? ಕಿವುಡರೇಂ? ಜಡನೇನು? ನಿಲ್ಲಿಲ್ಲಿ,
 ಕಬ್ಬಿಗನೆ, ನಿಲ್ಲಿಲ್ಲಿ: ಮನವ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ
 ಕಲ್ಪನೆಯೆರಂಕೆಗಳನುರೆ ಕೆದರಿ, ಮಾಸಗಳ
 ಬರಿಸಗಳ ಜವನಿಕೆಯ ಹರಿದಾತ್ಮಶಕ್ತಿಯಲಿ
 ಕಳೆದ ಕಾಲದ ಗಬ್ಬವನು ನುಗ್ಗಿ ನಿಂತಲ್ಲಿ
 ನೋಡೇನು ಕಾಣುತಿದೆ?.....

ದಿನಚರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ, “ಕಾಳಿ ಬರುವಳು!” ಎಂಬ ಕವನದಿಂದ. ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯ ಪ್ರಭಾವಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದ ಆ ವೀರಕವನ! ‘ನೋಡು ಬರುತಲಿರುವಳದೋ ರುದ್ರಭದ್ರ ಕಾಳಿಯು, ದೇವಿ ಚಂಡಿ ಚಾಮುಂಡಿ ರಕ್ತರುಂಡ ಮಾಲಿಯು!’ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕವನ ಮೊದಲು ‘ಪಾಂಚಜನ್ಯ’ ಎಂಬ ನನ್ನ ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಆಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡಲು ರಣಕಾಳಿಯನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವಂತಿದೆ; ಜಗನ್ಮಾತೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಲೀಲಾತಾಂಡವವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ!

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮಹಾಪುರುಷಜಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಿಂತೆವು. ಅವರೆದುರಿಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಏನೂ ಒಂದು ಭಕ್ತಿವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಮ್ಮೇಲನದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ, ಅವರ ಮುಗುಳುನಗೆಯ ಮಾಧುರ್ಯವೇನು! ಗಾಂಭೀರ್ಯವೇನು! ಗಂಭೀರ ಅರ್ಥವೇನು!...

ತರುವಾಯ ಭೇದಿ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ....

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರ ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯ ‘ಗೀತಾಂಜಲಿ’ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದರ ಪದ್ಯಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನೋಡಿದೆನು. ನನಗಾವುದೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲೆನೆಂಬ ಧೈರ್ಯವಿದೆ; ಆಗಲೆ ಸಾಧಿಸಿಯೂ ಇದ್ದೇನೆ. ಛಂದಸ್ಸಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ಯಾರಿಗೂ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಛಂದಸ್ಸು ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಬಹುಮುಖ್ಯವೂ ಆದುದಾಗಿದೆ.

ಸಾಯಂಕಾಲ ತಾಯಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುವ ಉತ್ಸವ. ಬಹಳ ವೈಭವ ಕೋಲಾಹಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪೀಠದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ತವರುಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಮಾಡುವ ಉಪಚಾರದ ಕರ್ಮಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುವರು. ಕೆನ್ನೆಮುಟ್ಟಿ ಮುದ್ದುಮಾಡುವರು. “ಹೋಗಿ ಬರ್ತೀಯಾ?” ಎಂದು ಕೇಳುವರು. ಹೂವು ಮುಡಿಸುವರು. ಅಕ್ಷತೆ ಎರಚುವರು. ಮಂಗಳಾರತಿ ಎತ್ತುವರು. ಮತಾಪು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅವಳ ಮುಂದೆ ಸುಡುವರು. ಎಲ್ಲರೂ ಕಡೆಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಹೋಗಿ ಆಕೆಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಶರಣು ಮಾಡುವರು. ತರುವಾಯ ಅದನ್ನು ಗಂಗೆಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಒಯ್ದರು. ಮಾತೆಯ ಮುಖ ಮರಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು: ಏಕೆಂದರೆ, ಮುಂದಿನ ವರುಷ ಮರಳಿ ಬಾ ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯಂತೆ! ಮಹಾಪುರುಷಜಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ವರಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತರು. (ಹಿಂದೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡುವಂತಹ ದೇಹಶಕ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.) ತಾಯಿಯ ಮುಂದೆ ನೃತ್ಯವಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ನಟನೆಯ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು! ‘ಜಯ್ ಶಿವ! ಜಯ್ ಜಗನ್ಮಾತಾ!’ ಎಂದು ಒಂದು ಪಕ್ಷದವರೂ ‘ಜಯ ಶಿವ! ಜಯ ಪರಮಪಿತ!’ ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷದವರೂ ಎದುರುಬದುರು ನಿಂತು ಕೂಗಾಡಿಬಿಟ್ಟರು! ತರುವಾಯ ಗಂಗಾಜಲದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿ ವಿಸರ್ಜನವಾಯಿತು.

ಶಾಂತಿಜಲವನ್ನು ತಂದು ಪೀಠದ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೊಬ್ಬನಿಂದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ, ನೀರನ್ನು ನೆರೆದಿದ್ದವರ ಮೇಲೆ “ಓಂ ಶಾಂತಿ: ಶಾಂತಿ: ಶಾಂತಿ:!” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಎರಚಿದರು. ತರುವಾಯ ‘ಸಮರೇ ನಾಚೇ ಕಾರೇ ರಮಣಿ?’ ಮೊದಲಾದ ರಾಮಪ್ರಸಾದ, ಕಮಲಾಕಾಂತರ ವೀರರಸ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು.

ಬೇಲೂರು ಮಠದಂತೆಯೆ ಇತರ ಸಾವಿರಾರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ಗಂಗೆಯ ಎರಡು ದಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ರಾತ್ರಿಯೆ, ತಾಯಿಯನ್ನು ತವರಿಗೆ ಕಳಿಸುವ ವಿಸರ್ಜನೋತ್ಸವ ಸಮಾರಂಭ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಗಂಗಾನದಿಯ ಇಕ್ಕೆಲುಗಳೂ ವಾದ್ಯ, ಜಾಗಟೆ, ಶಂಖ, ಘಂಟೆ, ಸಾವಿರಾರು ದೀಪಕಾಂತಿ, ಜನಗಳ ಕೂಗು, ಕದನಿ ಮೊದಲಾದ ಮದ್ದುಗುಂಡುಗಳ ಆರ್ಭಟ ಇತ್ಯಾದಿ ನಾದ ಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿದ್ದು. ತೇಲುವ ದೋಣಿಗಳು ಗಂಗೆಯ ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಗವಾಕ್ಷಗಳು ದಟ್ಟಯಿಸಿದಂತಿದ್ದುವು. ಇಂಪಾದ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿ ವಾಯುಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ, ಗಂಗೆಯ ತರಂಗಗಳ ಮೇಲೆ ತೇಲಿಬಂದು ಸ್ವರ್ಗ ಮರ್ತ್ಯ ವೈಕುಂಠಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಿತ್ತು.

ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಬಿಲ್ವಪತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ 'ಶ್ರೀದುರ್ಗಾಚರಣಂ' ಎಂದು ಬರೆದು ಶಾಂತಿಜಲದ ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಆಕೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ನೂರಂಟು ಸಾರಿ ಹೇಳಬೇಕು.

ಕಿರಿಯರು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಆಲಿಂಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇದೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ 'ಉಪುದಾ' ಅವರ ಉಪನ್ಯಾಸ ವಿನೋದವೂ ಆಯಿತು. ಅಂತೂ ಮನೋಹರವೂ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕವೂ ಆದ ರಾತ್ರಿಯಿದು!

೧೪-೧೦-೧೯೨೯: ಸೋಮವಾರ

ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದೇ ಪೆನ್ಸಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಎರಡು ಚಿಕ್ಕ ಕವನಗಳಿವೆ. ಒಂದು "ತರಳೆ ನಾನು ದೊರೆಯೆ ನೀನು ಬಾರ ತರಳನಂದದಿ." ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು 'ಷೋಡಶಿ' ಎಂಬ ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು "ಶಿವನ ಕೃಪೆಯದಿರಲಿ ಬಿಡು, ಬಂದೆ ಬರುವುದು, ಮನುಜನೊಲೈಯೊಂದ ಕೊಡು, ಶಿವನ ತರುವುದು." ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರನ್ನೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ರಚಿತವಾದದ್ದು. ನನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. "ಮೆಲ್ಲನೆನ್ನನೊಯ್ವಿತ್ತಣ್ಣ ಶಿವನ ಭಕ್ತಿಗೆ!" ಎಂದು ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ದೇವರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಅಂಗಿ ಪಾದುಕೆ ಕೈಬರಹ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಮೃತಿವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು....

ಸಾಯಂಕಾಲ ಎಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಮಹಾಪುರುಷಜಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅವರಿಗೆ ಗೂರ್ಲು ಬಂದಿತ್ತು. ತೊಂದರೆಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ತುಂಬ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಉಟ ಉಪಚಾರಗಳ ವಿಚಾರ ಕೇಳಿದರು. ಮತ್ತು ಗುರುಮಹಾರಾಜರು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯರ ಸದಾ ಇರುವರು ಎಂದು ಹಲ್ಲಿಲಿವಾಯ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು.

ಗಂಟುಮೂಟೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೀಳುಕೊಂಡು ಹೌರಾ ಸ್ವೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದು ನೂಕುನುಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಶ್ರಮದಿಂದಲೆ ರೈಲು ಹತ್ತಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆಯೆ ಇಲ್ಲ....

೧೫-೧೦-೧೯೨೯: ಮಂಗಳವಾರ

ಪೂರಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಪವಿತ್ರ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ತುಂಬ ಸಪ್ಪೆ ಉರು. ಅದರ ಬೀದಿಗಳು ಮನೆಗಳು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಎಲ್ಲವೂ ಹಳೆಯ ಕೊಳಕು ಬಟ್ಟೆಯ ನೆನಪು ತರುತ್ತವೆ. ಬಹುಶಃ ಭಕ್ತರು ಭಕ್ತಿಯ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊಳಕು ಅಸಹ್ಯ ಅನಾಗರಿಕ ಯಾವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಿರುವುದು ಹಿಂದೂ ಆಚಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆ ಆಗಿಹೋದಂತಿದೆ.

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮಗಳಿಂದ ಬರುವವರೆಲ್ಲ 'ಬೃಂದಾವನ ಶೃಂಗಾರಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪೂಜಾರಿ ಪುರೋಹಿತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರ ಆತಿಥ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರಂತೆ, ನನಗೂ ದೊರೆಯಿತು. ಅದರ ಅನುಭವ! ಸಹಿಸಿಕೊಂಡೆವು! ನಾವು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮನೆ ಇರುವುದು 'ವೈಕುಂಠಕೇರಿ' ಯಲ್ಲಂತೆ! ಕೇರಿಯೆ ವೈಕುಂಠವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತರನ್ನು ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ! ಸಮುದ್ರ ತೀರದ ರೋಗಗಳಾದ ಆನೆಕಾಲು, ತೊನ್ನು, ಕುಷ್ಠ ಎಲ್ಲವೂ ಹೆಚ್ಚಂತೆ ಇಲ್ಲಿ. ಪಟ್ಟಣವೂ ಶುದ್ಧ ಗಲೀಜು!

ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲೆಂದು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದವು: ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಧನ್ಯರಾದೆವು! ಪೂರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಾಂತ. ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನಿರಂತರ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲಮಯವಾಗಿ ವೇಲೆಗೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಾ ಕ್ಷೋಭಾಕರವಾಗಿಲ್ಲ. ನೀಲಸ್ಥಳಿಕ ಭವಿಯ ಸುಂದರ ಸೌಮ್ಯ ಲೀಲಾಮಯ ಕೈಶೋರವೀಚಿಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುವಂತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನವು ಆ ಸುನೀಲ ಸಲಿಲಾರ್ಣವರ ವರ್ಣನೆ ತಾನಾಗಿ ಸಮಾಧಿ ಸುಖಿಯಾಯಿತು! ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವವರು ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ಫರ್ಲಾಂಗು ಹೋದರು. ಸೊಂಟದತ್ತರ ಅಥವಾ ಎದೆಯತ್ತರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದರ ಆಳ! ಆದರೆ ಸಮುದ್ರದ ಅನುಭವವಾಗಲಿ ಪರಿಚಯವಾಗಲಿ ಇರದಿದ್ದ ನಮಗೆ ಹೆದರಿಕೆ, ದೂರ ಹೋಗಲು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಬೆಸ್ತರಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಅಂಗರಕ್ಷಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಹೋದವು. ಆದರೂ, ಆ ಬೆಸ್ತರು ಎಷ್ಟೇ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದರೂ, ನಮಗೆ ಒಂದು ಒಂದೂವರೆ ಫಲಾಂಗಿನಾಚೆ ಹೋಗಲು ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ! ನನಗಂತೂ ಪೂರಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯವೂ ದರ್ಶನೀಯವೂ ಪವಿತ್ರವೂ ಮನೋಜ್ಞವೂ ಆಗಿದ್ದುದೆಂದರೆ ಆ ಸಮುದ್ರ ವೇಲಾಭೂಮಿಯೊಂದೆ!

ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋದವು. ಎಲ್ಲ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ, ಪಂಡರು, ಪೂಜಾರಿಗಳು! ಭಕ್ತರಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯ. ಆದರೆ ನಾವು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಪರಿಚಯದವರೊಬ್ಬರನ್ನು, ಅವರೂ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದ ಆ ಗುಂಪಿನವರೆ, ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಗುರಾಣಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಂಡರ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸರಸ್ವತಿ, ಜಗನ್ನಾಥ ಎಂದೆಲ್ಲ ದೇವರುಗಳ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥ ಎಂದರೆ ಬಲರಾಮ ಸುಭದ್ರೆ ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವುದೆ! ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ ಮರದಿಂದ ಕೆತ್ತಿಮಾಡಿದವು, ಮಕ್ಕಳು ಚಿತ್ರ ಬರೆದಂತೆ ತುಂಬ ಸ್ಥೂಲವೂ ವಿಕಾರವೂ ಆಗಿವೆ. ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾರಿಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಂದೂರಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದೂರಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಹಾಗೆಯೇ ಒಡ್ಡೊಡ್ಡಾಗಿವೆ. ಮರವಾದ್ದರಿಂದ ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಆ ದೇವಸ್ಥಾನ ಹಿಂದೆ ಬೌದ್ಧರದಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ಆ ಮತ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಸಿದ ಮೇಲೆ ಬುದ್ಧ ಸಂಘ ಧರ್ಮ ಎಂಬ ಮುನ್ನಿನ ಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದೊಗೆದು ಬಲರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಸುಭದ್ರೆಯರನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ! ದೇವಾಲಯವೇನೋ ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ್ದು. ನನಗಂತೂ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಆದಂತಹ ಅನುಭವಗಳಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪೂರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಮುದ್ರ ವೇಲಾಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಾಗ ಆದಂತಹ ರಸೋನ್ಮೇಷವಾಗಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯಃ ಹೇಗಾದರೂ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋದರೆ ಸಾಕು ಎನ್ನಿಸುವಂತಾಯಿತು.

ದೇವಾಲಯದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಚೆಗೆ ಬಂದರೆ 'ಆನಂದ ಬಜಾರ್' ಸಿಗುತ್ತದೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ವೇದಿಕೆಯಂತಹ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಬುಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಬುಟ್ಟಿಬುಟ್ಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಅನ್ನ ಪಲ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಏನೇನೂ ಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೆಲ್ಲ ಜಗನ್ನಾಥಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಪ್ರಸಾದವಂತೆ. ಶುಚಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಬೇಡಿ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ನೂಣ ಕೂರದಂತೆ ಕೊಳಕು ಬಟ್ಟೆ ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತಾರೆ. ಜಾತಿಗೀತಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಭಕ್ತರು ಕೈಹಾಕಿ ಬುಟ್ಟಿಯಿಂದ ಅನ್ನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು! ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರುವಾಗಲೂ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕುಲಗೆಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಈ 'ಆನಂದ ಬಜಾರು' ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ನಿದರ್ಶನ! ಭೇದಭಾವ ಇರಬಾರದು ಜಗನ್ನಾಥನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥನ ಭಕ್ತರೊಳಗೆ ಎಂಬ ತತ್ವ ಎಂತಹ ಪೂಜ್ಯ ತತ್ವ! ಹಾಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಳಕರೂ ರೋಗಿಗಳೂ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕಿದವರು ಕೈತೊಳೆಯದೆ ಮಾಡದೆ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಅನ್ನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಜಾತಿಭೇದ ನಿರ್ಮೂಲನದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜಾತಿಭೇದಕ್ಕೇನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವ ಶುಚಿತ್ವ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವುದೇ? ಆದರೇನು ಮಾಡುವುದು? ನಾವೂ ಅಂದಿನ ಉಟಕ್ಕೆ ಆ ಆನಂದ ಬಜಾರಿನ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಉಟವೇ ಸೊನ್ನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ವಿಚಾರ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದೆ!

ದೇವಸ್ಥಾನದ ಒಳಗೆ ದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಾಗ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯದೇವನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಿಂತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು ಎಂದು! ಈಗಲೂ ದೇವಸ್ಥಾನದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಚಪ್ಪಡಿಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಸಮೆದೂ ಸಮೆದೂ ನುಣ್ಣಾಗಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಚೈತನ್ಯದೇವನು ನಿಂತೂ ನಿಂತೂ ಸಮೆದದ್ದು ಎಂದು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಇಟ್ಟು ಸಮೆದದ್ದು ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಎಡೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ! ಸಮೆದು ನುಣ್ಣಾಗಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದು ಚೈತನ್ಯದೇವನ ಪಾದ ಮತ್ತು ಹಸ್ತಗಳ ನಿರಂತರ ಸ್ಪರ್ಶಫಲದಿಂದ ಆದದ್ದೋ, ಅಥವಾ ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳು ಚೈತನ್ಯದೇವನ ಪಾದ ಮತ್ತು ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದು ಆ ಕಂಭದ ಮತ್ತು ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ನಮಿಸಿ ಸಮೆದು ಆದದ್ದೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ನನ್ನದಾಗಿತ್ತು!

ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೆ, ಅಂದರೆ ನಾವು ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೆ, ಚೈತನ್ಯದೇವನು ಕಡಲ ನೀಲಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ ಶರೀರವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಅನುಭಾವಿಸಿ ಭಾವಸಮಾಧಿಸ್ಥನಾಗಿ ಸಮುದ್ರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟದ್ದಂತೆ! ಆಮೇಲೆ ಬೆಸ್ತರು ಆತನ ಮೃತ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದರಂತೆ! ನಂಬಿದರೇನು ತಪ್ಪಲ್ಲ! ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮುದ್ರದ ಪ್ರಶಾಂತ ನೀಲಿಮೆ ನನ್ನಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯನನ್ನೂ ಆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಾವವಶನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು ಎಂದಮೇಲೆ ಚೈತನ್ಯದೇವನಿಗೆ ಆ ನೀಲಿಮಾ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದರ್ಶನವಾದುದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚರಿಯೇನಿಲ್ಲ!

(ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾನೂ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರೂಕವಿಗಳ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನೆ ಸಾಧುಗಳ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಕಡಮೆಯಾದುದಲ್ಲ, ಎಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವಾಗ್ವಾದ ಮಾಡಿದೆವು.)

ಆ ಸಮುದ್ರದ ಸುನೀಲಾಕರ್ಷಣೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಇತ್ತೆಂದರೆ ರಾತ್ರಿಯ ರೈಲಿಗೆ ಪೂರಿಯನ್ನು ಬಿಡುವ ಮುನ್ನ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ವೇಲಾಭೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿಬರೋಣ ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದೆ. ಹೋಗಿ ಮೂಕರಾಗಿ ನಿಂತು ದರ್ಶನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು. ಮುಂದೆ ೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ, ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಬರೆದು 'ರಸಸಿದ್ಧಿ' ಎಂಬ ಸಾನ್‌ಟ್ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಆ ರಸಾನುಭವದ ಧ್ವನಿ, ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ:

ಗಗನವನು ನೋಡು ಮೈ ನೀಲಿಗಟ್ಟುವವರೆಗೆ.

ಕಡಲನೀಕ್ಷಿಸು ವಾರಿರಾಶಿ ಧಮನಿಗಳಲ್ಲಿ

ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ ಮೊರೆವನ್ನೆಗಂ. ಕಟ್ಟಿರುಳಿನಲ್ಲಿ

ನೀನೆ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿ, ನಿನ್ನೊಳಗೆ ಮಿರುಮಿರುಗೆ

ಕೋಟ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯ ತಾರೆಯನ್ನೆಗಂ ಧ್ಯಾನಗೈ.

ಕೇಳು, ಸುಗ್ಗಿಯ ಹಕ್ಕಿ ಕರೆಯ ಸಗ್ಗವ ಕೂಗಿ,

ಮೆಯ್ಯ ನೆತ್ತರುಮೆಲ್ಲಮಿಂಚರದ ಹೊನಲಾಗಿ.

ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಿಯನೊಂದೆ ಮುಕ್ಕುಳಲಿ ಪಾನಗೈ!

ವಿಶ್ವವಿದು ನಿನ್ನಾತ್ಮದಾ ಕಾಲದೇಶದಲಿ

ನಿನ್ನ ಮೈಯಾಗಲಿ:-ವಸುಂಧರೆ ಹೃದಯವಾಗಿ,

ವಿಸ್ತೃತ ಸಮುದ್ರಗಳೆ ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳಾಗಿ,

ತೇಲಲಿ ಜಗತ್ತು ರಸಸಿದ್ಧಿಯಾಕಾಶದಲಿ

ಒಂದು ಎರಡೆಂದೆಂಬ ಹುಸಿಯನೆಲ್ಲವ ಬಿಟ್ಟು:
ಉಳಿಯಲೆಂದೆಂದಿಗೂ ಮೂಕವಾಗಿಹ ಗುಟ್ಟು!

ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಮುದ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಬಳಿಯ ಗೂಡಾರದ ಹೋಟಲೊಂದರಲ್ಲಿ ಟೀ ಕುಡಿದೆವು. ಪಂಡಾಗೆ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು, ಒಂದು ಒಡ್ಡರ ಸಾರೋಟು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ರೈಲ್ವೇಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದು ರೈಲು ಹತ್ತಿದೆವು. ನೂಕುತಾಕು ಬಹಳ ಇತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ಕುರ್ವಾ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳ ತನಕ ಕಾಯಬೇಕಾಯ್ತು, ಕಲ್ಕತ್ತಾ - ಮದ್ರಾಸು ರೈಲಿಗಾಗಿ. ಹಾಗೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ'ಕುಣಿಯುವಳಾರೀ ಭೈರವನಾರಿ, ರಣರಂಗದಲಿ ರೌದ್ರವ ತೋರಿ?'ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕಾಳಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಯ ತಾಂಡವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಕವನವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿಯೆ ರಚಿಸಿ ಆಮೆಲೆ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟೆ.(ಅದು'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ 'ಭೈರವನಾರಿ'ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊತ್ತು ೧೯೩೩ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.)

೧೬-೧೦-೧೯೨೯ ರಿಂದ ೧೯-೧೦-೧೯೨೯ರ ವರೆಗೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಮದರಾಸಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲಾಗಿ ಚಂದ್ರೋದಯವಾಗಿ ಮೇಲೇರುವವರೆಗೂ ಮಳಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದೃಶ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಾ ನಾನಾ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದೆವು. ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ದಿನವೆ ಬರೆದ ಹತ್ತೆ ಪಂಕ್ತಿಯ ಒಂದು ಕವನವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಓದಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಬರೆಯುವ ಉದ್ದೇಶವಿತ್ತೋ ಏನೋ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾದಂತಿಲ್ಲ.

ಸಮುದ್ರ

ಶ್ರೀ ವೇದಮೂರ್ತಿಯ ಸನಾತನ ಮಹಾವಾಣಿ,
ನೀರ್ಮಯ್ಯ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ,
ಧಾತ್ರಿಯೊಳು ಜಗದೀಶನಮಿತತೆಯ ಸೂಚಿಸುವ
ಹೇ ಮಹಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆ, ತತ್ತ್ವನಿಧಿಯೆ,
ಶ್ರೀಗುರುವಿನೆಡೆಗೈತರುವ ಶಿಷ್ಯನಂದದಲಿ
ದೇವನಿಲಯಕೆ ಬರುವ ಭಕ್ತವರನಂದದಲಿ
ಕನ್ನಡಕದ ಕಬ್ಬಿಗನು ಬಂದೆ ನಾ ನಿನ್ನಮಲ
ಗಂಭೀರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತುತ್ತತುದಿಗೆ!
ಸತ್ತ ರಾಜಸ ತಮೋ ಗುಣದಾಗರವೆ, ನಮೋ!
ವಾರಿಧಿ, ನಮೋ! ರತ್ನ ನವನಿಧಿ, ನಮೋ!

ಸಮುದ್ರಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಈ ಮಹಾನಮನದೊಂದಿಗೆ ಮುಗಿದಿದೆ ನಮ್ಮ ದೀಕ್ಷಾಯಾತ್ರೆಯ ದಿನಚರಿ. ಮತ್ತೆ ಅದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ, ಸುಮಾರು ಐದು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ, ೧೯೩೦ ನೆಯ ಮಾರ್ಚಿ ಒಂದನೆಯ ತಾರೀಖಿನಂದು.

ದೀಕ್ಷಾಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕುಬದು ತಿಂಗಳು, ೧೯೩೦ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೧ನೆಯ ತಾರೀಖಿನವರೆಗೆ, ನಾನು ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೃಜನ ಕಾರ್ಯ ನಿಶ್ಯಬ್ಧವಾಗಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಅಧ್ಯಾಪನಾದಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಸಾಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಗೋಚರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ನವದೀಕ್ಷಿತ ಚೇತನ ತನ್ನ ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತ್ತೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆಶ್ರಮದ ಸಾಧುಸಂಗವೆ-(ಆಗ ಮೈಸೂರಿನ ಆಶ್ರಮ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಖಿಲಾನಂದರು ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ 'ಮ'ವಿರಚಿತ 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕಥಾಮೃತ'ವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡುವ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು.)- ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ಋಷಿತ್ವದ ದಿವ್ಯಾಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರ ನೀಡುವ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮಿದ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಣ್ಣದೊಡ್ಡ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಬೆಂಕಿಯ ಕಾವು ಬೆಳಕುಗಳು ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ:-ಕಡಲ ತಡಿ, ನಾನು ಯಾರು?, ಕುಣಿಯುವಂತೆ ಮತ್ತೆ ಶಿಖಿ, ಬನದಲಿ ದಿನದಿನ ಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳು, ಧ್ರುವತಾರೆ, ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯಾಚೆ, ನನ್ನದು ನಿನ್ನಯ ಕೊಳಲನು ಮಾಡು, ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ರಕ್ತಧುನಿ, ನಡುಹಗಲು, ಮಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆ, ಸೌಂದರ್ಯ, ವಚನ ಬ್ರಹ್ಮ, ನೀನೆಂತು ಪೊರೆಯೋ ಅದನು ನಾನರಿಯೆ, ಗುಟ್ಟನರಿತು ಸುಮ್ಮನಿರು, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಬೆಚ್ಚುತಿದೆ ಮೈ, ಬೈಗುಗೆಂಪು, ಕಬ್ಬಿಗರು, ಗೂಬೆ, ವಿಘ್ನವಮೂರ್ತಿಯ ಬೆಳ್ಳುಗಿಲು, ಏಕೆ?, ಸಾವಿನ ಸಮತೆ.

'ಧ್ರುವತಾರೆ' ಮತ್ತು 'ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯಾಚೆ' ಎಂಬ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಆಗ ತಾನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ನೇರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಧ್ರುವತಾರೆ:

ಅಗಣಿತ ತಾರಾಗಣಗಳ ನಡುವೆ

ನಿನ್ನನೆ ನೆಚ್ಚಿಹೆ ನಾನು;

ನನ್ನೀ ಜೀವನ ಸಮುದ್ರಯಾನಕೆ

ಚಿರ ಧ್ರುವತಾರೆಯು ನೀನು!

ಎಂದು 'ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯಾಚೆ'ಬರೆದ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಅದನ್ನು ವಾಚಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಸಂಜೆಯನ್ನು ತಪಸ್ವಿನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದುದರ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನೂ ಆ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮೌನ, ಧ್ಯಾನ, ಗುರು, ಶಿಷ್ಯ, ಜಪ, ಸಮಾಧಿ, ಯೋಗಿ, ಮಂತ್ರ, ಸಂಧ್ಯಾಯೋಗಿನಿ, ದೀಕ್ಷೆ, ಶಾಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ಪರವಾದ ಪದಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಟೀಕೆ ಮಾಡಿದರು, ನೀವು ಏನು ಬರೆಯಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದತ್ತ ಒಯ್ಯುತ್ತೀರಿ ಎಂದು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಬರೆದ ಕಾಲ ದೇಶ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುವುದು ತತ್ವಾಮಯಿಕ ಪ್ರಭಾವ ತಾನೆ?

'ರಕ್ತಧುನಿ'ಮತ್ತು'ಬೈಗುಗೆಂಪು'ಎರಡೂ ಕವನಗಳು ಆಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮದ ರಣರೋಷದ ಔರ್ವಾಸವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ರಕ್ತಧುನಿ ನೇರವಾಗಿ ರಕ್ತಕ್ರಾಂತಿಯ ಆಗಮನವನ್ನು ಸಾರಿ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತದೆ:

ಬರುತಲಿದೆ! ಬರುತಲಿದೆ!

ವಿಘ್ನವದ ರಕ್ತಧುನಿ

ನೋಡು ಹರಿದು ಬರುತ್ತಿದೆ!
ಬೇನೆವಸಿರಿನಿಂದ ಚಿಮ್ಮಿ
ದಾಸ್ಯಶಿಲೆಯನೊಡೆದು ಹೊಮ್ಮಿ,
ಶ್ರೀಮಂತರ ಕೊಳಕ ಬಿಚ್ಚಿ,
ಹಳೆತನಲ್ಲ ಕೊಚ್ಚಿ ಕೊಚ್ಚಿ
ನೋಡು ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆ!

ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ

ಸಿಡಿವ ಮದ್ದಿನುಂಡೆಯಂತೆ
ಹಾರಲಿಹ ಫಿರಂಗಿಯಂತೆ
ಒಡೆಯಲಿರುವ ಬಾಂಬಿನಂತೆ
ವಿಘ್ನವದ ಕೇಸರಿಯು
ರಕ್ತಪಾನಕೆಳಿಸಿ ಎಳಸಿ
ಹೊರಗೆ ನೆಗೆಯ ನರಳಿ ಕೆರಳಿ
ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರುವುದು!
ಪ್ರಬುಧವಾಗುತ್ತಿರುವುದು!

ಎಂದು ಮುಂದುರಿಯುತ್ತದೆ.

ಕಬ್ಬಿಗನ ಲೇಖನಿಯು ಕಠಾರಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು!
ಇಂಚರದ ಕೊಳಲು ಬಿರಿದು
ಕಠೋರ ಭೇರಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ!

ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿ

ದೇಶಭಕ್ತರೆದೆಗಳಿಂದ
ಸೋರ್ವ ನೆತ್ತರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ,
ವೀರ ಸತಿಯರಕ್ಷಿಗಳ
ಶೋಣಿತಾಶ್ರುನದಿಯ ಸೇರಿ,
ಕ್ರೋಧದಿಂದ, ವೇಗದಿಂದ,
ಅರಮನೆಗಳನುರುಳಿಸಿ
ಬಡಜನರನು ಕೆರಳಿಸಿ
ಬರುತಲಿದೆ! ಬರುತಲಿದೆ!
ವಿಘ್ನವದ ರಕ್ತಧುನಿ

ನೋಡು, ನೋಡು, ಅದೋ ನೋಡು

ಹರಿದು ಬರುತ್ತಿದೆ!

ಎಂದು ಕೊನೆಗಾಣುತ್ತದೆ ಭಯಂಕರೋಗ್ರವಾಗಿ.

ಈ ಉಗ್ರಕವನ'ವಿಶ್ವಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ತಿ.ತಾ. ಶರ್ಮರಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೆ ಅದು ದೇಶಭಕ್ತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳೆಲ್ಲರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿ ಝಳಪಿಸತೊಡಗಿತು. ಸಭೆ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆವೇಶವಾಣಿಯಿಂದ ಘೋಷಿತವಾಯಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ರಕ್ತಕ್ರಾಂತಿಯ ಕರೆಕೊಡುವ ರುದ್ರಗೀತೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು: ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವೀರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಯೊಬ್ಬನು ಇದನ್ನು ಆವೇಶದಿಂದ ವಾಚಿಸಿದಾಗ ಇಡೀ ಸಭಾಸ್ತೋಮವೆ ಪುಲಕಿತವಾಗಿ ಕರತಾಡನ ಮತ್ತು 'ಜಯ' ಭಾರತಮಾತಾ ಕಿ ಜಯ'ಜಯಘೋಷಗೈದಿತಂತೆ! ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದ ಡಿ.ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಚಕಿತರಾದರಂತೆ! ಕಾನೂನಿನ ಗದಾಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ತಾವು ಬಲಿಯಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ? ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ತಯಾರಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಲೆಯ ರಾಜೀ ಮನೋಭಾವನೆಯ ಮತ್ತು ಗೋಖಲೆಯ ಸಾವಧಾನ ಮಂದಗಮನ ತತ್ವದ ಉಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಸೌಮ್ಯಗೊಳಿಸಿ ನಿರ್ದಯವಾಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೂ 'ರಕ್ತಧುನಿ'ಯಲ್ಲಿ ಸುರಿವ ರಕ್ತ ಕವಿಯ ರಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಕೆಂಪಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದರ ಬಣ್ಣ ಧವಳವೆಂದೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿ, ಅದು ಅಹಿಂಸಾ ತತ್ವವನ್ನೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಸಾತ್ವಿಕ ಕವನವೆಂದು ಸಾರಿದರಂತೆ!

ಇನ್ನು ಬೈಗುಂಪು:ಬೈಗುಂಪಿಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೂ ಏನು ಸಂಬಂಧ? ಇಮಾಂ ಸಾಬಿಗೂ ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿಗೂ ಏನು ಸಂಬಂಧ ಎಂಬಂತೆ! ಆದರೆ ಆ ಕಾಲ ಹಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಸ್ವಾತಂತ್ರದ ಹೋರಾಟವನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ! ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭ ಸಿಕ್ಕದರೆ ಸಾಕು, ಬ್ರಿಟಿಷರನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ! ಮತ್ತು ನಾನು ಬರೆದ" ಶ್ರಾವಣ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮೀರ" ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾಮಣ ಸಮೀರನನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸೇರುವಂತೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ಬೈಗುಂಪು'ಕವನ ರಚಿತವಾದ ಸ್ಥಳವೂ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ. ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂಜೆ ಸಂಚಾರ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ೧೯೩೦ನೆಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨ನೆಯ ತೇದಿ, ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕು ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದಲ್ಲಿ ಓಕುಳಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮೋಡಗಳೂ ಬೆಂಕಿಹೊತ್ತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಚಳುವಳಿಯ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಹೃದಯ ಪ್ರಾಣ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಂಕಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಬೇರೆ ಸಮಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಆಕಾಶ ಕವಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಚ್ಚರಿಸಿ ರಸಸ್ವಾದದ ಕಡೆಗೆ ಆತನನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಂದು ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಕ್ತೋಕ್ತಿಯ ಆ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಕವಿ ರೌದ್ರವನ್ನೂ ದರ್ಶಿಸಿದ. "ಸುಂದರ ಮಂಗಳವೀ ಬೈಗು, ರುದ್ರ ಮನೋಹರವೀ ಬೈಗು!" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯ್ತು ಕವನ. ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಕೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದರೆ ಮರು ಪಂಕ್ತಿ ರೌದ್ರತೆ ಕರೋರತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ:

ನೆಚ್ಚಳಿದಳಿದಿಹ ಚೆಲುವೆಯರೆಲ್ಲರ

ಕೆನ್ನೆಗಳೆಗಳೆಂಪೀ ಬೈಗು;

ರಕ್ತಸನುರದಾ ರುಧಿರವನೀಂಟಿದ

ನರಹರಿ ಕೋಪವು ಈ ಬೈಗು!

ಭಾರತ ಪುತ್ರರು ಚೆಲ್ಲಿದ, ಚೆಲ್ಲುವ

ಶೋಣಿತ ರಣಧುನಿ ಈ ಬೈಗು!

ಎಂದು ಬ್ರಿಟಿಷರಿಂದ ಕೊಲೆಯಾದ ದೇಶಭಕ್ತರ ನೆತ್ತರಿನ ರೌದ್ರರಸವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಪಂಕ್ತಿ. ಪಕ್ಕದ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಪರದೇಶಿಯರ ದೆಸೆಯಿಂದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ರೋಗ ರುಜೆ ಕ್ಷಾಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸತ್ತ ಮಕ್ಕಳ ಚೆಲುವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದು ಕರುಣರಸದ ಹೊನಲು ಹರಿಯುತ್ತದೆ:

ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಹಸಿದೇ ಮಡಿದಿಹ
ಹಸುಮಕ್ಕಳ ಚೆಲುವೀ ಬೈಗು!-ಎಂದು.
ಹಾಗೆಯೆ
ಗೋಪಿಯರೊಡಗೂಡುವ ಹಾಡುವ
ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಾಮವು ಈ ಬೈಗು!

ಎಂದು ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ'ಬೈಗುಂಪು'ಸ್ವಾತಂತ್ರದ ಆರಾಧನೆಗೆ ಕುಂಕುಮದ ಆರತಿ ಎತ್ತಿ!

'ವಿಫಲಮೂರ್ತಿ'ಎಂಬ ಕವನದ ಮೇಲೆ ಬಂಗಾಳಿ ಕವಿ'ನಸ್ಸೂಲ್ ಇಸ್ಲಾಂ' ಅವರ 'ವಿದ್ರೋಹಿ'ಎಂಬ ವಿಖ್ಯಾತ ಕವನದ ಛಾಂದಸ್ ಬಿದ್ದಿದೆ.ಅವರ ಆ ಕವನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.'ವಿಫಲಮೂರ್ತಿ'ಯನ್ನು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದರೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಕ್ಕೂ ಏರಿಸಬಹುದು.'ನಸ್ಸೂಲ್ ಇಸ್ಲಾಂ'ಅವರ ಆ ಕವನವನ್ನು ನನಗೆ ಬೇಲೂರು ಮಠದಲ್ಲಿ ಸಾಧುವೊಬ್ಬರು ಓದಿ ಹೇಳಿದಾಗ ನಾನು ತುಂಬಾ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆ ಕವನ ಬರೆದ ಕವಿಯನ್ನು ರಾಜದ್ರೋಹದ ಆಪಾದನೆಯ ಮೇಲೆ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿತ್ತಂತೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ. 'ವಿಫಲಮೂರ್ತಿ' ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ನಾನಾ ತರಹದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಅದರ ದರ್ಶನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಾರದ ಸಹೃದಯರು ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಹುಚ್ಚು ಬರೆಹ ಎಂದು ಟೀಕಿಸಿದರು. ಹೌದು, ಅದು ಶಿವನ ಹುಚ್ಚನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಲಾಯಿತು. ಅದು ಹೀಗಿದೆ: (ಹುಲಿದೊವಲನುಟ್ಟು ಮುಡಿಗದರಿದ ಉನ್ಮಾದಮೂರ್ತಿ, ಅರೆಮಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪದ ಸ್ವರ ಅಂಗವಿನ್ಯಾಸಗಳಿಂದಲೂ ಸತ್ತ್ವ ರಜಸ್ಸು ತಮಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ವೇಗ ಮಾಂದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಡುನಡುವೆ ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ನರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ.) ಅಗಣಿತ ವೈವಿಧ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿತಾಂಡವ ಲೀಲೆಯ ಅದ್ವೈತ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪನಾಮಾತ್ರವಾಗಿಯಾದರೂ ಗ್ರಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಕವನ ಹುಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ! ಇದು ನಾಟಕೀಯ ಕವನಗಳ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. 'ಕಲ್ಮಿ'ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸ'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'ರಕ್ತಧುನಿ'ಇತ್ಯಾದಿ ಕವನಗಳಂತೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಾಚಿಸುವಾಗ ಅಭಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಂಗಭಂಗಿಯಿಂದಲೂ ಧ್ವನಿಯ ಏರಿಳಿತಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ದೃಶ್ಯಕಾವ್ಯ ಭಾವನೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ವೇಷಭೂಷಣ ಸಹಿತವಾಗಿ.

'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ'-೧೯೩೦ನೆಯ ಜನವರಿ ೧೦ ರಂದು ಆ ಕವನ ಮೂಡಿದ ದಿನವೆಂದೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು ಬಿ.ಎಸ್. ರಾಮರಾವ್. ಅವರು ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ಆರಾಧಕರು. ಅವರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಿ ಅದರಂತೆಯೆ ತಾವೂ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೇ ಅಭಿನಯಿಸಿ ವಾಚನ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ವಾಚನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೇ ಗೊತ್ತು ಅದೆಷ್ಟು ಅನುಕರಣೀಯ ಎಂಬುದು. ಗುರುವನ್ನೆ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಅನುಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಬಿ.ಎಸ್.ರಾಮರಾವ್. ಅವರು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ನಾನು ಆ ಸಂಜೆ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆ. ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ನಾನು ಆ ದಿನವೆ ರಚಿಸಿದ್ದ'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ' ಕವನದ ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದೆ.ಮಿತ್ರರು ಅದನ್ನು ಕೇಳಲು ಆತುರರಾದರು. ಆಗತಾನೆ ಹೊಮ್ಮಿದ ಆ ಕವನ ಇನ್ನೂ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು ನನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ. ಬೈಗಿನ ಮಬ್ಬು ಕವಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಂತೆಯೆ ಪರಿಸಿತೊಡಗಿದೆ. ಮಿತ್ರರು ನನ್ನತ್ತ ರೆಪ್ಪೆಮುಚ್ಚದೆ ನೋಡುತ್ತ

ಕಿವಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ನಾನು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಏರಿಸಿ ಇಳಿಯಿಸಿ ಬಾಗಿಸಿ ತುಸು ಅಂಗಭಂಗಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ವಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಕಾಲು ನೆಲದಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಲೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ! ಅನ್ಯಲೋಕ ವಿಹಾರಿಯಾದರು! ಮಹಾಭಾರತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರು; ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಲಿಯುಗ ದ್ವಾಪರವಾಗಿತ್ತು.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಹಾಡಿದನೆಂದರೆ
ಕಲಿಯುಗ ದ್ವಾಪರವಾಗುವುದು!
ಭಾರತ ಕಣ್ಣಲಿ ಕುಣಿವುದು: ಮೆಯ್ಯಲಿ
ಮಿಂಚಿನ ಹೊಳೆ ತುಳೂಕಾಡುವುದು! ಇತ್ಯಾದಿ.

ರಣರಂಗ, ಸಂಗ್ರಾಮ. ಪಟುಭಟರಾರ್ಭಟ, ಕೈದುಗಳಾಟ, ತಾಗುವ ಗದೆಗಳ ಸಂಘಟ್ಟಣೆ, ರಥಚಕ್ರಧ್ವನಿ ಚಿತ್ಕಾತ,-ಕೇಳುತ್ತ, ನೋಡುತ್ತ, ನಿಷ್ಪಂದರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು ಮಿತ್ರರು. ಉಸಿರೇ ಕಟ್ಟಿದ್ದಂತೆ! ವಾಚನ ಪೂರೈಸಿದಾಗ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಏರಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿತ್ತು!(ರಾಮರಾಯರು) ಕೈಲಾಸಂ ವಾಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಇನ್ನಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮರಾಯರು, ತಮ್ಮ ಕಿವಿಯನ್ನೇ ತಾವು ನಂಬದಾದರು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಎಂದು ಮಾರುಹೋದರು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾ ಆಶ್ರಮದವರೆಗೂ ಮನಸ್ಸು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೃದಯತುಂಬಿ ತಮ್ಮ ಹಿಗ್ಗಿಗೆ ನಾಲಗೆಯಿತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು.....'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ' ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಕದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾದಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಕರ್ಣಾಟದ ಬೆರಗುಹೊಡೆದು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಿತು. ನಾನೂ ವಾಚನ ಮಾಡಿದ ಸಭೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಕೇಳಿಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಮಿತ್ರರೂ ಅದನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ ವಾಚನ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ತಾಂಡವವಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತು!

* * *

ದೀಕ್ಷಾ ಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಬರೆದ ಈ ಕವನಗಳೆಲ್ಲ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ' 'ವಿಶ್ವಕರ್ಣಾಟಕ' ಮೊದಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಕಂಡು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುವು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಬರೆದ ಕವನಗಳು'ಕೊಳಲು'ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನನ್ನ ಮೊದಲನೆಯ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನೆಗಾಗಿ ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಇದ್ದವು.'ಕೊಳಲು' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದೆ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆ, ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ. ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕವನಗಳನ್ನು ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆನೆ ಹೊರತು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾತರನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಕವನಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಏಳೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು!'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ವಿಶ್ವಕರ್ಣಾಟಕಗಳಿಗೂ ನಾನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಪಾದಕರ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾದ ತಗಾದೆಗಾಗಿಯೆ! ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಡ್ಡ ನಿಂತಿರುತ್ತಿತ್ತು ಔದಾಸೀನ್ಯದ ನನ್ನ ಸ್ಥಾವರ ಪ್ರಕೃತಿ.

ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಮತ್ತು ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿಯವರ ಉತ್ಸಾಹವೇ ನನ್ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ತನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನವೇರಲು ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಆಶ್ರಮ ಸೇರದೆ ಸಂತೇಪೇಟೆಯ ಕೊರಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರ ಸಂಪರ್ಕವಾಗಲಿ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಹೊಗಳುವ ಸಹೃದಯದ ಸಂಗವಾಗಲಿ ಈ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಜಾತಿಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲುಗೈಯಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪ್ರಶಂಸೆ ದೊರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜಾತಿಭಾವನೆಗೆ ದೂರವಾಗಿದ್ದ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಜಾತಿ ಯಾವುದೆಂದು ಯಾರೂ ಗಮನಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ನನ್ನನ್ನು ಅಯ್ಯಂಗಾರಿ ಎಂದೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲದವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ಥಾನವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಕೈಬೆರಳೆಣಿಕೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆ ಮೌಲ್ಯನಿರ್ಮಾಪಕರು: ಕೃತಿಕಾರರೂ ಅವರೇ, ಕೃತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವವರೂ ಅವರೇ; ಅವರು ಮೆಚ್ಚಿದರೆ ಆ ಕೃತಿಗೆ ಬೆಲೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ಕಸದಬುಟ್ಟಿಗೆ!

ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶವಾಗಿ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಮೊನ್ನೆ ತಾನೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ Alien Harp ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿರುವ ಕವನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ನಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನವೆ ಎಂದರೆ ೧೯೨೨-೨೩-೨೪-೨೫-೨೬ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕವನಗಳು ಅವು. ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನು ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಳೆಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದೆ. ಈಗಿನ ನನ್ನ ವಿದ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ನಾನು ರೋಮಾಂಚಿತನಾದೆ: ಆ ಭಾಷೆ, ಆ ಭಾವಗಳು, ಆ ಪ್ರಾಸಗಳು, ಆ ಕಾವ್ಯವಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ, ಆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ವದ ಔನ್ನತ್ಯ, ನನ್ನದಲ್ಲದ ಒಂದು ಪರಕೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ! ನಾನಿನ್ನೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಲೆ! ಓದಿದಂತೆಲ್ಲ ನಾನು ದಿಗ್ ಭ್ರಾಂತನಾದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇವು ನನ್ನ ಕವನಗಳೇ? ನಾನೆ ಬರೆದವುಗಳೇ? ಎಂದು ಕೊಂಡೆ. The Ground Nut Seller, The Lunatics Ode, Elegy Written at Gumbaz ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ನಾನೆಂದು ಕೊಂಡೆ, ಇವುಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ ಪ್ರಶಂಸೆ ನನಗೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೊರಕಿದ್ದರೆ ಏನು ಅನಾಹುತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ? ಎಂದು! ಆದರೆ ಅದೂ ಸುದೈವವೆ, ಯಾರೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸದಿದ್ದದ್ದು. (ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ತಿಳಿಸದಿದ್ದರೆ ಕಸಿನ್ಸ್ ಅವರಿಗೆ ಅನ್ಯಾವೇಷಗಿಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ತೋರಿಸಿದಾಗ ಇವುಗಳಾವುವನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ.)

ಒಂದು ದಿನ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರು ನನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನೂ ಅವರ ಮುಂದೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವನ್ನು ಓದಲೂ ಹೇಳಿದರು. ನಾನೂ ಓದಿದೆ, ಹಾಡಿದೆ, ಅಭಿನಯಿಸಿದೆ! ಕನ್ನಡ ಸರಸ್ವತಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರಲ್ಲಿ ನಿರಸೂಯವಾದ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿದಳು. "ಇವುಗಳನ್ನೇಕೆ ಪ್ರಕಟಿಸಬಾರದು, ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ? ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಮಾಡಿಕೊಡಿ. ನಾನು ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ." ಎಂದರು. ಆದರೆ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೋಮಾರಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಬರೆದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ತಯಾರಿಸುವಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅವರು ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ಮುಗುಳುನಕ್ಕೆ. ಅವರಿಗೂ ತಿಳಿಯುತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ನನ್ನ ಸೋಮಾರಿತನ? ಅವರ ಜೊತೆ ಬಂದಿದ್ದ ತಿರುಮಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ ಎಂಬವರಿಗೆ ಆ ಕೆಲಸ ವಹಿಸಿದರು. ಅವರು ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ತಾವೇ ಆಯ್ದು ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿ ಅಚ್ಚಿನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದರು. ನಾನು ಮಾಸ್ತಿಯವರನ್ನೇ ಕೇಳಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯಲು. ಅವರೆಂದರು "ನಿಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರನ್ನೇ ಕೇಳಿ. ಅದೇ ಉಚಿತವಾದದ್ದು." ಎಂದರು. ನಾನೋ? ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳುವ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಇಲ್ಲದವನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡಿ, ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ೯ ಗಂಟೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರಂದರಿಯೆ ಇದ್ದ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಅಚ್ಚಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೊಡನೆ ತುಂಬ ಸಂಕೋಚದಿಂದಲೆ ಹೋದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದು, ಅವರು ಓದುವ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಕುರ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟು ಕುಳಿರಿಸಿ, ನನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕುರ್ಚಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತು, ಅತ್ಯಂತ ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಚಳಿ ಬಿಡಿಸಿದರು! ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅವರ ಮುಂದೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಇಟ್ಟೆ. ಕನ್ನಡದ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ಸೊಂಟ ಕಟ್ಟಿ ದುಡಿದು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಒಡನೆಯೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯಲು ಒಪ್ಪಿದರು. ೨-೧-೧೯೨೦ರಂದು ಅತ್ಯಂತ ಆತ್ಮೀಯವಾದ, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕವಾದ, ಅತ್ಯಂತ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಆ ಮುನ್ನುಡಿ, ಅವರ

ಆಶೀರ್ವಾದದೊಡನೆ ನನ್ನ ಕೈಸೇರಿತು. ಹೀಗಿತ್ತು ಆ ಮುನ್ನುಡಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ವಾಕ್ಯ. ಅದೇ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ಯಾರಾ ಆಗಿ.”
ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ‘ಕೊಳಲಿ’ ಮುನ್ನುಡಿ ನುಡಿಯುವುದು ನನಗೊಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯ.”

ಮಾಸ್ತಿಯವರೂ ಸೇರಿ ಅವರ ಮೂವರು ಮಿತ್ರರು ಉದಯಮಾನ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳೂ ಚಂದಾ ಹಾಕಿ ಶೇಖರಿಸಿದ್ದ ನಿಧಿಯಿಂದ ಕೊಳಲು ಸತ್ಯಶೋಧನ ಪ್ರಕಟನಾಲಯದವರಿಂದ ಆ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಯಿತು. ಬಿ.ಎಂ. ಶ್ರೀ. ಯವರು ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಕೀರ್ತಿಲತೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲೆ ಹಬ್ಬಿತು!

ಆದರೆ ಆ ಕೀರ್ತಿಲತೆಗೆ, ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಅಂತಹರ ಆಶೀರ್ವಾದದ ಔಷಧಿರಕ್ಷೆಯಿದ್ದರೂ, ಅಸೂಯಾಪರ ರಂಧ್ರಾನ್ವೇಷಣದ ಕ್ಷ ವಿಮರ್ಶಕನಾಮಕ ಕೀಟಕಂಟಕ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ!

ಅಂತಹ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಒಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ಬರೆದ ಆ ವಿಮರ್ಶಕ ಅಂದು ನಮಗೆ ಅನಾಮಧೇಯನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆತನ ನಾಮವೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅನವಶ್ಯಕ. ಆ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಪರ ವಿರುದ್ಧ ವಿಮರ್ಶೆಗಳೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪತ್ರಿಕೆ ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದುವಂತೆ. ನಾನು ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾನು ‘ಜಯ ಕರ್ಣಾಟಕ’ದ ಚಂದಾದಾರನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ನನಗೆ ತಪ್ಪದೆ ತಲುಪುತ್ತಿದ್ದು, ನಾನು ಓದಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಓದಿದ ಮೇಲೆಯೂ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಉದಾಸೀನರೂಪದ್ದಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು ನನಗೆ ಕೋಪವಾಗಲಿ ದ್ವೇಷವಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಲಿವರನಿಗೆ ಲಿಲಿಪುಟ್ಟರು ಎಸೆದ ಬಾಣಗಳಂತಿದ್ದವು ಆ ವಿಮರ್ಶನ ಟೀಕೆಗಳು. ಕೆಲವು ಔಚಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಯೊಳಗೇ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಸಹೃದಯಕಲ್ಪನಾ ದಾರಿದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದವು! ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಕೃತಿಯ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಪ್ರತಿವಿಮರ್ಶೆ ಬರೆಯುವ ತಂಟೆಗೆ ಹೋದವನಲ್ಲ, ಒಂದು ಹೊರತು ವಿನಾ: ನನ್ನ ನಾಟಕ ಶೂದ್ರತಪಸ್ವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಬರೆದ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ, ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ, ಅದು ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವಾಗಲೂ ಅಥವಾ ಪುನರ್ಮುದ್ರಿತವಾಗುವಾಗಲೂ ‘ಮಾರ್ನುಡಿ’ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ.

‘ಕೊಳಲಿ’ನ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಸಹೃದಯ ಕಲ್ಪನಾದಾರಿದ್ಯಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ‘ಮುಂಗಾರು’ ಕವನದಲ್ಲಿ ‘ಧಾರೆಯ ದಾರದಿ ನೊಯ್ದಿಹ ತೆಳ್ಳನೆ ಜವನಿಕೆಯುಡುವಳು ತಿರೆಹಣ್ಣು’ ಎಂಬ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವೂ ಉಚಿತವೂ ಆಗಿರುವ ಉಪಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸೊಂಟ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದ್ದಾಗಿರಬೇಕು? ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿತ್ತು ಆ ವಿಮರ್ಶೆ. ಆ ವಿಮರ್ಶಕನ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಕಾರಣ ಆತನಿಗೆ ಕವಿಗಾಗಿದ್ದ ಲೋಕಾನುಭವದ ಸರಗೂ ಸೋಂಕಿರಲಿಲ್ಲ; ಇನ್ನು ಸೊಂಟದ ಪರಿಚಯದ ಮಾತಂತಿರಲಿ! ಆ ಲೋಕಾನುಭವವನ್ನು ಕುರಿತು ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಯೆ ಆ ಕವನ ‘ಮುಂಗಾರು’ ಮೂಡಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಇನ್ನುಳಿದ ಬಾಲಿಶ ವಿಮರ್ಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ದಿವಂಗತ ಎ.ಸೀತಾರಾಂ(ಆನಂದ) ಮತ್ತು ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಅವರು ೧೯-೮-೨೦ ಮತ್ತು ೨-೮-೧೯೨೦ರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಅವರೇನು ಗಂಭೀರ ವಿಮರ್ಶೆ ಎಂದು ಬರೆದಿಲ್ಲ. ತುಸು ವಿನೋದವಾಗಿಯೆ ಲಘುವಾಗಿಯೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಎಂತಹದ್ದಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ, ಅಷ್ಟೇ.

c/oA.ANANTHIAH

pleader

SHIMOGA

೧೬-೮-೧೯೩೦

ಶ್ರೀಯುತ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ತಮ್ಮ ಪತ್ರದ ಮತ್ತು "ತಾನಾಜಿ" ಕವಿತೆಯ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆನಾದುದರಿಂದ, ನಾನು ಮೊದಲು ತಮಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ತಾವೇ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಬರೆಯುವಿರೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿತ್ತು. ಇದುವರೆಗೂ ತಮ್ಮಿಂದ ಯಾವ ಸಮಾಚಾರವೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾನೇ ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರೆಲ್ಲಾ "ತಾನಾಜಿ" ಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಕೈಲಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದನ್ನು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಅವರೆಲ್ಲಾ "ತಾನಾಜಿ"ಯನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಾದಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ "ಸಮೀರ"ನ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ಅವರ ದಾಹ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ನೀವು ನನಗೆ "ಸಮೀರ"ನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶವೂ ಸಮಯವೂ ನನ್ನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲೆ ಉಗ್ರಿ ನಿಂತಿದೆ. ಕವಿಯು ಯಾವ ಸನ್ನಿವೇಶ-ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡು-ಹುರಿಗೊಂಡು ಕವನವನ್ನು ಹಾಡಿದನೋ ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಯಶಃ ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ-ಅದೇ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ, ಆ ಕವಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ, ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಡುವ ಕಾವ್ಯಲಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗೇಳುವ ಭಾಗ್ಯವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹು ಜನರಿಗಿರಲಾರದು. ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿದ"ಶ್ರಾವಣ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮೀರ"ನ ವೃತ್ತಾಂತವು ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದಂತಿದೆ. ತಾನಾಜಿಯನ್ನು ಶ್ರಾವಣ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮೀರನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ("ತಾನಾಜಿ"ಯನ್ನು ನಕಲುಮಾಡಿ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮೊದಲನೆಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. "ಸಮೀರ"ನನ್ನು ನೀವೇ ನಕಲುಮಾಡಿ ಆ ನಕಲಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ನನ್ನ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡಿ.

'ಜಯಕರ್ಣಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ "ಕೊಳಲು" ಮತ್ತು "ತಳಿರು" ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಓದಿದೆವು! ನನ್ನ ಸಲಹೆಯೇನೆಂದರೆ, ನೀವು ಬರೆದಿರುವ"ವಿಮರ್ಶಕ" ಕವಿತೆಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದು! ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ"ರುಚಿಪಲ್ಲಟ"ವಾಗಿದೆ! ನನಗೆ ತೋರುವುದೇನೆಂದರೆ ಅವನು ಪುಸ್ತಕದ ವಿಮರ್ಶೆಗಿಂತ, ತನ್ನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವನ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತ ಓದುತ್ತ ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮೆದುಳೋ-ಮಣ್ಣೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಅದು ಮಣ್ಣೇ ಎಂದು! ಆ ಮಣ್ಣು ಮೆದುಳಿನ ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಸರಣಿ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತೂ ಆ ವಿಮರ್ಶಕನ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯವಾದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಓದಿ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಪಟ್ಟಾಗಿ ನಕ್ಕೆವು!ಅವನಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ!-ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ? ಅವನೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಂತಿಕಭಾವನೆ(privincialism)ಗೆ ಬಲಿಬಿದ್ದ ಅಂಧಪಶು ನಿಮ್ಮ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಹುಡುಕಿದನೆಂದು ನನಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಹವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ದೋಷವಿರಬಹುದು- ಇದೆ-ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು"ಕವಿತೆಗೆ"ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ ನೀವೇ ನುಡಿದಿದ್ದೀರಿ. ವಿಮರ್ಶಕನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆ ಸುಂದರವಾದ ಕವನವು ಬಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಶಕ್ತಿಯೂ ಪಲ್ಲಟವಾದಂತಿದೆ. ಅಂತು ಅವನ ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಒಂದು ಉಪಯೋಗವು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕಾವ್ಯವಿಮರ್ಶೆಗಳ ಚರ್ಚೆ ಬಂದಾಗ ಹೀನವಿಮರ್ಶೆ ಎಂದರೇನು ಅನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಧಾರವಾಡದ ವಿಮರ್ಶಕನ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮವಾದ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಅದು ಬಿಟ್ಟು, ಅವನ ವಿಮರ್ಶೆಗಳಿಂದ ಇನ್ನು ಯಾವ ಉಪಯೋಗವೂ

ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವನು ಕಾವ್ಯರಸಾನುಭವ ಮಾಡಲಾರದ"ಷಂಡ"ನೆನ್ನಬಹುದು! ಸಾಕು-
ಅವನ ಮಾತು.

ನಾವೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ತಾನಾಜಿ-ಸಮೀರ-ನಿಮ್ಮ ಉತ್ತರ-ಇಷ್ಟನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ-ಹೆಚ್ಚು
ವಿಳಂಬ ಮಾಡದೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.

ಇತಿ ನಿರಂತರ ನಿಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಃಕಾಂಕ್ಷಿ

ಸೀತಾರಾಮ್

SHIMOGA

Dated: ೧-೮-೨೦

ಶ್ರೀಯುತ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ,

ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾದ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಗಳು.

ನಿಮ್ಮ ಕಾಗದ ಕೈಸೇರಿ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ನಿಮ್ಮಿಂದ ಯಿಂತಹ ಕಾಗದಗಳು ಬಂದು ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಾಯಿತು.
ನಿಜ! ನೀವು ಬರಬರುತ್ತ"ದೂರ" "ಬಹುದೂರ"ವೇ ಹೋಗುತ್ತಲಿದೀರಿ!ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲಿನಂತಹ ಪತ್ರಗಳು ಬರುವ ಕಾಲವೇ
ಆಗಿಹೋಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನಾಭಾವನೆಯು ತಪ್ಪಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಕಾಗದ ಕೈಸೇರಿದಂದಿನಿಂದ
ಮೊದಲಿನಂತೆ ನಿಮಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಲೂ ಧೈರ್ಯವಾಯಿತು!

-63 (2)-

ಈ ಸಲ ಆಷಾಢಮಾಸದ ಜಡಿಮಳೆಯೇನೂ ನಾವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲಾ. ತುಂಗಾ ಪ್ರವಾಹವೂ ತುಂಬಲಿಲ್ಲಾ. ಈ ಶ್ರಾವಣದಲ್ಲಿ
ಮಾತ್ರ ಯಿದುವರೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಳೆ ಬಂದಿತು. ನದಿಯೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಏರಿದ್ದಿತು. ಈಗ ಯಿಳಿದಿದೆ. ರೈತರಿಗೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ
ಮಳೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ತಡೆದಮಳೆ ಹಿಂಗಾರಿನಲ್ಲಿ ಸುರಿದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟಕೊಡಬಹುದು. ಅಂತೂ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ದಯೆ ಈ ವರ್ಷ ರೈತರ
ಮೇಲೆ ಯಿಲ್ಲವೇ ಯಿಲ್ಲ. ಮಳೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲಾ ರೈತರ ಬೆಳಸಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬೆಲೆಯೇ ಯಿಲ್ಲ. ನೀವು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಕೇಳಿ
ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿರಬಹುದು-ಭತ್ತ ೮-೯ ರೂಪಾಯಿ ಯಿದ್ದದ್ದೂ ಅಡಿಕೆ ೧೫-೧೬ ರೂಪಾಯಿ ಯಿದ್ದದ್ದೂ. ಈಗ
ನೋಡಿ ಭತ್ತ ೫-೬ಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಅಡಿಕೆ ಮಣವಂದರ ೮ ರೂಪಾಯಿ ಆಗಿದೆ. ಈ ವರ್ಷ ಬಡರೈತರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟ.

ಈ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಚಾರಗಳು ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ನಮ್ಮನ್ನೂ ಕರೆಯುತ್ತಾ ನೀವು"ದೂರ ಬಹುದೂರ"
ಹೋಗುವವರು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ "ವ್ಯವಹಾರ"ದ ಗೋಜು ನಿಮಗೆ ಬೇಡವಾದರೆ ನೀವೊಬ್ಬರೇ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ
ಹಾಯಬೇಕಾಗುವುದು. ನಮಗೆ ದಡದಲ್ಲಿಯೆ ಯಿನ್ನೂ ಬಹಳ ಕೆಲಸವಿದೆ. ಅದು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಆಗಾಗ"ಕೊಳಲಿನ" ಗಾನವೊಂದು
ಕೇಳಿದರೆ ಸಾಕು, ನೀವೆಷ್ಟು ದೂರವಿದ್ದರೂ ಮೊದಲಿನಂತೆ ನಿಮ್ಮೊಡನೆಯೇ ಬಾಲ್ಯದ ಗೆಲೆಯನೊಡನೆ ಯಿದ್ದಂತೆಯೇ.

ವಿರಾಮವೇ ಸಿಗದ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ, ದೂರದಲ್ಲಿ, ಆಚೆ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನ ಮಂದಿರವೂ ಆ ಕಡೆಯೇ ಕೊಳಲಿನ ಗಾನಮಾಡುತ್ತ ದಿವ್ಯ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಈ ಸಾಗರವನ್ನು ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ದಾಟಲೆಳೆಸುವ ಗೆಳೆಯನೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಅವನಾ ನೌಕೆಯು"ಸುಪಥವಾಗಿ"ನಡೆಯಲಿ.

ಸೀತಾರಾಂ ಬಂದಿದಾನೆ!ಒಳ್ಳೇ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೇ ತಂದಿದ್ದಾನೆ!"ತಾನಾಜಿ!" ಈಸಲ ನೀವು ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಗೆ ಬಂದಾಗ, ಯಿರಲಿ. ಅದು ಆಗಿನ ಮಾತು. ಈಗ್ಯೆ ನಿಮ್ಮ ಹಸ್ತಪತ್ರಿಕೆಯು ಯಿಲ್ಲಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ನಾವೇ ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಆಮೇಲೆ ನಿಮಗೂ ತೊಂದರೆಕೊಡದೆಬಿಡುವುದಿಲ್ಲಾ.'ತಾನಾಜಿ'ಒಂದನ್ನೇ ಅಲ್ಲಾ. ಅದುವರೆಗೆ ನೀವು ಬರೆದ ಯಿತರ ಕವನಗಳನ್ನೂ ಓದಿಸದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲಾ. ಆದರೆ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಮುಚ್ಚುಮರೆ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಆಗಾಗ ನೀವು ಬರೆದಿರುವ ಕವನಗಳ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರಿ.

"ಜಯಕರ್ಣಾಟಕ"ದಲ್ಲಿನ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಓದಿದೇವೆ (ನಾನು ಚಿದಂಬರ ಸೀತಾರಾಂ ಶ್ರೀಹರಿ ಜೋಯಿಸ ಈಶ್ವರ.) ವಿಮರ್ಶಕನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರಲಿಲ್ಲಾ; ಜುಗುಪ್ಸೆಯೂ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲಾ; ಆದರೆ ನಗುಬಂತು. ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೆ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟೆವು. ದಿನವೂ ನಗುತ್ತಲಿದ್ದೇವೆ. ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ ನಗುತ್ತೇವೆ. ಯಿದಕ್ಕೆ ಯಿನ್ನೂ ಒಂದು ವಾರದ ಅವಧಿ ಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೇವೆ. ಈ ರೀತಿ ನಮ್ಮ ಹರ್ಷಕವಕಾಶ(ಅರ್ಥಾತ್ ನಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯವೃದ್ಧಿಗೂ ಸಹ, ಯಾಕೆಂದರೆ ನಗುವಿನಿಂದ ಆಯುಷ್ಯ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಂತೆ) ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಆ'Ellis-priyeman' ವಿಖ್ಯಾತ ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಅಭಿನಂದನಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸದಿರಲಾರೆವು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೇಲಾಗಿ(೧)"ಸೋದರಿಯರೆ ನೀವೆಲ್ಲರು ಬನ್ನಿ" ಎಂಬ ಕವನದ ಮೇಲಿನ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ "ಈ ಸೋದರಿಯರು ಯಾರು? ಹಕ್ಕಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ, ಬಾಲಕರಾಗುತ್ತಾರೆ ವಗೈರೆ" ಮಾತುಗಳೂ(೨) 'ರತಿ,' "...ಗೆ", "ಗುರಿ" ಈ ಕವನಗಳ ಮೇಲಣ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ "ಮತ್ತು ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಂತಹ ಯುವಕರು ಮುದುಕರಂತೆ... ಸರಿಯಲ್ಲಾ" ಈ ಮಾತುಗಳೂ ನಮ್ಮನ್ನು ನಗುವಿನ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿವೆ.

ಆ ದಿನದ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಯೂ ಸಿಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದು ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಅದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದು ಹೊಡೆದು ಅದೇ ಆ ದಿನದ ಬೇಟೆಯೆಂದು ಲೆನಿನ್ನನು (Lenin) ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ! ನಾವೂ ಸಹ ಆ ವಿಮರ್ಶೆ ಬಂದ 'ಜಯಕರ್ಣಾಟಕ'ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು (ಗುಂಡು ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕಲ್ಲ.) ಸಾಯಂಕಾಲ ವಾಯುವಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋದಾಗ ಬೇಜಾರಾಗಿ ನಗುವು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕೇಬೇಕಾದಾಗ, ದಿವ್ಯವಾದಾ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಓದಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ವಿಮರ್ಶಕನನ್ನು ಅಭಿನಂದನೀಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಏನೇ ಆದರೂ ನಮ್ಮದು"Non violence" ತತ್ವ.

ನೀವು ಬರೆದಂತೆ ಆ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ವಿನಹ ಉಳಿದ ಪದ್ಯಗಳ ಯಿಂಗ್ಲಿಷ್ ಮೂಲಗಳೆಂದು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಮಂಜಸವಾಗಿಲ್ಲಾ; ಹೊಂದುವಂತಿಲ್ಲಾ; ಅದಿರಲಿ."ಕೊಳಲಿಗೆ" ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಯಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು ವಿವರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ ಬರೆಯಲವಕಾಶವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲಾ.

ಯಿಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕವನಗಳನ್ನೊದುತ್ತಾ ಅವುಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಸಂತೋಷದಿಂದ್ದೇವೆ."ತಾನಾಜಿ" ಎಂದಿಗೆ ಓದೇವೋ ಎಂದು ಕಾದಿದೇವೆ. ಬೇಗನೆ ಕಳಿಸಿದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಂದನೆಗಳು. ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾದ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ. ನಾನು ೪-೫ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಮದ್ರಾಸು ಕಡೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಈ ಪತ್ರ ಕೈಸೇರಿದ ದಿನವೇ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. ನಾನು ತಡಮಾಡಿದನೆಂದು ನೀವೂ ಆ ರೀತಿ ಮಾಡಬೇಡಿ.

ಯಿತಿ

ಚಂದ್ರಶೇಖರ

ಜಯ್ ಶ್ರೀಗುರುಮಹಾರಾಜ!

೨-೧೦-೧೯೨೦ರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ೧೦-೯-೧೯೨೨ನೆಯ ಭಾನುವಾರದ ವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ ಈ ದಿನಚರಿಯ ಪುಸ್ತಕ. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಈ ಪುಸ್ತಕ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಸಿರುವ ವರ್ಷದ ಡೈರಿಯಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಆಕಾರದ ನೋಟುಬುಕ್ಕು. ಮನಸ್ಸು ಬಂದಾಗ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ವಿಷಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವುದರ ಮುಖ್ಯವಾದುದರ ಜೊತೆಗೆ ಏನೇನೂ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುವ ಕ್ಷುದ್ರಗಳೂ ಲಿಖಿತವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ತಾರೀಖಿನ ಕೆಳಗೆ ಏಳೆಂಟು ಪುಟ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವದರ ಮುಂದೆ ಅರ್ಧಪಂಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಮಹತ್ತಾದುದು ಅಲ್ಪವಾದುದು ಎಂದು ಭೇದವೆಣಿಸಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಂದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಈ ದಿನಚರಿಯ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ೨-೧೦-೧೯೨೦ರಂದು, ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೊಡನೆ ನಾನು ಮಾನಪ್ಪ ದೀಕ್ಷಾಯಾತ್ರೆಯ ಕೈಕೊಂಡೆ. ಇದು ಕೊನೆಯಾಗುವುದು-ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮವನ್ನು ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಬೆಳೆಸಿ, ಒಂಟಿಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಜಾಗ ಸಂಪಾದನೆಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಸ್ವಂತದ ಕಟ್ಟಡ ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು, ಮುಂದೆ ಫ್ರಾನ್ಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ಯಾರಿಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯೆ, ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ, ಅದರಂತೆ ಆರೇಳು ವರ್ಷ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರಲು ಮೈಸೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟೊಂಡ ದಿನದಂದು! ೧೯೨೨ರಿಂದ ೧೯೨೦ರ ತುದಿವರೆಗೆ ನಾನು ಅವರ ನಿರಂತರ ದಿವ್ಯ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟೊಂಡ ದಿನದ ಡೈರಿಯ ಕೊನೆಯ ಸುಮಾರು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪುಟಗಳನ್ನು ನಾನು ಓದುವಾಗೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣು ತೇವವಾಗುತ್ತದೆ, ದುಃಖಕ್ಕಲ್ಲ, ಸುಖಕ್ಕೆ, ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ! ಆ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜೀವನದ ಮಾತಂತಿರಲಿ, ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಜೀವನ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತವಾದುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಚಿಕ್ಕದು ದೊಡ್ಡದು ಅಲ್ಲ ಅನಲ್ಲ ಎನ್ನದೆ ಡೈರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಕವಿಯ ಬದುಕಿನ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಲೋಕಾನುಭವಗಳ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ಗವಾಕ್ಷಗಳು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲಿ. ಅನೇಕ ಅಲ್ಪಗಳೂ ಸೇರಿಯೆ ಜೀವನದ ಮಹತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ; ಯಾವ ಬದುಕೂ ಬರಿಯ ಮಹತ್ವಗಳಿಂದಲೆ ಕೂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಬರಿಯ ಮಹತ್ವಗಳಿಂದಲೆ ತುಂಬಿರುವ ಜೀವನವಿದ್ದರೆ ಅದು ಮಾನವಜೀವನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ!

೧-೨-೧೯೨೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಹಾಗೆಯೆ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ಅವರು ಈ ದಿನ ಅರಸೀಕೆರೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತ ಗಳಗನಾಥರು ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸುಮಾರು ಐದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಶ್ರೀಯುತ ಗಳಗನಾಥರನ್ನು ಕಂಡೆ. ಅವರನ್ನು ಹಿಂದೆಯೆ ಬೆಳಗಾಂನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದೆ.(ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ.) ಅವರ ಅತಿ ಸಾಧಾರಣ ವೇಷವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಈ ದಿನವೂ ಮುದುಕರಾದ ಅವರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಉಡುಪನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆಕೃತಿ ಆತ್ಮವನ್ನು ತೋರುವಂತೆಯೆ ವೇಷ ಅಂತರಂಗ ಆವೇಶವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರುವುದು.

ಅವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತಹ ತರುಣಿತಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಉತ್ಸಾಹವಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತು ಹೇಳಿದರು. ಆಸುರೀ ಜಾಗ್ರತಿ ಮತ್ತು ದೈವೀ ಜಾಗ್ರತಿ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಜಾಗ್ರತಿಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಕುಂಭಕರ್ಣನು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತುದೂ ಜಾಗ್ರತಿಯೇ.

ಆದರೆ ಅಂತಹ ಜಾಗ್ರತಿಯಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಂಕಟವುಂಟಾಗುವುದು. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೂ ಹಾಲ್ಡಲಿನಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತನು. ಅದರಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಯಿತು. ಅಂತೂ ಈಗ ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತಿಯೇನೋ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಮಲಗಿಲ್ಲ. ಆಸುರೀ ಜಾಗ್ರತಿಯೋ ದೈವೀ ಜಾಗ್ರತಿಯೋ ಮುಂದೆ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಟಿ.ಎಸ್.ವಿ.ಯವರು "ಇಷ್ಟು ದಿನ ಹಿಂದಿನವರು ಮಾಡಿದ ತಪಃಪ್ರಭಾವವೆಲ್ಲ ಆಸುರೀ ಜಾಗ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿ ಸಮಾಪ್ತಿ ಹೊಂದುವುದೆ? ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲೇಬೇಕು." ಎಂದರು. ನಾನು "ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿಲ ಬೇಗ ಇದೆ. ತುಸು ತಡಮಾಡಿ ಹೋಗೋಣ." ಎಂದೆ.

ಸಂಚಾರ ಹೊರಟಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಕಛೇರಿಗಳಾದವು. ಈಶ್ವರ ನಿರ್ಭರತೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಗಳಗನಾಥರು ತಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿಯೆ ನಡೆದ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಹೇಳಿದರು. "ನನಗೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಮೂತ್ರರೋಗ ಬಂದಾಗ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದೆ. ನನ್ನೊಡನೆ ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನನ್ನ ಗುರು ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ನಾನೂ ಆಕೆಯೂ ಇಬ್ಬರೂ ಕಣ್ಣೀರುಗರೆದೆವು. ನನಗೆ ಬಹಳ ಯಾತನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಕಡೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಪತ್ನಿಗೂ ಹೇಳಿದೆ. ಆಕೆ "ನಾನೂ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಯಾರು?" ಎಂದರು. "ಜೊತೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ, ಗುರು ಇದ್ದಾರೆ." ಎಂದೆ. ಆದರೆ ಆಕೆ ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹಟಹಿಡಿದರು. ಕಡೆಗೆ ಹೇಳಿದೆ "ನೋಡು, ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಬಂದು ಕಾಯಿಲೆ ಗುಣಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಧೈರ್ಯವಿದ್ದರೆ ಹೇಳು. ನಾನೂ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೇನು ಎಂದೆ. ನೀನು ಬರದೆ ಇದ್ದರೆ ನಾನು ನಿರ್ಭರತೆಯಿಂದ ಹೋಗುವೆನು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಇರುವರು ಎಂದೆ." ಆಕೆ ಒಪ್ಪಿದರು. ರೈಲು ಹತ್ತಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಹಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಿದೆ. ನಾನು ಮುಂದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸುಖವಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ದಿನದೊಳಗೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ." ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು.

ಮೈಸೂರಿನ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳು "ಮಹಾರಾಜ್, ಮಾಯಾ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದರೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು "ಏನೀ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನವರೇ, ನಾನು 'ಸದ್ಗುರು' ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಹೊರಡಿಸಿದಾಗ ನಿಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು." ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು "ಆಗಲಿ. ಅದಕ್ಕೇನು? ನೀವು ಕೇಳುವುದು ಹೆಚ್ಚೋ ನಾನು ಕೊಡುವುದು ಹೆಚ್ಚೋ?" ಎಂದೆ. "ನಾನು ಕೇಳುವುದು ನೀವು ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ!" ಎಂದರು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯ ತುದಿಯ ಹಾಸುಗಲ್ಲು ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆವು. ಬೈಗುಂಪು ಮುಳುಗಿತು ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ, ಕತ್ತಲಿಳಿಯಿತು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರೊಡನೆ ನಾವು ಗಳಪುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆವು:

"ಮಮಕಾರ, ಅಹಂಕಾರ ಹೋದರಷ್ಟೆ ಈಶ್ವರನು ಬಂದು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲಸುವುದು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳಿರಲಾರವು. ಜೀವನಿರೆ ಪರಮನಿಲ್ಲ; ದೇವನಿರೆ ಜೀವನಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ನಾವು ಮೈಮರೆತಾಗ ನಿರಹಂಕಾರಿಗಳಾದಾಗ ಈಶ್ವರನು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮರಳಿ ತೊಲಗುತ್ತಾನೆ. ಅಹಂಕಾರದ ದೆಸೆಯಿಂದ."

ಹಾಗೆಯೇ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಕಥೆಯನ್ನೆತ್ತಿದರು..... ಡಿ.ಎಲ್.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಅವರ(ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ)ಪಟಗಳು ಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ನಾವು ಮೂವರು

(ಡಿ.ಎಲ್.ನ, ನಾನು ಮತ್ತು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್)ಹುಡುಗಣ್ಣುಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಹಳೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ನೆನಪು ಗೋಲಿ ಚಿಣ್ಣಿಕೋಲು ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹರಟುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ನಡೆದವು. ಹಿಂದೆ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ ಗಳಗನಾಥರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು..... ನಾವು ಮೂವರೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ದಿನ ಗೋಲಿಯಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದೇವೆ!(ಆ ನಿಶ್ಚಯ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೈಗೂಡಲೆ ಇಲ್ಲ. ಆ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಈಗಾಗಲೆ ಪರಲೋಕವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಅದು ಮುಂದೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೈಗೂಡಬಹುದೇನೋ! ಆದರೆ ನಾನು ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕಾಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರನ್ನೂ ಗಳಗನಾಥರನ್ನೂ ರೆಫ್ರಿಜರೇಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾರಿಡಿಸಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕಾದೀತೋ ಏನೋ?)

ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರು ನನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕಥಾಮೃತವನ್ನು(ಅವರೇ ಬೆಂಗಳೂರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಶ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸಿದ್ದು ಇರಬೇಕು ಅಥವಾ ಹಿಂದೆ ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮೀಷನರ್ ಮೊದಲಾದ ದೊಡ್ಡ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ತರುವಾಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಶನ್‌ಗೆ ಸೇರಿದ ಶ್ರೀವಾಸಾನಂದರು ಪಂಡಿತರ ಕೈಯಿಂದ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕು.) ಕೊಟ್ಟರು. ಅದು 'ಎಂ' ವಿರಚಿತ. ಗಳಗನಾಥರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಚಾರ(ಮಿಶನ್) ವಿಚಾರ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ಎರಡು ಮೂರು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರೂ ಗುರುದೇವನ ಉಪದೇಶ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು....

ಮಾಧವರ ಮನೆಗೆ (ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರೊಫೆಸರ್. ಆಗಿದ್ದ ಪ್ರೊ.ಮಾಧವರು ಕಾರ್ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಶ್ರೀಯುತ ಗಳಗನಾಥರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಳಲು ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ನನಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.)ಮೋಟಾರ್ ಗಾಡಿಗಾಗಿ ಹೋದೆ. ಅವರು ಉರಿನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮಾರ್ಚ್ ೨, ೧೯೩೦:

ಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಬ್ಬ.

೧೧-೩-೧೯೩೦:

ಇವೊತ್ತು ಲಲಿತಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೂಟ. ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು.(ಎಂದಷ್ಟೆ ಇದೆ ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಆ ಸಂಕ್ಷೇಪತೆ ಆ ದಿನದ ಅನುಭವದ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂತೋಷಕೂಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಉಪಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಲೆಕ್ಚರರುಗಳು, ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ. ಮೊದಲನೆಯ ಗುಂಪಿನ ಎಲ್ಲ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಪ್ರೊ// ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ, ತೆಲುಗು ಪಂಡಿತರು ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೊ//ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದ ನವೋದಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಜಿ.ಹನುಮಂತರಾವ್, ಎಸ್.ವಿ.ರಂಗಣ್ಣ, ಎ.ಎನ್.ಮೂರ್ತಿರಾವ್ ಮುಂತಾದವರು, ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್, ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಆಗತಾನೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್. ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಆಗತಾನೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು; ಎರಡೂ ಮೂರೂ ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಲಲಿತಾದ್ರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಭೋಜನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೆಲ್ಲ ಎಂದಿನಂತೆ ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಆಗ 'ಲಲಿತಾದ್ರಿ'ತುಂಬ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಉದ್ಯಾನಾವೃತ್ತವಾಗಿದ್ದು ಲಲಿತ ಪ್ರವಾಸಗಳಿಗೆ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಕವನ 'ಲಲಿತಾದ್ರಿ'ಮೂಡಿತ್ತು. ನನಗೆ ಆನಂದದ ವಿವರವೇನೂ ನೆನಪಿದೆ. ಕತ್ತಲಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳು ಚೆಲ್ಲಿದ ಮೇಲೆ, ಬಿಸಿಬೆಳೆ ಹುಳಿಯನ್ನು

ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ಕೆಲವು ನನ್ನ ಹೊಸ ಕವನಗಳನ್ನೋದುವಂತೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಿದರು. ನಾನೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೇ ಅವರ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟಿದ್ದೆ.)

೧೩-೪-೧೯೩೦ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ಎನ್.ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್ಯರ ಮೈಸೂರು ವಿಳಾಸ ಮಾತ್ರವಿದೆ. ಬಹುಶಃ ನಾನು ಬೇಸಿಗೆ ರಜಕ್ಕೆ ಉರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಏನೂ ಅವರ ವಿಳಾಸ ಬರೆದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಮುಂದಿನ ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ೧೯-೪-೧೯೩೦ನೆಯ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿ'ಆಗುಂಬೆ ಘಾಟಿಗೆ ಲಲಿತಯಾತ್ರೆ'ಎಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಮಧ್ಯೆ ನಾನು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ಬಹುಶಃ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರೊಡನೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಆಗುಂಬೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ನೋಡಿ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಮುಂದಿನ ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ'ನ'ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.'ನ'ಎಂದರೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಮೊನ್ನೆ ತಾನೆ(೨೧-೪-೧೯೨೪)ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಉರಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರೂ ಇಬ್ಬರೂ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ನೇಹಿತರು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ನನ್ನೊಡನೆ ಕಾಡು ಕಣಿವೆ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಅಣ್ಣ ಎ.ಸಿ.ಶ್ಯಾಮರಾವ್ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಕುಪ್ಪಳಿಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಹೋತ್ತಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಡುಗೆ ತಾವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲಾಮಲೆ ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಎ.ಸೀತಾರಾಂ ಮೊದಲಾದ ಹಲವಾರು ಮಿತ್ರರು ಬಂದಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ವೆಂಕಯ್ಯನವರು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಅಧಿತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬೇಟೆ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಬ್ಯಾಡ್ ಮಿಂಟನ್, ವಾಲಿಬಾಲ್, ಇಸ್ವೀಟು, ಕೇರಂ ಮೊದಲಾದ ಮೃಗಯಾ ಮತ್ತಿತರ ಕ್ರೀಡೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ನಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಒದಗಬಹುದು. ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿನಂತಿ: ನನ್ನ ಈ ದಿನಚರಿಯ ಬರವಣಿಗೆ ಅಂದಿನ ಆ ಅನುಭವಗಳ ಜೀವಂತಿಕೆ, ಮಾಧುರ್ಯ ಮತ್ತು ಉಲ್ಲಾಸಮಯ ಸದೃಶ್ಯವಾಗಿ, ನಿರ್ಜೀವ ನೀರಸವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಓದುಗರ ಕಲ್ಪನೆ ಆ ರಕ್ತ ಮಾಂಸ ಜೀವಗಳನ್ನು ಈ ಎಲುಬಿನ ಗೂಡಿಗೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ!

೨೫-೪-೧೯೩೦:ಕುಪ್ಪಳಿ

ಮಾ(ಡಿ.ಆರ್.ಮಾನಪ್ಪ)ಬಂದಿದ್ದ.'ದುರಂತ ಕರ್ಣ'ನನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆ. (ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಘದವರು ಪ್ರಕಟಿಸಲಿದ್ದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಾಗಿ.)ಸಾಯಂಕಾಲ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ನಾನು ಅಡ್ಡಾಡಲು ಹೋದೆವು.(ಕವಿಶೈಲದತ್ತ ಕಾಡುಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ)...ಡಿಕ್ಟಿನಿಯೆ'My First Acquaintance with the poets'ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಓದಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಕೊಳಲಿನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆವು. ಇಸ್ವೀಟು ಆಡಿದೆವು. (ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.)

೨೬-೪-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಉಂಟೂರು ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಾಡಿದೆವು. ಡಾಕ್ಟರೂ ನಾವೂ.(ಆಗ ದೇವಂಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸು ತೆರೆದಿದ್ದರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತೀಥಹಳ್ಳಿ ಕೊಪ್ಪಾ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಕಟ್ಟಡ ಕಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಗೊಂಡುವು. ಆಗ ಡಾಕ್ಟರು ದೇವಂಗಿ ಮನೆಯ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಸಾರ ಸಮೇತ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.) ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಪಾಂಚಜನ್ಯ, ಕಬ್ಬಿಗರು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪಠನವಾಯಿತು. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಕೊಳಲಿನ ಅನೇಕ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬಂಡೆಯ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಾಡಿದರು.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದವು. ಜೋಗಿಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ನಾನು ಒಂದು ಮೊಲಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದ ಈಡು ತಪ್ಪಿತು. ಆಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಒಂದು ಬರ್ಕಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದೆ. ಅದೂ ತಪ್ಪಿತು. ಹಾರ್ವರ್ ಹಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕೂತಿದ್ದಾಗ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಕಾಡುಕುರಿಗೆ ಗುಂಡಿಗೆ ನಳಿಗೆಯ ಬಿಲ್ಲನ್ನೇ ಎರಿಸಿದ್ದು ಗುರಿಯಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಅಂದಾಜಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಈಡು ಹಾರಿಸಿದೆ. ಗುಂಡು ಅದರ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ತಗಲಿ ಕಾಡುಕುರಿ ಬಿದ್ದು, ಕರುಣಾಕರವಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳಲುತೊಡಗಿತು. ಆಕ್ರಂದನ ಕಾಡನ್ನೆಲ್ಲ ಕನಿಕರಿಸುವಂತಿತ್ತು. ನನಗೆ ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೇಗಬೇಗ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಓಡಿಹೋಗಿ ಕುರಿಯ ತಲೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಈಡು ಹೊಡೆದೆ. ಅದು ಸತ್ತು, ಕೂಗಿ ನಿಂತಿತು..... ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಅಲೆದು, ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕೂತು ಸಾಕಾಗಿ, ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಯಾರಿ ಅಪರಾಹ್ನ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಾದಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಡಾಕ್ಟರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ-ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಮಾನಪ್ಪ,ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ-ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದವು. ಹಿಂದೂ ಪತ್ರಿಕೆ ಓದಿದೆವು.(ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಬಿಸಿ ಸುದ್ದಿಗಳು.)

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಕಂಪನಕೊಡಿಗೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಬೆಮ್ಮಾರಲಹಣ್ಣು ತಿಂದೆವು. ಕಡೆಗೆ ದೇವಂಗಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ.....

ನಾನು ಸಾಧಕನು, ಸಿದ್ಧನಲ್ಲ;

ನಾನು ಸಾಹಸಿಯು, ವಿಜಯಿಯಲ್ಲ!

ಇನಿತು ದಿನ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿದೈ ನೀನು

ಇನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟೆಯಾದರೆ ನಿನಗೆ ನಿನ್ನಾಣೆ!

ಕೇಡು ಮಾಡುವ ಸಿಹಿಯು

ದೂರಮಾಡು,

ಒಳ್ಳಿತಾಗುವ ಕಹಿಯು

ನನಗೆ ನೀಡು!

'ಕಬ್ಬಿಗರ ಕಾವ'ವನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಓದಿದೆ..... ಬಗೆ ಕದಡಿ ಗುರುದೇವನನ್ನು ಮನದಣಿಯೆ ಬೇಡಿದೆನು. ಮರಳಿ ದೇವಂಗಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದೂ ಪತ್ರಿಕೆ ಓದಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಉಂಟೂರು ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ(ಅದಕ್ಕೆ 'ಗಂಧರ್ವವೇದಿಕೆ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದೆವು.)ಹೋದೆವು. ಸಂಜೆವೆಣ್ಣು, ಆತ್ಮನಿವೇದನ, ನಿನ್ನವನು ನಾನಲ್ಲವೇ, ಗೊಲ್ಲನ ಗಾಯತ್ರಿ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಇತ್ಯಾದಿ'ಕೊಳಲಿ'ನ ಮತ್ತು ಇತರ ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆವು.... ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಕತ್ತಲಾಯಿತು. ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಬರುವಾಗ ಮಿಣುಕುಹುಳುಗಳು ಬನದ ಮುದ್ದೆಮುದ್ದೆಯ ಕಗ್ಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಚಿಮುಕಿಸಿ ಚೆಲ್ಲಿ ಸೂಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಿಂಚಿನ ಹನಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಮೈಮರೆತೆವು.... ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಆ ಚೆಲ್ವಿನ ಮುದ್ದು ಮೂರ್ತಿಯೇ ಕಂಗಳೆದುರು ನಲಿದಾಡಿ ಎದೆಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ ಬಗೆಯನ್ನು ಸೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ನಾನು, ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹಾದಿಯಿರಿಯದೆ ಗುರುದೇವನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು "ಕರುಣಾಳು ಬಾ, ಬೆಳಕೆ ಮುಸುಕಿದೀ ಮಬ್ಬಿನಲಿ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸೆನ್ನನು."ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ-ಎರಡು ಹಾದಿಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವೆ. ಎರಡು ದೃಷ್ಟಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಒಂದು ಶುಷ್ಕ ಸತ್ಯ,ಮತ್ತೊಂದು ಸರಸ ಸೌಂದರ್ಯ! ಒಂದು ಮಹತ್ತಾದುದು; ಮತ್ತೊಂದು ಆನಂದವಾದುದು. ಶ್ರೀಗುರುವೇ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು. ನನಗೆ ಎರಡೂ ಸರಿಯೆ! ಸೊಬಗಿಗೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಸೆರೆಯಾಳಾನು! ನನ್ನಿಗೊಂದು ಸಾರಿ ಅಡಿಯಾಳಾನು!

ಸೊಬಗೆ ನನ್ನಿ ಎಂದು ಸಾರಿ
ನನ್ನಿಯೆ ಸೊಬಗೆಂದು ತೋರಿ
ಸೊಗದ ಸೊದೆಯ ತಿರೆಗೆ ಬೀರಿ
ಒಲೈ ಸೊಬಗು ಸೊಗದಲಿ
ಪರಮಪುರುಷನಮಲ ಹರುಷ-
ವಿಹುದ ಸಾರಿ ಜಗದಲಿ!

ನಾನು ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾರೆ. ಆ ಎರಡರ ಸಮನ್ವಯವೇ ನಿಜವಾದ ಯೋಗ! ತ್ಯಾಗ ಭೋಗಗಳ
ಸಮನ್ವಯವೇಯೋಗ! ಜಯ ಗುರುದೇವ! ಜಯ ಸ್ವಾಮಿಜಿ! ಜಯ ಮಹಾಮಾತೆ! ಜಯ ಭವತಾರಿಣಿ! Lead me kindly light!
ಸೌಂದರ್ಯ- ಮಧುರಾಗ್ನಿಯಲಿ ಬಿದ್ದು ಬೇಯುತಿಹೆ!

೨೯-೪-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೊರಟೆವು, ನಾನು, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಶ್ಯಾಮಲಸುಂದರ ನಿಬಿಡೋನ್ನತ
ವನಶ್ರೇಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾತಃಸೂರ್ಯನ ಹೇಮಜ್ಯೋತಿಯು ಸ್ವರ್ಗೀಯ ರಮ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ದಾರಿಯಲಿ ಕೋಟಿ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಧುತ
ನಿಸ್ವನಮೇಳ! ಕಕ್ಕೆ, ನೇರಿಲು ಮೊದಲಾದ ಮರಗಳ ಹೂವಿನ ಮುದ್ದೆ! ಪುಷ್ಪೋನ್ಮತ್ತ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಚ್ಚನಾದೆ. ಮರಗಳಿಗೆ
ಹೂವಿನ ಹುಚ್ಚು, ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಹಾಡಿನ ಹುಚ್ಚು, ಕಾಡುಗಳಿಗೆ ಹಸುರಿನ ಹುಚ್ಚು, ಕಬ್ಬಿಗನಿಗೆ ಬರಿಯ ಹುಚ್ಚು-ಸಾವಿನ ಹುಚ್ಚು, ಬದುಕಿನ
ಹುಚ್ಚು, ಒಲೈಯ ಹುಚ್ಚು, ಬೇಟದ ಹುಚ್ಚು, ಚಾಗದ ಹುಚ್ಚು, ಬರಿಯ ಹುಚ್ಚು! ಏನು ಕಿಚ್ಚು!

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ who is a sathyagrahi?(ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿ ಯಾರು)ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಓದಿ'ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿ'ಎಂಬ ಕವನ ಬರೆದೆ.
ಅದನ್ನು'ವಿಶ್ವಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ನಕಲು ಮಾಡಿದರು. ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿದೆ.

ಸೌಂದರ್ಯದೇವತೆಯ ಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿದರೆ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೇವತೆಗೆ ಮುನಿಸು ಬಹುದು;
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೇವತೆಯ ಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿದರೆ
ಸೌಂದರ್ಯದೇವತೆಯು ಎದೆಯಿರಿವಳು.

ಅವಳ ಚೆಲುವಿಗೆ ಸೋಲೆ
ಇವಳಿಗೆನ್ನಯ ಮೇಲೆ
ಕೋಪವಹುದು!
ಒಂದು ನನ್ನಿಯ ಮುಕ್ತಿ,
ಒಂದು ಸೊಬಗಿನ ಭಕ್ತಿ,
ಎರಡು ಬೇಕು!
ಬಗೆಗೆ ಸತ್ಯವು ಬೇಕು,
ಎದೆಗೆ ಸೌಂದರ್ಯ ಬೇಕು
ನನಗೆರಡು ಬೇಕು!-

ಗುರುದೇವನೇ ಪೂರೆಯಬೇಕೆನ್ನ. ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿಹೆನು. ರಾತ್ರಿ ಗ್ರಾಮಪೋನ್ ಕೇಳಿದ್ದೇ ಕೇಳಿದ್ದು!

೩೦-೪-೧೯೩೦-ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ೨-(ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ.)

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು 'ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿ'ಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದೆ. ಬಿ.ಎಸ್.ರಾಮರಾಯರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. ಗುರವ್ವಗೌಡರಿಗೆ ಬರೆದೆ. 'ಕಬ್ಬಿಗರ ಕಾವ'ದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡೆ-

ಈಗ ೧೦ ಗಂಟೆಗೆ ಐದು ನಿಮಿಷ ಇದೆ. ನಾನು ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಡೈರಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.(ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ.)ಮೂರ್ತಿ ಸೌ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.(ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯೂ ಅವರ ಅಣ್ಣನಂತೆಯೆ ಮೊದಲು ಮೊದಲು ತಾವೇ ತಮ್ಮ ಉಟವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಫಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮೊಡನೆಯೆ ನಾವು ತಯಾರಿಸಿದ್ದೆನ್ನೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ತಾವೆ ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಸರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಮಾಡಿದ ಸಾರು ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಜ್ಜೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಎ.ಸಿ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ(ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಎರಡನೆ ಅಣ್ಣ)ಮೊದಲಾದವರೂ ಬರತೊಡಗಿದಾಗ ಈ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಡುಗೆಯ ಮಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದೆಸೆದುಬಿಟ್ಟರು.) ಸೌ ಶೃತಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಜಟ್ಟಿನಮಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ದೇವಂಗಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ 'ಕವಿತೆ'ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಂಚೆಮನೆ ಅರೆಕಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆವು, ನಾನು, ಮೂರ್ತಿ, ಡಾಕ್ಟರು, ವೆಂಕಟಯ್ಯ. ಅಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿ ಕೊಳಲಿನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಂಟಿಂಗಿ ಹಾಡಿದರು: 'ಘೋರಾಂಧಕಾರದೊಳು, "ಬಿನ್ನಹ"ಹೊಲದ ಹುಡುಗಿ, "ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯ"...ರಾತ್ರಿ ಹಿಂದೂ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಓದಿ ದೇಶದ ಹಾಹಾಕಾರ ಆಳರಸರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಿದೆವು.. 'ಕವಿತೆ'ಯನ್ನು ನೆನೆದು ಮಲಗಿದೆ. 'ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಯ!'

೧-೫-೧೯೩೦-ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ೩-(ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ.)

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 'ರಸ ಋಷಿ'ಯನ್ನು ಬರೆಯತೊಡಗಿದೆನು. Golden Treasury ಯಿಂದ ಪದ್ಯ ಓದಿದೆನು. ನನ್ನ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಓದಿದೆವು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹಗಲು ನಿಡ್ಡೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ೫ಗಂಟೆಗೆ ಅಂಚೆಮನೆ ಬಂಡೆಗೆ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಾಹದ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಯವಾದುದೆಂದು ನಾನು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿವಾಹವಾದರೆ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ದಿವ್ಯ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯತೆ, ಕಲ್ಪಿತನ ಹೋಗುವುದೋ ಏನೋ ಎಂದು ಭಯ! ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಜೀವನದ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆಮಾಡಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಂತ್ರಜಪ ಮಾಡಿದೆ.

೨-೫-೧೯೩೦-ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ೪-(ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ.)

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮೇಲೆ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು.(ಈಗಿನ 'ಕವಿಶೈಲ'ಸಂಜೆಗಿರಿ' ಕಡೆಗೆ.) ರಮಣೀಯವಾದ ಘಟ್ಟಗಳ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾ ನಲಿದೆವು....'ರಸ ಋಷಿ'ಯನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಮುಗಿಸಿದೆನು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೇ ಹೋದೆವು. ಸಿದ್ಧಸೆಟ್ಟಿ ಕಾಲವಾದನು.

೨-೫-೧೯೨೦(ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ.)

ರಾತ್ರಿ 'ಕೊಳಲು'ಕವನಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಸಿಬ್ಬಲುಗುಡ್ಡೆಗೆ ಹೋದವು. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮೀನುಗಳಿಗೆ ಪುರಿ ಹಾಕಿದವು. ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯ. ನದಿಯ ಎರಡು ಕೂಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಟ್ಟವಾದ ತಳಿತ ಕೊಬ್ಬಿದ ಅರಣ್ಯಶ್ರೇಣಿಗಳ ವೃಕ್ಷಮಾಲೆ. ಮೈಲಿಯುದ್ದ ಹರಡಿದ್ದ ಶ್ವೇತಸೈಕತರಂಗ. ಮಂಜುಳನಾದದಿಂದ ಮಂದಗಮನೆಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುವ ಮಂಗಳ ತುಂಗ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಗಳು. ಹಾರುತ್ತಿರುವ ಚುರುಕಿನ ಮುದ್ದೆಯನ್ನೆ ಮುದ್ರಿಸುದಂತಹ ಹೊಳೆಯ ಮೀಂಚುಳ್ಳಿ. ಕೊಕ್ಕು ಚೆನ್ನ. ಎದೆಯು ಕಪ್ಪು. ರೆಕ್ಕೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ. ಮಿಂಚಿನ ಚಟುವಟಿಕೆ ಅದಕ್ಕೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮೋಡ ಕವಿದಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ. ನದಿಯ ಮೇಲುಗಡೆ ದೇವಾಲಯ. ವಸಂತೋನ್ಮತ್ತ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸುವ ಹುಚ್ಚಿನ ಚೀರಿಂಚರ. ಎಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಗೀಯವಾಗಿತ್ತು.

೪-೫-೧೯೨೦:

ಉಂಟೂರು ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಗಂಧರ್ವ ವೇದಿಕೆಗೆ ಸಂಜೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಮೋಡವೇರಿ ಮಿಂಚುಗುಡುಗು ಸಹಿತ ಮಳೆ ಸುರಿಯತೊಡಗಿ, ಓಡಿ ಓಡಿ ಗುಡಗುಡ್ಡವಿಳಿದು ಸಾಕಾಗಿ ಬಂದೆವು. ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಿನಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಬಟ್ಟೆ ಹರಿದು ಮೈ ಪರಚಿಸಿಕೊಂಡೆವು.

೫-೫-೧೯೨೦:

ವಾಟಿಗಾರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯಂತ್ರಜ್ಞ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದೆವು.(ಏನು ಎಂದು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಯಾವುದೋ ಪಂಪು ರಿಪೇರಿಯೋ?ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರಿಗೆ ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿದ್ದು ವಾಟಿಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ರೈಸ್ ಮಿಲ್ ತೆರೆದಿದ್ದು ಅದರ ಯಂತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ತಾವೇ ಆಳುಗಳ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾರು ಬೇರೆ ಇದ್ದದರಿಂದ ಅದರ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.) ರಾತ್ರಿ ಸಮುದ್ರಯಾನ.(ಎಂದು ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಏನು ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.)

೬-೫-೧೯೨೦:

ಒಂದು ಪದ್ಯ ಬರೆದೆ:'ನೂರಾರು ಹೀನದಲಿ ನೀನೆನ್ನ ನೂಕುತಿಹೆ.'- ಹಿರಿಯಣ್ಣನನ್ನು ಕೇಳಿ ಉದ್ದೇಗ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು.(ಹೆಣ್ಣಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ.)

೭-೫-೧೯೨೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋದವು. ವೀ.ಸಿ.ಯವರ ಕಾಗದ. (ಈ ಕಾಗದ 'ವಿಶ್ವಕರ್ಣಾಟಕ'ದವರು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ 'ಕೊಳಲು' ಕವನಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಓದಿ, ಮೆಚ್ಚಿ,ವಿ.ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ನನಗೆ ಬರೆದದ್ದು. ಈ ಕಾಗದ ದೇ.ಜ.ಗೌ.ಅವರ'ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪು'ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾಗದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಎಂತಹ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಆ ಇಡೀ ಪತ್ರವನ್ನು ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದೇ ಪ್ರತಿಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ನಿರಸೂಯತೆ ಮತ್ತು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕತೆಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಎಷ್ಟು ಕೃತಜ್ಞವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ನಾನು ಅದನ್ನು ಅಮೂಲ್ಯವೆಂದು ಆ ದಿನವೆ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ

ಪ್ರತಿಯೆತ್ತಿಕೊಂಡದ್ದು. ಆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪತ್ರವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಇಂದೂ(೨೯-೪-೧೯೭೪)ಹೆಮ್ಮೆ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.ಅದು ಅಯಾಚಿತವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು. ಅವರ ಹೃದಯದಿಂದ ತನಗೆ ತಾನೆ ಹೊಮ್ಮಿದ ಬುಗ್ಗೆಯಂತಿದೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರು ವಿಮರ್ಶಕವರೇಣ್ಯರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಪುಸ್ತಕಾವಲೋಕನಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನರಾಗುತ್ತಿದ್ದ ತರುಣರು ಗೌರವದಿಂದಲೆ ಓದಿ ಗಮನಿಸಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.)

V.SITARAMAIAH

INTERMEDIATE COLLEGE

Bangalore,

1st May 1930

My dear Mr.Puttappa,

Many thanks for your kind gift ಕೊಳಲು which the V.K. people have sent on to me. The pieces are most of them, well known to me and were long before this collection. I have always been delighted with the original freshness of your pieces and the daring gallop of your numbers. They have the heartfelt touch with earth and like beautiful real flowers grow out of it.

I remember to have said to you--was it not at Belgaum?--that yours are the only poems which are cheerful and bright where wealth of poetic imagery and illumination runs hand in hand with a living zest for things. practically all others of any value, alas, for some reason or other have been sad. May the high gods preserve you from such a calamity and preserve you in full vigour of body. mind and spirit to give us more and ever more of your joyous ವಾಣಿ.

There is not a single piece among these poems howsoever the pedants may arraign it, for a littal freak, excess or loose end here and there which does not flash the poet K.V.P. And it is surely too late in the day to think of complimenting you as a poet. For, believe me, it is the opinion of many of us that yours is the purest steain of original poetry we have had of recent years, and that you are destined to be perhaps the most considerable poet of our time. There is nothing in Modern Kannada Literature to equal it in daring richness and exuberance- variety, God's plenty.

I can't help writing like this and lam sure you will forgive me if I make you feel uncomfortable.

Trusting that this will find you in the enjoyment of perfect health.

I remain,

yours sincerely,

sd.(V.SITARAMIAH)

ದಿನ ಚರಿಯಲ್ಲಿ ವಿ.ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಪತ್ರದ ತರುವಾಯ "ಎ.ಆರ್.ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು'ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ'ವನ್ನು ಓದಿ ಇಂತೆಂದು ಬರೆದರು." ಎಂದು ಅದನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಣ ಚಿಹ್ನೆಯೊಳಗೆ 'produced by Memory(ನೆನಪಿನಿಂದ ಬರೆದದ್ದು)'ಎಂದಿದೆ. ಆದರೆ, ಆ ನೆನಪಿನಿಂದಲೆ ಬರೆದ ಅದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ಮೂಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಕೃತಿಸಿದೆಯಾದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೂಲದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲೆ ಆ ಮೂಲವನ್ನೆ ಮೂಲದಿಂದಲೆ ಎತ್ತಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

KARNATAKA SANGHA

CENTRAL COLLEGE

Bangalore

13th March 1930

My dear Puttappa,

I received-and read immediately-this morning your ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ. As I have written to Mr.sastri, it is a littal gern containing in itself the essence of ಭಗವದ್ಗೀತಾ and ಭಾಗವತೆ.I have read the book with tears in my eyes and feel like a piece of clean linen for it. I am considered to be geberally cold and cutting, but belive me, I am overwhelmed by a feeling of exultation after reading it and feel incapable of doing any dull routine duty. Never was literature made such a usful hand maid of Religion. May God and Goddess of Learning continue to go with you in your careerof service.

yours affectionately,

sd.(A.R.KRISHNA SASTRY)

ಸಾಯಂಕಾಲ ಅಭ್ಯಂಜನ ಮಾಡಿದೆವು. ಸುಮಾರು ೯-೩೦ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಗಿರಿಯಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಬಂದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದರು. ಹಿಂದೂ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದಪ್ಪ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ "Mahatma Gandhi arrested and interned." ಎಂದಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೂ ಕಳವಳದಿಂದಲೂ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಓದಿದೆವು. ತರುವಾಯ ವಾಟಿಗಾರು ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದು ಬೇಡವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದ ನಾನು ಮಾತನಾಡಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದೆನು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಬಂತು.

(ಆ ಕಾಡಿನ ಮೂಲೆಯ ಒಂದೆಮನೆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜಕೀಯ ವಾರ್ತೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಏನು ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿರಬೇಕು? ಅಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಇದ್ದವರು ಒಟ್ಟು ಸೇರಿದರೂ ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ಮಂದಿ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ದೊಡ್ಡ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವಂತೆ ಆಚರಿಸಲು ಮನದಂದೆವು, ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಾರೋಹಣಕ್ಕೆ ಭರತಮಾತೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರಕ್ಕೆ, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ!)

೮-೫-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ವಾಟಿಗಾರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗುರುತು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡೆನು. ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದೆವು. ಮೂರ್ತಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಗಳನ್ನು(ಜನಗಣಮನ ಮತ್ತು ಜಯ ಹೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆ) ಹಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ನಮಸ್ಕಾರ

ಮಾಡಿ, ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಕಿ ಜೈ, ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಕೀ ಜೈ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ ಕೀ ಜೈ, ಮಹಾಮಾಯೇ ಕೀ ಜೈ ಎಂದು ಜಯಘೋಷ ಮಾಡಿದವು. ನೀರವ ನಿರ್ಜನ ಸುಂದರವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಮ್ಮ ಜಯಘೋಷವು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿತವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಯಘೋಷದೊಡನೆ ಕಲೆತುಹೋಯಿತು.

೯-೫-೧೯೩೦

ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೋದವು. ನನಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದಿತು. ವಾಟೆಗಾರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

೧೦-೫-೧೯೩೦:

ರೋಗಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ....ಮಳೆ....

೧೧-೫-೧೯೩೦:

'ತಾರೆಗಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲ, ನೋಡಿದರೆ ಬಾನಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಬರೆದೆ.....

"ಮಳೆ".....

೧೨-೫-೧೯೩೦:

'ನವಾಬ ನಂದಿನಿ' ಓದಿದೆ... ಸೀತಾರಾಂ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ನೋಡಿದೆವು. ಬರಲಿಲ್ಲ..... ೨-೩೦ಕ್ಕೆ ಶೃಂಗೇರಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಕೊಪ್ಪದೆ ಕಾಫಿ ಕಾನಿನ ಕೊರಕಲು ರಸ್ತೆಯ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮೋಟಾರನ್ನು ನೂಕಿ ತಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಣೆಗಳೂ ಕಣಿವೆಗಳೂ ವನಪರ್ವತಗಳೂ ಹಳ್ಳಿಗಳೂ ತೋಟಗಳೂ ರಮಣೀಯವಾಗಿದ್ದವು. ಸುಮಾರು ೫-೩೦ಕ್ಕೆ ಶೃಂಗೇರಿ ತಲುಪಿದೆವು. ಶಾರದಾ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ತುಂಗೇಗೆ ಹೋದವು. ಮೀನುಗಳಿಗೆ ಹಣ್ಣು ಪುರಿ ಹಾಕಿದೆವು. ಶೃಂಗೇರಿಯು ರಸಿಕ ತತ್ತ್ವಜ್ಞ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಮನೋಹರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ರಾಮತೀರ್ಥನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಶೃಂಗೇರಿಯೇ ಸರಿ! ನೃಸಿಂಹ ಭಾರತಿಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸ್ಮಾರಕ ಮಂದಿರವನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ೮-೩೦ ಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದೆವು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ.

೧೩-೫-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಎ.ಸೀತಾರಾಂ(ಆನಂದ) ಮತ್ತು ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ(ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಾಪಕರಂತೆ. ಅವರು ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡಿನ ನಾರು ಬೇರುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಗಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ.) ಬಂದರು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಅನೇಕ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಸೀತಾರಾಂ ತಮ್ಮ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. 'ಶಿಲ್ಪಿ' ಎಂಬ ಲಲಿತಕಲಾ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ವರ್ಣಶಿಲ್ಪದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ನಗ್ಗಗಳ ಮಾತೂ ಬಂತು. ಮಂಜುಂದಾರರ ಲೇಖನವನ್ನು ಓದಿದೆವು. To the unknown ಎಂಬ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆರಗಾದೆವು. ಪಿಳ್ಳೆ ಎಂಬವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಆಂಗ್ಲೀಯ ಕವನವನ್ನು ಓದಿ, ಬಂಗಾಳಿಗಳ ಸಂಕುಚಿತವಾದ ನಾಡೊಲೈಯ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು.... ಎಲ್ಲರೂ ಹಬ್ಬದೂಟ ಉಂಡೆವು.(ಶ್ರೀ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಧಾರಾಳವಾದ ಆತಿಥ್ಯದಲ್ಲಿ.) ತರುವಾಯ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಕೊಳಲಿನ ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು.

ಸೀತಾರಾಂ ನನ್ನ ಫೋಟೋಗಳನ್ನು ತೆಗೆದರು. ಇಂಗ್ಲಾಡಿ ಹಳ್ಳದ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಮೊದಲು ನಾನೂ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರೂ ಕುಳಿತೆವು. ತರುವಾಯ ನಾನೂ ಸೀತಾರಾಂ ಕುಳಿತೆವು. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಫೋಟೋ ತೆಗೆದರು. ನನ್ನನ್ನು ಇಂಗ್ಲಾದಿಯ ಚಾವಡಿಯ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ತಸ್ವೀರು ತೆಗೆದರು. ತರುವಾಯ ಒಂದು 'ಗುಂಪು ಫೋಟೋ'ತೆಗೆದರು. ಸಂಜೆ ಸುಮಾರು ೫-೩೦ ಗಂಟೆಗೆ ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ನೇಸರು ಪಡುವಲಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವ ಮುನ್ನ ರಾಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ದೂರದ ಎತ್ತರವಾದ ಕಲ್ಲುಗುಡ್ಡದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಾಚಲ ಚೂಡಾವಲಂಬಿಯಾದ ದಿನಮಣಿಯು ಶಾಂತರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೋಜ್ಜಲನಾಗಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನಾನು ಹಳೆಯ ಕಾಲದ(ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಎ.ವಿ.ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದ)ನೆನಪುಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಸೀತಾರಾಂಗೆ ಸ್ಥಲಗಳನ್ನು ತೋರಿದೆನು. ರಾಮತೀರ್ಥ, ಗೋಮುಖ, ಈಜುವ ಸ್ಥಳ ಇತ್ಯಾದಿ. ತರುವಾಯ ನನ್ನದೊಂದು ಬಹಿರಾಕಾರದ(ಷಿಲೊಟ್ಟಿ)ಚಿತ್ರ ತೆಗೆದರು. ಹೊಳೆಯ ಒಂದು ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯವನ್ನೂ ಫೋಟೋ ತೆಗೆದರು. ಆಮೇಲೆ ಜೇಡರ ಹುಳುವೊಂದು ಬಲೆ ನೇಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಈಕ್ಷಿಸಿದೆವು. ಅದರ ಸಹಜ ಸುಲಭ ಕೌಶಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆರಗಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆವು. ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗಿದನು. ಬೆಟ್ಟದ ಹಿಂಗಡೆ ಸಂಧ್ಯಾಜ್ಯೋತಿಯು ರಂಜಿಸುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. ಮರ್ಮರ ಮಂಜುಳನಾದದಿಂದ ತುಂಗೆಯು ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳ ಸಂಧಿ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದೂರದ ಅರಳಿಮರದಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಯೊಂದು ಕುಹೂಕುಹೂ ಎಂದು ಚೀರಿಂಚರಂಗೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನದಿಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಕಾನನ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಯು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿತ್ತು. ತಂಗಾಳಿಯು ತಣ್ಣಗೆ ತೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಳೆಯು ಪಶ್ಚಿಮ ಪರ್ವತಾಲಿಂಗನಿಂದ ಮೂಡಿ ಹರಿದು ಬಂದು ಪೂರ್ವಪರ್ವತದ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಮಾಯವಾದಂತೆ ಇತ್ತು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ "Stop here and turn round. Behold the kingdom of Beauty smiles all around!" ಎಂದೆನು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ರಾಮತೀರ್ಥದಿಂದ ಸಿಲುಕುವ ನೋಟವು ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯವಾದ ದೃಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು! ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಮಜ್ಜು ಕವಿಯತೊಡಗಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಟೆವು. ಸೀತಾರಾಂ ಮತ್ತು ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು. ಅವರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಆಗುಂಬೆಗೆ ಹೋದರು.

೧೪-೫-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 'ನವಾಬ ನಂದಿನಿ' ಓದಿ ಪೂರೈಸಲು ತೊಡಗಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿಶಾಲಾ ನಂದರ ಮರಣವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿ ಶಂಕರ್ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರ ಬರೆದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಡಿ.ಆರ್.ವಿ.ಗೆ ಜ್ವರ ಬಂತು. ನಾಯಂಕಾಲ ಹೊರಟು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬಂದೆವು.

ರಾತ್ರಿ'ಉಮ್ಮರನ ಒಸಗೆ'ಓದಿದೆವು. 'ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ್' ಸ್ವಲ್ಪ ಓದಿದೆವು. ತರುವಾಯ ಚಂದ್ರೋದಯವನ್ನೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆವು.

ವೈಶಾಖ ಬಹುಳ ಬಿದಿಗೆಯ ಚಂದ್ರನು ಬರುವುದು ರಾತ್ರಿ ೯-೩೦ ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. (ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಎದುರಿಗೇ ಆಕಾಶೋನ್ನತವಾಗಿ ಮಲೆ ಏರಿರುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗಲಿ ಚಂದ್ರೋದಯವಾಗಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದು ತಡವಾಗುತ್ತದೆ.) ನಾವು"ಮೂಡಣದ ಪಸುರುಡೆಯ ಪೆರ್ಬೆಟ್ಟದಂಚಿನಲಿ ಮಗುವಿನೆಳನಗೆಯಂತೆ ಬೆಳಕು ಹಬ್ಬಿ"ದುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆವು. ಮನೆಯ ಮುಂದುಗಡೆ ವನಪರಿವೃತ ಗಿರಿಗಳು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಂತುವು. ಮರಗಳೂ ಧ್ಯಾನಾರೂಢವಾಗಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕವ್ವೆಗಳು ವನ್ಯಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆದರೂ ಮೌನ,ಕತ್ತಲೆ,ಮಿಣುಕು ಹುಳುಗಳು(ಮನೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಂತಿದ್ದ) ಅಡಕೆತೋಟದಲ್ಲಿ ಪಳಕ್ ಪಳಕ್ ಎಂದು ಹೊಳೆದಳಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಪೂರ್ವದಿಗಂತದಲ್ಲಿ (ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಬೆಟ್ಟ ನೆತ್ತಿಯ ದಿಗಂತಕ್ಕೂ ನಮಗೂ ಎರಡೇ ಫರ್ಲಾಂಗು) ಬೆಳಕು ಬರಬರುತ್ತಾ ಬಲಿಯಿತು. ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯು ಕುಣಿದಾಡತೊಡಗಿತು. "ಕಾಯುವುದು ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಿಂತ ಕಷ್ಟತರ"ಎಂದರು ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ.ಯಮನ ಸೋಲು'ನಾಟಕದ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನೆ ಉದ್ಧರಿಸಿ. ಆದರೆ

ಬಾಳಿನ ಹೊಸರಸವಣಕಿಪ ನೆಚ್ಚು:

ಬಾಲೆಯೆ, ಬೆಳೆವುದು ಬಳಿಲಿದ ನಚ್ಚು!

ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದೆನು. ಬರಬರುತ್ತ ಜ್ಯೋತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು! ಜಪಾಪ್ರಸೂನಾಭಮಾಯು! ಎತ್ತರವಾದ ಮರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಚಂದ್ರಕಾಂತಿಯು ತಾಂಡವವಾಡತೊಡಗಿತು. ನೋಡು ಓ ಆ ಮರದ ನೆತ್ತಿಗೆ ತಿಂಗಳು ತೋರುವನು ಎಂದೆನು. ಕಡೆಗೆ ಎತ್ತರವಾದ ಎರಡು ಮರಗಳ ನಡುವೆ"ಜೊನ್ನಿನ ಬಣ್ಣದಿ ತುಂಬಿದ ಬಿಂಬದ ಹೊನ್ನಿನ ಸೊನ್ನೆಯು" ಮೂಡಿದುದು. ತಿಳಿಬೆಳುದಿಂಗಳ ಮಳೆ ಸುರಿದುದು. ಶಾಂತಿಯು ಹಬ್ಬಿತು. ಕಾಂತಿಯು ನಾಡನು ಕಾಡನು ತಬ್ಬಿತು. ಎದೆಯುಬ್ಬಿತು; ಕುಣಿದಾಡಿತು; ಮುಳುಗಿತು, ಕರಗಿತು, ತೇಲಿತು, ಸತ್ತಿತು. ದೇಹಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಹೋರಾಡಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಕುಳಿತೆನು. ತಿಂಗಳು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಏರಿದನು. ತಿಳಿಬಾನನು ಸೇರಿದನು. ದೀಪಗಳು ಚೆಲುವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುವುವು ಎಂದು ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಆರಸಿದೆವು. ಚಂದ್ರನ ಸೌಂದರ್ಯವು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ಕೃತಕತೆಯ ಮುಂದೆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಮೆರೆಯಲು ನಾಚುವಳು. ಹೇಸುವಳು...ಕಡೆಗೆ ಮಲಗಿದೆವು. ಎದುರಿಗೆ ಪೂರ್ತಿ ತೆರೆದಿದ್ದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ನಾವು ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆ ಅಡಕೆತೋಟ ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟ ಮಲೆ ಆಕಾಶ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಣ್ಣೊಲವಾಗಿ ಪಡೆದಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಯಾಳದಾಗಸದಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳು ಬೆಳಗಿದನು. ಬೆಳ್ಳುಗಿಲು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದುವು. ಮನೆಯ ಎದುರು ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟ ತೆಂಗಿನಮರ ಅಡಕೆಮರ ಎಲ್ಲ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳನು ಕುಡಿಕುಡಿದು ಮೂರ್ಛಗೊಂಡುವು. ನಾನೂ ಆನಂದ ಮಧುಪಾನಮತ್ತನಾಗಿ ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿದೆನು. ನೋಡುವವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಿಂಗಳು ಬೆಳಗಿದನು. ಎಂತಹ ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಚಂದ್ರನು! ಎಂತಹ ರಸ ಋಷಿ ಆತನು! ಚಂದ್ರರೂಪಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ನಮೋನಮೋ!

೧೫-೫-೧೯೨೦:

ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದೆವು, ನಾನೂ ಮೂರ್ತಿ ಇಬ್ಬರೆ.(ಇದು ಸಾರಿಗೆ ಬೇಟೆ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಬರಗೊಡದೆ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೊಂಚಿ ಸುತ್ತುವುದು.)ಕಾಡಿನ ಭಯಂಕರತೆಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದೆವು. ಜಿಗಣೆಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಡಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಆ ದಟ್ಟ ಬನವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ರಕ್ತವ್ರವಾಹವೂ ಆಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ನನಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿತು. ಹಳುವಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬರ್ಕ ಎದ್ದು ಓಡಿತು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಎದ್ದು ಓಡಿದ್ದರಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಗುರಿಕಟ್ಟಿ ಹೊಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಒಂದು ಈಡು ಹಾರಿ ಥಂಕಾರವು ಕಾನನವನ್ನು ಕಂಪಿಸಿತು. ಏಟು ತಪ್ಪಿತೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಬರ್ಕ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಎದ್ದು ಓಡಿತು. ಮುಂದೆ ಎರಡು ಕಾಡುಕುರಿಗಳು ಓಡಿದವು. ಅಂತೂ ನಮಗೆ ಸಾಹಸವಾಯಿತು. ಸುಮಾರು ಹತ್ತೂವರೆಗೆ ಬೆವರಿ ಬಳಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು.

'ವೈಶಾಖ ಸೂರ್ಯೋದಯ' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. 'ಕಾರಿರುಳು' ನಕಲು ಎತ್ತಿದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದೆವು.(ಪೋಸ್ಟು ತರುವುದಕ್ಕೂ) ಡಿ.ಆರ್.ವಿ.ಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಉಪ್ಪಿನಕೋಟೆಯ ಮುತ್ತಿಗೆ ವಿಚಾರ ಓದಿ ಬಹಳ ಹಿಗ್ಗಿದೆವು.(ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ.)

೧೬-೫-೧೯೨೦:

ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಓದಿದೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಿಣುಕು ಹುಳುಗಳಾದರೂ ಇರಬೇಕು! ಅದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾವ್ಯ ಅಧಮಾಧಮವಾದುದೆಂದೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಿರುಬೇಟೆಗೆ ಹೋದೆವು. ನಾನೊಂದು ಹುಲುಬೆಕ್ಕನ್ನು ಹೊಡೆದೆ.

(ರಾತ್ರಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾಯನಾದ ಅತಿಮಾನುಷ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಬಂದು 'ನೀನು ಇನ್ನು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರು ಚರಣಸ್ಥನಾಗುವೆ'ಎಂದನು. ಓಂ ಹ್ರೀಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಯ.)

೧೭-೫-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ ಎರಡನೆ ಆಶ್ವಾಸ ಓದಿದೆ. Hunt's what is poetry ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ರಾತ್ರಿ ಮೂರ್ತಿ ಕೊಳಲಿನ ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು.

೧೮-೫-೧೯೩೦: ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ವಾಟಗಾರಿಗೆ ಹೋದೆವು.

೧೯-೫-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋದೆವು. ನವಿಲುಕಲ್ಲು ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಚಕ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ಮೈಲಿಮೈಲಿಗಳವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿದ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಗಳ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸುವ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಸಿಬ್ಬಲುಗುಡ್ಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ತೊರೆಯ ನಡುಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬುತ್ತಿಯುಂಡೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು.

೨೦-೫-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 'ತಳಿರು'ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಓದಿ 'ವಿಮರ್ಶಕ'ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಬರೆದೆ.

ಸಾಯಂಕಾಲ ದೇವಂಗಿಯ ಡಾಕ್ಟರು, ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಡಿ.ಎನ್. ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಮೂರ್ತಿ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ನಾನು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನವಿಲುಕಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆವು. ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ೫ ಗಂಟೆ. ದಿಗಂತ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳು ಮಳೆಗರೆದು ಓಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ದೃಶ್ಯವು ಅತಿ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ವಕ್ರಗತಿಯಿಂದ ಹರಿಯುವ ತುಂಗಾನದಿಯೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯೂ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೂರ ಕೆಳಗಡೆ ಗದ್ದೆಗಳು ತೋಟಗಳು ಉರುಗಳು! ಮೂರ್ತಿ 'ಕಿನ್ನರನ ಹಾಡು'ಹಾಡಿದರು.(ದುಂಬಿಯು ಬಂಡನು ಹೀರುವ ಎಡೆಯಲಿ ನಾ ಮಧುಪಾನವ ಮಾಡುವೆನು- ಎಂದು ಬಿರುಗಾಳಿ'ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು.) ನಾನು 'ಸಂಜೆವೆಣ್ಣು'ನಿನ್ನವನು ನಾನಲ್ಲವೆ'ಆತ್ಮನಿವೇದನ'ಕೈಬಿಟ್ಟರೆ ನೀ ಗತಿಯಾರ್ಯ'ಎಂದು ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆನು. ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿದೆವು. ನವಿಲುಕಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯು ಜಗತ್ತಿನ ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಕಂಡರೆ ಸಾಲದು, ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕು!

೨೧-೫-೧೯೩೦:

ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೋದೆವು. 'ನನ್ನ ಕವಿತೆಗೆ'ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ'ಎಂಬ ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ.'ವಂಗ ವಿಜೇತ' ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆ.

೨೨-೫-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 'ಸಬಕ್ತಗೀನ್'ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ.

೨೮-೫-೧೯೩೦:

ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದವಯ, ೧೬ ಈಡುಗಲು ಹಾರಿದವು. ಜಿಂಕೆಗಲು, ಹಂದಿ, ಬರ್ಕ, ಕಾಡುಕುರಿ, ಇವುಗಲಿಗೆಲ್ಲ ಹೂಡೆದರು, ತಪ್ಪಿದರು. ದಿನವೆಲ್ಲ ಸಾಹಸದ ದಿನವಾಯ್ತು. ನಾನು ಂರಡು ಬರ್ಕ ಹೂಡೆದೆ.

೭-೬-೧೯೩೦: ಶಿವಮೂಗ್ಗಾಕ್ಕೆ.

೯-೬-೧೯೩೦:

ಕೆ.ಸಿ.ಲಿಂಗೇಗೂಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕವನಗಲನ್ನು ಓದಿದೆ.(ಅವರು ಶಿವಮೂಗ್ಗೆಯಲ್ಲಿ ಆಗ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದರು.)

೧೪-೬-೧೯೩೦: ಶಿವಮೂಗ್ಗಾದಿಂದ ಹೂರಟೆ.

೧೫-೬-೧೯೩೦: ಮೈಸೂರು.(ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರದಲ್ಲೆ.)

೧೭-೬-೧೯೩೦: T.S.V. and I went on a long evening walk talking about ಹರಿಹರನ ರಗಲೆ!(ನಾನೂ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರೂ ಹರಿಹರನ ರಗಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ತುಂಬಾ ದೂರ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೂೇಗಿದ್ದೆವು.)

೧೮-೬-೧೯೩೦:

ನೀನೂರ್ವನೆಯೆ ಏಗಲುಂ ಕಯ್ಪಿಡದೆ ಕಾಯ್ಪನ್; ಬಲ್ಲೆನ್. ಇನ್ನೆಲ್ಲರುಂ ಬಟ್ಟೆಯೆಡೆಯೂಳೆ ಬಿಟ್ಟು ಪೂೇಪರಯ್; ಬಲ್ಲೆನ್.

೨೪-೬-೧೯೩೦:ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೂರಟೆನು.

೨೫-೬-೧೯೩೦:ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ Text Book Committee.

೨೭-೬-೧೯೩೦:ದೇಶೀಯ ವಿದ್ಯಾಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಲನ್ನು ಓದಿದೆ.

೧೨-೭-೧೯೩೦: ಮನೆಯಿಂದ ಲೆಕ್ಕದ ಪಟ್ಟಿ ಬಂದಿತು.

ಖಂಡ ಮೇಘಾಚ್ಛನ್ನ ಹಿಮಕರ ಜ್ಯೂತೆಯು ತರಳ ಸುಂದರ ತಪಸ್ವಿನಿಯ ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ದರ ನಿಮೀಲಿತ ನಯನಗಲ ಧರ್ಮಜ್ಯೂತಿಯಂತೆ ಮಂಗಳ ಮನೂೇಹರವಾಗಿತ್ತು.

೨೩-೭-೧೯೩೦:

ನೀನು ಶಕ್ತಿಗೆ ಆಗರನಂತೆ.ಅದರಲ್ಲಿ ಹನಿಯೂಂದನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸೆಯೇನು? ನೀನು ದಯಾರ್ಣವನಂತೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗಿನಿತು ದಯ ಬಾರದೇನು? ನೀನೇನು ಜಿಪುಣನೇನು?

೨-೮-೧೯೩೦:

ನಾ.ಕಸ್ತೂರಿ ನಾನು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಓದಿ ಆಮೇಲೆ ವಾಕಿಂಗ್ ಹೋದೆವು. ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ದೋಣಿಯಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಬಿವಸನ್ ಕ್ರೂಸೊ ನೆನಪಾಗುತ್ತೆ ಎಂದು ಮಾತು ತೆಗೆದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ನನ್ನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತ ಹೋದೆ. ಆಶ್ರಮದ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು. (ಆಗ ಆಶ್ರಮ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರದಲ್ಲಿ ಬಾಡಿಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಶಾಶ್ವತ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಹೊಸ ಬಡಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಗತಾನೆ ಜಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಡ ಕಟ್ಟಿಸಲು ಶುರುಮಾಡಿದ್ದರು.)

೪-೮-೧೯೩೦:

'ತಾನಾಜಿ' ಎಂಬ ಲಾವಣಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಪೂರೈಸಿದೆ.(ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ-೩-೮-೧೯೩೦ ನೆಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೯ ಗಂಟೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ೪-೮-೧೯೩೦ನೆಯ ಸೋಮವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩ ಗಂಟೆ ೪೦ ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಮುಗಿದುದು-ಎಂದಿದೆ.) ಒಬ್ಬ ವೀರನನ್ನು ಹೆತ್ತ ವೀರನಂತೆ ನನ್ನೆದೆಯು ಹಿಗ್ಗಿದುದು, ಬರೆದು ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಆಯಾಸವಾದಂತಿತ್ತು. ನಾನೇ ರಾಯಗಡದಿಂದ ತಾನಾಜಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಸಿಂಹಗಡವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ, ಮರಳಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಾನಾಜಿಯು ಸತ್ತ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಶಿವಾಜಿಗೆ ಹೇಳಿದವನಷ್ಟು ಬಳಲಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು!

೫-೮-೧೯೩೦:

ಸೀತಾರಾಂಗೆ ಲಾವಣಿಯನ್ನು ಓದುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ೫ ಗಂಟೆಗೆ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿ ಹೋಗುವವರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸುಖಪ್ರಯಾಣ ಬಯಸಲು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘವು ನೆರೆಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ 'ಲಲಿತಾದ್ರಿ'ಗೆ ಹೋಗುವ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. ಕರ್ಣ,ನಚಿಕೇತನ, ಸಾಕ್ರೇತೀಸ ಇವರುಗಳ ಕತೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ತರುವಾಯ ರಾತ್ರಿ ೮ ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಎನ್.ಎಸ್.ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ(ಮನಶ್ಯಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದರು.)ಮತ್ತು ಸೀತಾರಾಂ ಇಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದರು. (ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಲಾವಣಿ ಓದಿದೆನು. ಇಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಹಿಗ್ಗಿದರು. ಅದನ್ನು ಚಿತ್ರಮಯವಾಗಿ (ಅಂದರೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಸಚಿತ್ರವಾಗಿ) ಸೂಚಿಸಿದರು. ಸೀತಾರಾಂ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಬರೆಯುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು.(ಈ 'ತಾನಾಜಿ'ಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೆ ಸೀತಾರಾಂ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಮಿತ್ರರ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿಸಿ ಕಾಗದ ಬರೆದದ್ದು. ಆ ಕಾಗದವನ್ನು 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ' ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.)

-63 (4)-

೬-೮-೧೯೩೦:

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩-೩೦ಕ್ಕೆ ಟಿ.ಎನ್. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಮತ್ತು ವಿ.ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರಿಗೆ 'ತಾನಾಜಿ'ಯನ್ನು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಅದನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ನಾನೂ ಸೀತಾರಾಂ ವಾಕಿಂಗ್ ಹೋದೆವು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ'ಶ್ರಾವಣ ಸಂಧ್ಯೆ ಸಮೀರ'ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ನೆನಪಿನಿಂದಲೆ ಹೇಳಿದೆ..... ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲ ಕಾರಣವು ಸರ್ವನೀಯಮಗಳನ್ನೂ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನೂ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ; ಆದರೆ ಅದು ಬರಿಯ ತತ್ತ್ವವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಸೀತಾರಾಂ-

ಕತೆಗಳ ಕತೆ ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಈಗಿನ ಕತೆಗಾರರ ಸಹಾಯ ಬೇಕು. ಕತೆಗಳು ಹೇಗೆ ಮೂಡುವುವು, ಮನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಲೇಖಕರಿಂದ ತಿಳಿದು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

೯-೮-೧೯೩೦:

ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಡೈರಿ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ದೋಣಿಯಾಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ದಿನವೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ಸಲಿಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ತೇಲುವುದು. 'ದೋಣಿ ಹಾಡು' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಲು ಕೊಟ್ಟೆ. (ಪ್ರೊ. ಜೆ. ಸಿ. ರಾಬೊ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಸೀಮೆದೋಣಿ ತರಿಸಿ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಅಂದರೆ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೂ ದೋಣಿಯಾಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಅದೊಂದು ಮೋಜಾಗಿತ್ತು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ. 'ದೋಣಿ ಸಾಗಲಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲಿ, ದೂರತೀರಕ್ಕೆ ಸೇರಲಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಸಾಮೂಹಿಕ ಗೀತೆಯನ್ನು ಆಗಲೆ ರಚಿಸಿದ್ದು. ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತಾ ಅದರ ಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು.)

೧೧-೮-೧೯೩೦:

ಯೂನಿಯನ್ನಲ್ಲಿ 'ತಾನಾಜಿ' ಓದಿದೆ. ಎನ್. ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳು (ಎನ್. ಎಸ್. ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಅಣ್ಣಂದಿರು.) ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಪ್ರೊ. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ (ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ) 'ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ'ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. 'ತಾನಾಜಿ'ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ತುಂಬ ಹಬ್ಬಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ, ಇತಿಹಾಸ ಸಂಘ, ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಸಂಘ ಎಂದು ಬೇರೆಬೇರೆ ಸಂಘಗಳಿದ್ದಂತೆ ಇಡೀ ಕಾಲೇಜಿನ 'ಯೂನಿಯನ್' ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಲೇಜಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದ ಈಗಲೂ ಇರುವ ಒಂದು ಪೂರ್ತಿ ಕಟ್ಟಡವನ್ನೆ ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಒಬ್ಬರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳೂ ಚುನಾಯಿತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಯೂನಿಯನ್' ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಧ್ಯಾಪಕವರ್ಗದವರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ತಾನಾಜಿಯ ಪಠನಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಸಭೆ ಕರೆದಿದ್ದರು. ಆ ಪಠನ ಒಂದು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯೊ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಯೊ ಹಿಡಿದಿದ್ದಿರಬಹುದು. ತುಂಬ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ಹಿಗ್ಗಿಗೆ ಪಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನಾನು ಲಾವಣಿಯ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿಯೆ ತುಸು ರಾಗ ಸೇರಿಸಿಯೆ ಓದಿದ್ದೆ.

೧೩-೮-೧೯೩೦:

'ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ'ಯನ್ನು ಓದಿದೆ. ಬಹಳ ಸೊಗಸಾದ ಗ್ರಂಥ. ಏನು ಗದ್ಯದ ಶೈಲಿ ಏನು ಪದ್ಯದ ಸರಳತೆ! ನಾನು ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಯ್ಯೋ ಇನ್ನರ್ಧ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. wordsworth by F.W.H. Myers ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ಓದಿದೆ.

೧೪-೮-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ದೋಣಿಯಾಟಕ್ಕೆ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಗೆ ಹೋದೆ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ತೇಲಾಡಿದೆವು. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ಕವೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿ, ಕಾಲು ಮೇಲಾಗಿ ದೋಣಿಗೆ ಬಿದ್ದೆ. ದೋಣಿಯ ತಳದ ಚಾಚುದಬ್ಬೆಯೊಂದು ಸೊಂಟದ ಕುಣಿಕೆಗೆ ಬಲಾವಾಗಿ ತಗುಲಿತು. ಎದ್ದು ಕೂರಲಿಕ್ಕೂ ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ದಡಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಸಾಗಿಸಿದರು. ನಡೆಯುವ ಮಾತಿರಲಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲ್ಲೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಟಾಂಗ್ ತಂದು ಜಟ್ಟಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಒಯ್ದರು. ಜಟ್ಟಿ ನನ್ನನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ ಸೊಂಟದಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ತುಳಿದು ಎಳೆದು ನರಗಳನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿ,

ಏನೂ ಒಂದು ಲೇಹ್ಯ ಹಚ್ಚಿ ಬಿಸಿ ನೀರು ಹಾಕಲು ಕೊಟ್ಟು. ತುಂಬಾ ಯಾತನೆ ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಜೀವನದ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಸಾಹಸಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೇಸರವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ?...

(ನನ್ನ ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ತುಳಿದು ಜಟ್ಟಿ ಮಾರಾಯ ಮಾಡಿದ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯದಿಂದ ನನ್ನ ಯಾತನೆ ಹೆಚ್ಚಿತೆ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ನರಳುತ್ತಲೆ ಕಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜ್(ಸ್ವಾಮಿ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಾನಂದರು) ನನ್ನನ್ನು ಟಾಂಗಾದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಮಾಸೇಜ್ ಅಂದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ಮಾಲೀಸು ಮಾಡಿದೊಡನೆ ನನ್ನ ನೋವುಗೀವು ಎಲ್ಲ ಪವಾಡಸದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಯವಾಯಿತು. ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೋ ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಆನಂದವೋ ಆನಂದ! ಹಠಾತ್ತನೆ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಏಟು ಬೀಳುವ ಮುನ್ನಿನ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ! ನಗುತ್ತಾ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಟಾಂಗಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಕ್ರಮೇಣ ನೋವು ಮರುಕಳಿಸಿತು. ಆದರೆ ಮುನ್ನಿನಷ್ಟು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಮಲಗಿಯೆ ಕಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ರಜಾ ಬರೆದು ಹಾಕಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಮರುದಿನವೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ಮಾಲೀಸು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಂತೆಯೆ ಒಂದರೆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನೋವೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಸ್ಥನಾದೆ. ಆದರೆ ಆವೋತ್ತೂ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ ಮೇಲೆ ತುಸು ನೋವು ಮರುಕಳಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ವಿದ್ಯುತ್ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಗುಣವಾಯ್ತು!)

೫-೮-೧೯೩೦:

ಸೊಗಸಾದಂತೆಯೆ ನೋವೂ ಧೀರರಿಗಾಹಾರಮಲ್ಲೆ?
ನೋವೆ ಬಾಳಿಗೆ ಸಾಣೆಯಲ್ಲೆ? ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ
ಮಸಣಗಾಹಿಯು ನೀನಲ್ಲೆ?ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ತುರುಗಾಹಿಯೂ
ನೀನಲ್ಲೆ?ಅದರಿಂದಲೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸುಖದಲ್ಲಿಯೂ
ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಆರಾಧಿಸಬಲ್ಲೆ.

೬-೯-೧೯೩೦:

Sir Oliver Lodge's Beyond physics ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

೭-೯-೧೯೩೦:

ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ.

೨೩೧೦-೧೯೩೦:

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾವೊಂದು ಗುಂಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ, ಪದಕ್ಕೊಂದು ಕಾಸಿನಂತೆ ಜುಲ್ಮಾನೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ಇವೊತ್ತು ಜವಾಹಿರಿಲಾಲ್ ಅವರ ದಸ್ತಗಿರಿ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಕಾಲೇಜು ಹರತಾಳ ಆಚರಿಸಿತು.

(ಆ ಸಂಘಕ್ಕೆ 'ಕಾಸಿನ ಸಂಘ' ಎಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ 'ಕಾಸಿನ ಸಂಘ' ಎಂದು ಒಂದು ಭಾವಪ್ರಬಂಧ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಓದುಗರು ಅದನ್ನು ಓದಿ, ಆ ಸಂಘದ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲ ಏನೇನು ಪಾಡುಪಡಬೇಕಾಯಿತು ಎಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಹುದು.)

೭-೧೧-೧೯೩೦:

ಈ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದ ಆರಂಭೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಉಪಕ್ರಮಣ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಹೊರಡುವವನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

“ಸವರಿಸುವುದು ಕಲೆಯ ಕಾರ್ಯ!

ವಿವರಿಸುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಾರ್ಯ!”

ನಾನೂ ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜರೂ(ಸ್ವಾಮಿ ಚೆನ್ನಾತ್ರಾನಂದರು) ರೈಲುಹತ್ತಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ನನ್ನ ಕೊಡೆ ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಟಿಕೆಟ್ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನೂಕುನುಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿ ಕಳುವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಸ್ಕೌಟುಗಳು ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಳೂಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಾ ಸತ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಹೋದೆವು.

೮-೧೧-೧೯೩೦

ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು. ಚಳಿ ಹೆಚ್ಚಿತು. ನನಗೆ ಕಾಡನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದ ಉಕ್ಕಿತು. ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಮಾನಪ್ಪ, ಪುಟ್ಟನಂಜಪ್ಪ ಬಂದಿದ್ದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತಾರಾಂ, ಈಶ್ವರಯ್ಯ, ಜೋಯಿಸ್, ಚಿದಂಬರಂ ಸಿಕ್ಕಿದರು.... ಐದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಆರಂಭೋತ್ಸವ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರಿ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಹಾಲ್ ನಲ್ಲಿ. ಜನರು ಸಭಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದರು. ಉಪಕ್ರಮಣ ಭಾಷಣವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಆಲಿಸಿದರು.(ಅಂದು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ 'ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಚಾರ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅದೇ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.) ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು.

೯-೧೧-೧೯೩೦:

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರರು ಉಪಹಾರ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಹುಡುಗಣ್ಣುಗಳೆ! ಹರಟೆ ಕೊಚ್ಚಿ, ನಕ್ಕು, ನಾನಾ ತರಹದ ದೋಸೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕಬಳಿಸಿದೆವು. ಅದಾದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಿನೋದವಾಗಿ ಹರಟೆದೆವು. ಸೀತಾರಾಂ ಪುಟ್ಟನಂಜಪ್ಪ ಇಬ್ಬರೂ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರನ್ನು ಒಂದೇ ಪಟದ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಿಸುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹಳ ವಿನೋದಕರವಾಗಿತ್ತು.... ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಹಸುರು ಹಾಸಿದಂತಿದ್ದ ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು 'ವಿಜ್ಞಾನಿ' 'ಕಲ್ಕಿ' 'ಪ್ರತಾಪಸಿಂಹ' ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. 'ಕಲ್ಲು' ಎಂಬ ಪದ್ಯದ ಭಾಗವನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಾಗರದಿಂದ ಬಂದವರಿಗಾಗಿ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ವಾಚನಮಾಡಿದೆ. ತರುವಾಯ ಪುರಭವನಕ್ಕೆ ಬಿಂದೂರಾಯರ ಭಾರತವಾಚನಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಜನ ತುಂಬಾ ಬಂದಿದ್ದರು.

೧೦-೧೧-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗೆಳೆಯರು ಬಂದರು:(ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಅಡಕೆಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನಪ್ಪನ ಮತ್ತು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರ ಅತಿಥಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಮಂಡಿಯ ಉಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದುದು; ಸೀತಾರಾಂ, ಚಿದಂಬರಂ,

ಪುಟ್ಟನಂಜಪ್ಪ, ಮಾನಪ್ಪ, ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ, ಶ್ರೀಹರಿ, ಜೋಯಿಸ್, ಇತ್ಯಾದಿ) ತಾನಾಜಿ, ಸಬತ್ತ ಗೀನ್ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ.(ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಾಷಣ ಕೇಳಿ ಹಿಗ್ಗಿದ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ನಾಗರಿಕರು ನನ್ನ ಕವನವಾಚನ ಏರ್ಪಡಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಮೇರೆಗೆ ಮರುದಿನ ಸಂಜೆ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವನ ವಾಚನ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಸಂಜೆ ಯಾವಯಾವ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಬೇಕೆಂದು ಮಿತ್ರರು ಚರ್ಚಿಸಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡರು.) ಆಮೇಲೆ ಈ ದಿನ ಓದುವ ಪದ್ಯಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದೆವು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಗಂಟೆಗೆ ಪದ್ಯಪಠನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಜನರು ಯದ್ವಾತದ್ವಾ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದರು. ೨ ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಓದಿದೆ.(ಅಂದರೆ ರಾಗವಾಗಿ ಕೆಲವನ್ನು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಕೆಲವನ್ನು ವಾಚಿಸಿದೆ.)ನೆರೆದ ಜನರ ಸಂತೋಷ ಘೋಷ ಮತ್ತು ಕರತಾಡನ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದಿತ್ತು. ನನಗೆ ದಣಿವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು, ಅನೇಕರು ಎದ್ದುನಿಂತು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವನ್ನು ಓದಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು. ಬಿಸಿ ಕಾಫಿ ತಂದು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟರು. ಕುಡಿದು ವಾಚನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ನೆರೆದವರಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ತರಹದ ಕಾವ್ಯದ ಮತ್ತು ಏರಿಂದಿತ್ತು!

ಆ ಸಂಜೆಯ ಕಾವ್ಯವಾಚನದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದ ಕೂಡಲಿ ಚಿದಂಬರಂ ಅವರು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ 'ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ಬರೆದರು:

“ಮ//ರಾ//ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಭಾಷಣ ಪ್ರಭಾವವು(ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಚಾರ) ಉರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿದುದರಿಂದ ೧೦-೧೧-೧೯೩೦ ನೆಯ ಸೋಮವಾರ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅವರ ಕವನಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಹೈಸ್ಕೂಲು ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಜನರು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮಾತ್ರವಿದ್ದು ಹೋಗೋಣವೆಂದು ಬಂದಿದ್ದ ಜನರೂ ಕೂಡ ಅಖಂಡ ೨ ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಏಕಚಿತ್ತರಾಗಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಕವನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಮೊದಲು ಚಿದಂಬರಂ ಅವರು ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಕೃತಿಗಳ-‘ಕಬ್ಬದ ಬಳ್ಳಿ’ಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳ ಸೊಬಗನ್ನು ನಾಲ್ಕುನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸಿದರು.‘ಕಿರಿಯ ಕಾಣಿಕೆ’‘ತಳಿರು’‘ಕೊಳಲು’ ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಮ್ಮ ಕವನಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅಚ್ಚಾಗದಿರುವ ‘ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ಬಾ’ ‘ಸಬತ್ತಗೀನ್’ ‘ತಾನಾಜಿ’ ‘ವಿಮರ್ಶಕ’ ‘ಕಲ್ಪಿ’ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ಕವಿಗಳಿಂದಲೇ ಕೇಳಿ ಜನರು ಆನಂದಪಟ್ಟರು.‘ಸರಳ ರಗಳೆ’ಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸಲೋಸುಗ ‘ಯಮನ ಸೋಲಿ’ನಿಂದ ಕೆಲವು ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ, ಚಿಕ್ಕಹುಡುಗರು ‘ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿ ಜೋಗಿ’ಯನ್ನು ಕವಿಗಳ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನೂ ಹಾಡಿದರು. ಅಂತೂ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಅಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಯುಗದ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿದರು..... ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೂ ಸಂಘದ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡದಿದ್ದವರು ಇದ್ದರೆ ಅವರು ದುರದೃಷ್ಟಶಾಲಿಗಳೇ ಸರಿ!”

೧೧-೧೧-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಜೋಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬದ ಸೂರೆಯಾಯಿತು. ಕಾಡು, ಬೆಟ್ಟ, ಹಳ್ಳಿ, ಬಯಲು, ಹಕ್ಕಿ, ದನಕರು, ಜನರು- ಹಬ್ಬದ ಮೇಲೆಹಬ್ಬ. ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು ಉಪಾಹಾರ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಮೊಸರನ್ನ ಹುಳಿಯನ್ನ ಬುತ್ತಿಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಎಳನೀರು ಕೊಟ್ಟರು. ಜೋಗಕ್ಕೆ ೧೨ ಗಂಟೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸೊಬಗನ್ನು ಸವಿದೆವು. ಅರಣ್ಯವು ಬೆಟ್ಟದ ನೆತ್ತಿಯಿಂದ ನದಿಗೆ ಧುಮುಕಲೆಂದು ಓಡಿಬಂದು ದಡದಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತಂತಿತ್ತು. ತೆಪ್ಪದ ದೋಣಿಯ ಮೇಲೆ ಮೋಟಾರುಕಾರನ್ನೂ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಿದೆವು. ಜೋಗವನ್ನ ಎದೆ ತುಂಬಾ ಕಣ್ಣು ತುಂಬಾ ನೋಡಿದೆವು. ಜಲಪಾತ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬುತ್ತಿಯೂಟ ಮಾಡಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ೪ ಗಂಟೆಗೆ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರ (ಅಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೀಫರಾಗಿಯೊ ಏನೊ ಯಾವುದೂ ಆ ಸಣ್ಣಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದ ಒಂದು

ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು.) ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದರ್ಥ ಗಂಟೆ ನನ್ನ ಪದ್ಯಪಠನವಾಯ್ತು. ಕತ್ತಲಾದಮೇಲೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯಜೀವನದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮೊಲಗಳು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ದಾಟಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಪ್ರಯಾಣವು ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. (ಆದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಕಾಜಾಣವನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ದೊಡ್ಡ ಕಾಜಾಣ ನೋಡಲು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ.) ರಾತ್ರಿ ೯ ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆ ಸೇರಿದೆವು.

೧೨-೧೧-೧೯೩೦:

ಭದ್ರಾವತಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಕಾರ್ಖಾನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದೆವು. ನಮ್ಮ ದೇಶೀಯರ ಯಂತ್ರ ಕುಶಲತೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಿ ಎದೆ ಕುಣಿದಾಡಿತು. ಮತ್ತೆ ತಿರುಗಿ ೧ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಚೊಕ್ಕಂ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್(ಡಾಕ್ಟರ್) ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಬಂದರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಮಿತ್ರರು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವುಡಿಯೋಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ Flash light(ಫ್ಲಾಷ್ ಲೈಟ್) ಫೋಟೋ ತೆಗೆಸಿದರು. (ಅದೇ ನನ್ನ ಮೊದಲನೆಯ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಫೋಟೋ. ಅದು ಆಗಲೆ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಯಿತು. ನನ್ನ 'ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಚಾರ'ಭಾಷಣದೊಂದಿಗೆ. ಆಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗ'ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ'ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ' ನಾಟಕದ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಈಗ'ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪು'ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಫೋಟೋ ಪಂಕ್ತಿಯ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.) ಆಮೇಲೆ ತುಂಗಾನದಿಯ ಮರಳು ದಿಣ್ಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಮಿಲ್ಮನ್, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಮಾತನಾಡಿದೆವು.

೧೩-೧೧-೧೯೩೦:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ರೈಲು ಹತ್ತಿದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರೈಲಿನ ಮೃದುಗಮನಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಮೈಸೂರಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ೮ ಗಂಟೆಗೆ ಬಂದೆವು. ೧೨,೧೩ ನೆಯ ತಾರೀಖುಗಳಲ್ಲಿ ಆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪೋಲೀಸು ಘರ್ಷಣೆ ಜಗಳದ ವಿಚಾರ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

೧೪-೧೧-೧೯೩೦: ಬರ್ನಾಡ್ ಷಾ ಓದಿದೆ.(Bernard shaw)

೧೫-೧೧-೧೯೩೦: ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದಲ್ಲಿ 'ಕೊಳಲು'ಓದಿದೆ. Stopford A.Brook's Browning ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

೧೬-೧೧-೧೯೩೦:Reason and Religion-by H.D Bhattacharya (Philosophical Quarterly, Vol. VI, No.1, April 1930) Russel's sceptical Essays.

೧೭-೧೧-೧೯೩೦: ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಪಠನ.

೧೮-೧೧-೧೯೩೦:ಅರಸು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಪಠನ.

೧೯-೧೧-೧೯೩೦:ಮಹಾರಾಜರ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಕ್ರಮ ಭಾಷಣ-'ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಸಂಪತ್ತು'೧೨-೧೧-೧೯೩೦:A Miscellany by A.C.Bradley,L.L.D.Litt.D.ಓದಿದೆ.

೨೦-೧೧-೧೯೩೦: ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದೆ.Introduction to Science by G.A. Thomson ಓದಿದೆ.

೭-೧-೧೯೩೧:

ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇ.ರಾ.ಗೌ.ರವರ ಅಡಕೆ ಮಂಡಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಗಂಟೆಯಿಂದ ೧ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು 'ಶೃಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ'ಹಾಳೂರು'ಮೊದಲಾದ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಓದಿದೆ.

೮-೧-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು, ಸಾಯಂಕಾಲ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ರೈಲು ಹತ್ತಿದೆ.(ಏತಕ್ಕೆ? ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಹಿಸುತ್ತೇನೆ: ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಅಡಕೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಾಹುಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಅಡಕೆಮಂಡಿಯಿಂದ ಬಂಡವಾಳರೂಪವಾಗಿ ಪಡೆದಿದ್ದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತದ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಅನೇಕ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಬರೆದು ಕೊಡಬೇಕಾಯ್ತು ಅವರಿಗೆ ನಾವು. ಆ ಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಬ್ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನೂ ರುಜು ಹಾಕಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ನನಗಿನ್ನೂ ನೆನಪಿದೆ. ಆ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ನನ್ನೊಡನೆ ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರೇಮಿ ಸುಸಂಸ್ಕೃತನಂತೆ ಮಾತಾಡಿ, ನಾವು ಆಫೀಸಿನಿಂದ ಹೊರಟೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬ ಜವಾನನನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿನ ಲಂಚ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು. ಎಷ್ಟು ನಾಜೋಕು ನಾಗರಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದ ಅನಾಗರಿಕ ಅಕ್ರಮ ನ್ಯಾಯಬಾಹಿರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದ ಅವನು? ಆಗ ನನಗೆ ಅದು ಕೋಟಿಕೋಟಿ ಆಫೀಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಕೋಟಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಂದಿಗೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವ 'ಮನುಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ'ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ!) ಸ್ವೇಷ್ಣಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಡ್ಡದಮೇಲೆ ಬೆಂಕಿಯ ಬೇಲಿಯಂತೆ ದಾವಾಗ್ನಿಯ ಮಾಲೆಯು ಜಾಜ್ಜಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ರಂಜಿಸಿತ್ತು.

೯-೧-೧೯೩೧:

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರೈಲಿನ ಮೇಲೆ'ವಿಫ್ಲವಾಚಾರ್ಯ'ಎಂಬ ಕವನ ಬರೆದೆ.

೧೦-೧-೧೯೩೧: ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮದಿನಾಚರಣೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಜರುಗಿತು.

(ಇದು ಮಠದಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿರೂಪದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದು.)

೧೨-೧-೧೯೩೧:

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮದಿನವನ್ನು ಬಹುಮಯ್ಯ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದೆವು.(ಇದು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದು.) ನಾನು 'ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಗೀತೆ'ಯನ್ನು ವೀರ್ಯವತ್ತಾಗಿ ವಾಚಿಸಿದೆ.(ಇದು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ The Song the Sanysin ಕವನದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ.) ಸಂಪದ್ಗಿರಿಯರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಮತಿ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಭಾಷಣವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಜೆ.ಎಂ.ಕುಮಾರಪ್ಪನವರು (ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು.) ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ನಿಖಿಲಾನಂದರು (ಆಗ ಅವರು ಮೈಸೂರಿನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದು'ಮ'ವಿರಚಿತ ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕಥಾಮೃತ' ವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅಮೆರಿಕಕ್ಕೆ ನ್ಯೂಯಾರ್ಕಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಹೋದಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ಭಾಷಾಂತರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಅದನ್ನು 'The

Gospel of sri Ramakrishna(ಎಂಬ ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅವರು ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರುಷದ ಹಿಂದೆ ದಿವಂಗತರಾದರು. ೨೬-೫-೧೯೭೪). prophetic ಆಗಿ ಮಾತಾಡಿದರು.

೧೮-೧-೧೯೩೧:

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಮ್ಮನ(ಕೆ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯ) ಕಾಗದ ಬಂತು, ಮನೆಯ ಜಪ್ತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು! 'ಇದರ ಕಥೆ ಹೀಗಿದೆ. ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಅಣ್ಣ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನಾಯಕರು ಕಡಿದಾಳು ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರು ಎಂಬುವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಮಾಡಿದ್ದರಂತೆ(ಈ ಕಡಿದಾಳು ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರು ಕಡಿದಾಳ್ ಮಂಜಪ್ಪನವರು ಅಥವಾ ನನ್ನ ಮೊದಲ ಮಗಳ ಗಂಡನ ತಂದೆ ದಿವಂಗತ ಕಡಿದಾಳ್ ತಮ್ಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ.) ಆ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ದಾವಾಹಾಕಿ ಜಪ್ತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಮರೆ ಹೊಕ್ಕರಂತೆ. ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಜಾಮೀನು ನಿಂತು ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯ ಜಮೀನು ಮನೆ ಜಪ್ತಿಯಾಗದಂತೆ ತಡೆದರಂತೆ. ಕುಪ್ಪಳಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ತೀರಿಹೋದಮೇಲೆ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ನಾಯಕರೂ ತೀರಿಹೋದರಂತೆ. ತನ್ನ ಸಾಲ ಮಧ್ಯೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಮನೆಯ ಕೆಲವು ಜಮೀನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೇವಂಗಿ ಮಂಡಿಗೆ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಬಹುಶಃ ಕಡಿದಾಳು ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ತನ್ನ ಸಾಲ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯವರಿಂದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಕುಪ್ಪಳಿಯವರೂ ತಮ್ಮ ಜಮೀನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಜಾಮೀನಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಂದಲೂ ತನಗೆ ಸಾಲದಹಣ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೆದರಿ ಜಾಮೀನು ನಿಂತವರ ಮೇಲೆ ದಾವಾ ಹಾಕಿ ಜಪ್ತಿ ಆರ್ಡರ್ ತಂದಿರಬೇಕು. ಅಂತೂ ಹಿರಿಯರ ವಹಿವಾಟಿನ ಚಪ್ಪಡಿ ಹೊರೆ ಕಿರಿಯರ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು! ಆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆಯವರ ಗದ್ದೆ ಅಡಿಕೆತೋಟ ಮನೆ ಎಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕೈಸೇರಿತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯ್ಕರು ಸಂಕಟದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಿದ್ದ ಆ ಸಾಲದ ಮೊತ್ತ ಮೂರೇ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಂತೆ! ಆ ಮೂರು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಈಗ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಬಲೆಬಾಳುವ ಹಿರಿಕೊಡಿಗೆ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹಾರುವರಿಗೆ ಸೇರಿತಂತೆ!

ನಾನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಹೊರಟಿದ್ದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ವೆಂಕಟಯ್ಯನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೂ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅವರೂ ವೆಂಕಟಯ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದರು:

ಗುರುದೇವ, ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವೆ! ಏಕೆ? ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿಯೇ? ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲವೇ? ಆಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ! ಆಳಿನೊಂದಪಮಾನ ವಾಳ್ಕಂಗೆ! ನನ್ನ ಅಪಮಾನ ನಿನಗೆ, ನನ್ನ ಸನ್ಮಾನ ನಿನಗೆ! ನಿನ್ನನ್ನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ "ಅನನ್ಯಾಶ್ಚಿಂತಯಂತೋ" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ. ನೀನು ಕೈಬಿಡೆ! ನಾನು ಬಲ್ಲೆ! ನನ್ನ ಒಳಗಿನಿ ವಾಣಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಸಿಡಿಲಿನ ಕಡಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ! ನಾನು ತಮ್ಮನಿಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅಹಂಕಾರವಿದ್ದರೆ, ಮನ್ನಿಸು! ಆ ಅಹಂಕಾರವು ಭಕ್ತನ ಅಭಿಮಾನೋತ್ಪನ್ನವಾದ ಅಹಂಕಾರ ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ತಮ್ಮನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೋ! ಅವನಿಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡು! ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಅಹಂಕಾರವು ಅಡ್ಡಿ ಬರದಿರಲಿ; ಆದರೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲ. ಅದು ಅಡ್ಡ ಬಂದರೂ ನೀನು ಸಹಿಸುವೆ; ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವೆ. ಅನಾಥನಂತೆ ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತರು. ತಾಯಿಯು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮಡಿದಳು. ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ವಿವಾಹಿತರಾದ ಎರಡೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೋದರು. ನನಗಾಗಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನೇ ತೆತ್ತರು. ತಮ್ಮ ತಿಮ್ಮವೂ ಕಾಲವಾದನು. ಈಗ ವೆಂಕಟಯ್ಯನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿಕೋ! ನನಗೆ ಪರ್ವಾ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ! ನಿನ್ನನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಮಾಡು. ನನಗೆ ಕೆಚ್ಚಿದೆ. ಶಾಂತಿಯಿದೆ. ಇತರರಿಗಾಗಿ ಮರುಗುವೆ. ಅಥವಾ ಕವಿವರ್ಯನೆಂಬುವ ಕೀರ್ತಿಯು

ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಲು ಈ ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಾ? ಆ ಕೀರ್ತಿ ಯಾರಿಗೆ? ನನಗಲ್ಲ! ನಿನಗೆ ಕಾದಷ್ಟು ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿಯು ಪ್ರಕಾಶವಾಗುವುದೆಂದು ಹೀಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೀಯೇನು? ನಿನ್ನಿಷ್ಟ! ಗುರುದೇವ, ನಿನ್ನಿಷ್ಟ!

೧೫-೧-೧೯೩೧:

ಶಿವರಾತ್ರಿ. ಮೊತೀಲಾಲರ ಶ್ರಾದ್ಧದಿನ.

೨೨-೧-೧೯೩೧:

ಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವವು ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಹೊಸಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹಾಸಭೆ ನಡೆಯಿತು. ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಪಿ.ಶೇಷಾದ್ರಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ನಾನುಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ'ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಓದಿದೆ.(ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಲೇಖನದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಉಜ್ವಲವಾಗಿದ್ದ ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೆಡದಂತೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಅದರ ವಸ್ತುವಿನ ಭವ್ಯತೆಗೆ ಹೆಗಲೆಣೆಯಾಗಿದೆ ಅದರ ಭಾಷೆಯ ಓಜಸ್ಸು. ಆ ಲೇಖನವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಸಾರಾಂಗದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ನನ್ನ 'ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ'ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯ ಆರನೆಯ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಂಗುಬಡಿದು ಆಲಿಸಿತು.!N.S.Subba Rao spoke in English about the distribution to Man. Prof.ಧ್ರುವಸ್ಪೋಕೆ on the production of spiritual wealth. ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮರು ಅರ್ಧಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ವೀರ್ಯವತ್ತಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಟಿ.ಎಸ್.ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರು ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ'ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ'ಎಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ತುಂಬ ವೈಭವದಿಂದ ಜರುಗಿತು. ನನಗಾದರೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಗಲಭೆಯೂ ಸರಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಎಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿಯೊಡನೆ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕುಳಿತು ಏನೇನೋ ಮಾತಾಡಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಹಿಂದಿರುವ ಹುಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ!

(ಹೊಸ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕೊಠಡಿಯನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ನನ್ನ ಓದುಬರಹಕ್ಕೂ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಅಡಚಣೆಯೂ ಉಂಟಾಗಬಾರದೆಂದು ಅವರು ತುಂಬ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮುತುವರ್ಜಿವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇತರ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ-ತಮಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಜಾಗ ಸಿಗದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ- ಟೀಕೆಗೂ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.)

೨೦-೧-೧೯೩೧:(ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವಾಗ ತಾರೀಖುಗಳು ಹಿಂದು ಮುಂದಾಗಿವೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.)

ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ. ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾಯರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು. ನಾನು ಮೊದಲು ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡಾಗ ಅವರು ಭಾವವಶರಾಗಿ ಉದ್ದೇಗದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ದುರುದುರನೆ ಬಿಟ್ಟಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚದೆ ಸಂಭ್ರಮಾತಿಶಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ "ಆನಂದವಾಯಿತು! ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು!" ಎಂದರು. ನನಗೂ ಅವರಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಆ ವೃದ್ಧರು ಭಾವಮಯ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಬರಿಯ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಮುದ್ದೆ? ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ಗುಂಪಿನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಿಂತರು. ತಮ್ಮ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕನ್ನಡಕವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಎರಡೂ ಭುಜಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಂದು ತೈಲವರ್ಣದ ಕಲಾಕೃತಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವಂತೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡಿದರು! ಅವರ ಆನಂದವೂ ಹೇಳತೀರದಂತೆ ಹರಿದಿತ್ತು. ಅವರ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಕೊಚ್ಚಿಹೋದೆ.

ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ತಾವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಲು ಬಂದುದು ಜ್ಞಾಪಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಸೀನಿಯರ್ ಬಿ.ಎ.ಹಾಲ್ ವೇದಿಕೆಗೆ ನಡೆದರು.

ಆದಿನ ಎ.ಎನ್.ಮೂರ್ತಿರಾಯರು ಅನುವಾದಿಸಿ ರಚಿಸಿದ 'ಆಷಾಢಭೂತಿ' ನಾಟಕವೂ ನಿರುಪಮವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

-63 (5)-

೨೧-೨-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನೂ ನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಹೊಸ ಆಶ್ರಮದಿಮದ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ದೋಣಿ ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ, ಮಂಗೇಶರಾಯರು ಮೊದಲಾದವರು ಇರಬೇಕೆಂದು ಉಹಿಸಿ, ಕರೆದು, ನಾವೂ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದ ದೋಣಿಗೆ ಏರಿದೆವು. ಮಂಗೇಶರಾಯರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕವನವನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಅದು ಟೆನಿಸನ್ ಕವಿಯ Book ಎಂಬುದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆಂದರು."ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತೀಯೆ?" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು. ಆಮೇಲೆ ನಾನೂ ಡಿ.ಎಲ್.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೂ ನನ್ನ 'ದೋಣಿಹಾಡ'ನ್ನು ಹಾಡಿದೆವು. ತರುವಾಯ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀಯವರ ಸ್ವಾಗತಗೀತವನ್ನು ಮಧುರವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು.... ದೋಣಿಯಾಟ ಮುಗಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬಂದೆವು.... ಫೋಟೋ ಆಯಿತು. ತಿಂಡಿ ಕಾಫಿ ಆಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ನಾನು'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ'ತಾನಾಜಿ'ಕಲ್ಪಿ'ಎಂಬ ಕವನಗಳನ್ನು ವಾಚನ ಮಾಡಿದೆನು. 'ಕಲ್ಪಿ'ಯನ್ನು ಎನ್.ಎಸ್.ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿ, ಅದರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪತ್ರಿಕೆMercuryಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಶ್ರೀಯವರೂ ಮಂಗೇಶರಾಯರೂ ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಬುದ್ಧಿದಾಯಕವೂ ಆದ ಚಿಕ್ಕ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಎ.ಎನ್.ಮೂರ್ತಿರಾಯರು 'ಗೌರಕ್ಕ'ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಓದಿದರು. ತೀ.ನಂ. ಶ್ರೀಯವರು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ತಮ್ಮ ಭಾವಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಓದಿದರು. ಎರಡೂ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದವು. ಎಂ.ವಿ.ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರು'ದಾಳಿಂಬೆ ಹೂ'ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಪದ್ಯವನ್ನೂ'ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಲೆ'ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಪ್ರಬಂಧದ ಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಓದಿದರು. ಎಲ್. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ 'ಸೋಕ್ರಾಟ್-ರುಸ್ತುಮ್ಮ'ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ತಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಓದಲು ಅವಕಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೨೨-೨-೧೯೩೧:

ಎಚ್.ಸಿ.ದಾಸಪ್ಪನವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಎಸ್.ಕೆ.ಸುಬ್ಬರಾಯರ ನೆರವಿನಿಂದ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ'ಪವರ್ ಆಫ್ ಅಟಾರ್ನಿ'(power of Attorney)ಕಳಿಸಿದೆ.

(ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದ ಮನೆ ಜಮೀನು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಲಸಲಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಹಾಜರಿ ಮತ್ತು ರುಜು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ'ಪವರ್ ಆಫ್ ಅಟಾರ್ನಿ' ಕಳಿಸಿ ಕೊಡುವಂತೆ. ಅದನ್ನು ಆಗ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲಾಯರ್ ಆಗಿ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದು, ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಲುಗೆಯ ಪರಿಚಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಚ್.ಸಿ.ದಾಸಪ್ಪನವರಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದ ಲಾಯರು ಎಸ್.ಕೆ.ಸುಬ್ಬರಾಯರಿಗೆ ಚೀಟಿ ಕೊಟ್ಟರು.)

೨-೩-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಾಂಡವೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದವರು ಬಂದರು. ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಹೋದವು.

೧-೪-೧೯೩೦:

'ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ'ವನ್ನು ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆ.(ಅವರು 'ವಿಶ್ವಕರ್ಣಾಟಕ' ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದು ಒಂದು ಲೇಖನ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದದ್ದು ಈ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ.' ಆ ಲೇಖನವಿರುವ ಸಂಚಿಕೆ ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಬಳಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಆ ಲೇಖನವನ್ನು ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಯಾವ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳು ಅತಿ ಬಾಲಿಶವಾಗಿ ತೋರಿರುವದರಿಂದ. ಅದು ಪ್ರಕಟವಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಮತ್ತು ನಾನು ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣಗಳು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದವರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಬಹಳ ಕ್ರುದ್ಧವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದುವು. ನಾನು ಅವರ ಕಡೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮುಂದಾಳುಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದೆ ಎಂದು. ನಾನು ಬೇಕೆಂದು ನಿರಾಕರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅತ್ತಕಡೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ 'ಅಜ್ಞಾನ'ದಿಂದಲೆ ಹಾಗೆ ಆಗಿತ್ತು. ಅವರ ಕ್ರೋಧಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರಣವೂ ಇತ್ತು. ನಾನು ಮಾಸ್ತಿ, ಡಿ.ವಿ.ಜಿ., ಪಂಜೆ, ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ, ವೀ.ಸೀ. ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಸರಿಸಿ ಅತ್ತಕಡೆಯ ಒಬ್ಬರನ್ನೂ ಹೆಸರಿಸದಿದ್ದುದು ಅವರ ಮುನಿಸಿಗೆ ಸಕಾರಣ ಬದಗಿಸಿತ್ತು.)

೨-೪-೧೯೩೦:

A letter written by Mr.D.V.Gundappa after he saw or read 'ಯಮನ ಸೋಲು'. ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರು. ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀವಾಸಾನಂದರು ಮತ್ತು ವಿ.ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರು ಬರೆದ ಮೂರು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ೨-೪-೧೯೩೦ ನೆಯ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿ ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಎತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಕಳೆದು ಹೋದರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಇರಲಿ ಎಂದಿರಬಹುದು.

D.V.GUNDAPPA

THE KARNATAKA AND INDIAN REVIEW

OF REVIEWS PUBLISHED MONTHLY

BASAVANAGUDI P.O.BANGALORE CITY,

MYSORE STATE : INDIA

February 26,1928.

Dear Brother,

I hope you won't grouse at finding me write in English. Because I am fated to use this language more largely, the pen moves faster in it.

I have just a word to say, And that is a word of the heartiest and warmest congratulation-on the poetic quality of ಯಮನ ಸೋಲು The delicacy of conception and phrasing are, if I may say so,-superb, exceedingly so in several places. It is a

work of careful and skilful art-dominated by a noble sentiment. May the gift grow in you; and may it be ours for long-fr
very very long-to enjoy the beauties of its output.

when you chance to go thro Bangalore, won't you remember to give me the pleasure of your company for some time?

with every good wish I remain.

Sincerely yours,

(Sd/-)

D.V.GUNDAPPA

(ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕಾಗದ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀವಾಸಾನಂದರು ಬರೆದದ್ದು. ಅವರು ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ದೊಡ್ಡ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ
ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವರೂ ತುಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೆಲಸ
ಮಾಡಿದ್ದರು; ಧನಸಹಾಯದಿಂದಲೂ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.) ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷವಾದಾಗ
ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಅದರ ರಜತೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು ರಜತೋತ್ಸವ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು
ಬರೆದಿದ್ದರು. ನಾನು ಸ್ವಭಾವತಃ ರಾಜತ್ವ ದ್ವೇಷಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರಲ್ಲಿ ಇತರ ದೇಶೀಯ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಕಾಣಬರದ ಕೆಲವು ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌರವವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆ.ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು-
ವಿವೇಕಾನಂದರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಗಳು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವ ಉಳ್ಳವರೆಂಬುದನ್ನು ವಿ.ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಅಯ್ಯರ್ ಮತ್ತು
ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀವಾಸಾನಂದ(ಅವರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಹತ್ತಿರದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದರಂತೆ.)ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ
ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದರಿಂದಲೂ ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹೊಸವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಸ್ಫೂರಿಯೂ
ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿ"ಬೆಳ್ಳಿಹಬ್ಬದ ಕಬ್ಬದ ಬಳ್ಳಿ."ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಗಾಥಸದೃಶ ಕವಿತೆ ಬರೆದೆ, ಅಪ್ರಾಸ ಅಸಮ ಪಂಕ್ತಿಯ
ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ. ಅದನ್ನು ನನ್ನ ಖರ್ಚಿನಿಂದಲೇ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿದೆ. ಅದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ'ಇಕ್ಷುಗಂಗೋತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.ಅದರ ಒಂದು
ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದರ ಮತ್ತು ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿಯವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀವಾಸಾನಂದರಿಗೂ ಕಳಿಸಿದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕೆ
ಬರೆದ ಕಾಗದ ಇಲ್ಲಿದೆ.)

ADWAITA

ASRAMA

P.O.MAYAVATI,

DIST. ALMORA, U.P.

23rd Aug 1927

My dear puttappa,

Many thanks for your kind gift of'Belli-habbada-kabbada Balli'The poetry is charming and yet simple, with the thoughts
uttered in most homely Kannada.your love of charming scenes and ideal life are admirable and I am sure the public will
eagerly look forward to tasting the riper fruits of your mature muse which has begun to sing with such promise.

with all good wishes and blessings.

yours ever lovingly,

(Sd/-)

SRIVASANANDA.

P.S.I wish I had your command of Kannada and then I should have sent you these few lines in that language.

VONTIKOPPAL MOHALLA

30th Aug. 1927

My dear puttappa,

It was really very kind of you to have sent me a copy of your jubilee Ode, for which I thank you most heartily. The poem is an exquisite piece of composition in Kannada. I have read it with the greatest delight. The sentiments it contains are most appropriate to the greatest occasion in honour of which you have written it. Tastes, however, differ. For my part I should have left out on this occasion the eighth stanza. Be this as it may, the ode possesses rare merits. It is an unqualified success in a new field.

I believe you submitted a copy to his Highness, who I have no doubt, will have appreciated your talents.

with sri Ramakrishna's blessings. you will. I am sure, make a mark in the world of Kannada letters, as a most original poet. with my best wishes to you.

I am

yours very sincerely,

(sd/-) V.SUBRAMANYA IYAR

ಮೇಲಿನ ಕಾಗದದ ಕರ್ತೃ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಆಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ವೇದಾಂತ ಬೋಧಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮದ ಭಕ್ತ ಹಿತೈಷಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಮೈಸೂರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ರಾಜ ಸಹಾಯ ದೊರೆಯಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರು.)

೧೫-೪-೧೯೨೭:

ಮೈಸೂರಿಂದ ಹೊರಟು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ರೈಲು ಹತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಗಾಡಿಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. (ಸೆಕೆಂಡ್ ಕ್ಲಾಸ್ ಇರಬೇಕು.) ಎಡತೊರೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬೀರೂರಿನವರೆಗೂ ಜಡಿಮಳೆ ಹೊಡೆಯಿತು. ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರ ಗಲ್ಲುಗುಚ್ಚದಲ್ಲಿ(ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆ) ಕತೆಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ.

೧೬-೪-೧೯೩೧:

ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಬಂದೆ. ಮಾನಪ್ಪ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಲ್ಮಿಕಿಯ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಓದಿದೆ. ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ, ಚಿದಂಬರಂ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗಳು,(ಎಸ್.ವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿರಾವ್) ಎಲ್ಲ ಇದ್ದರು.... ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೊಸ ರೈಲ್ವೇ ಸ್ಟೇಷನ್ ಬಳಿ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆವು. ಗುಡುಗು ಮಿಂಚುಗಳ ರುದ್ರಲೀಲೆಯನ್ನು ಮನದಣಿಯೆ ನೋಡಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಪದ್ಯಪಠನ ಮಾಡಿದೆ.

೧೭-೪-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ಚಿದಂಬರಂವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಇಡ್ಲಿ ಕಾಫಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿದೆವು. ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಗೊಲ್ಲನ ಬಿನ್ನಹ'ಓದಿದರು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ(ಎಸ್.ವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿರಾವ್) ಗೊಲ್ಲನ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು. ಹಗಲು 'ಯಶೋಧರ ಚರಿತ್ರೆ' 'ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ' 'ಷಕ್ತಿಯರ್' ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ 'ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ'ಯನ್ನು ಓದಿದೆ. ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿದ್ದರು.ಪಾಪ! ಚಿದಂಬರಂ ಕಥೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ನೆತ್ತಿಗೆರಿ ಮಲಗಿದರು!

೧೮-೪-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಹೊರಟು ದೇವಂಗಿಯವರ ಮೋಟಾರುಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂ. ರೊಡನೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ೧೦ ಗಂಟೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ದೇವಂಗಿ (ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ) ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಡಾಕ್ಟರು ನನ್ನನ್ನು ತೂಗಿದರು. ೧೨೬ ಪೌಂಡು ತೂಕವಾಯ್ತು. ಎತ್ತರ ೬ ಅಡಿ ಹತ್ತಿರ. ಆಮೇಲೆ ಹೂಚೆಂಡಾಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು.

(ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬ್ಯಾಡ್ಮೆಂಟನ್ ಕೋರ್ಟ್ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕನ್ನಡೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಒಂದು ಚಟ ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ಯಾಡ್ಮೆಂಟನ್ ಅನ್ನು 'ಹೂಚೆಂಡು' ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದೆವು!)

೧೯-೪-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋದೆವು.(ದೊಡ್ಡಬೇಟೆಯ ರೀತಿಯದು.) ಒಂದು ಕಾಡು ಕುರಿ ಒಂದು ಕಣೆಹಂದಿ ಹೊಡೆದವು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆನು. ಕಾಡಿನ ಹಸುರು ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸಂಜೆ ಹೂಚೆಂಡಾಟವಾದಿದೆವು....ರಾತ್ರಿ ಗಾಂಧಿ, ರಷ್ಯಾ, ಮತ, ಗೀತಾ, ಕೃಷ್ಣ, ಜ್ಞಾನ, ಖಗೋಳ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಗೌಡರು (ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು.) ಮತ್ತು ವೆಂಕಟಯ್ಯ(ಅವರ ಹಿರಿಯ ಮಗ)ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿದೆ.

೨೦-೪-೧೯೩೧: ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ರಾತ್ರಿ ಭಾರತ ವಾಚನ,

೨೧-೪-೧೯೩೧:

ಸಾಯಂಕಾಲ ವಾಟಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಬಂದರು. ರಾತ್ರಿ ಕಾವ್ಯವಾಚನ, 'ತಾನಾಜಿ' ಓದಿದೆ.

೨೨-೪-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಒಂದು ಕಾಡುಕುರಿ ಹೊಡೆದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ "ಕವಿಶೈಲ"ಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆನು.

೨೪-೪-೧೯೩೧:

ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಹೋದರು. ರಾತ್ರಿ 'ಯಶೋಧರ ಚರಿತ್ರೆ'ಯನ್ನು ಓದಿದೆನು.

೨೫-೪-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವೆಂಕಟಯ್ಯ ವಾಟಗಾರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋದೆನು. ಹೊಸ ತೋಟದ ಹರಾಜು. ನಾನು ಎಣ್ಣೆಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದೆ, ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಕೆರೆಯೇರಿಯಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ವಾರ್ತೆಯು ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು.(.....) ಸಿಡಿಲು ಬಿದ್ದಂತಾಯ್ತು ಎದೆಗೆ. ಅಯ್ಯೋ ಇಂತಾಗುವುದೆಂದು ಯಾರು ನೆನಪಿಸಿದ್ದರು. ಬಹಳ ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಕಡೆಗೆ ಬೈರನ್ ಕವಿಯ ಮಾತು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರ "ದುಃಖ ಸೇತು"ವನ್ನು ನೆನೆದೆ.... ಇವೊತ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

೨೬-೪-೧೯೩೧:

ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವ ಸನ್ನಾಹ ಸಂಭ್ರಮ.

೨೭-೪-೧೯೩೧:

ಮದುವೆ....ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ದ್ಯಾವೇಗೌಡರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಾದುವು...ಬ್ರಂಟ್ ದಂಪತಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು.(ನಾನು ವೆಸ್ಲಿಯನ್ ಮಿಷನ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ, ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಆಗಿದ್ದವರು.) ಹರಿಕಥೆಯ ಶವಮೂರ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು "ಕರ್ಣಾಟಕ ವಿಜಯ" ಎಂಬ ಹರಿಕಥೆ ಮಾಡಿದರು....ಪಾರ್ಥನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತರು, ಅಂಡೆಕುಳಿ ಮಂಜಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಬಂದಿದ್ದರು.'ಜಯಕರ್ಣಾಟಕ'ದ ಪ್ರಚಾರಕರಾದ ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರೂ ನಾನೂ ಬಹಳ ಮಾತುಕತೆಯಾಡಿದೆವು.

ಅವರಿಗೆ'ಕಲ್ಪಿ'ತಾನಾಜಿ'ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆನು.

೨೮-೪-೧೯೩೧:

ಮರುದಿನ ನನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಣ್ಣಸೆಟ್ಟರಿಗೆ,(ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಆಳುಗಳನ್ನು ತಂದು ಸೇರೆಗಾರಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು.) ಗೌಡರಿಗೆ(ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರು.)ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿ ತೋರಿಸಿದೆ, ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ.

೪-೫-೧೯೩೧:

'ಅಜ್ಜಯ್ಯನ ಅಭ್ಯಂಜನ' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆದು 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕೆ' ಕಳುಹಿಸಿದೆನು.

೬-೫-೧೯೩೧:

ದೇವಂಗಿಯಲ್ಲಿ 'ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ'ನಾಟಕವನ್ನು ಹುಡುಗರು ಆಡಿದರು. ನಾನು ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಪಠನಮಾಡಿದೆ....
ಡಾಕ್ಟರೊಡನೆ ದೇವರು. ಜೀವ,ಧರ್ಮ, ಮತ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರತ ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆ ಮಾತಾಡಿದೆ.

೮-೫-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ.(ಮನೆಗೆ ಅಂದರೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ.)

೧೫-೫-೧೯೩೧:

ಮರಳಿ ಹಿರಿಯಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ.

೧೬-೫-೧೯೩೧:

ಒಂದು ಸಣ್ಣಕಥೆ ಬರೆದೆ.... ಎರಡು ದಿನ ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋದೆವು...

೨೦-೫-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮರಸಿಗೆ ಹೋದೆವು.... ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ನಾಳೆ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ.

೪-೬-೧೯೩೧:

ಸಾಯಂಕಾಲ ಸೀತಾರಾಂ, ರಾಮರಾವ್, ಶ್ರೀಹರಿ ಬಂದರು ಮನೆಗೆ.'ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ. ಅಂದು ಭಾರಿ ಮಳೆ ಹಿಡಿದು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬೈಗು ತುಂಬಾ ಕತ್ತಲಾದಮೇಲೆ,ಸುಮಾರು ೮ ಗಂಟೆ ರಾತ್ರಿ ಇರಬಹುದು. ಎ.ಸೀತಾರಾಂ(ಆನಂದ)ಬಿ.ಎಸ್.ರಾಮರಾವ್(ಕೈಲಾಸಂ ಕೃತಿ ಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರು.) ಮತ್ತು ಶ್ರೀಹರಿ(ಯಾವದೋ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ.)ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ದೇವಂಗಿಗೆ ಬಂದು, ನಾನು ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದಾರಿ ತೋರಿಸಲು ಲಾಟೀನು ಹಿಡಿದು ಒಬ್ಬ ಆಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ನಡೆದೂ ನಡೆದೂ ಸಾಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು! ಅವರು ಬಂದಾಗಲೂ ಮಳೆ ಭೋರೆಯೆಂದು ಹುಯ್ಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು ಕೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ತೊಯ್ದು ಒದ್ದೆಮುದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದರು. 'ಕುಪ್ಪಳಿ!ಕಾಲೆಲ್ಲ ಹೆಪ್ಪಳಿ!'ಎಂದು ಸೀತಾರಾಂ ಪದ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಕಾಲೆಲ್ಲ ಗುಳ್ಳೆ ಬಂತು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ! ಆವೋತ್ತೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಬಿ.ಎಸ್.ರಾಮರಾವ್ ನನ್ನ ವರ್ಷವರ್ತ್ ಕವಿಯಿ'The Solitary Reaper'ಎಂಬ ಕವನದ ಭಾಷಾಂತರ'ಹೊಲದ ಹುಡುಗಿ'ಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಜಾನಪದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದರು ಎಂದರೆ, ನಾವೆಲ್ಲ ಆ ರಸಾನುಭವದ ಸವಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮುಳುಗಿ ಮೈಮರೆಯುವಂತೆ)

೫-೬-೧೯೩೧:

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಹೋದೆವು. 'ಯಮನಸೋಲು' ಹೋಂ ರೂಲು' ಆಡಿದೆವು. ನಾನೂ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದೆನು. (ಯಮನ ಸೋಲಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಾನ್ ಪಾತ್ರ, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದ್ದು.)

೬-೬-೧೯೩೧: ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ.

೭-೬-೧೯೩೧: ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಮಾನಪ್ಪ ಎಲ್ಲರೂ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದೆವು.

೮-೬-೧೯೩೧: ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದೆವು.

೯-೬-೧೯೩೧: ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ 'ಕವಿಶೈಲ'ಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿನೋದದಿಂದ ಕಾಲ ಕಳೆದೆವು. ಅ.ಚ.ನ.ಹಾಡಿದರು. (ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು) (ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗೆ ಅ.ಚ.ನ.)

೧೦-೬-೧೯೩೧ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ.

೧೪-೬-೧೯೩೧: ('ಯಮನ ಸೋಲು' ಮತ್ತು 'ಬಿರುಗಾಳಿ' ಎರಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಓದಿ ವಿ.ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಬರೆದ ಕಾಗದ ನಾನು ಊರಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತಲುಪಿತ್ತು.)

V.SITARAMAIAH

INTERMEDIATE COLLEGE

Bangalore

11 July, 1931

My dear puttappa

Thank you very much your kind gift (ಎರಡು ನಾಟಕಗಳು.)

It is too late in the day for anybody to convey compliments to you. you are now above and beyond them. Kannada knowing people ought to be really grateful to you for the sustained pleasure you are supplying them through your poems, plays and sketches. I am particularly grateful to the beautiful lyrics contained in ಬಿರುಗಾಳಿ. The same cheer, the same grace and music, the same deftness and lightness of touch feature the original and the adaptation. I see Ariel in them. And I make bold to confess that only K.V.P. is capable of such a rendering. I heartily congratulate you on it...

Thanking you I remain,

yours most sincerely,

(sd/-)

(V.SITARAMAIAH)

೨೯-೭-೧೯೩೧:

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಓದಿದೆ. ಓದಿ ಹಿಗ್ಗಿ ರಸಲಹರಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಹೋದೆ. ಅದು ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಮ ಶ್ರೇಣಿಗೆ ಸೇರತಕ್ಕ ಗ್ರಂಥ. ಭಾಷೆಯು ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಓದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತೇಲಿದಂತಾಗುವುದು. ಉಪಮಾನಗಳು ಗಾದೆಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಶುಷ್ಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಒಗರು ಶೈಲಿಯಲ್ಲ. ಬೇಂಟೆಯ ವರ್ಣನೆಯಂತೂ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವೇ ಬಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತಿದೆ. ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿದೆ. ವರಾಹ ನುಗ್ಗಲು 'ಎಲೆಲೆಲೆಲೆ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಪದ್ಯ, ತರುವಾಯ ಪುಳಿಂದನು ಹೆದರಿ ಓಡುವ ವರ್ಣನೆ ಇರುವ ಪದ್ಯ, ಆಮೇಲೆ ಹಂದಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಧಿಸುವ ಪದ್ಯ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ವರಿಷ್ಠರು ಕುಳಿತ ವರ್ಣನೆ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕೋಪ, ಮಾಯದಬಲೆಯರ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ವೀರಬಾಹುಕರ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಮಸಣಗಾವಲು. ಚಂದ್ರಮತಿಯ ಕಷ್ಟ ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಪಂಚದ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಮಹಾಕವಿಗಳ ಬರವಣಿಗೆಯ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ. ರಾಘವಾಂಕನ ಸ್ವಸ್ಥಳ ಪ್ರೀತಿಯು ಕೋಡಿಯೊಡೆದು ಉಕ್ಕುತ್ತಿದೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶಭಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವವರು ಅದನ್ನು ಓದಿ ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಎಷ್ಟು ಮಮತಾಪೂರ್ಣವಾದ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಎನ್ನುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಘವಾಂಕನನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ಮೂಲೆಗಿಟ್ಟ ದುರ್ಭಾಗಿಗಳೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

೧-೮-೧೯೩೧:

ರಾಘವಾಂಕನನ್ನು ಕಸ್ತೂರಿಗೂ ಎ.ಸೀತಾರಾಂಗೇ'ಬೋರ್'ಮೂಡಿದೆ. ಬರ್ ಟ್ರೆಂಡ್ ರಸೆಲ್ ರವರ what I believe ಓದಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರ sceptical Essays ಎಂಬುವದರಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆತ್ಮಾ, ಅಮೃತತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುವಾಗ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅನಿಷ್ಟ್ಯ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರು, ಆತ್ಮಾ, ಅಮೃತತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳಾದದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಲಾರವು. ಅವುಗಳು ಸದ್ಧಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗುವವರೆಗೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿರುವುವು. ಅಥವಾ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತವಾಗುವುವು. ಅವುಗಳ ಪರವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಬಹುದೋ ಅಷ್ಟನ್ನೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ರಸ್ಸೆಲ್ ರವರು ತುಂಬಾ ಧೀಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು. ಕತ್ತರಿಯಂಥಾ ಮನುಷ್ಯರು. ವಿಭಜನೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಅವರ ಪ್ರಾಣ. ಆದರೆ ಅವರ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಲಯಕಾರಿಯೇ ಹೊರತು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

-63 (6)-

೧೦-೮-೧೯೩೧:

ಏನು ಬಿಡು ಎಂದರೂ ಬಿಡಬಲ್ಲೆನಯ್ಯಾ
ಕನ್ನಡದ ಮಮತೆಯನು ಬಿಡಲೊಲ್ಲನಯ್ಯಾ!

೧೧-೮-೧೯೩೧:

ಹತಾಶ

ಸೋಲು, ಸೋಲು, ಸೋಲು,ಸೋಲು!

ಗೆಲುವ ಕಾಣೆ! ಸಾವೆ ಮೇಲು!

ತೇಲು, ತೇಲು, ತೇಲು, ತೇಲು!

ಓ ಜೀವವೆ ತರಗಿನೋಲು!!||ಪ||

ಸುರಿಯುತಿಹುದು ಬಿದಿಯ ಮಳೆ,

ಹರಿಯುತಿಹುದು ಬಾಳ ಹೊಳೆ,

ಬೀಸಿ ಬಂದು ಬಿರುಸುಗಾಳಿ

ಆತ್ಮಗಳನು ಕೊಚ್ಚಿ ತೇಲಿ

ಶೂನ್ಯದೆಡೆಗೆ ತರುಬುತಿದೆ,

ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲದರುಬುತಿದೆ!

೧೫-೮-೧೯೩೧:

ಗಾಂಧಿಯವರು ರೌಂಡ್ ಟೇಬಲ್ ಕಾನ್ಫರೆನ್ಸಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಭಾವೀಸ್ಥತಿಯು ಭಯಂಕರವಾಗಿದೆ. ಸರಕಾರದ ರಾಜಕೀಯ ಕುತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗದಿರುವುದು ಮಹಾತ್ಮರಿಗೊಂದು ದಿಗ್ವಿಜಯವೇ. ಗಯಟಿಯವರ ಘೌಸ್ವನ್ನು ಓದುತ್ತಾ

Faust(tells)

Oh aye, up to the stars we've climbed!

My friend, the times gone by are but in sum

A book with seven seals protected,

What Spirit of Times you call,

Good sirs, is but your spirit after all,

In which the times are seen reflected.

And verily, its oft a sorry sight!

At the first glimpse of it one runs away.

A dust-bin and a lumber room outright!

At bestm' its history in a puppet-play,

with excellent pragmatic maxims garnished,

where with a puppets mouth is fitly furnished.

ಇದರಲ್ಲಿ "a dust-bin and a lumber-room outright!" ಎನ್ನುವುದು ನಾನು 'ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ'ಬರೆದಂತೆಯೇ ಇರುವುದು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು "ಅಂತೂ ಎಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಒದ್ದು ಓಡಿಸಿದರೂ ಎಲ್ಲ ಈ ಭೂಮಿಗೆ ನುಗ್ಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇದೇನು ಉಗ್ರಾಣವೋ ಕಸದ ಬುಟ್ಟಿಯೋ ಅದನ್ನು ನಾನರಿಯೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.(ಗಯಟಿಯ ಘೌಸ್ವನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಮುನ್ನವೆ ನಾನು 'ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ'ಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದ ವಿಚಾರ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವನು ನಾನು ಗಯಟಿಯಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡೆನೆಂದು ವಾದಿಸಬಹುದು,

ಅವಸರದ ಅವಿವೇಕ ವಿಮರ್ಶಕರು'ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ'ಹ್ಯಾಮ್ಲೆಟ್ ನ ಭಾಷಾಂತರ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಹಾಗೆ. ಅಂಥವರು'ಹ್ಯಾಮ್ಲೆಟ್'ಅನ್ನೂ ಓದಿರುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹ!

೧೬-೮-೧೯೩೧:

'ಉಪಮಾಲೋಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ'ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ(ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದರು) ಕನ್ನಂಬಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ 'ಪ್ರವಾಹದೃಶ್ಯವು ಬಹಳ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ. ನೀನೂ ಬಾ.'ಎಂದು ಫೋನ್ ಮಾಡಿದರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ರೈಲಿಗೆ ನಾನೂ ಮತ್ತು ಕೆಲವರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆವು. ದೃಶ್ಯವು ಆವೇಶಜನಕವಾಗಿತ್ತು. ಕಟ್ಟೆಯ ಒಂದು ಕಡೆ(ಮೇಲ್ಕಡೆ)ತುಂಬಿದ ನೀರು ವಿಸ್ತಾರ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪೂರ್ಣತೆಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಸೇತುವೆಯಡಿ ನುಗ್ಗಿ ರಭಸದಿಂದ ಹರಿದ ನೀರು ಬಂಡೆಗಳಿಗೆ ಬಡಿದು ನೊರೆನೊರೆಯಾಗಿ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಮುತ್ತುಗಳ ಗೊಂಚಲಂತೆ ಸುಂದರ ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಉದ್ಯಾನವೂ ಕೃತಕವಾದ ಬುಗ್ಗೆಗಳೂ ಕಿನ್ನರ ನಗರಿಯಂತೆ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿದ್ದವು. ನಾನು ತಮಾಷೆಗೆ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲುಗಡೆ ನಿಂತ ನೀರನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರೆಂದೂ. ಸೇತುವೆಯಡಿಯಿಂದ ರಭಸವಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಹರಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೆಂದೂ, ಉದ್ಯಾನವನ್ನು ರವೀಂದ್ರರೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆನು. ಒಂದನೆಯದು ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಚಲವಾದ ನಿರುದ್ವಿಗ್ನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೂ ಎರಡನೆಯದು ಅದರಿಂದ ಹೊಮ್ಮುವ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಮೂರನೆಯದು ಅದರಿಂದ ಪೋಷಿತವಾದ ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದುವು. ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದವರಿಗೆ 'ಘೋರಾಂಧಕಾರದೊಳು'ಹೊಲದ ಹುಡುಗಿ'ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯ'ಇಂದಿನ ದೇವರು'ಎಂಬ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ಸುಮಾರು ೬ ಗಂಟೆಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದೆವು.

೨೧-೮-೧೯೩೧:

ಸಾಯಂಕಾಲ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ 'ಉಪಮಾಲೋಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ'ವನ್ನು ಓದಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಓದಬೇಕು ಎಂದರು.

೨೨-೮-೧೯೩೧:

ರಾಜರುಗಳು ತೊಲಗಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು.

"ರಕ್ತ ಬೇಕು! ರಕ್ತ!ರಕ್ತ!
ಬಿಳಿಯೆದೆಗಳ ಬಿಸಿಯ ರಕ್ತ!"
ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿಹಳು ಕಾಳಿ:
ಕೇಳಿ ಅದೋ ಕೇಳಿ!ಕೇಳಿ!
ಹೂವು ಹಣ್ಣು ಗಂಧ ಸಾಕು
ಕೀರ್ತನೆಗಳನಾಚೆ ನೂಕು!
"ರಕ್ತ ಬೇಕು ರಕ್ತ,ರಕ್ತ!
ಬಿಳಿಯೆದೆಗಳ ಬಿಸಿಯ ರಕ್ತ!"

೨೩-೮-೧೯೩೧:

'ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಭಾಗ್ಯ'ವನ್ನು ಮರಳಿ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆ.'ಗಯಟೆ'ಯ'ಫೌಸ್ಟ್'ಓದಿದೆ. 'ಉಪಮಾಲೋಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ'ವನ್ನು ತಿದ್ದಿದೆ.(ಆ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು 'ಕವಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ'ಎಂಬ ಸ್ಮರಣಸಂಚಿಕೆಗಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವಾದ ದೇವನೂರಿನಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಮಹಾಕವಿ ಪೂಜಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ.) ಸಾಯಂಕಾಲ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ವಾಯುವಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ'ಪಲ್ಲವಿ'ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ.(ಕೇಳುವುದೆಲ್ಲೆಡೆ ಪಲ್ಲವಿಯೊಂದು ನೀ ನಾ ನಾ ನೀ ಜೋ ಜೋ ಎಂದು'ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು'ಕಲಾಸುಂದರಿ'ಎಂಬ ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಕವನ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೊಡುವುದು ಅನಾವಶ್ಯಕ.

೨೬-೮-೧೯೩೧:

ರಾತ್ರಿ ೧೦-೩೦ರ ವರೆಗೆ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

೫-೯-೧೯೩೧:

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದರು. ಭಾಗವತ ವಾಚನವಾಯಿತು ಕೃಷ್ಣಗಿರಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಂದ.

೬-೯-೧೯೩೧:

ಸಣ್ಣಕಥೆಗೆ ಸಾಮಾಗ್ರಿ:

(೧) ಲೋಕೋಪಕಾರಿ:- ಬಡವನೊಬ್ಬನು ಐಶ್ವರ್ಯಕಾಮಿಯಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದುಡಿದು ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇತರ ಶ್ರೀಮಂತರಂತೆ ತಾನೂ ಉಡುಪು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕೋಚ್ ಗಾಡಿ ಇಡುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆತನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಆತನು ಶೂದ್ರನಾದುದರಿಂದಲೂ ಇತರ ಶ್ರೀಮಂತರು ಅವನನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಣದ ಸುಖ ಸಿಕ್ಕಿದಮೇಲೆ ಗೌರವ ಕೀರ್ತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹೋಗಿ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಚಳವಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುವುದು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ಗೌರವ ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.ಆದರೆ ಆತನ ಬುದ್ಧಿಯು ಸ್ವಾರ್ಥತೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪಾರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಮಹಾಜನಗಳಿಂದ 'ಲೋಕೋಪಕಾರಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಆತನ ಭಾವಚಿತ್ರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಜಯಲಾಭದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಆತನಿಂದ ಧನಸಹಾಯ ಪಡೆಯಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಆತನಿಂದ ದುಡ್ಡು ಕಸಿಯುವುದಕ್ಕೆಂದೇ ಹೊಸ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾನ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಅವನು ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಬಡವನಾಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಮೇಲೆ ದಾನ ಕಡಮೆಯಾದಂತೆಲ್ಲಾ ಜನಗಳು ಅವನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೀರ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಮಸುಳುತ್ತವೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ವ್ಯಾಜ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಡೆಗೆ ನಿರ್ಗತಿಕನಾಗಿ ಸತ್ತಾಗ ಶವಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಹಣ ಸಾಲದಾಗುತ್ತದೆ.

(೨) ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗ ಕವಿತೆ ಬರೆದು ಕೀರ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಉದ್ಧಾಮ ಕವಿಯೆಂದು ವರ್ತಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ಆದರ್ಶ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಆಗದೆ ಕಡೆಗೆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೊಂದು ಚಿಲ್ಲರೆ ಅಂಗಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ವ್ಯಾಪಾರಗಾರನಾಗುತ್ತಾನೆ.

೧೨-೯-೧೯೩೧: ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಯ್ಯರಿಗೆ ಎಂಟಾಣೆ.

೧೯-೯-೧೯೩೧:

ಸಾಯಂಕಾಲ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ತಾಂಡವೇಶ್ವರ್ ಮೊದಲಾದವರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಂದರು. ಒಂದೂಕಾಲು ಗಂಟೆ ಓದಿ ತರುವಾಯ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರ ಆಧಿಪುರಾಣದ ಮೇಲಿನ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು.

೨೦-೯-೧೯೩೧:

ಒಂದು ಮಹಾ ಅದ್ಭುತವಾದ ಕನಸು ಕಂಡೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಗನ್ಮಾತೆಯು ಶಿಲೆಯಂತಿದ್ದವಳು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸಜೀವವಾಗಿ ಬಂದು ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಗೆರೆ ಎಳೆದು(ರಕ್ತ ಬರುವಂತೆ)ನೀನು ನಾಳೆಯಿಂದ ಬೇರೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗುವೆಂದಳು. ನಾನು ರಾತ್ರಿ ಹಾಗೇ ಬೆವರಿ, ಎದ್ದು, ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದು ಗಂಟೆ ನೋಡಿದೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದೂಕಾಲು ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಅತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನೆದೆ ಕೋಗಿಲೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕೊಂಡೆ. ಜಡವೆಂಬುದೆಲ್ಲ ಅಳಿದು ಚಿಲುಮೆ ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿತ್ತು. ನೂರಾರು ಹನಿಗಳು ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಮಿಳಿರಿ ನಳನಳಿಸಿ ಹೋಳೆದಿದ್ದುವು.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸೂಚನೆ ತೆಗೆದರು.

ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬುದು ಜೀವನವೆಂಬ ವೃಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿರುವ ಬಂದಿಳಿಕೆಯಲ್ಲ, ಮರಕ್ಕೆ ನಿಲುವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವ ಅದರ ಅಸ್ಥಿಪಂಜರ..... ಅನೇಕ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮತ್ಸಲು ದರ್ಶನಕಾರರು ಮೊದಲಾದವರು ನನ್ನಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಯತ್ನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಂಚಾರದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಬಂದು ವಿ.ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರಿಗೆ 'ಪಲ್ಲವಿ'ಕಲ್ಪಿ"ಇಂದಿನ ದೇವರು"ಪಾಂಚಜನ್ಯ"ಆತ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ"ಕಾಳಿ ಬರುವಳು"ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಅವರು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು.

೨೦-೯-೧೯೩೧:(?)

ಸಾಯಂಕಾಲ ಆರುವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಭಗಿನೀ ಸೇವಾ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಪಠನ ಮಾಡಿದೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದೂಕಾಲು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ಓದಿದೆ. ಇದೇ ಮೊದಲು ನಾನು ಬರಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುದು. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ನನಗೆ ತಾಯಂದಿರಂತೆಯೂ ತಂಗಿಯರಂತೆಯೂ ಕಂಡುಬಂದರು. ಜಯ ಗುರುದೇವ! ಜಯ ಮಹಾ ಮಾತೆ!

೨೦-೯-೧೯೩೧:

My meditation to-day are:

Science,Intellect or Reason, and Truth names given to the devotion of mind towards external objects.

Art, Emotion and Beauty are names given to the love of heart towards external objects.

when Intellect and Emotion ignite the will, the bomb of perfection bursts into an awful silence.

೩-೧೦-೧೯೩೧:

ಧ್ಯಾನದೀಪ್ತ ಸ್ಮೃತಿಯೆ ಕವಿತೆಗೆ ಮೂಲ. ಕವಿತೆಯು ಬೋಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮೋದ ಪಡಿಸುವುದು. ಕಲುಸುವುದಿಲ್ಲ, ನಲಿಸುವುದು.

೪-೧೦-೧೯೩೧:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆನು. ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿ "ಬಹುಮಾನ" ಎಂಬ ಕವನ ರಚಿಸಿದೆನು. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಕೆಲದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ತರ್ಜುಮೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದರು. ಅದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ.

೯-೧೦-೧೯೩೧:

ಆಶ್ರಮದ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ Ernest Rhys ಅವರು ಬರೆದ Rabinranatha Tagore- A Biographical study ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಓದುತ್ತ ಓದುತ್ತ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿದ್ದೆ. ಆಗ ಎಂಟೂವರೆ ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಭಾತದ ಪವಿತ್ರ ಶಾಂತತೆಯಲ್ಲಿ ಮೃದುಮಧುರ ಕಾಕಲು ಶಬ್ದವು ನನ್ನೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳಿಸಿತು. ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದೆ. ಆಶ್ರಮದ ಎದುರುಗಡೆಯ ಹಸುರಿನಿಂದ ಹಚ್ಚಗಿದ್ದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆದುರು ಅತಿಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಉರುಳಿ ಹಕ್ಕಿಗಳು ನಿಂತಿದ್ದವು. ಆ ಹಕ್ಕಿಗಳೇ ನನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ ವಾಣಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದೆ. ಹಸುರು ಬಯಲ ಮೇಲೆ ಬಿಸಿಲು ಮುದ್ದಾಗಿ ಮಲಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾತಃಸೂರ್ಯ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ದೀಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ನೀಲಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ತೆಳ್ಳನೆ ಮೋಡಗಳು ಅತಿವಿರಳವಾಗಿ ಮಾಯಾಸ್ವಪ್ನಗಳಂತೆ ಮನಮೋಹಿಸಿದ್ದವು. ಎದುರು ಹೂವಿನ ಗಿಡವೊಂದರಲ್ಲಿ ರಕ್ತವರ್ಣದ ಕುಸುಮಗಳೆರಡು ಮೆಲ್ಲನೆ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ತಂಗಾಳಿಗೆ ತಲೆದೂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹುಲ್ಲು ಹುಳುಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವು. ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಆಲೋಚನಾಮಗ್ನನಾದೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ಅದನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಆ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮುತ್ತಿಟ್ಟೆನು. ಅವುಗಳ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ "ಕವಿಯೇ, ಇಂತಹ ಮನೋಹರವಾದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವನ್ನು ನೋಡದೆ ಬಿಡುವರೇ? ಅದೇನನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವೆ? ಕಡೆಗೆ ಓದಬಹುದಂತೆ! ಆ ಪುಸ್ತಕ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು! ಆದರೆ ಈ ದಿನದ ಮಧುರ ಪ್ರಭಾತವು ಮರಳಿ ಬರುವುದೇ? ಕಾಲದ ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಚಿರಂತನವಾಗಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಅದನ್ನು ನೆನಹಿನಲ್ಲಾದರೂ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಇಟ್ಟುಕೋ!" ಎಂಬಂತಿತ್ತು. ಹಸುರು ಬಯಲನ್ನೂ ಬಿಸಿಲನ್ನೂ ಆಕಾಶವನ್ನೂ ತೆಳು ಮುಗಿಲುಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಭಾವಾವಿಷ್ಟನಾದೆ. ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದ ವಿಹಂಗಮ ದೂತರಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದೆ. ಆ ಹಕ್ಕಿಗಳು ನನ್ನಾವ ಕಳೆದ ಜನ್ಮದ ಬಂಧುಗಳೋ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗಿದೆ. ಹೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಅಸೀಮ ಸೌಂದರ್ಯದ ರಸಮೂರ್ತಿಯೇ, ನಾನು ಕಲೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮರೆತಾಗ ಇಂದಿನಂತೆಯೇ ಮುಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸು!

೧೯-೧೦-೧೯೩೧:

when we can't get anything from God, we for Grace!

೩-೧೧-೧೯೩೧: ಶನಿವಾರ

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ. "ಜನನಿಗೆ" ಎಂಬ ಸರಳ ರಗಳೆಯ ಕವನ ಬರೆದೆ. (ನನ್ನ ತಾಯಿ ತೀರಿದ ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ, ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯ ಪೂರ್ವದ ಬಯಲು ದಡದಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತು

ಕುಳಿತು. ಬರೆದದ್ದು. 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ' ಹಿಂದೆ ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ.)- ಸಾಯಂಕಾಲ ಎನ್.ಎಸ್.ಸುಬ್ಬರಾಯರೂ ಎನ್.ಎಸ್.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ "ಇಂದಿನ ದೇವರು" "ಆತ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ" ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ "ವರ್ಣಶಿಲ್ಪಿ" ಎಂಬ ಮುಕ್ತಕವನ್ನೂ ಓದಿದೆ.(ಮುಕ್ತಕ ಸಾನೆಟ್ಟಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಪದವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಕೆ.ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರ ಸ್ತುಡಿಯೋದಲ್ಲಿ ಅವರ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದು ಬರೆದದ್ದು. 'ಕೃತ್ತಿಕೆ'ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದೆ.)

೧೨-೧೧-೧೯೩೧: ನಿನ್ನೆ "ಕಾಳರಾತ್ರಿ" ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಬರೆದೆ.

೨೯-೧೧-೧೯೩೧:

ನಿನ್ನೆ Bradley ಓದಿದೆ.(ಎನ್.ಎಸ್.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳು ಆಗ ಮೈಸೂರು ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯ ಲೈಬ್ರೇರಿಯನ್ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರು ನನಗೆ ಎ.ಸಿ.ಬ್ರಾಡ್ಲಿಯ Oxford Lectures on poetry ಎಂಬ ಅಮೂಲ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸದಾಗಿ ಕೊಂಡು ಮೈತ್ರಿಯ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದರ ಅಧ್ಯಯನ ನನ್ನ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಶಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಪರಿಣಾಮಕರವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದೆ.)

೫-೧೨-೧೯೩೧:

ಸಾಯಂಕಾಲ ಐದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ನಾನೂ ಎ.ಸೀತಾರಾಂ ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಚಾತ ಹೊರಟು ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಆಚೆ ದಿಬ್ಬದ ಕಡೆಗೆ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ದೂರದ ದಿಗಂತದ ಪರ್ವತರೇಖೆಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದೆವು. ಚಾಮುಂಡಿಯ ಬೆಟ್ಟದ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆವು. ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಗುಂಪು ಸೇರಿ ಕುಳಿತ ತೇನೆಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದೆವು. ತೇನೆಹಕ್ಕಿಗಳು ಗುಂಪಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದು ಇದೇ ಮೊದಲು. ಅಲ್ಲಿ ರೈತನೊಬ್ಬನು ಹೂಬಿಟ್ಟ ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳು ಗಿಡಗಳ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ರಾಗಿಯ ಹುಲ್ಲು ಕೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಾವು ಸುತ್ತಣ ನೋಟವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿರಲು ಅವನು ಬುದ್ಧಿ, ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ ಹವಾ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದು ತನ್ನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿತ್ತನು. ನಾವೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಎತ್ತರದ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆವು. ಆತನ ಆಹ್ವಾನದ ರೀತಿಯು ಅಷ್ಟು ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಆತನೊಡನೆ ಮಳೆಬೆಳೆಗಳ ವಿಚಾರ ಎತ್ತಿದೆವು. ಮಳೆ ಈ ಸಾರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ ಎಂದನವನು. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನ ಕೆಲಸದ ವಿಚಾರ ವಿಚಾರಿಸಿದೆನು. ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳನ್ನು ನಾನು ಅಚ್ಚೆಳ್ಳೆಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ಆತನು "ಇದು ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳು, ಸ್ವಾಮಿ. ಎಳೆನ ಹೂವು ಹೀಗೆ ಹಳದಿಯಾಗಿರೋದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಹೂವು ನಿಮ್ಮ ಪಂಚೆಯಂತೆ ಬೆಳ್ಳೆಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿ ನಿಮ್ಮ ಕವಚದಂತೆ (ನೀಲಶ್ಯಾಮಲ) ಇರುತ್ತದೆ" ಎಂದನು. ಆತನ ನಡೆನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಸರಳತೆ ಮೈತ್ರಿಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾನು "ನೇಗಿಲುಯೋಗಿ" "ಹೊಲದ ಹುಡುಗಿ" "ಸಂಜೆವೆಣ್ಣು" ಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದೆನು. ಕಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತು. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾ ಅರುಣರಾಗವು ಜಡೆಜಡೆಯಾದ ಮೇಘಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದಿಬ್ಬದ ಆ ಕಡೆಯಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ದಿಬ್ಬದ ದಿಗಂತರೇಖೆಯಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುವ ಗೋವುಗಳೂ ಮನಷ್ಯರೂ ಗಗನಪಟದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಸಚಲ ಸಜೀವ ಪುತ್ಥಳಿಗಳಂತೆ ಭವ್ಯವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾದೆವು. ಹಕ್ಕಿಗಳೂ ಗವುಜಲು ಹಕ್ಕಿಗಳೂ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ವಾಯುಮಂಡಲವು ಪ್ರಶಾಂತ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಮಸುಗು ಕವಿಯಿತು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳು ಮಿನುಗಿದುವು. ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಲುದೀಪಗಳು ರಂಜಿಸಿದುವು. ರೈತನು ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸಿ ಬಂದು ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ಆತನೊಡನೆ ಮಾತು ತೆಗೆದೆವು. ಆತನು ಹೇಳಿದನು: “ಬುದ್ಧೀ, ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡು ಸುರಿದು ಜಮೀನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ವರುಷ ವರುಷವೂ ಆರೂವರೆ ರೂಪಾಯಿ ಕಂದಾಯ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಮಳೆ ನಡೆಸಿದಲ್ಲಿ ರೈತ ಬದುಕುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜಮೀನನ್ನೇ ಹರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ತಾತ ಇದನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಎಕರೆ ಇದೆ ನೋಡಿ. ಇಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಜಮೀನು” ಎಂದು ಮೇರೆಯನ್ನು ಕೈಬೀಸಿ ತೋರಿಸಿ”ನಾವು ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು. ಅವನಿಗೊಬ್ಬ ಮಗನಿದ್ದಾನೆ. ನನಗೆ ಒಬ್ಬ. ಅಣ್ಣನ ಮಗನಿಗೆ ಲಗ್ನವಾಗಿದೆ.ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಬಹಳ ಸಲುಗೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಂಡ. ಆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟಾಗಲಿ, ಜುಗುಪ್ಸೆಯಾಗಲಿ, ಕರುಬು ಕೂಡ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಹಿಷ್ಣುತೆ ಒಂದು ಮಾತ್ರ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ರೈತನು “ಬುದ್ಧೀ, ಹೋಗೋಣ” ಎಂದನು. ನಾವೂ ಹೊರಟೆವು. ಆಗ ಅವನು “ನಾಳೆ ಬನ್ನಿ, ಸ್ವಾಮೀ. ಹವಾ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾನೂ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಗೆ” ಎಂದನು.

ಆ ಆಹ್ವಾನದಲ್ಲಿ ಆದರವು ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಲವು ತನ್ನದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರು ತನ್ನ ಅತಿಥಿಗಳು ಎಂಬುದು ಆ ಬಡವನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾವೇದವಾಗಿತ್ತು.

ಆಮೇಲೆ ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಾ ಹೊಲಗಳ ನಡುವಣ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ದನಗಳು. ಸಂಪಾದನೆ, ಖರ್ಚು, ಸಾಲ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದೆವು. ಅವನು ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಅವನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದೆವು.”ಇಲ್ಲ, ಬುದ್ಧೀ, ದನ ಕಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ದೊಡ್ಡವರು ಹೊಲದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಆ ಹುಡುಗರು ದನ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಅವನ ಹುಟ್ಟುವಳಿ, ವ್ಯಾಪಾರ, ತೆರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಯುಗಗಳ ಮೈತ್ರಿ ಇತ್ತು. ಕಡೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ.”ಅಯ್ಯಾ, ನಾನೂ ನಿನ್ನಂತೆಯೆ ಒಕ್ಕಲಿಗ” ಎಂದು.

ಮುಳುಗುವ ಸೂರ್ಯ, ಸಂಜೆಗಂಪು, ಮಹಾದಿಗಂತ ರೇಖೆ, ಮಹತ್ತರ ಆಕಾಶ, ದೊಡ್ಡ ನಗರ ಮೈಸೂರು, ಪವಿತ್ರ ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟ ಎಲ್ಲವೂ ಮನದಿಂದ ಜಾರಿ ಆ ರೈತನ ಮುದ್ದಾದ ಬಡ ಮೂರುತಿಯದೊಂದೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತುಂಬಿತು. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತ ಬಹುದೂರ ಬಂದನು. ಬೇಡ, ಹೋಗು ಎಂದರೆ ಒಲ್ಲನು. ಅಯ್ಯೋ ಎರಡೇ ಗಂಟೆಯ ಪರಿಚಯದಿಂದ ನಾವು ಆತನದೆಯನ್ನೆ ಸೂರಗೊಂಡೆವು. ಆತನೂ ನಮ್ಮದೆಯನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡನು. ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಹುಲ್ಲು ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾದನು. ನಾವು ನಮ್ಮ ವೈಭವದ ಆಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆತನೊಬ್ಬನೇ ನಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಹೃದಯದ ಹಿರಿಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದನು. ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿದಂತೆ, ಅವನನ್ನು ಒಲಿದಂತೆ, ನಾಳೆ ಹೋಗಲು ಸಮಯವಿಲ್ಲ. ನಾಡಿದ್ದಾದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪುನಃ ಆತನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವೆನು.

ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನಶ್ಯದ ಭಾಂಗಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಶ್ರಮದಿಂದ ಒಡೆದು ನೋಡಿದೆವು.

ಹೇ ಸರಸ್ವತಿಯೇ, ಆ ರೈತನ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ನನ್ನದೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಸಿ ಕವನವಾಹಿನಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು! ಅಯ್ಯೋ ಅವನ ಹೆಸರು ಕೇಳುವುದನ್ನೆ ಮರೆತನಲ್ಲಾ!

೭-೧೨-೧೯೩೧:

‘ಹೊಲದ ಕವಿ’ ಪೂರೈಸಿದೆ.(ಆಗ ಆ ಕವನಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಆಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ‘ಕಿಟ್ಟಯ್ಯ’ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಅವನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ. ಆ ಕವನ ‘ನವಿಲು’ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.)

೮-೧೨-೧೯೩೧:

ಪುನಃ ಇವೊತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ 'ಹೊಲದ ಕವಿ' ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಮೊದಲು ಅವನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಬೇಲಿಯ ದೂರದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕುಳಿತಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಕಡೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕುಳಿತೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಣಿಕೆಯ ರೈತನಾಗಿ ಎದ್ದು ಬಂದನು. ಬಹಳ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ವಿಷಯ ಹೇಳಿದೆ. ತರುವಾಯ ಈಶ್ವರನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣ ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಆಮೇಲೆ ರೈತರ ಸಾಲದ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಬಹುದೂರ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ಅವನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

ಅವನ ಹೆಸರು ಇವೊತ್ತು ಕೇಳಿದೆ-'ಕಿಟ್ಟಯ್ಯ'ಎಂದಂತೆ!...

೪-೧-೧೯೩೨:

ಇಂದು ಭರತ ಖಂಡದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹಾತಿವಿಷಮತಮವಾದ ದಿನ. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ 'ಹಿಂದೂ'ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಬಾಶ್ ಚಂದ್ರ ಬೋಸರ ದಸ್ತಗಿರಿಯ ವಿಚಾರ ಓದಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅವಿವೇಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾಳೆ ಗಾಂಧಿಯವರು ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದರೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಬರಹುದೆಂದು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ವೆಂಕಟದೇಶಿಕಾಚಾರ್ ಬಂದು ಒಂದು ನೋಟಿಸನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ, ವಲ್ಲಭಬಾಯಿ ಪಟೇಲ್ ಅವರ ದಸ್ತಗಿರಿಯೂ ಸುಬಾಶ್ ಚಂದ್ರ ಬೋಸರ ಗಡೀಪಾರೂ ನಮೂದಿಸತವಾಗಿತ್ತು. ಆಶ್ರಮವೇ ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರೌಂಡ್ ಟೇಬಲ್ ಕಾನ್ ಫರೆನ್ಸ್ ಆಯಿತೇ? ಸರ್ಕಾರದವರು ಎಡವಿದರು! ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬಹುದಾದ ಪ್ರಚಂಡ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನೂ ಸಕಾರವು ಕರೆಯಲಿರುವ ಲಾಠಿ ಗುಂಡಿನ ಮಳೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು.... ಒಂದು ಬಟ್ಟಲು ಉಪ್ಪುನೀರನ್ನು ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟೆನೆಂದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸ್ವಾಂತತ್ಯವನ್ನು ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿದಂತಾಯಿತೇ? ಇದನ್ನೇ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಡೈರಿ ಓದಿದೆನು....

೫-೧-೧೯೩೨:

ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೈಮರಿ ಬಾಯ್ಸ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಮಾಸ್ಟರ್ ಆಗಿದ್ದ ಬಿ.ಎಸ್.ಟಿ. ಮೋಸೆಸ್ ಅವರ ಅಡ್ರೆಸ್ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.(ಅವರ ವಿಚಾರ 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ' ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದಿದೆ. ಅವರು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ, ಕುಪ್ಪಳಿಯ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಮನೆಮೇಷ್ಟ್ರರಾಗಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿ, ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತ-ಬೈಬಲು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಪರ್ವತ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ' ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು, ಸುಮಾರು ೧೯೧೧-೧೯೧೨ ರಲ್ಲಿ..... ನಾನು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮೇಲೆ, ನನ್ನ ಮಾತು ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ, ಬಹುಶಃ ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಇನ್ನಾವುದೋ ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ, ವರ್ಗಾಯಿಸಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಡಿ.ಪಿ.ಐ. ಅವರಿಗೆ ಸಿಪಾರಸು ಮಾಡಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದರು.)

೮-೧-೧೯೩೨:

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಅಂತರಂಗ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ವಿಜ್ಞಾನಾನಂದರು ಮೈಸೂರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬಂದು ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದರು.

೧೬-೧-೧೯೩೨:

ಸಾಯಂಕಾಲ ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ 'ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ' ಓದಿದೆ. ಎನ್.ಎಸ್.ಸುಬ್ಬರಾಯರು, ಎನ್.ಎಸ್.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳು, ವರ್ಣಶಿಲ್ಪಿ ಕೆ.ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರು, ಕತೆಗಾರ ಎ.ಸೀತಾರಾಂರವರು ಇದ್ದರು.

(ಆ ದಿನವೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ವಾಚನ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ, ಎನ್.ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳು-ಲೈಬ್ರೇರಿಯನ್ ಆಗಿದ್ದರು-ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ತರ್ಜುಮೆ ಮಾಡಿದರೆ ಖಂಡಿತ ನೊಬೆಲ್ ಬಹುಮಾನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು. ನನಗೆ ಅದು ಅಷ್ಟು ಹಿತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹಾಗೆ ಅಂದದ್ದು ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ನೊಬೆಲ್ ಬಹುಮಾನದ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಆ ನನ್ನ ಕೃತಿಗೆ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿದಂತೆ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶವೇ ಕಾರಣವಾಗಿ 'ಬಹುಮಾನ' ಎಂಬ ನನ್ನ ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕ ಕವನ ಮೂಡಿದ್ದು. ಅದು ಪ್ರಕಟವಾದ ಮೇಲೆ ಅಸೂಯಾಪರರಾದ ಕೆಲವರು ಈ ಕವಿ ಈಗಾಗಲೇ ನೊಬೆಲ್ ಬಹುಮಾನ ತನಗೆ ದೊರಕಲು ತಾನು ಅರ್ಹನೆಂಬುದಾಗಿ ಅಹಂಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಆರೋಹಣೆ ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟುಕೊಂಡರಂತೆ!)

-63 (7)-

೧೯-೧-೧೯೩೨:

ಇವೊತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತೇನೆ.

೨೩-೧-೧೯೩೨:

ಸಾಯಂಕಾಲ ಎನ್.ಎಸ್.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಎ.ಸೀತಾರಾಂ ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಲಲಿತಾದ್ರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ 'ಲಲಿತಾದ್ರಿ' ಕವನ ಓದಿದೆ. (ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿನೋದಾತ್ಮಕ ವಿಡಂಬನವೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಎನ್.ಎಸ್.ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಅಣ್ಣ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಲೈಬ್ರರಿಯನ್ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಆದರ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಮೆಚ್ಚುಗೆ. ನನ್ನ 'ಲಲಿತಾದ್ರಿ' ಕವನವನ್ನು ಲಲಿತಾದ್ರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಓದಿಸಿ ಕೇಳಬೇಕು ಎಂದು ಅವರ ಬಯಕೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಕವನವನ್ನು ಕವಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಒಂದು ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿನವೇ ಅತ್ರ ಚಂದ್ರೋದಯ ಇತ್ತ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿಸಿದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೂ ಒಂದು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನವನ್ನೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಆಶೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸಮಯ ಮತ್ತು ದಿನವನ್ನು ಅವರೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಬಾಡಿಗೆ ಕಾರನ್ನೂ ಅವರೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಹೃದಯತೆ ಎಷ್ಟು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚುಮಾಡಿದುದೆ ಮಹತ್ಪ್ರಾಕ್ಷಿಯಾಗಿತ್ತು! ಬರ್ನಾಡ್ ಷಾ ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ 'Sincerity must be financially tested!' ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿಯೇ ಪರೀಕ್ಷಿತವಾಗಬೇಕು!" ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿ ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸತ್ಯಾಂಶವೂ ಇದೆ ಎಂದು ನಾವು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ! ಆರ್ಥಿಕತಾನಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ಹೊನ್ನು ಒರೆ ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಗೆದ್ದರೆ ಅದರ ನೈಜತೆ ನಿಷ್ಕಳಂಕವಾದುದು ಎಂದು ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದಲ್ಲವೆ?

ಅಂತೂ ನಾವು ಮೂವರೂ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಲಲಿತಾದ್ರಿಗೆ ಸೇರಿದೆವು. ಆಗ ಲಲಿತಾದ್ರಿಗೆ ವಿವಿಧ ವರ್ಣಮಯ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಮನೋಹರವಾದ ಉದ್ಯಾನವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಕವನ ವಾಚಿಸಲು ತೊಡಗಿದೆ. ನಡುನಡುವೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳು 'ನಿಲ್ಲಿ, ನಿಲ್ಲಿ!' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನನ್ನ ವರ್ಣನೆಗೂ ನಿಸರ್ಗ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೂ ತಾಳೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಸೀತಾರಾಂ "ಇದೇನು ಆಡಿಟ್ (ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ತಪಾಸಣೆ)

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರೋ? ಕಾವ್ಯದ ರಸಾನುಭವವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದೀರೋ?"ಎಂದು ಚುಚ್ಚು ನುಡಿದು ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆ ಚುಚ್ಚು ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ನಾಟಿತೊ ಬಿಟ್ಟಿತೊ? ಅಂತೂ ಅವರೂ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆಡಿಟ್ ಕೆಲಸ ಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ!

೨೫-೨-೧೯೩೨:

some Experiments of Mysticism by Rufus Jones ಓದಿದೆ.

೧೭-೩-೧೯೩೨:

Reading the Life of Tolstoy:

"He whose aim is his own happiness is bad; he whose aim is the good opinion of weak; he whose aim is the happiness of others is virtuous; he whose aim is God is great."

೧೮-೩-೧೯೩೨:

ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯ್ ನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತಾ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಅಪಜಯ ಸಂಕುಲಮಯವಾದ ಮಹಾಜಯವನ್ನು ನೆನೆದು ರೋಮಾಂಚವಾಗುತ್ತದೆ. ಆತನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯು ಅಸೀಮ ಅನಂತ ಆಕಾಶ ಸಮ ಆದರ್ಶದಡೆಗೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಕೈನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ದುರ್ಬಲತೆಗಳು ನನಗೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದುದರಿಂದ ಆತನು ಮತ್ತೂ ಭಯಂಕರನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ದುರ್ಬಲತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಣವಾದರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ-ಎಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ, ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ, ಸನ್ನಿವೇಶವಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೇನು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ-ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ! ಹೇ ಗುರುದೇವ ನಿನ್ನ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಮೊದಲು ಸೆರೆಯಿಟ್ಟು ರೆಕ್ಕೆ ಬಲಿತ ಮೇಲೆ ಹೊರಗೆ ಬಿಡು. ಸೆರೆಯ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಹೀರಿ ಬಲುಷ್ಠನಾದ ಮೇಲೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸು-ಇಷ್ಟಾದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ದುರ್ಮಂತ್ರಪಾತ್ರೆಯಂತೆ ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಘೋರಭೂತಗಳನ್ನೂ ವಿಕಾರ ಪಿಶಾಚಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಜಿಸುತ್ತದೆ. ದೃಢನಿಶ್ಚಯತೆಯೂ ವ್ರತವೂ ಮಣ್ಣುಗೂಡುತ್ತವೆ. ಧೈಯವು ಅಸಹ್ಯದ ಪಂಕದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿ ಕತ್ತೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ನಾನೆಷ್ಟು ಮಹಾತ್ಮನೆಂದು ನನಗೆ ನಾನೇ ಬೆದರುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಸೋಲುಗಳನ್ನು ನೆನೆದರೆ ನಾನೆಂತಹ ಕ್ಷುದ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೇ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನೆದೆಯಲ್ಲಿ ಖಾಂಡವವನ ದಹನವಾಗುತ್ತದೆ; ತ್ಯಾಗಭೋಗಗಳ ಹಣಾಹಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ವೈರಾಗ್ಯ ವ್ಯಾಮೋಹಗಳ ಖಡ್ಗಾಘ್ನಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ನಾನು ಶಾಂತಿಯ ಮೂರ್ತಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ. ಆಸರೆ ಅವರಿಯರು ಎಂತಹ ಭಯಂಕರ ಸಂಗ್ರಾಮಭೂಮಿ ನಾನೆಂದು. ಮೇಲೆ ಶಾಂತಿ, ಒಳಗೆ ಕ್ರಾಂತಿ! ಎಷ್ಟು ಸಲ, ಆದರ್ಶಚ್ಯುತನಾಗುತ್ತೇನೆ! ಮತ್ತೆಷ್ಟು ಸಲ ಪುನಃ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಅಂತಶ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಉಗ್ರತರ ಸಾಹಸ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ನಿಮಿರಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತೇನೆ! ಇಲ್ಲ, ಎಂದಿಗೂ ಹಿಂಜರಿಯೆ, ಕಾದಾಡಿ ರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಯುವೆನೇ ಹೊರತು ಹಿಂಜರಿಯೆ. ಹತ್ತಲ್ಲ ಸಾವಿರ ಸಾರಿ ಬಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿಯೇ ನುಗ್ಗುತ್ತೇನೆ. ನಿರಂತರ ಸಾಹಸವೇ ನೀತಿಯ ಚೈತನ್ಯ. ಹತಾಶನ ಹೃದಯವೇ ಮಹಾನರಕ! ಬಿದ್ದಾಗ ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ನಿಂತೆನೆಂದರೆ ನನ್ನಶಿರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗೆ ತಗುಲಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅಪ್ರತಿಹತ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿ. ಅದರಿಂದಲೇ ಗೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ, ನಾನು ವಿಜಯಿ. ಹೇ ಗುರುದೇವ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿಮಾನ್ ಮಹಾಪ್ರಭೂ, ನನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಲೋಹವು ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯ ಸ್ಪರ್ಶಮಣಿಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಣವಾಗಿ ರಂಜಿಸಲಿ! ನನ್ನನ್ನು ಸಿಡಿಲಾಗಿ ಮಾಡು; ಕಲ್ಲಾಗಿ ಮಾಡು;

ವಜ್ರವಾಗಿ ಮಾಡು; ಶ್ರುಶಾನವಾಗಿ ಮಾಡು; ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು, ಗರಿಯೆಲ್ಲ ಬೆಂದರೂ ಮೇಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರುವ ಹುಚ್ಚು ಹಾಳಾಗದಿರಲಿ!

೨೨-೨-೧೯೨೨:

Tolsty's Diary dated 28th heavy and wingless. Their sphere is down below. There are strong ones among them; Napoleon. They terrible traces among men and cause an uproar, but it is all on the earth. There are those whose wings grow equably and who slowly rise and fly: Monks. There are light people, winged, who rise easily from among the crowd and again descend: good idscend among the crowd and break their wings, such am I. Then they struggle with broken wings, flutter strongly and fail. If my wings heal I will fly high. God grant it.

There are those who have heavenly wings and-purposely from love to men descend to earth(folding the wings) and teach men to fly. when they are no more needed they fly away:christ."

೨-೪-೧೯೨೨:

ಸಾಯಂಕಾಲ ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರು, ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಸೇರಿ ಕನ್ನಡ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ತರುವಾಯ ನಾನು ಗುಂಡಪ್ಪನವರೊಡನೆ ಅವರು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಾಡರನ್ ಹೋಟೆಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬಂದು ಇಬ್ಬರೂ ತೊಯ್ದೆವು. ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಭೋಜನವೂ ಆಯಿತು. ನಾನು ಹೇಳಿದೆ ಮಾತಿನ ನಡುವೆ" I shall gaze at the sky and clouds and sing my song and vanish from the world; you all shall prepare for next coming!" ಎನ್ನಲು ಅವರು" Splendid!" ಎಂದರು. ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯಿತ್ತು. ಅವರು ನನ್ನೊಡನೆ ರಿಸರ್ವಾಯರ್(ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಜಲಾಶಯ) ವರೆಗೆ ಬಂದು ಕಳುಹಿಸಿ ಹೋದರು.

೨-೪-೧೯೨೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಐದೂಕಾಲು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ಆರೂವರೆ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಗುಂಡಪ್ಪನವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. 'ಕಲಾಸುಂದರಿ' 'ಜೋಗ' 'ವಿಮರ್ಶಕ' 'ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಮೇಲೆ' ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಬಹಳ ಆನಂದಪಟ್ಟರು. ತರುವಾಯ ಸಂಸಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಅದಿಲ್ಲದೆ ಜೀವನವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗದು ಎಂದರು. ನಾನೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅನುಭವಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದು ಪರಿಪೂರ್ಣರಾದವರು ಅತಿ ವಿರಳ. ನಾನು ಅನೇಕ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆದಿರಬಹುದು ಎಂದೆ. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಮಾತುಕತೆಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಆದರದಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡರು. (ಮಾಸ್ತಿಯವರ 'ಚೆಲುವು' ಹೇಗಿದೆ ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು "ಹೆಸರಿನಲಿ ಹುಟ್ಟಿಯೂ ಕೆಸರಾದೆ ನೀ ಜಗಕೆ" ಎಂದೆ.)

೪-೪-೧೯೨೨:

ಆಯ್ಲಮರ್ ಮಾಡ್ ಅವರ ಟಾಲ್ ಸ್ವಾಯ್ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. Otto's Mysticism East and west ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅದ್ಭುತಗ್ರಂಥ. ಆದರೆ 'Theologian' ಎಂದು ಶಂಕರನನ್ನು ಕರೆಯಬಾರದಾಗಿತ್ತು.

೧೫-೪-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಕೆ.ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರ ಕಲಾಶಾಲೆಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯ ತನಕ ಅವರ ನೀಲಗಿರಿಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮನದಣಿಯೆ ನೋಡಿದೆನು. ಆ ಚಿತ್ರಗಳು ಎಂಥ ಅದ್ಭುತವಾಗಿವೆ! ನೋಡಿದಷ್ಟೂ ನೂತನವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ಒಂದೊಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾ ಅವರೊಡನೆ ಪ್ರಕೃತಿವೈಭವ, ಸೌಂದರ್ಯ ಕಲಾ, ಕವನ, ಶಿಲ್ಪ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಅವರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಿತ್ರಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಕವನಗಳಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹೇಳಿದೆ-ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ರೈಲು ಹತ್ತಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಗೆ ಹೊರಟೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ Tolstoy's Resurrection ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದೆ. ನಡುವೆ ರೈಲಿನ ಲೈನಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾದೆ. ಜಗತ್ತು ಜೀವ ಈಶ್ವರ ಜೀವನದ ಉದ್ದೇಶ ಗಮ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ರೈಲಿನಲ್ಲಿಯೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ(ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಇದ್ದೆ.) ಆಮೇಲೆ ಕತ್ತಲಾದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದೆ.

೧೬-೪-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ದೃಶ್ಯಗಳೂ ರಮಣೀಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಪೂರ್ವಕಾಶದ ಕಾಂಚನ ಮೇಘಗಳೂ ಜಗದೀಶ್ವರನ ಆವಿರ್ಭಾವದಂತೆ ಮೂಡಿಬಂದ ಭಗವಾನ್ ಕಿರಣಮಾಲಿಯೂ ನನ್ನಾತ್ಮವನ್ನು ಭಾವಪ್ರಪಂಚದ ಜ್ವಾಲಾ ಅಥವಾ ತೇಜೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದುವು. ಮಾನವ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಗೆ ಬಂದೆವು.(ಅಂದು ಅದು ಸಾಧಾರಣ ವಿಷಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಅದು ಎಷ್ಟು ಅಮೂಲ್ಯವಾಗಿ ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ, ಮಾನವನ ಆ ಸ್ವಾಗತ ಕಾರ್ಯ? ಭಾವಿಸಿದಷ್ಟೂ ಅದರ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ!... ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲ ನೋಡಲು ಬಂದರು. 'ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ'ವನ್ನು ನಾಳೆ ಓದಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ... ಆಮೇಲೆ ಕವಿತೆ, ಸಂಗೀತ, ಶಿಲ್ಪ, ಚಿತ್ರಕಲೆ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ, ಚಿದಂಬರಂ, ಜೋಯಿಸ್, ಪುಟ್ಟನಂಜಪ್ಪ, ಮಾನವ್ವ, ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಹುದೂರ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆವು. ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕು ಹಾಲು ಹೊಯ್ದಂತಿತ್ತು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಾಸುಂದರಿ ತೇನೆಹಕ್ಕಿ ನವಿಲು ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ....

೧೭-೪-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ನಾನೂ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನವರೂ ಗುಡ್ಡೇಮೊರಡಿಗೇ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿಯ ಶಿವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ಸನ್ನಿವೇಶವಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ಮಾಯೆ. ಅನುಭೂತಿ. ಶ್ರುತಿ. ಮತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು....

ಸಾಯಂಕಾಲ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದಲ್ಲಿ 'ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ' ಓದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆವು....

(ಪುರಸಭಾ ಭವನದಲ್ಲಿ ಆ ವಾಚನ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಜನ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿತುಳುಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದಿತ್ತು. ಕೊನೆಯ ರುದ್ರ-ಕೃಷ್ಣರು ಸಂಧಿಸುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ವಾಚನ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. ಅಂತಹ ಜನಸಂದಣಿ ಇದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ತಂಭಿತರಾದಂತೆ ನಿಶಬ್ಧತೆ ಘನಿಸಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಕಂಸದಲ್ಲಿರುವ ರಂಗನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದೆ. 'ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ದೃಶ್ಯ ಮಾಯವಾಗಿ ಕವಿದಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆ ಇನ್ನೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಫಕ್ಕನೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ'ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳೆಲ್ಲ ಆರಿಹೋದುವು. ನೆರೆದವರೆಲ್ಲ 'ದೀಪಹೋಯ್ತು' 'ದೀಪ ಹೋಯ್ತು' ಎಂದು ದಿಗ್ ಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ತಟಕ್ಕನೆ ದೀಪ ಬಂತು! ಸರಿ ನಾನು ಮುಂದಿನ ಆರೇಳು ಅತ್ಯಂತ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವೂ ಗಂಭೀರ ಭವ್ಯವೂ ಆಗಿರುವ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಪೂರೈಸಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ, ಒಮ್ಮೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ

ಮರಿಮಲ್ಲಪ್ಪ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ದೊಡ್ಡ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮನಶ್ಯಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ಎನ್.ಎಸ್. ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ 'ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ' ವಾಚನ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಚನ ಮುಗಿಸಿ ಅದೇ ರಂಗನಿರ್ದೇಶನದ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳೆಲ್ಲ ಆರಿಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಬೆಳಗಿದ್ದುವು! ಹೀಗಾದದ್ದು ಶಕುನಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಯಾರಾದರೂ ಬೇಕೆಂದೇ ಹಾಗೆ ದೀಪಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಹೊತ್ತಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಾರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ಅದು ಕಾಕತಾಳೀಯವಾಗಿ ನಡೆದ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಘಟನೆಯೆಂದೇ ಎಲ್ಲರೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಇಂದಿಗೂ ನನಗೆ ಸಂದೇಹ: ಯಾರಾದರೂ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾದ ತಂತ್ರದಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದೋ ಅಥವಾ ನಿಜವಾಗಿ ಕಾಕತಾಳೀಯವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಆಕಸ್ಮಿಕವೋ ಎಂದು? ಹೇಗೇ ಸಂಭವಿಸಿರಲಿ, ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆನೋ ಒಂದು ಭವ್ಯತೆಯನ್ನೊದಗಿಸಿತ್ತು!)

ರಾತ್ರಿ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ವೈರಾಗ್ಯ, ಸಾಧನೆ, ಸಿದ್ಧಿ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ, ವಿವೇಕಾನಂದ, ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯ್ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿ, ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಮಲಗಿದೆ. ೧೮-೪-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಅವರೊಡನೆ ಸತ್ಯಗ್ರಹ, ಅಹಿಂಸೆ, ಭರತಖಂಡದ ಪುನರುದ್ಧಾರ ಮತ್ತು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗಳ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಸಾಹಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾಮಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು. ಹಿಂಸೆಯು ಸಾಧಾರಣ ಮಾನವನನ್ನು ಧೈಯದಿಂದ ಪತನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅಧೋಗತಿಗೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಬೆಳಕು ನಂದಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮುಂತಾದ ಮಹದ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೇ ಹಿಂಸೆ ಅಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಕೆಲಸಮಾಡಬಲ್ಲರು.

೨೬-೪-೧೯೩೨:

ಉಷಾಕಾಲ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಎ.ಎನ್.ಮೂರ್ತಿರಾಯರು, ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂ, ಡಿ.ಎನ್.ಹಿ, ದೇ.ನಾ.ಶ್ರೀ, ನಾನು, ಮಾನಪ್ಪ ಎಲ್ಲರೂ 'ನವಿಲು ಕಲ್ಲಿಗೆ'ಹೋದೆವು. ದೃಶ್ಯವು ದಿವ್ಯವು ಭವ್ಯವೂ ಸುಂದರವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳ ತರಂಗ ಮಾಲೆಗಳೂ ಮೇಘ ವಿರಚಿತ ಯಕ್ಷಸರಸ್ಸುಗಳೂ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅತೀವ ರಮಣೀಯವಾಗಿದ್ದವು. ಪರ್ವತಾರಣ್ಯ ವಿರಚಿತ ದಿಗಂತದಿಮದ ಭಗವಾನ್ ಮರೀಚಿ ಮಾಲಿಯು ಒಯ್ಯೋಯ್ಯನೆ ಮೈದೋರುವ ಪ್ರಥಮದರ್ಶನವಂತೂ ರೋಮಾಂಚನಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಆ ದಿವ್ಯಾವತರಣದ ದೃಶ್ಯದ ಆಸ್ವಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದು ತರುವಾಯ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು'ಸಿಬ್ಬಲುಗುಡ್ಡೆ'ಗೆ ಹೋದೆವು. ನಿಬಿಡಾರಣ್ಯಗಳ ದಾರಿಯಲ್ಲದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿರಾಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಿಚಯ ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋದೆವು. 'ಸಿಬ್ಬಲುಗುಡ್ಡೆ'ಯಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳಿಗೆ ಮಂಡಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಕಿದೆವು. ಅವುಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಉತ್ಸಾಹವು ಮೀರಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊಳೆಯ ನಡುವಣ ಬಂಡೆಗಳೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ಜಲಕ್ರೀಡೋನ್ಮತ್ತರಾಗಿ ಮಿಂದೆವು. ತುಂಗೆಯು ವನಮಾಲಿನಿ: ಸೈಕತರಂಗ ವಿಲಾಸಿನಿ. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಹಿಂದೆ ಬಂದು ಸುಖಭೋಜನ ಮಾಡಿ ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ ಮಲಗಿದೆವು. ಅಪರಾಹ್ನ ಕಾಫಿಯಾದ ಅನಂತರ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನೆದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ'ಕುಪ್ಪಳಿ'ಬಂದೆವು.

(ದಿನಚರಿಯ ಈ ಒಕ್ಕಣೆ ಎಷ್ಟು ಹ್ರಸ್ವ! ಎಷ್ಟು ನೀರಸ! ನಡೆದ ಆ ವಾಸ್ತವದ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಮುಂದೆ? ೧೫-೭-೧೯೭೪)

೨೭-೪-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 'ಕವಿಶೈಲ'ದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತರುಕುಂಜದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆವು. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯೂ ಮೂರ್ತಿರಾಯರೂ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ.

೯-೫-೧೯೩೨:

Ruskin's Unto This Last ಮತ್ತು Tolstoy's Essays and letters ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

೨೯-೫-೧೯೩೨:

'ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ'ದ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ತಿದ್ದಿದೆ.

೧-೬-೧೯೩೨:

'ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗ ಯುವಕ ಸಂಘ'ದ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲುನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡ ಕಾಡಿನ ಒಳದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಯಲುಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ, ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಾರು ಅನುಭವದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಆಲಾಪಿಸುತ್ತಾ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂಬತ್ತುವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಹಿರೇತೋಟಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದೆವು. ದಾಸೇಗೌಡರು. ಗುರಪ್ಪಗೌಡರು ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು.ಅಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಅವರ ಮನೆಯ ಮೇಲುಗಡೆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೀಠಸ್ಥಾನವನ್ನು(ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಕವಿಶೈಲದಂತೆ) ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಹಾಡಿದೆವು.

೨-೬-೧೯೩೨:

'ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗ ಯುವಕರ ಸಂಘ'ದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ಸುಮಾರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಮಾಳೂರು ಪ್ರವಾಸಿ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು.ನಾವು ಹಾರೈಸಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನರು ಸಂದಣಿಸಿದ್ದರು. ಮ|| ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆವು. ಮೊದಲು ನಾನು ಸಂಘದ ಉದ್ದೇಶ ರೀತಿನೀತಿಗಳು, ವಿದ್ಯಾಪ್ರಚಾರದ ವಿಚಾರ ಮಾತನಾಡಿ ಕಡೆಗೆ 'ಗುರುವಿನ ವಿಚಾರ, ಸ್ವದೇಶಿಯ ವಿಚಾರ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ವಿಚಾರ ಇತರರೂ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಸುಮಾರು ಸಂಜೆ ಐದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪ ಮುಗಿಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನಪಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಡಿದೆನು.

೩-೬-೧೯೩೨: ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊರಟು ಹತ್ತೂವರೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು.

'ಮೇಲಿನ ಜೂನ್ ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರನೆಯ ತಾರೀಖುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ಅತಿಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ದೈನಂದಿನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಃಕಷ್ಟಿತವಾದ ಒಂದು ಘಟನೆ ಎಂಬ ಭಾವ ಬರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಆಗ ಹಾಗೆಯೇ ತೋರಿತ್ತು ಎನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವಾ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುವ ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ, ನನ್ನ ಕವಿಬದುಕಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಭೂಮಿಕೆಯನ್ನೆ ನನ್ನ ಜೀವನಮೌಲ್ಯದ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂಬಂತೆ ನನ್ನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಬರೆದವರು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವವರು ತಿಳಿದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣಾ ಪಕ್ಷವನ್ನಾಗಲಿ, ನನ್ನ ವಿಚಾರವಾದೀ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನಾಗಲಿ ಅವರು ಅಷ್ಟೇನೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಗಣನೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆ ತನ್ನ ರಸಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಒಂದಿನಿತೂ ಭಂಗ ಬರದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಸಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಸಹೃದಯರು ಗುರುತಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಂಶಿಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ; ನನ್ನ ಪೂರ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಅಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ 'ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಯುವಕರ ಸಂಘ'ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದರೆ ಅದೊಂದು ಕ್ರಾಂತಿಸಂಸ್ಥೆಯೆ ಆಗಿತ್ತು. 'ಒಕ್ಕಲಿಗರ'ಎಂಬ ವಿಶೇಷನ ಅಂದಿನ ಮಲೆನಾಡಿನ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಇತರ ಶೂದ್ರವರ್ಗದವರಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡ್ಡಿ ಮತಾಚಾರದ ಮೌಢ್ಯ ಸಂಕುಲಗಳ ಬೋನಿನೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಇಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಇಲಿಗಳನ್ನು ಬೋನಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸಲು ಕೈಸ್ತಪಾದ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಬೋನಿನಿಂದ ಹೊರಬಂದವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ತಮ್ಮದೇ ಆಗಿರುವ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಬೋನುಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಶೂದ್ರರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ ಮೌಢ್ಯದ ಬೋನಿನಿಂದ ನೆಗೆದರೆ ಕೈಸ್ತ ಮೌಢ್ಯದ ಬೋನಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎರಡೂ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಗಳೆ! ಎರಡೂ ಇಲಿಗಳನ್ನಾಕರ್ಷಿಸಲು ಇಡುತ್ತಿದ್ದ ತಿಂಡಿಗಳು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ತರಹದ್ದಾಗಿದ್ದುವು: ದೇವರು, ಧರ್ಮ,ಪಾಪ, ಪುಣ್ಯ, ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವೇಷದ ಮತನಾಯಕ ಗರುಡ ಪುರಾಣದಂತಹ ಸರಕುಗಳು!

ನಮ್ಮವರನ್ನು ಈ ಹಳೆಯ ಮತಮೌಢ್ಯ ಸಂಕುಲಗಳಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಯನ್ನೂ ನೀಡಿ, ನಿಜವಾದ, ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರಣೀತವಾದ ವೇದಾಂತದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶ್ರೀಯೆಡೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಚೇತನವನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿದರೆ ಆ ಕೆಲಸ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಕೈಗೊಂಡುತದೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಅಧಿವೇಶನ ಒಂದರಲ್ಲಿ 'ಮಲೆನಾಡು ಯುವಕರಿಗೆ' ಎಂಬ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ(ಅದು 'ನಿರಂಕುಶಮತಿಗಳಾಗಿ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.) ಲೌಕಿಕವಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಿತವಾದ ನೀಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಉಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಾದ ಸಂಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿಯ ಆತ್ಮಶ್ರೀ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಮಹಾ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದ್ದೆ.

ಜಕ್ಕಿಣಿ, ಪಂಜೊಳ್ಳಿ, ಭೂತ, ದೆವ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರ ಬದಲು ಹೆಚ್ಚು ತಾತ್ವಿಕವೂ ನಾಗರಿಕವೂ ಆಗಿರುವ ದೇವಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಕರೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ವರ್ಷವರ್ಷವೂ ಬಂದು ಕಾಣಿಕೆ ವಸೂಲು ಮಾಡುವ ಗುರುಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಆ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ನಿಧಿಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಸಲಹೆಯಿತ್ತಿದ್ದೆ. ಪ್ರತಿ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಕೆ ಡಬ್ಬಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ದುಡ್ಡನ್ನು ತಿರುಪತಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಆ ಧನವನ್ನೆಲ್ಲ ನೀಡಿದರೆ ಭಗವತಿ ಸರಸ್ವತಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಏನೂ ಅಮಂಗಳ ಅಪಾಯ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಾಣಿಕೆ ದುಡ್ಡನ್ನೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾನಿಧಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ನಿರರ್ಶನವಾಗಿದ್ದೆ.....'

೧೦-೬-೧೯೩೨:

ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ, ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟವನು. ಶ್ರೀಗೌಡರಿಗೆ ಬಹು ಕಾಯಿಲೆಯಂತೆ ಡಿ.ಆರ್.ವಿ.ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ....

೬-೭-೧೯೩೨:

ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಕಡಲು ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿದೆ. ರಾಗದಲೆಗಳು ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮನಸ್ಸು ಅವಿವೇಕವಾದರೆ ತಿನಿಸೇನು ಮಾಡೀತು?- ಸಿ.ಎಸ್.ಗುಂಡೂರಾವ್ ಗೆ ರೂ.೫೦ ಕೊಟ್ಟೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಟಿ.ಎಸ್.ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರನ್ನು ಹೋಗಿ ಕಂಡೆ. ಗೋಕಾಕರ ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು.

೧೮-೭-೧೯೩೨:

ಹೇ ಗುರುದೇವ, ನೀನು ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವೆ. ನನ್ನ ಹೃದಯದ ದುರ್ಬಲತೆಯನು ದೂರಮಾಡಿ ಅದರ ಶೂನ್ಯವನು ಪೂರ್ಣಗೈ. ಸಲಸಲವೂ ನವಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಿಂದ ನವ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನವ ಆಶೆಯಿಂದ ನನ್ನಾತ್ಮವು ರೆಕ್ಕೆಬಿಚ್ಚಿ ಹಾರುತ್ತಿರುವುದು. ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಭೂಸ್ವರ್ಷ ಮಾಡುವುದು. ಬಿಂಕದಲಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿದ ನನಗೆ ನಮ್ರತೆಯ ನೀಡಲೆಂದೇ ನೀನು ಅಪಜಯದ ಮೇಲೆ ಅಪಜಯವ ಹೇರುತ್ತಿರುವುದು? ಎನಿತು ದಿನಗಳಿಂದ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದು ಮುಗಿಸುವೆ, ನಾಳೆ ಮುಗಿಸುವೆ, ಇಂದು ಜಯಿಸುವೆ, ನಾಳೆ ಜಯಿಸುವೆ ಎಂದು ಕಾಲ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಹತಾಶನಾಗೆನು. ಅನಂತ ಪ್ರಯತ್ನವು ನನ್ನದಾಗಿದೆ. ಯತ್ನಶೀಲವೇ ಮಹಾಸಾಧನೆ. ನಿನ್ನ ಚರಣಧೂಳಿಯನ್ನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತೇನೆ, ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ದುಃಖದ ಹೊರೆಯು ತಲೆಯ ಮೇಲಿರಲಿ; ನನ್ನ ನಾಚಿಗೆಯು ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲಿರಲಿ; ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಲಿ ನಂಬುಗೆಯು ನನ್ನದೆಯೊಳಿರಲಿ!

೧೯-೨-೧೯೩೨:

ಬರೆಯಲಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು: ಕೋಗಿಲೆಯ ಕನಸು, ಪೋಡಶಿ, ಶಿಶು, ವಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್, ವೈಶಾಖ, ಸೂರ್ಯ, ಗುರುದೇವ,

೨೦-೨-೧೯೩೨: ಎಸ್.ನಂಜಯ್ಯ ರೂ.೧-೦೦.

೨೫-೨-೧೯೩೨:

ಸಾಯಂಕಾಲ ಆರು ಗಂಟೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೊಸ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಟಿ.ಎನ್.ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರು, ಟಿ.ಎನ್.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಎನ್.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳು, ಡಿ.ಎಲ್.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಎನ್.ಎಸ್. ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಎ.ಸೀತಾರಾಂ ಎಲ್ಲ ಇದ್ದರು.

೧೬-೮-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಸುತ್ತ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿಬಂದೆ. ತರುವಾಯ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ An Idealistic View of Life ಓದಿದೆ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ, ವೆಂಕಟಪ್ಪ, ರಾಮಪ್ಪ, ಶ್ರೀಕಂಠ ಇವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಿಟ್ಟಯ್ಯನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋದೆ, ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಅವನೂ ಸಿಕ್ಕಿದ. ಹುಡುಗರಿಗೆ ನಾನು ಅವನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬರೆದ ಕವನದ ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದೆ. ಅವನೂ ಬಹಳ ಕಾಲ ತನ್ನ ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು.(ಕಾಯುಂಡೆ ಪ್ರಸಾದ ಸೊನ್ನೆ!)

(ಮೇಲಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹುಡುಗರ ಹೆಸರುಗಳು ಆಗತಾನೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಮಲೆನಾಡಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ನಮ್ಮ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರ ಮಕ್ಕಳವು.)

೨೮-೮-೧೯೩೨:

ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಯೂನಿಯನ್ ಪರವಾಗಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ 'ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ'ನಾಟಕವನ್ನು ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ಓದಿದೆ. ಮಂದಿರವು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತ್ತು. ಶ್ರೀಯುತ ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾಯರು(ಆಗ ಮೈಸೂರಿನ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದರು.) ತಮ್ಮ ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಂದು ಬಿಟ್ಟರು.

೧೦-೮-೧೯೩೨:

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಗುರುದೇವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸ್ತಿಮಿತವಾಗುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಜ್ಯೋತಿಯ ದರ್ಶನವೂ ಸಮೀಪವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಹಾರೈಕೆಯಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಭುವನ ಸಮಸ್ತವೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆವೇದ್ಯವು ಅನುಭವವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೇ ಗುರುದೇವ, ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿರಲಿ. ಓಂ ಶಾಂತಿ: ಶಾಂತಿ: ಶಾಂತಿ:!

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಟಿ.ಎಸ್.ವಿ, ಟಿ. ಎನ್,ಎಸ್, ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಬಂದಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು, ಹರ್ಷಾಲಾಪದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಸಮಯಿಸಿ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನೂ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು.

೧೯-೯-೧೯೩೨:

ನಾಳೆ ಗಾಂಧಿಯವರ ಆಮರಣಾಂತ ಉಪವಾಸ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ದಿನ. ಇಂದು ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಬಾಲಕರೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರು. ನಾಳೆ ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ- ಸಾಯಂಕಾಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. The story of philosophy by will Durant ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಜೈ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್ ಕೀ ಜೈ!

-63 (8)-

೨೦-೯-೧೯೩೨:

ಇದೊಂದು ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯ ದಿನ. ಇಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ೧೯೩೧ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಾನವರ ಮೂರ್ಖತೆಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಮಹಾಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಶಿಲುಬೆಯ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಹತನಾದನು. ಇಂದು, ನಾಗರಿಕರೆಂದೆನಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ನಾವಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಹಾತ್ಮನು ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿಯ ಅವಿವೇಕದಿಂದ ನಿರಶನವ್ರತವೆಂಬ ಶಿಲುಬೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಮಹಾಪುರುಷನಿಂದ ಇಂದಿನ ಬಾಳು ಪೂಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆಶಾಜನಕವಾಗಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮಹಾ ಜಗದ್ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಹೆಮ್ಮೆಪಡುತ್ತೇನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆ!- ಇಂದು ಆತನು ನಿರಶನ ವ್ರತವನ್ನು, ಅಂತ್ಯಜರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚುನಾವಣೆಯು ಬೇಡವಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಸಾವು ಬರುವವರೆಗೆ, ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಲೋಕವೇ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ನಾನಿಂದು ಎಂದೂ ಮಾಡದ ಉಪವಾಸ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎದ್ದು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆನು, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆನು. ಈಗ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದತೊಡಗುತ್ತೇನೆ- ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಶೋಕಸಂಮಿಶ್ರ ಆನಂದದಿಂದ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮನಿಗಾಗುವ ನೋವಿನಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಆತನ ಯಾತನೆಯಿಂದಲೇ ಮನುಜವರ್ಗದ ಗೌರವವು ನೂರ್ಮಡಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದೆ. ಆತನೊಡನೆ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿರುವ ನಾನೂ ಆತನ ನೋವಿನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪುನೀತನಾದೆ. ಗೀತೆಯ ಹದಿನೆಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನೂ ಓದಿ ಪೂರೈಸಿದೆ. ಊಟದ ಸಮಯವಾಗಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಸಿವಾಯ್ತು. ತರುವಾಯ ಅರ್ಧ ನಿಂಬೆಯ ರಸವನ್ನು ನೀರಿಗೆ ಹಾಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಹಸಿವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಿನಂತೆ ಸಂಜೆ ಆಟವನ್ನು ಆಡಿದೆ. (ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಲಿಬಾಲ್ ಕೋರ್ಟ್ ಇತ್ತು.)- ದಿನವೆಲ್ಲಾ ನಶ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.(ಊಟ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ತ್ಯಾಗವೇ!) ಎರಡು ಹೊತ್ತೂ ಊಟ ಬಿಡುವುದೇ ನನಗಿಷ್ಟು ತಪಸ್ಸಾದರೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾಗಿರಬೇಕು?

೧೨-೧೦-೧೯೩೨:

ಸಾಯಂಕಾಲ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಬಂದು ತಮ್ಮ ಕವನಗಳನ್ನೋದಿದರು. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ "ಕಲಾಸುಂದರಿ" ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಓದಿದೆ. ಬಹಳ ಆನಂದಪಟ್ಟರು. ಪ್ರಥಮ ವರ್ಗದ ಕವಿತೆ ಇದು ಎಂದರು. ಅವರೂ ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ಅವರ 'ತಾವರೆ' ಚೆಲುವು "ಅರುಣ" ಬಿನ್ನಹ"ಗಳಿಂದ ಓದಿದರು. ಅವರ ಗೀತೆಗಳೂ ಲಾವಣಿಗಳೂ ಇರುವಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅವರ ಕವನಗಳಿಲ್ಲ.

೧೮-೧೦-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶ್ರೀಮಾನ್ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದ ಲೋಕಸೇವಾನಿರತ ಬಿರುದಾಂಕಿತರಾದ ಕೊಂಗಾಡಿಯಪ್ಪನವರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕರ್ಣಾಟಕ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆ. ತಮ್ಮೂರಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಎರಡು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದಲ್ಲಿ 'ಆಧುನಿಕ ಕವಿತೆ' ವಿಚಾರವಾಗಿಯೆ ಮಾತನಾಡು ಎಂದರು. ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯಂಗಾರರ ವಿಚಾರ ಮಾತನಾಡಿದೆವು. ಅವರು ಎಂದೂ ಉದ್ವಿಗ್ನರಾದವರಲ್ಲ, ಗೊಣಗುಟ್ಟಿದವರಲ್ಲ ಎಂದರು....

ರಾತ್ರಿ ಎನ್.ಎಸ್.ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ 'ಪಂಚರಾತ್ರ' ನಾಟಕವನ್ನು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಆಡಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಹುಡುಗರನ್ನು ನಾಟಕ ನೋಡಲು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲೆಂದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬೇಡ ಎಂದು ಬಿಟ್ಟರು. ಕಾರಣ: ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಇನ್ ಫ್ಲಯನ್ನಾ ಇದೆಯಂತೆ! ತಮ್ಮ ಧೈಯವು ಎಷ್ಟೇ ಮಹೋನ್ನತವಾದುದಾಗಿರಲಿ ಅದನ್ನು ಇತರರ ಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕಾಸವಾಗುತ್ತಿರುವ ಬಾಲಕರ ಮೇಲೆ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಹೊರಿಸುವುದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ.... 'ಮುಕ್ತಿರಾಹು' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

೧೯-೧೦-೧೯೩೨:

ಈ ದಿನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪದವಿಪ್ರಧಾನ ಮಹೋತ್ಸವ.

೨೩-೧೦-೧೯೩೨:

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಯಾತ್ರೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಭೂತೇಶಾನಂದಜಿ, ರಾಜಗೋಪಾಲ, ನಾನು, ಸೀನು, ವಿಜಯ, ಚಂದು, ಎಂಕ್ಕು, ರಾಮಣ್ಣ, ಮರಿಯಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಉಟಮುಗಿಸಿ ಹೊರಟೆವು. ದಿನವೆಲ್ಲ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಗತವೈಭವವನ್ನು ನೋಡುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದೆವು. ಈಗಿನ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆ ಮರೆತು ಕಳೆದುಹೋದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಜೀವಿಸಿದೆವು. ಕಲ್ಪನೆಯ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ೧೭೯೯ ನೆಯ ಮೇ ೪ನೆಯ ತಾರೀಖನ್ನು ಪುನಃ ಸೃಜಿಸಿ, ಆ ಗಲಭೆ, ಗಡಿಬಿಡಿ, ಉತ್ಸಾಹ, ಕ್ರೋಧ, ಆಶಂಕೆ, ಉದ್ವೇಗ, ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ, ರಾಜದ್ರೋಹ, ಯುದ್ಧ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಂಡೆನು. ಯಾತ್ರೆ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು.

೪-೧೧-೧೯೩೨:

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಟೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನೂ ರಾಮಣ್ಣನೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದರು. ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ನನ್ನೊಡನೆಯೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಬೆಂಗಳೂರು ತಲುಪಿದಾಗ

ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ರೈಲ್ವೇ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಿ.ಎಸ್.ರಾಮರಾಯರೂ ಡಿ.ಆರ್. ಚನ್ನೇಗೌಡರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಚನ್ನೇಗೌಡರು ಬಲವಂತ ಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ರಾತ್ರಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದೆವು. ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಿಲೀಪಚಂದ್ರ ವೇದಿಯವರ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕೇಳಿದೆವು. ಆತನು ಕೊರಲಿನಲ್ಲಿ ವೀಣೆ ಡಮರುಗಳ ಭೇರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

೫-೧೧-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನೂ ಚನ್ನೇಗೌಡರೂ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಗಹನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾತಾಡಿದೆವು:ಬುದ್ಧಿ, ಪ್ರತಿಭೆ, ಆತ್ಮಾ ಇತ್ಯಾದಿ. ೮-೩೦ ಗಂಟೆಗೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆಗೆ ಹೋದೆ. ೧೨-೩೦ಕ್ಕೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರರ ಮೋಟಾರು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ.(ಬೆಂಗಳೂರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ನಿರ್ಮಲಾನಂದರಿಗೂ ಬೇಲೂರು ಕೇಂದ್ರ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಶನ್ನಿಗೂ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾಗಿ ಕೇಸು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಕೇಸನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಿಶನ್ನಿನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರದ ಒಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಆಶ್ರಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೇವರಮನೆಯೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಭಜನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನೂ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದೆವು.) ಅಲ್ಲಿ ಗಡದ್ದಾಗಿ ಪ್ರಸಾದವಾಯಿತು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಿ ಫಲಾಹಾರ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದೆ. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ, ಟಿ.ಎಸ್.ವೆಂ, ಎ.ಆರ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಗಳು, ವೀ.ಸೀ.ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಗಣ್ಯರು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಯುತ ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು. ಅವರ ಎಂದಿನ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ, ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಮಾಡುವಂತೆ ನನ್ನ ಕವಿತಾ ವಾಚನಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಭವನದಲ್ಲಿ ಫಲಾಹಾರ ಮುಗಿದ ಅನಂತರ ವಾಚನ: ಸಭಾಭವನ ಗಣ್ಯನಾಗರಿಕರಿಂದಲೂ ಉತ್ಸಾಹೀ ತರುಣರಿಂದಲೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿತ್ತು. ಸಾವಿರಾರು ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ವಾಚನ ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಚೀಟಿಯ ಮೇಲೆ ಚೀಟಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕವನದ ಹೆಸರನ್ನು ನಮೂದಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಓದಿ ಇದನ್ನು ಓದಿ ಎಂದು. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರೂ ವೀರಕೇಸರಿ ಸೀತಾರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಒಂದೆರಡು ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾದ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡಿದರು. ಸಭೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವರು ನನ್ನನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಏನು ಮೋಹ! ಏನು ಅಭಿಮಾನ! ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಒಲಿದಿರುವ ಕಲಾಸುಂದರಿಯ ಪ್ರಭಾವವು ಅಂದು ನನಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಶ್ರೀಯವರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕೆ.ಹೆಚ್.ರಾಮಯ್ಯನವರಲ್ಲಿಗೆ-ಚನ್ನೇಗೌಡರು ಅವರ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು- ಬಂದೆ. ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಚನ್ನೇಗೌಡರ ಜೊತೆ ನಾನು ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆ.

೬-೧೧-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ತಾಪವನ್ನೆಲ್ಲ ತೋಡಿಕೊಂಡರು. ಕನ್ನಡ ಎಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣ. ಅದರ ಗೆಲವೇ ಅವರ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಗುರಿ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ಒಬ್ಬರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಗವಿಪುರದ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಒಳನುಗ್ಗಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಎ.ವಿ. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮೇಷ್ಟ್ರರಾಗಿದ್ದ (ನಿಟ್ಟೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ತಂದೆ) ಶಾಮಣ್ಣನವರ ಮನೆಗು ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೂ ಹೋದೆವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹಸ್ತಾಕ್ಷರ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟೆ. ಚನ್ನೇಗೌಡರಿಗೆ ವಾಲ್ಟೆರ್ ಮೊದಲಾದವರ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ

ಟಿ.ಎಸ್.ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರೊಂದಿಗೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿ ಆಡಿ ಆಡಿಯೆ ಆಡಿದೆವು! 'ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ' ಅಚ್ಚಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿದೆ.(ಅದು ಮೊದಲು ಅಚ್ಚಾದದ್ದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದಿಂದ.) ೮-೧೧-೧೯೩೨:

೭-೧೧-೧೯೩೨ ನೆಯ'ತಾಯಿನಾಡು'ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ನನ್ನ ಕವಿತಾ ವಾಚನದ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ವರದಿ:

ಶ್ರೀ ಕೆ.ವಿ.ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದವರು ಶನಿವಾರ ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲ ಶ್ರೀ ಕೆ.ವಿ.ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಕವಿತಾ ವಾಚನವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ಸಭಾಭವನವು ಸಹೃದಯ ಶ್ರೋತೃಬೃಂದದಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿತ್ತು. ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯೋತ್ತರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಸಭೆಗೆ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಕವನಗಳನ್ನು ಓದುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಕೆ.ವಿ.ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಎದ್ದಕೂಡಲೇ ಕರತಾಡನ ಪ್ರಶಂಸಾಧ್ವನಿಯು ಸಭಾಭವನವನ್ನು ಕಂಪಿಸಿತು. ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಕಮನೀಯವಾಗಿ ರಸಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೋಗಿಲೆಯಂತೆ ಕಲರವ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಿಂಹ ಗಂಭೀರ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದಲೂ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದುಂಬಿಗಳ ಝೇಂಕಾರದಿಂದಲೂ ಪರಿಸಿದರು. ಸುಮಾರು ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಸಭಿಕರು ಕವಿಪುಂಗವ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಕವಿತಾಂಬುಧಿಯ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮೋದಿಸಿದರು. ಅವರ ಕವಿತಾ ರಮಣೀಯ ಹಿಮವಂತನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಜಾಹ್ನವಿಯಂತೆ ಪರ್ವತಶೃಂಗಗಳಿಂದ ಕುಣಿ ಕುಣಿದು ಧುಮುಧುಮುಕಿ ಗಂಭೀರ ಪ್ರವಾಹಿನಿಯಾಗಿ ಸಾಗರಮಂ ಸೇರ್ವಂತೆ ಆಕರ್ಷಿತರ ಅಂತರಂಗಮಂ ಆಹ್ಲಾದಿಸಿತು. ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಕವಿತಾಪ್ರತಿಭೆಯು ಇಂದಿನ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು. ಶ್ರೀಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಇತೋಪ್ಯತಿಶಯವಾದ ಸರಸ್ವತೀ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಕನ್ನಡ ಭೂಮಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಭಾರತಭೂಮಿಗೂ ಶರೋರತ್ನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲಿ ಎಂಬುದೇ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರ ಹಾರೈಕೆ.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದವರು ಇಂತಹ ಕವಿತಾಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಬೇಕೆಂದು ಕೋರಲಾಗಿದೆ.

'ತಾಯಿನಾಡು'ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ಪ್ರಕಟವಾದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹಾರೈಕೆ-ಶ್ರೀ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಇತೋಪ್ಯತಿಶಯವಾದ ಸರಸ್ವತೀ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಕನ್ನಡ ಭೂಮಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಭಾರತಭೂಮಿಗೂ ಶರೋರತ್ನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲಿ- ಹರಕೆಯಾಗಿ ಮುಂದೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಗೂಡಿದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಜನಮನದ ಹಾರೈಕೆ. ಹರಕೆ ಮತ್ತು ಅಭಿಪ್ರೇಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗಿನ್ನೂ ನನ್ನ ಮಹಾಕಾದಂಬರಿಗಳಾಗಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾಗಲಿ ಹೊರಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅದರ ಸೂಚನೆಯೂ ಬಹಿಃಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂದಿನ ಸಾಮಾನ್ಯಮತಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ವಿಶೇಷ ವಿಮರ್ಶಕಮತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ನಿಷ್ಕರ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠೆಯ ವಿಚಾರವಂತರೂ, ಈಗ ಓದಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಬೇಕಾಗುವಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೇದಿಕೆಗಳಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತಾಯಿನಾಡಿನ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೆ, ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೆ, ೧೯೩೧ ರಲ್ಲಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜ್ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ನವರತ್ನಂ ರಾಮರಾಯರಂತಹರು'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಸಲಹೆಗಳು'ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತ ಹೇಳಿದುದು'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರದಿಯಾಗಿದೆ:

“ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಮಗೆ ಹಕ್ಕು ಉಂಟು. ಅವುಗಳಿಂದ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಉಂಟು;ಈಗಾಗಲೇ ಆಗಿದೆ; ಮುಂದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮ|| ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.(ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಂಥವರು ಆ

ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ ದಾರಿತೋರಿಸಲು ಮಹಾಸಾಹಸ ಮಾಡಿದ್ದರು ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಇತ್ತಿಚೆಗೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬಹುಶಃ ನವರತ್ನ ರಾಮರಾಯರಿಗೆ ಅದು ತಿಳಿದಿರಲಾರದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.) ಹೊಸಹೊಸ ಯೋಚನೆಗಳು ಭಾವಗಳು ಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಕೆಗೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಂದ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮು|| ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಂಥವರನ್ನು ಯಾವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೂ ತಪ್ಪಾಗುವಂತಿಲ್ಲ.”

೧೬-೧೧-೧೯೩೨:

ಸಾಯಂಕಾಲ 'ಹ್ಯಾಮ್ಲೆಟ್'ನಾಟಕ ನೋಡಲು ಹೋದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದರು.

೧೯-೧೧-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ನಾನೂ ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜರೂ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಮನೀಯ ದೃಶ್ಯಗಳು. ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಬತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳು-ನಡುವೆ ಹಾರುವ ಬಲಾಕಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀಳವಾಗಿ ನಿಂತ ಕುಶ ಕುಸುಮಗಳು, ಹಸುರು ಗದ್ದೆಯ ಮೇಲೆ ಓಡಾಡಿ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರೈಲುಯಂತ್ರದ ದಟ್ಟಹೊಗೆಯ ನೆಳಲು, ಅಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಮರಗಳ ಛಾಯೆ, ದೂರದ ದಿಗಂತದ ಗಿರಿಶಿರೋರೇಖೆಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಪುರಾತನ ಯುದ್ಧರಂಗದ ಸ್ಮಾರಕ ಸ್ತೂಪಗಳು, ರೈಲ್ವೇ ಸ್ಟೇಷನ್‌ಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು ಎಲ್ಲವೂ ವಿಚಿತ್ರ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ(ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಂ ೧೯೩ ನೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ)ಉಟ ಹೊಡೆದು ಮಲಗಿದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಚೆನ್ನೆಗೌಡರೂ ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜರೂ ನಾನೂ ನರಹರಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂಱು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಮಾತಾಡಿದೆ. ತರುವಾಯ ಉಟಮಾಡಿ ಮಲಗಿದೆ.

೨೦-೧೧-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಥರೂ ನಾನೂ ಲಾಲ್ ಬಾಗ್ ಕಡೆ ವಾಕಿಂಗ್ ಹೋದೆವು. ಮೋಡ ಕವಿದು ಎಲ್ಲ ವಿಷಣ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಏನೆಂದರೂ ಮೈಸೂರಿನ ವೈಶಾಲ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಪ್ರಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. ಟಿ.ಎಸ್.ವಾಸ್ತಾನಿಯರ Religion and culture ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ಓದಿದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮ, ಪ್ರಿಯನಾಥರು, ಡಿ.ಆರ್.ಚೆನ್ನೆಗೌಡ, ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣರಾವ್ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಿಕ್ಕರು. ಅವರ ಲಘುಪ್ರವರ್ತನವೂ ಮಾತುಗಳೂ ನನಗೆ ಬೇಸರವುಂಟು ಮಾಡಿದುವು. ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮರ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ರವೀಂದ್ರರ ಶೀಲ ಆಚರಣೆಗಳ ವಿಚಾರ ಟೀಕೆ ನಡೆಯಿತು. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷವನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷವು ನಮ್ಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಶೂನ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ-ಅಂತೂ ರವೀಂದ್ರರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನಡತೆಗೂ ಅವರ ಕಾವ್ಯಶ್ರೀಗೂ ಸಮಂಜಸ ಭಾವವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅನೇಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

೨೧-೧೧-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಬಸ್ ಸ್ಟಾಂಡಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ನವೀನ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಆ ಗಲಿಬಿಲಿ, ಆ ಭಿಕ್ಷುಕರು, ಆ ಕೂಗುವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಆ ದ್ರುತವದ ಸಂಚಾರ-೯ ಗಂಟೆಗೆ ಹೊರಟಿತು. ಮಂದಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿತ್ತು. ೧೧ ಗಂಟೆಗೆ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಕೊಂಗಾಡಿಯಪ್ಪನವರು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವರ ಮನೆಗೆ(ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಂತೆ ತೋರಿತು.) ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಕೆಸರು ಕೊಳಕು ದುರ್ವಾಸನೆಯ ಗಲ್ಲಿ ಗಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಬೇಕಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಅವರ ಆಫೀಸು ಕೋಣೆ!!

ರಾಮಾ! ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಹೆಗ್ಗಣಗಳು ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲಾರವು! ಆಗತಾನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಳಿದಿದ್ದ ಸೆಗಣೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಂಡೆಉಂಡೆಯಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಹಸಿಯಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು. ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಂತೆ ಸೆಗಣೆ ಗಂಜಲದ ವಾಸನೆ ಬಗ್ಗಂದು ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿದು ಮುಖ ಸಿಂಡರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಸ್ನಾನದ ಮನೆಗೆ ಕರೆದರು. ಅದೋ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೇ ಪ್ರೀತಿ! ನನಗೆ ಬಹಳ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿತು! ಉಬ್ಬಳಿಕೆ ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಎಲ್ಲವೂ ನಗೆ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.- ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವನು. ಆತನಿಗೆ ದಾಸ್ಯಭಾವದ ವೇಷತೊಟ್ಟ ಯಶೋಲೋಭವು ಬಹಳವಾಗಿದೆ: ತನಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಲೋಕಸೇವಾನಿರತ ಬಿರುದಿನ ಸಂಬಂಧವಾದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿದರು. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಲೆಖ್ತ ಬರೆಯುವ ಕಡತದ ನೋಟುಬುಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿ ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ದಿವಾನರಾದಿಯಾಗಿ ಅಮಲ್ದಾರವರೆಗಿನ ಯೋಗ್ಯತಾಪತ್ರಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ನಾಲ್ಕಾರು ಬೃಹತ್ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಓದಲು ಹೇಳಿದರು! ಏನಾದರೇನು? ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಮೇಲೆ? ಶುಚಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಮೇಲೆ? ಶೋಭಿಸದು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಹೊರಟರೆ ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ಸಾಕು ಎನ್ನಿಸಿತು. ಕಡೆಗೆ ಸತ್ರದ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ನೇಹಿತರು ದೊರೆತರು.ನಮಗೆ (ನನಗೆ, ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ) ಸ್ವಲ್ಪ ಧೈರ್ಯ ಬಂದಿತು! ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಭೀಮಸೇನರಾಯರು, ರಂಗಸ್ವಾಮಿಐಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು, ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣರಾವ್ ಇವರೊಡನೆ ಕೆರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶೌಚಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದೆವು. ಇಡೀ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರವೆ ನನಗೆ ಗಲೀಜಾಗಿತ್ತು.!

ಸಾಯಂಕಾಲ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಜನ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಊರಿನ ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಲ್ಲ ಬಂದಿದ್ದರು. ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರಾಗಿದ್ದ ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ನನ್ನ ಪರಿಚಯ ಹೇಳಿದರು. ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆ ಉಪನ್ಯಾಸವಾಯಿತು. ವಿಷಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ತರುವಾಯ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು.(ನನಗೆ ಅದರಕ್ಕೆ ಒಂದುನಿತೂ ಆಸಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗಲಿ ಇರದಿದ್ದರೂ ಹೋದಲೆಲ್ಲಾ ಸಭ್ಯತೆಗಾಗಿ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು!)

ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು ಸತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಟ ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಭೋಜನ ಮಾಡಿದೆವು. ಮತ್ತು ಕೊಂಗಾಡಿಯಪ್ಪನವರ ಸೆರೆಮನೆಯ ಆತಿಥ್ಯದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಸತ್ರದ ಕೊರಡಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಮಲಗಿದೆವು!

೨೨-೧೧-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ಅರ್ಕಾವತಿ ನದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟೆವು. ನಾನು,ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜ್, ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣರಾವ್, ಭೀಮಸೇನರಾವ್, ಶ್ಯಾಮಭಟ್, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಾದ ಉಷಃಕಾಲ ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಅರ್ಕಾವತಿ ನದಿಯೇ ನಮ್ಮೂರಿನ ಗದ್ದೆಯ ನಡುವೆ ಹರಿಯುವ ಹಳ್ಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತ್ತತ್ತ! ಗದ್ದೆಯ ಕಾಲುವೆ! ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು"ನಾಡಿನ ಪುಣ್ಯದ ಪೂರ್ವ ದಿಗಂತದ" ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಹಾಡಿದೆನು. ತರುವಾಯ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಭೀಮಸೇನರಾಯರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆರೆಯೊಳಗೆ ಒಯ್ದು ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು! ಜೊಂಡು ಬೆಳೆದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮೋಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣರಾಯರು ಮುಂದೆ ದೊಣ್ಣೆಯೂರಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಗುಳುಂಗಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು. ಪುನಃ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಳಸುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಊರು ಸೇರಿದೆವು! ತರುವಾಯ ಹೋಟೆಲುಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದೆವು. ಆಮೇಲೆ ಮುನ್ನೀಫರಾಗಿದ್ದ ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಅವರು ತಮ್ಮದೊಂದು ಕವನ ಓದಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅದಂತೂ 'ಬೋರಿಂಗ್ ಆಗಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕವ್ಯ ಹಾಲು ಕೊಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದೆವು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದೆ.(ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ತಿಗಣೆ ಕೊಲ್ಲುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು.)..... ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜ್ ಅವರು ತಾವು ಬಂಗಾಳದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾಡಿದ್ದ ಡಕಾಯಿತಿಯ ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದರು.....

ನಾಲ್ಕುವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಉಪಧ್ಯಾಯರೊಡನೆ ತಿಂಡಿ ತಿಂದೆವು...ಅಲ್ಲಿಂದ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು.(ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ವಿಶೇಷೋಪನ್ಯಾಸಗಳು.) ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಪದ್ಯವಾಚನ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿದೆ... ಕೊಂಗಾಡಿಯಪ್ಪನವರಿಗೆ ನನ್ನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಬೇಕಾಗಿದೆಯಂತೆ!

೨೩-೧೧-೧೯೩೨:

ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು The Heart of India ಕಟ್ಟಡಗಳ ಕಡೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋದೆವು-ಸಾಯಂಕಾಲ ಸ್ವಾಮಿ ಚೆನ್ನಾತ್ರಾನಂದರ(ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜ್)ಉಪನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ತರುವಾಯ ನನ್ನ ಕವಿತಾವಾಚನವಾಯಿತು... ಆಮೇಲೆ ಪಾಪಣ್ಣ(ರುಮಾಲೆ)ನವರ ನೂತನ ಗೃಹಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು! ಪಿ.ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಎಂಬೊಬ್ಬರು ಚೆನ್ನಾತ್ರಾನಂದರ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ತೋರಿದರು- ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಂದಿಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರಿದ್ದೇವೆ.

೨೪-೧೧-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಐದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆವು. ಬಂದು ಹಾಸಿಗೆ ಗಂಟುಮೂಟೆ ಕಟ್ಟಿದೆವು. ಶ್ರೀಯುತ ಕೊಂಗಾಡಿಯಪ್ಪನವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂಬತ್ತೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ನಂದಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಆದರೆ ಮೋಟಾರು ಬಸ್ಸು ನಗರದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೊರಟಿತು! ಮನೆಮನೆಗಳ ಮುಂದೆ ನಮಗೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳ ವಿನಿಯೋಗವಾಯಿತು! ಅಮಲ್ದಾರರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ನಮಗೆ ನಾವಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುನ್ನೀಫರು, ಸಬ್ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರರು, ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಭೇಟಿಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಮಲ್ದಾರರು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಕೊಂಗಾಡಿಯಪ್ಪನವರ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದೆ! ಭಾರತವಾಚನದ ಬಿಂದೂರಾಯರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗತಾನೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಪ್ರಿಯನಾಥರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಂದಿಗೆ ಹೊರಟೆವು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರಮಣೀಯವಾದ ದೃಶ್ಯಗಳಿದ್ದವು. ನಂದಿಬೆಟ್ಟ ಸಮೀಪವಾದಂತೆಲ್ಲ ಅದರ ಗಿರಿಶ್ರೇಣಿಯು ದಿಗಂತಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಶೃಂಗಶೃಂಗವಾಗಿ ಮೇಲೆದ್ದಿತು. ಅರ್ಧ ವರ್ತುಲಾಕಾರದ ಕಣಿವೆಯೊಂದು ರಮಣೀಯವಾದುದು.

ಸುಲ್ತಾನಪೇಟೆಯ ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರಿದೆವು. ನನಗೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ಗಿರಿವನಗಳ ನೆನಪಾಯಿತು. ಬೆಟ್ಟವನ್ನಡರಿದ ಅರಣ್ಯಗಳು ನಿಬಿಡ ಶ್ಯಾಮಲವಾಗಿದ್ದವು. ಹತ್ತುವ ಸೋಪಾನಶ್ರೇಣಿಯು ತರುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವಕ್ರವಕ್ರವಾಗಿ ಸರ್ಪಾಕಾರವಾಗಿತ್ತು. ಎಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಮುದುಕರಾದ ಶ್ರೀಕೊಂಗಾಡಿಯಪ್ಪನವರು ಹತ್ತಿದ್ದಂತೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ. ಅಹೋಬಲಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಮಠದ ಹಾರುವನಂತೂ ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕನೂ ಅತ್ಯಾಶಿಯೂ ಶೂದ್ರಜುಗುಪ್ಪಾಕರ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ವಾಸುದೇವಯ್ಯನವರು ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸತೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಹತ್ತಿ ನೆತ್ತಿಗೆ ಬಂದೆವು. ನಂದಿಯು ರಮಣೀಯವೂ ಶಾಂತವೂ ಆದ ಸ್ಥಳ ಅಮೃತ ಸರೋವರವು ಆದರ್ಶವಾಗಿದೆ. ಕಿನ್ನರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ! ಸುತ್ತಲೂ ಅನೇಕ ನೂರು ಮೈಲಿಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ದೃಶ್ಯ. ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತ್ರ ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಂದು 'ದ್ವೀಪದಂತೆ!' ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡಗಳು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಕೆಂಪಗೆ ಹೊಳೆಯುವ ಕೆರೆಗಳು. ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಉಟಮಾಡಿದೆವು. ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ನಾನು, ಪ್ರಿಯನಾಥರು ಮತ್ತು ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣರಾಯರು

ಮೂವರೆ ಉಳಿದೆವು. ಗ್ರಹಚಾರವಶಾತ್ ಮೋಡಕವಿದುಕೊಂಡಿತು. ದೃಶ್ಯವಿರಲಿ, ಮಂಜು ಕವಿದು ಸುತ್ತಲೂ ಲೋಕವೂ ನಾಕವೂ ಭೂಮಿಯೂ ಆಕಾಶವೂ ಒಂದು ಹಾಲ್ಡಲಂತೆ ತೋರಿತು.

ಅವರೆಲ್ಲ ಹೋದಮೇಲೆ ಸುಬ್ಬರಾಯರೆಂಬ ನಂದಿಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ನಮಗೆ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವಾದ ಕೊಟಡಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಏಳೆಂಟು ಸ್ಪಿಂಗ್ ಮಂಚಗಳಿದ್ದವು. ಸ್ಥಳವು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲುಗಳ ತೊಲೆಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕಟ್ಟಡ. ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹರಟೆ ಹೊಡೆದೆವು. ನಮ್ಮ ಹಾಸಗೆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಜೆ ಐದೂವರೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದುವು. ಆರು ಗಂಟೆಗೇ ನಮಗೆ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆರೂವರೆಗೇ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿದೆವು. ಮಳೆ,ಗಾಳಿ, ಮಂಜು, ಕತ್ತಲು! ಆಮೇಲೆ ನಾವಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದು ಅನೇಕ ವಿಚಾರ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ನಾನು ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಮತಕ್ಕೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ವಿಜ್ಞಾನದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ನಿಜವಾದ 'ದರ್ಶನ'ದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಭಾವಗಳೂ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮತವೂ ಸೇರಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಒಂಬತ್ತುವರೆ ಗಂಟೆಗೇ ಮುಳುಗಿದೆವು ನಿದ್ರೆಯಲಿ! ರಾತ್ರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ ಇದ್ದಂತೆ ಕನಸು ಕಂಡೆ! ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಮಳೆಯೋ ಮಳೆ! ಭೋರೆಂಬ ಗಾಳಿಯ ಸದ್ದು!

೨೫-೧೧-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳುಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಎಂಥಾ ನಿದ್ರೆ! ಬಹಳ ಸುಖವಾಗಿತ್ತು. ಎದ್ದು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಅದೇ ಮಂಜು, ಮೋಡ, ಮಳೆ,ಗಾಳಿ, ಚಳಿ! ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದರೆ ಸಾಕು ಮೋಡ ಕೊಟಡಿಯೊಳಗೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಹೊಗೆಯಂತೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿತ್ತು! ಮುಖ ಪ್ರಕ್ಷಾಳನಾನಂತರ ಕಾಫಿ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹೊಡೆದು ಹೊರಗೆ ಹೋದೆವು ಆ ರಂಪದಲ್ಲಿಯೆ! ಕಬ್ಬನ್, ಕನ್ನಿಂಗ್ಹಾಮ್ ಬಂಗಲೆ ಕಡೆಗೆ. ದೇವರೇ ಗತಿ! ಏನು ಹಿಮ? ಅಲ್ಲಿಂದಲೆ ಓಡುತ್ತಲೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು. ತರುವಾಯ ನಾನೂ ಅಶ್ವತ್ಥರೂ ಪದ್ಯ ಓದಲು ತೊಡಗಿದೆವು. ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟರಾದ ಸುಬ್ಬರಾಯರೂ ಅವರ ಸಹಾಧಿಕಾರಿಯೂ ಹೋಟೆಲಿನವರಾದ ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದರು. ಸುಮಾರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹನ್ನೆರಡೂವರೆ ಗಂಟೆ ತನಕ ಕವನ ವಾಚನವಾಯಿತು. ಆ ಗಿರಿಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಆ ನಿರ್ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ತುಂಬಾ ಮೋಹಕವಾಗಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ಊಟ-ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ. ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಏಳಲೊಲ್ಲದೆ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟೆದ್ದೆವು. ಗಂಟುಮೂಟೆ ಕಟ್ಟಿ ಕೂಲಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಕಾಫಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟೆವು. ಆ ಮಂಜಿನಲ್ಲಿ, ಮೋಡದ ಮಂಜಿನಲ್ಲಿ, ಆ ಚಳಿ ಉಡುರಿನಲ್ಲಿ! ಆ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ! ಟಿಪ್ಪು ಬೀಳಿಗೆ(Tippu's fall) ಹೋಗಲು ಹೊರಟೆವು. ಆದರೆ ಆ ಹವಾದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿ ಇಳಿಯತೊಡಗಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ, ಸುತ್ತ, ಕೆಳಗೆ, ಬರಿಯ ಬಿಳಿಯ ಹಾಲ್ಡಲು ಆಕಾಶ! ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೆಳಗೆ ಬಂದೆವು. ಮಳೆ ಚಿಟಿಚಿಟಿ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ರೇಜಿಗೆ ಹಿಡಿಸಿತ್ತು. ಷೆಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆವು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನಂದಿಯ ದೇವಾಲಯ ನೋಡಲು ಹೋದರು. ನಾನು ಟಾಲ್ ಸ್ಪಾಯ್ ನ'ಅನ್ನಾ ಕೆರಿನಿನಾ' ಓದುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆ. ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬರೈತನೊಡನೆ ಆ ಊರಿನ ವಿಚಾರ ಎಲ್ಲ ಕೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಬೆಳೆಯೂ ಮಾತಿನ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಿ.....ಅ..... ಇಬ್ಬರೂ ಬಂದರು. ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಯಾದರೂ ಬಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಸಂದೇಹವಾಗಿ ರೈಲ್ವೇ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಫೋನ್ ಮಾಡಿದೆವು. ರೈಲು ಹೊರಡಲು ಐವತ್ತು ನಿಮಿಷ ಇದೆ ಎಂದರು. ಕೂಡಲೆ ಗಂಟುಮೂಟೆ ಹೊರಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದನ್ನೇರಿ ರಾತ್ರಿ ಏಳೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದೆವು.

೨೬-೧೧-೧೯೩೨:

ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವೆಲ್ಲ ಮೋಡ ಮಳೆ ಮಬ್ಬು. 'ರಕ್ತರಜನಿ'ಪ್ರೊಫ್ ತಿದ್ದಿದೆ. The Faith of An Agnostic, Anna Karenina, sri Ramakrishna, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಓದಿದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಏಳುಗಂಟೆಗೆ ಮೈಸೂರು

ತಲುಪಿದೆವು-ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಣ ಹೂಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆವು- ಬಿ.ಎಸ್.ರಾಮರಾಯರು ಇನ್ನೂ ಎರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಕಥನಕವನಗಳನ್ನೂ ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸುವುದಾಗಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.'ನವಿಲು' ಅನ್ನೂ ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಮುದ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಲು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೮-೧೨-೧೯೩೨:

ಕತ್ತಿವರಸೆ ತಿರುಗಿಸುವವನು-ಪಾಪ! ಮುದುಕ, ಬಡವ, ಕರುಣೆಯನ್ನು ಉದ್ರೇಕಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಾನು ಕತ್ತಿವರಸೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತನೆಂದೂ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕೊಡುವೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದನು. ಮೊನ್ನೆ ಆತನು ಹಾಡು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಕತ್ತಿ ತಿರುಗಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಹೊರಗೆ ದೂರ ಹೋಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟೆ. ಎಲ್ಲ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ವದವಾಗಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಆತನು ವೀರಭಂಗಿಯಿಂದ ಕತ್ತಿವರಸೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ಆಲುಗಡೆ, ಬದನೆಕಾಯಿ, ನೀರುಳ್ಳಿ, ಹೀರೆಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಖಡ್ಗಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ತುಂಡರಿಸಿದನು! ಆಲೂಗಡೆಯನ್ನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಖಡ್ಗ ಬೀಸಿ ಗಾಲಿಗಾಲಿಗಳಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸುವುದೇನೂ ಪರ್ವಾ ಇಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಆ ವೃದ್ಧಮೂರ್ತಿಯು ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಗುವ ಜನಗಳ ಮುಂದೆ, ಅವರೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕತ್ತಿ, ಲಾಟಿಗಳಿಂದ ಕಷ್ಟಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನನಗೆ ನಗುವೂ ಅಳುವೂ ಒಂದೇ ಸಾರಿ ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಹಾ ಸೃಷ್ಟಿಯೆ! ಹಾ ಜೀವನವೆ! ಈಗ ಆತನು ಕತ್ತಿವರಸೆ ತೋರಿಸಲು ಎಂಟುಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಗೆ ಬಂದನು. ಆದರೆ ನಿನ್ನೆ ಏಳೂವರೆಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದಿದ್ದ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಅಯ್ಯರ್ ಮೊದಲಾದ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು'ನಾಳೆ' ಎಂದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಈಗ ಬಂದ. ಅವರೆಲ್ಲ ಏಳೂವರೆ ಗಂಟೆಗೇ ಬಂದು ನೋಡಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ನಾನು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆದು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರ ಮನೆಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದನು. ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಶೀಸೆ, ಒಂದು ತರಕಾರಿಯ ಗಂಟು ಇದ್ದುವು. ಬಹುಶಃ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಅವನು ತನ್ನ ಖಡ್ಗ ಪ್ರಹಾರದ ಚಾತುರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ತಂದಿದ್ದಿರಬಹುದು! ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಬಡವನಾದ ಆ ಮುದುಕಮೂರುತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರದಿಂದ ಕರಗಿಹೋಯಿತು. ಆತನು ಮೊಳಕಾಲವರೆಗೆ ಕೊಳಕು ಪಂಚೆ ಉಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ನರೆತ ಗಿಡ್ಡನೆಗಡ್ಡ ಕ್ಷೌರಕ್ಕೂ ಕಾಸಿಲ್ಲದ ಅಭಾವಸೂಚಕವಾಗಿದೆ! ಕೊಳಕು ರುಮಾಲು! ಪಾಪ ಅಯ್ಯೋ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇನು ಕನಿಕರದ ಕಣ್ಣೀರು ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸು! ಆತನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು!

-63 (9)-

೧೩-೧೨-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕ್ಲಾಸಿತ್ತು. ಹನ್ನೆರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಬಂದಾಗ ರೊನಾಲ್ಡ್ ಎ.ಪೆನ್ ರೋಸ್(Ronald A.penrose) ದಂಪತಿಗಳು ನನಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದರು. ಅವರು ಪ್ಯಾರಿಸ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ರಾಜಾರಾಯರಿಂದ ನನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಕಲ್ಕತ್ತಾಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅವರೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮಾತುಕತೆ ಆಡಿದೆವು. ನನ್ನ ಕವನಗಳ ವಿಚಾರ ಕೇಳಿದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ತರ್ಜುಮೆ ಮಾಡಲು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ವಿನಯವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬೀಳ್ಕೊಂಡರು.(ಪ್ಯಾರಿಸ್‌ನ ಸೌಂದರ್ಯವೇನೂ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ.!)

೧೯-೧೨-೧೯೩೨:

ಇಂದು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ತತ್ತ್ವ ಮಹಾಸಮ್ಮೇಲನ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ದರ್ಬಾರು ಉಡುಪು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಂತೆ! ಇದೇನು ಅವಿವೇಕ? ತತ್ತ್ವ ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿಯೂ ದಾಸ್ಯದ ಚಿಹ್ನೆಯೇ? ನಾನಂತೂ ಹೋಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ."ಕಡೆಯ ಪೂಜಾರಿಯ ಕರುಳಿನಿಂದ ಕಡೆಯ ದೊರೆಯ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ನೇಣುಹಾಕಿದ ಹೊರತೂ ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಗೆ ಮುತ್ತಿಯಿಲ್ಲ."-ತಡಿಯಿಂದ ಮೋಳು ಶಿಖರ.

೨೨-೧೨-೧೯೩೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು, ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ ಮಡಿಕೇರಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟೆವು.(ಒಂದು ಬಸ್ಸನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದರು.ಪ್ರೊ.ವೆಂಕಣಯ್ಯ,ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ರಾಜರತ್ನಂ ಮೊದಲಾದ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಹೊರಡುವವರೆಲ್ಲ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದರು.) ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಫ್ರೇಸರ್ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಸಾಹಸಕೃತ್ಯಗಳಾದುವು: ಅಲ್ಲಿಯ ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿ ರಾಜರತ್ನಂ ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದೆವು.

೨೮-೧೨-೧೯೩೨:

ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯ್ತು. ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣ, ಏನು ಉತ್ಸಾಹ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ! ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದರು.- ಸಾಯಂಕಾಲ ಒಂದು ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮಡಿಕೇರಿಯ ಶಂಭುಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂಬುವನು ಹೊಸ ರೀತಿಯ ನವೋದಯದ ಕವನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ತಪ್ಪಿ ಖಂಡಿಸಿದನು. ಆ ಪಂಡಿತ ಮೂರ್ಖನಿಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವಲ್ಲದ್ದೆಲ್ಲ ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ತನ್ನ ಖಂಡನೆಗೆ ನಿರ್ದೇಶಕವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ನನ್ನ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ 'ಕೊಳಲು' ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊದಲನೆ ಪದ್ಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳು! ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಿಯೇ ಆಯಿತು. ಮಾಸ್ತಿ, ಸಿ.ಕೆ.ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ, ಟಿ.ಎಸ್.ವೆಂಣಯ್ಯನವರು, ತೀ.ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಒಬ್ಬರಾದಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರು ಎದ್ದು ವೇದಿಕೆಗೆ ಏರಿ'ಅಖಾಂಡಕ್ಕೆ'ಇಳಿದಂತೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರು.

೨೯-೧೨-೧೯೩೨:

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿಯ ಸರೋವರ ಬಹಳ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ವಿಗ್ರಹ:ತುರುಕಣ್ಣಿಗೆ ಜುಟ್ಟುಬಿಡಿಸಿ ಲಿಂಗ ಕಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ! ಅದು ಮೊದಲು ಮಸೀದಿಯಾಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿವೆ.-ರಾತ್ರಿ 'ಬೊಳಕಾಟ,'ಕೋಲಾಟ'ಗಳಾದುವು. ಕೋಲಾಟವು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗದ್ದುಗೆಗೆ ಹೋದೆವು. ಆಮೇಲೆ ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತಿದೆವು.(ಆವಾಗಲೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ನಾನು ರಾಜರತ್ನಂ ಇಬ್ಬರೂ'ಪೂವಮ್ಮ'ಎಂಬ ಬಾಲೆಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದ್ದು. ಅವಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ಕವನವನ್ನು 'ಪೂವಮ್ಮ'ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ. ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ: ಅವರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ನನಗಾಗಲಿ, ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದು ಅವರಿಗಾಗಲಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕವನಗಳು ಅಚ್ಚಾದ ಮೇಲೆ ಅದು ಗೊತ್ತಾದದ್ದು. ಅವರದ್ದು ಎಂಡ್ಕಡ್ಡು ರತ್ನನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ನನ್ನದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೂ ಸಾಮ್ಯ ಎಷ್ಟು ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ? ಕೆಲವು ಉಪಮೆಗಳಂತೂ ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದರ ಭಾಷಾಂತರ ಎಂಬಂತಿವೆ!)

೩೦-೧೨-೧೯೩೨:

ಮರುದಿನ ತಲಕಾವೇರಿಗೆ ಮಾನಪ್ಪ ತಂದಿದ್ದ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೋದವು. (ಮಡಿಕೇರಿ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ತಪ್ಪದೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಡಿ.ಆರ್. ಮಾನಪ್ಪಗೆ ನಾನು ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮಿತ್ರರನ್ನೂ ಕರಕೊಂಡು ಅವನು ತಮ್ಮ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೇರಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದ.) ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯ ನೆತ್ತಿಗೂ ಹತ್ತಿ ಅದ್ಭುತ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. (ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಒಂದು ಮಹೋಪಮೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ವರ್ಣನೆ ಬರುವಂತಾಯಿತು: ೪-೮-೧೯೭೪) ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದೆವು. ಮುಗಿಸಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಭಾಗಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಗಿರಿನಾಥನ್ ಅವರ ನೇತ್ರತ್ವದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗಿದ್ದ ಔತಣಸದೃಶವಾದ ಉಟವನ್ನು ಗಡದ್ದಾಗಿ ಹೊಡೆದೆವು.... ನಮ್ಮ ಕಾರಿನ ಸ್ಟಿಚ್ ಕೀ ಪೀಕಲಾಟ. ಅಂತೂ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದೆವು.... ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ.- ರಾತ್ರಿ ನಾಟಕ. ಪಚೇತಿ. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಬಲಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕವನ ಓದಲು ಹೋಗಿ ಆಭಾಸವಾಯ್ತು.

೩೧-೧೨-೧೯೭೨:

ಶಂಬುಭಟ್ಟನ ನವೋದಯ ಕಾವ್ಯದ ಖಂಡನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ತುಂಡು ತುಂಡು ಮಾಡಿ ಖಂಡಿಸಲೊ ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರೋ.ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನವೋದಯ ಕವನಗಳ ವಾಚನ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಧಿವೇಶನದ ವಿಶಾಲ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಸಹೃದಯರು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ನಾನು ರಾಜರತ್ನಂ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದಂತೆ ನೆನಪು. ನಾನೇ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ವಾಚನ ಮಾಡಿದೆ. ಕರತಾಡನಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜನರ ಉತ್ಸಾಹವೂ ತುದಿಗಾಲ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಆಗ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಕಾಲ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಬೆಂಕಿ ಧಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ. ಕೊಡಗು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ನಾವು ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೋಗಿದ್ದವರು: ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯದ ಕಾವು ನಮಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ತಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಲಾರಿ ಏಟು ತಿಂದು ನಾನಾ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಜನರಿಗೆ ನನ್ನ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಕವನಗಳು ಬರಿಯ ಕಾವ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಗ್ನಿಸ್ಪೋಟಕ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ನಾನು'ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿ','ಇಂದಿನ ದೇವರು, "ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ," ಮೊತಲಾಲ ನೆಹರು, "ಭರತಮಾತೆಗೆ, "ಕಲ್ಕಿ," ಪಾಂಚಜನ್ಯ' ಇವುಗಳನ್ನು ಒಂದಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದರಂತೆ ವಾಚಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಲು ವಾತಾವರಣ ಅತ್ಯಂತ ಆಸ್ಪೋಟಕವಾಗತೊಡಗಿ 'ಭಾರತ ತಪಸ್ವಿನಿಗೆ' ಎಂಬ ಸಾಸೆಟ್ಟನ್ನು ಧೀರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ವಾಚಿಸಿ ಮುಗಿಸಿದುದೆ ತಡ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಣುಸ್ಪೋಟವಾದಂತಾಯಿತು: ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ನಿಂತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳಾದ ಯುವಕರು ಕಿವಿ ಬಿರಿಯುವಂತೆ 'ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀ ಕೀ ಜೈ'ಭಾರತ ಮಾತಾ ಕೀ ಜೈ!'ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಜಿಂದಾಬಾದ್,'ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರ!'ಇತ್ಯಾದಿ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಕೂಗತೊಡಗಿದರು. ಕೈಬೀಸಿ, ಕೊರಳೆತ್ತಿ! ಅವರು ಎಷ್ಟು ಆವೇಶಪೂರ್ಣ ಉದ್ರಿಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೆಂದರೆ ಯಾರು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಭೆ ದಿಗ್ ಭ್ರಾಂತವಾಗಿ ಸ್ತಂಭಿತವಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಪೋಲಿಸಿನವರು ನುಗ್ಗಿ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ದಸ್ತಗಿರಿ ಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಪೋಲೀಸ್ ವ್ಯಾನಿನಲ್ಲಿ ಉರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಸಾಗಿಸಿದರಂತೆ! ಅಂದರೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ಸಿ.ಐ.ಡಿ.ಗಳು ಮತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಿತ್ರರಂತೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತರುವಾಯ ಅವರು ನನಗೆ ಹಿತವಾದ ಹೇಳಿದರು: "ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರೆ, ಈ ಕೊಡಗಿನ ಜನ ಮೈಸೂರಿನಂಥವರಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಕವನಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದು ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದದಿರುವುದೇ ಲೇಸು." ಎಂದು ಮುಸುಗಿನ ಎಚ್ಚರಿಕೆ!!

ಆಮೇಲೆ ಕೆ.ಪಿ.ಮುತ್ತಣ್ಣನವರೊಡನೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಕೊಟೇಶ ಚೆನ್ನಪ್ಪನವರಲ್ಲಿಗೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅವರು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದವರಂತೆ. ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ತುಂಬಾ ಸುಸಂಸ್ಕೃತರಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಅವರ ಮಗಳೊಬ್ಬರು ಡೆಹರಾಡೂನಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರಂತೆ. ಅವರು ನನ್ನ'ಕೊಳಲ'ನ್ನು ಓದಿ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಔತಣಕ್ಕೆ ಕರೆಯೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದರಂತೆ.(ಆ ಕಾಗದವನ್ನು ನನಗೆ ಓದಲು ಕೊಟ್ಟರು.) ನಾನು ಓದತೊಡಗಿದೆ. ನನ್ನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಮನಬಿಚ್ಚಿ

ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಗದ ಎಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತೋ ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಕಾಗದವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದ್ದೆ. ಮುಂದಣ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಗೀತಿ ಭೇದವನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವ ಮತ್ತು ವಿವಾಹವಾಗುವ ವಿಚಾರವಿತ್ತೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಆ ತರುಣಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರೊಡನೆ ಮೈಸೂರಿನ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ನಾನು ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಡಾ.ಹರ್ಷೀಕರ್ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಂಬಯಿ ಶಾಸಕರಾಗಿದ್ದ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಕಂಬಳಿಯವರ ಸೌಧದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ನಮಗೆ ಸಂತೋಷ ಕೂಡದ ಔತಣಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾಗ ನನಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಎದುರಾಗಿ ಆ ಸ್ಫುರದ್ರೂಪಿಣಿ ತರುಣಿಯೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಪರಸ್ಪರ ಸಂಭಾಷಣೆಯೂ ನಡೆದಿತ್ತು. ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಂದರೆ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಸಾಹಿತಿ ಸ್ನೇಹಿತರು ಅದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಒಂದು ಮಧುರಾರ್ಥ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದರು! ಆದರೆ ವಿನಯ, ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳ ಮೂರ್ತಿಯೆ ಆಗಿದ್ದ ಆ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ತರುಣಿ ನನ್ನ ಗೌರವ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳಿಗೆ ಭಾಜನರಾಗಿದ್ದರೇ ಹೊರತೂ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಎಚ್ಚೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಧುರ ಭಾವವೂ ಪ್ರಚೋದಿತವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂಬುದು ನನ್ನ ಸುದೃಢ ಶ್ರದ್ಧೆ: ನನಗಾಗಿ ಆತನು ಆರಿಸಲಿದ್ದ ಜೀವನಸಂಗಾತಿ ಬೇರೆಯೆ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಇತರ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ರುಚಿಸುವುದೆಂತು?

ಸಾಯಂಕಾಲ ಗೋಪಾಲ ಸಂಗರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಮೂರುನಾಡಿನ ರಾಮನಾಯ್ಕರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದೆವು....

೨೧-೧-೧೯೩೩:

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಕೋಲರಿಜ್ ಕವಿಯ"ದಿ ರೈಮ್ ಆಫ್ ದಿ ಏನ್ಡಂಟ್ ಮ್ಯಾರಿನರ್" ಎಂಬ ಕಥನ ಕವನವನ್ನು ಬಾಲಕರಿಗೆ ಓದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಂದ'ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಗೀತೆ'ಯನ್ನೂ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಿಂದ'ಗೊಲ್ಲನ ಗಾಯತ್ರಿ'ಯನ್ನೂ ಹಾಡಿಸಿದೆ.-ಸಾಯಂಕಾಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನೂ ಚಂದ್ರಶೇಖರನನ್ನೂ ಕಿಟ್ಟಿಯನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಾಳೆಯ ದಿನ ಜನ್ಮೋತ್ಸವದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಾಚಿಸಬೇಕೆಂದು ತರಬಿಯತ್ತು ಮಾಡಿದೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ದೂರ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಾನೂ ಚಂದ್ರವೂ ದೂರ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ಹೇಳಿಸಿ ಕೇಳಿದೆವು. ಆಕಾಶಕ್ಕೆದುರಾಗಿದ್ದು ಬೈಗಿನ ಬಣ್ಣಗಳೆದುರು ಮಷೀ ಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಆಕಾರ ಕೆತ್ತಿಮೆತ್ತಿದ್ದ ಶಿಲ್ಪಕೃತಿಯಂತಿತ್ತು....

೨೨-೧-೧೯೩೩:

'ವಿವೇಕವಾಣಿ' ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತಿ ಎತ್ತಿಸಿದೆ. ವಿಜಯದೇವ, ಮರಿಯಪ್ಪ. ಬರೆದರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವ ನಿಮಿತ್ತ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಯು ಬನುಮಯ್ಯನವರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಮದರಾಸಿನ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಪೊ|| ಪಿ.ಎನ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಕ್ಯಾಂಬೆಯ ಸುಂದರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಪೊ||ಟಿ.ಎಸ್.ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರೂ ಮಾತಾಡಿದರು. ಸರ್ವೆಂಟ್ಟು ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಸೊಸೈಟಿಯ ಪಿ.ಕೋದಂಡರಾಯರ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತಿನಿಂದಲೆ ಅವರ ನಮ್ರ ಭಾವವು ದೈನ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನವೂ ಅಂತರಂಗದ ಅಹಂಕಾರದ ಮಾರುವೇಷದಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದುವು! ಇಂಥವರೆಲ್ಲ ಭರತಖಂಡ ಸೇವಕರು ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರಲ್ಲ? ಏನು ಜಬರದಸ್ತು?!-ಶ್ರೀಮಾನ್ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು (ತಾತಯ್ಯ)ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು"you are a most spirited youth. No knew that Kannada had such powre before you wrote. I am immensely glad." ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಬಹಳ ದಯೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿಸಿದರು. ನಾನು "ಎಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದ " ಎಂದನು.- ಶ್ರೀನಿವಾಸ'ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಗೀತೆ'ಯನ್ನು ಸಾಧಾರಣ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವೀರವಾಣಿಯಿಂದಲೆ ವಾಚಿಸಿದನು. ಡಿ.ಟಿ.ಚಂದ್ರಶೇಖರ 'ಗೊಲ್ಲನ ಗಾಯತ್ರಿ'ಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೆ ಹಾಡಿದನು.

೨೩-೧-೧೯೩೩: 'ಶಿಶು'ವಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ-ಕಲಾಸುಂದರಿಯು ಮಹಾತಪಸ್ವಿನಿ. ಆಕೆಯ ಬಾಹ್ಯತೇಜಸ್ಸು ಅಂತಃತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರತಿಫಲನ.

೨-೨-೧೯೩೩:

ವಿ.ವೆಂಕಟಾಚಾರ್, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್, ನರಹರಿ ಇವರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ಬಂದರು. ಸಂಜೆ ಏಳು ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಆಶ್ರಮದ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಅನೇಕ ಕವನಗಳ ವಾಚನ ಮಾಡಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ ಅವರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಹಾರ ಹೋಗಿ ಬಂದೆವು. ನರಹರಿಯೊಡನೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕವನ ವಾಚನ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ.

೩-೨-೧೯೩೩:

ಪಿ.ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿಯೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸಿ ಚಿ.ರಾಜಮ್ಮಗೆ ಒಂದು ಸ್ವರ್ಣ ಪದಕದ ಚೈನನ್ನು ಕಳಿಸಿದೆ.

(ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ರಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗಳು ಅವಳ ಮದುವೆ ನಂದಿಪುರದ ಬಿಳಿಯಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ನಡೆಯಲು ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು.)

೪-೨-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 'ವಿವೇಕವಾಣಿ', 'ನವಿಲು'ಗಳಿಗೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩ ಗಂಟೆಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕವನವಾಚನ ಮಾಡಲು ಹೋಗುವಾಗ ನನ್ನೊಡನೆ ಬರಲು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಿಜಯದೇವ ಒಪ್ಪಿದರು. ಈಶ್ವರಾನಂದರಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಪ್ರಿಯನಾರ್ಥ ಮಹಾರಾಜರು ವಿಜಯದೇವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕಳಿಸುವಂತೆ ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆಯಿತೋ ಅವರು ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ನರಹರಿಯೊಡನೆ ಅವರು ತಂದ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ಕವನವಾಚನ ಮಾಡಿದೆ.

೫-೨-೧೯೩೩:

ಜಿ.ಪಿ.ರಾಜರತ್ನಂರವರು ಕಿಟ್ಟಯ್ಯನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಹೆಂಡ್ಕುಡ್ಡು ರತ್ನನ ಪದಗಳನ್ನು ಓದಿದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಿಜಯದೇವ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಹುಡುಗರೂ ಇದ್ದರು.

೬-೨-೧೯೩೩:

ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಲೇಜಿನವರು 'ಮಹಾರಾತ್ರಿ' ನಾಟಕವಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ಅದನ್ನು ಅಭಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಓದುವುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಾಚನ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದೆ.

೭-೨-೧೯೩೩:

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು 'ಮಹಾರಾತ್ರಿ' ನಾಟಕಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಾಗ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಲಹೆ ಕೊಡಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ.

೮-೨-೧೯೩೩:

'ಮಹಾರಾತ್ರಿ' ನಾಟಕಾಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆ ಆಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಔತಣಕ್ಕೆ ಕರೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ತುಂಡು ಬ್ರೆಡ್ ತಿಂದು ಹಾಲು ಕುಡಿದು ಮಲಗಿದೆ.

೧೧-೨-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಗಂಟು ಮೂಟೆ ಕಟ್ಟಿದೆ, ಮನೆಗೆ ಹೊರಡಲು.(ಚಿ:ರಾಜಮ್ಮನ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ) ವಿಜಯದೇವನೂ ಬರುತ್ತಾನೆ ನನ್ನೊಡನೆ-ಬಿಸಿಲು, ಪೆನಾಲ್ಡಿ-(ಬಹುಶಃ ವಿಜಯದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಧ ಟಿಕೆಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಟಿಕೆಟ್ ಚೆಕ್ ಮಾಡುವವನು'ಪೆನಾಲ್ಡಿ' ವಸೂಲು ಮಾಡಿದ್ದಿರಬೇಕು!) ಸಾಯಂಕಾಲ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಸ್ವೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಮಾನಪ್ಪ ಕಾದಿದ್ದ. ಹೊರಗೆ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶೆಟ್ಟಿ, ಚಿದಂಬರಂ, ಪುಟ್ಟನಂಜಪ್ಪ ಎಲ್ಲ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಡಕೆ ಮಂಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆವು. ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಆಯಿತು. ನಾವು ಮಲಗಲು.'ಮುತ್ತಿರಾಹು' ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. 'ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ' ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿದೆವು.

ರಾತ್ರಿ ೩ ಗಂಟೆಗೆ ಮಾನಪ್ಪ ಎಬ್ಬಿಸಿದ. ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೬ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದೆವು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋದೆವು.

೧೨-೨-೧೯೩೩:

ಮನೆ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಮದುವೆಗೆ ಮುನ್ನಿನ ಸಂಭ್ರಮ, ಕೋಲಾಹಲ! ನಂಟರಿಷ್ಟರ ಆಗಮನ, ಸ್ವಾಗತ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಾಯಂಕಾಲ ನಾನು ಮಾನಪ್ಪ ವಿಜಯದೇವ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಎಂತಹ ವಾತಾವರಣ! ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆವು. ಧ್ಯಾನದ ಆನಂದವೋ! ಆಮೇಲೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು.

೧೩-೨-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದೆವು.... ಚಿ||ರಾಜಮ್ಮನ ವಿವಾಹವಾಯಿತು.ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಅನೇಕರಿಗೆ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಗಂಭೀರತೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಜೀವಗಳೆರಡು ಇಂದ್ರಧನು ಸದೃಶವಾದ ಪ್ರೇಮಪಾಶದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧವಾಗುವ ಸಮಯವದು. ಆದರೆ ಆ ವಾದ್ಯ, ಕೊಂಬು, ಕಹಳೆ, ಅನಿಷ್ಟ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಇವುಗಳ ದಾಂಧಲೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವು ಆಳಕ್ಕೆ ಮುಳುಗುತ್ತದೆಯೇ? ಗಗನಕ್ಕೆ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಬಲ್ಲದೇ? ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಧಾರೆಯಾಗುವಾಗ ನಾನು ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣವಚನಾಮೃತ'ವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ... ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು ಹೋಗುವಾಗ ಕೆಳಕುಪ್ಪಳಿ ಜಡ್ಡಿನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಅಳುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೂ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಮ್ಮನನ್ನು ಸಂತೈಸಿದೆನು.-ತರುವಾಯ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಾನು, ಮಾನಪ್ಪ, ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ವಾಟಿಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ನಂಟರು ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿದೆವು. ಅಲ್ಲದೆ, ಸಿರಸಿ ಸಿದ್ಧಾಪುರದ ಕರ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಚಳವಳಿ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾನಪ್ಪ ಬಹಳ ದುರಂತ ಕತೆ ಹೇಳಿದ. (ಆಗ ಆ ಚಳವಳಿ ಉಗ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸಿ, ಸಾವಿರಾರು ಜನರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ, ಸೆರೆಮನೆಗೆ ತಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ನಿರ್ಗತಿಕರಾಗಿ ಕಡುಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ

ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಅನ್ನ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಟ್ಟು ಪೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗರು, ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪನೂ ದಾ.ಹರ್ಷೀಕರ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿ ಸರ್ದಾರ್ ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ ಇವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಮುಂದಾಳಾಗಿದ್ದನು.)

'ಕವಿಶೈಲ'ಸರ್ದಾರ್ ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರು ಏನೋ ಒಂದು ಹಿಂದೀ ಪದ್ಯದ ಭಾಗವನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ: ಆ ಕವಿಶೈಲವೊಂದು ಪಾವನ ಮಂದಿರ!-

(ಸರ್ದಾರ್ ಎಂದು ದೇಶಭಕ್ತರಿಂದ ಬಿರುದು ಪಡೆದಿದ್ದ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿ ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರು ಪೋಲೀಸರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡೆ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡ ಆ ಅಜ್ಞಾತವಾಸವನ್ನು ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತು ಕಳೆದಿದ್ದರು, ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು! ಆಗ ಅವರು ಸಾಯಂಕಾಲ ನಮ್ಮ ವೆಂಕಟಯ್ಯನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ 'ಕವಿಶೈಲ'ಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಆಗ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ್ದರು.)

ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ ಕತ್ತಲೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಕವಿಶೈಲದಿಂದಿಳಿದು ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಮೋಟಾರು ಕಾರು ಏರಿ, ಮೊದಲು ಉಂಟೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಗಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು (ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ತಮ್ಮಂದಿರು) ಮಾತಾಡಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ತನಕ ಜೀವ, ಜಗತ್ತು, ಈಶ್ವರ, ರಷ್ಯಾ, ನಾಸ್ತಿಕತೆ, ಖಗೋಲಶಾಸ್ತ್ರ, ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರ, ಜನನಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾನಾ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೆವು. ಶ್ರೀಗೌಡರೂ ನಾವೂ.(ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಆ ಪ್ರಾಂತದವರೆಲ್ಲ 'ಗೌಡರು'ಎಂದೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.)

೧೪-೨-೧೯೩೩:

ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನೂ ಜಿಂಕೆ ಕಾಡುಕೋಳಿ ಚೋರೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಸುಮಾರು ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಬಂದೆವು... ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಸತ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಮಾನಪ್ಪನಿಂದ ಬರ್ನಾಡ್ ಷಾನ An Intelligent woman's Guide to socialism and Capitalism ಈಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಭಾಗ ಓದಿದೆ.

ಸಾಯಂಕಾಲ ರೈಲು ಹತ್ತಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟೆ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲ ಸ್ವೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದು ಬೀಳುಕೊಟ್ಟರು.

೨೮-೨-೧೯೩೩:

ಕವಿಶೈಲದಲ್ಲಿ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿ ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರು ಕೆತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂದೀ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವು;ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ.

“ನಾಮೀ ಪತ್ಥರ್ ಪರ್

ನಾಮ್ ಕವಿಯೋಂಕೆ ಅಮರ್”

“ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಅರೆಯ ಮೇಲೆ

ಕವಿಯ ಹೆಸರು ಅಮರವಾಯ್ತು!”

೪-೩-೧೯೩೩:

೧-೪-೧೬೩೩:

ಈ ದಿನ ಸ್ವಾಮಿ ಪರಮಾನಂದರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರು ಅಮೆರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಧಾರ್ಮಿಕ(ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಧ್ವನಿಯ) ಕವನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಹನ್ನೊಂದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಬಂದರು. ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಅತಿಥಿಗೆ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ಅವರು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ರೂಮನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸಿದುದು ಮಾತ್ರ ಅತಿ ನಾಜೋಕಾಗಿತ್ತು. ಆತಿಥ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದೇನೋ ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅತಿಥಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ಅತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಅಷ್ಟೇನೂ ಮಹೋಚ್ಚಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಮೃದು ಸ್ವಭಾವವು ಬಾಹ್ಯದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ 'ಕವಿಯೂ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದ್ದನು. ಹೌದು, ಅವರ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಅವರ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾವ್ಯರಸ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿಗಳೂ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳಾಗಿದ್ದವು. ವಿಶ್ವದ ವ್ಯಕ್ತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಉಪಾಸನೆಯು ಅವ್ಯಕ್ತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸತ್ಯದ ಅನುಭವವನ್ನು ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕಾದವರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಹಂಕಾರದ ಛಾಯೆಯೂ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿತ್ತು. ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಪೌರಮಂದಿರದಲ್ಲಿ (ರಂಗಾಚಾರ್ಯ ಪುರಭವನ) ಸಭೆ ಸೇರಿ ಅವರಿಗೆ ಬಿನ್ನವತ್ತಳೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಅವರೂ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು. ಅವರ ಉಪನ್ಯಾಸವು ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರ ಮುಂತಾದವರ ವಕ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಆಳವೂ ರಸದರ್ಶನವೂ ನನಗೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ 'ಸಾಮಾನ್ಯ'ರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆವೇಶಜನಕವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅವರು ವ್ಯಕ್ತಿಶಃ ಹೆಚ್ಚು ಉಜ್ವಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. -ಛೌನ್ ಹಾಲಿನಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ, ಶ್ರೀಕಂಠ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ಕಪಟ ಸಂನ್ಯಾಸಿ' ಎಂದು ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದನು. ನಾನು 'ಹಾಗೆನ್ನಬಾರದು' ಎಂದು ಹೇಳಿ 'ಅಮೆರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು, ಒಳ್ಳೆ ಉಡುಪು ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಮೌನವಾಗಿ ಈಶ್ವರ ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿರುವವರು ತಿರಸ್ಕೃತರು ಎನ್ನುವುದು ತಪ್ಪು.' ಎಂದು ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿದೆ.

ಆಮೇಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ-ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಮಹತ್ತಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ: ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ದಿಬ್ಬದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಮೊನ್ನೆ ಸಂಧಿಸಿದ ದುಡಿವರೈತ ಕಿಟ್ಟಯ್ಯನೂ, ಜಗತ್ತಿನ ಕೀರ್ತಿ ಐಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರಶಂಸೆ ಪ್ರೇಮದೃಷ್ಟಿ ಇವುಗಳೊಂದರ ಬೆಂಬಲವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಮೌನವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಆ ಕಿಟ್ಟಯ್ಯನೂ, ಲೋಕದ ಕೀರ್ತಿ ಪ್ರಶಂಸೆ ಧನ ಮಾನ ಸ್ಥಾನ ಪ್ರೀತಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರ ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಸ್ಫೂರ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಮಹಾಪುರುಷರೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಭಾವಕ್ಕೆ ವಶರಾಗಿ ಶರಣಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಉಗುಳಬಾರದು. ಯಾವುದನ್ನೂ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ತಡೆದು ತಡೆದು ಹೊಗಳಬೇಕು ಅಥವಾ ತೆಗಳಬೇಕು- ಕಾಲನೆತ್ತುವ ನಮ್ಮತೆಯೂ ಹೊಂಕರಿಸುವ ಟೊಳ್ಳು ಅಹಂಕಾರವೂ ಎರಡೂ ತಪ್ಪು. ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗವೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು, ಆತ್ಮಗೌರವವಿರಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಪರಮಾನಂದರು ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜ್, ಸ್ವಾಮಿಜಿ(ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾನಂದ-ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ) ಮೊದಲಾದವರ ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಬಡ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನಿಗಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

ರಾತ್ರಿ ನಾನೊಂದು ಕನಸು ಕಂಡೆ: ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನಂದರು ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದರೊಡನೆ ನಾನಿದ್ದೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೊಬ್ಬರು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ಮುಳುಗುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ದೃಶ್ಯವು ಉಜ್ವಲ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ರವಿ ಬಿಂಬವು ಮೊದಲು ಮಬ್ಬಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಕಡೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಆ ದೃಶ್ಯವು ನನ್ನನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಎಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಬಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ಆಳ!ನಾನು ಭಯಂಗೆಂಡು “ಸ್ವಾಮಿಜೀ!” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡೆ! ಅವರು ಕೈಹಿಡಿದು ಎಳೆದುಕೊಂಡರು. ಆಮೇಲೆ “ಯೋಗ ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದೆನು!” ಇದೆಂತಹ ಸ್ವಪ್ನ?!

೨-೪-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕನ್ನಡ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ಪರಮಾನಂದರು ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಲು ಹೇಳಿದರು. ಓದಿದೆ. ‘ಗೊಲ್ಲನ ಗಾಯತ್ರಿ’ ‘ನಿನ್ನವನು ನಾನಲ್ಲವೆ?’ ‘ದಾರಿ ತೋರೆನಗೆ’ ಇಷ್ಟನ್ನು ಓದಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಸುತರಾಂ ತಿಳಿಯದಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರೋ ನಾನು ಬೇರೆ ಕಾಣೆ. ಆಮೇಲೆ ಅವರು ಅವರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಚನ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದರು, ಹಾಡಿದರು!

೩-೪-೧೯೩೩:

ಸ್ವಾಮಿ ಪರಮಾನಂದರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೊಲೊಂಬೊದಿಂದ ಅಮೆರಿಕಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೈ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮಾತುಕತೆಗಳ ಆನಂದ ನಮಗೆ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರದು ಬಹಳ ಮೃದುಮಧುರ ಪ್ರಕೃತಿ! ಅವರಾತ್ಮವು ವಿಶ್ವದ ಸತ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಿಂದಿದೆ. ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿದೆ; ಋಷಿಸದೃಶ್ಯವಾದ ಓಜಸ್ಸಿದೆ!

-ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ನನಗೆ ಅವರ The soul's secret Door ಎಂಬ ವಚನ ಕವನಗಳ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕಯಪಾಲಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ:

Sriyut K.V.Puttappa

with my loving blessings

-paramananda

April 3rd 1933

ಹೊರಡುವಾಗ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತಿಯುತವಾದ ನಮಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರತಿನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತಾ “I have left something for you, you will all be blessed.” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು-ಅವರು ‘ಕವಿ-ಸಂನ್ಯಾಸಿ’ಮಹಾಭಕ್ತರು, Sweet to hear, sweeter to be near!

೮-೪-೧೯೩೩:

ಸಾಯಂಕಾಲ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟೆವು.

೯-೪-೧೯೩೩: ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ.

೧೧-೪-೧೯೩೩:

ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೆಲ್ಲ ಮಡಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಗಲಿಬಿಲಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ 'ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಟೀಕೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಮಾತಾಡಿ ಆ ಲೇಖನವನ್ನು ಓದಿದೆವು. (ನಾನು ಆ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಡಿ.ವಿ.ಜಿ, ಮಾಸ್ತಿ, ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಮತ್ತು ಪಂಜೆ ಇವರ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಚಾರ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದವರು ಕಟುವಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದ್ದರು.) ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾ.ವೆಂ.ರವರನ್ನು ಕಂಡೆ.(ಬಹುಶಃ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿ ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರನ್ನೆ ಕುರಿತದ್ದಾಗಿರಬೇಕು.)

೧೨-೪-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊರಟು ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣುಗುಂಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಗುಂಡಿಯ ಕೆಲ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಮೈಸೂರಿನ ನೀಲಗಿರಿಯಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ದೃಶ್ಯಗಳು ಭೀಕರವಾಗಿಯೂ ರಮಣೀಯವಾಗಿಯೂ ಭವ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುವು....ನಾನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದೆ.

ಉಂಟೂರಿನ ಮೇಲಿರುವ ಒಂದು ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯ ಅರೆಬಂಡೆಗೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ 'ಹುಲಿಕಲ್ಲು' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟೆವು. ಅಲ್ಲೊಂದು ಹುಲಿಯ ಗುದ್ದೂ ಇದೆ. ಸ್ಥಳವೂ 'ನವಿಲು ಕಲ್ಲಿ'ನಂತೆ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಟಾಲ್ ಸ್ಕಾಯ್ ರವರ 'ವಾರ್ ಅಂಡ್ ಪೀಸ್' ಓದಿದೆ.

೧೪-೪-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನೂ ದೇ.ರಾ.ವೆಂ.ರವರೂ ಬೆಟ್ಟಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟೆವು. ಹತ್ತುಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಬಂದರು....

ಸಾಯಂಕಾಲ ಕೆಲವು ಪಾದ್ರಿಗಳೂ ಇಬ್ಬರು ಐರೋಪ್ಯರೂ ದೇವಂಗಿಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಬಳಿ ಬಂದು 'ಹರಿಕಥೆ' ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಹಿಂದೂಮತವನ್ನೇನಾದರೂ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೋ ನೋಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಏಳೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಿಜಯದೇವ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ ಹೋದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದು ನೋಡಿ ಉಪದೇಶಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಅವನ 'ಹರಿಕಥೆ' ತಮಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂಬಳದ 'ಕಂಬಳಿಕುರಿ'ಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರವಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಅಯ್ಯೋ ಯೇಸು! ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಎರಡು ಮಾತಾಡಿದೆ- ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನಂತೆಯೆ ನೂರಾರು ಮಹಾತ್ಮರು ಹುಟ್ಟಿ ಸತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನು ಒಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ. ಅವರವರು ಅವರವರ ಮತವನ್ನು ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ಪ್ರೇಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ಮೋಕ್ಷ ಲಭಿಸಿಯೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇಕಾದುದು ನೀರು, ಅದನ್ನು ಯಾವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆದರೇನು? ಎಂಬ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನ ತತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವಿವರಿಸಿದೆ.

೧೫-೪-೧೯೩೩:

ಎ.ಸೀತಾರಾಂ,ಮಾನಪ್ಪ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದಿದ್ದರು... ನಾವು 'ನವಿಲು ಕಲ್ಲಿ'ಗೆ ಹೋಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಭವ್ಯ ಸುಂದರವಾದ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಅಂತಹುದೇ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹಿಮಾಮಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡಿಲ್ಲ... ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕವಿಶೈಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ.... ವಿ.... ಯವರಿಗೆ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಧ್ಯಾನದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆವು. ತರುವಾಯ 'ಓಂ ಹ್ರೀಂ ಋತಂ'ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹೇಳಿದೆವು.

೩-೫-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು, ಬಾಗಮನೆ ದೇವೇಗೌಡರು, ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ, ದೇ.ರಾ.ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಕು.ರಾ.ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಯವರೊಡನೆ ಕುಡುಮಲ್ಲಗೆಗೆ ಹೋದೆವು.... ಅಲ್ಲಿ ನಾನು'ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಯುವಕರ ಸಂಘ'ಕ್ಕೆ ಅದರ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಭೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಭಾಷಣ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ('ನಿರಂಕುಶಮತಿಗಳಾಗಿ'ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವುದು.) ಆ ದಿನವೆಲ್ಲ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ ಸಾಯಂಕಾಲ ಏಳು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. ತರುವಾಯ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟು, ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು, ಅವರಿಗೆ ಫ್ರಾಯ್ಡ್ ಮೊದಲಾದ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ, ವಿವೇಕಾನಂದ, ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯ್, ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಮೊದಲಾದ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರನ್ನೂ ಸಾಧಕವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ...ರಾತ್ರಿ ೯-೩೦ ಕ್ಕೆ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ವಾಚಿಸಿದೆ.

೪-೫-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಒಕ್ಕಲಿಗರಾಗಿದ್ದು ಕೈಸ್ತಪಾದ್ರಿಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೈಸ್ತರಾಗಿದ್ದ ವಯೋವೃದ್ಧ ಚನ್ನಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಧರ್ಮ ದೇವರು ಮತ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದಲು ಹೇಳಿದೆ. ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಸನಪೂರ್ವಕ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೆ ಹೇಳಿದರು. "ನಾವು ತರುಣರಾಗಿದ್ದಾಗ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಗ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದುದು ಮೂಢಾಚಾರಗಳು ಮಾತ್ರ!" ಅಂದರೆ, ಈ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯ ಭಾವ, ಈ ವೇದಾಂತ ದರ್ಶನದ ವಿಶ್ವವಿಶಾಲ ವೈಶಲ್ಯ ಇಂಥವುಗಳು ತಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳದೆಯೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಎತ್ತುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಾವೂ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ-

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರು ಮತ್ತು ಮಂಜಪ್ಪನಾಯಕರು ಉಳಿದರು. ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಗೆ ಹೋದರು. ಅದೇ ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಚರ್ಮದ ಕೈಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಉಳಿದುಹೋಗಿದೆ. ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಇವೆ. ಅದು ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಉದ್ವೇಗದಿಂದಿದ್ದೇನೆ. ಗುರುದೇವನ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದಂತಾಗಲಿ. ಅಂತೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ-

ರಾತ್ರಿ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿಯವರು ಮತ್ತೆ ಇದೇ ತಿಂಗಳು ಎಂಟನೆಯ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಿರುವ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಈ ಸಾರಿ ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಬಹಳ ಕಳವಳವಾಗಿದೆ.

೫-೫-೧೯೩೩:

ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯ್ war and peace ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಎಂತಹ ಅದ್ಭುತ ನಾವೆಲು ಅದು! ಕೆಲವು ವಚನ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ.

ನನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಭವ್ಯ ಭಯಂಕರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಶ್ರೀಗುರುದೇವನ ಅನುಗ್ರಹವಿರಲಿ!-ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ತಾರೀಖು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನ ಉತ್ಸವ ಏರ್ಪಡಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು.

೧೩-೫-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಿಜಯದೇವ ವೆಂಕಟಯ್ಯ ನಾನು ಸೇರಿ ನಮ್ಮ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ನಾಳಿನ ಉತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ತಳಿರು ಜೊಂಪಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿದೆವು. ರಾಜಮ್ಮ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ನೆಲಕ್ಕೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಸೆಗೆಣೆ ಬಳಿದು ರಂಗೋಲೆಯಿಕ್ಕಿ ಪವಿತ್ರತೆಯ ವಾತಾವರಣ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ನಮಗೆ ಒಂದು ಏನೋ ಪವಿತ್ರತೆಯ ಭಾವವು ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪನೂ ಇಂಗ್ಲಾದಿಯಿಂದ ಬಂದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಎಲ್ಲರಿಂದ ದೂರ ಹೋಗಿ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಒಂದು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು 'ಆಹ್ವಾನ' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. (ಅದು 'ಅಗ್ನಿಹಂಸ' ಎಂಬ ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಗಳು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಅದು ತುಂಬ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಅದರ ಸುಶ್ರಾವ್ಯತೆ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಭೇರಿ ಹೊಡೆದಿದೆ! ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಹೊಸ ಭವನದ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು ಒಂದು ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಗೀತೆಯನ್ನು ಆರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಅಮೆರಿಕನ್ ಐರೋಪ್ಯ ಭಕ್ತರು ಆಶೆಪಟ್ಟರಂತೆ. ಪ್ರಬುದ್ಧಾನಂದರು ಭಾರತೀಯವಾದ ನಾನಾ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ-ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಮಲೆಯಾಳಂ, ಬಂಗಾಳಿ. ಹಿಂದೀ ಇತ್ಯಾದಿ- ಪ್ರಾರ್ಥನಾಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಿಕಾರ್ಡ್ ಮಾಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಖಾಸಗಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆಂದಿರಬಹುದು. ಅವರಯ "ನಾನಾ ಅನೇಕ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಿಕಾರ್ಡ್ ಮಾಡಿಸಿ ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ನೀವೆಲ್ಲ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಆರಿಸೋಣ." ಎಂದು ರಿಕಾರ್ಡ್‌ಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರಂತೆ. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ "ಬಾ, ಶ್ರೀಗುರುದೇವನೆ ಬಾ. ಶ್ಯಾಮಲ ಕಾನನ ಶೃಂಗ ತರಂಗಿತ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಸುಂದರ ಮಂದಿರಕೆ. ಚಿನ್ಮಯ ಮಮ ಹೃನ್ಮರಕೆ!" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ 'ಆಹ್ವಾನ'ಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟು ಆರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಮಧುರವಾಗಿ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಹಾಡಿದರಂತೆ!

ಆಗತಾನೆ ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ 'ನವಿಲು' ಕವನಸಂಗ್ರಹದ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾನಪ್ಪ ತಂದಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಕವಿಶೈಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಓದಿದೆವು... ತರುವಾಯ ಬಾಲಕ ಡಿ.ಟಿ.ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತನ್ನ ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾದ ಕಂಠದಿಂದ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಹಾಡಿದ. ಮುಂಗಾರ ಮೊದಲ ಹೊಸ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಿಂದಿದ್ದ ಸಾಯಂ ಸೂರ್ಯಶೋಭೆಯ ಆ ದಟ್ಟಗಾಡಿನ ಮಲೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಆ ಹಾಡು ಅಮೃತಗಾನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಆಲಿಸಿದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೇರೊಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಯ್ದಿತ್ತು. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಆ

ಪ್ರಾರ್ಥನಾಗೀತೆ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯನ್ನೂ ಅರಬ್ಬೀ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಆಫ್ರಿಕಾಖಂಡವನ್ನೂ ಅಟ್ಲಾಂಟಿಕ್ ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ವಿಶಾಲ ಅಮೆರಿಕಾ ಖಂಡದ ಸಾವಿರಾರು ಮೈಲಿಗಳಾಚೆ ಅದರ ಪಶ್ಚಿಮ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಯಾಲಿಫೋರ್ನಿಯಾಕ್ಕೂ ತಲುಪುವುದಕ್ಕೆ ಆ ದಿನವೆ ದೇವಂಗಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರನ ಕಂಠದಿಂದ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟಿತ್ತೋ ಏನೋ?

ಆ ರಾಗದ ಹೆಸರು 'ಸ್ಥಾವನ್' ಎಂದೋ ಏನೋ?

ತರುವಾಯ ಕವಿಶೈಲದಲ್ಲಿದ್ದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ 'ಆಹ್ವಾನ'ವನ್ನು ಸ್ಥಾವನ್ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಧೀರಗಂಭೀರವಾಗಿ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಹಾಡಿ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನನ್ನು ಮನೆನಾಡಿನ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದೆವು! ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಿ ಬೈಗುಗಪ್ಪು ಕಾಡುಮನೆಗೆ ಇಳಿದ ಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಮನೆಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದೆವು. ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಗೊಂಡಿದ್ದ ಶ್ರೀಗುರುದೇವ ಶ್ರೀ ಮಹಾಮಾತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಇವರ ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರಪಟಗಳ ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನೀಲಾಂಜನ ಕಂಭಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಎತ್ತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಮತ್ತೆ ಆ ಪವಿತ್ರ ಜ್ಯೋತಿಗಳ ಎದುರು ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತು ಎಲ್ಲರೂ 'ಓಂ ಹ್ರೀಂ ಋತುಂ ತ್ವಮಚಲೋ ಗುಣಜಿತ್ ಗುಣೇಧ್ಯಃ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹಾಡಿದೆವು. (ಆ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೇ. ಈಗ ಅದನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಾ ಅನಂತರ ಪಠಿಸುತ್ತಾರೆ.)

ರಾತ್ರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಲ್ಯಾಂಪುಗಳ ಉಜ್ವಲ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ 'ಗದಾಯುದ್ಧ'ನಾಟಕವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಓದಿ ಹೇಳಿದೆ.

೧೪-೫-೧೯೩೩:

ಮುಂಜಾನೆ ನಾಲ್ಕುಗಂಟೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದೆವು. ವಾಟಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ಬಂದಿದ್ದರು. (ಅವರ ಮನೆ ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಮೂರು ಮೈಲುಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಆ ಕಗ್ಗಾಡಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ರಾತ್ರಿ ಎರಡು ಗಂಟೆಗಾಗಲೆ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಹೊರಟಿರಬೇಕು ಮನೆಯಿಂದ!) ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ಹೂವುಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಗುರುದೇವ, ಮಹಾಮಾತೆ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಸಿಂಗರಿಸಿದೆವು. ಮೇಜಿನಮೇಲೆ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್ ಮಹಾಮಾತೆಯರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಒಂದು ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನಿಟ್ಟೆವು. ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಚಿಕಾಗೊ ಭಂಗಿಯ ದೊಡ್ಡ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನಿಟ್ಟೆವು. ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವಿನ ದೊಡ್ಡ ಹಾರಗಳನ್ನು ರಾಜಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ನಡುನಡುವೆ ಗುಲಾಬಿ ಹೂವಿನ ರಂಗುರಂಗಿನ ಗೊಂಡೆಗಳಿದ್ದವು. ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಬಾಳೆಯ ಕಂದುಗಳನ್ನಿಟ್ಟೆವು. ಕಾಗೆಕಾಲು ಗುಬ್ಬಿಕಾಲು ಗೋಡೆಗೆ ಚಿತ್ರಾಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಿದ್ದೆವು. ಉದುಬತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಎಣ್ಣೆಬತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತಿಸಿದೆವು. ನಾನಾ ಆಕಾರದ ಆರತಿಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದೆವು. ವಿಜಯದೇವ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಪೂಜಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು! ಓಂ ಹ್ರೀಂ ಋತುಂ ಹೇಳಿದೆವು. ಆಮೇಲೆ 'ಪ್ರಾರ್ಥನೆ'ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ಹಾಡಿದೆವು. ತರುವಾಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು 'ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಿಂದ 'ಪರಿಶುದ್ಧತೆ' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯ ಓದಿದನು. ವಿಜಯದೇವನು ಭಗವಾದ್ ಗೀತೆಯ ಹನ್ನೆರಡನೆ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನೂ ನಾನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲವನ್ನೂ ಪಠಿಸಿದೆವು.

ಇದೆಲ್ಲಾ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ದೇ.ರಾ.ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ದೇ.ನಾ.ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ದೇವಂಗಿ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಗೌಡರು, ಕೊಳವಾರದ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಗೌಡರು, ಗುರುವಳ್ಳಿ ಉಂಟೂರು ಇಂಗ್ಲಾಡಿ ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನಾಯಕರು ಇತ್ಯಾದಿ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರು ಬಂದರು. - ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ವಿನಿಯೋಗವಾಯಿತು- ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಕು.ರಾ.ವೆಂಕಟಯ್ಯ ನೆರೆದ ಮಹನೀಯರಿಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದಿದನು. ದೇ.ರಾ.ಮಾನಪ್ಪನು 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಚನಾಮೃತ'ದಿಂದ ಕೆಲವು

ಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದಿದನು. ವಿಜಯದೇವನು ಗೀತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಓದಿದನು. ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿ ಓಂ ಹ್ರೀಂ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದವು.

ಆಮೇಲೆ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದ ಕಣದಲ್ಲಿ ವಾಲಿಬಾಲ್ ಆಡಿದವು. ತರುವಾಯ ಭೋಜನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವು!-ಸಾಯಂಕಾಲ ಮತ್ತೆ ವಾಲಿಬಾಲ್ ಆಡಿದವು.- ಸಂಜೆ ಮತ್ತೆ ಆರತಿ ಮಾಡಿದವು. 'ಪ್ರಾರ್ಥನೆ' ಇಂದಲೂ 'ಕೊಳಲು' ಇಂದಲೂ ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದವು. ರಾತ್ರಿಯೂಟವಾದ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ನಂಟರು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋದರು....

ರಾತ್ರಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಿದವು-ಶ್ರೀಗುರುದೇವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಅನುಭವದ ಆನಂದದ ಉನ್ನತತೆಯಿಂದ ನಿರ್ದೋಷವಾದವು.

೧೫-೫-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪುನಃ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿದವು. ಈಗ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಮೋಟಾರು ಬಂದು ನಿಂತಿದೆ. ಎಳೆಬಿಸಿಲು ಮೂಡಿ ಚಪ್ಪರದ ಮೇಲೆ, ಮನೆಯ ಹೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ತೋಟದ ಹಸುರಿನ ಮೇಲೆ ಚೈತನ್ಯೋದ್ದೀಪನವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾಡುತ್ತಿವೆ. ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಇಸ್ಕೀಟು ಆಡುತ್ತಾ ನಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜೈ ಶ್ರೀ ಗುರುಮಹಾರಜ್ ಕೀ ಜೈ! ಜೈ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಕೀ ಜೈ! ಜೈ ಮಹಾಮಾಯಿ ಕೀ ಜೈ!

೧೮-೫-೧೯೩೩:

ನಾನು ವೆಂಕಟಯ್ಯನೂ ನಮ್ಮ ಕಣದಲ್ಲಿ ವಾಲಿಬಾಲ್ ಆಡಿದವು.... ಸುಮಾರು ಆರುಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾನು, ರಾಜಮ್ಮ, ಕಮಲಾಕ್ಷಮ್ಮ ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಗೋಪಾಲ ಎಲ್ಲರೂ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋದವು. ಅಲ್ಲಿ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಜೊತೆಗೂಡಿ ಹಾಡಿದವು. ಮಳೆ ಬರುವಂತಾಗಲು ಗುಡ್ಡವಿಳಿದು ಮನೆಗೆ ಬಂದವು. ನಮ್ಮ ಅಂಗಳದ ಚಪ್ಪರದ ಮೇಲೆ ಜಮಖಾನ ಹಾಸಿ ಕೂತವು. ರಾಜಮ್ಮ, ಕಮಲಾಕ್ಷಮ್ಮ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ-ದೇವರು, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಕಮಲಾಕ್ಷಮ್ಮ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಸರಳತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸುಶೀಲತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡಿವೆ.

೧೯-೫-೧೯೩೩:

ಐಯ್ಯಪ್ಪಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಔತಣ: ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವೆಂಕಟಯ್ಯನಿಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಪಾಠ ಹೇಳಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಾಟಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರೂ ದೇವಂಗಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಹಿರಿಯಣ್ಣರೂ ಬಂದರು. ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಹೋದರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮಳಿಗೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ war and peace (ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ) ಓದುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ರಾಜಮ್ಮ ಬಂದಳು. ತನ್ನ ಆಕಾಶಬಣ್ಣದ ಖಾದಿ ಸೀರೆಯನ್ನೂ ಕುಪ್ಪಸವನ್ನೂ ತಂದು ತೋರಿಸಿದಳು. ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಸರಳವಾದ ಉಟುಪೇ ಅತ್ಯಂತ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಶಾರದಾದೇವಿಯರ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಸಾಯಂಕಾಲ ವಾಲಿಬಾಲ್ ಆಡಿದವು. ನಾನೂ ಕಮಲಾಕ್ಷಮ್ಮನೂ ಒಂದು ಕಡೆ, ರಾಜಮ್ಮ ಗೋಪಾಲರು ಒಂದು ಕಡೆ, ಎರಡು ಸಾರಿ ನಮ್ಮ ಎದುರುಪಾರ್ಶ್ವ ಸೋತಿತು. ಕಡೆಗೆ ರಾಜಮ್ಮ, ಕಮಲಾಕ್ಷಮ್ಮ, ಗೋಪಾಲರನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಬಿಟ್ಟು ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಆಡಿದೆ. ಆಗಲೂ

ಸೋತರು, ಆಮೇಲೆ ಓಬಯ್ಯನೂ ಬಂದು ಆಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ. ನಾನು, ಕಮಲೆ, ರಾಜಿ ಒಂದುಕಡೆ; ಗೋಪಾಲ, ಓಬಯ್ಯ ಒಂದುಕಡೆ ಆಗಿ ಆಡಿದೆವು. ಆಗಲೂ ಅವರೇ ಸೋತರು....

ತರುವಾಯ ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತಿ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಗೋಪಾಲ, ಓಬಯ್ಯ, ರಾಜಿ,ಕಮಲೆ, ನಾನು. ಅಲ್ಲಿ ಏನೋ ಮಾತಿಗೆ ಸೂರ್ಯ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಬಾಲಚುಕ್ಕಿ, ಧೂಮಕೇತುಗಳ ವಿಚಾರ ಬಂದಿತು. ನಾನು ರಾಜಿ ಕಮಲೆಯರಿಗೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಅವರಿಗೆ ಭೂಮಿ,ಸೂರ್ಯ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಧೂಮಕೇತು. ಉಲ್ಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಅವುಗಳಿಗಿರುವ ಪರಸ್ಪರ ದೂರ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಮಾತಾಡಿದೆ....ಬಹಳ ಕತ್ತಲೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದೆವು.

ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ಹಲ್ವ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜಿಡ್ಡು ತುಪ್ಪ ಒಳ್ಳೆಯ ತುಪ್ಪವಾಗುವುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದರು.... ನನ್ನೆದೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಯಮ ಸಮೋಹಗಳಿಗೆ ಹೋರಾಟವಾಗುತ್ತದೆ ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ! ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವನೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ!

೨೦-೫-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗೀತಾ ಓದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯ್ ನೆ what is Art? ಓದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ war and peace ೩ನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಓದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ pirre ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಸ್ಕೋದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕೊಲೆಯ ದೃಶ್ಯಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನ ಕರಗಿ ಕದಡಿತು.war and peace ಅದೊಂದು ಮಹಾಜೀವನ- ಜಾಲಗಳ ಪುರಾಣಕಾವ್ಯ! ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯ್ ಧನ್ಯನು ಅದನ್ನು ಬರೆದು! ನಾವೆಂದು ಬರೆಯುವುದು ಅಂತಹ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು?- ಮಹಾತ್ಮರ ಘೋರ ಉಪವಾಸವೊಂದು ಕಡೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೆದರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಏನು ಜೀವನ? ಏನು ಜೀವನ ಸಮಸ್ಯೆ! ತಲೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತದೆ! ಆದರೆ ಇದರ ಹಿಂದೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು 'ಮಹಾಮತಿ' ಇದೆ ಎಂಬ ನೆಚ್ಚು ಹೃದಯ ಮನಗಳ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಶಾಂತಿದಾನ ಮಾಡುತ್ತದೆ... ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ, ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ ಎಂದು...

೨೫-೫-೧೯೩೩:

ಬಹಳ ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಂತಹರಂಗದಲ್ಲಿ ಜರುಗುತ್ತಿರುವ ಭಾವರಾಗಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆದರೆ ಅದೊಂದು ಗ್ರಂಥವೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.

ನನ್ನ ಹೃದಯವ್ಯೋಮದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮಹಾಮೇಘಗಳ ಭಯಂಕರ ತಾಂಡವವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮುಗಿಲು ಬಿಸಿಲುಗಳ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಾಲೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಾಯೆ ಮುಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಧ್ವಂಧ್ಯಯುದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಾಯೆಯೇ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದೆಂದು ನನ್ನ ಹಾರೈಕೆ.ಪ್ರಾರ್ಥನೆ...

ಮೊನ್ನೆ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಾನಂದರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿಬಂದು ಒಂದು ವಿಷಯ ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ನಾನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಚಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮವರೂ ಅವರ ಪತ್ನಿಯವರೂ ನಾನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಲೇಸೆಂದು ವಾದಿಸಿದರಂತೆ. ನನ್ನ 'ಆದರ್ಶ ಸಾಧನೆ'ಎಂಬ ಸಣ್ಣಕಥೆಯೇ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆಯಂತೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭೋಗದ ತೀವ್ರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಇದೆಯಂತೆ- (ಆಕಾಂಕ್ಷೆ-ಹೋರಾಟವಲ್ಲ.) ಆ ಕಥೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಆ ಭಾವ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೋ ನಾನರಿಯೆ. ಆ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಹೇಗೆ ಉಚ್ಚ ಆದರ್ಶದಿಂದ ಆತ್ಮವಂಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅಧಃಪತನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭೋಗಾಭಿಲಾಷೆಯು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಯೋಗಾಭಿಲಾಷೆಯೂ ಇದೆ. ನನಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸವಾಗಲಿ ಎರಡೂ ಒಂದೆ. ಈ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ತಮ್ಮ ಧೈಯವೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಎನ್ನುವಂತೆ ಸಂಸಾರಿಗಳೂ ತಮ್ಮದೇ ಉತ್ತಮ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಾನು

ಆಜನ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಬಾಳಿದರೂ ಅಥವಾ ವಿವಾಹಿತನಾಗಿ ಬದುಕಿದರೂ ಎರಡಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶ ಅನುಕೂಲ ಸಂದರ್ಭಗಳೇ ಕಾರಣವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಅನಿರ್ವಚನೀಯವೂ ಮಹಾ ರಹಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯೂ ಆದ ಜಗದಾದಿ ಚೈತನ್ಯ ಶಕ್ತಿಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ನನ್ನ ಕ್ಷುದ್ರ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸಂಸಾರಗಳಿಂದ ಬದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ನಂಬುಗೆ- ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಾರ-ನಾನು ಕೊಡಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಔತಣಕ್ಕೆ ಕರೆಯಬೇಕೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅವರದು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಸಾರ. ಆದರೆ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲಾಗಲಿ ಹೋದ ಮೇಲಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಾನಂದರು ಹೇಳಿದ ವಿಚಾರ ಕೇಳಿ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಆನಂದವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಮಾರಿ ಪ... ಅವರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿಯರಾಗಿದ್ದರಂತೆ. ಇದು ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ ತಿಳಿಯದು. ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂತೋಷ. ಸುಳ್ಳಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂತೋಷ, ಅಂತಹ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಸಜ್ಜನ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಭಾಗ್ಯವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಆದರೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬ ಭೀತಿ. ಅಲ್ಲದೆ ನಾನು ಸಂಸಾರ ನಿರ್ವಹಿಸುವಷ್ಟು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಆಕಾಶವಿಹಾರಿ, ಸ್ವಪ್ನ ಸಂಚಾರಿ, ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತು ಭಾರವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಏನು ಗತಿ? ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು-ಮುಂದೆ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಬಂಧನ ಪರಂಪರೆ! ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಯೋಚಿಸಿಯೆ ನಾನು ಮದುವೆಗೆ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿರುವುದು; ಈಶ್ವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ ಎಂದಲ್ಲ. ಈಶ್ವರನ ಭವ್ಯತೆಯ ಮುಂದೆ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸಂಸಾರಗಳೆರಡೂ ಕ್ಷುದ್ರಗಳೇ ಅಥವಾ ಮಹತ್ವಗಳೇ. ಅಂತೂ ನಾನು ತುಂಬಾ ರೋಮಾಂಚಿತ. ಬಹುಶಃ ಕುಮಾರಿ ಪ.... ರವರೇ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಅನುರಾಗವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೆ ನಾನು ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆಯೋ ಏನೋ! ಅದು ಗುರುದೇವನಿಚ್ಛೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಕೆ ಆರ್ಯಸಮಾಜದ ಹೋಮ ಹವನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವರು. ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಯುಕ್ತವಾದಿ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸರಿಹೋಗುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಾಣೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಹುಚ್ಚುಗನಸು! ಆದರೆ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಾನಂದರೂ ಇತರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಬೇಕಾದರೆ, ಸಂಸಾರ ವಿವಾಹ ಮೊದಲಾದವು ಅಪವಿತ್ರ ಪಾಪ ಎನ್ನುವಂತೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ಕುಮಾರಿ ಪ... ಅವರಂತಹ ತರುಣಿಯ ಪ್ರಣಯಭಿಕ್ಷೆ(ಅದು ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು!) ಅವಹೇಳನಕ್ಕಾಗಲಿ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಲಘುತ್ವಕ್ಕಾಗಲಿ ಈಡಾಗಲು ತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ.- ಇವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದಾರೆಯೋ ನನಗೆ ಸಂದೇಹ-ಆದರೆ ನಾನು ಅವಿವಾಹಿತನಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಅತ್ಯತ್ನ ಆಶೆ. ಏನೋ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಹೃದಯ ಅಧೀರವಾಗುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಅದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ.... ಶ್ರೀಗುರುದೇವನು ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಕಗ್ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪರಿಹರಿಸುವನೋ ಹೇಗೆ ಬಿಡಿಸುವನೋ ನಾನರಿಯೆ. ಎಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯಾ ಜಟಿಲವಾಗಿದೆ ಈ ಜಗಜ್ಜೀವನ! ಇದರ ಪರಿಹಾರವೇ ಮುಕ್ತಿ. ಹೇ ಗುರುದೇವ ಕೃಪೆಗೈ.

ಮಾಯೆಯಾ ಮೋಹನ ಜ್ವಾಲೆಯಲಿ ಮುಳುಗಿ

ತನು ಕಾತರಿಸಿತು;

ಮಾಯೆ ತಪ್ಪಲು, ದೇವ, ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯಲಿ

ಮನ ಚೇತರಿಸಿತು.

ಕತ್ತಲೆಯ ಪಾತಾಳದಂಚಿನಲಿ ಕಿಡಿಯೊಂದು

ತತ್ತರಿಸಿತು;

ಅದ ನೋಡಿ ದೂರದಿಂ ರವಿಯ ಕೃಪೆ ಐತಂದು

ಅದನುತ್ತರಿಸಿತು!

ಜೈ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್ ಕೀ ಜೈ!

-ಈಗೊಂದು ನಾಟಕ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದೇನೆ.

೮-೭-೧೯೩೩:

ನಿನ್ನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಮಾನಪ್ಪ, ಸೀತಮ್ಮ,ಗಿರಿಯಮ್ಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ, ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಉರಿಗೆ ಹೋದರು- ಅರಮನೆಕೇರಿ ರಾಮಣ್ಣನಿಗೆ (ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಹುಡುಗ) ಟಾನ್ಸಿಲ್ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಯಿತು. ನಾನೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಈಗತಾನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆ. ಆಸ್ಪತ್ರೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲದ ಒಂದು ಮಹಾ ಉಪಕಾರದ ಯಂತ್ರದಂತೆ ಭೀಷಣವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಒಬ್ಬ ಹಳ್ಳಿಯವನನ್ನು ಡೋಲಿಯ ಮೇಲೆ ತಂದರು. ನಾನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ಅವನು ಎಲುಬು ಚರ್ಮವಾಗಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಡೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋದ ರೀತಿ, ಹೊಳೆಯು ಎಷ್ಟು ಭಾವಹೀನವಾಗಿ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಮರದ ತುಂಡನ್ನು ತೇಲಿಸುವುದೋ ಹಾಗೆ ಅವನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಇದೆ. ಆದರೆ ರೋಗಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಔಷಧಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುವ ಪ್ರೀತಿ(Personal Love) ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದೊಂದು ಮಹಾ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಯಂತ್ರದಂತಿದೆ. ಇಹಸಂಸಾರದ ರೋಗ ರುಜನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದರೆ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.....

‘ಪಾಂಚಜನ್ಯ’ಕವನಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದವರು ಮೈಸೂರಿನ ವೆಸ್ಲೆಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೮-೮-೧೯೩೩:

ಪ್ಯಾರಿಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಾಸನದ ರಾಜಾರಾಯರು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ತುಂಬ ಉತ್ಸಾಹಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಕಂಡರು. ಆದರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಆಳವಾದ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ.

೨೩-೮-೧೯೩೩:

ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕ್ರಿಸ್ತನು ಶಿಲುಬೆಗೇರಿದ್ದಾನೆ ಇಂದು. ಅಯ್ಯೋ ಲೋಕವೆ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಕರಿಗೆ, ನಿನ್ನ ಹಿತಚಿಂತಕರಿಗೆ, ನಿನಗಾಗಿ ಎದೆಯೊಲುಮೆಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯುವವರಿಗೆ ನೀನೀವುದೇನು? ವಿಷಪ್ರಾಸನ! ಶರಶಯ್ಯೆಯಿ! ಕ್ರಿಸ್ತನನ್ನು ಶಿಲುಬೆ!ಸಾಕ್ರತೀಸನನ್ನು ವಿಷ ಕೊಟ್ಟು ಕೊಂದೆ! ಭೀಷ್ಮನಿಗೆ ಶರಶಯ್ಯೆತ್ತೆ!ಕ್ರಿಸ್ತನನ್ನು ಶಿಲುಬೆಗತ್ತಿ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದೆ! ನಾನು ಬರೆದಿರುವ “ಅವತಾರ” ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಯ್ಯೋ, ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿಯವರಂತಹ ಆದರ್ಶ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ? ಲಾರ್ಡ್‌ವಿಲ್ಲಿಂಗ್ ಡನ್ ನೀನು ಭಯಂಕರ ಸೈತಾನಯಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನಹಾಯಕವಾದ ಒಂದು ಮೊಳೆಯಾಗಿ ಅಧೋಗತಿಗಿಳಿದಿರುವೆ. ಲೋಕೈಕ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಮಹಾತ್ಮನ ನಿರಶನವ್ರತದ ಯಾತನೆಯು ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತದ ಹೃದಯವನ್ನು ಹಿಂಡಿದಿರು. ಇಂತಿರಲು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಅನ್ಯಾಯವಾದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ತರುವಾಯ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರು ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಪಿಡಿಸುವುದು ಎಂತಹ ಅಧಮ ನೀಚ ಪೈಶಾಚಿಕ ನಾರಕ ಕಾರ್ಯ!

ಇಂದು ಭರತಖಂಡವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದಂತಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಕಂಗೆಟ್ಟಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಹೇ ಗುರುದೇವ, ದಾರಿತೋರು!

ಈ ಮಹಾವಿಶ್ವವನ್ನೂ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಕಾಲವನ್ನೂ ದೇಶವನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಿಸಿದನೆಂದರೆ ಭರತಖಂಡವೂ ಗಾಂಧಿಯವರೂ ಈ ನಮ್ಮ‘ಐಲುಪೈಲು’ಪ್ರಪಂಚವೂ ಎಲ್ಲವೂ ಯಃಕಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ! ಆದರೆ ಒಂದು ಇರುವೆಯ ಪ್ರೇಮಭಂಗವೂ ದೂರದ ಬಹುದೂರದ ನೀಹಾರಿಕೆಯ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಒಂದು ಮಹತ್ತಾದ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯದಂತೆಯೇ ಮುಖ್ಯವೂ ಮನನೀಯವೂ ಆಗಿದೆ!

ಅಯ್ಯೋ, ಗಾಂಧಿಯವರಿಗಾಗಿ ನನ್ನೆದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂತಾಪವನ್ನು ನಾನೇನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಲಿ? ಅವರಿಗಾಗಿ ನಿತ್ಯವು ತಪ್ಪದೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವೆ. ನಾನು ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆ? ಜಯಗುರುದೇವ! ಜಯ ಗುರುದೇವ!

೧೪-೮-೧೯೩೩:

ಇಂದು ನಾನು ಮೊತ್ತಮೊದಲಾಗಿ ನನ್ನ ಗಡಿಯಾರ ಕೊಂಡೆ. 'ಆ ಗಡಿಯಾರ ಇಂದಿಗೂ(೧೮-೮-೧೯೩೪) ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ! ನಾಲ್ಕತ್ತೊಂದು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರವೂ!

೧೧-೮-೧೯೩೩:

ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಎ.ಸಿ.ಅವರಿಗೆ ಗಡಿಯಾರದ ಬಾಬು ೧೧ ರೂ.ಚೆಕ್ ಕೊಟ್ಟೆ

೩೦-೮-೧೯೩೩:

ಕಾದಂಬರಿ ಸಂಗ್ರಹ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. ಥಾಮಸ್ ಹಾರ್ಡಿ ಅವರ The Return of the Native ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. Far from Madding crowd ಗಿಂತಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯಂತೆ, ನೋಡಬೇಕು. ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನನ್ನ ತಮ್ಮನಿಂದ (ಕೆ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯ) ಕಾಗದ ಬಂದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ಗುರುವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ನನ್ನ ಉಪದೇಶ ಕೇಳಿದ್ದನು. ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಗುರು,ಮಂತ್ರ, ಧ್ಯಾನ,ಮನಃಶ್ಯಕ್ತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಆತನಿಗೆ ಹೀಗೆಯೇ ಪದೇ ಪದೇ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದೇನೆ. ಆಹಾ! ಒಂದು ಆತ್ಮವು ಉದ್ವರ್ಗಾಮಿಯಾಗಲು ತೊಡಗಿತೆಂದರೆ ನನಗೆಷ್ಟು ಆನಂದವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಅಜ್ಞಾತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆತ್ಮಸಾಧನೆ, ಉದ್ಧಾರ ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ರಾಜವಿಫಲಗಳೂ ನಿರ್ಮಾಣಗಳೂ ಕ್ಷುದ್ರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ!

೩೧-೮-೧೯೩೩:

'ತಾಯಿನಾಡಿ'ನ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಪಿ.ಆರ್.ರಾಮಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಆಚರಿಸಲಿರುವ ಸರ್.ಎಂ.ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ ವರ್ಧಂತ್ಯತ್ನವಕ್ಕೆ ಅವರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಒಂದು ಕವನ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಪ್ರೇರಣೆಯಾದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ.

೩-೯-೧೯೩೩:

ಸರ್.ಎಂ.ವಿ. ಯವರನ್ನು ವಿಷಯವಾಗಿ 'ಯಂತ್ರರ್ಷಿ'ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದ್ದೇನೆ.

೪-೯-೧೯೩೩:

'ಯಂತ್ರರ್ಷಿ'ಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. The Return of the Native ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. The greater victorian poets by walker ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ 'ವೇದಾಂತ'ಉಪನ್ಯಾಸ ಭಾಷಾಂತರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ೧೧೦

೫-೯-೧೯೩೩:

ಭಗಿನೀ ಸೇವಾ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವನವಾಚನ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಮಿಡ್ಲಾಪೂರ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಕೊಲೆಯಾದರೆಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಹರ್ಷವೂ ಒಮ್ಮೆ ದುಃಖವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ದೇಶೀಯರಲ್ಲಿ ಕೆಚ್ಚು ಸಾಹಸಗಳಿವೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹರ್ಷ; ನಮ್ಮ ದೇಶೀಯರನ್ನು ಇಂಥಾ ಹಿಂಸೆಗೆ ನೂಕುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಶೋಕ.

೬-೯-೧೯೩೩:

ಈ ವಿಷಯವು London, The Sunday Express, March 5, 1933, 'Believe it or not' ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕಥೆಗೆ(ಕವನ) ಸಾಮಗ್ರಿ ದೊರಕಿಸುತ್ತದೆ:

THE FORGOTTEN WOMAN

The barque 'Colubine' trading regularly among the Shetland Islands in the north of Scotland, was deserted by her crew on November 3rd 1886, off Lerwick. In their haste a passenger Mrs. Inge Bjorn was left aboard forgotten!

Later the ship floated off the bank on which it was aground and easterly gale drove it until Iceland was in sight. Then the wind shifted to westward and the 'Colubine' began to drift towards Norway. She cleared the dangerous reefs of Vigero Fiord in a miraculous manner, threading channels which tax the skill of a most experienced pilot.

At the mercy of the wind, the barque drifted to and fro for 108 days until some fisher folk sighted her and at great risk, rescued the famished half-frozen 'Forgotten woman!'

೧೦-೯-೧೯೩೩ ನೆಯ ಭಾನುವಾರ, ರಾತ್ರಿ ೯ ಗಂಟೆ ೭ ನಿಮಿಷ:

ಈಗತಾನೆ ಗೋಪಾಲ್ ಮಹಾರಾಜ್(ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು) ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಲು, ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಹೋದರು ಅವರು ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಜೀವನವಾಹಿನಿಯ ಗತಿಯನ್ನೇ ಬೇರೆಯ ಮುಖಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ನಮೋ!

ನನಗೆ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿದೆ: ನಾನು ಸಂತೆಪೇಟೆ 'ಆನಂದಮಂದಿರ' ಹೋಟೆಲಿನ ನರಕವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದು, ಆ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಆರು ವರುಷಗಳಿಂದ ಇದ್ದು ನನ್ನ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಂದ ಆ ನರಕದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಆಶ್ರಮದ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದೆ. ಮೊದಲು ನನಗೆ ಅವರ ಪರಿಚಯವಾದದ್ದು 'ಲೋಟಸ್ ಲೀಫ್ ಯೂನಿಯನ್'ನಲ್ಲಿ. Lotus Leaf Union ಅನ್ನು ಸಂತೆಪೇಟೆ ಹೋಟೆಲ್ 'ಆನಂದ ಮಂದಿರ'ದ ನಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿಯೆ ನಾನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಮೊದಲಾದವರ ಬರಹ ಮತ್ತು ಜೀವನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ರಭಸದಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಾನು ಬಿ.ಎ.ತರಗತಿಗೆ ಬರಲು ಸದಸ್ಯರು ಹೆಚ್ಚಿದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಎಸ್.ವಿ.ಕನಕಶೆಟ್ಟರು ಇತ್ಯಾದಿಯವರು ಇರುತ್ತಿದ್ದ 'ಮನ್ನಾರ್ ಕೃಷ್ಣಶೆಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಟೆಲ್'ಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದೆವು. ಆಗ ಒಂದು ಚರ್ಚೆ ಅಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಸಂಘದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 'That cast system is a Hindrance to India's progress' ಎಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ. ನಾನು Prime Mover ಆಗಿದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀವಾಸಾನಂದರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗುವಂತೆ ಕನಕಶೆಟ್ಟರು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮವು ಬಂದು ಒಂದು ವರ್ಷವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಅದರ ಪರಿಚಯ

ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ Reserve ಆಗಿದ್ದೆ. ಶ್ರೀವಾಸಾನಂದರು ಬರಲಾರದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರನ್ನು ಕಳಿಸಿದರು. ಅವರು ಆ ದಿನದ ಸಭೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಅಂದು ನಾನು ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ "Be proud that you are an Indian." ಎಂಬ ಉಪನ್ಯಾಸ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ಉದ್ದಕ್ಕೂ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ ಹೇಳಿ, ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯು ಕೆಡುಕೆಂದು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ದೇವರ ದಯದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದಿನದ ಸಭೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ರಚಿಸಿದ "ಜಯ ಹೇ ಕರ್ಣಾಟಕ ಮಾತೆ!" ಎಂಬ ಕವನವನ್ನೂ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದರು. ನನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಇತರರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರು. ನಾನು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ಐದು ಸಾರಿ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕನಕಶೆಟ್ಟರ ಒಡಗೂಡಿ ದಿವಾನ್ಸ್ ರೋಡಿನಲ್ಲಿ ಮರಿಮಲ್ಲಪ್ಪ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ನನಗಿನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿದೆ. ಎಳಬಿಸಿಲು ಮರದ ಹಸುರಿನ ಮೇಲೆ ಮುದ್ದಾಗಿ ನಳನಳಿಸಿ ನಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಆ ಮನೆಯ ಎದುರಿಗಿದ್ದ(ಈಗ ಕಡಿದು ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ!) ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಪ್ರಭಾತಗಾನ ಗೈಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆಶ್ರಮ ನಿಃಶಬ್ದವಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗಿತ್ತು. Hall ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದ round Table ಮುಂದೆ ಯಾರೋ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಕಸ್ತೂರಿಯೂ ಇದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ.(ಕಸ್ತೂರಿಯವರೂ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಜೊತೆ ನಮ್ಮ L.L.U. ಮೀಟಿಂಗಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು.) ನಾನು ದ್ವಾರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕನಕಶೆಟ್ಟಿ ಒಳಗೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಗೆ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರಿಗೆ ನಾನು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಅವರು ದಡಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಬಂದರು. ಬಹುದೂರದಿಂದ ಬಂದ ಬಹುಕಾಲದ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡವರಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ನೇಹಮಯ ವಾಣಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿಸತೊಡಗಿದರು. (ತೆಳ್ಳಗೆ ಉದ್ದವಾಗಿ ಬಡಕಲು ಜೀವಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.)

ಅವರ ಸರಳ ಹೃದಯ, ಸ್ನೇಹಮಯ ಅದರ, ಪಿತೃಭಾವ, ಪವಿತ್ರತೆ ಇವುಗಳಿಂದ ನಾನು ಶರಣಾದೆನು. ಆಗ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.- ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಘಟನೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು "ವಿವೇಕಾನಂದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದೀಯಾ?" ಎಂದರು(ಸಂವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯಿತು. ಅವರು ಮಲೆಯಾಳಿಯಾಗಿದ್ದು ಕನ್ನಡವನ್ನು ತೊದಲು ತೊದಲಾಗಿ ಕಲಿಯಲು ತೊಡಗಿದ್ದರಷ್ಟೆ. ೨೦-೮-೧೯೭೪) ನಾನು ಹೇಳಿದೆ-ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಓದಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಮಹೋನ್ನತ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು. ಅವರು ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ 'ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ' ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತಮೊದಲಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಓದುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟರು. ನಾನು ಕವಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಿಗ್ಗಿದರು. ಬಹುಶಃ ಕಸ್ತೂರಿಯವರ ಪರಿಚಯವು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೂ ನನಗೂ ಸಂಬಂಧವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಆದರೂ ನಾನು ದೂರ ದೂರವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ನನ್ನನ್ನು ದೂರವಾಗಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವವನ್ನು ಬನುಮಯ್ಯನವರ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ 'ಜಯ ಹೇ ಕರ್ಣಾಟಕ ಮಾತೆ' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಹಾಡುವಂತೆ ನನಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದರು. ಅಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ಕಸ್ತೂರಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಸರಿ- ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ದಿನವೂ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಬರುವಾಗ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವಾಮಿ ಶರ್ವಾನಂದರು ಬಂದರು. ಅವರ ವಿಚಾರ ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನೆಯ್ತುಹೋಯಿತು. ಸ್ವಾಮಿಗಳಂತೂ ನನ್ನ ಆತ್ಮವಾಗಿ ಹೋದರು. ನಾನು ಸಂತಪೇಟೆಯ ನರಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೆ. ಅದೇ ಸ್ವರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮತ್ತು ತಾತಾಗಾರು(ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ) ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೇಶಭಕ್ತರ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕರ ಚಿತ್ರ ಪಟಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು."ಈ ಗಲೀಜಿನಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಇದ್ದೀಯೆ? ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಾ, ಒಂದು ಕೊಠಡಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ"ಎಂದರು. ನಾನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆಯಿತು. ನಾನು ಬಹುಶಃ ಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ.ಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಿಮ್ಮ, ಮಾನಪ್ಪ ಎಲ್ಲರೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಬಿಟ್ಟರು. ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಒಂದು ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದೆ. ದಸೆರಾದಲ್ಲಿ

ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದೆ. ಮಲೇರಿಯಾ ಜೋರಾಯಿತು. ೧೦೬ ಡಿಗ್ರಿಯವರೆಗೂ ಏರಿತು. ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೋಟೆಲಿನವರು ಗಂಜಿ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಾದರೂ ಬರದಿರಲು ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮತ್ತು ಕಸ್ತೂರಿಯವರು ಗಾಬರಿಯಾದರು. ನಾನು ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದೆ. ಸರಿ,ಅಂದೇ ಸಾಯಂಕಾಲ Vivekananda Rovers ಗೆ 'Investure Ceremony'ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕಸ್ತೂರಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮೀಜಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಸೌಟುಗಳೊಡನೆ ಒಂದು ಟಾಂಗ್ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ನನ್ನ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಸಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಒಯ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳಿದ್ದೆ. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ನನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆ ದಿನವೂ ಬಂದು, ಹಣ್ಣು ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ಮಾತಾಡಿಸಿ, ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ-(ಆಗಲೇ ನನಗವರು ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಬಳಿಯಿರುವ ಗುರುಮಹಾರಾಜ್. ಸ್ವಾಮೀಜಿ, ಮಹಾಮಾತೆಯಿರುವ ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನನ್ನ ಆತ್ಮಕಥೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದೆ"ಸ್ವಾಮೀಜಿ, ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ. ಗುಣವಾದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು. ಹಾಗೆಯೆ ಮಾಡಿದರು. ಗುಣವಾದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಸಂತೆಪೇಟೆಗೆ ಕಾಲಿಡಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಮ್ಮ ತಿಮ್ಮು ಬಂದ. ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತರಿಸಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ನನಗೆ ಆಶ್ರಮವೇ ಮನೆಯೂ ಮಂದಿರವೂ ತಪೋವನವೂ ಸಾಧನ ರಂಗವೂ ಆಯಿತು. ಅಯ್ಯೋ ನಾನು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಋಣಿಯಾದರೆ ತಾನೇ ತೀರೀತು? ಅವರು ನನ್ನ ಭಾಗದ ದೇವರು.

ಮೊದಲು ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಯೋಗತ್ಯಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ನನಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟವರೇ ಅವರು ಮತ್ತು ಕಸ್ತೂರಿ.(ಇಬ್ಬರೂ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲ! ಮಲೆಯಾಳದವರು. ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರು ಆಗ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ನಾನು ಬರೆಯಲಾರೆ. ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಸಂಕೋಚವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಈಗ ಕನ್ನಡದ ಮುಂದಾಳುಗಳು) ಆಶ್ರಮದಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಸೇವೆಯಾದುದು. ಇರಲಿ ಅದೊಂದು ಬಹುದೊಡ್ಡ ಕಥೆ!

ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ; ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರಿಯರು ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಎಂತಹ ಅವಲಂಬನವಾಗಿ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದರು! ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಒಂದು ಮಂತ್ರದಿಂದ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿರುವರು. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಜನರು ಅವರಿಗೆ ಚಿರ ಋಣಿಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ನನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವವರು ಮೊದಲು ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಓದಲಿ. ನನ್ನನ್ನೂ ಮಾನವನನ್ನೂ ಕಲ್ಕತ್ತಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಅಂತರಂಗದ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮತ್ ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದರಿಂದ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಅವರಂತಹ ಎಳಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನವರನ್ನೂ ತಾಯಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ರಾಜರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬಡವರವರೆಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ತೋರಿಸುವವರನ್ನು ನಾನು ಬೇರೆ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಾಗಿರುವರು. ಗುರು, ತಾಯಿ,ತಂದೆ, ಸಹೋದರ, ಸ್ನೇಹಿತ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದ ಮದರಾಸು ಧನ್ಯ! ಅವರು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಮೈಸೂರು ಅಧನ್ಯ! ಅಂತೂ ಒಂದು ವರುಷದ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆಂಬ ಸಂತೋಷ!

ಅವರು ಇತರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಂತಲ್ಲ. ಎಂತಹ ಕಲಾವಂತರು! ಸಂಗೀತ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಕವಿತೆ, ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ವಿಜ್ಞಾನ-ಯಾವುದಲ್ಲ ಯಾವುದು ಹೌದು? ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಆದರ, ಅತ್ಯಾದರ. ಅವರು ಯಾರೊಬ್ಬರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ನಿಂದಿಸುವರಲ್ಲ. "If Gopal Maharaj praises we must minus ninety percent; if he condemns we must add ninety percent more to get at correct truth!" ಎಂದು ನಾವು(ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜ್) ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಿನೋದವಲ್ಲ; ಸತ್ಯ ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವನು ಅವರಿಗೆ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯ ಜ್ಞಾನಾನಂದಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲಿ. ಅವರ ಚರಣಧೂಳಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆ ನನಗಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಪವಿತ್ರಾತ್ಮರು ಅವರು.(ಶಿವನ ಕೃಪೆಯದಿರಲಿ ಬಿಡು|| ಬಂದೆ ಬರುವುದು|| ಮನುಜನೊಲೈಯೊಂದ ಕೊಡು||ಶಿವನ ತರುವುದು) ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ'ನವಿಲು' ಅಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಕವನವು ಅವರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿಯೇ ಬರೆದುದಾಗಿದೆ. ಜೈ ಶ್ರೀಗುರುಮಹಾರಾಜ್ ಕೀ ಜೈ! ಜೈ

ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮಹಾರಾಜ್ ಕೀ ಜೈ! ಜೈ ಮಹಾಮಾತಾ ಕೀ ಜೈ!(ಡೈರಿ ಮುಗಿದುದರಿಂದ ಅವರ ವಿಚಾರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರು ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದ್ದಾರೆ.)

ಈಗ ರಾತ್ರಿ ೧೦ ಗಂಟೆ ೨ ನಿಮಿಷ. ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಲು ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿರುವ ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜ್, ವಿಜಯ ಮಹಾರಾಜ್, ಉಪೇನ್ ಮಹಾರಾಜ್, ಶಂಕರ್ ಮಹಾರಾಜ್, ಈಶ್ವರಾನಂದಜಿ ಇವರು ಇನ್ನೂ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿಲ್ಲ.

ಈ ಡೈರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದು ೨-೧೦-೧೯೨೬ ನೆಯ ಗುರುವಾರ, ನಾನು ಮಾನಪ್ಪ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರೊಡಗೂಡಿ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಕಲ್ಕತ್ತಾಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ದಿನದಂದು. ಅಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏನೇನಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ! ಈಗ ಜೀವವು ಅಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೋಷರಹಿತವಾಗಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಉನ್ನತವಾಗಿದೆ- ಜ್ಞಾನವಲಯವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಜ್ಯೋತಿಯು ಬಂದಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ನನಗೇ ಹೇಳಲು ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಹೇ ಗುರುದೇವ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ಶುಷ್ಕ ತೃಣಸಮೂಹವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿದುಹೋಗಲಿ. ನನ್ನ ಎದೆಯ ಹೊನ್ನು ಆ ಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಳಿಕೆಯನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅಪರಂಜಿಯಾಗಲಿ.

೧೦-೯-೧೯೩೩

ಭಾನುವಾರ ರಾತ್ರಿ

೧೦ ಗಂಟೆ ೧೫ ನಿಮಿಷ

-64 (1)-

ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಮೈಸೂರು ಆಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಮದ್ರಾಸು ಕೇಂದ್ರದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಗೆ ವರ್ಗವಾಗಿ ಮೈಸೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಂದು ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಮಹದ್ ಘಟ್ಟ ಮೊದಲಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪರಿಣಾಮ ತನ್ನ ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಫಲಿಸಿದುದೇನೋ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರವೆ, ನನ್ನ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ! ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಚೇತನ ತ್ಯಾಗ ಭೋಗಗಳ ದ್ವಿಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಹೊಯ್ಯಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ನನ್ನ ಆ ಕಾಲದ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಭಾವಶ್ರೀಮಂತವಾದ ಕವಿಯ ರಸಮಯ ಚೇತನ ಕಾವಿಯ ಉಗ್ರ ಕಠೋರ ತಪಸ್ಯೆಗೆ ಹಿಂಜರಿಯ ತೊಡಗಿದುದನ್ನು ಅಂದಿನ ನನ್ನ ಅನೇಕ ಭಾವಗೀತೆಗಳು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅಂತರ್ಮನದ ಆಳದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ತ್ಯಾಗದ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದ ದುರ್ದಮ್ಯ ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೃತಕ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದರೆ ಅದು ವಿಕೃತಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಭದ್ರವೇಷಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಲು ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಯೊಳಗಿರುವ ಕಲಾಸತ್ತೆಯಲ್ಲಿ , ಬರಬರುತ್ತ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದ ಸ್ಪಷ್ಟಸತ್ತೆಯಲ್ಲಿ, ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯ ಜಾಗ್ರತ್ ಸತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳತೊಡಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಅವಿವೇಕಕ್ಕೂ ನಾನಾ ತತ್ವರೂಪದ ಮನೋಹರ ಕನದವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಹೊದಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯದ ನಾಚಿಗೆಗೇಡಿಗೂ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಬೇಗ ಎಚ್ಚತ್ತುಕೊಂಡು ಲೋಕವು ಶತಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನೇ ಬದುಕಿಬಾಳುತ್ತಾನೆ; ಇಲ್ಲವೆ, ಅಧೋಗತಿಗಿಳಿದು ನಾಶವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂತೂ ಶ್ರೀಗುರುಕರುಣೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಧೋಗತಿಗಿಳಿಯದಂತೆ, ಸ್ವರ್ಗರೂಪದ ನರಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೆಲಕಾಲ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ, ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ತರುವಾಯ ಸ್ವಾಮಿ ಈಶ್ವರಾನಂದರೂ ಅವರ ತರುವಾಯ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂದರೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ಅವರೂ ಇತರ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ನನ್ನನ್ನು ತುಂಬ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾದ ಗೌರವದಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಾ ನನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ಭಂಗವನ್ನೂ ಒಡ್ಡದೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಆಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಅಂತಸ್ನಾಕ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಇತರರ ಹೊಣೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ಆಶ್ರಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠವಾದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನೂ ಮತ್ತು

ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ ಆ ಸ್ಥಿತಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸೂಚನೆ ತೋರದಿರುವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ ನಾನು ಆತ್ಮವಂಚನೆಗೆ ಪಕ್ಕಾಗಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ.

ಆಗ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಳತೋಟಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟವನ್ನೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಒಂದೆರಡು ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶನವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನನ್ನ ಚೇತನ ಸೋತು ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಿಯಾಗಿಯೆ ಕದನ ಹೂಡಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಅದರಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ:

ಕೆಬ್ಬುವನು ಸಂಹರಿಸೋ, ದೌರ್ಬಲ್ಯವನು ದಹಿಸೋ
ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಪೌರುಷವ ದಯಪಾಲಿಸೋ!
ಮನವು ಸರಿ ಎಂದುದನು ಎದೆಯನುಸರಿಸುವಂತೆ
ದೃಢತೆಯಾ ನಡತೆಯನು ನನ್ನದೆನಿಸೋ!
ರಾಗಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಭೋಗಾಭಿಲಾಷೆಗಳ
ಭೈರವ ತರಂಗಗಳು ಅಪ್ಪಳಿಸಲು
ಲೋಕಮೋಹಕ ಇಂದ್ರಜಾಲ ಸಂಮೋಹನಕೆ
ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಹಂಗಗಳು ಮನವಳುಕಲು,
ಕೆಬ್ಬುವನು ಸಂಹರಿಸೋ....

'ರಾಗಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಭೋಗಾಭಿಲಾಷೆಗಳ ಭೈರವ ತರಂಗಗಳು ಅಪ್ಪಳಿಸಲು' ಎನ್ನುವ ಉಕ್ತಿ ಸಂಪತ್ತಿನ ಶೈಲಿಯ ಕವಿಚೇತನವು ಎಂತಹ ಭಯಂಕರ ಭಾವಗಳ ಅವರ್ತಗರ್ತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಗುರುವನ್ನು ದೀನಾರ್ತವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಬೇಡುತ್ತದೆ:

ಇದುವರೆಗೆ ನೀನೆನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿರುವೆ,
ಇನ್ನಾದರೂ ನನ್ನ ಕೈಬಿಡದಿರು...
ವೈರಾಗ್ಯವೊಂದು ಕಡೆ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ತೋರಿ
ಕೈಚಾಚಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದೆ;
ಸೌಂದರ್ಯವೊಂದು ಕಡೆ ತನ್ನ ಮೋಹವ ಬೀರಿ
ಮೈಚಾಚಿ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ...
ಒಂದು ಕಡೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಒಂದು ಕಡೆ ಮಾಧುರ್ಯ,
ನಡುವಿಹನು ಬಟ್ಟೆಗೆಟ್ಟು.
ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೊಪ್ಪಲೋ? ಮಾಯೆಯನ್ನಪ್ಪಲೋ?
ತಿಳಿದ ನೀನೆನ್ನನಟ್ಟು!...

'ತಿಳಿದ ನೀನೆನ್ನನಟ್ಟು!' ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ ತುಂಬ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ, ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಉಯ್ಯಾಲೆಯಾಡುತ್ತಿದೆ. ತನ್ನ ನೈಜ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಸ್ವಧರ್ಮಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ತುಯ್ಯಾಲಾಟದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಶ್ರೀಗುರುವಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತದೆ ಕವಿಚೇತನ. ತಾನೇ ಜವಾಬುದಾರಿ ಹೊರಲು ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಿದೆ! ನೀನೆ ನನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಗ ಅಟ್ಟು ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿದೆ. ಕಳುಹು, ಒಯ್ಯು, ನಡೆಸು ಎಂದಲ್ಲ'ಅಟ್ಟು' ಎಂದು, ನನ್ನನ್ನು ಎಬ್ಬುವಂತೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಗುರುದೇವನ ಕೈಗೆ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು 'ಜುಲುಂ' ಮಾಡಲು ಬೇಡುತ್ತದೆ.

'ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯ' ಎಂಬ ಒಂದು ಕವನದಲ್ಲಿ-

“ನೀ ಸತ್ತು ಸೂಡಿನಲಿ ಹೆಣ ಬೂದಿಯಾದಂದು
ನಿನಗೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯವು! ನೀನು ನಾನಾದಂದು!”

ಎಂದು, ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಒಬ್ಬ ಸಾಧುವಿಗೆ ಕೈಗೆ ನೀಡಿದ ಮಂತ್ರಭಸ್ಮ ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯ ಬದುಕಿರುವವನಿಗೆ
ಸಾಧ್ಯವೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ!

ಹಾಗೆಯೇ ‘ಮಾಯೆ-ಮುಕ್ತಿ’ ಎಂಬ (ಸಾನೆಟ್) ಅಷ್ಟಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ದಾರಿ ವೈರಾಗ್ಯದ್ದಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ
ಬಂದಿರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ:

ಮರುಭೂಮಿ ಮಾರ್ಗದಲಿ, ವೈರಾಗ್ಯ ಸಾಧನದಿ
ಮುಕ್ತಿ?-ನಾನದನೊಲ್ಲೆ! ಅದು ನನ್ನ ಪಥವಲ್ಲ;
ರಸತಪಸ್ಸಿನ ಕವಿಯ ದರ್ಶನದ ಮತವಲ್ಲ!
ಸೌಂದರ್ಯ ಮಾಧುರ್ಯ ಸಂಮೋಹ ನಂದನದಿ,
ಮಾಯಾ ಜಗತ್ತಿನ ಸಹಸ್ರಾರು ಬಂಧನದಿ
ಮಳೆಬಿಲ್ಲಿನಲಿ ಬಣ್ಣಗಳು ರಮಿಸುವಂದದಲಿ
ನಲಿಯುವೆನು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ. ಆನಂದದಲಿ
ಬಂಧನದ ನಾಡಿಯಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ ಮುಕ್ತಿನದಿ!
ತ್ಯಾಗ ತಾನೊಂದು ಕೈ, ಬೋಗ ತಾನೊಂದು ಕೈ,
ಯೋಗಿ ಕವಿ ಪರಿಯೆ ರಾಗಾಲಿಂಗನಕೆ ನೀಡಿ
ಥಕ್ಕಥೈ ಎಂದು ಕುಣಿದೈತಹಳು ಮುಕ್ತಿಯೈ,
ಮೈ ಮೈಯ, ಕೈ ಕೈಯನಪ್ಪಿ ಚುಂಬನಗೂಡಿ!
ನಿನಗೆ ಮಾಯಾ ಮೋಹದಂತೆಸೆವ ಪ್ರೇಯಸ್ಸು
ನನಗೆ ತಾನಹುದು ಮುಕ್ತಿಯ ಪರಮಶ್ರೇಯಸ್ಸು.

ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಮದರಾಸಿಗೆ ನಿರ್ಗಮಿಸಿದ ಮರುದಿನವಲ್ಲ ಮರುದಿನದ ನನ್ನ ದಿನಚರಿ (೧೨-೯-೧೯೩೩) ಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನಡೆದಿದೆ:

“ಇಂದು psychology of Religion ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಂತೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳೇ
ಕಟ್ಟಡಕಡೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
ಸುತ್ತುವರಿದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸೊನ್ನೆ!!!! ಇದೇ ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಚಿತ್ರ. ನನ್ನಿಯು ಅನಿರ್ವಚನೀಯ, ಅಚಿಂತ್ಯ, ಆದರೆ
ಅನುಭವಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ನನಗೆ ದಿನದಿನವೂ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಗತ್ತಿನ ಹಿಂದಿರುವ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ವಿಶ್ವವು
ಇಷ್ಟು ಮಧುರವಾಗಿ ನನ್ನೆದೆಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿದೆ! ಹೇ ಗುರುದೇವ, ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾವು ಆಲೋಚಿಸಿದುದೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ
ಸುಳ್ಳಾಗಲಿ ಎಂಬುದೇ ನನ್ನ ಹಾರೈಕೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಲೋಚನೆಯು ಬುದ್ಧಿಯ ಸಾಂತತೆಯಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾದುದು.

ಹೇ ಗುರುದೇವ, ನಾವು ಅನುಭವಿಸುವುದೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ದಿಟವಾಗಲಿ! ಏಕೆನೆ, ಅನುಭವವು ರಸರೂಪಿ.”

ಅದರ ಮರುದಿನ (೧೩-೯-೧೯೩೩) ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಜೀವನದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಬರುತ್ತದೆ:
‘ಪಾಂಚಜನ್ಯ’ ಕವನಸಂಗ್ರಹದ ವಿಷಯ. ನನ್ನ ನಾಟಕ ‘ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ’ಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘವೆ ‘ಪಾಂಚಜನ್ಯ’ವನ್ನೂ
ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಆಗ ಸಂಘದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಚೋದಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದ ಕೂಡಲಿ ಚಿದಂಬರಂ ಅವರು

ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಕವನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಬರೆದ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳು ಅಧ್ಯಯನ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದೇ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್.ಗುಂಡಪ್ಪನವರ 'ಸರಳರಗಳೆ'ಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಗ ನನಗಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಹಿತವಾಗಿ: ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

೧೩-೯-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀನಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದವನು "ಸೊಬಗನೇಕೆ ಹಳಿಯುತ್ತಿರುವೆ?" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕವನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ."

(* ಆ ಕವನ 'ಗೋಪಿ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಿಂದ 'ಷೋಡಶಿ'ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ.)

ಸೊಬಗನೇಕೆ ಹಳಿಯುತ್ತಿರುವೆ,

ಬಣಗು ಬೈರಾಗಿ?

ಸೊಬಗು ದೇವನಂಶವಲ್ಲೆ?

ಹೇಳು ಓ ತ್ಯಾಗಿ!

ನಿರಾಕಾರವಾದುದೆಮ್ಮೆ

ಮನಕೆ ಬರಿಯ ಸೊನ್ನೆ ಬೊಮ್ಮೆ!

ತುದಿಯೊಳೆಮಗೆ ಬರಲು ಸಾವು

ನಿರಾಕಾರವಾಗೆ ನಾವು,

ಸೊಬಗೆ ನಿರಾಕಾರವಾಗಿ

ದೇವನಹುದು ಕಣಾ, ಚಾಗಿ!

ನನ್ನ ಚೇತನ ಪ್ರೇಮ ಸೌಂದರ್ಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಓಲುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುವಂತಿದೆ ಈ ಕವನ)

ನನ್ನ ತಮ್ಮನ(ಕೆ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯ)ಕಾಗದ ಬಂದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಹೆಸರನ್ನೇ ಮಹಾಮಂತ್ರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು. ಆತನು ದೇಹದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ತಳಮಳಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಬೇಕು. ದೇಹಚಿಂತನೆಯು ಅತಿಯಾದರೆ ದೇಹಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಕ್ಕೂ ಎರಡಕ್ಕೂ ಕೆಟ್ಟದ್ದು.(ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಇಳಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಹೇಗೋ ತೆವಳಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ನಾನು ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದತ್ತ ತಿರುಗಿಸಿದರೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಶಾಂತಿಲಾಭವಾಗುವ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದ-ಗೀತೆ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಂತೆ ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಅವನು ಇಂದಿಗೂ(೧೯೭೪ ನೆಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೮),ಅಷ್ಟೇನೂ ದೃಢಕಾಯನಾಗಿರದಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಸಂಸಾರ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.)

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎ.ಸಿ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಣ್ಣ ಹಾಕಿದ ನನ್ನ ಕೋಟು ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ತರುವಾಯ ಅವರೊಡನೆ ಎಲ್.ಗುಂಡಪ್ಪನವರ 'ಭಾಸನ ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕಗಳು' ಎಂಬುದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ 'ಜಯ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದೆವು. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಒದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸರಳ ರಗಳೆಯು ರಚನೆಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ 'ಏಕನಾದ'ದ ಬೇಸರವು ಬಾರದಂತೆ ಯತಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಛಂದಸ್ಸನ್ನೂ ಬದಲಾಯಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಬಿಗಿಮಾಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚು. ಅಂಥಾದ್ದು 'ನಾಗರಿಕ'ದಲ್ಲಿ (ಎಂ.ಆರ್.ಶ್ರೀ ಅವರ ಕೃತಿ) ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದೆ. 'ಯಶೋಧರಾ'ದಲ್ಲಿ (ಮಾಸ್ತಿಯವರ ನಾಟಕ) ಶೈಲಿಗೂ ವಿಷಯಕ್ಕೂ 'ಜೂರತ್ತೇ' ಇಲ್ಲದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.-

ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಚಿದಂಬರಂ ಅವರ ಕಾಗದ ಬಂದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'ಕ್ಕೆ 'ಪ್ರಕಟನ ಪತ್ರ'ವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು'ಗಲಭೆ ಬೇಡ'ಅಂತಾ ಬರೆದರೆ, ಅವರು ಭೇರಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಗಲಭೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಉದ್ಘೋಷಿಸುವಂತಿದೆ! ಇದು ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಪತ್ರ:

"ಕೆ.ವಿ.ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'(ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ)-

ಈ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹವು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ರಕ್ತಧುನಿ-ಪಾಂಚಜನ್ಯ-ಕಲ್ಪಿ- ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ-ಇಂದಿನ ದೇವರು-ಶ್ರಾವಣ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮೀರ-ಈ ಕವನಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ- ಕಾಳರಾತ್ರಿ, ಕಾಳಿ ಬರುವಳು, ಭೈರವ ನಾರಿ, ವಿಘ್ನವಮೂರ್ತಿ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿ, ಅವತಾರ, ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ. ಮೊತಲಾಲ ನೆಹರು, ಭರತಮಾತೆ, ಭಾರತ ತಪಸ್ವಿನಿ, ಮುಕ್ತಿರಾಹು, ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರೇತ- ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. (ಮಲ್ಲಗೀತೆ-ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಬಲಿಷ್ಠ ಗೀತೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಕೈಬಿಟ್ಟರೋ) ಈ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಲಾಲಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹುಂಶ ಎಡೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. 'ತರುಗಳ ತಳಿರಿನ ತಣ್ಣೆಳಲಲ್ಲಿ' ಕುಳಿತು ಹಾಯಾಗಿ ಹಾಡುವ ಗೊಲ್ಲನ 'ಕೊಳಲಿ'ನ ಇನಿದನಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. 'ಇಂಚರದ ಕೊಳಲು ಬಿರಿದು ಇಲ್ಲಿ ಕರೋರ ಭೇರಿಯಾಗಿದೆ.' ಅದರ ನಾದವು ಬೊಮ್ಮವ ಬಿರಿವಂತೆ ಮಸೆಯುತ್ತಿದೆ. ಕವಿಯ ಲೇಖನಿಯಿಲ್ಲ ಕರಾರಿಯಾಗಿದೆ.

' ನದಿಗಿರಿ ನಿರ್ಘರ ಜಲಕಲತಾನ'ದಂತೆ ಮಂಜುಳ ನಿನಾದದಿಂದ ಜಾರುವ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಶಬ್ದಸ್ರೋತವಿಲ್ಲಿ ಕಡಲವಾಣಿಯಂತೆ ಕೂಗಿ ರೇಗಿ ಉನ್ನತ್ತವಾಗಿ ತೆರೆಯೇಳುತ್ತಿದೆ. ಅವರ ಶಬ್ದಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಡಿಲನು ಸಿಡಿಯುವಂತೆ ಮೊಳಗುತೆ ನುಗ್ಗುವ ಕಾರ್ಗಾಲದ ಕರ್ಮಗಿಲಿಂ ಹೊಮ್ಮುವ ಕೆಂಗಿಡಿ ಬಣ್ಣದ ಹೊಂಗೆರೆ ಮಿಂಚಿಗೆ' ಸಮನಾಗಿ ರುದ್ರವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕವನವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ 'ಮೆಯ್ಯಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಹೊಳೆ ತುಳುಕಾಡುವುದು'

ಕಲಾವಿದರು ಈ ರುದ್ರಾರಾಧನೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ದೂರ ಅರಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಅದನ್ನು ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿರುವರು:"ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ರುದ್ರವೂ ರಮಣೀಯವೂ ಮಿಳಿತವಾಗಿವೆ. ಅದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಕಲಾವಿದನಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯದಂತೆ ರೌದ್ರವೂ ಆರಾಧನೆಯ ದೇವತೆಯೇ. ಯಾವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾವುದನ್ನು ಹಿಡಿದರೂ ಪೂರ್ಣಸತ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ."

ಸಾಯಂಕಾಲ Thomas Hardy ಓದಿದೆ. ಎಂತಹ ಸಂಸಾರ ಚಿತ್ರ! ಎಂತಹ ಶೋಕ ಕರುಣಗಳ ವರ್ಣನೆ! ಕೊಚ್ಚಿ ಮಹಾರಾಜರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನಕ್ಕೂ ನಕ್ಕೂ ಸಾಕಾಯಿತು. (ಇದು ಬಹುಶಃ ಈಶ್ವರಾನಂದರೋ ಮತ್ತಾರೋ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಕೊಚ್ಚಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹರಟೆ ಹೊಡೆದಿದ್ದುದರ ಪರಿಣಾಮವಿರಬೇಕು.(೨೦-೯-೧೯೭೪)

೧೪-೯-೧೯೭೩:

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸುಮಾರು ಐದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು, ಗುರುದೇವನನ್ನು ನೆನೆದು, ಪರದೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಪೂರ್ವ ದಿಗಂತವನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಗಗನದ ಸಲಿಲ ಸದೃಶ ನೀಲಪಟದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ರೇಖಾವಿನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಪಸರಿಸಿದ್ದ ಮುಗಿಲು ಸದ್ಯ ಪ್ರಸ್ಫುಟ ಅರುಣ ರಾಗರಂಜಿತವಾಗಿ ಆಶಾಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸೌಂದರ್ಯರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದೆ. ಹಸುರು ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಬಿಡವಾಗಿ ಮುದ್ದಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹನಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪುಳಕಿತನಾದೆ. ಹೇ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ವರೂಪಿ ಭಗವಂತನೇ ನಮೋ ನಮಃ!...

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೆಂಗೇರಿಯ ಗುರುಕುಲ ಸೇವಾಸಂಘದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ನಾರಾಯಣರಿಂದ ಒಂದು ಪತ್ರವು ಬಂದಿತು. ನೋಡಿ ನಿಜವಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆ. ಗುರುದೇವನು ನನ್ನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಸಿದ ಕೆಲಸವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಕೊಂಡೆ. ಪಂಡಿತರಿಂದಲ್ಲ, ವಿಮರ್ಶಕರಿಂದಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಂದ ನನ್ನ ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆಯು ಬಂದಾಗ ನಾನು ಧನ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಮನೀಷಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಕೃತಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರದು- ಅಸೂಯೆ,

ಅಸಹನೆ, ಔದಾಸೀನ್ಯ, ಆದ್ಯತನದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಧಿಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿ. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ನಾರಾಯಣರು ಬರೆದ ಪತ್ರ:

ಓಂ

ಕೆಂಗೇರಿ, ಬೆಂಗಳೂರು

೧೩-೯-೧೯೩೩

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೆ.ವಿ.ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ

ಅಡಿದಾವರೆಗಳಲ್ಲಿ.

ಕನ್ನಡಿತಿಯ ಮಾನ್ಯಪುತ್ರರೇ, ಸಪ್ರೇಮ ನಮಸ್ಕಾರ: ತಮ್ಮ ವಿಚಾರ ತರಂಗ ಪರಿವೃತ ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ರಾಮಚಂದ್ರಜಿಯವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜ್ಞಾಪಕವಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅದು ಆತನ ಸುಯೋಗವೇ ಸರಿ. ಇದು ಈಗ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು.

ಅದಿರಲಿ,-ನನಗೆ ಇಂದು ತಾನೇ ತಮ್ಮ 'ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುವ ಸುಕೃತ ಲಭಿಸಿತು. ನಾನು ಕನ್ನಡ, ಹಿಂದಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷು, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿದಾಗೂ, ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಆದ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಉಪನಿಷತ್ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ, ನನ್ನ ಅಸಂಪೂರ್ಣ ಔಪಾಸನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಎಲ್ಲೋ ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ, ಕೆಲವು ಕ್ಷಣಗಳವರೆಗೆ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆ ಆನಂದವು ಇಂದು 'ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ'ವನ್ನು ಪರಿಸಿದಾಗ ದೊರಕಿತು. ತಮ್ಮ ಹೃದಯವು ಕನ್ನಡಿತಿಯ ಬಿಂಬ.- ನನ್ನ ಆನಂದ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಮುಡುಪಾಗಿ ಈ ಚಿಕ್ಕಪತ್ರ. ಅಸಂಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿಬೇಕು.

ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಾಕಾಂಕ್ಷೆ,

ಬ್ರ|| ನಾರಾಯಣ

ವಿ.ಸೂ.ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದಜಿಯವರಿಗೂ ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಾನಂದಜಿಯವರಿಗೂ ಭವ್ಯ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಿಗೂ ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗೆಯೇ ಇರಲಿ, ಈ ಪತ್ರವು ಓದಿದವರ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದ ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯದಲ್ಲ; ಪುಸ್ತಕದ ನಾಯಕರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಜೈ!ಗುರುಮಹಾರಾಜ್ ಕೀ ಜೈ!....

ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಬಂದವನು 'ಕೊಳಲು' ಎಂಬ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ಟನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆ. ಅದರ ಕಡೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯು "ಗಾನದದ್ವೈತದಲಿ ನಾನಾರು ನೀನಾರು?" ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೊನಾಗೊಂಡಿತು. ಆಲೋಚನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಉನ್ನತವಾಗಿದ್ದರೂ ಭಾವದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನಗೆ ಏಕೋ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಿನ 'ನೂರಾರು' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಸವೂ ಬೇಕಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಿಂದ 'ತವರೂರು' 'ಉರು' ಎಂಬುವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡ ಎಷ್ಟೇಷ್ಟೋ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ "ಗಾನದದ್ವೈತದಲಿ ನೀನಾರು ನಾನಾರು?" ಎಂದು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ್ದೆ. ಉತ್ತಮಪ್ರತಿ ಎತ್ತುವಾಗ 'ನಾಕ ಸುಂದರಿಯರು' 'ಕುಸುಮ ಸುಂದರಿಯರನು' ಎಂದು ಮಾಡಿದೆ. ಕಡೆಗೆ, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ, ಕೊಳಲನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಆಗುವ ಅನುಭವವು ಸ್ವಪ್ನಸ್ಥಿತಿಗೆ ನಿಕಟವಾಗುವುದರಿಂದ 'ಸ್ವಪ್ನಸುಂದರಿಯರನು' ಎಂದು ಬರೆದೆ. ತುದಿಯ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನ ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು. ಬರೆದು ಪೂರೈಸಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಬಂದೆ. ಮತ್ತೆ ಓದುತ್ತಿರಲು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ " ಸಂಗೀತ ಸ್ರೋತ್ರದಲಿ ನಾನು ಬಣ್ಣದ ನೀರು" ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಯು ಮನಕೆ ಮಿಂಚಿತು. ನಾನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಅನುಭವವೆಲ್ಲವನ್ನೂ

ಅದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಮುಗ್ಧನಾದೆ. 'ಕಲಾ ಸುಂದರಿ'ಯನ್ನು ಅಭಿವಂದಿಸಿದೆ. ಗಾನ ಬಣ್ಣಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿ, ಕಿವಿ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಕರಿಗಿ ಹೋಗುವದನ್ನು " ಸಂಗೀತ ಸ್ತೋತ್ರದಲಿ ನಾನು ಬಣ್ಣದ ನೀರು" ಎಂಬುದು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನನ್ನ ವಿಮರ್ಶೆ...

ಆಮೇಲೆ ಶ್ರೀನಿ, ವಿಜಯ, ರಂಗಪ್ಪ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದರು. ನಮ್ಮ ವಾಲಿಬಾಲ್ ರಿಪೇರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು ಟೆನ್ನಿಸ್ ಚೆಂಡಿನಲ್ಲಿಯೆ ವಾಲಿಬಾಲ್ ಆಡಿದೆವು!

ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಎ.ಸೀತಾರಾಂ* ಬಂದರು. ಅವರು ತಾವು ಬರೆದಿದ್ದ 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ' ಮುಖಚಿತ್ರವನ್ನು ತಂದಿದ್ದರು: ಕೊಳಲನ್ನು ಹಿಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪಾಂಚಜನ್ಯ ಉದುತ್ತಾನೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಭಾವವು ಕುಶಲವಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ರವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ವೀರ್ಯವತ್ತಾಗಿ ಒಳಗಿರುವ ಕವನಗಳ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.-ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಅವರ ಜೊತೆ ತುಸುದೂರ ಹೋಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಂದೆ.... ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತೂವರೆ ಗಂಟೆ ತನಕ ಥಾಮಸ್ ಹಾರ್ಡಿಯ The Return of the Native ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕ್ಲಿಮ್ ನ ತಾಯಿ ಮಿಸೆಸ್ ಯೋಬ್ಬೆಟ್ ಸಾವಿನ ಸನ್ನಿವೇಶ ಕರುಳು ಕರಗುವಂತಿದೆ.

೧೫-೯-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದೆ,

ಪಾರ ಹೇಳಿ."ಜನಪ ಕೇಳುಪಲಾಲಿತಾಂಜನವೆನೆ..."ಎಂಬ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದೆ. ಅಂತಹ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಲಭಿಸುವುದು ಸಾಹಸದಿಂದ ಒದಗುವ ಆನಂದವಲ್ಲ....

'ಯಂತ್ರರ್ಷಿ'ಯನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆ. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಕಾವ್ಯವು ಹೊರ ಹೊಮ್ಮುವ ವಿಧಾನವು ತುಂಬಾ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ...

ಇವೊತ್ತು 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'ದ ಐವತ್ತು ಪ್ರತಿಗಳು ವೆಸ್ಲಿ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಿಂದ ಬಂದುವು. ಈಶ್ವರಾನಂದರಿಗೆ 'ಮುಕ್ತಿರಾಹು'ಓದಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿ ವಿವರಿಸಿದೆ.

ಶ್ರೀನಿಗೊಂದು ವಿಜಯಗೊಂದು 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'ದ ಪ್ರತಿ ಕೊಟ್ಟೆ.

*(ನನ್ನ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಮುಖಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವವರು ಎ.ಸೀತಾರಾಂ'ಆನಂದ'ಕಾವ್ಯನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು.

ಅವರು 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ'ಗೆ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಕಾಜಾಣಗಳ ಚಿತ್ರವೇ ಈಗ 'ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ'ದ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿದೆ.)

ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ತನಕ ನಾನು,ಭೂತೇಶಾನಂದ, ವಿಮುಕ್ತಾನಂದ,ದೇಶಿಕಾನಂದ,ಈಶ್ವರಾನಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನಾನಾ ವಿಚಾರವಾಗಿ"ಹರಟೆ" ಹೊಡೆದೆವು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಸುಮಾರು ಹತ್ತುಹದಿನೈದು ಕಥೆಗಳಾದವು...

ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಮಲಗಿದೆ. ಓಂ!

೧೬-೯-೧೯೩೩:

ರಂಗೂನಿನಿಂದ ಶ್ರೀಧರರಾವ್ ಅವರು ಹಿಂದೆ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಬುದ್ಧನ ವರ್ಣಚಿತ್ರ ಪಟವನ್ನು ಮಠದಲ್ಲಿರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.(ಆ ಪಟದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಮುಖ ಥೇಟ್ ಬರ್ಮಿಯನದು!)

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯ ಕಡೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದೆ. ತುಂತುರು ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಒದ್ದೆಯಾಗಿ ಓಡಿ ಬಂದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಭ್ಯಂಜನ ಮಾಡಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ರಾಕೂರರ The Renunciation ಓದಿದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ The Return of the Native ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. walt whitman ಓದಿದೆ. ನಾನೊಂದು ಕಾದಂಬರಿಗೆ ವಸ್ತು ಸಂವಿಧಾನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಹಗಲೆಲ್ಲ ಅದನ್ನೇ ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಗುರುದೇವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸರಸ್ವತೀ ಮಾತೆಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅದನ್ನು ದಸರಾ ರಜದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.*

(*ಮುಂದೆ 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ' ಎಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನನ್ನ ಮಹಾ ಕಾದಂಬರಿಯ ಉಗಮಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ ಈ ಅಂದಿನ ಸಂಕಲ್ಪ ನಾನು ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯ್, ರೋಮಾ ರೋಲಾ, ಥಾಮಸ್ ಹಾರ್ಡಿ, ಗಾಲ್ಸ್ ವರ್ಡಿ ಮೊದಲಾದವರ ಮಹಾಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಅಂತಹ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆಯೋ ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತಿಗಳಾದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆಲ್ಲ ಅಂತಹ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ನೀವೇಕೆ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಸಂಜೆ ಪ್ರೊ.ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರೊಡನೆ ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆದಂಡೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರೆಂದರು: "ನೀವೇ ಏಕೆ ಬರೆಯಬಾರದು?" ನಾನು ಹೆದರಿ ಹಿಂಜರಿದು "ಅದೇನು ಭಾವಗೀತೆ, ಸಣ್ಣಕತೆ, ನಾಟಕ ಬರೆದಂತೆಯೇ? ಅಥವಾ ಸಾಧಾರಣ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆದಂತೆಯೇ? 'ಮಹಾಕಾದಂಬರಿ'ಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರೇಟರ್ ನಾವೆಲ್ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಪಾತ್ರಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿಪುಲತೆ, ಅದರ ದಿಗಿಲು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ವಿಸ್ತಾರ, ಅದರ ಭಯಂಕರ ವೈವಿಧ್ಯ-ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆನ್ನುತ್ತದೆ! ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಅನ್ವಯ ಕಡೆದಂತೆ ಮ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಭಂಗ ಬರದಂತೆ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾವಿರಾರು ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ನಾನು ಬರೆಯ ಹೊರಟರೆ ಉತ್ತರಕುಮಾರನ ರಣಸಾಹಸವಾಗುತ್ತದೆಷ್ಟೆ!" ಎಂದು ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದರು: "ನೋಡಿ, ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಕೆಲವು ಶಕ್ತಿಗಳು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಗಲೆ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿವೆ. ಕಥನ, ಸಂವಾದ ಮತ್ತು ವರ್ಣನ ಈ ಮೂರು ಶಕ್ತಿಗಳು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಸಣ್ಣಕಥೆ ಬರೆದಿದ್ದೀರಿ, ನಾಟಕ ಬರೆದಿದ್ದೀರಿ, ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆ ಪ್ರತಿಭೆ ಸೊಗಸಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಹೆದರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದರ ಬದಲು ನೀವೇ ಒಂದು ಕೈ ನೋಡಿಬಿಡಿ!"

ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಹಂಬಲದ ತೀವ್ರತೆಗೆ ಗುರುವರ್ಯರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದ ರೂಪದ ಆಶೀರ್ವಾದದ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆತುದರಿಂದಲೂ ಏನೂ 'ಮಹಾ ಕಾದಂಬರಿ'ರಚಿಸುವ ಗೀಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ೧೯-೯-೧೯೩೩ ರ ದಿನಚರಿ "ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾವೆಲನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ." ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಮೊದಲು ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು ನಾಲ್ಕು ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ. ಮೊದಲನೆ ಭಾಗ ೧೯೨೭ ರಲ್ಲಿ ಹೊರಬಿತ್ತು. ಆಗ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿಯೆ ವಕೀಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೂಡಲಿ ಚಿದಂಬರಂ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪನವರು ಮತ್ತು ನಾನು ಸೇರಿದಂತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ 'ಕಾವ್ಯಾಲಯ' ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ. ಅದು ಮುಗಿಯಲು ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷವಾಯಿತು. ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷವೆಲ್ಲ ಇನ್ನೇನೂ ಮಾಡದೆ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಕಾಲೇಜಿನ ಅಧ್ಯಾಪನಾದಿ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 'ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ'ದಂತಹ ಕಾವ್ಯವೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ಭಾವಗೀತೆಗಳೂ ವಿಮರ್ಶಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ನಾಟಕಗಳೂ ರಚನಗೊಂಡಿದ್ದವು. 'ಕಾನೂರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಹೊರಬಂದಮೇಲೆಯೇ ಇತರ ದೊಡ್ಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಬರತೊಡಗಿದ್ದವು. ಹಾಗೆ ಬಂದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರ ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.)

ಸಾಯಂಕಾಲ ವಾಲಿಬಾಲ್ ಆಟದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಾಲು ಉಳುಕಿ ಹೋಯಿತು. ಬಿ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಾಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಉಜ್ಜಿದನು. ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶೆಟ್ಟರ ಸಹೋದರನೇ ದಿ.(ಬಿ.ಆರ್.ಪುಟ್ಟನಂಜಪ್ಪನವರ ತಮ್ಮ.) ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಆನಂದ.

ರಾತ್ರಿ ಎಂಟೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಶ್ರೀನಿ ಬಂದು ಕಾಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಉಜ್ಜಿ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಶಾಖ ಕೊಟ್ಟು ಹೋದನು. ರಾತ್ರಿ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಹೋತ್ತಿಗೆ ಕುಟ್ಟಪ್ಪನವರನ್ನು (ಕೊಡಗಿನವರು, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ಬಂದಿದ್ದರು ಅವರು ಮುಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.) ಅವರ ಕೊಟಡಿಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕರೆದೆ. ಕಾಲು ನಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಎದ್ದು ಬಂದು ಒಂದು ಔಷಧಿಯ ತೈಲ ಉಜ್ಜಿದರು. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿರುವ ರಚನಾಶಕ್ತಿಗೆ ನನ್ನ ಕಾಲನ್ನು ಗುಣ ಮಾಡುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿ, ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದೆ.

-64 (2)-

೧೮-೯-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಲುನೋವು ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಡೆಯಲೂ ಆಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.... ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಿಸಿನೀರು ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ತಿಕ್ಕಿದೆ. ನ.ಭದ್ರಯ್ಯ ಬಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಜ್ಜಿದರು. ಎಷ್ಟೊಮ್ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಾಸಿಯಾದಂತಾಯಿತು. ಆತನಿಗೆ 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'ದ ಒಂದು ಪ್ರತಿ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟೆ. 'ರಾಮಮೋಹನ' ಕಂಪನಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳ ಕರಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಂದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ತಪ್ಪುಗಳಿವೆ. ಏನು ಮಾಡುವುದೂ ತಿಳಿಯದು.[ಶ್ರೀಯುತ ಬಿ.ಎಸ್.ರಾಮರಾಯರು'ರಾಮಮೋಹನ ಕಂಪನಿ'ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೃತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಾಗಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದಾವುದೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗದೆ ಶ್ರೀ.ವಿ.ಸೀತಾ ರಾಮಯ್ಯನವರ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯಿಂದ ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ವ್ಯವಹಾರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗಿದ್ದ ಅನಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೆಪ್ಪನ್ನು ಕೆಲವರು ಸ್ವಲ್ಪಾಭಿಷ್ಟಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದುದು ಅವರ ತಪ್ಪೇನಲ್ಲ! ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಮನುಷ್ಯ ಸಹಜ ವರ್ತನೆಯ ಅಲ್ಲವೆ?]

ಸಾಯಂಕಾಲ ಎ.ಸೀತಾರಾಂ, ಎನ್.ಎಸ್.ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'ಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೆ ಇತರ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದೆ. ಅವರಿಗೆ 'ಅವತಾರ'ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರೇತ,"ಧ್ರಾಂ ಧೀಂ ಧ್ರೂಂ'ಓದಿದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ 'ಯಂತ್ರರ್ಷಿ'ಕೊಳಲು'ಗೋಪಿ'ಇತ್ಯಾದಿ ಹೊಸ ಕವನಗಳನ್ನೂ ಓದಿದೆ.

೧೯-೯-೧೯೩೩:

ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾವೆಲನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಗುರುದೇವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ,ಸರಸ್ವತಿಯ ದಯೆಯಿಂದ, ಕಲಾಸುಂದರಿಯ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆ ಕೃತಿಯು ಮಹಾಕೃತಿಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಕೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶ್ರೀನಿ ಬಂದು ಹೋದನು. ಎ.ಸಿ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಸಾಯಂಕಾಲ ನನ್ನ 'ನವಿಲು'ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಬೈಂದು ಹಾಕಿ ತಂದರು.

೨೩-೯-೧೯೩೩:

ಸ್ವಾಮಿ ಭೂತೇಶಾನಂದಜೀಯವರು(ವಿಜಯ ಮಹಾರಾಜ್) ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಹೋದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ,ರಂಗಪ್ಪ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಬಿಳುವೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಇವರು ಕನ್ನಂಬಾಡಿ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಬೈಸಿಕಲ್ ಮೇಲೆ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ಮೈಲಿ ಸುತ್ತಿ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೈಸಿಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ಹೇಳಬೇಡಿ ಎಂದು ಲಲ್ಲೆಯಾಡಿ ಗೋಗರೆದನು. ಓಬಯ್ಯ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ನನ್ನ 'ಮಲೆನಾಡಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ'ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಬರೆದೆ. The Gods are Athiest ಎಂಬ Anotale France ನ ಕಥೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ಮೊದಲೇ ಉಹಿಸಿದ್ದೆ” ಎನ್ನುವಂತಾಗಬೇಕು ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿಮ್ಮ ಉಹಗಳೆಲ್ಲ ಸೋತು,”ನೀವು ವಿಸ್ಮಯಾಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ಕುರ್ಚಿಯಿಂದ ನೆಗೆದೇಳುವಂತಾಗದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕಾದಂಬರಿ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು ಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತೇನೆ.ಹತ್ತುನಿಮಿಷ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ,ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ರೀತಿಗಳನ್ನು ಉಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಮತ್ತೆ!”ಎಂದು ನಾನು ಬೇರೆ ಏನೋ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದೆ.

ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ಅವರು ಸೇರೆಗಾರರ ಪ್ರವೇಶವಾಗಬಹುದಾದ ನಾನಾ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಧೇನಿಸಿ ಆಲಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ನಾನು ಓದತೊಡಗಿದೆ:

“ತರಂಗಿತ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಬಹುದೂರದ ಪ್ರಾಚೀನದಿಗಂತ ರೇಖೆಯ ದೀರ್ಘ ಸರ್ಪವಿನ್ಯಾಸವು ಸದ್ಯಃಪುಪ್ಪುಲಿತವಾದ ಉಷಃಕಾಂತಿಯಿಂದ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಪ್ರಸ್ಫುಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಾನೂರು ಬೆಟ್ಟದ ಕಾನನಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕತ್ತಲೆ ಇನ್ನೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡಂತಿತ್ತು.” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಚೇತನವೆಲ್ಲ ಸಮಾಧಿಗೊಂಡಂತೆ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಡು,ಕಾಡುಕೋಳಿ,ಹೇಟೆ, ಮರಿಗಳು ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿ, ಸೇರೆಗಾರರ ವಿಷಯವೆ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಹುಂಜದ ಪ್ರಣಯ;ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ದೂರದ ತೆಕೋ ತೆಕ್ ತೆಕ್ ತೆಕ್! ಹುಂಜದ ಮೋಹ.-ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿದು, ಅವರ ಕುತೂಹಲ ಮುಳ್ಳುಮೊನೆಯೇರಿದಂತಾಗಿ ಒದ್ದಾಡತೊಡಗಿತ್ತು. “ಇನ್ನೂ ಬಿಸಿಯಾಗಿದ್ದ ನಳಿಗೆಯ ತುದಿಯಿಂದ ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೇಪಿನಕೋವಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರು ತಾವು ಅಡಗಿನಿಂತಿದ್ದ ಹೊದರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೆಗೆದು, ಹುಂಜವಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಕಾತರದಿಂದ ನುಗ್ಗಿದರು.”ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದೆ ತಡ, ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಕುರ್ಚಿಯಿಂದ ನೆಗೆದದ್ದು ಹರ್ಷಾತಿಶಯಕ್ಕೆ ಕುಣಿದಾಡಿಬಿಟ್ಟರು,ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ!”ಅದ್ಭುತ!ಅದ್ಭುತ! ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥಾದ್ದನ್ನು ಸಂಧಿಸಿಲ್ಲ!”ಎಂದ ಅವರ ಉದ್ಘೋಷಣೆಗೆ ಪಕ್ಕದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಓಡಿಬಂದು ‘ಏನಾಯಿತು?’ಎಂದು ಕೇಳಿಯೆಬಿಟ್ಟರು. ವಿಷಯವನ್ನರಿತು ನಕ್ಕು ಹೊರಟುಹೋದರು.

೨೪-೯-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರವೇದಾಂತಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತರ್ಜುಮೆ ಮಾಡಿದೆ.-ಓಬಯ್ಯ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ.

೨೮-೯-೧೯೩೩:

ನಿನ್ನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂಪದ್ಧಿರಾಯರು ಇವೊತ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದರು. ಅವರು ಪುತ್ತೂರಿನ ಶಿಶು ಸಪ್ತಾಹದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯ ಹೇಳಿದರು. ಕಾರಂತರು ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು. ಆ ಹೊಗಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಉತ್ ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಿತ್ತು. ನಾನು ಪುತ್ತೂರಿಗೆ ಬರದಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿದೆಯಂತೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದೆ: ನಾನೀಗಲೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಅಲೆದಾಟಕ್ಕೆ ಪುರುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ನನ್ನ ನಿಜವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶ್ರೀನಿ ಬಂದ. ಅವನಿಗೆ ಸಂಪದ್ಧಿರಾಯರು ತಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಹಸ್ತ ಲಿಖಿತ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ಹೈದರ್ ಎಂಬ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಹುಡುಗನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣತನಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಲೇಖನ, ಕವನ,ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯ್ ಬರೆದ The God son ಎಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ಓದಿದೆ. ಹಳೆಯ ಮಿತ್ರ ಎಸ್.ರಾಮ್ ರಾವ್ ಬಂದಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ‘ಪಾಂಚಜನ್ಯ’ ದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಕೊಟ್ಟು,ಅದರಿಂದ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. (ನಾವು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನೂ ನಾನು ಗೋಲಿಯಾಟದಲ್ಲೆ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅವನ ತಂದೆ ಅಮಲ್ಗಾರರಾಗಿದ್ದರು.)

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಹಾಸನದ ಭೂವಳ್ಳಿ ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ಟರ್ ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಬಂದರು. ಅವರ ಮಗ ನಾಗರಾಜನೂ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಅವನಿಂದ ನನಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅಯ್ಯೋ! ಈ ದಾಸ್ಯ ಭಾವ ಎಂದಿಗೆ ಹೋಗುವುದು?

ಇವತ್ತೊಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತು. ಅದು ಹಳೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂದರೆಂಬವರು ಇಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಅವರು ಉದ್ದಕೂದಲು ಮತ್ತು ಗಡ್ಡ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುಶಃ Personalit ಗೆ ಅಥವಾ ಜನರಿಗೆ ಡಂಗು ಬಡಿಯಲಿರಬಹುದು. ಅವರು ಬಹಳ ಭಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವೊತ್ತು ನಾನು ಕೊಟಿಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋದಾಗ ಒಬ್ಬಾತನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ 'ಇವರೇ ನಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಚಮ್ಮಾರಭಕ್ತ'ಎಂದರು. ನಾನು ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅವರು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಚಮ್ಮಾರನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶುಚಿಯಾಗಿ ನೋಡಲು ಗೌರವಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನು. ಊಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಊಟದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಎಲೆಯನ್ನು ದೇಶಿಕಾನಂದರು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಹೊರಗಿಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಜನರು ತಿರುಗಾಡವ ಮನೆಯೊಳಗಣ ಓಣಿದಾರಿಯಲ್ಲಿ 'ಏಕೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. 'ಚಮ್ಮಾರನಿಗೆ'ಎಂದರು. ನಾನು ಕೇಳಿದೆ "ಒಳಗೇಕೆ ಹಾಕಬಾರದು?" ಎಂದು. "ಇರಲಿ, ಇರಲಿ." ಎಂದರು. "ಒಳ್ಳೆ ವೇದಾಂತ ನಿಮ್ಮದು. ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನೂ ಒಳಗೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಊಟ ಹಾಕಿದ್ದೇವೆ. ಚಮ್ಮಾರನಿಗೆ ಹಾಕಬಾರದೆ?" ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದೆ. ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುವ ಈಶ್ವರಾನಂದರೂ ನನ್ನಂತೆಯೆ ವಾದಿಸಿದರು. ಏನೆಂದರೂ ದೇಶಿಕಾನಂದರು "ಅವನು ಹೊರಗೇ ಊಟ ಮಾಡಲಿ" ಎಂದರು. ನನಗೆ ರೇಗಿತು: "ಒಳ್ಳೆ ಕೆಲಸ ನಿಮ್ಮದು. ನಾನು ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಭೇದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು! ಅಯ್ಯೋ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಗುರುಮಹಾರಾಜರು (ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು) ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ನೋಡಿ"ಎಂದೆ. ಆದರೂ ದೇಶಿಕಾನಂದರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಶ್ವರಾನಂದರು ಎದ್ದುಹೋಗಿ ಹೊರಗಿದ್ದ ಎಲೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಂದು ಒಳಗೆ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಹಾಕಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಚಮ್ಮಾರನೂ ನಮ್ಮೊಡನೆಯೆ ಕುಳಿತು ಉಂಡನು.- ಎಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೇ ಈ ಬುದ್ಧಿ ಇರುವುದಾದರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದಾಸರು ಹರಿಜನ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ?*

(*ನಾಲ್ಕತ್ತು ವರುಷಗಳ ಮೇಲೆ, ೨೦-೧೦-೧೯೭೪ ರಲ್ಲಿ, ಮೇಲೆ ಬರೆದ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಬೇಕು ಎನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆ ಯೌವನದ ಹುರುಪಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಗಳು ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಪವು ಸತ್ಕೋಪವಾಗಿ ಅದು ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಅದು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಭಾಷೆ ಅತಿರೇಕದ್ದಾಗುವುದು ಸಹಜವೆ. ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂದರು ಏತಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅಂದು ಆ ರೀತಿ ವರ್ತಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಜಾತಿಭೇದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಅವರನ್ನು ಆಮೇಲೆ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ತಿಳಿದ ನನಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ಬಲದಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತೇನೋ? ಅವರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೊಡವರು. ಕೊಡಗಿನವರಲ್ಲಿಯೆ ಆ ತರಹದ ಭೇದಭಾವನೆ ಅತ್ಯಪೂರ್ವ. ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಎಂತೊ ಅಂತೆ ಅತಿಥಿಗೌರವದಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ ಏನೂ ಕಾರಣ ಇದ್ದಿರಬಹುದೇನೋ? ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದು? ಹೇಳಬಾರದಿದ್ದು?

ಒಂದುವೇಳೆ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಗಳ ಅನಿಷ್ಟ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಬದ್ಧವಾಗಿರುವ ಹಿಂದೂಮತದ ದುಃಸಂಸ್ಕಾರದ ಅವಶೇಷವೇನಾದರೂ ಆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿದಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಹಾಗೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದ್ದರೂ ತರುವಾಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಂಥದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ಅತೀತರಾಗಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವರು ಸ್ವಾಮಿ ಈಶ್ವರಾನಂದರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ತರುವಾಯ ಸ್ವಾಮಿ ಈಶ್ವರಾನಂದರು ಕೊಚ್ಚಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಹೋದಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂದರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆಶ್ರಮದ ಪುರೋಗತಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.)

ಜಿ.ವಾಸುದೇವರಾವ್ *ಬಂದಿದ್ದರು. 'ಪಾಂಚಜನ್ಯ'ದ ಕವನಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಓದಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. The Gods are Athiest ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆ.

೬-೧೦-೧೯೩೩:

ಈಗ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಂಟೂಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಗರಿಗೆ As you like it ಅನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಓದಿ ಬಂದು, ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು, ನನ್ನ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕುಟ್ಟಪ್ಪ ಬಂದು ಕೆ.ಎಚ್.ರಾಮಯ್ಯನವರು ತೀರಿಕೊಂಡರೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ವಿಧಿಯ ಲೀಲೆ ಅಂಚಿತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮೊನ್ನೆ ತಾನೆ ಪ್ಯಾರಿಸ್‌ಗೆ ಹೋಗಿ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಬಂದು ವಿನೋದಕರವಾದ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಸಾಭಿನಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ನಗಿಸಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದ

(ಆ ಹೆಸರಿನ ತರುಣ ಆತನೂ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನು. ತಾನು ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಕವನವನ್ನು ಓದಿದನು. ವಿಷಯ ಹಿಮಾಲಯವೋ ಏನೋ ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನೆಪಿಲ್ಲ. ಅದರ ವಸ್ತು ಉದಾತ್ತವಾಗಿತ್ತು ಛಂದಸ್ಸು ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಲ್ಪಿಯ ಅನುಕರಣೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಆತನ ವಿಚಾರವೆ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯೆ ೨೦-೧೦-೧೯೩೪)

ಆ ಮನುಷ್ಯ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಸಾಯುವನೆಂದು ಯಾರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು? ಮೊನ್ನೆ ಟೌನ್ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವಾಗ ಬಳಲಿ ಕೂತರಂತೆ. ಹೃದಯ ಚಲನೆಗೆ ಭಂಗ ಬಂದಿತಂತೆ. (ಡಾಕ್ಟರೊಬ್ಬರು ಆಮ್ಲಜನಕದಿಂಕಲೊ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಬಾಯುಸಿರಿನಿಂದಲೊ ಉದಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮರಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಶಾಲಾ ಹುಡುಗರು ಸಂಭೋದಿಸುವಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಕರೆದು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿಯೆ'ಗಟ್ಟಿ ಕಣೋ ನೀನು!' ಎಂದು ಸಿಫಾರಸು ನುಡಿದು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದರಂತೆ. ಅವರು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆ'ನೀನಿ-ತಾನು'ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ರೂಢಿ.) ನಿನ್ನೆ ತಾನೆ ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಇವತ್ತು ತೀರಿಕೊಂಡರು. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಒಬ್ಬ ನಗುಮೊಗದ ಧೀರ ಹೃದಯದ ಸರಳ ಜೀವನದ ಸತ್ಪುರುಷನು ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು. ಆತ ಹಿಂದುಳಿದ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯದಾತನಾಗಿದ್ದನು. ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಆತನದಾಗಿತ್ತು. ವಿಧಿಲೀಲೆ ಅಂಚಿತ್ಯ; ಆದರೆ ನಿರುದ್ದೇಶಕವಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ಜೈ ಗುರುದೇವ! ಜೈ ಗುರುದೇವ! ಆತನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯಾಗಲಿ!!

೮-೧೦-೧೯೩೩ರಿಂದ ೧೩-೧೦-೧೯೩೩ ರವರೆಗೆ:

ಭಾನುವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಜ್ವರವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕೇಳಲೆಂದು ಟಾಂಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ನಾನೂ ಓದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಜ್ವರ ಜೋರಾಗಿ ಮಲಗಿದರು. ಮರುದಿನ ಮತ್ತೆ ಟಾಂಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. (ಪರಿಣಾಮ:ಅವರ ಇನ್ ಫ್ಲೂಯನ್ ಜಾ ನನಗೆ ತಗುಲಿತು.) ಅಂದಿನಿಂದ ನನಗೂ ಇನ್ ಫ್ಲೂಯನ್ ಜಾ ಆಗಿ ನರಳಿಬಿಟ್ಟೆ. ಮೈನೋವು ನಿಡ್ಡೆಯಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ಈಗ ೨೧-೧೦-೧೯೩೪.ವಾಸಿ.ಜ್ವರ ಬಂದು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಾಗಲೆಲ್ಲ ಜಗತ್ತು ನನಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಸುಖಮಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ:

“ನೀನು ಬರಬೇಕಯ್ಯ, ನೀನು ಬರಬೇಕು.

ಆರೋಗ್ಯದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಗೆಳೆಯರು ನಾನು

ಹಾಡಿಯಾಡುವುದನು ಕೇಳಿ ನೋಡಿ ನಲಿಯಲೆಂದು ಬಂದು

ನನ್ನನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಈ ರೋಗದ ದಿನದಲಿ. ಬೇಸರದ ನೋವಿನ

ನೆನಪಿನ ಶಯ್ಯೆಯಲಿ ನಿಡ್ಡೆಯಲ್ಲದೆ ನಾನು ನರಳಿ ಹೊರಳುತ್ತಿರೆ,
ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಸುಳಿಯುವವರನೆ ಕಾಣೆನಯ್ಯ!
ನೀನು ಬರಬೇಕಯ್ಯಾ, ನೀನೆ ಬರಬೇಕು.
ಇಲ್ಲದರೆ ಈ ದೀರ್ಘ ದಿನಗಳನು ನಾ ಸಹಿಸಲಾರೆ,

ಹೇ ನನ್ನ ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿ.”

೧೬-೧೦-೧೯೩೩:

ಇವತ್ತು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋದೆ.

೧೭-೧೦-೧೯೩೩:

ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಾಲ್ವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೆ. ಸೇವಿಂಗ್ಸ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಎಂಬತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಇಟ್ಟೆ.(ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಬಡ್ಡಿ. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಬಡ್ಡಿ ಆಗಿತ್ತು.)

೨೦-೧೦-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಈಶಾವಾಸ್ಯ, ಕೇನ, ಮುಂಡಕ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಬಯಲಿಗೆ ಬಂದೆ;

ಅಹಾ! ಎಂತಹ ಮನೋಗರ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಸುಂದರ ಸುಮಧುರ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲವಿದು! ಆನಂದವು ಲೋಕದ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗೂ ನುಗ್ಗಿ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸುವಂತಿದೆ. ಎಳನೇಸರ ಕದಿರುಗಳ ಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೇನು ಹಿಮಮಣಿಗಳ ಅದ್ಭುತ ಲೀಲೆ! ಹಸುರು ಬಯಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ನುಣ್ಣನೆ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ, ನಡುನಡುವೆ ರನ್ನದ ಹಣತೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಚ್ಚೆಯ ನೀಲಿಯ ಬತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಸೊಡರುಗಳನ್ನು ಹೋತ್ತಿಸಿಟ್ಟಂತೆ ತನುಮನ ಆತ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಪಹರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಗೈವಂತಿದೆ ಈ ಹಿಮಮಣಿಗಳ ದಿವ್ಯಮಾಯೆ! ಓ ಮನೋಹರ ಮಾಯೆಯೇ, ನಿನಗಿದೋ ನನ್ನ ಕೆಂಡುಟಿಗಳ ಮುತ್ತು! ಉಣ್ಣೆಮುಗಿಲ ಮುಡಿವೊತ್ತ ಚಾಮುಂಡಿಗಿರಿ! ತುಂಡು ಮುಗಿಲ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕಿದ ಶರದಾಕಾಶ! ಮೆಲ್ಲನೆ ಬೀಸುವ ತಂಗಾಳಿ! ನೋಡಲ್ಲಿ: ಆ ಹುಲ್ಲಿನ ಎಸಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಕೆಂಪುಮಣಿಯಂತೆ, ಜ್ವಾಲೆಯ ಒಂದು ಹನಿಯಂತೆ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದೆ ಆ ಹಿಮಮಣಿ ಮಲ್ಲೆಲರ ಸೋಂಕಿಂಗ್! ಬಯಲಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಹಿಂದಿನ ದೃಶ್ಯವಡಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ದೃಶ್ಯವು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲವು ಹನಿಗಳಂತೂ ಸ್ವರ್ಣಜ್ವಾಲೆಗಳಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತಿವೆ! ಆ ಉರುಳಿ ಹಕ್ಕಿ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆವ ಇಬ್ಬನಿಗಳ ನಡುವೆ ಹೇಗೆ ಹಾಡುತ್ತಿದೆ! ಆ ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿಗಳ ಗುಂಪು ಕೂಗುತ್ತಿದೆ! ಬೀದಿಯ ಜಲಗಾರ ಪೊರೆಕೆ ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ! ಅವನಿಗೂ ಈ ಸೊಬಗನ್ನು ಸವಿಯುವ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ! ಆ ಬೈಸಿಕಲ್ಲಿನವನು. ಈ ಚೆಲುವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಎಷ್ಟು ಧೂರ್ತತೆಯಿಂದ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ? ಏನು ಕೆಲಸವೂ ಪಾಪ ಅವನಿಗೆ?ಬಹುಶಃ ಬೊಂಬಾಯಿ 'ಆನಂದಮಂದಿರ'ದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಿರಬಹುದು! ನಾನು ಬೇಡ ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ; ಹೋಗಿ ತಿನ್ನು! ಆದರೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಏಕೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೋಗಬಾರದೋ, ನತದೃಷ್ಟಾ? ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಕಾಫಿ, ನಿನ್ನ ದೋಸೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ರುಚಿಯಾಗುತ್ತವೆ!... ಆಃ! ಆ ಹಿಮಮಣಿ! ಎಂತಹ ನೀಲಜ್ವಾಲೆ! ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುತ್ತಿದೆ. ಶ್ಯಾಮಲ ತೃಣಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಜ್ಯೋತಿಸ್ ತೃಣದಂತೆ! ಇದೇನು, ನಾನೂ ಒಂದು ಹಿಮ ಮಣಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ! ಮಿಣುಕುತ್ತಿದ್ದೇನೆ! ಮೆಲ್ಲಲರಿನಲಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ರವಿ ಕಿರಣದಲಿ ತಳತಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ! ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಶತಮಾನಗಳು ಬಾಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಮಮಣಿಯಂತೆ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಸೊಡರಾಗಿ ಹೊಳೆದು ನಲಿದು ಮೂರು ನಿಮಿಷ ಬಾಳಿ ಆವಿಯಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಗಗನಕ್ಕೆಲಿ ಮುಗಿಲ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರುವುದೇ ಲೇಸು!

೮-೧೧-೧೯೩೩: ವೃದ್ಧ ಪಿತಾಮಹ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರ ನಿಧನ.

* * *

ಸಾವಿರದ ಒಂಬೈನೂರ ಮೂವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಇಸವಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಕೊನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವಾರ್ಷಿಕ ಅಧಿವೇಶನ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಅಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗುವಂತೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರು. ನಾನು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮತ್ತೆ ಪ್ರೋ.ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ತಾವೂ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿಯೂ ನಾವೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.

ಸರಿ, ನಾನು ಕವಿಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ 'ಕಾವ್ಯದ ಕಣ್ಣು ಕವಿಯ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ' ಎಂದು ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರಿಗೂ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡೆ.

ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯುವ ತಾರೀಖಿಗೆ ಒಂದು ವಾರದ ಮೊದಲೆ ನಾನು ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಜರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಪ್ರೋ.ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ಅದರ ಉದ್ಘಾಟನೆ ಮಾಡಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಂದಲೆ ನಾವು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು.

ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೪, ೨೫, ೨೬, ಮತ್ತು ೨೭ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಮಿತ್ರರ ಅಕ್ಕರೆಯ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿದ್ದೆ. ಸೆಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಕಾಡುಮನೆಗೆ (ಫಾರೆಸ್ಟ್ ಲಾಡ್ಜ್) ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಜಿ.ಹನುಮಂತರಾಯರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾಪಕರುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪುಷ್ಕಳ ಸುಖ ಸಮಾರಾಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ 'ಪ್ರಸಾರಾಂಗಕ್ಕೆ' ಭದ್ರಬುನಾದಿ ಹಾಕಿದರೆ ಹನುಮಂತರಾಯರು. ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಹನುಮಂತರಾಯರ ಆತಿಥ್ಯದ ಉಟೋಪಚಾರದಿಂದಲೆ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಸಪ್ತಾಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಪ್ತಾಹದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ನನ್ನ ಭಾಷಣದ ಏರ್ಪಾಡು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಬಲತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ಒಂದು ಸಂಜೆಯ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದೆ. ಉಪನ್ಯಾಸ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ನಗರದ ಪುರಭವನದಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಜನ ತುಂಬಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಳುಕಿಯೂ ಇತ್ತು. ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಹೊರಗಡೆ!

ನನ್ನ ಭಾಷಣದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯ 'ಆಧುನಿಕ ಮಾನವ' ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು. ಸಿ.ಜಿ.ಯಂಗ್ ಮನಶಾಸ್ತ್ರ ನ Modern man is search of a soul ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿನ ಆ ವಿಚಾರಕವಾದ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನೆ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಮ್ಮ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಆಧಾರದ ವೇದಾಂತದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನದ ಶಾಶ್ವತ ಮೌಲ್ಯದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಹಿರೀಕೊಂಡು ಅವರ್ಷೀನದ ಜಗದ್ ವಿಶಾಲ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪೋಷಿತವಾಗಿ ಅಗಾಮಿಕದತ್ತ ಸಾಗಿ ನೂತನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಾತನೆ ನವೀನ ಅಥವಾ ನಿಜವಾದ ಆಧುನಿಕ ಮಾನವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆಧುನಿಕನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದೆ. ಉಪನ್ಯಾಸದ ಪ್ರಭಾವ ಅದ್ಭುತವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾ, ತರುವಾಯ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವಾಗ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು 'ಹೇಗಿತ್ತು ಇಂದಿನ ಭಾಷಣ? It was a great speech ಎಂದು ಒಬ್ಬರೊಡನೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು.'

ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಾರೀಖು ಜೋಗದ ಜಲಪಾತ ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದೆ. ಮಾನಪ್ಪ, ಕಸ್ತೂರಿ, ನಾನು ಇನ್ನಿಬ್ಬರು, ಯಾರೊ ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ, ಒಂದು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟೆವು. ಆದರೆ ಕಾರು ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟು ನಿಂತಿತು. ಅದರ ರಿಪೇರಿ ಸಂಜೆಯವರೆಗೂ ಆಯಿತು. ಜೋಗದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಾ.ಕಸ್ತೂರಿ ಮತ್ತು ಸಂಗಡಿಗರನ್ನು ಜೋಗಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ನಾವು ರಾತ್ರಿಯೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದೆವು. ಮರುದಿನವೆ(೨೯-೧೨-೧೯೩೩) ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ.

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಬೇಕು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಉತ್ಸಾಹಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸಮ್ಮೇಳನ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನೂ ಕವಿಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನೂ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಉರಿದ ಪ್ರಮುಖ ಬೀದಿಗಳನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು. ನನಗೂ ಕಾಗದ ಬರೆದು ತಪ್ಪದೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರಬೇಕೆಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅವರು ಕಾಗದ ಬರೆಯದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಮುನ್ನವೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮೆರವಣಿಗೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಏನೋ? ಕಾಗದ ಬರೆದು ತುಂಬ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಆ ತೆರನ ಬೀದಿ ಮೆರವಣಿಗೆಗೆ ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ನಾನು ಬದ್ಧದ್ದೇಷಿ, ಅದನ್ನು ನೆನೆದರೂ ನನಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದೆ. ಅವರು ಮೊದಮೊದಲು "ಮಾಡಿದರೆ ಮಾಡಲಿ ಬಿಡು" ಎಂದು ಲಘುವಾಗಿ ಹೇಳಿ ನಕ್ಕರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಔಪಚಾರಿಕವಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರೇ ಉಪಾಯ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನು ೨೮ ನೆಯ ತಾರೀಖು ಅಪರಾಹ್ನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾವು ತಡಮಾಡಿ ಹೋಗಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ರೈಲಿನಿಂದಿಳಿದರಾಯಿತು! ನಮ್ಮ ಹುನಾರಿಗೆ ವಿಧಿಯ ಬೆಂಬಲವೂ ಒದಗಿ ಬಂದದ್ದು ನಾವು ಬೇಕೆಂದೇ ತಡಮಾಡಿ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಾಕ್ಷಿ ದೊರೆಯಿತು!

ಪ್ರೊ.ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರೂ ನಾನೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಹರಿಹರಕ್ಕೆ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೋದೆವು. ಬಸ್ಸು ಆಗಿನ ಹಾಳು ಧೂಳಿನ ಕೊರಕಲು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಚರಿಸಿ ತಡವಾಗಿ ಹರಿಹರಕ್ಕೆ ತಲುಪುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಂದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ರೈಲು ಹೊರಟೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಂಗಲು ಗೊತ್ತಾದ ಜಾಗವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಮಲಗುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಕೊಠಡಿಗಳ ಸೌಕರ್ಯದ ಮಾತಿರಲಿ, ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಗೂ! ರಾಮ ರಾಮ ತಂಬಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಹೆಂಗಸಿನ ಚಿತ್ರ ಒಂದು ಕಡೆ, ಅದೇರೀತಿಯ ಗಂಡಸಿನ ಚಿತ್ರ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ! ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಸಾಲಾಗಿ ಒಲೆಗಳಿವೆ! ಕೆಲವರು ಬಹಿರ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿಯೆ ಇದ್ದಾರೆ! ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರಿಗೆ ಯಾವ ಮರೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಒಲೆಯ ತುಂಬ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ಹೇಲಿನ ಉಚ್ಚೆಯ ಸಹಿಸಲಾರದ ದುರ್ಗಂಧ! ಒಲೆ ಅಲ್ಲದ ನೆಲದ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲಿಡಲು ತಾವಿಲ್ಲದಂತೆ ಹೇಲಿನ ಗುಪ್ಪೆಗಳು! ನನಗೆ ಜೀವವೆ ಹೋದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾರೂ ನೋಡದಂತೆ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದ ನನಗೆ ಇದೇನು ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಜನರಿಗೆ ಮಾನ ಮರ್ಯದ ಏನೂ ಇಲ್ಲವೆ? ಎನ್ನಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಾಯಿತು.

ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದರಿದ್ರ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡುವುದು ಎಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಮಳಲ ತಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕಕ್ಕಸಿನ ವಾತಾವರಣವೆ! ಅಂತೂ ದೂರ ದೂರ ನಡೆದು ಹುಡುಕಿ ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಚೊಕ್ಕಟವೆಂದು ತೋರಿದ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊಳೆಯ ಮೇಲೆ ನೇಸರು ಬೈಗುಂಪು ಎರಚುತ್ತಾ ಮುಳುಗುವುದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಆಸ್ವಾದಿಸಿದೆವು. ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿರಲು ಮತ್ತೆ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದು, ಒಂದು ಗೂಡ್ಸ್ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದೆವು.

ಮರುದಿನ ೨೯-೧೨-೧೯೩೩ನೆಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ರೈಲಿನಿಂದ ಇಳಿದಾಗ ಕವಿಸಮ್ಮೇಳನವದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.(ಅಂದು ಆ ದಿನ ನನ್ನ ಜನ್ಮದಿನವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಇಂದು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆಗ ನಾನು ಜನ್ಮದಿನ ಗಿನ್ನದಿನ ಒಂದನ್ನೂ ಗಮನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.) ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ನಾನು ಆನೆ ಮೇಲಣ ಮೆರವಣಿಗೆಗೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ. ನಾನು ಬರದಿರಲು ತುಂಬಾ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದರಂತೆ. ಬಹುಶಃ ಅವರಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ ಕೆಲವರಲ್ಲಿಯಾದರೂ "ಈ ಶೂದ್ರ ಒಕ್ಕಲಿಗನಿಗೆ ಆನೆ ಏರುವ ಅರ್ಹತೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಅದರ ವಿಜೃಂಭಣೆ ಮತ್ತು ಗೌರವ ಅದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥವಾದೀತು?" ಎಂದುಕೊಂಡು ತಿರಸ್ಕಾರದ ನಗೆ ನಕ್ಕಿರಬೇಕು!

ಸಮ್ಮೇಲನಕ್ಕೆ ಮೈಸೂರಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬಂದಿದ್ದರು; ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ., ಡಿ.ವಿ.ಜಿ., ಎ.ಆರ್.ಕೃ., ಮಾಸ್ತಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ, ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಶ್ರೀಕಂಬಳಿ ಎಂಬ ಆ ಕಡೆಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರು ಉದ್ಘಾಟನಾ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. "ಅವರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಿಷಯ ಪರಿಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಂಭ ದರ್ಪಗಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು." ಎಂದು ನನ್ನ ಅಂದಿನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯೋ ನಾನರಿಯೆ.

"ಅಧ್ಯಕ್ಷ ನಾಗೇಶಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಭಾಷಣವು ವಿಷಯ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ದೀರ್ಘವೂ ನೀರಸವೂ ಆಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು.- ಮೈಸೂರಿನ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿಯವರ ನಡೆ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಒರಟುತನ ತೋರುತ್ತದೆ."

-64 (3)-

೩೦-೧೨-೧೯೩೩:

ಕೆಲವರು ಬಂದು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು, ನವೀನ ಕವನಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ. ಅವರಿಗೆ ರಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ಗಣಿತವೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೊಸದರ ಭಂದಸ್ಸು ನಾಗವರ್ಮನಲ್ಲಿದೆಯೇ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಮೂಲವು ಅಲ್ಲಿದೆ ಎಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು "ನಿಮ್ಮ ಕವನಗಳನ್ನು ಪದ್ಯಕ್ಕೋ ಅಥವಾ ಗದ್ಯಕ್ಕೋ ಸೇರಿಸಬೇಕು?" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಸಾಯಂಕಾಲ ನನ್ನೊಡನೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದರು. ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡಿ ತೋರಿಸಿದನು. ನಾನೂ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು 'ಅಂದು'ತೋರಿಸಿದೆನು.

೩೧-೧೨-೧೯೩೩:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕವಿಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ 'ಭಾವಚಿತ್ರ ಗ್ರಹಣ' ವಾಯ್ತು. ವಿಶಾಲವಾದ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳುಕಾಳು ಹಾಕಲು ಜಾಗವಿರದಂತೆ ಜನ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಉತ್ಸಾಹವೋ ಉತ್ಸಾಹ ತರುಣರಲ್ಲಿ. ಅನೇಕರು ದೂರದೂರದ ಊರುಗಳಿಂದ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಲನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ನೋಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೆ ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ! ಜನರು ನನ್ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣವನ್ನು ನಿಶ್ಯಬ್ಧರಾಗಿ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದರು. (ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ನನ್ನನ್ನು ಸಭೆಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿನ ಮಡಿಕೇರಿಯ ಚಿ...ಪ್ಪನವರ ಮಗಳು ಪ.... ವತೀ ದೇವಿಯವರೂ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು.)

ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣದ ತರುವಾಯ ಹೊಸ ಕವನಗಳ ಕಾವ್ಯವಾಚನ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ನವೋದಯದ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಓದಿದರು. ಹಾಡಿದರು, 'ಅಂದರು!'ಕೆಲವರು ತುಂಬ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಕವನಗಳನ್ನು ನೀರಸವಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಜನ ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿಯೆ ಅವರನ್ನು ಬಾಯಿಕಟ್ಟಿಸಿ ಓಡಿಸಿದರು. ಏನು ಹುಚ್ಚೋ ಏನೋ? ಎಂತೆಂತಹ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೋ ತಂದು ಓದುತ್ತಾರೆ! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನೆರದವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬಾಶೆ ಕೆರಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಇತರರನ್ನು ಆಲಿಸುವ ತಾಳ್ಮೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕವನವಾಚನಕ್ಕೆ ಎದ್ದೊಡನೆಯೆ ಕರತಾಡನಗಳ ಸಿಡಿಲೆ ಎದ್ದಿತು. ನಾನು 'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ'ಮತ್ತು'ಕಲ್ಕಿ'ಎರಡನ್ನೂ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ವಾಚಿಸಿದೆ. ಮತ್ತು ಇತರ ಕವನಗಳ ತರುವಾಯ'ಭಾರತ ತಪಸ್ವಿನಿ'ಎಂಬ ಸಾನೆಟ್ಟನ್ನು ಓಜೋಯುಕ್ತವಾಗಿ ವಾಚಿಸಿದೆ.(ಆ ಸಾನೆಟ್ಟೇ ಮಡಿಕೇರಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳನ್ನು ಹುಚ್ಚೆಬ್ಬಿಸಿತ್ತು!) ಸದಸ್ಯ ಸಹೃದಯ ಸಮುದ್ರ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದಂತೆ ಜನೋತ್ಸಾಹ ಭೋರ್ಗರೆಯಿತು!-ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರು, ಪಾವಟೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಪ್ಪನವರು ಮೊದಲಾದವರು ಸಭೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು.(ಪಾವಟೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಪ್ಪನವರು 'ನನಗೆ ಈ ಆಧುನಿಕ ಕವನಗಳೆಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಭಾಷಣ ಮತ್ತು ಕವನ ವಾಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸಿದೆ!'ಎಂದರಂತೆ.)

(ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು-ಕಾವ್ಯದ ಕಣ್ಣು ಕವಿಯ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ-ಕೇಳಿದ ಜನ ಅದರ ಪ್ರತಿಗಳು ಬೇಕೆಂದು ಹಾತೊರೆದರಂತೆ. ಆದರೆ ಅದು ಅಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದದ್ದೂ ಏಕೈಕ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳವರು ಬಂದು ಭಾಷಣದ ಪ್ರತಿ ಕೇಳಿದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಶೀಘ್ರಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಪತ್ರಿಕೆಯವರು ಗೌರವ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ! ನಾನು"ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ನಮ್ಮ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ." ಎಂದು ಬಿಟ್ಟೆ. ಹಾಗೆಂದರೇನು? ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರ ಹಕ್ಕೂ ಇದೆ- ಎಂದು ಅವರು ವಾದಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಹಿಡಿದ ಪಟ್ಟು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಪ್ರೊ.ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೂರು ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದು "ಅವರಿಗೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಕೊಡಬೇಡಿ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕುಳಿತು ಭಾಷಣದ ಕೆಲವೇ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗಾಗಿ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ." ಎಂದರು. 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದ ಸಂಪಾದಕರೂ ಅವರೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಸಲಹೆಗೆ ಒಪ್ಪಿದೆ.)

ಸಾಯಂಕಾಲ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಕಂಬಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಭವನದಲ್ಲಿ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅತಿಥಿಗಳ ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಂದು ಉಪಾಹಾರ ಸಂತೋಷಕೂಟ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಿಂದೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತೋರಿದಷ್ಟು ಗರ್ವಿಗಳಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ನೊಂದವರಾಗಿ ತೋರಿದರು. ರೌಂಡು ಟೇಬಲ್ ಕಾನ್ ಫರೆನ್ಸ್, ಕರ್ಣಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ,- ನಮ್ಮ ಜನರು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಜನರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಹೊಗಳಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ,- ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದರು.

ಅಲ್ಲಿ ನನಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶವೂ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಉಪಾಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಎದುರು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಿ ಪ.... ವತಿಯವರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರು ಹಾಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದುದು ಬರಿಯ ಕಾಕತಾಳೀಯವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಇಂಗಿತಾರ್ಥವನ್ನೂ ಆರೋಪಿಸುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರು-ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮರು, ವಿ.ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರು ಇತ್ಯಾದಿ ಮಿತ್ರರು-ನಾವು ಹಾಗೆ ಎದುರುಬದುರಾಗಿ ಕುಳಿತು ನಗುತ್ತಾ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸಂಭವವನ್ನು ಕಂಡು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು! ಕುಮಾರಿ ಪ.... ವತಿಯವರು ನಾನು ಮಡಿಕೇರಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ನನ್ನನ್ನು ಅವರ ಮನಗೆ ಔತಣಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾತೆಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದವನ್ನು ನನಗೆ ಓದಲು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ನಾನು ಓದುತ್ತಾ ವಿಷಯ ಸಾಮಾನ್ಯದಿಂದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಘಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೆ ಮುಂದೆ ಓದದೆ ಹಾಗೆಯೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಏಕೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಮುಂದೆ ಅವರು ಜಾತಿಭೇದ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಗಣಿಸದೆ ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಸೂಚನೆಯನ್ನೇನಾದರೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೂ ಏನೋ? ಅದನ್ನೇನಾದರೂ ನಾನು ಓದಿದ್ದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ತುಮುಲ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಗುರುವಿನ ಇಚ್ಛೆ-ತಾಯಿಯ ಇಚ್ಛೆ-ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೇ ಅಥವಾ ವಿಧಿ ಅದನ್ನು ನಾನು ಓದದೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿತ್ತು! ಆಮೇಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಶರ್ಮರೂ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಒಮ್ಮೆ ಕುಮಾರಿ ಪ....ವತಿಯವರೊಡನೆ ಅವರ ತಾಯಿತಂದೆಯರೂ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರು. ಅಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಕವಿಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿಯೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಿಯವರೂ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳು ನಮ್ಮ ಹಿತ್ತೈಸಿಗಳಾದ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೋರಿದುವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಶ್ರೀ ಕಂಬಳಿಯವರ ಔತಣ ಕೂಟಕ್ಕೂ ಬಂದು ನನ್ನೆದುರು ಆಸನದಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದುದರಿಂದ.-ಈಶ್ವರನಿಗೇ ಗೊತ್ತು ಯಾರು ಯಾರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನು ಏನು ಆಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದು! ಶ್ರೀಗುರುಕೃಪೆ ನನ್ನ ಜೀವನ ಸಂಗಾತಿಯನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವಾಗ ಅನ್ಯಥಾ ಸಂಭವಿಸಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?...

ಆ ದಿನವೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮಂಡಳಿ' ಯವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕವನವಾಚನ ಮಾಡುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಅಧಿವೇಶನದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಬರುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ. ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಲು ಕರೆದಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಉಜ್ಜಲ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದರು. ತುಂಬಾ ಜನ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಮಾಗಿಯ ಚಳಿ ಕೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ

ಅಪೇಕ್ಷೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ವೀರನಾದ ತಾನಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಬರೆದಿದ್ದ ಲಾವಣಿಯನ್ನು ವಾಚಿಸಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದವನಾದ ನಾನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ವೀರನ ಮೇಲೆ ಕವನ ಬರೆದು ಅದರಿಗೆ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ನನಗೆ ಆಗ ಕರ್ನಾಟಕ-ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಕನ್ನಡ-ಮರಾಠಿ ಕದನದ ಗಂಧ ಗಾಳಿಯೂ ಸೋಂಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಆ ವರ್ಷದ (೧೯೩೩) ಕೊನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮರುವರ್ಷದ (೧೯೩೪) ಮೊದಲ ಘಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯಿತು!

೧-೧-೧೯೩೪:

ಹೊಸವರ್ಷದ ಪ್ರಾರಂಭವೂ ಭಾಷಣ ಮತ್ತು ಕವನ ವಾಚನಗಳಿಂದಲೇ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂದು ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ ತರುವಾಯ ಕವನಗಳನ್ನು ವಾಚಿಸಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಗ್ಗೊಹಿಗ್ಗು! ಸಿ.ಕೆ.ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು.... ಅದಾದ ಮೇಲೆ ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪ, ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ, ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ, ವಿ.ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಬಂದರು. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಆರ್.ಎಂ.ಮಹಿಷಿ ಯವರಲ್ಲಿ ಉಳಿದೆವು.... ಭೋಜನವೇನೋ ಬಹಳ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು.-ಸಾಯಂಕಾಲ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಧಾರವಾಡದ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನ 'ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ'ನಾಟಕದ ಎರಡು ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು. ರಕ್ತಾಕ್ಷಿಯ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿದವರು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ತರುವಾಯ ಆಲೂರು ವೆಂಕಟರಾಯರೊಡನೆ ಎಂ.ಎಲ್.ಸಿ.ಜೋಗರಾಯರ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿಗಾಗಲೇ ಡಿ.ವಿ.ಜಿ., ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ, ವೀ.ಸಿ.,ಬಂದಿದ್ದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಕೌಜಲಿಗಿ, ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರೂ ಇದ್ದರು. ಎಂ.ಆರ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರು ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಮೇಲೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಹಿಂದೆಯೆ ನಿಂತರು. ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆನೋಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಉಪಾಹಾರ ಆದಮೇಲೆ ಜೋಗರಾಯರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಷಿಯವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು.

ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಮಲಗಿದೆವು. ಸುಮಾರು ರಾತ್ರಿ ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು, ಗುರುದೇವನ ಧ್ಯಾನ ಮುಗಿಸಿ, ಎಲ್ಲರೂ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋದೆವು. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಧಾರವಾಡ ಬಿಟ್ಟೆವು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಜೊತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಯಾಣ ಎಷ್ಟು ಬೇಸರವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ? ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಎಂತಹ ಸರಸ ವಾಕ್ಯಗಳುಳಾಗಿದ್ದಾರೆ! ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ನಾನು, ಎಂ.ಆರ್.ಶ್ರೀ., ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅರಸೀಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಗಾಡಿಗೆ ಹತ್ತಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಮೈಸೂರು ತಲುಪಿದೆವು.

೨-೧-೧೯೩೪:

ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಗಾಂಧಿಯವರು ಹರಿಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಿಜಯ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಇಂದು ಮೈಸೂರು ದೇವಗೃಹವಾಗಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮರು ರಾಜ ಅತಿಥಿ ಎಂದು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದುದು ಸುಳ್ಳಂತೆ. ಬಹುಶಃ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ದಾಸ ಸರ್ಕಾರದವರು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿರಬಹುದು. ಆದರೇನು? ಮಹಾತ್ಮರು ಭರತಖಂಡದ ಅನಭಿಷಿಕ್ತ ಚಕ್ರವರ್ತಿ! ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಆಚಾರ್ಯದೇವ! ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಟೌನ್ ಹಾಲ್ ನ ಮುಂದೆ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗಿ ನೋಡಲೇಬೇಕು.

ಸುಮಾರು ಮೂರುವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಟೌನ್ ಹಾಲ್ ಮುಂಗಡೆಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಮಂದಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಜನಗಳ ನೂಕುತಾಕಿನ ನಡುವೆ ಕುಳಿತು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಗಂಟೆ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಮಹಾತ್ಮರು ಬಂದರು. ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹದ ಉಲ್ಲಾಸದ ಹೊಳೆ ಉಕ್ಕಿತು. ಆರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ತೋರಿದರು. ಎಂತಹ ವಾಮನಮೂರ್ತಿ! ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಲು ಬಂದ ಮಂದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಮಾನವರ ದೇವತ್ವದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನೆಚ್ಚು ಮೂಡಿತು. (ಒಂದು ಕವನ ರಚನೆಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ.)*

೭-೧-೧೯೩೪:

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಚೆಂಡಾಟದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಮಗ್ಗರಾಗಿದ್ದಾಗ ಸುಮಾರು ಐದೂವರೆ ಆರು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರನ್ನು 'ಕ್ಲಾಸ್'ಗೆ ಕರೆದರು, ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಜೀರ್ಣವಾಗುವ ವೇದಂತವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು ಅಪಾಯಕರವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಬೋಧಿಸುವವರಿಗೂ 'ದರ್ಶನ'ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಏನು ಪರಿಣಾಮವಾಗಬಹುದೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಈ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಂತಹ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅನೇಕ ನಾಸ್ತಿಕರೂ ಸಂದೇಹವಾದಿಗಳೂ ಪಾಷಂಡಿಗಳೂ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತಬೋಧನೆ ಅತಿಯಾದವರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಗುರುದೇವನು ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೂ ಅಧ್ಯಾಯಿಗಳಿಗೂ ದಾರಿ ತೋರಲಿ.

೧೫-೧-೧೯೩೪:

ಶ್ರೀಮಾನ್ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಶರ್ಮರು ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿವಾಹದ ಪ್ರಸ್ತಾವವನ್ನೆತ್ತಿ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಬರೆಯುವಂತೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರಿಗೊಂದು ದೀರ್ಘ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದೆ.

ವಿಶ್ವ ಕರ್ನಾಟಕ

ಪ್ರಿಯ ಸಹೋದರ,

೧೧-೧-೧೯೩೪

ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಒಂದು ವಿಚಾರವು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದೆ. ಗುರುದೇವನ *ಸಭ್ಯತಾ ದೇವತೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಆ ಕವನ 'ಅಗ್ನಿಹಂಸ' ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಆಶೀರ್ವದ; ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಭೇಟಿಯಾದ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನದಿಂದ ಈವರಲ್ಲೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಪರ್ಶವಾದ ಸೋದರ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಹಿತವೇ ನನ್ನ ಹಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದ 'ಭಾರತಿ'ಯು ಸಹ ಭಾವಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ನಾನೊಂದು ವಿಚಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದರೆ ಕೋಪವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಹಲವರು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಬಾಂಧವ್ಯ ಕಂಡು ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ತಿಳಿದು ವಿವಾಹದ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದರು. ನಾನು ತಳ್ಳಿಡುತ್ತ ಬಂದೆನು. ಹೀಗೆ ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ನಿಮ್ಮ ಹಿತವರು ವಿವಾಹ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ನನ್ನನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು. ನಾನಾದರೂ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಆ ವಿಚಾರವನ್ನೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅನೇಕರು ವಿಧವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ದೀರ್ಘ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಚ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡೆ. "ಈತನು ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಬೇಕು. ಈತನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಬೇಕು. ಕವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು" ಬಯಸಿದೆ. ಆದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಜೀವನದ ಸಂಕಲ್ಪವೇನೊ ನಿಮ್ಮ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನೆಯ ದಾರಿಯೆಂತಹುದೋ? ಇದನ್ನರಿಯದ ನಾನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕಿ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಆದಕಾರಣ ನನ್ನ ಅಂಕೆಯಿಲ್ಲದ ಭಾವನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅದುಮಿದೆ. ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದೆ. ಅದರ ಫಲವೇ ಈ ಪತ್ರ. ನನ್ನನ್ನು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸಬಾರದಾಗಿ ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನಿಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನನಗೂ ನನ್ನ ಸತಿಗೂ ಇರುವ ಸೋದರ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೇ ಕಾರಣ.

ಸತ್ಸಂಗವು ಶೀಲಸಂಪಾದನೆಗಾಧಾರ. ಸತ್ಸತಿಯು ಜೀವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲಾಧಾರ. ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರೀರ್ವರಲ್ಲೂ ಅಪೂರ್ಣಪೂರ್ಣತಾಭಾವವಿದೆ. ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯವೇ ಪೂರ್ಣತೆಯ ಸಂಕೇತ. ವಿವಾಹದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಮೇಲೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗದು. ವ್ಯವಹಾರಲೋಕದ ನೀತಿಯ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅಷ್ಟೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಮೂಲಕವೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷ. ಅಂತಹ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿಮುಖರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪಾತಕವನ್ನು ನಾನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಸುದ್ದಿಗಳಿಂದ ನೀವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವಿರೋಧಿಗಳಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂತು. ಸಂದೇಹ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆನು.

ನಾನೂ ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದವಳೂ ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ನಿಮಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯಜ್ಞೇವನ ಸೌಖ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗಿರುವ ಶ್ರದ್ಧಾಸಕ್ತಿಯ ಅರಿವು ತಮಗಿರುವುದಾದರೆ, ಕೃಪೆಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ. ನಿಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಜೀವನವು ಸುಖವಾಗಿ, ಸುಂದರವಾಗಿ, ಶಾಂತವಾಗಿ, ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೊಂದೇ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಆಶೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವೆವು.

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ, ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ನಾವು ಅರ್ಹರೆನಿಸಿದರೆ ನಾಳೆಯೇ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬರುವ ಉತ್ತರದ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಮಾತು. ಈ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರವು ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದುದೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿ, ವರ್ತಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮತಿಯೂ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ಣಾಟಕದ ವಿಜಯ ಪ್ರಯಾಣದ ಆಲಸ್ಯವೆಲ್ಲ ತೀರಿತೋ?

ತಮ್ಮ ಸಹೋದರ

ಸಹಿ.

(ತಿ.ತಾ.ಶ)

ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮರಿಗೆ

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಶರ್ಮರಿಗೆ

೧೫-೧-೧೯೩೨

ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಹಿತಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಅನುರಾಗಪೂರ್ಣವಾದ ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರವು ಕೈಸೇರಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನೀವೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮಾತೃಸಮಾನರಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಜಮ್ಮನವರೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರೀತಿಗೆ, ಇಂದಲ್ಲ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಮುಗ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ; ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವು ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಕೇಳಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ನೀವು ನನ್ನ 'ಸಂಸಾರ ಸುಖದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲರಾಗಿದ್ದೀರಿ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿದಿದೆ. (ಇತರರಿಂದ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಮತ್ತು 'ಭಾರತಿಯವರ ಮಾತುಕತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೂ) ನೀವು ನನ್ನ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ಇತರರು ಊಹಿಸಿದುದೇನೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ನಿಜವೆಂದೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

“ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅನೇಕರು ವಿಧವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೀರಿ. ಅದೇನು ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೋ ನನಗೆ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಂತಹ ಗಾಳಿಸುದ್ದಿಗಳು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ! ಇರಲಿ ಅದು ಲೋಕರೂಢಿ! ಅದರ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಹತೋಟಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಒಂದು ಉಪಯೋಗವುಂಟು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳು ನಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ನಿಯಮಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕಠಿಣಮಾಡುತ್ತವೆ.

“ಈತನು ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಬೇಕು. ಈತನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಬೇಕು. ಕವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸತಿಯಾಗಬೇಕು” ಎಂಬುದು ನಿಮ್ಮ ದೀರ್ಘಲೋಚನೆಯ ಸಾರಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬಯಕೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೀರಿ. ಅದರಲ್ಲೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಬಯಕೆಯಂತೆ

ಆಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾನು ಈಗ ಆಗಿರುವುದೂ ಆಗುತ್ತಿರುವುದೂ ನನಗೆ ಸುಖ ಶಾಂತಿಪ್ರದವಾಗಿಯೇ ಇದೆ ಎಂದು ನಿಮಗೆ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

“ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಸುದ್ದಿಗಳಿಂದ ನೀವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ವಿರೋಧಿಗಳಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂತು.” ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೀರಿ. ಅದೇನು ಸುದ್ದಿ? ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸುತ್ತೀರಾ? ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನೀವು ಸುದ್ದಿಗಳಿಗೇಕೆ ಹೋಗಬೇಕು? ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆ ಭಾಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಅದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ಲಾಘನೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಸಾರ ಸಂನ್ಯಾಸಗಳೆರಡನ್ನೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದು ನಗಬೇಡಿ, ನನ್ನ ‘ದರ್ಶನಕ್ಕೆ’ ಅವರದು ಪಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದವರು ಜೀವಿತಾದರ್ಶವನ್ನು ಸೇರಿಯೇ ಸೇರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ವೇದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಈಗಿನ ಕಾಲಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸುಗಮವೆಂದು ತೋರಿದ ಪಥವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ನನ್ನದು ಕವಿಯ ಮಾರ್ಗ ಏನೆನ್ನುತ್ತೀರೋ? ನಾನು ಕಾವಿಯುಟ್ಟು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಉಪಾಸಕನು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಮಾಯಾಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿ ‘ವೈರಾಗಿ’ಯಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ನನಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ‘ಭಯಂಕರ’ವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚವು ನಾನು ಬಯಸುವ ಆದರ್ಶ ಜಗತ್ತಿನಂತೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ವಿವಾಹಿತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಆದರ್ಶ ಜಗತ್ತು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಆದರ್ಶ ಜಗತ್ತೆ! ನನಗೂ ಒಂದು ಮನೆಯಿದೆ, ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ! ದೊಡ್ಡ ಮನೆ! ಜಮೀನಿದೆ. ಬಂಧುಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮನೆಗೆ ನಾನು ಯಜಮಾನನೂ ಆಗಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳನ್ನೂ ಹೊರೆಹೊಣೆಗಳನ್ನೂ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಯುವಂತೆ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ತಿಳಿಯದವರು, ನಾನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಅರಿಯದ ಹಾರುವ ಹಕ್ಕಿ “ಮೊರೆಯುವ ಜೇನು” ಎಂದು ಏನೇನೂ ಕಾವ್ಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಪಡಿಸಲು ನನಗೆ ಸಮಯ ಇಷ್ಟಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ (ಮಾತಿನ ಅಶ್ಲೀಲತೆಗಾಗಿ ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಕ್ಷಮಿಸಿ.) ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ದೈಹಿಕಸಮಾಗಮದ ಸಂಭೋಗ ಸುಖವೊಂದನ್ನಳಿದು ಇನ್ನೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ನಾನೂ, ನಾನೂ ಸಂಸಾರಿ! ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ನಾನು ಬೇಸಿಗೆಯ ರಜಕ್ಕೆ ಊರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಂಸಾರಗಳೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಇರುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೂ ಗೊತ್ತಿದೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸಾರದ ‘ಸುಖ’! ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ಅದು ‘ಭಯಂಕರವಾಗಿದೆ’ ಎಂದು. ಆ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದರೆ ನನಗೆ ಈಗಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ಲೋಪ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಭಯ. ನೀವು ‘ಕವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಒಳ್ಳೆಯ ಸತಿ, ಗೃಹಿಣಿ’ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೀರಿ. ಅದೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಸಂಸಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ನೂರಾರು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಓದಿ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ- ಆ ಆದರ್ಶವು ಸರ್ವದಾ ಆದರ್ಶವೇ ಹೊರತು ‘ದರ್ಶನ’ವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು. ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ಹಾಲು ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಹಿಂಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆದರಿಕೆ! ಹೆವ್ವುಗಟ್ಟಲಿ, ಬೆಣ್ಣೆಬರುವುದೆ ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಹುಳಿ ಹಿಂಡದೆ ಹಾಲನ್ನೇ ಕರೆದು ಬೆಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವುದು ಶುಚಿ ಮತ್ತು ಲೇಸು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಈಗಿನಂತೆ ‘ಉಠಾಫಿ’ಯಾಗಿರುವುದೂ ಕಷ್ಟ! ಆಗ ರಾಜರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಚಾಕರಿ, ಸಂಬಳ, ಮೃತ್ಯು, ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಹಲ್ಲುಗಿರಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಈಗಿನಂತೆ ‘ದಿವ್ಯ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯತೆ’ಯಿಂದ ಇರಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾನು ಈಗಾಗಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಶಕ್ತಿ ತೇಜಸ್ಸು ಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಜೀವನ ಯಜ್ಞವು ಅದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ.

‘ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರೀವರಲ್ಲೂ ಅಪೂರ್ಣ ಪೂರ್ಣತಾಭಾವವಿದೆ. ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯವೇ ಪೂರ್ಣತೆಯ ಸಂಕೇತ’ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೀರಿ. ನಾನೂ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವೆಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಅದಿನ್ನೂ ನನಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿಲ್ಲ. ವಿವಾದಾಸ್ಪದವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಜೀವನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮಹನೀಯರನ್ನು ನಾನು ಅಪೂರ್ಣ ಜೀವಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವ ದಿಟ್ಟತನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರೆ. ಪ್ರೇಮವೆಂದರೆ ಕಾಮ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡೋಣವೇ? ಪ್ರೇಮದ ಮಹಿಮೆ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ‘ಪ್ರೇಮ’ ಎಂದರೆ ‘ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರ ಬೇಟ’ ಎಂಬ ಸಂಕುಚಿತಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.

‘ನಿಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಜೀವನವು ಸುಖವಾಗಿ, ಸುಂದರವಾಗಿ, ಶಾಂತವಾಗಿ, ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೊಂದೇ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಆಶೆ.’ ಎಂದು ಲೋಕಾನಂದಕರವಾದ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಬಹಳ

ಸುಖವಾಗಿದೆ. ಅದು ನಿಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದವಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಈಗ ನನ್ನ ಜೀವನವು ಸುಖ ಸುಂದರ ಶಾಂತ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೇನು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ? ಹಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೀವು ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ದೈವಯೋದಿಂದ ನಾನೂ ನೀವೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಇರುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತರೆ ಅದನ್ನು ನೀವೇ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಸಾರಿ ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ನೀವೇಕೆ ಬರಬಾರದು? ಖಂಡಿತ ಬರಬೇಕು. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಚಕ್ಕರ್ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಾರುತ್ತರದ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ 'ಬಂದೇ ಬರುತ್ತೇನೆ'ಎಂದಿರಲೇಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಆಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾದ ವಿನಂತಿ. ನನ್ನ ಆಹ್ವಾನವು ನಿಮಗೊಬ್ಬರಿಗಲ್ಲ, ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಜಮ್ಮನವರಿಗೂ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಜಮ್ಮನವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಬಹಳ ಆದರದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಬೆಳಕು ಬಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಲಲನೆಯರೂ, ಸಂಸ್ಕೃತರೂ, ನಯಜೀವಿಗಳೂ, ಸುಂದರಿಯರೂ, ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರ ಲೋಲುಪೆಯರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆಂದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಹೆಮ್ಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಈಗಾಗಲೇ ನನ್ನ ಪತ್ರವು ಉಪನ್ಯಾಸವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಬರೆದು ನಿಮಗೆ ಬೇಸರ ಮಾಡಬಾರದು. ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕಹಳೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆಯಷ್ಟೆ! ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ.

ನೀವು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಕವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಗೃಹಿಣಿಯೂ ಸತಿಯೂ ಆಗುವ ದೇವಿಯು ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಸೋದರಿಯಾಗಿ ಇರುವ, ಬರುವ, ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ವರ್ಣ ವರ್ತ ಮಹರ್ಷಿಯಂತೆ ನಮ್ಮ ಕಾಡುನಾಡಿನ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಲೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಿತಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಿಯಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಸುಕೃತ ವಶದಿಂದ, ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ, ಅದ್ಕೆ ನೀವೇ ಉದಾಹರಣೆ. ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಆ ಭವ್ಯ ಕಾನನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವುದು ನನಗೆಷ್ಟು ಸಂತೋಷಪ್ರದವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಯುತ್ತೀರಿ.

ನನ್ನ ಈ ದೀರ್ಘಪತ್ರವು ನಿಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರ ಲೋಕದ ನೀತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆಯೋ ನಾನರಿಯೆ. ನನ್ನ ಜೀವನದರ್ಶನದ ಪಥವು ಈ ಪತ್ರದಿಂದ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ.

ಮರುಭೂಮಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ವೈರಾಗ್ಯ ಸಾಧನದಿ
 ಮುಕ್ತಿ? ನಾನದನೊಲ್ಲೆ! ಅದು ನನ್ನ ಪಥವಲ್ಲ,
 ರಸ ತಪಸ್ಸಿನ ಕವಿಯ ದರ್ಶನದ ಮತವಲ್ಲ.
 ಸೌಂದರ್ಯ ಮಾಧುರ್ಯ ಸಂಮೋಹ ನಂದನದಿ,
 ಮಾಯಾ ಜಗತ್ತಿನ ಸಹಸ್ರಾರು ಬಂಧನದಿ,
 ಮಳೆಬಿಲ್ಲಿನಲಿ ಬಣ್ಣಗಳು ರಮಿಸುವಂದದಲಿ
 ನಲಿಯುವೆನು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ.ಆನಂದದಲಿ
 ಬಂಧನದ ನಾಡಿಯಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ ಮುಕ್ತಿ ನದಿ.

ತ್ಯಾಗ ತಾನೊಂದು ಕೈ, ಭೋಗ ತಾನೊಂದು ಕೈ,
 ಯೋಗಿ ಕವಿ ಪರಿಯೆ ರಾಗಲಿಂಗನಕೆ ನೀಡಿ
 ಥಕ್ಕಥೈ ಎಂದು ಕುಣಿದೈತಹಳು ಮುಕ್ತಿಯೈ,
 ಮೈ ಮೈಯ ಕೈ ಕೈಯನಪ್ಪಿ ಚುಂಬನಗೂಡಿ.
 ನಿನಗೆ ಮಾಯಾ ಮೋಹದಂತೆಸೆವ ಪ್ರೇಯಸ್ಸು

ನನಗೆ ತಾನಹುದು ಮುಕ್ತಿಯ ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು!

(-೧೨-೧-೧೯೩೪)

ಇಂತು ತಮ್ಮ

೧೨-೧-೧೯೩೪:

ಈಶ್ವರ ಸಣಕಲ್ಲ ರಬಕವಿ-ಎಂಬ ತರುಣರು ನನ್ನನ್ನು, ನಾನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹೊರಡಲು ಅನುವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಕಾಣಲು ಬಂದರು. ಆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಡಲು ಅನುವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಿರಿಯರಾದ ಡಿ.ವಿ.ಜಿ., ಮಾಸ್ತಿ, ವೆಂಕಣಯ್ಯ, ಎಂ.ಆರ್.ಶ್ರೀ, ವೀ.ಸೀ. ಮೊದಲಾದವರೂ ಇದ್ದರು. ಈಶ್ವರ ಸಣಕಲ್ಲ ನೇರವಾಗಿ ನನ್ನಡೆಗೆ ಬಂದು ಬೀಳುಕೊಡುವ ಮಾತನಾಡಿ, ಬಾಗಿ, ನನ್ನ ಕಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟರು! ನಾನು ಚಕಿತನಾಗಿ 'ಏನಿದು?' ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಎತ್ತಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದೆ. ಅವರು ಬಹಳ ಸರಳ ಹೃದಯರು ಎಂದು ತೋರಿತು. ಅವರಿಂದ ಇಂದು ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಪತ್ರ ಬಂದಿದೆ. ಆ ಪತ್ರದೊಳಗೆ ಒಂದು ಹೂವು ಮತ್ತು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಹೂವು ಶ್ರೀಗುರುದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಲಿ! ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲವನ್ನು ನಾನು ಅವರಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿರುವ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ!

ಶ್ರೀ

ತಾ: ೧೪-೧-೧೯೩೪

ರಬಕವಿ

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೆ.ವಿ.ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಚರಣಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಸವಿನಯ ವಂದನೆಗಳು.

ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ತಮ್ಮ ಕವನಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಮಾಸಿಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತಮ್ಮ ಭಾವಪಟವನ್ನು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡಂದಿನಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಾಣಬೇಕೆಂದೂ ಕಂಡು ತಮಗೆ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಎದೆಯೊಲವಿನಿಂದ ತಲೆವಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಎಣಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತ, ದಿನಗಳನ್ನೆಣಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಂಥ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡು, ತಮ್ಮಂಥ ಸಹೃದಯರ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಬೇಕೆಂದು ಬಗ್ಗೆ! ಆದರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವು? ನಾನೊಬ್ಬ ಬಡ ಬೀದಿ ಭಿಕಾರಿಯು! ತಾವೋ ಉನ್ನತ ಪದಾರೂಢರು! ಹೀಗಾಗಿ ನಯಭಯಗಳಿಂದ ದೂರದಿಂದಲೇ ನಿಂತು, ತಮ್ಮನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ, ನಿಟ್ಟಿಸಿ, ತಮಗೆ ನನ್ನ ಅನೇಕಾನೇಕ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಸಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಹೊರ್ತು, ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಮಾತನಾಡುವ ಎದೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ! ಇದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಪರಿಷತ್ತು ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ನನ್ನ ಹಾರೈಕೆಯು ಮಾತ್ರ ಪೂರೈಸದೆ ಹಾಗೇ ಉಳಿಯಿತು.

ಕೊನೆಗೆ ತಾವು ಹೋಗುವ ದಿನ ಬಂದಿತು. ಅಂದು ಸೋಮವಾರ ಮುಂಜಾನೆ. ಹೊಸ ವರ್ಷದ ಹೊಸ ದಿನವು! ತಾವು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ನಾನು ಬಂದು ನನ್ನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡೆ! ತಾವು ನಿಂತಿರುವಾಗ, ನಾನು ಬಂದು ತಮಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಲು, ತಾವು ಅಂದ 'ಏನಿದು?' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಪಡಿಸುಡಿಗುಡತಲಿರುವುದು! ಅಣ್ಣಾ, ತಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡ ಆ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸುಖಾನಂದದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಕೊಂಡು, ನಾನು ಯಾವದೋ ಒಂದು ಸ್ವಪ್ನರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದೆ!

ಆ ಕ್ಷಣವು ಹೋಯಿತು! ಅಂದಿನಿಂದಲೂ, ನನ್ನ ಹೃದಯವು, ತಮ್ಮ ಮುಖ ಮಾಧುರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಂದ ಆ 'ಏನಿದು?' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಲು ತವಕಪಡುತ್ತಲಿರುವುದು! ಆ ಕ್ಷಣವು ಇನ್ನೆಂದು ಬರುವದೋ ಏನೋ!

ತಮ್ಮನ್ನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ನನ್ನ ಜೀವನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ಬೆರೆತು ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವುದು! ತಮ್ಮಂಥ ಕರುಣೆಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ನನ್ನ ಬಡತನದ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಬಾಳು ಬೆಳಗಬಹುದೆಂಬ ಆಸೆಯ ನೆರಳೊಂದು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಮೂಡಿ ಹೊಯ್ಯಾಡುತ್ತಿದೆ! ತಮ್ಮ ಕವಿತಾರಸದಿಂದ ನನ್ನ ಬತ್ತುತ್ತಿಹ ಜೀವನವು ರಸಮಯವಾಗುವದೆಂಬ ನಂಬುಗೆಯ ಆಧಾರವೊಂದು ಸಿಕ್ಕಂತಾಗಿದೆ! ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಕಿರಣಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಭಾವೀಪಥವು ಪ್ರಕಾಶಮಯವಾಗಿ, ನನಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಸುಲಭವಾಗುವದೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತಿದೆ! ಅಣ್ಣಾ, ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯ ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ತಾವೇ ಕಾರಣರು! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು, ಯಾವ ವಿಧದ ಸೇವೆಯಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮಿಂದ ಉಪಕಾರಮುಕ್ತನಾಗಲಾರೇ!

ಹೀಗಿರಲು, ಬಡವನಾದ ನಾನು ತಮಗೆ ಏನನಿತ್ತು ತಮ್ಮ ಉಪಕಾರ ತೀರಿಸಬಲ್ಲೆ? ಇರುವ ಒಂದು ಅಲ್ಪ ಹೃದಯವನ್ನೇ ನಾನಿಂದು ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲದ ರೂಪದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕಳುಹಿರುವೆ! ಅದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ರಸವಾಣಿಯಿಂದ ಆಶೀರ್ವದಿಸುವ ಕೃಪೆಯಾಗಬೇಕು.

ಸುಜ್ಞರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬರೆಯಲಾರೆ! ಒಬ್ಬ ಬಡತಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಚಿರಪ್ರೇಮವಿರಲಿ! ಇಂತಿ ಸವಿನಯ ವಂದನೆಗಳು

ತಮ್ಮ ಬಡತಮ್ಮ

ಸಹಿ.

(ಈಶ್ವರ ಸಣಕಲ್ಲು, ರಬಕವಿ)

ನನ್ನ ವಿಳಾಸ: ಈಶ್ವರ ಸಣಕಲ್ಲು, ರಬಕವಿ.

ಪೋಸ್ಟ್: ರಬಕವಿ.

-64 (4)-

೨೧-೨-೧೯೨೪:

ನಿನ್ನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಐದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಮಹಾಪುರುಷಜಿ ಮಹಾರಾಜರವರು ತೀರಿಹೋದರೆಂದು ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ಒಂಬತ್ತೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ತಂತಿ ಬಂದಿತು. (ನನ್ನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ 'ಮುಕ್ತ ಮಹಾಪುರುಷನಿಗೆ' ಎಂಬ ವಾರ್ಧಿಕ ಷಟ್ಪದಿಯ ರೂಪದ ಸುದೀರ್ಘ ಕವನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಅದು 'ಅಗ್ನಿ ಹಂಸ' ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ; ೨೨-೧೨-೧೯೨೪)

೨೨-೨-೧೯೨೪: ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯ ಅಡುಗೆಯವನು-ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ "ಅಜ್ಜ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ-ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನ ಮಗ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಜಟಕಾದಲ್ಲಿ ಬಂದು 'ತಂದೆಯವರು ತೀರಿಹೋದರು' ಎಂದು ಅತ್ತನು. ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂದರು ತುಂಬ ಮೇಲುಮಟ್ಟದ ಹೃದಯದ ಮನುಷ್ಯರು: ತನ್ನ ರಕ್ತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ವೈದ್ಯರ ಅದಕ್ಷ್ಯದಿಂದಲೂ, ರಕ್ತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಐಯ್ಯಂಗಾರಿಯ ಕಾರ್ಪಣ್ಯದಿಂದಲೂ, ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನನ್ನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಂದು ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದ ದಿನದಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು.- ಪಾಪ, ಅಜ್ಜನು ಕಡೆಗೆ ಸಾಯುವಾಗ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು "ನಿನಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬಾಸೆಯಿತ್ತು. ನಿನಗೆ ಖುಷಿಯಿಲ್ಲ." ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸತ್ತನಂತೆ. ಅಯ್ಯೋ, ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆಂದು ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ ಜಪಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಷ್ಣುನಾಮವನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಮಗನ ಮದುವೆಯ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಿದನಲ್ಲಾ!...

ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಜೀವ, ಜಗತ್ತು, ಜನನ, ಮೃತ್ಯು, ಇದರರ್ಥ ಉದ್ದೇಶಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.-

Bergson's Creative Evolution, ಸ್ವಂತ ಪ್ರತಿಗೆ ಲೈಬ್ರರಿ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದ ಗುರುತು ಹಾಕಿಕೊಂಡೆ.

ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರನ್ನು ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದೆ. ಎಂತಹ ಸರಳ ಪ್ರಕೃತಿ? ಯಾವಾಗಲೂ ನಗುಮೋಗ! “ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಜನರು ಓದುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನಗೂ ನಿಮ್ಮಂಥಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರೇ ದೊರಕಲಿ! ರಾಘವಾಂಕನಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿದ್ದೀರಿ ನೀವು!” ಎಂದರು ನನಗೆ.

(‘ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ’ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಿಮರ್ಶಪ್ರಬಂಧ ಬಂದಿತ್ತು ರಾಘವಾಂಕನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು. ಅದು ಈಗ ‘ಕಾವ್ಯ ವಿಹಾರ’ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾನು ರಾಘವಾಂಕನ ‘ನಾಟಕೀಯತೆ’ಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಯೂ ಸನ್ನಿವೇಶ ರಚನೆ, ಸಂವಾದ ಚಾತುರ್ಯ, ಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪದಲಾಲಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದೆ. ಕಾವ್ಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯ”ಶ್ರೀ ಪತಿಗೆ ಸೊಬಗನುಡುಪತಿಗೆ ಶಾಂತಿಯನು ವಾಣೀಪತಿಗೆ ಚಾತುರ್ಯಮಂ” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಬರುವ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಭಾವಸತ್ಯದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ಬಹಳ ಜನರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಡಿ.ವಿ.ಜಿ.ಯವರೂ ಅದನ್ನು ತುಂಬಾ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ನಾನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿತೇ ಎಂಬುದು ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ ಎಂದಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ನಾನು ರಾಘವಾಂಕನಿಗೆ ಇರದೆ ಇದ್ದ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಇಂಗಿತವಾಗಿತ್ತು.)

೧-೪-೧೯೩೪:

ನಿನ್ನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ದೇ.ರಾ.ವೆ.(ದೇವಂಗಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯ) ದೇ.ರಾ.ಮಾ.(ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪ) ಕು.ರಾ.ವೆಂ.(ಕುಪ್ಪಳಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯ) ನೀಲಗಿರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದರು.(ಸ್ವಾಮಿ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಾನಂದರ ಮುಂದಾಳುತನದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಹುಡುಗರೂ ಉಟಿಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ನೀವೂ ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ನಾವು ಹೊರಡಲಿರುವ ಹಿಂದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು.)

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು, ಸಾಮಾನು ಗಂಟುಮೂಟೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ೬ ಗಂಟೆಗೆ ಸಿದ್ದರಾದೆವು- ನಾನು, ಶ್ರೀನಿ, ವಿಜಯ, ಪ್ರಿಯನರ್ಥ್ ಮಹಾರಾಜ್ ಮತ್ತು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ. ಏಳೂಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಗೆ ಬಸ್ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಹೊರಟೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ವಿಶೇಷ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಯಲು ಸೀಮೆಯನ್ನು ಕಳೆದು ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಬರಲು ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯಚಿತ್ರಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು. ಆದರೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ನನಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮನರಂಜಕವಾಗಿತ್ತು. ನೀಲಗಿರಿಗೆ ಸಮೀಪವಾದಂತೆಲ್ಲ ಪರ್ವತಕಾನನ ದೃಶ್ಯವು ಭವ್ಯವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಕೊಡಗು, ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ, ಬಾಬಾಬುಡನ್ ಬೆಟ್ಟ, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣುಗುಂಡಿ, ಆಗುಂಬೆಘಾಟ್, ಜೋಗದ ಜಲಪಾತ- ಇವುಗಳಂತೆಯೆ ಅತ್ಯೋದ್ಧಾರಕವೂ ಭಾವಪ್ರಚೋದಕವೂ ಆಗಿತ್ತು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮದ್ರಾಸುಗಳ ಮೇರೆಯು ಸೇರುವೆಡೆ ಹರಿಯುವ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ತಂದಿದ್ದ ಬುತ್ತಿಯುಂಡೆವು. ಬಸ್ ಉಟಿಗೆ ಸುಮಾರು ಎರಡೂ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ನೀಲಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮವೂ ಅದು ಇರುವ ಸ್ಥಳವೂ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದು ಮನೋಹರವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೆ.ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರ ದಿವ್ಯ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಮೊದಲೇ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಉದಕಮಂಡಲದ ದೃಶ್ಯಗಳು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುವು. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಲುಮೆಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶವಾದುದು. ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆಯುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ. ಯಾವ ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯವಾದರೂ ಒಲುಮೆ ಪಡೆಯದ ಹೊರತೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಿಚಯ ಸ್ನೇಹಗಳು ಅವಶ್ಯಕ. ಉದಕಮಂಡಲವೂ ಭೂಸ್ವರ್ಗಗಳೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಬಂದಿಳಿದಕೂಡಲೆ ಸಿ.ಐ.ಡಿ.ಗಳು ಬಂದು ನಮ್ಮ ವಿಳಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಇಂದಿನ ಸರ್ಕಾರದ ತಳಹದಿಯು ಎಂತಹ ಭಯ ಸಂಶಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ... ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟು ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರು

ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಒಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಬೆಟ್ಟವನ್ನೇರಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಕವಿಶೈಲಿ, ಹುಲಿಕಲ್ಲು. ನವಿಲುಕಲ್ಲುಗಳೇನು ಕಡಮೆಯಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕತ್ತಲಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಏನು ಚಳಿ! ಸ್ವೆಟರ್ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೂ ಚಳಿನೇ!!

೨-೪-೧೯ ೨೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನೂ ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜರೂ ಹೊರಟು ಎಲ್ಕ್ ಹಿಲ್ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೂರ್ಯೋದಯ ನೋಡಿದೆವು. ಕೊರೆಯುವ ಚಳಿಗೆ ಇತರರಾರೂ ಏಳಲೂ ಇಲ್ಲ! ಗಡದ್ದಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದರು! ಚಳಿಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರು ಬರೆದ ಚಿತ್ರದ ಮೂಲಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು. ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ ಗಾರ್ಡನ್ಸ್ ಉದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. (ಅಲ್ಲಿಯ ಶೈತ್ಯ ಎಷ್ಟಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಕಾಫಿಯನ್ನಾಗಲಿ ತುಪ್ಪವನ್ನಾಗಲಿ ಏನನ್ನಾಗಲಿ ಒಂದು ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಕೆ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಬಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತುಟಿ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಚಳಿ ಕಚ್ಚಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ!) ಉದ್ಯಾನ ಬಹಳ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶದ ನಾನಾ ಆಕೃತಿಯ ವೃಕ್ಷಗಳಿವೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಾ ತೋಡರ ಗುಡಿಸಲಿರುವ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಆ ಗುಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರ ನಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ತೋಟ ನೋಡಲು ಬರುವ ನೋಟಕರಿಗಾಗಿಯೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಮೃಗಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರುವವರಿಗೆ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನಿಡುವಂತೆ! ಆಹಾ! ಮನುಷ್ಯರನ್ನು, ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು, ಮೃಗಗಳೆಂಬಂತೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತೇವಲ್ಲಾ, ಶಿವಶಿವಾ! ಆ ತೋಡರನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಯ್ತು, ನಾಗರಿಕತೆಗೂ ನಾಗರಿಕತೆಯಿಂದ ಅಧೋಗತಿಗಿಳಿದ ಅನಾಗರಿಕತೆಗೂ ಇರುವ ಸಾಮ್ಯ ತಾರತಮ್ಯಗಳು ವಿಕಟಾಕಾರವಾಗಿ ನನ್ನೆದುರು ನಿಂತುವು....

ಸಾಯಂಕಾಲ ಫರ್ರಹಿಲ್ ಅರಮನೆ, ಬರೋಡ ಅರಮನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು.

೩-೪-೧೯ ೨೨:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೇ ಎದ್ದು ದೊಡ್ಡಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಸುಮಾರು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮೈಲಿ ಹತ್ತಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅದರ ನೆತ್ತಿಗೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೇ ಏಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಉದ್ದೇಶ, ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮುನ್ನವೇ ಅಲ್ಲಿರಬೇಕು, ಸೂರ್ಯೋದಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಎಂದು. ಅಂತೂ ಎಲ್ಲರೂ ಶಪಿಸುತ್ತ ಗೊಣಗುತ್ತ ಎದ್ದು ಬಂದಿದ್ದರು. ಸೂರ್ಯೋದಯವೂ ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ನೆತ್ತಿಗೆ ಸೇರುವಾಗ ಆರೂಕಾಲ ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಚಳಿಯೂ ಗಾಳಿಯೂ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು. (ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಗಿರಿನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯೋದಯ ನೋಡುವುದು ನನ್ನದೊಂದು 'ವ್ಯಸನ'ವಾಗಿತ್ತು!) ಒಂಬತ್ತು ಕಾಲು ಗಂಟೆಗೆ ದಣಿದು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಬಸ್ ಸ್ಟಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮರುದಿನಕ್ಕೆ ಟಿಕೆಟ್ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದೆವು. ಆ ಹಾಳು ಮಾರ್ಕೆಟ್! ಉಟಿಯಲ್ಲಾದರೇನು? ಮೈಸೂರಿನ ಸಂತೆಪೇಟೆ ಯಲ್ಲಾದರೇನು? ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ! ಸರೋವರದ ಬಳಿ ಕುಳಿತು(ಬ್ಯಾನರ್ಜಿಯವರೊಡನೆ) ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವಿಹರಿಸಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು.

ಬ್ಯಾನರ್ಜಿಯವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ!"we have met; and we are sure to forget each other. But I hope that we recognise each other when we meet."

೪-೪-೧೯ ೨೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಉಟಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಮೈಸೂರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಸ್ ಓವರ್ ಲೋಡ್! ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಯ್ತು!

೫-೪-೧೯೨೪:

ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಯಂಕಾಲ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು, ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯಸ್ತು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವೂ ಭವ್ಯವೂ ಆಗಿತ್ತು.

೬-೪-೧೯೨೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಏನು ಸೆಕೆ! ದೇವರೆ ಗತಿ! ನನ್ನ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ:('ಕಾನೂರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ನನ್ನ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿ. ಅದು ಮುಗಿದಿರಲಿಲ್ಲ.... ಅದರ ಮೊದಲ ಭಾಗ ೧೯೨೨ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಅದರ ಹೆಸರು 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ' ಎಂದಾಯಿತು. ನನ್ನ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಮಿತ್ರರು-ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪ, ಭೂಪಾಳಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ, ಕೂಡಲಿ ಚಿದಂಬರಂ, 'ಆನಂದ' ಕಾವ್ಯನಾಮದ ಎ.ಸೀತಾರಾಂ-ಮೊದಲಾದವರು- ಪೀಡಿಸಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಆಗ ಬರೆದಿದ್ದಷ್ಟೆ ಅವರಿಗೆ ಓದಿದ್ದೆ. ೨೦-೧-೧೯೨೪)

೧೦-೪-೧೯೨೪:

ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಟೌನ್ ಹಾಲ್ ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವನವಾಚನವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು, ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘದ ಮಿತ್ರರು. ಅಂದು ನಾನು ವಾಚನ ಮಾಡಿದ ಕವನಗಳು ಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲುಮಟ್ಟದವಾಗಿ ಗಹನವಾಗಿದ್ದವು. ಜನರು ಗಹನಭಾವಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾರದೆ ಹೋದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. (ಜನರಿಗೆ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ, ಭಾಷಾಭಿಮಾನದ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಕರ್ಣಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಸಂಬಂಧವಾದ ಮತ್ತು ಇತರ ಸ್ಥೂಲಭಾವದ ಕವನಗಳು ಹಿಡಿಸಿದಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಭಾವದ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಆಲೋಚನೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಭಾವಗಳು ತಟಕ್ಕನೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಜಂಗುಳಿಗೆ ಕಾವ್ಯವಾಚನ ಮಾಡುವಾಗಲೆಲ್ಲ ನಾನು ತಾತ್ವಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಭಾವಿಕ ಕವನಗಳನ್ನು ಆರಿಸುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣಗುಂಪಿನ ಮಿತ್ರರ ಗೋಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ.)

೧೧-೪-೧೯೨೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದೆವು-ಆ: ಈ ಕಾಡುಬೆಟ್ಟಗಳು ಎಷ್ಟು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿವೆ?... ಸಾಯಂಕಾಲ ಮಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸುರಿಯಿತು. ವಾಲಿಬಾಲ್ ಆಡಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು.ಡಾ||ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರ, ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ ನಾನು ವಾಕಿಂಗ್ ಹೋದೆವು.

೧೨-೪-೧೯೨೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ ಎಲ್ಲ ಬೆಮ್ಮಾರಲ ಹಣ್ಣು ಕೊಯ್ಯಲು ಆಲ್ಮನೆ ಉಬ್ಬಿಗೆ ಹೋದೆವು. ದೃಶ್ಯಗಳು ರಮಣೀಯವಾಗಿದ್ದವು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಒಂದು ಹೊರಸಲು ಹಕ್ಕಿಗೆ ಈಡು ಹೊಡೆದನು. ಆದರೆ ಅದು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ದೇವಂಗಿಗೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು, ಹುಡುಗರ ಮಾತು ಕೇಳಿ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಾವು ಉಟಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಗೊತ್ತೇ ಇರಲಿಲ್ಲ! ಪಾಪ, ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ನೆಂಟರ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಅಂತೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭೋಜನವಾಯಿತು. ... ಸಾಯಂಕಾಲ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಾಲಿಬಾಲ್ ಆಡಿದೆವು....ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ... ಏನು ಭಾವಗಳು ಬರುತ್ತಿವೆ!

೧೩-೪-೧೯೩೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಉಂಟಾಗಿ ಹೋದವು. ನಿನ್ನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಮಾನಪ್ಪನೂ ಕೂಡಿ.- ಸಾಯಂಕಾಲ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ, ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ, ಮಾನಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದರು... ರಾಜಮ್ಮ, ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಬಂದರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ನಾನು ಕು.ರಾ.ವೆಂ.(ಕುಪ್ಪಳಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯ) ಮತ್ತು ಇತರರು ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಆಹಾ! ಕವಿಶೈಲವು ನನ್ನ ಶಾಂತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸ್ವರ್ಗ. ಚಂದ್ರವೊಡನೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಹ್ವಾನವನ್ನೂ- ಬಾ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನೆ ಬಾ-ಹಾಡಿನ, ಓಂ ಹ್ರೀಂ ಋತುಂ- ಪರಿಸಿದೆವು...

ರಾತ್ರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ರಾಜಮ್ಮ ಮೂಡಿಗೆರೆ ಸೀಮೆಯ ಕಿರಾತ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮತ್ತು ಅನಾಗರಿಕ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರ ಮಡ್ಡಬುದ್ಧಿಯ ಕೊಳಕು ನಡತೆಯ ಭಯಂಕರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ದಿನವೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ, ಜಡೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ, ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು ಹೂಮುಡಿದರೆ 'ಸೂಳೆಯರಂತೆ!' ಹೆಂಡತಿ ರೋಗದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಗಂಡ ಬಳಿ ಸಾರಿ ಮಾತಾಡಬಾರದಂತೆ!

೧೪-೪-೧೯೩೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳುತ್ತಲೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಎದುರಿನ ಸ್ವಗೀಯ ದೃಶ್ಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು.(ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಗೋಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ತೆರೆದ ಇರುವುದರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದವರು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಎದ್ದು ಕೂರುವುದೂ ಬೇಡ, ಮಲಗಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದರೆ ಸಾಕು, ಅರ್ಧ ಆಕಾಶದವರೆಗೆ ಎದ್ದಂತಿರುವ ಕಾಡಿದಿದ ಮಲೆಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಡಕೆತೋಟದ ನೋಟ ಕಣ್ಣೊಲಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ.)ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಆಸ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ದೊಡ್ಡ ಆಸ್ತಿ ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಎದುರಿನ ದೃಶ್ಯ-ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ!

ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ 'ಋಷಿವಾಣಿ'ಯನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಗಿರಿಶಿಖರಗಳ ಹಸುರಿನ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದನು. ಆ!ಮಾತು ಸೋತು ಸಾಯುವಂತಹ ಸೊಬಗು ಸುಳಿದಾಡಿತು!

ನಾನು ಚಂದ್ರ (ದೇವಂಗಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ) ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಏರಿದೆವು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಮಳೆಯಿಂದ ಕಾಡು ಮಲೆ ನೆಲಗಳು ಮಿಂದು ಮಡಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಇಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ದೊರಕಿದ ದೃಶ್ಯವು ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದಂಥದು. ಕಣಿವೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದ ಮಂಜಿನ ಪರದೆಯು ಮೇಲೇಳತೊಡಗಿ, ಸಲಸಲಕ್ಕೂ ಎದೆ ಹಾರಿಸುವಂತಹ ದೃಶ್ಯಗಳು ಗೋಚರಿಸಿದುವು. ಅದನ್ನು ಎಂದಾದರೂ ಕಲಾಸುಂದರಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯರೀತ್ಯಾ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತೇನೆ! ಇಂದು ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹಾದಿನವಾಯ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಕೃಪೆಯಿಂದ.ಕಣ್ಣು ನೀರುತುಂಬಿ ಕಂಠವು ಗದ್ಗದವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಣಿದಾಡಬೇಕೆನಿಸಿತು!

(*ಋಷಿವಾಣಿ: ಈಶಾವಾಸ್ಯ, ಕೇನ, ಕಠ ಮೊದಲಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ನಾನು ಮಹತ್ತಾದುವು ಎಂದು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ 'ಋಷಿವಾಣಿ'ಎಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಾಗಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದೆವು. ಪ್ರಿಯನಾಥ ಮಹಾರಾಜ ರವರು(ಸ್ವಾಮಿ ಚಿನ್ನಾತ್ರಾನಂದರು) ಅದನ್ನು ಅಚ್ಚಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ನಾನು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಸಣ್ಣ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದೆ. ಆ ಮುನ್ನುಡಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರ ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಹಿಡಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಆಗಿದ್ದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರ ಖಾಸಗಿ ವೇದಾಂತಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ವಿ.ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಐಯರ್ ಅವರು ಅದನ್ನೊದ್ದಿ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರಕಟವಾದರೆ ಆಶ್ರಮವು ಸಂಪ್ರದಾಯದವರ ಖಂಡನೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಮ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ ಎಂದು ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟರಂತೆ. ಪುಸ್ತಕ ಅಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ? ನಾಶಪಡಿಸಲು ನಾನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೊಂದು ಉಪಾಯ ಹೂಡಿದೆವು. ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರಕಾಶನ ಹೆಸರನ್ನು ದೇ.ರಾ.ಮಾನಪ್ಪ ಎಂದು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿದೆವು.

ಮಾನಪ್ಪ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೆ ಅವನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದೆ. ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇನೂ ಆಶ್ರಮವೇ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿತು. ಅದರ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಓದಿದ ಕೆಲವರು.

1. ಕೃತ್ತಿಕೆ:ಕವಿಶೈಲ, ಸಾನ್‌ಟ್ ೩,೧೬-೪-೧೯೩೪ ನೋಡಿ.ಟೀಕಿಸಿದರಂತೆ. ಆದರೆ ದೂರ ಟೀಕಿಸಿದರಂತೆ. ಆದರೆ ದೂರು ಆಶ್ರಮದ ಮೇಲೆ ಬರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೊಬ್ಬರು ನನ್ನೊಡನೆಯೂ ವಾದಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಅವರ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯದ ನಂಬುಗೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಪ್ಪಾಗಾದರು.

ಆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆಗಿನ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಅದು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ. 'ಋಷಿವಾಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿಯೆ ನಾನು ಅ.ನ.ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ವಿಶ್ವವಾಣಿ'ಗೆ 'ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಋಷಿಯ ದರ್ಶನ'ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಅದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ 'ಇತ್ಯಾದಿ'ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ'ದಿಂದ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ.)

ಮುನ್ನುಡಿ

ವೇದಗಳು ಭಾವ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವಂತೆ ವೇದಾಂತವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಆಲೋಚನಾಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ. ನಾಗರಿಕತೆಯ ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ರಮ್ಯತೆ ಭೀಷಣತೆಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಬೆಚ್ಚಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಬಿಸಿಲು ಮಳೆ ಗಾಳಿ ಬೆಂಕಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ಇಂದ್ರ ವಾಯು ಅಗ್ನಿ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಆ ದೇವತೆಗಳ ಕರುಣೆ ಕನಿಕರ ಸಹಾಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲೆಂದೂ, ಅವರ ಕೋಪ ದ್ವೇಷ ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳನ್ನು ತವಿಸಲೆಂದೂ, ಸಂತೃಪ್ತನಾದಾಗ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲೆಂದೂ ಹಾಡಿದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಗೆ ವೇದಗಳು ನಿಧಿಯಾಗಿವೆ. ಮಾನವನ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿ ವಿಷಯಕವಾದ ಮಹದಾಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಗಣಿಯಾಗಿವೆ. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೃದಯದ ಆಶೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಭಯ ಭರವಸೆ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು, ಈಶ್ವರ, ಆತ್ಮಬ್ರಹ್ಮ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಧಾನವೂ ಆದ ತತ್ತ್ವಾಲೋಚನೆಗಳಿವೆ. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ಅಥವಾ ಆಲೋಚನೆ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಮಹಾವಾಕ್ಯಗಳೂ ಕೆಲವು ಸೂಕ್ತಗಳೂ ಉತ್ತಮ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ನ್ವೇಷಣೆಯು ಪರಮಾವಧಿ ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಎಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದೆಲ್ಲ ಪರಮಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಆ ಸತ್ಯದ ಪರಮಾವಧಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಆ ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆಯ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಧೂಳಿಯಿದೆ. ಅಸತ್ಯ ಅಥವಾ ಅಪಸತ್ಯವಿದೆ. ಖಗೋಲ ರಾಸಾಯನ ಮತ್ತು ಭೌತ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಆಲೋಚನೆಗಳೂ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಹೋನ್ನತ ಶಿಖರಗಳನ್ನಡರಿಸುವ ಈಗಿನ ನಮಗೆ ಬರಿಯ ಶಿಶುಪ್ರಲಾಪದಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಷ್ಟೇ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅಂಧಗೌರವಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗದೆ ಪುರಾತನವಾದುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಡುವುದು ಎಂಬ ಗಾವಿಲತನಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗದೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗುಡಿಸಿಬಿಡುವುದು ನಮ್ಮ ಆತ್ಮದ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ನೂರೆಂಟು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿಯೂ ತೊದಲಾಗಿಯೂ ಕಾಣುವ ಎಷ್ಟೋ ವಿಷಯಗಳು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೆಂದು ತೋರಿದ ಮಂತ್ರಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಅನುವಾದವು ಪಂಡಿತರಿಗೊಪ್ಪುವ ಭಾಷಾಂತರವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಪಂಡಿತರಿಗಾಗಿ ಬರೆದುದಲ್ಲ. ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮೂಲಗಳೂ ಭಾಷಾಂತರಗಳೂ ಟೀಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಭಾಷ್ಯಗಳೂ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಂದರೆ ಉತ್ತರ ಧ್ರುವ ಅಥವಾ ದೂರದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ದೂರವಾಗಿವೆ. ವೇದಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ, ಎಂದರಾಯಿತು ನಮ್ಮವರು ಹೆದರಿ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಅನಾವಶ್ಯಕ. ಅವುಗಳನ್ನು ಬರೆದವರು ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಮನುಷ್ಯರು. ಮನುಷ್ಯರ ಇತರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಢಭಾವನೆಗಳೂ ತಪ್ಪುಭಾವನೆಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ

ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸದೆ ಅಂಧಗೌರವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಅಂಧಗೌರವವನ್ನು ಮುರಿದು ವಿಚಾರಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಮಹಾಖನಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠರತ್ನಗಳ-ಕಲ್ಲುಮಣ್ಣು ಕನಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ-ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಈ ಸಣ್ಣ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪುರಾತನ ಋಷಿವಾಣಿಯು ನೂತನದ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಾಳು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಿ. ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಋಷಿಗಳು ಅವತರಿಸಲಿ.

ಕೆ.ವಿ.ಪುಟ್ಟಪ್ಪ

ಮೈಸೂರು ದಿನಾಂಕ: ೬-೧೧-೧೯೩೩

೧೫-೪-೧೯೩೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು: ಋಷಿವಾಣಿಯನ್ನು ಓದಿದೆ. ಗಿರಿ ವನ ಗೃಹಗಳ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟವಾದ ಮಂಜಿನ ಪರದೆ ಬಿದ್ದು, ಮಬ್ಬಿನ ನೋಟ ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಫಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಇಂದು ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ದೃಶ್ಯಗಳು. ಇವೊತ್ತು ಮಂಜು ಕವಿಶೈಲವನ್ನೆ ಕವಿದಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯನ ರಶ್ಮಿಗಳು ಮರಗಳ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಿ ಬಂದು ಕೋಲುಕೋಲಾಗಿದ್ದ ದೃಶ್ಯ ಸುಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಮಂಜು ಹತ್ತಿಯಂತೆ ನಮ್ಮ ಮನೆ ತೋಟಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ಎದುರಿನ ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗಳನ್ನು ಸಮುದ್ರತೀರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನೆಯಂತೆಯೆ ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ನೈರುತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡಿದಿದ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಮಂಜಿನ ಕಡಲಿನಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಇಣಕಿ ಇಣಕಿ ತಲ್ಲಣಗೊಳಿಸಿದುವು!

ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಭಾಗ್ಯವೇ ಭಾಗ್ಯ, ಇಷ್ಟು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೆ ಇಂತಹ ದೃಶ್ಯಸ್ವರ್ಗವಿರುವುದು! ಆದರೆ ನೋಡಲು ತಕ್ಕ ಕಣ್ಣು ಬೇಕು. ನನಗೆ ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ"ನನಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಮಾತೆ ಈ ದೃಶ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಂಜಿನ ಪರದೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಿರಚಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಯೋ ಏನೋ?" ಎಂದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ!! ಇರಬಹುದು! ಈ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಹಿಂಗಡೆ ಚೇತನದ ಗುಟ್ಟು ಇರಬಾರದೇಕೆ?-ಮನೆಗೆ ಸುಮಾರು ಎಂಟೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ೨೬ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆ.(ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ದೆಯ್ಯದ ಹರಕೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯದು.) ಅಮೇಲೆ ಸೊಫೋಕ್ಲೀಸನ Aias ನಾಟಕ ಓದಿದೆ.(ಮಿಡ್ಸ್ ಟನ್ ಮರೈ ಭಾಷಾಂತರ.)...

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವಾಟಗಾರು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಳೆ ಹೊಯ್ದಿತು. ಶ್ರೀನಿ, ವಿಜಯ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಏರಿಳಿಯುವ ವ್ಯಾಯಾಮ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಮುಳುಗುವ ದಿವಾಕರನನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಯೆ ಅವಲೋಕಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಜೈ ಭಗವಾನ್! ರಾಜಮ್ಮನೂ ವೆಂಕಟಯ್ಯನೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ...

ರಾತ್ರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ....

೬-೫-೧೯೩೪:

'ಮಲೆನಾಡು ಯುವಕರ ಸಂಘ'ದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವವು ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಲ್ಲಿ(ದೇವಂಗಿ)ಬಹಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು, ನನ್ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಕೊಪ್ಪ ಮಂಡಗದ್ದೆ ಮೇಗರವಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನ ಸೇರಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೃಷ್ಣಗಿರಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದ್ದೆವು. ಅವರು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಭಾರತವಾಚನ ಮಾಡಿದರು.(ಆಗಲೆ ನಾನು:ಹಾಡಿದನು ಗಮಕಿ! ನಾಡು ನಲಿದುದು ರಸದ ಕಡಲಿನಲಿ ಧುಮುಕಿ!ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಅಸಮ ಪಂಕ್ತಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ

ಕವನರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದು. (ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಉರುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೇಸಗೆ ರಜಕ್ಕೆ ನಾನೂ ಇತರ ಹುಡುಗರೂ ಹೋಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವೆಲ್ಲ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ.)

೭-೫-೧೯೩೪:

ನಾನು ಕೃಷ್ಣರಾಯರನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ(ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ) ಕರೆತಂದೆ. ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಮಾನವ್ವ ಇತರ ಮಿತ್ರರೂ ಬಂದರು. ನಾವೆಲ್ಲ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೂ ಹೋದವು ಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಆನಂದವೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆಯಿತು-ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನೂ ಓದಿದೆ.

೮-೫-೧೯೩೪:

ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ನಾವು-ಶ್ರೀನಿ, ವಿಜಯ, ನಾನು ಮನೆಗೆ(ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ)ಬಂದೆವು. ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗೋಪಾಲನು ನೋಡಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ತುಡುವೇಜೇನು ಕಿತ್ತೆವು. ಗೋಪಾಲನು ಹಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕಿತ್ತು. ಬೋಗುಣಿಗೆ ತುಂಬಿದನು. ತುಪ್ಪ ಒಂದು ದಡಿಯದ ಮಟ್ಟಿಗಿತ್‌ಉತ.

೧೩-೫-೧೯೩೪:

ನಾವು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಇಂಗ್ಲಾದಿಯಿಂದ ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಿರುಳೆಬೈಲು ಕೆರೆಗೆ ಮೀನು ಹೊಡೆಯಲು ಕೋವಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಕಾರು ಬಿಡಲು ಕಲಿಯಲೆಂದು ನಾನೇ ಸ್ಟೀರಿಂಗ್ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಎ.ಸಿ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ದೇ.ರಾ.ಮಾನವ್ವ ಸಿಕ್ಕಿದರು. ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಇಂಗ್ಲಾದಿಗೇ ಬಂದೆವು.

೧೪-೫-೧೯೩೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಐದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು, ಇಂಗ್ಲಾದಿಗೆ ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಮೂರು ಮೈಲಿ ದೂರವಿರುವ ನವಿಲುಕಲ್ಲು ಗುಡ್ಡನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋದವು- ದೇ.ರಾ.ವೆಂ., ಎ.ಸಿ.ಶ್ರೀ., ಎ.ಸಿ.ನ. ದೇ.ರಾ.ಮಾ., ನಾನು- ಕಾಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಏರಿ ನವಿಲುಕಲ್ಲು ನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು! ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಉದಯವಾಗುವುದನ್ನು ನೋಡಲೆಂದೇ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಕಣಿವೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಂಜು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರವಾಗಿ, ಮೇಲೆದ್ದ ಶಿಖರಗಳು ಮಾತ್ರ ದ್ವೀಪಸ್ತೋಮಗಳಾಗಿ ತೋರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಕಣಿವೆಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಮಂಜು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸೊಳ್ಳೆ ಪರದೆಯೆಂಬಂತೆ ತೆಳುವಾದ ಮುಸುಗು ಮುಸುಗಿತ್ತು. ದೃಶ್ಯವೇನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾವು ಹಾರೈಸಿದಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಂಗ್ಲಾದಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಕಾಫಿತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿ, ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಬಳಿ ಹೋಳೆಯಾಚೆಯ ಕುರುವಳ್ಳಿಯ ಹಿಂದಣ ಕಲ್ಲುಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು. ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರೂ(ದೇವಂಗಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳು) ಮೋಟಾರು ಹತ್ತಿದರು. (ಶ್ರೀನಿ, ವಿಜಯ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ನೆಂಪೆಗೆ ಹೋಗಲೆಂದು ಉಂಟೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದು ರಾಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೀಯುವ ಸುಯೋಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು.) ಆ ಕಲ್ಲುಗುಡ್ಡವೂ ಏಕ ಶಿಲೆಯೆಂಬಂತಿದೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಮೈಲಿ ಉದ್ದವಾಗಿ ಅರ್ಧ ಮೈಲಿಯಾದರೂ ಅಗಲವಾಗಿದೆ. ಅದರ ನೆತ್ತಿ ಸಮತಟ್ಟಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವೇದಿಕೆಯಂತಿದೆ. ಆ ಔನ್ನತ್ಯದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸುತ್ತಲೂ ದಿಗಂತ ವಿಶ್ರಾಂತವಾದ ಮಲೆಗಳ ಸಾಲು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಳಗಡೆ ಹರಿಯುವ ತುಂಗಾನದಿಯೂ ಅದರ ದಡದ ಮೇಲಣ

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯೂ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಅದರ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ದೃಶ್ಯವೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ, ತರುವಾಯ ಕಾಲನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಗುಡ್ಡದ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಇಳಿಜಾರಾದ ಕಡೆಯಿಂದ ಪೊದೆಗಳ ನಡುನಡುವೆ ಹಾದು ಕುರುವಳ್ಳಿ ಪೇಟೆಗೆ ಇಳಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ತುಂಗಯ ವಕ್ಷಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ರಾಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಮೀಯದೆ ಹತ್ತು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಅಗಲಿದ ತಾಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸೇರಿದಂತಾಯಿತು. ಸ್ನಾನವು ಅತ್ಯಂತ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ತೆರೆಗಳನ್ನೂ ಬಂಡೆಗಳ ನಡುನಡುವೆ ಬೀಳುವ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಜಲಪಾತದ ನೊರೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಿ ಆನಂದಿತನಾದೆನು.

ಸುಮಾರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ(ಇಂಗ್ಲಾದಿಗೆ) ಹಿಂತಿರುಗದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಮೈಸೂರಿನವರಿಗೂ(ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಡಾಕ್ಟರು, ಕಾಪೌಂಡರು, ಮೇಷ್ಟರು, ಮಾನಪ್ಪ) ವಾಲಿಬಾಲ್ ಪಂದ್ಯವಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ಪಾರ್ಟಿಯವರನ್ನು 'ದ್ಯಾಸಿ'(ದೋಸೆ)

ಹುಯ್ಯುಬಿಟ್ಟರು!

-64 (5)-

೧೫-೫-೧೯೩೪:

ಎಲ್ಲರೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮಳಿಗೆ ಕೋಣೆಯನ್ನೂ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನೂ ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದೆವು. ಗುರುದೇವ, ಮಹಾಮಾತೆ, ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರ ಚಿತ್ರಪಟಗಳನ್ನೂ ವೇದಿಕೆ ರಚನೆ ಮಾಡಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆವು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು... ರಾತ್ರಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿ, ಓಂ, ಹ್ರೀಂ ಋತಂ ಪಠಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಮರುದಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮೋತ್ಸವ. ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ನೆರೆದಿರುವ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರಿಗೆ ಓದುವ ಸಲುವಾಗಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ದೇವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿರುವ ಗ್ರಾಮಾಫೋನ್ ರಿಕಾರ್ಡಿನ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿರುವ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದೆ.

೧೬-೫-೧೯೩೪: ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ

ಇಂದು ಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಜಯಂತ್ಯತ್ಸವ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದೆವು. ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ 'ಬಾ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನೆ ಬಾ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ 'ಆಹ್ವಾನ'ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಹಾಡಿದೆವು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಂಗಳಾರತಿ ಎತ್ತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದನು. ಋಷಿವಾಣಿ'ಪ್ರಾರ್ಥನೆ' ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪಠಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆವು. ಆಮೇಲೆ ಕಾಫಿತಿಂಡಿಯ ಅನಂತರ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೂ ಸಂಜೆ ಗಿರಿಗೂ ಏರಿದೆವು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆವು. ಪಠನ ವಾಚನ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಗೀತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಪಠಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀನಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ'ವೇದಾಂತ'ಭಾಷಣದ ನನ್ನ ಅನುವಾದವನ್ನು ವಾಚಿಸಿದೆ. ವಿಜಯ ನನ್ನ 'ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ'ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಒಂದು ಭಾಗ ಓದಿದೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಅದಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಓದಿದರು. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ'ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ'ದಿಂದ'ನಿರ್ಭಯತೆ' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನೂ, ಮಾನಪ್ಪನು 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಚನಾಮೃತ'ದಿಂದ ಕೆಲವು ಭಾಗವನ್ನೂ ಓದಿದರು. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ನಿನ್ನೆತಾನೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ ಗಾಂಧೀಜಿ ದೇವರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿರುವ ರಿಕಾರ್ಡ್ ಭಾಷಣದ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಓದಿದೆನು.... ಪೂಜಾ ಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲ ಜರುಗಿದುವು.

ಸಾಯಂಕಾಲ'ಕವಿಶೈಲ'ಸಂಜೆಗಿರಿ' ಏರಿ ಸೂರ್ಯಸ್ತದ ವೈಭವವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದೆವು. ಕತ್ತಲೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಇಳಿದು ಬಂದು ರಾತ್ರಿಯ ಆರತಿ ಮಾಡಿ, ಗೀತೆಯ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಪಠಿಸಿದೆವು.

ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಎದುರು ಹಾಕಿದ್ದ ಅಡಕೆ ಚಪ್ಪರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೋಡಿದಾಗ, ತೋಟದ ಮೂಲೆಯಿಂದಿದ್ದ ಅಕ್ಕಿಪಾರಿಜಾತ ಹೂವು ಇಡಿದಿದ್ದ ಆ ಮರದಲಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ಕೋಟಿಕೋಟಿ ಮಿಣುಕು ಹುಳುಗಳು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಮುತ್ತಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಚಿಮ್ಮಿಚಿಮ್ಮಿ ಚಿಮುಕಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಚೇತೋಹಾರಿ ದೃಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು! ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಮೈಮರೆತು ತಣಿದೆ!

೧೭-೫-೧೯೩೪: ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ

ನಾನು, ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಬಿಳಿಯಪ್ಪಗೌಡರು(ನನ್ನ ತಂಗಿ ರಾಜಮ್ಮನ ಯಜಮಾನರು) ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು.(ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳ ಸಂಕಲನ 'ಕೃತ್ತಿಕೆ'ಯಲ್ಲಿರುವ 'ಅಶೋಕದ ಹೂಗೊಂಚಲು' ಎಂಬ ಸಾನೆಟ್ಟನ್ನು ನೋಡಿ: ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ತಂತೀ ಸಮಾಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಭಾಷೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಹಿಂದೆ ವಿಸ್ತಾರವೂ ವಿವಿಧವೂ ಆಗಿರುವ ಭಾವಾನುಭವಗಳ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ.)

೨೮-೫-೧೯೩೪: ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನನುಕು ನಾಲ್ಕುಗಂಟೆಗೆ ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ದೇ.ರಾ.ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ದೇ.ನಾ.ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋದರು. ದೂರದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ನಾನು, ಶ್ರೀನಿ, ವಿಜಯ ಕಾರಿಗಾಗಿ ದೇವಂಗಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಡೈವರ್ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಡಲಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವಂಗಿ ಚಿನ್ನಮ್ಮನವರು ಮೈಸೂರಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಹಲಗೆ ಹಾಕಿಸುವ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರು. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ (ಕುಪ್ಪಳಿಯ)ಬಾಳೈಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಮ್ಮ ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಕೆಲವು ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಸುಮಾರು ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಉಂಟಾರು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದೆವು. ಕಾರು'ಹೊನಸಿನ ಕೊಡಿಗೆ'ಹತ್ತಿರ ಚಲಿಸದೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮನೆಗೆ ನಡೆದುಹೋದೆವು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಕಾರು ಸರಿಯಾಯಿತಂತೆ...

(*ತುಂಬ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವರನ್ನು ವಾಟಗಾರು ವೆಂಕಟಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಮದುವೆಯಾದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಎಳೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ತರುವಯ ಅವರು ತಮ್ಮ 'ಹಡಗಿನಮಕ್ಕಿ'ಯ ಜಮೀನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ(ಅದರ ಅಣ್ಣ ದೇವಂಗಿ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಗೌಡರ ನೆರವಿನಿಂದ) ತವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿದರು. ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಸುಧಾರಿಸಿದ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಧವೆಯರಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಇಬ್ಬರು ತರುಣಿಯರನ್ನು- ಒಬ್ಬರು ಈ ಚಿನ್ನಮ್ಮನವರು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅರಮನೆ ಕೇರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನವರು- ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಣಿ ಹುಡುಗಿಯರ ಹಾಸ್ಟಲಿಗೆ ಓದಲು ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಟೀಕೆಗೂ ಪಕ್ಕಾಗಿದ್ದರು, ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧರಾದ ಶುಂಠಬುದ್ಧಿಯ ಬಂಧುಜನರಿಂದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಓದಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮುಂದುವರಿಯಲಾಗದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು. ದೇವಂಗಿ ಚಿನ್ನಮ್ಮನವರು ಆಸ್ವತೃ ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಧನಸಹಾಯ ಮಾಡಿ ತುಂಬ ಲೋಕೋಪಕಾರಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.)

೨೮-೭-೧೯೩೪:

ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಸರಿಯಾಗಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಡೈರಿ ಬರೆಯಲು ತೊಡಗಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಎಷ್ಟೋ ಗಹನ ವಿಚಾರಗಳು-ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾನಸಿಕ-ನಡೆದಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ತಾಳ್ಮೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲ. ಉರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದೆ. ಮಲೇರಿಯಾ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಸ್ವಸ್ಥವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ Galsworthy ಯ A Farsyte saga ಓದಿದೆ. ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮಲೇರಿಯಾ ಮತ್ತೆ ಪುರುವಾಯಿತು. ಮೂರು ಸಾರಿ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದು ಈಗ ದಿನವೂ ಕ್ವಿನೀನ್ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ- ಬಹುದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದೇನೆ.'ನಾವೆಲು' ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. 'ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಋಷಿಯ ದರ್ಶನ' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎನ್.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳು(ಎನ್.ಎಸ್. ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಅಣ್ಣಂದಿರು)

oxford Lectures on poetry by A.C.Bradley ಎಂಬ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಕೊಂಡು ನನಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ...'ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಲೀಲೆಯ ಸಂಗ್ರಹ' ಕೃತಿಯೊಂದೇ- ರಾಜಮನೆತನಕ್ಕೆ ಅದೊಂದು ಕೀರ್ತಿ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಷಯ ಪರಿಚಯ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.....

ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯನಾಥ್ ಮಹಾರಾಜ್ ಮುನಿದುಕೊಂಡು ಪೊನ್ನಂಪೇಟೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕೆ ಪರೇಶ್ ಮಹಾರಾಜರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಶಂಕರ್ ಮಹಾರಾಜ್ ಇರಬಹುದು. ನನ್ನೊಡನೆಯಂತೂ ಅವರು ಬಹಳ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಅಹಂಕಾರ ಬಹಳ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಪನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಬಂದರೆ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡೆಹಿಡಿದನು ಎಂಬಂತಾಗಿದೆ ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ಸಿಕ್ಕಿ. ಅವರಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ-ದುರಾಶೆ ಬಹಳ ಇದೆ. ಅವರನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಕಾವಿಯನುಟ್ಟು ಒಬ್ಬ ತರುಣನಿಗೆ' ಎಂಬ ವಿಡಂಬನ ಕವನವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ....

ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಇರಬೇಕಾಗಿ ಬರಬಹುದೆಂದು ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಹೊಸ ಬಡಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಸರಿಯಾದ ಜಾಜ ಸಿಕ್ಕರೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೂರಿನ ಹುಡುಗರೂ ಇರಬಹುದು. ಆ ಮನೆಗೆ 'ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ' ಎಂದು ಹೆಸರು ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ...

six Famous Living poets ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ಓದಿದೆ: Mansfield, Kipling, Maurice Baring, Henry Newbolt, Alfred Noyes, John Drinkwater-ಆರು ಜನರಿದ್ದಾರೆ...

ಮೊನ್ನೆ ಪ್ರೊ.ವೆಂಕಣಯ್ಯ, ತೀ.ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕೆ ಕವನಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

೨-೮-೧೯೨೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ದಿನಚರಿಯ ಕರ್ಮಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ 'ಋಷಿವಾಣಿ'ಯನ್ನು ಓದಿದೆ. ಗುರುದೇವನ, ಉಪದೇಶಾವಳಿಯನ್ನು (The Teachings of sri Ramakrishna) ಓದಿದೆ. ತರುವಾಯ 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಲೀಲೆಯ' ಕೆಲವು ಭಾಗವನ್ನು ಪಾಠಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದೆ- ಸ್ನಾನ ಉಟ ಮಾಡಿ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋದೆ...

ನಾನು ಕಸ್ತೂರಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಆಗಿರು ಕೃಷ್ಣಯಂಗಾರರನ್ನು ಕಂಡು ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಹೊಸ ಬಡಾವಣೆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದುದು ಏನಾಯಿತೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದೆವು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹದಿನೈದನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಒಳಗಾಗಿ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದರು. ಅವರು, ಆ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಎಂಜಿನಿಯರು 'Hither to I had seen you in your poems, but now I see you personally' ಎಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಮಹಾರಾಯ ಏನು ಪದ್ಯ ಓದುತ್ತಾನೋ ದೇವರೆ ಬಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಆತನ ಮಕ್ಕಳು ಓದುತ್ತಿದ್ದ "ಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ" ಓದಿರಬಹುದು... ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಆಫೀಸಿನ ವಾತಾವರಣ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಲುಮರಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಸೆರೆಮನೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಂತೆ ನನಗೆ ಮ್ಲಾನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಬಹುಶಃ ನಾನು ಪಟ್ಟಣದ ಕಡೆಗೆ ಬಹಳ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಕಂಡಿರಬಹುದೇ?"....

ಖಾದಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟು ಎರಡು ಷರ್ಟು ಹೊಲಿಯಲು ಹಾಕಿದೆ...

ಅಲ್ಲಿಂದ ಡೆಂಟಿಸ್ಟ್ ಕಮಾಲ್ ಷರೀಫರನ್ನು ಕಂಡೆ. ಅವರೇನು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ "ನಿಮಗೆ ಮದುವೆಯಾಯ್ತೇನು? ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಮನೆಯಿಂದ ಹೆಣ್ಣಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದೆ. ನೀವು ಆಗಬೇಕಿತ್ತು. ಒಳ್ಳೇ ಸಂಬಂಧ." ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಪುರಾಣ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ!...

ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ 'ಗಮಕಿ' ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು (ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.) ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆದು ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ಸರಳರಗಳೆಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನೂ(ಆಮೇಲೆ ಅದು 'ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.) ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿಸಿದ 'ಗಮಕಿ' ಎಂಬ ಕವನ ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಲ ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಯರು ರಾತ್ರಿ ಭಾರತ ಓದಿದಾಗ ಪ್ರೇರಿತವಾದುದು. ಆ ಕವನ ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ 'ಗರ್ಭ'ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು....

What is Beauty-by carrit ಮತ್ತು Lakoon by Lessing ಎರಡು ಪುಸ್ತಕ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ರಾತ್ರಿ ಈ ಸಲ 'ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ'ಯಲ್ಲಿ paul Brunton ಎಂಬುವನು A search in Secret India ಎಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಮಾಸ್ಟರ್ ಮಹಾಶಯನ ವಿಷಯ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಓದಿ ಹರ್ಷವಾಯ್ತು. ಆಮೇಲೆ C.E.M.Joad ಬರೆದ The philosophy of Radhakrishnan(Counteract from the East) ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಾಗ ಓದಿದೆ. ಶ್ರೀ ಮಾನ್ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನವೀನ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಒಬ್ಬ ಋಷಿ!

೧೧-೮-೧೯೬೪:

ಈಶ್ವರಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಹೋದರು. (ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು, ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಮದ್ರಾಸಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಹೋದಮೇಲೆ. ಬಹುಶಃ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಈಶ್ವರಾನಂದರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಹೋದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ನಿರ್ಮಲಾನಂದರಿಗೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಶನ್ನಿನ ಕೇಂದ್ರ ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯವಹಾರ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ಯರ್ಥವಾದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ನಿರ್ಮಲಾನಂದರು ಕೇರಳದ ಆಶ್ರಮಗಳ ಯಜಮಾನರಾಗಿ ಹೋದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಬರಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ನನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿಗೂ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ತೋರುವ ಈ ಘಟನೆ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ದಿಕ್ಕನ್ನೆ ಬದಲಾಯಿಸುವ ಘಟನೆಗಾಗಿಯೆ ಸಂಘಟಿಸಿತೆಂಬಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ, ನನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭಾವನೆಗೆ! ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಬೆಂಗಳೂರಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದಾಗಲೆ, ವಿಧಿ ನಿಯಂತ್ರಣವೆಂಬಂತೆ, ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಹವಾ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಸಂಸಾರಸಮೇತರಾಗಿ ಬಂದು ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಆ ಬಾಡಿಗೆಮನೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಶ್ರೀಗೌಡರೂ ದಿನವೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದು, ಸ್ವಾಮಿಗಳೊಡನೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಆಗ ಅವರೂ ಶ್ರೀಗೌಡರೂ ನನ್ನ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಆ ವಿಷಯ ಹೇಳಿದರು. ತರುವಾಯ. ಶ್ರೀಗೌಡರು ನನ್ನ ತಂದೆ ಮತ್ತು ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆತನದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಮೈಲಿ ಬಂದು ಮನೆಯ ಗಂಡಸರೆಲ್ಲ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತ ಬೇಲರವನೊಬ್ಬನು ಹೇಗೆ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಂತು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದನು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಗೌಡರು ಭಾವಪೂರ್ಣ ಗದಗದರಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದ್ದರಂತೆ! ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಠೋರ ಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಲೆಖ್ಯಾಚಾರದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ಹಾಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ: ಅವರ ಹೃದಯ ಗುಪ್ತಕೋಮಲತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ! ಮುಂದೆ ಅವರ ಮಗಳನ್ನೆ ನಾನು ವರಿಸುವಂತಾಗಲು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೆ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ಪ್ರೇರಣವೂ ಕಾರಣವೂ ಆದುದನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ!೪-೧-೧೯೬೫)....'ಬಭೃವಾಹನ'ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.(ಈಗ 'ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ'ಎಂದು ಹೆಸರಾಂತಿರುವ ಕೃತಿಗೆ ಆಗ ಇನ್ನೂ ನಾಮಕರಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಡೈರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ.)

ನನ್ನ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತೆದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆ. (ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ,ಭಾವಗೀತೆಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸಗಳು ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು.)

ಶ್ರೀನಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಂದಿದ್ದನು. ಅವನೂ ನಾನೂ ಸಿ.ಕೆ.ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರ 'ಸುಂದರಿ'ನಾಟಕವನ್ನು ಓದಿದೆವು.

Discovering poetry by Elizabeth Drew ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

೧೧-೮-೧೯೩೪:

ಇಂದು ಒಂದು ಶುಭ ವರ್ತಮಾನ ಬಂದಿದೆ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಯಾರೊ ಒಬ್ಬರು ಒಂದು ಸಣ್ಣಪತ್ರಿಕಾ ಲೇಖನವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ಬಿಳಿಕಾಗದ ಅಂಟಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ "Sir, sorry for condition of the president of the Malnad Vokkaligara Yuvajana sangha viz H.S. Manjappa Gowda" ಎಂದು ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಲೇಖನ 'ವಿಚಿತ್ರ ಲಗ್ನ'ಎಂದಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ "ಮೇಗರವಳಿಗೆ ಬಳಿ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹನುಮಯ್ಯಗೌಡರು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಆಕೆಯ ತವರೂರಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಹೋಗಿ ವರನಿಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನೆಂದೂ, ತರುವಾಯ HSM ಮತ್ತು ಇತರರು ಸೇರಿ ಆ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದ ಗಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಬಿಳುಮನೆ ಚ....ಗೆ ಕೂಡಿಕೆ ಮಾಡಿಸಿದರೆಂದೂ, ಆಮೇಲೆ ಹನುಮಯ್ಯಗೌಡರು ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಿದ್ದರೆಂದೂಮ, HSMರವರು ಮದುವೆ ಕರ್ಚು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಫಿರ್ಯಾದು ವಾಪಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದೂ" ಇತ್ತು.

ನಾನು, ಆ ಲೇಖನದೊಡನೆ, ವಿಷಯ ಏನೆಂದು ಕೇಳಿ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಇವತ್ತು ಉತ್ತರ ಬಂದಿದೆ. ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲಸ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದುದು.

ಮೇಗರವಳಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಚ....ಗಂಗೆಯರು ಪರಸ್ಪರ ಅನುರಾಗದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಹನುಮಯ್ಯಗೌಡನು ಗಂಗೆಯ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ದುಡ್ಡಿನಾಸೆ ತೋರಿಸಿ, ತಾನು ರೋಗಿಷ್ಠ ವೃದ್ಧ ಅಸಹ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದರೂ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಗಂಗೆಗೆ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿದನು. ಹುಡುಗಿ ಪಟೇಲರಿಗೂ ಪೋಲೀಸರಿಗೂ ಅರ್ಜಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ಯಾರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಹುಡುಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಯಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಿ ಕಾಡು ಸೇರಿದಳು. ಮತಸ್ಥ ಮುಖಂಡ ಮುಟ್ಟಾಳರೆಲ್ಲರೂ ಸನಾತನ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ ಹುಡುಗಿಯ ಪಕ್ಷ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಚ... ಹುಡುಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಳೆಗೆ ಹಾರಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ಹಬ್ಬಿತು. ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ದಿಗಿಲಾಗಿ ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗ ಯುವಕರ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಚ...ನೂ ಬಹಳ ಯತ್ನಮಾಡಿದನು. ಹನುಮಯ್ಯಗೌಡರು ಸಾಬರು ಪೋಲೀಸರ ಪಟಾಲಂ ಸೇರಿಸಿ ಗಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟರು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರಲು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಹಿಂದೂ ಲಾ, ಪೋಲೀಸು, ಹಿರಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟು ಗಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಆಕೆಯ ಪ್ರಿಯನಾದ ಚ.... ನಿಗೆ ಎರಡನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರಂತೆ.

ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯದು. ಪ್ರೇಮದ ವಿಜಯವಾದಂತಿದೆ. ಇದು ಕಾದಂಬರಿಗಾಗಲಿ ನಾಟಕಕ್ಕಾಗಲಿ ಚೆನ್ನಾದ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಎಂದಾದರೂ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.*

(*ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆ ವರುಷದ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಭೆಯನ್ನು ಮೇಗರವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಆ ಸಭೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಲು ನನ್ನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಕೆಲಸದ ನಿಮಿತ್ತ ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕೃಷ್ಣಗಿರಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಗೆ ಈ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ, ಅವರನ್ನು ಭಾರತವಾಚನ ಮಾಡಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದೆ. ಅವರು ರುಕ್ಮಿಣೀ ಕಲ್ಯಾಣದ ಭಾಗವನ್ನು ವಾಚನ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಾಡಿದ ಸಾಹಸವನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ವಿವರಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮವೇ ಮದುವೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಹಣವಾಗಲಿ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಲಿ ಆಗಬಾರದು ಎಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟು

ಕಳಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ನಾವೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆವು, ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕೃಷ್ಣರಾಯರನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ವಿರೋಧಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಕೈಗೂಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಭಾರತವಾಚನಕ್ಕೂ ಈ ಮದುವೆಗೂ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಹಿಂದೆಯೂ ನಮ್ಮ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಭಾರತವಾಚನದಿಂದ ಮಲೆನಾಡಿನವರನ್ನು ತಣಿಸಿದ್ದರು, ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೌರವ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿದ್ದುವು. ಅಂತೂ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಭಾರತವಾಚನ ಜಯಡಿಂಡಿಮ ಭಾರಿಸಿತು. ಎಲ್ಲವೂ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸುಗಮವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು!

ಅಲ್ಲದೆ ನಾನು ಅಂದು ಡೈರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ಆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ನಾನು ಬರೆದ 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಓದುಗರು ಅದರ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಚಿನ್ನಮ್ಮ-ಮುಕುಂದಯ್ಯರ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವರೂಪವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. (೫-೨-೧೯೭೫.)

೧೬-೧೦-೧೯೬೪:

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ರೈಲುಹತ್ತಿ ಹೊರಟು ಮಂಡ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಕಾವ್ಯವಾಚನ ಮಾಡಿದೆ.

೨೨-೧೦-೧೯೬೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಸುತ್ತ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ರಾತ್ರಿಯ ಅವಸಾನದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಂಗತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯ ಮಾಯೆ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ತರುವಾಯದ ಉಷ್ಣಕಾಲವೂ ಅರುಣೋದಯವೂ ರಮ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು.... ಸಂಚಾರದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಆಶ್ರಮದ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ಮುಖಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. (ಇವೊತ್ತು ದಸರಾ ರಜಾ ಮುಗಿದು ಕಾಲೇಜು ತೆರೆಯುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ.) ಯಾರೂ ಇಬ್ಬರು ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸರು ಕನ್ನಂಬಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ದೂರದ ರಸ್ತೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ನೋಡಿದರೆ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟುವಂತಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳ ಮುಖದ ಮೇಲಂತೂ ಜಗತ್ತಿನ ಶೋಕವೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಮುದ್ರಿತವಾದಂತೆ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕವಾಗಿತ್ತು.

ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸ ಇದೆಯೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರ ಕಥೆ ಏನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದೆ. ಅವರು ಯಾವುದೋ ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಯ ಬಡ ಒಕ್ಕಲಿಗರಂತೆ!" ನಮಗೆ, ಗಂಡಿಲ್ಲದ ಮುಂಡೇರು..." ಎನ್ನುತ್ತ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು ಒಬ್ಬಳು. ಅವರ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆಬೆಳೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಈಗ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕೆಲಸ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದರಂತೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಂತೆ.-ಊರಿಂದ ಬರುತ್ತಾ ಹಿಟ್ಟು ರೊಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ. ಅದೆಲ್ಲ ತೀರಿಹೋಗಿ ಈಗ ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ, ನಡೆಯಲಾಗದೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರಂತೆ. ಚಿಕ್ಕವರು. ಅವರನ್ನು ಕೊಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ('ಇಟ್ಟಿಗೆ'ಅಲ್ಲ) ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರಂತೆ. ಆ ಗೋಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಬಸಬಸ ಅತ್ತಳು. ನನಗೂ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹನಿಯಾಡಿತು. ಅವರಿಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ಬಂಗಲೆಯಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲಸ ಕೇಳಲು ಹೆದರಿಕೆ, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ಎಂದು. ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೇ? ಮೈಸೂರು ರಾಮರಾಜ್ಯವೇ-? ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ, ಕೆಲಸ ಹುಡುಕುವ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ನಾಲ್ಕೈದು ಚಪಾತಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಿಸಿ, ಊಟಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಎಂದು ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೆ. ಅವರ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಶೋಕವೂ ಅವರಿಗೆ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಗುರುದೇವನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನಲ್ಲ ಎಂದು ಆನಂದವೂ ಎರಡೂ ಉಂಟಾಗಿವೆ....

The Garden of vision ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. The Nature of the physical world by Eddington- ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ... ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾದ ಚಿತ್ರಾಂಗದೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆದೆ.. ರಾತ್ರಿ ಶ್ರೀನಿ,ವಿಜಯ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ King Lear ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

೩೨-೧೦-೧೯೩೪:

ಟೌನ್ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜ್ ಯೂನಿಯನ್ನಿನವರು'ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ'ಯನ್ನಾಡಿದರು. ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಮೇಲೆ ಜನರು ನೆರೆದಿದ್ದರಂತೆ. ನಾಣು ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಅಷ್ಟೇನೂ ಹೆಚ್ಚು ಜಯಪ್ರದವಾಗಲಿಲ್ಲಂತೆ.

೩೧-೧೦-೧೯೩೪:

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ರೈಲಿಗೆ ಹೊರಟೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹಳದಿಯ ಬತ್ತದ ಪೈರು ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು.-ಏಳೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಮಲಗಿದೆ.ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದೆ.

೧೫-೧೨-೧೯೩೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಚಂದ್ರಶೇಖರಶೆಟ್ಟರೂ ಅವರ ತಮ್ಮ ಬಿ.ಆರ್.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಮಾನು ಬಂದಿದ್ದರು. ಒಂದು ಗಂಟೆ ರೈಲು ಹೊತ್ತಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತಂತೆ... ಎನ್.ಎಸ್.ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೂಕಾಲು ಗಂಟೆ ಕಾಲ ಕವನವಾಚನ ಮಾಡಿದೆ. (ಅಂದು ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಎಜ್ಯುಕೇಶನಲ್ ಕಾನ್ ಫರೆನ್ಸ್ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕವನ ವಾಚನಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತಾಗಿ ನೆನಪು.)... ಸಾಯಂಕಾಲ ನಾನು, ಮಾನು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾನಪ್ಪಗೆ ನೀಹಾರಿಕೆ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಸೌರವ್ಯೂಹ, ಗ್ರಹಗಳ ಸಂಭವ, ಕಾಲ, ದೇಶ ಇತ್ಯಾದಿ ನವೀನ ವಿಜ್ಞಾನದ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದೆ.

೧೬-೧೨-೧೯೩೪:

ಭಾನುವಾರ-ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ರೈಲಿನಿಂದ ನೋಡಲು ಮನೋಹರವಾದ ದೃಶ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹಾಸನದಿಂದ ಮುಂದೆ."ರೈಲುಗಾಡಿಯ ಕಿಟಕಿ" ಎಂಬ ಕವನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದುವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ರೈಲು ಮೈಸೂರು ತಲುಪಿತು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಗೀತಾ ಜಯಂತಿ...ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ "ರೈಲುಗಾಡಿಯ ಕಿಟಕಿ"ಯನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆ. (ಅದು "ಕೋಗಿಲೆ ಮತ್ತು ಸೋವಿಯೆಟ್ ರಷ್ಯಾ" ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ೯-೨-೧೯೩೫.)

೨೦-೧೨-೧೯೩೪:

Interview with the prince

(ಜಯಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರನ್ನು ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ಅವರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೋಣೆಯನ್ನೂ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದರು. ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಜೊತೆಗಾರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಶೆಷಾದ್ರಿ ಎಂಬುವರ ಸಂಗಡ ಅವರು ವಿರಾಮದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತಲೂ ಓದುತ್ತಲೂ ಅಥವಾ ಯಾರಾದರೂ ನಿಯಮಿತರಾದ ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಡನೆ ಪಾಠಪ್ರಚನ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಇಮ್ಮೆಯೊ ನಾನೂ ಅವರನ್ನು ಸಂಧಿಸಲು ನಿಯಮಿತನಾಗಿದ್ದೆ. ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಏನಾದರೂ ಕೇಳಿ, ಹೇಳುವುದನ್ನು ಹೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ನನಗೆ ಕೃತಕವೂ ವಿಲಕ್ಷಣವೂ ಆಗಿ

ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಸಲ ಕೇಳಿಯೂ ಬಿಟ್ಟೆ-ಏಕೆ ನೀವು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ ಎಂದು. ಅವರು ಅವೈಯರು ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಜ್ಞಾಪಕ! ಅದಕ್ಕೆ ಅವರ ಕನ್ನಡ ಅಷ್ಟು ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅವರಿಗೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೈವೇಟ್ ಟ್ಯೂಷನ್ ಹೇಳಲು ನನಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಬಂದಿತ್ತು. ನನ್ನನ್ನು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಮತ್ತೆ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಮನೆಗೆ ಬಿಡುವುದಾಗಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಭಾವನೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ ಕಾಲೇಜಿನ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಆಗ ನಾನು ಆಶ್ರಮವಾಸಿ ಅವಿವಾಹಿತ ತರುಣನಾಗಿದ್ದು, ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಹೇಳುವ ಕೆಲವನ್ನೂ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಡಚಣೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ ಕಾಲ. ಜೊತೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಪುರೋಹಿತರು ಮತ್ತು ರಾಜರು ಎಂದರೆ ಆಗದು. ಏನು ಜನ್ಮಾಂತರ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ ತಿಳಿಯದು. ಶ್ರೀಮಂತರ ಅಧಿಕಾರ ಡೌಲು ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹೇಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಒಂದು ಅತಿಯಾದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ."I have got better business than teaching princes!(ಈ ರಾಜಕುಮಾರರುಗಳಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಉತ್ತಮತರ ಕೆಲಸವಿದೆ!.) ಎಂದು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಅರಮನೆಯಿಂದ ಅಂತಹ ಕರೆ ಬರುವುದೇ ಎಂದು ಇತರರು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಇವನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನಲ್ಲ ಎಂದು! ಯಾವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಒದಗುವ ಪರಮ ಗೌರವ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅದನ್ನು ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನ ಅವಮಾನಕರ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿತ್ತು. ಆ ನನ್ನ ಮನೋಧರ್ಮ ೯-೧-೧೯೩೧ ರಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ"ಕವಿ" ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕವನ'ಪಾಂಚಜನ್ಯ' ಹೆಸರಿನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ೧೯೩೩ರಲ್ಲಿಯೇ ಅಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. "ವಸಂತ ವನದಲ್ಲಿ ಕೂಗುವ ಕೋಗಿಲೆ ರಾಜನ ಬಿರುದನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ!" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ"ಕವಿಗರಸುಗಿರಸುಗಳ ಋಣವಿಲ್ಲ! ಅವನಗ್ಗಮುಖಿ ಪ್ರಲಯಶಿಖಿ!" ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆಯೆ ಮುಂದೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟನೆಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಉತ್ತರಗಳಿಗೆ ನಾನು ಬೆಲೆಕಟ್ಟಿದಾಗ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಲೂ ಸಾಲದಷ್ಟು ನಂಬರು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಿದ ಅವರ ಉತ್ತರಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಹೊಂದಲು ಸಾಕಾದಷ್ಟು ನಂಬರು ಬಂದಿತು. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಪ್ರಥಮವರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಲು ಬೇಕಾದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ನಂಬರು ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ರ್ಯಾಂಕ್ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರಂತೆ. ನನಗೂ ಹಾಗೆಯೆ ಮಾಡಲು ಮೇಲಿಂದ ಸಲಹೆ ಬಂದಾಗ ನಾನು ಕಟುವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದೆ. ಅವರು ರಾಜಕುಮಾರರಾಗಿ ಉಳಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಿಂತ ಬಹು ಮೇಲುಮಟ್ಟದವರಾಗಿರಬಹುದು,ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಇತರರೊಡನೆ ಸಮಾನಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ತರಹದ ಪಕ್ಷಪಾತ ಮಾಡಲು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಆದರೂ ಆ ವರ್ಷ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಥಮವರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾದುದಲ್ಲದೆ, ರ್ಯಾಂಕೂ ಲಭಿಸಿ, ಪದಕಗಳೂ ದೊರೆತವೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ! ಸರ್ಕಾರದ ಒಂದು ಇಲಾಖೆಯಂತಿದ್ದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಸೇವಕರಾಗಿ ಸಂಬಳ ಪಡೆದು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾಪಕವರ್ಗ ದೊರೆಗಳ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಎದುರುಬಿದ್ದು ದೊರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿ ಅವರ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಲು ಹೇಗೆತಾನೆ ಸಾಧ್ಯ?

ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಅದು ರಾಜತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾದ್ದರಿಂದ. ಆಗ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರಾದವರೆಲ್ಲ ಮೈಸೂರಿನ ಅರಮನೆಯ ದಸರಾ ದರ್ಬಾರಿಗೆ ಖಡ್ಗಾಯವಾಗಿ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಮಜಾಯಿಸಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರಿಯಾದ ವಿವರಣೆ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ರಾಜದ್ರೋಹ ಎಂದು ಆಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾನು ಎಂದೂ ದರ್ಬಾರಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಹೋಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿದ್ದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ Indisposition ಎಂಬ ಒಂದು ಪದ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದಕ್ಕೆ "ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ" ಮತ್ತು "ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ" ಎಂಬ ಎರಡೂ ಅರ್ಥಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥದ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ನಾನು ಹಾಗೆ ವಿವರಣೆ ಕೇಳಿದಾಗಲೆಲ್ಲ 'indisposition'ಎಂದು ಪದದ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ!

ನನಗೂ ಈ ರಾಜತ್ಯಕ್ಕೂ, ನನಗೆ ಏನೇನೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಋಣಾನುಬಂಧ ನಾನು ವೈಸ್ ಛಾನ್ಸಲರ್ ಆಗಿ ನಿವೃತ್ತನಾಗುವವರೆಗೂ ತಪ್ಪಲೆ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಬಹುಶಃ ಮುಂದೆ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.)

೨೧-೧೨-೧೯೭೪:

ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಲೇಜು... ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬಂದು ಆಶ್ರಮದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿಯೂ, ಆಮೇಲೆ ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅರುಣಾಚಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಮಣಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಾಗಿಯೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. Paul Brunton (ಪಾಲ್ ಬ್ರಂಟನ್) ಬರೆದ A search in secret India ದಿಂದ ರಮಣ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಓದಿ "ನೀನು ಗುರುಮಹಾರಾಜರಂತಹ (ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರು) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತೀಯೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ರಸಪೂರ್ಣರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು(ರಮಣ ಮಹರ್ಷಿಗಳು) ಮೇಲೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ 'ನೀರಸ'ರಂತೆ" ಎಂದೆ.

ಆಮೇಲೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ರಾಮಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣರಾವ್ ವ್ಯಾಸ್ ಎಂಬುವರ ಸಂಗೀತವಾಯ್ತು. ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಗಳಿದ್ದರಿಂದ ನಾನೂ ಹೋದೆ. ಮಾನಪ್ಪನೂ ಇದ್ದ. ನನಗೆ ಇತರರು ಹೊಗಳಿದಷ್ಟೇನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಸಂಗೀತ. ಅಂತೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ನಾನೂ ದೇಶಿಕಾನಂದರೂ ಟಾಂಗದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಒಂದು ಕಂಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಶಂಕರ್ ಮಹಾರಾಜ್ ಇತರರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟು ಹುಡುಗರೆಲ್ಲಾ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ನಾನು ಟಾಂಗಾ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದಿತ್ತೇ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡಿದೆ. ಶ್ರೀನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ಸು ಖಿನ್ನವಾಯಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ದೇಶಿಕಾನಂದರು ಶಂಕರ್ ಮಹಾರಾಜರ ಪುರಾಣ ಹೇಳಿದರು: ಆ ದಿನ ಮಹಂತರಿಗೆ (ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ) ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಐಯರ್ ಅವರಿಂದ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಚೆಕ್ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ಅದು ಗೊತ್ತಾದಾಗ ಏಕೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಿರಿ ಎಂದು ಕೇಳಲು "ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ." ಎಂದು ಬಿಟ್ಟರಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡಿಸಿದೆವು. ಅಂತೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಾದರೂ ಸಂಸಾರ ತಪ್ಪದು.-ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸ್ವಭಾವ ಮನುಷ್ಯರದ್ದಲ್ಲವೇ? ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಗಿಂತ ಹೀನವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗುರುದೇವನ ಕಾಪಾಡಬೇಕು.

೨೨-೧೨-೧೯೭೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯ ಸುತ್ತ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮಾನಪ್ಪ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನ ಮನೆಯಿಂದ ಬಂದನು.(ಮಾನಪ್ಪ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಎ.ಸಿ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರು ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದು ಉಂಡು ತಿಂದು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಏಕೀಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಾನಪ್ಪನನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಅತಿಥಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.) ಅವನಿಗೆ ಎಡ್ಡಿಂಗ್ ಟನ್ ನ The Nature of the physical world ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಓದಿದೆ. ಅಪರಾಹ್ನ ಮೂರುಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಗೆ ಅವನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದ. (ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದವನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಉಟಗೀಟ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅವನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದದ್ದು ಬಹುಶಃ ಅವನ ತಂದೆಯವರು, ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು, ಆಗ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಹವಾ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ೧೨-೨-೧೯೭೫)

೨೩-೧೨-೧೯೭೪:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆದೆ.philosophical congressನಲ್ಲಿ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ, ಮೆಕೆನ್ ಜಿ ಮಾಡಿದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣ ಓದಿದೆ.... ಸಾಯಂಕಾಲ ಹುಚ್ಚೂರಾಯರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿಪ್ಪನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದ ಹೊಸಬಿರುವನ್ನು ರೂಮಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೆ. ಎಂ.ಎಚ್.ಮರಿಯಪ್ಪನು ಕೊಟಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಗುಡಿಸಿ ನಿರ್ಮಲಪಡಿಸಿದನು. ಬೀರುವಿಗೆ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಆಯಿತು...

(ಮೇಲೆ ಬರುವ ಹುಚ್ಚೂರಾಯರು, ರಾಮಸ್ವಾಮಿಪ್ಪ,ಮರಿಯಪ್ಪ ಇವರೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಕವನ ವಾಚನಗಳಿಂದಲೂ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ನನಗೆ ಸ್ವಯಂಸೇವೆ ಎಸಗುತ್ತಿದ್ದವರ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಈಗ ಹುಚ್ಚೂರಾವ್ ಮತ್ತು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೋ? ಎಂ.ಹೆಚ್.ಮರಿಯಪ್ಪ ಮಾತ್ರ ಮುಂದೆ ಡಾ||ಎಂ.ಎಚ್.ಮರಿಗೌಡರಾಗಿ ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಾರ್ಟಿಕಲ್ಚರಲ್ (ತೋಟಗಾರಿಕೆ) ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಬಹಳ ಕಾಲ ಅತ್ಯುತ್ತಮಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಈಗ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಮೇಲೆಯೆ, ಹಿಂದೆ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೆ ಲಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ರೈತಾಪಿ ಜನರಿಗೂ ಲಭಿಸುವಂತಾಯಿತು!... ಆಗ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿದ ಬೀಟೆ ಮರದ ಬೀರು ಈಗ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗೂ ದೊರೆಯಲಾರದು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾನು ಮದುವೆಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದೇ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ರೈಲ್ವೆ ವರ್ಕ್‌ಷಾಪಿನ ಕೆಲಸಗಾರರು ನನಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಂಚ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು, ಬೀಟೆ ಮರದಲ್ಲಿ. ಅದರ ಕಲೆಗಾರಿಕೆಯೂ ತುಂಬ ಮೇಲುಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ. ಆಗ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ನನ್ನಿಂದ ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆಂದು ಜ್ಞಾಪಕ. ಈಗ ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗೂ ಅದು ದೊರೆಯಲಾರದು. ಅದು ಈಗಲೂ ನನಗೂ ನನ್ನವಳಿಗೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ 'ಚಂದ್ರಮಂಚ'ವಾಗಿಯೆ ಇದೆ!೧೫-೧-೧೯೭೫.)

೨೧-೧೧-೧೯೭೫;

ಬಂದೀಗೌಡರು, ಭದ್ರಯ್ಯ ನಿನ್ನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಬಂದಿದ್ದರು . ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಯುವಜನ ಸಮ್ಮೇಲನಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಲು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸಮ್ಮೇಲನ ತೆರೆಯಲು ತಾರಾನಾಥರನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ; ಮತ್ತು ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಕೆ.ಟಿ.ಭಾಷ್ಯಂ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಾರಂತೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಬರುವುದಾದರೆ ನಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕಾರಣಗಳನ್ನೂ ವಿಶದಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂದರಿಗೆ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣವನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಿದೆ.

History of the Russian Revolution by Leon Trotsky ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಸ್ಫೂರ್ತಿಕರವಾಗಿದೆ, ರಸವತ್ತಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ ಏಳಿಗೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವರೆಲ್ಲ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಹಾಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇವೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಅಧ್ಯೇತಾಶ್ರಮದಿಂದ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯವರು ಅಚ್ಚುಹಾಕುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ' ಗ್ರಂಥಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ಲಾಕು ತಯಾರು ಮಾಡಲು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೈ ಗುರುದೇವ!

೧೨-೧-೧೯೭೫:

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ನ.ಭದ್ರಯ್ಯ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ನಾನೂ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಟೆ. ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಯ್ಯನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಇಳಿದುಕೊಂಡಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅವರು ಗೇಟಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಭಾವಂದಿರೂ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಆದ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಯವರನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಫಿ ಬಾಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಮ್ಮನವರೂ ಬಂದರು. ಮೂವರೂ ಭದ್ರಯ್ಯನವರೊಡನೆ ಹೊರಟು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು, ಸುಮಾರು ಎರಡೂಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಗೆ. (ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ಕೊರತೆ ಕರೆಕರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.)

ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಉಪಾಹಾರ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತು ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಭೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಏನು ಮಂದಿಯೋ ಏನೋ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕಿತ್ತು ಆ ತಿಂಡಿ? ಆ ಕಹಳೆಗೊರಲಿನ ಸಿಧ್ಧಲಿಂಗ ದೇವರು ಬೇರೆ! ಆ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಸುಡುಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಧೂಳೀಮಯ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯಸಮೇತ ನಮ್ಮನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೊರಟರು! ನಾನು ಕೊಡೆಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬರೀ ತಲೆ! ನಾನು ಕೇಳಿಯೆ ಬಿಟ್ಟೆ: 'ಇದೇನು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರೋ? ಅಥವಾ ಪಳಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರೋ?' ಎಂದು. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಹೇಳಿದರು. 'ಹಣ್ಣು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ!' ಎಂದು. ಏನು ಮಂಕುಮಂದಿಯೋ ನಾನು ಬೇರೆ ಕಾಣೆ. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಹೋದವರನ್ನು ಟೀ ಕೊಟ್ಟು ಹುಷಾರು ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸುಮರು ಒಂದೂವರೆ ಎರಡು ಮೈಲಿ ನಡೆಸಿ, ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೇ? ಅಲ್ಲಿ ಜನಗಳು ಕಾದೂ ಕಾದೂ ಶಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ!

ಅಂತೂ ಕಾರ್ಯವೇನೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿತು. ಮಾರಾಯ ಆ ಸಿಧ್ಧಲಿಂಗದೇವರು ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬುಡುಬುಡುಕೆಯ ಒಳಗಿನ ಟೊಳ್ಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದನು.

ಆಮೇಲೆ 'ಶ್ರೀಯವರು ಸುಮಾರು ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಮತ, ಭಾಷೆ, ಜಾತಿ ಇವುಗಳ ತೊಡಕುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದರು.

ನನ್ನ ಭಾಷಣದ ವಾಚನವೂ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಗೆ ಮುಗಿಯಿತು: 'ಯುವಕರು ನಿರಂಕುಶಮತಿಗಳಾಗಬೇಕು.'

ಇಂದಿರಮ್ಮನವರ ಸಪ್ತಗೋಳಿನ ಭಾಷಣವೂ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಹಿಡಿಯಿತು. ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲವು ಹುಡುಗರು ಎದ್ದುಹೋದರು. ಅಮ್ಮನವರಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಯಿತಂತೆ! ತಮ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಆಮೇಲೆ ಕೆ.ಟಿ.ಭಾಷ್ಯಂ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ಮಾತಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಡಲು ರೈಲು ಬರುವ ಹೊತ್ತಾದುದರಿಂದ ಸದ್ಯೆ ಬೇಗ ಮುಗಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮನ್ನೆ ಮುಗಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು!

ಅವರು ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದು. ಅದೇನೆಂದರೆ: 'ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎರಡೇ ಜಾತಿಗಳಿವೆ! ಒಂದು ಮೇಲು, ಒಂದು ಕೀಳಲು. ಉದಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ಮೇಲು ಜಾತಿ; ಸ್ವಾರ್ಥಪರರೂ ಸಂಕುಚಿತ ದೃಷ್ಟಿಯವರೆಲ್ಲ ಕೀಳು ಜಾತಿ.'-ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ಬರೀ ಸುಳ್ಳು ಆದರೂ ರಭಸದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಮಂದಮತಿಗಳಾದ ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರು ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆ ಹಾಕಿಯೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಉಪನ್ಯಾಸದ ಸ್ಯಾಂಪಲ್:

"ನಮ್ಮ ಭರತಖಂಡ ವಶಿಷ್ಠ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದ ಭರತಖಂಡ. ವಶಿಷ್ಠ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಇಲ್ಲ! ಇಲ್ಲ! (ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆ)....ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಜಾತಿ ಈ ಭೇದ ಕಚ್ಚಾಟ ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಹೊರದೇಶದವರು ತಂದುಹಾಕಿದ್ದು! ಯುವಕರೇ ನೀವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕು".... ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕೊಳಕು ನೀರು ರಭಸವಾಗಿ ಧುಮುಕಿ ನುಗ್ಗಿದರಾಯ್ತು, ಜನರು ಪವಿತ್ರವಾರಿ ಎಂದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪಾನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ನನ್ನ ಭಾಷಣ ಮುಗಿದೊಡನೆ ಭಾಷ್ಯಂ "It's like a poem ಇದು ಹ್ಯಾಗ್ರೀ ಬರೀತೀರಿ? ನಮಗಂತೂ ಆಗೋದಿಲ್ಲ." ಎಂದರು.

ಹೊರಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದು ಪೇಟಕೋಟು ಉತ್ತರೀಯ ತೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮುದುಕರಾದ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರೊಬ್ಬರು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು: "ನಾನು ಮುದುಕ. ಆದರೂ ನೀವು ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರೋಮಾಂಚವಾಯಿತು. I repent

for what all I have done in the past! ಅದಕ್ಕೇ ನೋಡಿ, ನಿಮ್ಮ ಭಾಷಣದ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹತ್ತಾರು ಸಲ ಓದಬೇಕು. ನಾನೇನೂ ಮುದುಕನಾಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ಯಾರಿಗೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾರೆ. ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನೇ ತಿದ್ದಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು” ಎಂದರು. ನನಗೆ ಆನಂದವೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆಯಿತು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗಲೂ ಕಾರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದಿರಮ್ಮನವರು ಕರೆಕರೆ ಗೊಣಗುವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಗೆ ಸಾಕು ಸಾಕಾಗಿರಬೇಕು!-ತಮ್ಮ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಯಾರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಅವರ ದೂರು! ದೇವರೆ ಗತಿ! ‘ಶ್ರೀಯವರು “ಇಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಉಪನ್ಯಾಸ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು” ಎಂದು ಆಶ್ವಾಸನೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಅವರು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಪ್ತಿಯೂ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಹತಾಶೆಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದುವು-ಅವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರೊಡನೆ ಉಪಯೋಗದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕಾಲ ಕಳೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಇಂದಿರಮ್ಮನವರ ಪರವಾಗಿ: ಅವರ ತಾಯಿಯವರ ರೋಗದ ಮತ್ತು ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ಕಷ್ಟದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು ಮರುಕ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಹಾಗಿತ್ತು!”

(“ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಯುವಜನ ಸಮ್ಮೇಳನದ ನನ್ನ ಭಾಷಣ “ಯುವಕರು ನಿರಂಕುಶಮತಿಗಳಾಗಬೇಕು” ಎಂಬುದು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾದುದೆ ತಡ ಕೆಲವು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೂಢಮತಿಗಳಾದ ಹಾರುವರಿಗೆ ತಲೆಕಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಖಂಡನೆಗಳೆಲ್ಲ ಬಂದವಂತೆ. ಆದರೆ ಆಶ್ರಮದ ನಿರುಪದ್ರವ ಪ್ರಶಾಂತ ಜಾತ್ಯತೀತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಅದರ ಅರಿವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಸಿ ಮುಟ್ಟಲೂ ಅವಕಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂಪತ್ರಿಕೆ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಮಿತ್ರರಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಿತು. ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ದೇವಡು ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅನೇಕ ಕಾಲಗಳ ದೀರ್ಘಲೇಖನ ಬರೆದು ನನ್ನನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ, ಸರಕಾರವೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದರಂತೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸರಕಾರ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಉಗ್ರ ಟೀಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡಿ ವರದಿ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಕೇಳಿತಂತೆ. ವಿಚಾರಣೆಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಕನ್ನಡ ಲೆಕ್ಚರರ್ ಆಗಿ ಅವರ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ. ಒಂದು ದಿನ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರು, ತಮಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಆಜ್ಞೆಯ ವಿಚಾರ ಏನನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದೆ, ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ: ‘ಅದೇನಯ್ಯಾ ನೀನು ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದಿಯಂತೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ? ತಂದು ಕೊಡುತ್ತೀಯೇನು ನನಗೆ. ‘ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುವು. ಅವರಿಗೆ ಒಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆ.

ಅವರು ನನಗೆ ಮುಂದೆ ಎಂದೂ ಯಾವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿದುದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಓದಿದ ಅವರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ‘ನಾನು ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೊಗಸಾಗಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಲಾರೆ.’ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದರಂತೆ!)

೧-೪-೧೯೩೫-೧೫-೨-೧೯೩೫:

ಈ ಸಾರಿಯ ರಜಾದಿನಗಳು ಬಹಳ ಸುಖಸಂತೋಷ ಸಾಹಸ ಆರೋಗ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದುವು. ಶಿವಮೊಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಿದ್ದು ಕಾರ್ ನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋದೆವು:

ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡಬೇಟೆ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿತ್ತು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ರಜಾಕ್ಕೆ ಉರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಹುಡುಗರೂ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ್ದ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಮಿತ್ರರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಫಿತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿ ಹೊರಟೆವು, ಕಾಡಿಗೆ ಲಗ್ಗೆ ನುಗ್ಗಲು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಕ್ಕೆ ಬುತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿ ತರಲು ಆಳುಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಹಳು ನುಗ್ಗಲು ಜನರೂ ನಾಯಿಗಳೂ ಅನೇಕರು ಜಮಾಯಿಸಿದ್ದರು. ನಾಯಿಗಳಿಗೂ ಬುತ್ತಿ ತರುವಂತೆ ಹೇಳಲು ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂದಿನ ಶಿಕಾರಿಯ ಶಿಖರವೆಂದರೆ ಒಂದು ಎಂಟು ಹತ್ತು ಆಳು ಹೊರೆಯ ದೊಡ್ಡ ಹಂದಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದದ್ದು. ಆ ಹಂದಿಯನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಫೋಟೋ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡೆವು: ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು, ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ನಾನು, ಮಾನಪ್ಪ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಯಲ್ಲು-(ಹಳುನುಗ್ಗುವವರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ) - ಮುಂತಾದವರು. ಆ ಹಂದಿ ತುಂಬ ವಯಸ್ಸಾಗಿ ಬಲಿತಿದ್ದು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ಕೋರೆಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಕೋರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುಗಳಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿತ್ತು . ಅಲ್ಲದೆ ನಾವು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿಯ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಪುಳಿಂದಿಯರನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾ ಅವರು ಬಿದಿರು ಮತ್ತು ಹಂದಿಯ ಕೋರೆಗಳಿಂದ ಉದುರಿದ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆವು. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹಂದಿಯನ್ನು ಹಸಿಗೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಕೋರೆಯಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದೆವು. ತರುವಾಯ ಆ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ತಂದು ತೋರಿಸಿದರು. ಗುಂಡುಗುಂಡೆಗೆ ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದವು. ಬಹುಶಃ ಕೋರೆಯ ಎಲುಬಿನ ಅಂಶಗಳಾಗಿ ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ ರಚನೆಗಳಾಗಿದ್ದುವೋ ಏನೋ!

ಈ ವರ್ಷದ ಬೇಸಿಗೆಯ ರಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ನಮಗೆ ಒದಗಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸಾಹಸವೆಂದರೆ-ಹುಲಿ ಷಿಕಾರಿ, ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿಹುಲಿ, ಹೆಬ್ಬುಲಿ!

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಉಳಿದಾಗ ಸಂಜೆಹೊತ್ತು ಬ್ಯಾಡ್‌ಮೆಂಟನ್ನನ್ನೋ ವಾಲಿಬಾಲನ್ನನ್ನೋ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮತ್ತೆ ಒಮ್ಮೆಮ್ಮೆ ಬೈಗಿನ ಮರಸು ಬೇಟೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಓಡಾಡಬಹುದಾದ ಕಾಡ ನಡುವಣ 'ಕಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ' ಮರದ ಮೇಲೆಯೂ ಅಟ್ಟಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲದ ಮೇಲಣ ಜಿಗ್ಗು ಸೊಪ್ಪು ಅಡಕಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಮರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಕಾಯುತ್ತಾ ಕೂರುವುದು.

ಆವೊತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕುವರೆಗೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಮರಸು ಕೂರಲು ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆವು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಮಗೆ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದೆ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ನೆವದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಡ್‌ಮೆಂಟನ್‌ವಾಲಿಬಾಲ್‌ಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಏನೋ ಒಂದು ವೈವಿಧ್ಯವೆ ನಮಗೆ ಬೆಕಾಗಿತ್ತು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಮೃಗಗಳಿಗಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತಯನ್ನನುಭವಿಸುವ ಮನಃಸಾಹಸದ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿಯೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹೊರಟಿದ್ದೆವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಮಿತ್ರರಿರಲಿ ನಾನು ಕೂಡ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಇಬ್ಬರೇ ತೋಟಾ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ನಾವೆಲ್ಲ-ನಾನು, ಮಾನಪ್ಪ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ವಿಜಯದೇವ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ-ವಾಕಿಂಗ್‌ಹೋಗುವವರಂತೆ ಹೊರಟಿದ್ದೆವು. ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂಬ ಮಾಮೂಲನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೆವು!

ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯ ಹಳೆಯ ಪೋರ್ಟ್ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ನಾವಷ್ಟು ಜನರೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಹತ್ತಿದ್ದೆವು. ವೆಂಕಟಯ್ಯನೆ ಡ್ರೈವರ್. ಕೊಪ್ಪ-ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಿಂದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಮೂರು ಮೈಲಿ ಹೋಗಿ, ರಸ್ತೆಯ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಕಾಡು ಇಡಿದು ಏರಿದ್ದ ತಿರುಳೆಬ್ಬೆಲು ಗುಡ್ಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕಾರು ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆವು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಸ್ಸಂಚಾರವಾಗಿದ್ದ ಆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಚಾರವೂ ವಿರಳವಾಗಿದ್ದು ಗಾಡಿ ಕಾರುಗಳಂತೂ ಅಪೂರ್ವ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಕಾರು ಎಂದರೆ ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಗೌರವ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದು ಯಾರೋ ಅದರ ಬಳಿ ಸಾರುವ ಆತಂಕ ಇರಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ!)

ಎಲ್ಲರೂ ಗುಡ್ಡವೇರಿದೆವು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಕಾಡು ದಟ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಮ್ಮರಗಳ ಬುಡಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಜಿರು ಹಳು ಸಾಂದ್ರವಾಗತೊಡಗಿತು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಗೊತ್ತು ಕೂರಲು ಹೋಗುವ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕೊರಳೂ ಕ್ರಮಕ್ರಮೇಣ ವಿರಳವಾಯ್ತು. ಕಾಡಿನ ಒಳಗೆ ಹೋದಂತೆಲ್ಲ ಬೇಸಿಗೆಯ

ಬೇಗೆ ಇಳಿಮುಖವಾಗಿ ತಂಪುಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ಮರಸಿಗೆ ಕೂರಲು ಹೋಗುತ್ತಿರವಾಗ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡಬಾರದು, ಸೀನಬಾರದು, ಕೆಮ್ಮಬಾರದು, ಏನೊಂದು ಸದ್ದನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಕಟ್ಟಾಣೆಯಾಗಿತ್ತು.

ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಮತ್ತು ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು ಇವರು ಮೂವರೂ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದವರು. ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು ಹಳಬರಾಗಿ ಅನುಭವಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಕಾಡಿನ ಮೃಗಸಂಚಾರದ 'ಕಂಡಿ'ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಿತವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೇ ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದೆರಡು ಫಲಾಂಗು ಗುಡ್ಡವೇರಿದ ಮೇಲೆ ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು ನಿಂತರು. ಕೈಬಾಯಿ ಕಣ್ಣುಸನ್ನೆಯಿಂದಲೇ ಮೃಗಯಾ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡಿ, ವೆಂಕಟಯ್ಯನನ್ನು ಒ ಆ 'ಕಂಡಿ'ಯಲ್ಲಿ ಕೂರುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಮುಂದೆ ಕಾಡು ಕಠಿಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ನಾಗರಿಕರು ಕೈಸನ್ನೆ ಕಣ್ಣುಸನ್ನೆಯಿಂದಲೇ ತಾವೂ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರೊಡನೆಯೇ ಇರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ನಾನೂ ಬರಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೂರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ, ಮಾನಪ್ಪರೂ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯೇ ನಿಂತರು. ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು ತಲೆದೂಗಿ ನಗುಮೊಗವಾದರು, ಇಷ್ಟು ಜನ ಒಂದುಕಡೆ ಮರಸಿಗೆ ಕೂತರೆ ಷಿಕಾರಿ ಆದಂತೆ ಎಂದು!

ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ದಟ್ಟಯಿಸಿದ ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ನಡೆದು ಕಣ್ಮರೆಯಾದರು.

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸುಳಿಯುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರಿರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸುವುದೆಂದು ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೆ ತಲೆನೋವು! ಕೆಲವರು ಒಂದು ಮರದ ಬುಡದ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಕೂರಲು ಒಪ್ಪಿದರು. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕೂತರೆ ಏನಾದರೂ ಅಪಾಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಮರದ ಮೇಲೆಯೇ ಹತ್ತಿ ಕೂರುತ್ತೇವೆ, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸದ್ದುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಒಂದು ಮರ ಹತ್ತಿ ಕವಲುಗೊಂಬೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಕೂತನು. ಅದರ ಬಳಿಯ ಮರದಲ್ಲಿ ನೆಲದಿಂದ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಎತ್ತರವಿರದ ಹೆಗ್ಗೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೂ-ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ನಾನು-ಕುಳಿತೆವು.

ನಾನು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ತತ್ವಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದೆ; ಕವಿಸಹಜ ಮನೋಧರ್ಮದಿಂದ ವನ್ಯರಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿದೆ. ಅರಣ್ಯದ ನಿಶ್ಯಬ್ಧತೆಯ ಸದ್ದುಗಳನ್ನು ಆಳಿಸಿದೆ: ಮೆಲುಗಾಳಿಗೆ ಹಣ್ಣೆಲೆ ಉದುರುವ ಸದ್ದು, ಆಗೊಂದು ಈಗೊಂದು ಒಣಗಿದ ಕಡ್ಡಿ ಮರದಿಂದ ಬೀಳುವ ಸದ್ದು; ನೆಲದ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟಯಿಸಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ತರಗೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನೊ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಜಂತುಗಳು ತಿರುಗಾಡಿದ ಸದ್ದು; ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ್ಳಿಹಕ್ಕಿ ಕೂಗಿದ ಸದ್ದು; ಯಾವುದೂ ಬಿದಿರುಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಗೆ ಬಿದಿರು ಬಿದಿರಿಗೆ ಉಜ್ಜುವ ಕೀರಲು ಸದ್ದು; ಯಾವುದೂ ಮರದ ಒಣಗೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಮರಕುಟಿಗನ ಕೊಕ್ಕು ಕೊಟಗುವ ಸದ್ದು; ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದು ಎಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಗುವ ಗಿಳಿಹಿಂಡಿನ ಗುಂಪುಲಿ ಸದ್ದು; ಏಕಾಂಗಿಯಾದ ಕಾಮಹಳಿಯ ಇಂಪುಲಿ ಸದ್ದು; ಒಮ್ಮೆಮ್ಮೆ ದೂರದ ಕಣಿವೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಳಿಮನೆಗಳ ನಾಯಿ ಬೊಗಳುವ ಸದ್ದು; ಹಾಗೆಯೇ ದನ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹಂಬಾ ಸದ್ದು; ಸದ್ದಿಲ್ಲದ ಆ ಅಡವಿಯ ನಿಃಶಬ್ದತೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಮರಿಸದ್ದುಗಳಿಂದ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ!

ಕ್ರಮೇಣ ಬೈಗಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಂತೆಲ್ಲ ಮರಿಸದ್ದುಗಳೂ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು ನಿಜವಾದ ಕಾಂತಾರ ನೀರವತೆ ನೆಲಸತೊಡಗಿತು. ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಾಡಿನ ಮಬ್ಬುಗಪ್ಪು ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಾಳ್ಮೆಗೆ ಉಸಿರುಕಟ್ಟುವಂತಾಯಿತು. ಮೊದಲುಮೊದಲು ಯಾವುದಾದರೂ ಜಂತು ಸುಳಿಯಬಹುದೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬೇಜಾರಾಗಿರದಿದ್ದವರಿಗೆ ಬರುಬರುತ್ತಾ ಬೇಸರವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಮೇಲಿದ್ದವರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಳಗಿದ್ದವರಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮೀರಿ ಆಕಳಿಸಿದ್ದರು! ಒಬ್ಬರಂತೂ ಆಕಳಿಸುವಾಗ ಅಭ್‌ಆಸಬಲದಿಂದ ಬಾಯಿಗೆದುರಾಗಿ ಆಮಂಗಳ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಚಿಟಿಕೆ ಹೊಡೆದು ಇತರರ ದೃಷ್ಟಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿದ್ದರು! 'ಕಾಯುವುದು ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಿಂತ ಕಷ್ಟತರ!' ಎಂಬ 'ಯಮನ ಸೋಲು' ನಾಟಕದ ಒಂದು ಸೂಕ್ತಿ, ಆ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಲ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ನಮಗೆ-ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ನಾನು-ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು! ಕತ್ತಲಾಗುವವರೆಗೆ ಮರಸು ಕೂರಲೆಬೇಕಾದುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಹೇಗೂ ತಪ್ಪಿಗೆ ಕೂತಿದ್ದೆವು!....

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ಬೇಸರದ ಕೋವಿಮನಿಗೆ ಕಿಡಿತಿಗುಲಿ ಸಿಡಿದೆದ್ದು ಭಯಂಕರ ಉದ್ವೇಗವಾಗಿ ಆಸ್ಪೋಟಿಸಿತ್ತು!

ಢಾಂ! ಂದು ಒಂದು ತೋಟಾಕೋವಿಯ ಈಡು ಕಾಡನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲಕಿಬಿಟ್ಟಿತು! ಅದನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಅದರೊಡನೊಡನೆಯೆ, ಒಂದು ಹುಲಿಯ ಹೇರಾರ್ಭಟೆ ಕಿವಿಗಪ್ಪಳಿಸಿತ್ತು! ಏನು? ಬಂತು? ಂದು ನಾವು ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಹುಲಿಯ ಅಬ್ಬರವನ್ನು ಬೆಂಬತ್ತಿದಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಈಡೂ ಮೊಳಗಿತ್ತು-ಢಾಂ!

ಮತ್ತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಶ್ಯಬ್ಬ! ಕಾಡೆ ಮರವಟ್ಟಿತೆಂಬಂತೆ!

ಮೊದಲನೆಯ ಈಡು ಕೇಳಿಸಿದೊಡನೆಯೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಚಕಿತಚಿತ್ತರಾದೆವು, ಸಾಹಸೋಜ್ಜಲರಾಗಿ ಸಂತೋಷಗಂಡಂತೆ. ಏನೊ ಷಿಕಾರಿಯಾಯ್ತು ಂದು,ಹಂದಿಯೊ, ಮಿಗವೊ, ಕಾಡುಕುರಿಯೊ, ಬರ್ಕರ್ಗಿರ್ಕವೊ? ಆದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ಹುಲಿಯ ಅಬ್ಬರ ಕಾಡನ್ನೆಲ್ಲ ಆಲೋಡಿಸಿ ಬಂದೊಡನೆ-ಪ್ರಾಣಿಸಹಜವಾದ ಭಯಚಕಿತ ಹೃದಯರಾಗಿ, ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗೆಂಬಂತೆ, ತಟಕ್ಕನೆ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಪೊದೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿಡ್ಡವರು ನೆಗೆದೆದ್ದು ಮಂಗಗಳಂತೆ, ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಗಿಡವೊ ಮರವೊ ಏರಿಬಿಟ್ಟರು! ಮರದ ಮೇಲೆಯೆ ಕೂತಿದ್ದ ನಾವೂ ಇನ್ನೂ ಎತ್ತರದ ತಾಣಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದೆವು: ಗಾಯಗೊಂಡ ಹುಲಿ ನಮ್ಮತ್ತ ಢಾವಿಸಿದರೆ ಅದರ ಕೈಗೆ ಎಟುಕಬಾರದೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ! ಕೆಲವರಂತೂ ಮುಳ್ಳುಗಿಡವನ್ನೆ ಹತ್ತಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು! ಅದಾದರೂ ಎತ್ತರವಾಗಿತ್ತೆ? ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿತ್ತು ಆ ಪ್ರಾಣಭಯದ ಸಾಹಸ? ಸೊಂಟ ಮುರಿದಿದ್ದ ಹುಲಿಗಾದರೂ ಕೈಗೆಟುಕಬಹುದಾಗಿತ್ತು!

ಈ ಸಾಹಸಗಳೆಲ್ಲ ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಈಡೂ ಕೇಳಿಸಿತ್ತು! ಆಗ ನಮಗೆಲ್ಲ ತುಸು ಧೈರ್ಯ ಮೂಡಿತು, ಎರಡನೆಯ ಗುಂಡೂ ಹಾರಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಗುಂಡು ಹುಲಿಗೆ ತಗುಲಿರಲೆಬೇಕು ಂದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ಶಕುನಪೂರ್ಣ ನಿಶ್ಯಬ್ಬತೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು “ಹೋಯ್!” ಂಬ ಸುದೀರ್ಘ ಶಿಕಾರಿ ಕಾಕು ಕೇಳಿಸಿತು, ಹಿರಿಯಣ್ಣನ ಕೊರಳ ದನಿಯಲ್ಲಿ. ಆ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದ ರೀವಿಯಿದ್ದುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುವಂತಿತ್ತು!

ಸರಿ ಮರದಿಂದಲೂ ಗಿಡಗಳಿಂದಲೂ ನಾವೆಲ್ಲ ದಡಬಡನೆ ಕೆಳಗೆ ಹಾರಿದೆವು. ಮುಳ್ಳು ಮರ ಏರಿಡ್ಡವರೂ ಬಟ್ಟೆ ಹರಿದುದನ್ನಾಗಲಿ ಮುಳ್ಳು ಗೀರಿದುದನ್ನಾಗಲಿ ಲೆಕ್ಕಲಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಯಮತ್ತರಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು ಎಲ್ಲರೂ!

ಹಿರಿಯಣ್ಣನ ಕರೆ ಕೇಳಿಬಂದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಇಳಿದು ಒಂದು ಸರಲನ್ನು ದಾಟಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಢಾವಿಸಿದೆವು. ಇನ್ನೂ ಕಪ್ಪಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಕು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು.

ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ: ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು, ಗೆಲುವಿನ ನಗೆಮೊಗವಾಗಿ ಕಾಡಿಡಿದ ಗುಡ್ಡ ದೋರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಹಿರಿಯಣ್ಣನ ಕಾಲಬಳಿ ಬಿದ್ದಿದೆ, ಮಹಾಗಾತ್ರದ ಭೀಷಣ ಸೌಂದರ್ಯದ ಹುಲಿರಾಯ! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು ಅದರ ಅಂಗಾಂಗಳನ್ನೂ ಬೆರಗಿನಿಂದ ನೋಡಿದೆವು: ಮೀಸೆ, ಕಣ್ಣು, ಉಗುರು, ಪಟ್ಟೆಪಟ್ಟೆಯ ಹಳದಿ ಕಪ್ಪುಗಳು, ಬಾಲ!

ಹಿರಿಯಣ್ಣನಿಂದ-ಅವನು ಕುಳಿಗಿದ್ದ ಮರದ ಕೊಂಬೆ, ಹುಲಿ ಬಂದ ದಿಕ್ಕು, ಅದು ಕಣಿವೆಯತ್ತ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ಬಂಗಿ, ಇವನು ಗುರಿಯಿಟ್ಟ ರೀತಿ, ಮೊದಲನೆ ಈಡು ಹೊಡೆದೊಡನೆ ಅದು ಹಾರಿಬಿದ್ದ ರೀತಿ, ಮತ್ತೆ ಏಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಡೂ ಬಿದ್ದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಒರಗಿದ್ದು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದೆವು. ಸಂತೋಷಭರದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತೂ ಬಿಟ್ಟೆವು! ವೆಂಕಟಯ್ಯ-ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಇಬ್ಬರೂ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದವರಾದ್ದರಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಸಿಗರೇಟು ಹೊತ್ತಿಸಿದರು! ನಾನೂ ಆ ಸಂತೋಷ ಸಮಾರಂಬದ ಸವಿನೆನಪಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಸಿಗರೇಟು ಈಸಿಕೊಂಡು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಸೇದುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿಡ್ಡೆ ಹುಲಿಯ ಮೇಲೆ! ಉಳಿದವರು ಬಿಡುತ್ತಾರೆಯೆ? ಸರಿ, ಹುಡುಗರೂ ಸೇರಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಹುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದುವ ಸವಾರಿ ಮಾಡಿಯೆ ಬಿಟ್ಟರು!

ಈ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಹುಲಿಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೂ ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆವು, ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು ಎಚ್ಚರಿಸದಿದ್ದರೆ!

“ಹುಲಿ ಈ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟರೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅದನ್ನು ಹೊತ್ತು ರಸ್ತೆಗೆ ಹಾಕಬೇಕಲ್ಲಾ, ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ? ನಾನು ಮುದುಕ; ನನ್ನ ಕೈಲಾಗದು, ಪರಾಯದ ಹುಡುಗರು ಹೊರಿ, ಹೊರಿ!”

ಯಾರು ಹೊರುವವರಿಲು? ಅದಾದರೂ ಸಾಧಾರಣ ಭಾರದ್ದೇ? ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮಕ್ಕಳೇ! ಹೊರೆ ಹೊತ್ತಾಗಲಿ, ದುಡಿದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಯಾಗಲಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದವರೇ ಅಲ್ಲ. ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರೊಬ್ಬರೆ ಮೈಬಗ್ಗಿಸಿ ಅಂಥಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದ ಒಕ್ಕಲಮಗ. ಆದರೆ ವಯಸ್ಸಾದವರು! ಕಡೆಗೂ ಅವರೇ ಮುಂದಾಗಬೇಕಾಯ್ತು!

ಅವರ ಮುಂದಾಳುತನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಕಾಡುಹಂಬುಗಳನ್ನು ಉಗಿದು ಹುಲಿಯ ಮುಂಗಾಲುಗಳನ್ನೂ ಹಿಂಗಾಲುಗಳನ್ನೂ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದೆವು. ಹುಲಿಯ ಭಾರಕ್ಕೆ ಮುರಿಯದಂತಹ ಒಂದು ನೇರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಗಿಡದ ದಿಂಡನ್ನು ಕಡಿದು ಹೊರೆಗೋಲು ಮಾಡಿದೆವು. ಅದನ್ನು ಮುಂಗಾಲು ಹಿಂಗಾಲುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ತೂರಿಸಿದೆವು. ಮುಂದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರು ಹೆಗಲು ಕೊಡುವಷ್ಟು ಉದ್ದಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು , ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ವಿಜಯದೇವ, ಮಾನಪ್ಪ ಎಲ್ಲ ಹೆಗಲು ಕೊಟ್ಟರು. ಗುಡ್ಡದ ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿಯತೊಡಗಿದಾಗಲೆ ಕತ್ತಲಾಗಿತ್ತು. ದಾರಿಯಲ್ಲದ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಳಿದೆವಿಲು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಹುಲಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದನ್ನು ಎಳೆದರು ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಅದರ ಭಾರಕ್ಕೆ ಹೊರೆಗೋಲು ಬಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಇವರಷ್ಟೂ ಜನರು ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ನಿತ್ತರಿಸಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹುಲಿಯ ಬೆನ್ನು ಹಳುವಿನ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೀಸುವಂಥೆ ಇದ್ದಿತೆ ಹೊರತು ಎತ್ತಿ ಹೊತ್ತಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ! ನಾವು ಉಳಿದವರು ಎಲ್ಲರ ಕೋವಿಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಕಂಬಳಿಗಿಂಬಳಿ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಅಂತೂ ರಾತ್ರಿ ಏಳೂವರೆ ಎಂಟುಗಂಟೆಯೆ ಆಯಿತು ಆ ಹುಲಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದು ರಸ್ತೆಗೆ ಕಾರಿನ ಬಳಿ ಹಾಕಬೇಕಾದರೆ!

ಮುಂದೆ? ಅದನ್ನು ಕಾರಿಗೆ ಹಾಕುವುದು ಹೇಗೆ? ನಾವಷ್ಟು ಜನ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕೂರುವುದು ಹೇಗೆ? ಅದೊಂದು ಸಾಧಾರಣ ಲಡಗಾರಿ ಫೋರ್ಡ್ ಕಾರು! ಎರಡು ಸೀಟುಗಳು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೊರೆಹಾಕಲು ಈಗಿನ ಕಾರುಗಳಿಗಿರುವಂತೆ ಡಿಕ್ಕಿಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸರಿ, ಅದರ ಟಾಪನ್ನು ಕಳಚಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ ಇಟ್ಟು, ಹುಲಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಎತ್ತಿ ನೂಕಿ ತಳ್ಳಿ ದಬ್ಬಿ ಹಿಂದಿನ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕದೆಯೆ ಇಟ್ಟೆವು. ಅದರ ಮುಂಭಾಗ ಹಿಂಭಾಗಗಳು ಕಾರಿನ 'ಬಾಡಿ'ಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಚಾಚಿದ್ದವು. ಎರಡು ಬಾಗಿಲುಗಳು ತೆಗೆದೇ ಇದ್ದವು. ಮತ್ತೆ ಹುಲಿಯ ಮೇಲೆಯೆ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತರು ನಾಲ್ಕು ಜನಕ! ಉಳಿದವರು ಮುಂದಿನ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದೆವು. ಡ್ರೈವರ್ ವೆಂಕಟಯ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಚೂರು ಸ್ಥಳ ಬಿಡುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತಷ್ಟೆ!

ಜಯಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಘೇಷೋಷ ಕೂಗುತ್ತಾ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅದ್ಭುತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ವೀರರಂತೆ ಉನ್ನತ್ತರಾಗಿರಲು ಕಾರು ತಲೆದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಏದುತ್ತಾ ಹೊರಟಿತು. ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ! ನಕ್ಷತ್ರಖಚಿತ ಆಕಾಶ ಮೇಲೆ; ಇಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಡು ತುಂಬಿದ ಮಲೆಯೆ ಸಾಲುಗಳು; ಜನವಿಹೀನ ನೀರವ ರಸ್ತೆ!

(ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆ ದಿನದ ಹುಲಿ ಬೇಟೆಯ ಸಾಹಸ ಕಥೆಯೇನೂ ಮುಗಿಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಹುಲಿಯ ಕತೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿಯೆ ಮುಂದುವರಿದಿರುವುದನ್ನೂ ಮತ್ತು ಈಗಲೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೆ ಇರುವುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ:

ಆ ಹುಲಿಚರ್ಮವನ್ನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ತಲೆಸಹಿತವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಹದಹಾಕಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆವು. ಚರ್ಮ ಸುಲಿಯುವುದು ತಡವಾದರೆ ನಾವು ಅದನ್ನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದ ಮರಾಟೆ ಯಲ್ಲು ಅದನ್ನು ರಾತ್ರಿಯ ಮಂಡೆಯೊಡನೆ ಉಗುರುಗಳೂ ಇರುವಂತೆ ಚರ್ಮ ಸುಲಿಸಿದನು. ಚರ್ಮಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪ್ಪು ಹಚ್ಚಿ ಒಂದು ಸೀಮೆಯೆಣ್ಣೆ ಡಬ್ಬದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಭದ್ರವಾಗಿ ಪ್ಯಾಕುಮಾಡಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆವು. ಆ ಕೆಲಸದ ಹೊರೆ ಹೊಣೆ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚವನ್ನೆಲ್ಲ ದೇ.ರಾ. ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು.

ಆ ಚರ್ಮವನ್ನು ನಾವು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದು ಸಾವಿರದ ಒಂಬೈನೂರ ಮೂವತ್ತೆರಡರ ಬೇಸಗೆ ರಜದಲ್ಲಿ. ಅದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಮರುವರ್ಷದ ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೋದಾಗಲೆ, ಎಂದರೆ ೧೯೩೬ನೆಯ ಮೇ ತಿಂಗಳು ೩೦ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಂದು! ಒಂದು ವರ್ಷದ ತರುವಾಯ! ಅದಕ್ಕೆ ನೂರೂ ನೂರೈವತ್ತೂ ರೂಪಾಯಿ ತಗುಲಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಆಗಿನ ಮೌಲ್ಯದಲ್ಲಿ. ಈಗಾದರೆ ಐನೂರೂ ಸಾವಿರವೂ ತಗುಲುತ್ತಿತ್ತು!

ಅದು ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಲಿಯ ಮಂಡೆಯಂತೂ ನಿಜವಾಗಿಯೆ ಹುಲಿ ನಿಂತಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ತೆರೆದ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕೆನ್ನಾಲಗೆ ಮತ್ತು ಹಲ್ಲುಗಳು-ಎಲ್ಲ ಹಲ್ಲುಗಳೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಹೆದರಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಇದ್ದವು. ಹುಲಿಯ ಉಗುರುಗಳೂ ಸಹಜತೆಯನ್ನು ಒಂದಿಷ್ಟೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನಾಡಿದ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅರಿತ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ಅದನ್ನು ನನಗೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು!

ರಜದಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಅದನ್ನು ನಾನು ತಂದು ಆಶ್ರಮದ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹರಡಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದೆ!

ಸಾವಿರದ ಒಂಬೈನೂರ ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಇಸವಿ ಆಗಸ್ಟ್-ಒಂದನೆಯ ತಾರೀಖಿನಂದು ನಾನು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಾಣೀವಿಲಾಸಪುರದ ಬಡಾವಣೆಯ ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಡನೆ, ವಾಸಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದೆಂದು ಆ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮ ಬಾಡಿಗೆಯ ಮನೆಯ ನಡುಮನೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿತು, ನನ್ನ ಓದುಕೊಠಡಿ ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಮನೆ 'ಉದಯರವಿ' ಸಿದ್ಧವಾಗಲು ಅದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿತು. ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ, ನನಗೆ ಲೆಕ್ಚರರ್ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿ ೨-೧೧-೧೯೩೯ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವರ್ಗವಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಚರ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಆರು ವರ್ಷ ಇರಬೇಕಾಯಿತು.

ಹುಲಿಚರ್ಮದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಘಟಿಸಿದ ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಘಟನೆ ಎಂದರೆ, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರದ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಇದ್ದಾಗ ಕಣ್ಣಮ್ಮ ಎಂಬ ಹೆಂಗಸು ಮನೆಗೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹುಲಿಚರ್ಮವನ್ನು ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ್ದೆವು, ಅದರ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನಿಂತಂತೆ ತೋರುವಂತೆ. ಅವಳು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮುಸುರೆ ತೊಳೆದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಗುಡಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ಅವಳು ಪೊರಕೆ ಹಿಡಿದು ಜಗಲಿಗೆ ಹೋದಳು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಿಟಾರನೆ ಕಿರುಚಿಕೊಂಡು ಹೆದರಿ ಬಿದ್ದು ಅಡುಗೆ ಮನೆಯತ್ತ ಧಾವಿಸಿದಳು. ತೇಜಸ್ವಿ, ಚೈತ್ರ ಅವರ ತಾಯಿ ಎಲ್ಲರೂ ಏನೂ ಅನಾಹುತವಾಯಿತೆಂದು ಕಣ್ಣಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿದರು. ಅವರು ಉಹಿಸಿದ್ದು, ಆ ಮನೆಗೆ ಹಾಕಿದ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ತಂತಿಗಳು ಆಗಾಗ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಕಣ್ಣಮ್ಮಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯುತ್‌ತಗುಲಿರಬೇಕೆಂದು. ಆಮೇಲೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಎಲ್ಲರೂ ನಕ್ಕು ಅವಳಿಗೆ ಗೇಲಿ ಮಾಡಿದರು: ಅದು ನಿಜವಾದ ಹುಲಿ ಅಲ್ಲ, ತಲೆಕಟ್ಟಿಸಿ ಚರ್ಮ ಹದ ಹಾಕಿಸಿದ್ದು ಎಂದು!

ತೇಜಸ್ವಿ, ಚೈತ್ರ ಹುಟ್ಟಿ ಕೀಟಲೆ ಮಾಡುವ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮಕ್ಕೆ ಗ್ರಹಚಾರ ಷುರುವಾಯ್ತು! ಮೊದಲುಮೊದಲು ಅದರ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಗಿವಾರಿ ಮಾಡುವ ಆಟವಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಗಿವಾರಿ ಮಾಡುವ ಆಟವಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಅದರ ಮೀಸೆ ಹಲ್ಲು ಉಗುರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ನಾವು ಮತ್ತೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ೧೨-೯-೧೯೪೫-೧೪-೯-೧೯೪೫ ಎರಡನೆ ಸಾರಿ ಆಕ್ಟಿಂಗ್ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ, ತಮ್ಮ ಆರನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಯಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ತೇಜಸ್ವಿ ಮತ್ತು ಚೈತ್ರರಿಂದ ಹುಲಿಗೆ ಜೈನದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟು ಅದು ಕ್ರಮೇಣ ಸಾಧುವಾಯಿತು! ಮೊದಮೊದಲು

ಅದರ ಮೀಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೇ ಮಾಯವಾಗತೊಡಗಿದವು. ಹೊಸ ಮೀಸೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಲು ಕೇಳಿದಾಗ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಡರ್ಮಿಯವರು ಒಂದೊಂದು ಮೀಸೆಗೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದರು. ಅಲ್ಲವೇ ಮತ್ತೆ? ಹುಲಿ ಮೀಸೆ ಕ್ಷೌರದ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ವಸ್ತುವೇ? ಹುಲಿ ಮೀಸೆಯ ದುಬಾರಿ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೂ ತೇಜಸ್ವಿ ಚೈತ್ರರು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಇಲ್ಲ. ಅಂತೂ ನಾವು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೇ ಒಂದೊಂದೆ ಮೀಸೆ ಮಾಯವಾಗಿ ಹುಲಿಯ ಮಂಡೆ ಮೀಸೆ ಬೋಳಿಸಿದಂತಾಯ್ತು! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗ ಅವರು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಮರಿಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕಲಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಛೂ ಬಿಟ್ಟು ಅದರ ಕಿವಿ ಬಾಲ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು. ಆ ನಾಯಿಮರಿಗಳು ಅವರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಕಿವಿ ಬಾಲ ಉಗುರು ಚರ್ಮದ ಭಾಗಗಳನ್ನೆ ಕಿತ್ತುವು. ಕಡೆಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಬೆಲೆ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಉಗುರುಗಳೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಮಾಯವಾದವು. ಹಲ್ಲುಗಳೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುವೋ ಏನೋ? ಆದರೆ ಅವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೀಳಲಾರದಷ್ಟು ಭದ್ರವಾಗಿದ್ದವು. ಕೊನೆಗೆ ಹುಲಿಯ ರೌದ್ರತೆಯ ಮಾಯವಾಗಿ ಕಾಂತಿಗೆಟ್ಟು ದದ್ದು ಹಿಡಿದ ಬೀದಿನಾಯಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. ಕೊಟ್ಟ ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ಮಡದಿ, ಹುಲಿಗೆ ಒದಗಿದ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಅದನ್ನು ಅವಮಾನದಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಡರ್ಮಿಯಿಷ್ಟಪ್ರಧಾನಯ್ಯನವರ ಬಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕಳಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಕೇಳಿದರು. ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಅದು ಉದ್ಧಾರವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅದರ ಶಿರಚ್ಛೇದನ ಮಾಡಿಸಿ, ಮಂಡೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಂಚು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಈಗ ಆ ಮಂಡೆ ಒಂದು ಬೀರುವಿನ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿಸಿದೆ. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಹುಲಿಯಾಗಿಯೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಮೀಸೆಬೋಳಿ! ಜೈನ ಹುಲಿ!!

ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆಸಗೊಳ್ಳುವ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆಲ್ಲಾ ಈ ದೀರ್ಘ ಕತೆಯನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಕೆಡಬಾರದೆಂದು ಸಲಸಲಕ್ಕೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳೊಡನೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ: ತೇಜಸ್ವಿ ಅವನ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ: “ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳು, ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು ಅಂದರೆ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ, ಅಜ್ಜೀ?”

ಆ ಬೇಸಗೆ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಒದಗಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಹಸದ ಪ್ರಸಂಗ ವೆಂದರೆ ನಾನೊಂದು ಹಂದಿ ಹೊಡೆದದ್ದು. ಅದು ಒಂದು ನಿಜವಾದ ಸಾಹಸದಂತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕಡೆಗೆ ನಗೆಪಾಟಲಾಗಿ ಹೋಯಿತು! ನಾನೆಷ್ಟು ಒಪ್ಪದೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರೂ!

ಆ ದಿನ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಏನೊ ಹರಟೆಯ ಸಲ್ಲಾಪದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೆವು; ನಮ್ಮ ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಶ್ರೀನಿ, ವಿಜಯ, ನಾನು ಇತ್ಯಾದಿ. ಗಂಟೆ ಸುಮಾರು ಬೆಳಗಿನ ಒಂಬತ್ತು ಇರಬಹುದು. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಎದುರು ದೃಶ್ಯ ಸುಮನೋಹರ; ಮಳೆ ತೊಳೆದ ಹಸುರಿನ ಅಡಕೆ ಬಾಳೆಯ ತೋಟ, ಗಗನಕ್ಕೇರಿದ ಓರೆಯ ಮಲೆನಾಡು ಗುಡ್ಡಗಳು, ನಿರ್ಮೇಘ ನೀಲಾಕಾಶ!

ಯಾರೋ ಓಡಿ ಬಂದು ಸುದ್ದಿ ಕೊಟ್ಟರು: ‘ಕೆಳಕುಪ್ಪಳಿ ಕಾಡಿನ ಬಳಿ ಹಳ್ಳದ ಕೇದಗೆ ಹಿಂಡಿಲಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಂದಿ ಬಂದಿದೆಯಂತೆ. ಬೇಗ ನಾಯಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೋವಿ ತರಬೇಕಂತೆ!’ ಎಂದು. ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೇ ಸಾಕು ಬೇಟೆ ಎಂದು ನಾವೆಲ್ಲ ನಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಧಾವಿಸಿದೆವು. ನಾನು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ನಂಬರಿನ ತೋಟಕೋವಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದೆ, ಬಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ.

ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಮೈಲಿ ದೂರವಿದ್ದ ಆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಓಡುತ್ತಲೆ ಏದುತ್ತಾ ಹೋದೆವು. ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಒಕ್ಕಲು ಮನೆಗಳವರು ಕೂಗುತ್ತಾ ಕಾಕುಹಾಕುತ್ತಾ ಹಂದಿಯನ್ನು ಅಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದು ಗೋಚರಿಸಿತು. ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂಡು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಂಗೆಟ್ಟಂತಿತ್ತು ಆ ಹಂದಿ. ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಮಳೆಯಿಂದ ಹೊರ ನುಗ್ಗಿ ಗದ್ದೆಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ನಾಗಾಲೋಟದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿತ್ತು ಗಡ್ಡವೇರಿದ ಕಾಡಿನತ್ತ. ಜನರೂ ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಾ ಅದರ ಸರಿಸಮ ಓಡಲಾರದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾವೂ-ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿನವರು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ನಾಯಿಗಳು-ಅದು ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಓಡದಂತೆ ತಡೆಯಲು ಅಡ್ಡದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಧಾವಿಸಿದೆವು. ನಮ್ಮ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗುವಿಕೆ, ಜನರ ಕೂಗಾಟ-ಗದ್ದಲವೂ ಗದ್ದಲ, ಹೇಳತೀರದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತು, ಸಂಯಮ ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬರಿಯ ಗೊಂದಲವಾಗಿತ್ತು!

ಎಡದ ನಳಿಗೆಯ-ಏಕೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಗುಂಡಿನ ತೋಟಾ ಹಾಕಿದ್ದೆ-ಕುದುರೆಯನ್ನು ಏರಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿಕೊಂಡೇ, ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಂದಿಯ ಕಡೆಗೇ ಗಮನ ಹಾಯಿಸುತ್ತಾ ನಾನೂ ಇತರರೊಡನೆ ತಲೆಕೆಟ್ಟಂತೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಎಲ್ಲಿ ಕೈ ಅಮುಕಿತೋ ಏನೋ ಗುಂಡು ಹಾರಿಬಿಟ್ಟಿತು, ಥಂಕಾರದ ಸದ್ದು ಮೊಳಗುವಂತೆ!

ನನ್ನ ಕೋವಿಯಿಂದಲೇ ಗುಂಡು ಹಾರಿದ್ದರೂ ನನಗೇ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ! ಯಾರು ಹೊಡೆದವರು ಎಂದು ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿರಲು ಕೋವಿಯ ನಳಿಗೆಯ ತುದಿಯ ಹೊಗೆ ನಿಜ ಹೇಳಿತು. ಆ ಗುಂಡು ಯಾರಿಗೂ ತಗುಲಬಹುದಿತ್ತು! ಯಾರಿಗಾದರೂ ತಗುಲಿದ್ದರೆ? ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಅದು ಯಾರಿಗೂ ಅಪಾಯ ಮಾಡದೆ ಎಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಅನಾಹುತವನ್ನು ಕುರಿತು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಸಮಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಬೇಟೆಯ ಪ್ರಾಣಿ ಧಾವಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ನಾಯಿಗಳು ಅಟ್ಟಿಅಟ್ಟಿ ಬೊಗಳುತ್ತಾ ಒಂದು ಮುಂಡುಗನ ಹಿಂಡಿಲು ದಟ್ಟಯಿಸಿದ್ದ ಹಳ್ಳದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಅಟ್ಟಿ ತಡೆದಿದ್ದುವು. ನಾನೂ ಕೋವಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಬೇರೆಯ ಗುಂಡಿನ ತೋಟಾ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಓಡಿದೆ. ನಾಯಿ ಹಂದಿಗಳ ಹೋರಾಟದ ಕಣಕ್ಕೇ ನುಗ್ಗಿ, ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಓಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಂದಿಗೆ ತುಮಬ ಸಮೀಪದಿಂದಲೇ ಗುಂಡಿಕ್ಕಿದೆ. ಹಂದಿ ಮಗುಚಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತಿತು. ನಾಯಿಗಳು ಮುತ್ತಿದ್ದುವು!

ನಾನು ಹಂದಿ ಹೊಡೆದ ವಾರ್ತೆ ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ ಹಬ್ಬಿತು. ದೇವಂಗಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ಅವರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾಮಗಾರಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ತಟ್ಟಾಪುರದ ಅವರ ಅಡಕೆತೋಟ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ. ಅವರ ಕಿವಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು ಸುದ್ದಿ, ಕುಪ್ಪಳಿ ಪುಟ್ಟಪ್ಪಗೌಡರು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಂದಿ ಷಿಕಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರಂತೆ ಎಂದು.

ತಟ್ಟಾಪುರದ ಅವರ ತೋಟ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮೈಲಿ ದೂರವಿದ್ದು ಅವರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬಂದೆಬಿಟ್ಟರು, ನಾನು ಷಿಕಾರಿ ಮಾಡಿದ ಹಂದಿ ನೋಡಲೆಂದು. ಹಂದಿ ನಮ್ಮ ಕೆರೆದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿಗೆಯಾಗುವ ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ನಾನು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಮದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾ ಕೆರೆದಂಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಸುತ್ತ ನಿಂತು ಹಂದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರು . ತುಸುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವಾದಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದ ಅನುಭವವಿದ್ದ ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು ಇಂಗಿತವಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ವ್ಯಂಗ್ಯಧ್ವನಿಯಿಂದ “ಹೋಯ್! ಪುಟ್ಟಪ್ಪಗೌಡರ ಶಿಕಾರಿ ಇದು ಕಾಡುಹಂದಿ ಅಲ್ಲ!” ಎಂದು ಕೈ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆದರು. “ಮತ್ತೇನು ಊರು ಹಂದಿಯೆ? ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಊರುಹಮದಿ ಸಾಕುವುದಿಲ್ಲ.” ಎಂದರು ಕೆಲವರು, ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರು ತಮಾಷೆಗಾಗಿ ಕುಚೋದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು. ನಾನಂತೂ ನಾನು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಾಹಸಪಟ್ಟು ಶಿಕಾರಿ ಮಾಡಿದ ಹಂದಿಯನ್ನು ಊರುಹಂದಿ ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿ, ನನ್ನ ಸಾಹಸವನ್ನೇ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲ ಎಂದು ರೇಗಿದೆ. ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಪ್ರತಿಭರಾಗದೆ “ಹಂದಿ ಕಾಡಿನದೇ; ಆದರೆ ಕಾಡುಸೇರಿದ ಊರುಹಂದಿ!” ಎಂದು ಏನೇನೂ ಚಹರೆ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ನಂಬಲಿಲ್ಲ. ನಾನಂತೂ ಅವರ ಪ್ರಾಣಿವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮೂದಲಿಸಿ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ!

ಸರಿ,ಹಂದಿ ಕಾಡಿನದೊ ಊರಿನದೊ ಕಾಡುಸೇರಿದ ಊರಿನದೊ ಏನಾದರಾಗಲಿ! ಹಸಿಗೆಯಾಯಿತು. ಇತರರಿಗೂ ಕಳುಹಿಸಿದಂತೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗು ಪಾಲು ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ....

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನ ಸಾಹಸವನ್ನು ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಸವಿಯಲಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ಒಳಗೊಳಗೆ ಕಾಡುಸೇರಿದ ಊರುಹಂದಿಯ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದೇನೋ ಎಂಬ ಅಳುಕು ನನ್ನ ಸಾಹಸದ ಹಿಗ್ಗಿಗೆ ತಣ್ಣೀರೆರಚುತ್ತಿತ್ತು!

ಆ ಬೇಸಗೆಯ ರಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮಾರು ಮೇ ತಿಂಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದವರು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಪನ್ಯಾಸ ಸಪ್ತಾಹ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಪ್ರೊ. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು, ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿ, ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಜಿ.ಹನುಮಂತರಾಯರು (ಅವರು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅವರಿಲ್ಲದ ಯಾವ ಸಪ್ತಾಹವೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ವಾದ್ದರಿಂದ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಉಪನ್ಯಾಸ ಸಪ್ತಾಹಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅವರು ಇದ್ದಿರಲೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು!) ಮುಂತಾದವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನೂ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೌಡರು, ಮಾನಪ್ಪ, ನಾನು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ , ನಂಟರು ಶ್ರೀ ಉದ್ದೇಗೌಡರ ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡೆವು.

ನಾನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಭಾಷಣದ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅಂದಿನ ಸಭೆಗೆ ಸರ್. ಕೆ.ಪಿ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣಶೆಟ್ಟರು, ಆಗ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಕಮೀಷನರ್ ಆಗಿದ್ದ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯಂಗಾರ್ಯರು ಮತ್ತು ಉರಿನ ಗಣ್ಯರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಮಾಸ್ತಿಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣಶೆಟ್ಟರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದರು. ಭಾಷಣದ ತರುವಾಯ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಭವ್ಯ ಕ್ವಾಟರ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಸಪ್ತಾಹಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾಪಕರುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ಫಲಾಹಾರ ಉತ್ಸವದ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿತ್ತು. ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಸಲುಗೆಯ, ಸಭ್ಯತೆಯ, ಸರಳತೆಯ ಮತ್ತು ವಿನಯ ಮಾಧುರ್ಯದ ಸವಿಯನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲ ಮನದಣಿಯೆ ಆಸ್ವಾದಿಸಿ ಆಹ್ಲಾದಿತರಾದೆವು.

ಸಪ್ತಾಹ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಮೈಸೂರಿನ ಮಿತ್ರರನ್ನು ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಕಾರು ಇತ್ತು. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಿಂದ ಕಡೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ರೈಲು ಹತ್ತುವ ಬದಲು ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ರೈಲು ಹತ್ತಿಸುವುದಾಗಿ ಪುಸಲಾಯಿಸಿದೆವು.

ಆದರೆ ಆ ಸಣ್ಣ ಫೋರ್ಡ್ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ನಾವಿಷ್ಟು ಜನರು-ಟಿ.ಎಸ್.ವೆಂ, ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ, ನಾ.ಕ.,ಜಿ.ಹ.,ದೇ.ರಾ.ಮಾ, ಕುವೆಂಪು, ದೇ.ರಾ.ವೆಂ.,-ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಹಿಂದುಗಳೆ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜನ, ಮುಂದುಗಡೆ ಮೂವರು ಎಂದಾಯಿತು; ಮುಂದೆ ಡೈವ್‌ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ, ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಜೊತೆ ನಾನು, ಮಾನಪ್ಪ ಕುಳಿತೆವು. ಹಿಂದೆ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ಮತ್ತು ಇತರ ಮೂವರು ಕೂತರು. ಕೂತರು ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದ ಸಾಲದು . ಏಕೆಂದರೆ, ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ಮತ್ತು ಹನುಮಂತರಾಯರು ಅಷ್ಟೇನೂ ದಡ್ಡೂತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಸ್ತೂರಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಇಬ್ಬರೂ ಭಾರೀ ಸ್ಥೂಲಕಾಯರಾಗಿದ್ದು ಸೀಟಿಗೆ ಇಬ್ಬರೆ ಹಿಡಿಸುವಂತಿದ್ದರು! ಅಂತೂ ಕಾರಿನ ಕ್ಯಾನ್‌ವಾಸ್‌ಟಾಪನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮಡಿಚಿಟ್ಟು ನಾಲ್ವರನ್ನೂ ತೂರಿಸಿದೆವು!

ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ರಸ್ತೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ದಟ್ಟ ಮಲೆಗಾಡುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹಾಯುತ್ತಿದ್ದು, ಸಂಜೆಯ ಗಾಳಿ ತೀಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಪಯಣ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿನೋದಕರವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಹಾಸ್ಯ ಪರಿಹಾಸ್ಯದ ನಗೆವಾತುಗಳೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ತಡೆದಿದ್ದವು. ಅಂತೂ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ತಲುಪಿದೆವು. (ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅತಿಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಲೇ ಅಡುಗೆ ತಯಾರಾಗಿಸಿದ್ದರು.)

ಮರುದಿನ 'ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗ ಯುವಕರ ಸಂಘ'ದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವವು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಎಂಟೊಂಬತ್ತು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ 'ಹುಗಲವಳ್ಳಿ'ಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಲು ಏರ್ಪಾಟಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸ್ನಾನ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿ, ನಾಲ್ವರು ಅತಿಥಿಗಳನ್ನೂ ಹುಗಲವಳ್ಳಿಯ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದೆವು. ಅಂದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ನಾಲ್ವರ ಬೋಧಕವೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಆದ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುವ ಸುದೈವ ಮಲೆನಾಡಿಗರಿಗೆ ಒದಗಿತು. ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪ ರಾತ್ರಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು 'ನವಿಲುಕಲ್ಲಿಗೆ' ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಮತ್ತೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಅವರೊಡನೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಹಿಂದಿರುಗಿದೆವು.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಮೊದಲೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ 'ನವಿಲುಕಲ್ಲು' ಗುಡ್ಡದ ಬುಡದವರೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕತ್ತಲುಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾಡಿನ ನಡುವೆ ಮುಂಜಾನೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಉಲಿಹವನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರೂ ನೆತ್ತಿಗೆ

ಏರಿವೆ. ಅಂದು ಉಷಃಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸೂರ್ಯೋದಯವರೆಗೂ ನಾವು ಕಂಡ ದೃಶ್ಯಪರಂಪರೆಯ ಅದ್ಭುತ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ವರ್ಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯಗಳ ಸೃಜನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಅನುಭವ ನಾನಾ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಮಹತ್ವವೆಲ್ಲ ಒಂದು ನಡೆದ ಘಟನೆಯಿಂದಲೇ ಸೂಚಿಸ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ: ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪಂಕ್ತಿಯ ಹಿಂದೆ ಪಂಕ್ತಿಯಂತೆ ಮೇಲಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಪೂರ್ವದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಗಳತ್ತ ಬಿಡುಗಟ್ಟಿ ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ನಿಷ್ಪಂದರೆಂಬಂತೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ರಸಾನುಭವದ ತುತ್ತತುದಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಇಳಿದುಬಂದವರಂತೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಧ್ಯಾನಲೀನ ಸ್ವಗ್ಧಮಂದಸ್ಥಿತರಾಗಿದ್ದ ಪೊ. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ಸಾವಧಾನವಾದ ಆರ್ಧ್ರ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, ಏನನ್ನೋ ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಅಥವಾ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಎಂಬಂತೆ “ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೋ” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಆ ದಿವ್ಯದೃಶ್ಯದತ್ತ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡಲಾರದವರಂತೆ ಮೌನಿಯಾದರು.

ನವಿಲುಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಮತ್ತೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದು ಸ್ನಾನ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿ, ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದೆವು. ‘ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ’ ಮತ್ತು ಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಮನೆಯ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಣ ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟಕಣಿವೆಗಳ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಓದಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಪೊ. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ ಕುತೂಹಲ: ‘ಕಾಡು ಮತ್ತು ಕೊಡುತಲಿರುವ ಸೊಬಗು ವೀಡು ನನ್ನ ಮನೆ’ಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಲು.

ಮನೆ ಕೆರೆ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವೀಕ್ಷಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ‘ಕವಿಶೈಲ’ಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದೆವು, ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ, ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ! ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತಿ ಕವಿಶೈಲದ ನೆತ್ತಿಯ ಬಂಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತೆವು. ಮನೆಯ ಎದುರಿನ ನಿತ್ಯಾಶ್ರಾಮಲವಾದ ಗುಡ್ಡದೊರೆಯ ನ್ನು ಆವರಿಸಿದ್ದ ಮುದ್ದೆಮುದ್ದೆ ಹಸುರಿನ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೆರಗು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ‘ತೆರೆಮೇಲೆ ತೆರೆಯೆದ್ದು ಹರಿಯುತಿದೆ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿ ಹೋಹನ್ನೆಗಂ!’ ‘ದೃಷ್ಟಿದಿಗಂತದ ಮೇರೆಯ ದಾಟಿ, ಗಗನದ ಮೇಘವಿತಾನವ ಮೀಟಿ, ದೂರಕೆ ದೂರಕೆ ಸುದೂರ ದೂರಕೆ ಹಬ್ಬಿಡೆ ಪರ್ವತ ದಿಗಂತ ಶೈಲಿ, ಮೈಲಿ ಮೈಲಿ!’ ಇತ್ಯಾದಿ, ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಮನಸಾರ ಅನುಭವಿಸಿ ತಣಿದರು. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಂಡೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲಿನ ತುಂಡುಗಳಿಂದ ಬಡಿದು ಕೆತ್ತಿದರು!

ಆಮೇಲೆ ‘ಕವಿಶೈಲ’ದಿಂದ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತುಂಗತರವಾಗಿದ್ದ ‘ಸಂಜೆಗಿರಿ’ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಹಾದಿಯಿಲ್ಲದ ಪೊದೆಯ ಹಳುವಿನ ನಡುವೆ, ಹಾದಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹತ್ತಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಣಿಸಿದ ಇನ್ನೂ ವಿಶಾಲತರವಾಗಿದ್ದ ದೃಶ್ಯಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಮನಸೋತರು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಬೇಸಗೆಯ ರಜೆಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಮರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಅಟ್ಟಣೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸಂಜೆಯ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವನ್ನು ನೋಡಲು ಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮರ ಹತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಏರುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ಕೈಹಾಕಲಿಲ್ಲ; ಕಡಮೆ ವಯಸ್ಸಿನವರು ಮಾತ್ರ ಹತ್ತಿ ಕೂತರು.

ನಾವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೊ ಕೆಲವರು ಬೇಟೆಗಾರರು ಹಳು ನುಗ್ಗಿದ್ದರು. ಕಣಿವೆಯ ದಟ್ಟಗಾಡಿನಿಂದ ಅವರ ಕಾಕೂ ನಾಯಿಗಳ ಬೊಬ್ಬೆಯೂ ಬಹುದೂರದಿಂದ ಮಂದವಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸೋವಿನವರ ಕೂಗಿನಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಬೆಚ್ಚರಗೊಂಡು ಅವರಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಆ ಕಾಡನ್ನೆ ತ್ಯಜಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ನುಗ್ಗಿ ಓಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಾಡುಹಂದಿಯನ್ನು ನಾವು ಕೂತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಎರಡೂವರೆ ಫರ್ಲಾಂಗು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ನಾವು, ಅಚ್ಚ ಮಲೆನಾಡಿಗರು, ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಅತಿಥಿಗಳ ಗಮನವನ ನು ಸೆಳೆಯಲೆಂದು ಸುಟ್ಟದೋರಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡೆವು. ನಮ್ಮಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಡೆ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಹೂಂಕರಿಸಿ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹೆಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಸಕ್ಕದ್ಧರ್ಶಿಸಿದ ಜಿ. ಹನುಮಂತರಾಯರು ಅದರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಭಯಾಶ್ಚರ್ಯ ಚಕಿತರಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಾಲಿಶ ಗ್ರಾಮ್ಯತೆಗಾಗಿ ಮೂದಲಿಸುವಂತೆ ‘ಅಯ್ಯೋ, ಅದೇನು ಮಹಾ? ಒಂದು ದೊಣ್ಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಡಿದು ಹಾಕಬಹುದು!’ ಎಂದು ನಕ್ಕು ನಗಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಅದು ಅಷ್ಟು ಲಘು ವಸ್ತುವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದು

ಸಹಜವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಟೆಯ ಅನುಭವವಾಗಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಪಾಯವಾಗಲಿ ಒಂದಿನಿತೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಹಂದಿ ಸೀಳಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಂದಿಯ ಕೋರೆದಾಡಿ ಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ನುಗ್ಗುನುರಿಯಾಗಿ ಸತ್ತಿದ್ದ ಜನರನ್ನೂ ಕಂಡೂ ಕೇಳಿಯೂ ಅರಿತಿದ್ದ ನಮಗೆ ಆ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒದಗಬಹುದಾದ ಭಾವಕೋಶ ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಒದಗಿತು?

'ಸಂಜೆಗಿರಿ' ಮತ್ತು 'ಕವಿಶೈಲ'ಗಳಿಂದ ಪ್ರಾತಃಸಮಯ ಸಾಧ್ಯವಾದ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ಸವಿದು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಇಳಿದೆವು. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿದ್ದ ಕರಿಬಾಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಬಣ್ಣದ ಸೌತೆಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಡೆದು ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಪಾನಕವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟೆವು. ತಮಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಅವುಗಳ ರುಚಿಯನ್ನು ಬಯಲು ಸೀಮೆಯವರು ಬಹಳವಾಗಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು!

ಪ್ರೊ|| ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರಿಗೆ ತಾವೇ ನನ್ನಿಂದ ಬರೆಯಿಸಿದ 'ಮನೆಯ ಶಾಲೆಯ ಐಗಳ ಮಾಲೆ'ಯ ಭಾವಪ್ರಬಂಧದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಡು ತುಮಬ ಪ್ರಮೋದವಾಯಿತು.

ಆ ದಿನವೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟರು.

ಪ್ರತಿವರ್ಷದಂತೆ ಈ ಸಾರಿಯೂ ಬೇಸಗೆ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಜಯಂತ್ಯತ್ನವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದೆವು.

....ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ, ಈ ಸಾರಿ ನಾನು, ಶ್ರೀನಿ, ವಿಜಯ ಮೂವರೂ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗೇ ಹೋದರೂ ತಪ್ಪದೆ ಸೊಳ್ಳೆಪರದೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಯಾರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮಲೇರಿಯಾ ಬರಲಿಲ್ಲ.

೨೦-೭-೧೯೩೫: ನಾಲ್ಕೂಕಾಲು ಗಂಟೆ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮ, ಮೈಸೂರು.

Will Durant, The Mansions of Philosophy ಯಲ್ಲಿ The Meaning of History ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ? ಎಂಬ ವಾದವಿದೆ.-ನಾನು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಇರುವೆ ಹರಿದುಬಂದಿತು. ಊದಿದೆ. ಹಾರಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ತೆರೆದೆ! ಇರುವೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸತ್ತುಹೋಯಿತೆಂದು ಮತ್ತೆ ಮುಂದುವರಿದು ಓದುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆ. ತುಸುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಚುಕ್ಕೆ (ಇರುವೆಯ ಕಳೇಬರ!) ಒದ್ದಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆ. ಒಂದು ಸಾರಿ ಅದು ಒದ್ದಾಡಿಕೊಂಡು ನೋಯುವುದನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಪುಸ್ತಕ ಮುಚ್ಚಿ-ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡಲೇ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೆ ನೋಡೋಣ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ಅದು ಒದ್ದಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಾನು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪೂರ್ಣ ವಿರಾಮದ ಚುಕ್ಕೆಗಿಂತಲೂ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಒದ್ದಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಕಪಡುತ್ತಿರುವ ಇರುವೆಯನ್ನು ಭೂಮಿ ಗ್ರಹ ರವಿ ತಾರಾ ನೀಹಾರಿಕಾ ಕಾಲ ದೇಶ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಮಹಾ ಬೃಹದ್ವಿತ್ತಿಗೆದುರಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು. ಈ ಇರುವೆಯ ಸಂಕಟ! ನಾನು, ಓದುವ ಪುಸ್ತಕ, ಭಾರತವರ್ಷ, ಭೂಮಿ-ಅದರ ಇತಿಹಾಸ-ಸೂರ್ಯ-ತಾರೆ-ಗಿರ್ರನೆ ಸುತ್ತುವ ಭೀಮಭೀಮ ಭೀಮಾಕಾರದ ನೀಹಾರಿಕೆ.-ಇದರ ಗೋಳನ್ನು ಕೇಳುವ ದೇವರೆಲ್ಲಿ? ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚಿಂತಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. - ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರೂ ಹರಿಯಿತು! ಅಳಬೇಕು ಎನ್ನಿಸಿತು! ಅಳುವುದು ಸವಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿತು! -ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದ ಇರುವೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ ಹರಿದಾಡತೊಡಗಿತ್ತು! ಏನೋ ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು!-ನಾನರಿಯೆ! ಅಹಿಂಸಾಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬಂದೂಕಿನಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದಿದ್ದೇನೆ. ಮುಂದೆಯೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ-ಆದರೂ ಆ ಇರುವೆಯ ಜೀವ ಉಳಿದುದು ಮಹಾ ಆನಂದಕರವಾಯ್ತು. ಮತ್ತೆ ಉಃಫೆಂದು ಊದಿ ಅದನ್ನು ಹಾರಿಸಿ-ಈ ಡೈರಿ ಬರೆಯತೊಡಗಿದೆ-ಈ ಅನುಭವ ನನಗೆ ಮಹಾಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ.

೧-೮-೧೯೩೫:

ನಿನ್ನೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ನಡೆಯಿತು:

ಕಮಲಮ್ಮಗೆ ಕ್ಷಯದ ಚಿಹ್ನೆಯ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಜಯರಾಂ ಡಾಕ್ಟರ್ (ಕ್ಷಯಾಸ್ವತ್ರೆಯ ಮುಖ್ಯವೈದ್ಯರು) ಮನೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ತಾಯಿ, ಸಾವಿತ್ರಿ, (ಗತಿಸಿದ ನನ್ನ ತಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಅಕ್ಕ) ಲಲಿತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯಣ್ಣ (ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಣ್ಣ), ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಂಗಿದ್ದಾರೆ. ನಿನ್ನೆ ಕಮಲಮ್ಮನನ್ನು ಕ್ಷಯಾಸ್ವತ್ರೆಯ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ-ಇವರ ಹತ್ತಿರದ ಬಂಧುವಾದ ಹಿರೇತೋಟದ ದಾಸಪ್ಪಗೌಡರು ಅವರ ಮಗಳು ಜೀವಮ್ಮನನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕಿರುನಾಲಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕಂತೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ.

ನಿನ್ನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಜೀವಮ್ಮ, ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ, ಲಲಿತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆರತಿಯಾಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆರತಿಗೆ ಬಂದ ಇತರ ಭಕ್ತಗಣದೊಡನೆ ದೇವರ ಮನೆಯ ಎದುರಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾದರು.

ಆರತಿ ಮುಗಿದೊಡನೆ ನಾನು ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾಯರೂ (ಕೊಡಗಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತರು) ಯಾವುದೂ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಒಂದು ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದೆವು.

ಆಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಆಶ್ರಮದ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಆವೇಶಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಭಂಗಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುವ ಕಾವ್ಯಮಯ ಆರ್ತ ಭಾಷೆ ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ಆ ಸಂಭೋಧನೆ ಎಷ್ಟು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂದರೆ ನಾನು ಯಾರೋ ಯಾವುದೋ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಿಂದ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಾಚನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು, 'ಜೀವಮ್ಮಗೆ ಏನೋ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದ ಹಾಗಿದೆ; ಗುರುಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಏನೇನನ್ನೋ ನಿವೇದಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ!' ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಒಡನೆಯೆ ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೂರನಿಂತು ನೋಡಿದೆ.

ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮಧ್ಯೆ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನ ಪಟವಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖವಾಗಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು 'ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ಇಷ್ಟು ದಿನ ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೆಂದು ನೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದು ಇಂದು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ನೀನು ನನಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಕೃಪೆದೋರಿ ನನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಯ್ತು.' ಎಂದೆಂದು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರಣಾಗತಳಾಗಿ ತನ್ನ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಳು. ತನಗೆ ಗುರುದೇವನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದೂ ದಿವ್ಯಾನುಭವವಾಯಿತೆಂದೂ ಭಾವಾವೇಶದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾ ಆನಂದಬಾಷ್ಪದ ಕಣ್ಣೀರುಗರೆದಳು. ಆಕೆಗೆ ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕದಲಲೂ ಇಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆ ಬಂದವರು 'ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ ಏಳು' ಎಂದರೆ, 'ನಿಮಗೇನು ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವೆ? ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿ. ಗುರುದೇವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.' ಎಂದು ಕುಳಿತೆಬಿಟ್ಟಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಗದರಿಸಿ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರು. ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಡಿ ಎಂದು, 'ನಾಳೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಬರೋಣ' ಎಂದು ಉಪಚಾರ ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ, ಒಂದು ಟಾಂಗಾ ತಂದು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಆದರೂ ಮನೆಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಮಹಾ ಆನಂದವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತಾನಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದಳಂತೆ. ನಾನು ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ, ರಾಮಣ್ಣ ಇವರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಜೀವಮ್ಮನನ್ನು ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದ್ದರು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ನಾನು ಬಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು, ತನ್ನ ಆತ್ಮಕಥೆಯನ್ನೂ ತಾನು ಕೃತಾರ್ಥಳಾದೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. ನಾನು ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೇಳಿದೆ:

ತನ್ನ ಪತಿಯ ಸ್ಥಿತಿ, ತನಗೆ ಅವರನ್ನು ಆಗಲಿ ಇರಬೇಕಾಗಿ ಬಂದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ತಾನು ದೇವರನ್ನು (ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರು) ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದುದು (ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ), ತನಗಾದ ಅವಮಾನಗಳು, ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳು-ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಸ್ವಷ್ಟವಾದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು. ಕಡೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಈ ಕಮಲಮ್ಮನ ಕಾಯಿಲೆಯ ನೆವದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದು, ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ (ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ) ನನಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತ ಗುರುದೇವನೊಬ್ಬನೇ ಈ ಯುಗದ ಅವತಾರಪುರುಷನು. ಅವರೇ ದೇವರು-ಎಂದು ಸರಳ ಹೃದಯದಿಂದಲೂ ಭಾವದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದಳು.

ನಾನು ಕೆಲವು ಸಮಾಧಾನದ ಮತ್ತು ಉತ್ತೇಜನದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದೆ....ಜೈ ಗುರುಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಜೈ!*

(* ೧-೮-೧೯೩೯ ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಡೈರಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದು ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಒಕ್ಕಣೆ. ಅದು ನಡೆದ ತರುವಾಯದ ಜೀವಮ್ಮನ ಜೀವನದ ಕಥೆಯನ್ನು, ನಾನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಂತೆ, ಆಕೆಯ ದುರಂತದ ಆದರೂ ಆಕೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಂಗಳಾಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಒಂದು ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ.

ಅದು ಬರೆದರೆ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾದಂಬರಿಯೆ ಆದೀತು. "ನನ್ನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆಯಿರಿ!" ಎಂದು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಆಕೆಯ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು, ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು, ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗಾದ ಅನುಭವದ ಅನಂತರ, ಅವರು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಜಯರಾಂ ಡಾಕ್ಟರ್ ರವರ ಬಾಡಿಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ (ಈಗ 'ಉದಯರವಿ'ಯ ಬಲಪಕ್ಕವಾಗಿದೆ ಆ ಮನೆ) ಕಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ. ಆದರೆ ಅಂದು ನಾನು ನಕ್ಕು ಸುಮ್ಮನಾಗಿದ್ದೆ.

ಮುಂದೆ ನಾನು 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ' ಮತ್ತು 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' ಎಂಬ ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಮೇಲೆ 'ಕಾಲೋಸ್ಮಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಮಹಾಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರಜೀವನದ ಒಂದು ಶತಮಾನವನ್ನು-ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮಾದಿಯಾಗಿ ಅದರ ಶತಶತ ಮುಖಗಳನ್ನು, ಹಳ್ಳಿ-ಪಟ್ಟಣ, ಸಂಸಾರ-ಸಂನ್ಯಾಸ, ಮತ-ಅಧ್ಯಾತ್ಮ- ಮೌಢ್ಯ-ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಗತಿ-ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಅಷ್ಟಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದ ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ಪರಿಚಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಹಾಕಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಕೆಲವನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕಿಯೂ ಹಾಕಿದೆ. ಹಾಗೆ ಕೂಡಿಹಾಕಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾಮಧೇಯರೂ ಅಖ್ಯಾತರೂ ಆದವರ ಬದುಕುಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಅಂತಹ ಬದುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಮ್ಮನ ಆತ್ಮ ಕಥೆಯೂ ಒಂದಾಗಿದೆ.)

-65 (1)-

ಮುಂದಣ ನನ್ನ ದಿನಚರಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನನುಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಈ ಕ್ರಮ ಭಂಗ ೧೦-೯-೧೯೩೩ ರಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಮೈಸೂರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ಹೋದಂದಿನಿಂದಲೂ ಶುರುವಾಗಿದೆ! ಬರಬರುತ್ತಾ ಅದರ ತಾರೀಖುಗಳು ದೂರದೂರವಾಗಿ, ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಬಹುದೂರವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗಿವೆ. ಸದ್ಯದ ದಿನಚರಿ ೧-೮-೧೯೩೫ ರಂದು ಜೀವಮ್ಮನ ವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ಕೊನೆಗೊಂಡು ಮತ್ತೆ ೭-೫-೧೯೩೬ ರಂದು ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳ ಅನಂತರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದೂ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಚುಟಕವಾಗಿ: ೭-೫-೧೯೩೬-ಕುಂದದ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ, ೮-೫-೧೯೩೬-ಗುಡ್ಡಕೇರಿ+ಆಗುಂಬೆ. ೯-೫-೧೯೩೬: ಕೌಲೆದುರ್ಗ, ಹನುಮಂತನಾಯ್ಕರ ಮನೆ,-ಇಂಗ್ಲಾಡಿ! ನಾವು ಕುಂದದ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೂ ಕೌಲೆದುರ್ಗಕ್ಕೂ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗಿ ಬಂದದ್ದು, ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಬರೆದರೆ ನೂರಾರು ಪುಟಗಳಾಗುವಂತಹುದನ್ನು ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ತುಸುವೆ ಆದರೂ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುವ ಆಶೆಯಿದೆ, ಮುಂದೆ.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಜೀವನದ ಒಂದೆರಡು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದು ಉಚಿತ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ:

ಆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ-ಗದ್ಯ , ಪದ್ಯ, ನಾಟಕ, ಪ್ರಬಂಧ, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ-ಇತ್ಯಾದಿ ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ರಸಾವೇಶದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಪಕ್ಷಿಕಾಶಿ' ಮತ್ತು 'ಕೋಗಿಲೆ ಮತ್ತು ಸೋವಿಯಟ್‌ರಷ್ಯಾ' ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಕವನಗಳು ಮೂಡಿದ್ದುವು. 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ' ಮತ್ತು 'ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ' ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳೂ ರಚಿತವಾದುವು. 'ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ' ಕಾವ್ಯವೂ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ೧೯೩೬ನೆಯ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ' ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ನಾಂದಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಜೀವನದ ಉತ್ಕಾಂತಿಯ ಒಂದು ಸಂಧಿಕಾಲವೂ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು . ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಶತಮಾನೋತ್ಸವವನ್ನು ಮೈಸೂರು ಆಶ್ರಮ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಚಿತವಾಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಕವನ 'ಶತಮಾನ ಸಂಧ್ಯೆ!' ಮತ್ತು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮ ಜೀವನ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು.'

ಆ ವರ್ಷದ (೧೯೩೬) ಬೇಸಗೆ ರಜದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗರೊಡನೆ ನಾನೂ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ, ಆ ರಜೆಯ ದಿನಗಳು ತುಂಬು ಹೊಳೆಗಳಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು, ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ. ನಮ್ಮ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೂ ಆನಂದಕ್ಕೂ ನೆರೆ ಉಕ್ಕಿಸಿದ್ದರು ಕೆಲವು ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಮಿತ್ರರು , ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ, ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ. ನಾವೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತಂಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಡಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಉದಾರ ಆತಿಥ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಆಸ್ವಾದನೀಯ ವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ವಾಲಿಬಾಲ್‌ಬ್ಯಾಡ್‌ಮೆಂಟನ್ ಇನ್‌ಸ್ಟೀಟು ಮೊದಲಾದ ನಾಗರಿಕ ಕ್ರೀಡೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೋವಿ ನಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾ ಕಾಡುಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮ ಲೀಲಾ ಪ್ರವಾಸಗಳಿಗೆ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಕಾರು ಸದಾ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ಗುಡ್ಡೆಕೇರಿ ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ನಂಟರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದವರು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೂ ಬಂದು ಉಳಿದರು. ಸಂಜೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ, ಅಲ್ಲಿಂದ ದಿಗಂತಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ದೂರದ ಕುಂದದ ಗುಡ್ಡವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಇಳಿದಿಳಿದು ಶಿಖರದ ಹಿಂದೆ ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಅದ್ಭುತ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆಗ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು "ಆ ಗುಡ್ಡ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿ ಜೈನಗುರುಗಳು ಇದ್ದರಂತೆ. ಈಗ ಕಾಡುಬೆಳೆದು ಹೋಗಿದೆ. ಅದರ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಏಕಾಋಂಡವಾಗಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಆಗಿರುವ ಒಂದು ಕೊಳ ಇದೆ. ಬೆಟ್ಟ ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿನೀರು ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನಾವು ಅದರ ನೀರು ಕುಡಿದು ಬುತ್ತಿಯುಂಡು ತಣಿಯುತ್ತೇವೆ." ಎಂದೆಲ್ಲ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದರು.

ಎಲ್ಲಿ ಗಿರಿನೆತ್ತಿಯ ಲ್ಲಿ ಬಂಡೆ ಹಾಸಿದ್ದರೆ (ಕವಿಶೈಲ ಮತ್ತು ನವಿಲುಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ) ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಹವ್ಯಾಸ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಾನು "ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ? ದಾರಿಗೀರಿ ಇದೆಯೋ?" ಎಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟಂತೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು "ನೀವು ಬರುವುದಾದರೆ ಹೇಳಿ. ನಾನು ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದರು.

ನನ್ನ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರ ಆಶೆ ಕೆರಳಿತು. ಅದು ಫಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಯಾರ ಕೃಪೆ ಬೇಕೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತೋ ಅವರ ಕಡೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಡೆವು.

ಇಂಗಿತವರಿತ ಡಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರು ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತಾ "ಆಗಲಿ, ಅದಕ್ಕೇನಂತೆ. ಒಂದು ಟ್ರಿಪ್‌ಇಟ್ಟರಾಯಿತು." ಎಂದು ಸಂತೋಷದ ಸಮ್ಮತಿ ಇತ್ತರು.

ಸರಿ, ಮೇ ತಿಂಗಳು ಏಳನೆಯ ತಾರೀಖು ಗುಡ್ಡಕೇರಿಗೆ ನಾವೆಲ್ಲ-ಏಳೆಂಟು ಮಂದಿ-ಹೋಗುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಮರುದಿನ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

೧೯೩೬ ನೆಯ ಮೇ ಏಳನೆಯ ತಾರೀಖು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಉಪಾಹಾರ ಮುಗಿಸಿ ಎರಡು ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿ, (ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯದು ಮತ್ತೊಂದು ಉಂಟಾರಿನದು) ನಾವೆಲ್ಲ-ತಮ್ಮ ಕಾರನ್ನು ಡ್ರೈವ್‌ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಡಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ತಮ್ಮ ಕಾರನ್ನು ಡ್ರೈವ್‌ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಡಿ.ಎನ್. ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ನಾನು, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಮಾನಪ್ಪ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ ಇತ್ಯಾದಿ-ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಕುಳಿತು ಹೊರಟೆವು. ಆಗ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಗಾನದಿಗೆ ಸೇತುವೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಕೊಪ್ಪ, ಹರಿಹರಪುರ, ಆಗುಂಬೆ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಗುಡ್ಡಕೇರಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗಿನ ರಸ್ತೆಗೆ ಟಾರುಗೀರು ಹಾಕಿರುವುದಿರಲಿ ತಗ್ಗು ದಿಣ್ಣೆ ಹೊಂಡಗಳಿರದಿದ್ದರೆ ಸಾಕಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಬೆಟ್ಟಬೇಸಗೆಯ ಪುಡಿಧೂಳು ಮುಗಿಲುಮುಗಿಲಾಗಿ ಎದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಂಧೂಳಿಗೂಳಿಸಿತ್ತು. ಆದರೂ ದಟ್ಟಗಾಡಿನ ನಡುವೆ ಪಯಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನಗಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿತ್ತು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ಅರಣ್ಯದರ್ಶನ.

ಗುಡ್ಡಕೇರಿ ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಮನೆ ಅವರ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದುರ್ಗವೆ ಆಗಿತ್ತು. ಗೌಡ ಎಂಬುದು ಕಾರ್ಯಾಂಗಕ್ಕೂ ನಾಯಕ ಎಂಬುದು ಸೈನ್ಯಾಂಗಕ್ಕೂ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಎಂಬುದು ನ್ಯಾಯಾಂಗಕ್ಕೂ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ಬಿರುದುಗಳಾಗಿದ್ದುವಂತೆ. ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಮನೆ (ಅಥವಾ 'ಮನೆಗಳು' ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದೇನೋ?) ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜೋಡಿ ಮನೆಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ನಾವು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮನೆ ವಾಸದ ಮನೆಯಂತಿರದೆ ನ್ಯಾಯವಿತರಣೆಗಾಗಿಯೆ ಮಾಡಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಕೂರುವ ಎತ್ತರದ ಜಾಗ, ಪಂಚಾಯತರು ಕೂರುವ ಜಾಗ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಕೂರುವ ಜಾಗ, ನ್ಯಾಯಾಪೇಕ್ಷಿಗಳು ಅಥವಾ ಅಪರಾಧಿಗಳು ಕೂರುವ ಜಾಗ, ಹೀಗೆ ಜಗಲಿ ಜಗಲಿಯಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೆತ್ತನೆಯ ಮುಂಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಗೌರವಾಸ್ಪದವಾಗಿತ್ತು.

ಆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಉದಾರ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯುವ, ಅವರ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳನ್ನು ಅಲೆದು ನೋಡುವ, ಹತ್ತಿರದ ಗುಡ್ಡನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವನ್ನು ದರ್ಶಿಸುವ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗರ ಬದುಕಿನ ಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಸುಶ್ರಾವ್ಯ ಕಂಠದಿಂದ ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುವ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂತೋಷ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡಿದೆವು . ಸಮೃದ್ಧ ಭೋಜನಾನಂತರ!

ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ನಮ್ಮ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಏಳೆಂಟು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಪುರಸತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರಂತೆ. (ಆಗಿನ ಕುಂದದ ಗುಡ್ಡ ಕಾಡು ದಟ್ಟಯಿಸಿ ಬೆಳೆದ ದುರ್ಗಮ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ (೧೯೭೫) ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಸೌಕರ್ಯದ ಬಂಗಲೆಗಳಾಗಿವೆಯಂತೆ. ಪ್ರವಾಸಿಗಳು ಬಂದು ತಂಗಲು ಎಲ್ಲ ನಾಗರಿಕ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆಯಂತೆ. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಬಂದಿದೆಯಂತೆ! ಜೈನರಿಗೆ ಅದೊಂದು ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳು ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರಂತೆ. ನೆತ್ತಿಗೆ ಕಾರುಲಾರಿಗಳು ಸುಗಮವಾಗಿ ಹೋಗಲು ಟಾರುರಸ್ತೆ ಇದೆಯಂತೆ!) ಹತ್ತಾರು ಆಳುಗಳ ಕೈಲಿ ಹಳು ಕಡಿಸಿ, ಮನುಷ್ಯ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಕುಸಾಕಾಯಿತಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದಟ್ಟಕಾಡಿನ ಹೆಮ್ಮರಗಳ ಬುಡದ ಮುಳ್ಳುಪೊದೆ ಕುರುಚಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿಸಿ, ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ತಂಗಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಉಟ ಮಾಡಲು ಅಡಿಗೆಯವರನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ಪಾಕಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮಹಾಮಹಾ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಿಸಿದ್ದರು! ಅಕ್ಕಿ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೃಹತ್‌ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೆ ಸಾಗಿಸಿದ್ದರಂತೆ, ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಇಡ್ಲಿ ದೋಸೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ; ಮತ್ತು ಚಾಪೆ, ರಗ್ಗು, ಜಮಖಾನೆ, ತಡಿ, ಸಿಗರೇಟು, ಇಸ್ಪೀಟು! ಇಷ್ಟನ್ನೂ ದಾರಿಯಿಲ್ಲದ ಕಾಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುಗಳು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಮತ್ತು ತಲೆ ಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತೇ ಸಾಗಿಸಿದ್ದರೆಂದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮ ಎಷ್ಟು ಎಂದು ನಾವು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ನಾವೆಲ್ಲ, ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ, ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಂದದಗುಡ್ಡದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟೆವು, ಹಳ್ಳಿಯ ಗಾಡಿಗಳು ತಿರುಗಿತಿರುಗಿ ಆಗಿದ್ದ ಕೊರಕಲು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ! ಕಾರು ಮುನ್ನಡೆಯಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ

ಕೆಳಗಿಳಿದು ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತಲು ತೊಡಗಿದೆವು. ಮುಳ್ಳುಮುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಸವರಿ ದಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ನಾವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಂತು ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಲೆಗೂ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೂ ಮುಳ್ಳು ಹಿಡಿಯದಂತೆ ತಲೆಬಗ್ಗಿಸಿ, ಸೊಂಟಬಗ್ಗಿಸಿ, ಕೆಲವೆಡೆ ಕುಳಿತು ಒರಕಿಯೂ ಗುಡ್ಡವೇರಬೇಕಾಯಿತು. ಒಳ್ಳೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ಸರ್ಕಸ್ಸು ಕಲಿಸಿದಿರಿ ನಮಗೆ ಎಂದು ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರಿಗೆ ವಿನೋದವಾಡಿದೆವು.

ಅಂತೂ ನನ್ನ ಆಸೆಯಂತೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಚೆ ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸೂರ್ಯೋದಯವನ್ನೂ ಕಣಿವೆಯ ಕಾಡುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುತ್ತಿಮುಸುಗುವ ಮಂಜಿನ ಮನೋಹರತೆಯನ್ನೂ ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ನೆತ್ತಿಗೆ ಏರಿ ನಿಂತಿದದೆ ಸುಮರು ಹತ್ತುಗಂಟೆಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ.

ಆದರೂ ನೆತ್ತಿಯ ಹಾಸುಬಂಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ಸುತ್ತ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಧನ್ಯರಾಗಿದ್ದೆವು! ನಾವು ನಿಂತಿದ್ದ ಕುಂದದ ಗುಡ್ಡದನೆತ್ತಿ ಆ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತ ಶಿಖರವಾದ್ದರಿಂದ ಸುತ್ತಣ ಕಾಡು ತುಂಬಿದ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಯ ದೃಶ್ಯಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ನಾವೆ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದೆವು. ಆ ಅನುಭವದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ನನ್ನ ಗದ್ಯಪದ್ಯದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳು, ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ, ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು, ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಇತ್ಯಾದಿ-ಕಾಣಬಹುದು ಎಂದಷ್ಟೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲದರ ಮಹತ್ತನ್ನೂ ಮೀರಿ ನಮಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದ್ದುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಆ ಬೆಟ್ಟ ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ, ತೊರೆಗಳೆಲ್ಲ ಬತ್ತಿ ಕೊರಕಲು ಬಿದ್ದಿರುವ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆ ಎತ್ತರದ ಗುಡ್ಡನೆತ್ತಿಯ ಮಂಡೆಯಂತಿದ್ದ ಹಾಸುಬಂಡೆಯ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಪುಟ್ಟ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ, ನಡುಹಗಲ ಬಿಸಿಲಿಗೆ, ಅದರ ಬಹುಶಃ ಎರಡಾಳೆತ್ತರದ ಕಲ್ಲುತಳವೂ ಕಾಣಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಪಟಿಕ ನಿರ್ಮಲವೆಂಬಂತೆ ತಿಳಿಯಾಗಿ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನೀರು! ಮಣಿನಿಕಾಶೋಧಕ! ಸುಮರು ಹತ್ತುಹದಿನೈದು ಅಡಿ ಅಗಲದ ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಅಡಿ ಉದ್ದದ ಆ ಕೊಳದ ಕಲ್ಲುತಡಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ನಾವೆಲ್ಲ ನಿಂತು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಿಹ್ನೆಗಳಾಗಿದ್ದೆವು! ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಚಿಹ್ನೆಗಳೂ ಆಗಿದ್ದೆವು. ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಆ ಬರಡು ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ನೀರು ಶೇಖರವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದು.

ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರಿಗೇನೂ ಅದೊಂದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕುಂದ ಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಆ ಪವಾಡ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

ಸುತ್ತಣ ದೃಶ್ಯವಲೋಕನ ಮಾಡಿದ ಅನಂತರ ಆ ನೆತ್ತಿಬಂಡೆಯನ್ನು ಆವರಿಸಿದಂತೆ ದಟ್ಟಯಿಸಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸುತ್ತಾಡಿದೆವು. ಅದು ಹಿಂದೆ ಕುಂದ ಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ ತಪೋರಂಗವಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಮಗೆ ನಿಬಿಡಾರಣ್ಯದ ಹೊರತೂ ಬೇರೇನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಕಾಡುಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಒಂದು ಕಟ್ಟಡದ ಅವಶೇಷವೆಂಬಂತೆ ಒಂದೇನೂ ಇತ್ತು, ಅಷ್ಟೆ. ಬಿಸಿಲೇರಿದಂತೆ ನಾವು ಅಲೆಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದೆವು. ಕೆಲವರು ಜಮಖಾನ ಹಾಸಿ ಇಸ್ವೀಟಿಗೂ ಶುರುಮಾಡಿದರು! “ಊಟ ರೆಡಿ ಆಗುವವರೆಗೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಏಕೆ ಕೂರಬೇಕು?” ಎಂದು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ತಂಗಿದೆವು. ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕು ಜೇಡಿ ಬಳಿದಂತಿತ್ತು. ಹಾಸು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆ ಬೆಳದಿಂಗಳೂಟ ಮಾಡಿದೆವು. ಬೆಟ್ಟಬೇಸಗೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಲೆ ಕಾಡಿನ ಚಳಿಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ತಂಪು ಶುರುವಾಗಿ, ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ಮಲಗುವಂತಾಯಿತು. ಕಾಡಿನ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಲು ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಗ್ಯಾಸು ಲೈಟುಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದರು!

ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಹೆಮ್ಮರದ ಒಣಗಿ ಲಡ್ಡಾದ ಹೆಗ್ಗೊಂಬು ಒಂದು ಬಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಗಾಬರಿಗೊಳಿಸಿತು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ದೇವರದಯೆಯಿಂದ ಅದು ಮಲಗಿದ್ದ ಯಾರ ಮೇಲೆಯೂ ಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಪುಕ್ಕಲುಗಳೆಂದು ಚುಡಾಯಿಸಿ ನಗೆ ಎಬ್ಬಿಸುವಂತಾಯಿತಷ್ಟೆ!

ಬರುಬರುತ್ತಾ ಚಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಲವಾಗಿ ರಗ್ಗು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದೆವು. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಲೆಗೂ ಬಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮಲಗುವಷ್ಟಾಯಿತು! ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕು ಮರಗಳ ಎಲೆಎಲೆಯ ನಡುವೆ ತೂರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೇಡಿದರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ಬೆಳಕು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ಉ ನೋಡಿದಾಗ ಕಾವಣ ದಟ್ಟಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಇಡೀ ಬೆಟ್ಟನೆತ್ತಿಯನ್ನೆ ಬಿಳಿಮಂಜು ನಿಬಿಡವೆಂಬಂತೆ ಆಕ್ರಮಿಸಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ನಾವು ಮೋಡದ ನಡುವೆಯೆ ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೇ ಮಲಗಿದ್ದಂತೆ ಇತ್ತು. ಹೊದೆದಿದ್ದ ರಗ್ಗುಗಳ ಮೇಲುಮೈ ಒದ್ದೆಯಾಗತೊಡಗಿದ್ದುವು, ಸಣ್ಣಗೆ ಇಬ್ಬನಿ ಕೂತಂತೆ! ಅಂತೂ ಆ ಬೆಟ್ಟ ನೆತ್ತಿಯ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಆ ಇರುಳು ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಇಷ್ಟ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆರವೇರಿತು: ಬೆಟ್ಟನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯೋದಯ ದರ್ಶನ! ಮತ್ತು ಕಣಿವೆಕಾಡುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋರೆಯಿದ್ದ ಕಡಲಂತೆ ಮಂಜು ತುಂಬಿರುವ ದಿವ್ಯದೃಶ್ಯ!

ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಫಿತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಇಳಿದೆವು.

ಮುಂದಿನ ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೌಲೆದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿತ್ತು.

ಕುಂದದಗುಡ್ಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಮನೆ ಗುಡ್ಡಕೇರಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕೌಲೆದುರ್ಗದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನಾಯಕರ ಮನೆ ಹಾರೊಗದ್ದೆ ಇತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಪ್ರವಾಸ ಬರುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮೊದಲೆ ಅವರಿಗೆ ದುಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಅವರೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು, ನಮಗೆಲ್ಲ ಕೌಲೆದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳಾಗಲೆಂದು.

'ಕೌಲೆದುರ್ಗ'ದ ಸರಿಯಾದ ಹೆಸರು 'ಕಾವಲೆದುರ್ಗ' ಎಂದಿತ್ತಂತೆ, ನಗರ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾವಲಾಗಿ ಒಬ್ಬ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶತಮಾನದ ಹಿಂದೆ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯಾಗಿದ್ದು, ಆನೆ ಕುದುರೆ ಕಾಲಾಳುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೈನ್ಯವಿದ್ದು, ಅರಮನೆ ಅಶ್ವಶಾಲೆ ಗಜಶಾಲೆ ಎಣ್ಣೆಬಾವಿ ತುಪ್ಪದಬಾವಿ ಆಯುಧಾಗಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿದ್ದು ಜನ ತುಂಬಿ ಗಿಜಿಗಿಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅದು ಇಂದು ನಿಬಿಡಾರಣ್ಯವಪ್ಪಿದ ಕಡಿದಾದ ಬೆಟ್ಟಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ತಾಲೂಕು ಕಛೇರಿ ವರ್ಗವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಕೌಲೆದುರ್ಗವೆ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿತ್ತಂತೆ, ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತ ಬಂದಮೇಲೆ.

ದುರ್ಗದ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವರಂತೆ, ಹನುಮಂತನಾಯಕರು. ನಾವು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಎ.ವಿ.ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಕನ್ನಡ ಅಪ್ಪರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಿದ್ದು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು . ಆಗಲೂ ಅವರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ! ಎತ್ತರವಾಗಿ ಆಜಾನುಬಾಹುವಾಗಿ ಜಟ್ಟಿಯ ಮೈಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿ ಗಂಭೀರವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಮಾತು ನಡೆ ಚಲನವಲನ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾವಕಾಶದ ದೃಢತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಮುಂದಾಳುತನದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಕೌಲೆದುರ್ಗದತ್ತ ಪಾದಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಹೊರಟೆವು. ದಟ್ಟಕಾಡು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡ ಏರುವ ತಾಣದಲ್ಲಿ ಪಾಳಾದ ಕೋಟೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಲ್ಲುಮೆಟ್ಟಿಲು ಶುರುವಾಗಿ ಬಹುದೂರದ ನೆತ್ತಿಯ ಸಮತಟ್ಟಿನವರೆಗೂ ಹೋಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹಳುಬೆಳೆದು ಕಾಡು ದಟ್ಟಿಸಿ, ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಜನವಸತಿ ಇತ್ತು ಎಂಬುದೇ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪವಾಗುವಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಲ್ಲುಮೆಟ್ಟಿಲ ದಾರಿಯೊಂದೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸಮತಟ್ಟಿನ ಪ್ರದೇಶ ತಲುಪಿದ ಮೇಲೆ ತುಪ್ಪದಬಾವಿ ಎಣ್ಣೆಯಬಾವಿ ಎಂದೆಲ್ಲ ಏನೇನೂ ಅವಶೇಷ ಸ್ವರೂಪದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ ಎಂದು ಸಾಂದ್ರ ಅರಣ್ಯವನ್ನೆ ಹೊಕ್ಕುಬಿಟ್ಟರು! ದೊಡ್ಡಮರಗಳು, ನಡುವೆ ಹಳು, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ಇಲಾತ್‌ಸೀಗೆ (ಲಂಟಾನಾ) ಪಿಟಿಲುಪಿಣಿಲಾಗಿ ನೆಯ್ದು ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಒಂದು ಕಂದರಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಒಯ್ದರು. ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆ ಹರಿದು, ಮೈಗೀರಿ ಸಾಕೋಸಾಕಾಗಿತ್ತು ನಮಗೆ!

ಆದರೆ ನಾವು ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮೀರಿತ್ತು ನಮಗೊದಗಿದ ಸಫಲತೆ. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಯಾವ ಕಟ್ಟಡದ ಅವಶೇಷವೂ ಕಾಣಿಸದೆ ಮೊದಮೊದಲು ನಿರಾಶೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಡೆಗೆ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಳುಬಳ್ಳಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ 'ಇಲ್ಲಿಯೆ ಅರಮನೆ

ಇದ್ದದ್ದು ನಾವು ನಿಂತಿರುವ ಸ್ಥಳ ಒಂದು ಅಂಗಳ.' ಎಂದು ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಹಳು ಸವರಿದರು . ನೋಡುತ್ತೇವೆ: ನಾವು ನಿಂತದ್ದು, ಉಜ್ಜಿ ನುಣ್ಣಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆಯ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹಾಸುಚಪ್ಪಡಿಯ ಜಗಲಿ! ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಂಭಗಳು ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ನುಣುಪನ್ನಾಗಲಿ ಕಲೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಇನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬೃಹತ್‌ಪ್ರಮಾಣದ ಶಿಲಾಖಂಡಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನಮಗೆ ಎದೆ ಝಲ್ಲೆಂದಿತು! ಪಾಪ, ಅದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವರು ಅದು ಅನಂತಕಾಲವೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ತನ್ನ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ವೈಭವವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ವೈಭವದಿಂದ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಚಲಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದುಡಿದಿದ್ದರಿಂದ ತೋರುತ್ತದೆ!

ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತುನಿಂತು, ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದೆವು. ಆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ್ದ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮನ ಮರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏನಾಗಿ ಇದ್ದದ್ದು ಏನಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು? ಆದರೆ ಆ ಗತಿ ಇಡೀ ಭರತಖಂಡಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ್ದ ಗತಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಮಾತ್ರ ಆಗಿತ್ತು! ಆ ದುರ್ಗದ ಸ್ಥಿತಿ ಈಗಲೂ (೧೯೭೫) ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆಯೇ ಅಥವಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋದಯವಾದ ಮೇಲೆ ಕುಂದದ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಒದಗಿರುವ ಸೌಭಾಗ್ಯದಂತೆ, ಪ್ರಾಕ್ತನ ವಸ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಇಲಾಖೆಯವರಿಂದ ಪ್ರವಾಸಿಗಳು ಹೋಗುವಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿದೆಯೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಶಿಖರೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕೌಲದುರ್ಗದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಶೃಂಗಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಅಲ್ಲೊಂದು ಪಾಳುಬಿದ್ದ ಗುಡಿಯಿತ್ತು. ಆ ಶಿಖರದ ಸುತ್ತ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನೆತ್ತಿಯ ತಲೆಬುರುಡೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಮಹಾ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯಿತ್ತು. ಆ ಹಾಸು ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸನಿಹವಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಕುಳಿತೆವು. ಆ ಬಂಡೆಯೇ ಆ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯ ಕೊನೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಅರಣ್ಯಮಯ ದೃಶ್ಯ ಸಾವಿರಾರು ಅಡಿಯ ಕೆಳಗಿದ್ದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವಂತಿತ್ತು. ಕ್ಯಾಮರಾ ತಂದಿದ್ದ ಮಾನಪ್ಪ, ನಮ್ಮ ಸಹಿತವಾಗಿ, ಆ ಬಂಡೆಯ ಫೋಟೊ ತೆಗೆದನು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲು ಏರಿತ್ತು. ದಣಿದಿದ್ದೆವು. ಕಾಲು ಸೋತು ಇಳಿದೆವು, ಹನುಮಂತನಾಯ್ಕರ ಮನೆಯ ಆತಿಥ್ಯಕ್ಕೆ; ಔತಣಕೂಟದ ತರುವಾಯ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿ, ಕಾರುಗಳನ್ನೇರಿ ಆಗುಂಬೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ನೋಡಿದೆವು. ಆದರೆ ಮೋಡಗಳು ದಿಗಂತವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಫಲದರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಯಣಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದೆವು.

ಆ ಬೇಸಗೆಯ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಯೋಗ್ಯವಾದುವು. ಒಂದಂತೂ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ವಿಧಿವ್ಯೂಹವು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪೂರ್ವಭಾವಿ ವಿನ್ಯಾಸದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ, ಈಗ ಪರಿಭಾವಿಸುವ ನನಗೆ.

ಆ ವರ್ಷದ 'ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗ ಯುವಕರ ಸಂಘ'ದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವವನ್ನು ಮೇ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ನೀಡಲು ಪೂಜ್ಯ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರನ್ನ ಉ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ನವೋದಯದ ಆ ಕಾಲ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂತಹದ್ದಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ , ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯತನ, ಆಯಾಸ, ವಯಸ್ಸು , ಅನಾನುಕೂಲ, ಪ್ರಯಾಣಶ್ರಮ, ಮೇಲು, ಕೀಳು, ವ್ಯಯ ಮತ್ತು ನಷ್ಟ ಯಾವುದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಕನ್ನಡದ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಅವರು ಕರೆದಲ್ಲಿಗೆ ದುಂಬಾಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು! ಇನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲ ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಯರು (ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪ, ಕೂಡಲಿ ಚಿದಂಬರಂ, ಎಸ್.ವಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಎ. ಸೀತಾರಾಂ, ನಾನು ಇತ್ಯಾದಿ-) ಜೊತೆ ಇದ್ದು ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಶಿಷ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯವಶರಾಗಿ ಒಪ್ಪದೆ ಇರುತ್ತಾರೆಯೆ?

ಜೊತೆಗೆ, ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಬೇಸಗೆ ರಜೆಗೆ ಹೋದವರು ನಾವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು, ಆ ವರ್ಷ (೧೯೭೬) ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ವರ್ಷವಾದ್ದರಿಂದ, ಜನ್ಮೋತ್ಸವವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದಜಿ ಅವರಿಗೆ ಬಮದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದೆವು.

ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಧಿವ್ಯೂಹದ ವಿನ್ಯಾಸ:

ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಮದರಾಸು ಆಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವರು ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ವರ್ಗಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾವು ಶತಮಾನೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದಾಗ ಅವರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಹವಾ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇರಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಗ ಮಾನವ್ವ ಅವರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚು ಗಲಾಟೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಹುಡುಕಲು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಇಳಿದುಕೊಂಡನು. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಆಶ್ರಮದ ಎದುರಿಗೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾಂಪೌಂಡಿನ ದೊಡ್ಡಮನೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದನು. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದು ಹೋಗಿಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಮನಃಶಾಂತಿಯೂ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಒದಗುವಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೂ!

ಶ್ರೀಗೌಡರು ದಿನವೂ ಸಂಜೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಪೂಜೆ ಭಜನೆ ಪ್ರವಚನಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸ್ನೇಹಮಯ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಪೂರ್ವ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಎಂಬಂತೆ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿತರಾದರು. ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ಅಂತಹದಾಗಿತ್ತು. ಎಂತಹ ನಿಷ್ಕರ ಹೃದಯವನ್ನಾದರೂ ಅವರ ಅಕ್ಕರೆ ಮಿದುಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಗೌಡರು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬಿಗುಮಾನದವರು. ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಿನವರಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನದ ಗೋಪ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಕ್ಕಿನ ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ಎಂಬಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶ್ರೀಮಂತ ಸ್ವಭಾವದವರು. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಮುಂದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಕಷ್ಟ ನಿಷ್ಕರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಿ ಅವರ ಸಾಂತ್ವನ ವಚನಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತರೂ ಪ್ರಶಾಂತರೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

ಮಾತುಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ನನ್ನ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗ ಗೌಡರು ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆತನದ ಅನೇಕ ದುಃಖ ದುರಂತದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಸಾವಿನ ವಿಚಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ವಂಶಕ್ಕೆ ಉಳಿದಿರುವವನು ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದು, ನನ್ನ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯೋ ಶ್ರೀಗೌಡರಿಗೂ ನನ್ನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಗೌರವಪೂರ್ವಕವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಪಾಲಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಭಾವನಾ ಸದೃಶವೆಂಬಂತಹ ಗೌರವವುಂಟಾಗಿ, ತುವಾಯದ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೂ ಭಾಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಕವಿಜೀವನದಿಂದಲೂ ಅದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪುಷ್ಟಿಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅವರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮುನ್ನ ಬೇರೆಯವರ ಮುಖಾಂತರ ನನ್ನನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದರು. ಆಗಲೇ ನಾನು ವೈರಾಗ್ಯಪರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಅವರ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೆ.

ಈ ಘಟನೆ ನಡೆಯುವ ಅಚಿರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಒಮ್ಮೆ ನಾನು ಬೇಸಗೆ ರಜೆಯಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಮಾನವ್ವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಂಗಿ ಅಡಕಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾಗ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ನನ್ನ ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದ ಮತನ್ನೆತ್ತಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಮಗಳು ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನೇಕೆ ಮದುವೆಯಾಗಬಾರದು ಎಂದೂ, ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲು ಶ್ರೀರಾಮಣ್ಣಗೌಡರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಆಗಲೂ ನಾನು ನಕ್ಕು, ಅದೆಂದಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ.

ನಾವು ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲಿರುವ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಶತಮಾನೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ತಾವು ಬರುವ ಕೃಪೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಂತರಂಗಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು

ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ತರುವಾಯ ನಡೆದ ಘಟನಾಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ಉಹಿಸಬಹದೇನೋ? ನನಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನೆತನವನ್ನೂ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಮನೆತನವನ್ನೂ ಹೊಕ್ಕು ಬಳಕೆಯಿಂದ ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಅರಿಯುವ ಮನಸ್ಸೂ ಅವರಿಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅಂತೂ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪನೊಡನೆ ಅವರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೩೬ನೆಯ ಮೇ ತಿಂಗಳು ೨೩ನೆಯ ತಾರೀಖು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಯುವಕರ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದರು, ನಮಗೆಲ್ಲ ಮಹಾಸಂಭ್ರಮವಾಗುವಂತೆ!

ಮರುದಿನ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ. ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯ ವಿಶಾಲವಾದ ಒಳಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ನೆರೆಯಲು ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡುಗಳೂ ಶ್ರೀಯುತ ವೆಂಕಟಯ್ಯಗೌಡರ ಯಾಜಮಾನ್ಯದ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಯವರ ಆಗಮವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಕರೆತರಲು ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ಮಾನಪ್ಪ, ಕೂಡಲೆ ಚಿದಂಬರಂ, ಎಸ್.ವಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅವರು ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿ ತಲುಪಲು (ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕತ್ತು ಮೈಲಿ) ಕಾರು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿ ಹೊರಟರಂತೆ. ಆದರೆ ಕಾರು ಮಂಡಗದ್ದೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲವೆ ಆಯಿತಂತೆ.

ಆದರೆ ಆ ತೊಂದರೆಯ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೂ ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಜನ, ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರು ಬಂದಿರುವ ವಿಚಾರವೂ, ಅವರಿದ್ದ ಕಾರು ತೊಂದರೆಗೀಡಾಗಿದ್ದ ವಿಚಾರವೂ, ಅವರೂ ಅವರನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯರೂ ಕಾರನ್ನು ರಿಪೇರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ತಾವೆಲ್ಲ ತುಂಗಾನದಿಯ ಮಳಲದಂಡೆಯ ಬಂಡೆಗಳಿಗೆ ವಿಲಾಸವ್ರವಾಸಿಗಳಾಗಿ ಹೋಗಿ ನೀರಾಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಚಾರವೂ ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಹಬ್ಬಿ ಜನ ಓಡೋಡಿ ಬಂದು ನೆರೆಯಿತು. ಅದೂ ಬರಿಯ ಬಾಯುಪಚಾರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಫಿ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ದೋಸೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಮಾರಾಧನೆಯೂ ಆಯಿತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಮರಗಳ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಒದಗಿದ್ದ ಸಮೃದ್ಧ ವನಭೋಜನವೂ ಆಯಿತಂತೆ! ಶ್ರೀಯವರ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಭಾಷಣದ ಅಮೃತಾಹಾರವೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ತಣಿಸಿತಂತೆ! ಬಹುಶಃ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಡು ಬಂದಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಗಿರಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಭಾರತವಾಚನವೂ ಸೇರದೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ!

ಅತ್ತ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯವರಿಗಾಗಿ ಕಾದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ಮುಂದೂಡಿದೆವು. ಕಡೆಗೆ, ಏನೋ ತೊಂದರೆಯಾಗಿರಬಹುದು, ತಡವಾಗಿ ಬಂದರೂ ಆಮೇಲೆ ಅವರನ್ನೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ, ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರನ್ನೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಸಿದೆವು.

ಅಂತೂ ಎಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಬೈಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು ಬಂದರು. ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ನಡೆದ ಕತೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ನಕ್ಕು ನಲಿದೆವು!

ಶ್ರೀಯವರು ಮಾರ್ಗಾಯಾಸ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ 'ಅಜ್ಜಿಯ್ಯನ ಅಭ್ಯಂಜನ' ಸದೃಶವಾದ ಎಣ್ಣೆನ್ನಾನವನ್ನೆ ಮಾಡಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ವೆಂಟಯ್ಯಗೌಡರು ಸಭೆಗೆ ಬರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅತಿಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅಡುಗೆಯವರನ್ನೆ ಕರೆಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ಸಹಪಂಕ್ತಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮತ್ತೆ ಏಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಡುಗೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಗೌಡರು 'ನಮ್ಮ ಅಡುಗೆಯ ರುಚಿ ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸದಿರಬಹುದು' ಎಂದರು.

ಆದರೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನೂ ನಿರುಪಯೋಗಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಗ್ಯಾಸ್‌ಲೈಟುಗಳ ಉಜ್ವಲಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನ ಸಭೆಯನ್ನೆ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಿ ಕೈಕೊಂಡೆವು. ಜೊತೆಗೆ ಭಾವಗೀತೆಗಳ ಹಾಡುವಿಕೆ, ಕೃಷ್ಣಗಿರಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಭಾರತವಾಚನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮನರಂಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಜರುಗಿದುವು.

ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತಾದರೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಚೆ ನವಿಲುಕಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೂರ್ಯೋದತ ನೋಡುವ ನನ್ನ ಉತ್ಸಾಹದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ವಯಸ್ಕರಾಗಿದ್ದ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಬೆಂಬಲವಿತ್ತರು.

ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಿಂದ ನವಿಲುಕಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮೈಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಗುಡ್ಡವೇರಿ ನೆತ್ತಿಯ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತರುಣರನ್ನೆಲ್ಲ ಎಬ್ಬಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ. ನಿಡ್ಡೆ ಕೆಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಗೊಣಗುತ್ತಲೆ ಎದ್ದು ಅವರೆಲ್ಲ ನಡೆದುಕೊಂಡೇ ಗ್ಯಾಸ್‌ಲೈಟು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಕಾಡು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟರು. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ, ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರಾಯರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ನವಿಲುಕಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡದ ಬುಡದವರೆಗಿನ ಒರಟು ವಕ್ರದ ಗಾಡಿಸ್ತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಇಳಿಸಿ, ಕಡಿದಾಗಿ ಏರು ಹತ್ತಿರದ ನೇರ ಕಾಲುದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತುಸು ದೂರವಾದರೂ ಇಳಿಜಾರಾಗಿದ್ದು ಸೌದೆ ಹೊಡೆಯುವವರು ಮಾಡಿದ್ದ ಗಾಡಿಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪೊದೆಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋದೆವು. ತುಸು ಸ್ಥೂಲಕಾಯರಾಗಿದ್ದು ಆಯಾಸಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರು ನಗೆವಾತಡುತ್ತಾ ತರುಣರೆಂಬಂತೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೆ ಗಿರಿನೆತ್ತಿಗೆ ಏರಿದ್ದರು!

ಉಷೋದಯ ಅರುಣೋದಯ ಸೂರ್ಯೋದಯಗಳ ದಿವ್ಯ ಮಹಾರ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡು ಕಣಿವೆ ಮಂಜಿನ ಲೀಲೆಗಳು ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗುವ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಸೌಂದರ್ಯಸ್ವಾದನೆಯ ಅನಂತರ ದೇ.ರಾ.ವೆಂ.ಗೌಡರು ಆಳುಗಳ ಕೈಲಿ ಹೊರಿಸಿ ತರಿಸಿದ್ದ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನೂ ಅಸ್ವಾದಿಸಿ, ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂಚರವನ್ನಾಲಿಸುತ್ತಾ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದೆವು. ಧನ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಆ ೨೫-೫೧೯೩೬ರ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ!

ಆ ದಿನ ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದ ಸಭೆ ಎರಡನೆಯ ದಿನವೂ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀಯವರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರೂ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು.

ಅವೊತ್ತೇ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿತ್ತು. ನನ್ನ ಭಾವಗೀತೆಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಭಾವಪ್ರಬಂಧಗಳಿಂದಲೂ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಹೆಸರು ಅಖಿಲ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. 'ಮನೆಯ ಶಾಲೆಯ ಐಗಳ ಮಾಲೆ'ಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆ, ಅನೇಕ ಕವನಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕವೂ ವಸ್ತುವೂ ಆಗಿದ್ದ 'ಕವಿಶೈಲ' ಮತ್ತು 'ಸಂಜೆಗಿರಿ'ಗಳು, 'ಕಾಡು ಮತ್ತು ಕೊಡುತಲಿರುವ ಸೊಬಗುವೀಡು ನನ್ನ ಮನೆ'- ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ವಾತ್ಸಲ್ಯಪೂರ್ಣ ಕುತೂಹಲವಿತ್ತು ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಆದಿಯಾಗಿ ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಮಿತ್ರರಿಗೆ. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಂತೂ ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಉಳಿದು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಶತಮಾನೋತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ಕೃಪೆ ಮಾಡಲೆಂದೇ ಆಗಮಿಸಿದ್ದವರಷ್ಟೇ!

ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದವರು ಮೊದಲು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ., ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರಾಯರಾದಿಯಾಗಿ ಕುಪ್ಪಳಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿ ಉಂಟೂರು ದೇವಂಗಿ ಮನೆಗಳ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ, ಇಡೀ ಗುಂಪು 'ಕವಿಶೈಲ'ಕ್ಕೆ ನಡೆದುಕೊಂಡೆ ಏರಿದೆವು. ಅದೊಂದು ದಿಬ್ಬಣವೆ ಆಗಿತ್ತು. ದಿಬ್ಬಣಗಲ್ಲು ಹೆಸರಿನ ಓರೆಯನ್ನು ಏರುವಾಗ!

'ದಿಬ್ಬಣಗಲ್ಲು?' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಕುತೂಹಲ. ಆಗ ನಾವು ಏರುತ್ತಿದ್ದ ಗುಡ್ಡದ ಓರೆಯ ಕಡೆ ಕೈದೋರಿ ಅವರ ಗಮನ ಸೆಳೆದೆ. 'ಕವಿಶೈಲ' ಹೆಸರಿನ ನೆತ್ತಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಹಾಸುಬಂಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದಿತಾದರೂ ನಾವು ಏರುತ್ತಿದ್ದ ಗುಡ್ಡದ ಓರೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತುಸುತುಸುವೆ ಸನಿಹಕ್ಕೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾಸಿದ್ದಂತೆ ಸಣ್ಣ ಚಪ್ಪಡಿಗಳಿದ್ದು ಕಲ್ಲುಗಳೆ ದಿಬ್ಬಣವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ 'ದಿಬ್ಬಣಗಲ್ಲು' ಎಂಬ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. 'ಕವಿಶೈಲ'ದಂತೆ ನಾವು ಓದಿದವರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹೆಸರಲ್ಲ ಅದು. ನಾನು ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಪ್ರತಿಭೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಅದು.

ದಿಬ್ಬಣಗಲ್ಲಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡೆದು, ನಿಂತು, ದೂರದ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ಗಂತಿಯೆಂಬಂತೆ ಎದ್ದುನಿಂತಿದ್ದ 'ಕುಂದದ ಗುಡ್ಡ'ವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ನೋಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನನ್ನ 'ಶಿಲಾತಪಸ್ವಿ' ಎಂಬ ಕವನಕ್ಕೆ ಆವೇಶವಿತ್ತು ಒಂದು ಆಳೆತ್ತರ ನಿಂತ ಮನುಷ್ಯಾಕಾರದ ಕಲ್ಲನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದು 'ಕವಿಶೈಲ'ದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಗಂತಮುಖಿಗಳಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತೆವು. ನಾನು ಅನೇಕ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ಕವಿಶೈಲದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕವನದಲ್ಲಿ ('ಪಕ್ಷಿಕಾಶಿ' ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದೆ.) ವರ್ಣಿಸಿರುವ

“ದೃಷ್ಟಿ ದಿಗಂತದ ಮೇರೆಯ ದಾಟಿ
ಗಗನದ ಮೇಘವಿತಾನವ ಮೀಟಿ
ದೂರಕೆ ದೂರಕೆ ಸುದೂರ ದೂರಕೆ
ಹಬ್ಬಿದೆ ಪರ್ವತ ದಿಗಂತ ಶೈಲಿ,
ಮೈಲಿ ಮೈಲಿ!”

ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ

ಸೊಂಡಿಲ ಮೇಗಡೆ ಸೊಂಡಿಲ ಚಾಚಿ
ವಿಶಾಲ ವ್ಯೋಮದ ಕರೆಯನೆ ಬಾಚಿ
ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತಿರುವುವೊ ಎನೆ ದಿಗ್ಗಂತಿ
ಹಬ್ಬಿದೆ ಸುತ್ತಲು ದಿಗಂತ ಪಂಕ್ತಿ,
ಗಂತಿ ಗಂತಿ!

ಎಂಬುದಂತೂ ಕವಿವರ್ಣನೆ ಯಾವುದರ ಅಗತ್ಯವೂ ವಾಚ್ಯವಾಗಿಯೆ ಇದಿರಿಗೆ ಮೆರೆದಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯ ಇದಿರಿಗೇ ಗೋಡೆಯಂತೆ ನೇರವಾಗಿ ಎದ್ದಂತಿದ್ದ ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದ, ಮುದ್ದೆಮುದ್ದೆ ಹಸುರನ್ನೆ ಮೆತ್ತಿದಂತಿದ್ದ, ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಶ್ಯಾಮಲ ಅರಣ್ಯಶ್ರೇಣಿ ಮೆರೆದಿತ್ತು:

ತೆರೆತೆರೆ ತೆರೆಯೆದ್ದರಣ್ಯ ಶ್ರೇಣಿ
ಬಿದ್ದಿದೆ ನಿಡ್ಡೆಯೊಳೋ ಎನೆ ಪ್ರಾಣಿ
ಅಸಂಖ್ಯ ವರ್ಣದಿ ಅಪಾರ ಪರ್ಣದಿ
ತಬ್ಬಿದೆ ಭೂಮಿಯನೆರಂಕೆ ಚಾಚಿ,
ವೀಚಿ ವೀಚಿ!

ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನ ಸುಂದರ ಶೋಭೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ, 'ಕವಿಶೈಲ'ದ ಅರೆಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಆದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಂತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದಲ ಹೊಡೆದು ಕೆತ್ತಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಇನ್ನೂ ಎತ್ತರವಿರುವ 'ಸಂಜೆಗಿರಿ' ಹೆಸರ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಏರಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಗುವ ದೃಶ್ಯದ ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನು 'ಸಂಜೆಗಿರಿಯಲಿ ಸಂಜೆ!' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ನನ್ನೊಂದು ಸಾನ್‌ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ('ಕೃತ್ತಿಕೆ' ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದೆ.) ಓದುಗರು ಕಾಣಬಹುದು.

ಮಲೆನಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಕತ್ತಲೆಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಾವೂ ಇಳಿದವು ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಗೆ. ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಡಕೆ ಆರಿಸಲೆಂದು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಚಪ್ಪರದ ಮೇಲೆ ಅತಿಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಹಾಸಿದ್ದ ಜಮಖಾನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅಡಕೆ ತೋಟದ ಮತ್ತು ಇದಿರಿದ್ದ ಕಾಡುಮೆತ್ತಿದ್ದ ಗುಡ್ಡದ ನಿತ್ಯಶ್ಯಾಮಲ ಪ್ರಶಾಂತ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಲಘುಸಂವಾದದ ಸವಿಯಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ಸೌತೆಕಾಯಿಯ ಬೆಲ್ಲದ ಪಾನಕ ಬಂತು. ನಮಗೆಲ್ಲ ಅದು ಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರೂ ಬಯಲುಸೀಮೆಯವರಿಗೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ವಿಶೇಷ ವಸ್ತುವಾಗಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲಿಂದ, ರಾತ್ರಿ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಲ್ಲಿಯೆ ತಂಗಲು ಏರ್ಪಾಟಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕುಪ್ಪಳಿಯನ್ನು ಬೀಳುಕೊಂಡೆವು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ (೧೬-೫-೧೯೩೬) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರ ಭಾಷಣದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು, ಕೂಡಲೆ ಚಿದಂಬರಂ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರರು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಸಭೆ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೂ ಮಾತಾಡಿದರು. ನರೇಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡುದರಿಂದ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ನನಗೂ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ವಾಚಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಂದಿನ ಆಗುಂಬೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿ ಬೀಳುಕೊಂಡು ನಾವು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು.

* * *

ಮರುದಿನ ೧೭-೫-೧೯೩೬ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಾವೆಲ್ಲ-ಮಾನಪ್ಪ, ವಿಜಯದೇವ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಇತ್ಯಾದಿ-ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅದರ ಮರುದಿನ, ಎಂದರೆ ೧೮-೫-೧೯೩೬, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಶತಮಾನೋತ್ಸವಾಚರಣೆಯಾದ್ದರಿಂದ, ಆವೊತ್ತೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ-ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ-ಶ್ರೀ ಮಹಾಮಾತೆ ಶಾರದಾ ದೇವಿಯವರ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಬಣ್ಣದ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಬಗನಿ, ಬಾಳೆ, ಹಲಸು, ಮಾವು ಇತ್ಯಾದಿಯ ಹಸುರು ಎಲೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಅದನ್ನೊಂದು ಪುಟ್ಟ ಅರಣ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆವು. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದಲೂ ಸಲಹೆಗಳಿಂದಲೂ ಉತ್ತೇಜಿತರಾದ ಹುಡುಗರು ನಾನಾವಿನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರಸೂಕ್ತಿಯ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎಲೆಗಳಿಗೆ ತಂತಿಮೊಳೆ ಹೊಡೆದು ವಿರಚಿಸಿದರು. ಉತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿಯೆ ತವರುಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ತಂಗಿ ರಾಜಮ್ಮ ಮತ್ತು ಮನೆಯವರ ಆಗಿದ್ದ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ರಂಗವಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕುವ ಮೊದಲಾದ ಅಲಂದರಣಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಆಳುಗಳು ಮನೆಯ ಹೊರಾಂಗಗಳ ಒಳಾಂಗಗಳ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕೆ ಬಾಳೆಕಂಬಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿ ಮಂಗಳ ಸಿಂಗಾರ ಮಾಡಿದರು. ಒಳಾಂಗದ ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆಯ ದೇವರಿಗೆ ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಸುತ್ತಲೂ ಬಾಳೆಕಂಬಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಅಡಕೆಯ ದಬ್ಬೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹಣತೆ ದೀಪದ ಸಾಲು ಇಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಸೆಗಣೆ ಉಂಡೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಅಜ್ಜಿಯುನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ದೇವರ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು-ಆರತಿಗಳು, ಗಂಟೆಗಳು, ಶಂಖಗಳು, ಜಾಗಟೆಗಳು ಹಿರವಾಣಗಳು, ಗಿಂಡಿಗಳು, ಪಂಚಪಾತ್ರಗಳು, ಉದ್ದರಣೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ-ಪಳಪಳ ಹೊಳೆಯುವಂತೆ ಬೆಳಗಿಸಿದರು. ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸೆಗಣೆ ಬಳಿದು ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಶುಚಿಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು/

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ ಅನಂತರ ನಾವೆಲ್ಲ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೊಗುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯನ್ನೂ ಬರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು. ಆದರೆ ಅವರು 'ತಮಗೆ ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತಲು ದಣಿವಾಗುತ್ತದೆ; ಎಂತೂ ಮೊನ್ನೆ ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದ್ದಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ' ಎಂಬರ್ಥದ ಮಾತಾಡಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಉಳಿದರು, ರಾಜಮ್ಮ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಹಿಳಾವರ್ಗದವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದು.

ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ದಿವ್ಯವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವವೆ ಅಂತಹದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಮುದುಕರು ಹುಡುಗರು ಮಹಿಳೆಯರು ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲರೂ ಅವರೊಡನೆ ಅಹೈತುಕೀ ಆತ್ಮೀಯತೆಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಡನೆಯೆ ಅಪರಿಚಿತತ್ವ ಮಾಯವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬಹುಕಾಲದ ಪರಿಚಿತರೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ಸಂಧಿಸಿದರೂ ಎಂಬಂತೆ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚುಮರೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಿ ಅವರೊಡನೆ

ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವೆಲ್ಲ ಕವಿಶೈಲಕ್ಕೆ ತೊಲಗಿದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯವರೂ ನಂಟರೂ ಎಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಉತ್ತರವಿತ್ತು. ಅವರಿಗೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಉತ್ತರ ಪಡೆದು ಸಂತೃಪ್ತರಾದರು. ಆ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಮತ್ತು ದೇವಂಗಿಯ ಮನೆತನಗಳ ಸಮಬಂಧದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ವಿವರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ನೇರವಾಗಿ ಆ ಮಾತನ್ನೇನೂ ಎತ್ತದೆ, ನನ್ನ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಭಾವೀ ಸಹಧರ್ಮಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯಬಹುದಾದ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆ ಸಂಬಂಧದಿಮದ ನನ್ನ ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಸ್ವಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಪರಧರ್ಮವಾಗಿ ಭಯಾವಹವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಮುಂದೆ ನನಗೆ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಏನು ಸಲಹೆಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಾರಸ್ಯವೆಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಮಹಿಳೆಯರು ಯಾರಿಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಮಲೆಯಾಳಿಯಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಯಿತು ನಮ್ಮ ಮಹಿಳೆಯರೊಡನೆ ಅಷ್ಟು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಸಂಭಾಷಿಸಲು? ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಸಂದೇಹಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಓದಿ ಬರೆಯಲು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಮೈಸೂರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರೊಡನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನ ಕನ್ನಡ ಕಲಿತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ವೇದಾಂತದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರವಚನ ಕೊಡುವಷ್ಟು ಮುಂದುವರೆಯಿದ್ದರು. ಅವರ ಆ 'ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಶಕ್ತಿ'ಯ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವರು ಫ್ರಾನ್ಸ್ ದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಿಸ್ಸಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಹೋದಮೇಲೆ ನಾವು ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವರು ಹೋದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಲು ಕಲಿತದ್ದಲ್ಲದೆ ಓದಿ ಬರೆಯುವುದನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು ಎಂದರೆ, ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಫ್ರೆಂಚ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ ದಂಗುಬಡಿಯುವಂತೆ ವೇದಾಂತವನ್ನು ಕುರಿತು ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ವಿಶೋಷೋಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, ಅವು ಆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಿಂದ ಹೊತ್ತಗೆಗಳಾಗಿ ಹೊರಬಂದುದನ್ನೂ ನಾವು ನೋಡುತ್ತೇವೆ!

ಮರುದಿನ, ೨೮-೫-೧೯೩೬, ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ಪವಿತ್ರದಿನವಾಯ್ತು. ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಗುರದೇವನ ಶತಮಾನೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ; ಮತ್ತು ಆ ಆಚರಣೆ ಶ್ರೀಮತ್ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಪಾವನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆ ದಿನದ ಪೂಜಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಅವರ ದಿವ್ಯಹಸ್ತದಿಂದಲೇ ನಡೆದು! (ಅದೇ ಅಂತಹ ಕೊನೆಯ ಉತ್ಸವವೂ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ ಎಂಬುದೊಂದೇ ಕೊರಗು, ಇಂದು (೧೭-೧೧-೧೯೭೫) ಅದನ್ನು ನೆನೆದು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ, ಏಕೆಂದರೆ ತರುವಾಯ ೧-೫-೧೯೩೭ರಂದು ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ವಿರಳವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಹಿಂದೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಬೇಸಗೆ ರಜವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಸಂಸಾರಿಯಾದ ಮೇಲೆ.)

'ಅಜ್ಜಯ್ಯನ ಅಭ್ಯಂಜನ'ದ ಬಚ್ಚಲು ಒಲೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ಸಂಜೆಯ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಿಸಿ ದೈತ್ಯ ಹಂಚೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಗಂಡಸರು ಏಳುವ ಮುನ್ನವೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ರಾತ್ರಿ ೩ ಗಂಟೆಗೂ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕುವ ತೋರಣವಿಟ್ಟು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಬೆಳಗಿನ ಉಪಾಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ನಾವೂ ಸುಮಾರು ಮೂರುಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೇ ಎದ್ದೆವು. ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಗಜಿಬಿಜಿ ಮತ್ತು ಉದಿನ ಕಡ್ಡಿಯ ಮತ್ತು ಗಂಧದ ಚಕ್ಕೆಯ ಸುವಾಸನೆ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಪವಿತ್ರತೆಯ ವಾತಾವರಣ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಮುಂದಣ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಗೆ ಅರಣನೇರುವ ಮುನ್ನವೆ, ಕಾಜಾಣಗಳ ಉಲಿಹ ರಾಗಾಲಾಪನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗಲೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ್ದೆವು. ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಅದರ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಮೂಡಣ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಯ ಕಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಉಷೋದಯ ವಾಗುತ್ತಿರುವ ಅದ್ಭುತ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಮಲಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಿ ಆನಂದಮಯ ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರಂತೆ!

ಆ ದಿನದ ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೆ, ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಂತೆ, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆಸಿದರು. ಅತಿರೇಕಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ, ಸಣ್ಣ ಚೊಕ್ಕಟ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಅಗಲವಾದ ತಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಮರಳ ಮೇಲೆ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅಗ್ನಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು. ಸ್ವಾಹಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಹವಿಯನ್ನರ್ಪಿಸಿದರು, 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ', 'ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ', 'ಮಹಾಮಾತೆ' 'ಬಾ ಶ್ರೀಗುರುದೇವನೆ ಬಾ' 'ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಗೀತೆ' ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳನ್ನೂ ಉಪನಿಷನ್ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಪರಮಹಂಸರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳಿಂದ ಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಪಠಿಸಿದವು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಿಂದಲೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ ವಾಚನವಾಯಿತು.

ದೇವಂಗಿ, ಉಂಟೂರು, ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿ, ಅಲಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಗಳಿಂದ ನಂಟರು ಇಷ್ಟರು ಮಿತ್ರರು ನೆರೆದು ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಧನ್ಯರಾದರು.

ಸಂಜೆ ಕವಿಶೈಲದತ್ತ ಹೋಗಿ ಸುತ್ತಣ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕ ದೀಪೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅಂಗಳದ ಕಲ್ಲು ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಕಂಬಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಎರಡುಮೂರು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಬ್ಬೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಸೆಗಣೆ ಉಮಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅವು ಜರಿಬೀಳದಂತೆ ಹಣತೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಎಣ್ಣೆಹಾಕಿ, ಬತ್ತಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ತುಳಸಿಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಳೆಯ ದಿಂಡು ನಟ್ಟು, ಅವುಗಳ ತುದಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಗದ್ದಿದ ಬಟ್ಟೆಯ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಕಡ್ಡಿಯ ತುದಿಗೆ ಸುತ್ತಿ ಚುಚ್ಚಿದ್ದರು. ಹಣತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ದೀಪಹೊತ್ತಿಸಿದರು, ಬಾಳೆಗಂಬಗಳ ನೆತ್ತಿಯ ಕೊಟ್ಟೆಕಡ್ಡಿಗಳ ಬತ್ತಿಗೂ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದರು! ಆ ದೀಪ ಮಾಲೆ ಮತ್ತು ದೀಪಸ್ತೋಮ ಆ ಸುತ್ತಣ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ತುಳಸೀ ದೇವರಿಗೆ ಆರತಿಯೆತ್ತಿ ಜಾಗಟೆ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸಿದರು. ಗುಗ್ಗಳದ ಪುಡಿಯನ್ನು ಬಾಳೆಕಂಬದ ತುದಿಯ ದೀಪಸ್ತೋಮಕ್ಕೆ ಎರಚಿದರು. ಬುಗ್ಗೆಂದು ಅಗನಿದೀಪ್ತಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಮಣೀಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಗುಗ್ಗಳದ ಕಂಪು ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಘ್ರಾಣಕ್ಕೂ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು.

ಅದು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಗುರುಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯ ಜರುಗಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಜಿ.

ಆದರ ದಿವ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಭವ್ಯತೆಗಳು ಇಂದಿನ ನೆನಪಿಗೆ ತಗಲುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅಂದಿನ ನೈಜಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ? ಮಹಿಮೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಘಟನೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ!

ಮರುದಿನವೂ (೨೯-೫-೧೯೩೬) ಸ್ವಾಮಿಜಿಯನ್ನು ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಗಳನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸವಿದೆವು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನೆ ಕಾಣದಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮಹಿಳಾವರ್ಗ ಅದರ ಪೂರ್ಣ ದಿವ್ಯಲಾಭ ಪಡೆದು ಧನ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಅದರ ಮರುದಿನ (೩೦-೫-೧೯೩೬) ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಆ ದಿನವೆ ಒಂದು ವರುಷದ ಹಿಂದೆ ಹುಲಿ ಹೊಡೆದು ನಾವು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದ ಮಂಡೆ ಸಹಿತದ ಅದರ ಚರ್ಮ ತಲೆಕಟ್ಟಿ ಹದ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂಚೆಯಮುಖಾಂತರ ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹಾಸಿ ನೋಡುವುದೆ ಒಂದು ಹಬ್ಬವಾಯಿತು ನಮಗೆಲ್ಲ.

ಅದರ ಮರುದಿನ (೩೧-೫-೧೯೩೬) ಸ್ವಾಮಿಜಿ ವಾಪಸು ಹೊರಟುಹೋದರು. ೧-೬-೧೯೩೬:

ನಾನು ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಬೆಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಮಾತಾಡುತ್ತಾ (ಗೃಹ ಕೃತ್ಯದ ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದ ತಾಪತ್ರಯದ ವಿಚಾರವಾಗಿ) ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬಂದೆವು. (ಆಹಾ! ಬರೆಯುವುದಾದರೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನವೂ ಒಂದೊಂದು ಮಹಾಕಾದಂಬರಿಯಾಗದೇ?)

ಕಾಲೇಜು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರು.

ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ದೇಹಕ್ಕೂ ಧೈಯಕ್ಕೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೋರಾಟದ ಹೊಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದವು. ಈ ಹೋರಾಟದ ಸೂಚನೆ ನನ್ನ ಅನೇಕ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲನಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ಕವನಗಳನ್ನೊದಿದ ನನ್ನ ಹಿತಚಿಂತಕರು ಮಿತ್ರರು ನನಗೂ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ನನ್ನ ಕವಿಜೀವನ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೆ ಹೊರತು ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು. ನನ್ನ ಅನೇಕ ಪ್ರೇಮಕವನಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸುಂದರಿಯನ್ನೂ ಕುರಿತಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಚೆಲುವಿನ ಆಶೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು, ೧೮-೧-೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಕವನದಲ್ಲಿ ('ಬೆಚ್ಚುತಿದೆ ಮೈ!' ಎಂಬುದು 'ಕಲಾಸುಂದರಿ'ಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ) ಅದು ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿದೆ:

ಕೆಚ್ಚಿರುವುದಾತ್ಮದಲಿ

ಬೆಚ್ಚುತಿದೆ ಮೈ ನೆಚ್ಚಿರುವುದೆದೆಯಲ್ಲಿ,

ಕೆಚ್ಚಿಲಿಯು ಕೈ!....

ಧೈಯವೋ ಭೂಮಿಯಲಿ;

ಬಲವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಯಲಿ,

ಮನದ ಶಕ್ತಿಯಲಿ

ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ೧೨-೧೦-೧೯೩೨ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ (ಹರಿಹರಪ್ರಿಯ ಸಂಪಾದಿತ ಕುವೆಂಪು ಪತ್ರಗಳು-ಪುಟ ೨೦) ದೇವಂಗಿಯವರ ಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತ, ನಾನು ಅವಿವಾಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸುವ ಭರವಸೆ ನೀಡಿದ್ದೇನೆ. "ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಮಾಡಿಯೇ ನಾನು ವಿವಾಹ ಮೊದಲಾದ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ನನಗೆ ಮದುವೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಪಾಪವೆಂದೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿವಾಹವೂ ಅದರ ತರುವಾಯ ಬರುವ ಬಂಧನಗಳೂ ನನ್ನ ಧೈಯಸಾಧನೆಗೆ ಅಡಚಣೆಗಳೆಂದು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರದತ್ತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೃಹತ್ತರವಾದ ಜಗಜ್ಜೀವನದೊಡನೆ ಲಗ್ನಮಾಡಲು ಬಯಸಿದ್ದೇನೆ. ಹಾಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಾನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ದ್ರೋಹ ಮಾಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನೆಂದೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಕಾವಿಯನ್ನು ತೊಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ."

ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಶರ್ಮರು ೧೧-೧-೧೯೩೪ರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನನ್ನ ವಿವಾಹ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬರೆದ ಕಾಗದಕ್ಕೆ (ಆ ಕಾಗದ ಹಿಂದೆಯೇ 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿ'ಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವಾಗಿದೆ) ನಾನು ೧೫-೧-೧೯೩೪ರಂದು ಬರೆದ ದೀರ್ಘ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ (ಅದೂ 'ಕುವೆಂಪು ಪತ್ರಗಳು' ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.) ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ:

....ನನ್ನದು ಕವಿಯ ಮಾರ್ಗ. ಏನೆನ್ನುತ್ತೀರೋ? ನಾನು ಕಾವಿಯುಟ್ಟು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಉಪಾಸಕನು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಮಾಯಾಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿ 'ವೈರಾಗಿ'ಯಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ನನಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ 'ಭಯಂಕರ'ವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚವು ನಾನು ಬಯಸುವ ಜಗತ್ತಿನಂತೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನು ವಿವಾಹಿತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಆದರ್ಶದ ಜಗತ್ತು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಆದರ್ಶದ ಜಗತ್ತೆ.... ಆ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದರೆ ನನಗೆ ಈಗಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ಲೋಪ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಎಂಬ ಭಯ....ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಈಗಿನಂತೆ

‘ಉಡಾಪಿ’ಯಾಗಿರುವುದೂ ಕಷ್ಟ! ಆಗ ರಾಜರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಚಾಕರಿ, ಸಂಬಳ, ಮೃತ್ಯು ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಹಲ್ಲುಗಿರಿಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಈಗಿನಂತೆ ‘ದಿವ್ಯನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯತೆ’ಯಿಂದ ಇರಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ....”

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಬರೆದ ಮೇಲೂ ಆ ದೀರ್ಘಪತ್ರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ತಿ.ತಾ.ಶರ್ಮರು ೧೧-೧-೧೯೩೪ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಎಂಬಂತೆ ಅದರ ಮರುದಿನವೆ ೧೨-೧-೧೯೩೪ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತಿಮಾಡಿ ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ್ದೇನೆ: ಅದು ‘ಕೃತ್ತಿಕೆ’ ಹೆಸರಿನ ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ‘ಮಾಯೆ-ಮುಕ್ತಿ’ ಎಂದಿದೆ:

ಮರುಭೂಮಿ ಮಾರ್ಗದಲಿ, ವೈರಾಗ್ಯ ಸಾಧನದಿ
ಮುಕ್ತಿ? ನಾನದನೊಲ್ಲೆ! ಅದು ನನ್ನ ಪಥವಲ್ಲ,
ರಸತಪಸ್ಸಿನ ಕವಿಯ ದರ್ಶನದ ಮತವಲ್ಲ.
ಸೌಂದರ್ಯ ಮಾಧುರ್ಯ ಸಂಮೋಹ ನಂದನದಿ,
ಮಾಯಾ ಜಗತ್ತಿನ ಸಹಸ್ರಾರು ಬಂಧನದಿ,
ಮಳೆಬಿಲ್ಲಿನಲಿ ಬಣ್ಣಗಳು ರಮಿಸುವಂದದಲಿ
ನಲಿಯುವೆನು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ. ಆನಂದದಲಿ
ಬಂಧನದ ನಾಡಿಯಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ ಮುಕ್ತಿನದಿ!

ತ್ಯಾಗ ತಾನೊಂದು ಕೈ, ಭೋಗ ತಾನೊಂದು ಕೈ,
ಯೋಗಿಕವಿ ಪರಿಯೆ ರಾಗಾಲಿಂಗನಕೆ ನೀಡಿ
ಧಕಧೈ ಎಂದು ಕುಣಿದೈತಹಳು ಮುಕ್ತಿಯೈ,
ಮೈ ಮೈಯ ಕೈ ಕೈಯನಪ್ಪಿ ಚುಂಬನಗೂಡಿ
ನಿನಗೆ ಮಾಯಾ ಮೋಹದಂತೆಸೆವ ಪ್ರೇಯಸ್ಸು
ನನಗೆ ತಾಜಹುದು ಮುಕ್ತಿಯ ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು!

ಹೀಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸದ ಆದರ್ಶ ನನ್ನದಲ್ಲ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದರೂ ‘ಸಂಸಾರಿ’ ಯಾಗುವ ಧೈರ್ಯವೂ ನನ್ನ ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಸಮನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ತ್ಯಾಗ ಭೋಗಗಳ ಎರಡರ ಟಕ್ಕಾಟಿಕ್ಕಿಯ ಜೋಕಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ತ್ರಿಕಾಲದರ್ಶಿಯಾದ ಮಹಾಕರುಣೆ ತಾಯಿಯ ಕ್ರೋಧದಿಂದೆಂಬಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ನರಕಕ್ಕೆ ದಬ್ಬು ಹೆದರಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿದು ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟಿತು ನಾಕದತ್ತ! ಆಶ್ರಮವಾಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲದ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲರಲು ಅದು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸಲು ಅದು ತನ್ನದೇ ನೆವವನ್ನೊಡ್ಡಿ ಮಾನವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ದೂರಮಾಡಿತು. ಆಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ನನ್ನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಹೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಬದಲಾಗಿ ನಾನೇ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವಂತೆ ಸನ್ನಾಹವನ್ನೊಡ್ಡಿತು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಡೆಯ ಹುಡುಗರು ಅತಿಶಿಸ್ತಿಗೆ ಬೇಸತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ತೋರುವಂತೆ ವರಿಸಿದರು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಒಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಫುಟ್‌ಬಾಲ್ ಮ್ಯಾಚ್ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮಿಡ್‌ಫೀಲ್ಡ್ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಹುಡುಗರಿರಲಿ, ಕಾಲೇಜು ಹುಡುಗರು ಕೂಡ ಆಟ ನೋಡಲು ಹೋಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ತಡವಾಗಿ ಬರಬಾರದು ಎಂದು ರೂಲ್ಸ್ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ವಾರ್ಡನ್ ಸ್ವಾಮಿಜಿ. ಹೀಗೆಯೆ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಾರ್ಡನ್ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೂ ಹುಡುಗರಿಗೂ ತಿಕ್ಕಾಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಲೆನಾಡಿನ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ವರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಅವರು ಆಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ದೂರುಕೊಟ್ಟರು. ಹುಡುಗರು ನಮ್ಮ ಕಡೆಯವರಾದುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಅವರನ್ನು ತಹಬಂದಿಗೆ ತರುವಂತೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿ, ಹುಡುಗರದ್ದು ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾದಕರವಾದ ಅಶಿಸ್ತಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಿಲಯದ ನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ನೋಡಿ

ಚಲಾಯಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರಿ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಜೈಲನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರಿಸಬಾರದು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಮತವಾಗಿತ್ತು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಕೂತರೆ ನಿಂತರೆ ಎದ್ದರೆ ಮಲಗಿದರೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ, ಭಜನೆ ಮಾಡಿ ಎಂದೆಲ್ಲ ಅತೀ ಧರ್ಮಭೋಧೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆಲ್ಲ 'ಅಧ್ಯಾತ್ಮ' ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೆ ತಿರಸ್ಕಾರವೂ ಜುಗುಪ್ಸೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು! ನನಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಜಾರಾಗಿ ಅಂದಿನ ನನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ, ತುಸು ಅತಿಯಾಯಿತೋ ಎಂಬಂತೆ, ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ: "ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಪ್ಪಿ ಹೊಂದಿ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ವೈರಾಗಿಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಬಿಯಿತ್ತು ಮಾಡಲು ಅನರ್ಹರೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅತಿ ಧರ್ಮಭೋಧೆಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಭಾವ ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತದೆ."

ಈ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಕಾಕತಾಳೀಯವಾಗಿ ತೋರುವ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಹಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯೂಹರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಗುರುತಾಗಿದೆ, ೧೧-೨-೧೯೩೬ನೆಯ ತಾರೀಖು ಹಾಕಿರುವ ನನ್ನ ಒಂದು ಕವನ ಸಾನೆಟ್, "ಹೆಣ್ಣು!"

"ಪರಮ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯೆ ಕೋಮಲತೆಯೊಡಗೂಡಿ

ಸೌಂದರ್ಯರೂಪದಿಂದಿಳಿಗೆ ಬರಲದೆ ಹೆಣ್ಣು

ತಾನಾಗಿ ಮೋಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕಬ್ಬುಗನ ಕಣ್ಣು

ರೂಪಾಗ್ನಿರಾಶಿಗೆ ಪತಂಗದಂದದೊಳೋಡಿ

ಮುಗ್ಧತಿದೆ, ಮೃತ್ಯುಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು:

ತುಟಿ,ಬಾಯಿ, ಕಣ್ಣು, ಮೈ, ಕೆನ್ನೆ, ಹಣೆ, ಹುಬ್ಬು, ಮುಡಿ,

ಹೆದೆಯೇರ್ಡ ಬಿಲ್ಲನೆದೆ, ಬಳ್ಳಿನಡು, ಮುತ್ತಿನಡಿ-

ಬ್ರಹ್ಮಶಿಲ್ಪಿಯ ಕೃತಿಗೆ ಕವಿಯ ಬಿರುದಿನ ಮಾತು!

ನಿನ್ನನುಳಿದರೆ ತಿರೆಯ ಬದುಕು ಮರುಧರೆ, ಸೊನ್ನೆ;

ಬಾಳ್ವೆಡಕೆ ಜೀವನಂ ಹೂ ಹಣ್ಣು ಕಂಪಿಂಪು

ನೀನಲ್ಲೆ, ಓ ಎನ್ನ ನೀಲಿ ಸೀರೆಯ ಕನ್ನೆ/

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರಸಿಕತೆಯ ಕಲೆಯ ಕಾವ್ಯದ ಪೆಂಪು

ನೀನಿರಲೈಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗೆ ನೀಂ ಫಲಸಿದ್ದಿ!

ನೀನಿಲ್ಲದಿಹ ತಪಕಿಹುದೆ ಶುದ್ಧಿ ಮೇಣ್ ಬುದ್ಧಿ?"

ಈ ಕವನವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಮರುದಿನವಲ್ಲ ಅದರ ಮರುದಿನವೆ (೧೩-೨-೧೯೩೬) ನಾನು ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ. (ಅದು 'ಕುವೆಂಪು ಪತ್ರಗಳು' ಅಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ) ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ, ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ, ಅಂದರೆ ಬೇಸಗೆರಜೆಯಿಂದ ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ಉಳಿದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅವರು ನನ್ನ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೆತ್ತಿದಾಗೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂವಾದದತ್ತ ಅವರ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಸಂವಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಾನು ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ಮಗಳು ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ಏಕೆ ಮದುವೆಯಾಗಬಾರದೆಂದೂ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರಿಗೂ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಇಷ್ಟವಿದೆಯೆಂದೂ ಅವರ ಸೂಚನೆಯ ಮೇರೆಗೇ ತಾವು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ನಾನು ಎಂದಿನಂತೆಯೆ ನನ್ನ ಆದರ್ಶಜೀವನೋದ್ದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿಯೆ ಮೊದಲನೆಯ ವಾಕ್ಯವೆ ಹೀಗಿದೆ:

"You remember, we had a private talk a few days ago, when you proposed my marriage. I hope, I discribed very completely the condition of my mind. You can very well appreciate that standpoint."

ಆ ಕಾಗದದ ಪೂರ್ತಿಪಾಠ ಹೀಗಾಗುತ್ತದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ:

‘ನಿಮಗೆ ನೆನಪಿರಬಹುದು, ನೀವು ನನ್ನೊಡನೆ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದು, ನನ್ನ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವವೆತ್ತಿ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಂದು ನಂಬುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೀವು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದೀರಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.’

ಈಗ ಒಂದು ವಿಷಯ: ನಾನು ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಾಗವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೊಕ್ಕದಾದ ಮನೆ ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಿಯ ಮಾನಪ್ಪನಿಗೂ ಆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ, ಬಹುಶಃ ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯಬಹುದು, ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದೇನೆ. ಬಹುಶಃ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ಇರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ, ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿ ಖರ್ಚು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಕಡಮೆ ಬೀಳುವ ಆರ್ಥಿಕ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ.

ಆಮೇಲೆ-ಈಗ ಬರುತ್ತದೆ ನಿಮಗೆ ಸೋಜಿಗದ ಸುದ್ದಿ-ವಧು ಒಬ್ಬಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸಂಸಾರಿಯಾಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ! ನಿಜ, ಯಾವುದರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಏನೂ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ, ನನಗೆ ಬೇಕಾದವಳು ಆತ್ಮದ ಸಂಗಾತಿ, ಬರಿಯ ಒಡಲಿನ ಒಡನಾಡಿಯಲ್ಲ! ನೀವು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಹಿತಚಿಂತಕರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಲಹೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಏನೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸಬೇಡಿ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ. ಸುದ್ದಿ ಹೊರಗೆಡಹಿದರೆ ಕೆಲಸವೆ ಕೆಡಬಹುದು!

ಕಾಗದ ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಾಶಮಾಡಿಬಿಡಿ!

ಶ್ರೀಕಂಠ ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ?

ಮಾನಪ್ಪಗೆ ‘ನಮಸ್ಕಾರ’ ಹೇಳಿ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅವನಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅವನದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ!

ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದ ಮರುದಿನವೆ, ಅಂದರೆ ೧೪-೭-೧೯೩೬ನೆಯ ದಿನಾಂಕದಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಬರೆಯದೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಅದರ ಅಂಚಿನ ಖಾಲಿ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಿದೆ: ‘ಇವತ್ತು ಶ್ರೀನಿ, ವಿಜಯ ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ನಾಳೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವಂತೆ ದೇಶಿಕಾನಂದರು ಹುಕುಂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ಮಾನಪ್ಪಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಇವೊತ್ತೆ ನಾನು ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೂ ಬರೆದಿದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯ!’

ಆಶ್ರಮದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ ಆ ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಮಲೆನಾಡಿನಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಓದಲು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ನಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನೆ ಅವರ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಗಾರನಾಗಿದ್ದೆ. ಆ ಹುಡುಗರು ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿದರು. ಒಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅದರ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವುದು ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ನಾನೂ ಬರುವುದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾನಪ್ಪಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದೆ.

ಹವಾ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನ ತಂದೆಯವರನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದ ಮಾನಪ್ಪ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಜೊತೆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡು ದಿನ ಇದ್ದನು. ಅವನು ಬೆಂಗಳೂರು ಆಶ್ರಮದ ಆಗಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದನಿಂದ ನನಗೆ ಒಂದು ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದಿದ್ದನು. ಅದು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾಗದದ ರೂಪದಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂದು ನನ್ನ ನೆನಪು. ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಶತಮಾನೋತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆಯೂ ಮತ್ತು ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರೊಡನೆಯೂ ಏನೇನು ಮಾತನಾಡಿದ್ದರೋ ನಾನರಿಯೆ. ಅಂತೂ ಅವರು ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು

ಸಂಸಾರಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದೇವಂಗಿಯ ಮನೆತನ ತುಂಬ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನ, ನೀನು ಮಾನಪ್ಪನ ತಂಗಿಯನ್ನೇಕೆ ಮದುವೆಯಾಗಬಾರದು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದರು! ನನ್ನನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಅಂತರಂಗ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದರಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಅವರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯಿಂದ ಈ ಸಲಹೆ ನಾನು ಸಂಸಾರಿಯಾಗುವಂತೆ! ಹೆಣ್ಣನ್ನೂ ಅವರೇ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿ! ಅದೂ, ನಾನು ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಬರೆದ ಕಾಗದದ ಅರಿವು ಏನೂ ಇಲ್ಲದೆಯೆ! ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ಕಾಗದ ಇನ್ನೂ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ತಲುಪಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ? ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಮೀರಿದ ಶಕ್ತಿ ಒಡ್ಡಿದೆ ವ್ಯೂಹವೋ?-'ರೋಗಿ ಬಯಸಿದ್ದೂ ಹಾಲು ಅನ್ನ, ವೈದ್ಯ ಕೊಟ್ಟದ್ದೂ ಹಾಲು ಅನ್ನ!' ನಾನು ಮಾನಪ್ಪಗೆ ನನ್ನ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನೋ ಅಲ್ಲವೋ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರ ಕಾಗದವೂ ಬಂತು: ನಾನು ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನೇ ವರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆದೇಶ ಹೊತ್ತು: 'ರೊಟ್ಟಿ ಜಾರಿ ತುಪ್ಪಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು!'

'ಮನೆ ಕಟ್ಟಿ ನೋಡು! ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ನೋಡು!' ಎಂಬ ಗಾದೆಯಿದೆ. ಆ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದನ್ನೆ ಮಾಡಿ ನಿಭಾಯಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವಾಗ ಎರಡನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡುವುದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ನಾನು, ಆ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಹೆದರಿ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನಾನು, ಎರಡನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ವಿಧಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಆಗತಾನೆ ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗಿದ್ದ ಹೊಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪುರಸಭೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಮನೆ ಕಟ್ಟುವ ಜಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ತುಂಬ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಚದರಕ್ಕೆ ಎರಡಾಣೆಗೊ ಮೂರಾಣೆಗೊ! ಆಶ್ರಮದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ನನಗೂ ಹೇಳಿದ್ದರು ಒಂದು ಜಾಗ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ. 'ನನಗೇತಕ್ಕೆ ಜಾಗ' ಎಂದಾಗ ಕೊಂಡುಕೊಂಡಿರು, ಮುಂದೆ ಏತಕ್ಕಾದರೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು'. ಎಂದಿದ್ದರು. ನಾನೂ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಆಶ್ರಮ ಬಿಡುವ ಮತ್ತು ಮದುವೆಯಾಗುವ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಉದಾಸೀನದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಾಗಲಿ ಕಛೇರಿಗಳಿಗೂ ಗುಮಾಸ್ತರ ಬಳಿಗೂ ಅಲೆಯುವುದಾಗಲಿ ಒಂದಿನಿತೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅರ್ಜಿ ಹಾಕ್ಕುವಾಗಲೂ ನನಗೆ ನೆರವಾಗಿದ್ದದ್ದು ನಾ.ಕಸ್ತೂರಿ. ಅವರ ಸಂಗಡವೆ ನಾನು ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅರ್ಜಿ ಗುಜರಾಯಿಸಿದ್ದೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ. ಈಗ ಆಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನೆ ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಅವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಜಾಗ ಪಡೆಯಲು ಮುಂದಾದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂದರನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮದುವೆಯಾಗಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮಂಜಪ್ಪಹೌಡರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದ ಹತ್ತೆ ದಿನಗಳೊಳಗೆ, ೧೨-೨-೧೯೩೬ ತಾರೀಖು, ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಆಫೀಸಿಗೆ ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟರನ್ನೆ ಕಂಡು ಮಾತನಾಡಲು ಹೋದೆವು. ಆಹ ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಆಗಿದ್ದವರು ಎಂ.ಎ.ಶೀನಿವಾಸನ್. ಅವರದು ತೋರಿಕೆಯ ವಿನಯ, ತೋರಿಕೆಯ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ. ನನಗೆ ಮನೆಕಟ್ಟಲು ಜಾಗ ಕೊಡುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿದರು. ಆದರೆ ಇನ್ನೇನೂ ಒಂದು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ಮಾತು ಬೆಳೆದು, ತುಸು ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಆಗಲೆ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾದದ್ದು, ಅವರ ತೋರಿಕೆಯ ವಿನಯ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳ ಹಿಂದೆ ಎಂತಹ ರಾಜಸ ಅಹಂಕಾರ ಅಡಗಿದೆ ಎಂದು. ಏನಾದರಾಗಲಿ, ನನಗಂತೂ ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು ಜಾಗ ದೊರೆಯುವಂತಾಯಿತು.

ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದೇ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂದಜಿ ತರುವಾಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ: 'ಎಲ್ಲರೂ ದೂರುತ್ತಿದ್ದರು ನಮ್ಮನ್ನು, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಪುಟ್ಟಪ್ಪನಿಗೆ ಕಾವಿ ಉಡಿಸಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು. ಹಾಗೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ನಾವು: ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟೆವು' ಎಂದು!

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನ ಹೊಸ ಬದಾವಣೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ಮನೆ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದರು. ತಿಂಗಳ ತುದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು, ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಖರ್ಚನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಲೆಕ್ಕಹಾಕಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕೊಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು!

ನನ್ನ ಹದಿಮೂರನೆಯ ತಾರೀಖಿನ - ಮದುವೆಯಾಗುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದ-ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು ತಡಮಾಡದೆ ಉತ್ತರ ಬರೆದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಿ ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನೇ ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಆಲೋಚನೆಗಾಗಲಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಾಗಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ ದೃಢನಿಶ್ಚಯ ದ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ತುಂಬ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಯಾವ ಮೀನ ಮೇಷಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಡನೆಯೆ ನನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿ ಕಾಗದ ಬರೆದೆ: ೨೬-೭-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ.

ನಿಮ್ಮ ಕಾಗದ ತಲುಪಿದೆ. ಮಾನಪ್ಪ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಇಲ್ಲಿಯೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಎರಡು ದಿನ ಇದ್ದ. ಈಗ ಮತ್ತೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. (ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಲೆಂದೂ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ಹವಾ ಬದಲಾವಣೆಗೆಂದು ಸಂಸಾರದೊಡನೆ ಇದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆಯವರಿಗೂ ನನ್ನ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲೆಂದೂ!) ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಅವನು ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಗೆ ಬಂದಿರಲೂ ಬಹುದು....(ಮಾನಪ್ಪನ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಉದ್ದ ಒಕ್ಕಣೆ ಇದೆ.)....

ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ನಿಮ್ಮ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನಾನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಹಿಗ್ಗಿ ಒಪ್ಪಿದ್ದೇನೆ.

'ಇವೊತ್ತು ನಾನು ಮನೆ ಕಟ್ಟುವ ಜಾಗವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೫೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಎರಡು ವರ್ಷದ ಸಂಬಳ ಮೊತ್ತ ನನಗೆ ಸರಕಾರದಿಂದ ಸಾಲವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದ ತರುವಾಯ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ.

(ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಮನೆ ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಯುವ ಮುನ್ನವೆ ಮದುವೆಯಾದದ್ದು!)

-65 (3)-

ಕುಮಾರಿ ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿದ ನನ್ನ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಬೆಟ್ಟಬೇಸಗೆಯ ಉರಿಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪಕ್ಕೆ ಬೆಂದು ಬಾಯಾರಿದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿರುಮಳೆ ಹೊಯ್ದಂತಾಯ್ತು! ಜೀವ ತಾನು ಹೊರಲಾರದೆಯೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಮಹಾ ಭಾರವನ್ನಿಳಿಸಿ, ಉಸ್ರೆಂದು ಸುಯ್ಯು, ಸಂತೋಷದ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಆನಂದಮಯ ಶಿಶುನಿದ್ರೆಗೆ ಅದ್ದಿ ಹೋಯ್ತು!

೨೬-೭-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ವರಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರ ಸಲಹೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತು ಕಾಗದ ಬರೆದ ಮರುದಿನವೆ, ಪರಧರ್ಮದ ಮುಳ್ಳಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಸ್ವಧರ್ಮದ ಹತ್ತಿಯ ಮೆತ್ತೆಗೆ ಚಿಮ್ಮಿ ನೆಗೆದಿದ್ದ ನನ್ನ ಚೇತನದ ಮಹೋಲ್ಲಾಸಕ್ಕೆ ರಸಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ, ನಾನು(೩೧-೭-೧೯೩೬) ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ಟು. ಅದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆ 'ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ' ಎಂದಿದೆ, ಅದು 'ಕೃತ್ತಿಕೆ' ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಗೊಂಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಹಾಳೆಯ ನೆತ್ತಿ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ "ನಾಳೆ ಆಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು!" ಎಂಬ ಸಣ್ಣಕ್ಕರದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯೊಂದು ಮುಳ್ಳಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಹತ್ತಿಯ ಮೆತ್ತೆಗೆ ನೆಗೆಯುವ ಹಿಗ್ಗಿಗೆ ಸಾಕ್ಷೀಸ್ತಂಭದಂತಿದೆ! ಅದೇ ಪುಟದ ಅಡಿಯಂಚಿನಲ್ಲಿ 'ಜ್ಞಾನದೇವತೆಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹೃದಯವಾದರೆ ಸಂದೇಹವು ಶ್ವಾಸಕೋಶವಾಗಿದೆ. ಬುದ್ಧಿಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಂದೇಹಗಳೆರಡೂ ಸಜೀವವಾಗಿರಬೇಕು.' ಎಂಬ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿಕೆಯೂ ಇದೆ.

ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ

ಕಬ್ಬಿಗಗೆ ನಿನ್ನೆದೆಯೆ ಕಟ್ಟಕಡೆಯಾಶ್ರಮಂ

ಮೇಣುತ್ತಮಾಶ್ರಯಂ. ಗಂಧಶೀತಲ ವಾರಿ

ಬೆಂದು ಬಂದೆನೆಗೆ ನೀಂ. ಮಿಕ್ಕುದೆಲ್ಲಂ ದಾರಿ,

ಮನೆಯಲ್ಲು. ಸಾಲುಮಿನ್ನೆನಗಾ ವೃಥಾ ಶ್ರಮಂ

ಮನಸಿನಾ ವೃರ್ಥ ವಿಚಿಕಿತ್ಸೆ! ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ

ತತ್ತಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ
ಭೋಗಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮೇಣ್ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಕ್ಕೆ
ಪ್ರೇರಕಂ ಪರಮಗತಿ ಸರ್ವಮುಂ ನೀನಕ್ಕೆ!
ಪ್ರೇಮಾವತಾರಿಣಿಯೆ, ಓ ನನ್ನ ಹೇಮಾಕ್ಷಿ,
ನಿನ್ನಪ್ಪುಗೆಯೆ ನನಗೆ ಸತ್ಯಸ್ಯಸತ್ಯಮಂ
ತೋರ್ಪುದಾನಂದಮಂ, ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ವಿಧ್ಯಮಂ
ವಿಸ್ಮತಿಯೊಳದಿಲ್ಲಗೈದು! ಪ್ರೇಮವೆ ಸಾಕ್ಷಿ
ಪರಮಾತ್ಮನಿರವಿಂಗೆ ಮೇಣವನನುಭವಕ್ಕೆ:
ನನ್ನ ಸಾಧನಮನಿತು ನಿನ್ನ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ!

ಕುಮಾರಿ ಹೇಮಾವತಿ ಇನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗದಿದ್ದರೂ ಕವಿಯ ಕಾತರೋತ್ಸಾಹ ಅವಳನ್ನೂ 'ಹೇಮಾಕ್ಷಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲೂ "ನಿನ್ನ ಆಲಿಂಗನವೆ ನನಗೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ತೋರಿ, ಆನಂದವನ್ನಿತ್ತು, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಮಿಥ್ಯೆಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನನು ಪಾರುಮಾಡುತ್ತದೆ!" ಎಂದು ಹೇಳಲು ಒಂದಿನಿತೂ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಹಿಂಜರಿದಿಲ್ಲ! ನಲ್ಲೆಯೊಬ್ಬಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಉತ್ಕಟತೆ ಎಂತಹ ವಿಷಮ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಆ ಕವನ!

ತಟಕ್ಕನೆಯೊ ಎಂಬಂತೆ ಅದುವರೆಗೂ ಅಪರಿಚಿತ ದೂರವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದ ಕುಮಾರಿ ಹೇಮಾವತಿಯ ಮೇಲೆ ಉಕ್ಕಿಹರಿದಂತಿರುವ ನನ್ನ ಒಲವಿನ ಹೊನಲನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಕವನಗಳನ್ನೋದಿಯೋ ಏನೋ ಕನ್ನಡ ಜನತೆ ನನ್ನ ಅವಳ ವಿವಾಹಪೂರ್ವ ಸಂಬಂಧದ ಮೇಲೆ ಏನೇನೋ ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ರಸರಂಜಿತಗೊಳಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಕೆಲವು ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಓದಿ ಬೆರಗಾಗಿದ್ದೇನೆ! ನನ್ನ ಅವಳ ವಿವಾಹವು ಒಂದು ರೊಮಾನ್ಸ್ ಎಂಬಂತೆ ಕೆಲವರು ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ, ವಿವಾಹಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಲಿದು ನಲಿದು ಮಾತಾಡಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಒಪ್ಪಿದ್ದೆವೆಂಬಂತೆ! ನಾವು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಹಿರಿಯರು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದೆವು ಎಂಬಂತೆ! ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಲೂ ಯತ್ನಿಸಿದ್ದೆವೋ ಎಂಬಂತೆ!

ಬರೀ ಸುಳ್ಳು: ಕಾಗಕ್ಕ ಗುಬ್ಬಕ್ಕನ ಕತೆ!

ನನ್ನ ಮತ್ತು ಹೇಮಾವತಿಯ ಮದುವೆಗಿಂತಲೂ ಅರಂಜಿತವೂ ನೀರಸವೂ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಾಮಾನ್ಯವೂ ಆಗಿರುವ ಘಟನೆ ಮತ್ತೊಂದಿರಲಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಒಮ್ಮೆಗೇ ನಮ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದ ರೊಮಾನ್ಸ್ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಸರ್ವರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಕಟ್ಟುಕತೆಗೆ ಮೂಲ ಬಹುಶಃ, ನಾನು ಈ 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ'ಯೆ ಹಿಂದೆ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವಂತೆ, ಅವಳು ಹುಟ್ಟಿದ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನ ಅವಳನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ, ಇಂಗ್ಲಾದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ನಾನು, ಅವಳ ತಂದೆಯವರೊಡನೆ ಅವಳ ತಾಯಿಯ ತವರುಮನೆಗೆ ನಂಬಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಅವಲ ತಂದೆಯವರು ಅವಳಿಗೊಂದು ಹೆಸರಿಡಲು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾನು 'ಹೇಮಾವತಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದೆನೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿಹೆಸರಿಸಿ ಹಬ್ಬಿರಬೇಕು! ಅಷ್ಟನ್ನೆ ಅತಿರಂಜನೆಗೊಳಿಸಿ ಒಬ್ಬ ಲೇಖಕಿ ನಾನು ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ಅವಳು ಚಿಕ್ಕವಳಿರುವಾಗ ಎತ್ತಿ ಮುದ್ದಿಸಿ ಆಡಿಸಿದ್ದೆನೆಂದೂ ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಓದಿ, ಹೇಮಾವತಿಗೂ ತೋರಿಸಿ, ತುಂಬಾ ನಕ್ಕಿದ್ದೇವೆ!

ಆದರೆ ವಾಸ್ತವಾಂಶವೆ ಬೇರೆ: ಅವಳನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ಮನೆಗೆ ನಾನು ಹೋಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತರುವಾಯವೂ ಅವಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡಿದ್ದು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಅನಂತರವೆ! ಈ ನಡುವೆ, ಅಂದರೆ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರ, ಅವಳಿಗೆ ನಾನು ಮತ್ತು ನನಗೆ ಅವಳು ಇದ್ದರೂ ಒಂದೇ ಇರದಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ಎಂಬಂತಿದ್ದೆವು. (ನಾವು ಮದುವೆಯಾಗುವಾಗ

ಅವಳಿಗೆ ನನ್ನ ವಯಸ್ಸಿನ ಅರ್ಧ ವಯಸ್ಸು; ೧೯೦೪ ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನನಗೆ ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ೩೨ ವಯಸ್ಸು; ೧೯೨೧ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವಳಿಗೆ ನನ್ನ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಹದಿನಾರು!

ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಮನೆತನಕ್ಕೂ ದೇವಂಗಿಯ ಮನೆತನಕ್ಕೂ ತುಂಬಾ ನಿಕಟ ಬಾಂಧವ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ದೇವಂಗಿಯ ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಮಾನಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರು ಎಳೆತನದ ಗೆಳೆಯರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಅವರ ಮನೆಯವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ದೈನಂದಿನ ಸಂಗತಿ ಎಂಬಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತು. ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆಯೂ ಪ್ರತಿ ರಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಂಗಿಯವರ ಅಡಿಕೆ ಮಂಡಿ ಮತ್ತು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನವಾದರೂ ಉಳಿದು ಆತಿಥ್ಯವನ್ನೂ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನೂ ಸವಿದೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪಯಣಗೈದು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಾದರೂ ಇದ್ದು ಮತ್ತೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಮನೆಯ ಹುಡುಗರನ್ನೆಂತೂ ಅಂತೆ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾನು ಗಮನಿಸುವಂತಹ ಯಾವ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ವಿಶೇಷತೆಯೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ, ಆಗಿನ್ನೂ ಅವಳು ತರುಣಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ತಾರುಣ್ಯದ ಹೊಸ್ತಿಲಿಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದಳಷ್ಟೆ, ಉಡುಗೆ ಇನ್ನೂ ಲಂಗವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು ಸೀರೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏರಿರಲಿಲ್ಲ,- ಒಮ್ಮೆ ನಾನು ಬೇಸಗೆಯ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಅವಳೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ತನ್ನ ಇತರ ಅಕ್ಕಂದಿರೊಡನೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದು, ಮತ್ತೆ ಒಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅವರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದಳು. ಆಗ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ತುಂಗಾನದಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಸೇತುವೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಕಾರು ಕೊಪ್ಪ ನರಸಿಂಹರಾಜಪುರಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿಯೇ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಾನೂ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಲಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದ್ದು ನನ್ನ ರೂಢಿ; ಆದರೆ ಮಿತ್ರ ದೇ.ರಾ.ವೆಂ. ಹೇಳಿದರು ಡೈವರಿಗೆ “ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗು” ಎಂದು. ಸರಿ, ನಾನು ಮುಂದಿನ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ಡೈವರ್ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆ. ಕಾರು ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಮನೆಯ ಹೊರ ಅಂಗಳದ ಕಣದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು. ನಾನು ಇಳಿದೆ. ಹೇಮಾವತಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಂದು, ಒಳಗಿನವರನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು, ಹೋಗಬಹುದೇನೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹಿಂದಿನ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಡೈವರು ಅವಳ ಇಂಗಿತವರಿತು, ‘ಅವರು ಇಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ’ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿದ. ಸರಿ, ಕಾರು ಮೊಗದಿರುಹಿ ಹೊರಟಿತು. ನಾನು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ನಡೆದೆ. ಅವಳು ಹಾಗೆ ಇಳಿಯದೆ, ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಂದು ಮನೆಯ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿ ಅವರ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ಮೊಗದಿರುಹಿ ಹೋದದ್ದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ; ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆಗೂ ಕಾರನವಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ: ಬಹುಶಃ ಅವಳು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನು ‘ನೋಡಿದ್ದು’ ಅದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವಳು ಒಂದು ಒರಟು ಬಟ್ಟೆಯ ಲಂಗ ಉಟ್ಟಿದ್ದು, ಹುಡುಗರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದುತುಂಬುತೋಳಿನ ಕೋಟು ಧರಿಸಿದ್ದಳು. ಅದೂ ಬಣಗಟ್ಟುಬಡ್ಡಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವ ಮನಮೋಹಕತೆಯೂ ಗೋಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಲಲನಾ ಕೋಮಲತೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಬಲಿಷ್ಠತೆಯಾಗಿಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಗಲವಾದ ದುಂಡುಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಾಲಿಕಾ ಮುಗ್ಧಭಾವ ವಿನಾ ಪ್ರಣಯಭಾವನೆಯ ಲವಲೇಶದ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿದ್ದಂತಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವಳ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ. ಬಹುಶಃ ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಧಕ್ಕೆಯೊದಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!

ಇದು ನಡೆದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಬೇಸಗೆಯ ರಜೆಯಲ್ಲಿ, ನಾನು ಕೆಲವು ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದೆ. ಹೇಮಾವತಿಯೂ ಆಗ ಅವಳು ಸೀರೆಯುಟ್ಟು ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೋದಯವಾಗಿದ್ದ ತರಳೆ, ತನ್ನ ಇತರ ಅಕ್ಕತಂಗಿ ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ರಜಾಕಾಲದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಳೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಒಂದು ಸಂಜೆ ನಾವು ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿ ಮನೆಯ ಹೊರ ಅಂಗಳದ ಕಣದಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ವಾಲಿಬಾಲನ್ನೂ ಬ್ಯಾಡ್‌ಮೆಂಟನ್ನೂ ಕೋಲಾಹಲದ ಕೂಗಾಟದೊಡನೆ ಆಡಿ ಕತ್ತಲಾಗಲು ಮುಗಿಸಿ, ಜಗಲಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಬರುತ್ತಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿ ಮನೆಯ ವಿಶಾಲವಾದ ಒಳ ಅಂಗಳದ ಹೂವು ತುಂಬಿದ್ದ ಗಿಡಗಳ ಉದ್ಯಾನ ಪಾತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು

ಗುಲಾಬಿ ಗಿಡದ ಮುಳ್ಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದ, ಕಸೂತಿ ಹಾಕಿದ್ದ, ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದ ಕರವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಂಡೆ. ಯಾರದ್ದೂ ಕೈತಪ್ಪಿ ಮುಳ್ಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು ಎಂದು ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮಡಚಿ ಜೇಬಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡೆ. ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೆಲವು ಬಾಲಕ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ “ಹ್ಯಾಂಡ್ ಕರ್ಚೇಫ್” ಯಾರದ್ದು ವಿಚಾರಿಸಲು ಹೇಳಿದೆ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಸಾಧಾರಣ ವಿಷಯ ಒಂದು ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಘಟನೆಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು!

ಕರವಸ್ತ್ರ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕು, ನನ್ನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ತರುಣಿಯರ ಗುಂಪುಗಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದೆ ತಡ, ಗುಸುಗುಸು ಹಬ್ಬಿತಂತೆ! ತನ್ನ ಕರವಸ್ತ್ರ ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಮಾವತಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದು, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ಚುಡಾಯಿಸಲು ಶುರುಮಾಡಿ “ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ ಕರವಸ್ತ್ರ ಕೊಟ್ಟು, ಈಗ ಕರವಸ್ತ್ರ ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆ ಎಂದು ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ!” ಎಂದು ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿ ಪರಿಹಾಸ್ಯದ ಓಕುಳಿಯಿರಚತೊಡಗಿದರಂತೆ! ಅಷ್ಟೇ ಸಾಲದೆ “ನೀನೇ ಹೋಗಿ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಕೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೋ!” ಎಂದೂ ಸತಾಯಿಸುತ್ತಾ, “ಕರವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಭಾವನ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇವೆ” ಎಂದ ಅವಳ ಸತಾಯಿಸುತ್ತಾ, “ಕರವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಭಾವನ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇವೆ” ಎಂದ ಅವಳ ಪುಟ್ಟತಂಗಿಯರಿಗೂ ತಡೆ ಹಾಕಿ “ನೀವು ತಂದುಕೊಡಬೇಡಿ, ಬೇಕಾದರೆ ಅವಳೇ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲಿ!” ಎಂದೂ ವಿನೋದದ ನಿಷೇಧಾಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರಂತೆ! ಸುದ್ದಿ ಮನೆಯ ಒಳಗಿನ ತರುಣಿಯರಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಹಬ್ಬಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊರಗಿನ ತರುಣವರ್ಗಕ್ಕೂ ಮಹನೀಯವರ್ಗಕ್ಕೂ ತಲುಪಿತು! ಪುಕ್ಕಟೆ ಲಭಿಸಿದ ಒಂದು ನಿರ್ದುಷ್ಟ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಭಾವಪರಿವೇಷದ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಅದನ್ನು ಸವಿಯುವ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲೊಲ್ಲದೆ, ನನ್ನನ್ನೂ ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನೂ ತಮ್ಮೊಂದು ಭಾವಮಯ ಇಂದ್ರಚಾಪದಿಂದ ತುಸುಹೊತ್ತು ಸುತ್ತಿ ಬಿಗಿದಂತಿದ್ದರು!

ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ, ಅದೂ ನಡೆದದ್ದು ಒಂದು ಬೇಸಗೆಯ ರಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಬಹುಶಃ ನಾವು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದ ಏಪ್ರಿಲ್-ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಅಂದರೆ ಹೇಮಾವತಿ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷದ ತರುಣಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ. ಅವಳು ಎಂದಿನಂತೆ ಇತರರೊಡನೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ನಾನೂ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳು ತಂಗಿದ್ದೆ.

ಒಂದು ಸಂಜೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಟ ಮುಗಿಸಿ ದಣಿದು ಒಳಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆವು. ಇತರ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲ ತುಸು ಗಾಳಿ ಸವಾರಿ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೊರಗೆ ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ನಾನು ತುಸು ಧ್ಯಾಮಗ್ನನಾಗಿ ಯಾವುದೂ ಕವನ ರಚನೆಗಾಗಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿರಲು ಬಯಸಿ, ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಅಡಿಕೆ ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ಏಣಿವಿರಿ ಹೋಗಿ, ಆಕಾಶದ ಕೆಳಗೆ, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಸಂಧ್ಯಾವರ್ಣ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆ. ಬೇಯಿಸಿದ ಅಡಕೆಯನ್ನು ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಹರಡಲು ಅಡಕೆ ದಬ್ಬೆಗಳನ್ನು ಒತ್ತಾಗಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಚಪ್ಪರದ ಮೇಲೆ ವಾಟೆಸಲಕಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹರಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ತಟ್ಟೆಗಳ ನಡುವೆ ವಿರಳವಾಗಿದ್ದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕೆ ದಬ್ಬೆಗಳ ನಡುವೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡಿಗಳಿದ್ದುವು. ಗಮನಿಸಿದ ಹೊರತೂ, ಆ ಕಂಡಿಗಳಿಂದ ಮೇಲಿದ್ದವರು ಕೆಳಗಿದ್ದವರನ್ನಾಗಲಿ ಕೆಳಗಿದ್ದವರು ಮೇಲಿದ್ದವರನ್ನಾಗಲಿ ನೋಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮನೆಯಲ್ಲ ಚಪ್ಪರದ ಕೆಳಗೆ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಹೆಂಗಸರೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಹೊರಂಗಗಳದಾಚೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮತಾಡುತ್ತಾ ಗುಲ್ಲೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದುದು ಮಂದವಾಗಿ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಬೈಗುಗಪ್ಪಿನ ನಸುಗು ಮುಸುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಳಗಡೆಯ ವರಾಂಡದ ಗೋಡೆಗೆ ಆಗತಾನೆ ಲ್ಯಾಂಪಿನ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದರು. ನಾನು ಕೂತಿದ್ದ ಜಾಗದಿಂದ ಒಂದು ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಆ ದೀಪ ಮತ್ತು ಆ ದೀಪದ ಪ್ರಕಾಶ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಮಾರಿನ ಜಾಗ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಅತ್ತ ನಾನು ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದಾಗ ಯಾರೊ ಅಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಿದಂತಾಯ್ತು. ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಹೆಂಗಸರೆಂಬುದೂ ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನೀಲಿಬಣ್ಣದ ಸೀರೆಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಲಿಸದೆ ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು ನಿಂತಿತು! ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿ ಗಮನಿಸಿ ನೋಡಿದೆ. ನಿಂತಿದ್ದವಳು ಹೇಮಾವತಿ! ಅವಳು ನನ್ನ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು ಆ ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ! ಬಹುಶಃ ಆ ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾನೂ

ಅವಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ತಿಳಿದಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಯಲಾರದವನಾಗಿದ್ದೆ. ನಾನೇನೂ ಅವಳ ಸುಂದರ ರೂಪವನ್ನು ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ನನ್ನ ದಿಕ್ಕಿಗೇ ನಟ್ಟಿದ್ದ ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ! ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷ ಹಾಗೆ ನಿಂತಿದ್ದವಳು ಸರಕ್ಕನೆ ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿಹೋಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದಳು. ಅವಳೇನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಟುಹೋದಳು ಎಂದುಕೊಂಡು ನಾನು ಮತ್ತೆ ಸುತ್ತಣ ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೂ ಸಂಧ್ಯಾ ವರ್ಣಸಮೂಹದ ಕಡೆಗೂ ಕಣ್ಣಾದೆ.

ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೆ ಅವಳು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಮೊದಲು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ, ಮೊದಲು ನಿಂತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮತ್ತೆಯೂ ನಿಂತು ನನ್ನತ್ತ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು. ನಾನು ಭಾವಿಸಿದೆ ಅವಳ ಮೊಗದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಹರ್ಷದ ಛಾಯೆ ಸುಳಿದಂತೆ! ಅವಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದೆ! ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ವಿಚಾರವೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚೆಲುವನ್ನು ಯಾವ ದುರ್ಭಾವನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಗಂಡಸು ನೋಡುವಂತೆ ನೋಡಿದೆ! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾರೊ ಬಂದರೊ ಏನೂ ಎಂಬಂತೆ ಅವಳು ಸರಕ್ಕನೆ ಮತ್ತೆ ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದಳು. ಆದರೆ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು! ನಾನು ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಲಿ ಎಂದೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಯೋ ಎಂಬ ಅನುಮಾನವಾಗಿ ನನಗೆ ಹೃದಯ ಗುಸು ಹಿಗ್ಗಿದಂತಾಯಿತು! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಳ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ಗುಂಪು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಅವಳು ನನ್ನತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ನೆಟ್ಟದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದಳು. ನಾನು ಶ್ರೀಗುರುಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಂಧ್ಯಾಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾದೆ!

ಜಗನ್ನಾತೆ ಮಕ್ಕಳ ಈ ಆಟ ನೋಡಿ ಮುಗುಳುನಕ್ಕಳೇನೋ?

ಆದರೆ ಮೇಲೆ ನಮೂದಿಸಿದ ಘಟನಾವಳಿ ಬರಿಯ ಕಾಕತಾಳೀಯ ಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದು ಕವಿಯ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ಪ್ರಣಯಕಲ್ಪನೆ ಜೋಡಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕಥೆಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕೂ ಸಾಕು! ಏನಾದರೂ ಆಗಿರಲಿ. ಅಂತೂ ನನಗೂ ಹೇಮಾವತಿಗೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತಹ ದೂರದೂರದ ದರ್ಶನದಂತಹ ದೃಷ್ಟಿ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದಿತೇ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವ ರೀತಿಯ ಸಂಬಂಧವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಿವಾಹ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ನಾವು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

* * *

ಸಾವಿರದ ಒಂಭೈನೂರ ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಇಸವಿಯ ಅಗಸ್ಟ್ ಒಂದನೆಯ ತಾರೀಖು(೧-೮-೧೯೩೬) ನಾನು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತುಸು ದೂರ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ, ಆಗ ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲು ಎಂದು ಈಗ ವಾಣೀವಿಲಾಸಪುರಂ ಎಂದೂ ಹೆಸರಾಂತಿರುವ ಬಡಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ಆ ಮನೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆಶ್ರಮದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲರೂ-ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ವಿಜಯದೇವ, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ರಾಮಣ್ಣ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಮತ್ತು ವೆಂಕಟಪ್ಪ- ಆಶ್ರಮದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಇರಲು ಬಂದಿದ್ದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತು ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಮಾನಪ್ಪನೂ ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾನು ಸ್ವಂತ ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು ನಾವಿದ್ದ ಬಾಡಿಗೆಯ ಮನೆಯ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತುತ್ತತುದಿಯ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜಾಗವನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಮನೆಯ ಪ್ಲಾನನ್ನೂ ಧಾಮ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಬಂಗಾಳಿ ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟರ್ (ಅವರು ಆಶ್ರಮದ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕಟ್ಟಡ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು.) ಹತ್ತಿರ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಆಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟುಬಂದ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ೧೬-೮-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ, ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ: (ಕುವೆಂಪು ಪತ್ರಗಳು) "...ಇನ್ನು ವಿವಾಹದ ವಿಚಾರ. ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಇತರರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ನಾನು ಚಿರಕೃತಜ್ಞ. ಜಾತಕದ ಗೋಚು ದಯವಿಟ್ಟು ಬೇಡ. ನನಗೆ ಈ ಕಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಹನೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ! ನಾನು ಗುರುದೇವನನ್ನು

ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಂತೆಯೇ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಂಗಳವಾದದ್ದು ಬೇರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ! ವರನಂತೆ ವಧುವೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಿ!-ಇದನ್ನು ತೀರ್ಥರೂಪುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ: ಈ ಒಂದು ವಿವಾಹದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅತೀ ಹಳೇ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮನ್ನಾ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ. ಅವರು ತೀಕ್ಷ್ಣಮತಿಗಳು. ಪ್ರಗತಿಗಾಮಿಗಳು. ಅಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ!- ಜಾತಕ ಗೀತಕ ಬೇಡ!

“ಮಾನಪ್ಪನೊಡನೆ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಒಪ್ಪಿಗೆ. (On principle I want that the bride also must consent.) ಗಂಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿದರೆ ಸಾಲದು. ಹೆಣ್ಣು ಒಪ್ಪಬೇಕು? ನಾನು ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿದಂತೆ ಆಕೆಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾಳೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿದೆ, ಆಶಯಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. A delicate problem! But women have delicate methods to solve problems!

ನನ್ನ ಶ್ರೇಯಃಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿರುವ ನೀವೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಗಬಹುದು. ಮಾನಪ್ಪ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತಾನಂತೆ?

-ಇತಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಚರಣದಲ್ಲಿ

ಮೇಲಿನ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕ:

ಮೊದಲು ಶ್ರೀ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ವಿಚಾರ: ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಅಜ್ಞಾನ, ಮೂಢಾಚಾರ, ಮತಮೌಢ್ಯ, ದೆವ್ವಪಿಶಾಚಿಗಳ ಪೂಜೆ, ಬಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಂಧಕಾರದ ವಾತಾವರಣವಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇ.ರಾ.ಗೌ. ಒಬ್ಬರೇ ವೈಜ್ಞಾನಿಕದೃಷ್ಟಿಯ ವಿಚಾರವಾದಿಗಳಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಿಸ್ಮಯಕರ ಸಂಗತಿ. ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ ಕೃಷಿ ಮೊದಲಾದ ಲೌಕಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮದುವೆ ಮದ್ಯಪಾನಾದಿ ವ್ಯವಹಾರದ ಭೂಮಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಕಾಲಿಟ್ಟು ಕೆಲವು ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬದುಕು ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅವರು ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಯ ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರು: ಪಂಚಾಂಗ, ನಿಮಿತ್ತ ನೋಡಿಸುವುದು. ರಾಹುಕಾಲ ಗುಳಿಕಕಾಲ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳಾದಿ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಉಯ್ಯಿಲು ಕೊಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಮಂತ್ರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಈ ವಿಚಾರಶೀಲತೆಯನ್ನು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿರುವ ದ್ವೇಷವೆಂದೂ ವಿರೋಧವೆಂದೂ ಭ್ರಮಿಸಿ ಕೈಸ್ತಪಾದ್ರಿಗಳು ಅವರ ಮುಖಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಕೈಸ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಕುತಂತ್ರವೂ ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ದೇ.ರಾ.ಗೌ. ಅವರು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಟ್ಟುಕಡೆಗಳನ್ನೆಂತೂ ಅಂತೆ ಕೈಸ್ತಧರ್ಮಗಳ ಕಟ್ಟುಕಡೆಗಳನ್ನೂ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದ ಅವಿಚಾರಗಳೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮತಿಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಿಂದೂ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ಕೈಸ್ತ ಮೌಢ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತೊಂದು ಅವಿವೇಕಕ್ಕೆ ಅವರೆಂದೂ ವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಈ ವೈಚಾರಿಕತೆಯೇ ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣವಾಯಿತೋ ಏನೋ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಗೌರವ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ತಲೆದೋರುವುದಕ್ಕೆ. ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಯಾವ ಆ ಕಾಲದ ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ಗದ ತಂದೆಯಾಗಲಿ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು, ವಿಪರೀತ ಸಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಒಂದು ಮನೆತನದ ಒಬ್ಬ ಕನಸುಣಿಭಾವೋನ್ಮಾದಿ ಯುವಕನಿಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಣಸಂಪಾದನೆಗೆ ಪೀಠಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದ ಅಮಲ್ಕಾರಿಕೆಯಂತಹ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲದೆ ಬರಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳದ ಒಬ್ಬ ಲೆಕ್ಕರನಿಗೆ ಕೊಡಲು ದುಂಬಾಲು ಬಿದ್ದು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ!

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೂ ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ ಕುಲಜನರ ಮತ್ತು ಬಂಧು ಬಾಂಧವರ ಅವಹೇಳನದ ಟೀಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗುಡಿಸಿಟ್ಟು, ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಮರ್ಯಾದೆ ಮತ್ತು ಕುಲಗೌರವದ ರೂಢಿ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ತಲೆಬಾಗಿ ಹೆದರಿ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೀತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದಿನಿತೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥರಾದದ್ದು!

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗುವುದೆಂದರೆ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯದ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹ ಸ್ವರೂಪದ ಘಟನೆಯಂತಿರುತ್ತಿತ್ತು: ಗಂಡುಹೆಣ್ಣಿನ ಜಾತಕಗಳನ್ನು ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ತಾರಾನುಕೂಲ ನೋಡುವುದು; ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವರಿಗೆ ಹೂಮುಡಿಸಿ ಪೂಜೆಮಾಡಿಸಿ ಹೂವು ಬಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತದೆಯೋ ಎಡಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಪ್ರಸಾದ ಬರಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಪ್ರಸಾದ ಬರಿಸದಿರುವುದು; (ಆ ಎರಡೂ ಭಟ್ಟರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದು ಸಂಭವ!) ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತುಕತೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಹೊತ್ತಿಸಿಟ್ಟ ನೀಲಾಂಜನ ದೀಪಗಳು ಗಾಳಿಗೆ ಆರಿಹೋಗಿಯೋ ಆರಿಹೋಗದೆಯೋ ಶಕುನ ಬಂದಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನೋಡುವುದು; ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥ ಎಂದು ನಂಟರನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆದು ಔತಣವಿಕ್ಕಿ ವಿಘ್ನಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು-ತೆರ ಗಿರ, ಒಡವೆ ವಸ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ-ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ತಲೆಚಿಟ್ಟು ಹಿಡಿಸುವಂತಹ ನೂರಾರು ಆಚಾರ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಅನುಲ್ಲಂಘ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ದೇ.ರಾ.ಗೌ. ನನ್ನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿಬಿಟ್ಟರು! ಜಾತಕ ಗೀತಕ ಒಂದನ್ನೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಗಂಡಿನಮನೆಯಿಂದ ದಿಬ್ಬಣ ಬರುವುದು, ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯಿಂದ ದಿಬ್ಬಣ ಹೋಗುವುದು, ಬಾಸಿಂಗ ಗೀಸಿಂಗ ಕಟ್ಟುವುದು, ಕದಿನಿಗಿದನಿ ಗರ್ನಾಲು ಗಿನಾಲು ಹಾರಿಸುವುದು, ದಂಡಿಗೆ ಹತ್ತುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ನಾಟಕವೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಜಾತಕ ಗೀತಕ ನೋಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ನಾನಾ ರೀತಿಯ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿ ಮದುವೆ ನಡೆಯದಂತೆಯೇ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವೋ? ಏಕೆಂದರೆ, ನನ್ನ ಮತ್ತು ಹೇಮಾವತಿಯ ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮದುವೆ ಗೊತ್ತಾದ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದುದಿನ ಮುನ್ನ ನನಗೂ ಮಾನಪ್ಪಗೂ (ಬಹುಶಃ ಇತರರಿಗೂ) ಬಂದ ಮೂಗರ್ಜಿಯಂತಹ ಬೇನಾಮೀ ಪತ್ರಗಳ ಸಾಕ್ಷಿ!

* * *

ಆಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ದೈನಂದಿನ ಕೆಲಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೊಸ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳು, ೪-೮-೧೯೩೬ರಂದು ಅಡಿಗೆಗೆ ಲಿಂಗಣ್ಣನು ಬರುವವರೆಗೆ, ಅಂದರೆ ಮೂರು ದಿನಗಳು, ತಾವೇ ಸೌದೆ ಅಕ್ಕಿ ತರಕಾರಿ ಇತರ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂಡು ತಂದು ಆಡುವುದು, ಬಡಿಸುವುದು, ಮುಸುರೆ ತೊಳೆಯುವುದು, ಮನೆ ಗುಡಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ಕೂಲು ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಹಿಗ್ಗು! ಆ ಹಿಗ್ಗಿನ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಹೊರೆಹೊಣೆಯ ಭಾರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುವುದು, ಕವನ ರಚನೆ ಮತ್ತು 'ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ' ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ರಚನೆಗಳ ತಾರೀಖುಗಳು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ.

'ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ' ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ೨೭ ಜನವರಿ ೧೯೩೬. 'ಕವಿಕೃತುದರ್ಶನಂ' ೨-೨-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ೮-೩-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಸಂಚಿಕೆ 'ಶಿಲಾತಪಸ್ವಿನಿ' ೨೬-೬-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದೆ. ಮೂರನೆಯ ಸಂಚಿಕೆ 'ಮಮತೆಯ ಸುಳಿ ಮಂಥರೆ' ೨೯-೭-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಚಿಕೆ 'ಊರ್ಮಿಳಾ' ೧೩-೯-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದೆ. ಅಂದರೆ ನಾನು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಡುವ ಮುನ್ನವೆ ಮೂರು ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಪೂರೈಸಿದ್ದುವು. ಇನ್ನು ಭಾವಗೀತೆಗಳ ರಚನೆಯ ತಾರೀಖುಗಳು ಹೀಗಿವೆ. ಆಶ್ರಮ ಬಿಡುವ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ೩೧-೭-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ 'ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ' ಎಂಬ ಸಾನೆಟ್ ಬರೆದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಮೇಲೆ ೨೦-೮-೧೯೩೬ರಂದು 'ಕ್ಷೇಮಕಾರಿ' ಎಂಬ ಸಾನೆಟ್ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದಾದ ಎರಡೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೨೨-೮-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ೨೬-೮-೧೯೩೬ರಂದು ಪೂರೈಸಿದೆ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಕವನ 'ಕೂಸಿನ ಕನಸು'.

ಈ ಮಧ್ಯೆ, ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಅಡಿಪಡಿಪಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆ. ೨೦-೮-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ: 'Yesterday I read an article in Trivini named 'Mr. puttappa and Modern kannada Poetry.' ಟಿ.ಎನ್.ಶ್ಯಾಮರಾವ್ ಎಂಬವರು, ಆಗ ನನಗೆ ಅಪರಿಚಿತರು ಅಥವಾ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಪರಿಚಿತರ, 'ಶ್ಯಾಮ' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಮದಿಂದ ಆ ಲೇಖನ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅದನ್ನೊದಿ ನಾನು ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿದ್ದೆ. 'ಕಲ್ಕಿ' 'ಶ್ಮಶಾನಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ' ಮತ್ತು 'ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯ' ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ ತುಂಬ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕವಾದ ಶ್ಲಾಘನೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಅವರು ನನಗೆ ತುಂಬ ಪರಿಚಿತರಾದರು. ನನ್ನ ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು 'ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ' ನಾಟಕವನ್ನೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ 'Sixty Poems and a Drama' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ತರ್ಜುಮೆ ಮಾಡಿದ ಅನೇಕ ಕವನಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಪರಿಶೀಲನೆಗಾಗಿ ಕಳಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವರು ಏನಾದರೋ ಎಂಬ ಸುಳಿವೇ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅಷ್ಟೇನೂ ಆರೋಗ್ಯವಂತರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ 'ಕೋಗಿಲೆ ಮತ್ತು ಸೋವಿಯೆಟ್ ರಷ್ಯಾ' ಎಂಬ 'ಲಿನಿನ್' ಎಂಬ ಸಾನೆಟ್ಟು Kannada Studies ನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಗಿವೆ.

ನಾನು ಆಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟುಬಂದು ಒಂದು ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ ೪-೯-೧೯೩೬ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಗೋಪಾಲ್ ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನಂದರು) ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದರು. ಹುಡುಗರು ಮತ್ತು ನಾನು ಆಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟು ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಕಂಡಾಗ, ನಾನು ಹಿಂದೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಕ್ಕರೆ ಮೈತ್ರಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತದ್ದೇನೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದಿನಿತು ಮುಕ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಆಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಏನೂ ಅಸಮಾಧಾವವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವರು ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನಾವಿರುವ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಾಗಿಯೂ ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಮಾತಾಡಿಸುವುದಾಗಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಕೃಪೆಯ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೇಳಿದರು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಕಾಫಿತಿಂಡಿಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಬಂದೇಬಿಟ್ಟರು! ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರವರ ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಕರೆದು ತುಂಬ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿಸಿದರು. ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ, ಅನುಕೂಲ ಅನಾನುಕೂಲಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಸಲಹೆಯಿತ್ತರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನೂ ಹಾಸ್ಯವಿನೋದಗಳನ್ನೂ ಸವಿಯುತ್ತಾ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು. ನಾನು ಮಾನಪ್ಪನ ತಂಗಿ ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತುದಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ತಾವು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಫ್ರಾನ್ಸಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದರು. ನಾನು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕೈಕೊಂಡ ಹೊಸಮಾರ್ಗದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿದರು. ಶ್ರೀಮಹಾಪುರಷಜಿಯವರ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಯಾವ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಬೇಡ ಎಂಬ ಆಶ್ವಾಸನವಿತ್ತರು!

ಅವರು ಬಂದುಹೋದ ಮರುದಿನವೆ ೫-೯-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ನಾನು ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಸಾನೆಟ್ 'ಪೂರ್ಣಯೋಗಿಯ ಪರಮಭೋಗಿ' ಎಂಬುದೇ ಅದಕ್ಕೆ ಉಜ್ವಲಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ! ಆ ದಿನವೆ 'ನನ್ನ ಶೈಲಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾನೆಟ್ಟನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಅದೂ ಗೋಪಾಲ್ ಮಹಾರಾಜ್ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದ ಆತ್ಮಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಗ್ಗುರುತಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಏಳು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮದುವೆ ನಡೆಯಿತು. ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ ರಚನೆಗೇ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದಿತಾದರೂ ನಾನು ರಚಿಸಿದ ಹದಿನೈದು ಹದಿನಾರು ಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಉಲ್ಲಾಸ ಉತ್ಸಾಹ ಕೆಚ್ಚು ಆಶಾವಾದಗಳ ತುಂಬಿರುವುದನ್ನು ಓದುಗರು ಕಾಣಬಹುದು. ಆ ಕವನಗಳನ್ನೂ ತಾರೀಖಿನೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

'ಉರ್ಮಿಳಾ ದೇವಿ ಸಾನೆಟ್-೧೩೯-೧೯೩೬'; 'ಚೋರೆ-ಬೋರೆ ೧೨-೯-೧೯೩೬'; 'ಕೇಳಿದೊಡನೆಯ ಬೀದಿವಾದ್ಯ ೨೮-೯-೧೯೩೬'; 'ಸಾಮಾನ್ಯ ಬೀದಿ-೧೦-೧೦-೧೯೩೬'; 'ಇಂದ್ರದಿಗಂತದಿ-೧೪-೧೦-೧೯೩೬'; 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿ ೨೩-೧೦-೧೯೩೬'; 'ರೈತನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-೧೪-೧೦-೧೯೩೬'; 'ರಸವೊಂದೆ ಕವಿಗೆ ನೀತಿ-೧೩-೧೦-೧೯೩೬'; 'ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಕ್ಕಿಗೆ-೬-೧-

೧೯೩೭'; 'ದೇವರು ರುಜು ಮಾಡಿದನು-೧-೧-೧೯೩೭'; 'ತಿಂಗಳ್ ಮಾವ-೧೫-೧-೧೯೩೭'; 'ಬಾ ಫಾಲ್ಗುಣ ರವಿದರ್ಶನಕೆ-೪-೨-೧೯೩೭'; 'ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ-ಸಾನೆಟ್‌೧ ೧೧-೨-೧೯೩೭'; 'ಸದಾ-೩೦-೨-೧೯೩೭'; 'ಕೃಷ್ಣ-೪-೪-೧೯೩೭'. 'ಸಂಸಾರಿಯಾಗಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ-೫-೪-೧೯೩೭'. ಮುಂದೆ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ದಾಂಪತ್ಯ ಪ್ರೇಮಗೀತೆಗಳ ಸಾಲಸಾಲೆ ಶುರುವಾಗುತ್ತದೆ.

* * *

ಆಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟುಬಂದ ಮೇಲೆ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವುದು ತುಂಬಾ ವಿರಳವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟ ದಿನ ೧-೮-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಡೈರಿ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಮೂರೂವರೆ ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆಯೆ, ೧೫-೧೧-೧೯೩೭ರಂದು: "ಇವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ. ತುಮಕೂರು, ಮಧುಗಿರಿ ದಾವಣಗೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವಿಶೇಷ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ-ಈ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಈಗ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಒಂದೂವರೆ ತಿಂಗಳಿಂದ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿ ಕವನ (ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿಯೂ) ಬರೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ 'ರೈತನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ' ಎಂಬ ಕವನ ಬರೆದೆ;, ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ತಾರೀಖಿನ ತರುವಾಯ ಮತ್ತೆ ದಿನಚರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರವೆ, ೧೭-೮-೧೯೩೭ರಂದು, ಅಂದರೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಆದಮೇಲೆ, ಹೇಮಾವತಿ ಚೊಚ್ಚಲು ಹೆರಿಗೆಗಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲೆ!

ಮೇಲೆ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ತುಮಕೂರು, ಮಧುಗಿರಿ ಮತ್ತು ದಾವಣಗೆರೆಯ ವಿಶೇಷೋಪನ್ಯಾಸಗಳ ವಿಚಾರ ತುಸು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ' ಯ ಈ ಅರುವತ್ತೆದನೆಯ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಾನು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟು, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡ ದೇ.ರಾ.ಮಾನಪ್ಪನೊಡನೆ ತುಮಕೂರಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಸ್ನೇಹನ್ನಿಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ನಾನು ಹೋದದ್ದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವಿಶೇಷ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ಹೋದೆಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಜನರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕವನಗಳ ವಾಚನ ಕೇಳಲೆಂದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆಯೆ ತುಮಕೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಜೆ ಕವನವಾಚನ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಜನ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದು ಸುಮಾರು ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಕವನವಾಚನ ಕೇಳಿದರು. ಮರುದಿನ ವಿಶೇಷೋಪನ್ಯಾಸ: 'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ದುರಂತ ಕರ್ಣ' ಎಂಬುದು ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದವರು ಒಬ್ಬ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು. ಹೆಸರು ರಾಮಾನುಜ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಎಂಬಂತೆ ಜ್ಞಾಪಕ. ಅವರು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಕಾರಿಯಂತೆ. ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ ಹಾಕಿ, ಕರಿ ನಿಲುವಂಗಿ ತೊಟ್ಟು, ಜರಿಪೇಟದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಬಹುದೂರದಿಂದಲೂ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದ್ದ ದಪ್ಪದಪ್ಪದ ಮೂರು ನಾಮಗಳು! ಅವರು ತುಂಬ ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ, ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಸವಿಯುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಮೆರೆಯಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೆ ಬಂದ ಹಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ನನ್ನ ಕವನಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಓದಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಖ್ಯಾತಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡನ್ನು ತುಂಬಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ನನ್ನ ಬರಹ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗವನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸಿ ಖಂಡಿಸುವ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿರುವುದನ್ನೂ ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಬಹಳ: ನನ್ನ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಭಾಷಣ 'ಯುವಕರು ನಿರಂಕುಶಮತಿಗಾಳಾಗಬೇಕು' ಎಂಬಂತಹ ಬರಹಗಳನ್ನೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಅವರಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಮುಖ ಭಂಗಿಸುವಂತೆ ಮಾತಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅಸೂಯಾತ್ಮಕವೆಯೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

ಸಭೆ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿತ್ತು. ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಐಯ್ಯಂಗಾರರು ನನ್ನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಮಾತಾಡಿದರು. ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆರನಾದ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಧೋರಣೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭಾಷಣದ ಅಂದಿನ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಯಾವುದೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿಚಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬರ ಮನೆಗೆ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ.

ಅವರು ಒಕ್ಕಲಿಗರಂತೆ! ನನಗೆ ಅದೊಂದೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಡಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಯನ್ನು ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಆದರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದರೆಂದು ನನ್ನ ಊಹೆ. ಅವರಿಗೆ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆ ಇರುವ ವಿಚಾರವೂ ನನಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಅದನ್ನೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ತುಮಕೂರಿಗೆ ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಂತೆಯೂ ಅದು ಸಫಲವಾಗುವಂತೆ ತಾವು ಹರಸುವುದಾಗಿಯೂ ಏನೇನೂ ಅಸಂಬಂಧ ಪ್ರಲಾಪ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ಇನ್ನಿ ಇವನೆಂತಹ ಮನುಷ್ಯ?' ಎನಿಸಿತು.

ನನ್ನ ಭಾಷಣ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸದಸ್ಯರು ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಾ ನಿಶಬ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಭಾಷಣದ ನಡುವೆ ಕರ್ಣನ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡುವಾಗ ನಿರರ್ಶನವಾಗಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಭಾಷಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರ ಅನೌಚಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಕೃತತ್ವಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸದಸ್ಯರ ಗಮನ ಹರಿಯುವಂತೆ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದೆ. ಸಭೆ ಗೊಳ್ಳೆಂದು ನಕ್ಕು ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು 'ಷೇಮ್! ಷೇಮ್!' ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು. ನಾನು ಭಾಷಣ ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಸಭೆ ಗುಬುಗುಬು ಎಂದು ಬಹುಶಃ ಕೂಗಿದಾತನನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರಿಸಿತು. ನಾನೂ ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಆಡಿ ನನ್ನ ಭಾಷಣ ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಭಾಷಣದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಲಿ ಭಾಷಣಕಾರನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನಾಗಲಿ ಅರಿಯದ ಮತ್ತು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಭಾಷಣ ಎಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಬೇಕಿತ್ತೋ ಅಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಬೇಕೆಂತಲೆ ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು ಎಂದೂ ಅವರ ಸಂಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಮನುಷ್ಯ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಯಾವಗಲೂ ಹೀಗೆಯೆ ಅನುಚಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನೆ ಕಡಿಸುವುದು ಆತನ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿತ್ತಂತೆ!

ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ದೇ.ರಾ.ಮಾನಪ್ಪನೊಡಗೂಡಿ ದೇವರಾಯನ ದುರ್ಗ ಮೊದಲಾದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು, ಮಧುಗಿರಿ ಮತ್ತು ದಾವಣಗೆರೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಪೂರೈಸಿದೆ. ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವನವಾಚನಕ್ಕಾಗಿ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿದ್ದ ಸಭೆ ಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿತ್ತು; ಯಾವುದೂ ಒಂದು ನಾಟಕದ ಥಿಯೇಟರು, ಉಸಿರು ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಜನ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿತ್ತು!

-66 (1)-

ವಂದಿಸುವೆ ಚರಣಾರವಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಡಿಯಿಟ್ಟು!
 ಇಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸು ಕಂದನನು, ಗುರುದೇವ,
 ಮುಂದೆ ಬರವಂದು ಸಂಸಾರಿ ನಾನು!
 ಬಿದ್ದೆಂದು ಮೇಲತ್ತಿ ಕೆಚ್ಚೊರೆದು ಸಂತವಿಸಿ
 ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದೊಳೆಂತು ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾಯ್ಕಿಹೆಯೊ
 ಅಂತೆ ಸಂಸಾರಿಯನು ಸಲಹು ನೀನು!

ನಲೈಯಿಂದೆನ್ನ ನಲೈಯ ಕೈಯ ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ
 ಪಿಡಿಯುತ್ತಾದರದಿ ನೋಯದವೋಲೆ ನಿನ್ನಡಿಗೆ
 ನಮ್ಮೆದೆಗಳೊಂದೆ ಹೂ ಮುಡಿಪನಿಡುವೆ;
 ಪ್ರೇಮನೈವೇದ್ಯವನೆ ಪೂಜೆಗೊಡುವೆ!
 ಸರಸ ಮೋಹಕೆ ಮನವ ಮಾರಿ ನಿನ್ನನು ಮರೆತು
 ಜಡಹೃದಯನಾಗದಂತೆನಗೆ ಕೃಪೆಗೈ, ಗುರುವೆ,
 ಓ ಎನ್ನ ಜೀವನದ ಕಲ್ಪತರುವೆ!

ಆಶೀರ್ವದಿಸು ನನ್ನ ಈ ಬಯಕೆ ಕೈಗೂಡುವಂತೆ!
ಆಶೀರ್ವದಿಸು ನಮ್ಮಿವರೆದೆಗಳೊಂದಾಗುವಂತೆ!
ಆಶೀರ್ವದಿಸು ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯೇಚ್ಛೆ ನಮದಾಗುವಂತೆ!

ಸಾವಿರದ ಒಂಭೈನೂರ ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ಐದರಂದು ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಗುರುದೇವನಿಗೆ ನವೇದಿಸಿ, ಉತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಕಟ್ಟುವ ಇತ್ಯಾದಿ ನೀರಸ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿ, ಇನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ಒಲವಿನೊಡಗೂಡಿ ನಲಿವ ಮನದ ರಸದೋಕುಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ಪಾ, ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ರೈಲು ಹತ್ತಿದೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ದೇವಂಗಿ ಅಡಕೆಮಂಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಂಜಪ್ಪ ಗೌಡರು ಮಾನಪ್ಪರ ಅತಿಥಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದೆ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಅರ್ಧ ಮೈಲಿಯ ಒಳಗೆ ಇರುವ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲ ಅಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಸನಿಹದಲ್ಲಿಯೇ ಒದಗಲಿರುವ ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಸುಮಧುರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಿರೀಕ್ಷಾಭಾವದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಮಸ್ತಚೇತನವೂ ಬೇರೊಂದು ಮಧುಮಯ ಆಯಾಮವನ್ನೇ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಂತಿತ್ತು. ಬದುಕಿನ ಹಿಂಗಾರವು ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ತನ್ನ ಆನಂದಾತಿಶಯದ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಹೊಂಬಾಳೆಯನ್ನು ನನು ಬಿರಿದು ಲೋಕಮೋಹಕ ಪುಷ್ಪಶೃಂಗಾರವನ್ನು ಅವಿಭೂತಿಸಿದಂತಿತ್ತು.

ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳೊಳಗೆ, ಬಹುಶಃ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಿಂದ ಬಂದ ಡಿ.ಆರ್.ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿರಬೇಕು, ನಾನೂ ಇತರ ಹುಡುಗರೂ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಇಂಗ್ಲಾಡಿ ಈಗ ಬರಿಯ ಮಾವನ ಮನೆಯಾಗಿರದೆ ನನ್ನ ಜೀವನದ ಸಂಗಾತಿಯಾಗುವವಳ ತವರು ಮನೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು.

ಇಂಗ್ಲಾಡಿ ಮನೆಯ ಸುವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ನಡೆಯಲಿರುವ ಮದುವೆಗೆ ಸಿದ್ಧತೆಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರಾಚೀನವೂ ದೊಡ್ಡದೂ ಶ್ರೀಮಂತವೂ ಆಗಿದ್ದ ದೇವಂಗಿ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ ಒಕ್ಕಲುಗಳೂ ಆಳುಗಳೂ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಗಿಜಿಗಿಜಿಯಾಗಿ ಸೇರಿ ಚಪ್ಪರ ಹಾಕುವ ಮತ್ತು ಧಾರೆಯ ಸಾಲಂಕೃತಮಂಟಪ ಕಟ್ಟುವ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಗಂಡಿನ ಮನೆಯಾದ ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ದಿಬ್ಬಣ ಹೊರಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೂ ರದ್ದಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸಿದ್ಧತೆಯೆಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಾಡಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿತ್ತು.

ಏಪ್ರಿಲ್ ಐದಕ್ಕೆ ಮೈಸೂರು ಬಿಟ್ಟವನು ಏಪ್ರಿಲ್ ಹದಿನೆಂಟರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಅಂದರೆ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಏಳೆಂಟು ದಿನಗಳೇ ಇದ್ದೆನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟಯ್ಯ, ಮಾನಪ್ಪ ಅವರೊಡನೆ ಮದುವೆಯ ಕರೆಯೋಲೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದು, ನಂಟರಲ್ಲದ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಯಾವಯಾವ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರುಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಕಳಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಿದೆ. ಕರೆಯೋಲೆರಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದೆವು. ಮಾನಪ್ಪನ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮದುವೆಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಯುವಂತೆ ಗೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ರಂಗದ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಹಂಚುವುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದೆವು.

ಇದರ ಮಧ್ಯೆ ನನ್ನ ಕವಿತಾಪ್ರತಿಭೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದಿದ್ದರೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ರಚನೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಯೋಧ್ಯಾ ಸಂಪುಟದ “ಉರ್ಮಿಳಾ” ಸಂಚಿಕೆ ೧೩-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದೆ. ಮುಂದಿನ “ಭರತಮಾತೆ” ಸಂಚಿಕೆ ೩೧-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದೆ. ಅಂದರೆ ಮುನ್ನೂರೇ ಪಂಕ್ತಿಯ ಆ ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಹಿಡಿದುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಮದುವೆಯ ಮತ್ತು “ಮಧುಚಂದ್ರಿಕೆ”ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚನಾಪ್ರತಿಭೆ ಅನ್ಯಸ್ತ್ರಾದುತರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದ ಪ್ರೇಮಗೀತೆಗಳ ಸೃಜನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಮದುವೆಗೆ ಮುನ್ನ ೧೮-೪-೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕವನ “ರಸಾನುಭೂತಿ ಮೌನಮದುವೆ ಕಾವ್ಯದರಮನೆ,” ಈಗ “ಅನಿಕೇತನ”ದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವುದು ರಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತಿ ತಾಯಿ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿ
ಮಲೆಯನಾಡಿನಡವಿಯಲ್ಲಿ
ಕವಿಯೊರ್ವನೆ ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ-
ನುಡಿಯೆ ಸೆರೆಮನೆ:
ಮಲೆಯ ಬೀಡಿನೆದೆಯ ಮೇಲೆ
ದಟ್ಟಗಾಡು ಹಬ್ಬಿರೆ
ಹಸುಳೆ ಬಿಸಿಲ ಹೊನ್ನಲಿಲೆ
ಹಸುರ ಕಡಲ ತಬ್ಬಿರೆ
ಪಕ್ಷಿಗಾನ ಕೋಟಿ ವೀಚಿ
ನಾದ ಶರಧಿಯಾಗಿರೆ
ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಂದ್ರ ಜಗಕೆ
ದಿವಾ ದ್ವಾರವಾಗಿರೆ-
ರಸಾನುಭೂತಿ ಮೌನಮದುವೆ
ಕಾವ್ಯದರಮನೆ!
-ಕುಪ್ಪಳಿ-ಭಾನುವಾರ

ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಹುವಿಘ್ನಗಳು ಎಂಬ ಗಾದೆಯ ಮಟ್ಟದ ಸೂಕ್ತಿಯಿದೆ. ನನ್ನ ಅಥವಾ ನಮ್ಮ-ನನ್ನ ಮತ್ತು ಮಾನವ-ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ತೊಂದರೆಗಳು ತಲೆದೋರಿದ್ದವು. ಒಂದಂತೂ, ಶ್ರೀಗುರುಕೃಪೆ ಕರುಣಿಸದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಮದುವೆಯ ನಿಂತು ಹೋಗಬಹುದಾದಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತು; ಅಥವಾ ಮದುವೆ ನಡೆದಿದ್ದರೂ ತರುವಾಯದ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನ ವಿಷಮವಾಗಿ ಬಿರುಕುದೋರಿ ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲ ವಿಷಮಯವಾಗಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿಯ ಕೃಪೆ ಹಾಗಾಗಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಹಾಲಾಹಲವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದುಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಬದುಕನ್ನೆಲ್ಲ ಅಮೃತವನ್ನಾಗಿಸಲು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ವಿವೇಕವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿತ್ತು.

ಮಾನವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ದೂರದವರಲ್ಲ; ಅವನ ಅಣ್ಣ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರ ಹೆಂಡತಿಯ ತಂಗಿಯೆ. ಮದುವೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಅದು ನಡೆಯುವ ಕಾಲ ಮೊದಲಾದುವೂ ಗೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ, ಮಾನವನಿಗೆ ಯಾರು ಹೇಳಿದರೋ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತೋ ಕಾಣೆ, ತಾನು ಮದುವೆಯಾಗಲಿರುವ ಹುಡುಗಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗಿ ತಾನು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನಂತೆ! ದೇವಂಗಿ ಮನೆಯವರಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದವರಾದ ಮರಿತೊಟ್ಟಿನವರಿಗೆ ಆಘಾತವಾಯಿತು. ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ, ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಚನಭ್ರಷ್ಟತೆಯ ಅಪಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಕ್ಕಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮಾನವನವರ ಹಿರಿಯ ಬಂದುಗಳಾದರೂ-ತಂದೆ ದೇವಂಗಿ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರಾಗಲಿ ಅಣ್ಣ ವೆಂಕಟಯ್ಯನವರಾಗಲಿ- ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮದುವೆಗಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಯುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಾನವನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲಿರುವ ನನ್ನ ಮದುವೆಯೂ ನಿಂತು ಹೋಗುವ ಸಂಭವ: ಅಂತೂ ದೊಡ್ಡ ಅಂತರಸಾಂಸಾರಿಕವಾದ ಅನಾಹುತದ ಗೊಂದಲ ಶುರುವಾಗಿತ್ತು!

ಆ ಗೊಂದಲದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಲು ಮಾವನನ್ನು ಒಲಿಸುವಮತೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಕೇಳಲಾಗಿತ್ತು.

ಇಂಗ್ಲಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಿದ್ದು, ಮದುವೆಗೆ ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿನಗಳಿಗೆ ಮುಂಚೆ, ನಾನು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋದೆ. ಹೋಗುವಾಗ ನನ್ನ ಜೊತೆ ಮಾನವನನ್ನೂ ಕರೆದೊಯ್ದೆ.

ಒಂದು ಸಂಜೆ ಎಂದಿನಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲ ವಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ 'ಕವಿಶೈಲ'ಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅರಣ್ಯಾದ್ರಿ ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಕೃತಿದೃಶ್ಯ ವೈಭವವನ್ನೂ ಆ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಕಲಶಪ್ರಾಯವಾಗಿ ನಿಷ್ಕರಣವಾಗಿ ದಿಗಂತಪರ್ವತದ ಅಮಚಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಕವಿಶೈಲದ ನೆತ್ತಿ ಬಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆವು. ಇತರ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಬಂಡೆಯಿಮದ ಇಳಿದು ದೂರ ದೂರ ಹೋದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮಾನಪ್ಪನೊಡನೆ ಅವನ ಮದುವೆಯ ಮಾತು ಎತ್ತಿದೆ. ಅವನು ಬೇರೆ ಏನೂ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳದೆ "ಹುಡುಗಿಗೆ ಅನಾರೋಗ್ಯ. ಕ್ಷಯ ಇರಬಹುದು ಎಂದು ಶಂಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಬದುಕು ನಿರರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ." ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ. ಅವನ ದುಃಖಭಯಗಳು ನಿಜವಾಗಿದ್ದುದು ಅವನ ಕಣ್ಣೀರು ಗದ್ಗದಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು "ಹುಡುಗಿಗೆ ತುಸು ಅನಾರೋಗ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು. ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಬಿಳಿಚಿಕೊಂಡಿರಲೂಬಹುದು. ಅಷ್ಟರಿಂದ ಅವಳು ಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಾಳೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ತಪ್ಪು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮೊದಲೇ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವಳೇನು ನಿನಗೆ ಹೊಬಳಲ್ಲ; ನಿನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯ ತಂಗಿಯ, ನಮಗೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಿತಳು. ಅತ್ತಿಗೆಯ ಜೊತೆಯೆ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದವಳು. ಎಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡುಗಳೂ ಆದಮೇಲೆ, ತುದಿಯಲ್ಲಿ 'ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಮನೆತನಕ್ಕೇ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು ತರುತ್ತದೆ" ಎಂದು ನಾನಾ ತೆರನಾಗಿ ವಾದಿಸಿದೆ.

ಆಗಲೆ ಬೈಗುಗಪ್ಪು ಗಿರಿವನಗಳ ಮೇಲೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗಿದ ಮೇಲಣ ಒಂದು ತರಹ ಕೆಂಪುಛಾಯೆ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ತಡೆದಂತಿತ್ತು. ಮಾನಪ್ಪ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ನಾನು ಒಂದು ಲೌಕಿಕವಾದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟೆ: "ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಡಾಕ್ಟರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿ ಅವಳಿಗಿರುವ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಏನು ಎಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಔಷಧೋಪಚಾರ ನಡೆಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಆರೋಗ್ಯವಂತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆಕೆಗೆ ಬಂದಿರುವುದು ಕ್ಷಯದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಹೌದಾದರೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ 'ಸ್ಯಾನಿಟೋರಿಯಂ'ಗೂ ಸೇರಿಸಿ ಗುಣಪಡಿಸಬಹುದು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಡಾಕ್ಟರು ನಾನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಕ್ಷಯಾಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ದಾಖಲಾಗಿಸುವುದೂ ಬೇಡ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಒಂದು ರೂಮಿನಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲ ಶುಶ್ರೂಷೆ ನಡೆಸಬಹುದು" ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ. ಆದರೂ ಮಾನಪ್ಪನ ಮನಸ್ಸುತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಹಟ ನನ್ನ ಮದುವೆಗೂ ವಿಘ್ನವಾಗುವ ಶಂಕೆ ಉದ್ಭವಿಸಿ ನಾನು ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಶ್ರೀಗುರುವನ್ನು ನೆನೆದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತೊಡಗಿದೆ. ನನಗೂ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕತೊಡಗಿದುದನ್ನು ನೋಡಿದನು ಮಾನಪ್ಪ! ಇಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಫಲವೂ, ಮಾನಪ್ಪನ ಮನೆತನದ ಗೌರವದ ಔಚಿತ್ಯಜ್ಞಾನ ಎಚ್ಚತ್ತುದರ ಫಲವೂ, ನಾನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಅವಳಿನ್ನಿರಿಸಿ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಿಸುವ ಭರವಸೆಯಿಂದ ಮೂಡಿದ ಧೈರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವೂ- ಮಾನಪ್ಪನ ಮನಸ್ಸು ಮೃದುವಾಯಿತು! ತನ್ನ ಮದುವೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಮದುವೆಗೂ ಭಂಗ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿನ ಸ್ನೇಹಿತನ ಪರವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಮೈತ್ರಿಯ ಪ್ರಭಾವವೂ- ಮಾನಪ್ಪ ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪಿದನು: ಅವನ ಮದುವೆ ೧೯೩೭ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೯ರಲ್ಲಿ ಮರಿತೊಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆಯೂ ನನ್ನ ಮದುವೆ ಏಪ್ರಿಲ್ ೩೦ರಲ್ಲಿ-ಅಂದರೆ ಪಂಚಾಂಗ ರೀತ್ಯಾ ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಲಗ್ನ ಇಟ್ಟುದರಿಂದ ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ್ ರೀತ್ಯಾ ಮೇ ಒಂದನೆಯ ತಾರೀಖು ಆಗುತ್ತದೆ.- ನಡೆಯುವಂತೆಯೂ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಮದುವೆ ನಡೆದದ್ದು ಈಶ್ವರ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಬಹುಳ ೫ ಶುಕ್ರವಾರ ರಾತ್ರಿ ೧೨ಗಂಟೆ ೧೫ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಮಕರ ಲಗ್ನದಲ್ಲಿ!

ಮದುವೆಗೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗೆ ಮುನ್ನ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯ ಕಾರು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬಂದಿತು, ಮದುಮಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು. ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ತಲುಪಿದಾಗ ಮನೆಯ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಅಸಾಧಾರಣ ಸ್ಥಿತಿ ಒದಗಿದಂತೆ ಕಳೆಕಟ್ಟಿತ್ತು. ಮದುವೆಯ ಸಂಭ್ರಮದ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ತುದಿಮುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಂಗಳದ ಚಪ್ಪರ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ ಮಾವು ಹಲಸು ತೆಂಗು ಅಡಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹಸುರು ತುಂಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸಿ, ನೋಡುವವನಿಗೆ ತಾನೊಂದು ವನವನ್ನೇ ಹೊಕ್ಕಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ತೂಗುಹಾಕಿದ್ದ ಬಾಳೆಗೊನೆಗಳು-ಕರಿಬಾಳೆ ಪುಟ್ಟಬಾಳೆ ವಾಟಿಬಾಳೆ ರಸಬಾಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ-ಕೆಲವು ತೋರೆಗಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಕೆಲವು ಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನಾಲಗೆಗೂ ಮೋಹಕವಾಗಿದ್ದವು. ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಬಿಗಿದ ಕಂಬಗಳೂ ಕಣ್ಮನಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಧಾರೆಯ ಮಂಟಪವಂತೂ ಸಿಂಹಾಸನಯೋಗ್ಯವೆಂಬಂತೆ ಆಸ್ಥಾನದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಆ ತರದ ಶೋಭೆ ನನಗೆ, ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ನನಗೆ, ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅದೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮತ್ತು ನನ್ನವಳಾಗಲಿರುವವಳ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೆನದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿತ್ತು!

ಮದುವೆಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಕರೆಯೋಲೆಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡ *ನಾಡಿನ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಹಿರಿಯರೂ ಮಿತ್ರರೂ ಅಧ್ಯಾಪಕ ವರ್ಗದವರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳೂ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ಅಭಿನಂದನೆಯ ಮತ್ತು ಶುಭಾಶಯದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದು, ಅಂಚೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಆ ಕಾಗದಗಳ ದೊಡ್ಡ ಕಂತೆಯನ್ನೇ ಮಾನಪ್ಪ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆನಂದದಿಂದೋದುತ್ತಾ ಹೆಮ್ಮೆಪಡುತ್ತಾ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ಕಾರ್ಡು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆ ಕಾರ್ಡಿನ ಬರಹ ನೋಡಿದರೆ ಯಾರೋ ಆಗತಾನೆ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಮಕ್ಕಳು ಪೆನ್ಸಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಗೀಚಿದ ಹಾಗಿತ್ತು. ಯಾರೋ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಲಿ, 'ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ'ಯನ್ನು ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಮಗುವಿನ ಕೈಲಿ ಬರೆಸಿರಬೇಕು.' ಎಂದು ಓದಿದೆ: ಸಿಡಿಲೆರೆಗಿತು! ಅದೊಂದು ಮಹಾದುಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶದ ಪತ್ರರೂಪದ ಬಾಂಬ್ ಆಗಿತ್ತು. ನನ್ನಂತಹದ್ದೇ ಅಗಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಸದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾರೇ ಆಗಿರಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತತ್ತರಿಸಿ ಮೂರ್ಛೆಹೋಗಿ ಬೀಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು!!

ಆ ಕಾಗದ ಬರೆದವರ ಉರು ಹೆಸರು ರುಜು ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಅನಾಮಧೇಯ ಪತ್ರ. ನೂರಾರು ಅಭಿನಂದನೆಯ ಶುಭಾಸಯಗಳ ಮಮಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇದೊಂದು ವಿಷ ಕಾರುವ ಕಾರ್ಡು. ಎಡಗೈಯಲ್ಲೆ ಬರೆದಿದ್ದುದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು!

ಆ ಕಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವವಳ ಹೆಸರು ನಮೂದಿಸಿ, ಆಕೆ ಬೇರೋಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿಯಾಗಿರುವಳೆಂದೂ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರೆ ಮುಂದೆ Tables Turned ಆಗುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಅನುರಕ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದವನ ಹೆಸರು ಉರೂ ತಿಳಿಸಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. Tables Turned ಎಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಬರೆದಿತ್ತು. ಯಾರಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿಯಾಗಿರುವಳೋ ಅವನ ಮನೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವಂಗಿ ಅಡಕೆಮಂಡಿಯ ಬಳಿ ಎಂದೂ ಬರೆದಿತ್ತು. ಅಂತೂ ಎಂಥಾ ನಿಶ್ಚಿತ ವಿವಾಹವನ್ನೂ ಭಗ್ನಗೊಳಿಸುವ ವಿಷಪತ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಓದಿದೊಡನೆ ನನಗೆ ದಿಕ್ಕುಕೆಟ್ಟಂತಾಯಿತು! ಒಂದು ಕ್ಷಣ! ಮರುಕ್ಷಣವೆ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟೆ!

ನನ್ನನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಆ ಬರೆದವನ ಅಥವಾ ಬರೆದವಳ (ನನ್ನ ಅಂತರ್ಬೋಧೆ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು, ಬರೆದವರು ಹುಡುಗಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದವಳೇ ಇರಬೇಕೆಂದು. ಏಕೋ? ಏನೋ? ನಾನರಿಯೆ.) ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಅವನ ಅಥವಾ ಅವಳ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹುಸಿಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ದೇವಂಗಿ ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ನಿಷ್ಠೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಬಿಗುಮಾನಗಳು, ಅನ್ಯರಲ್ಲಿರಲಿ ಅನ್ಯಜಾತಿಯವರಲ್ಲಿರಲಿ ಸ್ವಜಾತಿಯ ನಂಟರನ್ನೂ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವ ಅತಿಮಾನತ್ವ ಮಟ್ಟದ್ದೆಂದು ಎಲ್ಲರ ಟೀಕೆಗೂ ಪಕ್ಕಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಿರಲು ನನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿಯುವವಳು ಬೇರೆಯೆ ಜಾತಿಯ ಯಾವನೋ ಯೆಕಶ್ಚಿತನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ಅಪಾದಿಸುವುದು ಮಿಥ್ಯೆ ಎಂದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಎಲ್ಲ ತರ್ಕದ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಸಂಬಂಧಗಳೂ ಸಹಾಯಕ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರಬಹುದಾದರೂ ನೆವಗಳಾಗಿರಬಹುದಾದರೂ ನೈಜವಾದ ಮೂಲಕಾರಣ ಶ್ರೀ ತಾಯಿಯ ಕೃಪೆ! ಯಾವ ಜಗನ್ನಾತೆ ಭೌತ ಅಭೌತ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶಕಷ್ಟಗಳ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಪೊರೆಯುತ್ತಿರುವಳೋ ಆ ತಾಯಿಯ ಕೃಪೆಯೇ ನನ್ನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ತತ್ಕ್ಷಣದ ವಿವೇಕವಾಗಿ ಅವಿಭವಿಸಿ, ತತ್ತರಿಸಿದ್ದವನು ನಕ್ಕು ಕಾರ್ಡನ್ನು ಚಿಂದಿಚಿಂದಿಯಾಗಿ ಹರಿದು ಎಸೆದುಬಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು: ಯಾ ದೇವೀ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಬುದ್ಧಿರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥತ್ಯಾ ನಮಸ್ತಸ್ಯೆ ನಮಸ್ತಸ್ಯೆ ನಮೋ ನಮಃ||

ಅಂತೂ ಇಂತಹ ದ್ವೇಷ ಅಸೂಯೆ ಮತ್ಸರಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ವಿಷಪತ್ರಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟು ಮನೆತನಗಳು ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿವೆಯೋ? ಮತ್ತೆಷ್ಟು ದಾಂಪತ್ಯಗಳು ಮುರಿದುಬಿದ್ದು ಜೀವನಗಳೆ ಹಾಳಾಗಿವೆಯೋ? ಆದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ವಿವೇಕ ಸಂಜನಿಸಿದರೆ, ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಹಾವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೆದರಿದ್ದು ಬೆಳಕು ಬಂದೊಡನೆ ಹಗ್ಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ, ನಕ್ಕು ನಲಿವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ನನಗೆ ಅಂದು ಸಂಭವಿಸಿದ ಈ ವಿಷಪತ್ರ ಘಟನೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಆ ಹನಿಯೋಪಮೆ ವಿಷಕಣವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊಚ್ಚಿಹಾಕಿ ಅಮೃತದ ಸಮುದ್ರವೇ ಉಕ್ಕಿಹರಿವಂತೆ ಮಡಿದ ಆ ವಿಷಕಾರ್ಡು ಇದ್ದ ಅಂಚೆಯ ಕಂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶುಭಾಶಯದ ಅಭಿನಂದನೆಯ ಮತ್ತು ಆನಂದೋತ್ಸವದ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಪತ್ರಗಳೂ ಇದ್ದುವು. ಆ ಅಮೃತ ಸಮುದ್ರದ ತರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿಯೂ ಕೆಲವನ್ನು ಭಾಗಶಃವಾಗಿಯೂ ಸಹೃದಯ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲಾಶಿಸುತ್ತೇನೆ:

ಪರಮಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮತ್ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರು, ಮದರಾಸು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಗೆ ವರ್ಗಗೊಂಡು, ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್‌ಮಹಾರಾಜ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರೊಡನೆಯೂ ನಿವೃತ್ತ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ವಿ.ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಐಯ್ಯರ್ ಒಡನೆಯೂ ಬೇಸಗೆಯ ಶೀತಲಧಾಮವಾದ 'ಕೆಮ್ಮಣ್ಣುಗುಂಡಿ'ಗೆ ಬಂದು ತಂಗಿದ್ದವರು ನನ್ನನ್ನೂ ಮಾನಪ್ಪನನ್ನೂ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದರು: ತಾರೀಖು ೨೩-೪-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ: ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ದೇಜಗೌ ಮಾಡಿರುವ ಅದರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ:

H.H.Maharaja's Camp

Kemmangundi

23-4-37

Dearest Brothers-Puttappa & Manappa.

I am writing this letter to you with much prayers in my heart. on the eve of your both entering the threshold of a new existence.

May Sri Guru Maharaj and Sri Sri Mahapurushiji (who has literally committed you to His Grace) ever bless you and the blessed souls that join you in fulfilling the destiny of your lives-The peace you give to the revered head of the family-Mr.Ramanna Gowda, is the true reward for a soul whose personality has left real character in the soil of Malanad. I must congratulate him and do convey my feelings to him for which no words constitute a proper vehicle. I should not forget our Brother Mr.Manjappa Gauda who has ever dreamed of linking the two ancient houses of Malanad. Tho I am not present there, all my deepest prayers are with you both: I am sure Manappa is feeling much happier. I am leaving for B'lore on the 25th and you can have the consolation that on the Sacred day you make a new consecration of birds, perhaps, the very same Malanad birds, that greet you in the morning, sing me in the early hours of the day, the congratulations of Heaven to the poet of Malanad, and to his brother Manappa who has in the world of action and service, brought the combined peace of Sabarmati & Dakshineswar to the distant corners of Malanad.

The next day after my arrival here Disikanandaji joined us. He left for Mysore two days back. H.H. has made our stay so comfortable and pleasant. I am now staying in the Doopadagiri Lodge. H.H. has given each lodge the name of a particular hill here. One is called Kalhatti, another Buden & so on and so forth.

In my letter to Manappa I have given the account of the submission of Karnataka Sangha book to H.H. The more I know him at close quarters I feel that he is a great man. India cannot think of a better example of a noble prince. Mr. Brunton is studying Vedanta under Mr. V.S. and has been profoundly influenced. He is going to stay with Mr. V.S. at Mysore to go thro' Shankara. His Scientific mind finds more release from all the webs of mystic hungering and in Shankara he finds the thought that has become flesh in Maharshee. As Mr. V.S. cannot always meet him, he seeks my help to give him talks on Shankara's philosophy and I have been going through with him—the important portions of Brihadaranyaka. He has taken a great Belur and halebid. It was a glorious day—once more face to face with the wonder that was India'. We spent the night at Chickmagalore. All about my trip to Kalhatty I have written to Manappa. As I write the whole of the plains I see stretched before me and what glorious sunrise and sunsets!! Two days back at dusk the prismatic rays of sun, filtering through flowing mists created such a wonder work of dazzling and subdued tints, as if heaven had dropped multi-coloured Dacca muslins over the whole(?) of Nature. Every day we go for long walks and meet glorious beauty spots. A few days back a big panther and the cubs were seen playing in the tennis Court not tennis balls—but the play of love that unite young ones with mother, where upadhis of graded evolution that disturb nature are all forgotten. Unfortunately I could not see that festival of brute-joy.

Mr. Brunton says that in Mr. V.S. he has seen the deepest thinker he has ever met.

For me the whole of the atmosphere of Bababuden ranges palpitate with Brahman, and the constant meditation of scriptures with Mr. V.S. & Brunton to know that all, sarva is Brahman—giving a realistic basis for the bubble of mind barricaded within. Our inverted bowl of bone, playing within the prison walls of intellect and interrogation.

Give my best love to Narasimhamoorthy who I am sure is acting as your best-man in the wedding.

Remember me to all to Doddannayya and Seshappa Gowda, all our dear boys and their brothers, to the sisters who gave me nice food last year.

With deep love and greetings to you both and all my friends who have joined you to celebrate the festival.

Yours affecitonately

Sd.

(Siddeswarananda)

Write to me in detail to Bangalore address.

ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಹಾರಾಜರವರ ಬಿಡದಿ

ಕೆಮ್ಮಣ್ಣುಗುಂಡಿ

೨೩-೪-೧೯೩೭

ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯ ಸೋದರರದ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಮತ್ತು ಮಾನಪ್ಪನವರೇ,

ಹೊಸಬಾಳಿನ ಹೊಸ್ತಿಲೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ನಿಮ್ಮ ಜೀವನೋದ್ದೇಶವನ್ನೂ ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿರುವ ಪವಿತ್ರಾತ್ಮಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀ ಗುರುಮಹಾರಾಜರೂ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಷಜೀಯವರೂ ಸದಾ ಹರಸುತ್ತಿರಲಿ. ಮಹಪುರಷಜೀಯವರು ಈಗಾಗಲೇ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕುಟುಂಬದ ಪೂಜ್ಯ ಹಿರಿಯರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮಲೆನಾಡಿನ ಜೀವನದ ಮೆಲೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ಪ್ರಭಾವ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೊತ್ತಿದೆ. ಅವರ ಚೇತನಕ್ಕೆ ನೀವು ನೀಡಿರುವ ಶಾಂತಿ ಅವರ ಸೇವೆಗೆ ಸಂದ ಪ್ರತಿಫಲದಂತಿದೆ. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಅಭಿನಂದಿಸಲೇಬೇಕು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವಷ್ಟು ಶಬ್ದಸಾಮಗ್ರಿ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಈ ಎರಡು ಹಳೆಯ ಮನೆತನಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಲು ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಸೋದರ ಶ್ರೀ ಮಂಜಪ್ಪಗೋಡರನ್ನು ನಾನು ಮರೆಯಲಾರೆ. ನಾನಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಾನಿರದಿದ್ದರೂ ನಿಮಗಾಗಿ ನಾನು ಹೃದಯದಾಳದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಮಾನಪ್ಪನವರು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದಿರಬೇಕೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ೨೫ರಂದು ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನೂತನ ಧೈಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ನವವಧುಗಳೊಡನೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪವಿತ್ರ ದಿನದಂದು ಮಲೆನಾಡಿನ ಕವಿಗೂ ಮಾನಪ್ಪನಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗದ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದ ಪಕ್ಷಿಗಳು-ಪ್ರಾಯಶಃ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಶುಭ ಕೋರುವ ಮಲೆನಾಡಿನ ಪಕ್ಷಿಗಳೇ ಇರಬೇಕು-ಮೃಧುಮಧುರವಾಗಿ ಗಾನಗೈಯುತ್ತಿವೆ. ಸೇವಾ ಮತ್ತು ಕರ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಸಬರಮತಿಯ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಲೆನಾಡಿನ ದೂರದ ಮೂಲೆಗಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಿರುವ ಮಾನಪ್ಪನವರನ್ನೂ ಅವು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ದೇಶಿಕಾನಂದಜೀವಯವರು ಬಂದು ನಮ್ಮೊಂದಿಗಿದ್ದರು. ಎರಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋದರು. ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜರವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ತಂಗಣೆ ಹಿತಕರವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ನಾನೀಗ ಧೂಪದಗಿರಿ ಕುಟೀರದಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದೇನೆ. ಮಹಾರಾಜರು ವಸತಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಕಲ್ಲತ್ತಿ ಕುಟೀರ, ಮತ್ತೊಂದು ಬುಡನ್ ಕುಟೀರ ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ನಾನು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕದ ಬಗೆಯನ್ನು ಮಾನಪ್ಪನವರಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅವರನ್ನು ತೀರ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದಂತೆಲ್ಲ ಅವರೊಬ್ಬರು ಮಹಾಪುರುಷರೆಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಡುತ್ತಿದೆ. ಅವರನ್ನು ಮೀರಿಸಿದ ಆದರ್ಶರಾಜ ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಿಗಲಾರರು. ವಿ.ಎಸ್. ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಂಟನ್ ವೇದಾಂತ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಅವರ ಮೇಲಾಗಿರುವ ಪ್ರಭಾವ ಅದಮ್ಯವಾದುದು. ತಾವು ಈ ತನಕ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿ.ಎಸ್. ಅತ್ಯಂತ ಗಹನ ಆಲೋಚಕರೆಂದು ಬ್ರಂಟನ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಾಂಕರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅವರು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ವಿ.ಎಸ್. ಅವರ ಜೊತೆ ಕೆಲ ಕಾಲ ತಂಗುತ್ತಾರೆ. ಅತೀಂದ್ರಿಯತ್ವದ ರಹಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಜಾಲದಿಂದ ಪಾರಾಗುವಲ್ಲಿ ಅವರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕಮತಿ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹರ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರಗೊಂಡಿರುವ ಅಲೋಚನೆಯನ್ನೇ ಶಂಕರರಲ್ಲವರು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ವಿ.ಎಸ್. ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಶಾಂಕರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅವರು ನನ್ನ ನೆರವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅವರೊಡನೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಸರಳವ್ಯಕ್ತಿ ಅವರು. ಬೇಲೂರು ಹಳೇಬೀಡುಗಳಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಿದ್ದೆ. ಅದೊಂದು ಮಹಾದಿನ-ಭರತಖಂಡದ ಗತವೈಭವವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ದರ್ಶಿಸುವ ಸುದಿನ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ

ಇರುಳು ಕಳೆದವು. ಕಲ್ಪತಿಯ ಪ್ರವಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾನವನವರಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಮರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಡೀ ಮೈದಾನವೇ ನನ್ನ ಕಣ್ಮಂಡೆ ಹಬ್ಬಿದಂತಿದೆ. ಎಂಥ ವೈಭವಪೂರ್ಣವಾದ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸುರ್ಯಾಸ್ತಗಳು! ಎರಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಮುಚ್ಚಂಜೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಉಜ್ವಲ ಕಿರಣಗಳು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಜಿನ ಮೂಲಕ ತೂರಿ, ಕೋರೈಸುವ ಹಾಗೂ ಮಂದಮಂದವಾದ ಬಣ್ಣಗಳ ಸುಂದರ ತೆರೆಯನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟವು. ಸ್ವರ್ಗವೇ ನಿಸರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಾನಾ ವರ್ಣಗಳ ಢಾಕಾ ಮಸ್ಲಿನ್ ತೆರೆಯನ್ನು ಇಳಿಬಿಟ್ಟಂತಿತ್ತು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ನಾವು ವಾಯು ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ದೂರ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಆಹ್ಲಾದಕಾರಿಯಾದ ಚೆಲುವುದಾಣಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತೇವೆ, ಕೆಲವುದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಚಿರತೆ ತನ್ನ ಮರಿಗಳೊಡನೆ ಟೆನ್ನಿಸ್ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು-ಟೆನ್ನಿಸ್ ಚೆಂಡಾಟವನ್ನಲ್ಲ-ಕಂಡೆವು. ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಮರಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಪ್ರೇಮದ ಆಟವಾಗಿತ್ತು. ಅದು. ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧಗೊಳಿಸುವ ವೈನಾಶಿಕ ಶ್ರೇಣಿಯ ಉಪಾಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದವು. ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಪಾಶವಿಕಾನಂದದ ಆ ಹಬ್ಬವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಬಾಬಾಬುಡನ್ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಯ ಇಡೀ ವಾತಾವರಣ ಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ಉಪನಿಷನ್ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ವಿ.ಎಸ್, ಮತ್ತು ಬ್ರಮಟನ್‌ರೊಡನೆ ನಾನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದುಂಟಷ್ಟೆ! ಆ ದೃಶ್ಯ ನಮ್ಮ ಬೋರಲು ಹಾಕಿರುವ ಎಲುಬು ಬುರುಡೆಯ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಬುದ್ಧಿ ತರ್ಕಗಳ ಸೆರೆಮನೆಯ ಗೋಡೆಯೊಳಗೆ ಕ್ರೀಡಾಸಕ್ತವಾಗಿರುವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗೊಂದು ವಾಸ್ತವಾಧಾರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ.

ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ಸಪ್ರೇಮ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ. ಅವರು ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ 'ಬಲಗೊಡೆಯ'ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ದೊಡ್ಡಣ್ಣಯ್ಯನಿಗೆ, ಶೇಷಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ, ಎಲ್ಲ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಸೋದರರಿಗೆ, ಕಳೆದ ವರ್ಷನನಗೆ ಸೊಗಸಾದ ಉಟ ಬಡಿಸಿದ ಸೋದರಿಯರಿಗೆ-ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಡಿ.

ವಿವಾಹ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮೊಡನಿರುವ ಎಲ್ಲ ಮಿತ್ರರಿಗೂ, ಜತೆಗೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಶುಭಾಶಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಬರೆಯಿರಿ.

ಇಂತು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ

ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದ

-66 (2)-

೨೪ನೆಯ ಮೇ ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಡಿ.ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದ ಬಸವನಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾಗಸಂದ್ರ ರಸ್ತೆಯಿಂದ ಛಂದೋಬದ್ಧವಾದ ಕಾವ್ಯಮಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೆ ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದದ ಓಲೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ:

ಶ್ರೀಮಂತಕವಿ ಕೆ.ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಕೇಳಿದನು,

ಸಿರಿವರಗಳೊಂದುಮಿಲ್ಲದ ಗುಂಡುರಗಳೆಯನು:-

ಗೆಳೆಯನೆ, ಸ್ವೀಕರಿಪುದೆನ್ನಯಭಿನಂದನೆಯ.

ನಿನ್ನಯಾಹ್ವಾನಮೆನ್ನಯ ಹಸ್ತ ಚಿತ್ತಗಳ
ಮುಟ್ಟಿಹುದು. ಸಂತಸಂಬಟ್ಟು ನಾಂ ವಂದಿಪೆನು

ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವಿಶೇಷ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವದ ದುಡಿತ
ವೆನಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿತು (ನೀನೇ ಶಂಕೆಪಟ್ಟಂತೆ)
ನಿನ್ನಯ ವಿಶೇಷ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವದ ಸೊಗವ.
ಕೆಳನುಡಿಯ ಬರೆಯಲುಂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದಂತಾಯ್ತು.
ನೀನೀಗಳಾನುಮೀ ಹರಕೆಯನು ಕೊಳ್ಳುವದು:-

ನಿನ್ನ ಬಾಳ್ಗರಡನೆಯ ಕಣ್ಣು ಬಂದಿಹುದೀಗ.
ಪೊಸಬಳ್ಳಿಯೊಂದೀಗ ನಿನ್ನಿರವನಪ್ಪಿಹುದು.
ಅದರ ತಳಿರಲರುಗಲ ಸವ ಬೆಡಗು ಬಣ್ಣಗಳು
ನಿನ್ನ ತಿಳಿಗಣ್ಣಿನಿನ್ನಷ್ಟಗಲವರಳಿಸಲಿ
ಅದರ ಮೆಲ್ಲಲಿಯ ನಸುನಗೆಯ ಸೆಲೆ ಸುಳುಹುಗಳು
ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗಿನ್ನಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯ ಸೇರಿಸಲಿ.
ಅಂತು ನೀಂ ಜಗದ ಬದುಕಿನ ಮಹಿಮೆ ಮರುಮಗಳ
ಕಾಣುತ್ತೆ, ಕೇಳುತ್ತೆ, ಪೇಳುತ್ತಲಿಹುದೆಮಗೆ;
ಆಲಿಸುತೆ, ಬಾಳೊಳ್ಳಿತೆನುತೆ, ನಾಂ ನಲಿಯುವೆವು.
ನಿನ್ನ ಕೊರಲೊಡನೀಗ ಕೊರಲೊಂದು ಸೇರಿಹುದು;
ಅಂತಿನ್ನು ಪೊಸರಾಗದಿಂಬೊಂದು ಹೊಮ್ಮುವುದು;
ಅದು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡದ ಜೀವವನು ತಣಿಸುವುದು.

೨೭-೪-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಸವನಗುಡಿಯಿಂದ ಪೂಜ್ಯ ಬಿ.ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಒಂದು ಕಾವ್ಯಭಾಷೆಯ ಕಾವ್ಯಮಯ
ಹರಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ:

ನನ್ನ ಅಕ್ಕರೆಯ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ-

ನೀವು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿದ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಮನಪ್ಪನವರ ಮದುವೆಯ ಆನಂದವನ್ನು
ನಿಮ್ಮ ನಡುವೆ ಸವಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟೆನು. ಆದರೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ಕೂಟಗಳ ಕಾಟಗಳು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿವೆ.
ಒಂದಾಗುತ್ತಲು ಒಂದು- ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಪರಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಈ ವಿವರಣೆ ಸಾಕು. ಬಯಸಿದೆಡೆ ಬಿಡುತೆಯಲಿ ಬಾನಿನಲಿ ಹಾರಿ ಹೋಗುವ
ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಂಡು ಗೂಡಿನಲಿ ತಡೆಗೊಂಡು ಬರದೆ ಗರಿಗೆದರಿ ಬಾಯಾರ್ಪ ಗಿಳಿಯಂತೆ ಮಿಡಿದು, ಇಲ್ಲಿಂದಲೆ ಆ ಆನಂದವನ್ನು
ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಉತ್ತಮವಾದ ಹರಕೆಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಿಮ್ಮ ನಾಲ್ವರಿಗೂ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿ
ಸಲಿಗೆಯಾ ಗದಷ್ಟೆ? ಹರಸುವುದಷ್ಟೇ ನನಗುಳಿದುದು.

ನಿಮ್ಮೊಲುಮೆ ನನ್ನ ಸೆಳೆಯುತಿದೆ-ನಿಮ್ಮ ನನ್ನ ನಂಟು ಬಲವಾಗಿ ಎಳೆಯುತಿದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸವಿ ನೆನಪುಗಳು ನಮ್ಮನೊಂದುಗೂಡಿಸಿವೆ.
ಇದು ಮಾನಪ್ಪನವರಿಗೂ ಸೇರಿದ್ದು. ಚಿನ್ನದಂತಹ ಹುಡುಗರು. ನಿಮ್ಮ ನಲ್ಲೆಯರೊಡನೆ ಹಿರಿಯ ಬಾಳು ಬಾಳಿ, ಸಿರಿಯ ಬಾಳು ಬಾಳಿ,
ಚಿರಕಾಲ ಧರ್ಮ ಬಾಳು, ಪರ್ಮಬಾಳು ಬಾಳಿ, ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯರನು ನಲಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ನಾಡನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ, ದೇವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ,
ಆನಂದವಾಗಿರಿ ಎಂಬುದೇ ನನ್ನ ಹಾರೈಕೆ.

ಒಬ್ಬರು ವರಕವಿಗಳು, ವೀರತನವಿಲ್ಲದವರಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರು ವೀರರು, ಕವಿಗುಣವಿಲ್ಲದವರಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಬೆಳಗಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಕುಡಿ ಬೆಳೆಯಲಿ. ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಲೋಕ ಧನ್ಯವಾಗಲಿ.

ನಿಮ್ಮವ

ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ

೨೯-೪-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಸವನಗುಡಿಯ ಗವಿಪುರದ ವಿಸ್ತರಣದಿಂದ ಶ್ರೀ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯಂಗಾರ್ ಅವರು ಶುಭಾಶಯ ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ: ಪ್ರಿಯ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ, ನಮಸ್ಕಾರ-

ನೀವು ಬಹು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿದ ಆಹ್ವಾನ ಬಂದು ಸೇರಿತು. ಅದರ ಮಾತಿನಿಂದ ನನಗೆ ಆದ ಸಂತೋಷ ಹೇಳತೀರದು. ಆದರೆ ಸದ್ಯ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದೆ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಮಾನಪ್ಪನವರಿಗೆ ಅವರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಸದಾ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ನನ್ನ ಹಾರೈಕೆ-

ನಿಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಎಂದು ನಿನ್ನೆ ಒಂದು ಕಾಪಿ Cup and Saucer ಮತ್ತು ರವಿಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆ. ಅದು ಸೇರಿರಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಇಂತೀ ನಮಸ್ಕಾರ

ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯಂಗಾರ್

೨೪-೪-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ, ೧೫, ಗ್ರಾಂಟ್‌ರೋಡ್‌ನಿಂದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎ.ಆರ್. ವಾಡಿಯಾ ಅವರು ಶುಭಾಶಯದ ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಫಿಲಾಸೊಫಿ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಹುದ್ದೆಯಿಂದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಸ್ಥಾನವಾದ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಷನ್ (D.P.I) ಆಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಿರಬೇಕು.

The University Mysore

15, Grant Road, Bangalore

24-4-1937

My Dear Puttapa,

Some time back I heard with pleasure about your betrothal, and now I have received your invitation for which I am very grateful. Though I cannot be present, my heartiest wishes go out to you and to your young bride. May you find in her all that a poet can dream of in a woman and may she find in you all that a good wife can desire in her husband. May you both live a long life of joy and happiness. Amen!

Yours sincerely

A.R. Wadia

೨೫-೪-೧೯೩೭ ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿ.ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಚಾಮರಾಜ ಪೇಟೆಯ ಎರಡನೆಯ ರಸ್ತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಶುಭಾಶಯದ ಪತ್ರ ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ: ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೆ.ವಿ.ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ ಗೆಳೆಯನ ಒಸಗೆ, ಬಿನ್ನಹ.

ತಾವು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿದ ಸುದ್ದಿಯೂ ಆಹ್ವಾನವೂ ಮುಟ್ಟಿದುವು.

ಬಹುದಿನಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ನೆರವೇರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಮಂಗಳವು ಈ ತಿಂಗಳು ೨೦ಕ್ಕಾದರೂ ನಡೆಯಲಿರುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ವಸಂತದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಇಂದು ಆರಂಭವಾಗುವುದಾದರೂ ನಿಜವಾಗಿ ಈ ತಿಂಗಳ ಮೂವತ್ತರ ದಿನವೇ ಅದು ಬೆಳಗೀತು. ಅಂದು ವಧೂವರರಾಗಿ ದಂಪತಿಗಳಾಗುವ ತಮಗೂ ಶ್ರೀ ದೇವಿಯವರಿಗೂ ಗೆಲೆಯನೊಬ್ಬನ ಸಂತೋಷದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಈ ದೂರದಿಂದ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಬರುವ ಆನೆ ನನಗೂ ಬಹು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇದೆ. ಕೆಲವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಇನ್ನೂ ದರ್ಮ ಕರ್ಮ ಸಂಯೋಗ ಆಗಿಲ್ಲವೇನೋ ನನ್ನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ನಾನು ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಿಲ್ಲ. ಈ ಶುಭಸಮಯಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಅನುಕೂಲವಾಗದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಸಂತೋತ್ಸವವು ನಡೆಯಲಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚಾಕರರಾದ ನಾವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯ. ಆದುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಈ ಸಲದ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಖಂಡಿತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅಲ್ಲಿರುವುದೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಭ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದೂ ತಾವು ಎಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಾಗುವ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮವು ಸುಖ ಶಾಂತಿ ಸುಫಲತೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಮೆರೆಯಲಿ, ಬದುಕಿನ ಸಂಗತಿಗೆ ಒಲವಿನ ಗೆಲೆಯೊಬ್ಬಳು ದೊರೆತು ಆಕೆಯ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯವು ದಿವ್ಯವಾಗಿ ಚಿರಕಾಲ ನಿಲ್ಲಲಿ. ಅದರ ಸವಿ ಸಂತೋಷಗಳು ನಿಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೂ ನುಡಿಗೂ ಕಲೆಗೂ ಹೊಸಕಾಂತಿ ಭವ್ಯತೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಲಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನರಿತ ನಮಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲ; ಹಾರೈಸುವೆ.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಮಾನಪ್ಪನವರ ಲಗ್ನವೂ ಆತ್ಮೀಯರೊಬ್ಬರದೆಂದು ನಂಬಿರುವ ನಮ್ಮಿಂದ ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ಗೆಲೆತನದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ನವದಂಪತಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಶುಭಪರಂಪರೆಯುಂಟಾಗಲಿ.

ಯಾವುದೂ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು 'ಸಪ್ತಪದಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳ ಬಯಕೆಯಂತೆ ನಿಮ್ಮ ಬದುಕುಗಳೂ ತುಂಬಲೆಂದು ಹಾರೈಸುವೆ.

ಒಂದೇ ಗೊಂಚಲ ಹೂವುಗಳಂದದಿ

ಒಂದೇ ಗಾಳಿಗೆ ತೊನೆದೇವು.

ಒಂದೇ ಗೊನೆಯಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಹಣ್ಣಿನಂ

ತೊಂದೇ ಸವಿಯನ್ನಿತ್ತೇವು.

ಹೆಜ್ಜೆಗಳೇಳನು ಈಗಿಡುವಂತೆಯೆ

ತಲೆಗಳನೇಳನು ನಡೆದೇವು,

ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಹಾಲಿಗೆ ಶುಚಿನಡೆ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರಸೇವು.

ಮನೆಗಳು ಮಠಗಳು ನೆತ್ತರು ಬಳಿವುವು.

ಇಬ್ಬರ ದೇವರು ಹರಸುವರು.

ಗಂಗಾ ಯಮುನಾ ಸಂಗಮವಾಗಿರೆ

ಒಂದೇ ಕಡಲಿಗೆ ಸಾರುವೆವು.

ಅಕ್ಕದ ಪಕ್ಕದ ನಾಡಿನ ಬೇಗೆಯ
ದಾಹವನನಿಬರು ಹರಿಸೇವು,
ಸುತ್ತಲ ತೋಟದ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ
ಜೀವನ ಹಾಯಿಸಿ ನಲಿದೇವು.

ದಿನದಿನವೂ ಹೊಸ ಮೆಚ್ಚನು ಬಳಸುತ್ತೆ
ದಿನವೂ ಹತ್ತಿರ ಸರಿದೇವು,
ದಿನವೂ ಹೊಸಗುಣದಾಕರ್ಷಣದಲಿ
ಒಲವಿನ ಬೆಸುಗೆಗೆ ಬೆಸೆದೇವು.

ಎಮ್ಮಿ ಬಾಳೇ ಹೂ ಬಿಟ್ಟಂದದಿ
ಎಲ್ಲರ ಮೊಗವೂ ಅರಳಿತು,
ಎಮ್ಮಿ ನಗುವೇ ನೆರೆಯಿಟ್ಟಂದದಿ
ಎಲ್ಲಾನಗುವೇ ನೆರೆಯಿಟ್ಟಂದದಿ
ಎಲ್ಲಾ ತೆನೆ ಹಾಲಿಟ್ಟಿತು!
ಇಟ್ಟಿತು. ಇಡಲಿ ಎಂದು ಕೋರುವ

ತಮ್ಮ
ವಿ.ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ

೨೩-೪-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೆಂಟ್ರೆಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಆಗ 'ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಫ್ ಕನ್ನಡ' ಆಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಯುತ ಎ.ಆರ್.
ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆಶೀರ್ವಾದ ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ:

ಚಿ||ರಾ|| ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ

ನೀವು ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಬರೆದ ಕಾಗದವೂ ಆಹ್ವಾನವೂ ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ತಲುಪಿದುವು. ಈ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ
ಕೆಲಸವಿರುವುದರಿಂದ ಉರು ಬಿಟ್ಟು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬರೆದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನೇಕಾನೇಕ ಈಗಲೆ ಬರುತ್ತವೆ.
ಭಗವಂತನು ತಮಗೂ ಮಾ|| ಮಾನಪ್ಪನವರಿಗೂ ಸಕಲ ಸಂಸಾರಸೌಖ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಲಿ. ತಾವು ಸುಖಿಗಳಾಗಿ
ಚಿರಂಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಬಾಳಿ ಎಂದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಇತಿ ಆಶೀರ್ವಾದ

ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ

೨೮-೪-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಪ್ತಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಎ. ಸೀತಾರಾಂ (ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ 'ಆನಂದ') ಮೈಸೂರಿನ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಪುರದ ೯೩೩ನೆಯ ನಂಬರಿನ ಮನೆಯಿಂದ ಶುಭಾಶಯ ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ:

ಪ್ರಿಯ ಗೆಳೆಯರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ ಗೆಳೆಯರೇ,

ನಿಮ್ಮಿರ್ದರ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವದ ಆಹ್ವಾನ ಪತ್ರಿಕೆ ತಲುಪಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಕೃತಜ್ಞನು. ನಿಮ್ಮಿರ್ದರ ಜೀವನ ಪಥಗಳು ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯಮಯವಾಗಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಜಗದೀಶ್ವರನ ಕರುಣೆ ಅಪಾರವಾಗಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಜೀವ ತುಂಬಿತುಳುಕಿ ತೊರೆಯಾಗಿ ಹರಿಯಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಇಂತು ನಿಮ್ಮ ಗೆಳೆಯ

ಎ. ಸೀತಾರಾಂ

ಕಲೆಗಾರರೂ ಆಗಿದ್ದ ಅವರು ಈ ಪುಟ್ಟ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಓಕುಳಿ ಬಣ್ಣದ ಚೌಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಮಂಗಳಾಲಂಕಾರಮಾಡಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ತಾರೀಖು ೨೮-೪-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರದ ೧೨೨೩ನೆಯ ಮನೆಯಿಂದ ಮಿತ್ರ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ:

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಗಳು:

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಆಹ್ವಾನವು ಕೈಸೇರಿತು. ನೀವು "ಗೃಹಸ್ಥ"ರಾಗುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಮನೆಯನ್ನಂತೂ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತೀದ್ದೀರಿ; ಮನೆಗೂ ನಿಮಗೂ ಒಬ್ಬ ಒಡತಿ ಬರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಗೃಹಿಣಿಯಿಂದ ಅದು "ಗೃಹ"ವಾಗಲಿ. ಈ ನಲ್ಲೆಯ ಆಗಮನದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೊಸಹೊಸ ರಸಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉರಲಿ. ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವ ನಮ್ಮ ತೊಡಕುಗೆಲುವುಗಳು ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಕೀಯಾನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಲಿ.

ನಿಮ್ಮ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ವಿವಾಹದ ಮಹೂರಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ನನಗೆ ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬರಲು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಅನಿವಾರ್ಯ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಲವತ್ತರವಾದದ್ದು. ಆಗಲಿ, ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ. ವಧೂವರದ್ವಯಕ್ಕೆ ಮಂಗಳವಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಾನಪ್ಪನವರಿಗೂ ನನ್ನ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ನಿಮ್ಮ ಬಂಧುವರ್ಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ನನ್ನ ನೆನಪು ಕೊಡಿ.

ಶ್ರೀಮಾನ್ ನಂಜುಂಡಯ್ಯನವರಿಗಾಗಿ ನೀವು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಆಹ್ವಾನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ತಲುಪಿಸಿದೆನು. ಅವರು ನಿಮಗೆ ಶುಭವನ್ನು ಕೋರಿ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಂತೀ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಗಳು

ತೀ.ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ

೩೦-೪-೧೯೩೭ರಂದು ವಿನೋದಶೀಲರಾಗಿದ್ದ ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿಯವರು ಮೈಸೂರು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರಂನ ಅವರ ಮನೆ 'ಕಲ್ಪತರು'ವಿನಿಂದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಶುಭಾಶಯ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು; ನನ್ನ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯಾಗಲಿರುವವಳ ಹೆಸರನ್ನು 'ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನೂ 'ಚಿನ್ನಮ್ಮ' ಎಂದು ಬಾಷಾಂತರಿಸಿದ್ದಾರೆ:

ಕತ್ತುರಿಯು 'ಹೃತ್ತಿ' ನಲಿ

ಬಯಸುವನು, ಹರಸುವನು:-

ಪುಟ್ಟಪ್ಪ-"ಚಿನ್ನಮ್ಮ"-

ಆ ಹೆಸರೇ-ಚಂದ-ಮ್ಮ-

ತುಂಗಭದ್ರೆಯರಂತೆ, ಗಂಗೆಯಮುನೆಯರಂತೆ,

ಕವಿ ಕಾವ್ಯವೆರಡಂತೆ,
 ಬೆಲ್ಲದಲಿ ಸವಿಯಂತೆ,
 ಹುಲ್ಲಿನಲಿ ಹಸುರಂತೆ,
 ಪೂತ ಮಾಮರದಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳಿರುವಂತೆ,
 ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಯಂತೆ,
 ಅವಲಕ್ಕಿ ಮೊಸರಂತೆ,
 ಜೇನು ಹಲಸುಗಳಂತೆ,
 ನವಿಲುಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಣಿವ ಸಿಡಿಲಿಂಚಂತೆ,
 ಮಾತು ಮತ್ತದರರ್ಥ ಸಂಗ ಬಿಡದಿರುವಂತೆ,
 ಕಾಳಿನೊಳಗಿರುವೆರಡು ಬೇಳೆಯಂತೆ,-
 ಪುಟ್ಟಪ್ಪ-'ಚಿನ್ನ'-ಮ್ಮ-
 ಆ ಹೆಸರೇ ಕನ್ನಡವು-
 ನೀವಿಬ್ಬರಿರುವಂತೆ,
 ಕತ್ತುರಿಯು 'ಹೃತ್ತಿ'ನಲಿ
 ಬಯಸುವನು, ಹರಸುವನು.
 -ನಾಕ

ತಾರೀಖು ೨೦-೪-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ವೀವರ್ಸ್ ಲೈನ್ಸ್‌ನ ೧೪೪೪ನೆಯ ನಂಬರಿನ ಮನೆ 'ಶಾರದಾವಿಲಾಸ'ದಿಂದ ಶುಭಾಶಯ ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರ ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್:

ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೆ.ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ,

ತಮ್ಮ "ಅರಣ್ಯದ ಆಹ್ವಾನ"ಕ್ಕಾಗಿ ತಮಗೆ ನಾನು ಬಹಳ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಂತೆ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಾಗದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕ್ಷಮಾಪಣೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ಬರಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ಆಸೆಯಿಂದ ಇದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಮನೆಯ ತಾಪತ್ರಯಗಳು ನನ್ನನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಮದುವೆಯ ಶುಭ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ಆಗಿದೆ. 'ಭದ್ರಂ ಶುಭಂ ಮಂಗಳಂ' ದೇವರು ತಮಗೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ಆನಂದವನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸಲೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ.

ಇತಿ

ವಿಜ್ಞಾಪನೆಗಳು

ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್

ತಾರೀಖು ೨೮ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೩೭ ರಂದು "ಬಾಲಪ್ರಪಂಚ"ದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ, ವಿ.ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣರಾವ್, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರದ ನಂ.೨೯೭ ರಿಂದ ಅಭಿನಂದನೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ'ಯ ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ, ಅವರು ನಾನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸ ಕೊಡಲು ಸ್ವಾಮಿ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಾನಂದರೊಡನೆ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಬಂದಿದ್ದರು; ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದಿಂದ ನಂದೀಬೆಟ್ಟಕ್ಕೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ಸತ್ಯಶೋಧನದ ಪುಸ್ತಕಾಲಯದ ಪಕ್ಕದ 'ಖಾದಿಭಂಡಾರ' ಕೆಲಸಗಾರರಾಗಿದ್ದರು.

ಪ್ರಿಯ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರಿಗೆ,

ನಿಮ್ಮ ಆಹ್ವಾನಪತ್ರವು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೈಸೇರಿತು. ಆದರೆ ದೇಹಾಲಸ್ಯದ ನಿಮಿತ್ತ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಲಗ್ನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುತ್ತೇನೆ.

ನಿಮ್ಮ ವಿವಾಹದ ಮಂಗಳ ಮಹೂರದಲ್ಲಿ, ಕನ್ನಡನಾಡೇ ಆನಂದ ಪಡುವಲ್ಲಿ, ನಾನು ಸಂತೋಷಪಡುವುದು ಏನು ವಿಶೇಷ? ನಿಮ್ಮ ಜೀವನದ ಈ ಒಂದು ಸೌಭಾಗ್ಯಪೂರ್ಣ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಹೃದಯತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಆತುರನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ದಂಪತಿಗಳೀರ್ವರಿಗೂ ದೇವದೇವನು ಆಯಸ್ಸನ್ನೂ ಸುಖವನ್ನೂ ಆನಂದವನ್ನೂ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಕೊಡಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ನಿಮ್ಮ ವಿವಾಹದ ನೆನಪಿಗಾಗಿ 'ವಿವಾಹ ಮಂಗಳ'ವೆಂಬ ಪುಟ್ಟಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವೆನು. ಈ ನಮ್ರ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ನಾನು ಈಗ ರಡು ವಾರಗಳ ಹಿಂದೆ 'ಕೆಮ್ಮಣ್ಣುಗುಂಡಿ'ಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಾನಂದರು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಬಂದಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಾವು ಕೂಡಲೆ ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕಾದುದರಿಂದ ನೋಡಲು ಅನುಕೂಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಯುತ ಮಾನಪ್ಪನವರಿಗೂ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಅವರ ವಿವಾಹದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಶುಭಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ-ಕಾಲೇಜಿನ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದ ಮೇಲೆ-ನೋಡುವೆನು.

ನಿಮ್ಮ ಮಿತ್ರ

ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣ

ನಮ್ಮ ಮನೆ "ಉದಯರವಿ" ಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆ.ಸಿ. ಧಾಮ್ ಎಂಬ ಕಾಂತ್ಯಾಟುದಾರರು, ನಮ್ಮ ಮದುವೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ, ೫-೫-೧೯೩೨ರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಶುಭಾಶಯ ಕೋರಿ, ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಲು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಲದ ಮೊತ್ತ ಬಂದಿತೇ? ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಕಟ್ಟಿಸುವ ಮನೆ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ತುಂಬ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ತಗಾದೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳದ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರಾಗಿ ಸೇರಿ, ಸರ್ಕಾರ ಅವರ ತಲೆಗೆ ಬಹುಮಾನ ಘೋಷಿಸಿದ್ದು. ಅದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು (ಸರ್ಕಾರ ಸಾರಿದ ರಿಯಾಯತಿಯಂತೆ) ಮೊದಲ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿ, ಯುರೋಪಿನ ಮತ್ತು ಮೆಸಪೋಟೋಮಿಯಾ ಯುದ್ಧರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಆಮೇಲೆ ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟ್ ವೃತ್ತಿ ಕೈಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೊಡಗು ಮೈಸೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಭಕ್ತರಾಗಿ ಆಶ್ರಮದ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂದರು ನನಗೆ ಒಂಟಿಕೊಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಜಾಗ ಕೊಡಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಲು ಅವರನ್ನೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದರು.

ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಮ್ಮಿನ 'ಹರಿಜನ ಸೇವಕ ಸಂಘ'ದ ರಾಮಚಂದ್ರರೂ ನನಗೂ ಮಾನಪ್ಪನಿಗೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಶುಭಾಶಯ ಕಳಿಸಿದ್ದರು.

ತಾರೀಖು ೨೯-೪-೧೯೩೨ ಎ.ಸಿ.ನರಸಿಂಹಮೂರಿಯ ಹಿರಿಯ ಅಣ್ಣ ಎ.ಸಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ ಮಾನಪ್ಪಗೆ ಶುಭಾಶಯ ಕಳಿಸುತ್ತಾ "One very pleasant surprise was Mr. Puttappa's marriage. Indeed it is to me the most welcome news" ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದರು. '

ಬೆಂಗಳೂರು ಬಸವನಗುಡಿಯಿಂದ ಅವರ ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ಬಿ.ಸುಂದರೇಶ್ವರ "ನಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾವು ನಮಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ" ಎಂದು ರುಜು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈಶ್ವರ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಬಹುಳ ಎರಡರಂದು.

ತಾರೀಖು ೨೮ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೩೭ ರಂದು ಮೈಸೂರಿನ ಚಾಮರಾಜಪುರಂ ೧೧೪೭ರಿಂದ ಶ್ರೀ ವಿ.ಎ. ತ್ಯಾಗರಾಜನ್ ಅವರು ಶುಭಾಶಯದ ಕಾಗದ ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದು ತಮಿಳರೋ ಮಲೆಯಾಳಿಯೋ ಆಗಿದ್ದ ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ:

Dear Mr. Puttappa

Permit me to convey to you my felicitations and hearty greetings on the auspicious occasion of your marriage. I read in my shelly `poet.'s food is love and fame. I don't know why Shelly has put love first and fame next, but I am sure that you, as a poet who has gained fame, will be able to tell us why fame takes only the place of side dish in poet's food....in course of time, when love inspires you to write songs of a different order.

I should like to congratulate the lady of your choice also on her greater privilege and... terrible responsibility. Poets are said to be particularly hard to please...they demand that the actual shall be a visible embodiment of the ideal, but the poet's wife has the rare privilege of inspiring him to sing songs that bear on them the image of God's eternal truth.

I am afraid I have written an essay and so shall end as I began, congratulating you on your marriage wishing you both the fullness of joy.

Yours sincerely

V.A.Thyagarajan

-66 (3)-

ಬೆಂಗಳೂರು ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆಯಿಂದ ೨೯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೩೭ರಂದು ವೆಂಬಾರ್ ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರು ಶುಭಾಶಯ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಾ "...once again I wish you the best of luck and hope this will be one of the most epochful events and a mile-stone in the great career of one of the greatest modern Kannada poets. I hope to see more of a newer type of poetry from your gifted pen hereafter.

ಅಂತೂ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿರಿಯರ, ಮಿತ್ರರ ಮತ್ತು ಹಿತೈಷಿಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದದ, ಶುಭಾಶಯದ ಮತ್ತು ಅಭಿನಂದನೆಯ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿ ಆ ಹರಿದೆಸೆದ ಬೇನಾಮಿ ವಿಷಕಾರ್ಡನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತು, ಹೃದಯ ಮುಂದಿನ ಮಂಗಳ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಿತ್ತು.

ನನ್ನ ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಮಾನಪ್ಪನ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಮದುವೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆ ಇಂಗ್ಲಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಮಾನಪ್ಪನ ಮದುವೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆ ಮರಿತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ. ಅವನ ಮದುವೆ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೯ಕ್ಕೆ-ನನ್ನದು ಏಪ್ರಿಲ್ ೩೦ಕ್ಕೆ ಅವನದು ಹಗಲು ಮದುವೆ; ನನ್ನದು ಏಪ್ರಿಲ್ ೩೦ರ ರಾತ್ರಿ ೧ ಗಂಟೆಗೆ. ಅಂದರೆ ಪಂಚಾಂಗದ ರೀತ್ಯಾ ಒಂದು ಸೂರ್ಯೋದಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ದಿನದ ಲೆಕ್ಕವಾದರೆ, ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ್ ರೀತ್ಯಾ ರಾತ್ರಿ ೧೨ರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ರಾತ್ರಿ ೧೨ರ ವರೆಗೆ ದಿನದ ಲೆಕ್ಕ. ಅಂದರೆ ನನ್ನ ಮದುವೆ ಏಪ್ರಿಲ್ ೩೦ರ ರಾತ್ರಿ ೧ ಗಂಟೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ್ ರೀತ್ಯಾ ಮೇ ೧ಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ! ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪುರೋಹಿತರು ಆಗ ಇಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದೆಲ್ಲ ನಿಶಾ ಲಗ್ನವಾಗಿತ್ತು ಎಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಇತರ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನಾದರೂ ಲಗ್ನ ಇಟ್ಟುಕೊಡುವ ಮಹೂರ್ದ ಪುರೋಹಿತರ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ

ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗದವರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು 'ಮಂತ್ರಮಾಂಗಲ್ಯ' ರೀತಿಯ ಮದುವೆಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿದಾಗಲೆ ನನ್ನ ಸುಧಾರಣಾಮತಿಗೆ ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗದವರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾರಾಗುವ ಸಮಗ್ರಮಾರ್ಗ ಗೋಚರವಾದುದು.

ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಿಂದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ-ಕೊಪ್ಪ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹಾದು, ಕೊಪ್ಪದಿಂದ ಐದಾರು ಮೈಲಿ ದೂರವಿರುವ, ಎಂದರೆ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ಮೈಲಿ ದೂರವಿರುವ, ಮರಿತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ, ಮಾನಪ್ಪನ ದಿಬ್ಬಣ ಕಾರು ಬಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿತು. ಮರುದಿನವೇ ಮದುವೆಯಾಗಲಿರುವ ಮದುವಣಿಗೆನೆ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಎಲ್ಲ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೂ ಹೊರತಾಗಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯುವ ಗೋಚಿಗೆ ಯಾರೂ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ನಾನೂ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಒಂದು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ದಿಬ್ಬಣದವರೊಡನೆ ಹೋದೆ. ನನಗೆ ನೆನಪಿರುವಂತೆ ನಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ-ಸುಧಾ, ಬಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಇದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಮೈಸೂರಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷಾನಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದವರು ಸ್ವಾತ್ಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಸಬರ್ಮತಿ ಆಶ್ರಮ ಸೇರಿ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಜೈಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಆಮೇಲೆ ಒಬ್ಬಳು ಗುಜರಾತಿ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡನಾಡಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದರು.

ಬೆಟ್ಟಬೇಸಗೆಯ ಕಾಲವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರದ ಸೆಖೆಯ ಗಲಿಬಿಲಿಯ ನೂತನುಗ್ಗಲಿನ ಗಡಿಬಿಡಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಮನೆಯ ಮುಂದಣ ಕೆರೆಯ ಆಚೆಯ ಕಾಡಿದಿದ ದಿಬ್ಬಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಒಂದು ಚಾಪೆಯನ್ನೂ ಜಮಖಾನೆಯನ್ನೂ ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಹರಟೆಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲ ನೂಕಿದೆವು.

ಮದುವೆ ಪೂರೈಸಿ, ಉಟ ಮುಗಿಸಿ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಗಂಡುಹೆಣ್ಣಿನ ದಿಬ್ಬಣದೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆವು.

ಮರುದಿನ ೨೦-೪-೧೯೨೨-ನನ್ನ ಮದುವೆ: ಶ್ರೀಗುರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಾತೆಯರ ಕೃಪೆ ಇಚ್ಛಿಸಿದಂತೆ ಚಿ|| ಸೌ|| ಹೇಮಾವತಿ ನನ್ನ ಚೇತನವನ್ನು ಅರ್ಥಾಂಗಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಪೂರ್ಣಾಂಗಿಯಾಗಿಯೆ ಆಲಿಂಗಾಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನನ್ನ ಸದ್ಯದ ಜನ್ಮಕಾಯ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಮಯ ಮನೋಮಯ ಕೋಶಗಳನ್ನು ಪೊರೆಗಳಚಿ ಹೊಸ ಹುಟ್ಟು ಪಡೆದು ದಿವ್ಯಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲಂಕರಗಳೆಂದೂ ರೂಪಕಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈಗ ೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ, ಈ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಅಲಂಕಾರಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ರೂಪಕಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ನನಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅನುಭವವಾಗಿರುವಂತೆ, ಅವು ಅಕ್ಷರಶಃ ಅರ್ಥಶಃ ವಾಚ್ಯವಾಗಿವೆ!

ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಂಟರಿಷ್ಟರಿಂದಲೂ ಬಂಧುಬಳಗದವರಿಂದಲೂ ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯ ಸುವಿಶಾಲವಾದ ಸಾಲಂಕೃತ ಚಪ್ಪರವು ದೊಡ್ಡವರು ಚಿಕ್ಕವರು ಗಂಡಸರು ಗರತಿಯರು ಆಳುಗಳಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಂತೆ ಸಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಮದುವೆಯ ಮಹೂರ್ದ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಇದ್ದು ಹೊರಗಿನ ದೂರದೂರುಗಳಿಂದ ಬರುವವರು. ಕತ್ತಲೆಯಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು- ಮೈಸೂರು ಬೆಂಗಳೂರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಕಡೆಯವರು.

ಇಂಗ್ಲಾಡಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಹೊಸದಾಗಿ ಮುಂಚಾಚಿದಂತೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಪೀಠೋಪಕರಣ, ಮಂಚ, ಬೆಂಚು, ಕುರ್ಚಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಾಗಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಇತರ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿತನಾಗಿರುವವನಂತೆ ಹಾಸ್ಯಸಂವಾದ ಸಲ್ಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೆ. ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಮುಹೂರ್ದ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸಮ್ಮೇಲನದ ಮುಖ್ಯ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ವೇದಿಕೆ ಏರುವವನನ್ನು ಸಿದ್ಧವಾಗಲು ಹೇಳುವಂತೆ, ಸ್ನೇಹಿತರು ಡ್ರೆಸ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಸರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಮದುಮಗನದು ಮದುವಣಿಗೆನ ವೇಷವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಇತರ ವಾಡಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ್ದಂತೆ ಮದುಮಗನ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೆ. ಚಿನ್ನದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿಸದಿದ್ದೆ. ಆ 'ಅವಿವೇಕ' ಯಾವ ನಿಷ್ಕರ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಏರಿತ್ತು ಎಂದರೆ, ಈಗ ನೆನೆದರೆ

ವಿಆದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ತಂಗಿ ರಾಜಮ್ಮ ಒಂದು ಹರಳು ಕೂರಿಸಿದ ಚಿನ್ನದುಂಗುರವನ್ನು ನನಗೆ, ಅವಳ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೆ, ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು ಬೆರಳಿಗೆ ತೊಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದುದನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ!

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮದುಮಗನ ವೇಷ ಯಾವ ಭಾಗವತರಾಟದ ಅಥವಾ ನಾಟಕದ ವೇಷಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತುಂಬಾ ಹಿಂದಿನದು ಭಟ್ಟಂಗಿಗಳ ಉಡುಪಿನಂತಿರುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಲುವಾಗಿ ಮುಂಡಾಸು ಕಿವಿಗೆ ಒಂಟಿಗಳು, ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾರ, ಬೆರಳಿಗೆ ಉಂಗುರಸಾಲು ಇತ್ಯಾದಿ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೊಸ ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತುಂಬ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಬಟ್ಟೆಯ ಕೋಟು ಪ್ಯಾಂಟು ಅಥವಾ ಜರಿಪಂಚೆ, ಜರಿಪೇಟ ಇತ್ಯಾದಿ. ಮದುಮಕ್ಕಳಿಗೆ-ಗಂಡಿಗೂ ಹೆಣ್ಣಿಗೂ-ಬಾಸಿಂಗದ ಕಿರೀಟ ಕಟ್ಟುವುದಂತೂ ಅನಿವಾರ್ಯ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೆ. ನಾನು ಗಾಂಧೀಜಿ ಕಾಲದವನಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಖಾದಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನಲ್ಲದೆ ಧರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಉಡುಪು-ಖಾದಿಯ 'ಪಂಜಾಬಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಳಕಾಲವರೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಉದ್ದನೆಯ ಷರಟು, ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ, ಒಂದು ಹೆಗಲಿನಿಂದ ಇಳಿಯುವ ಉತ್ತರೀಯ. ಆ 'ಪಂಜಾಬಿ'ಗೂ ಖಾದಿಯ ಗುಂಡಿಗಳೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದು, ಎದೆಯ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಗುಂಡಿ ಹಾಕುವಂತೆ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಚಮಾಡಿರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಕಾವ್ಯವಾಚನಕ್ಕಾಗಲಿ ಭಾಷಣಕ್ಕಾಗಲಿ ವೇದಿಕೆ ಏರುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಆ ರೀತಿಯದೇ ಉಡುಪು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈಗ ಮದುವೆ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಧಾರೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲೂ ಅದೇ ಉಡುಪಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ರಿಯಾಯಿತಿ ತೋರಿಸಬೇಕಾಯಿತು, ಮಾನಪ್ಪನಿಗಾಗಿ. ಅವನು ಮದುವೆ ಗಂಡಿಗಾಗಿ ಎಂದು, ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳಿದ್ದು ಎಂದು, ಒಂದು 'ಪಂಜಾಬಿ'ಯನ್ನೂ ಒಂದು ಉತ್ತರೀಯವನ್ನೂ ಮದುವೆ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಧಾರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಧರಿಸಲು ಕೊಟ್ಟ. ನಾನು ಖಾದಿಯನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾವುದನ್ನೂ ಉಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು 'ಈ ರೇಶಿಮೆ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಸ್ವದೇಶಿಯವೂ ಆಗಿವೆ, ಖಾದಿಯೂ ಆಗಿವೆ' ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಅದೊಂದೇ ಕಾಣಿಕೆ, ನಾನು ನನ್ನ ಮಾವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಹೆಣ್ಣೊಂದು ಹೊರತಾಗಿ ಎಂದು ಸೇರಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ತಾನೆ!

ನಾನು ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ವೇದಿಕೆಗೆ ಏರಲು ಹೋಗುವವನಂತೆ ಡ್ರೆಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಧಾರೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಇಳಿಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ಕೂಡಲಿ ಚಿದಂಬರಂ ಅವರು ಅವರ ಎಂದಿನ ದರಹಾಸ ರಂಜಿತ ಮುಖ ಭಂಗಿಯಿಂದ "ರೀ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ಮದುವೆ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಹೋಗ್ತೇನೆ ಅನ್ನೋದು ಮರೆತು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಶರುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೀರಿ?" ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದದ ಗೆಳೆಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಗೆಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಮಹನೀಯರೂ ಮಹಿಳೆಯರೂ (ಅಥವಾ ಮಲೆನಾಡ ಮಕ್ಕಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ-ಗಿರಾಸ್ತರೂ ಗರತಿಯರೂ) ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದ ತಳಿರು, ತೋರಣ, ಹಸುರು, ಹೂವು,ಹಿಂಗಾರ ಹಲಸು ಮಾವಿನ ತೊಂಡೆ, ಬಾಳೆಮರ, ಬಾಳೆಗೊನೆಗಳಿಂದ ಅರಣ್ಯಭಾವನೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಸಿಂಗರಗೊಂಡಿದ್ದು, ಬೆಳಕು ಬೀರುವ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಅರ್ವಾಚೀನ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಉಜ್ವಲೋಜ್ವಲ ಪ್ರಕಾಶ ದೇದೀಪ್ಯವಾಗಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಪ್ಪರದಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನರನಾರಿಯರ ಸಾಲಿನ ನಡುವೆ ನಡೆದು ಧಾರಾಮಂಟಪ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದೆ. ವರ್ಣರಂಜಿತ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಮಹಿಳಾಮಣಿಯರ ಒಲೈಕೆಗೊಳಗಾಗಿ ಸ್ವರ್ಣಾಭರಣ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಣಮಯ ವಸ್ತ್ರಶೋಭಿತೆಯಾಗಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಿಯಾಗಲಿರುವವಳನ್ನು ನನ್ನ ಎಡಗಡೆಗೆ ಕರೆತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಏತಕ್ಕೂ ಏನೋ? ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಆ ದಿವ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಭವ್ಯತಾ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿಯೂ ಏನೂ ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಲೋಕಾತಿಗಸ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿದಂತಾಗಿತ್ತು, ಮುಂದೆ ನಡೆದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಂದು ದಿವ್ಯಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿ!

ಪುರೋಹಿತರ ಮಮತ್ರಘೋಷವಾಗಲಿ, ಬಂಧುವರ್ಗ ತಳಿದ ಅಕ್ಷತೆಯಾಗಲಿ, ವಧುವಿಗೆ ನಾನು ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿದುದಾಗಲಿ, ಅವಳ ಸೆರಗಿಗೆ ನನ್ನ ಉತ್ತರೀಯವನ್ನು ಗಂಟುಹಾಡಿದುದಾಗಲಿ, ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನನು ಒದುತ್ತಿದ್ದ ಕವಿಕಲ್ಪನಾ ಘಟನೆಗಳಂತೆ ರಸಲೋಕ ವಸ್ತುಗಳಾದ್ದುವು! ನನ್ನ ಚೈತನ್ಯ ಜಾಗ್ರದ್ರಂಗದ ಬಹೀ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಪೂರಿಯಾಗಿ ಬಂದುದು, ನನ್ನನ್ನೂ ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನೂ ಅರುಂಧತಿ ನಕ್ಷತ್ರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಜನಸಮದಣಿಯಿಂದ ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾಚೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಾಗಲೆ!

ಅಂತೂ ನಮ್ಮ ಮದುವೆಯಾಯಿತು: ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಲೋಕಾನುಮೋದನೆಯಿಂದ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಗಂಡಹೆಂಡಿರಾದೆವು:

ಒಲವೆ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ರಕ್ಷೆ

ಇಹ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ!

ಮದುವೆ ಅದಕೆ ಮಧುರ ದೀಕ್ಷೆ

ಗೃಹ ತಪಸ್ಯೆಗೆ!

೧೯೩೬ನೆಯ ನವಂಬರ್ ೧೫ನೆಯ ದಿನದ ದಿನಚರಿ ಬರೆದು ಮದುವೆಗೆಂದು ಊರಿಗೆ ಹೋದವನು ಮತ್ತೆ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯತೊಡಗಿದುದು ೧೯೩೮ನೆಯ ಆಗಸ್ಟ್ ೨೭ರಂದು. ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ಒಂದುವರ್ಷ ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳು ಖಾಲಿಬಿದ್ದಿದೆ. ಅದು ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮನೆಕಟ್ಟಿಸಿ 'ಉದಯರವಿ'ಯಲ್ಲಿ ಖಾಯಂ ನೆಲೆಸಿದ ಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕವನಗಳಿಗೆ ಹಾಕಿರುವ ತಾರೀಖುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮರುಕಳಿಸಿದ ನೆನಪುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಮದುವೆ ಮುಗಿದು ಕೆಲವು ದಿನ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯ ಮಹಿಳಾವರ್ಗದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕರ್ಮಾಧೀನನಾಗಿದ್ದು ಸತಿಯೊಡನೆ ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮದುವೆಗಳನ್ನು ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಅಣ್ಣಿಯುನ ಮದುವೆಗೆ ತವರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ತಂಗಿ ರಾಜಮ್ಮನ ಯಾಜಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹವೆ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವಾಗಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಒಂದು ತುಂಬ ವಿನೋದದ ಸಂಗತಿ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮದುವೆಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಎ.ಸಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ವಯೋವೃದ್ಧ ತಂದೆತಾಯಿಯರೂ ಇದ್ದರು. ನವದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಹಸೆಗೋಡೆಯ ಮುಂದೆ ಆರತಿ ಎತ್ತಿ ಅಕ್ಷತೆ ಎರಚಿದ ಮೇಲೆ, ಆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಯೋವೃದ್ಧ ದಂಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ತಂದೆತಾಯಿಯರನ್ನು ತರುಣ ತರುಣಿಯರು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿಯೇ ನಗುನಗುತ್ತಾ ಎಳೆದು ತಂದು ಕೂರಿಸಿ ಆರತಿ ಎತ್ತಿ ಅಕ್ಷತೆ ತಳಿದು ನೆರೆದಿದ್ದಲ್ಲರೂ ಚಪ್ಪಾಳೆಯಿಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲಸಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು; ಮುದ್ದುಮಕ್ಕಳು ಎಂಬ ವಿಡಂಬನೆಯ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟು!

ಅದೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಹೊರಗಿನ ಅತಿಥಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ ಮರುದಿನವೋ ಆ ಮರುದಿನವೋ ೧೯-೫-೧೯೩೭ರಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಮ್ಮನ ಉತ್ಸಾಹವೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ, ನನ್ನನ್ನೂ ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡುವ ಪ್ರಸ್ಥದ ಏರ್ಪಾಡು ನಡೆಯಿತು, ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸುಳುವು ತೋರದಂತೆ.

ಕತ್ತಲಾಗಿ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರು ಸೇರಿ ಇಸ್ವೀಟೋ ಏನೂ ಆಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮನ್ನು ಉಟಕ್ಕೆ ಕರೆದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಉಟಕ್ಕೆ ಹೊಗಿದ್ದಾಗ, ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ತಡಿ ದಿಂಬುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಮಗ್ಗಲು ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿ, ಹೊದೆಯಲು ಹಾಕಿಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಸುಮರು ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ನೆಂಟರಿಗೆ, ಎಷ್ಟು ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ. ನಾವೆಲ್ಲ ಉಟ ಎಲೆಅಡಕೆ ಹಣ್ಣು ಮುಂತಾದವನ್ನು ತಿಂದು, ಮಲಗಲೆಂದು ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಬಂದು, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಕುಳಿತು ನೋಡುತ್ತೇವೆ, ಒಂದು ಹಾಸಿಗೆ ಕಡಮೆಯಾಗಿದೆ! ಹಸಗೆ ಹಸಿದ್ದ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕರೆದು, ಬೈದು, "ಇನ್ನೊಂದು ಹಾಸಿಗೆ ತಂದು ಹಾಕೋ, ಮಂಕೂ!" ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದೆವು."ಅಮ್ಮೋರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇಷ್ಟೇ ಹಾಸಗೆ ಸಾಕು ಎಂದು" ನಾವು 'ಮಂಕೂ!' ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದಾತ ಬೇರೆಯಾರೋ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬ ಇರಬೇಕೆಂಬಂತೆ ಹುಡುಕು ನೋಟವೆತ್ತಿ ನಿಂತನು. ನಮಗೆ ರೇಗಿ "ಯಾವ ಅಮ್ಮನೋ ಹೇಳಿದ್ದು? ಕರೆಯೋ!" ಎಂದು ಗದರಿಸಲು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋದನು. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಮ್ಮ ಏನಿಮೆಟ್ಟಲು ಸದ್ದಾಗುವಂತೆ ಹತ್ತಿಬಂದು, ಏನೂ ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತಹ ನೀರಸ ನಿರುದ್ದಿಗ್ನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ "ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಲ್ಲ. ಕೆಳಗೆ 'ಅವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ' ಹಾಸಿದೆ." ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಾರುತ್ತರಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಟಿಬಿಟ್ಟಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದ ಎಲ್ಲ ಮಿತ್ರರೂ ತಟಕ್ಕನೆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿ ನಕ್ಕು ಚುಡಾಯಿಸತೊಡಗಿದರು: "ನಿಮಗೆ

ಕೆಳಗೆ ಹಾಸಿದ್ದಾರಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜಾಗ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಹೋಗಿ!" ಎಂದೂಬಿಟ್ಟರು. ನನಗೂ ಎಲ್ಲವೂ ಅರ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಹೃದಯದ ಮಧುರ ಇಷ್ಟವೂ ಆಗಿತ್ತು! ಮೆಟ್ಟಿಲಿಳಿದು ಮಲಗಲು 'ನಮ್ಮ ಕೋಣೆಗೆ' ತಪ್ಪಗೆ ಹೋದೆ!

'ನಮ್ಮ ಕೋಣೆ' ಎಂದರೆ ಕುಪ್ಪಳಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಅಪ್ಪ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣೆ. ನಾನು ಶಿಶುವಾಗಿದ್ದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಅಮ್ಮನ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಮೊಲೆವಾಲು ಕುದಿದ ದೊಡ್ಡಮಂಚವಿದ್ದ ಕೋಣೆ. ನನ್ನ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ತಂಗಿಯಿರಿಬ್ಬರೂ!

ಆ 'ನಮ್ಮ ಕೋಣೆ' ಸುಮಾರು ಐದಾರು ಅಡಿ ಅಗಲವಾಗಿ ಎಂಟು ಹತ್ತು ಅಡಿ ಉದ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಗಲ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಕಿಟಕಿ ಅಥವಾ ನಾವು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ 'ಬೆಳಕಂಡಿ' ಇದ್ದರೂ ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಚ್ಚಿಯೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅದು ತೆರೆದುದನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ನೋಡಿಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಎರಡು ತಡಿಗಳ ಒಂದೆ ಹಾಸಗೆ ಹಾಸಿತ್ತು. ಆ ಮಂಚೆ ಎತ್ತರ ಒಂದೇ ಅಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದರ ತಲೆದಿಸಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ, ಸುಮಾರು ಒಂದೂ ಒಂದುವರೆಯೊ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿರುವ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ದೀಪದ ಕಂಭದಲ್ಲಿ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಬತ್ತಿ ಹೊತ್ತಿಸಿದ ದೀಪ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಬೆಳಕು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಔಪಚಾರಿಕ ಎನ್ನಬಹುದು! ಆರ್ಷಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಹಾಕಿಯೆ ಬತ್ತಿ ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಿಟಕಿಯೆ ಇಲ್ಲದ ಅಥವಾ ಇರುವ ಬಾಗಿಲನ್ನೂ ಸದಾ ಮುಚ್ಚಿರುವ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೀಮೆಯೆಣ್ಣೆ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದರೆ ಗತಿ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ!

ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಪ್ರವೇಶಿಸದಿದ್ದ ಆ ಕೋಣೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಏಪ್ರಿಲ್ ಕಾಲವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಹೊದಿಕೆಯ ತಮಟೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆ, ರೂಢಿಯಂತೆ ಶ್ರೀಗುರು ಶ್ರೀಮಾತೆಯರನ್ನೂ ಜಗನ್ಮಾತೆಯನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ಮುಂದಿನ ನನ್ನ ಜೀವನ ಸಂಗಾತಿಯನ್ನು ಹೃದಯ ಹಿಗ್ಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ.

ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕ್ಷಣವೊಂದು ಯುಗವಾಗಿ; ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚೇ ಎಂಬಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ತಡೆದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತು. ಹಿಂದಿದ್ದ ಯಾರೊ ಗೆಳತಿಯರೇ ನೂಕುತ್ತಿದ್ದುದು ಮರೆಯಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಾನು 'ಪ್ರೇಮಕಾಶ್ಮೀರ' ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿರುವ 'ಗುರುಕೃಪೆ' ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ:

“ನಿರಿನಿರಿ ಮೆರೆದುದು ನೀಲಿಯ ಸೀರೆ,
ಶರಧಿಯನುಟ್ಟಳೆ ಭೂಮಿಯ ನೀರೆ?”
“ಚಂದ್ರಮುಖದಲ್ಲಿ ತಾರೆಯ ಬಿಂದು
ಚಂದ್ರೋದಯದಲಿ ಮಿಂದುದೆ ಸಿಂಧು.”

ಸೌಂದರ್ಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳೆ ಮಧುಪಟಲವಾಗಿ ದೇವಿ ಹೇಮಾವತಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಅದೆ ಮೊದಲಾಗಿ ನಾನು ಆಹ್ಲಾದಮಯವಾಗಿ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡಿದೆ!

ಮಲಗಿದ್ದವನು ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಅವಳು ಬಾಗಿಲು ದೂಡಿ, ತಾಳಹಾಕಿ, ಸಮೀಪಿಸಲು ಇಕ್ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದೆ....ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರೊಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದು ಲೋಕಮೋದನೆಯಿಮದ ಒಟ್ಟಗುವ ನವಯೌವನದ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ವಧೂವರರೆಲ್ಲರಂತೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಣಯಯೋಗವೂ ಸಾಗಿತೆಂದರೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದನೆಲ್ಲ ಸೂಚಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ನನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಅದರ ಪರಿಚಯ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಬಹುದು. ನಾನು ಏನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಮಾತಾಡಿಸಿದರೂ ಅವಳು ಒಂದು ಸೊಲ್ಲನ್ನೂ ನುಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮೌನದ ಬಂಡೆಯಾಗಿದ್ದಳು.

ಆದರೆ ಲೋಕದ ಇತರ ನವವಧೂವರಿಗೆ ಅವರ ಪ್ರಥಮ ಸಮಾಗಮ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಗದ ಒಂದು ಅನುಭವ ಅಥವಾ ಅನುಭವದ ಅಭಾವ, ನಮ್ಮದಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ-ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳೂ-ಚುಂಬನಾಲಿಂಗನಾದಿ ಪ್ರಣಯ

ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ಲೀಲಾಂಗಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಜರುಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಣಯ ಪರ್ವತಾರೋಹಣವು ಪ್ರತ್ಯಂತದವರೆಗೆ ಏರಿದ್ದರೂ ತುತ್ತತುದಿಯ ರತಿಶಿಖರಕ್ಕೆ ತಲುಪಿ, ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯ ರಸಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ, ಸ್ಥಾನಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವವೇ ಕಾರಣವಾಗಿ! ಕುಪ್ಪಳಿಯ 'ನಮ್ಮ ಕೋಣೆ'ಯಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಆ ರಸಪ್ರಳಯ ಸಿದ್ಧಿ ಮಡದಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು "ಉದಯರವಿ"ಯ ನಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ 'ಚಂದ್ರಮಂಚ'ದಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಪವಡಿಸುವ ೨೦-೬-೧೯೩೭ರ ಯಾಮಿನಿಯವರೆಗೆ ಕಾಯುವ ಯೋಗವಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!

ಸಾವಿರದ ಒಂಭೈನೂರ ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಮೇ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಈ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಮಾಗಮ ನಡೆದು ಕೊನೆಯ ದಿನ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಸಗೆ ರಜದಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಜರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಈ ವರ್ಷವೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಜಯಂತ್ಯತ್ನವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದೆವು. "ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ"ಯ ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿ ೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾನಂದರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿಸಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣೇತ್ನವೇ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ವಿಷಾದಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಆ ವಿಷಾದ ೧೯೩೭ಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ೧೯೩೭ರಂದು ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸತೀಸಹಿತ ಕುಪ್ಪಳಿಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣೇತ್ನವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಕುಪ್ಪಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಅತ್ಯಂತ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಹೇಮಾವತಿಯೊಡನೆ ಹೋದಾಗಲೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದೆ.

೨೧-೫-೧೯೩೭ರ ಶ್ರೀಗುರುಮಹಾರಾಜರ ಉತ್ಸವವಾದ ಮೇಲೆ ಹೇಮಾವತಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ತವರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಳು. ನನಗೇ ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಹಾಯಾತನಾಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ "ವಿರಹ" ಶುರುವಾಯಿತು! 'ವಿರಹ' ಪದವನ್ನು ಯಪಯೋಗಿಸಿ 'ವಿರಹಯಾತನೆ'ಯನ್ನು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದೆ. ಇತರ ಎಲ್ಲ ಮಹಾಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಪ್ರಲಂಭ ಶೃಂಗಾರದ ವಿರಹವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ವಿರಹಯಾತನೆ, ನರಕಯಾತನೆ, ಅರ್ಥವಾದುದು ಈಗಲೆ! 'ಅರ್ಥವಾದುದು' - ಎಂದು ಬರೆದೆ; ಆದರೆ ಬರೆಯಬೇಕಾದುದು 'ಅರ್ಥವಾಗದುದು' ಎಂದೇ/ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನನಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಆ ಸಂಕಟದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯುಂಟು ಮಾಡಿತು! ನನ್ನ ಹೃದಯ ಸ್ಥಿತಿ ಬೆಂಕಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಸುಡುತ್ತಿರುವ ಪತಂಗದಂತಾಯ್ತು; ಆದ ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಈ ವಿಯೋಗ ದುಃಖ ದಾವಾನಲನ ವರ್ಣನೆ ಇದೆಯೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಆ ಒಲವಿನ ಅಗಲುವಿಕೆಯ ಘೋರವೇದನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಆ ವಿರಹದ ಘೋರ ಅನುಭವವಾದಮೇಲೆ, ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಕೊಠಡಿ (Staff Room)ಯಲ್ಲಿ, ತರಗತಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಕಿರಿಯ ಅಧ್ಯಾಪಕವರ್ಗದವರು ಯಾವುದೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾದ ಹರಟೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವು; ಆಗ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಯುವಕ ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಬ್ಬರು ಕಾಳಿದಾಸನ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಿದೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾ, "ಮೇಘದೂತ" ಕಾವ್ಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯವನ್ನೇ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದರು.

ಕಶ್ಚಿತ್ಕಾಂತಾ ವಿರಹಗುರುಣೌ ಸ್ವಾಧಿಕಾರ ಪ್ರಮತ್ತಃ
ಶಾಪೇನಾಂಸ್ತಂಗಮಿತ ಮಹಿಮಾ ವಠಭೋಗ್ಯೇಣ ಭರುಃ
ಸ್ನಿಗ್ಧಚ್ಛಾಯಾ ತರುಷು ವಸತೀಂ ರಾಮಗಿರ್ಯಾಶ್ರಮೇಷು
ಯಕ್ಷಶ್ಚಕ್ರೇ ಜನಕತನಯಾ ಸ್ನಾನ ಪುಷ್ಯೋದಕೇಷು.

ಆ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಯಕ್ಷನ ವಿರಹತಾಪವನ್ನು ಕಾಳಿದಾಸ 'ವಿರಹಗುರುಣೌ' ಎಂದು ಅತಿಯಾಗಿ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಏನು ಮಹಾ? ಒಂದಾರು ತಿಂಗಳು, ಒಂದುವರ್ಷ, ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಶಾಪಕ್ಕೆಲ್ಲ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳ ಅರಿವೂ ಆಗದಷ್ಟು ವಿರಹ ಸಂಕಟವಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಎಂದು ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟರು. ಒಲವಿನಿಂದ ದೂರವಾಗುವುದೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ಮತ್ತು ಆಗಲೂ ಅಂತಹ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಆ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಸಮಾದಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ-ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನನಗೆ ಆದಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಏಕೆಂದರೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಓದಿದ್ದೆ,

ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯ ವಿರಹಕ್ಕೆ ಪರಿತಪಿಸುವುದಿರಲಿ, ಕೈಹಿಡಿದು ಒಲಿದಿದ್ದವಳನ್ನು ನಾನಾ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸುವುದು, ಮಾವನು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೆಂಡತಿಯ ಸೀರೆಗೆ ಸೀಮೆಯೆಣ್ಣೆ ಸುರಿದು ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುವುದು, ಅವಳನ್ನು ಕೊಂದು ನೇಣುಹಾಕಿ, ಅವಳೇ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಡಿಕೊಂಡಳೆಂದು ಹೇಳುವುದು-ಹೀಗೆ ನಡೆಯುವ ಭಯಂಕರ ವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದ ನನಗೆ ಆ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ಅದೇ ವರ್ಗದವರಿರಬಹುದು ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆಮೇಲೆ ಕೇಳಿದರೆ ತಿಳಿಯಿತು, ಆ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ತಮ್ಮ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನಾಲಗೆ ಹಿಡಿದೆಳೆದು ಕಿತ್ತು ಕೊಂದುಹಾಕಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಮದುವೆಯಾದವರು ಎಂದು! ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ನಾನು ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಹಾಗಾಗಿದ್ದೆ: ಈ ಪ್ರೇಮವಿರಹಗಳ ತೀವ್ರತೆ ಕವಿಚೇತನಕ್ಕೆ ಆಗುವಂತೆ ಇತರರಿಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ ಎಂದು!

ಅಂತೂ ನನಗೆ ಆ ವಿರಹ ಸಹಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಆ ಪ್ರಥಮ ಮಿಲನದ ತರುವಾಯ ಆ ಪ್ರಥಮ ವಿರಹದ ಫಲವಾಗಿ ೨೪-೫-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಕುಪ್ಪಳಿಯಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೇಮಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಾಂಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಬರೆದ ಎರಡು ಕವನಗಳು ಆ ಮಿಲನ ಮತ್ತು ವಿರಹದಲ್ಲಿ ನನಗಾದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಅವರೆಡೂ “ಜೇನಾಗುವಾ” ಎಂಬ ಪ್ರೇಮಗೀತೆಗಳ ಕವನಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ: ಹೆಸರು “ಜೇನಿರುಳು ಅಥವಾ ಪ್ರಥಮಮಿಲನ” ಮತ್ತು

“ಪ್ರಥಮ ವಿರಹ.”

೧

ಮೊದಲನೆಯ ಮಿಲನವೇನ್?

ಅಹದು; ಈ ಜನ್ಮದಲಿ!

ಇಲ್ಲದಿರೆ ಮರೆತ ಚಿರಪರಿಚಿತೆಯನ್ನೊಮ್ಮೆ

ಎದುರುಗೊಂಡಂತಾದುದೇಕೆ!

ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರದ ನಲ್ಲೆಯಾಕೆ!

೨

ಕುಳಿತು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ ಗಗನದಂತೆ

ಪ್ರಣಯಿ ನಾನು,

ಕತ್ತಲೆಗೆ ಕೆಮ್ಮಿಂಚು ಬಳುಕಿ ಬರುವಂತೆ

ಬಂದೆ ನೀನು,

ಓ ನನ್ನ ಚಿರ ಪರಿಚಿತೆ!

೩

ನೀ ನನ್ನ ಗುರುತಿಸಿದೆ;

ನಾ ನಿನ್ನ ಗುರುತಿಸಿದೆ;

ಕರಗಿದುದು ಬಹುಜನ್ಮ ಕಾಲ ದೇಶದ ಹಿರಿಯ ಕರಿಯ ಕಲ್‌ಗೋಡೆ

ನಾ-ನಿನ್ನ, ನೀನೆನ್ನ ನೋಡೆ!

ಚೆಲುವೆ, ಶರಣಾದೆ ನೀನೆನ್ನನೊಪ್ಪಿ;

ಸಂಪೂರ್ಣನಾದೆ ನಾ ನಿನ್ನನಪ್ಪಿ!

ನಾನು ಮಾತಿನ ಹೊಳೆಯ ಹೊನಲಾಗಿ ಹರಿದೆ

ಸವಿನುಡಿಯ ಮಳೆಯ ಕರೆದೆ;

ನೀನು ಮೌನದ ಬಂಡೆಯಿಂದದಲಿ ಕುಳಿತೆ

ನೀರ್‌ನಡುವೆ ನಲ್‌ಮೊರೆಯನಾಲಿಸುತ, ಓ ಎನ್ನ ಲಲಿತೆ!

೪

ಅಯ್ಯೋ ಆ ಜೇನಿರುಳು ಬೆಳಗಾದುದೇಕೆ?

ನಮ್ಮಿವರಾ ಬಿಗಿದ ನಲ್ಮಗೋಳತಾವರೆಯ ಸೆರೆಗೆ

ಬಿಡುಗಡೆಯ ಹಾಳು ರವಿ ಉದಯಿಸಿದನೇಕೆ?

೨೪-೫-೧೯೩೭

ಇಂಗ್ಲಾಡಿ

ಪ್ರಥಮ ವಿರಹ

೧

ನೀನು ಬಳಿಯಿರೆ ಹೊತ್ತು ಹರಿಯುವುದು ಹೊನಲಾಗಿ

ಕುಣಿಕುಣಿದು ನಲಿನಲಿದು ನೊರೆನಗೆಯ ಬೀರಿ;

ನೀನಿಲ್ಲದಿರೆ ಕಾಲ ನಿಲ್ಲುವುದು ಕಲ್ಲಾಗಿ

ಭಾರದಿಂದೆಯ ಜೀವವ ಹಿಂಡಿ ಹೀರಿ:

೨

ನೀನು ಬಳಿಯಿರೆ ಬಾಳ ಕೊಳ ತುಳುಕುವುದು ತುಂಬಿ

ನಲ್ ಸೊಗದ ತಾವರೆಯ ನೂರು ಹೂವರಳಿ;

ನೀನಿಲ್ಲದಿರೆ ಬದುಕು ಶೂನ್ಯತೆಯ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ

ಹೊರಳುರುಳಿ ಕಂತುವುದುಸಿರ್ ಕಟ್ಟಿ ಕೆರಳಿ

೩

ನೀನೆನ್ನ ಬಳಿಯಿರಲು ರವಿಯುದಯ ಬಲುಸೊಗಸು;

ನಿನ್ನ ಸೋಂಕಿರೆ ಸೊಗಸು ಕಾಂತಾರ ವೀಚಿ;

ನಿನ್ನ ಜೇನ್ದನಿ ಸೇರೆ ಹಕ್ಕಿಗೊರಲಿಂಚರಕೆ

ನಂದನದ ಗಾನ ಮೈಗರೆಯುವುದು ನಾಚಿ!

೪

ನೀನು ಬಳಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಓ ನಲ್ಲೆ ಹೇಮಾಕ್ಷಿ,

ಜಗವೆಲ್ಲ ಜಡಬಂಡೆ, ಬೇಸರದ ಬೀಡು!

ನೀನಗಲಿದೀ ಕವಿಗೆ ಇಂದು ಈ ಮಲೆನಾಡು,

(ಹೇಳೆ ನಾಚಿಗೆಗೇಡು!) ಹಿರಿ ಮರಳುಗಾಡು!

೨೪-೫-೧೯೩೭

ಇಂಗ್ಲಾಡಿ

ಅಂತೂ ಆ ಅಸಹನೀಯವಾದ ಪ್ರಥಮವಿರಹದ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಿಯೆಯ ಬಳಿ ಸೇರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಉ ಒಲಿದಿದ್ದ ಮಲೆನಾಡಿನಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಗೆ ಓಡಿಬಿಟ್ಟೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯದೆ ಮಾವನ ರಜಾ ಮುಗಿದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲು ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಎರಡೂವರೆ ತಿಂಗಳುಗಳಿದ್ದರೂ ಮಡದಿಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಮನಗೆ ಕರೆತರುವ ಅನಿವಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೊಬ್ಬನೆಯೇ ರೈಲು ಹತ್ತಿದೆ.

ಕಂತ್ರಾಟುದಾರ ಕೆ.ಸಿ.ಧಾಮ್ ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಸಾಲದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಮನೆ ಇನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಬಾಡಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ದಿನವೂ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸು ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಫರ್ಲಾಂಗು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟರನ್ನು ಬೇಗ ಮಾಡಲು ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂಜಿಯನ್ನೂ ಕರೆದೊಯ್ದು.

ಕಾಲೇಜು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಮನೆಯೇನೋ ಪೂರ್ತಿಪೂರೈಸಲಿಲ್ಲ. ಮುಮ್ಮನೆ ಹಿಮ್ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕಿಟಕಿ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವಂತೆ ಅವಸರಮಾಡಿ, ಗಾಳಿಮಳೆಗಳಿಗೆ ಸಿಗದಿರುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಭದ್ರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಗಿಸಿದೆ. ನನಗೆ ನೆರವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗೋಪಾಲನಿದ್ದ. ಅವನು ನಾವು ರಜಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬನೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವುದನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಹಿಮ್ಮನೆಯ ಎರಡು ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕದ ಬೀರುಗಳನ್ನೂ ಕುರ್ಚಿ ಮೇಜುಗಳನ್ನೂ ಅಡುಗೆಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತಲಪತ್ತಲವಾಗಿ ಜಮಾಯಿಸಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಲೂ ಹಾಸಗೆ ಹಾಸಲು ಜಾಗ ಮಾಡಿದ್ದೆವು; ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಮಲಗುವಂತಹ ಹೊಸಮಂಚ ಮೊದಲಾದವು ಇನೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ!

ಹೊಸಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನು ಸಾಗಿಸಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ನಾವು ಯಾವ ಅಶುಭಪರಿಹಾರಕ ಮತ್ತು ಶುಭಕಾರಕ ಪುರೋಹಿತ ಶಾಹಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಆ ಮೂಢಾಚಾರಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಮಾನ್ಯಮಾಡಿದವನಲ್ಲ; ಆಚರಿಸಿದವನಲ್ಲ; ಜೋಯಿಸರನ್ನು ಕೇಳುವುದಾಗಲಿ ಶುಭಮುಹೂರ್ತಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವುದಾಗಲಿ, ಪಂಚಾಂಗ ನೋಡಿಸುವುದಾಗಲಿ, ಭಟ್ಟರಿಂದ ಪೂಜೆಮಾಡಿಸುವುದಾಗಲಿ, ಗ್ರಹ ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳ ಗತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಮಂಗಳ ಶಮನಕಾರ್ಯ ಯಜ್ಞೆಯಾಗ ಮಾಡುವುದಾಗಲಿ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವೂ ಅವೈಚಾರಿಕವೂ ಆದ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬೆತ್ತದ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದ್ದ, ಬೇಕಾದರೆ ದೇವರಮನೆ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದ್ದ, ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಃಶ್ರೇಯಸಾನಂದರು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ನನ್ನ ದೀಕ್ಷಾಗುರು ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದರ ಎರಡು ಎರಡೂವರೆ ಅಡಿಯ ತೈಲ ವರ್ಣದ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನೂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ತುಸು ಚಿಕ್ಕ ಗಾತ್ರದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ (ವಿವೇಕಾನಂದ) ಮಹಾಮಾತೆ (ಶಾರದಾದೇವಿ) ಮತ್ತು ಗುರುಮಹಾರಾಜರ (ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ) ಪಟಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಹೊಸಮನೆಯ ಹಿಮ್ಮನೆ ಸಾಮಾನು ತುಂಬಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದ ಕೋಣೆಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿದೆವು! ಬಹುಶಃ ಆ ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉದಿನಕಡೆ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದೆವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ! ಅಂತೂ ಇನ್ನೂ ಮನೆ ಪೂರ್ತಿ ಕಟ್ಟುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ, ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟರಿಗೂ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೂ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಗುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ಮೆ 'ಉದಯರವಿ'ಯ 'ಗೃಹಪ್ರವೇಶ' ಆಗಿಹೋಯಿತು!!

ಇನ್ನೂ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪದ ಕೆಲಸವಾಗಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಲಾಟೀನು ಲ್ಯಾಂಪು ಮೊಂಬತ್ತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಕ್ಯಾಂಪಿನಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯೆ ಅಂದು ಮೈಸೂರಿನ ಪಶ್ಚಿಮದ ಕೊಟ್ಟಕೊನೆ ಮನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಗೇಟಿನಿಂದಲೇ ಆಗಿನ್ನೂ ಉತ್ತುಬಿತ್ತಿ ಕೃಷಿಯ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಗಿಯ ಜೋಳದ ಹಚ್ಚೆಳ್ಳಿನ ಹುರುಳಿಯ ಹೊಲಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು!

ಇನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ ಪೂರೈಸದಿದ್ದ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಹೇಮಾವತಿಯ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಆಗಲೇಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ತರಾತುರಿಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಿಸಿದೆವು. ಆ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ "ನಮ್ಮಕೋಣೆ"ಯನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವುದೂ ಒಂದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರೈಲ್ವೆ ಕೆಲಸಗಾರ ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ಬೇಟೆಮರದ ಪುಸ್ತಕದ ಬೀರು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಂತೆ ಈಗಲೂ ಅದೇ ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯ ಕೈಲಿ ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಜೋಡುಮಂಚ ತಯಾರಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಹೊಸ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ಮೆತ್ತೆ ತಡಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಕಿಸಿ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ

ಒಂದು ಚಂದ್ರಮಂಚವನ್ನೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದೆನು. ಮನೆಗೆ 'ಉದಯರವಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟೆ. ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕಾನಂದರೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಹೊಸಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದ ಎಚ್.ಸಿ. ದಾಸಪ್ಪನವರು (ಆಗ ಅವರು ಆಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದರು.) ನಮ್ಮ ಮಲುವ ಕೋಣೆಯನ್ನೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಎಂದಿದ್ದರು "ಓಹೋಹೋ! ಒಲವನ್ನು ಸುಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಆಗಲೇ ಸರ್ವಸಿದ್ಧತೆ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ!!"

-66 (4)-

ಆದರೆ ಒಲವು ಇನ್ನೂ ಆಗಮಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ವಿರಹ ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಕಾಳಿದಾಸನ ಯಕ್ಷನೂ ಅನುಭವಿಸದಿದ್ದಷ್ಟು ನರಕಯಾತಾ ಸದೃಶವಾಗಿತ್ತು. ೧-೬-೧೯೩೨ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕವನ 'ಪ್ರೇಮಕಾಶ್ಮೀರ'ದಲ್ಲಿರುವ ಈ 'ಸುಂದರ ಸಂಜೆ' ಎಂಬುದು ಹೀಗೆ ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ:

ಈ ಸುಂದರ ಸಂಜೆ-

ಬರಿ ಬಂಜೆ!

ನೀನಿಲ್ಲದೆ, ನಲ್ಲೆ,

ನಾ ಬಲ್ಲೆ!

ಮಾನಪ್ಪನಿಗೆ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಕಾಗದ ಬರೆದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ, ಹೇಮಾವತಿ ಒಬ್ಬಳನ್ನೆ ಕರೆತರುವುದಾಗಿದ್ದರೆ ಬೇಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದನೇನೋ? ಆದರೆ ಅವನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮುನ್ನ ಕುಪ್ಪಳಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿಶೈಲದಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅವನನ್ನು ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದಾಗ ನಾನು"ನೀನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ಯಾನಿಟೋರಿಯಂ ಡಾಕ್ಟರ್ ಜಯರಾಂ ಅವರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಔಷಧಿ ಕೊಡಿಸಿ, ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ಮಾತಿನಂತೆ ಅವನು ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನೂ ಕರೆತರುವ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ ಪುಂಖಾನುಪುಂಖವಾಗಿ ನನ್ನ ವಿರಹ ಪತ್ರಬಾಣಗಳು ಪ್ರಯೋಗವಾದ ಮೇಲೆ ೧೯-೬-೧೯೩೨ರಂದು "ನಾಳೆ ಬರುತ್ತೇವೆ" ಎಂಬ ಕಾಗದ ಬಂತು. ಪ್ರಾಣವೇ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ!!

ಅಂತೂ ೨೦-೬-೧೯೩೨ರಂದು ಮಾನಪ್ಪ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಹೇಮಾವತಿ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದನು. ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು, ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿ "ಉದಯರವಿ"ಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದೆನು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ೧೯೩೨-೧೯೮೧ರ ಅವಧಿಯ ನಮ್ಮ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನದ ಉಬ್ಬುತಗ್ಗು ಹಿಗ್ಗುಕುಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಆದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ನಾಲ್ಕುನಾಲ್ಕು ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವಿಕಸಿತವಾದ ನಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದ ಶೃಂಗಾರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕುರಿತು ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬದುಕು ಶರೀರಮತೆಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸುಖಸಂತೋಷಮಯವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಆ ವಿಚಾರವಾದ ನನ್ನ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳು ಸಾರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಮದುವೆಯಾದ ಗಂಡುಹೆಣ್ಣುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರೂಢಮೂಲವಾಗಿರುವ ಭಾವಭಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಸು ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಕಂಡುಬರುವುದನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯವಿಮರ್ಶೆ ಗುರುತಿಸಿದೆ. ನಲ್ಲನಲ್ಲೆಯರ ಒಲುಮೆ ಅಂಗಸಂಬಂಧದ ರತಿಸುಖದ ಮಟ್ಟದಿಂದ ವಿಕಸಿತವಾಗಿ, ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ, ಗೌರವವಾಗಿ, ಪೂಜ್ಯವಾಗಿ, ದಿವ್ಯವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ: ನನ್ನ ಅತ್ಯಂತ ಪಶುರುಚಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮಹೋನ್ನತ ಕವಿರುಚಿ ಋಷಿರುಚಿ ದೇವರುಚಿಗಳವರೆಗೆ ಸಂತ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಹೇಮಾವತಿ

[1] ಮತ್ತು ಕೈಹಿಡಿದ ಮಡದಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ!

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ವಜ್ರಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ `Jnanpeet Laureates of Karnataka

ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಪ್ರೇಮಕವನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು-ಷೋಡಶಿ, ಪ್ರೇಮಕಾಶ್ಮೀರ, ಜೇನಾಗುವಾ, ಚಂದ್ರಮಂಚಕೆ ಬಾ, ಚಕೋರಿ, ಅನುತ್ತರಾ-ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ ಪ್ರೊ|| ಶಂಕರ ಮೊಕಾಶಿ ಪುಣೇಕರ, "They are not 'love' poems in the ordinary sense of the term. If a Vashishtha or a Yajnavalkyar* were to write love poems, they would have written the kind of love poetry Kuvempu has written in his later collections like Anuttaraa"

"...And what he has achieved here has no precedent any where in the world."

ದೈವೀಕರಣಗೊಂಡ 'ಪ್ರೇಮ'ದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಪ್ರಣಯ ಜೀವನದ ಕೊಟ್ಟಕೊನೆಯ ಕವನ ಸಂಕಲನ "ಪ್ರೇಮೋಪನಿಷತ್ತು" ಎಂದು ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊತ್ತಿರುವ 'ಅನುತ್ತರಾ' ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ, ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಹೆಸರನ್ನೇ ತಕ್ಕ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಾಗಿ ಪಡೆದಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಗಾಢವೆಂದು ಅವರು ಬಣ್ಣಿಸಿರುವ 'ಅನುತ್ತರಾ'ವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಅನುವದಿಸುವಾಗ ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ: "The most magnificent emotion is a long ecstatic ode titled 'Anuttaraa,' the title piece for the collection published in 1964..."

ಸತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ನನಗಿದ್ದ ಈ ಪವಿತ್ರ ಭಾವನೆ ಮೇಲೇರುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ನಾನಾ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ತುತ್ತತುದಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಋತಚಿನ್ಮಯಿ ಜಗನ್ನಾತೆಯ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಅಸಂಖ್ಯ ಅವಿಭಾವದ ಅವತರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಗೆ ನೆಲಸಿತು! ಅದರ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಬೀಜ ಸ್ವರೂಪವೆಲು, ಹೇಮಾವತಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸರ್ವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಗಂಡಹೆಂಡಿರಾದ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ೨೨-೧೧-೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ, ನಾನು ರಚಿಸಿರುವ 'ಗುರುಕೃಪೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರೇಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ಆಕೆ ನನ್ನ ಗುರುಕೃಪೆಯ ಮೈವೆತ್ತವಳೆಂದು ಒಲಿದಿದೆ:

ಗುರುಕೃಪೆ

ದೇವರಮನೆ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿರೆ ನಾ
ಧ್ಯಾನನಂದದಲಿ
ಬಂಧಿಸಿ ಹೃದಯವ ಬಂದುದು ಗುರುಕೃಪೆ
ಸುಂದರಿಯಂದದಲಿ!
ನಿರಿಇರಿ ಮೆರೆದುದು ನೀಲಿಯ ಸೀರೆ:
ಶರಧಿಯನುಟ್ಟಳೆ ಭೂಮಿಯ ನೀರೆ?

ಮಂಗಳಾದಾರತಿ ಬಲಗೈಯಲಿ,
ಹೂವೆಡಗೈಯಲ್ಲಿ;
ಮಾಂಗಲ್ಯದ ತೋಳ್ಗೆರೆ ಕೊರಳಲ್ಲಿ,
ಬಿಡುಗಡೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ!
ಚಂದ್ರಮುಖದಲ್ಲಿ ತರೆಯ ಬಿಂದು:
ಚಂದ್ರೋದಯದಲಿ ಮಿಂದುದೆ ಸಿಂಧು?

ತುಟಿ ಕಾವಲ್ ನಿಂದುದು ನಂದನಕೆ;
ಕದವಾದುದು ಕಣ್ಣು:
ಮೋಹಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯ ಮಧು ಬಂಧನಕೆ
ಕೃಪೆ ಆದುದು ಹೆಣ್ಣು!

ಗುಡಿಯಿಂದೀಪರಿ ತಾನೊಲಿದಕೆ

ನಡೆತರೆ ಬೇರೆಯ ಗುರುಕೃಪೆ ಬೇಕೆ?

ಮೇಲಣ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿತಾಗಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯಭಾವನೆ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನಾ ಭವ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಮನದನ್ನೆಯ ಮೈಚೆಲುವಿನ ಸೊಬಗು ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳನ್ನು ಕವಿ, ಹೇಗೆ ಪೂಜಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ನಾನು ಜನ್ಮಧಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೆ ನನ್ನ ಶ್ರೀಗುರುಕೃಪೆ ದೂರದ ಬಂಗಾಳದ ಕಲ್ಕತ್ತೆಯ ಬಳಿಯ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಿಂದ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಮಲೆನಾಡಿನ ಕ್ಷುದ್ರ ಹಳ್ಳಿಮನೆಯಾದ 'ಹಿರಿಕೊಡಿ'ಗೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿದೇವಿಯೊಡನೆ ಸಂವಾದಿಸುವಾಗ ತನಗೆ

“ಇವನ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡನೆ

ನನಗಿಹುದು ಇವನೊಡನೆ ಸಹಧರ್ಮಿಯ ಯೋಗಲಗ್ನ!”

ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದಂತೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ, “ಅನುತ್ತರಾ” ಎಂಬ ಪ್ರೇಮ ಗೀತಾ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ೧೯-೧೨-೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ “ವರ್ಧನ್ತಿ” ಕವನದಲ್ಲಿ: ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದವಳು ನನ್ನ ಶ್ರೀಗುರುಕೃಪೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ನಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಬೀಜರೂಪದಿಂದ ಮೊಳೆತು ಗಿಡವಾಗಿ ಮರವಾಗಿ ಪ್ರೇಮದ ದೈವೀಕರಣದ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಸಫಲಗೊಂಡಿದೆ!

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಪ್ಪುಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಆಸ್ಪದವಾಗಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮೊದಲೇ ತಿದ್ದಿಬಿಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ, ನಾನು ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾದ ಅನಂತರ, ಶಿಷ್ಯಪ್ರಾಯರಾದ ನನ್ನ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರು ನಾನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ದೇವೀಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿ ತಪ್ಪುಭಾವನೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ, ನಾನು ಸತಿಯೊಡನೆ ದೈಹಿಕವಾದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬರ್ಥ ಬರುವಂತೆ, ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಸಂಪುಟಂ ಮೂರನೆಯ 'ಮಮತೆಯ ಸುಳಿ ಮಂಥರೆ' ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತಾರಾಮರು ಗಂಡಹೆಂಡಿರಾಗಿ ಬಾಳುವ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ

....ಧರಣಿಜೆಯ

ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಮಂ ಪ್ರೀತಿಸಿದೋಲೆ ಸೀತೆಯಾ

ಸುಂದರ ಶರೀರಮಂ ಪ್ರೀತಿಸಿದನಾ ರಾಮನೆನೆ

ದೇಹಾತ್ಮ ಭೇದಮಂ ಪೇಳ್ ಮಿಥ್ಯೆ ಗೊಳಿಸದೆ ರಸದ

ದೃಷ್ಟಿ? ಕಾಯಕೆ ಕಣ್ಣೆರಡಿರ್ಪ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ

ದ್ವೈತಮಿದುರ್ದು ಸೀತರಾಮರೊಳಗದ್ವೈತಿ

ತಾನಾಗಿ!

ಸೀತೆಯ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಂತೆಯೆ ಅಕೆಯ ಸುಂದರ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾನೆ ಶ್ರೀರಾಮ. ನಾನು ಮದುವೆಯಾದ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಸಹಧರ್ಮಿಯ ಮೈಯನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಆತ್ಮವನ್ನೆಂತೂ ಅಂತೆಯೆ ಒಲಿಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಎರಡು ಚಿಕ್ಕ ಕವನಗಳು ಆ ದೇಹಾತ್ಮ ಭೇದವಿಲ್ಲದ ಆದ್ವೈತಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ: ೧. ರಸಪೂಜೆ ೨. ಮೈಗೆ ಮೈ ಸೊಂಕಿದರೆ.

ರಸಪೂಜೆ

ನಿನ್ನ ಮೈದೇಗುಲದಿ
ನಾನು ಪೂಜಾರಿ;
ನೀನೆ ದೇವತೆ ಅಲ್ಲಿ,
ನನ್ನೆದೆಯ ನಾರಿ.
ಪ್ರೇಮದಾಲಾಪನೆಯೆ
ಋಷಿಮಂತ್ರದೋಜೆ;
ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂ
ತಣಿಯುವುದೆ ಪೂಜೆ:

ಮೈಗೆ ಮೈ ಸೋಂಕಿದರೆ

ಮೈಗೆ ಮೈ ಸೋಂಕಿದರೆ
ನನ್ನವೊ ನಮ್ಮ ಧರೆ.
ಮೈಗೆ ಮೈ ಸೋಂಕಿದರೆ
ದೇವಗಂಗೆಯಲಿ ತೆರೆ
ಪುಲಕಿಸುವುದುಕ್ಕಿ!
ಮೈಗೆ ಮೈ ಸೋಂಕಿದರೆ,
ಮೈಗಳೆರಡಪ್ಪಿದರೆ,
ಒಲಿದೊಪ್ಪಿದಪ್ಪಿನಲಿ ದ್ವೈತವದ್ವೈತದಲಿ
ಳಿನ ಧುಮಿಕ್ಕಿ!

ಮತ್ತೆ ಏಕೆ ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ ದೀಕ್ಷೆ ತೊಟ್ಟು, ಸತಿಯನ್ನು ದೇವಿಯೆಂದು ಪೂಜಿಸಿ, ಆಕೆಯ ದೇಹ ಸಮರ್ಪಕದಿಂದ ದೂವಾದೆನೆಂಬ ಭಾವನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು? ಬಹಳ: ನಾನು ಬರೆದ ಒಂದು ಕವನದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ನಿಜ, ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಾದಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ಸೋತುದನ್ನೂ ಕುರಿತು ನಮ್ಮ ವಿಜಯಸೇತುವೆಗೆ ನೂರಾರು ಸೋಲಿನ ಕಮಾನುಗಳಿವೆ ಎಂಬರ್ಥದ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನವೂ ರಚಿತವಾಗಿದೆ.

ನಾವು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದದ್ದು 'ವ್ರತಭಿಕ್ಷೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಚಂದ್ರಮಂಚಕೆ ಬಾ, ಚಕೋರಿ'ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ:

ವ್ರತಭಿಕ್ಷೆ

ಇಂದು ಕೈಕೊಳ್ಳುವೆವು ನಿಮ್ಮ ಪದತಲದಲ್ಲಿ
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆವ್ರತವ, ಗುರುವೆ, ತಾಯಿ.
ಪಶುಮಾನವರು ನಾವು;ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರು ನೀವು;
ನೋಂಪಿ ಗೆಲುವಂತೆಮ್ಮ ಹರಸಿ, ಕಾಯಿ.

ವಿಹರಿಸಿದೆವಿಂಧ್ರಿಯಂಗಳ ಇಂದ್ರನಂದನದಿ
ಹತ್ತುವರುಷಗಳಿಂತು ನಿಮ್ಮ ಕರುಣೆಯಲಿ;
ಬಿಡಿಸಿ ನಮ್ಮನು ಮಧುರ ಮಾಯೆಯೇ ಪಾಶದಿಂ;
ಮುಳುಗಲಾ ತೃಷ್ಣೆ ನಿಮ್ಮಡಿಯ ಮಡುವಿನಲಿ.

ನಮ್ಮಹಂಕಾರದಿಂ ನಾವಿದನು ಕೈಕೊಂಡು
ಕಡೆಹಾಯಿಸುವ ಹೆಮ್ಮೆ ನಮ್ಮದಿನಿತಿಲ್ಲ;
ನಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಗೆ ಒಲಿದ ನಿಮ್ಮ ಕೃಪೆ ತಾಂ ಶಕ್ತಿ;
ಅದನುಳಿದರೆಮಗಾವ ಬೇರೆ ಬಲವಿಲ್ಲ.

ನಾವಿಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲಲಿ;ನೀವಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿನಲಿ;
ಕನಿಕರಿಸಿ ಕಿರಣಚರಣವನಿತ್ತ ನೀಡಿ!
ಬಲ್ಲೆಡಿಯುತಾ ಪಾದಪಂಕಜಮಂ, ತಾಯಿ,
ಪಂಕದಿಂ ಪಂಕಜಗಳೇಳುವೆವು ಮೂಡಿ,
ಪಾದವನಲಂಕರಿಪ ಪೂಜೆಯಂ ಮಾಡಿ!

ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ, ನಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲುಗಳುಂಟಾದಾಗ ಬರೆದು, “ಚಂದ್ರಮಂಚಕೆ ಬಾ, ಚಕೋರಿ!” ಯಲ್ಲಿಯೆ
ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಶೀರ್ಷಕೆ “ವಿಜಯ ಸೇತು!”.

ಯೋಗವನು ಕಾಲ್ಪಿಡಿದು ಭೋಗಮಾರ್ಗದಿ ನಡೆದು
ತ್ಯಾಗವನು ಸಾಧಿಪುದು ನಮ್ಮ ದಾರಿ.
ಮೊದಲು ಕಾಲುವೆ ನೆಗೆದು ಮೇಲೆ ಕಡಲನು ನೆಗೆವ
ಸಾಹಸವೆ ನೀತ, ಓ ನನ್ನ ನಾರಿ!

ಜನುಮ ಜನುಮಾಂತರದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಗವನು
ತೆಕ್ಕನೆ ವಿಸರ್ಜಿಸುವುದೆಮ್ಮ ಅಳವೆ?
ತನ್ನ ಸಮಯಕೆ ಮೂಡುವಲರ ನೀ ಮುನ್ನಮೆಯೆ
ಗಿಡದ ಗಬ್ಬದಿನೆಂತು ಹೊರಗೆ ಎಳವೆ?

ಸಾಧನೆಯ ಕಣದಿ ಗೆಲ್ಲುವೆವು ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ
ಹಜ್ಜೆಹಜ್ಜೆಗೆ ಹೋರಿ ಕೆಡೆದು ಸೋತು
ಸೋಲಿನ ಕಮಾನುಗಳೆ ಸಾಲ್ಲಟ್ಟಿ ನಿಲೆ, ಹುಟ್ಟಿ
ಬಟ್ಟೆವರಿವುದು ನಮ್ಮ ವಿಜಯಸೇತು!

ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಗೂ ನಾನಾ ಸ್ತರಗಳಿವೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರಾಹಾರದ ರೂಪದ, ಕಡೆಗೆ ನೀರನ್ನೂ ಕೂಡ ಕುಡಿಯದ, ಉಪವಾಸದ
ರೂಪದ ಕೇವಲ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯಂತೆಯೆ, ಸಂಯಮವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಫಲಾಹಾರ ನಿಷ್ಠೆಯ ಉಪವಾಸದ ಮಟ್ಟದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯೂ
ಇರಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ “ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಸಮಸ್ತಾಃ ಸಕಲಾ ಜಗತ್ಸು” ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಗಂಡೂ ಶಿವನ ಅಂಶವಾಗಿರುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣೂ ಶಕ್ತಿಯ
ಅಂದರೆ ಶಿವೆಯ ಅಂಶವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ದೇವಿಯ ಅಂಶವೆಂದು ಗೌರವಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆಕೆಯೊಡನೆ ದೇಹಸಂಬಂಧವು

ತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. “ಚಂದ್ರಮಂಚಕೆ ಬ, ಚಕೋರಿ” ಎಂಬ ಪ್ರೇಮಗೀತಾ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿರುವ “ಹರ ಗಿರಿಜಾ” ಎಂಬ ಕವನ ನನ್ನ ಪ್ರೇಮೋಪಿಷ್ಠತಿನ ಕೇಂದ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಪತ್ನಿಯನ್ನು ದೇವೀಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುವುದಕ್ಕೂ ಆಕೆಯೊಡನೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ Ramakrishna and His disciples ಎಂಬ ತನ್ನ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ Christopher Isherwood ಹೀಗೆ ಜಿಜ್ಞಾಸಿಸಿದ್ದಾರೆ:

“To think clearly about this matter requires some effort; because our Western minds are so steeped in puritanism.

The association of the idea `sex' with the idea `religion' shocks us even more profoundly than we know. Yet, what is there in all this to be shocked about? You have a wife whom you love and with whom you have sexual relations. This sexual desire. None of us find `THIS' shocking-although it might well be argued, by someone not accustomed to our ways of thinking, that love is degraded by desire and should never be associated with it. You do not accept this view. Why, then, should you be shocked when it is suggested that you associate love and desire with religious devotion, and **try to regard your wife as an embodiment of the Divine Mother at all times and even when you are having sexual relations with her?** True, if you fully succeed in regarding your wife as the Divine Mother, you will find that your sexual desire for her ceases. But, as long as you have not succeeded in this attempt, there mere effort is surely better than no effort at all.”

“ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ತುಸು ಪ್ರಯತ್ನ ಅವಶ್ಯಕ. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮಂತಹ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತೀ ಅಧಿಯದ ಮಡಿವಂತಿಕೆಯ ಉಸುಬಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿಹೋಗಿವೆ. ದೇವರು ಧರ್ಮ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಲೈಂಗಿಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನಮಗೆ ಅಸಹ್ಯದ ಮಿಂಚು ಹೊಡೆದಂತಾಗುತ್ತದೆ; ನಮ್ಮ ಶೌಚ ಮೌಢ್ಯಾತಿರೇಕದ ನೀತಿಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ನಾವು ತಿಳಿದುರುವುದಕ್ಕಿಂತಲು ಹೆಚ್ಚು ಗಾಢವಾಗಿ ಮರ್ಮಾಘಾತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಘಾತಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪ್ರಮೇಯವೇನಿದೆ? ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೀವು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೀರಿ. ಮತ್ತು ಅವಳೊಡನೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ. ಈ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಮದ ಜೊತೆಗೆ ಭೋಗಾಸಕ್ತಿಯೂ ಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಕಾಮಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇಮ ಕಲುಷಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಪ್ರೇಮದೊಡನೆ ಸಂಗಮಗೊಳಿಸಿಕೊಡದೆಂದೂ ನಮ್ಮ ಅಲೋಚನಾ ವಿಧಾನದ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರು ವಾದಿಸಬಹುದಾದರೂ, ಅದರಿಂದ ನಮಗೆ ಗಾಸಿಯಾಗಲಾರದು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೀವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾರಿರಿ.

ಮತ್ತೇಕೆ? ಪ್ರೇಮದೊಡನೆ ನೀವು ಕಾಮವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತೀರಿ ಎಂದಾಗ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ನೀವು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವಳನ್ನು ಜಗನ್ಮಾತೆಯ ಮೈದೋರಿಕೆಯೆಂದು ಸದಾ ಭಾವಿಸುವಂತೆ ಸೂಚನೆ ನೀಡಿದಾಗ, ನಿಮಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಬೀಭತ್ಸವಾಗಬೇಕು?

ನಿಜ, ನಿಮ್ಮ ಮಡದಿಯನ್ನು ಜಗನ್ಮಾತೆಯ ಅಂಶವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ನೀವು ಯಶಸ್ವಿಯಾದದ್ದಾದರೆ, ಅವಳ ಬಗೆಗಿನ ನಿಮ್ಮ ಕಾಮಾಸಕ್ತಿ ಕ್ರಮೇಣ ಸ್ತಂಭನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವ ತನಕ, ಕೇವಲ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಏನೂ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲು ಎಂಬುದೂ ಸಿದ್ಧಸತ್ಯ.”

ಅಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿಗೆ, ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು ಹೇಳುವಂತೆ, ಬದುಕೆಲ್ಲವೂ ಯೋಗವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುವ, ಸಾಧಕನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ

“ನೀನಾತ್ಮಂ, ಮತಿ ಗಿರಿಜೆ, ಸಹಚರರ್ ಪ್ರಾಣಗಳ್,
ಮನೆ ಶರೀರಂ, ವಿಷಯೋಪಭೋಗರಚನೆಯೆ ಪೂಜೆ
ನಿದ್ರೆಯೆ ಸಮಾಧಿ, ಸಮಚಲನೆ ತಾಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ,
ನುಡಿವುದೆಲ್ಲಂ ನುತಿ, ನೆಗಳ್ಳೆಯಖಿಲಂ ನಿನಗೆ,
ಓ ಗುರುವೆ, ತಾನದುವೆ ಆರಾಧನೆ!”

ಎಂಬಂತೆ, ನಮ್ಮ ಇತರ ಜೀವಿತ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ “ವಿಷಯೋಪಭೋಗಗಳೂ ಪೂಜೆಯೆ” ಆಗುತ್ತವೆ.

ದಾಂಪತ್ಯ ಪ್ರೇಮಜೀವನದ ವಿಚಾರವಾದ ನನ್ನ ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿ ನನ್ನ ಪ್ರೇಮಗೀತೆಗಳ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ‘ಪ್ರೇಮೋಪನಿಷತ್ತು’ ಎಂಬ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊತ್ತ “ಅನುತ್ತರಾ”ದಲ್ಲಿ ಮೈಗೊಂಡಿದೆ; ಅದರಲ್ಲಿಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ‘ಚಂದ್ರಮಂಚಕೆ ಬಾ,

ಚಕೋರಿ’ಯ ‘ಹರಗಿರಿಜಾ’ ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಢಸದೃಶ ಕವನದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ‘ಅನುತ್ತರಾ’ದ ‘ಅನುತ್ತರಾ ‘ಯಕ್ಷಪ್ರಶ್ನೆ’ ಮತ್ತು ‘ವರ್ಧನ್ತಿ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡೆದಿದೆ.

ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸಲು ನನಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಯಾಗುವ ಯೋಗವಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿದೇವಿಗೆ ಆಶ್ಚಾಸನೆಯಿತ್ತ ದಕ್ಷಣೇಶ್ವರದ ಶ್ರೀಗುರುಕೃಪೆ, ಯಾರನ್ನು ನನ್ನ ಕವಿತೆ “ಲೋಕರಂಗದಲ್ಲಿ ಸತಿ, ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವತಿ;” ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದೆಯೋ ಆ ‘ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ‘ಅನುತ್ತರಾ’ದ ಕೊನೆಯ ಕವನ ‘ಕೃಪೆಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ’ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಪನಿಷದ್‌ವಾಣಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ವೇದಘೋಷಂಗೈಯುತ್ತಿದೆ: ಪ್ರೇಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಅನುತ್ತರಾ ವಾಕ್ಯವಾಗಿ:

ಜಗವನಾಳುವ ತಾಯೆ ನನ್ನನಾಳುವ ಮಾಯೆ
ತಾನಾಗಿ ಬಂದಿಹಳು ನನ್ನ ಜಾಯೆ!
ಭೂಮೆ ತಾನಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲೆ ತಾನೆನುವೋಲು
ಒಲಿದಪ್ಪಿ ಮಲಗಿಹಳು ಈ ಕೃಪಾಲು!

ಸೂರ್ಯನಕ್ಷತ್ರಾದಿ ಭೂವೈಮಸಾಗರವ
ಮಾಡಿ ಅಡುಪ ದಿವ್ಯೆ ಆ ಸರ್ವಶಕ್ತೆ
ಇಲ್ಲಿ ಅಬಲೆಯ ಆಗಿ, ಒಲಿದ ಹೆಂಡಿತಿಯಾಗಿ
ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಸಂಸಾರಾನುರಕ್ತೆ!

ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮೆ ಆ ಮುಕ್ತೆ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ
ತೋಳ್ಸರೆಗೆ ಇಳಿದಿಹಳು ತನ್ನ ತಾಂ ತೆತ್ತು;
ಅಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯಡಿಗರೆಗಿ ಪೂಜಿಸುವ ನನಗಿಲ್ಲಿ
ಚೆಂದುಟಿಯ ಜೇನೀಂಟುವಕಾಶವಿತ್ತು!
ಅದು ಪೂರ್ಣ; ಇದು ಪೂರ್ಣ; ಪೂರ್ಣದಂಶವು ಪೂರ್ಣ;
ಪೂರ್ಣವೆರಡರ ನಡುವೆ ನಾನೂ ಸುಪೂರ್ಣಪೂರ್ಣ!

[1] ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಆದಾಗ ಮತ್ತು ನನಗೆ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಬಹುಮಾನ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಅರ್ಪಿಸಿದ 'ಉಡುಗೊರೆ' ಹೆಸರಿನ ಸನ್ಮಾನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಪ್ರಣಯ ಗೀತೆಗಳು' ಎಂಬ ಸಮರ್ಥ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಜಿ.ವರದರಾಜರಾವ್.